

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

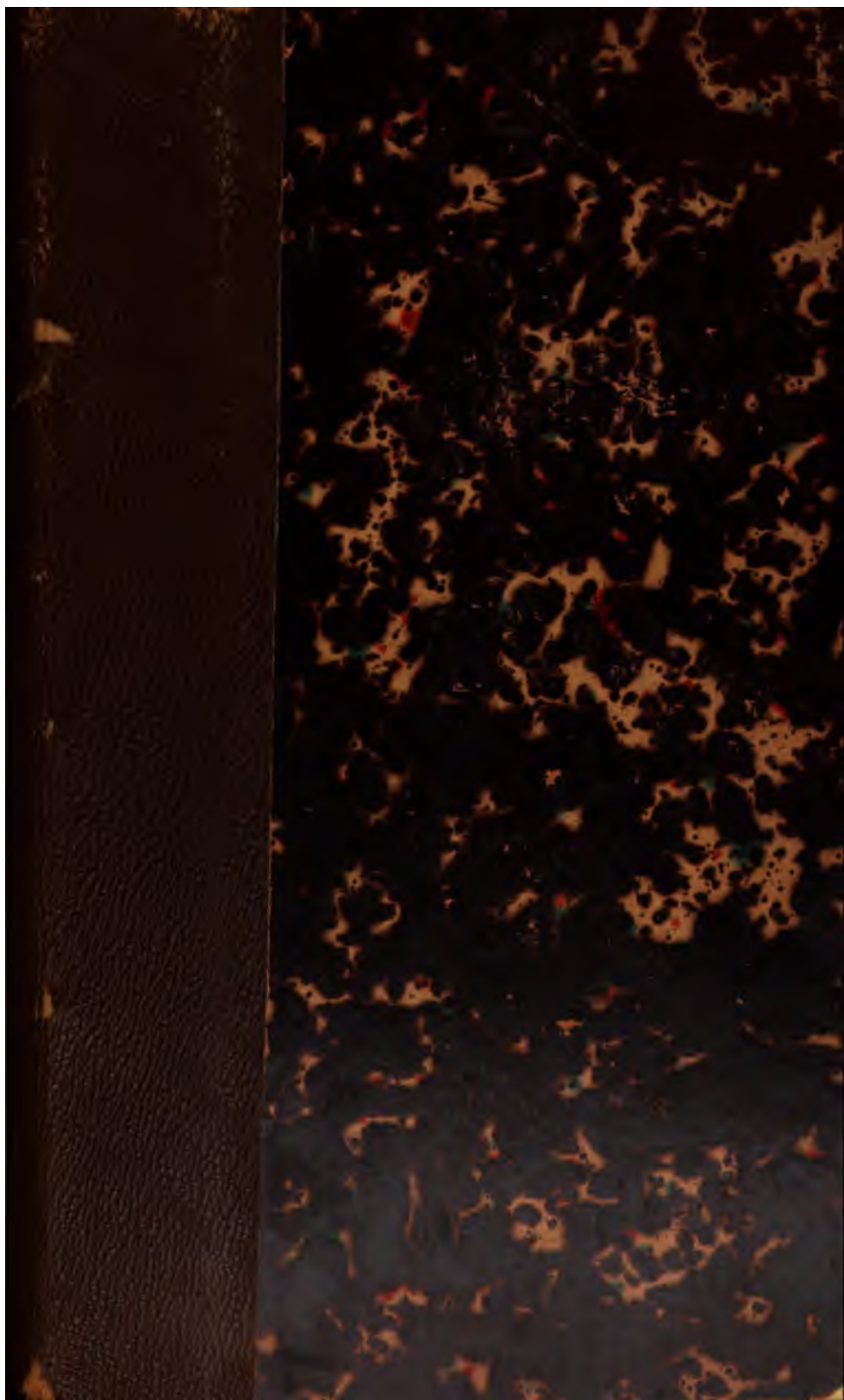
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

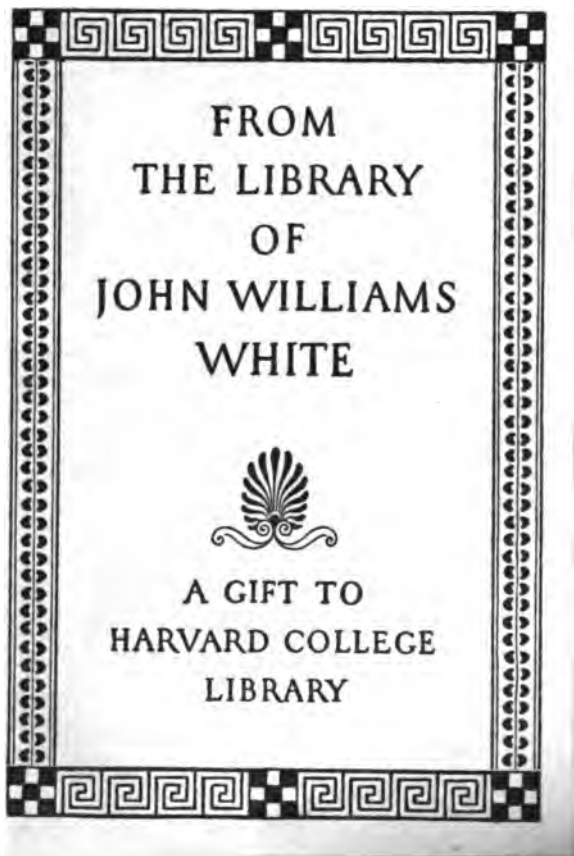
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Ga 110.165

over the way to
Professor Henry Wisler

John Williams White.

17

18

1
2
3
4
5

6

7

8

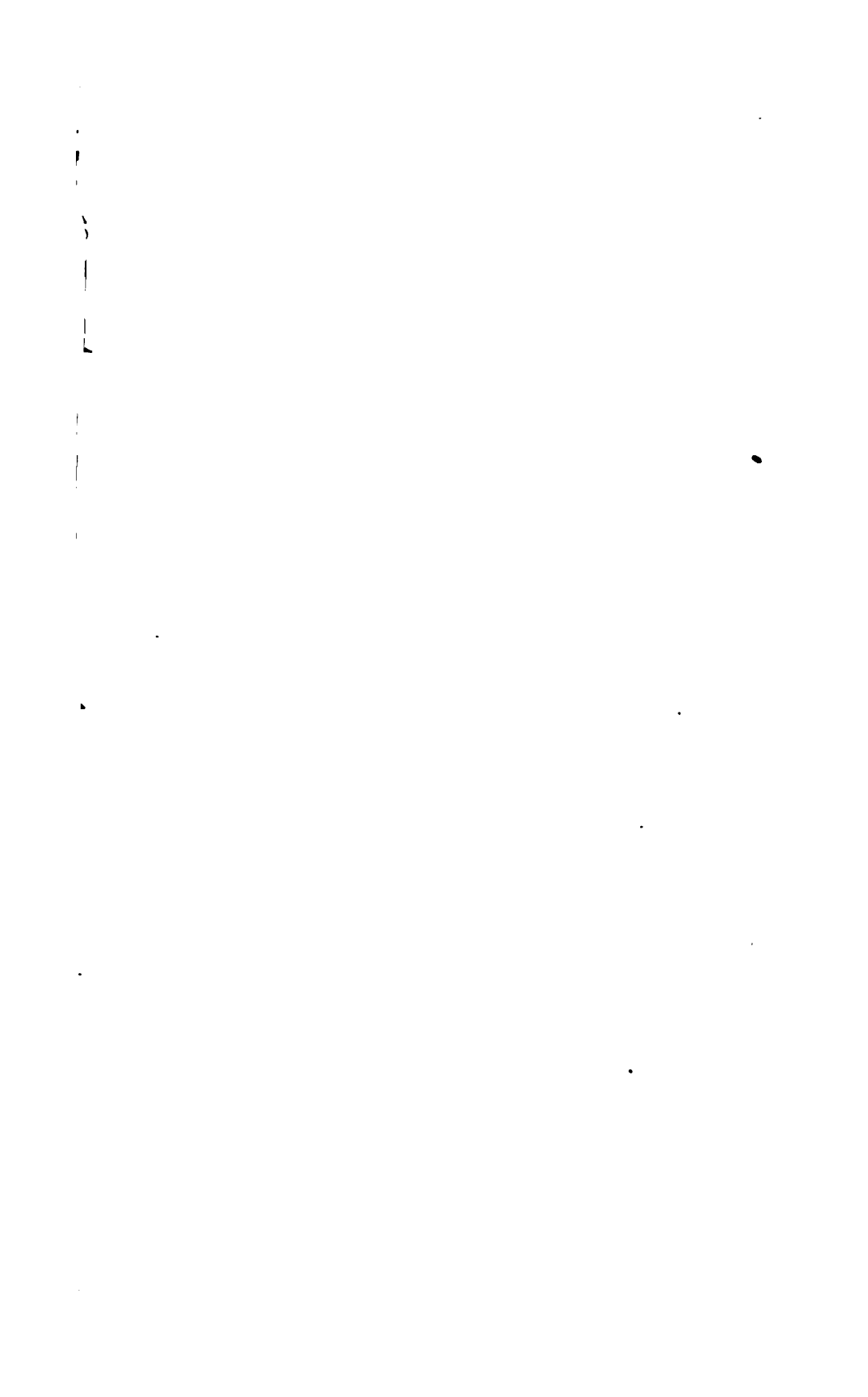
9

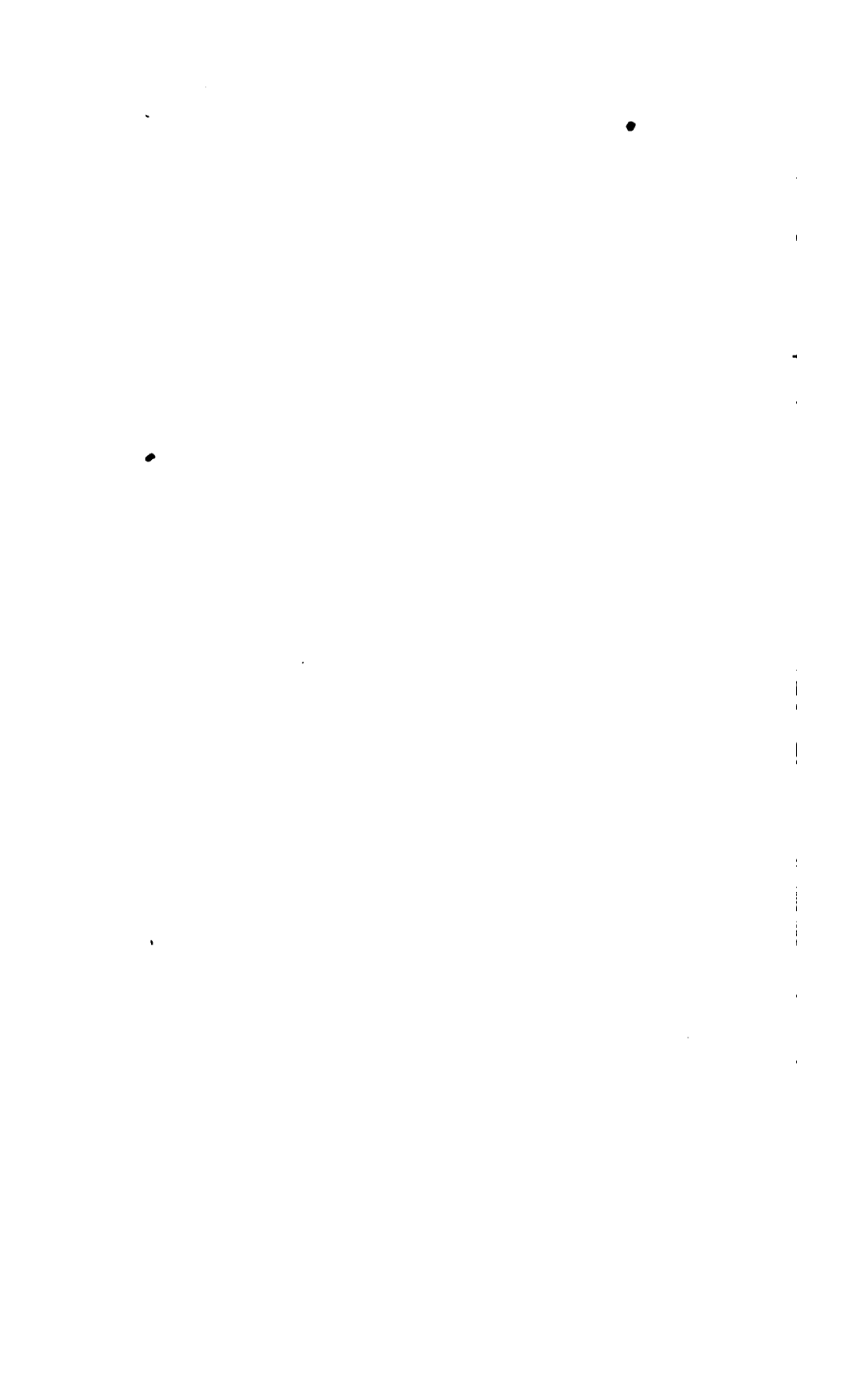
10

11

2000
1

1000
1

ARISTOPHANIS PLUTUS.

RECENSUIT ET EXPLICUIT

BERNARDUS THIERSCH.

PRAEMITTUNTUR PROLEGOMENA IN ARISTOPHANEM ET
C. FERDINANDI RANKE COMMENTATIONIS DE ARISTOPHANIS
VITA PARS PRIMA.

L I P S I A E

SUMPTIBUS G. H. F. HARTMANNI.

MDCCCXXX.

L O N D I N I

APUD BLACK, YOUNG ET YOUNG.

HARVARD COLLEGE LIBRARY
AUG 21 1919
FROM THE LIBRARY OF
JOHN WILLIAMS WHITE

Ga 110.165

*

VIRO ILLUSTRISSIMO

IOANNI GUILIELMO SUEVERN

QUI COMICI OPERTA PRIMUS RECLUSIT

D. D. D.

EDITOR.

HARVARD COLLEGE LIBRARY
AUG 21 1919
FROM THE LIBRARY OF
JOHN WILLIAMS WHITE

Ga 110.165

*

VIRO ILLUSTRISSIMO

IOANNI GUILIELMO SUEVERN

QUI COMICI OPERTA PRIMUS RECLUSIT

D. D. D.

EDITOR.

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030

PROLEGOMENA IN ARISTOPHANEM.

Hominum recentiorum ingenia mirabili nescio quo ipsius aevi nisu concitata postquam, quae maiorum nostrorum doctrinae aut plana aut comperta videbantur, ne dicam vere demum exploraverunt, melius saltem indaganda esse docuerunt omnesque antiquitatis rivus sibi sumserunt altius tentandos; Aristophanis quoque fabulis, reliquiarum Graecae poseos omnium fere difficilimam intellectu, aliquid novae lucis affulsit. Exstitit enim vir ingenio et doctrina magnus, I. G. Suevernum dico, qui reconditiorem comoedias veteris indolem diligentius percontatus est et suo exemplo alios etiam, qui idem etiam non pari successu tractarent, excitavit. Dum in hoc campo multum periclitatum est, editores incuriosi non solum non longius progressi sunt, sed etiam ita emancipati erant interpretibus superioribus, ut illorum animadversiones, falsis et supervacaneis non missis, aut ad verbum aut brevi praecisas iterasse contenti essent, paucis admodum Marte proprio passim adpersis ¹⁾. Quare quum praeter Alexandri M. contubernalem socius, qui fertur, Platonis et I. Chrysostomi adeo nocturnus me teneret meque a ceteris poetis, quibus

¹⁾ Splendida Imm. Bekkeri editio in Germaniam hoc demum anno perlata in Plato a me sero potuit adhiberi, quia haec fabula iam sub prelo esset. At diligenter curavi, ut, quidquid aevi contineret, id huic volumini in Addendis integrum et passim a me diiudicatum accederet. In quo quidem cum voluptate animadverti, criticum hunc celeberrimum plerumque idem ac me probasse, nec semper rectius vidisse, ubi aliter senserit. De hac editione tacitae vel alienae doctrinae plera, quae praeter scitam Aristophanis fabularum recensionem et collationes quinque codicum nihil novi repraesentat, quid censendum, breviter significavimus infra in editionum recensu sub nr. 52.

Graeca fecunditas exuberat, ad suam consuetudinem identidem revocaret, natura quasi tulit, ut eius usum eruditorum nationi faciliorem et suaviorem reddendi mihi nasceretur desiderium. Iam, ut agam pingui Minerva, hanc novam Comici editionem, quam paro, ita moratam volui, ut, qui me omnia de integro tractantem consuluerit, non minus sapiat, quam si ceterorum editorum notas nimis saepe verbosas rebusque alienis refertas perlustraverit: immo ad sexcentos locos hucusque inaccessos viam mihi totidemque luce primus donavi. Sit igitur Berglerus ille clarus, cuius diligentia multis locis adhibita est medela; ornetur eximia laude Kusterus, qui studio et opera assidua, quae tunc temporis multos latebant, primus investigavit; iniiciat cuius admirationem sui Spanhemius ob doctrinae copiam etsi inconditam; habeantur viri egregii Hemsterhusius et Brunckius, qui ingeniis praediti uberioribus altius saepe ceteris permulta petiverunt; sint in aeterna gloria viri ceteri de Aristophane optime meriti, quos, quum adhuc in vivis sint, posteritati relinquo nominatim celebrandos; anteponatur omnibus Bentleius, qui divina subtilitate et incredibili, quo pollebat, acumine ingenii ad locos desperatos aditum invenire sciebat; erit fortasse inter horum laudes aliquid loci et studii nostris; quamquam quid de his alii iudicent, videant ipsi. At quae praestiterim, praestare saltem voluerim, ne aliter, ac velim iudicentur, deinceps significabo.

In orthographia constituenda eam legem secutus sum, ut, quae manifesta et iudubitata sunt, inde exorsus, quae ambigua aut minus certa essent, secundum analogiae rationem diiudicarem. Multi ad codicum auctoritatem constanter provocantes in scriptorum veterum verbis nihil extrinsecus corrigi patiuntur; quae quidem ratio, si verba integra vel verborum ordo in discrimen adducuntur, coniecturis temere saepe factis modum positura, critico cuique religiose servanda est; at ubi non vocabulum ipsum agitur, sed vocabuli alicuius scriptura, tum libris manuscriptis fidem tantam ego habere non possum, quantam nonnulli habent. Nam librorum ab hominibus nullius plerumque nominis, immo ab indoctorum vel sciorum manu exaratis quanta est, quanta potest esse auctoritas in rebus, quae sunt ita reconditae et ita in inguae natura et indole, caute subtiliterque exploranda, positae,

ut viros cuiusvis aevi eruditissimos et sagacissimos fugerent? Quid multa! Ad quaestionem me conferam, ex qua melius apparebit, quam verbis indicare possim, quo sensu, quae monui, accipienda sint.

Quantopere doctrinam de crasi et cognatis vocum passionibus, quae dicuntur, editorum incuria et inconstantia perturbaverit, vix dici potest. Pauciores ortae essent turbae, si viris doctis placuisset, a praeceptis simplicibus exire et leges a grammaticis antiquis sancitas accuratius perpendere. Aut aphaeresin et crasin commiscent ²⁾, aut singulum craseos genus separatim tractant, non quaerentes, quid crasis sit, neque unde de craseos accentu sit instruendum iudicium. E libris manuscriptis frustra quaesieris arma; summa enim in his inconstantia. cf. Variet. lect. Plut. v. 218. 232. 362. etc.

Quum igitur opiniones recentiorum non minus vacillent, quam veterum scholiastarum; primum nomina certa statuenda, saltem revocanda sunt: *Συναλοιφή* sive *Συναλοιφή* ³⁾ est genus; eius species sunt tres: *Ἐθλιψις*, ubi in fine vocabuli monophthongus vel diphthongus eliditur, ut *βούλομ' ἐγώ*; *ἀφαίρεσις*, ubi vocalis in vocis initio absumitur, ut *βούλομαι ἔγώ*; *κράσις*, ubi monophthongus in fine alterius vocabuli cum monophthongo in initio alterius coit, ut *βουλομαᾶγώ*. Iisdem verbis exemplo usus sum, non quasi ex arbitrio penderet, quam harum figurarum praeferres, sed ut res magis esset perspicua. Nam duplici via vocum duarum fit unio, aut per abiectionem vocalis, aut per contractionem; illa committitur in *ecthlipsi* et *aphaeresi*, haec in crasi. Veteres autem *synaloephen* definiunt esse duarum syllabarum unionem per vocales: *συναλοιφή ἐστὶ δυεῖν συλλαβῶν ἕνωσις κατὰ φωνήεντα* (Trypho Grammat.). Unio autem vocum, quae fiebat per consonantes, dicebatur *ἕφ' ἕν*, ab *συναφῆ* quod distinguebatur ⁴⁾.

²⁾ ut Godofr. Hermannus, V. C., Element. doct. metr. p. 134., C. Reisius Syntagm. crit. in ed. Aristoph. Nubb. p. 30. et alias. et Lobeck. ad Soph. Aisc. p. 355. Nam veteribus diserte docentibus *ἀφαίρεσις ἐστὶν ἔσθια κατ' ἀρχήν, ὅσον ἄκτινος ἀντὶ τοῦ ἐκτινος, αἰα ἀντὶ γαῖα. τὸ δὲ πάθος ἰάνων.*

³⁾ Sic rectius scribimus cum Kustath. p. 1561, 5. quam alii *συναλοιφή*.

⁴⁾ Hypben voculae diversae, quae coniunctim unam notionem complectuntur, re vera coniungit, ut *τοπαράπαν*; *συναφῆ* vero constructio-

Ceterum quum grammatici veteres in nominibus passionum vocabulorum deprehendantur curiosi, eorum notiones quaedam observandae sunt diligentius. Schol. Venet. ad Hom. II. α. 567. non *ἐκθλιψιν* et *ἄλλειψιν* permutat, dicens *ἀπό τοῦ λάπτω τὸ ἀτάπτους, καὶ κατ' ἄλλειψιν τοῦ ἰ ἀάπτους*; nam ellipsis fit, ut ipsum exemplum hoc docet, in medio vocabulo, *ecthlipsis* in voce exeunte. Quare recte Trypho: *ἄλλειψις*, inquit, *ἐστὶν ἀποβολὴ φωνήεντος κατὰ μέσον οὐ ποιοῦντος συλλαβὴν, ἀμύξαι ἐντὶ τοῦ αἰμύξαι*. Deinde in discrimen veniunt *παράδοσις* sive *παραγωγή*, cuius generis appositio oritur in figura hyphen, et *παράθεσις*, ubi voces non uniantur, ut in *synaphē*, et *σύνθεσις* vera compositio, de qua nemo non consentit.

Iam primum habes, quod mireris, editores recentiores scriptoribus Atticis aphaeresin ita intrusisse, ut locis longe plurimis crasis, necessitatis quasi progenies, expelleretur, quamvis veteres tradant, aphaeresin esse Ionibus propriam (ut Trypho et Eustath. p. 842, 46.). Quare Elmsleius ceteris aptius craseos usum ampliolem fecisse videtur, qui bene, opinor, animadvertit ad Eurip. Heraclid. v. 460., nullam vocalem in initio vocis elidere Atticos, nisi E, eamque tantum in certis quibusdam vocibus. Crasis autem elisionis et aphaereseos merito haberi potest delenimentum. Ex quo craseos officio, sit verbo venia, recte exorditur, si quis de eius scriptura velit iudicare. Hic velim, me linguae Graecae indolem perscrutaturum attentius sequare.

Quum fieri necesse esset, ut per *ecthlipsis*in vocabula quaedam in consonantes exirent, quae, quia nusquam in finibus vocum conspiciantur, ab ore Graecorum abhorrebant, factum est, ut

nis causa poni solita est, quum pluribus vocabulis, quae cohaerebant sensu, adponeretur, etiam non unirentur. Sic scholiasta Venetus, qui prae ceteris grammaticorum veterum de hac re praecepta servavit, ad Homer. II. v. 396. verba *ἐσθλόν ἀλεξητήρω μάχης* signo *synaphes* notari iubet: *ἐκ τῶν τριῶν λέξεων ἐν σημαίνει, ἐν κολέμφη ἀγαθόν. Θείον οὖν ἐκ' αὐτῶν τὴν συναφήν σύνθεσθ' τῆς τε πρώτης καὶ δευτέρας καὶ τρίτης λέξεως. δύναται δὲ καὶ τὸ ἐσθλόν καθ' ἑαυτὸ εἶναι*. Idem tamen ad II. v. 237. de pari vocum nexu statuit *synaliphen*, nisi errore scribarum ibi nunc existat *συναλοιφή* pro *συναφή*, quae certe facile poterant commutari. Idem comicissime videtur Bekker. cf. eius indic. vv. *συναφῆς* exempla.

ambo vocabula in unum consociarentur. Nimirum omnes Graecorum voces exeunt aut in vocales, aut in has tres consonantes ν , σ et ρ , excepta praepositione $\epsilon\kappa$. Inde apparet linguam Graecam ita moratam fuisse, ut ceterae consonantes in exitu vocabulorum enuntiari non possent. Huius rei et testis est dialectus HomERICA, in qua praepositiones, quae etiam tunc monosyllabae erant, quamvis a substantivo suo seiunctae, ad eius consonantem initialem se accommodarunt: $\kappa\alpha\kappa$ κεφαλῆς, $\kappa\alpha\delta$ δάματα etc. Quae cum ita sint, vereor, ne Graecus homo ἐπ' ἐμοῦ, ἀφ' οὗ etc. pronuntiare potuerit. Et quum summa orthographiae lex valeat, ut literae oculis pares sint indices, atque soni auribus, haud scio an etiam in ecthlipsi scribendam sit ἐπέμοῦ, ἐφ'οῦ etc. Postquam vero spiritus asper suam vim in consonantes praecedentes habuit, non explodendus est ut inutilis et ab enuntiatione alienus. Quamvis enim valgo scribantur ἀφιικνεῖσθαι, ἔφρητος, ἐφαρκάζω, neque tamen sequitur, eodem iure scribi posse $\nu\chi\theta\delta\lambda\eta\eta$, ἀφοῦ etc., quum per ecthlipsin fieret appositio (παραγωγὴ ἀπαρέδοσις), non compositio (σύνθεσις), et in appositione ipsa vocalis sequens suam etiam retineret aspirationem, quam in compositione nunc quidem abicere creditur. At veteres iam incerti erant, utrum spiritus asper etiam in compositis vocabulis servandus sit, nec ne. Adicio veterum de hac re iudicia apud schol. Venet. ad Homer. Iliad. servata: ad Iliad. ο. 706. dicit Dionysium Halicarnassensem contra Herodianum praecipisse, ut in vocibus compositis spiritus asper teneretur, nisi essent nomina propria: φιλέκπος (qui equos colit), Φιλέκπος (rex Macedo); ὠκύαλος (v. c. ταῦς navis celer), Ὠκύαλος (nomen herois). Eadem fere iterat ad II. ε. 76. et 609. ubi breviter: τὸ δὲ Ἀγγιάλον ψιλώτεον πρόιον γάρ. et θ. 276. Πολυαιμονίδην Ἀμοπάονα καὶ Μαλάντικον ψιλώτεον πάντα, ἵνα κύρια γένηται. Ut Dionysius et Herodiani de eiusmodi vocabulis dissidebant, ita Aristarchum adeo cum Lysania grammatico referunt de spiritu vocis ἐσῆλατο certasse ad Iliad. π. 558., ubi Aristarchus scriptum voluit ἐσῆλατο, Lysania contra ἐσῆλατο, ille quod etymon accepit ἄλλασθαι, hic σάλασθαι. Inde certe manifestum est, veteres spiritum in compositis non neglexisse, quem nos obscuramus. Quare alias praecipunt breviter: δασυντέον τὸ μελιθήτος ad II. δ. 846. vel δασύνεται τὸ

ξυνήκειν ad Iliad. α. 8. ⁵⁾ *συνήμοσύνας· δασυντέον* ad II. γ. 261. *συνώμεθα·* τούτο δὲ Ἀρίσταρχος δασύνει, ὕμῳς. πάντων γὰρ τῶ συνθώμεθα. ἰσχημάτισται οὖν ἀπὸ τοῦ ἴημι. δηλοῖ οὖν τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ ἀφῶμεν τὰ τῆς διανοίας. εἰσι μῆντοι οἱ ἐψήλωσαν, οὐκ εὖ. ad Iliad. ν. 381. Illud igitur praeceptum Aristarchodionysiacum non de nihilo est. Ascalonitae vero difficultas, qui in εὐαδεν lenem spiritum voluisse fertur ad Iliad. ξ. 340., nihil eni hunc locum pertinet, quum, qui spiritum asperum volunt, non compositionem urgere videantur, sed distractionem primae syllabae ex εαδεν (Ἐφαδεν). At scholiastae verba praetermittere non possum: καὶ ἔχομεν ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὡς εἰ ἴδιον συνθέτων λέξεων τὸ καὶ κατὰ μέσον δασύνασθαι, οἶδαμεν δὲ καὶ τὸ αἶδε φῆμα συννηῶς παρὰ τῆ ποιητῆ. καὶ οὕτως ἐφυλάχθη τοῦ φήματος ἡ δασεία ὡς ἐν λέξει συνθέτῳ. Quidquid fuerit in compositione tributum spiritui aspero, nunc non moror; fuisse autem in ecthlipsi aliquod vocalis elisae et vocum unionis indicium auribus, quum per se intelligitur, tum ex iis apparet, quae scholiastae ad Euripid. Oreat. 269. et ad Aristophan. Ran. 306. referunt. Dicunt autem ab histrione versum hunc: ἐκ κυμάτων γὰρ αὐθις αὐ γαλήν ὄρω, quia synaliphe non significata esset, ita pronuntiatum esse, ut spectatores *felem* pro *malacia* intelligerent. At vereor, ne non solum scholiastae ipsi, sed etiam eorum interpretes narratiunculam false ceperint. Scholiasta Euripidis, qui Aristophaneo clarius loquitur, haec habet: κεκομώδηται ὁ στίχος διὰ Ἠγέλοχον τὸν ὑποκρίτην· οὐ γὰρ φθάσαντα διελεῖν τὴν συναλοιφήν, ἐπιλείψαντος τοῦ πνεύματος, ταῖς ἀκρωμένοις τὴν γαλήν δοῦναι λέγειν τὸ ζῶον, ἀλλ' οὐχὶ τὰ γαληνά. Ridicula illa inversio non orta est ob *elisam ultimam vocalem*, ut Kusterus opinatur ad Ran. 306., haec enim omnino elidenda fuit, neque ob *spiritum neglectum*, ut Matthiaens voluit. Nam verba ἐπιλείψαντος τοῦ πνεύματος non si-

⁵⁾ Quae lex si valuit, formam οὐδέν non amplius miraberis quippe scriptam ab antiquis οὐδέν. Simile quid certe indicare videtur scholion ad Iliad. γ. 332. p. 598. ap. Bekker. οὐδέν· φιλοῦς, ἵνα παρῆλκεν τὸ δέν· δύναται δὲ καὶ δασείως (h. e. οὐδέν). Ergo alii syllabam δέν paragodicam habebant, quam adsciverit negatio οὐ, alii οὐδὲ εἶν acceperunt, quod certe veri est similis, quia deinde plenum occurrit.

gnificant, quia spiritus neglectus esset; quippe qui huc non pertineret, sed quia anhelitus sive anima deficeret. Idem subest verbis scholiastae Aristoph. l. l. προσάντος ἀντὶ τοῦ πνεύματος h. e. quia impedimento esset spiritus defectio. Quum enim histrio, anhelitum denuo ducens, synaliphen perficere non posset, vox eius in extrema syllaba vocabuli γαλήν' ex acuto tono descendit in gravem (· sive ~) et γαλήν pro γαλήν' protulit. Peccavit igitur in accentu significando. Utcunque fuerit, aliquid tamen indicii auribus in synaliphe fuisse, necesse est. Sed in scriptura elisionis (ἐπιλλυσεως) consuetudinem ab antiquitate sancitam non deserui, quia haec votum passio, licet longe frequentissima, non solum in interpunctione deprehenditur, sed etiam, vuculis pluribus haud raro consociatis, verba sesquipedalia gignit, nisi ad certas quasdam formas redacta finibus suis, adhuc explorandis, circumscribitur. Interim haec praemisi, ut viam ad crasin aperirem.

Quod accentum craseos attinet, Grammaticorum veterum primaria regula fuit, ut in orasi accentus primae vocis expelleretur et accentui alterius prorsus cederet ⁶⁾, nisi dictio enclitica in censum veniret. Quod Reisigius Syntagm. Crit. p. 29. de triplici quodam craseos genere dixit, id quantillum valeat, hinc potest iudicari.

Necesse fuit, ut duo vocabula per crasin unita post unionem pariter uno accentu pronuntiarentur, ac si per hyphen coniuncta essent: efficiunt enim unum verbum, quod uno plures accentus habere nequit. Ut igitur per hyphen fiunt *τολοικόν, δηλονότι* etc., ita per crasin prodire necesse fuit *πάγαθός, πάγώ*. Quam regulam etsi editores nostri aevi teneant universim, passim tamen vagantur et miras creant vocum formas, ut *τάλλα, θήμερα, ἐγώ-ζόμην, ὠταῖρ', ἀνδρες, ὠγαθή, ἀγάθ', ἀδέλφ'* etc., quum haec scribenda essent, *τάλλα, θήμερα, ἐγώζόμην, ὠταῖρ', ἀνδρες, ὠγαθή, ἀγάθ', ἀδέλφ'* etc. Immo ita inconstantes sunt, ut apud unum eandemque invenias formas ubi prorsus repugnantes, v. c. *τούπος* et *τάλλα* Aeschyl. Suppl. 406. 512. 601. ed. Haupt. coll.

⁶⁾ v. c. Schol. Ven. ad Il. §. 229. *θῆ φάμεν' ὅτι ἀναγκαῖον ὄζειν τὸν θῆ, ἵνα κρᾶσις γένηται*. Vult enim *θῆ* *ἐφαμεν* crasi nocti *θῆφαμεν*.

ibid. 854. τάργα et τούργον in ed. Angl. Sophocl. Electr. v. 623. et 625., quasi non necesse esset, ut, qui τάργα scripsit, etiam τούργον scriberet. Elmal. ad Euripid. Med. 888. et 1206. frustra adversatur. Nam de craseos accentu aliud est iudicium, quam de accentu vulgari, quippe qui ex quantitate syllabarum pendeat. *Crasis vero accentum non gignit, sed iam natum ante se servat.* Quare τάλλα, κάλλα, άνδρες, et id genus alia, quae Bekkerus quoque servavit, falsa sunt. Lex igitur illa, ut secundae vocalae accentus in crasi praevaleat, constanter servanda est. Num vero veteres eam legem sequi voluerint, ut ex accentu ipso iudicium, etiam leve ac tenue oculis, grave tamen auribus repeti posset, et ut compareret, quale vocabuli initium, crasi tanquam oblitum et obscuratum, ante fuisset, id nihil ad rem facit; contenti sumus comperisse, grammaticos hanc legem secutos esse. In formis supra laudatis multi cum Porsonè, quem praeter alios nomino, praeferunt aphaeresin scribentes: ὃ γὰθ', ὃ γὰθῆ, ὃ ἄθρῶπε etc. Audiendus esset Person, nisi aphaeresis figura durior a grammaticis, ut Ionibus et Aeolensibus propria, abindicaretur Atticis. Ut unum e multis eligam; qui quae Graeci pronuntiare potuerint ὃ ἄθρῶπε, quum consonantes ἄθρ ab initio verbi effari non possent nec in consonantibus haberent accentus, quos hic conspicis quasi ἀεροβατοῦντας?

Regula vero supra exposita exceptae sunt dictiones, quae accentu aut carent aut privantur, procliticae aut encliticae. Id enim facile intelligitur, si secunda craseos vox nullum habet accentum, prioris accentum residere, sin utraque monosyllaba et altera proclitica fuerit, nullum fore, ut ἀγορᾶν Ἀθήναις h. e. ἀγορὰ ἐν Ἀθήναις, οὗν h. e. οἱ ἐν, quod vulgo οἱ ἄν scribitur⁷⁾. Ut enim ἀγορὰ ἄν Ἀθήναις scribi metrum non patitur, ita οἱ ἄν scribi non debet. Iota enim eliso ex οἱ ἐν nihil aliud fieri potest, nisi οὗν. Quamvis vero ex οἱ ἐν pariter οὗν proficiatur, hoc tamen vix tironi difficultatem creare possit. Vellem ut οἱ ἐν longae syllabae sedem occuparet, nec quemquam οὗν recusantem

⁷⁾ Cur monosyllabae vocis, quae antecedit, accentus explodatur, nullam nisi ambiguitatis causam comperi. v. c. τάν (h. e. τὰ ἐν), τάν (h. e. τὰ ἄν) vel τὰ ἄν).

invenirem. quippe quod ab ἀγορᾶν prorsus non differt. Hic vero Reisigio (Syntagm. Crit. in ed. Aristoph. Nubb. p. 25.) omnia assentiri non possum docenti, crasin in his vocibus non fieri, nisi vocabulum monosyllabum antecedit aut in extrema syllaba notatum accentu. Cur hoc sit, nullam causam video. Quomodo pronuntiandum est, quod occurrit apud Sophocl. Oed. Tyr. 963. εἴν θανάων εἴη ἕξ ἐμοῦ? Utrum εἴη ἕξ ἐμοῦ, an εἴηξ ἐμοῦ (h. e. εἴησεμοῦ)? Si hoc pronuntiationi convenientius, per crasin rectius scripseris εἴηξ ἐμοῦ. Sin autem hoc licitum fuit Tragico, multo magis concedi potest Comico, qui vulgaris sermonis formas variarumque vocularum consociationes, quarum vita quotidiana et confabulatio familiaris quasi genitrix est, affectare solet. Ceterum et hic editores incerti saepe et parum constantes deprehenduntur Matthiaeo similes, qui quamvis recte κᾶκ, κᾶν, κᾶξ, τᾶν δόμοις (Electr. 422.), τᾶν πόλει (ibid. 296.) per crasin ediderit, haud raro tamen normam hanc deseruit, ut Med. 814. οἱ ἄν μέσφ λόγοι pro οὐν μέσφ λόγοι, quod Elmsl. tenuit, quamvis in nota incertus appareat p. 204. Porsonis rationem non recte significavit Reisigius l. l. Quod in Eurip. Iphig. Aul. 726. inferre voluit εἰθίσμαι ἕκ σέθεν, non crasin repraesentat, sed aphaeresin; crasis fuit εἰθίσμαξ σέθεν, quae loco isti aptissima videtur; aptior saltem quam aphaeresis (εἰθίσμαι ἕκ) et ecthipsis (εἰθίσμ' ἕκ). Iam in quaestionem venit, quid de accentu statuendum sit, si dictiones encliticae per crasin uniantur.

Regula duplex valet: Etenim, si paroxytonon dictioni encliticae disyllabae antecedit, enclitica accentum servat, ut πληρῆστίην h. e. πλήρη ἔστιν (Arist. Plut. 806.), quia paroxytonon non eam vim habet, quae dictioni encliticae accentum eripere possit; sin autem praecedit vocabulum, quod, crasi non admissa, vim habet accentu encliticam privandi, tum certe prima vox accentum suum retineat necesse est, ut μεστῆστι h. e. μεστή ἔστι et ποῦστι h. e. ποῦ ἔστι. Plut. 803. 745. etc. Difficilior locus est, si duae encliticae crasin faciunt. Dindorfius, V. D., ubique edidit μοῦστίην ut Plut. 825. Ecclesiaz. 1041. 1064. Nam ποῦ μοῦσθ' ἑμᾶς elisionis causa scriptum esse videtur Ecclesiaz. 813. Et certe, cum eodem iure essent binae encliticae, regula primaria, qua alterius vocis accentus in crasi permaneat, huc recte transferri posse mihi

videbatur. Quare apud me quoque nunc editum habes *μούσι* et quae sunt id genus alia.

Superest adhuc, ut eiusmodi craseos accentus diiudicetur, quae iungit tria vocabula, ut *οὐ γὰρ πικελήσμην*: sic enim vulgo scribunt. In his quoque verborum correptionibus vox loquentis ad finem properans supervolat accentus nec potest omnibus iis syllabis accinere, quae extra crasin accentum habebant. Quum craseae huiusmodi nusquam obviam fiunt, nisi in versibus, optimos duces se nobis offerunt ictus et arsis legem commendantes, ut syllabae, quae in arsin incidant, crasi admissa quoque accentu notentur, si antea accentu gaudebant. Ut igitur Acharn. 625. duplex servandus est accentus in *οὐ γὰρ πικελήσμην*, ita unus sufficit in Pac. 64. *οὐ γὰρ λέγον*. Recte etiam, opinor, scribi illud Ran. 509. *περίοφομάπελθόντ'*, quia prius vocabulum est compositum. E figura hyphen, secundum quam de accentu craseos iudicium fieri supra dixi, hic loci arma noli contra me petere. Hyphen enim vocibus duabus vel tribus sociatis unam notionem tribuit. Ampliores igitur craseis si efficit uniones, notionibus primariis accinendum esse videtur.

Iam videndum est, quam contractionis regulam in crasi veteres servatam voluerint. Crasis est duarum vocalium, quae duobus vocabulis sunt, commixtio per contractionem. Crasin eam dixerunt, quia duo verba antea disiuncta nunc vocalium complexione et copulatione ita commiscebantur, ut efficerent unum ex duobus. Ergo crasis sine contractione fieri non potest, eamque ob causam ab ecthlipsi et aphaeresi, in quibus nulla comparet contractio, facile potest discerni.

Sequebantur vero grammatici veteres in crasi easdem contractionis normas, quas in verbis mediis et exeuntibus tenebant, easque, si articuli et particulae καὶ variationes quasdam excipis, constanter tuebantur ⁹⁾. Res agitur per se quidem simplicissima, tum a veteribus clare tradita, tum a maioribus nostris bene con-

⁹⁾ De articulo in crasi docte disputavit Reisigius Syntagm. Crit. p. 27 sq. cf. et Monk ad Eurip. Hippolyt. p. 125. De copula καὶ ante εὐ et negationem nunc quidem omnes consentiunt.

stituta, quam tamen nostrates, quos honoris causa non nomino, mire confundebant. In manibus mihi sunt Urbani Belluensis Institutiones linguae Graecae ⁹⁾, qui Tryphone Grammatico duce crasin ita perspicue docet, ut, minutis paucis exceptis, nihil fere remaneat, quod dubitationem movere possit. Breviores quidem, sed aequae constantes sunt grammatici eiusdem aevi Melanchthon ¹⁰⁾, Oecolampadius ¹¹⁾, N. Clenardus ¹²⁾. Quibus duobus craseos loca, quae supersunt, ambigua expediam. Trypho Grammaticus, qui aphaeresin, ut *ἔνδειαν κατ' ἀρχὴν* et *πάθος Ἰώνων*, Atticis abiudicat, apud Urbanum l. 1. p. 491. haec habet:

Συναλοιφή ἐστὶ δύο συλλαβῶν κατὰ φωνήεντα ἔνωσις καταβολῇ τόνων. γίνεται δὲ κατὰ τρεῖς ἐπτά· ἀπλοῦς μὲν τρεῖς, κατὰ ἑκθλιψιν, ἐπ' ἐμέ ἀντὶ τοῦ ἐπὶ ἐμέ· κατὰ κρᾶσιν, τὰ μά ἀντὶ τοῦ τὰ ἐμά· κατὰ συναίρεσιν νηρηῆδες ἀντὶ τοῦ νηρηῆδεις. συνθέτους τέσσαρας, κατὰ ἑκθλιψιν καὶ συναίρεσιν, ἐμοῦ ὑποδύνει ἀντὶ τοῦ ἐμοὶ ὑποδύνει· κατὰ κρᾶσιν καὶ συναίρεσιν, ῥ'πόλος ἀντὶ τοῦ ὀ αἰπόλος· κατὰ ἑκθλιψιν καὶ κρᾶσιν, κάγω ἀντὶ τοῦ καὶ ἐγώ· κατὰ ἑκθλιψιν καὶ κρᾶσιν καὶ συναίρεσιν, ἐν τᾷθιοπίᾳ ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ αἰθιοπίᾳ.

Quae quatuor craseos genera extremo loco posuit, in iis, si Seidlerum exceperis, editores nunc mirum quam dissentiunt. Nam crases illas, quarum exempla posuit *ἐμοῦποδύνει*, *ῥ'πόλος*, *τᾷθιοπίᾳ*, haud raro aut neglectas, aut cum aphaeresi commutatas vides. Sophocl. Oed. Tyr. 932. 1039. οἱ *πικῶριοι*. 962. τῷ *μῶ πόθῳ*, pro quo Reisigius recte quidem suadet *τῶμῳ*, is tamen ibidem (Syntagm. Cr. p. 29.) immerito reprehendit Brunckium, quod scripsit *τοῦ ῥῥοπυγίου* et *τοῦ λυμπίου* pro *τοῦ ῥῥοπυγίου*. At nulla Graeca vox duplici ῥ̄ incipit, nec, ut Elmsleius recte no-

⁹⁾ Urbani Belluensis Institutionum linguae Graecae libri duo. Basileae per Hier. Curionem. 1544. 4.

¹⁰⁾ Libellus Graecae grammaticae Phil. Melanchthonis., ed. per Ioach. Camerarium. Lipsiae in offic. Val. Papae. 1562. 8.

¹¹⁾ Graecae literaturae *Drigmata*, Io. Oecolampadio auctore. Basileae ap. And. Cratandrum. 1521. 3.

¹²⁾ *Institutiones* absolutissimae in Graecam linguam, Nicol. Clenardo auctore. Lips. ap. Iu. Steinmann. 1577. 8.

tat, alia praeter ϵ vocalis ab initio apud Atticos eliditur, eaque tantum in certis quibusdam formulis. Haec enim, quae per elisionem fit et complexionem, ut grammatici veteres tradunt, crasis est legitima. Nam in τοῦ ὄρφονυγίου eliditur $\bar{\upsilon}$ articuli et ambo \bar{o} coeunt per contractionem in \bar{ou} , ut in οὐλύμπιος, quod idem Reisigius Nubb. 365. recepit. Non exstinguitur alterum \bar{o} post \bar{ou} , ut Porson dicit ad Eurip. Hecub. 734. Pariter τοῦ νόματος, κάππου τιθέμην, ἀπὸ σαντοῦ γὰ Nubb. 62. 65. 384. scribenda fuerunt τούνοματος, παππούτιθέμην, ἀπὸ σαντοῦ γὰ. Cur ἐμυποδύνει crasis sit magis Attica, quam ἐμούποδύνει, ut Elmsl. placuit ad Eurip. Med. 801., equidem non video. Vereor potius, ne unquam Graecus homo ἐμυποδύνει dixerit. Cum Tryphone ceteri constanter eadem docent, ut schol. ad Aristoph. Vesp. 34. qui verbis τοῖς προβάτοις μοῦ δόκει adicit haec: τὸ πλήρες τοῖς προβάτοις μοι ἰδοῦναι καὶ ἐκθλιψίς καὶ κρᾶσις. et schol. Ven. ad Hom. Il. σ. 458. τὸ ἐμῶν μύρω ἔξω τοῦ ἰ· συνεκθλίβεται γὰρ τῷ ᾠ τὸ ἰ. Similiter ex ἐπεὶ ἰδάκρυσσα et ταχεῖ ἐπόρυσσαν non fiunt ἐπεὶ δάκρυσσαν et ταχεῖ πόρυσσαν, ut Lobeck. ad Iac. p. 355. voluit¹³⁾, sed ἐπειδάκρυσσαν et ταχειπόρυσσαν. Hic ne obliviscere, diphthongum $\epsilon\iota$ ortam esse ex $\epsilon\epsilon$ contractis (ἐπε(ι)δάκρυσσαν), non relictam ex ἐπεῖ. Quod autem Lobeckius et Reisigius, VV. CC., praefarunt, praestare scribere τοῦ μου etc. ut discerneretur τὸ ἐμοῦ et τοῦ ἐμοῦ, id nisi tironis inexercitati causa non scribendum esset. Regulae, quam tractamus, adversari videtur, quod legitur Nubb. 93. et alias τῷ κίδιον. Secus est. Hic enim iota non inter duas vocales est, sed eas sequitur, ubi elidendi nulla causa apparet. Quamobrem in his formis \bar{oo} producuntur in $\bar{\omega}$, sicut in augmentis verborum, ut iota subscribi possit. Huc pertinere videntur, quae Enstath. p. 482, 21 sq. profert: ἰστέον δὲ καὶ ὅτι, ᾧσπερ σόος σῶς κατὰ συναφρῆσιν τῶν δύο μικρῶν ὃ εἰς μέγα, καὶ προόρα πρόρα, καὶ ὄμοροφιος ὄμαροφιος, καὶ τὸ οἰκίδιον τῷ κίδιον, οὔτω καὶ ἀνεμῶλια κ. λ. In eundem modum iudicari se patitur $\bar{\upsilon}$, si

¹³⁾ Quamquam augmentum aphaeresi obnoxium esse concedo; haec enim ut una aphaeresis scholiastis in augmenti defectione placuit, quam Ionibus et Homero in consuetudine fuisse passim commemorant.

post alteram craseos vocalem locum habet, ut in *μηνός* h. e. *μη αὐτός*. Ubi vero *ε* et *υ* intercedunt vocalibus, elidenda sunt, ut monophthongi relicuae contrahi possint. In voce *ἔστι* frequentissima sane, paucis exceptis, crasis imprimis videtur restituenda. Atque *μούστιν* et *σούστιν* iam Reisigius (Synt. Cr. p. 26.) et alii probarunt; nihilominus apud Reisigium resident *ποῦ ἔστιν*; *ὄπου ἔστιν*; etc., quae aequae praeter analogiam et legem craseos sunt, atque Invernizii, Matthiaei aliorumque *ποῦ ἔστιν*; etc. Reisigius de his l. l. „Postremo, inquit, commemorandum est genus quoddam craseos non scribendo sed pronuntiando duntaxat accommodatum, quam synizesin vocant. In hoc numero habenda sunt *ὄπου ἔστιν*, *ἐκείνω ἔδωκεν*, *πλειστοὶ ἔθανον*, *οὐκῶ ἔπιον*, male vulgo formata.“ At eiusmodi synizeoseos sive synecphoneoseos exempla nusquam memini a veteribus grammaticis prolata esse, quippe qua duas vocales eiusdem vocabuli enuntiando complecterentur. Etiam si ad duas voces monosyllabas vel breviores quasdam locutiones pertineret, ut *μη οὐ* vel *ἦ οὐχ ἄλλως*, quo Homerus praeivit, neutiquam tamen in verbis maioribus locum habere potest. Immo in *ἦ αἰδότης* Eurip. Iphig. Taur. 1048., quod editores Britanni tuentur, *ἦ* monosyllabum synizesin pati posse, non negaverim, quia enim vox est monosyllaba, at *ἐκείνω ἔδωκεν* et id genus alia quomodo synecphonesi obnoxia esse possint, non video. Memini quidem Aristarchum maiora vocabula similiter iunxisse, at id neque crasin vocarunt, neque amplius quam in Homerum extenderunt veteres. cf. Eustath. p. 12, 11 — 32. et p. 25, 21 — 38. Neque vero scripturam vulgatam probo; ex analogia potius crasin admittendam esse duco, ut *πλειστοῦθانون* Aeschyl. Pers. 488. (496. Blomf.) *ἐκείνω ἔδωκεν* Soph. Ai. 1282. Urbanus l. l. p. 494. exhibet *πούστι*, addens, eliso *υ* subiunctiva vocali, *ο* et *ε* in *ου* contracta esse, pariterque *μούστι* ex *μοί ἔστι* et alia huiusmodi fieri. Quin hoc verum sit, non dubito. Dubito de accentu solo, de quo supra disputatum est.

Offendant porro *δη νταῦθα* Nubb. 62. *μη μύτων* Eurip. Med. 749. (Matth.) *μη γγελῶς* ibid. 1352. *μη ἄλλωσιν* nostri Plut. 856. et similia, quae Elmsleius quoque tuetur ad Eurip. Med. v. 1329. At quis Graecorum haec eloqui potuerit? lidem

editores quum scriberent alias τῆμῃ, ἐν τῆκκλησίᾳ etc., analogia servata exhibere debebant μῆμμένων, μῆγγελαῖς, μῆλλλωσιν. Haud procul a vero aberat Elmsl. ad Eurip. Heracl. v. 460., ubi pro similibus formis μῆ' μαθεῖ, μῆ' ποτίσασθαι crasin accepit μάμαθεῖ, μάποτίσασθαι. Crasis quidem recte se habet, sed ἤ cum ᾱ in ἤ coeant necesse est, si quidem contractionis regulae, ut monitum est, in his valent: μῆμαθεῖ, μῆποτίσασθαι. Aliud est ἀρετή, ἐν ἀθλοπλίᾳ, ubi ἤ et ᾱ non efficiunt ἤ, quia articulus, qui alias quoque absorbetur, non praevalere solet; ita et ἡξοδος ap. Reisig. Synt. Crit. p. 23. ¹⁴⁾ Ut denique τῶμῶ probatur, ita et φρονῶγῶ, φερῶγῶ, ἐχῶγῶ etc. pronuntianda et literis exprimenda sunt. Etenim si quidquam est, quod cum antecedente vocabulo pro natura sua coalescit, id est pronomen primae personae ad primam verbi personam adpositum.

Particulae καί cum diphthongo εῦ contractionem legitimam κῆν in crasi evitare voluerunt grammatici veteres, pariterque si coalesceret cum εἰ et negatione recta, ut illud κέν, haec κέε et κόν scriberentur. Similium hoc esse videtur ecthlypsi, quam crasi; nihilominus ex praeceptis veterum vera sunt, quae ubique eduntur κεύτοχουμέν, κέε, κένθύς, κόν etc. Chr. D. Beckium virum, εἰ τις ἄλλος, humanum ac modestum, qui κενύδαίμων Aristoph. Avv. 37. suaserat, verbis durioribus reprehendit Reisigius l. l. p. 30. Falsa quidem ista forma est, quamvis similem (κένυδαίμων) Dawesius commendasset Misc. Crit. p. 300., quam inter Britannos incuriose tuitus est Porson et in nostri Plut. 652. induxit, Dobraeo modeste tacente.

Bestat adhuc iudicare de iota subscripto, quod tempore recentiore in crasi denuo poni coeptum est, etiamsi syllaba secunda, crasi non admissa, isto careret. Quum tamen hic mos iterum evanisset et praeter Fridericum fratrem, quem patris loco habeo, neminem invenisset, prout memini, patronum idoneum, alios homines introducam pro me docentes. Hoc unum monitum volui: utrum iota subscribendum sit, an explodendum,

¹⁴⁾ Pariter ἡπὶ τῶμῶ κάλλος ἐπέσω γάμῳ. Eurip. Hel. 1103. quod Elmsl. ad Eurip. Med. 212. ἡ' πὶ etc. citat. Recte vero Eurip. Bacch. 49. τάνθενδα.

id neque e libris mss., neque ex inscriptionibus antiquis, neque e Novograecorum lingua, sed ex praeceptis grammaticorum veterum et analogiae legibus discerni debere.

Tryphonis praeceptum supra vocatum ut interpretaretur Urbanus haec protulit: „*Si ex quapiam diphthongo praecedente διὰ τοῦ ἰ et ex quavis vocali sequente crasin fieri contingit, ἰ, quae est subiunctiva vocalis diphthongi, cum inter duas vocales forte existat, prorsus exteritur, nec facta crasi amplius admittitur: ut καὶ ἐγὼ κἀγὼ, ubi, subtracto ἰ κατ' ἔκθλιψιν, ᾱ et ε̄ in ᾱ productum κατὰ κρᾶσιν contracta sunt. Sic τῶ ἐμῶ τῶμῶ, ἐμῶ ὠκυμόρῳ ἐμῶκυμόρῳ χωρὶς τοῦ ἰ· ὅτι οὐδέποτε κρᾶσις γίνεται τοῦ ἰ μέσου ὄντος, οὔτως ὁ Ἑτυμολόγος. Hoc eodem modo συναλοιφήν κατὰ ἔκθλιψιν καὶ συναίρεσιν fieri contingit, ut supra dictum est: ut ἐμοὶ ὑποδύνει ἐμούποδύνει, ubi, ἰ ex οἰ diphthongo prius expuncto, ὀ et ὕ κατὰ συναίρεσιν in ου diphthongum contracta sunt. At si contra eveniat, ut ex aliqua monophthongo praecedente et diphthongo διὰ τοῦ ἰ sequente crasis fiat, ἰ quidem diphthongi, cum post se nihil habeat quod obstat, facta crasi ex praecedentibus vocalibus iterum in diphthongum admittitur: ut ὁ αἰπόλος φ'πόλος, ubi, ὀ et ᾱ κατὰ κρᾶσιν in ὠ contractis, ἰ in diphthongum impropriam eumptum est.*“ Sic rectissime Urbanus. Etenim si iota primae diphthongi subscribendum esset, hoc fieri non posset nisi per hyperthesin, quae dicitur; at hyperthesis a crasi prorsus aliena est. Iota enim intermedio servato, nullo modo possunt vocales per crasin coire.

Editorum inconstantia me commovit, ut subunionis, quae ὤφ' ἐν Graecis dicitur, naturam et leges accuratius investigarem. Est autem subunio synaliphae similis, nisi quod in vocalibus locum habet, quae nulla litera mutata coeunt. Veteres quidam voces subunitas, ut brevitatis causa hoc verbo utar, non coniunctim scripserunt, sed virgulam versui circumflexam hanc ∪ supposuerunt, ut ὄκωσ ∪ ὄσν, ita ut omnes quidem accentum prioris vocabuli eiecissent, nonnulli vero spiritum secundae vocis, si qui fuit, servarent. Mihi quidem de accentu et spiritu subunionis aequae leges esse videntur, atque crasseos, nimi-

rum ut unius tantum voculae accentus isque secundae praevaleat, nisi dictiones encliticae agantur, quarum accentus e vocabulis antecedentibus iudicantur. Nam ἡ ὕψην συνάφεια δυεῖν λέξεων ἐστίν.¹⁵⁾ Atque in his grammaticorum praecepta non discrepant. Sic schol. Ambros. ad Hom. Od. κ. 169. καταλοφάδια ὕψ' ἐν ἀναγνωστέον καὶ τόμφ καὶ σημαινόμενφ. coll. schol. Harl. ad Od. μ. 98. Tres adeo voces per subunionem coniunctim pronuntiabantur; nam δυοκαίδεκα et similia subuniones appellantur. Unde colligere potes, Theodorum l. l. parum recte dicere, ὅτι ἡ ὕψην συνάφεια δυεῖν λέξεων. Sic schol. Ven. ad Hom. Il. β. 357. δυοκαίδεκα ὕψ' ἐν ἀναγνωστέον. Πάμφιλος δὲ τρία ποιεῖ καὶ κατὰ παράθεσιν ἀναγινώσκει. At quorsum haec? quia grammatici audiendi, antequam ex ingenio linguae Graecae explorare aggrediar, quod quidem ita moratum fuit, ut notiones plures in unam contraheret et contractas in unam pro una haberet. A verbo exeamus: φεύγειν fugere, ὑποφύγειν clam fugere, ὑπεκφύγειν clam et e loco vere fugere, ὑπεκπροφύγειν clam et e loco et in alium locum subterfugere. Pariter ὑπεκπρορθεῖν et ὑπεκπρολύειν Hom. Od. ζ. 87. 88. In his notionibus exprimendis, quas vivax et subita mens Graecorum iam antiquissimo tempore complexa est, aliis linguis plura vocabula seiunctim posita opus sunt. At iam Homerus, qui coniunctim ὑπεκπροφύγειν habet, notiones adverbiales, quae praepositionibus continentur, per tmesin quidam, in tmesi tamen coniunctas posuit Od. ε. 489. ἵν' ὑπέκ κακότητα φύγομεν. Iam quum eandem legem etiam in ceteris vocabulis, quae coniuncta unam notionem expriment, valuisse grammatici testentur, vereor, ne barbaram pronuntiemus et scribamus, si scissim proferamus, quae Graeci coniuncta esse voluerunt. Quare in Aristophanis fabulis subunio vocum, ab editoribus saepe neglecta, restituenda fuit. Ita in hoc primo volumine τοπαράπαν 17. 347., δηλονοτιή 48. 823., ἐξότου 85., τριακαίδεκα 194., ἐξαρχῆς 221., τολοικόν 317. 776., μετατούτο 95. 725., προτοῦ 95. 1002. etc. in suas sedes redierunt, ubi coniuncta unam notionem complectebantur. Nam δηλον ὅτι χρηστός εἶ h. e. manifestum est, te bonum esse, et δηλονότι χρηστός εἶ,

¹⁵⁾ Theodorus Gaza. Basil. 1541. p. 41.

manifeste bonus es, non pari ratione dicuntur. Ubi τὸ λοιπὸν, ἐξ ἀρχῆς et similia substantivi munere funguntur, subunio omnino evitanda est; sin autem meram adverbiorum significationem induunt, necessario per subunionem scribenda et pronuntianda sunt καὶ τὸν καὶ σημαϊομένῳ, ut grammatici dicunt. Inter utrumque enim quantum intercedat discrimen, quis est, quin sentiat?

Editorem multarum minutiarum oportet peritum esse, quas si alii acrius exploratas habuissent, non haberem nunc, quod multa tractarem, quae taedium fere afferunt. Difficultates, quas Brunckii, Matthiaei et Elmsleii ¹⁶⁾ licentia in scriptura praepositionum ἐς, εἰς, σύν, ξύν excitavit, remove conatus est Reisingius, qui parum aberat, quin Coniect. p. 800. viam rectam invenerit, quum quaedam de usu praepositionis σύν et ξύν proferret. Verum est, quod dicit, e literis praecedentibus iudicium pendere, utrum σύν, an ξύν scribendum sit; quod autem addit, consonantem quoque, quae syllabae antecedenti antecedit, respiciendam esse, id non solum e longinquo petatum esse videtur, sed etiam per se veri est admodum dissimile. Scriptura huius praepositionis diiudicanda esse videtur ex elementorum sympathia et antipathia ¹⁷⁾. Quum enim Graecorum vocabula aut in vocales exirent aut in has tres consonantes ν, ϕ, σ, videndum est, cui horum elementorum σ et ξ sit amicum. Iam si vox antecedens exit in ν, scribendum est ξύν, sin in σ, valeat necesse est σύν. Nam ν ante σ ubique eliditur in mediis vocabulis, π contra, quod cum cognatis mutis γ et χ consonantis compositae ξ prima litera est (κσ), consonantem ν libenter excipit mutatam in γ, nec dubito, quin οὖν ξύνοιδε in ore Graecorum suaviter sonuerit, quum οὖν σύνοιδε vix pronuntiare possent ¹⁸⁾. Hoc solum mihi pro comperto valet; in ceteris li-

¹⁶⁾ Laudanda Elmsleii ingenua humanitas, qua ad Eurip. Bacch. v. 52. se Hermanni et Reisingii auctoritate permotum esse fatetur, ut hanc rem de integro tractare velit.

¹⁷⁾ Recentiorum placita vide ap. Elmsl. in praefat. ad Sophocl. Oed. Tyr. p. 9. ad Euripid. Med. v. 2. Hermanni adnot. ad Elmsl. Med. in Diar. Class. T. XIX. p. 273. Reising. l. l.

¹⁸⁾ Hinc orta sunt συξίω, συξάγω, at σύσηνος etc.

brorum mss. auctoritati et metro parendum. Nam $\overline{\rho\epsilon}$ sibi non adversantur, quamvis et $\overline{\rho\sigma}$ sibi non sint inimica ($\theta\eta\rho\sigma\delta\nu$, $\eta\rho\epsilon\alpha\tau\omicron$). At $\overline{\sigma\epsilon}$ sibi repugnant et pronuntiationi obstant, id quod Reisig. Coniect. p. 301. in contrariam partem accipit. Iam igitur si $\xi\acute{\upsilon}\nu$ Atticum est, ut perhibent, neque tamen ubique servatum, regulam esse volui, ut post consonantem ν scribatur $\xi\acute{\upsilon}\nu$, post σ $\sigma\acute{\upsilon}\nu$, post vocales vero e metro iudicandum sit, utra forma locum habere debeat, codicum auctoritate bene consulta.

De praepositionis $\epsilon\zeta$ et $\epsilon\iota\zeta$ forma duplici cum Hermanño librorum mss. fidem et auctoritatem sequi malui, quam, quam certas analogiae leges frustra quaererem, de arbitrio, ut multi fecerunt, aliquid recipere, quod re accuratius explorata rediret ad id, quod antea fuit ¹⁹⁾. Ceterum in eo libenter faciam cum Reisigio, qui Coniect. p. 252. dicit, quibusdam formulis, ut $\epsilon\zeta$. $\kappa\omicron\rho\rho\alpha\kappa\alpha\varsigma$, $\epsilon\zeta$ $\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\acute{\eta}\nu$ $\sigma\omicron\iota$ etc. brevioris huius praepositionis formam adhaerere; illud vero discrimen, quod arsi quinti pedis iambici tribuit, minus liquet, quam quod Elmsleius ad Eurip. Bacch. v. 804. $\epsilon\zeta$ in iambico metro pedis trisyllabi intermedium esse noluit.

De multis aliis formis si quid novi statui, noli aliorum praeceptis ductus me temere reprehendere; nihil sine certa ratione novatum. Longum est enumerare, quae intelligentibus se ipsa commendabunt me etiam tacente. Unum vel duo moneam fortasse necesse est, priusquam ad alia me conferam, ne aliter ac velim accipiantur. Phrynicho Bekkeri p. 14. auctore, qui aut depravate aut false tradidit; $\acute{\alpha}\nu\acute{\upsilon}\epsilon\iota\nu$, $\delta\alpha\sigma\acute{\upsilon}\nu\omicron\upsilon\sigma\iota\nu$ $\omicron\iota$ $\acute{\alpha}\tau\tau\iota\kappa\omicron\iota$ $\kappa\alpha\iota$ $\delta\eta\lambda\omicron\nu$ $\epsilon\kappa$ $\tau\eta\varsigma$ $\sigma\upsilon\nu\alpha\lambda\omicron\iota\omega\phi\eta\varsigma$ $\kappa\alpha\theta\acute{\eta}\nu\upsilon\sigma\alpha\nu$ $\gamma\acute{\alpha}\rho$. Porson effecit (cf. Fors. ad Phoeniss. 1451.), ut Britanni $\acute{\alpha}\nu\acute{\omega}$ et $\acute{\alpha}\nu\acute{\omega}\tau\omega$ spiritu aspero scriberent. Sic Monkius in Eurip. Hippolyto, Elmsleius, qui ad Eurip. Bacchae Porsoni se addicit, Dobraeus in

¹⁹⁾ Quae Elmsleius de usu praepositionis $\epsilon\zeta$ disputavit ad Saphoc. Oed. Tyr. in praef. p. 9., in iis sibi ipsi non satisfecisse videtur ad Euripid. Heracl. v. 271. se rem alias diiudicaturum confessus. Cautius rem gerit ad Eurip. Med. v. 55. Matthiaeum, quod ubique $\epsilon\zeta$ posuit, merito vituperans. Hanc enim brevioris formam non nisi metri causa admittendam esse.

Aristoph. Pluto. Tria me prohibebant, quominus tantas auctoritates sequerer. Ac primum quidem grammatici melioris notae rem plane ignorant; tum Eustath. p. 802, 26. coll. 1784, §9. *πρωτότυπον τοῦ ἄνω* signat τὸ ἄνω; denique nulla Graecorum vox est, quae ex *αν* incipiens cum spiritu aspero pronuntietur praeter *ἀνδάνω*, quod veteres iam diligenter notarunt. Sic schol. ad Homer. II. β. 347. *ἄνυσις*, τὸ *ἄ* πρὸ τοῦ *ν* φιλοῦται, πλὴν τοῦ *ἀνδάνω*. et aliud ibid. τὸ δὲ *ἄ* πρὸ τοῦ *ν* φιλωτέον, πλὴν *ἀνδάνω*. Pariter Eustathii auctoritas me prohibuit, quin *ἐνταυθα*, *ἐνθαδὶ* et similia cum Elmsleio ad Eurip. Iphig. Aul. 1010. sola Attice dicta habere, quasi altera forma *ἐνταυθοῖ* ab Atticis non usurpata fuerit, ut diserte dicunt. At Eustath. p. 1839, 55 sq. τὸ δὲ *ἐνταυθοῖ*, inquit, *δοκεῖ Δωρικὸν εἶναι, εἰ καὶ παρ' Ἀττικοῖς τέτριπται*. — *σημειοῦνται δὲ οἱ παλαιοί, ὡς τὸ μὲν ἐνταυθοῖ τὴν ἐν τόπῳ σημασίαν δηλοῖ, τὸ δὲ ἐνταυθα καὶ τὴν ἐν τόπῳ καὶ τὴν εἰς τόπον.*

Quod nuper C. G. Haupt ad Aeschyl. Suppl. p. 113 sq. de secunda in passivo et medio praesentis futuriue persona disputavit nisus Choerobosci ²⁰⁾ praecepto, et formam in *ῆ* adeo Aristophani reddendam esse iudicavit ²¹⁾, id mihi persuaderi non patiar, quamdiu haec duo Eustathii praecepta verbis Choerobosci et Suidae addubitatis meritoque addubitandis multo erunt certiora et distinctiora: ad Odys. p. 1723, 18. *οὕτω καὶ τὰ δεύτερα καθητικά πρόσωπα τῶν εἰς μαι ληγόντων φημάτων, ὅποιον τὸ τύπτομαι τύπτη καὶ τὰ λοιπὰ ὅλα, κατὰ τὴν παλαιάν*

²⁰⁾ Addubitat Choerobosci verba Reisiq. Praef. ad Soph. Oed. Col. p. XXV. Choeroboscus enim sic: *πάντως δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦτε ποιοῦσιν· ἀλλὰ ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ πελοῦργοι, ἐπεὶ οἱ τραγικοὶ τοῦτο οὐ ποιοῦσιν, ἀλλ' ἀκολουθοῦσι τοῖς κοινοῖς*. Quo quid potest magis perverse dici? Loquitur autem de scriptura secundae personae in *ῆ*, quam Atheniensibus et prosaici abiudicat, tragicia vere et dialecti vulgaris scriptoribus concedit.

²¹⁾ Idque Suida auctore, qui sub *ν*. *ἄπτεσθαι* dicit: *ἄπτει, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐπὶ τοῦ ἐνεστώτος χρόνου διὰ εἰ λεγόμενα τῶν νεωτέρων μᾶλλον Ἀττικῶν ἐστίν*. In his non solum vox *μᾶλλον* auctoritatem Suidae minuit, sed etiam ambiguitas quorundam veterum, si de Atticis veteribus et recentioribus loquuntur, quam alii Aristophanem *τοῖς παλαιοῖς* alii *τοῖς νεωτέροις* accenserent, saltem dubii haerent.

Ἀθρίδα διὰ τῆς εἰ διφθόγγου γραφόμενα, ὡς καὶ ἐν τοῖς τοῦ κωμικοῦ πέφηνεν, οἱ ὕστερον Ἀττικοὶ γράψαντες διὰ τοῦ ἦ σὺν τῷ ἰῶτα προσγεγραμμένῳ ἀφῆκαν σώζεσθαι ἐν γραφῇ τῇ διὰ τῆς εἰ διφθόγγου χάριν παλαιᾶς ἐνθυμήσεως τὸ βούλομαι βούλει, οἴομαι οἴει, ὄψομαι ὄψει, καὶ ἔομαι ἔει καὶ κατὰ κρᾶσιν εἰ. alterum ad Iliad. p. 641, 6. οὕτω καὶ τοῦ τύπτομαι, γράφομαι καὶ τῶν ὁμοίων πάντων ἐχόντων τὰ δευτέρα ἐν αὐτοῖς πρόσωπα εἰς εἰ διφθόγγον λήγοντα Ἀττικῶς, εἰ καὶ ὕστερον ἀναλογώτερον διὰ τοῦ ἦ καὶ προσγεγραμμένου ἰ γράφεται ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, ὅμως ἐναπέμειναν τὸ ὄψομαι, βούλομαι καὶ τὰ λοιπὰ δύο πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παλαιᾶς γραφῆς, ἔχοντα ἐν τοῖς δευτέροις αὐτῶν προσώποις τὴν εἰ διφθόγγον, ὄψει, βούλει, οἴει καὶ εἰ.

Hactenus de iis, quae extrinsecus textui fabularum Aristophanis constituendo inserviebant. Dicendum est de utroque notarum fasciculo, quas bipartitas volui, ut duplici lectorum generi prodessem.

Ac primum notae criticae, quas textui subiectas habes, continent lectionis varietatem adeo integram, ut etiam errores librorum in hoc saltem primo volumine prostent, quo facilius de cuiusvis fide et pretio iudicare possis. Collationes librorum ab aliis factas correxi novisque auxi.

Quum viderem codicem Monacensem sive Bavaricum in Pluti editionibus nondum adhibitum esse, a Friderico fratre impetravi, ut mihi illius libri copiam faceret. Humanissime enim et amice, ut solet, curavit, ut tres iuvenes Seminarii philologici Monacensis sodales, Rudolphus Jaegerus Spirensis, Iosephus Fischerus Monacensis et Iosephus Müllerus Augustanus, coniunctis studiis codicem conferrent. Quibus hic loci meritas pro studio et cura diligentissime navatis gratias relaturus, quid inde commodi in meam editionem redundarit, brevi dicam. Codex Monacensis numero CXXXVII. est chartaceus formae magnae et foliorum CXXVII, quibus Aristophanis Plutus, Nubes, Ranae et Ecclesiazusae ²³⁾ et inasper Dionysii Descriptio orb. terr. conti-

²³⁾ Nubium et Ranarum lectiones continet Harlesii edit. Nubb. Lips. 1788. Ecclesiazusarum lectiones a Riglero Monacensi enotatas Fridericus frater conciliavit Dobraeo, eademque adhibuit G. Dindor-

nentur. Quaedam supra textum et in margine adiecta sunt eadem manu eodemque atramento; quaedam aliena manu et atramento pallidiori. Nomina personarum rubro colore picta exstant. Quo tempore et a quo homine liber hic confectus sit, me satis certo explorasse puto. In extremo folio leguntur haec: *Μιχαήλος ἀποστόλης Βυζάντιος μετὰ τὴν ἄλωσιν ἱερῶς πατρίδος αὐτοῦ πενία συζῶν καὶ τότε τὸ βιβλίον ἐξέγραψεν, οὐκ ἄνευ μέντος μισθοῦ.* Nunc vero Brunckius testatur, in extremo folio codicis D. (cf. nos in Indic. codd. nr. 12.) legi: *Μιχαήλ ὁ τοῦ Ἀγγυᾶ πενία συζῶν ἐξέγραψεν ἐν Ρυθύμνῃ Κρήτης.* Quae postquam comparavi, utriusque libri auctorem esse putavi Michaelē Apostolium illum, qui Constantinopoli, ubi natus erat, a Turcis captus, Romam perfugit ibique, quamvis a Bessarione cardinali receptus, scribendo victum quaesivit. Notum autem est, eum paullo post, quum viris illius aevi nobilissimis convicia fecisset, Romam relinquere coactum esse. Deinde Cretam in insulam se recepit, ubi libris describendis et pueris instituendis occupatus fuit. cf. Fabric. Bibl. Graec. ²³⁾ Iam ex iis, quae attuli, apparet codicem Monacinum ante codicem D. Brunckii scriptum esse, quum hunc in Creta demum se scripsisse diserte fateatur. Immo si orationem funebrem in Bessarionem (+ 1472) scripsit, quum in Italia adhuc commoraretur, codex Brunckii D. seculo XV. exeunti assignandus est. Quum sui ubique similis fuerit Apostoles, ex initio orationis funebres, quod Fabric. Bibl. Gr. T. XIV. p. 14. laudat, cum clausula codicis Monac. comparato videre potes. Ibi enim sic exorditur: *Ἐμελλον ἄρα μετὰ πολλὰ ἐκείνα δεινὰ καὶ τῆς ἱερῶς καὶ φιλῆς μου πατρίδος κ. λ.* Quippe cogitatio patriae misere direptae exuli ubique familiaris. Quum vero cod. Monac. et D. eiusdem auctoris libri minus consentiant, quam exspectandum fuit, Apostolium in Creta aliud exemplar exscripsisse veri est simile, si quidem lectiones cod. D. diligenter enotatae sunt. Monacensis potius in tribus fabulis prio-

fus in edit. Ecclesiaz. Lips. 1826. Plutus vero hucusque nondum collata fuit.

²³⁾ Fabric. Bibl. Gr. Tom. III. p. 285. et Tom. X. p. 925. coll. Gross. Universal-Lexicon, quod Zedleri dicitur, T. II. p. 925.

ribus, quas solas continet, ita conspirat cum Aldo, ut uterque exemplar fere idem excripsisse videatur. Non dico Aldinum et Monacinum eundem fuisse, ex eadem vero matre utrumque originem duxisse, veri quidem est simillimum. Aldum enim pluribus codicibus usum esse, notum est. Tantum autem abest, ut codici huic plus laudis tribuam, quam meretur, quia in meum usum collatus sit, ut ingenue fatear, pauca admodum melioris notae ex eo manasse. Aliquoties lectiones praestantiores confirmat, rarius praestantiores, quam quae iam innotuerunt, suggerit, saepe cum codd. Dorv. Elb. Cantab. Harl. Arund. et Borg., qui sunt classis inferioris, consentit; crasin, elisionem, inclinationem, accentus, iota subscriptile et metrum haud raro negligit; at in literis pingendis curiosus fuit et diligentissimus.

Inter editiones veteres miror Caninianam et Frischlinianam tam diu negligi potuisse, quum illa in orthographia, haec in interpunctione ceteris essent multo praestantiores; immo critici recentiores adeo incogitantes fuerunt, ut, quae soli Caninio debeantur, Kustero aliisque tribuerent immerito. Quam Matth. Raper praecinit cantilenam, editiones Kusteriana antiquiores ad unam omnes Aldinam repetere aut Iuntinas, hisque esse vitiosiores, eandem et ceteros audivi inconsulte canere. Quocirca opua non supervacaneum fore putabam, si utriusque editionis diversitate collationes Beckianas auferem. Hic ego Caninio laudem, nimis diu ereptam, recuperandam esse duco. Posuit enim vir ille verae doctrinae plenus ν paragogicum, quod dicitur, ante consonantes metri causa ²⁴⁾, quod vulgo Kusteri, qui Caninio tacite usus esse mihi videtur, inventum esse opinantur. Illud unum mirabar, quomodo Caninius, quippe qui libris mss. se caruisse diceret ²⁵⁾; illam medelam metri, quam editores antekusteriani ignorarunt, revocare potuerit. Nam quod Gryphius,

²⁴⁾ Plut. 169. 375. 525. 665. 743. 1139. Alias quoque metri medelas praecoccupavit. 90. 101. 687. 941. etc. Quaedam feliciter emendat, ut 178. 210. 407. 443. 486. 511. 520. 588. 892. etc.

²⁵⁾ In Praefat. *καὶ πάμπολλα μὲν τῶν τραγμάτων λαοῶν, ἕνα δέ, ὡς ἀνήκειτα καὶ ἀρχαίων ἀντιγράφων οὐκ εὐπορήσας, κατέλειπον ἀμειωθέντά γε ἀστέρια.*

e cuius officina exemplar Caninianum prodiit, in calce editionis promisit, se adiumenta, quibus editor usus sit, significare velle ²⁶⁾, id vereor ne vana fuerit iactatio; promisso saltem non satisfecit, quoad memini. Equidem, qui Caninium ubivis diligenter consului, eius subsidia novisse mihi videor; fuerunt enim Suidas, scholiastae, et rationes prudenter excogitatae. Ut Canidii editio in orthographia et rebus metricis inter editiones veteres excelluit, ita Frischliniana plerumque sententiarum formas prima rectius constituit. Solet enim fieri, ut, qui scriptorem in aliam linguam transferre velit, orationis formam et nexum diligentius ceteris investiget. Ceterae vero editiones antiquae merito habentur repetitiones editionum principum passim negligenter factae. Qui nuper exstiterunt Iuntinae secundae patroni ²⁷⁾, quorum alter ita festinus praeceptoris sui defensor evasit, ut hoc priorem, qui Iuntinam alteram priore praeclariorem novisset, esse quemquam negaret, illi mihi videbantur in aere piscari. Sua utraque habet vitia suasque virtutes, quae si accurate contuleris, in Pluto saltem alteram priore fere peiorem reperies ²⁸⁾. Neque criticorum principes, quos patrum aetas tulit, quamvis de textus Aristophanei integritate bene meriti sint, suis vitiis carent. Quis ignorat Brunckii, V. C., levitatem nimis liberam ²⁹⁾ formulas suas et inventa lectionibus genuinis praeferendi? Quis Kusterum ³⁰⁾ virum alioquin cautissimum et severissimum non vidit labantem in minutiis grammaticis? Quis Porsonem ³¹⁾ grammaticorum praeceptis non emendatis fidem nimis credule habentem non moleste tulit? Quamquam nonnumquam vix mihi poteram tempe-

²⁶⁾ Ad calcem editionis, ubi se et editorem excusat, quod hic multis magnisque negotiis distractus in itinere nescio quo diu procul morari coactus fuisset.

²⁷⁾ Vid. Reisig. Coniect. praef. p. XVI.

²⁸⁾ Peccat enim Iuntina II., ut tantum sextam versuum centuriam hic perlustrem, v. 524. 544. 545. 546. 555. 578.; ubi prima erroris pura deprehenditur.

²⁹⁾ v. c. in scriptura praepositionum *ἐς* et *εἰς*, *ὄν* et *ἐόν*, in formula *εἰ καθεόν*; (cf. 905.) etc.

³⁰⁾ Sic v. c. particulae *γς* elisae ante spiritum asperum adspirat.

³¹⁾ Cf. not. ad v. 594. 603. etc.

rare, quin pugnarem adversus interpretes minorum gentium, multarum minutiarum auctores, tamen tacui; immo ne suave quidem certamen cum heroibus inii, nisi ubi necessarium fuit et brevi potuit absolvi. Manifestus enim error, qui a nemine volente committitur, non eget admonitione; satis est, eum indicasse. Quid prosunt convicia, quid verba iactabunda, ubi res loquitur? Atque magistri illi summi, qui hodie adhuc nos docent prolemque futurorum hominum docebunt, pis potius sunt colendi; quibus destitutos quales nos nunc esse opinaberis?

Confero me nunc ad dictorum sententiarumque interpretationes, quae duas columnas lectionis varietati subiectas occupaverunt. Etenim si quisquam est poetarum veterum, qui interprete egeat, is est Aristophanes. Obscurae quoque habentur sententiae Aeschyli et Pindari; at uterque alia de causa difficilis est intellectu. In his sunt locutiones alte petitae, cogitationes nimis sublimes et quaesitae, et sententiarum iniervalla ommissa, quae legentium animos vexant, ut cogitationum causas et nexus et orationis progressum vix perspicere possint, nisi ingenii aequae volaticis adiuti Bellerophontas istos audacter vagantes volatu aequare conantur; in Aristophane vero res saepe levissimae et admodum populares, quae aut ad personas nobis ignotas earumque mores spectant, aut obscuros Atheniensium rumores ab historicis non notatos tangunt, aut ad simile quid nemini Atheniensium non cognitum pertinent, nos ab istis temporibus nimis remotos excruciant. Quare, qui Aristophanem intelligere velit, cuiusvis fabulae aetatem non solum ex historicis illius aevi, qui vulgo nihil nisi res maioris momenti tractant, sed etiam ex orationibus illo tempore habitis, e reliquis fabulis et permultis aliis libris de integro exploret, necesse est. Deinde quum in aliis Graecorum scriptis, tum maxime in Aristophanis fabulis quaedam insunt, quae, quo sensu quave vi dicta sint, non recta via intelliguntur. Ut nos, si quid gravius aut dulcius dictum volumus, nescii saepe orationi nostrae verba quaedam antiqui aliquid olentia, vel locutiones scripturae sacrae tritas et quasi proverbiales adspargimus, quae audientis animi vim reconditam excitent aenigmatis iuster; sic Graeci Homeri voces et formulas omnibus usitatissimas adhibere solebant, ut cum voluptate audi-

rentur. Qua in re mihi visus sum observasse, Odysseam ²²⁾ Graecis multo familiariorem fuisse, quam Iliadem; sive quod actionum et rerum diversitate Iliadem, solis pugnis et rebus bellicis occupatam, superavit, sive quod dictionibus et rebus, ad vitam vulgarem quae pertinebant, excelluit. Frequentius adeo quam Homerum Aristophanes imitatus est Tragicos; eos autem alio de consilio. Extremis ex utraque parte inhaeret quaedam similitudo mirabilis, magnamque vim habet in animos, si quis severa transfert in iocum. Tale quid certe subesse videtur illis formalis, quae petitae sunt ex Aeschylo et Sophocle, quos candidè coluit Aristophanes, alterum ob simplicitatem et maiestatem, alterum ob artem perfectam; sin autem ab Euripide sumsit aliquid, hoc ita adhibuit, ut una poetam eiusque fucum rideret. Locos utriusque generis permultos iamdudum alii interpretes investigaverunt, plurimos ego primus significavi. Si forte res aut dicta passim explicata sunt, quae aliis nulla egerè videbuntur explicatione, haec iudicaturos etiam atque etiam monitos velim, ne me vituperent, quum harum minutiarum ansam dedissent interpretes alii, quos corrigere me haud raro taedebat.

Transeo ad res metricas. Hic quidem difficile est definire, rationes metricae, ab Hermanno doctrinae metricae conditore, Porsonè, Seidlerò et Reisigio acute descriptae, num poetarum dramaticorum metris plus commodi quam detrimenti attulerint. Tantum abest, ut viris tam praeclare meritis aliquid laudis immortalis eripere velim, ut me quoque artem metricam primos docuisse grato animo fatear. At negari non potest, eos, qui omnia ad notiones animo anteceptas et sua inventa conformare tentent, non solum singulis quibusdam vocibus, sed etiam haud raro versibus integris vim inferre coactos esse. Longum est, de tota doctrina metrica hic disputare; esset enim opus in opere. Mecum sic potius constitui, ut, quae ad metra cuiusque fabulae pertineant in eodem volumine, quo fabula continetur, tractentur. Hic certe habes, lector candidè, quod Caroli Reisigii praematuram mortem mecum doleas. Hic quidem vir praeclare instructus et paratus ad egregia in hoc genere facinora, sagax

²²⁾ Cf. Indic. sub Homer. Odys.

in diiudicandis metris, postquam ingenii, quo pollebat, acumine iam multas fabularum Aristophanis mendas sanavit, novis paratis subsidiis novam Graecis literis lucem allaturus, quum nuper Venetias devertisset, ab invidis fati inopinato nobis ereptus est. Frustra igitur speraveram, fore, ut, quae cum eo de *iambicis tetrametris acatalecticis* a me repertis communicaveram, ea inter nos convenirent. Iam quae inter nos de hoc metri genere acta sunt, breviter exponam. Aristophanis scholiastas perlustrans apud Pluti versum 302. hanc notam offendebam:

τούτων (τῶν στίχων) ὁ πρῶτος τετραμέτρος ἀκατάληκτος, οἷον τὸ τοῦ Ἀλκαίου·

„δέξαι με κωμάζοντα, δέξαι, λίσσομαι σε, λίσσομαι.“

Nisi exemplum ipsum additum fuisset, coniecissem, scriptum fuisse *καταληκτικός*; at hoc ipsum exemplum unicuique omnem eximat dubitationem, necesse est. Id saltem manifestum est, scholiastam in suo exemplari hoc loco legisse tetrametrum acatalectum. Ubi vero nunc est? Versus illos inspicienti nihil occurrit, nisi tetrameter catalecticus vicinorum similis. At in hoc tetrametro catalectico acatalectus ille mihi delituisse videtur ³³⁾, qui ne literula quidem dempta optime en! reviviscit:

ἐγὼ δὲ τὴν Κίρκην γε, τὴν κυκῶσαν ἀνὰ τὰ φάρμακα.

cui versus, qui respondet, 309. aequè facile se accommodari patitur:

οὐκοῦν σε τὴν Κίρκην γε, τὴν κυκῶσαν ἀνὰ τὰ φάρμακα.

Hunc autem illi similem fuisse, idem affirmat scholiasta ad v. 309. his verbis: *ἔχουσι δ' ὁμοίως τῇ προσηθάσῃ περιόδῳ καθ' ἕκαστον* ³⁴⁾.

Scholio modo laudato aliud adiungo e Nubb. 1434., ubi grammaticorum mos versus longiores in duos dimidio breviores

³³⁾ Ab initio opinabar, versum sic fuisse constitutum: *ἐγὼ δὲ τὴν Κίρκην γε τὴν ἀνακυκῶσαν τὰ φάρμακα*, recte vero Reisigius per literas mihi significavit, hunc versum sexto in pede esse depravatam.

³⁴⁾ Hoc scholion alius hominis esse atque prius illud, putavit Reisigius. Quum vero disertis verbis respiciat ad prius illud et notae metricae istae aperte eundem scholiastam prodant, cum Reisigio facere non potui.

dissecandi castigatur, praesertim quum ibi praeter tetrametrum catalecticum, quem Reisigius iam restituit, tetrameter etiam acatalectus deprehendatur. Scholion, quod ad Plut. 302. forte fortuna mihi primo se aperuit, quamvis auxilii nullius indigeat, supervacaneam quandam adhuc nanciscitur auctoritatem ex cod. Elb., in quo Ch. D. Beckius, non suspicatus quid hoc esset ³⁵⁾, affirmavit Pluti versus 293 et 294 pariterque 299 et 300 utrosque unum versum efficere. Hi autem sunt, si componuntur, iambici tetrametri acatalecti. Denique illud tetrametri acatalecti exemplum addo, quod Godofr. Hermannus ³⁶⁾ ex Aristophanis Daedalo ap. Photium s. v. ὄνον σκιά invenit, quem haud scio an verum tetrametrum acatalectum nunc mecum iudicaturus sit:

περὶ τοῦ γὰρ ἡμῖν ὁ πόλεμος νῦν ἐστὶ, περὶ ὄνον σκιάς.

Iam igitur quum mihi saepe mentem subiret mirari, Graecos hoc metrum, poetis Romanorum comicis illorum imitatoribus curiosis amicissimum, respuisse, maiore adhuc admiratione captus sum, ubi vidi, scholiastam rerum metricarum peritissimum de hoc versu tanquam de re vulgari nec a Comici more aliena monentem. Si nunc certum est, Aristophanem semel iambicis tetrametris acatalectis usum esse eosque catalecticis adiecisse, pares horum versuum consociationes in aliis eiusmodi locis existare, veri quidem simillimum esse videtur. Quocirca arbitror, ubi in dimetris necessaria indicia compareant, ut finis numeri et metri et interrupta continuatio, hos dimetros ante fuisse tetrametros acatalectos, quos singulos librarii metrorum imperiti, quales schol. ad Nubb. 1434. notat, in dimetros dissecuissent. Quas G. Hermannus ingeniose, ut est Hermanni, sancivit regulas de iamb. tetrametro acatal. a poetis Latinis usurpato, easdem, utpote a Graecis proeminatas, apud Aristophanem quoque va-

³⁵⁾ Cf. Varietat. lect. ad Aristoph. Plut. p. 685. ed. Invern. — Boethium, qui ubivis e binis dimetris tetrametrum facit, id quod nullius artis est, neque vocandum neque animadvertendum putabam. Hoc enim facere non licet, nisi ex tetrametri cuiusque exitu appareat, finem ipsius esse metri atque numeri, eiusque cursum continuari non posse, qui quidem continuatur in dimetris.

³⁶⁾ Godofr. Hermanni Element. doctr. metr. p. 158.

luisse, mihi persuasissimum est. Dicit enim, id quod natura huius metri quasi postulat, caesuram legitimam in fine quarti pedis fuisse, quae, quoniam versum in duas aequales partes dirimat, ob numerorum levitatem comoediae magis convenisset, quam tragoediae, quae alteram, in medio quinto pede committi solitam, praetulisset. Equidem vero puto, indidem quoque factum esse, ut tetrametrorum acatalectorum multi in dimetros transirent. Ceterum rationem tetrametros restituendi his finibus circumscriptam velim, ut in fine numerorum non quaerantur nec omnino locum habeant, nisi ubi a tetrametro catalectico, aut hoc breviori, qui tamen aequè catalecticus sit, aut quem continuo catalecticus sequatur, excipiantur. Est enim versuum acatalectorum exitus, quem nostri poetae haud male appellaverunt virilem, quia numerum subito abruptit, multo vehementior et fortior, quam finis catalecticorum, in quibus vox per arsin elata in thesin, ut conquiescat, descendit. Hinc illi versus paroemiaci, hinc totis his similes clausulae. Interim non dubito, quin ob loquentium mores et actionis rationem haec regula nonnumquam neglecta sit. Nam tetrametri acatalecti, qui a catalecticis eo potissimum differunt, quod pro natura sua rapidiore solutiones longarum syllabarum frequentius admittunt et quarto pedi concedunt anapaestum, imprimis usurpati esse videntur, ubi affectus vehementius accrescent sive laetitia nimia gestientium, ut Plat. 290 sq., sive acriter indignantium. Quare unumquodque dimetrorum par aut duo paria, quae tetrametris catalecticis in eiusmodi sedibus intermixta deprehenduntur, commode pro tetrametris valere posse opinor. Ceterum non diffiteor, aetati quoque fabularum aliquid concedendum esse, ut, quod in Pluto licitum fuit, eodem iure non in quamvis aliam fabulam conferri possit. Videtur enim tetrameter acatalectus proprius fuisse comoediae novae, e qua a poetis Romanis receptus est. Quare difficilior existit quaestio, utrum et tragici iambico tetrametro acatalecto usi sint? Quod tetrametrum catalecticum, in quo magna est hilaritas, repudiarunt, inde non sequitur, ut acatalectum etiam, in quo est magna gravitas et vehementia, quae non minus summo dolori, quam summo gaudio apta est, reiecerint. Ac postquam G. Hermannus (Metr. p. 158.) contra Porsonem hanc versum tragicis

Romanis reddidit, Graecos quoque tragicos eodem etiamsi rarius usos esse, opinionem mihi attulit. Sed de hac quaestione alias. Sin autem tragici Graeci tetrametro acatalecto usi sunt, statuendum est, eos solutiones pauciores admisissae, quam comicos, et caesuram octonarii Romani observasse. Sic dimetri illi duo, quos Hermannus (Metr. p. 102.) Eurip. Orest. 998. (986. Matth.) reddere voluit:

*ὄθεν δόμοισι τοῖς ἐμοῖ-
σιν ἦλθ' ἀρὰ πολύστονος.*

haud inconcinnum exhibent tetrametri acatalecti exemplum

ὄθεν δόμοισι τοῖς ἐμοῖσιν ἦλθ' ἀρὰ πολύστονος.

Sed haud scio an diutius, quam par fuit, de hoc metri genere, licet nondum satis explorato, disseruerim, quod certe Aristophanis fabulis, nisi argumenta externa et interna iubent, nusquam intrudendum est.

Quum multa alia, quae ad leges metricas pertinent, suo loco exposita habeas, ut anapaesticos dimetros ad Plut. 594. eorumque usum in fabularum clausulis ad Plut. 1205., nunc tantum quid de vi, quam vulgo muta cum liquida coniuncta in brevem vocalem habere putatur, iudicandum sit, videamus. Omnino aliquid est, quod Reisigius Coniect. p. 101. contendit, brevem vocalem ante mutam et liquidam produci non posse, nisi ubi aut melicam sit carmen, aut aliquid a tragoedia derivatum. Similiter Porson statuit (ad Eurip. Hecub. p. 46 sq.) productionem illam in anapaest. metris poetae concessam fuisse, qui aliena verba excitaret, aut nomen proprium usurparet, quod aliter aptari metro non potuisset. (Reisig. Coniect. p. 161.) Hic equidem cum viris laudatis pugnare non ausus sum, neque investigare, utrum locos, in quibus contrarium fit; felici successu emendaverint; Reisigius certe subtili et acuto ingenio eo laboravit. Duo vero non possum non mirari, alterum, quod comediae quippe liberioribus numeris diffluenti, quam tragoedia, hanc productionem minus convenire dicunt, alterum quod in metris anapaesticis aliud licitum fuisse atque in iambicis volunt. Quare illa ne subtiliter magis, quam vere dicta sint, vereor. Nam postquam vidi versus haud paucos, nulla lectionis diversitate turbatos, huic regulae adversari, eam deserendam esse pu-

tare debebam. In Pluto quatuor versus sunt 166. 338. 1016. 1075., quos nulla alia de causa critici tentarunt, nisi ob neglectam istam regulam. In his neque melicum aliquid nec tragicum deprehenditur, nec denique in nomine proprio fit productio. Ingenio secundo non difficile erit, et in his causas excusationis invenire, ut v. 166., technicis verbis eandem licentiam fuisse, quam nominibus propriis. Quemadmodum igitur liquidarum una ($\bar{\varphi}$)³⁷⁾ vim habet brevem vocalem producendi, sic muta cum liquida Atheniensium aures, etsi subtiles et teretes, liberiori tamen Homeri aliorumque poetarum prosodiae adsuefactas non offendit.

In significandis codicibus et editionibus literas et signa vulgo recepta servavi, nisi ubi varii libri iisdem notis indicabantur. Quod factum est a Porsone et Brunckio. Hic enim Parisinum 2712. A appellavit, ille Harleianum primum. Idem valet de codice Parisino 2717. et Barocc. 173.; hic enim Porsoni B est, ille Brunckio et Dindorfio. Quos autem codices vocavi Mead. et Ask., ii sunt Harleiani ab Dobraeo sub nr. 5. et 6. laudati. Askewii enim et Meadii libros fuisse nota nescio nunc qua impulsus tunc temporis opinabar, quum Dobraei collationes in meum usum privatum notarem non cogitans in publicum proditurae. Qui scit, quam difficilis sit notarum criticarum confectio, is me excusabit, quod lectorem de hoc errore monere malui, quam corrigere. In volumine altero et sequentibus error sublatus est.

1. *Mon.* vel *Monac.* — Codex Monacensis sive Bavaricus, de quo vide nos supra.

Kusteri codices:

2. *U.* — Vaticano-Urbinas, in usum Kusteri collatus ab Laur. Alex. Zacagnio, bibliothecario Vatic.

3. *P.* — Vaticano-Palatinus ab eodem Zacagnio collatus.

Reservatur nunc in bibliotheca Leidensi. *His is No. 67*

37) Cuius literae vis, ut obiter dicam, in ipsius literae natura latere videtur, quippe quum post vocalem in initiis vocum non posset pronuntiarī nisi duplicata. Testatur augmentum verborum ab $\bar{\varphi}$ incipientium. Quare veteres v. c. illud Plut. 51. εἰς τοῦτο ἔκει προ-
videtur
notae
reservatur
no. 67

4. *Ar.* vel *Arund.* — Arundelianus, codex satis recens, cuius collationem Kustero conciliavit Daubuzius. Liber nunc est Regiae Societatis Londinensis.

5. *Bodl.* — Bodleianus, qui solam Plutum continet, ab Io. Pottero, Professore Oxoniensi, collatus.

6. *V.* vel *Vossian.* — Vossianus, qui continet Lysistratam, Avium fragmentum et scholia quaedam, cum Kustero communicatus ab Rich. Bentleio. Liber nunc est biblioth. Leidensis.

Hemsterhusii codices:

7. *Dorv.* — Dorvillianus, qui et scholia quaedam continet, liber multis vitis refertus et negligenter scriptus. Anno MCCCCLI scriptum esse, non MCCCCXXXI., ut Hemsterh. opinatus est, ostendit Dobraeus. Nunc est Bodleianus X. 1. 3. 13., eod. Dobraeo notante.

8. *Leid.* — Leidensis a v. Pluti 1043. per Hemst. adhiberi coeptus. Promisso, reliquam codicis partem se conferre velle, Hemsterh. non stetit. Utrum Nubb. collatio, quam Ernestius Rubnkenio debuit, ex eodem libro fuerit instituta, incertum est.

Brunckii codices:

9. *A.* — Codex Regius Parisinus membranaceus 2712., liber seculi XIV. Hasio et Gaisfordio iudicibus. Continet Plutum, Nubb. Avv. Equitt. Acharn. et 444 versus Ecclesiaz. priores. Complura habere hunc librum putat Reisig. Coniect. p. 209., quae metrici correctoris fraudem manifesto coarguant.

10. *B.* — Cod. Reg. Paris. chartaceus 2717. A Reisigio Coniect. p. 292. mendax liber et iufirmae in metricis rebus fidei paullo durius iudicatur.

11. *C.* — Cod. Reg. Paris. bombycinus, qui nunc est 135. cod. supplementariorum. Post Brunckium nuper collatus iterum a Dondorfio Berolinensi in usum Botbii. ad Ran.

12. *D.* — Codex Brunckii bombycinus in insula Creta ab eodem Michaele Apostolio scriptus, qui Monacensem exaravit, ut docui supra in Prolegom. Continet Plut. Nub. et Ranas.

13. *E.* — Cod. Reg. Paris. 2820. non ab eadem manu nec eodem tempore confectus, nec integre servata sunt, quae continebat. A Brunckio sero et parum diligenter adhibitus.

14. *Aug.* — Cod. chartaceus e bibliotheca senatus Augu-

stani, liber seculi XV., qui continet Thesmophoriazusas et Lysistratam.

15. *G.* — Cod. Reg. Paris. chartaceus 2715., qui continet Lysistr. Avv. Vesp. Equitt. Acharn. Eccles. (has usque ad v. 1170. ed. Dind.) et Pacem. Libro huic negligenter scripto plus fidei, quam par fuit, habebat Brunckius. Litera A significatur ap. Brunck. in Lysistr. Vesp. et Pac., in ceteris vero litera C, apud Dind. in Ecclesiaz. litera D.

Codices ab aliis viris doctis collati vel adhibiti:

16. *F.* — Cod. Reg. Parisiensis 2827. Aliquot huius libri lectiones a Bastio notatas servant Schaeferus in ed. Plut. Hemsterh. et Dobr. in ed. Plut. Pors.

17. *Elb.* — Cod. Elbingensis chartaceus, forma minore; qui continet Plut. Nubb. et Ranas. Collationem a Trendelenburgio factam iteravit Ch. D. Beckius. Liber hic, cui nimium honoris habet Trendelenb., omnium negligentissime scriptus est.

18. *Harl.* vel *Harl.* 1. — Cod. Harleianus 5664. in Museo Britannico. A Porsone litera A insignitur. Videtur descriptus esse e Barocc. 127.

19. *Mead.* (in Plut.) vel *Harl.* 2. (in Nubb.) — Codex Harleianus 5725., qui continet Plutum tantum non integram et Nubes cum scholiis. Consentit plerumque cum Barocc. 43. A Dobraeo numero 5. vel *Harl.* 5. vocatur.

20. *Ask.* (in Plut.) *Harl.* (in Ran.) *Harl.* 3. (Nubb.) — Cod. Harleianus 6307., qui Plut. et Nubb. deinde Ranas alia manu exaratas continet. A Dobraeo dictus 6. vel *Harl.* 6.

21. *Bar.* 1. 2. 3. — Tres codices Barocciani 34. 43. et 127. Extremus hic est liber bibliothecae Bodleianae, membranaeus et antiquus.

22. *Cant.* 1. — Cod. Cantabrigiensis Bibl. Publ. nr. 3., qui continet Plutum tantum non integram, Nubes et Ranas cum aliquot scholiis. Non omnes eius partes ab eadem manu neque aequae eleganter scriptae.

23. *Cant.* 2. — Cantabrigiensis Bibl. Publ. nr. 15. cum priore eodem volumine continetur; at illo est recentior. Continet Plut. Nubb. et Ran. cum scholiis marginalibus, quae tamen ab alia manu sunt scripta.

24. *Cant. 3.* — Cantabrigiensis Bibl. Publ. nr. 5. 8. liber recens et saepe vitiose scriptus. Continet Plut. et Nubb. cum scholiis.

25. *Cant. 4.* — Cantabrigiensis Bibl. Publ. nr. 3. 16. continet Plut. et Nubb. cum scholiis; *Cant. 3.* similis eoque magis adhuc interpolatus.

26. *Borg.* — Codex Borgianus, quem Invernizius Stephano Borgiae cardinali debebat. Est hic liber chartaceus, parum diligenter scriptus, qui Invern. iudice ad secul. XIV. pertinet. Continet Plut. Ran. et Aves.

27. *Rav.* — Codex Ravennas membranaceus, forma maxima, foliis 180. ab Invernizio primum negligenter, deinde a Bekkero diligentissime ac scite collatus, quo iudice scriptus est seculo XI., non X., ut Invernizius opinatus erat. Bekkeri collatione, quae ab initio in usum Seidleri facta nunc in editione eiusdem exstat, nisus Dindorfus iam in praefat. ad Pac. monuit, tantam fuisse Invernizij et negligentiam et imperitiam, ut non modo *innumeras* libri eximii *lectiones* enotare negligeret, sed etiam *plurima* non recte legeret. Pariter in eundem animadvertit Bekkerus ipse praefat. in Aristoph. T. I. his verbis: „Ravennatem qui ante me versavit, incredibili socordia cum pari inscitia coniuncta commisit, ut sexcentis locis aut quid habeat optimus liber ignoretur, aut quod non habet, id ei imputetur.“ Quibus haud scio an iustior appareat Reisig. Coniect. praefat. p. V., qui iccirco non criminandum esse hominem censuit, sed gratias potius habendas, quod iureconsultus causis dicendis occupatus tantum his literis operae et temporis impertiverit, quantum potuerit; cui vigilandum fortasse sub galli cantum fuerit, ut clientibus fidem praestaret, quum grammatico capere quietem ad serum mane liceret. Verum autem est, Ravennatem Bekkeri diligentia nunc demum nobis esse reclusum. Est vero Ravennas non minus elegantius in membranis quam scite scriptus et, quod gravius habetur, omnes Aristophanis fabulas continet integras, scholia et notas quasdam interlineares, quae dicuntur.

28. *Ven.* — Codex Venetus membranaceus, foliis 172., forma quadrata, quem aetate Ravennatem fere aequare putat Bek-

kerus, a quo bis tractatus est Parisiis ann. 1812. et Venetiis a. 1819.

29. *Ma. Mb. Mc.* — Tres codices Mutinenses chartacei, forma quadrata vel minori, recentés. Continent Nubes, Plutum et Ranas. Collati sunt a Bekkero, qui eos accuratius non significavit, nisi quod addidit, Mutinenses Parisiis vocatos esse, quotquot ex Italia superiore allati fuerint.

Mutinenses saepe consentiunt cum Monac. etiam in rebus, quarum in ceteris libris nullum vestigium. Quem consensum quum in omnibus quodammodo codicibus animadvertimus, qui Plutum, Nubes et Ranas continent, eos ex uno eodemque exemplari prodiasse veri simillimum est. Harum autem trium fabularum codices sunt plurimi.

30. *T. vel Tub.* — Codex Tubingensis, cuius Plutum et Nubium versus priores 144 ad exemplar Brunckianum contulit Theoph. Luc. Fr. Tafel. Sign. Mst. tab. 4. nr. 196. Est chartaceus, forma 4., paginis constat 156. Scribendi compendia permulta, eademque non raro difficiliora, ut monuit Tafel in *Ephemer. Philolog. et Paedag.*, quae inscribuntur *Neues Archiv für Philologie und Pädagogik. Vierter Jahrgang. Juli 1829. Nr. 34.* unde varietas lectionis Addendis ut accedat curabo. Videtur scriptus esse secul. XV. exeunte. Plerumque conspirat cum *Mutin. a.*, libro inferioris notae; omnia adiecit et negligenter scripta correxit Crusius.

31. *A 1. 2. 3. 4. 5.* = quinque codices Ambrosiani, qui mihi nunc ipsum, ubi Prolegomena haec iam typis exscribebantur, innotuerunt per Ernestum Hechtium, virum non solum inter primicerios legum interpretes sedentem iuris peritissimum, sed etiam magna doctrinae copia excellentem, qui, quum nuper in Italiam iter faceret, ubi haud paucos codices Aristoph. in variis urbibus adhuc delitescere Fridericus frater significaverat, a me rogatus est, ut bibliothecas Italicas perlustraturus exploraret, ubi et quales isti essent. Iam modo Italiam ingressus humanissime, ut solet, Genua mihi nuntiavit, se in bibliotheca Ambrosiana Mediolani quinque codd. Aristoph. reperisse. Atque primus eorum, a me dictus *A 1.*, servatur sub nr. 222. estque liber seculi XV. chartac. fol. maxim. multisque notis refertus et

scholiis. Alter A. 2. serv. nr. 40., tertius A. 3. serv. nr. 65., quartus serv. nr. 97., quintus denique serv. nr. 100. Hi quattuor extremi pariter sunt chartacei, forma quadrata diligenter scripti et in margin. repraesentant glossas notasque perquam frequentes. At quid in his aliisque adhuc reperiendis insit, et inde in hanc editionem redundaverit, rectius indicabit tomus proximus fructum illinc demum recepturus. Quum vero codd. Ambros. omnes praeter alias fabulas Plutum quoque exhibeant, quod mihi sero innotuerunt, sane dolendum est.

32—44. *edd. vet.* = editiones veteres has brevitatis causa passim vocavi:

32. *Ald.* — Editio princeps s. Aldina. Aristophanis comediae novem (non continet Thesmophoriazus. et Lysistr.). Venetiis ap. Aldum Manutium. 1498. in fol. Editio pulchra, quae codici par habetur. Continet praeterea scholia a Marco Musuro Crentensi collecta; quibus codicibus usus sit Aldus, non constat; pluribus usum esse veri non est dissimile, quia codicum, qui omnes fabulas exhibent, magna est raritas.

33. *Editiones Iuntinae:*

a. *Iunt.* 1. — Editio Iuntina prima. Aristophanis comediae novem. Florentiae, opera et sumptu Philippi Iuntae (de Giunta). 1515. 8. Praefatus est Bernardus Iunta Ph. f., cuius nomine vulgo significatur.

Ad hanc editionem pertinet adhuc *Lysistratae* et *Thesmophoriazusarum* editio princeps, ab eodem *Bern. Iunta* eodem anno ex codice bibliothecae Urbinatis Rom. singulariter parata in 8. min. Nam in novem prioribus fabulis, quamvis et codices consuluisse videatur, Aldinam sequitur.

b. *Iunt.* 2. — Editio Iuntina secunda. Prodiit Florentiae typis haeredum Phil. Iuntae 1525. et adornata est ab *Antonio Fracino* Varchiensi. Continet novem illas fabulas, quas Aldus ediderat, cum scholiis Aldinis et aliis peioris notae. Adhibuit Fracinus et codices, qui tamen recentiores et pretii minoris fuisse putantur. Nonnulli hanc Iuntinae priori nescio quo iure praeferrunt; in Pluto saltem posthabenda.

c. *Iunt.* 3. — Ed. Iuntina tertia. Prodiit Florentiae per *Benedictum Iuntam* 1540. Nihil novi continet. Omissae sunt

duae postremae fabulae. Conspirat saepe cum prima contra secundam etiam in vitiis.

Aldina, Iuntina prior et altera codicum fidem habent, quae deinde sequuntur textum illarum iterant, donec Kusterus et editores hoc recentiores codices denuo consulere coeperunt. At inter editores veteres, ut supra in Prolegom. ostendi, Frischlinus et Caninius excellunt, etiamsi libris manuscriptis destituti essent, ille quod sententiarum nexus ceteris melius significavit, hic quod textui Aristophanis, quod metrum et orthographiam attinet, primus rectius consuluit.

34. *Cher.* — Editio Cheradami. Sumpt. Aegidii Goromontii. Lutetiae. 1528. Est mera textus Iunt. 1. repetitio.

35. *Editiones Basileenses:*

a. *Basil.* 1. vel *Crat.* — Editio Simonis Grynaei. Basileae ap. Andream Cratandrum et I. Bebelium. 1532. Continet XI. fabulas e recens. Ald. Iunt. 1. 2. nitide et satis accurate expressas.

b. *Basil.* 2. vel *Gel.* — Editio Sigismundi Gelenii. Basileae ap. Hieron. Frobenium. 1547. Aldum sequitur, cuius novem comoedias etsi eleganter, neque tamen correcte exhibet.

36. *Editiones Venetae:*

a. *Ven.* 1. — Editio Barthol. Zanetti, quae prodiit Venetiis. Sumpt. D. Melch. Seffae. 1538. Repetiit Basil. 1., qua merito habetur longe inferior.

b. *Ven.* 2. — Editio Io. Farrei. Venetiis. 1542. Repetiit Basil. 1., cuius vitia non solum iterat, sed etiam auget. Nihilominus lectiones aliquot meliores inde promanarunt.

37. *Wech.* — Editio Christ. Wecheli. Parisis. 1640. Ald. sequitur et Basil. 1. Charta et literae nitidiores.

38. *Brub.* — Editio Petri Brubachii. Francof. 1544. Diligenter adhibuit Ald. Iunt. 2. et Basil. 1.

39. *Can.* — Editio Angeli Caninii, ex typograph. Io. Gryphii. Lugd. 1548. Editionum veterum omnium correctissima, quae Ald. et Iuntt. vitia magnam partem sanavit. Charta et literae pulchrae, form. 8. min. ³⁸).

³⁸) Praefatio Caninii haec: Ἄγγελος Κανίνιος νέοις τοῖς φιλέλλησιν, εὖ πράττειν. Πολλάκις ἐνθυμονομένη μοι τῶν ἐν τῷ σὺν χρόνῳ

40. *Frischl.* — Editio Nicod. Frischlini. Francof. ad Moen. sp. Io. Spies. 1586. (repet. 1597. et 1625.) cum versione Latina metrica. Continet quinque tantum fabulas: Plut. Equitt. Nubb. Ran. et Acharnenses. Vir hic memoratu dignissimus, fatis adversis misere vexatus, omne tempus et studium indefessum in Aristophanis interpretationem contulit. Quae praestitit, tanto pluris facienda sunt, quum subsidiis ad opus tam difficile maxime necessariis careret, ut ipse queritur in praefatione ad Rudolphum imperatorem scripta. Contulimus editionem anni 1586.

41. *Raph.* — Editio Christoph. Raphelengii. Lugd. Bat.

ἀνδρῶν δοκησιόφων τὴν ἀμαθίαν καὶ ἀναισχυντίαν, θρηνηῖν τοσαύτην δυστυχίαν ἐπέχεται. καὶ γὰρ τοῦ κέρδους ἤττονες, καὶ τοῦτο μόνον διώκοντες, τοῦ καλοῦ φρονεῖν οὐκ οὐνοῦται οὐδέμιν. ὅπερ κατὰ τρυγιδῶν μὲν ἀπάντων ἀξίως εἰρημένον, οὐχ ἤμισα δὲ καὶ τῶν τυχογράφων καθάπτεται, οἱ συγγνώμης τυχεραὶν ἤττον ἱκανοί, ὅσοι καὶ πλείω τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ τὰς πολιτείας βλάπτουσι. καὶ εὐκότως γε. ὅτε καλαίων καὶ σοφῶν ἀνδρῶν συγγραμματα, ὡς περὶ ἑλωρία κύνεσσιν οἰωνοῖσι τε πασίν, εἰς ἀνδρῶν βαρβάρων καὶ κομιδῆ ἀπαιδευτῶν χεῖρας ἐμπιπτούσιν, οἱ οὐχ ὅπως τι τῶν λεγομένων συνείσιν, ἀλλ' οὐδὲ τῆναρχὴν ἀναγινώσκουσιν ἐπίσταται. ὃ τῆς ἀβελτερίας. ὦ, τί καὶ κατ' ἀξίαν αὐτῶν εἶπω; καὶ περὶ τούτων μὲν ἄλλοις. νυνὶ δὲ ὃ προήρημαι, ὑμῖν ἐξηγήσομαι. Ἰωάννης ὁ Γρύπιος, Ἀριστοφάνους τὰς ἑνδεκα κομφοδίας, ὑμηττίου μέλιτος γεμούσας, καὶ τῆς ἀττικῆς δεινότητος καὶ εὐγλωττίας λείψανον, τυκῶσαι διανοοῦμενος, ἐμοὶ διείλεται, ὅπως εἰ τι πείσιμα τῇ βίβλῳ ἐναίη, τοῦτο διορθώσω. ὅπερ ἐγὼ ἀδύλον ἰδέως ὑπέστην, καὶ κάμπωλα μὲν τῶν τραυμάτων ἰασάμην, ἔνια δέ, ὡς ἀνημέστα, ἀρχαίου ἀντιγράφου οὐκ εὐκόρησας, κατέλιπον σηματοθέντά γε ἀστερίσκῳ. καθ' ὃ ἰδεῖν ἔστι τὴν ἀμαθίαν τῶν προτοῦ τυκῶσαντων, οἱ ἐπὶ οὕτω φανερῶν σφαλμάτων κατέμυσαν. ἀλλ' ἔγωγε κατὰ τὸ τῆς βίβλου τέλος πολλὰ τῶν ἐπιφανιστέων δισημνηάμην, ἐν οἷς πάντες οἱ πρό ἡμῶν ἐσφάλησαν, ἔνα μὴ αὐτοὺς μιμησάμην, οἱ πάντα μὲν ὑπισχρόνεται, ὥστε τὸν ἀναγινώσκοντα ἐσπερίδων κήπους εὐρημαίαι ἐπιλείπει, ἐντυχόντα δὲ ἐν χορῇ τῆς ἐλπίδος κατακόλῃ ψευθεῖσθαι. τοῦτο δὲ κατὰ τοὺς κατήλους σοφίζονται, οἶνον μὲν τῶν ἡδιστων ἔχειν φάσκοντας. ἔσθ' ὅτε δὲ τρυγὰ διδόντας. Λίξασθε ἄν ἄνιοι φιλομαθεῖς τὸν Ἀριστοφάνην τὰ ὑμέτερα κωιδικὰ καὶ χρησθε ἐντυχῶς. τοιούτῳ αἰεὶ ἀνέλτετε, εἰ θεσαντοὺς τῶν Κροῖσου λαμπροτέρους καὶ τιμωτέρους εὐρεῖν ἐκιδυμῆτε. οὐδεὶς γὰρ τοῖς ὑμέτεροις ἐπιτηδεύμασιν ἐτοιμότερος, οὐτε χρησιμώτερος εἶναι δύναται. εὐτυχεῖτε ἐν τῷ μεταξῦ, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν τοὺς ἄλλους τῆς ἑλληνικῆς σοφίας ἡγμένους πολὺ καλλίους πασῶν μονονοχῶν τῶν κηλίδων ἀποκαταθέντας προσδοκᾶτε. — Ἐπιτίται, μνησὶς ἰουλιον ἰβδόμη ἐπὶ δέκα, ἔπει ἀπὸ τῆς θεογονίας, α φ μ η. (h. e. die XVII. mens. Jul. A. Ch. MDXLVIII.)

1600. Sequitur Basil. 1. et cum edd. Ven. et Wech. plerumque consentit.

42. *Port.* — Editio Aemil. Porti. Genevae. 1607. Continet praeter versionem Frischlini et reliquarum fabularum Latinam interpretationem minus scite factam, scholia ab Odoart. Biseto (Bizet), Aegid. Bourdino et aliis addita.

43. *Lugd.* — Editio Lugduno-Batava. ap. Io. Maire. 1624. Continet XI fabulas, earumque interpretationes Latinas, quas Portus ediderat, passim correctas et aliquot emendationes Ios. Scaligeri. Addita sunt fabularum deperditarum fragmenta a Guil. Theod. Cantero et Guil. Coddæo collecta.

44. *Amst.* — Editio Amstelodamensis anni 1670. ex officina Ravensteinii. Repetit editionem praecedentem et insuper continet Tanaq. Fabri versionem Ecclesiazusarum.

45. *Kust.* — Editio Ludolphi Kusteri, quae sic fere inscribitur: Aristoph. comoed. XI. Graece et Latine ex codd. mss. emendatae cum schol. antiq. Accedunt notae viror. doctor. in omn. comoed., inter quas nunc primum eduntur Is. Casauboni in Equit., Ezech. Spanhemii in tres priores et Rich. Bentleyi in duas prior. observat. omnia colleg. et recensuit, notasque in novem Comoed. et quatuor indices adiecit Lud. Kusterus. Amstelod. sumpt. Thom. Fritsch. 1710. fol. Haec editio praeterea continet quinque prior. fabularum versionem Frischlini, Ecclesiazusarum eam, quam Tanaq. Faber (cf. 44.) paraverat, Vesparrum, Pac. et Lysistr. quam instituit Quint. Sept. Flor. Christianus; Aves vertit Hemsterh., Thesmophoriazusas Kusterus ipse.

46. *Bergl.* — Editio Steph. Bergleri. Lugd. Batav. ap. Sam. et I. Luchtmans. 1760. II Tom. in 4. Praefatus est Petr. Burmannus secundus. Editio laudata, quae plurima continet loca parallela. Berglero mortuo prodiit.

47. *Brunck.* — Editio Rich. Franc. Phil. Brunckii. Argen-

tor. sumt. I. G. Trenttel. 1781—83. Est haec nova recensio cum versione Latina. Brunckius ob nimiam sui confidentiam ne dicam levitatem vituperatus. cf. Reisig. Coniect. praef. p. XX.

48. *Inv.* — Editio Phil. Invernizii. Lipsiae ap. Weidm. 1794. II Tom. 8. Scholiis, notis editorum priorum et versione Latina ornata a Chr. D. Beckio et Guil. Dindorfio, qui XII volumina adiecerunt. Editio locupletissima, at incommoda, necdum finita.

49. *Bl.* — Editio Blissii. Oxoniae. 1811. IV Vol. 8. Repetiit ed. Brunck. Volumen singulare, quod adiectum est, continet lexiçon Aristophanicum Graeco—anglicum.

50. *Schaefer.* — Editio G. H. Schaeferi. Lipsiae 1812. ap. Tauchnitz. III Vol. in 16.

51. *Dind.* — Editio Guil. Dindorfii cum brevi annot. crit. Lipsiae ap. Teubner. 1825. II Tom. 8.

52. *Bek.* — Editio Imman. Bekkeri hoc titulo: Aristophanis comoediae cum scholiis et varietate lectionis. Recensuit Immanuel Bekkerus Professor Berolinensis. Accedunt versio Latina deperditarum comoediarum fragmenta index locupletissimus notaeque Brunckii, Reisigii, Beckii, Dindorfii, Schutzii, Bentleii, Dobreii, Porsoni, Elmsleii, Hermanni, Fischeri, Hemsterhusii, Kuinoelii, Hopfneri, Conzii, Wolfii, etc. etc. Londini MDCCCXXIX. V. Volum. — Praefatio scripta est Non. Oct. 1827. Interpretum nomina in titulo mire miscuit, nobilioribus ut Kuetero, Berglero, Spanhemio omissa, Fischeri, Kuinoelio, Conzio minutiarum auctoribus additis; immo adeo favebat Dindorfio, ut ei plurima tribueret, quae Beckio debentur.

Continet haec editio collationem Ravennatis, Veneti et trium Mutinensium accuratissimam, praeterea scholia Thesmophoriasarum e Ravennate sumpta, Vesparum et Pacis ex Veneto sup-

pleta; cetera vero iam nota sunt, multaque, quae manifesto falsa aut aliena putantur, omitti poterant.

Fabularum series ex temporis ratione instructa est. At Plutum Ranis et Ecclesiazusis false fecit antecedentem, quum his esset recentior. Putavit igitur Plutum superstitem esse priorem. cf. nos Praef. ad Plut.

De orthographiae locis permultis Bekkero assentiri non possum. Deserit morem nunc ab omnibus fere receptum infinitivos, in $\alpha\bar{\nu}$ qui exeunt, sine iota subscripto edendi licet auctoritate idonea munitum ³⁹⁾; idque non facit nimis antiquitatis tenax, quum Dobraei vel Porsonis consuetudinem verbum $\kappa\omicron\iota\epsilon\iota\bar{\nu}$, ubi prima eius syllaba correpta est, sine iota scribendi, sequeretur. Hinc quidem factum est, ut plurimis locis metri causa scriberet $\kappa\omicron\iota\epsilon\iota\bar{\nu}$, sed multis quoque locis $\kappa\omicron\iota\epsilon\iota\bar{\nu}$ relinquere coactus esset, ut Plut. 572. 929. 975. 1058. etc. Immo contra regulam suam $\kappa\omicron\iota\epsilon\iota\bar{\nu}$ passim scripsit Ran. 79. 357. etc. Iam qui fieri potuit, ut unus idemque scriptor in eadem fabula modo $\kappa\omicron\iota\epsilon\iota\bar{\nu}$, modo $\kappa\omicron\iota\epsilon\iota\bar{\nu}$ pronuntiari faceret? Nonne veri est similis, diphthongum hanc pronuntiando correptam esse, ut aliae $\epsilon\bar{i}$ et $\alpha\bar{i}$ in aliis vocibus $\delta\epsilon\iota\lambda\alpha\iota\omicron\varsigma$ Plut. 847. $\kappa\omicron\iota\eta\tau\eta\varsigma$ Ran. 71. $\kappa\alpha\lambda\alpha\iota\omicron\varsigma$ Lystr. 988. etc. cf. Reisig. Coniect. Praef. XXIII.

In nonnullis sibi parum constat. Non denuo dico de accentu craseos $\tau\acute{\alpha}\lambda\lambda\alpha$ adeoque $\kappa\acute{\alpha}\kappa\epsilon\iota\omicron\varsigma$ et id genus multa, de quibus supra actum est. Si semel sic sibi habuit persuasum, tum etiam $\kappa\eta\bar{\nu}$ etc. scribere non debebat. Alterutrum falsum est. Pariter aberravit vir summus in coronide neglecta, quamvis iam dudum Seidlerus ad Eurip. Troad. p. 148. de hac scite exposuisset. Etenim si spiritus asper adest, Bekkerus coronide omitta scribit

³⁹⁾ Etymol. v. $\beta\omicron\delta\zeta$. τὸ $\beta\omicron\delta\alpha\bar{\nu}$ καὶ $\gamma\epsilon\lambda\alpha\bar{\nu}$ ἀπαρτέματα οὐκ ἔχει τὸ ϵ προσγεγραμμένον, ὅτι τὰ $\epsilon\bar{i}$; ἢ $\lambda\eta\gamma\omicron\tau\alpha$ δῆματα οὐδέποτε ἔχει πρὸ τοῦ ν εἰ ἀνεκφαίνετον. cf. F. A. Wolf. Analect. Liter. T. I. p. 419. Fischer. ad Weller. I. p. 118. 127. Elmsl. ad Eurip. Med. p. 90.

ἀνήρ, *ἄνθρωπος*, *οὐμός* etc., unde coniicio eum putasse, spiritum lenem exprimi, si scriberet *ἀνήρ* etc.; quum tamen haec esset coronis craseos signum unum et necessarium, non spiritus lenis. Non magis sibi constat in aliis rebus, quae suis locis significabuntur. Unum nunc addo. Plut. 203. edidit *δειλότατος* *ἔσθ' ὁ Πλοῦτος*. 569. *ἄμεινον περὶ πλοῦτου*, quamvis utroque loco eadem res agatur. Omnium vero maxime miraberis, quod, ubi Ravennatis lectionem veram recepit vel enotavit, Invernizii aliorumque errores, inde ortos in notis verboteus iterari fecit.

Haec habui, quae tecum, lector amice, de rationibus et consiliis, quae in hac Aristophanis editione secutus sim, communicarem. Quo ordine fabulas se excipere facerem, ab initio haerebam. Alii enim fabularum seriem codicum auctoritate sancitam tenere malant, quae ne fortuita quidem videatur. Quod Plutum vulgo sequitur nobilissimum comoediarum par Nubes et Ranae in omnibus fere codicibus coniunctae, in permullis etiam singulariter cum illa scriptae⁴⁰⁾, eae interno quodam nexu consociantur, quum in ipsis poeta odiosissimum sibi par Atheniensium Socratem et Euripidem castigasset, quod uterque rempublicam corrumperet, alter iuvenes alter fabulas docendo⁴¹⁾. Cum aliis vero nobis merito placuit fabularum ordo ex ipsarum aetate instructus, qui ad multas res est perutilis et pro se ipse quasi loquitur. Iam vero recte quaeri potest, quid me impulerit, ut Pluto, quippe quae me docente omnium sit novissima, primum locum assignarem. Quamvis mihi ita esset persuasissimum, mea tamen inventa prius sequi nolebam, quam essent aliis probata. Quum igitur Pluto hucusque aut nullus esset locus, aut alienus, extra or-

⁴⁰⁾ In fine Pluti cod. Tab. legitur *ἔλος τοῦ πρώτου δράματος*.

⁴¹⁾ Utrum Nubium Socrates sit Socrates ipse, an persona sophisticæ vicaria, Vol. III. docebitur.

XLVIII PROLEGOMENA IN ARISTOPHANEM.

dinem cum Prolegomenis edenda eo rectius videbatur, quod multos etiamnum errore duci videbam, hanc fabulam omnium esse emendatissimam.

Quod reliquum est, cum voluptate, spero, audies Ferdinandum Ranke ad reliquas Aristophanis fabulas ex eodem consilio iisdemque, quas hic secutus sum, rationibus edendas se mecum coniunxisse, qui vir Reisigii disciplina et familiaritate nutritus, quantam spem de se excitet, ex Aristophanis vita colligere poteris, quam hic maioris operis fecit praenuntiam.

Scr. Sextilibus exeunt. MDCCCXXIX. Halberstadii.

Bernardus Thiersch.

DE
ARISTOPHANIS VITA
COMMENTATIO.

SCRIPSEIT
C. FERDINANDUS RANKE.

I.

Aristophanei ingenii reliquias poëtica virtute eminentissimas esse, nostra aetate inter eruditos constat. Nimis enim iniquae et asperae de Aristophane, viro immortalis, opiniones, quas iam ab antiquitate traditas recentiorum nonnulli paullo cupidius animo imbiberant suaque decepti inscitia superstitione servarant, tandem aliquando virorum eximiorum iudicio et auctoritate labefactatae et oppressae iacent. Quamobrem qui Aristophanem non nisi lusibus iocisque inficetis, impudentibus et quamvis infimae plebi acceptis, homine tamen liberali indignis insignem fuisse censeant, ac quod supersit laudis, sua ipsum polluisse malignitate et maledicentia arbitrentur, hodie vix in ultimis Europae terris reperiuntur. Imprimis autem in Germania, patria nostra, cuius propriam veritatis esse investigationem ingeniorumque iustam aestumationem gloriamur, caecos eius contemptorum impetus magna doctorum virorum cohors compescuit. Itaque quoniam haec non ago inter homines eius nominis invidos, si ego quoque propter singulare animi mei de eius virtute iudicium in laudes eius ingredior neque falsa de eo praedico, non timendum esse mihi arbitror, ne gloriam illius insolenter persequi velle abiiciendumque confiteri amorem videar.

At quae nunc in omnium animis versatur et quotidie crescit viri virtutum admiratio; eam qui profiterentur, professique suam iudicii integritatem ostenderent, nullo tempore defuerunt. Etenim illis ipsis diebus, quibus cum comicis poetis, quorum munus apud Athenienses dignitate et praestantia prae ceteris eximium erat, primo in certamen descendit, ingeniique illustris vim et divinitatem aequalibus recludere et aperire coepit: tam ingenti statim exceptus est audientium plausu, ut laude confusus longe lateque diffusa mox ad summum ipso successu everheretur artis culmen ¹⁾. Neque postea Aristophanem sua sefellit exspectatio. Athenienses enim posteaquam semel intellexerant, quam ingenua facetiarum festivitate conspicuus, praeclaraque ornatus doctrina et eruditione ad docendas comoedias accessisset; licet pro more suo aut seducti errore aut mala invidia commoti interdum humiliter de eo senserint et iudicarent iniquius: tamen si non singula momenta, sed uno oculorum obtutu totius vitae perpetuitatem contemplamur, continuo praecipuaque eius amoris capti tenebantur. Cuius rei non in occulto latent amplissima documenta. Quid enim commemorem, quoties cum poetis ab ingenii ubertate celebratissimis congressus victor discesserit? quum non incertis veterum testimoniis compertum habeamus, antequam de vita decederet Aristophanes pater, filio Araroli paternae gloriae vestigiis insistere licuisse ²⁾. At quanquam non omnia puto mihi accurate esse enuntianda, unum tamen quo nullum afferre maius testimonium possum, praeterire nefas duco. Etenim suo erga patriam amore compositisque pro urbis salute

¹⁾ Equitum fabula, qua docta nomen eius primo innotuisse postea videmus, quanto et periculo et honore ab ipso in certamen commissa fuerit, saepius proficitur poeta, Vespp. 1029 sqq. Pac. 754 sqq. Nubb. 549. Quae aliunde scimus, rem comprobant, cf. Equit. Argum. II. (Vol. I. p. 65. exempl. Teubneriani, Lipsiae ab G. Dindorfio editi, a. 1825. quo nos, praesente Saevernio Viro Doctissimo, in versuum numero indicando esse usos monemus.)

²⁾ Cf. argum. in Plut. (Vol. II. p. 358.) Clem. Alexandr. Strom. VI, p. 628, D. (ed. Sylburg. Coloniae 1688.) ex emendatione Casauboni ad Athen. III, 9. p. 123., a Brunckio in Fragmentis merite recepta, quam Kusterus quoque proposuerat in annot. ad arg. in Plut. cf. Toup. Emendd. in Suid. II, p. 141. Ox. et Dind. Aristoph. Fragm. p. 88.

carminibus effecisse fertur, ut oleae sacrae ramo coronaretur ³⁾; quo dono accepto insignium virorum in numero est habitus, qui dissociatos civium animos reconciliarant, pacisque et componendae et servandae civitati fuerant auctores. Periclis autem et Thrasymbuli ⁴⁾ honoribus ornatum hominem nūm cuiquam esse postpositum existimas? Ac si ea est profecto non iniucunda laus, quae ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt ⁵⁾; quum inter Athenienses excelluerit poëta, quorum aures taretas et religiose, quod non pulchrum et venustum esset, quam maxime reformidarunt, quorumque sales leporesque inter Graecos ad politissimas facetias fundendas natura aptissimos, omnium ore triti in proverbium abierunt: horum inquam Atheniensium laude decoratus Aristophanes summum sine dubio deportavit comis et festivi ingenii testimonium. Quid? quod excellentissimi qui illa aetate cum eo certabant poëtae comici auctoritate sua populi de Aristophane iudicium confirmarunt. Primus enim eius in theatrum ingressus quum maxime eximius fuisset; neque Cratinus, qui ab omnibus inter praestantissima veteris comoediae exempla numeratur, quamvis annis pressus ac dignitate praepollens, quidquam antiquius habuit, quam ut contra hostiles Aristophanis conatus sese defenderet eosque coërcere studeret ⁶⁾; et qui praeterea solet non sine maxima laude commemorari, Eupolis poëtae honorum particeps esse voluit, atque in componenda comoedia eum sese adiuvisse contendit ⁷⁾.

Sed qua vivebat aetate, Athenae urbs laudatissima magnis quidem et eximiis rebus plurimis ornata sed plena simul erat

³⁾ Cf. Aristophanis vitam ab anonymo scriptore profectam p. XXX. Lips. (Vol. II. commentariorum Beckianorum) cum argumento Rarum.

⁴⁾ Cf. Val. Max. II, 6, 5. Corn. Nep. Thrasymbul. 4.

⁵⁾ Cic. Epist. fam. XV, 6.

⁶⁾ Pytine docenda quid assequi voluerit Cratinus, docet schol. ad Arist. Equitt. 399. 529. cf. Meineke Q. Sc. I, p. 14. et 17.

⁷⁾ Cf. Eupolidis versum ab scholiasta ad Arist. Nubb. 532. et 544. Equitt. 1238. servatum et ab Hermanno emendatum

τοὺς ἰππίας

ἐπιπολισηα τῷ φαλακρῷ τούτῳ κἀδωρησάμην.

Idem Cratinus quoque in Aristophanem iecit probrum, cf. schol. ad Ar. Equitt. 529. Meineke Q. Sc. I, p. 40. Tantum sua laude ob stare videbatur famae Eupolidis Cratinique Aristophanes!

gravium casuum turbulentarumque tempestatum. Propterea non est mirandum, quod interdum ipse quoque ambiguum eorum ingenium expertus de carminum virtute male intellecta queri poterat ⁹⁾. Tam raro autem id factum esse honorificae existimationis signum cui non videtur esse gravissimum? Sed quam suos inter aequales sibi contraxerat invidiam, eius posteritas causas magis et fontes perlustrata est; ac per totum saeculorum decursum, qui ingratum popularium animis potius obsequi, quam pro rei natura summum eius ingenium admirari et celebrare voverint, paucissimi reperti sunt. Praeterea qui eius gloriae obtretractores exstiterunt inter posteros, eorum iudicium aut propter verae eruditionis inopiam, aut propter iuventutis de eo, quod pulchrum et honestum est, opiniones, aut propter nimium virorum insignium amorem quos ab Aristophane maledicenter irrisos ac contemptos esse summa indignatione legebant, minore auctoritate pollet. Posterorum igitur admirationis quid alia quaeram documenta, quum hoc ipsum eam ostendat, quod quum reliquorum omnium poëtarum comicorum carmina, exilibus exceptis minutisque fragmentis, amissa sint omnia, huius si non cunctas comoedias, tamen praestantissimas fortasse, per manus doctorum hominum traditas nos nostra aetate integras accepimus? ⁹⁾ Quanquam in ea re divinae providentiae scio multa esse tribuenda, hominumque voluntati et consilio eripienda ¹⁰⁾.

⁹⁾ Vespp. 1015 — 1050. Nubb. 518 — 562.

⁹⁾ Simile de his rebus iudicium alii tulerunt. Ita Wielandium, qui non raro in Aristophanis ingenio diiudicando erravit, seque maxime praebuit iniquum, cf. Jacobs Akadem. Reden und Abhandlungen, Erste Abtheilung p. 325., talia locutum esse videmus (Neues Att. Museum I. Bd. 3. Heft p. 51.) „Die Zeit hat gerechter geurtheilt, als die Athenischen Kampfrichter: von den Komasten und ihrem gekrönten Urheber ist nichts als der Name übrig geblieben; die Vögel des Aristophanes werden, so lange die griechische Sprache sich erhalten wird, von allen denen, die attischen Grazien hold sind, mit hohem Vergnügen gelesen werden.“ Ita iure veritas temporis filia vocatur Gallio N. Att. XII, 11, aliisque multis hominibus.

¹⁰⁾ Quicumque veterum librorum fata cogitat, eaque interdum prospera, interdum maxime infelicia fuisse reperit, haud dubitabit in illo iudicio acquiescere. Ad unum provoco, Niebuhrium, Virum Magnam; testemque rei locupletissimum, qui de Demosthene eiusque obtretractatoribus locutus, egregie exemplo providentiae esse magnas

Deinde, quum omnes fere, ut iam supra significavimus, Cratino, Eupolidi Aristophanisque in antiqua comoedia principatum tribuerent, hosque tres viros reliquis palmam praeripuissent statuerent ¹¹⁾: in eorum numero solus Aristophanes tantum sibi comparavit honorem, ut eius nomine non addito, sola comici poëtae appellatione eum designare possent scriptores antiqui ¹²⁾. Itaque comicis antiquae comoediae poëtis superatis omnibus, eorum qui in ceteris artis poëticae generibus maxime erant insignes et pro exemplis habebantur gloriam ae-

in libris servandis partes probavit (Kleine histor. und philolog. Schriften. Erste Sammlung p. 481). Iam antiquissimis temporibus rara fuisse scripta veterum praestantissima, Porphyrius testatur ap. Euseb. Praep. Evang. X; 3. „*επίναξι δὲ τὰ τῶν καὶ τοῦ Πλάτωνος γρηγορῶτα βιβλία.*“ Alia amissa nusquam apparebant. Cuius iam tum nonnulli causam esse crediderunt non caecum quendam casum, sed dei consilium, quorum in numero est imperator Iulianus, antiquae deorum venerationi tota mente addictus. Legenda sunt, quae ille de Epicuri Pyrrhonisque libris iudicavit: a quorum studio sacerdotes revocavit suos. „*μήτε Ἐπικούρειος εὐσεβία λόγος, μήτε Πυρρόνιος· ἡ δὲ μὲν γὰρ καλῶς ποιεῖν τις οἱ θεοὶ ἀνηγήκασιν, ὅστις ἐπιλείπειν καὶ τὰ πλείεστα τῶν βιβλίων.*“ p. 301. c. cf. A. Neander, Allgem. Gesch. der christl. Religion. Bd. II, Abth. I, p. 91.

¹¹⁾ Ut nomen singulos quosdam huius iudicii testes, tres nostros iunxerunt poëtas et in antiqua comoedia praecipuos fuisse dixerunt Dionysius Halicarn. art. rhetor. pag. 302. et 413. ed. Reisk., Horatius Sat. I, 4. ab in. et Quinctilianus Institt. oratt. X, 1, § 65. Quibus si ex graecis scriptoribus praeterea grammaticum addidero, qui ad Dionysii Thracis artem grammaticam scholia scripsit (in Imm. Bekkeri Anecd. II, p. 749.) Andronicum *περὶ τάξεως ποιητῶν* (Ib. III, p. 1461.) et Platonium *περὶ καμφορίας*, p. X. ed. Kuster. officio meo satisfacisse credent. At postea de hac re uberiora erunt dicenda.

¹²⁾ Aristophanem a nostratibus, qui poëtarum aliorum nulla possidemus carmina, comici poëtae nomine in universum significari, nemo est, qui admirari possit. At quo tempore supererant etiam Cratini, Eupolidis, Pherecratis, Platonisque comoediae; quo Menandri et Philemonis, quo Antiphanis notandum interierant fabulae, quo antiquae igitur, mediae, quam dicunt, novaeque comoediae principes legebantur: eo tempore si poëta vocatus est ὁ κωμικός, id non potest nisi in maximum eius honorem factum esse. Eupolidi autem et Cratino, viris celebratissimis, multi praetulerunt poëtam. cf. Platonius de comoedia p. XXXVII, Anon. de comoed. p. XXXII, Vitae scriptor p. XXXV. iique sine dubio antiquiorum iudicis confisi neque suae ipsorum opinioni solum obsecuti, viamque ita illi appellationi munierunt. Multos igitur congererem locos, si larga eius rei testimonia scientibus afferre necessarium foret. Sufficiat nunc

quavit¹³⁾; uniusque fere postpositus est Homero, qui genus universum ita erat complexus, ut alius aliam partem, in qua elaboraret, post eum sibi seponeret, et ad eum, tanquam ad poetarum quandam deum summam laudem pertinere concederet. Denique ipsi eius contemptores et adversarii acerrimi fere inviti laudes eius persecuti videntur. Plutarchus enim, quem inter eos honoris causa nomino, ubi sua de morum sinceritate sententia obcaecatus, virique virtutum omnino oblitus quam maxime reprehendit Aristophanem, ibidem eum Menandro tamen soli postponit, quocum certasse ne Aristophani quidem potest esse non honorificum. Neque potuit alia de causa is, cui tota vetus comoedia prae nova illa, cuius praestantissimus erat auctor Menander, displicebat, Aristophanem eligere quem cum Menandro conferret, nisi utrumque in sua arte principem esse aut ipse censuisset aut alios censere sciret. Gloriam igitur, inter aequales partam, posteritas non servavit solum Aristophani, sed auxit etiam et amplificavit¹⁴⁾.

II.

Iam quae universe hactenus disputavimus, nemo poterit sua auctoritate confirmare, nisi erimus singulos homines, ingenio et doctrina abundantes oratione nostra complexi, a quibus summa

Eustathii commemoratio, qui locis plus quam sexcentis, in commentariis ad Iliadem et Odysseam Homeri explicandas scriptis, comicum appellat poetam eiusque nomen praetermittit. Neque alienum est ab hoc loco latini grammatici testimonium, quod mihi indigitavit Th. Schmidtus, amicus meus suavissimus, doctissimus Horatii epistoliarum interpres. Porphyrius enim quum apud Horatium commemoratos vidisset Bioncos sermones, Epist. II, 2, 60. neque quis ille fuerit accurate sciret; antiquae comoediae indolem ibi notatam esse ratus, statim de Aristophane cogitavit, eumque Bionis filium fuisse fluxit, qua in re Lambinus temere in grammatici sententiam abiit. cf. Menag. ad Diog. Laërt. IV, 52.

¹³⁾ Mohnike Geschichte der Litteratur I, p. 468.

¹⁴⁾ Quod iudicium igitur tulit Th. Rötcherus (Aristophanes und sein Zeitalter p. 26.), quo magis homines ab aetate Aristophanis remoti fuerint, eo minus eius ingenii divinitatem totam esse intellectam, id nos ei concedere non possumus, cf. libri censuram in Annalibus Heidelbergensibus, -a. 1829. m. Julio ab Herrmanno V. D. profectam.

laus Aristophani concessa est. Sed quia non dubito, quin plerique concedant, unum enumerare omnes, qui poetam celebraverunt, non posse: datures esse mihi eos opinor hanc veniam, ut ex toto eius admiratorum numero, qui mihi potiores videantur, eligam. Ac primum quidem ad Platonem philosophum fertur animus, quem iudicii sui testem auctoremque, quicumque Aristophanem magni fecerunt, non sine nimis quadam cupiditate habere optaverunt; scilicet ut exemplis praeclaris non minus, quam argumentis refellerent poetae contemptores et adversarios. Platonis autem exemplo variis de causis ita legentium animi conciliari et permoveri posse videbantur, ut abiecto scuto ex certamine cederent et ad causam Aristophanis ipsi traducerentur. Qui quum Socratis esset discipulus amantissimus, et quascumque ingrederetur in oras, praeceptorem suum ubique sua voce ornaret, beatissimumque praedicaret hominem, ita ut a Socrate Plato, tanquam ab animo corpus, disiungi divellique nequeat: — que tandem potuisset modo, omni ira et studio liber, contra verum adeo celebrare virum, cuius comoediae totam eius scholam risui Atheniensium exposuerant? Et nonne ad ipsum quoque Platonem Socratis scholaeque Socraticae in Nubibus irrisio pertinebat, cui, consuetudine cum eodem viro inita, eidemque adscripto scholae, si minus eadem, similis certe Chaerephonti vehementissime irriso causa erat defendenda? Praeterea vix negari a quoquam poterit, Ecclesiazusarum quam scripsit comicus fabulam, contra ipsius philosophi doctrinam disciplinamque fuisse compositam. Is igitur, vir praestantissimus, cui opprimendae erant potius vulgi opiniones, quibus de Socrate eiusque schola poeta animos Atheniensium imbuerat, si magnum in Aristophane ingenium esse confitetur, quid iucundius potest auribus nostris accidere? At in Convivio suo, pulcherrimo libro, ubi comici poetae elegantia et acumine indigebat, neque Cratinum neque Eupolidem neque alium quemquam elegit, sed prae ceteris Aristophanem cum Socrate, Agathone, Alcibiade, aliis colloquentem induxit; simul omnium comicorum poetarum qui ad illud usque tempus vixerant, eum praestantissimum esse professus. Praeterea in postrema Convivii parte, qua Alcibiadem ebrium introducit, Socratisque ei laudibus celebrandi partes tribuit, hunc

Socratis familiarem confidentem facit, non solum Aristophanem cum reliquis convivis furoris eius participem fuisse ¹⁵⁾ et multo aptius posse Socratem apud Aristophanem, ridiculum hominem, sedere, quam apud pulchrum ¹⁶⁾ Agathonem, sed eundem etiam summa veritate externum eius corporis habitum descripsisse ¹⁷⁾. Postremo usque ad diluculum Socrates, Agatho et Aristophanes de poetâ dramaticâ disputant, quae res mihi quidem maximi esse momenti videtur. Etenim quum ipse verbis praemissis concesserim, de Aristophane Platonem eiusque in comica comoedia praestantia honorificentissimum tulisse iudicium, idem tamen nego, praeter vim atque facultatem poeticam illi quidquam tribuisse. Comoediae antiquae indolem ac naturam improbavit ¹⁸⁾; Aristophanis ingenium artemque admiratus est, cuius in facetiis fundendis non dissimilem esse videbat Socratem. Qua de re quoniam ubi de Nubibus sermonem instituimus, plura dicere coacti sumus, nunc nostro negotio paucis defungi possumus. Quod enim in libello ad defendendum apud iudices Socratem scripto proposuit ¹⁹⁾, iniuste agere poetas qui poetica sua virtute nimis freti reliqua omnia aggredierentur seque de omnibus rebus, quae ad civitatem regendam reliquasque disciplinas pertinerent, optime loqui posse crederent: idem hoc quoque in libello non obscure repetiit. Aperte enim dicit Aristophanem totum circa Bacchum et Venerem versari ²⁰⁾; eumque de Amoris solum natura deque re scenica cum Socrate disputantem inducit, neque de alia ulla re ad eius iudicium provocat; quid? quod in iis ipsis quae optime callebat poeta, errores eius redarguit. Quae quanquam sunt verissime dicta, tamen philosophiae principatum dum ubique celebrat eamque solam aptam

¹⁵⁾ Plat. Conv. p. 218. H. St. „πάντες γὰρ κοινοῦν ἡμᾶς τῆς φιλοσόφου μανίας τε καὶ βαρυτίας.“

¹⁶⁾ Ib. p. 213.

¹⁷⁾ Ib. p. 221, coll. Nubb. 361. Rückerti Symp. p. 229 sqq.

¹⁸⁾ Plat. de Legg. XI, p. 935.

¹⁹⁾ Plat. Apol. p. 18. H. St.

²⁰⁾ Ib. p. 177. *Ἀριστοφάνης, ὃ περὶ Διόνυσου καὶ Ἀφροδίτης πᾶσα ἢ διατριβή.* cf. Rückerti comment. qui confidentius debebat Wolfii coniecturam refellere, et Bentl. Opusc. p. 387 sq., qui nimis acerbe in Aristophanem invehitur.

idoneamque esse, quae de omnibus rebus optime iudicet, rempublicam gerat, veritatemque sectetur contendit ²¹⁾; illa ipsa poetarum Aristophanisque reprehensione praeclare, licet recusante fortasse animo, testatur, comoediam antiquam non totam amatoriam fuisse et lusoriam; neque eius auctores levem artem, orationis modo elegantia et urbanitate insignem, sententiarum autem pondere destitutam, exercere voluisse.

His expositis quum nemini obscurum esse possit, non exigua laude poëticas Aristophanis virtutes a Platone esse ornatas, non est, quod pluribus exponam, quid de ipsius Aristophanis irrisione in Convivio facta sentiam ²²⁾. Si enim vere eum perstringere voluit, quod neque negare neque contendere ausim: „notare voluisse quandam circa cibum ac potum incontinentiam,“ quod Fr. A. Wolfius opinabatur, ac nuper Rückertus probatum iovit, equidem non credo, ac iocum potius et lusum sine ulla malignitate verbis iuisse statuo. Sed quamcunque de hac re opinionem amplectimur, ingenii Aristophanei ubertatem praeclaramque poëtae et egregiam indolem Plato nusquam negare voluit ²³⁾.

Accedimus ad secundum, quo Platonis amorem confirmant viri docti, testimonium. Reperitur enim apud scriptores veteres antiquum epigramma venustissimum, quod Platoni tribuunt philosopho ²⁴⁾ hoc fere modo scriptum

²¹⁾ Cf. de republ.

²²⁾ Athen. Deipn. V, p. 187, Olympiod. Vit. Plat. p. 585. ed. Diog. Laërt. Menag. Wolf. praef. ad Nubb. p. XV. Frommel. schol. in Aristid. p. 276. 287. Rückert ad Plat. Symp. p. 279 sqq.

²³⁾ Cf. Rötcher Aristoph. p. 19. Seebode Krit. Biblioth. 1828. p. 253 sqq. Praeclare Iacobsius „So wirkt auch die mädische Muse dieses wunderbaren Dichters, dessen Gemüth einer der keuschesten Weisen des Alterthums, der auch nicht sein Freund war, voll gerechter Bewunderung, als ein ewiges und unvergängliches Heiligthum der Charitinnen preiset,“ libro iam supra laudato p. 46, quem equidem summa admiratione iterum iterumque legi.

²⁴⁾ Cf. Vita Aristoph. ap. Imm. Bekker. p. 15. Thom. Mag. Vit. Ar. ap. Beck. p. XL. Vita Plat. Olympiod. in calce Diog. Laërt. p. 585. et in Bibl. liter. et art. fasc. V, p. 11. Uti supra scripsi, ita epigramma exhibent, si correcta a Vindeto ad Platonis vitam Olympiodori levia scripturae vitia excipio (Menagium falso correctorem vocant Heerenius et Iacobsius, cf. Menag. ad Diog. Laërt. III, 18.)

*Αἱ χάριτες τέλειός τι λαβεῖν ὄψεσ' οὐχὶ πεσεῖται,
Ζητούσαι, ψυχὴν εὖρον Ἀριστοφάνους'*

Quae laus quum si externam rei speciem sequimur, non esse verissima videri possit, hoc magis fuit omnibus iucunda et accepta, qui venustam suavemque poetam Aristophanem rati, alios ab opinionibus perversis abducere cupiebant ²⁵). Ac lubenter confiteor, si verba ipsa adspicimus, ea tam eleganter esse dicta, ut si Plato verba composuisset, tanto viro ea digna videantur. Neque abhorret sententia a Platone cogitandi ratione, ita ut vere de Aristophane talia dicere potuisset is, qui Convivium scripsit. Hinc factum est, ut quum reliqua Platonis epigrammata omnia impugnentur, aliisque vindicentur ²⁶), huius unius auctorem Platonem non esse, nemo fere dicere ausus sit ²⁷). Mihi inai-

praeter Vitae scriptorem ex cod. Vindobonensi ab Heerenio editum, reliqui omnes. Heerenius autem ex satis inepta cod. Vindob. scriptura elegantissimos versus elicit felicissima coniectura, quam merito Iacobius, qui Anthol. Palat. I, p. 104. XI Brunackium sectatus, Vindeti emendationem receperat, lb. VI, p. 348. elegans acutissimi editoris inventum appellat. At quanquam nos quoque cum Iacobio in laudanda epigrammatis forma, qualem ab Heerenii ingenio accepit consentimus, tamen veterem retinimus scripturam. Videntur enim primum quae a vulgata scriptura recedunt, ἡδύτων εὖρον explicandi gratia addita, errore non ratione esse in textum illata. Deinde ut dicam, quod sentio, vulgatam esse elegantissimam credo, ex qua templum sibi in Aristophanis pectore Musae invenerunt, ab Heerenio adscitam certe non elegantiosem; quam si reciperemus, agrum quem colere vellent, sibi quaesivisse dicuntur. Rötcheri ratio, qua ductus ex cod. Vindobonensi nihil, nisi unum *διζόμεναι* pro *ζητούσαι* recepit, vix poterit a viris doctis probari. Licet enim Heerenius multo sane exquisitiosem vocaverit scripturam *διζόμεναι*: tamen ipsa forma est incertissima, cf. Schweighäus. in Lex. Herodot. s. v. *διζω*. Buttm. grammat. mai. Vol. II, p. 110. Denique quum illa ab Heerenio edita Platonis vita conveniat in plurimis cum Olympiodoro, cf. Heeren praef. p. 4, ex uno eodemque fonte utrumque scriptorem sua hausisse apparet. Quare credi non potest, diversam eos secutos esse epigrammatis recensionem. Praeterea quum ultima verba *ὄψεσ' οὐχὶ πεσεῖται* habeant, quo legentem offendant, quid? si uterque deleta illa verba in codice reperisset, et libere quae deerant addidisset?

²⁵) Cf. Vavassor. de lud. dict. cap. 5. Rötcher Aristoph. cap. 3. Iacobs Akad. Red. I, p. 333. Fabricii Bibl. Gr II, 21.

²⁶) Cf. Iacobs Catal. Poet. epigrammaticorum, V. XIII, p. 939 Anthol. Graec. Meiners Gesch. der Wissensch. II, p. 689.

²⁷) Bailletus, Jugemens des Savans. T. IV. P. I. p. 221. de hoc epigrammate locutus haec verba addiderat: une Epigramme qu'on at-

deret dubitatio quaedam, si Aristophanis tantum in vitis epigramma traditum inveniretur: nunc id demum me movet, quod a senioribus solum servatum est scriptoribus. Iam vero illa non longam orationem desiderant, quamobrem existimem, quae praeterea ad Platonis erga Aristophanem amorem probandam afferuntur, ea nihili esse facienda. Primum enim vitae scriptor anonymus, de cuius dubia fide postea disputabimus, Dionysio Syracusanorum tyranno, Platonem Nubes misisse enarrat, ut inde, ut ex reliquis comoediis eiusdem poetae, quod optaverat, Atheniensium rempublicam cognosceret ²⁸). Quae quidem narratio praeterquam quod ab uno solo eodemque haud digno summa fide traditur homine, per se non est verisimilis, quia maxime mirum foret, si illo tempore, praesertim quum maior Dionysius ipse poëticae arti studuisset, Aristophanis comoediae Syracusis reperiri non potuissent. Atque in universum ad graeculorum illorum consuetudinem ea esse non minus excogitata videtur ²⁹), quam quae praeterea commemorari debet fabula. Legimus enim apud Olympiodorum ³⁰) in defuncti Platonis lecto Aristophanis comoedias et Sophronis mimos esse inventas. Eam si contendo, ab Olympiodoro mihi profectam videri, in nullius hominis vituperationem incurrere poterō. Ita enim, ut apertius

tribus à ce Philosophe, mais quand il n'en seroit l'auteur, comme il n'est pas fort vray-semblable qu'il le soit, on ne peut pas dire que Platon n'en ait eu qu'une estime mediocre, s'il est vrai etc. sed iam a Menagio propterea reprehensus est in Anti-Bailletto T. II, art. 113. Röscherum, qui nusquam de epigrammatis auctore dubitatum esse dixerat, quam opinionem repetiit Iacobsius l. l. nuper redarguit Herrmannus in censura eius libri, Annal. Heidelberg. m. Jul. — Caeterum non male videntur cum hoc epigrammate conferri posse Platonis verba „θύς ταις Χάρσιαν,“ Xenocrati saepe dicta, („τῷ φιλοσόφῳ ἀνθρώποις δοκοῦντι τὸ ἦθος εἶναι“) ut Plutarchus refert, Marrii vita cap. 2.

²⁸) p. XXXVII. „καὶ συμβουλευσαι τὰ δράματα αὐτοῦ ἀκηθόντα αὐτῶν τῆν πολιτείαν.“

²⁹) Miro errore Nicod. Frischlinus a veritate aberravit. Is enim haec narrat. „Quid dicam de Hierone, Syracusano Rege, cui ab Atheniensibus petenti elegantissimum auctorem unde ipse linguae atticae leporem possit addiscere, misere illi, non Socratem — Demosthenem — Platonem — sed Aristophanem.“ Tanta levitate is in enarrandis rebus gestis versatur. cf. praef. in primam Aristophanicarum comoediarum partem a. 1586.

³⁰) Vit. Plat. p. 585.

nihil ne cogitari quidem possit, quod de altero antiquitus narratum erat, vitae scriptor ad alterum traduxit. Posteaquam antiquissimi scriptores uno ore narraverant, Platonem cum moretur Sophronis mimos capiti suppositos habuisse ²¹⁾, nunc cum Sophrone iunctum reperimus Aristophanem. Atqui Sophrone longe alia de causa Platonem in conscribendis dialogis usum esse, quam Aristophane, mihi quidem videtur extra omnem dubitationem positum. Quare neque haec neque illa narratio probari potest. Illam non magis veram iudico, quam quod de Sophronis mimis antea neglectis et a Platone primum Athenas delatis memoratur ²²⁾; hanc ad exempla ea, quae Photius ex Ptolemaei Hephaestionis filii libro prodidit ²³⁾ excogitatum esse non temere arbitror ²⁴⁾.

Quae quum ita sint, ad Convivium Platonis eiusque epigramma redimus, illisque in testimoniis acquiescere coacti, quum ea ad rem demonstrandam maxime idonea sint, reliqua animo lubente mittimus.

III.

His expositis, a temporibus, quibus ipse vitam degebat Aristophanes, recedere oculosque ad posteritatem convertere, testium magna penuria cogimur. Neque verò proxima post eius mortem aetate quid homines de eo senserint, satis constat. A Platone autem ad Aristotelem transitum, quum alterius gloriam quasi hereditate acceperit alter, res ipsa postulare videtur. Etenim ut Aristoteles statim in initio libri de arte poëtica scripti, ubi de tota poësi exponit, Platonis vestigia pressit ²⁵⁾: ita, credo, praeceptoris iudicio probato, antiquam comoediam universe mi-

²¹⁾ Quinctilianus Institt. Or. I, 10. Val. Max. VIII, 7. Athenaeus XI, 15. Diog. Laërt. III, 18. cf. Menag. Valckenar. Adnott. ad Adoniam. Theocr. Ed. Berol. p. 9—10.

²²⁾ Diog. Laërt. l. l. Sophronis imitationem ab Aristophane factam saepissime scholiastae notarunt.

²³⁾ Bibl. CXC, p. 534.

²⁴⁾ Aliter de his rebus iudicat Rötcherus Arist. p. 20 sqq. Diu ante hunc H. Grotius ep. 399 rem verissimam esse iudicaverat.

²⁵⁾ Cf. Herm. ad Aristot. de arte poët. p. 84 sqq.

nus amavit ²⁶⁾, Aristophani autem debitum honorem non eripuit ²⁷⁾. Praeterea non Athenis tantum facetissimos poëtas lusus auditos, sed mox per alias etiam graecas civitates propagatos et in Macedoniam quoque delatos esse, Philippi ostendit regis Macedonum exemplum, qui proditoribus quibusdam Aristophaneo versu respondiisse fertur ²⁸⁾. At ad res multo potiores festinat oratio. Quamdiu enim Aristophanes Athenis ingenii laude florebat: Atheniensis respublica variis est casibus, cum bonis omnibus acerbia, tum imprimis Aristophani luctuosis perturbata; quibus comoediae mutatio, quae mihi quidem ex ipsa rerum natura orta esse videtur, est adiuta et accelerata. Tenemus enim memoria, eam quae antiqua vocatur desuisse: coepisse novam, cuius prima initia brevi ante finem vitae cycnea quasi voce Aristophanes iecerit. Non attinet nunc, eius rei rationes enarrare. De antiqua possessione depulsi comici poëtae aliam sunt ingressi viam. Inter quos quum artis auctores et inventores iam diu de vita decessissent, ingenio et doctrina omnes superavit in suoque genere perfectus exstitit Menander. At eius praestantia comoediarum, multo minus ut fieri solet, aequalium animos cepit, quam posterorum; ita ut qui postea gloriosum de eo iudicium ferrent, simul pravam aequalium mentem vehementer incusarent ²⁹⁾. Apud posteros igitur Menander Aristophani exstitit hostis acerrimus. Etenim, quoniam suis in comoediis non poëticae artis solum venustatem prae se ferret, sed philosophiam quoque quam profiteretur artem, sibi assumuisse videre-

²⁶⁾ Multis rebus commotus hanc sententiam proposui. Licet enim ea pars libri praestantissimi de arte poëtica, qua de comoedia accurate locutus est, interierit: tamen ex superstitionibus libris eius veritas cognosci potest. Ut ipsius verbis utar, ψόγοσ maxima ex parte ex comoedia removisse, τὸ γέλοιον in eius locum substituisse videtur, cf. IV. § 8. et § 12. exempl. Herm., cf. Lessing Hamburg. Dramaturgie, in sämtlichen Schriften V. XXV. p. 270 seqq.

²⁷⁾ Crebro univeree de comoedia disserens, reliquis non commemoratis, Aristophanem appellat Art. poët. III. § 4.

²⁸⁾ Cf. Tzet. Chilliad. VIII, 557—569. ed. Kiessl. Plat. Apophthegm. p. 178. B. Iulian. Oratt. VII, p. 389 ed. Paris.

²⁹⁾ Quintil. Institt. Oratt. X, 1, § 12. III, 7, § 18. Gellius N. A. XVII, 4. Suid. s. v. Μένανδρος. Octo comoediis victoriam acceperat; docuerat centum, Apollodoro in Chronicis teste.

tur: omnium delinivit animos oculosque in sese convertit eorum, qui boni probique homines morum sinceritatem integritatemque ubique sectati, libris uti quam maxime cupiunt, quibus non tam delectentur, quam de vita recte instituenda, de moribus emendandis et aliis huiusce modi rebus, quae a philosophis dici solent, instituantur. Neque tamen aliud quid amavit ipse, qui Anaxagorae dogmata suis inesse carminibus voluit ⁴⁰⁾, qui Euripidem est et admiratus maxime et secutus ⁴¹⁾, qui maximis celebravit laudibus Epicurum ⁴²⁾ Theophrastique fuisse dicitur discipulus ⁴³⁾; itaque philosophiam comico poetae necessario percipiendam esse iudicavit. Quam igitur Aristophanes ex tragodia removere adeoque ex Atheniensium civitate eicere summo studio, adhibita interdum acerbitate tentaverat, ea quo minus postea in comoediam ingrueret impedire non poterat. Primus autem, a quo scimus Menandrum in arte comica praestantissimum dictum reliquisque omnibus poetis qui praeter Homerum inter Graecos excelluerant praelatum esse ⁴⁴⁾, is fuit, cuius innumera in Graecas litteras collata beneficia et imprimis studium in scenicis poetis positum dicendo satis celebrare non possumus. Loquor de Aristophane Byzantio critico et grammatico clarissi-

⁴⁰⁾ Tzetzes exeges. in Iliad. 67. ed. Herm. *Ἀναξαγόρας δὲ καὶ ὁ κωμῶδός Μένανδρος τοῦν εἶναι τοῦτον ἐνόμισαν.* Schaub. de Anaxag. p. 152.

⁴¹⁾ Quinctil. Instit. Oratt. X, 1, § 69.

⁴²⁾ Exstat epigramma eius in Themistoclem et Epicurum scriptum in Anthol. Gr. I, p. 136. Iacoba., qui ab illo Athenas servitute, ab hoc (cum Lucretio III, 14.) stultitia (ἀφροσύνας) liberatas esse asserit.

⁴³⁾ Pamphila teste ap. Laërt. V, 36, quem in locum conferenda est Aldobrandini aenotatio.

⁴⁴⁾ Duo sunt argumenta quibus haec res evincitur. Alter testis est Porphyrius, τῆς φιλολογίας ἀκροάσεως, α' ap. Euseb. Praepar. Evang. X, 3. „Ἐπὶ τῷ Μένανδρῳ τῆς ἀφροσύνης ταύτης ἐκλήσθη, οὗ ἤθελε μὲν ἡλεγεῖν διὰ τὸ ἄγαθόν αὐτὸν φιλοσοφῆσαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄφροσύνην ἔλαβεν ἐκλογαίς.“ Alter Epigrammatis scriptor, in Anthol. Palat. IV, p. 235. n. DLXIII.

οὐ φαύλας ἔστησα κατ' ὀφθαλμούς σε Μένανδρε,
τῆσδ' ἐγὼ Ὀμηρεῖς, φίλτατέ μοι κεφαλῆς·
ἀλλὰ σε δεύτερον ἔταξε σοφὸς κρῖνειν μετ' ἐκείνον
γραμματικὸς κλεινὸς πρόσθετον Ἀριστοφάνη.

mo. Quod si tanti viri iudicium, qui summa inter omnes auctoritate ad hanc usque aetatem floruit Aristophanis gloriae periculosissimum erat: tamen propterea felix ille est praedicandus, quod iudicem nactus est tam sobrium, qui in alterius laudem ingressus tamen non solum non contemneret alterum, sed etiam vehementer admiraretur. Quanquam enim, primo inter poëtas loco, ut fas est, Homero assignato, secundum Menandro tribuerat, quem quidem adeo amavit ut ipsa eius vitia lenissime perstringeret: tamen comicum cognominem suum maximi habuit, variisque modis studiorum suorum elegantia ornavit ⁴⁵⁾. Verum ex quo tempore eius de Menandri comoediis sententia innotuit, tantopere hominum animos occupavit, ut non minus cupida quam optimorum scriptorum delectus, quem instituit Aristarchochoque absolvendum reliquit, ab omnibus posteris repeteretur. Neque tamen eam reperimus apud omnes aequitatem et sobrietatem. Iniquos potius interdum Aristophanis antiquaeque comoediae iudices sese exhibent: qui novam cum Menandro suo laudibus in coelum tollunt. Qua in re Dionysius Halicarnassensis, qui artem criticam primus e Graecia Romam felici successu tulisse videtur ⁴⁶⁾ maxime probandus est. Nam ⁴⁷⁾ de veterum scriptorum imitatione disserens, comicis de poëtis suam sententiam exposuerat et, antiquae comoediae eiusque optimis auctoribus laude non detracta, Menandro palmam concesserat. Id si minus elucet ex eius libri excerptis, quae sola a nescio quo homine profecta ex antiquitate accepimus ⁴⁸⁾: potest perspicere

⁴⁵⁾ Cf. Wolf. Prolegg. p. CCXVIII — CCXX.

⁴⁶⁾ Hoc verum esse elucebit, si quae de scriptis suppositiis Cicero, qui fere nusquam fraudem sensit, iudicat, cum iis comparamus, quae de iisdem ex Quinctiliano discimus. Ut unum rei exemplum afferam de Periculis scriptis, cf. Quinct. Instit. Oratt. III, 1, § 12. cum Cic. Brut. 7. Ciceronis ἀρχαία plurimis potest exemplis probari. Cf. Wolf. Prolegg. p. XLVIII.

⁴⁷⁾ In parte secunda libri *περὶ μιμήσεως* de scriptoribus egerat, quorum imitatio oratori futuro necessaria esset, cf. op. de Plat. p. 766. R.

⁴⁸⁾ Ibi de comoedia haec legimus scripta, p. 423 sqq. R. „τῶν δὲ κωμῶδων μιμῆται τὰς λεκτικὰς ἀρετὰς ἀπάσας. — Μενάνδρου δὲ καὶ τὸ πρακτικὸν θεωρητέον.“ Menandrum igitur solum nominatim profert. De libello qui „τῶν ἀρχαίων κλίσεις“ a Dionysii

ex Quinctiliani Institutionibus Oratoriis ⁴⁹⁾, qui Graeci rhetoris vestigiis tantum non ubique insistens ⁵⁰⁾ eius de priscis scriptoribus iudicium ita videtur amplexus esse, ut vix semel illud relinqueret. Praeterea autem in reliquis ab eodem viro scriptis rhetoricis criticisque libellis, quae eius de his rebus opinio fuerit, non obscure indicatum reperitur ⁵¹⁾. At non multo post iudicii iniquitas miro modo sese prodit in scriptore merito ab omnibus laudato, Plutarcho. Qui quanto amore prosequitur Menandrum, tanto Aristophanem reprehendit odio. Neque uno fortasse momento cogitatione abreptus sua in acerbum iudicium incidit, sed quum paene ubique eandem prae se ferat iniquitatem, toto animo poëtae adversarius existimandus est. Etenim nullum adest maius certaminis, quod inter Aristophanem et Menandrum gestum est, testimonium, quam comparatio inter utrumque a Plutarcho instituta, cuius epitomen tantum possidemus ⁵²⁾. Hoc in libello quum Aristophanem tanquam hominem perversi iudicii descripsisset, genus dicendi eius illiberale indoctisque modo et plebejis hominibus gratum vocasset, omnique modo eius comoedias, tanquam omnis venustatis expertes in contemptum adduxisset: magnas eius rei apud omnes Aristophanis amicos poenas dedit ⁵³⁾. Sed praeterea in Sympo-

editoribus inscribitur nuper docte disseruit Dr. Alb. Gerh. Beckerus in libro bonae frugis plenissimo, „Dion. v. Halicarnassos über die Rednergewalt des Demosthenes“ (a. 1829.) p. XVII sqq. Reiskii iudicium Dionys. Opp. Vol. V, p. 673. „Non videtur hoc opusculum Dionysii nostri esse, quod dictio ipsius statim praefationis docet“ ibi confirmatum reperies a Viro Doctissimo, mihi quae carissimo.

⁴⁹⁾ Cf. Quinct. Instit. Oratt. III, 7, 18. X, 1, 69. „qui vel unus meo quidem iudicio, diligenter lectus, ad cuncta, quae praecipimus, efficienda sufficiat, ita omnem vitae imaginem expressit.“

⁵⁰⁾ Cf. art. rhet. p. 302. R. „ἡ δὲ γε κωμῳδία οὐτε πολιτεύεται ἐν τοῖς δράμασι, καὶ φιλοσοφεῖ, ἡ περὶ τὸν Κρατῖνον καὶ Ἀριστοφάνην καὶ Εὐπολιν, τί δεῖ καὶ λέγειν; ἡ γὰρ τοι κωμῳδία αὐτῆ, τὸ γελοῖον προσθησαμένη, φιλοσοφεῖ;“ p. 413, 6.

⁵¹⁾ Becker. l. l. p. XIII.

⁵²⁾ Cf. Plat. Opp. Vol. II, p. 853 sqq.

⁵³⁾ Non vulgarem ἀκρισίαν hoc in libro ostendi, iam Heinsius docuit Prol. in Aristaroh. sacr. p. 9 sqq. Frischlinus eam refutare studuit „defensione Aristophanis contra Plutarchi criminationes“ p. 31—50. cf. Vavass. de lud. dict. p. 106 ed. Kapp. Rötcher Aristoph. p. 21 sqq.

siaci⁵⁴⁾ Diogenianum de nova et antiqua comoedia iudicantem inducit, cuius e verbis, quanto illa aetate amore Menandri carmina, quavis occasione data, homines recitabant, aperte perspicitur. Finem quum ille suae orationi imposuisset, sophista quidam, stoicae sectae addictus, Aristophanis carmina esse recitanda censuit; aliusque conviva, Philippus his verbis usus esse perhibetur „*οὗτος μὲν τὴν ἐπιθυμίαν ἐμπέπληξε, τὸν ἥδιστον αὐτῷ Μένανδρον ἐπαινέσας καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἔτι φροντίζειν τοῖσιν*⁵⁵⁾.“ At in reliquis quoque Plutarchi libris sat multa odii huius vestigia conspiciuntur⁵⁶⁾, quanquam non raro testimoniis comicorum poetarum in scribenda singulorum virorum excellentiam historia nititur.

Iam quemadmodum a Plutarcho Aristophanis grammatici de Menandreae comoediae excellentia iudicium ita mutatum est, ut nimis vehemens inde ira odiumque in Aristophanem nasceretur: ita lenes eiusdem reprehensiones sensim sensimque sunt in maius auctae inimicaeque inde, quae vix repelli possent criminationes prodierunt. Attigerat ille, quibus in rebus Menander alios imitatus esset, suaque interdum hausisset ex aliorum scriptis. Iam *Latinus nescio quis* processit et sex libris Menandreorum furtorum multitudinem et fontes indicavit⁵⁷⁾. Quum Menandri amici indolem novae comoediae prae antiqua illa celebrassent eamque multo aptiorem, lectu digniorem melioremque dictitassent: contra qui Aristophaneae poësis naturam praeferebant, primum novae comoediae auctorem Aristophanem fuisse et Menandro hanc quidem gloriam praeripuisse censuerunt⁵⁸⁾. Imprimis autem

⁵⁴⁾ Plat. Sympos. lib. VII. qu. 8. p. 711. D. sqq.

⁵⁵⁾ Plat. Ib. p. 712. D.

⁵⁶⁾ Cf. Vit. Pericl. c. 13. Vit. Them. c. 19. (Posteriore in loco tangit adeo et corrigit vingulas Aristophanis voces et facetias.) de Herodoti malignitate p. 855. f. de glor. Athen. p. 348. B.

⁵⁷⁾ Euseb. Praep. Evang. X, 3.

⁵⁸⁾ Hoc iudicium enuntiatum reperis a vitae scriptore anonymo p. XXXV et XXXVII, a Thoma Magistro p. XXXIX. „*οὐκ οὐκ τὴν ἀνεφάνη ὕστατον Ἀριστοφάνει παρακλήσιος.*“ ab anonymo de comoedia p. XXXIII. ed. Lips. „*ὁ μὲντοις Ἀριστοφάνης μεθοδεύσας τεχνικότερον τῆς μεθ' αὐτοῦ τὴν κωμῶδιαν, ἐνέλαμψεν ἐν ἅπασιν — καὶ οὕτω πάσαν κωμῶδιαν ἐμελέτησε.*“ Schlegel dram. Kunst und Litteratur. II, p. 85. (Wien 1825.)

quum summa sermonis Attici gratia et incunditate florisset Aristophanes: qui eandem requirebant in Menandro elegantiam, hac spe frustrati acerrime poetam vituperarunt, et propter incorruptam dictionis integritatem in reliquis etiam Aristophani victoriam addixerunt. Quorum ex numero nunc Phrynichum et Pollicem nomino, qui a Plutarchi aetate non longe remoti summa vitia admisisse peregrinumque in Atticum theatrum dicendi genus induxisse eum, demonstrare student ⁵⁹).

Ex his omnibus, ut nimis magna rerum copia evitetur, brevissime tantum adumbratis intelligi potest, saepe ita gestum esse hoc certamen, ut, quae maximi est momenti, poetica virtus negligetur resque alienae potissimum, ut aut huic aut illi palmam assignarent, singulos commoverent. Summos utriusque iudicii interpretes nominavi: non tetigi imitatorum magnam copiam; ego iam, quae mea sit de his rebus opinio, paucis explicabo. Atque a Quintiliano quidem prava aequalium iudicia incusante dissentire audeo, quanquam quod ille potuit, Menandri carmina integra legere ego non possum. Nisi enim egregie fallor, lectu quidem erant dignissimae, auditu autem minus iucundae eius comoediae ⁶⁰). Licet generi hominum fructuosae merito putentur: tamen Atheniensium populo, vitae severitatem risu relaxare cupienti, si nonnunquam poetae votis minus respondit, magna lis non est inferenda. Dein Menandri poësis Macedonum sub imperio nata, iis temporibus floruit, quibus reges bonarum litterarum tractandarum auctores et hominum doctorum tutores existebant. Iam quid mirum, si, qui ipsi regum

⁵⁹) Singula accurate exposuit Vavassor de lud. dictione, cap. sexto, quibuscum conferendus est Sturzius de dialecto Alexandrina et Macedonica. Inter ea, quae ex Phrynicho enotavit Vavassor mihi maxime memorabilia esse videntur, quibus a. v. *σώσημος* acerrimum illius aetatis hominum in Menandrum studium notavit. Ipsam libri, quo Plutarchus Menandrum cum Aristophane contulit, inscriptionem risit, de qua re Vavassor p. 107. non male disputavit. Praeterea multi alii grammatici Menandrum citant propter insolitas formas verborum. cf. Hellen. Chrestom. p. 4. ed. Moura.

⁶⁰) Tenendum est, iam Aristotelem, rei scenicae peritissimum iudicem, arte histrionica ab ipsa poësi disiuncta, scenicum apparatus non esse necessarium perhibuisse, Art. poët. VI. §. 27. Hinc quid appetierint illius aetatis homines potest iudicari.

tutela gavisī antiquitatis et litterarum studio ferebantur, quae tempore propinquier, ipsorumque ingenii aptior erat comoedia, eam illi prae ceteris amabant? Contra eosne reprehendere, contemnere, ridere volumus, qui prioris hominum libertatis desiderio commoti, carmina minoribus difficultatibus impedita non legere, sed multiplicem potius doctrinam summa assiduitate sectari malebant, ut totam antiquam poetarum mentem intelligerent? Nonne ipse Menander Iuliani uti verbis aptissime poterat, quae pulcherrime ex Imperatoris ore prodita esse mecum omnes concedent „ἀλλ' ὁ μὲν Περικλῆς, ἄντι δὴ μεγαλόφρων ἀνήρ καὶ τραφεὶς ἐλευθέρος ἐν ἐλευθέρῃ τῇ πόλει ὑψηλοτέροις ἐψηχαγῶν λόγοις αὐτόν. Ἐγὼ δὲ γεγωνῶς ἐκ τούτων οἶοι νῦν βροτοὶ εἶσι ἐνθρακικοτέροις ἑμαυτὸν θάλλω καὶ παράγω λόγοις ⁶¹⁾.“ Atqui cum populi libertate arcte coniuncta fuisse videtur Athenis pura et integra dicendi ratio. Nonne pulchrior et Attico sermoni accommodatior dicendi ratio Aristophani a plerisque concessa poetae dici debet non contemnenda proprietas? Tum quod *moralē* Menandri vocant comoediam num veram id poetae laudem continet? an iniuria Lessingius contendit ⁶²⁾, quod Socrates Sophocles tragoedias minus probaverit, quam Euripideas, id iudicium non tam esse inhonorificum Sophocli, quam videatur quibusdam? Si Dionysius Halicarnassensis, ut vidimus, Menandri non tam in dictione virtutem esse imitandam, quam in rebus ipsis tractandis perhibet (τὸ λεκτικὸν — τὸ πρακτικὸν), nonne ad suam ipsius potius aetatem oculos convertit, quam ad ea quae per se poetae desiderat? Uterque enim mihi poeta τὸ πρακτικὸν adiuvare videtur, si quidem recte Iulianus ⁶³⁾ „τοῦ πρακτικοῦ δὲ,“ ait, „τὸ μὲν πρὸς ἓνα ἄνδρα ἠθικὸν· οἰκονομικὸν δὲ τὸ περὶ μίαν οἰκίαν· πολιτικὸν δὲ τὸ περὶ πόλιν.“ Dein si Menandri comoediis maiorem morum sanctitatem tribuunt; neque Aristophanes hoc concederet, qui Euripidem eandem ob causam semper risit et perstrinxit, neque probaret fortasse Menander, si verum est quod ex Phaedri descriptione eiusdem et ex narra-

⁶¹⁾ Iul. Oratt. VIII, p. 248.

⁶²⁾ Cf. Sophocl. vitam p. 10 et 126 seq. Sämmtliche Schriften V. X.

⁶³⁾ Oratt. VII, p. 215.

tione de amore Glyceræ est cognitum. Qua in re memorabile est, quomodo apud Plutarchum defendatur. Apud eum enim Diogenianus, de quo iam diximus, ita loquitur „ὄτις καιδὸς ἦρας ἄρξενός ἐστιν ἐν τοσοῦτοις δράμασιν· ἀλλ' ἅτε φθοραὶ τῶν παρθένων εἰς γάμον ἐπισικῶς καταστρέφουσι“ cett. ⁶⁴), quod cum Ovidiana et Propertiana laude aliorumque sententiis optime convenit. Ceterum dubium esse non potest, quin omnino non solum singularum rerum difficultas maxime impedierit legentes, sed universe etiam Aristophanis ingenium nisi ab ingenioso et diligente homine intelligi non potuerit. Tamen equidem minime vellem propterea dementer in Menandri vituperationem abire. Namque et Aristophanis Byzantii iudicio maxime commoveor ⁶⁵) et Epigrammatum venustissimorum elegantia allicior ⁶⁷) et luculentissimis plurimorum hominum laudibus incitor ⁶⁸), et fragmentis ad nostram aetatem perlatis ad eum amandum cogor ⁶⁹), cui tam felici esse contigit, ut versus eius in eos libros reciperentur. ⁷⁰), in quibus vel litteras singulas summa reverentia maxima hominum pars prosequitur. Menandrum igitur non solum ἄστρον τῆς νέας κωμῳδίας ⁷¹) appellandum censeo, sed eius fabulas praestantissimis omnium temporum scriptis adnumero: neque tamen non merito universe Comici poetæ appellatione esse ornatum contendo Aristophanem.

⁶⁴) Plut. p. 712. C.

⁶⁵) Id ipsum Diogenianus confitetur ap. Plut. Ib. „ὄτις δεήσι γοαρματικὸν ἐνάσθη τὸ καθ' ἕναστρον ἐξηγεῖσθαι, εἰς ὃ Λαιμοβίαν παρ' Ἐσκόλιδι καὶ ὃ Κινησίαν παρὰ Πλάτωνι καὶ ὃ Δάμπεον παρὰ Κρατίφω καὶ τῶν κωμωδομένων ἕναστρος.“

⁶⁶) Eundem modum, quo Aristophanes de Menandro iudicavit, tenuit Ausonius, cf. Jacobs ad Anthol. III, 286. DLXIII.

⁶⁷) Cf. Anthol. Palat. II, 188. XIII; III, 286, DLX—DLXIII.

⁶⁸) Cf. Fabr. Bibl. Gr. L. II, c. 22. p. 730. ed. 1705.

⁶⁹) Quae cum Philemonis Fragmentis a Meinekio praeclare edita esse, notum est. Ex eo suppleri possunt, quae de Menandri in Euripidem amore, praef. p. XXV de Theophrasti et Epicuri amicitia, sed imprimis quae de moribus Menandri p. XXVII collecta reperiantur.

⁷⁰) I. Cor. XV. 33. cf. Intptt.

⁷¹) Bekk. Anecd. Gr. II. p. 749, 13.

IV.

Instituenti mihi posterorum de Aristophane iudicia referre, quum oratio ipsa ad Menandrum eiusque gloriam delapsa sit, iam pes referendus esse videtur. A comico autem poeta, qui philosophiae imbutus erat praeceptis, ad ipsam philosophiam transgredi cogimur. Nulla enim causa gignendis pravis iudiciis magis fuit apta et idonea, quam pugna inter nostrum poetam et philosophos orta ⁷²); qua in errores abrepti multi antiquam comœdiam meras nugas esse putarunt horrendamque Aristophanis impudentiam refugerunt. Quanquam Socrates et Plato, ut supra vidimus, non nisi ludendo lusibus poetae responderunt: tamen paucis tantum exceptis reliqui in iram odiumque ita inciderunt, ut in Aristophanem graviter exarderent, eiusque conatus omni modo coercere instituerant. Profecto quantopere Nubium editio Aristophani nostro nocuerit, postquam ipsa fabulae commissio infelici successu facta erat, vix dici potest. Quodsi Plutarchi sententia aliis ex causis explicanda est, quam rem supra demonstravimus; tamen ut is in poetam tanto ardore inveheretur, Socratis quoque irrisio effecit ⁷³). Sed si praeterea Lucianum, virum praeter ceteris ingeniosum nominant eumque reprehendisse Aristophanem credunt, videntur mihi aperto in errore versari ⁷⁴). Licebit haud dubie hanc rem paucis absolvere, quoniam sine dif-

⁷²) Antiquitus inter comicos poetas et philosophos certamen existisse, Plato de Republ. X, p. 607. docet; cuius verba Schleiermacherus (Platons Staat p. 616.) contra Astium recte explicavit. Adde praeterea Luciani dialogum *Ἀἰς κωμικοποιήσεως*, et Argum. Nubb. coll. cum schol. ad v. 98. Seebode Krit. Biblioth. a. 1829, p. 253.

⁷³) Eadem ratione amor in Periclem contra comicos armavit Plutarchum, cf. Pericl. cap. 13. de Herod. malignit. p. 855 f. Sed aliam praeterea odii eius causam repperisse mihi videor. Praeclare enim vidit O. Müllerus (Orchomenos p. 20.), multa Plutarchi iudicia ex eius patriae amore posse explicari. Quod si tenemus, videmusque ab Aristophane comicisque poetis omnibus saepe Herculem Dionysumque irrisos, cf. Arist. Vespp. 60. Ran. ab in. Iul. Orat. VII, p. 204. Misopog. p. 366. Herodotumque legimus a Plutarcho eadem de causa vituperatum, cf. Plut. de Her. mal. p. 857: esse dubium non potest, quin haec quoque causa odii ceteris accesserit, cf. schol. ad Aristoph. Pac. p. 740.

⁷⁴) Loquor non tam de Meinekio Q. Sc. I, p. 39. quam de Rötchero Aristoph. p. 23 sqq.

ficulata istam convelli posse sententiam arbitror. Perquam mirum foret, si Lucianus, qui cuiuscunque generis homines ipse ridendos et perstringendos susceperat, proptereaque idem ingenii acumen, eandemque Attici sermonis elegantiam, quam in Aristophanis carminibus admiramur, sectari debebat, eum acriter reprehendisset potius eiusque exemplum respuisset. At aliter rem sese habere, tantum non omnia docent. Primum enim profitetur scriptor se philosophorum dialogum illis auferre et cum comoedia iungere velle ⁷⁵⁾, ut ipsius utar verbis, τὸ θῆλυ τῷ ἄλλοθεν ἐγκαταμύξαντα. Dein quem locum ad suam opinionem comprobendam afferunt, is eam non comprobat, sed refellit. Est enim Luciani liber, *Δις κατηγορούμενος* inscriptus, quo is sibi ipse Rhetoricam et Dialogum litum inferentes inducit. Rhetorica igitur tanquam legitima uxor, a marito relicta, κατώσεως litem contra eum movit; Dialogus autem ὕβρεως causam ei intulit, susceptisque philosophorum partibus, quod sibi Comoediam admiscuerit, queritur, et quod Eupolin et Aristophanem, qui praeter ceteros ad exagitandas atque irridendas res praeclaras apti essent ⁷⁶⁾, ad Dialogum admiserit. Sed utriusque orationem refellit Lucianus; ac praeclare ita mihi videtur posuisse ante oculos, quid de se ipse sentiret. Nam non obscure significat, alterum sese Aristophanem, alterum Eupolin nominari cupere. Huic opinioni meae omnia favent, quae ex eius libris nobis cognita sunt ⁷⁷⁾. Aristophani autem similis eandem iu-

⁷⁵⁾ Ad eum, qui dixerat, Prometheus es in verbis Opp. I, p. 23 seqq. ed. Bpp.

⁷⁶⁾ „δεινός ἄνδρας ἐπισποροῦμαι τὰ σμυρὰ καὶ χλευάζει τὰ καλοῦς ἔχοντα.“ Vol. VII, p. 95. Ceterum hic Lucianus Cratimi Pytinam imitari videtur.

⁷⁷⁾ Simillima in alio libro quodam Piscatores seu Reviviscentes inscripto III, p. 144. Bpp. reperiuntur: sed ab Diogene accusatore dicta, cuius orationem refellere studet Lucianus, eadem ratione in laudem Aristophanis sunt traducenda. Praeterea confer, quae unversis de antiqua comoedia dicuntur, Anachars. VII, p. 180. ed. Bpp. De Agathone poeta tragico cum Aristophane consentire videtur Lucianus, cf. Rhet. praeept. c. 11. cum Theamophoriazusis et Rania Aristophanis. Possem postremo de Aristophane iudicium afferre, quod honorificentissimum esse primo adpectu videtur, Ver. Hist. I. c. 29. (Vol. IV, p. 297.) „καὶ ἐγὼ ἐμνήσθην Ἀριστοφάνους τοῦ ποιητοῦ ἀνδρός σοφοῦ καὶ ἀληθοῦς καὶ μάτην ἐφ' οἷς ἔγραψεν

dicī diversitatem tulit, et ab aliis in coelum latus, ab aliis infimis corruptissimisque hominibus annumeratus est ⁷⁸⁾. Imprimis qua ille ratione, Socrate impugnato, omnium paganorum hominum doctore, est reprehensus: eadem Christo Christianisque violatis Lucianus summis est conviciis adpersus ⁷⁹⁾.

His expositis quum Lucianum certe antiquum inter philosophos et comicos poëtas certamen non renovare, sed componere voluisse appareat, eum relinquimus et ad Iulianum imperatorem transimus ⁸⁰⁾, qui duorum librorum causa satyricis scriptoribus addi solet. Etsi autem iure suo Ez. Spanhemius Iuliani Caesaris et Misopogona ex satyricis fabulis et antiqua comoedia ortos esse iudicavit ⁸¹⁾: tamen quod credere quis posset, non factum est. Antiquae enim comoediae non fuisse imperatorem, inde elucet, quod quo minus sacerdotes theatrum adirent impedivit eosque a comicis poëtis legendis ad philosophos traduxit ⁸²⁾. Ipse tamen comici poëtae carmina legere non indignatus est, quae eum non solum nominatim testimonii causa attulisse, sed imitatum adeo esse scimus ⁸³⁾. Socratem contra tantopere amavit, ut non solum τὸν μέγαν τῆς ἀρετῆς κήρυκα καὶ διδάσκαλον eum vocarit, sed ipsi praetulerit Alexandro ⁸⁴⁾.

His adiungenda erit tota gens Socraticorum philosophorum, qui libertate ex hominum vita remota comoediae, qualis anti-

πιστοσύμῃν.“ nisi ea ab ridente essent dicta. Lucianus quoque his annumerandus est, qui Aristophanem οὐκ εὖ nomine laudant. cf. Prometh. V. I, p. 19. ed. Bpp.

⁷⁸⁾ Cf. Erasmus Epist. I, 29. Ep. V. in somn. Flögel Gesch. der komischen Literatur. I, p. 374 sqq.

⁷⁹⁾ Cf. schol. ad libr. de morte peregrini VIII, 281. „ὅλα λησῆς, εἰ πατάρατε, κατὰ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ὅς σε καὶ τοῦτον ἔνευσεν ἀθανάτην παραδόσει κολάσει, ὡς παραβάτην καὶ τὰ ἡμῖνα διασύροντα.“

⁸⁰⁾ „Lucien, dont les dialogues ont sans doute le plus de rapport avec ses Césars.“ Ez. Spanhemius de Iuliani Caesaribus p. 364. ed. Ramb.

⁸¹⁾ Cf. Id. Ib. p. 360. Casaub. de sat. praef. p. 208 seq. ed. Ramb.

⁸²⁾ Iul. Opp. fragm. p. 300, 304. Misopog. p. 897.

⁸³⁾ Iul. Opp. p. 890. Ep. 59, p. 443. Oratt. VIII, p. 243. quo loco Acharnensium versum imitatur „δάκρυμα δὲ καὶ δέδηγμα τῆν ἀμυντοῦ καρδίαν.“

⁸⁴⁾ Oratt. VIII, p. 243, 264.

qua erat, indolem et naturam, quo remotiores ab ea aetate erant, eo minus intelligere poterant. Sed quid virorum nomina enumerare attinet, quum semper easdem criminationes ex iis repetitas audiamus? Unus extat, qui omnium personas libens in se suscipiet. Tam vehemens est eius iudicium! tam severe in Aristophanem saevit! tam ardente animo omnes omnium collegit ineptias! Nemo non suspicabitur, de Claudio Aeliano me loqui, homine Romano, scriptore Atticae venustatis et elegantiae non prorsus experte. Qui quum sacerdotis munus suscepisset non solum in omnes, qui providentiam divinam negassent, pio et probro animo acerrime invehitur⁸⁵), sed Socraticae etiam philosophiae amore ductus Aristophanem, eius irrisorem, non sine magna vehementia reprehendit et contemnit, ita ut pessima quaeque perpetrare eum potuisse crederet. Praeterea omnem obscenitatem osus, ab improbitatis cuiusque commemoratione abhorret. Iam lege quo modo contra Aristophanem (*βωμολόχον ἄνδρα καὶ γελοῖον ὄντα καὶ εἶναι σπυῖδοντα*) defenderit Socratem (*τοῖς τε ἄλλοις θεοῖς φίλον καὶ δὴ καὶ μάλιστα τῷ Ἀπόλλωνι*), Atheniensiumque levitatem accusarit (*φύσει φθονερούς ὄντας καὶ τοῖς ἀρίστοις βασκαίνειν προαιρουμένους*⁸⁶).

At ab his abstinere praestat, quum non tam praestantissima comoediarum monumenta ab Aristophane edita, quorum causa omnem hunc sermonem intulimus, quam ipsum poëtam poëtaeque mores tangi et accusari videamus. Neque vero omitti haec poterant, quum ea sit humani animi imbecillitas, ut vix possit, iniquo de homine iudicio lato, quae in eius libris utilia, erudita, arguta, elegantia legantur, videre et agnoscere. Quamquam nos quoque concedimus, corruptis moribus si scriptores polluuntur, eorum scripta legere periculosum esse. Magna igitur eruditorum hominum copia Aelianum eiusque generis scriptores secuta,

⁸⁵) Perizonius praef. ad Aelian. p. XVIII.

⁸⁶) Ael. Var. Hist. II, 13. Simile odii signum reperies I, 18. Qua cupiditate Socratem Socratisque similes philosophos amplexus sit, III, 17. ostendit eorum contra, ἀπραγμοσύνης crimen defensio, cui his verbis dictis finem imposuit: „*Ἐγὼ μὲν γὰρ, αἰτ, τὴν σὺν αὐτοῖς ἀπραγμοσύνην καὶ τὸν τῆς ἡσυχίας ἕρπυτα καὶ ἀσπάσαιμι ἐκιδραμῶν.*

virum vera solidaque laude cumulatiſſimum omni honore ſuo exiit. Neque tamen defuere, qui quamvis Socratem excellenti et praeclaro ingenio ac virtute vere divina ornatum eſſe ſci- rent, tamen omnes ad legendas Ariſtophanis comoedias incitarent humanoque generi eas adeo nihil obfuturas, ut profuturae eſſent quam plurimum, crederent.

V.

Reliquum eſt, ut quos praeterea ſciam Ariſtophanem uno conſenſu in magnis honoribus habuiſſe tantique viri cognitionem alacriter promoviſſe et propagaviſſe, breviter enumerem. Nimia tamen cupiditate liber cavebo ne eorum numero eos, qui aliis ſtudiis trahuntur delectanturque, temere admiſceam. Iam primum enim nulla fere res poteſt in maiorem diſceptationem vocari, quam mira de Ioanne Chryſoſtomo, Ariſtophanis comoedias lectitante, narratio. Primus enim, ut viſum eſt viris Graecarum litterarum peritis, Aldus Manutius, quum Ariſtophanearum comoediarum editionem paraviſſet, ſuumque librum Danieli Clario Parmenſi mitteret, Ioannem Chryſoſtomum tanti feciſſe Ariſtophanem praedicavit, ut duodeciginta comoedias eius ſemper haberet in manibus, adeo ut pro pulvillo dormiens uteretur; et inde eius et eloquentiam et ſeveritatem repetiit ⁸⁷⁾. Quam quidem narrationem, quoniam Chryſoſtomus inter oratores Chriſtianos facile princeps pioque et probo animo maxime inſignis eſt ⁸⁸⁾, non ſine ardente fervore certatim omnes Ariſtophanis admiratores repetierunt ⁸⁹⁾. Ac primo quidem adſpectu legentis

⁸⁷⁾ Cf. eius praef. in Beckii Commentariis in Ariſt. comoedias V. I, p. LXXVI. Ipſe ad priorem quandam rei narrationem retulit: „hunc item I. Chr. tanti feciſſe dicitur.“

⁸⁸⁾ Cf. vitam Chryſoſtomi ab A. Neandro ſcriptam, viro eximio, cuius ſcribendi rationem piam eruditamque ſummo iure vocavit Knappius, Script. Var. Argum. p. 414. ed. II.

⁸⁹⁾ Aemilius Portus epiſt. dedicat. ad O. Biſetum p. LXXXVII, ed. Beck., qui rem, quam a viris fide dignis memoriae proditam ait, ex ſolo Manutio hauſit, ut reliqui omnes, Morhof. Polyhiſt. I. VII, c. 2, § 8. (V. I, p. 1029.) Fabric. Biblioth. Gr. Vol. II, p. 388. Vav. de lud. dict. p. 83. et 88. ed. Kapp. Mehnike Ge-

animum turbat Manutii dicendi ratio, qui numerum adeo comoediarum inauditum confidenter venditat. Accedit qua ut rem credamus adduci possemus alia causa. Hieronymus enim, quem Latini eodem modo, quo Graeci Chrysostomum admirantur, summaque laude ornant, sese post noctium crebras vigiliis, post lachrymas, quas praeteritorum recordatio peccatorum ex imis visceribus eruisset, Plautum sumpsisse in manus, ipse enarrat. Qua de re quanquam dubitarunt nonnulli ac pro Plauto Platonem substituerunt, tamen nunc non disceptatur amplius, ex quo Lessingius suo iudicio eam comprobavit ⁹⁰). Sed neque propter fidem quae Manutio debetur ⁹¹), neque propter haec Hieronymi verba, errorem narrationi subesse non sentimus. Iam diu autem de ea re dubitarunt nonnulli. Ac frustra Menagius ab Aldo Manutio ad Achillem Tatium confugit, eumque testem esse suspicatus est, iam ab editore Menagiorum refutatus ⁹²). Mihi quidem ex errore nata videtur Manutii narratio. Primum enim apud nullum scriptorem fide dignum ea reperitur. Dein, quod maximum est, eloquentiae genus in scriptis Ioannis Chrysostomi obvium ab Aristophane est alienum; dum hic simplicitate maxima, ille ornatu gaudet. Fuit quidem Libanii discipulus ⁹³), fuit in litteris Graecis versatissimus: eloquentiae studuit, artemque dicendi sacerdoti Christiano esse necessariam Paulli Apostoli exemplo probavit ⁹⁴), amavit poësin, poëticaque loquendi ratione ita usus est ⁹⁵), ut adeo ab hostibus nefariis propterea non sine

schichte der Litterat. I, p. 461. Herderus, vir vere erimius, ita exaggeravit eam narrationem, ut sub pulvillo adeo servatas esse Ar. comoedias, somniaret. Sämmtliche Werke zur Philosophie und Geschichte, Bd. VI, p. 196.

⁹⁰) Cf. Lessing's sämmtl. Werke, Bd. X, p. 168 sqq.

⁹¹) Quanquam Manutius suam ipse fidem elevasse videtur, additamento temerario de Terentio, Ciceronis familiari; quem errorem puerilem non immerito vocat Vavassor de lud. dict. p. 176, ed. Kapp.

⁹²) „Dans la préface de la seconde partie de ses Observations sur la langue française et dans le Chap. 113. de son Anti-Baillet.“ De la Monnoye I, p. 432. Vavass. de lud. dict. p. 84.

⁹³) Neander I, p. 4.

⁹⁴) De sacerdot. IV, cap. 7.

⁹⁵) Neander II, p. 194.

felici successu accusaretur. At ex Aristophanis comoediis severitatem et eloquentiam suam non hausit. Nisi fallor, quem supra memoravimus, Hieronymi erga Plautum amor Manutium in errorem inducere potuit; nisi potius Dionem Chrysostomum cum Ioanne commutavit, quem saepe legisse Aristophanem imitatumque esse multorum locorum comparatio docet ⁹⁶).

Chrysostomo igitur misso, iam ad institutum revertor meum. Inter Graecos autem scriptores qui nobis innotuerunt nemo cum pulchrius et ornatius, tum verius in Aristophanis laudes ingressus est, quam Antipater Thessalonicensis. Illius epigramma, merito ab omnibus laudatum, Aristophanis virtutem tam praeclare describit ⁹⁷), ut equidem illud praeterire nequeam:

Βίβλοι Ἀριστοφάνους, θεῖος πόνος, αἴσω Ἀχαρνέυς
κισσός ἐπὶ χλοερῆν πουλὺς ἔσεισε κόμην.
ἦνιδ' ὄσον Διόνυσον ἔχει σελλίς, οἷα δὲ μῦθοι
ἠχεῦσεν, φοβερῶν πληθόμενοι χαρίτων.
ὦ καὶ θυμὸν ἄριστε, καὶ Ἑλλάδος ἦθεσιν Ἴσα ⁹⁸)
κωμικῆ, καὶ στυξας ἄξια ⁹⁹) καὶ γελάσας.

Neque alienus fuisse ab Aristophanis ingenii elegantia poeta videtur; qui ornatiissimis versibus insignis, rerum quoque veritate excellit. Nam cum Aristophane Aeschylum quoque laudavit maxime, pulcherrimoque eum epigrammate donavit ¹⁰⁰); in quo ipsis Aristophanis verbis uti voluit ¹). Neque tamen minus propterea Socratis mortem deflevit, eiusque accusatores vituperava-

⁹⁶) Saepissime Reiskius versus Aristophanis cum Dionis verbis contulit, cf. Ar. Ecclesiaz. 624. aliosque locos permultos.

⁹⁷) Cf. Anthol. Gr. V. II, p. 102. ed. Jacobs. De auctore nullam movet dubitationem Iacobsius, quod Vat. cod. Antipatro Thessalonicensi vindicat, cf. Iac. Vol. VIII, pag. 306. XIII, p. 850.

⁹⁸) Noli cum Iacobσιο ἄριστα recipere pro ἄξια, quam scripturam omnes codices, errore Vat. codicis, ἄξια praebentis, excepto, exhibent. ἄξια longe est significantius.

⁹⁹) Iacobsius Ἑλλάδος et ἦθεσιν in alienum transtulit locum. Recte Welchianam, p. 136.

¹⁰⁰) Anthol. II, 110. LVII.

¹) Arist. Ran. 1004. cf. Iac. in Epigr. VIII, p. 385.

vit *) („τοιούτοι πολλὰκι Κεκροπίδαι“) et in iudiciis feren-
dis inertiae accusavit.

Aliud epigramma a Diodoro profectum, divinitatem poëtae
praedicat 2):

Θεῖος Ἀριστοφάνης ὑπ' ἐμοῦ νέκυσ, εἴ τινα πύθῃ,
κωμικὸν ἀρχαίης μνάμα 4) χοροστασίης.

Sed tempus me deficeret, si colligere vellem, quaecunque in
Aristophanis gloriam diversis temporibus a singulis dicta sunt.
Nam in admirationem eius effusos homines cuiusque generis esse
reperies. Lege quaecunque in tuas manus venient antiquitatis
scripta: vix unum et alterum videbis, hostili animo qui Aristo-
phanem eiusque comoedias aggressus fuerit. Praeterii igitur
omnes scriptores historicos, praeterii omnes oratores, praeterii
omnes poëtas, philosophos, mathematicos, astronomos, medicos,
mythographos, qui eius salibus facetiisque usi, sibi quoque inde
gloriam comparare studuerunt. Tacui grammaticorum cohortem,
qui certatim summo studio illustranda eius scripta susceperunt,
in eoque negotio gerendo summam doctrinam et eruditionem
suam testati sunt. Tacui homines doctos, qui ex eius comoe-
diis diligenter lectis Atheniensium civitatem cognoscere, vitae
morumque cognitionem haurire optaverunt.

Hactenus ostendere voluimus, quo modo de Aristophane
Graeci homines iudicaverint. Restat ut quae Romanorum fuerit
de poëta sententia, contemplemur: dein ad recentiorem aeta-
tem transitu facto, quam celerrime fieri potest, ad nostra tem-
pora recedamus.

*) Anthol. II, 110. LIX.

2) Anthol. Vol. II, p. 69. VIII. Bekkerus Aristoph. V. I, p. XV, sin-
gula correxit, quae in libro ab Iacobsio edito falso erant exhibita.
Poëtam non esse Zonam Diodorum sed Diodorum iuniorem Strabonis
amicum, censet Iacobsius: V. XIII, p. 884.

4) „Ipse poëta comicus μνάμα ἀρχαίης χοροστασίης, monumentum ve-
teris comoediae, vocatur.“ Iacobs V. VIII, p. 209. His conferenda
sunt V. I, p. 55. II. ἔπικος μνάμα ποδῶν ἀρετᾶς. Ib. VII. „μνά-
μα χοροῦ νίκης, υἱὸς Ἀρηιφίλων.“ Idem vocabulum alibi reponen-
dum censeo, Anthol. V. IV, p. 232. DXLIII, v. 6, ubi scriptum le-
gitur de Platone, κάλλιστον σεμνῆς σῆμα διχοστασίης, et Iacobsius
σχῆμα coniecit, Vol. XII, p. 172. μνήμα aptius mihi videtur, et
facile corrumpi poterat, quia σεμνῆς praecedit.

DE ARISTOPHANIS VITA. LXXVII

Inter antiquissimos Romanorum scriptores Cn. Naevius Campanus comoedias composuisse antiquamque Graecorum comoediam imitatus esse dicitur ⁵⁾. Quod si verum esset, Aristophanem quoque ab eò magni habitum credere posses. Sed quo minus id ipse pro certo habeam, impedit me testium penuria. Quanquam enim comoedias eum scripsisse scio, tamen quae earum ratio fuerit, quum vix unum reperitur fragmentum, perspicere non posse credo. Neque quod ob maledicentiam in carcerem coniectus nobiliumque odio in exilium missus Uticaeque mortuus perhibetur ⁶⁾, in eam rem afferri poterit. Versus enim, quibus Metellorum gentem offenderat, utrum ex comoediis eius sumpti sint, an ad alios libros pertinuerint, non est cognitum. Praeterea licet comoediis suis singulos homines perstrinxerit interdum, quod negari non potest: quo iure ad antiquam redimus comoediam, quum eandem singulos conviciandi consuetudinem et in media et in nova videamus repetitam? Quare quum ex his certi nihil elici possit, id tamen constat, ea tempora antiquae comoediae indoli ac naturae, qualis apud Athenienses floruerat, non favisse. Quare quid Marcus Cato senserit, magna est quaestio. Quanquam enim Graecos litteras Romanis transferri non volebat, omniumque rerum corruptelam inde proventuram esse suspicabatur ⁷⁾: tamen simul Athenienses multa gloriosa possidere et magna concedebat ab eorumque iudicio totus pendeat ⁸⁾, imprimisque veterem Atheniensium virtutem laudabat ⁹⁾. Prae ceteris philosophos et rhetores odio magno persecutus esse videtur ¹⁰⁾. Socratem enim loquacem et seditiosum hominem fuisse, censebat ¹¹⁾, apud Isocratem dicebat discipulos senescere. Qua in

⁵⁾ Eichhorn Gesch. der Litteratur. I, p. 325. Idem praeterea in tempore poëtae indicando in multos errores incidit. cf. p. 325, 359, et 376. et Vossium de hist. Lat. I. I. c. 2. Lessing's sämtliche Schriften. Bd. X, p. 158.

⁶⁾ Gell. N. A. I, 7. III, 5. VI, 8. Plaut. Mil. Glor. ab in.

⁷⁾ Plin. Nat. Hist. XXII, 1. Plut. Cat. c. 23.

⁸⁾ O. Müller die Etrusker, p. 5.

⁹⁾ Plut. Cat. c. 12. et 23.

¹⁰⁾ Plut. Cat. c. 12. Ipse tamen de Oratore et de Moribus scripsit. Quinctil. I. Oratt. III, 1. Gell. N. A. IX, 2.

¹¹⁾ Plut. Cat. c. 23.

re quum comicorum potissimum iudicia amplexus esse appareat, videri potest Aristophani quoque aequus iudex extitisse; impri-
mis quoniam veteri disciplinae sine dubio tam addictus fuit, ut
cum comicis poëtis, praecipue cum Aristophane eadem via in-
cederet ¹²⁾. Sed vix credibile est, hominem tam severae natu-
rae indolisque arduae et difficilis ex comoediis risum captasse ¹³⁾.
Quare neque Socratem magni fecisse, neque eius irrisorem, est
verisimile. Comoedia, tempore turbulentissimo maxime culta,
ipsa pernicietis et testis et causa videri potuit.

Posteriore aetate, quum Graecae litterae sensim Romam de-
latae, in ea urbe praeclare efflourissent, postquam de Catone
sermo fuit, primum Ciceronis nomen nobis occurrit, quem hila-
ritatis esse et facetiarum laudatorem constat ¹⁴⁾. Is igitur non so-
lum universe, quum duplex esse statuerit iocandi genus, unum
illiberale, petulans, flagitiosum, obscoenum: alterum elegans, ur-
banum, ingeniosum, facetum, Atticorum antiquam comoediam,
una cum Plauto pluribusque Socraticis philosophis, posteriore
iocandi genere usam esse refert ¹⁵⁾; sed etiam Aristophanis
ipsius verba in Periclis causa pronuntiata testimonii loco af-
fert ¹⁶⁾, eumque facetissimum veteris comoediae poëtam ap-
pellat ¹⁷⁾.

Accedit Lucilius, Satirae apud Romanos inventor, qui diu
ante Ciceronem non solum amavit Graecorum veterem comoe-
diam, sed suo poëmatum genere eius imaginem expressam pro-
ponere voluit. Etenim ex quo tempore Casaubonus immensa
doctrinae copia instructus singula harum rerum indicia collegit
et ingenii acumine suo diiudicavit, nemo dubitavit, quin in no-
tandis obiurgandisque hominibus plurimum studii posuerit, pri-

¹²⁾ Sävern über Aristophanes Alter, p. 47.

¹³⁾ „τοὺς δὲ σπουδαίοντας ἐν τοῖς γελοίοις ἔλεγον ἐν τοῖς σπου-
δαίοις ἔσεσθαι καταγελάστον.“ Plut. Apophthegm. p. 199. A.

¹⁴⁾ Cf. Plut. compar. Demosth. c. Cicerone c. 1. Vav. de lud. dict.
p. 310 seqq.

¹⁵⁾ Cic. de Off. I, 29.

¹⁶⁾ Cic. Orat. c. 9.

¹⁷⁾ Cic. de legg. II, 15.

DE ARISTOPHANIS VITA. LXXIX

scaeq̄ue comoediæ libertatem assectatus sit ¹⁸⁾. Quare quanquam nihil afferre possum, quod de Aristophane ab Lucilio dictum sit, tamen Aristophanem ab eo magni habitum si affirmem, me non inepte indicare puto. Horatius enim, qui post Lucilium satiris scribendis animum appulit, hunc ipsum cum Eupolide et Cratino ab eo imitatione esse expressum asserit ¹⁹⁾. Quae quum negari non possint, inde iterum potes, qualis Ciceronis fuerit sententia cognoscere, qui Lucilium quoque perurbanum et doctum vocavit ²⁰⁾.

Lucilium excepit Horatius, secundusque in satiris scribendis insignem laudem detulit. Nam id maxime legenti eius libros animadvertendum est, Lucilium non reprehendi ab eo propter rerum tractatarum indolem, sed propter sermonis impolitum et incultum genus ²¹⁾. Neque tamen hoc iudicium omnibus probare potuit, quum gravissimi viri Lucilium propterea defendere-
rent ²²⁾. Acceptam igitur a Lucilio satiram Horatius forma politiore reddidit; consuetudinem autem, singula hominum vitia singulosque improbos homines salibus facetiisque ridendi et perstringendi retinuit. Quamobrem eodem iure, quo Lucilium, *Horatium quoque* antiquae comoediae imitatore[m] vocare licet. Neque ipse id refugiet et a sese removebit ²³⁾.

De Quinctiliano quum iam supra dictum sit, quem non temere Mohnikius ²⁴⁾ dum antiquam comoediam laudet, de Aristophane potissimum cogitasse credit, iam ad eos transire possumus, qui post Horatium satiris scribendis operam dederunt, ad Iuvenalem et Persium. Qui qua aetate vivebant, tam corrupti erant Romanae civitatis mores, aliaque prorsus reipublicae regendae extitit forma, ut tota satirarum indole servata, longe

¹⁸⁾ Cassaub. de sat. poët. p. 212. König de sat. Rom. p. 78 seq. Flögel Gesch. der kom. Litteratur. II, p. 9.

¹⁹⁾ Hor. Serm. I, 4. ab in.

²⁰⁾ Cic. de Orat. II, 6.

²¹⁾ Hor. Serm. I, 4. II, 1, 62.

²²⁾ Quinct. Instit. Oratt. X, 1, 94.

²³⁾ Serm. I, 10, 14. „hoc stabant, hoc sunt imitandi.“

²⁴⁾ Mohnike I, p. 461.

tamen alia ratione in gerendo negotio versari deberent ²⁵). Utrumque Lucilii imitatore in antiquam non minus comoediam oculos convertisse, nemo infitiabitur, quum Persius auctorum veteris comoediae lectioni assuetos homines sibi quoque lectores optaverit ²⁶), Iuvenalis autem tota indole sua, quantum illa tempora sinebant, Aristophaneam scribendi rationem exprimat ²⁷). At non hoc solo satirarum genere est antiqua Atheniensium comoedia a Romanis hominibus imitatione expressa. Fuerunt quoque qui ad eius exemplar comoedias componerent. Ex quibus nunc unum tantum commemorare lubet, cuius scripta quanquam in Plinii secundi iunioris Epistolis tradita ex hominum memoria non exciderunt, tamen a recentiorum nemine visa sunt. Narrat enim Epistolarum scriptor iucundissimus, sese audiisse Virginium, legentem comoediam ad exemplar veteris comoediae scriptam, tam bene, ut esse quandoque possit exemplar ²⁸),

Simul quid ipse de antiqua comoedia sentiat, pulcherrime exposuit totaque sua sermonis elegantia elegantiam illius descripsit. Quare priusquam de Romanis, qui antiquae comoediae Aristophanisque favent, diicedam, eius verba afferenda credo. Acquiesco igitur in his Plinii verbis: „Nunc primum se in veteri comoedia, sed non tanquam inciperet, ostendit: *non illi vis, non granditas, non subtilitas, non amaritudo, non dulcedo, non lepos defuit. Ornavit virtutes, insectatus est vitia, fictis nominibus decenter, veris usus est apte*“ ²⁹).

²⁵) Cf. König de sat. Rom. p. 36 seqq. Casaub. de sat. poët. p. 230. ed. Ramb.

²⁶) Pers. Sat. I, 123 seqq. At is quam diversus fuerit ab comicis veteribus, stoica severitate sua et facetiarum penuria, uberius dicere coram scientibus ineptum esset. cf. König de sat. Rom. 40—44.

²⁷) König l. l. p. 44 seqq. Scaliger Poët. VI, 838, 867 seq.

²⁸) Plin. Ep. VI, 21.

²⁹) Inde, credo, intelligi potest, non ab omni parte vera esse, quae de Romanis ab veteri comoediae indole alienis posuit Rötcher, Vir praestantissimus, Aristoph. p. 26 seq.

VI.

Redeo tandem, omni antiquitate relicta, ad recentiorē aetatem. Neque tamen mihi necessarium esse credo, longam disputationem instituere de ratione, quae quicumque in Graecis doctrinis eruditi fuerunt et Graecarum litterarum amore floruerunt his saeculis, de Aristophane iudicarint: cuius rei si brevem modo adumbrationem, non narrationem prolixam proponere vellem, iusto largiorem messem mihi obiectam viderem. Imprimis ad viros doctos, quos in Germania recentior aetas protulit, festinat animos. Nimirum neque Angli, neque Itali, neque Francogalli, neque praeter Germanos alii populi Aristophanis virtutes veramque comoediarum dignitatem, quam interdum dedita opera neglexerunt, omni qua par est observantia agnoverunt, aut ad cognoscendum poëtae ingenium multa contulerunt. Atque Angli quidem usque ad Matthaeum Raperum, qui primus in illis terris omnium simul comoediarum editionem adornare constituerat, negotiumque susceptum ad finem perducere non potuit ³⁰⁾, si merita in alios scriptores Graecos collata contemplamur, pauca tantam ad illustranda poëtae scripta, quae eius honorem valde auferant, ediderunt ³¹⁾. Richardum Bentleium, quem virum Angli Germanique coniunctim admirantur, iniquius de Aristophane indicasse, iam supra significavimus. Contra recentior aetas Porsonos, Elmsleios, Mitchellos aliosque tulit, qui doctrinae copia et integritate iudicii cum Germanis hominibus saepe felicissime pugnauerunt. Quid autem de Italis dicam, in quorum terra quum Graecarum Romanarumque litterarum cognitio primum florere inceperit, primaque calamo scripta Ar. comoediarum exempla prelo subiecta sint, nunc ita illa longe defluxit, ut si non singulos viros insignes, sed totam gentem adspicimus, vix legi atque intelligi possint optima antiquitatis monumenta. Quare paucos tantum reperies recentiore aetate, qui Manutios illos imitati, vera Ar. laude perspecta eius comoedias edere, virique glo-

³⁰⁾ V. Beck. in Commentt. ad Ar. Vol. I, p. XXIX — LIX.

³¹⁾ Mohaike Gesch. d. Litterat. I, p. 483. Brüggemann A View of the English Editions, Translations and Illustrations of the ancient Greek and Latin Authors p. 116 a.

riam persequi vellent. Ne tamen laude debita eos privare velle videar, duos viros commemoro. Alter est, quem si non multa praestitisse, voluisse tamen multa concedendum est, Invernizius ³²⁾; alter Alfierius, vir omni laude cumulatus, qui quum iam senex factus Graecis litteris operam dedisset, Aristophanis quoque Ranas in patrium sermonem transtulit, suisque cum popularibus pulcherrimam comoediam communicavit ³³⁾.

Transeo ad Francogallos. Inter quos quum diversa de Aristophane iudicia audita sint, qui utriusque iudicii videantur testes et auctores potissimi esse, brevi referam. Nemo autem maiore iure in prudentiam doctorumque reprehensionem incurrit, quam Voltarius, qui imprudenter in Aristophanem invectus, suam ipsius temeritatem documento clarissimo omnibus comprobavit. Optime Brunckius docuit, Aristophanem Graece nunquam legisse Voltarium, pravoque Plutarchi iudicio in hunc errorem esse coniectum. Tamen non defuerunt, qui eius exemplum sectati in eandem iniquitatem inciderent ³⁴⁾. Neque tamen ideo criminandam ipsam Francogallorum gentem censeo. Eadem enim Vavasorem protulit inter viros, qui in societatem Iesu recepti litterarum studio et amore exoelluerunt, quam maxime insignem, qui in libro laudatissimo, quo de ludicra dictione exposuit ac perver-

³²⁾ Reisig. Coniectan. praef. p. V. Tenendum est, Invernizium non in Italia, sed Lipsiae librum suum edidisse.

³³⁾ Lege eius laudes verissimas ap. W. Wachsmuthium in Erschi Encyclopaedie, s. v. Alfieri et quos ibi excitatos reperies.

³⁴⁾ Praeclare de hac re locutus est Reisigius Coniect. praef. p. IV seq. „Ita quidem ethnicam hunc longe esse innocentiorum duco multis nostris comoediarum scriptoribus, qui miseris et perditis alendis augendisque amoribus animos effeminant atque enervant, et quum verecundiam simulent, furo atque pigmentis flagitiosa condunt, neque ad risum apertum sed ad libidinem occultam alliciunt, et innatos hominibus igniculos ad morum pravitatem detorquent.“ Praeclare Rötcherus Arist. p. 39. „Daher kommt es auch, dass gerade dasjenige Volk, dessen Dichter der Frivolität am meisten hulldigen, sich mit Verachtung von denjenigen Werken der Kunst abwendet, in welchen die Sinnlichkeit ihren wahren Character behalten hat, da sie gleichsam das Wesen ihrer glänzenden und ergötzenden Erscheinungen in der ganzen Nacktheit und Natürlichkeit erblicken. Der Zorn und Unwille über jene Kunstwerke kann gleichsam als der Unwille über die Enthüllung ihrer eigenen Natur angesehen werden.“

DE ARISTOPHANIS VITA. LXXXIII

sum popularium in sectandis facetiis errorem merito exposuit, Aristophanis laudes ita persecutus est, ut, vitijs, quae quidem ille vitia esse credebat, lenissima reprehensis, virtutum nullam ei eripuerit ³⁵). Eadem tulit Dacieriam, quae quanquam non sine praecedio quodam, tamen praeclaram Aristophanis comoediarum indolem intellexit ³⁶), intellectamque suis libris ornavit. Eadem praeterea Odoardum Bisetum, Brumoesum, Palmerium, eadem multos alios de Aristophane optime meritos protulit viros, quorum in laudem ingrederer, nisi legentium temporis esset parcendum. Sed unum praeterire nefas esset, quem tamen Germani quoque ex parte nostrum esse putamus, Brunckium, qui Voltarii conatibus refutatis suam ipsius de Aristophane sententiam laudabiliter pronuntiavit. Oblivisci igitur Bartholomiorum et Clericorum, omniumque qui his similes sunt censendi, possumus, quum tot et tantos antiquae comediae amicos homines cognoverimus.

Iam, reliquis quae dici possent missis, ad Germanos cedere liceret, nisi de Belgo homine uno verbo esset dicendum. Valckenarium enim, cui popularis et in vitam regendam utilis philosophia Euripidis maxime placuit, hoc Euripidis in scena philosophi amore commotus mendacissimam malevolentiam Aristophani exprobrat ³⁷) et in universum de poeta pessime sentit ³⁸).

Iam ad populares meos radeo, quos, ut ab initio huius commentationis professus sum, in Aristophanem maxima merita cumulasse eiusque virtutes artemque poeticam optime intellexisse equidem censeo. Tanta autem est virorum nominandorum multitudo et copia, ut si omnes appellare, si omnium merita celebrare vellem, ipsa haec voluntas dementiae meae argueret. Quare ea ut mihi detur venia peto, ut nominare qui mihi inter excellentissimos eligendi videantur eorumque laudes praedicare

³⁵) Cf. cap. V. p. 74—89.

³⁶) Wieland Att. Museum II, II, p. 56 seqq.

³⁷) Diatr. in Eur. Fragm. p. 268. ed. Lips.

³⁸) Cf. Diatr. de Aristobelo Iudaeo p. 4. „Hoc noverat Aristophanes, sed ut solent istius aetatis homines, tragicum ob ipsa talia velut impium eorum Atticae plebs traduxit.“

possim, quorum memoria temporum decursu obscurata est. Quam rem dum cogito, statim mihi in mentem redit Nicodemus Frischlinus vir celeberrimus, qui non frustra eo die sese natum gloriatur quo Virgilius mortuus esse perhibetur. Quum enim a teneris esset in versibus componendis veterumque carminibus intelligendis et imitatione exprimendis exercitatus ³⁹⁾, neque expertus esset ingenii ad poesin aptissimi ⁴⁰⁾, studio Graecae linguae fractuosissimo adiutus maxime erat dignus, qui Aristophanis animum imbiberet, eius praestantia commoveretur vestigiisque insisteret. Quare postquam iam pridem in academia Tubingensi iuvenibus Aristophanem explicaverat ⁴¹⁾, primus omnium a. 1686. Francof. *Plutum*, *Equites*, *Nubes*, *Ranas* et *Acharnenses* edidit, Latinis versibus reddidit ⁴²⁾, praefationibus instruxit, vitamque Aristophanis, dissertationem de comoedia Aristophanisque contra Plutarchum defensionem adiecit. Quae omnia quum magna laude digna sint, quia plurima bene intellexit apteque transtulit, optime de Aristophane iudicavit et in ea re multos posteriorum aetatum antecelluit; tamen plura praestitisset, si maiore usus esset vitae tranquillitate minoraque ab hostibus accipisset vulnera ⁴³⁾, si denique plures reperti essent, qui eum in absolvendis coeptis operibus adiuvere voluissent. Ipsi Aristophani non dissimilis ⁴⁴⁾ libero ore quum veram Nobilitatis humanae dignitatem demonstrasset acerbissime in malos homines ex ordine equestri ortos invectus esset ⁴⁵⁾, in multorum incidit

³⁹⁾ Cf. vitam N. Frischl. script. a Georg. Pfäffero Argentor. 1605. p. 12.

⁴⁰⁾ Laurea enim donatus est corona. Vit. p. 30.

⁴¹⁾ Vit. p. 25.

⁴²⁾ Cf. Reinesius Varr. Lectt. p. 416.

⁴³⁾ Poppysen grammat. pro sua strigili Dial. I, p. 144. „Haberes in latina lingua totum Aristophanem“; „in isto vidulo (surrepto) erant reliquae comoediae Aristophaneae duae latinae.“

⁴⁴⁾ Conqueritur Frischlinus Germana de origine sua merito superbiens, proptereaque consuetudinem illius aetatis nomina in Graecam Latinamve transferendi linguam fugiens (vit. p. 8.), quod nonnulli eum ita irrisissent Eleg. XX, 12.

Est qui Fröschlinum stolido me nominat ore
Ceu dederint Ranae nomen Aristophanis.

⁴⁵⁾ Vit. p. 30.

hominum odium, quod tam vehemens erat, ut, qua re etiam infeliciores fuit Aristophanes, in carcerem coniceretur, ex quo quum fugere tentaret, indigna morte absumptus est ⁴⁶).

Neque tamen Frischlinus saeculum suum iudicii integritate praecurrit. Gravis enim imprimis haberi debet Melanthonis, viri et doctrinae copia et morum sanctitate conspicui, auctoritas, qui diu ante Frischlinum Nubium editione suscepta Germanas iuventutis institutioni Aristophanem non inepte adhiberi posse censuit. Ac praeterea eiusdem in Aristophanem amoris testimonium credi potest, quod S. Gelenius Aristophanis Frobenianum exemplar Germaniae praeceptorum dedicare ausus est. En! quem testem amissimus antea Ioannem Chrysostomum, iam recuperavimus ⁴⁷). Non multo post potuit adeo Ia. Fröreisenius Argentorati Aristophanis Nubium fabulam in patriam sermonem transferre theatrumque patrio agendam proponere ⁴⁸).

At nescio quo pacto ad haec recentiora festinat animus. Duo simul viri mihi in memoriam redeunt, quorum quum uterque Graecarum litterarum hospitor, uterque suo in genere praeclarus fuerit, alter ab altero quam maxime differt. De Lessingio et Wielandio loquor, inter quos meus a Wielandio vehementer dissidet, ad Lessingium trahitur animus. Lessingius enim, rei scenicae totum amplexus ambitum, sano sobrioque mentis iudicio ubique servato, ut Aristotelis de arte poetica librum, imprimis a Francogallis hominibus corruptum in pristinam digni-

⁴⁶) Vit. p. 36. Non abs re erit, ut quo modo Frischlinus iudicaverit appareat, hoc loco ponere quae gravissime dixit alicubi „quod Iudaico populo fuere prophetae et quod nobis hodie sancti doctores et concionatores: hoc erant olim paganis et ethnicis hominibus poetae praesertim satyrici et comici“; ex praefat. in Persii satyras paraphrasticae explicatas (quibuscum conferenda sunt, quae in praefat. in primam partem comoediarum Aristophanis praeclare commentatus est). Ita melius etiam indolem antiquae comoediae describere videtur, quam Kanngiesserus et Mitchellus, qui comicos poetas cum iis hominibus compararunt, qui apud nos in scribendis quotidianis de rebus publice gestis commentariis operam suam collocant.

⁴⁷) Eiusdem de tragica poeti iudicium, Mohnike p. 416; praef. p. XLVI.

⁴⁸) Wolf. praef. in Nub. p. XVII. Mohnike I, p. 480. Beck. praef. in Nub. p. XVII.

tatem restituit, ita, de omnibus comoediae generibus exposita sententia, veteris Atheniensium comoediae indolem et naturam descripsit, eiusque reprehensores auctoritatis suae vi et pondere oppressit, et Aristophanem ipsum auctorem eius comoediae principem fuisse censuit ⁴⁹). Wielandius contra Atheniensium civitatis reiue scenicae veterum et recentiorum non imperitus, sed morum levitatem ubique suspicatus, obcaecatusque perversis Francogallorum quorundam iudiciis, licet multis poëtam ornaverit laudibus, tamen saepe in Aristophanem tam maledicenter invectus est ⁵⁰), ut ab ipso reprehendendo vix abstinere possit. Ea tamen sunt eius merita, ut errores facile ei condenare possimus, praesertim quum paucissimis tantum sententiae suae veritatem probaverit. Nam quo propius ad nostra progredimur tempora, eo plures provenere viri egregii, qui totam Aristophanis indolem perspexerunt; ita ut a quo initium capere velis ipse nescias. Ac Lessingio quidem Goethium adiungo: Goethio Wolfium. Etenim prior, quem non immerito Reisigius si viveret Aristophanes, eum esse admiraturum censet, eius poësis suavitatem ita sensit, ut imitatione praestantissimam Avium fabulam exprimeret: posterior non solum idem suscepit negotium, sed etiam toto ingenii acumine usus est, ut Aristophanis elegantiam quovis modo nostratibus recluderet. Qua tria haec sidera ad veritatem evolarunt via, ea multi incedere posteriorum potuerunt.

At neminem maiore laude dignum esse arbitror, quam fratrum par nobilissimum, A. Guilielmum et Fridericum Schlegelios. Quorum quem posteriore nominavi loco, is Graecae poësis historia enarrata, et antiquae comoediae indole descripta excelsit; Guilielmus autem Schlegelius, scenicae artis apud omnes populos historiam continuo sermone exposuit. Qui liber vere aureus quoniam non in Germania solum lectus, sed in reliquis Europae terras delatus est, non dici potest, quantum Schlegelio

⁴⁹) Lessing's sämtliche Schriften V. X, p. 163 seqq. XXV, p. 271 seqq.

⁵⁰) Att. Mus. II, p. XII; III, I, p. 81. Iacobius quo loco contra Wielandii de Aristophane iudicium locutus sit, supra indicavimus. Universe de eiusdem viri iudicandi ratione verissime exposuit in Lect. Venus. Spec. II, quod insertum est Rhenano Museo II, 1, p. 3 seqq.

DE ARISTOPHANIS VITA. LXXXVII

honorem, quantam Aristophani gloriam paraverit. Nam ut verum fatear, ex quo liber ille prodit et alia Germanorum scripta in finitimas terras intraverunt: ibi quoque incensus Aristophanis amor, ibi eius comoediarum studium inflammatum, ibi aucta et amplificata est poëtae gloria. Angli potissimum quaecumque recentiore aetate in Aristophane ornando praestiterunt, ad Germanos, nisi fallor, tanquam ad auctores referent. Ut unum modo nominem, Mitchellus, qui praeclearam de Nubb. Aristophanis scripsit commentationem, clare ipse ad Schlegelium provocat. Schlegelius autem propterea imprimis meruit, quoniam non solum de Aristophane honorifice vereque iudicavit, quamquam in ea re eum non credo ab omni errore liberum esse, sed etiam ipsa Aristophanis iudicia saepe amplexus, hac altera etiam meliore via in viri laudes ingressus est ⁵¹).

Imo vero intello, me negotium suscepisse, cui mea ingenii tenuitas prorsus impar habenda est. Qui enim possum viros colligere; qui merita eorum celebrare, quorum vero de Aristophane iudicio ingenii vis et acumen ostenditur? fateor: mei institati me poenitet. Tamen erit pergendum in munere semel suscepto.

Accedo ad Süvernium, virum ingenii elegantia aequae ac doctrinae copia florentissimum, qui nescio quo maiore beneficio Aristophanem potuerit afficere. Etenim quum hactenus critici potissimum et grammatici Aristophanis comoedias explicandas sibi sumpserint atque singula magis dicta sententiasque difficiles illustrare susceperint: prodit vir praestantissimus, novamque viam ostendens totam poëtae mentem ejusque in conscribenda quoque comoedia consilium explicare feliciter tentavit. Quo in negotio utilissime suscepto ut ipse pergit, aliosque, quod iam factum videmus, ad eandem rem stucipiendam excitet, omnes qui Aristophanem admirantur, vehementer optant.

Neque sine summa iniuria praeterire licet Rötcherum, virum et doctum et ingeniosum, qui philosophiae studiis tota mente addictus philosophiamque cum philologia coniungendam

⁵¹) Welcker in Aristoph. Ranas p. 244.

ratus, Aristophanem contra Socraticorum criminationes nuperrime defendit. Non est absteritus ille a negotio suo, quum comicos videret contra philosophos a sese defendi, ipse philosophus: non veritus, ne ipse quoque in comicorum reprehensiones incideret ac postea eos contra se ipsum defendere cogeretur. Sed audacter semel captam animi sententiam proposuit. Quamquam igitur in plurimis ab eo dissentire nostra cogitandi ratione cogimur: tamen profitemur libero ore amorem Aristophanis in eius libro conspici, qui nos in magnam viri admirationem rapuerit.

Praeterea poetam quoque appello facetissimum, qui non ut reliqui in nostram linguam transferre voluit Aristophanis comoedias, sed ausus est nostra aetate totam antiquae comoediae indolem suis ipsius fabulis reddere. Desinant igitur nos in aliena tempora, in alienas terras mittere; ipsi nostra aetate, ac nostris in regionibus, quae voluit et praestitit antiqua comoedia, perspicere possumus. Optamus vehementer, ut exempli egregii vestigiis insistens vir praeclarus in dies praeclarius totam Aristophaneae fabulae in dicendi genere venustatem nobis proponat; sed quod maius est, ut aetatis nostrae indole non neglecta, in accusandis aequalibus suis, suam morum sanctitatem et iudicii integritatem ne corrumpat.

At finem huic sermoni imponere cogor, ne longius vagando legentes defatigem. Quare praetermissa Hermanni, Boeckhii, Bekkeri, Welckeri, Conzii, Meieri aliorumque laude, si quae me ipsum tangunt rebus ad omnes pertinentibus admiscere mihi licet, postremo loco viros praestantissimos commemoro, Augustum Seidlerum et Carolum Reisigium. Uterque quum beneficiorum magnam copiam in Aristophanem contulerit, Augustus Seidlerus vivit vigetque, ad meritorum numerum augendum paratus, neque minus ingenio atque humanitate et virtute conspicuus; Carolus Reisigius, subita morte exstinctus, omnium bonorum desiderium movet ⁵²). Ego posteaquam scholae Por-

⁵²) Non sine summo dolore me legisse confiteor, quae Schaeferus in commentariis ad Plutarchi vitas scriptis de C. Reisigio locutus est.

DE ARISTOPHANIS VITA. LXXXIX

tansae disciplinam, cuius nunquam sine summo desiderio propter nobilissimos praeceptores meos recordor, reliqueram; atque imprimis Friderici Nene, viri, ut discipulis omnibus suis, ita mihi prae ceteris dilectissimi, studio, diligentia, doctrina Aristophaneae elegantiae particeps factus eram: Halas delatus ibique in Seidleri Reisigique disciplinam receptus, huius vehementem ingenii fervorem ardoremque, quibus in philologiae et ipsius amorem omnium animos vi tanta, ut nemo ei resistere posset, pertraxit; illius summam in rebus diiudicandis sobrietatem et cum larga doctrinae copia coniunctam modestiam, quibus praeclara rerum optimarum semina in discipulorum animis excitavit, conspiciere et admirari potui. Tum multa audivi et didici, quae Seidlerus Reisigiusque excogitarant, ac Seidlerus quidem sine dubio mox cum eruditis doctisque communicabit, Reisigius autem quum omnia vitae consilia morte praeverterit, in lucem proferte non potuit. De utroque viro nuperrime Carolus Wexius, familiaris meus suavissimus, ita est locutus, ut quae ipse cogitaveram mihi de labris et ex mente rapuisse videatur. Quare quum eius librum praestantissimum omnium in manibus esse non immerito credam: ad ea quae ibi dicta sunt legenda omnes provoco, quae meam ipsius sententiam, omni laude digna oratione propositam, quam ipse consequi non potuissem, continent. Ego utinam praestitisssem, quod trium illorum virorum disciplina non prorsus indignum iudicaretur.

Auditis omnium temporum de Aristophane iudiciis, iam ipsi adeamus eius comoedias, ipsi eius vitam et mores perpendamus.

Quo modo vir in grammaticis criticisque rebus diiudicandis doctissimus in tantam incidit iudicii perversitatem, vix intelligeretur, nisi senis morositatem ubique prae se ferrent Schaeferi scripta.

P A R S P R I O R.

VII.

Aristophanis igitur amore incensus quum non sine fervore eius carmina legere incepissem: magna simul incendebar cupiditate, de eius vita et moribus quaecunque cognoscere possem, colligendi et coacervandi. Quod enim in Sophocle suo Ephraimus Lessingius senserat, vel minimam de dilecto viro quam notitiam capimus amantis in animo magnam movere laetitiam: id, nisi nefas habetur parva magnis componere, in meo mihi contigisse fateor Aristophane. At quo cupidius circumspexeram quaesieramque desideratam eius vitae cognitionem: hoc minus reprimere potui tristitiam quamdam, quum infelicem rem habituram esse successum perspexissem. Mox enim vidi, Aristophanis vitam hucusque prorsus neglectam virisque doctis intactam iacuisse. Inter recentiores quae Nicodemus Frischlinus praestiterit, qua in re eorum virtus et dignitas cernatur, supra indicavi. Totus est in vertendo scholiasta, criticae artis tantum non omnino ignarus. Praeter eum, qui peculiarem de vita Aristophanis libellum accurate scripserit neminem cognovi. At ut nihil praetermisisse videar, quod scitu dignum sit, hoc loco singulos quosdam qui vitam Aristophanis attigerunt, nomino, quanquam, me neque vidiisse omnes neque expetere vehementer, confiteor. Lilius igitur Gyraldus, in historia poëtarum tam Graecorum quam Latin. Dial. XII, de Aristophane dicentem (Opp. Bas. 1580. p. 381.) exceperunt I. G. de Chauffepié (in Nouv. diction. hist. et critique Tom. I.), Brumoeus (le Theatre complet des Grecs. Ed. nouv. Raoul-Rochette Tom. X.), Aristophanis editor (Lugd. Batav. 1624. 12.), I. G. Hauptmannus (in comment. de Aristophane atque illius comoediis, Gerae 1743. 4.) et P. F. Kanngiesserus (in Encyclopädie der Wissensch. und Künste v. Erach und Gruber, T. V, p. 268 sqq.). Quae causa Baylium impediverit, quo minus in libro suo (Dictionaire historique et critique) de Ar. vita exponeret, inde iudicari potest sine difficultate, cf. Lessingii vitam Sophoclis ab in.

Ex antiquorum scriptorum libris quae nostram aetatem tulerunt, a minutis sunt grammaticis profecta, qui eo tempore suos conscripserunt commentarios, quo quid verum sit, indagare non poterant. Quae passim apud veteres scriptores dissipata leguntur, tam pauca sunt et exigua, ut ex iis ne brevis quidem possit vitae adumbratio consarcinari. At singula iam propius inspiciamus monumenta, nostrumque de iis dicamus iudicium causisque allatis comprobare et confirmare studeamus.

Ac primum quidem ab Aldino exemplari antiquissimo ad novissimam usque Bekkerianam recensionem a plerisque Aristophanis editoribus vita Graece scripta repetita exhibetur ⁵³). Cuius vitae quis scriptor fuerit, aut unde sua hauserit, nemo dum accuratius exquirere voluit. Mihi autem studiosissime nomen scriptoris quaerenti, si in ea quidem re exoptatus eventus defuit; fontes tamen libelli quosdam nisi fallor detexisse videor. Quod enim iam diu fortasse suspicati sunt viri docti, libellum nihil esse nisi ex comoediis Aristophanis ipsis et annotationibus ad poetae carmina explicanda scriptis compilatum, id luculentissimis me demonstrare posse argumentis arbitror. Enarrat enim scriptor, quanto poeta Cleonem odio persecutus sit et quae contra eum susceperit, his fere verbis „*Διεχθρεύσας δὲ μάλιστα Κλέων τῷ δημαγωγῷ καὶ γραφῆς κατ' αὐτοῦ τοὺς Ἰσκιᾶς, ἐν οἷς διέλεγγεν αὐτοῦ τὰς κλοπὰς καὶ τὸ τυραννικόν, οὐθενὸς δὲ τῶν σκευοκοιτῶν τολμᾶντος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ σκευάσαι δι' ἐπιτροβὴν φόβου, ἅτε δή τυραννικοῦ ὄντος, μηδὲ μὴν ἐπισημῆσθαι τινος τολμᾶντος, δι' ἑαυτοῦ Ἀριστοφάνητος ἑπισημῆσθαι αὐτοῦ τὸ πρόσωπον μάλιστα χρίσας· καὶ ἀλλίως αὐτῷ γέγονε ζημία πέντε τελέωντων, ἃ ἐπὶ τῶν Ἰσκιᾶν κενεδικάσθη, ὡς φησὶν ἐν Ἀλαργισίων ⁵⁴)*.

⁵³) In Beckiano exemplo legitur Comment. T. II, p. XXXV—IX. In Bekkeriano V. I, p. XIII—XV, addito Platonis epigrammate, quod Beckius in fine vitae solum a Thoma Magistro conscriptas servavit.

⁵⁴) v. 5. Haec verba vertuntur a Vitae scriptore, in edit. Lugd. typis expressae hoc modo „personam Cleonis egit, — adeoque strenue in eo negotio se gessit, ut, damnatus a populo Cleo, multam quinque talentorum solvere coactus sit.“

ἐγὼ δ' ἐφ' ᾧ γε τὸ πᾶρ εὐφράνθην ἰδῶν,
τοῖς πέντε τάλαντοις οἷς Κλέων ἐξήμισεν.

Διέχθρευσε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀριστοφάνης.“ Ac primum quidem nemo non videt, a voce *διεχθρεύσας* ad versum ex Acharnensibus excitatum arctissime cohaerere omnia, ita ut ultima quoque verba „καὶ αἷτιος αὐτῷ γέγνε“ rem quae ex odio Aristophanis contra Cleonem provenerit, indicent. Dein amare scriptorem loquendi rationem, „αἷτιον γενέσθαι τινὶ τινος“, alicui auctorem esse alicuius rei, alius loci ostendit comparatio, ubi scriptor ita loquitur: „ἐγένετο δὲ καὶ αἷτιος ζήλου τοῖς νέοις κωμικοῖς.“ Neque dissimili prorsus ratione iterum eodem utitur vocabulo „αἷτιον γὰρ κωμῳδίαν τὸ σκᾶπτειν τινὰς“; pro quibus falso Beckius *ἴδιον* legendum esse censet contra scriptoris mentem, qui uti omnia docent, a conviciis exorsam esse comoediam contendit. Aristophanem igitur ait effecisse, ut Cleo ab Equitibus quinque talentorum poena multaretur, nulla alia re, quam Equitum fabula docta (*διεχθρεύσας — καὶ γράψας — ὑπεκρίνατο — καὶ αἷτιος αὐτῷ γέγνε*), et ut eam rem legenti probet, versus ex Acharnensibus excitat duos, quam fabulam ante Equites in certamen commissam esse scimus. Erroris originem indicare, non erit difficile. Legimus enim in scholiis ad illos versus scriptis de hemistichio ex Euripidis Telepho desumpto v. 8. haec verba „εἰς τὸ δῶμα οὖν τῶν ἱππέων ἀποτείνεται· διὰ τοῦτου γὰρ φαίνεται καταδικασθεὶς ὁ Κλέων τάλαντα ἑ. ἄξιον οὖν φησὶν Ἑλλάδος τὸ καταδικασθῆναι τὸν Κλέωνα“, ex quibus male intellectis falsa scriptoris opinio nasci facillime poterat. Memorabile est, inter recentiores Wachsmuthium quoque, auctore eodem scholiasta, in eundem cum vitae scriptore incidisse errorem⁵⁵⁾. At scholiastam *δῶμα* τῶν ἱππέων hoc loco non vocasse Aristophaneam comoediam, *ἱππεῖς* inscriptam, sed dicere voluisse, actionem equitum, quam Aristophanes „διὰ τοῦτου τοῦτρογον“ alio eoque usitatioro vocabulo designaverat, laetitiae causam fuisse Aristophani, accuratius intuenti verba patebit. Neque tamen tam incognitus fuit talis huius vocis usus ut error evitari non potuisset, quod grammaticorum libri abunde docent, cf. Suidae

⁵⁵⁾ Hellenische Alterthumskunde II, p. 175.

Lexicon a. v. δράμα. (In Anthol. Palat. III, p. 243. ed. Jacobs. „σοπεῖ τὸ δράμα μηχανουργοῦ τοῦ δόμου“ simile quid reperitur.)

Præterea iure quidem ipsis Aristophanis comoediis usus, inde poëtae vitam cognoscere studuit; sed interdum, quae ioco, quae serio dicta sint, non separavit et infelicissime rem suam peregit. Etenim ubi enarrat, poëtae famam ad Persarum adeo regem transiisse, „οὕτω δὲ γέγονεν ἡ φήμη τοῦ ποιητοῦ, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις διήκειν, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν πυνθάνεσθαι, κατ' ἐπιστολαῖς εἶη ὁ κωμωδοποιός“ sine dubio mente verba tenet ipsius scriptoris, in eadem Acharnensium fabula dicta ⁵⁶⁾, sed ea non intellexit. Tamen aliis quoque hanc rem persuasit plurimis, a Gyraldo et Frischlino ad Stoeckerum usque, qui nuper ex hac aliisque aequè improbabilibus causis, iam ipsis poëtae temporibus singulis comoediarum locis addita fuisse scholia quaedam, collegit ⁵⁷⁾. Frustra igitur iam antiquis temporibus Graecus interpretes dixerat „τοῦτο δὲ χαρισεντιζόμενος ψευδῶς λέγει“; frustra aetate nostra Genellius, V. D., ne quis deciperetur, cavere voluit ⁵⁸⁾; qui illud quoque ad iocum augendum credit ab Aristophane fictum esse, „neque larvam quemquam facere voluisse, neque ullum histrionem Cleonis personam suscepisse,“ quod ipsum noster vitae scriptor iam ante narraverat, poëtae dicta secutus indubitanter ⁵⁹⁾.

At hac quoque in narratione minus accuratum deprehendimus vitae scriptorem, qui plura quam quae vere a poëta dicta sunt, ex eius verbis elicuisse videtur: multosque propterea, ipso Genellio non excepto, in errores abduxit. Aristophanes enim in Equitum, fabula, antequam Cleo in theatro primum cernitur, Agoracrito Demosthenem haec fere dicentem induxit, v. 230 — 233:

⁵⁶⁾ Achara. 646 — 652.

⁵⁷⁾ „Ferunt enim regem Persarum ex suis quæsiuibus, scirentino ubi Aristophanes viveret, videlicet cuius fabulas legisset.“ F. Stoeckeri dissertatio de Sophoclis et Aristophanis interpretibus Graecis, Hammonae 1826, p. 1. Frischlin. Vit. Aristoph. p. 25.

⁵⁸⁾ Genelli das Theater zu Athen p. 253.

⁵⁹⁾ Vitae scriptor p. XXXVI. Ar. Equitt. 232. Genelli l. l. p. 252.

καὶ μὴ δέδιθ'· οὐ γὰρ ἔστιν ἄξιασμένος·
 ὑπὸ τοῦ δέους γὰρ αὐτὸν οὐδεὶς ἤθελε
 τῶν σκευοποιῶν εἰκάζει· πάντων γε μὴν
 γνωσθήσεται· τὸ γὰρ θέατρον δεξιόν·

quae quidem Agoracriti adhortatio ut ex histrionis ore audita audientibus risum excuteret, aperte est excogitata ⁶⁰). Neque quidquam aliud poeta declarat, quam, nemine Cleonis personam fabricare propter metum auso, histrionem, qui Cleonis partes agebat, eius faciem non referre. Utrum autem ipse Cleonis partes suscepit poeta, an alius quis eas egerit, si non aliunde cognoscere licet, ex his quidem verbis minime potest perspicui. Id igitur, cuius veritatem Genethius non impugnavit ⁶¹), si versus propius contemplamur, neque addimus verba nonnulla, nobis extorquetur e manibus. At cave ne nostrum vitae scriptorem in hoc vitium primum incidisse credas. Etenim quoniam nemo Cleonis personam effingere voluisset, propterea Aristophanem ipsum histrionis partes suscepisse: id ipsum Equitum argumenti enarrator eadem ratione exposuit. „*Ἀριστοφάνης*“ ait „*καθίησι τὸ τῶν Ἰππέων δράμα δι' αὐτοῦ· ἔπει τῶν σκευοποιῶν οὐδεὶς ἐπλάσατο τὸ τοῦ Κλέωνος πρόσωπον διὰ φόβον.*“ Vitae autem scriptor haec auxit addiditque „*μηδὲ μὴν ὑποκρίνεσθαι τινος τολμῶντος*“ et effecit ut Frischlinus, qui eius vestigia ubique pressit, adeo ad falsam verarum interpretationem delaberetur:

Non est ipse: quia prae metu nemo voluit ex histrionibus illum exprimere: sed tamen facile agnoscetur.

Cuius additamenti fontem si quaerimus, iam iterum ad scholiastam mittimur, cuius adnotationem falsam exscribendam esse puto. Est autem haec: „*οὐκ εἶχεν αὐτοῦ προσωπεῖον διὰ τὸ δεδοικέναι τοὺς σκευοποιούς καὶ μὴ θέλειν μήτε πλάττειν μήτε σχηματίζειν τὴν ὄψιν τοῦ Κλέωνος· λέγει οὖν ὅτι μηδενὸς ὑποστάντος αὐτὸν ὑποκρίνεσθαι αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνης μετῴσας ἑαυτὸν*

⁶⁰) Cf. Schützii annotationem qua simul V. D. hoc genus absurditatis vocat, idque Aristophanem non fugisse censet.

⁶¹) „*Möchte es auch seyn, dass er keinen Schauspieler aufstreben konnte; aber irgend ein Winkel-Arbeiter*“ cet. p. 252.

σπερίνατο, ἢ τῇ τρυγίᾳ χρίσας ἑαυτόν.“ Itaque hæc quoque via sententiam de scriptoris fontibus dictam comprobari videmus.

Cave igitur ne ex hoc libello vitæ cognitionem Aristophanis haurire velis, quam eius scripter antiquioribus nullo modo accenseri queat hominibus neque verisimile sit, cum fontibus melioris notæ usum fuisse. Qua enim alia ratione factum est, ut tam parum accurata sint, quæ tradidit? Ita quibus verbis litem a Cleone Aristophani illatam exponit, ibi tam incertus hæret, ut misceat omnia, neque superare possit scholiastam ad Acharnensium fabulam, v. 629.

Præterea ubi aliorum dicta refert, nusquam nominibus doctorum viroꝝ suam ornat vitam, incertis potius usus vocabulis, *οἱ δὲ*, *τινὲς* et similibus. Dein pleraque omnia ex ipsis hausit Aristophanis fabulis (quod si recte summaque cura instituitur, maxima profecto laude dignum est, sed simul fontium indicat inopiam). Memorabile est, ex Acharnensium fabula, de qua quid sentiamus, explicabimus postea, petiisse eum plurima subsidia. Unum restat præter ea, quæ iam protuli, exemplum, quod quoniam ab editoribus nondum observatum est ad iicere non dedignor. Si enim Ar. Acharn. 641 seqq. hæc dicit:

ταῦτα ποιήσας πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος ὑμῖν γεγένηται,

καὶ τοὺς δήμους ἐν ταῖς πόλεσιν δειξας, ὡς δημοκρατοῦνται.

ea ita explicat et ad poëtae laudes trahit vitæ enarrator: „μά-
λιστα δὲ ἐπηνέθη καὶ ἠγαπήθη ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐπειδὴ διὰ τῶν
ἑαυτοῦ δραμάτων ἐσπούδασε δεῖξαι τὴν τῶν Ἀθηναίων πολιτείαν,
ὡς ἐλευθέρα τί ἐστι καὶ ὑπ' οὐδενὸς τυράννου δουλαγωγουμένη,
ἀλλ' ὅτι δημοκρατία ἐστὶ καὶ ἐλευθερος ὡς ὁ δῆμος ἄρχει ἑαυ-
τοῦ.“ quibus verbis fortasse scholiastam nobis non amplius su-
perstitem excripsisit. Ratione non dissimili versatus est in versu
ex *Vesparum* fabula petito. „φασὶ δὲ αὐτόν“ ait „εὐδοκίμησαι
εὐκοφάντας καταλύσαντα, οὓς ἐνόμασεν ἠπιάλους ἐς σφῆξιν, ἐν
οἷς φησιν· οἱ τοὺς πατέρας (αὐτῶν) ἠγγον νύκτωρ καὶ τοὺς πά-
πους ἀπέπνιγον.“ (v. 1089.) De quo ipse poëta gloriatur, id ad
eorum, quæ ab aliis dicta sint, veritatem demonstrandam ad-
hibet, sed explicandi ratione utitur vaga et parum accurata.
In fine tamen, ut nihil dissimulem, ex fabula incerta attulit.

fragmentum, quod nullo alio in libro notatum reperimus. Haud dubie igitur scriptor in ea re fontes secutus est, quos adire ipsi non possumus. Loquor autem de versibus, quos, ubi de filiorum sermo est numero, dictos Dindorfius in fragmentis retulit p. 205. 487. Nihil tamen certi potest ex iis colligi, si rem ipsam quam ostentandam suscepit, contemplamur. Nisi fallor haec omnia ex Dicaearchi libro *περὶ βίων* hausit, quem de Aristophane exposuisse postea videbimus. Is enim eadem ratione non Philetaerum sed Nicostratum tertium appellavit Aristophanis filium. Ex eiusdemque libro quae de corona propter Ranarum fabulam poëtae imposita protulit, confirmantur. Quare brevem Dicaearchi vitam suis additamentis auxisse videtur.

At quum equidem non dubitaverim, quae de vitae huius scriptore sentio, dicere: iam a tenui eius libello, in quo cognoscendo studium meum posui, oculos avertere iuvabit, et ad alios vitarum auctores confugere. Etenim quoniam fides ei non magna haberi potest, quae ab aliis comprobantur suaque indole fidem merentur, ea sine dubitatione afferre, quae ex eo solo innotuerunt, ero parvi facere coactus.

VIII.

De altera Aristophanis vita, ab Aldo primum edita, a multis postea repetita, omisa ab novissimo editore, Imm. Bekkero, multo minor est dubitatio ⁶²⁾. Aperte enim in fronte gerit nomen Thomae Magistri, inter recentiores Graecos grammaticos notissimi, atque hac inscriptione notari solet: „*Θωμᾶ τοῦ Μαγιστροῦ σύννοψις τοῦ τε βίου Ἀριστοφάνου καὶ τῆς τοῦ δράματος ὑποθέσεως.*“ Scripserat autem Thomas Magister ad Plutum, Nubes et Ranas, frequentissime laudatas et explicatas tres fabulas celeberrimas, scholia ⁶³⁾, quae omnia Marcus Musurus in acholiorum collectione recepit, ceterisque admiscuit; meo autem iudicio separatim edere debuit, ut quid Thomae Magistri, quid aliorum esset, accurate discernere possemus. Hinc in exemplis

⁶²⁾ Beck. Commentt. in Arist. Vol. II, p. XXXIX seq.

⁶³⁾ Cf. argum. Ranarum, in quo tria illa dramata inter se cons.

DE ARISTOPHANIS VITA. xovii

ribus vetustis vitae adumbratio argumento in Plutum scripto recte excipitur ⁶⁴). Ac re vera iure *σύνοψις* vocatur Thomae Magistri labor, quia de Aristophanis vita praeter ipsius poëtae, patris, filiorum, patriaeque nomina, dramatum numerum, poëtae dignitatem et merita, nihil in ea dictum reperitur. Quamobrem de fontibus, quos secutus sit, quaestio vix est quae in disceptationem vocetur satis digna. In filiorum nominibus indicandis Dicaearchum secutus est.

Quae omnia quum vitae cognitionem Aristophanis mancam et imperfectam relinquunt, nostra aetas, qua novorum subsidiarum expectatio in dies augeri videtur illorumque temporum recordatio, quibus primum magna Graecarum litterarum Romanarumque provenire et redire in lucem coepit copia, hominum animos subit, hanc quoque in rem adiumenta maiora desiderat. Neque spes tota concidit. Tenuem enim rerum de Aristophanis vita traditarum collectionem a scholiasta Platonis Clarkiano accepimus. Quod quidem scholium primo est ex Anglico codice a Kiddio editum, neque frustra aureum vocatum ⁶⁵); deinde ex codice Vratislaviensi a Seidlero emendatius repetitum ⁶⁶): tam ab Imm. Bekkero additis verbis quibusdam correctarii exhibitum ⁶⁷). Quo tempore ab hoc scholiasta commentarii conscribebantur; libri, quos nunc iam dudum situs et tineae occupant, ferebantur adhuc in hominum manibus. Potuit igitur ille pluribus aliorum comicorum poëtarum fabulis uti; potuit historicorum quoque quosdam libros et grammaticorum inspicere. Laudatas enim ab eo reperimus non solum Aristophanis fabulas nunc amissas; sed Cratini quoque, Aristonymi, Sannyrionis, Eupolidis, Platonisque comoedias. Praeter poëtas autem primo Philochori librum de diebus scriptum, qui in deperditis numeratur ac raro tantum a veteribus scriptoribus producitur, nomi-

⁶⁴) Cf. Hemsterh. ad Plat. argum. not. 1.

⁶⁵) Tracts and Miscellaneous Criticisms of the late Rich. Person. Londona MDCCCXV. p. 268.

⁶⁶) Seidl. de Aristoph. Fragm. p. 22 sqq.

⁶⁷) Schol. in Plat. p. 380 seq. Commentariorum Vol. II. cf. Dindorf. de fragm. p. 172 seq.

navit, cuius viri libros deperditos ardentissimo desiderio expectimus. Non satis certum est et exploratum, utrum de Aristophane Philochorus sermonem instituerit, an de solo proverbio locutus ab scholiasta perhibeatur; quanquam meus quidem animus in posteriorem sententiam inclinat. Dein ubi de Aristophanis filiis loquitur, tanquam diversa secutos Apollodorum et Dicaearchum appellavit. Quorum posteriorem Siculum esse, Aristotelis discipulum, scriptorem Ciceroni omnibusque qui eius fragmenta attigerunt probatissimum, nemo non confitebitur. Dolendum est autem, quod librum, quo de filiis Aristophanis docuerit Dicaearchus, indicare noluit. Sed nisi singulorum eius librorum tituli adhuc in occulto latent: aptissimus videtur, in quo Aristophanis vitam narraret et quae de filiis alteraque Ranarum editione ⁶⁸⁾ innotuerunt, exponeret ⁶⁹⁾, liber *περὶ βίων* compositus, quam coniecturam ego lubens amplector. Paullo incertius est de altero scriptore Apollodoro iudicium. Vix tamen esse dubium potest, quin scholiasta de Apollodoro Atheniensi, Aristarchi grammatici et Panaetii Rhodii discipulo loquatur. Qui nisi, ut de vitis philosophorum, de Sophrone aliisque similibus, ita de poetis libros edidit, de Aristophane eiusque filiis in chronicorum libris scripsisse putandus est. Postremo Theogenem *περὶ Αἰγύπτου* laudat, de qua insula praeterea scripsisse scimus Pythaeonem ⁷⁰⁾, cuius tamen liber ita intercidit, ut nunquid de Aristophane iudicari, incertum maneat.

Transeo ad Suidam, qui pauca tantum de Aristophane eaque incertissima tradidit. Neque enim de patris genere, quem adeo servum nonnullos dixisse perhibet, quidquam certi tradidit: neque comperit a quoquam natalem Aristophanis urbem et terram. In vitae tempore indicando errorem ⁷¹⁾ non ipse libri

⁶⁸⁾ Cf. argum. ad Ranas.

⁶⁹⁾ Ions. de script. hist. phil. I, 16, 4. quem Menagius, ut assolet, exscripsit ad Laërt. III, 1. Fabric. Bibl. Gr. in catalog. Peripateticorum III, p. 295. (a. 1707.)

⁷⁰⁾ Cf. Athen. XIII, 589. f. Apollon. Argon. ad IV, 1712.

⁷¹⁾ „*μεγενοῖς ἐν τοῖς ἀγῶσι κατὰ τὴν οἰδ' Ὀλυμπιάδα*“ ex ed. Froben. Basil. 1544.

auctor admisit, sed invexerunt librarii; cuius rei testimonium luculentissimum esse credo, quam in iis, quae de filio et patre dixit scriptor, obtinere videmus inconstantiam. Ararotem ⁷²⁾ enim, si nostris exemplaribus credimus, maiorem natu Suidas memoriae prodidit, quam Aristophanem. Sed iam saepe vidi huius scriptoris indoctam temeritatem pravumque ingenii acumen accusari, quibus in rebus librariorum potius notanda erat incuria ⁷³⁾. Praeterea filiorum nomina ita referuntur, ut ex iis quae supra disputavi appareat, Suidam non Apollodori, sed Dicaearchi sententiam amplexum esse. At de Suidae fontibus propter insignem grammaticorum veterum, quem nostra aetas vidit, proventum et apparatus multo certius, credo, iudicium ferre liceret, nisi eam rem accurate indagandam, quia una omnium difficillima est, semper intactam homines reliquissent. Nam tam tarde ad nostram usque aetatem critici et grammatici de fontibus lexicographorum et grammaticorum veterum quaestiones diiudicandas aggressi sunt, quibus qui veteribus scriptoribus operam dat, sine magno incommodo suo carere nunquam potest: ut ne de titulo quidem antiquorum Suidae exemplarium probabiliter dicta a quoquam reperiantur ⁷⁴⁾. Ego ipse in hanc rem inquirere coepi, sed quae mihi invenisse videor, ea persequendi

⁷²⁾ a. v. Ἀραρότης „διδάξας τοῦ πρώτου Ὀλυμπιάδα γα’.“

⁷³⁾ Primo ad aspectu verborum, quibus Suidas veram indicare voluit patriam, in iis quoque vitium inesse credebam. Ita enim quum loquatur „Ῥόδιος ἦτο· Ἀνδρῖος· οἱ δὲ Ἀγυῦντιον ἔφασαν· οἱ δὲ Καρσίγιον“, ex Camiro postremo commemorata „οἱ δὲ Ἰαλιότατον ἔφασαν“ scribendum esse colligebam. Sed adversari videtur Athen. VI, p. 229.

⁷⁴⁾ Cf. Meurs. Pir. p. 29. In Kusteri exemplari omnes huiusmodi disquisitiones desiderantur; neque in critica arte facitanda tam accuratum esse praebuit editor, ut priorum editionum copia carere possit. Ut ipse exemplum addam, in Sapphosis vita, ubi diversa patris poetrisse nomina commemorantur, pro Ἐθρηγιῶν, quod in Frobeniano exemplari et apud Eudociam legitur, substituit Ἠεθρηγιῶν, commovitque Fridericum Neue, Sapph. Mytil. fragm. p. 1, ut ad erroris originem indicandam ad Krigyium Mytilenacum confugeret. At vix cuiquam dubium esse potest, quin epigrammatici auctor, Suidas et Eudocia eodem fonte secuti, ut in matris nomine, quam Clidem appellant, consentiunt, ita idem patris nomen indicare voluerint. Quamobrem quum reliqua omnia incerta sint, a syllaba Ἐθρ- incepisse nomen, infitari non possumus, reiiciamusque Kusteri emendationem.

maioribusque subsidiis comparatis confirmandi et augendi cupidus, totam disquisitionem in aliud tempus reieci. Ceterum mihi memoratu dignissimum esse videtur, quod Suidas superstites Aristophanis fabulas alphabetico ordine enumerat ac praeter eas, quas hodie nos quoque possidemus, ne unam quidem cognovit ⁷⁵).

Superest Aristophanis vita ab anonymo scriptore profecta, qui universae de comoedia exposuit ac simul comicorum poetarum excellentium de vita quidquid scitu necessarium videbatur, paucis verbis comprehendit ⁷⁶). Qui quidem libellus quum singularia, quae ab aliis non dicta sunt, contineat plurima, eius cum de indole ac natura, tum de fide et auctoritate, quaestionem instituere utile esse iudico et necessarium. Ac iam primum apparet, libellum non esse ab omni librariorum errore liberum. Ut de apertis et concessis incipiam, ubi ad mediam comoediam transit, delendum est *δύο ποιηταί* et ut rei ipsa

⁷⁵) Hinc enim apparet, iam pridem reliquas fabulas fuisse amissas. Tzetzes post Suidam in Chiliadibus eadem ratione nostras solas nominavit. Quae in Suidae lexico ex amissis fabulis, ut ex Babyloniiis s. v. *Σαμίων ὁ δῆμος*, citantur: ea debet lexicographus antiquioribus scriptoribus. Ceterum Meinekius, Q. Sc. II, 2, de vocis *πράττεσθαι* notione dubitavit, qua Suidas utitur, „*ἀπερ δὲ περιέχουεν Ἀριστοφάνους δράματα*“, eaque quid significet, ut ab aliis sibi explicetur optat. Superstitem esse fabulam, voce *σώζεσθαι* grammatici exprimere solent. Simili modo Aristoteles Rhet. III, 12, usus est verbo *βαστάζεσθαι*; alii post eum *φέρεσθαι* usurparunt. Iam si vocem *πράττεσθαι* adimus, nullum magis memorabilem locum comparavit Meinekius, quam schol. ad Dionys. Thrac. grammat. p. 749. Ibi enim legitur l. 12. „*ἐπίσημος δὲ Κρατινὸς ὁ καὶ παρατόμενος*“, additurque paullo post de Platone comico l. 11. „*ὁμοίων κάσινον τὰ δράματα οὐ φαίνονται*“ ita ut vix dubitari posse videatur, quin *πράττεσθαι* et *οὐ φαίνεσθαι* idem valeant. Quae si vera esse credimus eamque notionem aliis quoque in locis adhibemus, incommoda inde et absurda nascitur sententia. At equidem *οὐ* delendum esse iudico. Quod si verum est, ut sane verissimum esse postea demonstrabo, inde colligi potest, *φαίνεσθαι* et *πράττεσθαι* eandem habere significationem. Superesse igitur illas fabulas et commentariis instrui, dicunt illi scholiastae. Ac Cratini, Eupolidis, Aristophanis, Platonis dramata diu in hominum manibus fuisse, cognitum est; de Pherecrate confer schol. ad Aristoph. Lystr. 158.

⁷⁶) Legitur in exemplari Kusteriano p. XI seq. Beckiano p. XXVII seqq. Bekkeriano p. VI seqq. et praemissa est Dindorfii Acharneaisibus p. IX seqq.

natura docet, *οἱ ποιηταὶ* scribendum ⁷⁷⁾). Dein paullo post inter eos, qui in media excelluerunt comoedia, maxime dignos esse oratione legimus Antiphanem et Stephanum. Sed primum quum omnes Antiphanem mediae comoediae celeberrimis exemplis adnumerarint, nemo fuit, nostro auctore excepto, qui Stephanum prae ceteris admirari et celebrare vellet. Quare si quem Antiphani qui adiceretur dignum iudicavit: sine dubio Stephanum eligere non potuit, sed debuit Alexin eius loco ponere ⁷⁸⁾). Iam si duo illa verba „καὶ Στέφανος“ reiicienda esse sumimus, vitii originem sine ulla difficultate reperire possumus. Quum enim librarius in fine vitae Antiphaniae haec scripta vidisset „τῶν δὲ κωμῳδιῶν αὐτοῦ τινὰς καὶ ὁ Στέφανος ἰδίδραξεν“, credere poterat, hunc Stephanum in prioribus cum Antiphane esse coniungendum. Praeterea autem longe aliam verba haec emendandi rationem iniri posse intelligo. Non multo post enim novae comoediae principes poëtas nominare aggressus, consuetudinem Menandri cum Alexide mediae comoediae poëta contractam celebrat Menandrumque ab illo in disciplinam acceptum esse arbitratur. Qua ex re ut non inepte, credo, colligitur, quae Alexidis fama et gloria fuerit, eum bene nosse; ita nascitur simul suspicio, Alexidis nomen inter mediae comoediae principes ab eo non fuisse praetermissum. Poterant autem librarium oculi ad sequentia „Ἀντιφάνης μὲν οὖν Στεφάνου“ cet. facile aberrare. Neque potest alicui mirum videri, quod Alexidis vita non est a scriptore composita. Nam primum paullo post inter novae comoediae principes Philippidem, Posidippum, Apollodorum nominavit, neque tamen vitam eorum descripsit: dein si vitae eius fama erat obscurior, si minus consilio, hac fontium inopia est fortasse ad silentium tenendum coactus; denique eadem ratione antea, Phrynicho breviter tantum memorato, eius aetatem in Eupolidis vita demum prodidit. Contra quoniam erat Alexidis vita a scriptore omissa, eius nomen ul-

⁷⁷⁾ Cf. Meineke Q. Sc. II, p. 4. qui nisi plane delenda sit importuna vacula *δύο*, articulum restitui iubet. Recte Bekkerus p. VII. *οἱ ποιηταὶ* recepit, quia articulus necessarius videtur esse.

⁷⁸⁾ Cf. Meineke Q. Sc. II, 5. Ruhnk. *Histor. Oratt.* p. 368. ed. Friedem.

timo loco nuncupatum poterat facile obscurari et corrumpi. At quomodocunque de via ad vitium removendum ineunda sentis, inesse verbis vitium negare non poteris, idque non ab ipso scriptore, sed ab librariis ortum ⁷⁹⁾. Accedo ad tertium rei testimonium. In Aristophanis enim et Menandri vitis archontem nominat, quo imperante uterque primam fabulam docuerit eosque Philotimum et Dioclem vocat. Iam si reliquos qui hanc rem tetigerunt consulis scriptores ⁸⁰⁾, apud plerosque Diotimum et Philoclem eorum loco reperies, qua ex re unicuique suspicio oriatur, huic nostro scriptori corruptelam inesse: imprimis quoniam quod de Aristophane dicitur, a nullo alio repetitur scriptore, et quod de Menandro, Pseudo-Plutarchus modo confirmat haud magna auctoritate sua.

His praemissis leviora scripturae vitia praeterire volo. Iam enim id credo ostensum esse, non debere quenquam scripturae nostrae nimis confidere: imprimis in numeris indicandis, in quibus apud alios quoque scriptores crebro peccatum esse vidimus. In Cratini vita, ut exemplum adiciam, Cratinum post Olympiadem octogesimam quintam vicisse scriptor affirmat. Quod si coniungimus cum alia eiusdem sententia, mortuum esse Cratinum post primam Lacedaemoniorum invasionem ⁸¹⁾, quae facta est archonte Pythodoro, Ol. 87, 1: haec duo ab uno scriptore nullo modo dici potuisse, omnibus apparebit. Quam ob rem vehementer probamus verissimam Meinekii coniecturam, pro *πὶ κα'* scribentis ⁸²⁾, quod cum reliquis scriptorum iudiciis praecclare convenit. Iam vero in fine vitae enarrat, Cratini fabulas esse deperditas praeter unam et viginti, Suidamque et Eudo-

⁷⁹⁾ Meinekius l. l. manifestum errorem esse aut scriptoris aut librarii contendit.

⁸⁰⁾ Cf. Scaliger ad Euseb. p. 128. Dindorf. fragm. Aristoph. p. V. et Meinek. fragm. Menandr. et Philem. p. XXX.

⁸¹⁾ Non possum non adversari Meiero, qui ut ab errore liberaret scriptorem nostrum, addi posse cogitatione contendit *μὰ τὰς ἐξόντας τὰς ἐπιβολὰς*, cf. Hall. Littztg May 1827, n. 122, p. 133; quam rationem quo minus ineamus, omnium scriptorum usu loquendi impedimur.

⁸²⁾ Cf. Meineke Q. Sc. I, p. 15 seqq., quanquam is confidentius loqui debebat et *μὰ* poterat intactum relinquere.

ciam habet assentientes; qui consensus turbasse videtur Meinekiam⁸³⁾. Illo autem in loco si pro κα' scriberetur κε' numerus dictus cum singularum fabularum fragmentis apprime conveniret. Quae omnia si recte diiudicavimus, ut antea pro Philotimo Diotimus et pro Diocle Philocles erit reponendus, ita nunc pro κε' κα', pro κα' κε' scribi debet.

Accedimus ad difficilem quaestionem, quae est de fide et auctoritate nostro scriptori habenda et de fontibus, si quos in componendo libello scriptor secutus est. Quam qui ante nos aggređi debebat Meinekius, scriptoris testimonio non raro confusus: is in eo negotio gerendo nos maximo opere adiuvit, in universum autem spem nostram et expectationem crebro fefellit. Nam quum de scriptoris fide et auctoritate, antequam scenicas quaestiones institueret, nihil certi aut eliciisset aut elicere studisset; qua sola tamen via procedentes tuto progredimur: ita est in dubitationem delapsus, ut modo suum potius iudicium secutum esse, modo Alexandrinorum canoni adhaesisse affirmaret⁸⁴⁾. At quo tandem modo ad Alexandrinorum criticorum iudicium eum sese composuisse probabile est, qui ut de Phrynicho, de quo dubitavit Meinekius, taceam, licet quibusdam in rebus iis assentiat, contra illorum mentem Platonem omisit, addidit et Cratetem et Magnetem? At huic quaestioni non responderi potest tam paucis verbis, nisi prius aliam absolvimus. Necessarium enim nobis videtur accuratius eam suscipere disquisitionem, scriptorum delectus, quem post Ruhnkenium virorum doctorum plurimorum ore tritum, ad nostram usque aetatem nemo tentavit et explanatius exposuit, qualis fuerit, et ad quos scriptores pertinuerit. Quo explicato, facillimum erit iudicatu, utrum suum potius iudicium, an Alexandrinorum delectum secutus sit huius de comoedia commentationis auctor.

⁸³⁾ Cf. eius Q. Sc. I, p. 18 et p. 25.

⁸⁴⁾ Meineke Q. Sc. II, p. 2 coll. p. 7.

IX.

Graecorum libertate deleta quum artium disciplinarumque cultura a regum tutela pendere incepisset, imprimis Alexandriae et Pergami Attali et Ptolemaei summo studio librorum copiam conquirere iisque suas ornare bibliothecas instituerunt. Undecumque igitur libros coementes paulatim tantam omnis generis librorum multitudinem sibi comparaverunt, ut in eorum bibliothecis quem primo librum, quem postea manibus teras, inscius haesiveris. Posteaquam igitur omnium librorum multitudinem notaverant omnesque scriptores, quantum id fieri potuerat, collegerant; in ordinem singulos redigere suoque quaeque loco ponere erat necessarium. Quo facto extiterunt viri docti prudentesque, qui omnium scriptorum, qui in Graecia per multa saecula floruerant, nomina eorumque libros, qui erant aut iam recepti in bibliothecas aut in posterum recipiendi, colligerent eorumque tabulas (*πίνακας*) conderent ⁸⁵). Ex eo tempore de librorum auctoribus accurate explorare institutisque disquisitionibus, an eorum essent opera, quibus vulgo distribuerentur, suam iudicii sagacitatem exercere coeperunt. Neque credi potest, reges de librorum nobilissimorum conquisita multitudine superbos, invitos haec criticorum studia admisisse ⁸⁶), quia simul summorum virorum a se nutritorum gloria valde gaudebant. Prodiit praeterea ars singulos scriptores interpretandi et emendandi. Nati igitur sunt critici libelli diversorum generum, quorum tamen nullus nostram aetatem tulit, quanquam Pergamenorum hominum studia etiam multo minorem, quam Alexandrinorum vim in posteritatem exercuerunt.

Quanquam illa aetas non ab omni parte poëtis carebat scriptoribusque excellentibus, tamen veteres longe praestantio-

⁸⁵) Primus praestantissimum librum, *πίνακας τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμπάντων καὶ ἀν συντέγραψαν, ἐν βιβλίῳ κ' καὶ ε'*, Suida teste inscriptum, condidit Callimachus, cf. Demosthenis Philippicas orationes a Beckero in patrium sermonem translatas p. 505 seqq. Alexandrinorum consuetudinem exceperunt Pergameni grammatici, de quibus disputantem audi eundem Beckerum p. 507.

⁸⁶) Ita minus recte Beckerus iudicasse videtur, l. l. p. 508.

res esse recentioribus quam omnes crederent, inventionisque sollertia evanuisse hominesque essent doctiores quam ingeniosiores: natus est veterum scriptorum imitandorum amor vehementissimus. Inter omnes qui his studiis dediti Alexandrini commemorantur, amoremque hunc augere et quid in quoque scriptore imitandum, quid fugiendum sit ostendere susceperant, gloriam summam sibi conciliasse videntur Aristophanes et Aristarchus, Aristophanis discipulus et auditor. Quorum instituta ut intelligamus, non unum est et alterum adspiciendum, sed simul contemplanda sunt cuncta. Aristophanes igitur quum quae genuina et spuria in veterum scriptorum libris essent disquiret, accentus et interpunctionem inveniret, plurimumque scriptorum veterum libros interpretaretur, emendaret, et in ordinem redigeret, virtutes illorum et vitia percenseret, grammaticamque scholam primus aperiret ⁸⁷⁾: quid aliud potuit, quam universe veterum scriptorum lectionem et imitationem omni modo adjuvare, hominumque exercere institutionem et eruditionem. Aristarchus in his omnibus praeceptoris vestigiis inhaesit eiusque coepa perficere instituit ⁸⁸⁾. Itaque condidisse utrumque artem *grammaticam*, tota antiquitas merito clamat ⁸⁹⁾. Atque nisi fallor egregie, Aristophanis quae de singulis rebus grammaticis fuerit sententia, ex parte non ipse suis libris vulgavit et edidit, sed eorum cum doctis viris communicandorum honorem et gloriam reliquit discipulis. Quanquam enim Suidas enarrat, commentarios eum permultos conscripsisse „*συγγράμματα δὲ αὐτοῦ καὶνὰ πολλὰ*,” tamen certa reperiantur signa, sententias eius haud paucas non ex ipsius libris sed ex discipulorum scriptis demum innotuisse. Quod in Homericis lectionibus excerptis interdum auctorem suum scholiastae produunt Callistratum, alia

⁸⁷⁾ Cf. Wolf. Prolegg. p. CCXVI seqq. Sumus enim adhuc in his rebus semper ad Wolfium provocare coacti, testem sane locupletissimum, sed quem alii excipere et quaestiones ab eo tam feliciter institutas ad finem perducendas suscipere iam dudum debuisse. cf. Rhenanum Museum Niebuhrii Vol. I, p. 199 seqq.

⁸⁸⁾ Cf. Wolf. Prolegg. p. CCXXVII seqq.

⁸⁹⁾ Cf. Ki. Prolegg. p. CCXLVI, Sext. Empir. adv. gramm. p. 124. Incohs in Erschi et Gruberi Encyclopaedia V, p. 260.

ex canasa, quam Wolfius detexit, vere explicatur ⁹⁰⁾. Sed quum commentariorum, quos ad Aristophanem scripserit, nulla reperiantur vestigia ⁹¹⁾, ea Callistratus ab Aristophane ipso audivit, neque ex eius libris editis hausit ⁹²⁾. Iam si narratur, delectus et censuras veterum scriptorum optimorum esse ab Aristophane et Aristarcho institutas, quomodo id, si verum est, intelligendum sit, facile patebit. Volebant sine dubio optimorum scriptorum et lectionem et imitationem adiuvaré. Neque verum potest esse, quod Naekius opinatur ⁹³⁾, praeter praestan-

⁹⁰⁾ Wolf. Prolegg. p. CCXXI.

⁹¹⁾ Stoecker de schol. p. 6.

⁹²⁾ Cf. schol. Arist. ad Vespp. 106. Superest, ut addam, quod quae dixi antea de Aristophane ex Suidae lexico, explicet et defendat. Proutuli enim verba quaedam, quae s. v. *Ἀριστοφάνης* nemo in nostris exemplaribus reperiet; ego autem eo trahere sum coactus. Nam postquam Fabricius et Schweighäuserus in immanes errores lapsi, de Aristonymo praedicarant, comico poeta, quae ad alium quem pertinent: primus pro sagacitate sua Meinekius repperit, Q. Sc. II, p. 40. esse ea ad Aristophanem grammaticum referenda, Aristonymoque adimenda. „Excidiisse igitur,” ait, „videtur in Suidae verbis nomen Aristophanis, cui quidem suspicienti non obstat, opinor, quod alio loco aersim de Aristophane egit *homo negligentissimus*: idemque ei etiam aliis in locis accidisse nemini ignotum est.” Vides exemplum iniustissimae criminationis. Excidere illo loco nomen Aristophanis duabus de causis non potuit. Nam quum Suidas ordinem vocalium consonantiumque suum optime servaverit ubique, non poterat post *Ἀριστόνυμος* ponere *Ἀριστοφάνης*. Deinde sane interdum ex diversis libris his de eadem re loquitur, sed non tam indiligenter, ut ab genitivis incipiat, quos cum alio nomine coniungere non licet, „*Πτολεμαίου τοῦ φιλαδέλφου*” et quae sequuntur. Ut dicam quod sentio, culpa non est lexicographi, sed librariorum, qui quae coniungenda erant, distraxerunt. Aristophanis igitur vita, ab Suida descripta, haec est: *Ἀριστοφάνης Βυζάντιος, γραμματικὸς, υἱὸς Ἀπελλοῦ ἡγουμένου στρατιωτῶν· μαθητὴς Καλλιμάχου καὶ Ζηνοδότου· ἀλλὰ τοῦ μὲν νέος· τοῦ δὲ παῖς ἦκουσε· πρὸς δὲ τοῖσι καὶ Διονυσίου τοῦ Ἰάμβου καὶ Εὐφροσύδα τοῦ Κορινθίου, ἢ Σικωνίου· γέγονε δὲ κατὰ τὴν μὲν Ὀλυμπιάδα, βασιλευσσοτος Πτολεμαίου τοῦ φιλαδέλφου, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν τοῦ φιλοπάτορος· καὶ προέστη τῆς τοῦ βασιλέως βιβλιοθήκης μετὰ Ἀπελλόνιον, ἔτος ἄγων ἐξ'. διασκευασθεὶς δὲ ὡς βουλάματος πρὸς Ἐδμενῆ φωνίην, ἐφυλάχθη ἐν εἰρκῆι χρόνον τετὰ· ἠφείδη δὲ καὶ ὑπὸ στραγγουσίας τελευτᾷ ἔτη βεβιωκώς οἷ'. συγγράμματα δὲ αὐτοῦ πάντ' ἀπείρα.* Ex his apparet, haec omnia arctissime cohaerere, et nunc demum plenam vitae descriptionem continere, qualis de reliquis grammaticis in Suidae lexico reperitur. Quae antea de Aristophane apud Suidam reperiebantur, satis manca et imperfecta fuerunt.

⁹³⁾ Naeké Choeril. p. 18.

tiam scriptorum id etiam spectasse eos, „ut reciperentur, qui aliquod diu neglectum genus rursus aggredi et redintegrare bono consilio, *successu quocunque*, at insigni tamen exemplo studuissent.“ Millia enim exemplorum abunde docent, nihil eos spectasse, nisi ut optimos praestantissimosque scriptores nominarent, qui imitandi dignique essent, quibus erudiretur iuventus. Quod autem duo indicantur eiusdem rei auctores, id iam Wolfius recte intellexisse videtur ⁹⁴). Animsadvertimus enim, Quintilianum interdum utrumque grammaticum, interdum unum duntaxat, iudicii auctorem appellasse ⁹⁵). Ubi autem utramque commemorat, tamen Aristarchum primo, Aristophanem secundo loco nominavit: ubi unum, de solo locutus est Aristarcho. Qua ex re illum delectum esse ab Aristophane quidem institutum, sed ab Aristarcho absolutum, est probabile: ita ut quae antea dixi, iis haec optime convenient. Cogitari enim potest, post Aristophanis mortem vulgasse Aristarchum iudicium Aristophanis suamque addidisse sententiam.

At ne in incerta et dubia delabamur, temere in disquisitione *progressi*, ad eam, quam nobis proposuimus, accedere cogimur *disputationem*, quid sentiendum sit de illo delectu classicorum scriptorum et in quoque genere principum, quem Alexandrinis grammaticis, Aristophani et Aristarcho, ut Ruhnkennius, Wolfius, Wytttenbachius ⁹⁶), aliique sexcenti autumant, debemus. Nititur autem tota Rubnkenii narratio mera coniectura ⁹⁷). Etenim nemo de Aristarcho et Aristophane, tanquam

⁹⁴) Wolf. Prolegg. p. CCXVIII.

⁹⁵) Quintil. Instit. Oratt. X, 1, 54. 59.

⁹⁶) Cf. Ruhnken. Hist. Oratt. p. 368 seqq. ed. Friedem. Wytttenbach. Vit. Ruhnken. p. 144 seqq. 236 seqq. Wolf. Prolegg. p. CXG, n. 60; CCXVIII, n. 89. Cf. Bernhardt Wissenschaftl. Synt. p. 31, qui paullo obscurius suam explicuit opinionem, ut vix eam assequi possis; ac praeterea tabularum (*πίνακες*) indolem ac naturam non satis cognovisse videtur. Indices ex bibliothecis sumptos a grammaticorum de poetis iudiciis accurate discernit Quintilianus Instit. Or. X, 1, § 57, de cuius verbis Spaldingius bene disputat.

⁹⁷) Qui Ruhnkenii narrationem legit „Exorti enim sunt duo“ cett. vix credet; haec omnia ex obscuris signis coniectura eum assecutum esse.

de Graecorum scriptorum iudicibus praeter Quintilianum, quantum ex scriptis veterum hucusque repertis videre licuit, locutus est. Iam quum duobus vel tribus eorum iudiciis, quae ex Quintiliano cognoscimus, grammaticum Coislinianum et Proclum consentire videret, eos quoque in singulis iudiciis suis totos sese ad Alexandrinorum iudicium composuisse est suspicatus. Quod quo iure fecerit, videamus. Quintilianus igitur in Institutionibus Oratoriis quum quo modo copia cum iudicio oratori esset comparanda docere vellet, ut optima legerent et audirent, praecepit ⁹⁸⁾; et quum Theophrastus plurimum oratori conferre lectionem poetarum dixisset, et Cicero in hac lectione acquiescendum putasset, eorum sententiae assensum professus, omnes tamen scriptores alere quodammodo orationem posse contendit ⁹⁹⁾. Quibus dictis, quum id necessarium esse crederet, qui sint potissimum legendi, praecedentibus adiungere constituit ¹⁰⁰⁾, consiliumque suum ita persequitur, ut primum Graecorum, dein Latinorum scriptorum praestantissimos utilissimosque oratori percenseat. Ut in Latinis scriptoribus diiudicandis eum, non aliorum, sed suum ipsius iudicium secutum esse par est: ita in Graecorum scriptorum delectu non raro eius dissensum ab aliis animadvertimus ¹⁾. Quid mirum igitur, si ne celeberrimis quidem grammaticis parebat, et ab Aristophanis quoque et Aristarchi iudicio suum seponebat et segregabat ²⁾? Non enim obliviscendum est, oratorem eum formare et instituere velle, neque universe de omnibus scriptoribus ita, ut veram eorum dignitatem ostenderet, iudicare. Sunt tamen, quae ex eius verbis facile elici possint. Quintilianus enim ³⁾ puerum, postquam

⁹⁸⁾ Institt. Oratt. X, 1, § 8.

⁹⁹⁾ Ib. § 27 seqq.

¹⁰⁰⁾ Ib. § 37.

¹⁾ Ib. § 56. Videtur in his Dionysii Halicarnassensis vestigia pressissae; de qua re antea diximus. Animadvertite tamen, in iudicio de Oratoribus Graecis lato, X, 1, 76—80. Isaacum omitti, Phalerumque addi Dêmetrium a Quintiliano.

²⁾ Ib. § 54. 59. Postea sermo erit de Pisandro, § 56. eo numero relecto.

³⁾ Ib. I, 4, 1.

legendi scribendique adeptus est facultatem, mittit ad grammaticos, eorumque artem maximi esse faciendam ratus, reprehensores et contemptores eorum refutat. Artis grammaticae partes duas facit, recte loquendi scientiam et *poëtarum* enarrationem ⁴⁾: mixtumque his omnibus ait esse iudicium: quo tam severe usi essent, ut adeo auctores ⁵⁾ alios in ordinem redegerint, alios omnino exemerint numero. Hic dictis demum, excuti iubet omne scriptorum genus; qua ex re ad poëtas potissimum pertinuisse artem grammaticam sole clarius elucet. Reliqua idem confirmant. Ad grammaticorum enim iudicium saepissime provocat, sed nunquam propter pedestrem scriptorem, semper propter poëtas, ut Antimachum, Philetam, et iambicos ⁶⁾. Quid multa? docet Quinctilianus, optimos quosque poëtarum grammaticos Alexandrinos, ac nominatim Aristophanem et Aristarchum in ordinem recepisse; minus bonos numero eiecisse. Quare sine ulla haesitatione nobis dicere licet, poëtas classicos ⁷⁾ imitationi et lectioni hominum esse propositos et commendatos. Quod autem ex Quinctiliani loquendi ratione colligimus, idem omnibus, quae aliunde scimus, demonstratur. Legimus Immanuelis Bekkeri beneficio Dionysii Thracis ⁸⁾ grammaticam artem multasque ad eam explicandam augendamque scriptas variorum

⁴⁾ Scholiasta ad Dionysii Thracis grammaticam artem ap. Bekk. Anecd. II, p. 736 seq. quattuor partes grammaticas enumerat, *διορθωτικόν, ἀναγνωστικόν, ἐξηγητικόν, κριτικόν*, quae antiquitus fuerint doctae. Quinctilianus huic non adversatur. Cf. Anecd. Bekk. p. 659, l. 1, 28. 728, 32.

⁵⁾ Wyttenbachius l. l. contra scriptoris mentem auctorum nomine solos poëtas significari credit. Legi modo sequentia „Nec poëtas legiase satis est“ cet.

⁶⁾ Instit. Oratt. X, 1, 53. 58. 59.

⁷⁾ Wyttenbachius, Vit. Ruhnk. p. 145, auctorum classicorum nomen a censu Aristophanis et Aristarchi repetit, immemor, credo, Romanae originis. Apud Romanos enim valuit modo scriptorum classicorum nomen, apud quos modo non dissimili, habita ratione census, in classes divisi erant cives. Quae igitur prima erant recepti, classici appellabantur; infra classem, qui in secunda classe, cf. Cic. Acad. quaest. IV, c. 23. Gell. N. A. XIX, 8. VII, 13.

⁸⁾ Non satis constat inter grammaticos, utrum ille Aristarchi fuerit discipulus, an alius quis. Profecto recte disputasse videtur, qui Bekk. Anecd. p. 672 eum patre Pero, vel Peso matum esse contendit, cf. p. 723.

scholiastarum commentationes. Quo in libro quanquam ab initio statim ⁹⁾ ars grammatica non ad solos trahitur poëtas, sed simul ad pedestres scriptores: tamen in reliquis omnibus poëtas imprimis respicit. Grammatica enim in sex partes divisa, ultimam vocat *κρίσιν ποιημάτων*, omissis *συγγράμμασι* ¹⁰⁾. Simili dein ratione ductus, *περὶ ἀναγνώστων* ubi loquitur, poëtarum modo exempla profert ¹¹⁾; denique postquam de orationis distinctionibus exposuit, de rhapsodiarum nomine suam proponit opinionem ¹²⁾. Scholiastae autem non minus saepe ita loquuntur, tanquam ars grammatica imprimis propter poëtarum rationem usumque loquendi orta, eorum libros potissimum spectasset ¹³⁾. Quae quidem omnia quum nostrae faveant sententiae, aliarum tamen rerum testimoniis non minus comprobantur. Accedit enim caussa, quam gravissimam esse puto, Aristarchum, quantum scimus, nullum unquam emendandum et interpretandum suscepisse pedestrem scriptorem poëtisque solis omnia sua studia impendisse ¹⁴⁾. Neque Aristarchi praeceptor praeter Pla-

⁹⁾ Bekk. Anecd. II, p. 629, 1.

¹⁰⁾ Ib. 8.

¹¹⁾ Ib. 17—21.

¹²⁾ Ib. p. 630, 19 — 22.

¹³⁾ Est enim scholiasta, qui p. 656, 15. explicare vult τὸ ἀκρίων, ut ait, τῆς γραμματικῆς, et dum vel ἀσάφειαν, vel σαφήνειαν artem peperisse tradit, haec addit verba „πολύ πλὴν ἐπεξήτησαν τὴν γραμματικὴν ἐν τοῖς ποιήμασι.“ Alius grammaticam artem celebrat, quia διδάσκει κάλλος ποιημάτων, 669, 25, 670, 2. coll. 725, 3. 15. (Saepe enim Bekkerus pluribus locis idem iisdem verbis dictum bis terque recudi iussit.) Alius κρίσιν ad poëtas pertinere vicit, 736, 25. Alius, cur Dionysius de voce διαφθόρα disputarit, eadem ratione explicat, p. 765, l. 26. Alii cum Dionysio, si definitionem produnt, pedestres scriptores addunt: si simpliciter sententiam suam depromunt, omittunt, 667, 22 seqq. 658, 13 seqq. Adde, quo modo Dionysii grammaticam interpretantur, 741, 24 seqq. Audi praeterea scholiastam, qui quo consilio inventa sit recentior grammatica exponit, p. 729, 21—25. Praeclare enim, quae antea disputavimus, confirmat „καὶ τῆς μὲν τέλος τὸ εὖ ἀναγινώσκειν, τῆς δὲ τὸ εὖ γράφειν.“

¹⁴⁾ Cf. Wolf. Prolegg. p. CCXXX, Wellauer in Erschi Encyclop. V, p. 271. Imprimis observanda sunt, quae in Aristarchi laudem Panaetium philosophum dixisse accepimus, μάντιν eum nominasse, „διὰ τὸ ὁρδίως καταμαντεύεσθαι τὴν τῶν ποιημάτων διάνοιαν.“

tonem et Epicurum, pedestrium scriptorum quenquam adisse videtur ¹⁵⁾, ita ut id unum appareat, fortasse praeter poëtas enim de philosophis, quos ipsos miro errore omiserat Ruhnkenius ¹⁶⁾, tulisse iudicium.

His omnibus collectis patet, Aristophanem et Aristarchum poëtarum chorum diiudicasse, multosque eorum in numerum redegerisse, et multos ex ordine eieciisse; de pedestribus scriptoribus aut omnino non iudicasse, aut si iudicarint, quod in tanta testium inopia in univèrsùm prae fracte negare quis ausit? non magni faciendum fuisse eorum iudicium, utpote quibuscum non tantam, quantam par erat, contraxerant familiaritatem ¹⁷⁾. Neque tamen negaverim, alios praeter Aristophanem et Aristarchum criticam artem factitasse, et reliquorum quoque scriptorum copiam severo iudicio aut laudasse lectionique et imitationi commendasse, aut reprehendiisse et ex hominum manibus detorsisse. Sua sponte enim omnium animi ad Oratores feruntur, et unde decem Oratorum ordo et numerus natus sit, cogitabunt, de qua re ut explicatius meam opinionem exponam, multa me admonent. Nam quam dubia et incerta Ruhnkenio sit fides habenda, exemplo luculento intelligemus. Is enim quum Coislinianum et Quintilianum statim ab initio suos auctores esse pronuntiasset, hac in re eos non consentire animadvertit, neque tamen inde, num rectam viam ingressus sit nec ne, admonitus esse videtur. Grammaticus enim non decem, quos simul Athenis unam tulisse aetatem Quintilianus admiratur ¹⁸⁾, sed novem nominat, omissio Dinarcho; ac bene sciebat Ruhnkenius, non immerito a reliquorum numero eum excludi potuisse ¹⁹⁾. Accedit quod nemo usquam neque grammaticorum neque rhetorum, decem illos

¹⁵⁾ Id. ib. p. CXX, Wyttenb. Vit. Ruhn. p. 287. Jacobs in Erschi Kacycl. V, 260.

¹⁶⁾ Wyttenb. Vit. Ruhn. p. 288. Bergmann. ad Hist. Crit. Orat. p. 369, ed. Friedem.

¹⁷⁾ Vitruvii narrationem, qua omnes libros ex ordine quotidie summa diligentia perlegisse dicitur, Wolfius risit, Prolegg. p. CCXVI.

¹⁸⁾ Instit. Oratt. X, 1, § 76.

¹⁹⁾ Ruhn. Crit. Hist. Oratt. p. 371, ed. Fried.

oratores ab Aristophane aut Aristarcho in ordinem esse red-actos, memoriae prodidit ²⁰). Quinctilianus ipse ita loquitur, ut certorum quorundam criticorum iudicium in hoc numero indicando sese sequi, ne minimum quidem signum nobis praebuerit. Ut tamen Aristophanes et Aristarchus de Oratoribus suum iudicium tulissent, quod concedere nemini licet, nonne omnia eorum verba a posterioribus criticis non dico obscurata, sed deleta vique ventorum rapta et dispersa forent? Oblitusne erat Ruhnkenius, quum quoniam grammatici sibi religioni duxerunt in rebus grammaticis et imprimis ad Homeri carmina pertinentibus de Aristarchi iudicio dubitare, id ad eorundem iudicium de decem Oratoribus latum referret, Photium non ad Aristarchum, sed ad Phrynichum ut Aeschinem optimis accenseret, provocasse ²¹)? ipsumque Quinctilianum paucos tantum ex decem Oratoribus memorasse, iisque Phalereum Demetrium addidisse ²²)? Nonne compertum babeat illo tempore, quod postea de Dionysiorum laude in arte critica deportata scripsit Schardamioque defendendum tradidit ²³)? qui quum ipsi rhetores essent, si de oratoribus suam opinionem exponebant, maiorem quam grammatici auctoritatem sibi deposcebant ²⁴). Et ut ad singula descendam, quam diversa de Andocide apud veteres scriptores audimus iudicia ²⁵)? Profecto sine doctorum

²⁰) Imprimis memoratu dignum est, quod in Oratorum praestantia et dignitate diiudicanda Dionysius Halicarnassensis nunquam Aristarchum et Aristophanem, tamquam oratorum iudices nuncupavit. Callimachi *πίνακας* nominavit et reprehendit. Beckeri Demosth. p. 509.

²¹) Phot. cod. LXI, p. 64. Hist. crit. Oratt. p. 370.

²²) Institt. Oratt. X, 1, 80.

²³) De vita et scriptis Longini, p. 430 seq. ed. Fried. Eunap. in Porphy. p. 13. „καὶ κρίνειν γὰρ τοὺς παλαιοὺς ἐπιτέτακτο, καθάπερ καὶ ἐκείνων πολλοὶ τινες ἔτεροι καὶ ὁ ἐκ Καρίας Διονύσιος πάντων ἀριθλοτάτος — ἀλλ' ἢ Λογγίνου πάντων ἐκράτει κρίσις.“

²⁴) Tamen Aristarchus, Dionysius et Longinus possunt inter se propterea comparari, quia scriptorum iudices, ipsi aut nunquam aut non bene proprios libros composuerunt; cf. Porphy. in Hor. Epist. II, 1, 257, ap. Wolf. Prolegg. p. CCXXIX seq. Ioann. Sicel. comment. Ms. in Hermog. *περὶ ἰδεῶν*, ap. Ruhnk. in Longini Vita p. 426 seq. et 433.

²⁵) De Andocidis gloria Sluiterus testimoniorum largam messem congestit, Lectt. Andocid. p. 3—5, de quibus saepe illi assentiri non

virorum conatibus numerus ille decem oratorum inter ipsos Athenienses ortus videtur esse; quia decem oratores a Solone erant instituti. Graeci enim, quaecunque in numerum redigere et in ordinem digerere susceperunt, semper studuerunt numerum efficere aut divinis aut humanis rebus sancitum ²⁶⁾. Quare quum septem una aetate sapientes viros vixisse, vox populi significasset: nemo doctorum virorum, iudicii errorem quamvis maximo iure suspicatus esset, dempto aut addito uno, sanctum turbare numerum ausus est. Plato igitur quum Periandrum eorum numero eximendum esse iudicasset, eius loco Mysonem adiiicere sese coactum esse intelligebat ²⁷⁾. Musas praeterea Graeci venerabantur novem et tres Gratias. Novem propterea fuerunt lyrici poëtae, ad Musarum numerum coniuncti; unumquemque eorum ἀριθμὸς Μουσῶν ἔχειν dicebatur ²⁸⁾. In novem libros Sapphonis carmina lyrica erant descripta ²⁹⁾; novem Musis singuli Historiarum ab Herodoto compositarum libri dedicati. Num igitur trium Gratiarum causa tres venerabantur prae ceteris poëtas tragicos, comicos, iambicos? Sed ne incerta certis admisceam, eadem, credo, ratione ducti Athenienses mox decem praecipuos numerabant Oratores. Doctorum virorum erat, numero illi aut, quos receperant, eximere, aut quos examerant, adiiicere. Equidem certe non nego, me nullum inter viros do-

possum. Nimis enim oratoris laudem videtur persequi. Quanquam enim fuerunt, qui in numerum decem oratorum reciperent laudarentque vehementer, inter quos Ammianum, Dionysium, Photium Plutarchumque nominavit, tamen alii plurimi longe aliter sentiebant. Dionysius iudic. de Thucyd. c. 53. Antiphontem, Lysiam, Isocratem τοὺς πρώτους τῶν τότε ῥητόρων vocavit. Hermogenes vehementissime eius orationum indolem vituperavit. In Quintilianii verbis reprehensionem magis, quam laudationem reperio equidem, XII, 10, § 21. Ac si Herodes, in decem oratorum numerum relictus, Ἀνδοξίδου μὲν βέλτερον εἶπαι dicebat, aia dubio non pravitatem morum reprehendere, sed orationum naturae laudem detrabere voluit. Est igitur ab Oleario Sluiterus in errorem inductus.

²⁶⁾ Niebuhr's kleine Schriften I, p. 468.

²⁷⁾ Diodor. Sic. II, p. 552. Plat. de Republ. p. 386. Hdt.

²⁸⁾ Jacobs in Anthol. Gr. VIII, 334.

²⁹⁾ Id. ib. p. 274.

ctos reperisse, cui hanc decem Oratorum coniunctionem merito adscribere licuisset.

His expositis ad Aristophanem et Aristarchum revertimur et quomodo in negotio poëtas diiudicandi suscepto versati sint, indagare pergimus. Artem enim criticam videmus a poëtis exorsam, non simul utriusque generis scriptores complexam sed sensim a poëtis ad pedestres scriptores traductam videri esse ²⁰). Exorsa autem est, omnibus consentientibus, ab Homero epicisque poëtis; quorum ordinem esse ab iis confectum, inde intelligimus, quod Quinctilianus Apollonium singulari de causa numero exemptum esse tradidit ²¹). Magna profecto quaestio est, quos homines deo illi poëtarum viri critici adiungendos statuerint. Uno autem consensu non Proclus solum et Coisimianus grammaticus, quos Ruhnkenius testium loco protulit, sed etiam quos nobis ipsis addere licet, Ioannes et Isaacus Tzetzæ et Aristonicus præter Homerum quattuor alios poëtas præstantissimos fuisse iudicarunt ²²). Quod quidem iudicium, quum adessent præterea viri nobilissimi, qui cum receptis in certamen descendere ausi essent, a viris magna auctoritate et fide conspicuis latum esse, et hac ratione demum omnium animos mentesque cepisse confidenter pronuntiamus. Nam inter ipsos grammaticos de Choerili Antimachique dignitate quaestionem in disceptationem venisse, pluribus a testibus accepimus: inter quos Callimachus et Euphorio Choerilum, alii, Platonis exemplum secuti, Antimachum præ ceteris admirabantur ²³). Præterea tot hominum consensus, nisi magnus iudicii extitisset

²⁰) Addo præterea ad meam sententiam confirmandam, omnes Alexandrines illos poëtica virtute quidem interdum excelluisse, libros vero eximios pedestri oratione scriptos non reliquisse. Bernhardy *Wissenschaftl. Synt.* p. 32.

²¹) *Instit. Or.* X, 1, 54.

²²) Io. Tzetzæ *περὶ τῆς τῶν ποιητῶν διαρίσεως μικρῶν συγγράμμάτων* iambis scripserat, eandemque rem in scholiis ad Hesiodi *Opp.* et *Dies* conscriptis repetierat. Is. Tzetzæ ab initio scholiorum in Lycophrenem pluribus verbis est de ea re lectus. De Andronico postea disputabo.

²³) Cf. Cratetis epigramma, *Anthol. Gr.* II, p. 3, addita Iacobii interpretatione V. VIII, p. 3, et Naekii Choeril. p. 71, 97, 99.

auctor, vix ortus esset. Ac si Quintilianum adimus, ab eo ad Aristophanem Aristarchumque mitti videmur. Primum enim hos recepisse Homerum, Hesiodum, Antimachum et Panyasin, ex iis quae tradit de Apollonio, a quo excipiuntur illi, perspicitur. Dein Apollonium, Aratum, Theocritum ipsa a praecedentibus seiunctio docet aut ab aliis esse in numerum redactos, aut a Quintiliano ipso nunc primum recipi. Denique inter eos, quos ab aliis magni factos ipse omiserat, quoniam propter Nicandrum, Euphorionem, Tyrtaeum ad Macri, Virgilli, Horatii sententiam provocantes facit adversarios suos, unus superest Pisander ²⁴⁾, quem ab Alexandrinis receptum esse scriptor certe non negavit. Ut autem hac quidem re non obstat, sed favet Ruhnkenio Quintilianus: ita si quaerimus, quos commentariis suis instruxerint ornaverintque Aristophanes et Aristarchus, non minus omnia confirmari videntur. Aristophanes enim Homerum potissimum et Hesiodum interpretatus esse, Aristarchus praeter eundem Homerum Arato operam dedisse fertur ²⁵⁾. Inter quos de solo Arato dubitare cogimur: qui tamen ab Aristarcho magni aestimatus atque propter aetatem numero exemptus esse cum Apollonio videtur.

Quodsi operosam demonstrandi rationem, quam nos ingressi sumus, cum Ruhnkeniana via facili comparamus: quid fuerit, quo ille fretus summa confidentia cuncta exponeret, nos nescire constamus. Ad reliquos autem accedentes scriptores, non minoribus tenebris involvimur. Nam quanquam Quintilianus tres iamborum scriptores ab Aristarcho receptos esse discrete tradidit, principemque omnium Archilochum nominavit: quem solo Archilocho Aristarchum operam dedisse sciamus testesque reliqui inter se non consentiant ²⁶⁾; redire cogimur ad Gesneri opinionem, ingenue dicentis „qui alii sint duo, nescio an sciatur

²⁴⁾ Nam enim commovere quaequam debet, quod apud Tzetam in libris *Ma.* quibusdam Pisandri nomen excidit. Eum librariorum esse errorem, aliis libris edocti recte editores iudicant.

²⁵⁾ Cf. Wolfius *Prolegg.* II. II.

²⁶⁾ Praeter Wolfii Quintilianique locos laudatos cf. Ruhnken. *Hist. Oratt.* p. 373. Tzetzaeque *Prolegom.* in Lycophrone interpretas, imprimis Müllerus.

hodie.³⁷ Vero simillimum tamen esse concedimus, vere Ruhnkenium non Ananiam Tzetzae, sed Luciani et Procli Simonidem tertio loco in numerum rettulisse; licet Simonidem in lyricorum praeterea poetarum ordinem redactum fuisse compertum habeamus.

Novem Lyrici utrum ab Aristophane et Aristarcho primum, an ab aliis recepti in ordinem fuerint, certo non affirmaverim. Decimam plurimi posteriorum novem poetis addiderunt Corinam³⁷). De reliquis poësis generibus, quos in canonem quem nulli antiquo scriptori usurpatum vocat Ruhnkenius, Alexandrini receperint, omnia etiam multo magis incerta et dubia. Id ipsum adeo neglexit Ruhnkenius, testes suos non eandem poëin in sua genera partiendi rationem sequi³⁸). Omnino igitur de huius censurae Aristarcheae auctoritate inveteratas opiniones ex animo nostro excutere debemus. Frustra certarunt de commodis et incommodis canonis; frustra aut reprehenderunt aut laudarunt eius auctores. Non valuit enim per totam antiquitatem censurae auctoritas; addita sunt multa, alia dempta, laudata alia, alia reprehensa.

Iam si quid sentio, abunde demonstratum est, Ruhnkenium de Alexandrinorum canone disputantem non tam accurate egisse, quam id Wolfio aliisque sexcentis³⁹), qui eum secuti sunt, visum est. Quare elegiacos et tragicos poëtas paucis attingo verbis. Quum inter elegiacos Quinctilianus duo, reliqui quattuor rettulerint, ac de Callimacho ipse Ruhnkenius non immerito dubitaverit⁴⁰), vix potest indubitatum iudicium ferri. In tragicorum autem numero tres nominat Quinctilianus: quinque reliqui testes; eorumque sententia propterea videtur proba-

³⁷) Bekk. Anecd. Gr. p. 751, 28.

³⁸) Proclus certe multa enumerat poësis genera, quorum ne unum quidem vestigium apud Quinctilianum reperitur. Lege, quae de melicis poëmatibus dixit.

³⁹) Imprimis Wytenbachius, qui Ruhnkenium non provide egisse bene sciebat, non debebat omnia eodem modo et ordine referre. Solet tamen hoc modo vir praestantissimus ad verbum singula enarrare.

⁴⁰) Ruhnk. Hist. Oratt. p. 372, ed. Fried.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXVII

bilis, quia Aristarchum de Ione commentatum esse accepimus. Sed quaeri potest, quoniam tragici τῆς θρωϊκῆς τράγειας septem appellantur ⁴¹⁾, num priores quoque eundem numerum effecerint?

Postremo ad comicos poëtas accedimus, propter quos hanc totam rem disceptandam suscepimus. Ruhnkenius igitur, secutus Coislinianum grammaticum ⁴²⁾, ex antiquae comoediae scriptoribus Epicharmum, Cratinum, Eupolin, Aristophanem, Pherecratem, Platonem, ex mediae Antiphanem et Alexin, ex novae Menandrum, Philippidem, Diphilum, Philemonem, Apollodorum receptos esse censuit. Quum autem ex iis quae supra dixi appareat, Coislinianum grammaticum multa tradidisse, quae ad alios auctores referenda sint: nisi aliunde confirmatur Ruhnkenii sententia, ad Aristophanem et Aristarchum certe hoc iudicium referri nequit. Quintilianus longe diversam viam ingressus, media comoedia praeterita, Cratinum, Eupolin et Aristophanem antiquae praestantissimos auctores, Menandrum novae principem appellat Philemonemque huic, quanquam cunctanter, adicit ⁴³⁾. Quantum autem equidem sciam, re vera hos quattuor poëtas reliquis omnibus praetulerunt grammatici Alexandrini. Imprimis in Menandro diiudicando ita Quintilianus cum Aristophane consentit, ut uterque illi prae ceteris principatum concesserit ⁴⁴⁾. Atqui Aristarchum non abhoruisse aliterque sensit ut ex aliis multis, ita ex eius viri erga tragediam amore colligo ⁴⁵⁾. Sed etiam in antiqua comoedia Eupolidi, Aristophani et Cratino eos primas detulisse, supra significavi, nunc autem demonstrare tentabo. Mirus enim est in his

⁴¹⁾ Id. ib. p. 371.

⁴²⁾ In Procli enim Chrestomathia de comoedia nihil traditum est, fortasse, quia duo priores duntaxat excerpsit Photius. Errat igitur C. J. Grynus de Dionens. comed., cui loco ipse non inspecto Ruhnkenius imposuit, dum Proclum testibus adnumerat I, p. 174. Quod dicit „Ibi enim hoc memoriae est proditum, a grammaticis istis inter principes — esse relatos“ prorsus falsum esse apparet.

⁴³⁾ Instit. Or. X, 1, § 65. 69 — 72.

⁴⁴⁾ Cf. quae capite secundo disputavimus.

⁴⁵⁾ Cf. Bekk. Anecd. II, 672, 25 seqq.

tribus viris coniungendis Horatii, Quinctiliani, Dionysii Halicarnassensis, Velleii Paterculi, Diomedis, Aristonici aliorumque consensus ⁴⁶⁾. Reliquis tamen testibus missis, quod Horatium, Quinctilianum et Dionysium Halicarnassensem ⁴⁷⁾ consentientes deprendimus, ad quem potius possit quam ad Aristarchum, cuius tanta erat apud omnes auctoritas, iudicii aequalitas referri? Imprimis Horatii testimonium ⁴⁸⁾, cuius adolescentiam doctissimorum horum criticorum iudiciis et praeceptionibus nutritam esse Wolfius affirmavit, maxime illustre habendum est. Sed paullo certius accedit Platonii testimonium. Is enim ubi tres nominatos poëtas inter se comparavit, Aristophanisque primas concessit ⁴⁹⁾: hac ipsa comparatione instituta, se his triumviris palmam tribuere demonstrasse mihi videtur. Nam de comoedia in universum disserens, si quos praestantiores cognovisset, eos commemorare sine dubio non praetermisisset. Iam vero quum trium illorum virorum merita inter se comparare institueret, statim ab initio se non suum, sed alius cuiusdam enuntiare velle iudicium profitetur. Dicit enim aperte *κατὰ τὰς Ἀρχιλόχου ζητήσεις*, pro quibus verbis recte Meinekius ⁵⁰⁾ *περὶ τοὺς Ἀριστάρχου ζητήσεις* posuit, quae nominum commutatio saepenumero facta est ⁵¹⁾. His igitur argumentis commotus ⁵²⁾, ex

⁴⁶⁾ Praeter Vell. Paterc. I, 16. et Diomed. III, 486. reliqua omnia supra indicavi.

⁴⁷⁾ Cum Dionysius Halicarnassensis de Oratoribus ipse plurima scripsisset et indagasset, in his diiudicandis suum ipse sensum duntaxat audivit; de poëtis contra aliorum iudicio eum plus tribuisse, probabile est.

⁴⁸⁾ Cf. Wolf. Prolegg. p. XX. Cicero. Epist. ad Att. I, 14. Horat. Ars poët. 450.

⁴⁹⁾ Platonius *περὶ διαφορᾶς γαλακτέων* p. XI, ed. Kuster. p. XXVII, ed. Beck. p. X, ed. Bekker.

⁵⁰⁾ Meineke Q. Sc. I, p. 19.

⁵¹⁾ Cf. Ruhnck. praef. ad edit. Hesych. Albert. p. 190 seqq. ed. Friedem.

⁵²⁾ Adidico praeterea aliud eiusdem rei signum. Inter ea, quae Kusterus de comoedia comicisque poëtis exemplari suo praemiavit, haec legitimus verba p. XIII. (p. XI, ed. Bekk. XXXIV, ed. Beck.) „*Ἦν τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητῶν ὀνόματα καὶ δράματα*“, quibus dictis Theopompus, Strattis, Pherecrates, Crates, Plato, Teleclides, Phrynichus nominantur. Nonne videtur horum verbo-

Aristophanis Aristarchique sententia, Cratinum, Eupolin et Aristophanem ceteris palmam praeripiuisse credo. Praeterea sane poterant Alexandrini illi, ut lectu imitatuque dignos, alios recipere poëtas; sed quos receperint incertum manebit atque in coniectura positum. Ita quid de Epicharmo statuendum sit, incertus haereo. Quod enim Gryсарium, Doriensium comoediae admiratorem eximum, maximo opere turbavit, de Epicharmo altum in Quinctiliani libris de institutione oratoria esse silentium ⁵³⁾: id quomodo explicari posset, nullum praeteriret, si ab Alexandrinis grammaticis eum omissum esse ostenderetur. At nisi fallor, adest, quod si rem non conficit, ad quaestionem diiudicandam certe nonnulla confert. Est enim memoriae proditum, Apollodorum, doctum Aristarchi discipulum, de Epicharmo eiusque comoediis disputasse, easque in decem libros digessisse ⁵⁴⁾. Quid mirum igitur, si post Aristophanem et Aristarchum Apollodorus demum Siculam comoediam praeter Atticam contemplatus, quae sit Epicharmi dignitas, quae doctrina, primus patefecit ⁵⁵⁾? Quae quum ita sint, aensim multo magis

rum aucter supplere veluisse quos in numero comicorum, Eupolide, Aristophane, Cratino nominatis, omissos esse sentiebat?

⁵³⁾ Gryс. de Dor. comoed. I, 176.

⁵⁴⁾ Ib. p. 84 seq.

⁵⁵⁾ Ante Apollodorum Lyco, philosophus Peripateticae scholae Athenis ab Ol. CXXVII praepositus, Epicharmo operam dederat, sed non tam accurate singula indagare et diiudicare potuerat, ut Apollodoro omnia praecoccuparet. — De parasi nomine inter veteres quaedam fuit controversia. Pollux enim et Athenaeus Epicharmum inventorem fuisse dicunt; Carystiumque Pergamenum posterior reprehendit, quia Alexidi dedisset, quod ad Epicharmum pertineret. Casaubonus suspicatur, antiquum grammaticum animadversionis esse auctorem. Num id quoque potest ab Apollodoro repeti? cf. Casaub. ad Athen. p. 336, E. Gryсар de Dor. com. p. 258. — Ceterum Gryсарius contra antiquorum acriptorum testimonia Epicharmum mediae et novae potius comoediae adnumerare, quam in numero antiquorum comicorum referre vult, p. 229 seqq. Qui quum anonymum de comoedia, de quo nunc loquimur, sibi non ob stare dicit, quia non argumentorum diversitatem, sed tempora maxime respexerit, p. 230, num oblitus est rei, quam ipse dixerat antea, Coislinianum quoque grammaticum, quem Buhukenio auctore ad Aristophanis et Aristarchi saum composuisse iudicium credit, Epicharmum antiquis comicis accensere, idemque iam Aristotelem suscepisse? Nonne anonymus ille, quum ab initio statim quae indoles fuerit omnium antiquorum

aperitur, iudicia de scriptoribus ferenda incepisse Aristophanem et Aristarchum, confecisse autem posteriores.

Ad novam mediamque comoediam progressi, etiam multo maioribus animus difficultatibus impeditur. Ac de nullo poeta magis differunt veterum iudicia, quam de Platone comico: quem aut omittunt prorsus inter antiquae comoediae exempla, ita ut inter viles poetas eum reiecerint, aut inter exempla mediae numerarunt ⁵⁶⁾. Quamobrem recentiorum plurimi duos Platones, comicos poetas, finxere, quorum conatus Meinekius repressit ⁵⁷⁾, qui vere antiquae mediaeque simul comoediae eum annumerandum esse statuit. Mihi autem imprimis lectu digna esse videtur propterea Andronici cuiusdam *περὶ τάξεως ποιητῶν* commentatio, in qua Platonis comoediae ita commemorantur, ut duplici alphabetico ordine recenseantur. Mira est ista commentatiuncula, quia cum duobus diversis scriptoribus ita convenit, ut aut eosdem fontes secutum esse auctorem, aut illos ipsos exscripsisse pateat ⁵⁸⁾. Recensum autem harum Platonis comoediarum unde hauserit, mihi incognitum esse fateor. Is igitur ita mihi comparatus videtur, ut duplicem ordinem con-

poetarum, dicat, Epicharme in eorum numerum relato, eadem illum quoque indole conspicuum fuisse perhibet?

⁵⁶⁾ Anon. de com. p. XXXI, ed. Beck. XII, ed. Kust. V, ed. Bekk.), Schol. Dionysii Thracis ap. Bekk. Anecd. II, p. 749 et Andron. ib. III, p. 1461, not.

⁵⁷⁾ Meineke Q. Sc. II, p. 12.

⁵⁸⁾ Scriptor ab Immanueli Bekkero et Meinekio Q. Sc. II, 2. contemptus exscripsit Io. Tzetz. prooemium in Hesiodi Opp. et DD. scriptum, a verbis „τῶν ποιητῶν οἱ μὲν εἰσὶ“ usque ad verba „οἷός ἐστιν Ἀριστοφάνη, Εὐπολίδης, Φαρυκράτης“ dein iterum ad Tzetiam redit a verbis „τραγικῶν δὲ ποιητῶν“ — usque ad finem. Eadem ubique dicta, eadem verba reperies. Inter epicos poetas Hesiodo ultimum tribuit locum. Ceterum Io. Tzetz. fratris dicta in schol. ad Lycophr. expilaverat, a quo ultima desumpsisse Andronicus videtur „μακρόν γὰρ ἂν εἴη καὶ ὀκλήρῳ.“ Quae de poetis comicis immiscuit, ea ex parte ap. schol. Bekkeri ad Dionys. Thrac. grammat. p. 749, 7—13 inveniuntur, ita ut quanquam in re tenui, emendationem inde petere possimus, quia post vocem ἀρχαία articulus est in Andronici commentatiuncula omissus. Sed unde, quae de Platone protulit, Romanisque comicis poetis, hauserit, equidem nescio. Conferri praeterea potest anon. de com. p. XXXI, ed. Beck.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXXI

timeat, eosque singulatim nominet, qui ad mediam et qui ad antiquam pertinent comoediam; quanquam mihi aggredienti et certa quaedam indicia enucleanti felix eventus defuit. Non refragabor tamen magnopere, si quis aliter sentiat. Certum autem est et indubitatum, duplicem esse criticorum de Platone sententiam, cuius in auctores inquirere utilissimum, sed simul difficillimum esse, expertus scio. Neque aliquis infitiabitur, Ruhnkenii de canone Alexandrinorum sententiam, cuius auctoritas per totam antiquitatem maxima fuerit, corruisse totam; quia ea tantam iudicii diversitatem nullo modo admisisset ⁶⁹).

*His expositis, ne diutius legentes moremur, atque in res a nostro consilio diversas abeamus, gressum cohibemus aliisque quid de mediae novaeque comoediae praestantissimis poetis sentiendum sit, iudicandum relinquimus. Ego vero non dubitem contendere, non debere quemquam amplius, nisi maiores in posterum copiae ex antiquitate ad nos perlatae eruantur, in universum disquirere velle, quibus scriptoribus grammaticorum Alexandrinorum consensus primas detulerit? Quid enim litteras adiuvat, si quis in coniecturas abire cogitur, omnibus historicorum monumentis antiquitatisque auctoritate privatus? Ruhnkenius autem imprimis propterea in errores abiisse videtur, quia quanquam certis auctoribus destitutus, tamen iis tamquam certissimis usus est; et ita ad Aristarchum Aristophanemque transtulit, quae ad alios iudices pertinent. Ceterum est nobis prorsus incognitum, quibus in libris duumvirorum de poetis iudicia lecta fuerint: nisi ad Aristophanis librum *πρὸς τοὺς Καλλιμάχου πίνακας* confugere, vel potius, Platonium secuti, Aristarchei libri inscriptionem fuisse sumimus, *ζητήσεις περὶ ποιητῶν*. Neque aliquid certi pronuntiare licet, si quaeritur, utrum de singulis poetarum in numerum redactorum libris simul iudicaverint, et eorum quos praestantissimos haberent, proposuerint. Non enim est improbable, talem librorum censum*

⁶⁹) Diomedes de poematis generibus, in Gaisf. editione Enchiridii longe alios fontes secutus est, qui Sasarionem adeo, Mullum et Magnum inter comicos poetas recenset, medianque comoediam nullo verbo tetigit. p. 400.

extitisse, eumque aut a priscis illis grammaticis aut a recentioribus confectum. Sed rebus dubiis relictis, ad institutum revertimur.

X.

Iam enim posteaquam quaestione accurate instituta consecuti sumus, ut censurae scriptorum quae ratio et indoles fuerit perspiciamus, ad commentationem anonymi de comoedia scriptam nobis aditus patet. Quodsi vera sunt, quae repperisse nos credimus, statuendum est, scriptorem nostrum in recensendis comicis poetis praestantissimis non tam secutum esse Aristophanis et Aristarchi iudicia, quam vel aliorum vel suum ipsius sensum mentemque consuluisse. Non attinet, rei argumenta recensere singula. Excluis, qui in Sicilia Italiaque florere, poetis ⁶⁰⁾, quum illi in sola Atticorum scena versati, de Epicharmo nullum iudicium proposuissent: anonymus contra primo eum loco posuit summaque laude cumulavit ⁶¹⁾.

⁶⁰⁾ Adde praeterea, ne Sophronis quidem mimos ab Alexandrinis esse diludicatos, quod meam opinionem multo magis confirmat. Kquidem certe nullum vestigium repperi.

⁶¹⁾ Quae de Epicharmo scriptor memoriae prodidit, vario modo sunt a viris doctis male intellecta. Dindorfius enim, Acharnensium fabulae editor, bono consilio grammaticorum quorundam de comoedia commentationes ab Aldo Manutio primum editas suo Acharnensium exemplari praefixit; vitiaque nonnulla correxit et singulas quasdam adnotationes apposuit. Cuius conatus in Epicharmi vita non dici potest, quam infeliciter cesserint. Primum enim, p. IX, 16, quae ab alio scriptore, p. XV, 16, de Aristophane dicta sunt, „ὄς κούρος“ cett., conferri iussit; ac deinde adiecit „sed proxima ad Epicharmum pertinent.“ Iam quo tandem modo priora verba ad Aristophanem, posteriora ad Epicharmum trahi possint, nullo transitu ad posteriorem facto: nemo intelliget. Deinde qui fieri potuit, ut unus idemque scriptor, qui paucorum hominum recensione defangitur susceptumque negotium quam brevissime absolvit, bis de eodem homine locutus esse videretur? Cur denique in Magnetis vita „ἀναμνήσεως Ἀθήνης“ additum esset, si iam ante Magnetem non de Siciliensi solum, sed etiam de Atheniensi comico sermo institueretur? Apparet praeterea, universe esse de comoedia in Epicharmi vita, sed in vita Aristophanis de Attica singulatim expositum. — Sed his non contentus in utilissima, quam nuperrime instituit, fragmentorum collectione etiam auxit vitium. Ktenim quum disputatione de Aristophanis fabularum numero et nominibus statim ab initio libri instituta, de numero quae supersunt testimonia gramma-

DE ARISTOPHANIS VITA. CXXIII.

Quae quidem res nostrum scriptorem ab Aristophane et Aristarcho sola quodammodo distrahit ac divellit. Apollodori enim sententiam, qui primus Alexandriae in Epicharmi fabulis iudicium et censuram accuratius exercuit, eius verbis expressam legi, unde possim maius et apertius repetere testimonium, quam quod in ea parte, in qua ille a veris falsas et suppositicias fabulas discreverat, fraudisque originem ostendat, assensionem ei non denegavit ⁶²). Sed profecto etiam certiora adiciere licet. Etenim primo accedit, quod quum Aristophanes grammaticus inter omnes poetas post Homerum eximios principatum concessisset Menandro, Aristophanem anonymus inter poetas comicos, qui Athenis excelluerunt, omnes, Menandro ipso non excepto, in summum dignitatis gradum evertit ⁶³). Postremo si vere equidem quo consilio ducti Aristophanes et Aristarchus censendi indicandique munus susceperint exposui, diversum ab his consilium anonymum videtur, ut simili provincia fungeretur, commovisse. Illi enim quoniam veteres scriptores, quos recte cogitandi dicendique magistros iam ea aetas putabat, sollertiae

ticorum colligere vellet: accidit ei, ut adeo posteriora vitae verba, quae ad Epicharmum trahenda esse censuerat antea, nunc ipsius sententiae oblitus, ad Aristophanem pertinere crederet. Hac igitur ratione inita, nostrum scriptorem in duos homines, quorum alter ab altero dissentiret, divisit eiusque verba, quia ipsius sententiae adversabantur, ab Epicharmo ad Aristophanem tracta, correxit. Tamen scriptura ex eius opinione in integrum restituta, in fine sua grammaticorum testimonia non ponderat, sed numerat; cf. Dind. de fragm. Aristoph. p. 8 seq. Gysar de Doriens. com. I, p. 267. — Praeter Dindorfium autem Gysarius quoque alio quodam modo a veritate aberrasse mihi videtur. Nisi enim fallor, haec anonymi verba „*πρώτος τῆν κωμῶδιαν διαφθιμμένην ἀνέκτισεν*“, non recte interpretatus est, l. l. p. 71 seqq. 193 seq., suam de prisca comediae forma opinionem confirmandi nimis cupidus.

⁶²) Quattuor enim fabulas Epicharmicas suppositicias esse, Apollodorus et anonymus affirmarunt, cf. Athen. XIV, p. 648, E. Gysar de Der. com. p. 266—271. Vellem Gysarius explicare studuisset, unde quod est inter anonymum et Lyconem discrimen natum fuerit. Ut videtur enim, fabulam a Lycone reiectam et repudiatam recepit iterum in numerumque redegit Apollodorus, si quidem vere anonymus, triginta et sex fabulas qui servatas esse statuit, cum sententiae auctorem habuit.

⁶³) „*Ἀριστοφάνης μακρολογώτατος Ἀθηναίων καὶ εὐθύτῃ πάντας ἐκτεταίωτος*“ p. XXIX, ed. Lips.

posteriorum imitandos proponere vellent: in exemplorum numerum eos recipere non debebant, quorum scripta temporum decursu amissa, legi atque edisci non poterant. Quae quum ita sint, si cum anonymo nostro Magnetis comoedias non esse servatas credidissent, quod non improbable est; propter suppositicias, quae sub eius nomine circumferebantur, fabulas eum in ordinem redigere sine dubio dedignati essent⁶⁴). Quod qui fecit anonymus, simul demonstravit, sese nulla poematum lectionis aut imitationis ratione habita, omnium praestantissimos ac celebratissimos poetas nominare voluisse. Ac, mihi egregie fallor, repperi causam, quae eius animum ad scribendam hanc commentationem impulerit. Etenim in usum hominum Aristophanis fabulas legentium, quae de comoediae historia comperta habebat, et ex antiquioribus scriptoribus collegerat, suo complecti libello secum constituerat. Primum enim quod Aristophanis amore tenetur eumque prae ceteris omnibus excelluisse censet, nonne nobis illius consilii signum, quod etsi leve et tenue est, contemni tamen non debet, suppeditat? At, quod maximum est, tota libelli natura et indoles, propter Aristophanem omnia dicta esse, ostendit. Nam praeter Epicharmum quoscunque antiquae comoediae poetas nominavit, eos omnes

⁶⁴) „τῶν δραμάτων αὐτοῦ οὐδὲν σώζονται“ Anon. cf. Meinek. Q. Sc. I, 10. Sed duplicem de Magnetis fabulis re vera extitisse sententiam idque immerito a Meinckio negatum esse arbitror. Fuerunt enim, qui nihil servatum esse contenderent; alii, qui servatas quidem esse novem fabulas, sed post commissionem ab ipso poeta correctas censerent. Si apud nostrum anonymum legimus „οὐδὲν σώζονται“ τὰ δὲ ἐπιπροσβέβη ἐστὶν ἐντά“ Hesychiumque affirmantem audimus „σώζονται μὲν, ἀλλὰ διασκευαμέναι εἶσιν“: nonne sententia haec sibi invicem contrarias esse patet? Ac si Athenaeus, consentiens ille cum anonymo nostro, quem Eratosthenis iudicium amplexum esse Meinckius suspicatur, „Μάγνης“, ait, „ἢ ὁ ποιήσας τὰς εἰς αὐτὸν ἀναπεποιημένας κομωδίας“, aperte id ostendit, de diasceuaei eum non cogitasse. Cur enim non dixisset, ἢ ὁ διασκευασάσας etc.? Controversia, quam inter Callimachum et Eratosthenem Nubium causa ortam esse scimus, propter Magnetis quoque fabulas alios criticos exercuisse videtur. Qui internis ex causis, ad tempora, quibus Magnes fabulas commiserit, non posse servatas comoedias referri, dixerat, is ab alio quodam refellebatur, qui eas res correctione illatas putabat. An ut Aeschylus inter tragicos poetas, ita inter comicos Magnetis correctas fabulas in certamen deferre posterioribus poetis Athenienses permiserunt? Quinctil. Instit. Or. X, 1, 66. Mihi quidem id vix credible videtur.

in nostris Aristophanis fabulis commemoratos videmus. Uti argumenti scriptor, quod Equitibus fabulae praemisum legitur, pulcherrime profecto, ut describeret quae comoedorum chorum, oculis ad spectatores conversis, dicentem poeta induxit, eum *περί τε τοῦ ποιητοῦ τινα καὶ τῶν προγόνων* protulisse affirmat ⁶⁶⁾, ita noster anonymus eandem quam et ipse poeta iniit viam ingreſsus, a quibus artem acceperit, accurate enarrat. Propterea igitur Epicharmum, quem comoediae artificiosius excoltae inventorem, multis iisque harum rerum peritissimis iudicibus assentientibus, fuisse censebat ⁶⁶⁾, primo loco commemoravit. Deinde ad Athenienses progreditur, omissisque *Enete*, *Euxenide*, *Mylo*, *Chionide*, *Ephantide*, *Tolyno*, aliis, ad *Magnetem*, *Cratinum* *Cratetem*que transit, quos Aristophanes, quum primam fabulam ageret ipse, usque ad illud tempus comoediae principes et exempla fuisse, non obscure significavit ⁶⁷⁾. Quicumque autem anonymi verba legit et cum Aristophanis verbis comparat, non potest non concedere, ipsius poetae sententiam totam esse ab eo expressam ⁶⁸⁾. His expositis, ad *Phrecretem* orationem convertit, quem ipsum non sine laude *Aristophanes nominavit* ⁶⁹⁾; et ei adiungit *Phrynichum* et *Eupolin*, qui brevi ante Aristophanem comoedias docere inceperant ⁷⁰⁾ et cum ipso saepe in certamen descendentes, magno honore non

⁶⁶⁾ Cf. primum Equitum argumentum, p. 65, ed. Dind.

⁶⁷⁾ Cf. Grysaar de Der. com. I, p. 3.

⁶⁸⁾ Cf. Aristoph. Equitt. 517—587. Imprimis in *Magnetis* laude non omnes consentiunt, cf. Mein. Q. Sc. I, p. 11.

⁶⁹⁾ Nam de *Magnete* locuturus, quum Aristophanem dixisse videret, „ὅς κλειστά χορῶν τῶν ἀντικάλων νίκης ἔσθησε τρόπικα“, ipse haec explicare voluit his verbis *νίκας ἔσθησεν α'*, cf. Mein. Q. Sc. I, p. 10. Ceterum quomodo *Suidae* error, quem *Endocia* quoque est amplexa, „ἰδιότατος κωμῳδίας ὁ, νίκας δὲ εἰς β'“ dicentis, ortus fuerit, apertum esse videtur. Novem enim comoediae quum supersessent, sed victorias deportasse undecim fabulis traditam esset: erat, qui praeterea duabus fabulis vicisse affirmaret, quod *Suidas* non recte percepit. — De *Cratino* dicens, non solum mortis genus, sed etiam iudicium de fabularum indole ex Aristophane hausit, cf. Mein. Q. Sc. I, p. 15. 20. — Neque in *Cratetis* vita *Comici* laudes aliunde petiit Mein. I, p. 27.

⁷⁰⁾ Cf. Ar. *Lysistr.* 158.

⁷¹⁾ „ἐπὶ ἔργοντος Ἀπολλοδώρου, Ol. LXXXVII, 3.“ Mein. Q. Sc. II, p. 6.

caruerunt ⁷¹). Iam vero Aristophanis et vita breviter enarrata et gloria descripta, mediam novamque, quas dicunt, adit quidem comoediam, sed negotio suscepto ita defungitur, ut aperte videas, historiae causa ea adiecta esse, sed accuratam proponendi rerum historiam consilium scriptorem non habuisse. Quae quum ita sint, eum poëtas antiquae comoediae praetermississe intelligitur, quorum commemoratio Aristophanis lectores nihil adiuvisset. Ne multa! ab Aristophanis et Aristarchi censura iudicioque anonymum non pendere, tantum non omnia docent ⁷²).

Etsi vero hac via incedentes, longe minore fructu quam labore anonymi nostri fontes detegere studuisse videbimur: tamen de fide et auctoritate libelli nunc non prorsus incertum iudicium ferre poterimus. Equidem scriptorem legere mihi videor, qui quanquam non priscis illis Zenodotis et Aristarchis adnumerandus, tamen non minus a vilium minorumque scholiastarum turba segregandus est. Quaecunque enim ab eo dicta videmus, ea omnia sunt ita comparata, ut prudentem hominem prodant. Est enim laude dignum, quod ab Susarione inventam esse comoediam tradidit, neque tamen vocis originem sola ex Doriensium lingua repetiit, a vitii ineptisque aliorum alienus ⁷³). Quae universe de comoediae antiquae indole et natura proposuit, prudenter dicta sunt, ita ut omnes, quos eo nomine comprehendit, complectantur. Ordinem apte iustituit, quo singuli poëtae in eius libro sese excipiunt. De singulorum poëtarum vita plurima verissime exposuit. Et ut singula quaedam attingam, quae de Epicharmo protulit, omnia cum iis, quae Grysarius, accuratus harum rerum perscrutator, invenit, optime

⁷¹) Cf. quae de utroque poëta doctissime enarravit Meisackius. In Aristophanis reprehensione ipsa verae laudis signa interdum repertiuntur.

⁷²) Id ipsum, quod temporum seriem in enumerandis poëtis sequitur, huic sententiae adversari videtur.

⁷³) Nihil legimus de comoediae origine a voce *κῶμα*, vel ab insula Co repetenda, quae Diomedes p. 486 Graecique grammatici somniant, Bekk. Anecd. p. 749, 21.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXVII

conveniunt ⁷⁴⁾. De Magnete, Cratete ⁷⁵⁾, Cratino, Pherecrate ⁷⁶⁾, Espolide ⁷⁷⁾, et in nova comoedia de Philemone et Menandro ⁷⁸⁾ ita disputavit, ut Meinekius, vir vere eruditus rei que scanicae veterum Graecorum peritissimus, fere semper cum eo consentire eiusque dictis, quae fide dignissimis aliorum narrationibus confirmantur, optime uti potuerit. At merito immodestiae accusarer, si rem omnibus perspicuam pluribus persequi vellem.

⁷⁴⁾ De tempore, quo vixerit, cf. Gry. I, p. 154 seq. De eius inventis, p. 71, 194 seqq. de fabularum numero, p. 267 seqq. Comoediam autem dispersam, *διεξήμειπτην*, Grysiarius minus recte p. 71 eam esse credidit, quae ante Epicharmi tempora serie fabularum constiterit, unum aliquid argumentum exhibentium, sed inter se non arcte coniunctarum. Aptè Dindorfius comparavit ea, quae de Aristophane ab alio scriptore dicta sunt „*την κωμωδιαν ἐν πλανωμένην τῇ ἀρχαίᾳ ἀγωγῇ*“. Similiter de Panyasi Suidas „*ὀβσθεύσαν τὴν ποιητικὴν ἐπανήγαγε*“. Ex scriptoris nostri sententia Epicharmus comoediam in integrum restituit, *ἀνκνήσαν*, multaque ad artem augendam addidit (*πολλὰ προσφιλοτεχνήσας*). Erat igitur ex Susarionis aetate ad Epicharmum non tam ab antiqua indole lapsa, quam neglecta et male tractata, *διεξήμειπτη*. Nimis multa igitur Grysiarius ex anonymi verbis elicuit. Sed confer, quae mox disputabimus.

⁷⁵⁾ Animadvertite, quam accurate de ebris in comoedia receptis locutus sit, quam recte Athenaeus reprehenderit, qui *αἰς τὴν σκητὴν* ebrios alium quam Aeschylum induxisse contenderant. Sermo autem est de comoedia Attica. cf. Mein. Q. Sc. I, p. 27. Gry. de Dor. com. I, p. 300.

⁷⁶⁾ Quae de Pherecrate scripsit, ex parte scripturae vitii laborare credunt interpretes, cf. Meineke Q. Sc. II, p. 32. Runkelius Pherecr. et Espol. fragm. p. 5, qui libri scriptorem negligenter Platonium vocat, quem postea p. 81 recte anonymum nominavit.

⁷⁷⁾ Tenendum est, Bekkerum Kusteri exemplar expressisse, vitiumque Kusteri, pro „*γῆρακτας δὲ αὐτῶ δράματα ἰδ'*“ scribentis „*δράματα δ'*“ repetiisse. Interdum tamen Bekkerus bene mutavit veterem vitiosamque scripturam. Exemplum praebet praeter illud, quod Dindorfius notavit, de fragm. p. 87, quod in Aristophanis vita „*ὄνητων δὲ ἑώσμιδην*“ scripsit p. VII.

⁷⁸⁾ Meinekius confidenter relicere debebat nonnullorum exemplarium scripturam „*ἰδίδαξαι δὲ πρῶτος ἐφηβες ὡς ἐπὶ Διονυσίου ἄρχοντος*“ pro „*ἰδίδαξαι δὲ πρῶτον*“, quam recte Bekkerus corraxit. Eadem enim ratione peccatum est in Aristophanis vita. Praeterea in Espolidis vita *πρῶτον* excidiisse conicio, ut scribendum sit „*ἰδίδαξαι πρῶτον ἐπὶ ἄρχοντος Ἀπολλοδώρου*“. Lex illa ex errore nata est grammatici, Nubes Aristophanis interpretantis, cf. Mein. Prolegg. ad Men. p. XXX, Q. Sc. I, p. 86.

Raro a vero aberrasse videtur anonymus. Ita quae de Phrynico pronuntiavit, sunt sine dubio ex errore nata, quoniam Meinekius comicum Eunomidae, tragicum autem Polyphradmonis filium fuisse demonstravit ⁷⁹⁾. Magnas praeterea criticis movit difficultates; quod affirmat, Cratinum ab Aristophane dici mortuum esse, quum archonte Pythodoro Lacedaemonii primam in Atticam terram invasionem suscepissent. Rem non posse veram esse, ex omnibus apparet. Accidit igitur scriptori, quod saepissime hominibus accidisse notum est, ut quae Aristophanes ludendi causa dixerat, ea pro veris haberet ⁸⁰⁾. Alia sciens praeterea, quae scripturae vitia et librariorum incuria admissa esse credo.

Nondum autem ad finem perducta est nostra de hoc scriptore disputatio. Nisi enim fallor, non ipsum eius librum, sed libri excerptum nostra aetate accepimus. Quod cur statuam, non alienum fuerit paucis exponere. Ac primum quidem quam in rebus gravissimis enarrandis cernimus breviter per se ipsam excerptantis manum prodere, vel me tacente intelligitur. Quorsum enim tantis libelli angustiis se ipse impedivisset, qui magna doctrinae copia ornatus, multo plura discendi cupidus impertire poterat? Sed in ipsa commentatione sine magno negotio longe certiora eius rei signa reperire licet; quorum unum tantummodo, quod rem conficiat, indicabo. In Pherecratis enim vita quoniam dictum est, poetam *iterum a conviciis in homines iaciendis abstinuisse* ⁸¹⁾, inde colligo, ex scriptoris mente ante Pherecratem extitisse, et qui primus conviciorum iaciendorum consuetudinem in comoediam induxerit, et qui a sua enim morem exclusit removeritque. Ineptissimus autem esset scriptor,

⁷⁹⁾ Q. Sc. II, p. 6. Ceterum ex Aristophanearum fabularum interpretatione errorem ortum esse puto, quum saepe de quae poeta dixerit incertum sit.

⁸⁰⁾ Ib. I, p. 15. Mortis causam esse ab ludente poeta fictam patet. Quod qui non intelligebat, sane non poterat non cogitare, primam invasionem ab Aristophane significatam esse.

⁸¹⁾ „καὶ αὖ τοῦ μὲν λοιδορεῖν ἀπέστη“. Ex Iunt. tert. αὐτοῦ Beck. p. XXIX. „debet esse αὐτοῦ τοῦ“. Meineke I, 26 „τοῦ“ αὖ voce omissa. Bekkerus recte p. VII καὶ αὖ τοῦ. Car scriptura obscurata et correctata sit, a nequie non perspicitur.

qui quod iterum factum, id antea primo ab aliquo factum esse dicendo praetermitteret. Unde sequitur, verisimillimum esse, sat librariorum negligentia vitium esse admissum aut, quod etiam magis probò, omisisse quaedam dicta necessaria eum, qui librum excerpterat. Neque dubium esse potest, quin id in Cratini Cratetisque vita acciderit, quorum alter propter nimis vehementes vitiosorum hominum reprehensiones ipse reprehensus⁸²), alter autem, quod iam ex gravissimo Aristotelis testimonio fragmentorumque indole Meinekius collegit⁸³), singulos homines carpendi morem non amplexus est. Quare quia, ubi scriptor antiquae comoediae indolem describit, nihil de conviciandi consuetudine legimus: eum in Cratini vita auctorem eius consuetudinis commemorasse, sine ulla dubitatione affirmaverim. Quae quidem opinio mea nescio an alia quadam re multo magis confirmetur. Extat enim commentatio de comoedia inter eas, quas post Aldum Manutium plerique editores suis praefixerunt exemplaribus⁸⁴); quae quanquam Epicharmum omittit, in omnibus tamen, quae de Attica comoedia dicta sunt, apprime cum anonymo nostro convenit: ita ut si utrumque conferimus, alteram cum altera arcte cohaerere intelligamus possimusque alteram ex altera et explicare melius⁸⁵) et librariorum vitia cor-

⁸²) Platon. de Com. p. XXVII. Lips., Mein. Q. Sc. I, p. 19.

⁸³) Meineke Q. Sc. I, p. 26 seq.

⁸⁴) p. XXXII, ed. Beck. p. VI, ed. Bekk. p. XII, ed. Kust.

⁸⁵) Memmi paulo ante, Gryssarium mihi videri in errore lapsam esse, ubi anonymi nostri de Epicharmo verba explicare voluerit. Iam quae apud hunc scriptorem legimus, possunt fortasse ad illius intelligendam sententiam nonnulla conferre. Describit enim, quid in Attica comoedia Cratinus instituerit, et quo modo ea ante Cratinum comparata fuerit. Iam vero non potest dubium esse, quin comoediae ratio, antequam Cratinus prodierat, Athenis non alia fuerit, quam quae ante Epicharmum in Sicilia floruit. Quare utriusque scriptoris descriptio ad eandem rem pertinet. Loquitur autem ita anonymus „καὶ τὰ πρόσωπα εἰσῆγον ἀτάκτως καὶ μόνος ἢ γέλως τὸ κατασκευάζμενος“, quorum quod primo loco dictum est, non male, credo, cum alterius scriptoris comoedia dispersa (διεφθιμμένη) comparatur. Inde ea existit sententia, Epicharmum Syracusis, Athenis Cratinum comoediam restituisse, et τῶ χαρίεντι τὸ σφέλιμον addidisse. Epicharmus enim τὸ γνωμικόν, Cratinus τὸ τοῦς κακῶς πατρῶνας διαβάλλειν adiecit. — Neque hoc praetermittam, quod imprimis ex utriusque scriptoris comparatione elucet, quae noster

rigere ⁸⁶). Etenim quod maximum est, neutra comoediae Atticae originem a conviciandi consuetudine repetit: sed ad solum redit utraque risum ⁸⁷). Praeterea autem utraque totam comoe-

de media comoedia protulit, ea recte esse a Meinekio Q. Sc. II, 4. explicata. Confer quae de dialecto posuit.

⁸⁶) Alteri de comoedia commentationi a pertum inest, neque tamen a quoquam animadversum vitium. Quod inter antiquam novamque comoediam extet discrimen, indicandi cupidus, quinque affert res diversas, *χρόνον, διάλεκτον, ὕλην, μέτρον, διασκευήν*, easque deinceps recenset. Quibus in rebus accurate quid de tempore, dialecto et apparata sentiat, exponit. Reliqua perturbata sunt et hoc modo scripta „ὕλη δὲ καθὸ ἢ μὲν νέα καθὰ τὸ πλείστον στρέφεται περὶ τὸ λαμβικόν, σπανίως δὲ μέτρον ἔτερον, ἐν δὲ τῇ καλαιῷ κολυμαστρία τὸ σκωδαζόμενον.“ Nemo semel monitus non videt, ὕλην et μέτρον esse confusa; et excidisse quae de silva, quam dicit, vel materia scriptor proposuerat. Iam ad alterum scriptorem oculos convertamus, videamusque quid ille de comoediae utriusque discrimine dixerit. „Οἱ μὲν οὖν τὴν ἀρχαίαν,“ ait, „κωμῳδίαν ποιηταὶ οὐχ ἐποδοῦσας ἀληθοῦς ἀλλὰ παιδιᾶς εὐτραπέλου γινόμενοι ζήλωται τοὺς ἀγένας ἰσοῖουν.“ Ac primum quidem Beckii Dindorfisque scribendi rationem *καιδεῖαν* pro *καιδιᾶς* falsam esse, vix est quod moneam. Quod quoniam scimus, quae sit sententia his verbis dicta, facile intelligemus. Neque obscurum est, ex his quae illi scriptori desunt addi posse hac fere ratione „ὕλη δὲ καθὸ ἢ μὲν νέα ἐποδοῦσιν εἶχεν ἀληθῆ, ἢ δὲ καλαιῷ παιδιᾶν εὐτραπέλου ἐξήλων.“ Si cui de hac re dubium residet, id evanesceat, ubi quae alio loco ab ipso scriptore preferuntur, contemplabitur. In fine enim de Aristophane ita loquitur, „καὶ γὰρ τὸ τοῦτον δρᾶμα ὁ Πλούτος πρὸς τρεῖς κατὰ τὸ πλάσμα τὴν τε γὰρ ἐποδοῦσιν ὡς ἀληθῆ ἔχει καὶ χορῶν ἐστῆρηται, ὅπερ τῆς νέας ἐπήρχει κωμῳδίας“, quibus in verbis cum Ald. Iant. II. et Port. contra omnes recentiores editores, Bekkero non excepto, ὡς pro οὐκ sine ulla dubitatione recepi. Constat enim denique quod alius scriptor, aliena prorsus sententia ductus, de antiquae comoediae materia proposuit. Loquor de veteris scriptore p. XXXVII. Lips. „καὶ παντάπασιν ἐκλειστικῶς τῆς ὕλης τῶν κωμῳδιῶν.“ — Quae quidem negativam particulam eliciendi ratio si cui nimis audax videatur: illi aliud etiam audacius fortasse exemplum opponere audeo. Iam supra enim attigi, me in Bekk. Anecd. p. 749, l. 10. pro οὐ φαίνεσθαι scribendum esse censere φαίνεσθαι. Ac causa rei nulla alia est, quam quod Andronicus, quem ea verba excerpisse demonstravimus, additis Platonis fabularum nominibus, ita loquitur „οὐ τις τὰ δράματα τὰς λέγονται“ cett. Anecd. III, pag. 1461. Qui igitur ad Dionysii Thracis grammaticam scholia scripsit, Cratini et Platonis fabulas superstites habuit. Ceterum ut res tota conficiatur, duo eiusdem fortasse scholastae locos indico, in quibus quid significet *φαίνεσθαι*, apertissimum est; II, p. 678, 6. et II. „μετὰ πάντα τὰ τεχνικά φαίνεσθαι“ i. e. manu teritur.

⁸⁷) Alter „μόνον ἦν γέλωσ τὸ κατασκευαζόμενον“ dicit; in tota alterius enarratione eadem sententia cernitur.

dium contemplata, ad Aristophanem primas defert. Iam quum noster scriptor protulerit, quae ab illo omiſſa sunt ⁸⁸⁾, quantumque ille habeat, quae apud nostrum frustra quaeruntur ⁸⁹⁾: utrumque credo unum eandemque librum docti a scriptoris excerptisse. Ac quoniam simul apparuit, eum, qui excerptis librum, non estis apte aliquid in Cratini Cratetisque vita praetermississe, quod in Pherecratis vita eius oratio postulat: namini mirum videbitur, si excoerptis manus alibi quoque deprehenditur ac brevitatis nimia vitia inducta cernuntur.

Quibus rebus quae potui diligentia exploratis indagatisque, hanc proponere sententiam audeo, commentationumque de comœdia, de qua disputavimus, ad Aristophanem et Aristarchum referri nullo modo posse, sed esse breviter e maiore libro excerptam, cuius auctor veterum scriptorum copia, quorum maxima pars nunc amissa est, adiutus, fide non indignus erat, eoque consilio illam scripserat, ut eos, qui Aristophanem legere cuperent, sua doctrinae copia adiuveret.

XI.

Quibus rebus enarratis, multa me admonent, ut aditiam aliquid de didascaliarum, quas dicunt, origine, indole, usu et auctoritate. Nam quoniam, ut vidimus, qui de Aristophanis vita exposuerunt nostramque aetatem tulere scriptores, nobis vix habere possunt auctoritatem locupletium testium; sumus circumspicere coacti, quibus aliis ex scriptoribus aliisque ex monumentis tenuem certe vitas cognitionem hauriamus. Qua in re nunc multa omittimus, quae suis locis notata, singularem non desiderare videntur disputationem; de didascaliiis autem loqui institimus, quibus privati ne hanc quidem brevem vitas delineationem potuissent conscribere. Est autem haec de di-

⁸⁸⁾ Ita de Epicharmo, de comœdiae nomine, de excellentissimis praeter Cratium et Aristophanem antiquae comœdiae poetis noster anonymus solus exposuit.

⁸⁹⁾ Omnia noster anonymus plurima de antiquae comœdiae indole ab altero scriptore bene tradita. Tacuit, Cratini et Aristophanis metra.

dascalis quaestio omnium difficillimis adnumeranda. Nam quod diu ante nostram aetatem Casaubonus senserat, nullam vocem esse magis usu tritam, nullam minus saepe recte intellectam⁹⁰⁾; id non diu fuit, quo nostra quoque aetate dici posset. Neque id mirum cuiquam videbitur, quia in hac tanta utilissimorum librorum strage vix pauca vestigia conspiciantur, e quibus coniectando totam rei rationem assequi liceat. Itaque non inutile esse putavi, si quis post Casaubonum Boeckhiumque susciperet eius rei accuratam disquisitionem; si modo oratione digna afferret. Agam igitur, si minus, ut volo optoque, certe ut possum.

Posteaquam de didascaliarum natura ab iis, qui auditione et fama aliquid accepisse, veraeque doctrinae expertes esse videbantur, multa erant temere et inconsiderate iactata, exortus est vir longe eruditissimus Graecarumque litterarum peritissimus, Casaubonus, qui quid de his statuendum sit, docte et diligenter explicaret⁹¹⁾. Et profecto nil nisi eximium proficisci poterat e viri tanti descriptione. Incredibile igitur est dictu, quanto studio certatim omnes, qui post Casaubonum quaestionem tetigerunt, in eius doctrinae copia acquiescentes, re non iterum pensitata eius commentationem in partes vocaverint. A Menagio⁹²⁾ enim usque ad recentissimos harum rerum perscrutatores⁹³⁾ omnes Casauboni nomen repetere consueverunt. At tantum abest, ut rem ille totam confecerit, ut de rebus gravissimis ne

⁹⁰⁾ Ad Athen. VI, p. 235, e. VII, p. 260.

⁹¹⁾ l. l. p. 259 — 262.

⁹²⁾ Menag. ad Diog. Laërt. V. §. 26. p. 196, qui et dicta aliorum repetit, quod saepissime facit; a quo profecerit, aperte semper profertur.

⁹³⁾ Ut nonnulla commemorem, adi Fabricium Bibl. II, p. 288. Harl. Fr. A. Wolfium Prolegg. ad Hom: p. 103. Boeckhium de princip. p. 288. Boeckh. de Dionys. p. 96. Hermannum de Rheo. Opusc. III, p. 263 seqq. Nullum autem maius huius rei testimonium reperies, quam quod Schweighauserus ad Athen. III, p. 368 seqq. postquam Casauboni commentationem repetitam exhibuerat, nihil neque ipse addidit neque ut additum ab aliis commemoravit, sed Wolfium, et „quae is tam erudite ingenioseque quam breviter posuerit“ in partes vocavit, qui quidem nihil novi protulit, sed quod post Casaub. nemo eam rem indagari questus est.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXXXIII

verbum quidem pronuntiaverit. Quare et Boeckhio, nostrae aetatis Casaubono, multa addere scitu necessaria licebat⁹⁴⁾, nobisque ipsis non exigua materia suppetit dicendi: rem autem ita aggredimur, ut ab ipsis initiis exordiamur.

Exstat inter Aristotelis scripta, quorum iacturam dolemus, liber, *Διδασκαλίας*⁹⁵⁾, sive *περὶ Διδασκαλιῶν*⁹⁶⁾ inscriptus, quem Ionsius temere recentiori cuidam grammatico Aristoteli neminato tribuit⁹⁷⁾. Is quam ob causam fuerit confectus, qua adornatus ratione, quibus ex fontibus haustus, vix quisquam ex paucis posteriorum indiciis, quibus librum commemorant, non dico enucleare et excutere, sed coniectare potest et suspicari. Ac prima quidem, quae nobis instituenda est, quaestio paucis poterit absolvi. Etenim quum iam antiquitus Aristotelis libros quos edidit omnes, in ordines classesque retulerint; logicesque, physicos et quicumque praeterea in eodem argumento eademque causa versantur, inter se coniunxerint: cui potissimum ordini classique liber, de quo loquimur, annumerari debeat, erit ostendendam. In Aristotelis enim libris, si quo in alio scriptore, iusta in ordines classesque distributio ut necessaria est, ita propter viri indolem naturamque non difficilis⁹⁸⁾. At praeterea, quod didascaliarum liber amissus non extat, in re exponenda ea de causa valde impedimur, quia qui duo Aristotelicorum librorum ex Graecis fontibus ad nos perlati sunt indices ita sunt confecti, ut verum Andronici Rhodii ordinem non sequantur⁹⁹⁾. Nullis igitur veterum indiciis adiuti, coactique sola libelli fragmenta adire et perscrutari, operam dare coniecturis cogimur. Neque tamen incertum est, toto caelo errasse Lesingium, qui quo tempore praestantissimas de arte dramatica

⁹⁴⁾ Corp. Inscriptt. I, p. 350.

⁹⁵⁾ Diog. Laërt. V. §. 26. A plerisque citatur *Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Διδασκαλίαις*, vel *ἐν Διδασκαλίαις*, vel *Διδασκαλίαις*.

⁹⁶⁾ Anon. ap. Menag. p. 202.

⁹⁷⁾ Cf. Script. Hist. philos. I, 11, 2, p. 63. ed. Dorn.

⁹⁸⁾ Cf. Kapp. in Museo Rhemano III, 1, p. 94.

⁹⁹⁾ Cf. Brandis Mus. Rhen. I, 4, 262. 3, 249.

commentationes scribere et edere sibi proposuisset, dubitaretque de libelli inscriptione eligenda, sese credidisse profiteretur, Aristotelem in componendo hoc libro id potissimum spectasse, ut de poetica fabularum virtute dissereret ¹⁰⁰). Ubi enim unum modo aut alterum locum, in quo commemoratur liber, inspereris, omnia historicam prae se ferre indolem facile animadvertes. Frustra igitur irrisus a Lessingio Casanbonus, summo iure contenderat, Aristotelis diligentia imprimis esse vetres chronologos adiutos. Ratione autem haud dissimili Buhlius quoque mihi videtur in errores abiisse ¹). Is enim, Aristotelis libris in undecim classes distributis, non in nona, qua historicos libros comprehendit, didascalias recepit, sed tertiae aetheticorum, quos dixit, librorum classi adiecit. At quanquam didascalias arte cum libris de poetis poeticaque arte compositis cohaerent ²): tamen non sunt ab historicis seiungendae; ad quos condendos qui omnium rerum originem causasque exquirere tentabat, sponte excitabatur. Quodsi igitur poeticae artis rationem habemus, libris adhaerebunt *Περὶ ποιητῶν*, *Περγαυτείας τέχνης ποιητικῆς*, *Ποητικὰ*, *Περὶ τραγωιδιῶν*, aliterque inscriptis ³). Sed si, quod maiore iure suscipimus, historici

¹⁰⁰) Cf. Lessing. Hamburg. Dramat. II, p. 244 seqq. Ipse Lessingius, inter nostrates Aristotell saepe comparatus, ut critica arte factitanda, ita rebus historicis exponendis maxime excellit suamque animi sagacitatem ostendit.

¹) Buhlius quid senserit, cognosci potest ex libro: Encyclop. der Wissenschaft. v. Ersch u. Gruber, V, p. 282. Nisi fallor, idem non satis verb totum hoc genus criticorum Mæronum ad Alexandri Magni institutionem retulit.

²) In ipis de arte poetica libris, quae nostram aetatem tulerunt, multa didascaliarum scriptorem arguunt. Confer imprimis quae capite tertio et quinto de origine et progressu artis dramaticae dicuntur.

³) Omisi titulos incertos. Ita anonymus *Κύκλον περὶ ποιητῶν* commemorat, sive ex Meaagii emendatione *Κύκλον ἢ περὶ ποιητῶν*, qua de re nihil in Laërtii indice reperitur. At ut tres libri nominantur, *Τέχνη ποιητικῆ*, *Περὶ ποιητῶν*, *Ποητικὰ*, ita citantur libri eius, *Περὶ τῶν Πυθαγορείων*, *Περὶ Πυθαγορείης φιλοσοφίας*, *Πυθαγορείων*. cf. Iona. Scr. Hist. phil. II, XI, 1. p. 62. eodemque modo, *Ποητικόν*, *Περὶ ποιητικῆς*, *Ποητικὰ* et alii, ut hunc modum semper scriptor tenuisse videatur. Quo magis confirmatur, libris tribus *Περὶ ποιητῶν* amissis, duorum *Τέχνης ποιητικῆς* unum servatum ad

argumenti scripta conferimus, ut *Ktisis* et *Πολιτείας* omittamus, inter se cohaerent *Ὀλυμπιονίκαι*, *Πυθιονίκαι*, *Διδασκαλίας*; nec inepte potes, librorum componendorum rationem secutus, collectiones parabolarum et paroemiarum his addere ⁴⁾.

Iam vero priusquam in negotio suscepto, de didascaliarum Aristotelis indole disquirendi pergamus: similitum librorum naturam cognoscere eorumque ab ipso Casaubone iam instituta comparatione facta latius progredi, perquam et utile et necessarium esse credo; praesertim quum in nuperrimis de Aristotele scriptis libris de toto hoc genere nihil dictum reperitur.

Si Diogenem Laërtium anonymumque de libris ab Aristotele scriptis dissidentes audimus, quorum quum uterque eundem sit scriptorem secutus, anonymus tamen plenius et copiosius omnia recensuit ⁵⁾: uno libro athletas, qui in ludis Olympicis vicerant, nominaverat, vel ut Pausaniae verbis, ubi id ipsum a se institutum esse negavit, utar, *κατάλογον ἀθλητῶν, ἐκδόσεις γερύσασιν Ὀλυμπιακαὶ νίκαι* ⁶⁾, composuerat. Neque tamen talis libri primus potest auctor, sed perfector tantummodo appellari: quippe a quo ipse anonymus Menaechmum, cuius de rebus Sicyoniorum et artificibus libros Athenaeus vidit ⁷⁾, victum et superatum perhibeat. Iam si vere quod de Lycurgo ex Aristotele Plutarchus protulit, ad hunc referimus librum ⁸⁾: Olympicis monumentis nixus ⁹⁾ singula quaeque ex-

nes pervenisse, quae erat G. I. Vosii verissima sententia, de artis poeticae natura et constitutione cap. V, §. 5, pag. 28 seq. Amstel. 1647.

⁴⁾ Propter paroemiarum collectionem a Cephalodoro reprehensa est, quod operae pretium non fecerit, cum eas colligeret, Athen. II, p. 60. addita Schweighauseri annotatione, I, p. 406. *Ktisis* et *Πολιτείας* Plutarchus cum Herodoti Hellenicis, Xenophontisq. Persicis coniungit, Non posse suaviter vivi ses. Epic. 1693, c.

⁵⁾ Diag. Laërt. V, §. 26. „Ὀλυμπιονίκαι α΄“, Anon. I. I. Ὀλυμπιονίκαι βιβλίον α΄, ἐν δὲ Μέναιχμον ἐπιπέσον“ pro qua scriptura Menagius recte coniicit, βιβλίον α΄.

⁶⁾ Pausan. VI, 1.

⁷⁾ Athen. VI, 272, d. II, 65, a. Voc. de hist. Gr. I, p. 66.

⁸⁾ Plut. Lyc. 1., assentientibus Menagio ad Diag. Laërt. et Ionio Scr. Hist. phil. IV, p. 368. reque ipsa docente.

⁹⁾ „κατὰ τὸν ἀρχαῖον τῶν Ὀλυμπιακῶν δόξαν“ ut recte haec ver-

posuerat. Quae quidem monumenta a Coroebo, omnium victorum maxime celebrato, accurate usque ad recentissima tempora descendisse victoresque omnes celebrasse videntur¹⁰⁾. Ac praeter illa *γράφματα*, quibus Pausaniam usum esse cognovimus¹¹⁾, statuas victoribus positas, variaque *ἀναθήματα*, adhibere et omnia ex iis augere varisque digerere et illustrare potuit. Non potest dubium esse, quin Timaeus Siculus, imprimis Aristotelis libro aditus, celeberrimam illam annos computandi rationem condiderit, cuius auctor omnium fere consensu nuncupatur¹²⁾. Quanquam, si Plutarchi mentem recte assequor, Timaeus non solis Olympionicis usus est, sed simul ad regum Lacedaemoniorum annos res gestas revocavit et ita demum propius ad veritatem accessit¹³⁾. Neque Eratosthenes, Apollodorus alique,

ba scribenda esse censuit Schaeferus Animadv. ad Plut. Vol. IV, p. 290. cf. Paus. El. V, c. 20.

¹⁰⁾ Paus. El. VIII, 3. „ἢ ὃ γὰρ τὸ συνεχὲς ταῖς μνήμας ἐπὶ ταῖς Ὀλυμπιαῖς ἐστὶ, δρόμον μὲν ἀθλα ἐτίθη κριτῶν καὶ Ἡλίου Κόροιβος“ cett.

¹¹⁾ Cf., quos laudavit Barthelem. locos, Anachars. III, p. 413. ed. Biester., V, cap. 21.; VI, c. 13. Maxime mihi memoratu dignum videtur esse, quod a Plutarcho Num. 1. dictum repperi „τοὺς μὲν ἐν χρόνους ἐξακριβῶσαι γαλεπὸν ἐστὶ καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἀναγομένους· ἐν τῇ ἀναγραφῇ ὑπὲρ φασὶν Ἰκκίαν ἐξοῦναι τὸν Ἡλίον, ἀπ' οὗθενὸς ὀρμαίνοντες ἀναγκαῖον πρὸς πῖστιν.“ Frustra Meziriacum Σήλιον ex Eliensi homine fecisse, recte Reiskins I, 812. ostendit. Equidem nullam video causam, quare de celebri Hippia Eleo non cogitem. Idcirco cum credo primum fuisse auctorem Ὀλυμπιονικῶν ἀναγραφῆς, sed a posterioribus saepe correctum et reprehensum.

¹²⁾ Polyb. XII, 12. „ὃ τὰς συμπέσεις ποιούμενος ἀνέστηεν τῶν ἐφόρων πρὸς τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἐν Λακεδαιμόνι καὶ τοὺς ἀρχοντας τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὰς ἱερίας τὰς ἐν Ἀργεὶ παραβάλλων πρὸς τοὺς Ὀλυμπιονικῶν“ cett. Cf. Ideler Chronolog. I, p. 378. Timaeus tamen interdum Aristotelem conviciis insectatus est, Nic. c. 1.

¹³⁾ Comparo enim inter se, quae de Lycurgi Numaeque temporibus ab Plutarcho dicta sunt. In Numae enim vita exponenda, quam incerta sit temporum supputatio ex Olympionicarum catalogis facta, ut vidimus, annotat. In Lycurgo Aristotelem, qui id ipsum fecisse soloque victores collegisse videtur, primo tangit loco, et post eum Eratosthenia, Apollodori Timaeique mentionem illicet, ab his verbis exorsus, „οἱ δὲ ταῖς διαδοχαῖς τῶν ἐν Σπάρτῃ βασιλευνόντων ἀναλεγόμενοι τὸν χρόνον, ὥσπερ Ἐρατοσθένης καὶ Ἀπολλόδορος“, quae equidem laudem continere, ac Polybii cum verbis supra scriptis comparari debere credo. Quod Timaeus incepit, persequuntur

DE ARISTOPHANIS VITA. CXXXVII

qui quod Timaeus in se susceperat negotium suis comprobabant suffragiis in eademque via perrexerunt ire, ab usu Aristotelici libri abstinerunt ¹⁴). Quam ob rem quum postea magnus hominum numerus idem negotium aggressus sit, ac meliore adeo successu, aliis adiumentis additis, perfecerint ¹⁵): Aristotelis librum cum aliis omnibus antiquioribus scriptis temporis decursu hominum manibus ereptum ac tandem prorsus omissum esse, nemo mirabitur. Monendum est tamen, minime Aristotelem cogitari posse, nil nisi nudum simplicemque conficere voluisse victorum catalogum; sed de singulis rebus historicis eum pluribus disputasse videri ¹⁶). Sed satis de Olympionicia.

Alterum librum de Pythioniciis ab Aristotele confectum ad sola censeo musica certamina pertinuisse, in quibus primae ac celebratissimae Delphis commissiones fiebant ¹⁷). Sed praeterquam

imprimis Eratosthenes et Apollodorus. — Ceterum quum Reiskium videam p. 312. bene animadvertisse, Plutarchum de Numa dicentem ad ea, quae de Lycurgi aetate disputaverat, respicere ipsum: maxime miror, quomodo vir praestantissimus in Lycurgi vita vocem „ἀναλεγεινόν“ intactam relinqueret et in vita Numae „ἀναγραφόμενον“ eius loco ponere, infelici coniectura, potuerit. At talia viri festinationi sunt adscribenda.

¹⁴) Suida teste, s. v. *Τίμαιος*, iam Timaeus, *Ὀλυμπιονίκας ἢ χρόνιά* composuerat; in eoque ipso libro Olympiadum aeram fortasse docuerat: qua postea in libro „*κοναὶ ἰστορίαι*“ inscripto usus est, cf. Ideler Chronol. I, p. 373. Post eum Eratosthenes pluribus libris de eodem argumento ita disputavit (primum enim librum *Ὀλυμπιονικῶν* laudat Athenaeus IV, 154, α), ut Aristotelis testimonio uteretur. Aperte enim Laërtius Emped. VIII, §. 51. dicit „*μάρτυρα χρόνων Ἀριστοτέλης*“, quanquam is ita loquitur, tanquam Olympiadum numerum ex eodem Aristotelis libro Eratosthenes hausisset. — Inter posteriores Pansaniam quoque Aristotelis librum usum esse credibile est. Nam ut de aliis taceam, Iphitum et Lycurgum eodem tempore vixisse, Aristotele auctore, Pansanias affirmavit, cf. Ideler Chronol. I, p. 373 seqq., qui quidem antiquitatis testimoniis, quibus Iphitum ad primam Olympiadem referunt, fortasse magis moveri debebat. Etenim praeter Clementem Alexandrinum idem et Pansanias credidit, VIII, 2, 3. et Plutarchus suo testimonio comprobavit, Lyc. 1., si recte quae de Aristotelis, Eratosthenis et Apollodori sententiis dixit, intelligo.

¹⁵) Omnes scriptores magna diligentia congescit Ionsius Scr. Hist. philoceph. IV, p. 266.

¹⁶) Id ea ipsa docent, quae Plutarchus in Lycurgi vita ex Aristotelis libro tradidit.

¹⁷) Diag. Laërt. § 22. „*Προβινίαι ποσειδῆς α', Προβινίαι δ', Πρ-*

quod singulos victores recensuit, totam ludorum historiam exposuit: quod clarissime pauca indicia demonstrant, quae ex hoc libro a posterioribus commemorantur¹⁸⁾. Quibus usus fuerit fontibus in hoc libro componendo, si minus scire, suspicari tamen inde possumus, quod *τὰ τῶν Δελφῶν ἑπομνήματα* citantur¹⁹⁾ et plurima monumenta integre et incolume servata, multisque epigrammatis insignia extabant²⁰⁾. Praeterea hunc quoque librum non indicem solum fuisse, sed oratione perpetua explicata continuasse cuncta, apertum est. Multos habuit postea Aristoteles sectatores, inter quos si Pausaniam²¹⁾ nomino, me non in errores incurrere et in reprehensionem virorum doctorum, persuasum habeo²²⁾.

Quibus quidem duobus libris quum quid efficere voluerit Aristoteles, perspicimus²³⁾: inde, credo, multo magis, Les-

Ἰστορικῶν ἑλεγχοὶ α΄. Plut. Sol. c. 11. „*Πυθιονικῶν ἀναγραφῆς*“. Anon. p. 202. hunc librum omisit, sed eius loco commemoravit „*Ἐλέγχων σοφιστικῶν ἢ περὶ ἱστορικῶν νεῶν*“, qui a Diogene § 22. „*περὶ ἱστορικῶν*“ fortasse citantur. Mihi enim Fr. Patricio credendum non esse videtur, qui Discurs. Peripatt. I, p. 23. quod Laërtio non memorati essent aliique de causis Aristoteli hos libros temere abiudicavit, cf. Fabric. Bibl. Gr. III, VI, p. 116. Tamen, comparata inscriptione, qua Plutarchus utitur, totum illum titulum ex errore librariorum natum esse suspicor, ita ut in Laërtii libro legendum sit „*περὶ πυθιονικῶν ἐλέγχων*“ pro „*Πυθιονικῶν ἑλεγχοὶ*“. Distractus enim esse saepe titulus, et male dispositus in utroque indice, nemini non patet, cf. Duhle Gesch. der Philosoph. II, p. 319 seq. Contra quas ab anonymo abest inscriptio, *Πυθιονικῶν*, nisi ab ipso omissa hactore, librariorum culpa exciderit potuit. Quod apud Laërtium α΄ legitur, ubi β΄, vel α΄, β΄ necessarium erat, in tantis scripturae corruptelis neminem offendet.

¹⁸⁾ Cf. Plut. Sol. c. 11.

¹⁹⁾ A Plut. l. l.

²⁰⁾ Cf., quae Pausanias congescit in Phocicis, l. X.

²¹⁾ Cf. Paus. X, 7, 2 seqq. qui ipse *ἑδληγῆς καὶ ἀγώνιστος μουσικῆς* dixerat, IX, 1.

²²⁾ Praeterea Diog. Laërtius titulum affert „*Νῆκαι Διονυσιακά*“, quem huc trahere coacti essemus, nisi aliam eius loco inscriptionem anonymam haberet „*Διονυσιακῶν ἀστικῶν καὶ ἱερῶν ποσειδωνίων*“, quae ab hoc conatu nos facile retinet. — Id unum addere lubet, *ἀναγραφῆν Πυθιονικῶν* saepe commemorari, ut nescias, utrum Aristotelis liber, an alius cuiusdam nominetur; cf. Plut. de mus. p. 1132, E. 1134, A.

²³⁾ In quaenam usum hos ipse indices adhibuit Aristoteles, ex Pollicis

DE ARISTOPHANIS VITA. cxxxix

singulam de didascaliarum indole disserentem a veritate aberrasse, cognoscimus. Ad eum igitur iam librum transimus, quaeque eius natura fuerit, indagamus.

XII.

Ex didascaliarum inscriptione, nisi aliunde non obscura rei indicia accepissemus, vix posset libri ratio ita intelligi, ut certa pronuntiare sine temeritate aliquis audere possit. Excusare igitur, non reprehendere debemus, qui *de doctrinis* Aristotelem scripsisse opinati, in ridiculos delapsi sunt errores. Iam vero omnibus constat, Aristotelem solenni Atticis sensu hoc vocabulum accepisse. Ut enim Latini, Graecos, ut solent, aeculi, *docere fabulam*, ita Graeci ipsi *διδάσκειν δράμα* dixerunt, nisi quod Graecorum dicendi ratio latius patet. Scimus enim, in omnibus musicis certaminibus, quicumque a choro deligebantur, ut in scenam producerentur chorosque efficerent, a magistris esse doctos et eruditos. Propterea igitur *διδάσκων χορῶν, διδάσκαλος χοροῦ*, sive *χοροδιδάσκαλος, χορῶν διδασκαλίας ἔμπειρος* dicitur magister, *χοροῦ διδασκαλία* eius ars et officium²⁴⁾. Quo enim modo in scholis pueri, eodem chori

VIII, 4. intelligitur optima, ubi quoniam duo vel tres tantum inter eos, qui Olympiae vicerunt, memorantur, qui adolescentia simul, ac virili aetate consecuti sint victoriam, inde de puerorum institutione in arte gymnastica verissima quaedam pronuntiavit.

²⁴⁾ Quotquot veterum scriptorum evolvimus, undique obvii sunt nobis, qui hanc loquendi rationem confirmant loci: Ap. Aristoph. Acharn. 608. „*εἰς σὸ γὰρ χοροῖσιν ἐφίστηκας τραγικούς ὁ διδάσκαλος ἡμῶν*“ chorum ducentem audimus, Xenoph. Apomn. III, 5, § 18. „*ἐνθάτῃσδε δ' ἐν τοῖς γοργυρίδις ἀγῶσι κείθονται τοῖς ἐπιτάταις, οὐθένων δὲ καταδείκτερον ἐν τοῖς χοροῖς* (scribendum suspicor *χορικοίς*, cf. III, 4, § 5.) *ἐπηγεροῦσι τοῖς διδασκαλοῖς*“, (ubi animadvertenda est comparatio cum paedotribis instituta, et cf. § 21.) cf. III, 4, 8. ed. Ern. ad eum locum, cuius verba Schneiderus repetit. Idem efficitur quos locos Valesius ad Harpocrat. collegit pag. 86. (II, p. 294. ad. Lips.) „*Τηλεφάνης ὁ ἀθλητής — αὐτὸς συγκροταῖν καὶ διδάσκειν φέρεται δὲ τὸν χορὸν — ἀλλ' αὐθιμακὸς δὲ ἐπιλάθων ἔχορε*“ ubi, quod dicitur *συγκροταῖν* in Bekk. Anthod. de ipso chorago usurpatur; I, 72, 17. His addi potest; quod de se ipso Simonides praeditavit, Anthol. Gr. I, p. 69: (LI, 3.) „*ἡμῶσθεντα διδάσκοντες χορῶν ἀνδρῶν*“; Ib. LI, 6. „*ἀμφὶ διδασκαλίᾳ δὲ Σι-*

varij generis, qui certarent, in loco a chorago delecto instituti sunt ²⁵). In poëticis igitur certaminibus, ut saltationem cum iis coniunctam docebantur, ita non scripta legebant carmina, sed audita memoriae vi retinere, recitare aut canere ex artis legibus choreutae discebant ²⁶). Ac plerumque ipse poëta chori magister erat. Hinc factum est, ut *διδάσκων* et *ποιῆν* carmina, ut fabularum *διδασκάλους* et *ποιητάς*, promiscue, utat quemque sua trahebat voluntas, omnes dicere possent ²⁷). De-

μῦθον ἔπειτο κῶδος“, quorum priore loco significare videtur, non ipsum, sed eius loco alium quendam docuisse. Cf. Wolf. Prolegg. ad Hom. p. CIII seqq. Thiersch Prolegg. ad Pindar. p. 109 seqq.

²⁵) Nomina proreus eadem usurpantur. Heins. not. ad Hor. 157. *διδασκάλων* nomen inde repetit, quod pueros multa ad vitam utilis docerent. Contra virorum sunt praecceptores poëtae, cf. Aristoph. Ran. 1052. „*τοῖς μὲν γὰρ παιδαγῶγισιν ἔστι διδάσκαλος, ὅστις φράζει, τοῖσιν δ' ἡβῶσι ποιηταί.*“

²⁶) Quae schol. ad Dionys. Thr. gramm. ap. Villos. Anecd. II, p. 182. dixit „*τοῖς γὰρ οὐ γραφῆι μαρτυροῦντο, ἀλλὰ μόνῃ διδασκαλίᾳ, ὡς ἐν μνήμῃσι φυλάττουσιν κ. τ. λ.*“ ap. Wolf. Prolegg. ad Hom. pag. LXXVIII; ea ad chororum quoque *διδασκαλίαν* trahenda esse videtur. Apud alium grammaticum, Bekk. Anecd. p. 746, 30. „*ἕκαστος οὖν ὁ ποιητῆς τραγικός καὶ κωμικός εἶχε τούτους προεξημάνθροντας τὰ ταῦτο.*“ Hac ratione Simo loquitur, Anthol. Gr. I, p. 69. LII, 4. „*ἔχορῆγει — ἀνδρῶν καλὰ μαθόντι χορῶ.*“ Latine Horatius Carm. II, 19. „*Bacchum in remotis rupibus Vidi docentem Nymphasque discentes.*“ Adde Wolfium et Thierschium, quorum dicta supra citavimus.

²⁷) Magna est et veterum scriptorum et grammaticorum, qui horum loquendi usum explicare student, multitudo, quam in partes vocare licet. Harpocrat. *περὶ τῶν λέξεων*, s. v. *διδάσκαλος*: „*ἰδίως διδασκάλους λέγουσι τοὺς ποιητάς τῶν διθυράμβων ἢ τῶν κωμικῶν ἢ τῶν τραγικῶν, Ἀντιφῶν — πολλὸ δὲ ἔστιν κἀν τῇ ἀρχαίᾳ κωμικῶν τοῦνομα ἐπὶ τούτων τοῦ σημανομένου*“, quibus ex verbis oratores veteresque poëtas comicos ita locutos esse discimus. Qua ex re merito colligimus, in communi vita Atticos hunc loquendi modum tenuisse. Apud Aristophanem hunc usum reperi in *Ranis*, ubi quum 1019. *ποιήσας* dixisset, paullo post 1024. *διδάξας* adhibuit; Plut. 797. „*οὐ γὰρ προκωδῆς ἔστι τῆ διδασκαλίᾳ.*“ Eccles. 809. „*χορὸδιδάσκαλος*“, Pac. 795. „*διθυραμβοδιδάσκαλος*“. Ib. 718. „*κωμφοδοποιητῆς*“ mutatum paullo post 721. cum voce „*κωμφοδοδιδάσκαλος*“. Adde Equitt. 505. Ita in *Thesmoph. Agatho* v. 30. ὁ *τραγφοδοποιός*, v. 88. ὁ *τραγφοδοδιδάσκαλος* dicitur. Denique eodem modo *κωμφοδοδιδασκαλίαν* Equitt. 574. *χαλκώτατον ἔργον ἀκάρτων* poëta appellavit. (Simul apparet, si quae disputavimus vera sunt, et omitti potuisse in his vocabus *τραγφοδοποιός*, *κωμφοδοποιητῆς*, quanquam non de comoediis, sed de comoediis sermo est, quod per se non improbabile esse credo.) Possem, si stille esset, locorum magnam cumulum addere.

inde quoniam, antequam publice canerentur aut in scenam producerentur carmina, illa *διδασκαλία* semper antecederet, ipsa carminum publica recitatio et fabulae commissio eo nomine est significata²⁹⁾; *χοροδιδάσκαλοι* autem, quia fabulae pars primaria et origo fuerat chorus, omnes nominari poterant, qui si singula cuiusque munia indicantur, nuncupantur *κκλιτοδιδάσκαλοι*, sive *διθυραμβοδιδάσκαλοι*, *κωμωδοδιδάσκαλοι*, *τραγῳδοδιδάσκαλοι*.

Iam si „*διδασκαλία*“ vocis plurali numero utimur, non possumus quidquam praeter et fabularum commissiones vel actiones designare²⁰⁾ et carminum aliorum publicas recitationes; ut libri inscriptio in Latinam linguam hoc fere modo transferenda esse videatur: „de carminum publice factis in certamen commissionibus.“ Nihil enim obstat, quo minus utramque inscriptionem, ab anonymo et Diogene Laërtio traditam, admittamus³⁰⁾.

²⁹⁾ Haec plura possunt exempla trahi, quae antecedente nota attulimus. Imprimis autem memorabile est, quod Athenaeus ait, I, 20, f. „*καὶ τὸν Θάμωνα διδάσκων, αὐτὸς ἐκιδάριον ἀκρὸς δ' ἰσφαιρίων ἕτα τὴν Ναναικίαν ἔθην*“, quia aperte *διδάσκων* et *τιθέναι* committere in certamen eadem notione usurpantur. Neque aliter loquitur argumenti scriptor ad Aristoph. Avv. „*Ἐπὶ Χαβρίῳ τὸ δρᾶμα παθῆεν εἰς ἄστο — εἰς δὲ Ἀθήναια τὸν Ἀμφιστραῶνα ἰδίδασκεν*.“ Utrumque enim adhiberi solet, et *κατατιθέναι*, et *τιθέναι* simpliciter. Quare Casaubonus sine necessitate mutare voluit *τιθέναι*, ad Athen. p. 32 et 260. Cf. Schol. Plat. p. 330, ed. Bekk. et Dind. de fragm. p. 166, qui Meinekii correctionem profert, sed non probare videtur.

²⁹⁾ Ita schol. ad Ran. 1026. „*διὸ τινες διττὰς θέσεις (τοῦτ' ἐστὶν διδασκαλίας) τῶν Περσῶν φασὶ καὶ τὴν μίαν μὴ φέρεσθαι*.“ Similiter paulo ante ad v. 1024. „*τὸ δὲ εἶτα καὶ τὸ μετὰ τοῦτο οὐ θέλουσιν ἀκούειν κρῆς τῆς διδασκαλίας, ἀλλ'*“ etc. Extat inter *Ἀδίσπορα* in Anthol. Jacobs. edita, carmen elegantissimum, IV, p. 282, DCCXLIV, scriptum in pantomimum peritissimum, in quo haec leguntur verba:

ποσμήσας πᾶσαν θυμὴν διδασκαίῃς πολυδόξοις,
 quae Iacobi XII, p. 332, quo sensu auctor acceperit, sibi non constare proficitur. „Malim tamen“, ait, „de eruditione et arte accipere, quam ille in scena exhibens laudem apud omnes adeptos est.“ Equidem credo, *διδασκαίῃς* esse appellatas, quae alibi *διδασκαλίαι* appellantur.

³⁰⁾ Boeckhii Corp. Inscr. I, p. 350. „Deinde Carystius Pergameus non *διδασκαλίαις* quidem, sed *περὶ διδασκαλιῶν* scripsit.“ Verum equidem, ne non recte discrimen inter utramque inscriptionem statuat. Quanquam anonymus solus suam inscriptionis formam tueretur, quum ubique *ἐν ταῖς διδασκαλίαις* reperitur. Ac me quidem,

Quae quum ita sint, magna huius inscriptionis brevitatis unicuique erit mira, quae neque ad quod carminum genus liber pertineat, neque ad quam urbem auctor oculos mentemque converterit, aperte docet. Quare quo melius de libri ratione iudicare possim, quae ex eo fragmenta supersunt mihique innotuerunt, apponam. Apud scholiastas ad Aristophanis fabulas haec fere repperi: Ad Aves 281: „εἴη ἂν οὖν τὸν Ἰσοκράτους ἰσοκροποικῶς τῇ Πανδιονίδι τετραλογία, ἣν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Διδασκαλίαις ἀναγράφει.“ Ib. 1379: „Αἰδύμος μὲν κύκλον, ἐπὶ κωμῶν ποιητὴς ἔστι — ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Διδασκαλίαις δύο φησὶ γεγονέναι“ (Κινησίας). Quibus adiungendum opinatur Casaubonus ²¹⁾, quod ad Ran. 404, libri nomine omissio, legitur „ἐπὶ γοῦν τοῦ Καλλίου τούτου φησὶν Ἀριστοτέλης ὅτι σύνδυο ἔδοξε χορηγοῖν τὰ Διονύσια τοῖς τραγῳδοῖς καὶ κωμωδοῖς.“ Ac non sine iusta causa eam coniecturam proposuisse videtur, ut facile assensionem nostram ferat. Ratione autem alia adhibita, posteriores critici, Aristotelis nomine omissio, eius libri inscriptionem posuerunt solam. Id luce solis clarius ex Argum. ad Pacem fabulam scripto apparet; in quo haec legimus „Ἐρατοσθένης δὲ φησὶ, Καλλιμαχὸν ἐγκαλεῖν ταῖς διδασκαλίαις, ὅτι φέρουσιν ὑστερον τρίτῳ ἐπι τὸν Μαρκιᾶν τῶν Νεφελῶν, σαφῶς ἐνταῦθα εἰρημένον, ὅτι πρότερον καθίεται. Λανθάνει δ' αὐτὸν, φησὶν,

si vere ad hunc librum Plutarchus respicit loco postea laudando, is maxime movet, qui „οἱ περὶ χορῶν λόγοι καὶ διδασκαλίαι“ con-
tinxit.

²¹⁾ Casauboni sententiam amplectitur Ionsius l. l. p. 64, sed addit „nisi forte ex libro Aristotelis νεκρῶν Διονυσιακῶν petita, vel hic liber potius pars διδασκαλιῶν fuit.“ Nos quid de hoc libro sentiamus, iam supra significavimus. Sed quod partem credit libri ita nominari potuisse, in ea re Casauboni auctoritate deceptus est, qui etiam sub titulo Κωμικῶν idem opus laudatum putabat. In Erotiani Glossario enim in Hippocratem scripto, qui alio loco Aristophanem cum Eupolide mutavit et hac ratione suam in citandis libris probavit negligentiam, cf. Dind. fragm. Arist. p. 6, reperiuntur p. 176 (ed. Franz.) haec verba „οἷς μαρτυρεῖ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Κωμικοῖς“, pro qua voce Stephanus κωμικοῖς reponerat. Quum de Herculeo morbo ibi sermo sit, in didascalis non posse Aristotelem de ea re locutum esse, me tacente intelligitur. Nam melius scribitur: Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς — ὁ Κωμικός, cf. p. 88. De Herculis ira Aristophanes locutus est Vespp. 1030. Pac. 786.

ὅτι ἐν μὲν ταῖς διδαχθείαις οὐδὲν τοιοῦτον ἔρχεται, ἐν δὲ τοῖς ἑσπερον διασκευασθείαις εἰ λέγεται, οὐδὲν ἄτοπον· αἱ διδασκαλῆαι δὲ δῆλον ὅτι τὰς διδαχθείαις φέρουσι.“ Nam neque de vetustis monumentis ipsis, si quae fontium loco Aristoteles ad librum condendum adhibuerat, illi Alexandrini loqui poterant; neque ullum est vestigium, ex quo colligere liceret, ante Callimachum et Eratosthenem quemquam similem librum composuisse. At huius opinionis meae veritas postea dicendis etiam magis elucebit. Quare non ineptum, credo, erit, aliorum quoque huc trahere locos, quibus εἰ διδασκαλῆαι simpliciter commemorantur. Schol. ad Aristoph. Ran. 1156: „τετραλογίαν φέρουσι τὴν Ὀρεστίαν αἱ διδασκαλῆαι, Ἀγαμέμνονα, Χοηφόρον, Εὐμενίδα, Πρωτέα σατυρικόν“. Ib. 1122: „φέρεται ἐν ταῖς διδασκαλῆαις καὶ ἑτέραν δεδιδαχῶς Εὐφώνην ὁμοίως ὁ Ἀριστοφάνης. ἄδηλον οὖν φησὶν Ἐρατοσθένους, πότιρον τὴν αὐτὴν ἀνεδίδαξεν ἢ ἑτέραν καθήκειν, ἥτις οὐ σώζεται“. Ad Vespp. 1080: „δηλοῖ ὅτι αἱ διδασκαλῆαι ἴσως φέρουσι τοὺς Ἰπκαίους κηρύτους ἕκ' αὐτοῦ καθιεμένους ³²⁾“.

Præter grammaticos, qui ad Aristophanis comoedias explicandas libri mentionem iniecerunt, alii scriptores nonnulla fragmenta seruarunt. Schol. Plat. ap. Bekk. p. 330: „ὅ ἔτι οἱ Πελαγοὶ ἐδιδάσκοντο, καὶ ὁ Μέλητος Οἰδιπόδειαν ἴσθηκεν, ὡς Ἀριστοτέλης διδασκαλῆαις.“ Suid. s. v. Ὀνον σκιά: Ἀριστοτέλης ἐν διδασκαλῆαις καὶ δράματός τινος φέρει ἐπιγραφὴν ὄνον σκιά.“ Harpocrat. s. v. διδάσκαλος: „Ὅτι γὰρ ὁ Πεντακλῆς ποιητής, δεδιχῶκεν Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς διδασκαλῆαις.“ Ac si recte antea disputavimus, cum Ionsio huc trahere licet, quod s. v. Σθένης idem pronuntiavit „καὶ ἐν ταῖς διδασκαλῆαις εὐρίσκειται ὁ Σθένης τραγῳδίας ποιητής.“ Postremo eundem Aristotelis librum a Plutarcho subindicatum opinatur Ionsius his verbis dictis „ὡς Ἀριστοτέλην καὶ Θεόφραστον καὶ Τερῶνυμον καὶ Δικαίτηρον οἱ περὶ

³²⁾ Adverte vocem ἴσως. Quid? si non potuisset ipse librum inspicere, inde ad coniecturam faciendam coactus? Certe multos videmus in immanes incidere errores, qui libro Aristotelico inspecto facillime evitabantur, cf. Meineke Q. Sc. I, 42, Wex ad Antig. p. 7. Dind. de Aristoph. fragm. p. 69. Quare non male Boeckhiius Inscriptt. p. 350. suspicatur, ea quae de superstitionibus tragicis et Aristophane dissertationibus supersunt, magna ex parte Aristophanis Byzantii commentariis deberi.

χορῶν λόγοι καὶ διδασκαλίαι καὶ τὰ δι' αὐτῶν προβλήματα καὶ ἑυθυμῶν καὶ ἁρμονιῶν²³⁾. Non posse suaviter vivi sec. Epicur. p. 1096, A.

Ex his didascaliarum fragmentis intelligimus primo non ad solos dramaticos, sed ad melicos etiam poëtas Aristotelicum librum pertinuisse; quod ipsa inscriptio docere poterat, nullus autem recentiorum confessus est. Nam neque de Pentacle²⁴⁾, neque de Cinesia²⁵⁾ dubitavit quisquam, utrum melicis, an dramaticis poëtis adnumerari debeant. Sed iam veteres videntur, quoniam, ut recte Casaubonus dicit, in Comicoꝝ lectione maximam eruditionis partem ponebant, et ex Comicoꝝ fabulis, quae in Republica gesta erant, singulorumque civium vitam et mores, optime cognosci posse sciebant, didascaliiis magis usi esse propter comicoꝝ poëtarum aetatem singularumque fabularum tempora, quam propter tragicos et melicos. Deinde non omnes διδασκαλούς omnium gentium temporumque notasse, sed Athenienses tantummodo, inde apparere videtur, quod in fragmentis nulli praeterea poëtae citantur²⁶⁾. Quae quidem res quanquam minoris est momenti, ubi de tragicis comicisque sermo instituitur poëtis: profecto scitu est dignissima, quia melicoꝝ poëtarum numerus, qui inter reliquos Graecos floruerunt, maximus fuit. Sicut igitur in Olympionicis et Pythionicis recensendis unum locum, ita in poëtis eorumque carminibus indicandis solas Athenas contemplatus est.

Iam si indolem libri ipsam accuratius persequimur, ex fragmentis perspicitur, servato annorum ordine Aristotelem sin-

²³⁾ Cf. Ions. p. 63. Is ita verba in Latinam linguam transtulit „sermōnes de choris et poëtarum dramatum historia“; Xylander „disputationes et doctrinae de choris.“ Fortasse scribendum „οἱ περὶ χορῶν λόγοι καὶ διδασκαλίαι.“

²⁴⁾ Cf. Oratt. Gr. XI, p. 767, ed. Reisk. Quod Valesius ad Harpocrationem suspicatur, esse eundem, qui apud Aristophanem Pentacles nominatur, incertum est et improbabile.

²⁵⁾ Quaecumque ab Aristophane eiusque scholiastis et interpretibus dicta sunt, id docent; cf. Avv. 1378, Ran. 153, 1433. Eccles. 330.

²⁶⁾ Falso igitur Ionsius l. l. locum Procli ap. Phot. de Arione aut incerte saltem ad nostrum librum revocavit, quem equidem ad illum de poëtis librum referre me posse puto.

gula recensuisse, poëtarum ordinis nulla ratione habita ³⁷). Id quum per se sit perquam probabile, nunc inde colligimus, quod Platonis scholiasta ex Aristotelis didascalii docet, Aristophanis *Πελαγούς* et Meleti *Οιδιπόδειαν* uno eodemque anno esse commissas. Quoque igitur anno, qui poëtae diversis diebus festis certassent, quaeque poëmata in certamen commississent ac, nisi fallor, tragicis, comicis, melicisque poëtis quoque anno coacervatis, scriptum erat in Aristotelis libro ³⁸). Tum totus liber quum in indicis formam confectus esse videatur, quia verbis *ἀναγράφει*, *φέρε* similibusque utuntur, qui fragmenta servarunt: tamen ex aliis discimus, suo modo philosophum singula quaeque exposuisse, additis aliis quibusdam adnotationibus. Pentactem enim poëtam fuisse, id Harpocratio ex Aristotelis didascalii compererat: quis autem et qualis fuerit, unde oriundus, qua arte conspicuus, eius rei illic ne minimum quidem vestigium apparuit. Contra duo esse Cinesias dixerat (*φησί*) duoque choregos fuisse electos tradiderat; eiusque liber a Callimacho reprehendi poterat ³⁹). Quaeiri potest praeterea, utrum choregos simul notaverit. Equidem id factum esse vix crediderim, quum, licet certo sciamus, quid de duobus choregis dixerit, poëtas designatos esse a multis, apud Plutarchum auctor fuerit Panætius ⁴⁰); de choregis ideam ad monumenta provocaverit, non ad libros. Histriorum autem notatorum in fragmentis nullum signum conspicitur; quanquam didascalica, quae de Aristophane aliisque poëtis supersunt, id probare videntur ⁴¹).

³⁷) Id summo iure Boeckhius contra Odericum probavit, Corp. Inscr. p. 351, quanquam is non de solo Aristotelis libro exposuit.

³⁸) Quod igitur Casaubonus Ionsiusque voluerant, Aristotelis librum ita citari potuisse, ut singulae partes *περὶ κωμικῶν*, vel *περὶ τραγικῶν* commemorarentur, id parum est verisimile.

³⁹) Idem antea docuimus, in athletarum indicibus conficiendis factum esse.

⁴⁰) Locus is est memoratu dignissimus, in Aristidis vita cap. I, de quo postea plura dicenda erunt.

⁴¹) Interdum enim, ut is argum. Pacis, nuper demum reperto, nominatur histrio. Atque id quidem ab Aristotelis consilio non abhorret, quum histriorum ars apud Athenienses maxime celebrata fuerit, at-

Praeterea in singulis poëmatibus enarrandis, quae poëtae in certamen commiserunt, utrum ea edita fuerint, an non edita; utrum ad posteriorem aetatem translata, an iam diu amissa, omnino non curavit. Nam doctas, non editas fabulas nominatas fuisse in didascaliiis, ut luculento Eratosthenis testimonio edocti compertum habemus, ita ex ipso libri nomine per se patet. Quodsi igitur grammatici animadvertunt, Rhesum fabulam ut genuinam in didascaliiis commemorari: inde nihil sequitur, nisi Rhesum fabulam quandam esse ab Euripide profectam ⁴²⁾. Quod posteriores fecerunt, ut primos singularum fabularum versus enotarent ⁴³⁾, id ab Aristotele non susceptum esse, scimus ⁴⁴⁾. Eratosthenes enim quum duas ab Aristophane Pacis editiones esse factas ex didascaliiis didicisset, utrum eadem iterum commissa, an nova fabula ab Aristophane edita fuerit, dubitavit. Neque id fieri potuisse credo illo tempore, quo primum libri maiore studio collecti bibliothecaeque comparatae sunt ⁴⁵⁾. Ac tum demum erat necessarium, quum docti

que interdum adeo poëtarum gloriam obscuraverit, Aristot. Rhet. III, 1.

⁴²⁾ Si non nefas habetur, in re cuius causa inter Hermannum et Boeckhium est magna concertatio coorta, sententiam dicere: profecto confitendum est, eam non posse concedi sententiam Boeckhio, minorem Euripidem auctorem fuisse. Refragatur enim vehementer Crates, qui ab Euripide adolescente Rhesum esse in socnam productam asserit, cf. Herm. Opusc. III, p. 266.

⁴³⁾ Cf. Athen. VI, 244, A. Ions. Scr. Hist. phil. II, 5, 7. (p. 162, ed. Dorn.) Casaub. ad Athen. VI, cap. VIII, p. 269.

⁴⁴⁾ Recte igitur Hermannus disputavit in Dissertatione de Rheso, p. 264 seqq. didascaliarum testimonio nihil constare, nisi Euripidem tragediam docuisse, cui nomen esset Rheso; quam hodie habemus tragediam Rhesum, utrum illa sit, de qua scriptum fuit in didascaliiis, nec ne, incertissimum esse.

⁴⁵⁾ De Aristotele Strabo l. XIII, „*πρώτος ὃν ἴσμεν συναγωγὴν βιβλία καὶ διδάξας τοὺς ἐν Ἀγύρῳ βασιλέως βιβλιοθήκης σύνταξιν.*“ Schoellius igitur suo iure adeo bibliopolis quodammodo Aristotelem accensendum esse, perhibet Hist. de letter. Graecq. III, p. 279. Cf. Pollux IX, 1, 47. Intpp. Aristoteles autem libris colligendis quam operam daret, erat incertus, utrum quae ipse nondum reppererat scripta aut a se ipso postea, aut ab alio quondam invenirentur. Utrum igitur superessent an amissa forent; Aristoteles non disquisivit. Boeckhlius autem summo iure ex ipsis his verbis „*αὐτὰ μόναι εἰζῶνται*“ conclusit, Odericij monumenta non esse didascalica.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXLVII

viri, his indicibus adiuti, praeiis scriptoribus suos libros adscribere, ac fallere homines librorum colligendorum cupidos incepissent. Eius autem fraudis initia inter Aristotelem et Callimachum ponenda esse, nemo infingitur ⁴⁶⁾.

Accedimus ad gravissimam, de Aristotelici libri auctoritate suscipiendam quaestionem, quas non potest rite, nisi fontibus perspectis, absolvi. Quas quidem quaestio a Casaubono, Ionsio reliquisque eorum sectatoribus praetermissa, nostra demum aetate primum ab Hermanno ⁴⁷⁾ Boeckhioque ⁴⁸⁾ tacta et incepta, nuper a Boeckhio, ab ipsis inscriptionibus provocato, fere perfecta ⁴⁹⁾, quantum id in hac librorum strage parvaque inscriptionum copia nostrati licebat. Didicimus igitur, Casaubonum, qui nihil certi de fontibus pronuntiavit, si didascaliarum editores sua cura tempora inquisivisse credidit, in errore versari. Didicimus deinde, Hermannum vere testimoniorum fide tempora fabularum adnotata esse ab Aristotele censuisse, sed minus recte ad probabilia argumenta, quibus homines docti confisi fuerint, provocasse. Quid enim ratiocinando opus est, ubi monumenta res omnes declarant accuratissime? Tum Boeckhio *sanctore constat*, marmoream didascaliam in Urbe repertam, quam esse putavit Odericus ⁵⁰⁾ inscriptionem ex doctorum libris compositam et a Romano homine confectam, ut imaginibus poetarum apponeretur. Denique verissime censuit Boeckhius ⁵¹⁾, aliud illud fragmentum, Athenis repertum et ex Fourmonti schedis editum, multo magis vetustaram didascaliarum indicis

⁴⁶⁾ Coniicio equidem, didascalias Aristotelis similesque libros eo tempore, quo summo studio quisque librorum copiam sibi comparabat eaque laude Ptolemaei Attalique reges imprimis florebant, fabulis veterum scriptorum nomine edendis vulgandisque ansam dedisse. A Callimacho igitur ars incipit, vera a falsis et suppositicis discernendi. Rhesus fabula, si vere non est Euripidis, sed alius cuiusdam hominis, ut censet Hermannus, hoc tempore esset confecta; cf. Valck. de Aristot. Iud. p. 7.

⁴⁷⁾ Herm. Opusc. III, p. 266 seqq.

⁴⁸⁾ Boeckh. de Dionys. p. 86.

⁴⁹⁾ Corp. Inscriptt. I, p. 349 seqq.

⁵⁰⁾ Odericus in libello de marmorea didascalia in Urbe reperta ad Caletanum Marinium p. LXVII. Boeckh. l. l.

⁵¹⁾ Boeckh. l. l. p. 351.

ad nos perlatis convenire. Erat igitur ex Boeckhii maxime probabili sententia liber Aristotelis ex monumentorum collectione, illis ipsis temporibus, quibus poëtae docuerunt, confectorum orta. Ac similiter Olympionicarum et Pythionicarum indices esse ab eodem viro conditos, iam iam intelligimus.

Notum est, ut Fr. Aug. Wolfii oratione utar ⁵²⁾, Athenienses, quibus nulla unquam gens gratius felicisque virilem gravitatem cum ludorum iuveniliū hilaritate coniunxit, per omne florentis Reipublicae tempus spectaculis et magnificentiae fuisse deditos. Sed res ex primis aetatibus populi ducta, servata eo conatantius et studiosius est, quod partem religionum continere videbatur. Quo quidem in studio Athenienses eo magis excelebant, quo maior omnem eorum agenda rationem honoris gloriaeque cupido regebat ⁵³⁾. Hinc igitur factum est, ut ad onerosa choregorum munera multi parati essent, opesque profunderent suas, ut honore et gloria nomen suum ornarent ⁵⁴⁾; hinc ut poëtarum maximus esset proventus, qui undique advolantes festis diebus victorias deportare studebant ⁵⁵⁾; hinc denique multimodis quisque suum nomen posteris tradere celebrandum cupiebat ⁵⁶⁾. Quasobrem monumentorum copiam, quibus singulae et poetarum et choregorum, et histrionum victoriae decorabantur, magnam ortam esse, nemo mirabitur. Ea qualia fuerint, paucis exponere lubet.

In omnibus musicis certaminibus quum choregi maximis sumptibus, quae choris iustruendis necessaria erant, coacti essent afferre, summo studio victoriam deponere voluerunt. Victores autem tripodes accipiebant praemio eosque in inscriptionibus ornatos aediculaeque impositos dedicare solebant, et in

⁵²⁾ Wolf. Prolegg. ad Leptin. p. LXXXIX.

⁵³⁾ Cf. Xenoph. Apomn. III, 3, 13. „*Ἀλλὰ μὴν οὐτε εὐφρονία τοσοῦτον διαφέρει οὐσιν Ἀθηναῖοι τῶν ἄλλων, οὐτε σωμαίων μεγέθει καὶ φάμῃ ὅσον φιλοτιμία, ἣνεκεν μάλιστα παροξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἔντιμα.*“ Adde III, 5, 3. Aristot. Ethic. Nicom. IV, 5.

⁵⁴⁾ Wolf. ad Dem. Leptin. Prolegg. p. CXIX, Boeckh. Staatshandb. I, 487 seqq.

⁵⁵⁾ Aristoph. Ran. 92 seqq.

⁵⁶⁾ Plutarch. Them. c. V.

Dionysi templo collocare ⁵⁷⁾; cui rei rursus magna pecunia summa impendi debebat ⁵⁸⁾. Credi potest, sensim monumentorum tantam processisse copiam, ut unum illud templum ea non comprehenderet omnia ⁵⁹⁾. Ac profecto videntur a Persicis certe bellis continuo ordine si minus omnium, plurimorum certe victorum nomina posteritatis prodidisse memoriae ⁶⁰⁾. Neque choregi solum nomen iis erat inscriptum, sed simul tribus, pro qua in certamen ille descenderat, et poëtae, quo usus fuerat, et archontis nomen, quo regnante chorus prodierat, aliaque similia addita reperiebantur ⁶¹⁾. Eademque sine dubio horum monumentorum erat ratio in certaminibus melicis, tragicis et comicis. Quamquam in his dubitatio superest, utrum ad comicos quoque poëtas antiquissima aetate — de posteriore enim constat tempore — choregici tripodes pertinuerint, nec ne. Equidem credo, quamdiu comoediarum commissio nulla civitatis auctoritate adiuta fuerit, non potuisse neque de tripodibus, neque de aliis cogitari monumentis ⁶²⁾. Hinc explicamus igitur, Aristotele auctore,

⁵⁷⁾ Boeckh. Corp. Inscriptt. I, p. 342 seqq.

⁵⁸⁾ Boeckh. ib. — Ita Harpocr. s. v. Ὀνήτωρ „Ἀλοχραῖος ἀνέθνης τὸν — τριπόδα καταργησάσας.“ Ita in Lysia, ἀπολογ. δωροδοκ. haec leguntur „καὶ ἀνήλωσα σὺν τῇ τοῦ τριπόδου ἀναδίσει“ cett.

⁵⁹⁾ Boeckh. Inscriptt. I. l.

⁶⁰⁾ Id ex Plut. Aristid. c. 1. intelligo, qui Panaetii haec verba affert „ἐκὸ γὰρ τῶν Περσικῶν εἰς τὴν τελευταίην τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δύο μόνους Ἀριστείδας ἀναγράφεται νικῶντας.“

⁶¹⁾ Boeckh. tamen p. 342, n. 211. inscriptionem protulit, sine archontis nomine, eamque formam recte esse dixit interdum adhibitam. Quod si additum fuisset archontis nomen, Demetrius non potuisset in errorem incidere.

⁶²⁾ Quae enim Aristoteles Poët. V, 8. tradidit „ἢ δὲ κωμῳδία διὰ τὸ μὴ σπουδαῖσθαι ἐξ ἀρχῆς ἔλαθε. καὶ γὰρ χορὸν κωμῳδῶν ἐπέπετε ὁ ἀρχὼν ἔδωκεν, ἀλλ' ἐθαλοῦνται ἕσσαν“, comparanda sunt cum Plutarchi verbis Themist. c. 5. „ἐνίκασι δὲ καὶ χορηγῶν τραγωδοῖς, μεγάλῃν ἤδη τότε σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἀγῶνος ἔχοντος· καὶ πῖνακα τῆς νίκης ἀνέθνης.“ Quo tempore chorus dederit archon primum, non potest accurate indicari. At falso mihi videtur Meinek. huc traxisse Aristot. Pollit. VIII, 6., ubi Thrasippl tabula commemoratur, Ἐμφαντεῖδῃ χορηγῆσαντος. Ibi enim non de comico, sed de melico poëta dictum esse, quicumque ipsius scriptoris verba legit, mecum obtinebit. Ecphantidem autem melicum fuisse poëtam, ac falso Naekium fabulam Διόνυσος inscriptam elicuisse, ipsum credo Meinek. nunc non fugiet. cfr. Q. sc. I, 12. 13.

incertam omnium de priscis Comicis narrationum indolem. De qua re melius indicare liceret, si Heliodori liber de tripodibus Atheniensibus non esset amissus ⁶³), ex quo Harpocratio, qui Aristotelis didascalias possidebat, sola choregorum nomina cognoverat. Iam si ad Aristotelem redimus, is sane potuit tripodibus choregicis uti, usumque se esse interdum, aliis in libris ostendit ipse ⁶⁴); sed neque omnia, quae ibi tradita erant, in suum librum recepit, neque quae recipere volebat, ibi omnia invenit. Nam primum choregos eum non enumerasse singulos, iam supra vidimus. Deia fabularum a poetis doctarum nomina ex tripodibus haurire frustra studuisset. Quare ex his quoque intelligimus, quanta fuerit antiquorum utilitas epigrammatum ⁶⁵).

Veluti inter impensas et ministeria, quibus divites Attici cives onerabantur, trierarchia in totius civitatis commodum erat instituta; ita ad tribuum honorem potissimum spectabat choregias onus. Quare factum est interdum, ut, si quis choregus insignis fuerat in choris adornandis et instruendis, magnumque tribulibus suis, victoriam imprimis claram consecutus, compararat honorem, illi tribus monumentis positis honoribusque aliis tributis se gratam praeberet. Cuius rei apertum signum repertum est nostra aetate antiquissimum monumentum, quod Boeckhius singulari diligentia sua nuper et in integram formam restituit et explicavit ⁶⁶). His igitur ex monumentis Aristoteles vix poterat, quae sibi utilia essent, haurire.

Pergamus ad illud monumentorum genus, quod Boeckhius non temporarium et extraordinarium fuisse censuit, sed ab auctoribus didascaliarum adhibitum ⁶⁷). Ac profecto quidem, si primum de solo Aristotele loquimur, quae ex illius libro enarrantur a posterioribus, ea omnia possunt ex monumentis hoc modo conditis petita esse. Archon enim additus reperitur; festi

⁶³) cfr. Harpocr. s. v. *Ὀνήτωρ*. Boeckh. Corp. Inscr. Praef. p. VIII, et ad. n. 211.

⁶⁴) cfr. Arist. Polit. VIII, 6.

⁶⁵) van Goens de Simonide p. 5 sq.

⁶⁶) Corp. Inscriptt. I, p. 343 seqq. n. 213.

⁶⁷) Ib. p. 352 seqq.

dies suprascripti fuerunt, quae Boeckhii est coniectura maxime probabilis, fabulae singulorum poëtarum sunt nominatas. Sed si ea omnia, quae Boeckhius tanquam ex didascalii petita collegit, contemplamur: ita quis primam adeptus sit laudem, discimus quidem, sed qui secundum tertiumque praemium acceperit, incertum manet. Nam in sine unus modo victor nuncupatur. Memorabilis mihi visa est huius monumenti cum Pluti fabulae didascalii consensio. In Pluti enim argumento haec verba legimus: „*Ἐδιδύθη ἐκ ἀρχοντος Ἀντιπάτρου, ἀνταγωνισθέντος αὐτῷ Νικοχάρους μὲν Δάκκωσιν, Ἀριστομένους δὲ Ἀδμήτῃ, Νικοφάντος δὲ Ἀδώνιδι, Ἀλκαίου δὲ Πασιφάγῃ*, quibus in verbis quinque simul poëtas nominatos videmus, sed praemia eorum non indicata reperimus. In tanta omnium certarum narrationum inopia non nefas, ut credo, habebitur, si ad coniecturas confugio. Quid igitur, si quibus temporibus media, quam dicunt, comoedia Athenis visa est, in comoediis publice edendis mutatione facta unus tantum praemium accipere potuisset? Illa aetate, qua Agyrrinus poëtarum praemia diminuere studuit ⁶⁴⁾, fortasse alii quidam, qui hac via incedentes invisais poëtis nocere studebant, extiterunt.

XIII.

Egregium sane toti antiquitatis studio accessisse adiumentum, ex quo tempore primum inscriptiones per totam Graeciam aliasque terras dispersas viri egregii colligere et digerere coeperunt; nemo est, qui ignoret. Saepenumero autem tam mutilata ad nostram aetatem pervenerunt, quibus inscriptae leguntur, monumenta, ut multa, quae certa sint et extra omnem dubitationem posita, sobrius et accuratus interpres ex iis elicere nequeat ⁶⁵⁾. Quod hoc magis dolendum est, quo saepius, si tota monumenti forma servata neque inscriptionis pars maxima deleta haberetur, haud incertam rerum gravissimarum cognitionem acceptam referremus iis, qui lapides reppererunt, volve-

⁶⁴⁾ Boeckh. Staatshaush. I, p. 258, n. 392.

⁶⁵⁾ Boeckh. Corp. Inscriptt. I, Praef. p. XXVI.

runt, descripserunt et quae inscripta erant, ediderunt. Quo plures vero sensim in lucem protrahentur inscriptiones; — at fore ut earum in dies augetur multitudo, quum studium summum et omnibus in terra recens excitatum, tum restituta Graeciae libertas ⁷⁰⁾ sperare nos iubent — eo maior alteram ex altera explicandi, quae via optima cunctis videtur esse, nobis patebit facultas. Nunc autem et copia inscriptionum lapidibus incisarum et librorum chartis mandatarum ope adiuti haud raro id efficere possumus, ut ancipiti coniecturae insistamus non necesse sit. Neque dici potest, quam felici diligentia ingenique sagacitate praecipua Boeckhii in edendo inscriptionum corpore versatus sit; qui ut in re feliciter incepta feliciter pergat, quicumque antiquitatis studia diligunt, vehementer optant.

Haec mihi in mentem redeunt, quotiescunque ad inscriptionem ex schedis Fourmonti a Boeckhio editam, de qua superioris capituli in sine locutus sum, reversus, quae ibi a Boeckhio adnotata sunt relego. Quod enim ille sibi repperisse visus est, in uno monumento duas conspici columnas, quae ad eadem sollemnia idque ad urbana Liberalia pertineant; prioremque Comicos et posteriorem Tragicos complecti: id veri quidem persimile esse puto, sed quo minus pro certo et indubitato sumam, multis impediatur. Atque ego neminem fore arbitror, quin re diligenter cognita mecum consentiat. Paucis defungar ⁷¹⁾. Quae in altera columna de tragicis poetis, in alterius initio de comicis supersunt; tam manca esse et truncata credo,

⁷⁰⁾ Boeckh. Corp. Inscr. I. Praef. p. XIV.

⁷¹⁾ Non est, quod commemorem, quibus in singulis rebus a summi viri sententia recedendum esse credam. Ita in tragica columna quum per se appareat, histrionis mentionem vs. 2, 6, 12, 15. factam esse: vs. 3. et 10. minus vere coniecisse Boeckhium, haud dubie sine mora concedatur. Universe autem, quoniam quae scriptis ex antiquitate ad nos perlata sunt, rerum traditarum copia a monumentis lapideis fore semper superantur, monumenta lapidea e libris cautissime esse supplenda arbitror. Removissem igitur non ex notis, sed ex textu, quem vocant, tertio versu Antiphanis nomen. In tanta enim comicarum fabularum copia, quanta Athenis docta est, praeter Diphilum, Eubulum, Antiphanem alii fabulas *Ἀναστροφόμενοι* inscriptas docere potuerunt. Multa, puto, fabularum postarumque nomina, quae in libris nostris nusquam apparent, monumentis repertis nobis restituentur. Eam igitur legem fragmentorum editori et interpreti esse scribendam opinor.

ut coniecturae, quibus restituere et rescire monumentum studeat, vel sagacissimum editorem destituant. Nonnulla tamen legi et intelligi possunt. Sed in iis prorsus nullum conspicitur signum, ex quo colligere liceat, in utraque columna uno in monumento coniuncta poëtas esse recensitos, qui iisdem annis docuerint. Columnam priorem, quantum servata est, duo complecti annos quum sit apertum: in posteriore contra versu quarto et septimo archontes designatos eosque ab illis diversos esse sumpsit editor: ut non videas, quomodo talis comicorum et tragicorum poëtarum coniunctio fieri potuisset evitarique summam rerum confusio. Cogitandum est enim, Comicos unam comœdiam, tetralogias autem Tragicos docere solitos fuisse singulos. Quamobrem si comici poëtae eiusque et fabulae et histrionis commemoratio duo versus efficiebat; contra earundem rerum descriptio apud Tragicos tres certe versus desiderabat ⁷²). Aut igitur parum probabilis videbitur editoris coniectura, Archiam archontem (Ol. 108, 8) commemorari eo versu, quo altera in columna Comici recensentur, qui Diodoro archonte suas docuerunt fabulas: aut tota monumenti ratio aliter explicanda est. Neque infirior, mihi perquam mirum visum esse, quod solos poëtas et eorum fabulas histrionesque nominatos video, neque tribum, neque patriam poëtae indicatas reperio: quorum prius, quia alia aderant monumenta, ferri potest, posterius autem vix admittebatur, praesertim quia poëtae interdum peregrini erant. ⁷³), et quem hic memorari videmus, Diodorus ⁷⁴) Sinopensis. Quam igitur nostra aetas in reperiendis eruendisque antiquis monumentis insignis fuit felicitate, ea nos commovet, ut speremus, fore ut alii mox certiora de monumentis didascaliciis sciant et doceant ⁷⁵).

⁷²) Ita (vs. 13—15.) tribus versibus et poëtae et fabularum et histrionis nomina comprehendendi videntur.

⁷³) Boeckh. Corp. Inscriptt. I, n. 211. Nunc Boeckhii testimonio utimur; postea rem pluribus explicabimus.

⁷⁴) Ib. p. 354.

⁷⁵) Etiamsi duo reliqua didascalica monumenta, quo nomine Oderico auctore appellata sunt, huc non pertinent; tamen ea quoque paucis attingam. Ostendant enim praeclare, quam exigui fructus summae dili-

Revertor ad Aristotelem. Is igitur in aliis monumentis chorēgos, victores et tribus ⁷⁶⁾; in aliis poetas fabulaeque doctas et publice in certamen commissa poemata repperit: in utrisque archontes designatos vidit monumentisque inter se comparatis, quaecunq; scire cupiebat, enucleare potuit. Summa diligentia eum id suscepisse negotium et sustinuisse, docet viri, quam ubique praestitit et probavit, eximia indoles. Sed fortasse praeter eos fontes, qui lapidibus incisi reperiebantur, alii aderant chartis mandati, iique potissimum sunt ab Aristotele adhibiti. Qua de re quanquam certum non asserre possum testimonium veteris scriptoris, tamen eam ipsam per se satis

gentiae et sagacitati insignium virorum propositi sint, si inscriptionum fragmenta perquam male habita explicanda sumunt. Quae Odericus protulit, ea sunt tam vana et irrita, ut eius errores Boeckhii plerosque omittendos putaverit (p. 352.); Boeckhii autem, post Odericum easdem inscriptiones aggressus, profecto summam laudem merito adeptus est. Tamen non raro ab eius opinione dissentimus. Tam truncata sunt omnia, ut saepe nihil fere videas, nisi, si plena esset tabula, optimam inde hauriri posse rerum gravissimarum notitiam. Imprimis turbant numeri Γ , Δ , Ξ adscripti. Quos si Odericus de victoriis ex fabula reportatis falso intelligebat, non meliore credo ratione ad ordinem commissionis Boeckhii rettulit. Neque enim, si vere imaginibus poetarum erant supposita signa, quare tabulae auctor commissionis causam notaret, ullam probabilem causam videbis; neque intelliges, si ex doctorum libris ea hausta dicuntur, unde talia hauserit, quae vix quisquam doctorum notata digna iudicavit. Re licet diu pensitata, equidem tamen incertus haereo. Cogitabam, poetas fabularum numerum referri, ut legendum sit $\kappa\alpha\mu\phi\delta\iota\alpha\iota$ Δ , comoediae quattuor, Γ $\epsilon\upsilon$ $\alpha\sigma\tau\alpha\iota$, tres in urbe; at Ξ quomodo explicari possit, equidem non perspiciebam. Rem igitur reieceram, novam viam ingressus. Credebam signa esse eos numeros, e quibus colligi debeat, alius poetae recenseri dramata. Confirmari videbatur, quia inter Δ et Ξ archontum nomina continuantur, ita ut descendatur a priore ad posteriorem, dein post Ξ iterum ad priores redeatur. Sed quae sequuntur, omnem coniecturam elidunt. Quare equidem his me expedit nequeo, et certiora desidero. — Pro $\text{III}\text{I}\text{O}\text{T}$ scripsit editor n. 230. $\text{I}\text{I}\text{I}\text{K}\text{O}\text{V}$, idque nomen esse hominis, primarum actoris coniecit. Quae coniectura quanquam non prorsus improbabilis est, tamen in hac tabula, quum nihil simile reperitur, mihi videtur ambigua. Credo genitivum ad fabulam pertinuisse, ut supra $\text{A}\text{I}\text{O}\text{V}\text{I}\text{O}\text{V}$ $\gamma\omega\alpha\iota$ scriptum erat: ac mihi redit in memoriam Alexidis fabula, $\text{A}\gamma\omega\iota\varsigma$ η $\text{I}\text{I}\text{I}\text{K}\text{I}\text{O}\text{S}$ inscripta atque $\epsilon\upsilon$ $\text{I}\text{I}\text{I}\text{K}\text{O}$ interdum laudata, cfr. Schweigh. Ind. Auct. in Athen. XIII, p. 18 et 20. — Neque negari potest, accuratorem saepissime desiderari lapidum descriptionem.

⁷⁶⁾ cfr. Otfir. Müller in Encyclop. VI, 234.

probabilem esse, et Atheniensium consuetudine et librorum in Olympiis Pythicisque ludis adhibitorum exemplo confirmari credo ⁷⁷⁾.

Venio nunc ad aliam quaestionem, utrum Aristoteles illa monumenta descripserit, an ex monumentis, quae colligere cupiebat, excerpserit, ac suo more singula explicuerit. Qua quidem de re quid Boeckhins sentiat, nobis inde certo videmur intelligere, quod ubi de Graecarum inscriptionum collectionibus disputat ⁷⁸⁾, primum rei operam dedisse Philochorum Atheniensem affirmat. Etenim si princeps fuit Philochorus, qui floruisse Olymp. 118—129 dicitur ⁷⁹⁾; idem negotium non potest ante eum Aristoteles, qui Olymp. 99—114 vixit, suscepisse. Quamquam idem vir eidem opinioni adversari videtur, non solum ubi didascalias etiam ex inscriptionibus potissimum collectas esse censuit ⁸⁰⁾, sed etiam ubi ipsa monumenta didascalias appellatas a posterioribus in partes vocari potuisse credidit ⁸¹⁾. Ego ipse autem, si quae de Olympionicarum et Pythionicarum indicibus dixi contemplor, totamque rei rationem cogito; non possum quin in eam sententiam redeam, ut putem, ipsa monumenta non esse ab Aristotele descripta, sed excerpta duntaxat et in usum eius conversa. Incertum est adeo, neque ullo veteris scriptoris testimonio probatum, didascaliarum nomen ante Aristotelem ad indices didascaliarum et monumenta, quibus qui docuerint inscripti legebantur, pertinuisse.

His expositis superest alia quaestio, perquam digna quae diiudicetur. Etenim iam supra vidimus, paucas modo earum, quas nobis ex antiquitate traditas legimus res didascalicas, ad Aristotelem referri auctorem; saepe ad didascalias provocatur, auctoris nomine non addito; saepe vero etiam res didascalicae traduntur simpliciter, ne libro quidem nominato, unde eae peti

⁷⁷⁾ Confer, quae Boeckhins Staatsh. d. Ath. de scribis (I, 198, 257 seqq.) et rerum sacrarum curatoribus congessit (ib. I, 231).

⁷⁸⁾ Boeckh. Corp. Inscriptt. I, Praef. p. VIII.

⁷⁹⁾ Ex verissima Leauxii sententia, de Philochori vita et scriptis p. 2.

⁸⁰⁾ Corp. Inscr. I, p. VIII.

⁸¹⁾ Ib. p. 350.

possint. Boeckhius quo loco aliquot composuit didascalicarum notarum specimina ⁸²⁾: omnia miscuit, neque immerito fortasse id fecit. Quaeritur igitur, quibus potissimum in libris res didascalicae traditae fuerint, quibusque auctoribus eas debeamus. Utrum autem ante Aristotelem aliquid simile fuerit compositum, nec ne, equidem nescio; id autem scio, si quis de eadem re ante eum scripserit, eum ita esse victum et superatum, ut pro nullo scriptore habendus sit. Praeterea, si Aristoteles res historicas colligendi negotium in se suscipit, vix cogitari potest, inter posteros quemquam accuratius rem perficere potuisse: quanquam ille ad suam usque aetatem collectionem deduxit, posteriora non tetigit, ut bene egissent, qui ubi ille scribere desiderat, incepissent et reliqua addidissent. Sed quo tempore Panaetius Rhodius philosophus Stoicus vivebat (a. u. c. 569 — 642), catalogos poetarum, qui Medicis et Peloponnesiacis temporibus floruerant, multi (*συγχοί*) confecerant ⁸³⁾. Videamus igitur, quo modo res sese habeat.

Nota est Peripateticorum philosophorum consuetudo, summi praeceptoris vestigiis insistendi resque ab eo tractatas explicatius tradendi, non tractatas suscipiendi, atque uti ipse vivus fecisset, ita scribendi. Propterea saepissime libros ediderunt discipuli Aristotelis ⁸⁴⁾, quales ab ipso praeceptore editos esse compertum habemus: ita ut multae inde difficultates variaeque opiniones ex hac re natae sint. Inter Aristotelis autem discipulos diligentia sua in rebus historicis exponendis et colligendis adhibita maxime insignis est Dicaearchus, quem summo

⁸²⁾ Corp. Inscr. I, p. 350.

⁸³⁾ Plut. Aristid. cap. 1.

⁸⁴⁾ Duobus locis Plutarchus commemoravit, quae merita Aristotele duce Peripatetici in res musicas contulerint, de Musica 1131, E. „καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ περιπάτου φιλοσόφων οἱ ἀριστοὶ περὶ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς συντάξαι ἐκπούδασαν“ et Non posse suaviter vivi sec. Epicur. 1069, A. De posteriore loco iam supra locuti sumus, quia ad didascalias Ionsius eum traxerat. Videndum est tamen, an pro Aristotelis nomine Aristoclis reponendum sit, cuius nomen cum nomine Aristotelis aliquoties esse mutatum, I. G. Vossius animadvertit de hist. Graecis II, 1, p. 166. „Nempe librariis quia illud Aristotelis notius foret, huius nomen reposuerunt.“ Aristoclis enim libri περὶ μουσικῆς et περὶ χορῶν apud Athenaeum commemorantur. cfr. Schweigh. Ind. Auct. p. 51.

amere et admiratione persecutus est Cicero, testis locupletissimus ⁸⁵⁾. Ad hunc res didascalicae interdum referuntur. Ranas Aristophanis bis esse, non in certamen commissas, sed publice editas; Sophoclemque, cum Oedipum regem doceret, a Philocle victum; ex Dicaearchi libris grammatici nos decuerunt ⁸⁶⁾. Sed librum *διδασκαλίας* inscriptum eum non edidisse constat: quod verissime Casaubonus ⁸⁷⁾ ex his grammatici verbis collegit „*Δικαίαρχος δὲ Δίαντος θάνατον ἐπιγράφει· ἐν δὲ ταῖς διδασκαλίαις Αἰας ἀναγέγραπται*“, quibus Dicaearchus didascalii et, quod simul inde patet, Aristoteli, didascaliarum auctori opponitur. Alios tamen similes libros composuit, quorum tituli commemorantur, *ὑποθέσεις τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους μύθων, περὶ μουσικῆς, περὶ μουσικῶν ἀγώνων, περὶ Διονυσιακῶν ἀγώνων, Ὀλυμπικόν, Παναθηναϊκόν, Τριπολιτικόν, περὶ βίων* ⁸⁸⁾. In his, occasione oblata, ex Aristotelis didascalii nonnulla notavisse, praeceptorisque testimonio usus esse videtur; ut qui illius librum non possidebant, res didascalicas ex huius scriptis cognoscerent. Ita de Arione, a quo primo cyclicum chorum Aristoteles editum esse dixerat, praeceptori assensus est ⁸⁹⁾.

Posteaquam Aristoteles bibliothecae constructione ostensa ⁹⁰⁾, grammaticisque et criticis studiis inceptis ⁹¹⁾, viam munierat; non eius discipuli solum ea progressi sunt, sed mox Alexandriam et Pergamum eadem studia sunt translata, et a

⁸⁵⁾ Groddeck Init. Hist. Gr. literar. I, p. 139, 218.

⁸⁶⁾ cfr. Argum. script. ad Ran. Aristoph. et Sophocl. Oedip. Reg.

⁸⁷⁾ Animadv. ad Athen. VI, p. 260.

⁸⁸⁾ cfr. Voisius de hist. Gr. I, IX, p. 46. Iona. Script. hist. philos. I, 16, p. 99 seqq. Plut. de Mus. p. 1124, A. „*τοῦτο δὲ δηλοῖ ἢ τῶν Παναθηναίων γραφὴ ἢ περὶ τοῦ μουσικοῦ ἀγῶνος*“, quas utrum ad publicam scriptum de festo Panathenaeo apud Athenienses trahenda sint, an ad Dicaearchi librum, *Παναθηναϊκόν* inscriptum, incertus haereo.

⁸⁹⁾ cfr. Procl. Chrestom. ap. Phot. Ed. CCXXXIX. et schol. ad Avv. Aristoph. 1411. Iona. de scr. H. ph. I, XI, 4. p. 63. et loc. supr. laud.

⁹⁰⁾ „*πρῶτος ἂν ἴερην συναγωγὴν βιβλία καὶ διδάξας τοὺς ἐν Ἀθήναις βασιλείας βιβλιοθήκης σύνταξιν*“ Strabo XIII, p. 418. ed. Casaub.

⁹¹⁾ F. A. Wolf. Prolegg. ad Hom. p. CLXXI.

permultis eximisque viris sucta et amplificata. Ac primum quidem Alexandrinos, dein Pergamenos criticos adaeamus.

Alexandriae autem primus in sese oculos convertit Callimachus, qui artem poëticam cum grammatica ita coniunxit, ut in utraque summam laudem adeptus esse perhibeatur. Cuius duo potissimum libri huc referendi sunt, quorum inscriptiones a Suida ita notatas accepimus „Πίνακες τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ δελαμψάντων καὶ ὧν συνέγραψαν, ἐν βιβλίοις κ' καὶ ρ'“ et „Πίναξ καὶ ἀναγραφὴ τῶν κατὰ χρόνους καὶ ἐπ' ἀρχῆς γενομένων διδασκάλων.“ At memorabile est, quod has librorum inscriptiones apud nullum alium scriptorem legimus. Nimirum universae appellabantur plerumque Πίνακες, tabulae, ommissis ipsis rebus, quas tabulis scriptor comprehenderat. Docet hoc Etymologus his verbis ⁹²⁾ „ὁ δὲ Χοιροβοσκὸς εἰς τὸ ἀνεκφώνητον λέγει πίνακας, ἐν οἷς αἱ ἀναγραφαὶ ἦσαν τῶν δραμάτων· ὁ οὖν Καλλιμάχος ὁ γραμματικὸς ἐποίησε πίνακας, ἐν οἷς ἦσαν αἱ ἀναγραφαὶ παρὰ τῶν ἀρχαίων· οἷς ἐντυχὼν ὁ γραμματικὸς ἐποίησατο τὰς ὑποθέσεις τῶν δραμάτων“; docet Aristophanis Byzantii liber ⁹³⁾ „Πρὸς τοὺς Καλλιμάχου Πίνακας.“ Interdum autem titulos reperimus alios. Apud Athenaeum ἐν τῷ τῶν παντοδαπῶν Πίνακι ⁹⁴⁾ et ἐν τῷ τῶν παντοδαπῶν ξυγγραμμάτων Πίνακι ⁹⁵⁾; ac praeterea τῶν φητόρων ἀναγραφὴ ⁹⁶⁾. Ut meam de his omnibus sententiam statim ab initio profitear, Suidae primus liber videtur mihi veram iustamque continere inscriptionem,

⁹²⁾ Etym. Magn. s. v. πίναξ, p. 672, 29. ed. Sylb.

⁹³⁾ Athen. IX, p. 408. Incertum est operis inscriptionem contemplanti, utrum liber contra Callimachum scriptus fuerit, an additamenta ad illius Πίνακας comprehenderit. Illud Fabricius credit, III, XIX. p. 488, a Beckero propterea vituperatus, Demosth. Philipp. Red. p. 506; hoc Casanbonus ad Athenaeum multique post eum alii. Ceterum eodem modo simpliciter ἐν τοῖς Πίναξί citat librum Diog. Laërtius VIII, 86. ed. Meusag.

⁹⁴⁾ E Bentleii coniectura, in Callim. Fragm. p. 471, quam recte probat Schweigh. Animadvv. in Athen. III, 440. Aliter Bentleius, addita voce συγγραμμάτων Epist. ad Mill. p. 509, Lips.

⁹⁵⁾ Athen. XIV, p. 643, e.

⁹⁶⁾ Athen. XV, p. 669. Scriptum in Athenaei libris τῶν φητόρων, quod corrigendum est ex Dionys. Halic. VI, p. 725, ed. Reisk. „πίνακας τῶν φητόρων.“

atque ea omnia complexus esse, quae singulatim interdum recensentur. Id ostendit ipse ille titulus, qui omnes scriptores simul complecti librum aperte indicat; id ostendit numerus partium libri indicatus. A Callimacho, brevilloquentiae amatore osoreque prolixorum librorum ⁹⁷⁾, in plurimas partes pro argumentorum diversitate liber erat divisus, quarum unaquaeque propriam habebat inscriptionem. Huc pertinet τῶν φητόρων ἀναγραφὴ; haec τῶν παντοδαπῶν ξυγγραμμάτων πίναξ. Namque quum multae res essent, de quibus librorum multitudo extare non potest, singuli tamen homines scripta composuerant, ea omnia uno libro ita inscripto comprehendit. Eius libri de ratione nulla prorsus oboriri potest dubitatio, quoniam fragmenta luculenta in Athenaei Deipnosophista supersunt ⁹⁸⁾. Huc denique πίναξ καὶ ἀναγραφὴ τῶν κατὰ χρόνους καὶ ἀπ' ἀρχῆς γενομένων διδασκάλων, qui imprimis crebro a grammaticis adhibitus est, quia res continebat, ab iis saepissime tractatas; quamobrem Choeroboscus spud Etymologum de eo singulatim verba fecit. Quae si vera sunt, ut credo verissima esse, et falso est Fabricius a Groddeckio reprehensus ⁹⁹⁾, et διδασκαλιῶν optima est scriptura, ita ut coniectura διδασκαλιῶν non admitti possit ¹⁰⁰⁾. Nam quomodo factum esset, ut in magno πίνακων libro poetae omitterentur; et si non omissi erant, non de scriptis solum, sed

⁹⁷⁾ Athen. I, 3. Spanh. ad Callimach. p. 118.

⁹⁸⁾ „Δείπνα ὄσοι ἔγραψαν, Χαιρέσων etc.“ Athen. I. l.

⁹⁹⁾ Groddeck Initia II, p. 13.

¹⁰⁰⁾ Casaubonus quum reciperet hanc inscriptionem „διδασκαλιῶν“, quia Suidas solus eam refert, imprimis in errorem coniectus esse videtur falso intellecto scholiastae Aristoph. ad Aves 1242 loco. Eum enim videmus ex Avium Aristoph. enarratore haec notasse verba: „ὁ Καλλιμαχος ταύτης τῆς διδασκαλίας οὐ μίμηται,“ ex quibus colligas, didascalias virum scripsisse. At si ipsi verba adspicimus, statim diffugerunt omnia. Legitur enim ad v. 1242 „ὁ μὲν Καλλιμαχος γράφει οὕτως, Λικυμνίαις βολαῖς, φησι, ταύτης τῆς διδασκαλίας οὐ μίμηται.“ Quae igitur Casaubonus ad Callimachum traxit, sunt potius ad Aristophanem trahenda, quod patebit omnibus, qui totam scholiastae annotationem accurate legunt. Quaeritur enim, utrum verba tangant Euripidis fabulam, an proverbiale contineant locutionem, qua in re ut saepe, cf. Suidas s. v. Καλλιμαχος, adversantes sibi invicem Apollonium et Callimachum cernimus. Stoeckerus de fragm. p. 4. vitium non sensit. At Londius quoque non evitavit l. l. p. 167.

de scriptoribus maxime sermo est a Callimacho institutus. Separandos autem ab hoc libro censo *πίνακας τῶν νόμων* ¹⁾, ab Athenaeo citatos, et *πίνακα τῶν Δημοκρίτου γλωσσῶν καὶ συναγμάτων* ²⁾, quos alii interdum ei adiunxerunt ³⁾.

Iam quum Callimachus totam Alexandrinam bibliothecam exhaurire omnesque omnium generum scriptores complecti studisset: nemini mirum videbitur, si eum non raro a veritate aberrasse posteriores docuisse audit. Ipsosque illos reprehensores de viro eximio iniquius iudicasse dixerim, qui quum ex tota scriptorum mole unum sibi genus separarent, mox meliora scirent et docere possent, quam Callimachus. Quare iniuste, credo, Dionysius Halicarnassensis, iniuste Photius aliique eum tractarunt ⁴⁾. Quomodo autem liber comparatus fuerit, nemo melius inter recentiores exposuit, quam Ionsius ⁵⁾, historiae philosophiae scriptorum enarrator. Is igitur ita eruditorum historiam ab eo illustratam esse demonstravit, ut eos nominaret, eorumque vitam describeret, libros enumeraret et initia notaret, versuumque numeros indicaret. Qua ex re apparet, talem librum non componi potuisse, nisi ab homine, qui magnae bibliothecae usum haberet, ipsaque Callimachi comparatio cum Pergamenis tabulis ostendit, Callimachum et Pergamenes grammaticos in bibliothecarum suarum usus ad tale opus condendum sese contulisse ⁶⁾.

In ea autem parte libri, qua *διδασκάλων* historiam exposuit, haud dubie Aristotelis didascalii usus est, ita ut iis adiutus tempora poetarum eorumque carminum reperire studeret. Ac, nisi fallor, Callimachus primus Aristotelis didascaliarum librum cum superstitiis carminibus comparavit, et quae re-

¹⁾ Athen. XIII, 585. b.

²⁾ Suidas s. v. *Καλλίμαχος*.

³⁾ Verbi causa Fabricius Bibl. Gr. I. I.

⁴⁾ Dion. Halic. de Dinarcho V, p. 630, 661; Isae. V, 594. de admir. vi in Demosth. VI, 994. Krüger ad Dionys. Prolegg. p. VII. Becker Demosth. Philipp. Red. p. 509. Photius p. 491, b. 31, ed. Bekk.

⁵⁾ Ions. Scr. hist. philos. II, 5, 1—10, p. 159—165, ed. Dorn.

⁶⁾ Componuntur ab Athenaeo VIII, 836. d. et a Dionysio Halicarnassensi, de Dinarcho V, 630, 661.

stant adhuc et amissa sint, quaesivit. Aristoteles, nulla carminum amissorum aut servatorum ratione habita, omnes poëtas, quos potuit, in uno libro collegit, et quae carmina ediderint notavit; Callimachus inspectis libris servatis, eorum indicem fecit, poëtarumque vitas ex Aristotelis libro cognovit. Hoc igitur in negotio est interdum ita, ut se expedire non posset, fabularum *διασκευαῖς* impeditus, quas non accurate cognoverat. Narrant enim grammatici, hac difficultate eum adductum fuisse, ut didascalias reprehenderet, quia quo tempore fabulae doctae fuerint, non recte tradidissent; sed eam ipsam ob causam ab Eratosthene ad *διασκευαῖς* esse provocatum ⁷⁾. Eodem traho, quod apud Athenaeum lego de Eunucho fabula Diphili nominata ⁸⁾, quam quum primo ederet poëta, *Ἀλεξιστελής* appellaverat. Eam enim quum simpliciter Eunuchum inscripsisset Callimachus, posteriores demum critici atque ipse fortasse Eratosthenes Eunuchum, sive Militem, *Ἀλεξιστελίου* esse *διασκευήν* docuerunt. At quum talia ne sciret Callimachus, vix credi potest, ante eum quenquam eidem negotio operam navasse. Simul autem perspicitur, Callimachum non potuisse didascalias reprehendere, si illa ipsa monumenta eodem tempore lapidibus incisa, quo fabulae actae erant, eas continere credidisset. Vituperavit sine dubio monumentorum collectorem Aristotelem eumque negligenter susceptas partes tenuisse censuit. Neque poterit proinde affirmare quisquam, Callimachum didascalias scripsisse ipsum.

A Callimacho ad eius praestantissimos transeo discipulos, Eratosthenem Cyrenaeum, et Aristophanem Byzantium ⁹⁾. Posteaquam enim Callimachus summa diligentia omnes scriptores eorumque opera collegerat, singuli ut dixi poterant singulas eius libri partes singulatim pertractare atque hac progressi

⁷⁾ Schel. ad Nubb. Aristoph. 544.

⁸⁾ Athen. XI, 496, e. f.

⁹⁾ Suid. s. vv. *Καλλίμαχος*, *Ἐρατοσθένης*, *Ἀριστοφάνης Βυζάντιος*. Quae autem de Aristophanis Byzantii vita, quae in Suidae lexico legitur, disputavi, iis addendum erat, falso Meinekium Q. Sc. II, 41. Vitruvium intellexisse Praef. lib. VII, qui de morte Zoili locutus, tacuit de Aristophanis vitae exitu. Ad Zoilum eam narrationem omnes traxere, cfr. Lilius Gyraldus Poëtar. histor. II, p. 95 seq. ed. Iensii.

via, in multis veriora facile reperire. Idque primum fecisse Eratosthenem, ex fragmentis recte colligitur. Etenim scripsit ille librum, cui titulus erat *περὶ ἀρχαίας κωμωδίας* ¹⁰⁾, quem alii citant *περὶ κωμωδίας* ¹¹⁾, alii *περὶ κωμωδιῶν* ¹²⁾; quo quae de comicis poetis praeceptor dixerat, a discipulo aucta sunt et correctae. Hoc igitur libro docuit discrimen, quod interest inter editas et doctas poetarum fabulas; hoc comparavit servatas cum amissarum nominibus ¹³⁾; hoc Aristotelis testimonio se usum esse ipse confitetur ¹⁴⁾. Ut igitur Olympionicarum in indice, ita in libro de comoedia scripto libros Aristotelis adhibuit, eorumque fidem et auctoritatem sua auctoritate tuitus est et servavit. Neque contemnenda est viri auctoritas, quem *scimus* Athenis Alexandriam arcessitum ¹⁵⁾, ac saepe illuc reversum ¹⁶⁾ ipsa monumenta consulere potuisse. Eratosthenis igitur de didascaliiis locus; librum *διδασκαλιῶν* non composuit.

De Aristophane Byzantio paucis defungi possumus. Is enim ubi ab Athenaeo iis adnumeratur, apud quos fabularum nomina reperire licet ¹⁷⁾, vix dubitari potest, quin provocaverit ille ad librum *πρὸς τοὺς Καλλιμάχου πίνακας* scriptum. Commentariis suis multos ille scriptores ornavit; tragicarum comicarumque fabularum argumenta scripsit; atque in iis de rebus didascalicis fortasse exposuit, didascalias autem minime composuit; ipse quoque Aristotelis testimonio confisus.

Praeterea Aristarchum fuerunt qui Casauboni verbis non satis perspectis didascaliarum scriptoribus adnumerarent, quem ille nihil dicit nisi fabulas veterum poetarum interpretatum ¹⁸⁾,

¹⁰⁾ Harpocratio s. v. *Μεταλλεῖς*.

¹¹⁾ Pollux Onom. X, 14. Athen. XI, 501. d.

¹²⁾ Schol. ad Ran. Aristoph. 1026.

¹³⁾ cfr. Argum. in Pac. Aristoph. scriptum.

¹⁴⁾ Ibid.

¹⁵⁾ cfr. Suid. s. v. *Ἐρατοσθένης*.

¹⁶⁾ Commemoratur Polemonis liber, *περὶ τῶν Ἀθηναίων Ἐρατοσθένους ἐπιδημιῶν*, schol. ad Arist. Avv. 11, ad Soph. Oed. Col. 481.

¹⁷⁾ Athen. VIII, 336. d. Si mea opinio vera est, inde affirmatur, aditamenta ad Callimachi librum scripsisse Aristophanem, quod per se probabilius est.

¹⁸⁾ Casaub. ad Athen. p. 261, 20.

et ita in hoc negotio occupatum fuisse. Immani errore Stoeckerus nostrum grammaticum cum homine commutavit, quem Pausanias nominat τὸν τῶν Ὀλυμπιασιν ἐξηγητὴν ¹⁹⁾.

At non Alexandriae solum Ptolemaeos, sed Pergami quoque Attalos reges librorum colligendorum amor et cupido invasit tantopere, ut ibi celeriter amplissima librorumque eximiorum copia affluentissima nasceretur bibliotheca. Ut igitur Alexandriae, ita Pergami quoque, regum tutela gavis, critici et grammatici effloruere, qui Alexandrinorum merita superare maioremque sibi laudem conciliare studebant. Quare eadem ex illo tempore Graecarum litterarum facies, eadem doctrina et eruditio, eadem veteres scriptores interpretandi et emendandi ars, eadem librorum multitudo in utraque urbe prodiit. Alexandri tamen victoriam deportavere; Pergami bibliotheca Alexandriam delata est: nos ab Alexandrinorum lucubrationibus multo magis, quam ab Pergamenorum studiis pendemus.

Inter libros Pergami natos primo loco huc referendi videntur οἱ Περغامηνοὶ πίνακες, in quibus oratorum poetarumque nomina et opera relata fuisse scimus ²⁰⁾. Hi uti comparantur cum Callimachi libro, de quo supra diximus: ita credibile est, eodem eos modo fuisse scriptos eademque de causa scribi coeptos. Indices esse videntur librorum Pergami servatorum. Censeo autem, Callimachi librum prius esse scriptum, quia eodem titulo utuntur, quem teste Choerobosco Callimachus invenit. Quare non inepte profecto Wolfius ad Cratetis scholae auctoritatem eos rettulit ²¹⁾. Quam diversi autem hi indices ab indole libri Aristotelici fuerint, dicere nihil attinet.

At inter Pergamenos grammaticos numerandus est Carystius, cuius librum περὶ διδασκαλιῶν disertis verbis Athenaeus commemoravit ²²⁾. Neque ad posteriora solum eum spectasse

¹⁹⁾ Stoecker. de fragm. p. 7.

²⁰⁾ De Oratoribus vide Dionys. de Din. V, 631, aliisque locis, quos supra laudavimus; de poetis Athenaeum VIII, 336. Dionysius citat τοὺς ἐν Περγάμου γραμματικούς; Athenaeus τοὺς τὰς ἐν Περγάμῳ ποιητικὰς ἀνεγραφεῖς.

²¹⁾ Wolf. Prolegg. ad Hom. p. GCLXXVI.

²²⁾ Athen. VI, 235. e.

tempora, maxime colligi debet inde, quod de Sophoclis victoria dicitur²³⁾. Quamobrem quaeritur, utrum ipse repetierit Aristotelis librum, addideritque fabulas post Aristotelem doctas; an commentarium duntaxat ad Aristotelem scribere voluerit. Quae quidem quaestio, quoniam bis tantum liber commemoratur, explicatu est difficillima. At quomodocumque res sese habet, vix erit quisquam, qui cogitet de nova illorum monumentorum collectione²⁴⁾.

Non diu Alexandria et Pergamus floruerant, quum a Romanis eorum regibus debellatis, Romae urbi parere inciperent. Sed iam antea Graecae litterae Romam delatae non solum efficiebant, ut poësis ibi effloresceret et ars oratoria et philosophia; sed etiam artem criticam et grammaticam simul illuc transferebant. Qua ex re tota litterarum Romanarum facies, quam hodieque admiramus, nata est²⁵⁾. Ac profecto cum traegodia ipsa didascaliarum quoque condendarum consuetudo Romam transiit. Inter poëtas enim, qui Romae fabulas docuerunt, L. Attii nomen est celeberrimum²⁶⁾. Is autem cum poësi historiam sibi ornandam sumpsit, non solum annalibus versu compositis, sed etiam scriptis pedestri oratione didascaliiis, quae interdum a veteribus scriptoribus in partes vocantur. Atque is non solum Romanorum poëtarum nomina fabularumque doctorum tempora descripsit, sed ex Graecis fontibus, ut puto, Graeca in suum librum transtulit²⁷⁾. Quos autem fontes se-

²³⁾ Casaubonus verissime primus coniecit, ad hunc librum pertinere, quae scriptor vitae Sophocleae dicit, „νίκας ἔλαβεν εἰκοσιν, ὡς φησι Καρυστιος.“

²⁴⁾ De Crat. Mallote tacui, de quo idem valet, quod de Aristarcho antea dictum est. Contra Aristarchum pugnavit fere semper. (Wolf. Prolegg. p. CCLXXVII.) Ita diversum de Rhese Euripidis iudicium talit. cfr. Argum. illius fabulae. Omisi praeterea Hugonis librum περὶ διδασκαλιῶν, a Ionsio notatum Hist. Philos. script. IV, n. 28, p. 257.

²⁵⁾ Cfr. Manso, Vermischte Schriften.

²⁶⁾ Cfr. Ad. G. Langii, Prof. Portens., praeceptoris mei doctissimi, Vindic. Trag. Rom. p. 7., quem secutus neque Osanni coniecturam, librorum didascalicon auctorem non esse L. Attium poëtam sed Attium Philologum, admisi, cfr. p. 3., neque plures cum Kōpkiō Attii nomine poëtas fuisse scripsi, cfr. p. 7.

²⁷⁾ Gell. III, cap. XI., Nonius s. v. Temerius.

cutus sit, quum ex paucis, quae afferuntur, fragmentis minus cognosci possit, ex supra disputatis colligi posse videtur. Vix enim dubium esse potest, quin Aristotelis librum imprimis sibi ante oculos posuerit. Quibus fontibus usus sit Attius, et quo modo rem perfecit, non satis apertum est. Reprehenditur tamen a Cicerone, ita ut negligentiore eum fuisse credere possimus ²⁸⁾; pluribusque locis antiqui commentarii commemorantur, quos Cicero adhibuit ²⁹⁾. Ceterum Romanos res didascalicas scripsisse, apparet ipsis ex praefationibus Donati ad Terentii fabulas, quibus quo anno quaeque fabula docta sit, et a quibus edita, accurate docetur.

Quae quum ita sint, vere credo perhibere possum, quascunq; res didascalicas ex antiquitate traditas accepimus, ad Aristotelem solum merito referri; cuius libri iacturam iure summo dolore persequimur. Sunt tamen a posterioribus criticis grammaticisque omnia propagata latius, accuratius explicata, aucta et amplificata; ita ut scholiastae posteriorum aetatum saepe ea non ex Aristotelis libro, sed ex horum scriptis hauserint.

His ad exitum perductis, certum potest de didascalicarum notarum fide et auctoritate iudicium ferri. Quae enim integre et incorrupte ad nos pervenerunt, eas omnes dicere licet Boeckhii verbis omnium monumentorum generum fidem superare ³⁰⁾. Est tamen non obliviscendum, eas ipsas plurium hominum manibus tactas et tritas corrumpi potuisse. Quae Aristotelis nomine addito ex ipso illius libro excerpta sunt, maxima digna sunt auctoritate; dein secundo loco ponenda, in quibus didascalicae testes laudantur, Aristotelis nomen omittitur, quia ea quoque ex ipso libro petita sunt; tertio, in quibus didascalicae non nominantur, quae plerumque a voce *ἐδιδάχθη* incipiunt, et ex eorum commentariis sumpta credimus ³¹⁾, qui singula tragico-

²⁸⁾ Cic. Brut. c. 18.

²⁹⁾ Ib. et cap. 17. et 64. Langius Vindic. p. 3. „Erant autem Varro- nis libri de poetis ad imitationem Graecarum didascaliarum scripti,“ quae nunc credo non taebitur amplius Vir summe Reverendus.

³⁰⁾ Boeckh. Corp. Inscript. p. 350.

³¹⁾ Cum Casaubono et Boeckhio ll. ll. Idem enim Casaubonum voluisse apparet, cum diceret, quoties sine nomine laudarentur didascalicae, Aristarchum

rum comicorumque fabulas explicare studuerunt. Adde, quod interdum ea, quae didascaliarum nomine laudato inuenimus, apprime cum iis conveniunt, quae nomine omisso traduntur³²⁾. Summo iure igitur ab antiquissimis temporibus ad nostram usque aetatem omnes, quaecunque ad Aristotelis didascalias pertinent, maximi habuere. Nec vero habeo quenquam antiquiorem testem, cuius quidem iudicium gravissimum putem, quam Eratosthenem Cyrenaeum, neque recentiorem, quam Boeckhium: quibus quicunque harum rerum periti sunt, assensionem semper praebebunt.

Superest, ut ad anonymum de comoedia paullisper revertar; ut videamus, utrum ille ex Aristotelis didascaliiis nonnulla excerpserit, necne. Scimus quidem ab isto initio tractas esse omnes de Tragicis Comicisque disquisitiones; latius autem progredi non debemus. Ac iam primum apparet, anonymum de poëtis novae comoediae disputantem res tradidisse ab Aristotele alienas. Neque tamen, ad quae usque tempora Philosophus descenderit, et quis post eum ea conditione didascalias colligendi negotium, ut quas ab Aristotele omissas sciret, adderet, susceperit, accurate definire audemus. At in iis quoque, de quibus Aristoteles locutus est, nihil nos ad credendum cogit, didascaliarum librum eum manibus tenuisse. Argumentum gravissimum in numeris, quibus indicatur, quoties poëta quisque vicerit, positum esse censeo. Unum exemplum sufficiet. Eupolidem, aut, quattuordecim fabulas scripsisse: quot in certamen commiserit, nos indicat. Adde, quod Suidas septendecim nominavit; nos autem, si *Νοῦμηνίας* ex solis didascaliiis notas addimus, octodecim numeramus³³⁾. Quamobrem est censendum, fontem eum esse sequutum, qualis Callimachi erat liber, qui

Cratetemque intelligi. Illos enim criticos hanc semper consuetudinem tenuisse videmus, ut de didascaliiis, Aristotelis omissis nomine loquerentur. Quare non satis recte de Casauboni sententia Hermannus exposuit, de Rheso tragoedia, Opusc. III, p. 264.

³²⁾ Schol. Aristoph. Ran. 1155. „τετραλογίαν φέρουσι τὴν Ὀρεστίαν αἰ διδασκαλίαι Ἀγαμέμνονα, Χοηφόρους, Εὐμνίδαας, Πρωτεύα σατυρικόν.“ Argum. Aeschyl. Agam. „Ἐδιδάχθη — δευτέρῳ· πρώτος Ἀσχύλος Ἀγαμέμνονι, Χοηφόροις, Εὐμνίαις, Πρωτεί σατυρικῶ.“

³³⁾ Cfr. Meineke Quaest. Sc. I, 29.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXVII

de servatis fabulis, non de doctis sermōnem instituit; ac simili ratione vitas poetarum enarravit.

Quae quam ita sint, facile patebit, quomodo quaestio de numeris, qui interdum apud grammaticos reperiuntur, solvenda sit, quibus quota quaeque poetarum fabula in toto numero lecta esset, indicatum reperiatur ³⁴). Nam si in argumento Antigoniae Aristophanes dicit „λέλεκται δὲ τὸ δρᾶμα τριακοστὸν δευτέρου, ipsa vox λέλεκται satis ostendit, non esse de doctis, sed de servatis lectisque fabulis dictum. Idcirco C. Wexius, qui Heiglinum recte reprehendit ³⁵), facilius argumentum profligare poterat, quod proferri posthac aliquando credebat ³⁶): quoniam si vera Aristophanes pronuntiavit, centum et triginta fabulas esse a Sophocle confectas, et septendecim spurias iudicavit, non ita numeremus necesse est, ut quattuor et triginta annorum spatio paene centum fabulas fecisset. Ipsa Aeschylearum, Sophoclearum, Euripidearum et Aristophanearum fabularum in nostris libris manuscriptis series, quae sine dubio a priscis est grammaticis profecta, ostendit, temporum ordinem eos non esse accurate sequutos.

XIV.

Profecto de Aristophanis vitae fontibus disputaturum tanta premit difficillimarum quaestionum copia, ut si absterreretur vix primis fundamentis iactis, non possis eum reprehendere, aut magnis criminationibus onerare. Is autem prae ceteris cunctanter hunc in se laborem suscipiet, qui praeter rei difficultatem summam sua ipsius tenuitate ingenii, quo minus certi quid statuat et ad veritatem propius accedat, impeditur. Quae quidem cogitatio quum nunquam non anxium et sollicitum me haec scribentem reddiderit: tamen ut novi nihil quidquam proferre potuerim, minime me poenitet studii in his rebus positi,

³⁴) Leguntur in Argum. Avium Aristoph.; Antig. Sophocl. De Aristophanis fabula, Ἰγῆας inscripta, cfr. Sävern. p. 24., Dindorf. de fragm. p. 104.

³⁵) Wex. praef. ad Antig. p. 35.

³⁶) Ib. p. 6 seq.

quod ad Aristophanis vitam enarrandam perquam necessarium fuisse, negotio demum ad exitum qualemcunque perducto vere intelligere coepi. Iam enim vidi cognovique antiquis quidem criticis grammaticisque fuisse adiumenta, quibus freti hominum insignium aetates et tempora definire, eorumque vitas et discere et docere aliquatenus potuerint; nobis autem nostra aetate eorum adiumentorum fere nullam esse copiam factam. Quos enim legimus manibusque nostris tenemus scriptores fide dignissimos, ii omnes de Aristophanis vita prorsus tacent. Eorum autem commentatiunculas accepimus, qui aut ipsi scientiae experti non potuerunt, aut aliud consilium sequuti, non voluerunt vitae cognitionem nobis impertire. Ac magnum inde natum est in me desiderium eos libros possidendi, qui non ab infimae aetatis grammaticis et scholiasticis, sed a viris reconditoris doctrinae laude affluentibus profecti, iam dudum in deperditis numerantur. Quanquam vero plures in vitis poetarum scribendis operam collocaverant, quorum alios occasione oblata commemoravi, alios omittendos esse duco: cavere tamen debemus, ne plura, quam quae vere in eorum libris perscripta fuerunt, desideremus et pro amissis habeamus. Quantum enim video, praeter monumenta nonnulla Athenis servata, maxime erant ipsius Comici fabulae aliorumque aequalium scripta plurimo vitae scriptoribus usui. Labor igitur illis quoque multi sudoris erat, scriptores singulos perscrutari et quaecunque ad vitam scribendam pertinerent, colligere, pluribusque locis inter se coniunctis et comparatis, quid verum esse possit statuere. Iam vero nobis, qui omnes Comicos illius aetatis multosque alios scriptores amisimus, ad Aristophanis vitam nullus aditus patet, nisi eius fabulas legentibus et intelligentibus.

Quoniam vero Aristophanis fabulae vix intelligi possent, nisi veterum scriptorum commentarios, ad eas explicandas scriptos, possideremus: non alienus erit hic locus, quo ea quae de scholiis Graecis censeam, paucis verbis exponam et explicem. Est enim in confessis, antiqua scholia praecipue in hoc scriptore tanti esse momenti, ut nihil possit supra addi. Qua de causa non possum, quin vehementer querar de plerorumque editorum socordia, qui non tantam,

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXIX

quanta necessaria erat, iis navarunt diligentiam. Hemsterhusium quidem viros reprehendentem, qui eum in modum scholia in partes vocarent, quasi omnia forent unius auctoris eiusdemque pretii ³⁷⁾, nostrates audiverunt. Tamen a plerisque nondum credo tam accurate esse rem pensatam, ut non errores interdum admittant admodum graves. Ac profecto ipse Hemsterhusius, vir summus, mihi quidem videtur non semper certa progressus esse via.

Aristophanes poëta quum iam ab aequalibus magni factus esset: a posteris non minus est dilectus. Quam ob causam quum ars critica et grammatica nata et satis diu in Homeri carminibus emendandis et explicandis versata esset ³⁸⁾, celeriter ad comicos poëtas, et in horum numero imprimis ad Aristophanem transiit. Accedit, quod nascebatur vehemens amor, civitatum historiam et inter eas Atheniensis reipublicae cognoscendi, a viris eruditissimis excitatus et nutritus: quo qui commoti erant, ipsi ad comicos poëtas deferebantur. Neque doctrinae ostentationem, quam, qui Comicos explicabant, quam maxime prebare poterant, in causis praeterire licet. Non dici potest, quanta librorum copia inde orta fuerit. Alii commentarios exegeticos scripsere; singulares libros de rebus ad poëtam spectantibus composuerunt alii. Sed omnes illa aetate scriptos libros iniuria temporum amisimus. Scholiastae supersunt, qui antiquiorum opibus utuntur interdum, interdum abutuntur, ac servati sunt cum ipsis Aristophanis comoediis, ita ut aut in marginibus eorum adnotationes scriptae aut inter ipsas lineas interiectae invenirentur.

Iam quum primus M. Musurus, vir celeberrimus, primam Aristophanis editionem curandam suscepisset; simul ille adnotata in exemplis suis reperta enotavit, collegit, et correxit ³⁹⁾. Vix

³⁷⁾ Hemsterh. ad Plut. praef. p. XII, ed. Schaeff.

³⁸⁾ Non moror Stoeckerum, qui ubi de scholiorum origine et fati disputat, scholia quaedam comoediis Aristophanis iam tum adscripta fuisse opinatur, quo poëta vivebat tempore. Nam praeter *ἐπιγραφάς* et *καρτογραφίας* nihil additum fuisse per se patet.

³⁹⁾ „ὅτι γὰρ μόνον τὰς ἐξηγήσεις συνείργειν ἡργολαβήσαμεν πεφουρμένως τίως, ὡς ἴσται πον καὶ αὐτοί, ἀλλὰ καὶ τυκωθείσας ἤδη ἐπετεγράμματα διορθῶν.“ Beck. Comment. I, praef. p. LXXVII.

credo, eum aliquam maiorem eorum, quae reppererat, scholiorum mutationem admisisse, aut de suis aliquid addidisse ⁴⁰⁾. Tamen non omnem effugere potuit doctorum reprehensionem. Etenim iure summo Hemsterhusius, moribus illius aetatis non bene eum obsecutum esse censet, ex quo quas adhibuerint membranas, et univēse quibus adiumentis usi fuerint, non commemorabant ⁴¹⁾. Ut ipsius poëtae, ita scholiorum in textu, quem dicunt, constituendo, si accurate is omnia indicasset, multo melius procedere criticis liceret. Nunc autem id ipsum incertum est, utrum enarratores omnes in uno codice invenerit, an in pluribus. Dein si in pluribus eos repperit, quod est maxime probabile, scire ex eo et audire volumus, ex quo quosque sumpserit ⁴²⁾. Nam equidem censeo, si fieri potest, necessario scholiastam quemque a reliquis separandum, et certo nomine constanter designandam esse, ut in cuiusvis auctoritatem fidemque inquirere possimus. Hac demum via ingressi vitium ab Hemsterhusio repressum evitabimus. Laudandi igitur sunt recentiores editores, qui nevis scholiis additis semper notarunt, unde ea hausta fuerint; laudandus Hemsterhusius, quod codicem Dorvillianum ea lege adhibuit; laudandus, ut ad ultimum statim veniam, Imm. Bekkerus, quod semper notavit, quo in codice nova scholia invenerit.

Qui post M. Musurum ad edenda scholia sese accinxerunt, peccatum ab eo commissum non remove, sed adeo augere voluerunt. Musurum enim excepit Antonius Fracinus Varchianus, qui Aldina scholia edidit iterum et ita auxit, ut scholiastas recentioris aetatis eosque saepe ineptissimos homines adderet; quos

⁴⁰⁾ In codice Elbingensi tamen, Beckio teste Comment. I. praef. p. XXV, scholia eadem prorsus, quae Musurus collegit, iisdem fere verbis, nunquam tamen non ita prolixis reddita sunt. Quare vereor, ne non recte suspicatus sit Jacobs Anthol. Gr. VI, Prolegg. p. CXXIV. „Largam scholiorum collectionem possidebat, cuius fortasse ipse auctor fuit, M. Musurus“ cett.

⁴¹⁾ Hemst. ad Plut. praef. p. XVII.

⁴²⁾ Ostendunt non tam verba ipsius Musuri antea exscripta, quam haec „*ἃ δὴ σκορᾶδην ἐν ἀντιγράφοις κειμένα διαφόροις καὶ κερνημένως, συνείληκται τε καὶ ὡς οὐδὲν τ' ἦν, ἐπιμαλίστατα διαφθῆναι κατὰ Μάρκου Μουσούρου τοῦ Κρητός.*“ Hemsterhusius dubitanter loquitur.

unde receperit, non modo non dixit, sed etiam incertos sivit esse lectores, utrum ipse confecerit, an aliunde descriperit scholia. Ex Dorvilliano tamen codice sine difficultate intellexit Hemsterhusius, ea omnia esse ex Aristophanis exemplis petita ⁴³⁾. Non est, quod recentiores scholiastas, doctum Bisetum, Bourdinum ineptum commemorem. Quae recentissimi editores praestiterint, cognitum est. Imm. Bekkerus nuperrime scholia eo ordine edidit, quo fabularum sese excipiunt tempora, ut ab Acharnensibus initium faceret, Ecclesiazusas ultimo poneret loco. Quod quidem institutum quum maxime sit in fabulis probandum, minus aptum tamen esse videtur in scholiorum editione, quia scholiastae alium sine dubio in scribendo ordinem tenuerunt. Ita Thomas Magister ad Plutum, Nubes, Ranas annotationes scripsit, et crebro in posterioribus fabulis ad ea, quae antea dicta sint, provocavit ⁴⁴⁾.

Utilissimum igitur ac necessarium esse censeo, ante omnia Thomae Magistro sua reddi et reliquis scholiastis, quorum nomina inveniri possunt. Codicem Elbingensem scimus ab Aristophanis vita a Thoma Magistro scripta incipere eiusque scholia continere ⁴⁵⁾. Excerpta scholiorum in Aristophanem ex cod. msto Vaticano MCCXCIV ferunt, Kustero teste, nomen Thomae Magistri, excerpta ex cod. Urbinato CXLI in eadem bibliotheca Ioannis Tzetzae ⁴⁶⁾. Alia sciens omitto.

At licet etiam longius progredi. Thomam enim Magistrum et Ioannem Tetzam illis annumerare cogimur grammaticis, quorum fides et auctoritas non magna est. Neque quae tradunt aliunde

⁴³⁾ Cfr. Hemst. ad Plut. praef. p. XVII. p. 88 ad v. 69 et alibi.

⁴⁴⁾ Hoc modo explicanda sunt scholiastae verba ad Plut. 210. „*ἐν Δραμαίσι — ἐροῦμεν δ' ἐκεί τὰ κατὰ αὐτοῦ*“, ex quibus verbis Hemsterhusius p. 366 verissime colligit, in scholiastae exemplo Danaïdes a Plute esse exceptam. Quanquam equidem rem totam miram nihil esse confiteor, ut paene mendacium grammatici superbi his contineri suspicer: Idem praeterea est de nota ad v. 1012 scripta sentiendum, quam idem Hemsterhusius longe aliter explicuit. Hinc enim liquido, sit, conficitur, commentarios ad primum Plutum elucubrasse Symmachum. Quodsi sumimus Symmachum eundem ordinem fabularum esse secutum: res erit plane alia. Sed mox de hac re plura erunt dicenda.

⁴⁵⁾ Beck Comment. ad Arist. praef. p. XXV.

⁴⁶⁾ Kust. praef. fol. 3.

acceperunt, nisi ab antiquioribus illis enarratoribus, quos exercebant, suisque augebant. Saepe autem non difficile est, quae ad antiquos, et ad recentiores referenda sint grammaticos, discernere. Adsunt enim lexicographi, qui aut ante illos aut cum iis viventes iisdemque libris usi, ex parte magna integra et incorrupta omnia ex adnotationibus ad Aristophanem ab antiquis grammaticis compositis in sua lexica transtulerunt. Imprimis inter eos Suidas est adeundus. et cum nostris scholiis comparandus. Non est huius loci antiquum certamen, quod de aetate Suidae gestum est, et vita, renovare ⁴⁷⁾. At exemplis docebo luculentis, quomodo scholiastae in veterum commentariis in suam rem vertendis versati sint.

Hemsterhusius animadvertisse sibi visus est, quae ad Plutum extent scholia locupletiora esse, quam quae Suidas habuerit ⁴⁸⁾. Apparebit posthac, quam libenter hanc rationem sequar. At si Hemsterhusii mentem recte assequor, is in errorem incidit. Nam ita colligere videtur, ut dicat, quoniam in Suidae lexico pauciora reperiamus, quam in Pluti scholiasta, Suidam non tam locupletibus, quam nos, usum esse scholiis. Equidem contra, consulto interdum lexicographum omisisse, quae in lexicon recipere nollet, aliorum commentationes, pro comperto habendum arbitror. Imprimis me mirum habuit viri magni ad v. 947 annotatum, in quo Suidam, quia nihil ex scholiis excerpserit, multo brevioribus, quam nunc publicentur, ad postrema Pluti scholiis usum esse affirmat. Nam quum Suidae verba doceant, eadem de re eum aliunde exscripsisse scholium, quod versus appositus ostendit: ipsa causa adeo, quare hanc simillimam notam omiserit, cogitari potest. Sed his levioribus rebus missis, rem nobis ostendendam aggrediamur.

Duo sunt imprimis, quibus ut suam sententiam probet utitur Hemsterhusius, loca, quae opinionem meam egregie fulciunt. Comparanti enim Suidae verba s. v. *καταχύματα* dicta

⁴⁷⁾ Alii enim negarunt omnino, Suidam fuisse lexicum auctorem, Fl. Christ. in Aristoph. Pac. 427. Vossius de hist. Gr. II, 16. Alii cum decimo, alii undecimo et duodecimo saeculo admovent.

⁴⁸⁾ cfr. Hemsterh. ad Plut. p. 16, 197, 258, 328, 386, 418, alibi.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXIII

cum scripto ad v. 768 scholio, primo ad aspectu apparebit, scholiastam antiquam veteris scriptoris animadversionem suo modo exposuisse, alia abieciisse, aliaque addidisse: ut quid veteris sit, quid recentioris, accurate iudicare possimus. Nisi egregie fallor, sunt omnia ex dialogo excerpta nescio cuius scriptoris. Posteaquam unus eorum, qui colloquebantur, ea dixerat, quae a verbis *ἔθος ἦν Ἀθηναίοις* usque ad *τῆς κόρης* leguntur; alter respondet „*εὖ πάνν λέγεις*“ et sequentia addit „*σύγκειται δὲ*“ celt. Noster enarrator, quem Thomam fuisse Magistrum arbitror, pauca mutavit; scripsit ab initio „*πρὸς τὸ ἔθος τὸ παρ' αὐτοῖς*“ et quae sequuntur; ac pro „*εὖ πάνν λέγεις*“ haec habet „*ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ Πλοῦτος ἐν πρώτοις εἰσέρχεται, τοῦτό φησι*“; deinde iterum ad veteris scriptoris verba redit; denique sua adūcit, quae vilioris esse pretii Hemsterhusius ipse est professus. Non negari potest, quae praeter Suidae verba Thomas habet, ea nihil suppeditare, quod non nostrae quoque aetatis doctrina aut eodem aut meliore modo expediti possit. Alterum non minus praeclarum eiusdem rei testimonium praebet nobis scholium, quod ad v. 1111 legitur. Suidas simplicia antiqui enarratoris verba notavit „*τουτέστιν ἡ γλώττα τῶν θυομένων τῷ Ἐρμῇ δίδοται. Καλλίστρατος δὲ φησι, τῶν θυομένων τὰς γλώττας κήρυξιν ἀπονέμεισθαι*“, quae cum ipsis poëtae verbis collata tam perspicua sint, ut ne minimae quidem tenebrae oboriri possent. Thomas autem Magister vel quicumque est nostri scholii auctor, primum addidit ante Callistrati commemorationem „*ἐπειδὴ θυομένων δεσπότης ἐστίν, ἣ καταρωμένων ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἀρχή*“, et in fine meras ineptias adiecit, quas omnes Hemsterhusius summa cura et diligentia, et paene dixerim reverentia contemplatus, corrigit et emendat. Potuit sane corruptela nostri enarratoris sententiam obscurare, sed tanta magistelli nostri levitas videtur, ut nullum peccatum committamus, si eum ipsum non studuisse sumimus, ut veterum enarratorum sententiam assequeretur ⁴⁹⁾.

⁴⁹⁾ Similiter ea, quae enarrator ad v. 594 dixit, inter ipsum et antiquum grammaticum sunt dividenda. Posterior pars ad antiquum, prior ad recentiorem enarratorem pertinet. Non est negandum enim,

Tertium praeterea addo exemplum. Scholiasta ad Plutum, v. 1012, Symmachi et Didymi scholia, ipsis utriusque enarratoris verbis servatis notavit. In Suidae autem lexico s. v. *νίτταρος* eadem reperiuntur, Didymi nomine omisso, Symmachie et Didymi verbis ipsis in partes vocatis. Iam si ea, quae ex Symmachi libris allata sunt a lexicographo et scholiasta, inter se comparamus, praeter minora scripturae vitia scholiastam videmus Symmachi verba paucis additamentis auxisse. Dum enim Suidas ita loquitur „*Σύμμαχος δὲ φησι, νίτταρος πολὺς ἐπὶ μαλακίᾳ ὀνειδιζόμενος καὶ βᾶττιος. καὶ τὰς μικρὰς καὶ θηλείας βατύλας ἐκάλουν, καὶ Θεοπόμπου δράμᾶ ἐστὶ βατύλη*“ cett. (*βατύλας* enim scripsi ex Basileensi editione a. 1544, et ex H. Stephani coniectura in Thes. L. G. Ind.), legimus apud scholiastam „*ἐν τούτοις ἐξῆς δράμασι*“ post vocem *ὀνειδιζόμενος* additum. — Nota est praeclara Bentleii, viri vere divini, versus Aristophanis emendatio: illi simillima, qua in Horatii Epistolis idem nitedulam pro vulpecula posuit, quam nollem nuper a Iacobsio impugnatam, a Th. Schmidtio e textu eiectam. Summo igitur iurē post Hemsterhusium ceterosque editores B. Thierschius meus (p. 207) eius emendationem recepit, et praeterea praeclare vitii originem detexit. Sed Bentleius coniecturae suae veritate incitatus nimis acriter, ut in Didymum, ita in Symmachum invehitur, quos ea scripsisse perhibet, ne nihil dicendo ignorantiam suam faterentur. Si vere sentio, Thomas Magister vel quicumque est ille enarrator, quem nos legimus, additamento suo magis omnes editores, ipso Bentleio et Hemsterhusio non exceptis, in errores traxit.

Accedit, quod recentior grammaticus ea verba non intelligebat, atque ita interpretari videbatur „*Νίτταρος καὶ Βᾶτος ἄν-*

ultima verba „*ἐπὶ τῶν ἰσοῶν γὰρ οἱ κωχοὶ ζῆσι*“ a Suida videti aut abiecta iudicio, aut fortuito excidisse; quanquam possunt eadem a recentiore addita esse. — Eodem modo ad v. 386 quae adiecta sunt a posteriore, a superioribus discerni possunt. Quamobrem non credo cum Hemsterhusio dē post *εἰρησιώνη* abigendum esse, sed coniungentis duo scholia prodere manum; eiusdem, cui debentur postea haec verba „*ἔστι δὲ μέτρον, ὃ τὸν καλούμεν*“. Neque aliter ad v. 17 Thomae manus agnoscitur in his verbis „*τὰ λεπτά σκεῆ*“, *καρὰ τοῖς καλαίοις* et al.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXV

δρεῖς ἦσαν θηλοπρεπεῖς καὶ ἀραῖοι“ Hemst. p. 361. Nisi egregie fallor tantum abest, ut Symmachus de homine quodam cogitaverit, ut Bentleyi sententiae faveat multo magis, quam adverteretur. Νιττάριον per iotacismum e νητάριον ortum primo loco ponit et ita explicat „πολὸν vel πολλάκις ἐπὶ μαλακίᾳ ὄνειδιζόμενος“, quod de anate, avi molliore, dictum est; dein ad alterum transit vocabulum „βάτιον (pro φάτιον ex dialecti diversitate Hdt. 7, 78. Koen. Greg. Cor. p. 285) additque „καὶ μικρὰς καὶ θηλείας βατύλας ἐκάλουν“, quod non est mutandum et de parvis columbis intelligendum. Iam ex didascaliiis solis cognovit Thesopmpi βατύλην, cuius nulla extant fragmenta, cfr. Meinek. Quaest. Sc. II, 42. — His expositis simul concidit Hemsterhusii coniectura, p. 386, Symmachum ad primum Plutum elucubrasset commentarios. Temerarium enim Thomae additamentum legimus, non ipsa Symmachi verba. Hanc ob causam antea suspicatus sum similem ad v. 210 temeritatem; quam si mecum agnoscit G. Dindorfus, scholia ad Danaides scripta esse non coniciet postea, de fragm. p. 126.

Haec quum ita sint, comparatione scholiorum cum lexicographis accurate instituta, si novum aperiri campum suspicor, qui futuro criticae historiae fabularum Aristophaniarum enarratori multa susceptae rei adiumenta ostendat, me non temere augurari puto; si modo constat inter eruditos, veteres illos grammaticos melius potuisse quam nos ipsos de rebus ad Graecam antiquitatem spectantibus iudicare. Hucusque profecto legere omnia potuimus, sed additamentis seriorum ex parte obscurata, ex parte corrupta et maculata. At nendum omnia, quae dicenda esse credimus, absolvimus.

Et enim non raro ipsorum antiquorum criticorum verba nobis servata esse censeo: idque imprimis in illis fabulis, quae rariis manus scholiastarum et grammaticorum expertae sunt. Causam eandem tenebo uno exemplo sunt allato. Edita sunt nuper ex cod. Ravennate scholia ad Thesmophoriasusas, iam pridem excerpta⁵⁰⁾, sed nunc demum plene descripta ab Imm. Bekkero. Ea ex mea sententia interdum quidem sunt a seriore gram-

⁵⁰⁾ In Dobrei Appendice ad Ric. Porz. not. in Aristoph. p. 96.

tico mutata, sed multo saepius veteris enarratoris manum ipsam ostendunt. Adesse enim quaedam, quae sint a posteriorum quodam immutata, docet comparatio scholii ad v. 94 cum Suida s. v. *πυραμοῦς*; docent praeterea loci, in quibus eadem res prolixius et brevius simul exponitur, ut aperta sit excerptantis manus, ut ad v. 1 et 21 aliosque locos complures. Sed maximam partem scholiorum veterem enarratorem proderi, id docet tota eorum indoles. Legas modo ab initio usque ad finem omnia; concedes haud dubitanter, ea omnia eodem modo scripta, eidemque homini debere. Accedent externa testimonia, quae rem conficiunt. Si recte coniiicio, omnia quae legimus, sunt ex maiore quodam libro excerpta, aut sine mutatione aut paucis aliter dictis ex antiquo commentario hausta. Hinc factum esse videtur, ut excerptor, quae brevius ante ex illo sumpserat, postea, quum brevitatis eum poeniteret, prolixam scriptoris disputationem adderet, ut ad v. 21. Ante omnia nobis inter se conferenda sunt, quae noster enarrator ad v. 393 posuit, ac Suidas s. v. *οἰωνίπας* notavit. Quod verba „*ἐγὼ δὲ οὐχ ὄρω*“ apud utrumque occurrant, inde colligo, enarratoris antiqui verba esse excerpta; dein quod Suidas ab initio plura habet, „*φησὶ τὰς τοῦς οἰωνοῦς περισκοπούσας, ὡς Ὀμηρὸς παρθενονίπας*“ eum qui haec scholia addidit Ravennati codici, non omnia exscripsisse patet. Inserviunt enim sane supplendo scholiastae, quamquam nihil novi adiiciunt, et quare qui in usum suum praestantissimi libri in marginibus ea posuit, ab initio praetermiserit, nos docent perspicue. Addo aliud quiddam. Qui auctores sunt scholiorum nostrorum, eos codicibus nostris esse antiquiores solere, nemini est incognitum. Rem igitur pervulgatam docebo, si Ravennatem codicem ad enarratoris tempora non ascendere, ostendero. Nam in v. 393, de quo hucusque disputavimus, scriptura reperitur *οἰωνότιδας*, non aliter ac manuscriptis in aliis libris omnibus ⁵¹⁾. At quae apposita legitur adnotatio longe aliam explicat scripturam *οἰωνίπας*, unde sequitur diversis esse temporibus codicem scriptam, factamque

⁵¹⁾ Id ex Bekkeri exemplo coniiiciendum est, qui *οἰωνότιδας* recepit, et in notis nihil de Ravennatis scriptura dixit, cfr. ei. praefat. p. VI.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXVII

eius enarrationem ⁵²). Non satis certa est Ravennatis codicis nobilissimi aetas, quem, ut in eius fronte scriptum legitur, Cyrillus Martinus ad saeculum decimum traxit; Invernizius uno duobusve saeculis antiquiorem existimavit; Bekkerus denique, iudex harum rerum peritissimus, cur antiquior putetur saeculo undecimo, nihil esse caussae ait ⁵³). Quomòduncunq̄ statuis, eum qui haec scripserit, non ad novissimos pertinere, eumque qui scholia composuerit vel antiquiorem esse concedes. Ceterum ego quoque, licet nec Bekkerus, nec alius editorum quisquam scholiastae scripturam receperit, quanquam iam ex Suida cognitam, ut cum Kustero eam probem et veram putem in textumque ipsum admittam, facile adducor ⁵⁴).

Quae si vere disputata sunt, ut verissima mihi quidem videntur esse, de hoc quidem scholiasta, quantum non est scripturae vitiiis corruptus ⁵⁵), et de eius dignitate et fide iudicium ferre, non erit difficile. Ubi enim suam ipsius profert sententiam, semper docte loquitur atque recte antiquiorum opiniones aut firmat sua assensione aut dissensione sua refellit. Monendum tamen est, me non loqui tam de verborum et dicendi rationis Aristophaniae interpretatione, quam de rerum et historiae enarratione. Quanquam is ipse locus, quem hactenus tractavimus, interpretationis indolem hominis comprobat, quia vere contra Symmachum disputavit, vocisquae *οἰνοπίπας* originem non a voce *πικίλειν* repetiit, sed eam cum *παιδοπίπας*, *παρθενοπίπας* similibus com-

⁵²) Adnotationi enarratoris Bekkerus ex eodem codice aliam adiecit. „*Ἄλλως τὰ πλείστα οἰνοπίπας ἔχει ἀντὶ τοῦ τὰς μεθύσας ἀπὸ τοῦ πικίλειν, ὅπερ ἔστιν ἐκμύσειν*“, quibus alia inest et diversa eiusdem vocis interpretatio, quae aliunde addita videtur. Quod autem lectionem *οἰνοπίπας* novit enarrator, inde non poteris meam coniecturam refellere.

⁵³) cfr. Inverniz. praefation. et Bekkeri p. VI.

⁵⁴) *Οἰνοπίπας* enim cum Aristophanis indole optimè convenit. *Οἰνοπίπας* autem propter sequentem vocem *τὰς προδοτίδας* oriri facile poterat.

⁵⁵) „Scholiastae Ravennatis verba ad Thesmophoriazuzon v. 32. sic fuisse antiquitus scripta contendo: *ἐπειδὴ οὐ πάλαί ἤρξατο διδάσκειν, ἀλλὰ ἔξ ἀπὸ τοῦτον ἔλαυν*. In libro Ms. est *ταῖσιν*.“ Haec verba in sententiis controversis, Halae nuper propositis, protulit Fr. Ritschl, vir doctissimus. De quibus postea disputabimus.

paravit ⁶⁶). Pugnantes enim deinde videmus cum Aristarcho et Didymo ad v. 31 propter Agathonem, quia illi Agathonem μέλαν et καρτερόν esse crediderunt, ipse autem eandem ob causam, quia neque μέλας, neque καρτερός esset, irrideri putabat ⁶⁷). Quae in re verum vidisse nostrum, aberrasse autem et in errores incidisse Aristarchum et Didymum, mecum omnes confitebuntur. Deinde eundem Didymum ad v. 162 praeclare refutat, Aristophanemque grammaticum, contra quem ille scripserat, defendit. Quaeritur enim, utrum Ἀλκαίος, an Ἀχαιὸς illo versu ponendus sit. Aristophanes igitur veterem scripturam reiicit, quia de Achaeo, recentiore homine, sermo non esse posset, aliamque illam induxit primus. Didymus contra Alcaei mentionem ferri quidem posse contenderat, sed non celebri Lyrici illius, quia propter dialectum Alcaei carmina non legere potuerit Comicus ⁶⁸). Quam quidem opinionem, bis repetitam, tanquam maxime perversam reiicit et repudiat. Sed quo consilio rem, per se claram multo explicemus, non video. Equidem profiteor, quaecumque accuratius inspexerim, ea omnia me aut pro veris habere, aut certe docte esse explicata credere ⁶⁹).

Scholias auctoritatem auget librorum, quos possidebat, copia, ex quibus aliorum quae opinio fuerit videre, et ipse deinde melius iudicare poterat. Quanquam bene scio, multa ab eo laudata ad antiquiores etiam interpretes referri debere. Sed id ipsum, quod possidebat veteres enarratores ⁷⁰), Era-

⁶⁶) cfr. schol. ad Equit. 406. Etym. M. s. v. καρθεροεικής, addita Peyrenis adnotatione.

⁶⁷) cfr. quod idem enarrator notavit ad v. 98. „τοιοῦτον δὲ τὸν Ἀγάθωνα καὶ οἱ ἄλλοι καρθεροῦσι“, ex quibus verbis enarratoris sobrietatem iudicium ac simul eundem esse, qui maioris minorisque molis interpretationes scripserit, cognoscimus.

⁶⁸) „εὖ γὰρ ἐπεπόλαξε, φησί, τὰ Ἀλκαίου διὰ τὴν διάλεκτον“, quae adnotatio maxime mihi et mira et memorabilis videtur.

⁶⁹) Tempus, quo vixerit enarrator, indicatur praeterea inde, quod ἐνητούμενα saepe et λύσεις commemorat, eaque omnia multis verbis exponit. Tales res enim credo non ad recentiora tempora Tzetzarum, Eustathiorumque pertinere. Lege, accuratissime exposita quae reperiantur v. 80 et alibi. — Dein id ipsum, quod suos nominat auctores, neque semper τινές, οἱ δὲ, ἄλλοι dicit, ostendit aliquid.

⁷⁰) cfr. ad v. 516, 567, 162, 81, 917, 389 et ad alios versus.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXIX

tothenem, Lycophronem, Aristophanem, Aristarohum, Didymum, Callistratum, Diodorum, Seleucum ⁶¹⁾, Symmachum ⁶²⁾, quorum apud alios scholiastas raro iniicitur mentio, nonne maximi nobis esse videtur momenti? Ac licet ex iis hausisset veterum scriptorum locos, nonne tamen libenter eos commemoratos esse videbimus? Sed Aristophanis fabulas deperditas citavit Thesmophoriazusas secundas et Heroas ⁶³⁾, Sophoclis Pelea et Aiacem Locrensem ⁶⁴⁾, Euripidis Helenam, Sthenoboeam, Te-

⁶¹⁾ De Seleuco hoc ex scholiasta didicimus, quae antea prorsus incognita erant. Duobus commemoratur potissimum locis; ad v. 1175 *ἐν τῷ πρὸς Ζήνωντα πρῶτακιῶ*, ad v. 840 *ἐν τῷ πρὸς Πολύβιον πρῶτακιῶ*. Scribendum enim mecum non videt pro *Ὀμηρικῶς*, quod Bekkerus dedit, *Ὀμηρικῶς*. Et nisi fallor prima verba *πολλὰς εἰς* a sequentibus separanda sunt, ut ad Aristophanem trahantur. Similiter ad v. 98. „*Κυρήνη, τὴν ἑταίραν, περὶ ἧς πολλὰς φησὶ*“, quasquam in nostris fabulis semel duntaxat, Ran. 1324 commemoratur; quare nemini mirum videbitur, quod quae ille saepe occurrere dicit, nullo praeter nostrum versum in loco legantur. Iam pergit „*Ὅτι προβάλλει Ὀμηρικῶς*“ et quae sequuntur; ut ab *ὅτι* particula aliae quoque adnotationes incipiunt, v. 231, 274, 258, 585 sibi. Eius aetatem non male Menagius ad Diog. Laërt. III, 109, p. 166. (cfr. ad IX, 12) definit, qui ad Tiberii imperium eum refert. Ab Apollonio Dyscolo citatur ap. Bekk. Anecd. H, p. 608; praeterea ibidem I, 224. Confer de diversis Seleucis nostroque Homericis Suidam s. v., Iona. Hist. Ph. Scr. III, 3, p. 13. Vossius de Hist. Gr. p. 412.

⁶²⁾ Vellem, ut de Symmacho certiora dicere possem. Pluribus eius mentio iniicitur, ut inter Aristophanis interpretes non minimum ceneri debeat nomen; raro alibi occurrit; semel in Bekk. Anecdotis I, 224, 13, ubi Symmachus *ἄμεινον ὡς Ἐλλενικός* vocem *βαρῆς* explicuisse dicitur; semel in Etymol. Magno 200, 46. ed. Sylb. s. v. *βλιμάειν*, ubi coniungitur cum Phaino. Suidas de eius vita tradidit nihil, nomen autem eius cum scholiasticis Aristophanis non raro excerpit. Quoties in nostris scholiis reperitur, Stoeckerus de schol. p. 11 collegit. Addendum est, quod ex Ms. Leidensi in fine Avium fabulae servatam legitur „*παράγγρακται ἐκ τῶν Συμμάχου καὶ ἄλλων σχολίων*“ cfr. v. IX, p. 439 ed. Lips. quibus ex verbis intelligimus, cur tam saepe in scholiis commemoretur. Ac praetermisit ille, quod in fine scholiorum ad Pacem scriptorum legitur „*κατάλοιπα πρὸς τὸ Ἡλιοδώρου παράγγρακται ἐκ Φαίνου καὶ Συμμάχου*.“ In Pacis scholiis tamen semel tantum viri nomen reperitur; qua ex re videmus, nomine saepe omisso exscripta esse eius scholia. Symmachum esse commentatorem Aristophanis celeberrimum, inde videmus; sed quando vixerit, manet obscurum. Scholiastam ad Thesmophoriazusas esse ab Symmacho diversum ac postea vixisse, ostendit v. 393.

⁶³⁾ cfr. ad v. 274.

⁶⁴⁾ cfr. ad v. 21, 870.

léphum, Polyid.⁶⁵⁾; Cratini *Idaea* et *Cleobulinas*⁶⁶⁾, Aristomenis *Goetae*⁶⁷⁾, Eupolidis *Χρυσόν γένος*, Teleclidis *Ἡσιόδους*, Menandri, Eubuli aliorumque fabulas⁶⁸⁾. Praeterea, quod mihi quidem memoratu dignissimum esse videtur, Aristotelis didascalias manibus tenuisse videtur; quanquam non nego, fieri posse, ut dicta sua aliunde acceperit⁶⁹⁾.

His expositis, nisi fallor, viam ostendi, qua qui progrediuntur, indigestam scholiorum molem digerere et in ordinem redigere poterunt. Neque si quid video, ulla est dubitatio, quin tum demum, quum quis codicibus scholiorum inter se comparatis, additisque lexicographis, quorum in Aristophane explicando sine ullo dubio Suidas principem locum tenet, rem aggredditur, possit de verborum singulorum emendatione cogitari in eaque re magni aliquid et perfecti exspectari. Quod autem Suidae exemplo allato docui, augendum et amplificandum erit reliquis lexicographis, Hesychio, Etymologico Magno et Gudiano, illis qui a Villoisonio, Bekkero, Bachmanno aliisque editi circumferuntur, accuratissime comparandis. Nam quo accuratius et diligentius hanc collationem instituiamus, eo certior potest de prima forma scholiorum sententia dici, quam ab eo acceperant, qui illa scripsit. In dies autem opes augentur nostraque de his rebus dicendi crescit facultas. Confiteor sane, laborem magnum esse, qui in tractatione veterum grammaticorum et lexicographorum suscipiendus, sed eum perquam utilem et ei necessarium, qui non obiter de gravissimis rebus indicare scriptorumque praestantissimorum in modum scribarum augere velit exempla. Neque ne putidae diligentiae crimen nobis talia susipientibus moveatur, timeamus, qui hominum ingenio et doctrina affluentiam exemplo, quale est Friderici Augusti Wolfii, at! quanti viri! incitamus. „Talem igitur incusationem nos quidem non perhorrescimus mirifice et cane peius et angue vitandam putamus.“

⁶⁵⁾ cfr. 855, 870, 404, 519.

⁶⁶⁾ cfr. ad v. 215 et 389.

⁶⁷⁾ cfr. ad v. 258.

⁶⁸⁾ cfr. ad v. 162, 168, 423.

⁶⁹⁾ cfr. ad v. 32, 84, 135, 162, 190, 1012.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXXI

Revertimur tandem ad ea, a quibus exorsi in hanc totam disputationem sumus ingressi. Vidimus antea, ad vitam Aristophanis enarrandam nihil superesse nobis, quod intactum a recentioribus et integrum ab omni parte ad nos perlatum, ab antiquo fideque digno scriptore profectum sit. Nihil, ne didascalis quidem exceptis, ita aetatem nostram tulit, ut affirmare posses, nullam inesse corruptelam. Sumus igitur coacti ad ipsas Aristophanis fabulas reverti, eas cum vitis servatis comparare, et ita, quid verum sit, eruere. Quo in negotio scholiis adiuvamur quidem, sed quo minus semper certi progrediamur, forma eorum, quam nacta sunt, non raro impedimur. Undique igitur novae oriuntur difficultates, ut summa semper modestia et cautione agere, et quam possimus accuratissime omnia colligere et digerere debeamus. Hanc enim legem nobis statim ab initio scribimus ipsi, nihil quidquam admittendum esse, nisi quod testimoniis rationibusque certissimis confirmetur. Qua lege scripta, non raro eveniet, ut de quibus antea nulla orta erat dubitatio, ea maxime incerta esse ostendatur; et quae, qui ante nos eandem rem susceperant, scire sibi videbantur, ea iam me nescire appareat ⁷⁰⁾.

Quae quum ita sint, turbidis recentiorum grammaticorum rivulis in partes quidem, sed ea lege vocatis, ut quae ex antiquitate acceperunt, quantum id fieri potest ab additamentis liberata praestemus: ipsum adimus semper Aristophanem, et quae is de se praedicat et coram Atheniensibus in theatro proposuit, pro verissimis accipimus. Ea enim est antiquae illius comoediae indoles, ut de se ipsi poëtae loquantur, adversarios accusent, sese defendant, ipsum populum spectatorem aut laudent aut reprehendant. Nemo tamen ignorat exspectari ita non posse veram, qualem cupimus, vitae enarrationem. Non poterimus igitur eos delectare, qui ex simplici rerum descriptione virum cognoscere eiusque fata legere cupiunt, continua oratione scripta. In abstrusiores contra mittimur disquisitiones, in vetera illa *προβλήματα*, et *ἀπορήματα*, quorum *λύσεις* quaerimus.

⁷⁰⁾ Quibus in rebus me consolantur maxime, quae Hermannus saepe verissime docuit, cfr. Opusc. I, p. 129 et alibi.

Universe igitur non enarrare vitam, sed de vita Aristophanis commentari volumus.

Hactenus autem ea tantum attigimus, quae ad hominis ipsius fata et res gestas pertinent. At non ea tantum quaerunt, neque ea potissimum audire cupiunt, qui Aristophanem diligunt eiusque comoediarum indolem laude sua celebrant. Quomodo enim factum esset, ut veteres illi scriptores tam pauca de vita Aristophanis monerent, et contra tam saepe de poëtae virtutibus enarrarent, nisi poëtae vitam in carminibus eius conspici credidissent. Qua tandem ratione recentiores omnes, qui Aristophanis carmina summo studio legerunt, et didicerunt, de vita viri tacuissent: qui ceteris in rebus sese non socordes prae-buerunt, in vita describenda indiligentes fuissent: nisi veterum indicia secuti, ipsi quoque maiorem curam ipsis fabulis esse impendendam censuissent. Age igitur, nos quoque, si operose quae de vita commentati sumus, collegimus, artem poëtae cognoscere et quantum licet, describere studeamus.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXXIII

XV.

Aristophanes patre natus est Philippo. Id tanta omnes, qui patris nomen chartis mandarunt, tradidere consensione ⁷¹⁾, ut eos antiqui nescio cuius scriptoris testimonio usos esse verisimillimum videatur. Indoctam enim Porphyriionis temeritatem si mitto et praetereo, qua ille Bionem Aristophanis patrem putavit, vel ut verius dicam, ignorantia sua deceptus comicique poëtae gloria obcaecatus Bionem hominem facetum facetissimi Aristophanis patrem fuisse suspicatus est: eam igitur si contemno et despicio, nulla mihi opus erit venia ⁷²⁾. Neque tamen Philippi nomen omni controversia caret. Albertus enim Fabricius et post eum alii, dubitantes ipsi aliisque moventes dubitationem, sive Philippi sive Philippidae filium fuisse poëtam litteris consignarunt ⁷³⁾. Dubitandi autem materiam satis ubere illis praebere videbatur Aristophania effigies, quam Fulvius Orsinius primus in villa Medicea visam edidit et Achilles Staius, Bellorio et Iacobo Gronovio assentientibus, nostri poëtae esse censuit. Quae quidem effigies inscriptione, aperte haec nomina ferente „*Ἀριστοφάνης Φιλίππιδου*“, insignis est. Sed quod iam Fabricius pronuntiare non dubitaverat, effigiem commenticiam esse et veteri trunco aliunde superimpositam: id ex quo tempore Winckelmannius suo iudicio firmavit et fulsit, ratum est omnibus ⁷⁴⁾. Iam quoniam aliunde petitum est caput hominis, truncusque, cui nomen inscriptum legitur, qua de causa cum capite coniunctus sit, prorsus incertum manet; et plures vixisse

⁷¹⁾ cfr. Anon. de vita, et de comœdia; Anon. Plat. scholiastam et Thom. Magistr. II. II.

⁷²⁾ cfr. p. LIV, n. 12. Adde Lili. Gyraldum de poët. histor. dial. VII, p. 381, qui rem primus notavit.

⁷³⁾ Fabric. Bibl. Gr. I II, c. XXI, p. 669, coll. XXII, p. 742 a. v. Philippus. Mohnike Gesch. d. Literat. I, p. 459.

⁷⁴⁾ Gronov. Thesaur. antiquit. graec. Tom. II, tab. 68. Winckelmann, alte Denkmäler der Kunst II, p. 114 ex ed. Brunn.

Athenis Aristophanes ⁷⁵⁾, constat: vix erit, qui de nostri poetæ patre ex eo monumento solo certa colligere audeat. Sed accedere videtur, quod longiori nominis formae quodammodo favet, aliud testimonium.

Est enim in more positum institutoque maiorum apud Athenienses, ut filiis primigenitis avorum imponant nomina ⁷⁶⁾. Cui quae obsequabantur familiae consuetudini, efficiebant, ut longa interdum serie eadem semper mutuo nomina recurrerent ⁷⁷⁾. Historiarum perscrutatores magno opere nunc adjuvantur hoc more, nunc impediuntur; impediuntur, quia nesciunt saepenumero, utrum de avo, an de nepote veteres scriptores loquantur; adjuvantur autem, quia ex nepotis nomine non raro avi nomen eruere possunt. Inter Aristophanis autem filiorum nomina, quae memoriae posteritatis tradita inveniuntur, apud omnes scriptores, qui patrem commemorarunt, nomen extat Philippi, non Philippidae; ut huic cognominem avum fuisse credere cogamur. Sed Athenaeus ubi Eubuli fabulam quandam (*ἐν Ναυνίῳ*) excitat, ex optima atque a Schweighaeusero recte probata Corayi coniectura, haec verba dixit „*εἰ Εὐβούλου τὸ δράμα καὶ μὴ Φιλιππίδου*“ ⁷⁸⁾ movitque Meinekium, V. C., ut nominum similium commutationem, quam saepe notaverat, a librariis admissam esse hoc ipso in loco suspicaretur, et pro *Φιλιππίδου* reponere iuberet *Φίλιππου* ⁷⁹⁾. Quam ob causam adduci possumus non difficile, ut de Aristophanis filio sermonem esse rati longiorem formam veriore credamus, scribendique rationem in monumento illo repertam, simul cum ipsa nominis scriptura, quae in Athenaei libris conspicitur, non improbemus. Sed videndum est, quam mutationis causam Meinekius protulerit. De Aristophanis filiis inter veteres nemo gramma-

⁷⁵⁾ Eos enumeravit Fabric. l. l. p. 670 seq.

⁷⁶⁾ cfr. quae congesserunt de hoc more Harlesius 1763, et Sturzis 1802, de Graecorum nominibus.

⁷⁷⁾ Ita Callias novimus et Hipponicos, quos ridet Aristophanes in *Avv.* 283 „*Ἰππώνικος Καλλίου καὶ Ἰππώνικου Καλλίας*“ cfr. schol. ad *Nubb.* v. 64.

⁷⁸⁾ Athen. p. 568 f. Schweigh. *Animadvv.* VII, p. 71.

⁷⁹⁾ Meineke in *praef.* ad *Menandr. et Philem. fragmenta* p. XI.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXXV

tico accuratius exposuit, qui Platonis Socratis defensionem explicare tentavit. Is autem rettulit, Philippum Eubuli Comici fabulas in certamen commisisse. Quum de Ararote paullo post loquatur, eumque non patris solum fabulis sed suis ipsius certasse liquido testetur: videmur recte ac iure nostro affirmare, Philippum ex grammatici sententia nullas ipsum condidisse comoedias ⁸⁰). In Suidae tamen lexico commemoratur Philippus, comicus poeta, his verbis adiectis: „τῶν δραμάτων αὐτοῦ ἔστι κωδωνιασταί, ὡς Ἀθηναῖος ἐν δειπνοσοφισταῖς“; quae unde hauserit lexicographus nescimus, quia nihil unquam est ab Athenaeo de fabula κωδωνιασταί inscripta dictum, quantum nobis ex ea parte libri, quam plenam tenemus, iudicare licet. Accedit, quod comici poetae, Philippi nominati, nusquam in Deipnosophistis mentio iniicitur, nisi loco uno, quo pro Ephippo Philippus perperam in libris nostris positus extat ⁸¹). Cassubonus igitur Suidam ex falsa codicis sui scriptura κωδωνιαστὰς suam repetiisse ratus, adeo locum, ex quo error natus fuerit, ex coniectura indicavit: sed quia ibi nihil de κωδωνιασταῖς dictum est, versus autem de Corona compositi afferuntur, Suidam non κωδωνιαστὰς sed κωρωνιστὰς vel κωρωνιαστὰς scribere voluisse censuit: eaque coniectura sua sine difficultate Schweighauseri assensionem tulit ⁸²). Equidem non possum, quin profiteri, talem emendandi et coniciendi rationem, omni quae caret firmamento, mihi vehementer displicere ineptamque videri; quippe quae ne speciem quidem veritatis habeat. Primo enim statim adspectu inscriptio κωρωνιασταί, alii κωδωνιασταί praelata, neminem non offendet, quia prior vix apte explicari potest; posterior, a voce κῶδων, κωδωνίζω deducta, et notione cum κωδωνοφόρος collata, aptissimum nobis ostendit comicae fabulae argumentum ⁸³). At non raro factum est, ut a Suida

⁸⁰) „τρεῖς δ' ἔσχον υἱοῦς, Φίλιππον τὸν τοῖς Εὐβούλου δράμασιν ἀγωνισάμενον, καὶ Ἀραρότα ἰδίοις τε καὶ τοῦ πατρὸς δράμασι διηγωνισμένον“ cett. Plat. schol. p. 831.

⁸¹) cfr. Athen. VIII, 359 f.

⁸²) cfr. Animadvv. Casaub. ad Athen. VIII, c. XV, ap. Schweigh. IV, p. 648.

⁸³) κῶδων, κωδωνίζειν, κωδωνοφορεῖν κωδωνοφαλαρόπολος, et alia

ex Athenaei Deipnosophistis aliquid proferatur, quod in nostris exemplaribus non legitur⁸⁴); idque nos miros non habebit, qui cogitamus, partem illius libri nobis ereptam interiisse, quam habuisse illum probabile est. Nunc tamen certum extat Anonymi illius fide non indigni testimonium, a Philippo scriptas non esse fabulas. Re igitur ipsa eo adducimur, ut aut errorem a Suida admissum suspicemur; — neque prorsus absouum esset credere, ex fabula Eubuli a Philippo in certamen commissa fecisse illum Philippi fabulam — aut alium eodem tempore extitisse comicum, qui idem nomen ferebat, sumamus. Quomodo-cumque id se habet, Meinekius anonymi scriptoris testimonio solo confusus, Suida neglecto, Philippidae nomen abiicere, eiusque loco Philippi, Aristophanis filii, ponere voluit. Equidem aliter iudicandum esse censeo. Etsi Philippus Eubuli dramata in certamen commiserat, tamen non poterat a posterioribus, qui id bene sciebant, auctor eorum vocari. Quare si de Philippe, Aristophanis filio, sermo fuisset, Athenaeus sine dubio non esset dubitanter locutus. Praeterea constat, Philippidem fuisse novae comoediae poetam, Philoclis filium, saepe ab Athenaeo et Suida commemoratum et satis celebrem. Is non est commutandus cum alio Philippide, qui unus ex iis dicitur, qui rempublicam administrassent, et gracilis admodum homo fuisse et ab Hyperide oratione accusatus esse et in proverbium abiisse fertur⁸⁵). Quid est, quod nos impediat, quominus eum credamus a quibusdam *Ναυβου* fabulae auctorem esse nuncupatum? Eodem enim modo de fabula *Καρυλλίων* inscripta dubitatum est, utrum ad Eubulum, an ad Ararotem, secundum Aristophanis filium, per-

hulus vocis composita frequenter in Aristophanis fabulis occurrunt, cfr. Pac. 1079. Ran. 79, 723, 963; Av. 842, 1160. ubi conferend. scholiastae. Ac fortasse hoc vocabulum indubitanter nostri lexicographi libris suis inserere possent. Nam quanquam fabularum tituli nova interdum vocabula continent, possunt tamen interdum ex ore hominum de plebe hausta esse vel vulgari sermoni deberi.

⁸⁴) Cfr. Meinek. Q. Sc. II, 14, n.

⁸⁵) Schweighaeuserus miscuit utrumque, v. Ind. Auct. p. 167, 524, lapsus ille, ubi Suidas Athenaeo rectius usus erat, bene qui utrumque discernit. cfr. Athen. XII, 552, d. e. Lilius Gyraldus dial. VI, 349 nihil de gracili poeta Philippide compertum habebat.

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXXVII

lineat auctorem ⁸⁶⁾. Hoc autem si sumimus cui nihil adversatur, ut de filii, ita de patris Aristophanis nomine omnis concidit dubitatio.

Quoniam semel hac in quaestione ad Philippum filium devenit oratio nostra, praeterea monemus, antiquam fuisse quaestionem, utrum idem sit, an alius homo, a quo mimos scriptos esse memorat Themistius ad Aristotelem ⁸⁷⁾, et quem eodem loco *κωμωδοδιδάσκαλον* nominatum reperimus ⁸⁸⁾. Extat autem Philippi scurrae commemoratio apud Xenophontem in Convivio, quem eandem duobus locis Athenaeus nominat, ac primo quidem inter mimos, secundo loco inter scurras rettulit ⁸⁹⁾. Scurrae Philippum meminit quoque Maximus Tyrius ⁹⁰⁾. Matro apud Athenaeum, ubi de parodiis et loquacibus nonnullis hominibus loquitur, ait, „*Εὐβοίῳς τε καὶ Ἐρμογένῃς καὶ δῖοι Φιλίπποι*“; quare coniecit Schweighauserus, nomen Xenophontis scurrae eum in animo habuisse ⁹¹⁾. Iam si haec omnia componimus, et cogitamus imprimis inter mimos ab Athenaeo Xenophontis scurram Philippum in eo memorari libro, cuius epitomen tantum possidemus: primum ad eam fertur animus coniecturam, ut locum indicare possimus, ex quo Suidas comicum suum poetam Philippum hauserit; dein ut patemus, Themistium de eodem loqui viro, Comico simul et scurra. Illa igitur, quam supra memoravi, quaestio ita ad nos redit, utrum Philippus apud Suidam ex Athenaeo sumptus Comici nostri sit filius, necne. Neque dubito ego affirmare, viros esse diversos; et aliis rebus commotus, et eo, quod Suidas, qui Ararotem et Nicostratum Aristophanis filios appellat, in Philippi vita de hac re prorsus tacet.

Aristophanis ipsa adeuntes carmina nihil de eius patre au-

⁸⁶⁾ Cfr. Athen. VII, 295 e. XIII, 571 f. XI, 471 e. XIII, 562 c.

⁸⁷⁾ Them. ad Aristot. de anima I, c. 8.

⁸⁸⁾ Lal. Gyrard. de poët. hist. dial. VII, p. 403 seq.

⁸⁹⁾ Athen. I, 20 b. XIV, 614 c. d. In edd. libris hoc in loco pro Philippo Philippiidem appellari, nihil nos movet, quoniam in scriptis libris, ut apud ipsum Xenophontem, recte Philippus extat.

⁹⁰⁾ p. 49. cfr. Fabric. bibl. gr. II, XXII, p. 742 in Comicorum deperditorum indice a. v. Philippus.

⁹¹⁾ Athen. XV, 697 f. Schweigh. Ind. Rer. p. 530 a. v. Philippus.

dimus, qui Philippos risit adeo pluribus fabulis ⁹²⁾; atque a Dionyso se nutritum esse gloriatur ⁹³⁾. Extat autem in Aristophanis vita ab anonymo scriptore profecta narratio quaedam, quae iam vivo poëta de patre malitiose dubitatum esse ostendit. Is igitur ita loquitur, „ὡς ξένον δὲ αὐτὸν ἔλεγε (Κλέων) — ἀπολυθῆναι δ' αὐτὸν εἰπόντα ἀστειῶς ἐκ τῶν Ὀμήρου ταῦτα·

μήτηρ μὲν τέ μέ φησι τοῦ ἔμμεναι· αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ οἶδ'· οὐ γάρ πώ τις ἐν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω

δευτερον δὲ καὶ τρίτον συκοφαντηθεὶς ἀπέφυγε.“ Unicuique haec legenti primo apparebit adspectu, ita sese defendere non potuisse Comicum, nisi tali a Cleone lite intenta, eum qui eius pater nominetur, non esse patrem; sed consuevisse matrem cum alio quodam homine, eoque peregrino nec in Atheniensem civitatem recepto. Tota res ut est neque ab Atheniensium more aliena, neque Cleonis indoli ac naturae non accommodata; ita pluribus argumentis confirmari videtur. Ac primum quidem scriptor, qui rem refert, eam ab aliis doctioribus ideo accepisse videtur, quia non intellexit: quippe qui propterea ius civitatis poëtae esse impugnatum credat, quia Philippus Aegineta fuerit; et tum hanc narrationem proferat, qua a Cleone nihil dubitationis de Philippi iure motum est, sed de iure Aristophanis. Dein cohaeret sine dubio, quod Suidas tradidit „τινὲς δὲ αὐτὸν καὶ ἀπόδουλον ἱστορήκασι.“ Denique ab ipso Aristophane confirmatur, qui ex hac lite poëtae a Cleone illata nihil nisi iocos et facetias exspectasse homines, in Vespis fabula his versibus rettulit,

ᾧτ' ἀπεδειρόμην,
ἐκτὸς ἐγέλων μέγα κερραγῶτα θεώμενοι·
οὐδὲν ἄρ' ἐμοῦ μέλον, ὅσον δὲ μόνον εἰδέναι
σκωμμάτιον εἴ ποτέ τι θλιβόμενος ἐκβαλῶ.

His causis adductus, rem esse per se non improbandam credo; quanquam bene scio, in talibus rebus excogitandis et fingendis Graecos maxime fuisse ingeniosos, a quibus nullum nullius ge-

⁹²⁾ Arist. Avv. v. 1701 et Γεωργοῖς, ut schol. ad hunc versum docet.

⁹³⁾ Id. Nubb. 519 „ἢ τὸν Διονύσου, τὸν ἐκθροφῆσαντά με.“

DE ARISTOPHANIS VITA. CLXXXIX

neris abest mendacium. Philippum igitur hac defensionis via patrem suum esse evicit poeta suisque iudicibus persuasit. De tota autem lite Aristophani illata postmodum pluribus disputabimus. Est inter recentiores, qui narrationem huius scriptoris in fabulis numerat, eamque ingeniose et facete excogitam, rerum autem veritati non accommodatam esse censuit. Loquor de G. Dindorfio, qui hanc de Aristophanis patre quaestionem in commentatione de Babyloniis attigit ⁹⁴⁾. Equidem non tam ineptam esse, quam illi visum, narrationem arbitror.

De matris nomine nihil nobis traditum est. Quid de vitae scriptoris coniectura statuendum sit, poetam in fabula quadam coningis meminisse, quoniam neque fabulae titulus, qua id fecisse dicitur, cognitus est, neque quo modo ipsi versus, quos conservavit solus, interpretandi sint, scimus: hodie non dirudicabitur. Verba ipsa sunt haec:

την γυναικα δὲ
αἰσχροπραξίᾳ τῷ τ' οὐ φρονεῦντι παιδίᾳ,

a vitae scriptore propter filiorum numerum potissimum allata, et ut supra indicavi, ab antiquiore homine accepta ⁹⁵⁾.

Restat ut de loco, quem parentes Athenis tenuerunt, ceterisque rebus dicam nonnulla. Quod quidem argumentum aggressurus, frustra unde, quae scire cupio, accipiam, circumspicio. Certis testimoniis privatus nihil neque dicere neque negare possum. At si in his coniecturae est locus, quum filium hominem vere eximium Atheniensibus educaverint, qui ubi primum in urbe patria eius nomen innotuit, summa se gloria ornaverant ipse, ingenii non minus praestantia conspicuus, quam studiorum insignis nobilitate: parentes equidem non infimo loco natos neque ignobiles homines fuisse crediderim. Neque si primum eius in theatrum ingressum, aut totam eius vitam, quan-

⁹⁴⁾ Dindorf. fragm. Aristoph. p. 54 seqq. Similiter de sese ipso loquitur Lutherus „Ego natus sum in Eisleben baptizatusque in S. Petrum ibidem. Haec non memini, sed parentibus et patriae hominibus credo“ Luth. Werke Th. I; epp. 227.

⁹⁵⁾ Dindorfius hos versus in fragmentorum collectionem recepit, fr. 487, p. 203.

tum id licet, contemplor, pauperes eos fuisse et ad illiberaia negotia coactos, mihi persuadere queo. Omne enim a nostro poëta abest commodi sui studium. Accedit, quod comicorum poëtarum facetiae in nostrum poëtam fusae, quas nobis tradidit antiquitas, omnes ita sunt comparatae, ut nihil contineant, quod in parentum irrisionem spectet. Ex ipso autem Aristophane notum est omnibus, quoties illa aetate Comici a parentum infamia filios notabant; qui ipse Euripidis matrem aliorumque parentes non raro perstrinxit ⁹⁶).

XVI.

Venio nunc ad aliam quaestionem, quae est de aetate Aristophanis. Eam qui diiudicare studet, si quas inter Olympiadas contineatur universe poëtae vita, scire cupit, sine magna difficultate negotio suo satisfaciet; sic autem quo anno natus et mortuus sit, reperire tentat, licet diligentissime rem pertractaverit tamen fortasse spe irrita facta abibit. Etenim ipsi veteres scriptores nihil de huius viri aetate compertum habuisse videntur, qui neque quot annos natus primam comoediam docuerit, neque quo vitae anno mortuus sit, neque quidquam aliud, ex quo colligere certa nobis liceat, memoriae tradiderunt. Quare nos quoque nihil nisi ambitum vitae, quam accuratissime fieri potest, indicare nobis proposuimus.

Vixit Aristophanes ab Olymp. octogesima quarta ad centesimam usque Olympiadem.

Quando Ar. primam ediderit Athenis comoediam, pluribus testibus constat, qui rem facile ex Aristotelis didascalii cognoscere poterant. Cum anonymo enim de comoedia, qui Dactylenses primam fabulam ad Diotimum archontem (hoc est ad Ol. 88, 1) refert, et Cyrillus consentit, qui libro contra Iulianum scripto, Olympiade octogesima octava Eupolin, Platonem

⁹⁶) Cfr. quae Lessingius de Sophoclis parentibus in vita huius Tragici disputavit, n. C. p. 23 seqq. Iam scholiasta ibi allatus ita coniecerat „ἀλλ' οὐδ' ἀν' ὑπὸ τῶν κωμῶδων ἀδελτος ἀφείθη, τῶν οὖτε θεμιστοκλείους ἀποσομίωνων.“

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXI

et Aristophanem proditiisse tradit ⁹⁷⁾: et G. Syncellus ⁹⁸⁾, qui eidem Olympiadi eum adscribit. Sed quot annos eo tempore natus fuerit, mihi esse incompertum fateor. In Nubibus fabula obiurgat poëta in pulcherrima parabasi, quam dicunt, spectatores, quia quos elegantes et sapientes comoediarum iudices putasset antea, nuper quum ea primum doceretur fabula immerito victoriam de ineptis hominibus deponendam eripuissent. Simul monet eos, quam bene et sapienter antea Daetalenses audiverint et satis honorificum tulerint de iis iudicium. Præterea quare illo tempore illam fabulam non docuerit ipse, sed alii cuidam edendam tradiderit, his versibus exponit 530—532:

*πάγω, παρθένος γὰρ ἔτ' ἦν, κοῦκ ἐξῆν πῶ μοι τεκνῆν,
ἐξέθηνα, καίς δ' ἑτέρα τις λαβοῦσ' ἀνείλετο,
ὅμοις ἐξεθρέψατε γενναίως ἀπαυδεύσατε.*

Virginem igitur se fuisse ait, cui parere illicitum fuit, aliamque puellam eius foetum abstulisse, spectatoresque eum liberaliter educasse. Haud dissimili modo in Vespis, v. 1018, locutus est et aliis in locis, de quibus omnibus quum accurate postea dicendum sit, nunc tacemus. Quodsi quis eos quos apposuimus versus ex Nubium fabula petitos solos contemplatur, et quibus alibi utitur verbis Aristophanes, ea negligit; profecto non mirandum est, si ut virgini propter immaturam aetatem parere non licet, ita eadem de causa poëtam fabulas componere non potuisse opinatur. Quanquam maturis virginibus ipsis partus edere non licet: mirum tamen foret, si nullus grammaticus, qui omnia vitiorum genera, vel maxime inepta et stulta, admiserunt, in hunc quoque errorem incidisset. Verumtamen lege modo, quae homo egregius ad illos versus adnotavit, „ὄπω ἐπέτρικον ἑμαντῶ τὸ λέγειν δημοσίᾳ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας· οὐ γὰρ πρῶτον δι' ἑαυτοῦ καθίει τὰ δράματα ὁ ποιητῆς εὐλαβούμενος,

⁹⁷⁾ Cyrill. contra Iulian. lib. I, c. 18 B. Meineke Q. Sc. I, p. 86.

⁹⁸⁾ Syncell. chronogr. Aristophanis bis meminit, primum p. 254 ab in. (p. 482, 18 ed. Guil. Dind.) quo in loco eum cum Empedocle, Democrito, Hippocrate, Lysia, Euripide, Sophocle aliisque multis coniangit; et p. 257 C, (p. 489, 10 ed. Dind.) ubi ex Africano Ὀλυμπιάδ. Πῆ eum adscripsit his verbis, „Ἐπικολίς, καὶ Ἀριστοφάνης, κωμικοί, Σοφοκλῆς τε ὁ τραγῳδοποιὸς ἔγνωρίζετο.“

ἐπὶ δὲ τῶν Ἰσπίων ἤρξατο εἰσεῖναι· νόμος δὲ ἦν μὴ εἰσαλθεῖν τινα εἰπεῖν μῆπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονότα, ὡς δὲ τινες, τριάκοντα.“ Neque aliter indicatum est alio loco, ubi universe de parabasi disputatur⁹⁹⁾: „νόμος ἦν Ἀθηναίοις μῆπω τινα ἑτῶν ἄ' γεγονότα μῆτε δρᾶμα ἀναγινώσκειν ἐν Θεάτρῳ μῆτε δημηγορεῖν. Τούτῳ τῷ νόμῳ καὶ ὁ κωμικὸς οὗτος εἰργόμενος πρότερον διὰ τὸ μὴ τριακονταέτης ἔτι ὑπάρχειν ποιῶν δράματα διὰ Φιλωνίδου καὶ Καλλιστράτου ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸ θέατρον, ὧν ἕν ἦν τὸ τῶν Λαταλέων λεγόμενον· — ἐπιβὰς δὲ ἤδη τοῦ ἄ' ἔτους καὶ τοῦτο δὴ τὸ τῶν Νεφελιῶν ποιήσας δι' ἑαυτοῦ διδάσκει· καὶ αἰτεῖ“ cett. His tertium adiungo testimonium Thomae Magistri, qui legem quidem hanc non tetigit, sed aetatem poëtae similiter definit, his verbis „ἐπὶ τοιούτον ἐν νέῳ κομιδῇ τῇ ἡλικίᾳ ἠὺδοκίμησεν ἐν κωμωδίαις, ὡς“ cett. Quibus rationibus si obsequimur, poëtae aetatem sine difficultate enucleavimus. Nam quum Equites primum ipse docuerit archonte Stratocle, Lenaeis, hoc est OL. 88, 4, si hoc tempore trigesimum superaverat annum, natus erat circa OL. 81, 2.

Iam primum ut quid verum sit detegamus, in testium auctoritatem inquiramus necesse est. Nam diu est, quod legem universam Fr. A. Wolfius in suspicionem adduxit; quem Rötischer, Meinekius, Meierus aliique secuti sunt¹⁰⁰⁾. Ac Thomae quidem Magistri quae sit auctoritas, constat. De reliquis testibus anonymis iudicium ferre haud difficilium est; quorum quem primo posui loco suam ipse evertit fidem, quoniam incertus haeret, utrum quadraginta, an tringinta annos natus esse debeat comicus poëta. Nimis enim apertum est, eum explicandi Aristophanis versus caussa legem coniecisse magis, quam ex veteribus scriptoribus comperisse. Neque maior habenda est alterius fides, quia quae dicit, ut postea patebit, poëtae ipsius dictis vehementer repugnant. Quare iure, credo, veterum numero grammaticorum hos viros eximere, et Tzetzae Thomaeque Magistri nos legere scripta cogitare possumus.

At num veteres fortasse scriptores testes habuerunt eosque

⁹⁹⁾ Schol. ad Nubb. v. 502.

¹⁰⁰⁾ Cfr. Rötischer. Aristoph. p. 72, Meinek. Q. Sc. I, p. 36. Meier in Allgem. Literat. Halle, May 1827, n. 123, p. 137.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXCVI

pro saae aetatis consuetudine non nominarunt? Non credo. Nisi fallor enim, mera sunt coniectura ducti. Nam constat inter omnes, comicos poetas in civitate Atheniensi hoc munus tenuisse, ut suam de rebus publicis sententiam, suum consilium publice proponerent. Quod quidem munus non ipsi solum sibi arrogarunt, sed posteriores quoque omnes ea re praestantissimos eorum maxime excelluisse confitentur. „*Κωμῳδία ἐστὶν*“ ait grammaticus anonymus „*ἢ ἐν μέσῳ λαοῦ πανηγυρία ἤθουν δημοσίευσις*“ ¹⁾. Iam vero cognitum est, quicumque ut ad populum Atheniensem dicerent, suggestum conscendebant, provectioris faisse aetatis ²⁾. Dein Demosthenem scimus, quum Leptineam orationem haberet, annum egisse trigesimum ³⁾. Hinc qui Aristophani quoque illicitum fuisse credebant, publice ad cives loqui: coniectura ad trigesimum annum confugere facile poterant. Ac quadragesimus quoque annus fortasse non temere est excogitatus; quia lex erat Athenis, cheregos a populo electos quadraginta annos natos esse debere. At nonne indoctum hominem ita iusto maiore honore afficio, dum ita colligentem et singula momenta expendentem propono?

His expositis, scriptoribus illis fidem denegare cogimur. Quaecumque enim via progressi ad illud credendum adducti sunt, quum apud nullum alium scriptorem similia legamus, iis assensionem praebere non licet. Accedunt autem duo diversa testimonis, quae contrarium evincunt; siquidem Eupolin decimo septimo aetatis anno et Menandrum, cum nondum ex ephēbis excessisset, primas docuisse fabulas accepimus ⁴⁾. Idcirco, haec omnia cogitantes, vitam Aristophanis ultra primum annum Olympiadis octogesimae quartae ponere non audemus; eo autem tempore vixisse iam Aristophanem pro certo affirmamus.

¹⁾ Bekk. Anecd. II, 747, 10.

²⁾ „*δημηγόρων ἡλικίαν ἔχων*“ Pollux II, II, 12.

³⁾ Wolf. Prolegg. ad Demosth. Leptin. p. LXIII, quem secutus est Beckerus, Demosth. als Staatsmann, p. 27.

⁴⁾ cfr. Meinek. Prolegg. ad Men. p. XXX, Q. Sc. I, 36. Non minus certo ostendi potest, tragicis poetis nullam legem annum, quo decere possent, certis limitibus circumscriptam. Sophocles octo et viginti annos natu tragoedia vicit Ol. 77, 2. cfr. Car. Wex Prolegg. ad Antig. p. 23.

Non recedere possum ab hac quaestione, quando natus fuerit Aristophanes, nisi antea exemplo allato docui, quantos frustra exhausserim labores, certa inveniendi cupidissimus. Non raro enim evenit, ut spes alatur et cupidini satisfieri credas; si autem in varias vel remotiores disquisitiones abire coactus, singula quae eruere satis diu studuisti multumque temporis absumpsisti, ut spem cecidisse sentias. Quae omnia cum lectoribus communicare absurdum esset: unum autem exemplum afferre, non erit inutile.

Est a Ranarum enarratore ad v. 502 haec adnotatio scripta „*πῶς δὲ καὶ παλαιότερον εἶναι Ἀριστοφάνους τὸ ἔργον, εἰ ἀπαύζωντος τοῦ λαιμοῦ ἰδρῦσθαι; σχεδὸν γὰρ μετράκιλος ἦδη ἦπτετο τῶν ἀγώνων*“, quae primo aspectu eam spem mihi movebat, fore ut de vitae initio Aristophaneae certiora expedirem. Xanthias servus, leonina pelle circumdatus clavaque Herculea exornatus, quam se Herculeoxanthiam appellasset seque non timidum futurum animumque Dionysio similem ostensurum, esset gloriatus: Dionysus respondet apud Aristophanem: „non eris mei similis, sed re vera ille Melitensis verbero“. Quae quidem verba omnes non recentiores solum editores Aristophanis, sed veteres etiam enarratores valde impediverunt et cruciabant. Ac primam quidem fuerunt qui crederent, *μαστιγῶν* dici Herculem: quos satis antiquos fuisse, ea testantur, quae apud Hesychiam et Suidam legimus ⁵⁾. Neque dubitari potest, existisse in Melita Herculis templum Averruuci (*Ἀλεξιπόρου*) et dei columnam ab Agelada Argivo elaboratam; imprimis quum pars orationis ad Philochorum redeat auctorem ⁶⁾. Sed si ipsa Aristophanis verba propius adspicimus, magis magisque animus ab hac interpretatione recedit; quoniam cum Xanthia simul Herculem Dionysus rideat, ne minima quidem causa cogitari potest. Quare perquam apte Apollonius hominem illa aetate viventem intelligi comiecit. Scholiasta autem, qui Apollonii sententiam nobis tradidit, laudem sibi partam alienis pessimae notae

⁵⁾ Hesych. s. v. ἐκ Μελίτης μαστιγῶν, Suid. s. v. Μαστιγῶν.

⁶⁾ Hesych. s. v. Μήλων. Tzetx. Chil. VIII, CXCI. Harpocrat. s. v. Μελίτη.

addisumentis factis obcuravit, ita ut caute in negotio nostro progredi debeamus. Sine haesitatione enim grammatico recentiori haec dicta „ἴσως δὲ ὅτι ἤρχε, διὰ τοῦτο οὐκ ἄνωμασθη, ἢ ἄλιγον πρότερον εἰσησθαι“ reddimus: usque eiectis reliquis, quae prudenter excogitata sunt, ad Apollonium referimus. Nisi me omnia fallant, ante Apollonium qui Aristophanis Ranas interpretati erant omnes ad Herculem ea traxerunt: atque eorum fortasse Aristarchi interpretationi is primus sese opposuit. Ultima autem verba Apollonii iterum sunt ab enarratore nostro corrupta. Nam contra antiquam interpretandi rationem apte id quoque dixerat, nullam Aristophani causam fuisse, quare Melitensem potissimum Herculem nominaret. Deinde illam statum Aristophane antiquiorem esse, ut ea non potuerit propter novitatem rideri, eum adiecisse conicio, ut ita quoque alios interpretes refutaret. Quod quum legisset noster enarrator, alia nescio unde accepta narratione, Herculis statnam esse eo, quo pestilentia Athenis grassaretur, tempore exstructam, contra Apolloniam adhibita, non enarravit simpliciter Apollonii sententiam, sed statim refutavit: cuius temeritatis reos nostros scholiastas saepenumero deprehendimus. Fortasse Apollonius tempus bene cognoverat, quo Herculis statna posita fuerat; fortasse autem antiquiorem esse Aristophane propter Ageladam suspiculus est. Utnt est, quum pestilentia Athenienses urgeret, non sunt ab Hercule, sed ab Apolline liberati; neque Herculi Averrunco, sed Averrunco Apollini posuerunt statnam. Perspicue enim tradit Pausanias ⁷⁾ „πρὸ δὲ τοῦ νεῶ τὸν μὲν Λεωχαρῆς ἦν δὲ καλοῦσιν Ἀλεξίκακον Κάλαις ἐποίησε· τὸ δὲ ὄνομα τῷ θεῷ γενέσθαι λέγουσιν, ὅτι τὸν λοιμῶδη σφίαι νόσον ὁμοῦ τῆ Πελοποννησίῳ πολέμῳ κίχουσαν κατὰ μάντευμα ἔπαισε Δελφῶν.“ Haec igitur nescio quis, quum Melitensem Herculem Averruncum dictum legisset, ad eum falso retulit et nostrum scholiastam in errorem duxit. Ceterum qui ante Apollonium haec Aristophanis verba de Hercule intellexerant, eos nihil de pestilentia pronantiasse, inde evincitur, quod qui praeter scholiastam nostrum ex antiquis commentatoribus de Melitensi Hercule

⁷⁾ Pausan. I, 3, § 3.

disputarunt, Hesychius et Suidas, ne unum quidem verbum de ea habeant. Quum igitur Apollonius summo iure negaverit, de Hercule in hoc verum sermonem esse ab Aristophane institutum, quaeritur quem hominem irriserit. Ex Apollonii sententia, saepe irrisum notavit Calliam Melitensem; quae profecto non inepta videtur; sed non tam certa, ut non alia admitti possit. Quid si Eucratem poeta perstrinxerit, hominem Melitensem et invisum Aristophani? ⁶⁾.

Quae si vere disputata sunt, si modo cognitum esset, quo tempore Herculis simulacrum posuerint Athenienses: possemus fortasse inde aetatem Aristophanis enucleare. At Fr. Thierschius, V. C., duo quum coniecisset vixisse Ageladas, quorum alter Argivus, alter Sicyonius fuerit, a Silligio et Müllero impugnatus nuper suam opinionem libro summa doctrina ingeniique solertia conspicuo, sed non sine ira et studio scripto, defendit ⁷⁾. Nos si verum fateri volumus, Ageladam Sicyonium nimis audaci coniectura esse ab Amisaeo excogitatum censemus, et frustra ab Thierschio receptum. Nititur enim Vir praestantissimus testimoniis quam maxime infirmis. De nostro scholiasta iam dictum est. Sin autem Plinius Ageladam ad Ol. 87 refert, agit ille pro consuetudine sua. Amisaei deinde auctoritas quanquam merito maxima habetur, nunc toto Pausaniae libro impugnatur, quem de Sicyonio Agelada nihil compertum habuisse omnes loci, quibus de Argivo homine loquitur, liquide demonstrant. Quae accedit denique Pausaniae de Iove Messeniorum narratio, ut ipsum Pausaniam nos quoque coget, Ageladam sequiori quoque huic aetati adscribere. At si quis alterum Ageladam intelligi credit, is certe Sicyonium eum fuisse non affirmare poterit. Id unum addo. Ageladam Sicyonium vixisse quis Thierschio credet, quem quicumque nominassent vel intellexissent, cum altero commutasse Argivo concedit? Nihil igitur superest

⁶⁾ cfr. Hesych. s. v. *Μελιτῆς κάπρος*: τῶν γὰρ δῆμων Μελιτῆς ἐστὶ; Photius p. 256, 7. Dind. de fragm. p. 107, Sävern vom Alter p. 12. Aristoph. Equitt. 254, Lyistr. 103.

⁷⁾ Ueber die Epochen der bildenden Kunst unter den Griechen. München 1829, p. 160.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXCVII

nisi ut cum Silligio et Müllero ad antiquum illum redeamus, et quem iam Winckelmannius¹⁰⁾ in duo homines in Eladam et Ageladam, scripturae vitio seductus, dividerat, eundem ab Thierschio in Argivum et Sicyonium separatum, unum modo fuisse hominem contendamus. Quod si facimus, patet re vera simulacrum Herculis ad priora tempora pertinere, quibus Ageladas vixit. Sed hoc tam late patet, ut Aristophanis aetatem melius definire non possimus, quam uti antea ex eo anno, quo primam fabulam docuit, collegimus¹¹⁾.

Institutum igitur ordinem persequamur videamusque quo sit tempore mortuus. Cui quaestioni ut plura respondere possimus, Suidas effecit, qui quo anno Araros Aristophanis filius primam fabulam docuerit, nescio quibus auctoribus usus, memoriae tradidit: „*Διδάξας τὸ πρῶτον Ὀλυμπιάδι ρά.*“ Fateor tamen, imprimis propter vitiorum in numeris indicandis commissorum copiam me eius testimonio cunctanter uti. Araros autem filius Aristophanis ab ipso patre erat in scenam inductus, qui suas fabulas Cocalum et Aeolosiconem filio tradidit¹²⁾. Id non propterea fecisse putandus est, quod filiorum natu maximus fuisset — hoc enim honore nemo Philippum τὸν δμῶνυμον τῷ κέρειο privabit — sed quia eum virtute poetica futurum esse insignem, augurari poterat. Philippus contra, ut supra vidimus, arte mimica et histrionica excelluit. Aristophanes ultimam comoediam suo nomine edidit Plutum fabulam, quae docta est, ut didascaliae docent, archonte Antipatro Ol. 97, 4. Post Plutum duas praeterea scripsit, Cocalum et Aeolosiconem, usque a filio doctis et in certamen commissis mortuus perhibe-

¹⁰⁾ Alte Denkmäler der Kunst I, p. 40.

¹¹⁾ Memorabiles sunt Persii versus, Sat. I, 124, quibus, ut plerique interpretes opinantur, tres componit comicos poetas, Cratinum, Eupolin et Aristophanem. Ultimum autem non nominat, sed significat tantum „Iratum Eupolidem praegrandi cum sena“. Cur Cratinum *audacem* vocaverit, facile perspicitur; cur Eupolin *iratum*, multo minus intelligitur, cfr. Meinek. Q. Sc. I, p. 20 et 39; cur Aristophanem, inter eos natu minimum, praegrandem senem, mirantur omnes. Vide interpretes.

¹²⁾ Argem. in Plut. II, p. 358.

tur. „*Ἐν τούτῳ δὲ τῷ δράματι*“ ait vitæ scriptor „*συνέστησι τῷ πλήθει τὸν υἱὸν Ἀραρότα καὶ οὕτω μετέλλαξε τοῦ βίου.*“ Iam vehementer dolendum est, neminem veterum indicasse, quibus archontibus Aeolosicon et Cocalus doctæ sint. Sed si utramque fabulam filius pro patre docuit, earum quæ prima fuerit fabularum Ol. 101 in certamen commissam esse, Suida auctore credi posset. Ab hac autem ego sententia vehementer abhorreo. Per tres enim Olympiadas Aristophanes omnino nullas confecisset fabulas. Alia igitur ratio ineunda est. Callistratus suo nomine quanquam primas Aristophanis fabulas ediderat: tamen quoniam ex editione fabularum, cuius eae essent apparebat, anonymus ipsum Aristophanem per Callistratum edidisse primum drama Diotimo archonte pronuntiat. Cocalum autem et Aeolosiconem esse a filio doctas, a patre confectas posteriores ita compertum habebant, ut unus tantum Ararotem auctorem unius fabulae nominaret. Quare aliter cogitari nequit, nisi a veteribus ita esse dictum „*ἔδίδαξε δὲ τὰ τελευταῖα δράματα διὰ Ἀραρότος*“ Ararotisque initium eo positum tempore, ubi suis fabulis in scenam prodierat. Quod si vere disputatum est, Ararotem (ab Olymp. 97, 4) ab archonte Antipatro ad Charisandrum usque (ad Ol. 101, 1) nonnisi patris fabulas protulisse sumendum est. Iam vero iterum nos turbat, quod duas duntaxat comoedias patris suo nomine edidisse fertur; ex quo colligi debet, inter tres Olympiadas bis tantum patrem in theatro spectantibus obtulisse filium. Ex qua difficultate ita me expedire studui.

Anno secundo Olympiadis nonagesimæ octavae foedus celebratissimum inter Persarum regem et Lacedaemonios ictum est, quod ab Antalcida nomen accepit. Quo quidem foedere quanto opere per totam Graeciam omnes, qui aristocratiam amabant adiuti fuerint, inter omnes constat. Athenienses quoque, quorum Conone duce recens orta erat potentia, hoc foedere potissimum oppressi et a Lacedaemoniis victi sunt et superati. Imprimis autem ab hoc anno media comoedia inceptit, quæ quoniam democratia florere desiverat, antiquam rationem reliquit et plane novam iniit. Cuius comoediae qui princeps est et optimum exemplum, Antiphanes Stephani filius, post

DE ARISTOPHANIS VITA. cxcv

nonagesimam octavam Olympiada docere incepit¹²⁾. Aristophanes ipse comoediam composuisse dicitur, qua mediae comoediae indolem alios docuit. Nonne igitur eo tempore eam fabulam editam esse, verisimillimum censes? Accedit alia causa. Ex omnibus iis, quae in posterioribus capitibus explicabo, quam maxime patebit, Athenas urbem tanto prosequentem esse amore nostrum poetam, ut nihil supra posset cogitari. Tota eius vita pendet, ut ita dicam, a vita urbis patriae. Laetus est et insignibus splendet confectis comoediis, si civitatem et optima ratione agentem et florentem videt. Quid? si tristi illo tempore, praesertim senectute iam ingravescente, ingenii eius scintillae non excitatae, sed extinctae sunt, ut neque posset neque vellet novis comoediis edendis operam suam et diligentiam navare? Crebro autem, vel ante Plutum editam poetam tacuisse apparet, si numerum comoediarum, quarum ab nonnullis quadraginta quattuor, ab aliis quinquaginta quattuor scripsisse feratur, cum annis, per quos dramata commisit, comparamus. Nam quam (Ol. 88, 1) archonte Diotimo docere incepisset, et duas quovis anno vel tres adeo comoedias edere posset; si tantummodo usque ad Antipatrum progredimur: per Olympiadas decem octoginta fabulas componere potuisset. Iam vero certo scimus, eum ab Ol. 88, 1 usque ad Ol. 89, 3 octo edidisse dramata; ac suspicamur non immerito, adeo plura in illud tempus incidisse. Idcirco temporibus istis, quibus multis malis et incommodis pressa est respublica, eum non multas fabulas commisisse apparet. Quo magis post funestum Antalcidae foedus senem contristatum non esse vehementer ad fabulas condendas excitatum, cogitare cogimur. His causis commotus, non inepte statui credo, usque ad Olympiadem centesimam viventem poetam duas tantummodo fabulas composuisse; et centesima prima demum Olympiade, patre mortuo filium sua commisisse dramata.

Quae quum ita sint, dicendum esse credidi, ab Olympiade octogesima quarta ad centesimam usque Olympiadem poetam vixisse. Ultra centesimam autem Olympiadem eius vitam per-

¹²⁾ Anon. de comoed. ll. ll.

tinnisse, nemo credet: vitae initium iam ante eam, quam dixi, Olympiadem initium cepisse, praefracte nemo negabit. Quomodocunque id est; sexaginta eius vitae annos hac ratione invenimus.

Sed restat memorabile Suidae dictum, quod nemo dum tentavit: et ipse diu ex scripturae errore natum esse credideram. Ait enim ille „*γεγονώς ἐν τοῖς ἀγῶσι κατὰ τὴν 9ῃ Ὀλυμπιάδα*“; quod si explicare studeo, ut a legentibus veniam audaciae petam, animus me impellit. Varias sum deinceps rationes ingressus. Primo ad aspectu comparatisque numeris, qui in Ararotis vita apud eundem leguntur scriptorem, hunc numerum esse corruptum et propterea prorsus a me negligendum arbitrabar. Deinde eo ferebar ut crederem, Ararotem filiam esse cum patre commutatam: eumque ab Ol. 101 usque ad Ol. 114 in theatro floruisse. Tum numerum ex commutatione cum Antiphane, mediae comoediae principe, cuius nomen saepissime est pro Aristophanis nomine positum, explicare studebam. Antiphanem enim Suidas tradit natum esse Ol. 93; anonymus, docuisse primo post Ol. 98. At quum simul Suidas aetatem eius accurate indicaverit, annosque vixisse dixerit sexaginta quattuor: non diutius post, quam ad Ol. 109 videtur docuisse, praesertim quum non Athenis, sed alia in terra de vita decessisse perhibeatur. Unum addo. Quoniam Ararotem videbam Ol. 101 primam edidisse fabulam, non male illum numerum ita corrigi posse censebam „*γεγονώς ἐν τοῖς ἀγῶσι κατὰ τὴν 9ῃ Ὀλυμπιάδα, ἔ. δ*“, ut quarto anno Olympiadis centesimae ultimum drama edidisse Aristophanes diceretur ¹⁴⁾. Sed omnibus his coniecturis missis, maxime huic ultimae favere incepti, quam nunc viris doctioribus diiudicandam propono.

Clemens Alexandrinus haec enarravit ¹⁵⁾ „*τὸν μόνου Κικαλον τὸν ποιηθέντα Ἀραρότι τῷ Ἀριστοφάνει υἱὲ Φιλῆμαν ὁ*

¹⁴⁾ Cogitandum esset ita scriptum a Suida, *9ῃ δ*, ex quibus numeris *9ῃ δ* ortum. Similiter in Aeschylī schollis ad Choeph. v. 900 scriptum legitur „*μετακινῶστας ὁ ἐξάγγελος εἰς Πυλῶδην, ἵνα μὴ διέλθωσιν*“ pro *ἵνα μὴ δ* λέγωσιν ex praestantissima Tyrwhitti coniectura, quam Hermannus probavit ad Arist. Poët. IV, 16, p. 110.

¹⁵⁾ Clem. Strom. VI, p. 752. Casaub. ad Athen. III, 9, p. 168.

καρπῶς ἐπαλλάξας ἐν Ἐποβολιμαίῳ ἐκωμῶδησεν.“ Quae quomodo intelligenda sint, aliorum locorum docet comparatio. Similiter enim vitae scriptor anonymus „πρῶτος δὲ καὶ τῆς νείας κωμῳδίας τὸν τρόπον ἐπέδειξεν ἐν τῷ Κοκάλῳ, ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν λαβόμενοι Μένανδρος δὲ καὶ Φιλήμων ἰδραματούργησαν“ et alio loco „ἐγένετο δὲ καὶ αἴτιος ζήλου τοῖς νέοις κωμικοῖς, λέγω δὲ Φιλήμονι καὶ Μενάνδρῳ.“ Enarratur autem de Philemone ab anonymo de comoedia, „ἰδίδαξίς προδ' τῆς σιγ' Ὀλυμπιάδος.“ Quae si inter se componimus omnia, potest Suidae dictum facile explicari. Nihil aliud enim indicare voluit, quam in certaminibus floruisse Aristophanis comoedias usque ad Ol. 114, qua iterum produxerit Cocalum Philemon. Quodsi ex dramate Philemonis plura superessent fragmenta: verisimile est, certiora de hac re pronuntiare nobis licuisse. Nisi fallor, Philemon idem susceperat, quod in Equitibus Aristophanis Eupolis fecerat.

Ceterum quanquam ipse multa incerta relinquere in quaestione de Aristophanis aetate coactus fui: tamen quo magis rei scenicae Atticorum cognitio, quae in dies nova incrementa capit, progreditur, singulorumque poëtarum aetates accuratius definiuntur, eo propius nos ad veritatem accessuros, et Aristophanis tempora melius indicaturos esse, nunquam dubitavi. Fortasse mox existet, qui quod nuper Ritschlius praeclara disquisitione de Agathonis aetate scripta praestitit, in Aristophane efficiat¹⁶⁾. Latent enim in ipsis comoediis non pauca aetatis signa. Equidem quum multa frustra tentaverim, meo tempori parcere, quam exiguae rei nimiam navare operam malui.

XVII.

Nova exoritur quaestio, utrum Aristophanes Atheniensium civitati adscriptus fuerit, an aliunde Athenas delatus et in peregrinorum numero positus. Quodsi, ut par est, ad antiquos

¹⁶⁾ Ita Equitum parabasis, qua quos ipse viderit Comicos antiquos expellit, erit adhibenda. Ranae fabula, qua Aeschylum et Euripidem eorumque multas fabulas attigit, in eundem usum utilis haberi poterit.

primo convertimur scriptores, tam vanis narrationibus circumfundimur, ut quid probandum, quid improbandum, vix se ne vix quidem scire posse credamus. Anonymus de comoedia simpliciter eum Atheniensem vocat; vitae scriptores, anonymus et Thomas Magister addunt, *δήμος*, fuisse Cydathenaeum, tribu Pandionide; Suidas enarrat, eum vocari a nonnullis Rhodium, sive Lindium, sive Camiraeum; ab aliis Aegyptium; ab aliis Aeginetam; Heliodorus denique apud Athenaeum, Naucraticam Aristophanem dixerat¹⁷⁾. In hanc rerum omnium confusionem ordinem ferre quaedam videtur vitae scriptor anonymus, qui ea fere omnia inde nata esse censet, quod Cleo poetae propter maledicta in se iactata irascens, litem *ξενίας* intulerit; sed quomodo id suscipere potuerit, tam parum docet, ut nihil inde certi in nos redundet. Accedunt scholiastae, qui diversis locis de patria poetae loquuntur, sed omnia turbant magis, quam in lucem mutant. Ad recentiores delati ibi quoque diversas opiniones traditas reperimus, dum plurimi quidem Atheniensem, alii Aeginetam, Rhodium alii, alii Naucraticam fuisse affirmant¹⁸⁾. In tanta opinionum et copia et diversitate necessarium erit, non, ut plurimi fecerunt, obiter inspectis veteribus scriptoribus, uti animus fert, ita hanc vel illam opinionem amplecti, sed re accurate pensitata singulisque opinionibus diligenter perquisitis, quid verum sit indagare. Necessarium autem erit, a rebus ut exordiamur disquisitionem primo adpectu a re, quam tractare volumus, alienis: quod nunc eo minus veremur, ne molestiam creet legentibus, quia non minus ad poetae vitam pertinent, et ab ea separari nequeunt.

Ipsam enim ingressum obstruit nobis nondum satis explicata atque impeditior de histrionibus Aristophanis primarumque partium actoribus gravissima quaestio; quam accuratissime, priusquam de reliquis certi aliquid statuatur vitae Aristophanis partibus, diiudicandam et absolvendam esse ducimus. Quo tam-

¹⁷⁾ In libris *περὶ ἀπορώσεως* ap. Athenaeum VI, p. 229 e. de quibus confr. Boeckh. Corp. Inscript. praef. p. VIII.

¹⁸⁾ Rhodium esse Aristophanem, Meinekius Q. Sc. I, p. 40 affirmavit; Naucraticam Vossius de histor. lat. IV, XII, p. 470.

pore primum nata est Athenis tragoedia, quicumque eius poëtae commemorantur, quia non poëtica solum arte excellabant, sed simul erant musicae artis periti et apta saltatione conspicui: propterea fabulas et fecerunt simul et egerunt publice, nullius hominis ope adiuti. Antiqui igitur tragici poëtae, Thespia, Phrynichas, Pratinas, alii, ut ex tragoediis conditiis magnam sibi contraxerant gloriam, ita imprimis nobiles visi sunt posterioribus cum propter *μελωποιαν*, tum ob saltandi artem, quam tantopere callebant, ut eam discere cupientes decerent ¹⁹⁾. Sed postea poëtarum et actorum iunctis vicibus uti desinebant; quo facto, poësis tragica et ars histrionica, antea coniunctae, nunc separabantur. Sero id factum esse Aristotelis ex testimonio gravissimo constat ²⁰⁾, qui „καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν καὶ δραματικὴν ἔφετ' ἀπεκρίθησαν· ἐπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τὰς τραγωδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶτον.“ Quocum convenit, qui Sophocleam scripsit vitam, dum de Sophocle praedicat ²¹⁾ „καταλίβουσ γὰρ τὴν ἐπέκρισιν τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν ἴδιαν ἰσχυροσύνην, πάλαι γὰρ καὶ ὁ ποιητὴς ἐπέκριναν.“ In tragoedia igitur Sophocles primas a vetere consuetudine, non propter artis levitatem, sed sane propter vocis tenuitatem abstinuit, ac multos posteriorum poëtarum sectatores nactus est, quanquam nonnulli poëtae morem Phrynichorum Thespidumque secuti, ab agendis tragoediis non abstinerunt. Ars autem histrionica tum demum, si recte conicio, efflorescere coepit, quum lege publica lata Aeschylī fabulae, praemio proposito, ab aliis doceri possent. Ac tantopere sensim vis eius et dignitas aucta est, ut Aristotelis tempore interdum plus quam ipsi poëtae valerent ²²⁾.

Iam quaeritur quid de comoedia statuendum sit, de qua tacet Aristoteles; sine dubio ea ductus causa, quam in libris

¹⁹⁾ Athen. I, XXII, a. „καὶ ἔφατ' ὅτι τῶν ἰδίων ποιημάτων διδάσκων τοὺς βουλομένους ὀρχεῖσθαι.“ Aristotel. Probl. XIX, 81. Herm. ad Aristot. Poët. p. 108.

²⁰⁾ Aristot. Rhet. III, 1. cfr. Plut. Solon. XXIX.

²¹⁾ cfr. Lessingii vitam Sophoclis, n. K.

²²⁾ Histriones adesse debebant, ubi primum duo simul in scena homines apparebant, quod Aeschylō auctore factum esse fertur, Aristot. Poët. IV, 16. Eorum numerus augebatur, tertio actore addito, per Sophocleam.

de poetica arte professus erat, quod comoedia, non tanto, quanto tragoedia studio ab Atheniensibus celebrata, suas origines suasque progressus indaganti occultat. At primos eius auctores Susarionem aliosque poësim et artem histrionicam iunxisse, sine haesitatione affirmo. Myllus a Suida comicus poëta, ab Eustathio histrio comicus appellari potuit, quia utrumque coniunxit ²³). Quis autem primus histriones alios sibi elegerit, quibus primas partes agendas traderet, nobis incognitum est. Ac si vera est, quam in scholiasta ad Arist. Equitt. correctione effecit Meinekius ²⁴), scriptura „*καμωδίας ἢ ποιητής (Κράτης) δὲ πρῶτος ὑπεκρίνατο Κρατίνου*“, ad Cratinum auctorem ea res non necessario redit. Quam quidem emendationem veram esse, non solum quod oppositum est „*καὶ αὐτὸς ὕστερον ποιητής ἐγένετο*“, sed etiam eiusdem rei repetitio apud anon. de com. docet planissime. Tamen quum ante Cratinum nullus comici poëtae histrio commemoretur ²⁵), licet non adsit certum eius rei testimonium, artis histrionicae actorem a comicis poëtis receptum Cratino assignaverim. Postea Pherecrate[m] quoque audimus histrionis negotium in se suscepisse ²⁶). Memoratu tamen dignum est, primos histriones comicos ipsos poetica arte insignes fuisse: ut non ineptum sit, si credas hac via sese ipsos excoluisse illos, ut maiore plausu postea comoedias docerent. Tamen ut tragici, ita comici poëtae suas ipsorum saepe fabulas egerunt; eaque consuetudo illo adeo tempore, quo ad Romanos tragoedia et comoedia delata cernitur, obtinuit ²⁷).

See quum in tragoedia Sophocle auctore ²⁸), in comoedia,

²³) Meineke Q. Sc. , p. 8.

²⁴) Cfr. id. ib. p. 26.

²⁵) Sed huc quoque trahendum est Aristotelis de comoedia dictum. Cratini nomen inter ἀρχαίους Athen. I, 20 reperitur, Chlonides a Suida πρῶτος ποιητής τῆς ἀρχαίας κωμωδίας nominatur, quo sensu hoc vocabulum saepissime usurpatur; cfr. Wolf ad Leptin. Demosth. Prolegg. p. XXXXVIII, not.

²⁶) Anon. de com. l. l. Meineke Q. Sc. II, 12.

²⁷) Lange Vindiciae Roman. tragoed. p. 19.

²⁸) Hac in re quum Aristotelis summi critici certum ipsi legamus testimonium Poët. IV, § 16 idque videamus confirmatum esse a scriptore, quem excerpit Diog. Laërtius, qui sine dubio optima[m] notae est; et

DE ARISTOPHANIS VITA. ccv

ut probabile est, duce Cratino ²⁹⁾ tres potissimum in scena histriones simul cerni potuerint, is histriionum maximi erat momenti, qui primam agebat partem; minimi, qui tertiam, quod videre licet in Demosthenis reprehensionibus in Aeschinam iactis ³⁰⁾. Iam ante Cratinum plures homines simul in theatro visi sunt. Poëtam igitur non nisi primam partem egisse, cogitari potest: reliquas aliis tradidere agendas. Hinc ea, quam modo tetigi, narratio explicatur, veteres tragicos poëtas saltandi artem docuisse. Scholas igitur illi sibi aperuere, ut haberent, quibus in scenae usum frui possent. Victores autem in publicis certaminibus quum poëtas pronuntiarent, ab initio statim videntur, si alius fuerit, neque poëta ipse suum negotium administraverit, histriones quoque laude et honore celebrasse. Non omnes autem, qui in scena fuerant, histriones in singulis fabulis nominari solebant, sed ii tantum, quos *πρωταγωνιστὰς* appellabant. Quod quum in illis monumentis, quae Boeckhius in Inscriptionum Corpore edidit ³¹⁾, aperte videamus: tamen equidem affirmare non dubito, secundarum quoque partium actorem interdum esse monumentis inscriptum. Apud Romanos enim, quos in omnibus rebus Graecorum assecras fuisse constat, *dæ* non raro actores nominantur ³²⁾. Ceterum Boeckhius suspicatur, loco poëtae histriionem inscribi potuisse: quod tamen neque Hermanno neque mihi ipsi persuasit ³³⁾. Haec res enim

a Suida s. v. *Σοφοκλῆς*: non moramur eas difficultates, quas Lesingius movit, *Soph. Vita* nota L., quarum primam ex Aeschylli usu petitam ipse removit, alteram intactam reliquit. At mihi quidem scriptura corrupta esse videtur in Themistii loco (*ἐπί τῷ Ἰλύσιῳ* p. 316 ed. Harduin.). Scribe pro *τοῖσιν ὁμότροποις*. Hanc emendationem ea ipsa desiderant, quae de Thespide dixit scriptor.

²⁹⁾ Cfr. Meineke Q. Sc. I, p. 19.

³⁰⁾ Demosth. de cor. cap. 60. Kuhn ad Polluc. Onomast. VI, *segm.* 165, nr. 38.

³¹⁾ Corp. Inscr. I, n. 211.

³²⁾ Ad didascalias, quae in argumentis singularum Terentii fabularum servatae sunt.

³³⁾ Guil. Dindorfius eandem amplexus sententiam, quam Boeckhius pronuntiavit, cfr. *Aristoph. fragm.* p. 68 („solet enim in didascalias protagonistae perinde atque poëtae haberi“), recte est ab Hermanno notatae, *Leipz. Litzt. August 1829* p. 1630. Boeckh. Corp. Inscr. I, p. 253.

levibus tantum de causis credita a Viro Celeberrimo, nihil habet prorsus, quod eam commendet. Fortassis tamen res diversas mixtas a Bœckhio esse videmus, quas separare debebat, de quibus mox exponemus.

Praeterquam autem, quod uti histrionibus in usu erat illius aetatis poëtis: accidit interdum, ut poëta publice suum nomen non ipse profiteretur, sed alii cuidam carmina docenda permitteret, ita ut is auctor videretur. Ea res pluribus de causis fieri solebat. Non inutile erit, ut ex alio exemplo qualis haec res fuerit, melius perspiciamus, simile quid comparare. Posteaquam enim Athenis ars rhetorica effloruerat, non raro accidit, ut cui oratio habenda erat, is adiret eloquentem hominem peteretque ab eo, ut in suum usum orationem conderet. Quod quum de omnibus praedicari possit, quos oratoriae artis peritos novimus, maxime tamen ad Antiphontem pertinet. Eum Thucydides enarrat totam vitam aliorum destinasse usui²⁴⁾, ut commodis eorum prospiceret, qui ope eius indigebant, neque ipse unquam prodiret in civitate, sed alios suas doceret orationes iisque suam gloriam destinaret. Sed iam ante Antiphontem Pericles idem susceperat, et alios magis, quam se ipsum populo ostendens, quae efficere volebat, populo vulgavit, et pertulit. Iam si Demosthenes aut Lysias aut Isocrates alium dicentem induxerat, Athenienses, quis orationes docuerit hominem, nesciebant, nisi ex ipsa orationis indole cognoscebant auctorem, donec oratio ab ipso oratore ederetur. Semel edita autem oratione, sine dubio non adscriptum legebatur nomen eius, qui dixerat, sed qui composuerat orationem, ut nemo pro nomine Demosthenis, Lysiae, Isocratis, Antiphontis obacuri cuiusdam hominis nomen poneret. Haec omnia tam clara sunt, ut nemo dubitare possit. Quodsi vero in publicis monumentis indices conficiebantur, quibus quas lites illatas diiudicaverint singula iudicum collegia, consignaretur: in iis non auctor esset repertus, sed qui dixerat orationem.

Revertimur ad fabularum commissionem. Sophocles igitur

²⁴⁾ Thucyd. VIII, 68.

DE ARISTOPHANIS VITA. ccvii

Iophonem habuit filium, matre Nicostrata natum²⁵⁾. Qui vivo patre in scenam prodit et feliciter et gloriose fabulas suas docuit. De eo Aristophanes aperte ita loquitur, ut videas, eum credidisse, in fabulis filium a patre adiutum esse. Bacchus enim, dum Euripidem ex Orco reducere tentat, Herculi de Iophonis tragicodiarum indole quaerenti respondet v. 73.

τοῦτο γὰρ τοι καὶ μόνον
ἔτι' ἐστὶ λοιπὸν ἀγαθόν, εἰ καὶ τοῦτ' ἄρα·
οὐ γὰρ σάφ' οἶδ' οὐδ' αὐτὸ τοῦθ' ὅπως ἔχει.

Additque paullo post in eandem sententiam reversus

οὐ, πρὶν γ' ἂν Ἰοφῶντι' ἀπολαβὼν αὐτὸν μόνον
ἄνευ Σοφοκλέους ὃ, τι πειεῖ κωδωνίσω.

Quod autem Aristophani verisimile visum est, id posteriores certo compertum habuerunt. Dicunt enim, Iophontem patriae tragicodias in certamen protulisse suumque iis nomen inscripsisse. Ita postquam Suidas fabularum titulos nonnullos enumeravit, his verbis pergit „καὶ ἄλλα τινὰ τοῦ πατρὸς Σοφοκλέους.“ Eodem modo scholiasta Aristophanis „δέκησιν παρεῖχεν ὅτι τοῖς τοῦ πατρὸς ἔρητο ποιήμασιν ὡς οἰκείοις“ et alibi „οὐ μόνον δὲ ἐπὶ ταῖς τοῦ πατρὸς τραγωδίαις ἐπιγράφεσθαι κωμωδεῖται“ et alibi „εἴτε αὐτὸν δηλονότι τὰ ποιήματα εἴτε τοῦ πατρὸς Σοφοκλέους· τοιαύτη γὰρ καὶ αὐτοῦ τὸς πολλοὺς δόξα κατεῖχε.“ Potest igitur videri Sophocles filio suo dedisse decendas fabulas, quas ipse confecerat; eaque re filium Atheniensibus commendasse. Memoratu tamen dignum est, quod de hie Sophocli ab Iophonte filata narrant, quod primo adspectu huic rationi adversaretur, nisi ipsa aequalis hominis sententia, nostri Aristophanis, adesset. Ceterum huius rei exempla non multa afferri posse, ipsa rei ratio postulare videtur, quas nisi arcana est fallitque reliquos, vana est et inanis. Fortasse tamen huc non immerito trahitur Isocratis exemplum, quem Plutarchus vel qui librum de decem Oratoribus composuit, tragicodias scripsisse triginta et septem enarravit. „Ἀρξάμενος δὲ“ ait „ἀπὸ Λυσιστράτου διδάσκειν ἄχοι Σωαίγηνους ἐν ἑστίῳ εἰκοσιοτῶ διδασκαλίᾳ καθήκειν ἕξ καὶ δὺς ἐνέκησε διὰ Λιο-

²⁵⁾ Suid. s. v. Ἰοφῶν.

νοσίου καθέως καὶ δι' ἑτέρων ἑτέρας δύο Ἀθηναίως. Quae si vere ad Isocratem pertinere omnes existimarunt, quum nihil quidquam de Isocrate tragico poeta neque de Dionysio innotuerit, certo affirmare non audeo. Non prodiiisse ipsum Isocratem in scenam, ex viri indole timida et vocis imbecillitate, recte colligitur illisque Plutarchi verbis confirmatur. Sed quis Dionysius fuerit, quorum immensum numerum Graecia protulit³⁶⁾, nequeo dicere.

In comicorum autem poetarum numero sine dubio Eupolis huc recte trahitur, quem Athenaeus per Demonstratum docuisse Autolycum, nos certiores facit³⁷⁾. Nam si, quod voluit Meinekius, nihil nisi histrio fuisset Demonstratus, quem quaeso in usum Athenaeus eius nomen apposuisset? Praeterea quoniam optime suspicatus est idem Vir doctus, hunc virum esse eundem, cuius *Ἀθηνοπολίτην* laudat Suidas s. v. *χάραξ*³⁸⁾: hac quoque de causa, eum poetam fuisse, non histrionem colligitur.

XVIII.

His praemissis, nihil quo minus ad Aristophanem progrediamur, nos impedit. Quae erat Comicorum Graecorum consuetudo, sese mutuo perstringendi similitatemque suam publice conviciis iactis ostendendi: eam secuti Aristophanem quoque multi variis modis lacerarunt. Inter ea autem iu Aristophanem iacta convicia nihil est memoratu dignius, quam quod Amipsias, Aristonymus et Sannyrio eum quarta luna natum esse dictitarunt. Duo leguntur ac diversa quidem huius irrisionis testimonia, quorum alterius scholiasta ad Platonem, saepe dictus nobis, alterius vitae scriptor anonymus auctor est. Atque quem posteriore loco nominavi, is ita rem enarravit. „*Εὐλαβῆς δὲ σφόδρα γενόμενος τὴν ἀρχὴν, ἄλλως δὲ καὶ εὐφυῆς, τὰ μὲν πρῶτα διὰ Καλλιστράτου καὶ Φιλωνίδου καθίει δράματα. διὸ καὶ ἔκκεκτον αὐτὸν Ἀριστάνυμος τε καὶ Ἀμειψίας, τετράδι αὐτὸν λέγοντες γεγονέναι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὡς ἄλλοις παροῦντα ὕστερον δὲ καὶ εὐ-*

³⁶⁾ cfr. Meurs. in Hell. Chrestom. p. 2 seqq.

³⁷⁾ Athen. V, p. 216 d.

³⁸⁾ Meineke Q. Sc. I, p. 89.

τὸς ἡγωνίσαστο.“ Quam quidem narrationem ad prima, quibus efflorescere coepit poeta, referendam esse tempora, ipsa enarratoris verba ostendunt, comprobantque Aristonymi et Amipsiae aetates³⁹⁾. Aliter iudicandum de Platonis scholiasta, qui quum his verbis usus sit, „*Ἀριστάνυμος δ' ἐν Ἠλίῳ διγυῶντι καὶ Σαννυρίῳ ἐν Ἰλίῳ τετραδί φασὶν αὐτὸν γενέσθαι, διὰ τὸν βίον κατέτριψεν ἐτέροις ποσσὶν· οἱ γὰρ τετραδί γεννώμενοι πονούστας ἄλλοις κακοῦσθαι παρέχουσιν, ὡς καὶ Φιλόχορος ἐν τῇ πρώτῃ περὶ ἡμετέων ἱστορίῃ. ταύτῃ δὲ καὶ Ἡρακλῆ φασὶ γεννηθῆναι*“, primum vitae scriptoris testimonium confirmat, et fabulis nominatis, quibus irrisio facta sit, latius exponit; deinde ex prioribus ad posteriora tempora descendit, quod ex Sannyrionis commemoratione elucet. Recte enim Meinakius inter XC et XCV Olympiadem Sannyrionis fabulas doctas esse affirmavit⁴⁰⁾.

Iam ut irrisiois rationem totam intelligamus, accurate singula quaeque expendamus necesse est. Ac mihi quidem, ut saepe accidisse scimus, ita haec quoque irrisio non tam ad viri, in quem iactata est, reprehensionem videtur pertinere, quam in laudem et honorem eiusdem non immerito verti posse. Ut enim ipse constans suos cum Herculeis laboribus comparare solet⁴¹⁾, ita illi non inepte in ea quoque re similitudinem conspici addiderunt, quod labores sine fractu et commodo suo suscepisset. Neque cum Hercule solum, sed cum Mercurio quoque his conviciis comparatur, quod ex Suida patet, s. v. *τετραδί γεγονός* haec enarrantes „*ἐπὶ τῶν ἄλλοις πονούστων*“⁴²⁾· καὶ γὰρ τὸν Ἡρακλέα τετραδί γεννηθέντα εὐφροσθεῖ, τάλαικωρῆσαι· Φιλόχορος δὲ φησὶ καὶ ἐπὶ Ἐρμού αὐτὴν δύνασθαι λέγεσθαι· διατεθείσθαι δὲ Ἡρακλεῖ τὴν ἡμέραν, ἐν ταύτῃ εἰς θεοὺς μεταστάντι⁴³⁾“. Sed mul-

³⁹⁾ Cf. Mein. Q. Sc. II, p. 40 seqq. et 42 seqq.

⁴⁰⁾ Ib. p. 63 seqq.

⁴¹⁾ Vespp. 1062. Pac. 754.

⁴²⁾ Scripsit ἄλλοις πονούστων, pro ἄλλας πονούστων, quod in Frobeniano reperiri exemplo. Non solum enim Platonis scholiastae comparatio, qui quum ad Philochorum tantum provocet ut Soidas ipse ἐτέροις ποσσὶν dixit, sed etiam ea ipsa id edocent, quae ab Suida dicta legimus „*εὐφροσθεῖ τάλαικωρῆσαι*.“

⁴³⁾ Conferendi sunt de eodem proverbio Zenobius VI, 7 et anator lexic.

to magis patebit, quae mens fuerit comicorum poetarum, si aliam quandam similem in alios poetas iactam irrisionem contemplantur.

In Suidae lexico s. v. Ἀρκάδας μιμούμενοι haec leguntur „παροιμία ἐπὶ τῶν ἑτέροις ποιοῦντων. Οἱ γὰρ Ἀρκάδες μαριμάτατοι Ἑλλήνων γενόμενοι ἰδίᾳ ἐνίκησαν μὲν οὐδένα ἑτέροις δὲ συμμαχοῦντες πολλούς· ταύτῃ δὲ τῇ παροιμίᾳ ἐχρησάται Πλάτων ἐπὶ Πεισάνδρῳ· διὰ γὰρ τὸ τὰς κωμῶδίας αὐτοῦ ποιῶν ἄλλοις κερτῆν διὰ πέναν, Ἀρκάδας μιμῆσθαι ἔφη.“ Quae quidem verba quem auctorem habeant nescio; scio tamen et sine ulla dubitatione affirmo, auctorem non esse infimi ordinis, sed fide dignissimum; quod rerum traditarum indoles aperte unicuique ostendit. Inde discimus, poetam, quicumque est, propter paupertatem aliis suas dare coactum fuisse comoedias, atque propterea operis fructu esse privatam. Arcades pecuniae acquirendae causa apud omnes, quicumque bello illato militibus egebant, militiam suscepisse, tam cognitum est omnibus, ut ne egeat quidem oratione. Neque dubitari potest fabularum commissiones non sine magnis sumptibus fieri potuisse. Nam non omnia choregi praestiterunt; sed ipsa civitas et poeta contulisse quaedam videntur⁴⁴⁾. At de his sumptibus Suidas vel, ut veritas dicam, is, quem Suidas exscripsit, loqui minime putandus est. Quoniam Arcades (ἐπὶ μισθῷ) mercede conductos aliorum bella gessisse scimus, illum poetam quoque ea conditione aliis fabulas decendas tradidisse probabile est, ut praemium quoddam ab iis oblatum acciperet. Iam vero indagandum est, de quo homine apud Suidam sermo instituat. Qua in re Meinekius vidi in errores abiisse, quos evitare, nisi ad nimiam in scribendo libello festinationem coactus fuisset, tanto viro haud difficile fuisset. Primum enim suspicatur⁴⁵⁾, Platonem haec de Aristophane dixisse eamque suspicionem confirmare credit, quod ex incerta Platonis fabula Zenobius servaverit proverbium τρεῖς γέγονας. Quae quidem omnia falsa esse, mox luculenter, credo,

Seguerian. p. 309, 28 ap. Bekk. de Mercurio Arist. Plat. 1123 et schol. Ne audi Gyraldum.

⁴⁴⁾ Boeckh. Staatsh. der Athener I, p. 132 et 437.

⁴⁵⁾ Meinek. Q. Sc. II, 12.

docebimus. Nihil ex Zenobii loco sequitur, nisi Platonem quoque, ut Amipsiam, Aristonymum et Sannyrionem, eodem pro-
 verbio „*τεράδι γέγονας*“ Aristophanem irrisisse; quod non mi-
 rum est, quoniam saepissime plures Comices eodem conviciandi
 genere usos esse accepimus. Dein male intellexit Suidam, qui
 Platonem de semet ipso haec dixisse, non de alio poeta, ne co-
 gitare quidem potuit⁴⁶). Utriusque erroris origo in ea, quam
 recepit scriptura, *ἐν Πισάνδῳ* posita est pro *ἐπὶ Πισάνδῳ*,
 quam unica veram esse et probandam persuasum habeo. Simi-
 liter autem in Plutarchi vita Antiphentis⁴⁷), praecedentibus Meur-
 sio, Casaubono et Spaanio, pro *ὄν Πισάνδῳ* scripsit *ἐν*
Πισάνδῳ, quam emendationem equidem non minus temera-
 riam esse credo⁴⁸). Nam quum Suidas neque dicere potuerit,
 Platonem de se ipso illa paroemia usum esse, neque alium no-
 minaverit hominem: nihil superest, nisi ut sumamus Platonem
 dixisse, Pisandrum sui commodi causa in usum aliorum co-
 moedias condidisse. Ac quid est, quod de hac narratione ve-
 hementer dubitemus? Quidni potuit is, cuius pecuniae famem
 certissimis ex testimoniis novimus, quippe quam non Aristo-
 phanes solum, sed multi alii quoque comici poetae perstrinxe-
 runt, hanc quoque pecuniae comparandae viam ingredi, ut co-
 moedias conditas hominibus victoriarum deportandarum gloriae
 que inter populares acquirendae cupidis venderet? Vel si quis
 a Pisandro poeta comico animum prorsus retinet, nonne Plato
 potuit in fabula contra hunc demagogum edita pecuniae cupidinem
 eius etiam iusto maiorem spectatoribus ostendere atque haec
 de illo fingere? Sed quid? si ea res aliorum testimoniis potest

⁴⁶) Fraudatus est Meinekius eo constructionis genere „*διὰ τὸ τὰς κα-
 μωδίας ἀπὸς ποίων ἄλλοις παρέχειν*“, quod non raro ita repe-
 riri, si illum docere vellem, impudentiae me ipse accusarem.

⁴⁷) Bene scio, apud comicos poetas veterum Romanorum, Antiphonem
 dici virum ita nominatum, non Antiphontem; alteramque formam La-
 tinae linguae magis convenire. Lil. Gyraldus semper ita loquitur, de
 poet. hist. dial. VII, p. 334 seqq. Tamen consuetudinem hodiernam
 tenui; licet equidem hanc esse rem putem ita comparatam, ut a Ci-
 ceronis scribendi more merito recedam, cfr. Ions. scr. hist. ph. p. 241.
 Schneider Formenlehre p. 146. 279.

⁴⁸) Meinek. Q. Sc. II, 21.

confirmari. Pisandri socius et amicus, quocum simul mortuus esse perhibetur, erat Antipho, celeberrimus, de quo supra diximus, orator. Antiphontem simul cum Pisandro a Platone irrisum esse in fabula *Πισάνδρος* inscripta, sive *ἐν Πισάνδρῳ*, sive *σὺν Πισάνδρῳ* legas, constat. Iam vero est in confectis, Antiphontem primum orationibus in aliorum usum scriptis accepisse mercedem, magnasque ita sibi facultates comparasse divitemque esse factum⁴⁹⁾. Nonne idem homo ob eandem causam poterat fabulas facere iisque permissis hominibus aliis mercedem accipere? Sed accedit testimonium scriptoris anonymi, qui Antiphontis vitam perscripsit, haec dicentis⁵⁰⁾ „εἶτα φιλοχρήματος ἦν καὶ οὐ πολλὰ ἐκ τούτου κερδαίνων τραγωδίας ἐποίησεν“, cui quae opponere liceat, ego non video. Antipho autem vir erat, teste Thucydide, tam eximius ut rem incredibilem esse non putem⁵¹⁾. Coniunctio igitur, ab Antiphonte commotum eiusque exemplum secutum Pisandrum quoque fabulis condendis, et si vere locutus est Suidas, comoediis operam dedisse, ut inde sibi pecuniae copiam colligeret. Uterque erat *φιλαργυρὸς* reus; uterque democratiae evertendae cupidus; uterque eandem elegit rationem, qua pecuniae cupidini suae satisfaceret. Quare si rem ipsam spectamus, potuisset Plutarchus *ἐν Πισάνδρῳ*, potuisset *σὺν Πισάνδρῳ* dicere. In Photii libro quod *ἐν Πισάνδρῳ* reperitur, potest Photii esse commutatio, neque nos cogit Plutarchi verba immutare, ut neque Oleario, neque Spaanio⁵²⁾ assen-

⁴⁹⁾ Cfr. Thucyd. VIII, 68. Diodor. ap. Clem. Alexandr. Strom. I, p. 365. Ammian. Marcell. XXX, 4. Philostrat. p. 499. Pseudo-Plat. p. 632. Photius p. 486, 14.

⁵⁰⁾ Oratt. Graeci ex edit. Bekk. I, p. 8.

⁵¹⁾ Thucyd. I. I. Quantum ingenii splendor Antiphontis fuerit, optime inde discimus, quod eius aequales cum timebant, cuius rei praeter Thucydidem auctor est Plutarchus, in Nicia cap. 6. „ὁδῶν δὲ τῶν ἐν λόγῳ δυνατῶν ἢ τῶ φρονεῖν διαφερόντων — τῇ πρὸς Ἀντιφόντα τὸν Παιονεῖον ἀπιστία τῶν πολλῶν“ Nestoris adeo cognomen accepit, ut vitae scriptor anonymus „διὰ τὴν ἡδονὴν“, quod fortasse ad priores magis, quam ad posteriores annos pertinet. At aliud nuper de Antiphontis laude protulit testimonium Aristotelis Fr. Ritckilius, vir doctissimus, in praeclara commentationis de Agathonis vita, arte et tragoediarum reliquiis particula, cap. VII, quod legitur in Ethicis ad Eudemum III, 5, p. 123 ed. Sylb.

⁵²⁾ van Spaan de Antiphonte, p. 154 in Opusc. Rahaken. ed. Friedm.

DE ARISTOPHANIS VITA. ΟΚΚΙΗ

tur. Meursii coniecturae favet tamen, ut verum fatear, verborum collocatio: quae quidem mihi in hoc libro, qui rerum magis collectionem, quam bene scriptam enarrationem continet, non magni esse videtur momenti. His de causis *ὄν Πισάνδρου* retinendum esse statuo. Ceterum quod Suidas „*διὰ πεινῶν*“ ait Pisandrum comoedias scripsisse, id non ita intelligendam est, tanquam vere homo pauperrimus fuisset. Nam hoc modo comici poetae pecuniae cupiditatem notare solent. Ipsum Antiphontem alicubi Aristophanes *πένητα* appellat ⁵³⁾, quem maxime divitem fuisse alii enarrant, quorum est Plutarchus, qui vera et falsa miscet his verbis „*ὅτι μὲν δυσὶ τριηραχῶν ναυσίῳ, ὅτι δὲ στρατηγῶν καὶ πολλαῖς μάχαις νικῶν, καὶ συμμαχίας μεγάλας αὐτοῖς προσαγομένους, καὶ τοὺς ἀκμάζοντας ὁλλῶν καὶ τριήρεις πληρῶν ἐξήκοντα, καὶ πρεσβύτων δὲ ἐνάστωι*“ cett. Eodem modo Socratem, quem Aristophanes a discipulis pecuniam accepisse mentitur, nullam aliam ob causam *πένητα* vel *πτωχόν* Enpolis appellavit ⁵⁴⁾.

His expositis, hominum quorundam morem, aliis fabulas suas docendas tradendi, cognovimus, merito a poeta irrisum et in contemptionem adductum; sed longe ab eo, propter quem Aristophanem perstringunt diversum. Erunt tamen, quod praevideo, non pauci, quorum a poeta Pisandro et Antiphonte abhorret animus. At de Antiphonte quidem quae dixi, verissima esse censeo. Qua via adeo ad eloquentiam adscendisse eum enarrant, ea ipsa huic opinioni favere videtur. Omnes enim prudentes consentiunt, Antiphontem neque a Gorgia ⁵⁵⁾, neque ab alio quodam homine esse institutum, sed sine praeceptore, ut Aristophaneo utar vocabulo *θυμόσοφον*, sibi soli debere omnia. „*Τὸ περὶ τοὺς λόγους*“ ait anonymus „*ἐξεπόνησε φυσικῇ δεινότητι τὴν ἐκ τῆς ἀσκήσεως μελέτην προσλαβών, μηδενὸς μὲν ἀκροασάμενος, ὅτι μηδὲ ἦν καὶ μήτε λόγων μήτε τεχνῶν ἤ-*

⁵³⁾ Arist. Vespp. 1270. 1301.

⁵⁴⁾ Arist. Nubb. 876. Xenoph. Oeconom. XI, § 2 in pptt.

⁵⁵⁾ „*κατὰ δὲ τὰ Περσικὰ γινόμενος συνήμαρος Γοργία τῷ σοφιστῇ — μηδενὸς μὲν ἀκροασάμενος.*“ Γέν. Αντιφ. ap. Bekk. Fossius praestantissimo libello de Gorgia nuper edito, quia ubi de discipulis Gorgiae loquitur, de Antiphonte tacet, non aliter indicasse putandus est.

cuii personam gerebat. Deinde vitae scriptor anonymus ipsum quum Equites doceret primas partes suscepisse enarrat „μηδὲ μὴν ὑποκρίνασθαι τινος τολμῶντος, δι' ἑαυτοῦ Ἀριστοφάνης ὑπεκρίνατο αὐτοῦ τὸ πρόσωπον μίλην χρίσας.“ Ac similiter scholiasta ad Aristophanis Equites loquitur, „λέγει οὖν ὅτι μηδενὸς ὑποστάντος αὐτὸν ὑποκρίνεσθαι, αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνης μίλησας ἑαυτὸν ὑπεκρίνατο, ἢ τῇ τρυγίᾳ χρίσας ἑαυτὸν.“ Neque tamen duo habemus duorum virorum testimonia, sed unum unius hominis, quia vitae scriptorem scholion exscripsisse probabile est⁶⁰). Quare omnia incerta esse arbitror. Nam in ipsis poëtae verbis, quibus scholion illud adscriptum est, ne tenue quidem vestigium rei traditae occurrit. Quanquam si Aristophanem rei scenicae hac ratione operam dedisse aliunde pateret, non mirarer; quia filii eius vel imprimis artis histrionicae causa celebrantur. Neque comoediae praestantia non augeretur, si Cleonis personam non solum induisset ipse Aristophanes, sed sine ullo velamento ipse in scenam prodiiisset. Tum idem scriptor in fine vitae haec adiicit „ὑποκριταὶ Ἀριστοφάνους Καλλίστρατος καὶ Φιλωνίδης, δι' ὧν ἐδίδασκε τὰ δράματα ἑαυτοῦ διὰ μὲν Φιλωνίδου τὰ δημοτικά, διὰ δὲ Καλλίστρατου τὰ ἰδιωτικά.“ Priora autem verba a posterioribus primo adpectu separanda esse videntur. Histrionibus enim docendae fabulae non traduntur. Quod autem maximum credet aliquis huius separationis testimonium, idem homo dixerat antea, irrisum esse poëtam ab Aristonymo et Amipsis, quia per Philonidam et Callistratum fabulas docuisset; nemo autem propterea irrideri potuit illa aetate, quod histrione uteretur. Sed praeterea comparandus est scholiasta ad Nubes a Brunckio editus „δηλονότι ὁ Φιλωνίδης καὶ ὁ Καλλίστρατος, οἱ ὕστερον γενόμενοι ὑποκριταὶ τοῦ Ἀριστοφάνους.“ Certo igitur ex his omnibus colligimus, Apollodoro, Aristophanem, Philonide et Callistrato primarum partium actoribus usum esse. Quum dubitari nequeat, in didascaliiis notatos fuisse histriones, omisisse commentatores eorum nomina propterea credo, quia inde nihil utilitatis ad fa-

⁶⁰) Idem traditur in schol. ad Vespp. 1016. „κινδυνεύει καθ' ἑαυτὸν] διὰ γὰρ τὸν κίνδυνον οὐδαὶς ὑπεκρίθη τοὺς ἰπκίας,“ quae non minus incerta esse censet; imprimis notandus est, quod de tota fabula dixit, quae de Cleonis persona erant dicenda.

bulam ipsam intelligendam redundaret ⁶¹⁾. Restat tamen unus, quam adhuc praetermittere satius duxi, Araros filius.

De eo enim in argumento Pluti fabulae haud dubie ex didascalii hausto haec leguntur „ιδιόχθη ἐπὶ ἄρχοντος Ἀντιπάτρου — τελευταίαν δὲ διδάξας τὴν κωμῶδιαν ταύτην ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ συστήσαι Ἀραρότα δι' αὐτῆς τοῖς θεαταῖς βουλόμενος, τὰ ὑπόλοιπα δὴ δι' ἐκείνου καθῆκε Κώκαλον καὶ Αἰολοσίκωνα.“ His conveniunt, quae ab aliis dicta reperiuntur; ab schol. ad Plut. v. 173. „ἐν δευτέρῳ — ὃς Ἰσχατος ἰδιόχθη ἔκ' αὐτοῦ εἰκοστῷ ἔτι ὕστερον;“ schol. Platonis „ἰδίους τι καὶ τοῦ πατρὸς δράμασι δηγωνισμένον.“ Comparanda sunt quae vitae scriptor de his rebus pronuntiavit, qui postquam de Pluto dixit, haec adiicit „ἐν τούτῳ δὲ τῷ δράματι συνίστησι τῷ πλήθει τὸν υἱὸν Ἀραρότα, καὶ οὕτω μετέλλαξε τὸν βίον — Ἀραρότα, δι' οὗ καὶ ἰδίδαξε τὸν Πλοῦτον.“ Quae si inter se comparamus, omnia aliunde hausta bene convenire et conferri posse apparet; vitae autem scriptorem in alia omnia abire perspicimus. Hermannus, confusions bene perspecta, mutationem nimis magnam adhibuit ⁶²⁾. Criticam enim artem factitantes, non quid scribendum fuerit, sed quid scriptum sit, enucleamus. Ea ipsa fortasse ex didascalii hausta enarratione seductus, ad Platum traxit, quae de Aeoloscione et Cocalo ab argumenti scriptore dicta erant. Quoniam quod Aristophanem post Pluti editionem mortem obiisse enarrat, et Plutum non ante Cocalum, sed post eam fabulam commissam esse docet, ad aliam nos ducit sententiam. Nam ab initio quoque in Cocalo primum esse ab Aristophane novae comoediae formam adhibitam tradidit. Omnia igitur praedant hominem temerarium, et quae in buccam veniunt fundentem, simulque summa inscitia conspicuum.

Nisi fallor, sine idonea causa Clintonus ⁶³⁾ ex verbis in argu-

⁶¹⁾ Simili ratione G. A. B. Wolffius V. C. de Canticiis in Romanorum fabulis scenica, p. 46, in simili causa verus est. „Donatus parum curabat, quae proxime ad fabulae actionem in scena pertinebant, satis habens ea tantum de re scenica monuisse, quae ad interpretationem proficerent.“ Mihi igitur viam munivit Vir summe Venerandus.

⁶²⁾ cfr. Leipziger Literaturzeitung, 1829, mens. August. No. 203—204, p. 1628 seqq.

⁶³⁾ cfr. Clint. fasti p. 101.

mento scriptis, quae supra posuimus, in-Pluto Ararotem ἑκποι-
τοῦ, in Cocalo vero et Aeolosicone διδασκάλου partes suscepisse
coniecit; ac sine idonea causa Dindorfius Clintono assensionem
non denegavit⁶⁴). Nam etsi verissimum est, διδασκάλου partes in
Cocalo et Aeolosicone Ararotem suscepisse, unde collegerunt, hi-
strionem fuisse in Pluto? Ex his sine dubio „καὶ τὸν υἱὸν αὐ-
τοῦ εὐστῆσαι Ἀραρότα δι' αὐτῆς τοῖς θεαταῖς,“ sed ubi tandem
de histrione aliquid scriptum est? Haec ipsa ad Cocalum et
Aeolosiconem trahenda esse, nemo non vidēbit.

Ararote igitur, Aristophanis patris histrione, relicto, ad
fabularum transitus doctorem. Etenim ab argumenti scriptore
docemur, ultimis fabulis duabus in certamen commissis comoe-
diarum auctorem non inscriptum esse Aristophanem patrem, sed
Ararotem filium. Conveniant optime, quae anonymus de co-
moedia protulit „τοὺς λοιποὺς ἐπιγραφόμενος ἐνίστα· ἔκαστα
ἐπὶ νόμῳ ἰδίῳ τὰ δράματα“; conveniunt non minus, quae
supra attulimus. Quae igitur antea risit Aristophanes, quum
Iophonem crederet a Sophocle dramata accepisse: ea ipse post-
ea admittit, comicisque posterioribus filium suum perstringendi
ansam dedit. Perquam mirum est, quod a Clemente Alexan-
drino Araroti filio vere tributum videmus Cocalum in loco a
Casaubono verissime correcto⁶⁵). Inde enim discimus, non so-
lum quum fabula doceretur, suum praeposuisse nomen filium,
sed etiam quum postea scriberetur, et posteritati traderetur,
idem factum esse. Cui non repugnat, quod ab aliis Aristopha-
nes appellatur auctor. Id enim vera e coniectura factum esse
patet. Fortasse tamen Clemens Alexandrinus, qui Κόκαλον
τὸν ποιηθέντα Ἀραρότι nominat, ab alia fabula hanc discer-
nit, de qua re postea videbimus.

Ut in fine vitae filii causa, ultimas, quae confecerat, fa-
bulas Araroti tradidit, partamque gloriam ad illum transtulit:
ita quum primum animum ad scribendas fabulas appelleret, sui
ipsius causa aliis hominibus suas fabulas docendas permisit.

⁶⁴) Dind. de fragm. Aristoph. p. 80 seq.

⁶⁵) cfr. cap. primum huius commentationis.

Maxime cavendum est, ne in hac re in errores delabamur, quos quicumque hos ipsos homines primarum tantum partium actores fuisse crediderunt, non evitarunt. Qualis ea res fuerit, nos iam ex irrisione Comicoꝝ, quibuscum certavit, ex parte cognovimus. Adeamus nunc poëtae fabulas ipsas, et ex Aristophanis ore, quantum licet, cognitionem; quam habere cupimus, hauriamus; atque hoc demum negotio finito, primum ad Comicoꝝ irrisionem revertamur; denique⁶⁶) scholiastas et grammaticos audiamus. Ac primum quidem rem, quam tractamus, ipse tetigit Equitum fabula, in qua chorum ita canentem induxit v. 513 — 518:

*Ἄ δὲ θαυμάζειν ὑμῶν φησὶν πολλοὺς αὐτῷ προσιόντας,
καὶ βασανίζειν, ὡς οὐχὶ πάλα χορὸν αἰτοῖη καθ' ἑαυτοῦ;
ἡμᾶς ὑμῖν ἐκίλευσε φράσαι περὶ τούτου· φησὶ γὰρ ἄνηρ
οὐχ ὅτι ἀνοίας τοῦτο πεπονθὸς διατρίβειν, ἀλλὰ νομίζων
καμφοδοδιδασκαλίαν εἶναι χαλεπώτατον ἔργον ἐπάντων·
πολλῶν γὰρ δὴ κευρασάντων αὐτήν, ἄλλοις χαρῖσθαι·
ὑμᾶς δὲ πάλα — — —.*

Posteaquam celeberrimos poëtas nominaverat, iam ad se revertens ipsum, 541—545, haec coram spectantibus exponit:

*ταῦτ' ὀρθωδῶν διέτριβεν ἄει, καὶ πρὸς τούτοισιν ἔρασκεν
ἑρῆτην χρῆναι πρῶτα γενέσθαι πρὶν πηδαιλοῖς ἐπιχειρεῖν,
κἄτ' ἐντεῦθεν προωρατεῦσαι καὶ τοὺς ἀνέμους διαθρῆσαι,
κἄτα νοβερῶν αὐτὸν ἑαυτῷ· τούτων οὖν οὐκ ἄνεκα πάντων
ὅτι σαρφρονικῶς ποῦν ἀνοήτως ἐσπηδήσας ἐπλοῦρα,
αἴρειθ' αὐτῷ πολὺ τὸ ῥόδιον — —.*

Quae si consideramus, luce solis clarius patet, ante hanc fabulam doctam, ab archonte sibi non petuisse chorum, ac propterea esse ab aliis reprehensum Aristophanem (513, 514). Simul intelligimus, antea non esse nominatum, quum eius fabulae ederentur, neque si victoriam deportasset, publicis monumentis, quibus victoriae in musicis certaminibus deportatae celebrabantur, inscriptum.

⁶⁶) Plurimi, qui hanc rem tetigerunt, propterea maxime erraverunt, quoniam obcuris hominibus auditis poëtam adibant, et ex horum sententia eius verba interpretabantur: qua via semper in errores vel maxime incidat necesse est.

Tamen nisi quibusdam res cognita et perspecta fuisset, non poterat neque reprehendi, neque sese defendere. Denique quod alii vituperabant, eum sibi laudi ponendum iudicasse cernimus (545). Postremo causam agendi rationis suae explicat. Si qui putant, novos homines semper non aise maxima difficultate nactos esse, qui fabulis docendis sumptus praebarent: eos a veritate aberrare ut alia, ita haec Aristophanis verba docent⁶⁷⁾. Qui enim reprehendissent poetam Comici, huius difficultatis non ignari? Cur haec esse causam, non exposuisset Aristophanes coram scientibus? Novorum adeo poetarum proventum Athenienses adamasse, poetisque recans natis favisse prae reliquis videntur⁶⁸⁾. Ac praelegi solebant ante actionem fabulae, ut qualis earum indoles sit cognosceretur; archontibus scriptae tradi poterant, ut legerent ante commissionem. Neque deerat alia via atque ratio. Cunctatum igitur se esse profitetur poeta propter negotii suscepti difficultatem; et quae placerent Atheniensibus cognoscere non suo, sed aliorum periculo.

Sed praestat, iam abire ab Equitum fabula, ut quid alibi de sua agendi ratione docuerit, videamus, eamque comparatione instituta melius intelligamus. In Nubibus igitur fabula quum tertium praemium detulisset et a Cratino et Amipsia victus esset, de comoediae praestantia suae honorificentissimo iudicio lato, spectatores reprehendere constituit: dein haec verba adiecit, 527—533:

ἀλλ' οὐδ' ὡς ἄλλων ποθ' ἐκὼν προδώσω τοὺς δεξιούς.
 ἐξότου γὰρ ἐνθάδ' ἕκ' ἀνδρῶν, οἷς ἤδῃ καὶ λέγειν,
 ὁ σάφρων τε καὶ κατακύγων ἄριστ' ἠκουσάτην,
 κατὰ, παρθένος γὰρ ἔτ' ἦν, ποθ' ἐξῆν πῶ μοι τευῖν,
 ἐξέθηκα, καίς δ' ἑτέρα τις λαβοῦσ' ἀνέλλετο,
 ὑμεῖς δ' ἐξεθρήψατε γενναίως κἀπαιδεύσατε·
 ἐκ τούτου μοι πιστὰ παρ' ὑμῖν γνώμης ἴσθ' ὄραμ.

⁶⁷⁾ Ne neglige scholiastae Platonici verba p. 399 ed. Bekk. „χορὸν ἐν δάσειμην] ἀντὶ τοῦ εὐδοκίμοιο καὶ νικήσομεν. χορὸν δίδου γὰρ λέγουσιν ἐν ἴσῳ τῷ εὐδοκίμοιο καὶ νικῆν. παρὰ γὰρ τοῖς ἄθληταῖσι χορὸν ἐτύγγανον κωμῶδίας καὶ τραγῳδίας ποιῆσαι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οἱ εὐδοκίμοιοι καὶ δοκίμοιοι αἱρεῖται.“

⁶⁸⁾ Aristoph. Equitt. 519 seqq.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXXI

His omnia optime confirmantur, quae ex Equitum fabula colligimus. Se enim cum virgine consert, quae partum edidit; sed quis virgo est, neque marito nupsit, partum exponit, aliisque tradit nutriendum. Iamque quod sibi illicitum fuerit, partum edere, id Equitum fabula lecta, nemo ad legem trahet Athenis latam, sed ad liberum poëtae consilium, quo ductus partum abiecerit. Accedit, quod partum ab alia *virgine* susceptum (*παῖς δ' ἑτέρα*) et Atheniensibus traditum esse dicit, quae, si lex fuisset scripta, vel ipsa suscipere partum non debebat. Praeterea autem, dum exponit, quae istam fabulae commissionem secuta sint, simul quae de re ita egerit, non obscura significat. Quoniam enim pulchre ea erat Athenis spectata, erat inter Athenienses et Aristophanem vinculum quoddam natum, quo uterque se teneri sentiebat.

Progredimur ad alios versus. In *Vespis* enim fabula, ut in correctis *Nubibus*, ut spectatores propter victoriam denegatam reprehenderet, haec verba dixit, 1017 — 1022:

*ἀδικῶσθαι γάρ φησιν πρότερος; πόλλ' αὐτοῦς εὖ ποιηκῶς,
καὶ μὲν εὖ φανερώς, ἀλλ' ἐκικουρῶν κρύβδην ἑτέροισι ποιηταῖς,
μυησάμενος τὴν Εὐρύκλειος μαντείαν καὶ διανοίαν
εἰς ἄλλοτριᾶς γαστέρας ἐνθὺς κωμωδικὰ πολλὰ χέσθαι,
μετὰ τοῦτο δὲ καὶ φανερώς ἤδη κινδυνεύων καθ' ἑαυτὸν
οὐκ ἄλλοτριῶν —.*

Ad tertiam pervenimus aliarum rerum comparisonem, quae se invicem singulae explicant, eamque eo magis perspicuam, quo notior est Eurycleis illius *ἑγγαστριμύθου* ⁶⁹⁾ oracula pronuntiandi ratio. Ut in Eurycle *ἀγαθὸς δαίμων* inerat, in ventre eius occultus, cuius ille minister cogitandus est; ita Aristophanes in ventre aliorum poëtarum absconditus per eorum ora sua va-

⁶⁹⁾ Multa bene exposuit scholiasta, qui supra positum *Vesparum* locum explicuit. Confr. Schneideri lexicon Gr. s. v. *Εὐρυκλῆς*, qui omnes fere veterum locos, quibus de hoc viro sermo est, protulit, sed his verbis dictis erravit „die gemeine Vorstellung war, als habe jeder Beschränker einen *ἑγγαστριῆς* oder *Πύθων* in sich, der aus ihm spreche und wahr sage.“

tiensia cecidit. Ubique reperitur eadem propter hanc agendi rationem superbia; ubique eadem perspicitur sententia, eam maxima esse laude dignam. Ubique praedicantem audimus, se insolita neque antea a quoquam usurpata aggressum fuisse. Ubique non aperte, sed clam; non scientibus civibus, sed ignaris, comicum eum fuisse poetam declaratur ⁷⁰⁾.

Agedum, ad Comicoꝝ irrisioꝝ Aristophanis redeamus. Illud autem primum nobis recte ponere videmur, eam recte esse a vitae scriptore ad fabulas aliis hominibus traditas relatum. Deinde a nobis ipsis non immerito totum irridendi genus ad Aristophanis laudes pertinuisse dictum esse apparuit. Neque obscurum est, qua ratione illi Aristophanem suo laboris privatum esse fructu dictitarant. Etenim vix credo, propterea illos *στραδί γενόμενος* Aristophanem affirmasse, quia *ποικιλῶν μισθῶν* non acceperit ⁷¹⁾. Ita enim sese reprehenderent ipsi, non riderent Aristophanem. At quod alii publice celebrabantur et publicis monumentis ut victores inscribebantur, Aristophanis igitur nomen delitescebat et minuebatur bene parta gloria, illi riserunt; quod quanti fecerint Athenienses *φιλότιμοι*, non est, de quo latius disputem. Ceterum si haec vera sunt, de quo nemo dubitabit, haec reprehensio iis debet popularium testimoniis de poetica Aristophanis virtute incalentiassimis addi, quae primis capitibus huius commentationis persecutus sum.

Nunc demum licet nobis ad grammaticos et scholiastas, qui hanc Aristophanis agendi rationem primumque eius in scenam ingressum descripserunt, adire et quae illi his adiciant fide digna, contemplari.

XX.

Undecim supersunt Aristophanis fabulae, ab archonte sive Euthymene sive Enthydemo usque ad Antipatrum doctae (hoc est ab Ol. 88, 3 usque ad Ol. 97, 4, quod nunc quidem sumimus, postea autem demonstrabimus). Quarum in numero

⁷⁰⁾ Non oblivisci debemus, quod se dicit inservisse *ἐπίκουρος* *νομοθέτης*.

⁷¹⁾ cfr. Boeckh's *Staatsk. der Ath.* I, p. 258.

DE ARISTOPHANIS VITA. σεκκη

duae sunt, quae sine nota didascalica ad nos pervenerunt, Thesmophoriazusae et Ecclesiazusae: ut de iis, quae ad earum commissionem pertinent, nihil quidquam ex antiquitate scriptum habeamus. De novem reliquis comoediis quattuor esse a poeta doctas accepimus, Equites, Nubes, Pacem, et Plutum ultimam. Ad Equitum enim fabulam ab argumenti scriptore adnotatam est „*ἰδιδάχθη — τὸ δράμα δι' αὐτοῦ Ἀριστοφάνους. πρῶτος ἐνίκᾳ.*“ Ad Nubes „*αἱ πρῶται Νεφέλαι ἐν ἄστει ἰδιδάχθησαν — διόπερ Ἀριστοφάνης ἀποβιβασθεὶς παραλόγως φήθη δεῖν ἀναδιδάξαι τὰς δευτέρας*“ cett. Ad Pacem „*ἐνίκησε δὲ τῷ δράματι ὁ ποιητής — δεύτερον Ἀριστοφάνους Εἰρήνη.*“ Ad Plutum „*τελευταίαν δὲ διδάξας τὴν κωμῶδιαν ταύτην ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι.*“ Praeterea ex argumento Pacis cognoscimus, alteram Pacem esse ab Aristophane in certamen commissam; qua de re quum didascaliarum auctor et Eratosthenes eius testes sint, nemo dubitare potest. In toto harum fabularum numero semel duntaxat, quod histrione fabula acta sit, docetur; sed nihil de Callistrato, nihil de Philonide audimus. Restant quinque comoediae, quarum tres ad Callistratum referuntur, duae ad Philonidem, quantum librorum nostrorum scripturae confidere licet. At de tribus quidem Callistrato tributis nulla exorta est dubitatio. In argumento enim ad Acharnenses ita scriptum est, „*ἰδιδάχθη — διὰ Καλλιστράτου· καὶ πρῶτος ἦν, δεύτερος Κρατῖνος*“ cett. Ad Aves „*ἰδιδάχθη — διὰ Καλλιστράτου ἐν ἄστει, ὃς ἦν δεύτερος ταῖς Ὀρνίσι· πρῶτος Ἀμειψίας*“ cett. Ad Lysistratam „*ἰδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου — εἰσηκται δὲ διὰ Καλλιστράτου.*“ Patebit autem omnibus, eadem ratione dictum esse de tribus fabulis. Nulla est Aristophanis mentio, Callistratus docuit Acharnenses et Aves; in certamen commisit Lysistratam; Callistratus, ut Cratinus, Amipsias, alii, in scenam prodit, et praeterea aut primum aut secundum accepit. Transimus ad Philonidem. In argumento ad Ranas haec leguntur „*ἰδιδάχθη — διὰ Φιλονίδου εἰς Ἀθήνας· πρῶτος ἦν, Φρύννηρος δεύτερος*“ cett. „*οὕτω δὲ ἰθανμάσθη τὸ δράμα διὰ τὴν ἐν αὐτῷ παραβάσει, ὅστι καὶ ἀνεδιδάχθη*“ ⁷³⁾. Ad Vespas „*ἰδιδάχθη — διὰ Φιλο-*

⁷³⁾ Alii libri vel apertius hanc sententiae favent, in quibus haec scripta

videtur, ut nostra fert codicum scriptura. Ex desperatis fabulis duae Philonidi tribuuntur, Proagon in argumento ad Veapas, Amphiarus ad Aves. Posteriore in loco haec scripta sunt „ἐπὶ Χαβρίου τὸ δράμα καθήκει εἰς ἄστυ διὰ Καλλιστράτου· εἰς δὲ Ἀθήναια τὸν Ἀμφιάραον ἰδίδαξε διὰ Φιλωνίδου“, quibus cum vera didascalica comparatis, quam supra notavi, quo diverso modo de eadem re loquantur homines, intelligimus. Priore loco haec invenimus „καὶ ἐνίκα πρῶτος Φιλωνίδης Προαγῶνι“, in quibus verbis scribendis omnes consentiunt. Quae quum sine dubio ex didascaliciis petita sint, Philonidem ibi inscriptum fuisse victorem primum, negari nequit. Iam vero quum Philonidis Proagonem neque Suidas neque alius quisquam commemoraret; Proagonem autem Aristophanis saepissime laudatum inveniamus, nihil apertius cogitari potest, quam Philonidem docuisse et in certamen commisisse; fecisse autem eam fabulam Aristophanem⁷³⁾. Praeterea duae fabulae Callistrato ex didascaliciis, ut videtur, adscribuntur; Daetalenses et Babylonii; Babylonii a Photio et Suida⁷⁴⁾, Daetalenses ab anonymo de comoedia „ἰδίδαξε δὲ πρῶτον ἐπὶ ἄρχοντος Διοτίμου διὰ Καλλιστράτου“, quae conferenda sunt cum testimonio Aristophanis antea ex Nubibus allato, quo is sese Daetalenses primam docuisse fabulam confitetur. De Daetalensibus dubitavit G. Dindorfus; quod quo iure fecerit, mox videbimus.

Quot hucusque testium audivimus, eorum nullus de histrionibus Callistrato et Philonide vel primarum partium actoribus locutus est, praeter vitae scriptorem et obcurum scholiastam, de quibus superiore capite exposuimus. Quare ea res maximae dubitationi est obnoxia. At omnes testes audiamus; ac primum quidem anonymum de comoedia, qui fide est profecto non indignus. Is autem ita loquitur „ἰδίδαξε δὲ πρῶτον ἐπὶ ἄρχοντος Διοτίμου διὰ Καλλιστράτου· τὰς μὲν γὰρ πολιτικὰς

reperiuntur „ἰδίδαξθη ἐπὶ Καλλίου τοῦ μετὰ Ἀντιγόνη διὰ Φιλωνίδου ἐπὶ Ἀθηναίων. Φιλωνίδης ἐπεγράφθη καὶ ἐνίκα.“

⁷³⁾ Eadem est Dindorfii sententia, Arist. fragm. p. 64—69.

⁷⁴⁾ Phot. lexic. p. 499, l. Suid. s. v. Σαμίων ὁ δῆμος. Dindorf. l. l. p. 56. „τοὺς δὲ Βαβυλωνίους ἰδίδαξε διὰ Καλλιστράτου Ἀριστοφάνης.“

τούτῃ φασὶν αὐτὸν δίδοναι, τὰς δὲ κατ' Εὐριπίδου καὶ Σακράτους Φιλωνίδῃ. διὰ δὲ τοῦτο νομισθεὶς ἀγαθὸς ποιητὴς τοὺς λοιποὺς ἐπιγραφόμενος ἐντοιαῖς ἔπειτα τῷ ὑπὲρ Ἰδίδου τὰ δράματα.“ Primum ea breviter paucis verbis exposita esse, simul autem fere omnino nostrae sententiae favere, quivis videt. Nam de Ararote et Callistrato et Philonide iisdem verbis utitur, (διδύναι, Ἰδίδου) ut eandem rationem trium virorum esse pateat. Neque abhorret, quod dicit, ita virtutem viri poeticam cognovisse Athenienses: quum potius ea ipsa videatur causa fuisse, quare ab initio hanc agendi rationem iniverit. In una modo re a veritate aberrasse videtur, quia post primas fabulas Aristophanem omnes ipsam edidisse et docuisse affirmat usque ad finem vitae, quo Ararotem in scenam inducere voluerit. Nisi fallor, hoc peccatum — peccavisse enim scriptorem ex didascalii servatis evicimus — excusari potest, si quam pronuntiavi, sententia vera est, libellum illum excerptum esse ex maiore libro⁷⁵⁾. In excerptis enim talia vix evitari possunt vitia, si nimis brevitati studemus. Deinde vero ex hoc scriptore discimus, fabulas poeticas Callistrato Aristophanem dedisse; contra Socratem et Euripidem scriptas Philonidi. Atque ipse ita sese redarguit, quum primum dicat, Aristophanem Callistrato politicas dedisse; dein id ad primas referat comoedias, in quibus ne una quidem nobis cognita est, quae contra Socratem et Euripidem edita sit, ut in iis quidem nullus Philonidi locus fuerit; plures autem fuisse credi utique nequit⁷⁶⁾. Quare summe iure nostro, excerpto scriptorem peccavisse, affirmavimus.

Verum tamen utrum recte dixerit, qua lege comoedias Ar. inter Callistratum et Philonidem distribuere consueverit, nunc videndum est. Qua in re id maxime tenendum est, de histrionibus non esse institutum sermonem, sed de iis, qui nomine Aristophanis fabulas in certamen commiserint. Hoc quum nescirent recentiores, in maximos errores abierunt, im-

⁷⁵⁾ Excerpta hunc libellum de comoedia continere, necum censet Dindorfius l. l. p. 64. Posset tamen „τοὺς λοιποὺς“ pro corrupte haberi, quia genus minus aptum est.

⁷⁶⁾ Nam unam praeterea docuisse fabulam, equidem certissio.

primis a vitae scriptore seducti, omnia stolide pervertente et miscente ⁷⁷⁾. Is enim non solum Philonidi τὰ δημοτικά, Callistrato τὰ ἰδιωτικά adscripsit; sed etiam utrumque Aristophanis histriones fuisse memoriae prodidit. Clintonus igitur, cui Dindorfus assentitur, ubi Philonidis et Callistrati nomina sedem mutare iubet, vitium a scriptore ipso admissum correxit ⁷⁸⁾.

Primum quaeritur, utrum comoediarum discrimen, quale dictum est ab Anonymis, admittendum sit. At quis possit illud negare velle? Manso fabularum Aristophanis classes quasdam constituit ⁷⁹⁾. Quarum quum tres enumerarit, si accurate eius verba legimus, proprie tantum duas esse facile intelligemus. Sunt enim aut politica, aut literaria dramata. Roetscherus magna sibi moliri videtur, hanc totam Mansonis distinctionem reprehendendo et refutando ⁸⁰⁾. Manso vero, Vir vere doctus et ingeniosus, statim ab initio professus erat, nullam esse scriptam, quae non ad civitatis Atticae formam, conditionem, instituta et vitia respiciat; quare idem cum Roetschero sensisse censendus est. Profecto Socratem et Euripidem non irrisisset poeta, nisi cives essent et ex eius sententia civitati ferrent incommoda et vehementer nocerent. Discrimen autem adesse, negari nequit, si hominem perstringit, qui princeps est civitatis, vel qui gerit rempublicam, et contra, si hominem, qui a republica gerenda abstinet, sed aut poetica arte sua, aut philosophiae studio insignis, longe alia via incedens vim in singulos cives exercet. Quare tale discrimen nullo modo absonum vocari posse, equidem arbitror.

Tum an causa adesse possit, quare alteri politicas comoedias tradiderit, alteri eas, quae contra Socratem et Euripidem erant scriptae, indagandum est. Qua quidem in re quum nihil traditum sit, satius esset fortasse tacere. Sed nonne maior

⁷⁷⁾ Ita imprimis Suevernium, V. D., lapsam esse puto in commentatione de Avibus p. 59.

⁷⁸⁾ cfr. Clinton. in Fast. Hellen. p. 67. Dindorf. l. l. p. 64 seq.

⁷⁹⁾ Manso, Nachträge zu Sulzers Theorie der schönen Künste P. VII, p. 113—168, quae repetita et in Latinum sermonem translata reperiantur in Beckii commentariis II, p. LXV—LXXII.

⁸⁰⁾ Rötcher, Aristophanes p. 68—76.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXXVII

poscebatur audacia, si quis totam civitatem irridere, an si singulos homines perstringere vellet? Inter fabulas, quas ipse confecit Philonides, una memoratur, *Ἄεδοπος* inscripta, quam primus Hemsterhusius, deinde Meinekius in *Theramenum lusisae* autumarant ⁶¹⁾. Quae coniectura si vera est, quod negare nequeo, inde mea sententiam refutari intelligo. Causa igitur minus perspecta, persequamur reliqua.

Quodsi quae indubitata sunt, et ex certissimis didascalis hausta componimus: Achaemenes, Aves, Lysistrata inter superstites, Babylonii inter deperditas sunt a Callistrato; Ranae, Proagon et Amphiaratus a Philonide doctae. Neque unquam fuit, qui Ranae et Proagonem contra Euripidem scriptas; Achaemenes, Babylonios, Aves et Lysistratam politici esse argumenti negare conaretur. De Amphiarao, cuius fragmenta non multa ad nos venerunt, dubitari potest; imprimis ex quo Saevernus, V. C., Niciae deridendo hanc comaediam scriptam fuisse suspicatus est. Sed caute G. Dindorfus eius coniecturam improbat, ut nimis incertam ⁶²⁾. Nam ipsa inscriptio docet, tragicum rideri argumentum. Idcirco hanc fabulam illis refragari, nemo audebit obtinere. Supersunt duae fabulae, quas hucusque omisimus, Daetalenses et Vespae, quae quum haud dubie politicis annumerari debeant, Callistrato tribui deberent. Ac de Daetalensibus quidem fide dignum adest Anonymi de Callistrato testimonium, quod supra protulimus; nuper autem Dindorfus fide indignum esse iudicavit ⁶³⁾. G. Dindorfus, Vir Doctissimus, in tota de Callistrato et Philonide disputatione sua a veritate aberravit, quia paucis grammaticorum testimoniis nimis se duos passus est; eosque historiones modo et primarum partium actores putavit. Et quum primo de Daetalensium doctore disputaret, grammatici testimonium, quod et alio scriptionis loco et in Addendis tetigit, memoria non tenuit; ratione igitur diiudicavit, quod testibus allatis multo facilius expeditur. Eius

⁶¹⁾ Hemsterhus. ad Pollac. VIII, 39. Meinek. Q. Sc. II, 39.

⁶²⁾ cfr. Saevern. in comment. de Avibus p. 58. seq. Dindorf. Ar. fragm. p. 42.

⁶³⁾ Dindorf. l. l. p. 64, et 40; Addend. p. IV seq.

ratio haec est. Quum auctoribus grammaticis tres fabulas primas Callistratus et Philonides docuerint: Babylonios autem et Acharnenses ab Callistrato actas esse liquido sciamus, Daetalenae a Philonide doctas esse sequitur. Qua in re quod primo posuit loco negandum est. Iam enim ostensum est, illam legem non ad tres primas solum fabulas pertinuisse, sed ad longe plures sequiore aetate doctas esse referendam. Tota igitur ratiocinatio concidit. Grammatici nescio unde hauserant quidem, Philonidem et Callistratum docuisse Aristophanis dramata; sed quae quisque eorum docuerit, non habebant compertum, quod praeclare videre licet ex scholiasta ad Nubes, qui ubi Aristophanes se alii cuidam virgini tradidisse comedias profitetur, ad explicandam vocem „καὶς ἐρέω“ ita scripsit „Φιλωνίδης καὶ Καλλίστρατος, οὐ γὰρ δι' ἑαυτοῦ ἐδίδαξεν τοὺς Δαταλεῖς, πρῶτον αὐτοῦ δράμα“²⁴⁾, quod nemo ita intelliget, utrumque coniunctum id fecisse, praesertim cum singulari numero utatur Aristophanes. Ceterum id ipsum incertum est, utrum ante Equites tres duntaxat ab Aristophane fabulae confectae et in scenam ab alijs productae fuerint: quum nemo id disertis verbis dixerit, et quoque anno una modo nominetur fabula: aetate posteriore saepe fere duas, Lenaeis et Dionysiis urbanis, poeta ediderit²⁵⁾.

Venio ad Vespas, quam non minus credo illi legi adversari fabulam. La didascalica enim nota, ab argumenti scriptore servata fabulaeque praemissa haec leguntur verba „ἐδίδαχθη — διὰ Φιλωνίδου ἐν τῇ πόλει“, quibus Philonidem Vespas docuisse disertim traditur. Iam recte Dindorfius, interdum duo poetas accipias choros et uno eodemque festo duas commisisse fabulas,

²⁴⁾ Schol. ad Nubb. 531.

²⁵⁾ Plurali numero utitur Vesp. 1020. „ὡς ἀλλοτρίως γαστέρας ἐδίδακμεν καὶ πολλὰ χέουθα“ 1018. „ἐπινοητῶν κούρῃς ἐρέοισι κοινῶς.“ Quare contra Euripidem fortasse fabula docta est Lenaeis eius anni, quo Babylonios docuit Dionysia. Babylonios enim et Acharnenses sese excepisse invicem, certum est. Post Acharnenses autem iterum, antequam Equitibus doctis ipse procederet, eiusdem anni Dionysiis per Philonidem fabulam docere potuit; quamquam sunt non pauca, quibus haec coniectura impeditur. Sed priori coniecturae nihil ob stare video; faveo potius quam maxime anonymus de comoeis.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXXIX

ex monumento didascalico ostendit; quare profecto Philonides duas fabulas Aristophanis sicut *Alphaca* docuisse dici potest. Tamen Meinekium pro Philonide Callistratum reponentem non temere egisse censeo. Nam si duo sibi contraria et adversa de eadem re extant testimonia, id praesferendum est, quod fide dignissimum est. Quanquam autem notas didascalicas fide maxime dignas esse vidimus; tamen hanc propterea magni facere non possumus, quia aperte corrupta est, et corruptio ab ipsis illis verbis „ἐν τῇ πρώτῃ“, quae statim post διὰ Φιλωνίδου leguntur, incipit. Propter corruptam autem notam didascalicam equidem legem non repudiare audeo, quam praeterea ubique aptam veritatiq̄ consentaneam deprehendimus. A Dindorfio igitur quam maxime dissentiens, non magis probo Meinekii correctionem, quam non lenissimam esse vere dixit Dindorfius. Censeo enim, ipsam suo nomine poetam Vespas edidisse, Philonidique Proagonem docendam permisisse, eiusque sententiae auctorem, non habeo grammaticum, non scholiastam, sed enī poetam ipsam. Nihil enim apertius est, quam eundem, qui Equites et Nubes suo nomine commiserit, Vespas quoque docuisse. Lege modo Vesperum parabisin; neque quidquam praeterea desiderabis ⁶⁶). Hinc discimus, Aristophanem Equites, Nubes, Vespas, Pacem, Plutum suo nomine edidisse. Atque in Pluto quidem fabula, a qua parabisis abest, nihil de sese praedica- vit; in reliquis omnibus de se multa dicentem reperies; in fabulis a Callistrato et Philonide dictis de Aristophane ne verbum quidem legimus. Cur autem primas fabulas Aristophanes aliis tradiderit, id quum vidimus ab ipso esse explicatum, quare quaeso Proagonem Philonidi tradidit? Ac recte Dindorfium. Diodori exemplo aeam opinionem firmasse quanquam antea diximus, tamen nunc nos aliter iudicare patebit. Vellem enim Dindorfius ex antiqua protulisset exemplum comoedia. Numeri dramatum a poetis antiquae et mediae comediae doctorum clare docent, quam immane sit inter utrumque genus discrimen; quod hac ex consuetudine, plura simul docere dramata, explicare

⁶⁶) Adde v. 61—63 „αὐθιγὶ τῶν αὐτῶν ἀνδρῶν“ coll., aliosque locos permutos.

non dubito. Quae quum ita sint, non minus intelligimus, cur Aristophanes irrideri propter hunc morem potuerit. Quam enim ipse docuit fabulam, eam audimus secundo; quam tradidit Philonidi, primo praemio esse ornatam. Sed cur ad eandem postea reversus fuerit consuetudinem, alibi exponam.

His igitur ductus argumentis legem a grammaticis dictam verissimam esse censeo. Ut dicam, quod sentia, G. Dindorfus pluries qui omnes Aristophanis comedias edidit, verbis magis corrigendis quam rebus ad antiquitatem pertinentibus enucleandis occupatus, omnia pervertit, et in maximos delapsus est errores. Legem igitur iam ipsa nobiscum dicet non esse a magistris admodum recentibus excogitatum et ex paucis didascalis factam. Nonne sunt iidem grammatici, qui de Apollodoro historione, et de poeta Callistrato et Philonide loquuntur? Equidem non in doctorum me reprehensionem incurrere credo, si ad antiquissimos scriptores legem perfero, eiusque originem in ipso Aristophane et eius aequalibus pono. Nam Aristotelem certe, didascaliarum scriptorem, qui ibi Callistratum et Philonidem inscriptum videbat, et Babylonios in editis liberis Aristophanis nomen habere comparerat, ea omnia bene cognita habuisse, quis est qui dubitet?

XXI.

Quoniam in praecedentibus capitibus quaesitum erat, quid esset, quod de Callistrato et Philonide ex ipso poeta constaret: verba de iisdem rebus ab anonymo dicta, et intelleximus facile, et quem ad modum cum poetae verbis convenirent eaque nobis explicarent, demonstratione minus operosa ostendimus. Iam hinc reliquos auditoris testes, spe facta, fore ut vera a falsis, certa ab incertis, recentiora ab antiquioribus minore difficultate discernam; non sine confidentia, quae sentio exsequar. Nec sum ignarus, hoc a me praecipue desiderari, ut errorum fontes detegam. Est autem, ut mox patebit, non infinita discussio auctorum discutienda; neque testium qui contra sentiant et adversentur multitudo repellenda; sed removenda tantummodo pusillorum quorundam grammaticorum et scholiastarum

DE ARISTOPHANIS VITA. cexxxi

temeritas: quae virorum doctorum nonnullos, incaute hos turbidos rivulos advenientes, seduxit. Nam quem vel maxime, ex qua se late movere aliqua circa Aristophanis vitam viri Graecarum litterarum periti instituerunt, ad vitae cognitionem ducere putarunt, scriptorem vitae anonymum: eum videbimus praeter ceteris contemnendum, quae ab aliis bene tradita accepit, suis inventis polluisse et ex scholiorum congerie⁸⁷⁾ ineptissima quaeque collegisse, conquisivisse et coacervasse. Vellem manum ille, quod aiunt, de tabula posuisset et Aristophani suo veterem scriptorem, quem possidebat, integrum et incolumem praemisisset. Qui quoniam quae illius verbis adiecit, ut a me ostensum est, ex parte ex scholiis sumpsit, iam ea adire nos cogit, ut quales sint eius fontes et auctores penitus cognoscamus, iisque cognitio ipsi rem diiudicemus.

Ac primum quidem, ut ratio ipsa postulat, a prima fabula quam ab Aristophane confectam possidemus, ab Acharnensibus exorsi, quae in scholiis ad eam explicandam scriptis dicantur, aggredimur. Equidem non reperio, diversam horum scholiorum ab aliis rationem esse, sed in his quoque mala mixta bonis video; ideoque non miror extare, qui eorum testimoniis usi, modo contemnunt, modo laude onerent scriptores, a quibus ea sunt composita. Viam autem mihi munivit Boeckhius. Is enim in praefata neque unquam satis laudata de Dionysiis, Lenaeis et Anthesteriis commentatione ita progreditur, ut probet interdum, interdum improbet vehementissime, quae in his scholiis exposita reperit⁸⁸⁾. At nisi fallor longe plura in antiquis Atheniensium moribus describendis rebusque ad historiam spectantibus enarrandis reprehendenda, quam laudanda invenit. In eorum numero tamen antiqua esse, quibus posteriores grammatici usi sunt, exemplo ab Iacobsio allato confirmatur⁸⁹⁾, qui duorum

⁸⁷⁾ Quicumque nomen Ia. Tzetzae inter Aristophanis enarratores scholiorumque veterum collectores audit, nihil nisi summam inconstantiam, levitatem et temeritatem expectat. Kiesslingius, doctissimus Chilianus editor, de eo ita loquitur, praef. p. X. „eo me consolari posse videbar, quod Tzetzes etiam quae nunquam in scriptoribus veteribus legisset, ea se legisse confidenter iactaret“, quae verba hic addenda sunt, quae supra de scholiis disputavi.

⁸⁸⁾ Comment. Academ. Berolici. p. 67 et 96 alibi.

⁸⁹⁾ Iacobs. Animadvv. ad Anthol. Gr. IX, p. 442.

scholiorum instituta comparatione alterum ex altero haustum esse, est verissima, quantum equidem video, coniectura assecutus.

In Acharnensibus igitur a Callistrato doctis, si vera est mea sententia, quidquid de poeta pronuntiatur, non ad Aristophanem, sed ad Callistratum pertinet. Si quidem fabula postea eodem modo est ab Aristophane edita, quo a Callistrato docta et in certamen commissa fuerat. Quae quum ita sint, quam facile, qui Aristophanem fabulae scriptorem esse compererant, Callistrati immemores, in errores incidere potuerint, intelligitur. Hunc autem uberem errorum fontem praevidisse videntur, qui notam didascalicam fabulae praeponerent⁹⁰⁾. Neque tamen bonum eorum consilium felicem exitum habuit. Quod ut perspicui possit, singula testimonia appono. Ad v. 477 „διὰ τὸ ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις πολλῶν παρόντων ξένων εἰρηκέναι κατὰ πολλῶν τῶν Ἀριστοφάνη· διὸ καὶ κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Κλέωνος.“ Ad v. 624 „ἔφρασκε γὰρ ὁ τῶν πρέσβειων (scribe Περσῶν) βασιλεὺς, ὅτι οὗς ἂν οὗτος ὁ ποιητὴς (τουτέστιν ὁ Ἀριστοφάνης) σκώψῃ, τούτους σωφρονίζεσθαι καὶ γίνεσθαι βελτίους· τοῦτο δὲ χαριεντιζόμενος ψευδῶς λέγει.“ Ad v. 627 „διὰ τὸ ἔχειν ὑμᾶς τὸν Ἀριστοφάνην ποιητὴν ἄριστον.“ Ad v. 628 „τῆς νῆσου, ἐν ᾗ τὰ χωρία Ἀριστοφάνους, λέγω δὲ τῆς Αἰγίνης.“ Ad v. 629 „ἐντεῦθεν τινες νομίζουσιν ἐν Αἰγίνῃ τὰς κωμῶδίας ποιεῖν τὸν Ἀριστοφάνην· — ταῖς ἀληθείαις εἰς ἣν τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀληροχησάντων.“ — Ad eundem versum alius adnotavit haec „οὐδεὶς ἰστόρηκεν, ὡς ἐν Αἰγίνῃ κέκτηται τι Ἀριστοφάνης, ἀλλ' ἔοικε ταῦτα περὶ Καλλιστράτου λέγεσθαι, ὃς κεκληρούχηκεν ἐν Αἰγίνῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν Αἰγινητῶν ὑπὸ Ἀθηναίων.“ Haec testimonia sufficiant. Quae si contemplamur, unum quem ultimo loco posui meae sententiae adstipulari; reliquos omnes, Callistrato prorsus neglecto, ad Aristophanem mentem animamque convertisse videmus. Neque quisquam infitiabitur, inter

⁹⁰⁾ Ea didascalica variis modis a criticis recentioribus impugnata est, ut a Kannegiessero, Hermanno, Elmaleio, aliis: quorum conatus ex parte Boeckhii comment. de Dionysidis repressit, ex parte in sequentibus capitibus ipse tangam.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXXXIII

omnia, quae huc posui, scholia hunc scriptorem non infimum occupare locum: quem C. O. Muellerus, praeclarus Aegineticorum scriptor, adeo probavit ⁹¹⁾, ut etiamsi alterum, quod de Aristophane narravit, reiiciendum esse credebat, alteram tamen de Callistrato narrationem pro vera haberet. Reliquorum autem scholiorum magna pars ita est comparata, ut nihil novi aut eximii nos doceat possitque ab infimae aetatis homine perfecta esse; imprimis quae ad v. 477 et 627 leguntur. Unum tamen legenti sese magno opere commendat, quo propter verissimam sententiam iam alibi usi sumus ⁹²⁾, ad v. 624 apposto. Quod si nostro iudicio prorsus contrarium foret, quia sine dubio est a prudente viro scriptum, non esset sine magno momento, neque facile a nobis praeteriretur. Sed aperte Aristophanis nomen veteri scholio, quo simpliciter *ὁ ποιητής* dictum erat, ab alio adiectum esse, quicumque legent, mecum confitebuntur. Neque repugnabunt vehementer, si in adnotatis ad v. 627 idem factum esse statuo et „*Ἀριστοφάνην*“ recentiori scholiastae tribuo. Quocirca accurate singulis scholiis inspectis, si quid falsi pronuntiant, in refutatione non diu morabimur. In eorum autem numero, quae mihi adversantur, nullam est maioris dignitatis, quam quod ad v. 629 reperitur; sed perspicue ostendit, eius auctorem rei quam profert veritatem non adhibito alio scriptore probasse, sed nonnisi ex ipsius poetae verbis collegisse „*Ἐντεῦθεν*“ ait „*τινὲς νομίζουσιν.*“

Iam si vitae scriptorem cum his scholiastis comparamus, is neque quae ad v. 624 adnotata sunt, neque quae alter scholiasta ad v. 629 scripsit aut cognovit aut suo iudicio probavit ⁹³⁾; sed ea modo rettulit, quae de Aristophane ad v. 629 ab imprudentiore dicuntur; „*οἱ δὲ Ἀθηνήτην*“ ait „*στοχαζόμενος ἐκ τοῦ πλείστον χρόνον τὰς διατριβὰς ποιῆσαι αὐτόθι, ἢ καὶ ὅτι ἐπέκρητο ἐκείσε, κατὰ τινὰς δὲ ὡς ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ*“

⁹¹⁾ Aeginet. p. 184.

⁹²⁾ cfr. cap. VII. huius commentationis p. XCIII.

⁹³⁾ Quae enim ille Aristophanem mentitum esse ait, ea hic vera esse enarrat; ac de Callistrato ne cogitasse quidem videtur. Ceterum exscripsit imprimis schol. ad v. 356, quod supra omisi.

Φίλιππος Αιγινήτης. "Iam vide, quam egregium vitae scriptorem nacti sumus, qui absurdam eorum opinionem refert, qui primum ex Acharnensium versibus supra laudatis Aristophanem aut in insula Aegina vixisse, aut possedisse aliquid, coniciunt et inde rursus, eum Aeginetam fuisse et propterea a Cleone peregrinitatis accusari potuisse collegerunt. At nisi fallor, praeter eum ipsum nemo extitit, qui tam absurde loqueretur⁸⁴⁾; et quod ipse sua ingenii vi assecutus erat, id aliorum ex ore sese accepisse, ut verbis suis auctoritatis speciem conciliaret, mentitus est. Poëta enim, lite sibi propter peregrinitatem illata, quo tandem modo fabula ea, quae Babylonios proxime secuta est, ita loqui potuisset, ut se ipsum accusaret? Credat Iudaeus Apella; non ego. Vitae scriptor igitur, malis usus testibus, eorum testimonia vel magis corrupit.

Deinde eam transeuntes comoediam, quam suo nomine primam Aristophanes in certamen commisit, quia scholia nihil quod ad nostram quaestionem pertineret, continent: Nubes egredimur, quae fabula, ab omnibus celebrata, recentium grammaticorum manus maxime est experta. Ac primus nobis occurrit scholiasta Victorianus, qui ad v. 502 multa adnotavit, de quibus iam supra disputatum est⁸⁵⁾. De Callistrato et Philonide loquitur hoc modo: „*τούτω τῷ νόμῳ καὶ ὁ καμικὸς οὗτος ἐπιγράμμενος πρότερον διὰ τὸ μὴ τριακονταετίας εἶναι ὑπάρχειν ποιῶν δράματα διὰ Φιλωνίδου καὶ Καλλιστράτου ἀνεγίνωσκεν*⁸⁶⁾ *εἰς τὸ θέατρον, ὃν ἔν ἦν τὸ τῶν Δαιταλέων λεγόμενον.*“ Is igitur primus Aristophanis comoedias alieno nomine esse editas Callistratoque et Philonidi traditas nobiscum censet: sed in eo adversari videtur, quod si lex aderat, qua coactus id fecerit poëta, eum postea quoque per Callistratum et Philonidem sua

⁸⁴⁾ Saepè ea mihi in mentem venit cogitatio, vitam illam ab eodem esse scholiasta scriptam, qui tam perversa exposuit. Talia autem ostendant, eum his quoque hominibus vel seriorem fuisse.

⁸⁵⁾ cfr. cap. XVI huius comment.

⁸⁶⁾ Non raro grammatici ἀνεγίνωσκεν dicunt pro εἰσάγειν vel διδάσκειν. cfr. Tzet. Chiliad. V, 160 „*εἰτι ὁ Διονύσιος ποιήσας τραγωδίαν ἐν γαῖς Ἀθήναις μίλλουσαν λαμπρῶς ἀναγνώσθηνα.*“ v. 178 seqq. Similiter schol. ad Acharn. v. 356 „*εἰτις γὰρ τὸ δράμα τοῦ Βαβυλωνίου.*“

docuisse dramata, posteaquam semel unam ediderat, non est probabile. Eius autem auctoritas magni non est habenda, quoniam, ut vidimus, ipse poeta in Equitibus fabula aliam plane causam prodit, legemque hanc commenticiam esse probat. Praeterea aliud quid accedit eiusque auctoritatem deminuit. Adest enim scholium, quod primo ad aspectu quidem eius sententiam firmat, accuratius autem inspectum et cum aliis comparatum, eius fidem labefactat evertitque. Ad v. 522 haec scripta sunt, *οὐκω ἐπέτρεπον ἑμαυτῷ τὸ λέγειν δημοσίᾳ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας· οὐ γὰρ πρῶτον δι' ἑαυτοῦ καθίει τὰ δράματα ὁ ποιητῆς εὐλαβούμενος, ἀπὸ δὲ τῶν Ἰσπέων ἤρξατο εἰσιέναι· νόμος δὲ ἦν μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν μήπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονότα, εἰς δὲ τινες, τριάκοντα.* In his verbis scholii auctor sibi contradicit ipse, qui simul legem comminacitur, quae quo minus in scenam prodiret, poetam impediverit; simul liberum eiusdem arbitrium agnoscit (*οὐκω ἐπέτρεπον*), eumque laudat (*εὐλαβούμενος*). Quae ex re rationem meam secutus, recentiorem grammaticam veteris scholium interpolasse suspicor. Neque id frustra colligo; Et enim Imm. Bekkerus ex cod. Ravennate hoc scholium apposuit *οὐκω ἐπέτρεπον ἑμαυτῷ λέγειν διὰ τὴν αἰδῶ· οὐ γὰρ δι' ἑαυτοῦ εἰς ἀρχῆς καθίει τὰ δράματα ὁ ποιητῆς, εὐλαβῆς ὢν· ἀπὸ δὲ τῶν Ἰσπέων ἤρξατο δι' ἑαυτοῦ εἰσιέναι,* quod quomodo a recentiore grammatico pessimis interpolationibus corruptum sit, iam nemo non intelligit. Praeterea apparet, eum quoque scholiam, cuius verba supra attulimus, in recentissima tempora retrudi, fideique et auctoritatis omnis expertem esse. Quo quidem exemplo iterum docetur, quanto opere totum philologiae studium recentibus illis grammaticis sit impeditum: et quam necessarium sit, libris manu scriptis inspectis, quae recentioris sunt originis ab antiquioribus segregare⁹⁷). Quae Ravennae

⁹⁷) Invernizius quum primum Ravennatis codicis praestantia cognita et perspecta eum describeret: multa de scholiis apte et bene disseruit. Quamquam enim recentiori manu scriptus erat grammaticus, tamen omnibus eum vetustiore esse et cum reliquis grammaticis turpiter commixtum censuit; et exemplis, quo modo recentiores ab antiquioribus discerni possint, docuit. Cfr. praef. p. XI seqq. Hoc cum ille cognovisset, non tam nova modo scholia, quae Ravennati codici erant addita, ede-

codex protulit sunt verissime dicta. Memorabilis autem est dicendi ratio „διὰ ἑαυτοῦ εἰσέναι,“ quae ita est intelligenda, ut dicat, sibi ipsi chorum petiisse et quoque nomine comoediam docuisse. Qua ex re perspicuum est, si ita loquuntur veteres, „διὰ Καλλιστράτου“, „διὰ Φιλωνίδου“, „διὰ Διονυσίου“, id non posse de histrionibus capi, sed de iis, qui ipsi chorum ab archonte sibi petunt.

Ex reliquis unum tantummodo adiciē scholiastam Branchianum „δηλονότι ὁ Φιλωνίδης καὶ Καλλιστράτος οἱ ὕστερον γενομένοι ὑποκρίται τοῦ Ἀριστοφάνους,“ cuius verba maxime sunt memoratu digna. Quicumque est scholii scriptor, in primis quidem poetae fabulis docendis Philonidem et Callistratum non fuisse histriones, bene cognovit; unde reliqua hauserit non indicavit et consensione sua cum vitae scriptore apud nos nullam nanciscitur auctoritatem. Sententiam falsam esse ex ipsis didascalis patet, quae de Acharnensibus eadem loquuntur ratione, quam de Avibus et Ranis dicentes obtinent.

Venio nunc ad Vespas. In scholiis ad hanc fabulam explicandam scriptis haec reperio. Ad v. 1018 „ἐκ τοῦ φανεροῦ, φησὶν, ἐπικουρεῖ ὁ ποιητὴς τοῖς θεαταῖς ὑμῖν, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ποιητῶν λέθρα, ἐπειδὴ διὰ Φιλωνίδου καὶ Καλλιστράτου καθίεντινά τῶν δραμάτων· πρῶτον γὰρ δράμα δι' ἑαυτοῦ καθῆκε τοὺς Ἰππέας.“ Ad v. 1019 „τοιούτων οὖν καὶ ὁ ποιητὴς τρόπον ἐποίησεν εἰς τὰ δράματα, ἑτέροις διακόνοις χρώμενος“, et paullo post „ὅτι πρότερον ἄλλοις ἐδίδου τὰς κωμωδίας.“ Ad v. 1030 „δηλοῖ ὅτι αἱ διδασκαλῆαι ἴσως φέρουσι τοὺς Ἰππεῖς πρῶτους ἐκ' αὐτοῦ καθιμένους.“ Ad v. 1284 „ἄθλον, πέτερον τῆς Καλλιστράτου εἰς τὴν βουλήν εἰσαγωγῆς καὶ νῦν μνησκαται, ὅτι αὐτὸν Κλέων εἰσήγαγεν, ἢ ἑτέρας κατ' αὐτὸν γενομένης Ἀριστοφάνους εἰ καὶ μὴ εἰσαγωγῆς, ἀλλ' ἀπειλῆς τινος, ὅπερ καὶ μᾶλλον ἐμφανέται· ἐκείνᾳ τε γὰρ ἀναπολεῖν ἀρχαιότερα ἴσται, νῦν δὲ αὖς περὶ αὐτοῦ (scribe αὐτοῦ) λέγει.“ Quis est, qui non vi-

re debet, quam omnia eo quo scripta ibi reperiuntur ordinae describere. Qua re facta magna merita optinus iureconsultus in se cumulasset. Imm. Bekkerus argumenta ex Ravennate codice correxit, scholia autem reliquit intacta.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXXXVII

dest in his scholiis tam prudenter nostraeque sententiae tam convenienter omnia esse exposita, ut nulla fere de sententiae veritate restet dubitatio. Ne tamen tamera credas, omnia in his splendere scholiis, exempli causa unam affero eamque in-
 eptissimam animadversionem ad v. 1020 „κινδυνεύων καθ' ἐαν-
 τόν] διὰ γὰρ τὸν κίνδυνον οὐδεις ὑπεκρίθη τοὺς Ἰαπίδας.“

Praeter has, de quibus dixi, fabulas quum Aristophanes ipse de Philonide et Callistrato nihil dicat, scholiastae quoque tacuerunt; quanquam occasione oblata rem interdum tetigerunt. Ita in Pluto fabula, ubi Philonidae nomen reperitur, ad v. 179 haec legimus adnotata „Φιλωνίδην δὲ οὐ τὸν ποιητὴν φησι τὸν ἐν τοῖς Ἀριστοφανεῖσις ἐγγεγραμμένον δράμασιν, εἰς οἱ περὶ Καλλιστράτου ἐν τῇ ὁμωνυμίᾳ πλανηθέντες, ἀλλὰ παιδιᾶς ἐνε-
 κεν τὸν ἀσχίστον καὶ ἀκαίδευτον,“ quae perquam apte cum iis, quae hucusque disputavimus, consentiunt, et sine dubio ad antiquum grammaticum referenda sunt. Quid? quod iis verbis „τὸν ποιητὴν τὸν ἐν τοῖς Ἀριστοφανεῖσις ἐγγεγραμμένον δρά-
 μασιν“ ipsum Callistratum, Aristophanis grammatici discipulum, usum esse, verisimillimum mihi videtur.

Reverter igitur, his expositis, ad anonymi scriptoris vitam Aristophanis. Quae quum duabus ex partibus constet⁹⁹⁾, qua-
 rum altera antiquo scriptori debetur, altera recens orta est: ubi pro contraria opinione saepe allata est, ita nostrae non minus favet sententiae. Statim ab initio enim, quo omnium optima dicuntur neque multa, ut credo, grammatici addita-
 menta reperimus, haec exposuit „ἐλάβης δὲ σφόδρα γενόμενος τὴν ἀρχὴν, ἄλλως δὲ εὐφυής, τὰ μὲν πρῶτα διὰ Καλλιστράτου καὶ Φιλωνίδου καθίει δράματα. διὸ καὶ Ἰσκαπτὸν cett. — ὕστε-
 ρον δὲ καὶ αὐτὸς ἠγωνίζετο,“ e quibus discimus, quod equidem antea posui, postea quoque non ipsum semper sua dramata in certamen commisisse. Haec autem omnia et cum iis, quae poeta de se praedicavit, optime conveniunt; et ea,

⁹⁹⁾ Quanquam ut postea videbimus Gull. Dindorfius interdum nostris grammaticis libris paulo negligentius usus est: tamen caute tam eum epiae credibile est, quum ultimam vitae partem ab initio ita sepo-
 neret, ut alium hominem eius auctorem esse significaret, cfr. Aristoph.
 fragm. p. 56.

quae antea ex Ravennate attali ad Equitt. v. 522, ad verbum exprimunt.

Quae quum ita sint, nisi maxime fallor, non erit amplius, qui aut histriones aut primarum partium actores Callistratum et Philonidem nominet; non erit, quam poetarum nomine eos significet. Testium enim nubes idque fide dignissimorum miellos istos magistros ita totos oppressit, ut sua inscitia doctorum virorum ingenii imponere non amplius possint. Quum Alcibiades, Aristophanis aequalis, ad Olympiae ludos septem misisset carrus, praemiumque primum et secundum et aut quartum, ut Thucydides narrat, aut tertium, ut alii prodant, retulisset: qui eius victoriam carmine celebravit, Euripides aut Simonides, propterea quoque Alcibiadem praedicandum esse dixerat, quod primas, secundas et tertias obtinuerit, easque sine labore ἀποψηλ paravisset. Is enim, ut bene Baehrius annotat, non subiit ipse certamina; sed equos modo suos currusque misit, quibus instructi alii ipsius nomine victoriam reportarunt⁹⁹). Haec igitur Alcibiadis agendi ratio Aristophaneae est opposita. Alcibiades enim dum nullo labore suscepto victoriam deportavit, summamque sibi paravit gloriam: Aristophanes contra comedias suas ipse composuit, gloriamque deferendam aliis permisit. Quanquam Callistratus quoque et Philonides non omnis laboris erant expertes, quia docendam fabulam curarunt; ac plura etiam praestitissent, si primarum partium actores, ipsi praeterea fuissent. Iam enim haec iterare quaestionem possum, non uti antea erat proposita, num Aristophanis histriones fuerint, sed num anas ipsi, quas profitebantur, fabulas docerent. Ipsos autem re vera primas in suis fabulis egisse, cum ex eorum peccatis, quae vidimus, conici potest, quia ita tantam vitii origo facile explicatur; tum uno exemplo certissimo probatur. In Acharnensibus enim quanquam ex didascalia actorem primarum non comperimus, poetam ipsum Dicaeopolidis personam gessisse, inde patet, quod is quae poetam solum tangunt explicat. Ita enim loquitur¹⁰⁰):

⁹⁹) Baehr ad Plutarch. Alcib. p. 118.

¹⁰⁰) Acharn. v. 377 seqq.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXXXIX

*αὐτός τ' ἔραυτόν, ἐπὶ Κλέωνος ἡπαθῶς
ἐπίσταμαι διὰ τὴν πέρυσι κωμῶδιαν.*

quae monet scholiasta ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ποιητοῦ dicta esse, quod tum potissimum admissum est, ut credo, quum ipsam hanc personam poeta gereret. Quod si verum est, de reliquis quoque fabulis idem potest cogitari.

Iam quum omnia, quae ex antiquitate ad nos pervenerunt, recensita habeamus, non inepte fortasse possem recentiorum de hac re quae fuerint iudicia ostendere. Ac Dindorfii quidem sententia in commentatione ad Aristophanis Proagonem fabulam proposita quantum a veritate absit, legenti patebit¹⁾. Reliquos enumerarem²⁾, si modo multam inde utilitatis et commodi pro-

¹⁾ Dindorf. Arist. fragm. p. 64 — 69.

²⁾ Fert animus ea repetendi quae Welckerus V. D. olim ad Ranas Aristoph. p. 271. seqq. disputavit: „Es mag auch viel blosse Formalität dabei gewesen seyn, wenn man einen fremden Namen einschreiben liess. Wie kann man z. B. glauben, dass das weit verbreitete grosse Lob des Dichters, wovon in der Parabase der Acharner die Rede ist, nicht dem Aristophanes selbst, sondern dem Kallistratos angehört habe? und dass also die Gründe in der Parabase der Ritter, warum er sich früher nicht selbst genannt habe, zum grössten Theile wenigstens anders als scherzhaft und wegen anderer Motive da seien? Ueber diesen Punkt scheint eine feine etwas sonderbare Convention zwischen Publikum und Dichter bestanden zu haben. Den Plutus, heisst es, gab er zuletzt unter seinem Namen, und suchte durch die beiden letzten Stücke, Kokales und Aeolicon, seinen Sohn dem Publikum zu empfehlen, schwerlich als Verfertiger davon, sondern bloss durch den Schein, um seinem Namen eine oberflächliche Ehre und Liebe, ein günstiges Vorurtheil zu erwecken. Aber wunderbar wäre es doch gewesen, wenn er in der spätern Zeit, nachdem er sich einmal unverkennbar bekannt gemacht hatte, jenen Schauspielern noch und in so vielen Stücken seine Sachen und Siege überlassen hätte. Denn da wird man doch auch nicht behaupten wollen, Ar. sey zu stolz gewesen, wie grossen Virtuosenstolz wir auch ihm und seinen Kunstgenossen gönnen wollen, sich in den Acharnern, Wespen und Fröschen zu nennen, weil sie nicht an den grossen Dionysien, sondern an den Lenaeen gegeben wurden, die weniger bedeutet und häufig zur Wiederholung von Stücken angewendet wurden. — So ist denn die gewöhnliche Lesart, die es durch Namensaufschrift erklärt, als Deutung und falsche Deutung zu betrachten.“ Ita disputavit Vir Doctissimus, ubi testibus opus erat, rationes incertissimas secutus. Plurima autem iam removimus; alia sequentibus capitibus referantur. Non minus infelicitur V. Doctissimus in alia re, quae nostrum Aristophanem spectat, versatus est. Audi eius verba: „Der Fleiss und die Sorgfalt, die Ar. in Behandlung seiner Stücke anwandte, und womit die alten Grammatiker seine vorzüglichsten zu benennen pflegten, dass

veniret. Omissis igitur omnibus, unum modo honoris causa nomino Fr. Thierschium. Is enim in libro Prolegomenon ad Pindarum³⁾, quo de multis ad comoediam spectantibus rebus praeclare exposuit, hanc quoque tetigit, Callistrato et Philonidi dramata sua docenda tradendi, consuetudinem Aristophanis; rationemque Pindari comparavit. Nam Pindarus bis in carminibus suis viros nominat, quibus carmina sua tradit et quorum, ut videtur, arte choreutas instituit et docuit. De Aenea dicit⁴⁾:

*Ἔσσι γὰρ ἄγγελος ὄρθος,
ἤνυκμων σκυτάλα Μουσῶν, γλυκὺς
κρητήρ ἀγαφθέκτων αἰοιδῶν,*

quibus sine dubio significatur, Aeneam in alienas terras mitti, ut ibi cum choris suis et carminibus Pindari prodeat et gloriam Boeotiorum augeat. Similiter de Nicesippo loquitur⁵⁾:

*ταῦτα Νικάσιππ' ἀπόνειμον,
ὅταν ξεῖνον ἐμὸν ἠθαῖον ἔλθῃς.*

Quare scholiastae⁶⁾, qui enarrat, Pindarum propter vocis exiguitatem Aenea usum esse vix credere possumus. Neque eadem res est. Ipse Pindarus enim poeta semper nominatur, et victoriam gloriamque deportat: illi autem loco eius agunt. Callistratus autem et Philonides ipsi esse poetae putabantur.

XXII.

Voluimus hactenus experiri, omnia veterum testimonia colligendo animoque accuratevolvendo, ipsis adeo locis singulis transcriptis, an sententiae nostrae veritatem nostratibus persuadere possimus, ac reluctantium quoque assensionem ex-

sie nehmlich wohl und arbeitslustig gemacht seien, ist wie nur noch des Demosthenes sprüchwörtlich geworden, Erasmi Adagia 1509, fol. 85. Ad Aristophanis lucernam lucubrare. Mögen die geneigten Leser auch ein wenig bei des Aristophanes Lampe warten," p. IV. et confer Wolf. Prolegg. p. CCL.

³⁾ Thiersch, Pindaros Gesänge, Einl. p. 109 seqq.

⁴⁾ Olymp. VI, 154.

⁵⁾ Isthm. II, extr.

⁶⁾ Ad Olymp. I. I.

torqueamus. Quomodoque autem nostrum nobis negotium cessit, tuto in via, quam semel ingressi sumus, pergere poterimus: quam nos quidem omnia impedimenta remota esse persuasum habeamus. Vitae igitur Aristophaniae scriptor anonymus Aristophanem propterea Cleonem innotatum gravissimis conviciis esse memoriae tradidit, quia magis ei litas intulerit „διήθρευσε δὲ αὐτῶν ὁ Ἀριστοφάνης, ἐπειδὴ ξενίας κατ' αὐτοῦ γραφήν ἔθετο, καὶ ὅτι ἐν δράματι αὐτοῦ Βαβυλωνίους διέβαλε τῶν Ἀθηναίων τὰς κληρωτὰς ἀρχὰς παρόντων ἔβων· — δεύτερον δὲ καὶ τρίτον εὐκοφανηθεὶς ἀπέφυγε, καὶ οὕτω φανερῶς κατασταθεὶς πολίτης κατακράτησε τοῦ Κλέωνος.“ Quae quidem verba multis nominibus reprehendenda sunt. Primum enim poetae indolem et naturam, male perspectam, habuit, qui privati odij ergo, non propter gravissimas causas, hoc est propter patriae urbis salutem susceptam credit Cleonis coram populo criminationem. Neque qui simul in Babylonis irrisio esse ab Aristophane civitatis magistratus bene noverat, eiusque certe irrisiois causam longe aliam fuisse videbat, intelligens iudex potest vocari. Deinde perverse loquitur de Babylonis, quam esse ab Callistrato doctam, ita ut verus auctor lateret, intelleximus: et ita, ut solet, miscet omnia. Quare quid de lite a Cleone Aristophani illata sentiendum sit, ut apertius videamus, pro ratione nostra ipsum poetam adhibimus.

In Acharnensibus autem fabula non raro litis ab poetae actae mentio iniicitur, propter quam sese purgat apud Athenienses suamque agendi rationem excusat et defendit. Cuius quae ratio fuerit, intellectu est difficile; quare verba poetae audiamus ipsa. Ac primum quidem 377—382 ita loquitur:

αὐτὸς τ' ἐμαυτὸν, ὑπὸ Κλέωνος ἢ παθόν
ἐπίσταμαι, διὰ τὴν πέρουσι κωμωδίαν.
εἰσελεύσας γάρ μ' εἰς τὸ βουλευτήριον
διέβαλλε, καὶ ψευδῆ καταγλώττιζέ μου,
κἀκυκλοβόρει, κἀπλυνεν ὥστ' ὀλίγου πάνυ
ἀπαιλάμην μολυσσοπραγματοποιήσεις.

His ex veribus Cleonem poetae litem intulisse intelligimus. Neque obscurum est, eam diiudicandam ad senatum pertinuisse, et ortam esse poetae propter ea, quae in comedia quadam

coram civibus exposuerat. Hinc apte colligimus, crimen Calistrato obiectum extraordinarium fuisse, ut nullae prorsus contra illud scriptae leges extiterint: quae ἀδικήματα ἄγραφα a grammaticis nuncupantur. *Εισαγγελίας* igitur hanc litem adnumeramus⁷⁾. Redit ad eandem litem paullo post poeta his verbis, 501 seqq.

*ὅγῳ δὲ λέγω δαινά μὲν, δίκαια δέ.
 οὐ γάρ με νῦν γε διαβαλεῖ Κλέων, ὅτι
 ξένων παρόντων τὴν πόλιν κακῶς λέγω.
 αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν, ὅσπῃ Ἀθηναῖα τ' ἄγων·
 ποῦπαν ξένοι κέρεισιν· οὔτε γὰρ φόροι
 ἤκουσιν οὔτ' ἐκ τῶν πόλεων οἱ ξύμμαχοι·
 ἀλλ' ἴσμεν αὐτοὶ νῦν γε περιεπισημένοι·
 τὸς γὰρ μετοίκους ἄγραφα τῶν ἀστῶν λέγω.*

Iam videmus — nam Hermannum et Kamngiesserum his verbis ironiam inesse statuentes redarguit Boeckhius⁸⁾ — videmus igitur, Cleonem hoc imprimis poetae exprobrasse, quod in illa comoedia, anno praeterito docta, praesentibus peregrinis, Athenas urbem perstrinxerit. Illo quidem tempore ipsam in urbem convicia iacere non illicitum erat⁹⁾; neque id Cleo assequi voluit, qui Dionysiis tantum ne urbs reprehendatur, efficere tentavit, quia ex his irrisionibus facile peregrini Atheniensium in contemptum adducerentur. Ne crede tamen, Cleonem consilium esse assecutum, quod ipsa Equitum commissio ita docet, ut nulla resideat dubitatio. Nihil aliud dicit poeta, nisi id ipsam in hanc non cadere comoediam, quod de altera fabula pronuntiasset. Ceterum, id quoque docet, *εἰσαγγελίαν εἰς τὴν βουλὴν* litem fuisse. Nam „*ἐγλύγοντο δὲ καὶ εἰσαγγέλαι κατὰ τῶν καταλύοντων τὸν δῆμον ἐπιτόρων, ἢ μὴ τὰ ἕριστα τῶ δῆμῳ λεγόντων*“ Pollux¹⁰⁾ docet; quibuscum Aristophanis causa comparatur non immerito.

⁷⁾ Meier und Schömann, *attischer Process* p. 118 seqq. et 260 seqq.

⁸⁾ Boeckh über Dionysian, *Leiden*, p. 68.

⁹⁾ Xenoph. de republ. Athen. II, 18 coll. Dio Chrysost. Orat. XXXII, p. 655.

¹⁰⁾ Pollux Onomast. VIII, 62.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXLIH

Iam ad parbasin accedo, qua tertio loco litem commemorat; hoc modo, v. 630 seqq.

διαβαλλόμενος δ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐν Ἀθηναίοις ταχυ-
βούλοις,

ὡς κωμῶδει τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ τὸν δῆμον καθυβρίξει,
ἀποκρίνεσθαι δεῖται νυνὶ πρὸς Ἀθηναίους μεταβούλους
φησὶν δ' εἶναι πολλῶν ἀγαθῶν ἄξιός ὑμῖν ὁ ποιητής,
καύσας ὑμᾶς ξενικοῖσι λόγοις μὴ λίαν ἐξαπατᾶσθαι.

His versibus omnia, quae supra diximus, confirmantur: quibus eandem affert criminationem, neque veritatem rei tam impugnat, quam totam agendi dicendique rationem suam, urbe et democratia dignam, poëtae urbique apud peregrinos non infamiam contracturam, sed gloriam paraturam esse ostendit. Hanc autem poëtae defensionem esse ab Atheniensibus auditam, ut iam dixi, Equitum docet commissio, qua fabula Cleonem populamque ipsum tanto opere risit, ut nostra aetate ea ratio hominibus merito permira videatur. Praeterea si quid video ex tota hac defensione, senatum ipsum innocentiam poëtae agnovisse, colligi debet: quia coram iudicio heliastico certe res non esse potest diiudicata. Quamquam se ipsum dicit non sine magnis negaliis esse liberatum (*ἄσπ' ἄλλ' ἔγωγε πάντ' ἀπολύω*).

Nihil superest, quod de lite a Cleone sibi illata coram spectantibus poëta exposuerit. Iam si verum est meum de Callistrato et Philonide iudicium: tota haec causa non ad Aristophanem, sed ad Callistratam pertinuit. Quod ut facile evincamus, ipsi Aristophani debetur. Etenim anno post Acharnenses a Callistrato doctos, quum Stratocle archonte, Equites sederet contra Cleonem eamque omni modo vexaret, nonne verisimile esset, commemorari a poëta suam ipsius certamen cum viro fortidoloso actum? Sed neque in hac fabula, neque in ulla eorum, quas suo nomine docuit ¹¹⁾, huius rei iniicitur mentio. Idcirco nihil meae opinioni obstare credo. Quomodo scholia-

¹¹⁾ Berglerus solus ad Vespas provocat, de quibus pluribus disserendum est postea.

stae de hac re senserint, superiore capite expositum est. Nemo autem accuratius de ipso quoque litis loquitur genere, quam is, qui simul Callistratum fuisse litigantem cognoverat ¹²⁾.

Re confecta ad anonymum vitae scriptorem revertimur, qui cum hac lite simul *ξενίας γραφήν* commemorat, quam Aristophani Cleonem intulisse asserit. Quam si eodem tempore ante Acharnenses doctos illatam esse credidit: tota via a veritate aberravit. Callistratum enim, qui Acharnenses docuit, civem fuisse Atheniensem, tam aperte illi ipsi, quos attuli, verus docent, ut ne scholiastae quidem dubitatio oboriri possit (*αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν* 504, *ἀλλ' ἴσμεν αὐτοὶ* 507, *τοὺς γὰρ μετοίκους* cett. 508, *ὡς παρεθεῖ τὴν πόλιν ἡμῶν* 631). Neque accusatum esse virum *ξενίας*, ostendit altum de ea re silentium: quod si victoriam deportasset de Cleone — sine victoria autem hanc comoediam non docuisset — sine dubio non tenuisset, sed vel maxime eam celebrasset. Accedit alia causa, quae quanquam in novas nos propellit difficultates, tamen multas quae causas nobis eruenda est. In parabasi enim Acharnensium, quae se ipse laudibus cumulat poeta, haec leguntur verba, v. 652—654:

*διὰ ταῦθ' ὄμῃς Ἀκαδαμῶνιοι τὴν εὐχέην προαδούρα
καὶ τὴν Ἀγίναν ἀπατούσιν καὶ τῆς νήσου μὲν ἐκείνης
οὐ προνοήσουσ', ἀλλ' ἵνα τοῦτον τὸν στοιχὴν ἀφίλωνται,*

quae veteres et recentiores interpretes vehementer torserunt, et haud dubie sunt perquam difficilia. Poeta, cuius haec verba sunt, quam sine dubio ad Aeginam insulam pertinuerit, ea aetate, quod insula Aegina in Atheniensium potestatem redacta Atticisque cleruchis erat tradita ¹³⁾, non potest nisi cleruchus Aegineta fuisse. Cleruchos autem simul manere cives Athenienses, pluribus exemplis collatis Boeckhii demonstravit ¹⁴⁾. Iam vero certum adest grammatici non indocti testimonium,

¹²⁾ Schol. ad Acharnens. v. 356 „ὁ Κλέων ἐγράφετο αὐτὸν ἀδικίας εἰς τοὺς πολίτας, ὡς εἰς ὄφρον τοῦ δήμου ταῦτα κωκυπότα.“

¹³⁾ Thucyd. I, 137, II, 27.

¹⁴⁾ Boeckh Athen. Staatshaush. I, 460 seqq.

Callistratum inter illos nominari cleruchos¹⁵⁾; Aristophanis autem nomen in eorum numero apud nullum scriptorem apparere. Quod verum esse, testibus allatis, nondum negarunt viri harum rerum inter nos peritissimi; equidem autem alia re comparata, non dubitari posse de veritate demonstrabo. Constat enim, pauperibus maxime civibus cleruchias datas esse¹⁶⁾. Qui igitur cleruchiam accepit, non potest a nobis inter ditiores cives numerari. Iam nonne maxime convenit cum omnibus hucusque disputatis, Aristophanem, qui omnia commoda cum comoediarum commissione iuncta Callistrato tradidit, illo ditiores extitisse; Callistratum autem munus ab Aristophane sibi delatum hac quoque de causa accepisse? Quid quod de Philonide quoque similia comitocere licet, qui Ranis, quam fabulam docuisse euni scimus pro Aristophane, eos vituperat, qui poetarum praemia minuere starent, 367 seqq.:

*ἢ τοὺς μισθοὺς τῶν ποιητῶν ῥήτωρ ὦν εἰς ἀποτρώγε
καμφοδθελς ἐν ταῖς πατρίοις τελευταῖς ταῖς τοῦ Διονύσου.*

qua de re in reliquis Aristophanis fabulis ne unum quidem occurrit verbum. Possemus igitur credere, Philonidi quoque Aristophanem haec propterea tribuisse.

Sed aliud adesse video, quod si verum est, primo ad aspectu nostram funditus evertere videbitur nonnullis sententiam, grammatici cuiusdam testimonium. Extat illud apud scriptorem vitae Aristophaniae, quod inter Platouica scholia ab Imm. Bekkero primo correctius exhibitum est. Is enim ita loquitur: „κατεκλήρωσε δὲ καὶ τὴν Αἴγιαν, ὡς Θεογένης ἐν πρῶ. περὶ Αἰγίως“ h. e. divisit sortito agros insulae civibus Atheniensibus; quod quidem testimonium maxime mirum est remque novam et incognitam prodit. Quaquam si verum sumimus, omnia apta sunt et cohaerent quam maxime. Nam scholiastae sententia „οὐδεὶς ἰστέγηκεν ὡς ἐν Αἰγίῳ κέκτηται τὴν Ἀριστοφάνης“ non refutatur. Sed multae aliae excitantur difficultates. Quodsi enim eo anno, quo Aeginetae eiecti sunt, Aristophanes a Pericle

¹⁵⁾ cfr. schol. ad illum locum, supra laudatum.

¹⁶⁾ Boeckh l. l. p. 458.

codex protulit sunt verissime dicta. Memorabilis autem est dicendi ratio „διὰ ἑαυτοῦ εἰσιέναι,“ quas ita est intelligenda, ut dicat, sibi ipsi chorum petiisse suoque nomine comoedian docuisse. Qua ex re perspicuum est, si ita loquuntur veteres, „διὰ Καλλιστράτου“, „διὰ Φιλωνίδου“, „διὰ Διονυσίου“, id non posse de histrionibus capi, sed de iis, qui ipsi chorum ab archonta sibi petunt.

Ex reliquis unum tantummodo adiciis scholiastam Brancianum „ἄθλον ὁ Φιλωνίδης καὶ Καλλιστράτος οἱ ὕστερον γινόμενοι ὑποκρίται τοῦ Ἀριστοφάνους,“ cuius verba maxime sunt memoratu digna. Quicumque est scholii scriptor, in primis quidem poëtae fabulis docendis Philonidem et Callistratum non fuisse histriones, bene cognovit; unde reliqua hauserit non indicavit et consensione sua cum vitae scriptore apud nos nullam nanciscitur auctoritatem. Sententiam falsam esse ex ipsis didascalibus patet, quas de Acharnensibus eadem loquuntur ratione, quam de Avibus et Ranis dicentes obtinent.

Venio nunc ad Vespas. In scholiis ad hanc fabulam explicandam scriptis haec reperio. Ad v. 1018 „ἐκ τοῦ φανεροῦ, φησὶν, ἐπικουρεῖ ὁ ποιητὴς τοῖς θεαταῖς ὑμῖν, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ποιητῶν λέθηρ, ἐπειδὴ διὰ Φιλωνίδου καὶ Καλλιστράτου καθίει τινὰ τῶν δραμάτων· πρῶτον γὰρ δράμα δι' ἑαυτοῦ καθῆκε τοὺς Ἰππέας.“ Ad v. 1019 „τοιούτων οὖν καὶ ὁ ποιητὴς τρόπον ἐποίησεν εἰς τὰ δράματα, ἑτέροις διακόνοις χρωόμενος“, et paullo post „ὅτι πρότερον ἄλλοις ἐδίδου τὰς κωμωδίας.“ Ad v. 1030 „ἄθλοῖ ὅτι αἱ διδασκαλαὶ ἴσως φέρουσι τοὺς Ἰππεῖς πρῶτους ἐπ' αὐτοῦ καθιεμένους.“ Ad v. 1284 „ἄθλον, πρότερον τῆς Καλλιστράτου εἰς τὴν βουλήν εἰσαγωγῆς καὶ νῦν μιν ἠσπείρειται, ὅτι αὐτὸν Κλέων εἰσήγαγεν, ἢ ἑτέρας κατ' αὐτὸν γενομένης Ἀριστοφάνους εἰ καὶ μὴ εἰσαγωγῆς, ἀλλ' ἀπειλῆς τινος, ὅπερ καὶ μᾶλλον ἐμφανίζεται· ἐπειδὴ τε γὰρ ἀναπολεῖν ἀρχαιότερα ἴσται, νῦν δὲ ὡς περὶ αὐτοῦ (scribe αὐτοῦ) λέγει.“ Quis est, qui non vi-

re debet, quam omnia eo quo scripta ibi reperiuntur ordine exscribere. Qua re facta magna merita optimus iureconsultus in se cumulasset. Imm. Bekkerus argumenta ex Ravennate codice correxit, scholia autem reliquit intacta.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXXXVII

deat in his scholiis tam prudenter nostraeque sententiae tam convenienter omnia esse exposita, ut nulla fere de sententiae veritate restet dubitatio. Ne tamen temere credas, omnia in his splendere scholiis, exempli causa unam afferō eamque ineptissimam animadversionem ad v. 1020 „κινδυνεύων καθ' ἑαυτὸν] διὰ γὰρ τὸν κινδυνὸν οὐδεὶς ὑπεκρίθη τοὺς Ἰαπίας.“

Praeter has, de quibus dixi, fabulas quum Aristophanes ipse de Philonide et Callistrato nihil dicat, scholiastae quoque tacerunt; quanquam occasione oblata rem interdum tetigerunt. Ita in Pluto fabula, ubi Philonidae nomen reperitur, ad v. 179 haec legimus adnotata „Φιλωνίδην δὲ οὐ τὸν ποιητὴν φησι τὸν ἐν τοῖς Ἀριστοφανείοις ἐγγεγραμμένον δράμασιν, εἰς οἱ περὶ Καλλιστρατον ἐν τῇ ὁμωνυμίᾳ πλανηθέντες, ἀλλὰ παιδιᾶς ἔνεκεν τὸν ἀσχεστὸν καὶ ἀκαίδευτον,“ quae perquam apte cum iis, quae hucusque disputavimus, consentiunt, et sine dubio ad antiquum grammaticum referenda sunt. Quid? quod iis verbis „τὸν ποιητὴν τὸν ἐν τοῖς Ἀριστοφανείοις ἐγγεγραμμένον δράμασιν“ ipsum Callistratum, Aristophanis grammatici discipulum, usum esse, verisimillimum mihi videtur.

Reverter igitur, his expositis, ad anonymi scriptoris vitam Aristophanis. Quae quum duabus ex partibus constet⁹⁹), quarum altera antiquae scriptori debetur, altera recens orta est: uti pro contraria opinione saepe allata est, ita nostrae non minus favet sententiae. Statim ab initio enim, quo omnium optima dicuntur neque multa, ut credo, grammatici additamenta reperimus, haec exposuit „εὐλαβῆς δὲ σφόδρα γινόμενος τὴν ἀρχὴν, ἄλλως δὲ εὐνοῆς, τὰ μὲν πρῶτα διὰ Καλλιστρατον καὶ Φιλωνίδου καθίει δράματα. διὸ καὶ ἔσκαπτον cett. — ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἠγωνίζετο,“ e quibus discimus, quod eisdem antea posui, postea quoque non ipsum semper sua dramata in certamen commisisse. Haec autem omnia et cum iis, quae poeta de se praedicavit, optime conveniunt; et ea,

⁹⁹) Quanquam ut postea videbimus Guill. Dindorfius interdum nostris grammaticis libris paulo negligentius usus est: tamen caute tam eum egisse credibile est, quum ultimam vitae partem ab initio ita seponeret, ut alium hominem eius auctorem esse significaret, cfr. Aristoph. fragm. p. 56.

commemorari a poeta rem post Equites doctos factam, ex ipsis primis verbis intelligitur. Postquam enim Equites contra Cleonem committentem quis quasso demagogi factorem et amicum credere poterat? Id igitur pro certo pono, Aristophanem quoque esse ab Cleone lite illata vexatum. Iam vero qualis illa lis fuerit, si quaeris, cunctanter tantummodo respondere audeo; quia poetae verba tam obscura sunt, ut nihil certi inde elici possit. Vitae scriptor anonymus bis et ter adeo Aristophanem esse a Cleone impugnatum enarravit; atque imprimis *ξενίας γραφήν* nominatim affert modumque, quo sese defenderit poeta describit. Qua in descriptione ita versatur (ut supra vidimus)²⁰⁾, ut sibi ipsi non constet et ab antiquioribus quae accepit, non intellexerit. Quare non magni facio, quod Callistrati causa, *ξένων παρόντων* qui dicebatur urbem irrisisse, facile imperitum hominem ad *ξενίας γραφήν* perducere potuerit; sed vere talem dicam Aristophani esse illatam crediderim. Si enim comparamus inter se, quae enarrat vitae scriptor et de se ipse poeta provocat, ea optime inter se convenire, nemini obscurum erit²¹⁾. Neque dubito, quin ea lis post Equites doctos Aristophani illata fuerit, et ab eo feliciter propulsa. Postea igitur poeta cogitandus est propria certe fabula Cleonem non perstrinxisse. Idque apertum est, quum Nubes habeamus non contra Cleonem sed Socratem scriptas, in quibus semel tantummodo commemoratur Cleo²²⁾, quod non magni fecisse Aristophanem ex aliis patet testimoniis²³⁾. Fortasse praeter Nubes illa aetate aliam quoque docuerat fabulam, in qua Cleoni pepercerat. Iam vero posteaquam speciem excitaverat hac via, se cum Cleone in gratiam rediisse eiusque timere potentiam: Vespis doctis iterum speciem omnem delevit; ipsumque Cleonem vario modo vexavit. Sed audi quam facete rem instituarit, qui post

²⁰⁾ cfr. cap. XVI. huius commentationis.

²¹⁾ Imprimis observavi autem hunc dicere, a se expectatum esse *επισμέτιον*, illum id exhibuisse.

²²⁾ cfr. Nubb. 591.

²³⁾ Suevera comment. de Arist. Nubb. p. 46, qui tamen frustra Reisi-gium reprehendit, Aristophanis ipsius verbis confusum 550.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXLIX

fabulae exordium non statim quod sibi proposuerit consiliam emittat, sed sensim progressus illud detexerit. Quin? imitò aperte se nolle Cleonem amplius insectari profitetur aliasque res risu exponere velle ait 62:

οὐδ' εἰ Κλέων γ' ἔλαμψε τῆς τύχης χάριν
αὐθις τὸν αὐτὸν ἄνδρα μνηστέωσθαι.

Dein primum virum irrisum *φιληλιαστήν* vocat; denique postquam diu cunctatus erat aliaque narraverat, tandem rumpit silentium patremque Philocleona, et filium Bdelycleona appellat²⁴⁾. — Simul videmus aliquid, quod quoniam in ea re semel versamur addere licet. Eodem quo Vespas docuit festo Proagona scimus eum per Philonidem docuisse; quam fabulam iis annumerandam esse, quae Euripidem perstringant, constat. Antequam verba supra allata de Cleone pronuntiaverat, erat de Euripide locutus v. 61:

οὐδ' αὐθις ἀνασελαινώμενος Εὐριπίδης,

quibus ductus ne quis credat Proagonem ad Philonidem ipsum pertinere, monendum est, ea quoque esse loco dicta, et ita intelligenda, ut de Persarum rege dicta explicat scholiastes proutentissimus „*χαριεντιζόμενος ψευδῶς λέγει.*“

Examinavimus diligenter omnia, quorum fide subnixi *ξενίας γραφήν* Aristophani illatam eruere meliusque definire possimus. Superest tamen, quod quae dixi alio modo confirmat et πινά addit. Nam in Vespis haec leguntur verba 714 seqq.

ἀλλ' ὅποτε μὲν δέξασ' αὐτοί, τὴν Εὐβοίαν διδάσαι
ἡμῖν καὶ σίτον ὑφίστανται κατὰ πενήκοντα μεδίμνους
ποριεῖν· ἔδοσαν δ' οὐκ ἄποτέ σοι πλὴν πρῶτῃν πέντα με-
δίμνους
καὶ ταῦτα μόλις, ξενίας φεύγων, ἔλαβες κατὰ χολνικὰ
κριθῶν·

ad quae scholiasta narrat, Philophoro teste, Psammetichum quandam, Lysimachida archonte, Atheniensibus frumentum distribuendum donasse; simul autem monet, eam rem ad hoc tempus non pertinere posse. Sed ex illius sententia archonte Isar-

²⁴⁾ Vesp. 88; 133 seq. Interpretes de his rebus nihil notaverunt.

elo (cfr. Palmer. Exercitatt. in Auct. Gr. p. 738.) ballatum est contra Euboeam (*πίναξ γὰρ ἐπὶ ἀρχοντος Ἰσάρχου* (ita ex cod. Veneto pro *Ἰσάρχου* scribendum) *ἱερατεύσαν ἐπ' αὐτὴν εἰς Φιλόχορος*), hoc est ante Lenaea praecedentis anni. Quae quidem narratio, cui Philochori nomen iam fidem facit, ipso Aristophane confirmatur, qui in Nubibus, Dionysiorum in festo Isarcho archonte doctis, v. 213 ita loquitur:

ὅποδ γὰρ ἡμῶν παρετάθη καὶ Περικλέους.

Simul autem ex ipso Aristophane et scholiasta discimus, illo tempore civium *δοκιμασίαν* institutam esse. Nonne perquam verisimile est, illa occasione oblata Cleonem Aristophani, Isarcho archonte, *ξενίας γραφήν* intulisse? Fortasse in illud ipsum tempus incidit *ψήφισμα Ἀλκιβιάδου* a Demosthene commemoratum Leptin. § 95; cfr. Wolf ad l. l. Boeckh Staatshandl. der Athen. p. 459 et 498. Fragn. Philochori ed. Lenz et Siebelis p. 51. 52.

Quae quum ita sint, quod de Callistrato diximus, idem de Aristophane valet. Cleo enim Aristophanis civitatem nulla alia ratione impugnavit, quam ut testes adduceret, quibus evincere studeret, eius matrem cum servo consuevisse, ut non posset Philippi filius nominari. Philippum igitur eiusque coniugem cives Athenienses fuisse, solis luce clarius perspicitur. Ea sententia, quanto opere Aristophanis fabulis, quae supersunt, confirmetur, dicere vix attinet. Quod quum ex tota commentatione nostra pateat, monemus tantum, primum id ostendere Attici sermonis proprietatem ²⁶⁾, qua omnes antecelluit, quicumque praeterea Attice scripsere, multosque sibi omnibus temporibus imitatores nactus est: dein quam maximum amorem, quo Athenas urbem prosequitur, eiusque salutem tota ingenii vi augere et amplificare studet: demique odium contra omnes, qui quovis modo civitatis de honore aliquid detrahebant; postremo totam ingenii indolem, quam Athenis natam esse, Atheniensisque ingenii naturam totam exprimere, apud eruditos constat.

²⁶⁾ Cave tamen, ne ex sermonis proprietate nimis multa colligas. Nam Terentius quoque in Latina lingua puri sermonis exemplum est, neque tamen is Romanus civis, sed in Africa natus erat.

XXIII.

E re nostra erit, ad diversas de Aristophanis patria veterum recentiorumque sententias rediisse, ut et videamus quod ortae modo nataeque sint et, si modo possumus, testimoniorum controversiam componamus. Exordior autem ab anonymo vitae scriptore, qui Aeginetam dici aut eum ipsum, aut patrem eius se a nonnullis accepisse refert. Quod quidem testimonium non est quod pluribus profligemus, quoniam cur in dubitationem vocemus, iam expositum est. Tres enim ille fortasse unius hominis ac suas, ut opinor, opiniones protulit, quae omnes Achaensium versibus ad Aristophanem a Callistrato tractis et falso intellectis nituntur, et, quia scriptor de *ξενίας* lite Aristophani illata certior factus erat, temere cum Cleonis criminacionibus ab eo coniunctae sunt. At qui possis de hominis fide incertus esse, qui tam parum sibi constat, ut haec omnia de patria Aegina protulerit, postquam ab initio vitae aperte et perspicue Atheniensem Aristophanem appellavit. Idcirco meum de hoc libello iudicium: multa inesse a veteribus iisque doctis scriptoribus, aut ab Apollodoro aut ab alio quodam, qui Apollodorum secutus est, confecta, quibus ineptus grammaticus sua temeraria cogitata adpersit, hac repugnantia in ipso libello iam saepe visa quam maxime confirmatur ²⁶⁾.

Quo minus celeriter hanc opinionem relinquam, impedit Plutarchi auctoritas, quam quis afferre posset ad eam stabilendam. Is enim ab initio vitae Demosthenis ita loquitur, (vol. III, p. 402, 12 ed. Schaeff.) „Γελόϊον γὰρ, εἴ τις οἴοιτο τὴν Ἰουλίδα — καὶ τὴν Αἰγίνα — ἀποκρίτας μὲν ἀγαθούς, τρέφειν καὶ ποιητάς.“ Interpretes Simplicidem, Bacchylidem, Polium et Aristophanem nominare solent, quos scriptor cogitaverit. Sed nisi fallor *ἀποκρίται* soli ad Aeginam, *ποιηταί* ad Iuliam pertinent; ut recte Polius nominatus sit; minus recte Aristophanes.

²⁶⁾ cfr. cap. VII, p. XCVI. De Aegineta Aristophane ne audi Spohnium in Encyclopaedie der Wissenschaften v. Ersch und Gruber de claris Aeginetis agentem II, p. 11. s. v. Aegina. cfr. Müll. Aegina. p. 148; nec Bartonum ad Plut. Demosth. ab in:

Transeo ad Suidam, cui haec verba debemus „*Ῥόδιος ἦτοί Μιδιος· οἱ δὲ Αἰγύπτιον ἔφρασαν· οἱ δὲ Καμειρίων· θέσει δὲ Ἀθηναῖος, ἐπολιτογραφῆθη γὰρ παρ' αὐτοῖς*“, quae omnes, quae restant, opinionones diiudicandas continent. Camira enim ortum esse poetam, Suidas solus tradidit. Rhodiensem, Lindo ortum, a nonnullis dictum esse, praeter Suidam anonymus, qui vitam scripsit, rettulit. Erat, quum Suidae verba corrigere tentarem. Mira enim nominum collocatio ad hanc commutationem, ut pro *Αἰγύπτιον, Ἰαλύσιον* scribatur, invitabat. Sed eadem non solum apud alios reperitur opinio: immo Athenaeo duce potest ad auctorem suum referri, Heliodorum Atheniensem, qui in libris celeberrimis *Περὶ ἀπροπόλεως*, Naucraticam fuisse Aristophanem, contendit²⁷⁾. Quae si omnia colligo, duplicem imprimis esse video veterum de patria nostri poetae sententiam. Qui enim cum Suida consentiunt, genere Atheniensem fuisse negant: ac modo hanc, modo illam patriam ei assignant: anonymus autem vitae scriptor et Thomas Magister, ut verisimile est, Apollodorum secuti, Athenas eius patriam urbem esse asserunt: alii denique, quorum est anonymus de comoedia, Atheniensem nuncupantes virum neque refellunt, neque affirmant utramque narrationem. Ac per se quidem, si modo idoneis et locupletibus testibus utuntur, eorum sententia non inepta est, qui Athenas eum removent. Similiter inter mediae comoediae poetas qui primum tenet locum Antiphanes, Atheniensis quidem appellatur, sed *φασὶν αὐτὸν γενέσθαι μὲν τῶν ἀπὸ Θεσσαλίας ἐκ Λαρίσσης, παρεγγραφῆναι δὲ εἰς τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν ἐπὶ Δημοσθένους*²⁸⁾. In nova autem comoedia Philemonem Syracusium civitatis Atheniensis participem fuisse compertum est²⁹⁾. Quare necessarium erit, singula quaeque contemplari.

Antiquissimus omnium, quos de Aristophanis patria locutos esse non coniectura assequimur, sed a non reprehendendo teste accepimus, est Heliodorus Atheniensis. Cuius liber, quod quam maxime dolendum est, raro tantum a posterioribus com-

²⁷⁾ Athen. VI, 229.

²⁸⁾ Anon. de comed. p. XII ed. Kust. p. VIII ed. Bekk.

²⁹⁾ Anon. ib. cfr. Meinek. in Fragm. Men. et Philem.

DE ARISTOPHANIS VITA. OCLMI

memoratur³⁰⁾, sed semper ita nominatur, ut magni eum facere homines videamus. Neque dubium esse potest, virum monumentis in arce Atheniensium frequentibus usum³¹⁾ maxima dignum esse fide et auctoritate. Quare eius testimonium parvi facere, et grammaticorum scholiastarumque dictis eius dicta similia putare, non est hominis sobrii. Nihilominus adest, quod dubitationem moveat. Parquam apte enim Jac. Dalecampius notam hanc marginalem „conterranæum suum autor fuisse asserere videtur“ apposit et ita viam aperuit, qua huius testimonii fidem elevare et deminuere nobis liceat. Sed quanquam Athenæus Naucratin suam interdum laudat suamque originem non obscure indicat³²⁾: tamen temerarium foret, virum, qui aliis in rebus non mentitur, neque quenquam alium præter ius factæ Naucratis fuisse finxit, mendacii accusare. Ab hac igitur, ex difficultate nos expediendi, via et ratione lubenter abstinemus. Neque tamen desperandum est. Quodsi non Naucratis, sed Aegyptium solum, nulla certa urbe nominata, dixissent Aristophanem, posses ex Comici cuiusdam facetiis, ut sæpe, ortam putare hanc narrationem. Etenim quoniam apud Aegyptios viri quidem domi sedebant, feminae autem in foro et publice agere solebant³³⁾; Aristophanes autem duabus, quas nos habemus fabulis, Ecclesiazusis et Lysistrata, feminarum de civitate imperium proponit et ioco commendare videtur: non inepte poeta vocatus esset Aegyptius. Sed Naucratis commemoratione facta, quo minus hoc credamus, vehementer impedimur. Aristophanes non raro Aegypti et Aegyptiorum meminit. In Nubibus fabula³⁴⁾, qua nebulas de commodis et in-

³⁰⁾ Ap. Harpocrat. s. v. *Θεσσαλός, Νίχη, Προπόλαια*. Imprimis hac pertinet, quod de Thessalo, Cimonis filio, narravit, quia de singulis hominibus eum locutum esse, inde patet.

³¹⁾ Hoc ostendant ipsa libri fragmenta et reliquorum scriptorum tituli, ut *πρὸ τῶν κῶδων* et alia. cfr. Müller in *Encyclop. der Wissenschaft*. v. Ersch und Gruber V, p. 238 s. v. Athen.

³²⁾ Athen. III, p. 73 s. VII, 301 c. XI, 480 d. Schweigh. Athen. I, præf. p. VI.

³³⁾ cfr. Herodot. II, 80. Nymphodor. *ἐν τῷ τρισηκιδεκάτῳ τῶν Βαρυετικῶν* ap. schol. ad Soph. Oed. Col. v. 337.

³⁴⁾ Nubb. v. 1129.

commodis, quae hominibus ferre possint, exponentes inducit, haec dicta reperimus:

ὡς ἴσως βουλήσεται

Κἄν ἐν Αἰγύπτῳ τυχεῖν ὧν μᾶλλον, ἢ κρῖναι κακῶς,

ubi bene scholiastes unus „ὡς ἐπὶ κατάραν· ἐπεὶ καταρᾶται“ annotavit. In Thesmophoriazasis ³⁵⁾ voce αἰγυπτιάζειν ulitur, eamque ei notionem tribuit, ut sit „Aegyptiorum versutiam et fraudulentos mores imitari.“ Ex his et similibus, nisi fallor, colligi potest, Aegyptiorum Aegyptique amorem in poeta nostro non deprehendi ³⁶⁾. Neque cogitari potest, Aristophanem ipsum Naucrati natum fuisse. Neque Heliodoro igitur et Athenaeo iniuriam afferimus, neque reliquorum testium auctoritatem negligimus, si Aristophanis maiores Athenis Naucratin abiisse quondam, et Naucrati Athenas rediisse sumimus. Id poterat Heliodorus ex monumentis in arce positis cognoscere. Vix erit quisquam, ut credo, qui, lectis quae supra disputavi, urbis Naucratis ad commemorationem, ea, quae de Aristophane Aegineta dicta sunt, pertinere contendat. Profecto enim nisi multa impedimenta obstarent, huc trahi possent, quae de Aeginetis cum Samiis et Milesiis in Naucrati praesentibus enarrantur ³⁷⁾. Ac vere Aristophanis nomen inter Aeginetas compareret, quanquam sine omni dubio a nostro poeta longe diversi. Ceterum ut omnia praeclara veteres in Aegyptum transtulerunt, ita Homeri quoque Aegyptum vocarunt patriam. Heliodorus igitur iis non adversatur, qui civem Atheniensem Aristophanem nominant, et ex eorum numero est eximendus, quos altera illa sententia latos supra nominavi ³⁸⁾.

³⁵⁾ Thesmoph. v, 922. cfr. Kust. not.

³⁶⁾ Hac non trahet quisquam usum verbi Aegyptiaci in Plat. 729, quo eodem Sappho usa erat, cfr. Neue fragm. LXXVII, cuius frater Charax Naucratin ad mercatorem erat profectus. Id. p. 2. Adde tamen Aegypti commemorationem in Arist. fragm. p. 198 ed. Diel.

³⁷⁾ Herod. II, 178. Steph. Byzant. s. v. Ναυκρατίς et Intppt. Müller Aegin. p. 8 seq.

³⁸⁾ Heliodorus suis monumentis adiutus, non solum Philippum patrem proximosque maiores poetae cognoscere poterat, sed eos quoque, qui ab his porro vixerunt, longe ante Philippum.

Sed extat etiamnum altera sententia, Rhodo insula poëtam ortam, Athenis civitatis ius accepisse. Quae quem auctorem habeat, disertis verbis dici nequit. Vix enim audeo ad Dicaearchum, ad quem Philetærus filius pertinet, eam referre. Ut ut est, ex errore eam opinionem natam esse, haud dubitanter affirmaverim. Nam præter ea, quae iam antea allata sunt, plura nobis supersunt Comicorum de Aristophane facete dicta, propter Pacem ab eo commendatam et comoedias Philonidi et Callistrato traditas ³⁹⁾: sed ne minimum quidem irrisiōnis propter peregrinitatem vestigium, quae illa ætate tam sæpe audita est. Ac qua fronte ipse potuisset toties *ξενία* exprobrare hominibus, si ipse peregrinis accensendus fuisset ⁴⁰⁾? Ipsa autem eorum dubitatio, utrum Camiro an Lindo natus sit, fidem debilitat et labefactat. Præterea Strabo, qui celebres Rhodienses enumerat, poëtas quidem meminit, Aristophanis autem nomen reticet ⁴¹⁾. Neque si Heliodorus vera tradidit, de qua re non dubitare licet, huic narrationi credere possumus. Meinekius, ut hanc veram esse sententiam ostendat, ad Eupolin provocat, qui de Atheniensibus propterea, quod peregrinos magis laudent quam suos cives, si poëticae arti studerent, queratur ⁴²⁾. Quae quidem res, quum ne minimum quidem vestigiū adsit, ad Aristophanem eius querelam pertinuisse, nihil habet, quo commendetur. Ad alios potissimum spectabat aliorum generum poëtas. Præterea aliud adest signum, quod possēt cuidam adhibendum videri. Scholiasta Platonis in vita Aristophanis hæc enarravit „*κωμωδείων δὲ ὄντι καὶ τὸ τῆς εἰρήνης κολουσιακὸν ἐξῆρεν ἄγαλμα* ⁴³⁾,”

³⁹⁾ cfr. schol. Plut. p. 331 ed. Bekk. et quae supra diximus.

⁴⁰⁾ Locos, in quibus ab Aristophane *ξενία* hominibus exprobratur, Elmsleius colligit ad Acharn. v. 523. Ac memorabile est, hos omnes ad comoedias pertinere, ab Callistrato editas, Acharnenses et Aves, et a Philonide ad Ranas.

⁴¹⁾ Strabo XIV, 450 B.

⁴²⁾ Meineke Q. Sc. I, p. 40.

⁴³⁾ Quod Pacis status commemoratur, non est minimi momenti. Est enim inter Plutarchum et Nepotem Cornelium certamen, utrum ea primo Cimōnis an Timothei post victoriam ab Atheniensibus extracta sit, cfr. Nep. Timoth. cap. 2, § 3. Plut. in Cimōne p. 467. Lessing Collectan. in sämtl. Werken, Bd. XIV, s. v. Frieden. Non audeo

*Ἐὐπολίς Ἀναλάνης, Πλατῶν Νίκαις*⁴⁴; Colossi enim commemoratio posset ad insulam Rhodum trahere legentes. Ex hac re tamen nihil colligi potest, quod Colossus Charete et Lachete auctoribus Rhodi diu post Eupolin est extractus⁴⁵). Tamen potuisset illi opinioni de Rhodo patria originem dare. — Sed alia quoque cogitari possunt. Non raro enim Aristophanis nomen est cum Antiphane commutatum et Anaxandride. Quare potuisset Rhodus patria ab illis Aristophani assignari, quem Antiphanes ab Dionysio Rhodius, Anaxandrides a Seida Rhodius ex Camiro ortus dicatur. Potest praeterea alius cum nostro Aristophane eodem nomine commutatus esse, quod, vel maxime crediderim.

His omnibus pensatis, iure meo civem esse Atheniensem, natumque Athenis statuendum censeo; maiores autem eius nescio qua aetate Naucratis delatos, rediisse postea Athenas; ibique Philippo patre nostrum poetam natum esse.

XXIV.

Non immerito, si quem magni ingenii conspicimus virum, qui ut suo aevo admirabilis, ita posteriorum iudicii probatissimus, a turba plerorumque hominum recedit, ad primos eius aetatis annos fertur animus. Quae parentum eius fuerit educationis ratio; quorum praeceptorum curae commendatus sit; quis potissimum primas poëticae eius virtutis scintillas viderit et excitaverit; qua via et mente in hunc comoediae campum delatus sit; et multa alia his similia scire cupimus et cognoscere toto animo studemus. Sed raro tantum studio, respondet evanescit. Qui puerum conspiciant, quantum vir fieri possit saepe non praevident; qui autem eius magnitudinem augurantur, posteritati rarissime tantum eius rei memoriam relinquunt. Hinc

nunc litem decernere. Sed quicumque postea eam rem aggredi cupit, erit in hunc quoque locum inquirere coactus, qui haud dubie eo pertinet.

⁴⁴) cfr. Simonidis carmen inter epigram. LXXXIII, p. 75, Vol. I. Anthol. Gr. ed. Jacobs, quocum Inocba conferendus VI, p. 257. KIH, p. 954.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLVII

factum est, ut de prima iuventute, de pueritia et adolescentia hominum aut pauca aut nihil sciamus. Idque de Aristophane inter Graecos poëtas quam maxime valet. Quocirca si Lilius Gyraldus, Aristophanem puerum omnes quod superaturus poëtas esset indicia certissima exhibuisse, refert⁴⁵⁾: hoc iudicium scriptoris benevolentiae, quas vel sine teste de magno viro magna praedicare audebat, soli debemus: neque impugnare neque defendere possumus. Sed alia nuperrime audita est alius sententia, quam tam brevi absolvere non licet.

L. I. Rueckertus, qui nuper Platonis Convivium recensuit et illustravit, uberiore expositione scripta, quid de universi libri consilio singularumque eius partium conformatione sentiret, exposuit. Quo quidem in libro id maxime persecutus est, ut ostenderet, singulos viros, quos Plato de Amore colloquentes induxerit, orationibus habitis suis scholas quasdam earumque in tractandis rebus propriam rationem exprimere. Alienum est ab hoc loco, ut quid universe de Platonis Convivio et hac quam nuperrimus eius editor ingressus est via iudicem, uberius exponam. Quis enim nescit, maiorem ei, qui in hanc diversissimarum opinionum multitudinem defertur, obiici materiam disputandi, quam quae longa oratione non egeat. Neque tamen reticere fas est, tam lubricam mihi videri Rueckertum rationem iniisse, ut equidem eadem incedere via non audeam. Uno exemplo defungar. Aristophanis enim oratione rationem Prodicii sophistae adumbrari putat idque satis magna confidentia adeo ex certis quibusdam vestigiis intelligi et demonstrari posse arbitratur⁴⁶⁾. Quae quidem opinio iam primum propterea miranda videbitur, quoniam Rueckertus tam parum honorifice de Prodicio Ceo iudicavit, ut is, qui eius personam induit, nihil laudis inde accipiat, atque a Platone non plura factus esse, quam ipse praeceptor, sed mineris adeo videatur. Audi modo, quod iudicium de Prodicio ferat: „sophista minorum quasi gentium, vir bonus ac simplex, qui virtuti quidem studeret magis quam

⁴⁵⁾ Lil. Gyrald. in Poëtar. Histor. dial. VII, p. 381.

⁴⁶⁾ Plat. Conviv. p. 280 seqq.

⁴⁷⁾ Ib. p. 29.

vulgus sophistarum, sed parvi (?) ingemi, et qui acumen suum in minutiis poneret; — ceterum pecuniae avidior et ad voluptatem pronus.“ Quare qua tandem ratione Rueckertus secum ipse cogitare potuerit, Aristophanis personam Prodicum induisse, ego non satis intelligo. Neque magis me movent, quae attulit ad sententiam stabiliendam causas. Primum enim ex Prodicti disciplina illud fluxisse ait discrimen, quod ab initio orationis inter τὸ γελοῖον et τὸ καταγέλαστον instituitur⁴⁹). Equidem profiteor, me in his nihil videre, quod a vulgari hominum usu discedat, et a Prodicto, qui dedita opera etymologiae studuit, accipere debuerit. Altera a Rueckerto adhibita ratio est ingeniose quidem excogitata, sed non maiore veritatis specie dicta. Nam illa, de qua loquitur, sententia „ἐὶ μὴ εἴ τις τὸ μὲν ἀγαθὸν οἰκτεῖ καλεῖ καὶ ἑαυτοῦ καὶ τὸ κακὸν ἀλλότριον“ non solum in Aristophanis sermone non invenitur, sed est a tota eius indole quam maxime aliena⁵⁰); ut magis contrarium probare possit, quam quod Rueckertus inde elicere voluit. Plura ad eam refellendam non addimus, quia nihil inesse momenti, quicunque legit verba, sua sponte intelligit. Ceterum quod tertio loco adiicitur, inter eam narrationem, quae apud Xenophontem legitur, de Hercule ex Horis sumptam cum oratione Aristophanis intercedere similitudinem quandam, neque verum est, quum illa narratio seria, haec iocose sit dicta, neque si vera esset, quidquam probaret. Quocirca equidem non possum, quin Rueckerti commentum quam maxime improbem. Contra Aristophanis orationem tanquam comoediam libro Platonis esse insertam eiusque ipsius propriam rationem exprimi, id quod Plutarchus quoque significavit⁵¹), ab initio commentationis R. ipse recte statuerat⁵²). Totum autem librum ex Prodicti et Gorgiae aemulatione esse a Platone confectum, persuasum habeo⁵³), sed ad philosophum celebrandum spectare.

⁴⁹) Rueckert l. l. et p. 95.

⁵⁰) Id. ib. et p. 170.

⁵¹) Plutarch. Sympos. II, 1.

. 272. 273.

⁵²) Prodicto ipse profitetur ab initio, p. 177 R. Ast. Gorgiam sim-

Etiamsi causae allatae sententiae defendendae non sufficiunt, itaque in his dictis acquiescere possem: tamen alia quoque ratione addita, Prodicum Aristophanis praecceptorem non fuisse demonstrabo. Ter enim Prodicus in carminibus poeta meminit⁵³). Atque in Avibus quidem et Tagenistis aperte eum in hominum contumtionem ducit. Quorum locorum qui in Avibus servatus est, maxime mihi videtur memorabilis. Aristophanes enim, nova excogitata fabula, quid de deorum hominumque creatione sentiat exposuit, eosque qui sua verba audierint, Prodicus disciplinam a sese remove posse censuit⁵⁴). Nisi fallor, haec ipsam fabulam Plato quum legisset, ac similia apud reliquos reperisset Comicos: inde Comicum in Convivio suo de Amore dicentem induxit, fabulamque, ut ille fere scripsisset, excogitavit. Vinci tamen ipsum quoque comicum poetam a philosopho, cui Plato in omnibus primas tradidit, philosophi iudicio est consentaneum. Tertio quidem loco laudibus eum cumulare videtur: sed meminisse iuvabit, ea a Nubibus dici et iocose esse intelligenda⁵⁵). Neque tamen non obsecrum est, inter sophistas poetam Prodicum vel principem locum concessisse, quum ter, ubi omnium sophistarum mentionem facere poterat, unum solumque nominavit. Ac quod apud Platonem, reliquis eius generis hominibus missis, Prodicus nominatur eiusque de Hercule narratio, quam ipsam tanquam a Socrate quam maxime laudatam Xenophon rettulit⁵⁶), vix aliter

gularum rerum laudes scripsisse Cicero ait, Brut. c. 12, cfr. Foss de Gorg. p. 43.

⁵³) Avv. 692. Nubb. 360 et schol. Dind. Arist. fragm. 418.

⁵⁴) Ita enim loquitur in Avv.:

Ἰσ' ἀκούσαντες πάντα καὶ ἡμῶν ὀρθῶς κατὰ τῶν μετιέπων, — αἰδέσθες ὀρθῶς κατ' ἐμοῦ Προδικῶν κλέϊν εἰρητῆς τοιοῦτον.

quae verba comparari debent cum iis, quae apud Platonem poeta profitetur, p. 189 D. Ast. „ἐγὼ οὖν περᾶσομαι ὑμῖν εἰσηγήσασθαι τῆς δόξης αὐτοῦ, ὑμῖς δὲ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἔσεσθε.“

⁵⁵) Nubes enim dicunt, sese sophistarum nullos audire praeter Prodicum et Socratem; Prodicum autem „σοφίας καὶ γράμης ἔσκα“, ad quae scholiasta „μύνηται δὲ τῶν τοῦ Προδικῶν διασκευῶν, ὅτι μεγίστην δόξαν εἶχε περὶ αὐτοῦ, ὡς ὑπερ πάντας ὦν τῇ σοφίᾳ.“ Alius „ἐπὶ καθαιρέσει Σωκράτους Προδικῶν τῶν μέγαν ἀποφαίνει.“ Erat autem proverbium „Προδικῶν σοφώτερος“, cfr. Suid. s. v.

⁵⁶) Xen. Ἄπομ. II, 1, 21—34.

explicabis; quanquam, cuius rei Rœckertus oblitus est, ex Phaedri ore hæc ab Eryximacho referuntur⁸⁷⁾.

Nihil igitur de Prodicō Aristophanis præceptore a Rœckerto, V. D., edocti sumus. Neque id magnopere moramur, quoniam ab ipso poëta, quos Comicos audierit et quomodo eorum auditione suam artem didicrit, exponitur. Loquor de parabasi Equitum iam sæpe commemorata; de qua argumenti scriptor ita loquitur „*οἱ Ἰππῆες περὶ τοῦ ποιητοῦ τινα καὶ τῶν προγόνων*“⁸⁸⁾ — *πρὸς τοὺς πολλίτας ἀδροτέρως διαλέγονται*.“ Etenim ex magno numero, qui comica in poësi magna præstare tentarint, paucis tantummodo iure ac sæpe victoriam esse delatam, eosque ipsos senes esse ab Atheniensibus proditos exponit. Magnetis igitur, Cratini, Cratetisque exemplum maxime secutum esse Aristophanem apparet. Aequales sibi poëtas, quibuscum de victoria certabat, Eupolin, Phrynichum, Pherecratē, uti par erat, prætermittit. Maiore iure, quam quo Sophocles vitæ scriptor, dixerat „*παρ' Αἰσχύλῳ τὴν τραγωδίαν ἔμαθεν*“, quem vere Lessingius refutavit⁸⁹⁾: nos possumus Ma-

⁸⁷⁾ Socratis præceptor apud Platonem vocatur, cfr. Herbet ad Xen. l. l., qui tamen præter Socratem alios discipulos nominat, sed eos esse discipulos non demonstrat, cfr. Foss Gorg. p. 62. Præterea Theramenis præceptor vocatur a Suida et scholiasta ad Avv. laudato, quod fortasse ex Comicorum cavillationibus ortum est. Neque negligi debet, cum Simonide eum componi a Platone Protag. p. 339, d. Wendt ad Tennemannii Gesch. der Philosoph. I, p. 490. Prodicus autem, Simonides et Theramenes fortasse non sine iusta causa comparantur. Ceterum a scholiasta ad Aves Callimachus reprehenditur, quod eum in rhetorum numerum rettulerit, illo ipso Aristophanis loco usus tanquam gravissimo testimonio. Qua ex re, ut opinor, iure meo colligo, nullum philosophicum Prodicum librum ad posteros esse propagatum. Ac semper mihi mirum visum est, quo modo factum sit, ut quem Plato Prodicum nihil nisi Herculis laudationem conficere dicat, Sympos. p. 177, b. et Xenophon aperte pronuntiet „*ἐν τῇ συγγράμματι περὶ Ἡρακλείους*“, Suidas ex Aristophanis scholiasta, alium eius libri titulum Ὄρα in scriptum fuisse moneat. Est tamen, quod ex ipso Xenophonte ad inscriptionem explicandam afferre possit, § 22, cfr. IV, 1, 26. Hunc igitur librum posteriores ipsi possederunt.

⁸⁸⁾ Aristoph. Vol. I, p. 63, 12. Hac cum loquendi ratione comparari potest Pausan. IV, 10, § 2 „*Εὐτελίδας καὶ Χερσοθέμις τὰς ἔργα τίλεισαν, Ἄργιστοι, τέχνην εἰδότες ἐκ προτέρων*“, cfr. Thiersch, Epochen der bild. Kunst p. 158, No. 56.

⁸⁹⁾ cfr. Lessing, Leben des Sophocles, Bd. X, n. G, I, L.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXI

gnetem, Cratinum, Cratstemque Aristophanis praeceptores nominare. Ac Magnetem quidem imitatus est Aristophanes, qui ante eum Ὀρνιθαῖος et Βασιλάχουος docuerat⁶⁰). Praeterea tamen haec aliorum institutio ei tam parum sufficiebat, ut priusquam ipse periculum subiret, aliis suas fabulas docendas traderet.

XXV.

Antiqua comoedia summo iure vocatur Atheniensis reipublicae filia nobilissima; quae etiamsi in ludendo interdum modum excessit, et quid ultimum esset in libertate docuit, tamen nativum suum splendorem semper tuita, plausum laudemque hominum merito detulit. Quod quum sensisset Aristophanes, cui servitus quam maxime invisae, libertatisque amor cum amore urbis patriae vehementissimo coniunctus erat; Musarum afflatu sublime et excelsum ingenium ad poësin comicam transtulit. In Acharnensibus enim, qua fabula contra Cleoniae criminationes non se ipsum solum, sed secum comoediam suam defendere instituerat, hanc sibi de comoedia stare sententiam, eximie et ut nihil apertius cogitari possit exposuit. Nam duabus potissimum rebus ad fastigium evertam ait excelluisse urbem patriam, et imperio maris et suae comoediae indole ac natura; quas si teneret neque corrumpi et everti sineret, futuro eandem tempore felicem, omnes difficultates esse superaturam, omnesque hostium conatus ad irritum redacturam contendit. Quocirca quanquam multas vias ac rationes adesse bene sciebat, qua quis urbi prodesset eiusque et praestantiam et maiestatem augetet: tamen meliorem ac praestantiorum vix extare ratus, quam quae ab iis imita esset, qui comicos sese poëtas appellabant; ipse summo studio in comoediam incubuit⁶¹).

At quanquam potissimam causam, quae Aristophanem adauxerit, ut comici poëtae munus susciperet, ita assecutus videtur: tamen id fieri nullo modo sine alia divini eius ingenii virtute poterat; quam praetermittere nefas esset. Festivo enim sacetisque fundendis optissimo exsplendescerebat inter omnes in-

⁶⁰) cfr. Mein. Q. Sc. I, 12 seq.

⁶¹) Acharn. v. 647 — 651.

genio. Quam ob rem non contemnendum erat fortunae donum, quod sedem ac domum nactus erat urbem, incolis affluentem, qui fere omnes faceti salsique eius ingenium alere studiorumque magistri fieri poterant. Hinc igitur factum est, ut Aristophanes duas simul profiteretur artes, alteram ridendi risumque excitandi, alteram ridendo vera dicendi et reipublicae optima suadendi eiusque splendorem et dignitatem suis consiliis amplificandi. Quae quidem duplex ars ita in Aristophane visa est, ut externa specie risum iocosque prae se ferret; veram autem eius naturam spectantibus, si sapientiae non expertes erant, intus summam animi et virtutem et sapientiam recluderet ⁶³).

Erat inter Bacchi comites unus prae ceteris omnibus insignis et eximius, Silenus. Eum Graeci summis honoribus onerant, vocant *παιδαγωγὸν καὶ τροφέα Διονύσου*, et celebrant tanquam *εἰσηγητὴν καὶ διδάσκαλον γινόμενον τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων καὶ μεγάλα συμβάλλεσθαι τῷ Διονύσῳ πρὸς ἀρετὴν τε καὶ δόξαν* ⁶³). Quas quidem virtutes non erant cum corporis pulchritudine coniunctae. Cognitus est enim *ὁ φαλακρὸς γέρον, σιμὸς τὴν ζῆνα, ἐπὶ ὄνου τὰ πολλὰ ὀχούμενος* ⁶⁴). Sed praeter Silenum in Bacchi comitatu Satyri cernebantur, ab ipso sene edocti neque minus quam praeceptor risu iocisque et sapientia conspicui, *ὄξεις τὰ ὄνα καὶ αὐτοὶ φαλακροὶ, κεράσται*; qui si aetate proveciores erant, ipsi Sileni nuncupabantur. Non raro factum est, ut cum Silenis Satyrisque homines compararentur. Quas inter comparationes nulla maiore est ab hominibus laude ornata, quam quae ab Alcibiade in Platonis Convivio proposita legitur. Is enim quae inter Silenos Satyrosque et Socratem cernatur similitudo, tam praeclara explicavit oratione, ut quod de Socrate proficitur: „eius verba non tam in admirationem rapere, quam totos tenere et firmissimis vinculis obstringere

⁶³) Ecclesiast. v. 1155 seq. Fortasse igitur idem de Aristophane praedicare nobis licet, quod de Aristotele dixit Lucianus „*ἄλλος μὲν ὁ ἔκροθεν φαινόμενος, ἄλλος δὲ ὁ ἐντοσθεν εἶναι δοκεῖ.*“ *Vitarum auctio*, c. 26.

⁶⁴) Diod. Sic. lib. III, p. 212.

⁶⁵) Lucian. *Deor. concil.* cap. 3 (T. VIII, p. 324, ed. Schmid.).

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXIII

hemines“; idem de ipso valeat. Ac Socratem externa quidem forma referre Silenum, in concessis numerat; animo autem quo modo eius ingenium exprimat, lepidissime explanare studet⁶⁵). Neque incognitum est, non minimam cum Silenis et Satyris similitudinem Socrati effecisse calvitiam⁶⁶). Inter ceteros, quos ad eandem comparationem instituendam homines invitasse accipimus, Periclem praeterimus, qui a Cratino *σχινοκέφαλος* et ab Hermippo propterea *βασιλεύς Σατύρων* nominatus est⁶⁷); et unam tantummodo commemoramus Aristophanem, qui vel ipse de eadem similitudine gloriatus sibi propterea gratulatus videtur esse.

Narrat enim Plutarchus, ut irrisionum acerbiterat diminuerent et delerent, comicos poetas sese ipsos interdum exposuisse risui⁶⁸). Ac nominatim praeter Cratium, qui suam bibendi cupidinem perstrinxerit, Aristophanem affert eumque suam calvitiam risisse perhibet. Profecto autem res bene est et vere notata⁶⁹); rei ratio tamen et causa nondum satis explanata. Facile enim intelligimus, risum illum propterea esse ab Aristophane admissum, quod res ridicula erat, non foeda neque vera reprehensione digna; imprimis autem, quod eum in Silenorum Satyrorumque similitudinem vocabat, qui Bacchi erant comites, comoediaeque magistri et praesides. Quoniam igitur, qui a Dionyso sese nutritum esse gloriatur, id iocorum faciliarumque genus vereri non debebat: prorsus ab Agathocle, rege Syracusano, diversus, qui ad calvitiam occultandam semper coronam gestabat atque eam ob causam in risum contemptionemque apud cives suos incidebat; suam sibi calvitiam gloriae duxit⁷⁰). Quod igitur haud ita multis accidit, ut id sibi eligant vitae genus, cui propter ingenii indolem ab

⁶⁵) Plat. Sympos. p. 215 seqq.

⁶⁶) Xenoph. Sympos. IV, § 19; V, § 7. Aristoph. schol. ad Nubb. 223. Hemsterhus. ad Lucian. T. I, p. 417.

⁶⁷) Plat. Pericl. cap. 13 et 38. Meineke Q. Sc. I, p. 30.

⁶⁸) Plat. Sympos. II, 1.

⁶⁹) Aristoph. Pac. 751. 765. Ipse est ab Eupolide risus propterea, Arist. schol. ad Nubb. 532.

⁷⁰) Aelian. V. Hist. XI, 4.

ipse natura dicit
 ad hoc suspensio
 etiam in opibus
 hanc tenet.
 In Choro
 Quod dicitur
 ad hanc hanc
 etiam in opibus
 magis arduum
 ipse capitis fo
 esse, variis di
 ut incertissim
 cogimur. Nam
 que propria, n
 ucia convenit
 dramaticis prop
 est, Acharnense

11) In libro praes
25; I, 33, 51;

12) Ib. II, p. 114.

13) *Endes ratione
sua exhibitio est
veteris sicut abo
Gr. IX, p. 423.*

14) In de Sophocle
si de suspensio re
qua hanc Antipa

15) Hanc hanc opinionem
quod Democritus in
sua sententia, cum A

16) *Antipatris locus, VI,
si de Tappasatris*

17) *Antipatris auctor
locum. Credebat et
liberum a poena inte*

18) *Neque mo
qui est "Antipatris, in
sua. Alitery intelligen
Antipatris dramaticis
qui appellatur Maxim.
suspensio est.*

19) *Antipatris in
sua, hanc*

ipsa natura destinati sunt: id Aristophani contigit, qui externa adeo corporis forma invitante, comici poetæ munus capessivit, atque in patriæ urbis salutem suamque gloriam usque ad vitæ finem tenuit.

In Silenorum Satyrorumque descriptionibus, quæ apud Winckelmannium, Virum Magnum, reperiuntur, nihil de eorum calvitie legitur⁷¹⁾. Is quum apud Thomam Jenkinsium Romæ caput invenisset, gemmæ incisum, conspicuum calvitie hederaque ornatum, cuius in os apertum apis ingredi videtur velle; hac ipsa capitis forma Aristophanis imaginem ab artifice propositam esse, variis de causis coniecit⁷²⁾. Quam quidem coniecturam, ut incertissimam causisque infirmissimis stabilitam improbare cogimur. Nam primum calvitie, ut vidimus, Satyris Silenique propria, non Aristophani solum, sed universæ personis comicis convenit⁷³⁾. Deinde Acharnensis hedera cunctis poetis dramaticis propter Bacchum est communis⁷⁴⁾; neque verum est, Acharnensem fuisse Aristophanem⁷⁵⁾. Apis denique, ab

⁷¹⁾ In libro præstantissimo „Alte Denkmäler der Kunst,“ cfr. Verl. Abb. 26; I, 83, 51; II, 120.

⁷²⁾ Ib. II, p. 114, tab. 192.

⁷³⁾ Eadem ratione in tab. 194, ipso Winckelmannio docente, persona comica calvitie est insignis, cfr. II, p. 116. Ceterum de calvitie apud veteres risui obnoxia cfr. Jacobs. Animadvv. in Epigramm. Anthol. Gr. IX, p. 423, et Bergler. ad Aristoph. Pac. 715.

⁷⁴⁾ Ita de Sophocle Simmias Thebanus „πολλέκις“ ait „ἐν θυσίῃσι καὶ ἐν σκηναῖς τεθλητῶς Κισσὸς Ἀχαρνείτης βλασιὸς ἔρεψε κόμην,“ quem locum Antipater imitatus est, cfr. Jacobs. Animadvv. VIII, p. 306.

⁷⁵⁾ Unde hanc opinionem hauserit Winckelmannius, non certo scio. Erant, qui Dicaeopolis in Acharnensibus falso Acharnensem vocarent. Num eos secutus, cum Aristophane Dicaeopolis mutavit? Memorabilia est Athenæi locus, VI, p. 269: „τί δὲ πρὸς τοῦτοις ἐτι παρατίθεσθαι τὰ ἐν Ταγμαστῶν τοῦ χαλεπτοῦ Ἀριστοφάνου; πάντες γὰρ τῆς κατ' Ἀχαρνεὺς αὐτοῦ κλήσεις ἐστί.“ quem Casaubonus male intellexerat. Credebat enim „σύμπλας“ esse supplendum et Acharnenses fabulam a poeta intelligi, cui interpretationi tantum non omnia adversantur. Neque melius Schweighæuserus scripturam mutavit, et pro κατ' Ἀχαρνεὺς, καταγήνης posuit. Nisi fallor, τῆς κατ' Ἀχαρνεὺς, Μούσης intelligendum est, ut dictum sit eo modo, quo κισσὸς Ἀχαρνείδος dramaticis poetis tribuitur, et οἱ ἐν Διονύσειον ποιηταὶ appelluntur Maxim. Tyrio Dissert. XV. Fortasse locus ex poeta sumptus est:

πάντες γὰρ τῆς κατ' Ἀχαρνεὺς
(αὐτοῦ) κλήσεις ἐστί.

Num cogitari potest, hunc locum Winckelmannium in eam de patria

aliis Menandro multisque praeterea poetis tributa, ne potuit quidem ab ipso Winckelmannio iusta causa appellari ⁷⁶⁾). Non minus igitur infeliciter in Aristophania imagine detegenda Winckelmannio negotium cessit, quam iis, quos ibi in errore versatos esse docuit ⁷⁷⁾).

Ut antea dixi, praeter Aristophanem, sententiam ut probaret suam, Cratini Plutarchus proposuit exemplam; neque hoc immerito fecit. Scimus enim, Cratinum Pytina fabula docta Comoediam tanquam uxorem suam in scenam intulisse, divortium cum marito facturam et *κακώσεως* litem ei intenturam, quia Temulentiae totum se tradidisset ⁷⁸⁾). Sed hanc irrisiorem ad

Aristophania duxisse sententiam? Sed restat alia coniectura. Aeschylus enim *Ἐλευσίσιος τὸν δῆμον* (cfr. Aesch. vit.) vocatur Aristophani „a Cerere nutritus“, cfr. Rann. 886 „*Διμήτερος ἢ θρέψασα τὴν ἰμὴν φρένα, εἶναι μὲ τῶν σῶν ἄξιον μυστηρίων*“. Credititne Winckelmannius, eadem de causa sese a Dionysio nutritum vocasse Aristophanem? Nubb. 519, idque cum Acharnensi hedera comparavit? Sed recte Donatus de tragoedia et comoedia: „Ipsi tragoediarum comoediarumque scriptores huius dei, velut patris, numen colere venerarique coeperunt.“

⁷⁶⁾ Notum est, apes fuisse Musarum volucres, cfr. Varro de re rust. III, c. 16. De Sophocle Suidas „*προσηγορεύθη δὲ μέλιτρα διὰ τὸ γίνεσθαι*“, qua de re praecclare Lessingius in vita Sophoclis nota NN., X, p. 137 seq., egit. Fabulas de Platone, Pindaro, Virgilio collegit Iacobus Animadv. ad Anthol. V. XII, p. 178, ubi de Menandro loquitur. Iam quaeritur, utrum apis antiquae comoedias poetae addi possit. De Hyperide Longinus II. Γ, Sect. XXXIV, p. 124 „*καὶ πολὺ τὸ καμικὸν (ἔχει) καὶ μετὰ παιδικῆς εὐστόχου κέντηρον, ἀμύμητον δὲ τὸ ἐν πᾶσι τοῖς ἐκαφροδίταις*“. Similiter de *salibus* loquuntur Romani, neque acres singulorum hominum irrisiones significant, nisi addunt aliquid, ut: *venenatos sales*, Senec. de vita beata c. paenult. circ. med.; vel: *sale nigro*, Horat. Epist. II, 2, 60. Vix igitur crediderim, ad antiquorum Comicorum acerbos sales designandos apibus usos esse veteres. Neque Aristophani *dulcedinem* adscripserim, quem Antipater *φοβερῶν χαρῶν κληθόμενον* praecclare nominavit. Contra caput illud in gemma visum, si quem artifex Comicum insignem proponere voluerit, melius in Menandrum vertetur; quia de hoc ea dicta reperiuntur, quae ibi sunt proposita:

*ἀγαθὸν σοὶ στομάτιον ἀνηρέψαντο μέλισσαι
ποικίλῃ Μενάνδρων ἄνθρα θρεψάμενα.*

quae quidem verba Iacobus l. l. praecclare explicavit.

⁷⁷⁾ De iis expositum est cap. XV. h. comm.

⁷⁸⁾ Aristoph. Equit. 899, schol. — Meier, attischer Prooos l. III, p. 289; Meineke, Quaest. Sc. I, 14, 17, 22.

idem facietiarum genus annumerandam esse censeo. Nam Xenocrates, Platonis discipulorum celeberrimus, qui inter bibendi cupidos ab Aeliano refertur et ex bibendi certamine in Bacchi festo instituto, quod congorum dicebatur, discessisse victor traditur, in gemma quadam conspicitur Sileni asino vecti figura⁷⁹⁾. Eodem igitur modo Cratinus quoque hanc cum Satyris Sileniaque similitudinem ipse perstringere non male poterat; quod non minus turpe sine dubio Atheniensibus visum est, quam ridere et perstringere homines alios. Tamen risus gratia ut Eupolis Aristophanem propter calvitiam elusit, ita Aristophanes Cratinum propter hibacitatem⁸⁰⁾. Ac fuerunt adeo, qui Aristophanem ipsum eiusdem vitii accusarent. Berglerum quidem non moror, qui Plutarchi verba in Symposiacis ita pervertit, ut Aristophanem *εἰς τὴν φαλακρότητα καὶ τὴν ἄγαν οἴνου δίψαν* convicia iecisse dicentem eum induceret⁸¹⁾. Aperte enim ille, quae ad Cratinum pertinent, ad Aristophanem traxit. Sed Athenaeum⁸²⁾ praeterire non licet, qui talia effatus est „καὶ Ἀλκαῖος δὲ ὁ μελοποιὸς καὶ Ἀριστοφάνης ὁ κωμωδιοποιὸς μεθύοντες ἔγραφον τὰ ποιήματα“. Ac de Alcaeo quidem non solum breviter iterum tangit eandem rem, sed etiam accurate sententiae suae causas rationesque et auctores enumerat, eamque consuetudinem ad hibacitatem torquet⁸³⁾. Idcirco ipsi iudicium ferre possumus. Quum enim Seleucus ex Alcaei carminibus ostenderit, eum quovis tempore et statu, hyeme et aestate, vinum cupidissime bibisse: patet nobis, iniustam esse ratiocinationem, quam sequi temerarium foret. Contra de Aristophane nihil amplius addidit, ut neque fontes compertos habeamus, neque tuto diiudicare sententiam possimus. Quoniam Cratinum

⁷⁹⁾ Perizonius ad Aelian. III, 18.

⁸⁰⁾ Aristoph. Equitt. 400, 531, Pac. 703.

⁸¹⁾ Bergler. ad Arist. Pac. 751.

⁸²⁾ Athen. X, 429, a.

⁸³⁾ Id. ib. p. 436, e. 429, f. — 430, e. Ibi contra Chamaeleontem Seleucus disputavit, nescio ubi; utrum quem priore loco Suidas nominavit, in *ἐξηγητικοῖς εἰς πάντα ὡς εἰκὴν ποιητῆν*, an quem posteriore in *ἐπομνήματι εἰς τοὺς λυρικοὺς*, an in libro *περὶ βίαν*? cfr. Harpocrat. a. v. *ἀμηρίδαι*, Ionsius Scr. Hist. ph. III, 3, 3. Menag. ad Laërt. IX, 12.

DE ARISTOPHANIS VITA. COLXVII

scimus nihil egregii a poeta proferri credidisse, nisi vino incaluisset (*ἄδωρ δὲ πίνων χρηστόν οὐδὲν ἂν τέκοις*): non absurda esset coniectura, in Aristophanis locum Cratini nomen apud Athenaeum restituendum fuisse. Sed fortasse, ut apud Alcaeum, ita apud Aristophanem in eius carminibus huius opinionis fontem quaerere debemus. Equidem certe talem mihi locum reperisse videor. Nam in Equitibus fabula Demosthenes et Nicias inter se colloquuntur. Quum Nicias sanguinem taurinum postulasset, Demosthenes contra vinum purum poscit, addito hoc versu:

ἴσως γὰρ ἂν χρηστόν τι βουλευσαίμεθα.

Quae verba admiratus Nicias quum hoc modo respondisset:

*ἰδοὺ γ' ἄκρατον. περὶ ποτοῦ γούν ἔστι σοι;
πῶς δ' ἂν μεθύων χρηστόν τι βούλεύσαιτ' ἀνήρ;*

accurate totam suam de viribus vini sententiam diligenter explanat multis versibus vinoque sumpto corroboratus captum semel consilium persequitur⁸⁴). Quae quum per se perspicua sint, vel clariora fiunt scholiastae cuiusdam annotatione, haec dicentis: „*ὄρα τὸν Ἀριστοφάνην ἀρχόμενον γὰρ σκώμματος μεθύσκεσθαι, ἵνα μὴ νήφων δειλιάσῃ κομφδεῖν μεγάλους ἀνδρας*“⁸⁵). Videmus enim, quo modo quae singulis in fabula occurrentibus hominibus dicuntur, ab interpretibus ad ipsum poetam traduci solent. Ut tamen praeterea alium Athenaeus fontem secutus sit⁸⁶), credere ei nefas esse putamus.

Ac primum quidem nemo infitiabitur, Aristophanem vix tam saepe ea in Cratinum conicere convicia potuisse, si ipse eiusdem reus criminis fuisset. Deinde tota eius comoediarum indoles docet, in quibus nihil est, quod auctorem vino sepultum ostendat, sobrium hominem ea elaborasse laboremque haud parvum iis impendisse. Non est igitur necessarium, eum qui legit eius carmina, ad poetae verba, qui *πόνον* sibi fecisse

⁸⁴) Aristoph. Equitt. 85—100.

⁸⁵) Is de Solone fortasse cogitavit, propter insulam Salamina dicentem et *παντες* simulantem.

⁸⁶) Similia enim aliis quoque audimus in locis, ut Vespis 80 „*αἴτη γὰρ χρηστῶν ἐστὶν ἀνδρῶν ἢ νόσος*.“

πλεῖστον fabulam ait⁸⁷⁾, neque ad scholiastas, qui εὖ καὶ φιλοπόνως⁸⁸⁾ compositas esse eius comoedias profitentur, revocare; neque ad Aristophanis lucernam Welckeri nobis confugiendum. At praeterea accedit Platonis, philosophi, testimonium, qui in Convivio suo Aristophanem, ut Socratem ipsum, δυνατοτατοῖς πίνειν adnumeravit⁸⁹⁾, sed ne uno quidem verbo bibacitatem ei et temulentiam expröbravit. Statim enim ab initio Pausaniae, quo modo commodissime bibant quaerenti primus respondet, seque hesterno die bene mersum lubenter hodie a bibendo abstinere perhibet. In fine autem libri usque ad ultimum tempus cum Socrate de scenica poësi colloquitur, et a solo Socrate praeter Agathonem superatur eiusque sermonum subtilitate sopitur⁹⁰⁾. Quibus de causis illud Athenaei testimonium fictum falsumque esse dicere audeo. Quodsi igitur Aristophanem et Cratinum inter se comparo: idem mihi discrimen obtinere videtur, quod inter Sophoclem et Aeschylum extitisse accepimus; quorum posterior ab eodem Athenaeo μεθύων tragoedias confecisse dicitur et propterea est a Sophocle reprehensus, quoniam praeclara quidem et egregia efficeret, sed caussarum et rationum esset immemor⁹¹⁾. Id tamen constat, multis Aristophanem rebus cum Silenis Satyrisque comparari posse. Erat enim φαλακρός, φιλόγελως⁹²⁾, δυνατός πίνειν; ac simul σοφός, et εἰσηγητής καὶ διδάσκαλος τῶν καλλίστων ἐπιτηδεύματων Atheniensibus. Quibus rebus quam aptus fuerit ad munus comici poëtae capessendum, iam per se intelligitur.

His expositis, ad Persium revertor, qui „praegrandem senem“ Aristophanem appellavit⁹³⁾. Nonne enim perquam verisimile est, illum Sileno poëtam comparasse, et propterea hoc

⁸⁷⁾ Aristoph. Nubb. 524.

⁸⁸⁾ Script. argum. ad Ranas, qui in Bekkeri editione multo melius dixisse perhibetur „εὖ καὶ φιλόλογως“, quam veram esse scripturam per se patet.

⁸⁹⁾ Plat. Conviv. p. 176, C.

⁹⁰⁾ Ib. p. 223, D.

⁹¹⁾ Athen. X, p. 423, F. Lessing, Leben des Soph. n. G.

⁹²⁾ cfr. Lucian. Piscat. s. Revivisc. c. 25 „καὶ ὁ θεός ἴσως γαίλας, φιλόγελως τις ᾖν“.

⁹³⁾ cfr. cap. XVI. huius comment.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXIX

nomine designasse? Equidem certe mihi hanc sententiam stare, confiteor.

XXVI.

Priusquam de singulis, quarum notitia ad nos pervenit, comoediis loqui possim: non inutile erit, universe de numero nominibusque earum, quas docuerit, exponere. Quae quidem quaestio quanquam est a Dindorfio nuperrime tractata: tamen, nisi fallor, nondum potest omnibus difficultatibus, quibus premitur, liberata dici; quare iterandi eam si peto veniam, si modo quid apti afferam, eam facile me accepturum esse spero.

Non difficilis esset ea quaestio, si Aristotelis librum de didascalii scriptum possideremus. Qui quoniam amissus est, iam iterum ad grammaticos scholiastasque delabimur, quorum est ut non magna fides habenda, ita in rebus prodendis incōstantia, quae nos nostra aetate vehementer turbat. Ac de numero quidem comoediarum quattuor supersunt testimonia grammaticorum, quorum alii quadraginta quattuor, alii quinquaginta quattuor fabulas fuisse perhibent. Anonymus enim vitae scriptor ita loquitur „ἔγραψε δὲ δράματα μδ', ἃν ἀντιλέγεται τέσσαρα, ὡς οὐκ ὄντα αὐτοῦ· ἔστι δὲ ταῦτα, Πολήσις, Ναυαγός, Νῆσοι, Νίλοβις, ἃ τινες ἔφασαν εἶναι τοῦ Ἀρχίππου.“ Anon. de comoedia „ἔπειτα νῖψ' ἐδίδου τὰ δράματα ὄντα τὸν ἀριθμὸν νδ', ἃν νόθα δ'.“ Thomas Magister in Aristophanis vita „δράματα δὲ τέσσαρα πρὸς τοῖς πενήκοντα γέγραπεν.“ Suidas de piq. s. v. Ἀριστοφάνης „δράματα δὲ αὐτοῦ νδ' ἅπερ δὲ πεπράγαμεν Ἀριστοφάνους δράματα ταῦτα· Ἀχαρνεῖς“ etc., quae scriptura in Parisino codice aliter exhibetur, μδ', teste Dindorfio⁶⁴). Quae si componimus veterum testimonia, ea sic discrepare facile animadvertimus, ut nihil nisi scripturae vitium sumi possit, credendumque sit, unum omnes eundemque esse auctorem secutos. Imprimis Suidae codicum exemplum, unde nata sit discrepantia, ostendit. Quare quum duo aperte νδ' numerum ferant, eundemque uno codice excepto omnes libri Suidae

⁶⁴) Dind. de fragm. Aristoph. p. 4.

servent, quartum testimonium corrigere licebit, maioremque numerum potiorum habere. Sed accedit alia ratio. Quoniam enim de fabularum nominibus nihil nobis est proditum, ea singula ex locis veterum grammaticorum, quibus utuntur illi, colligere cogimur. Qua collectione instituta, omnium fabularum nomina nobis innotescere posse, vix erit quisquam, qui sibi persuadeat. Habemus enim Aeschylī fabularum indicem⁹⁵⁾ a veteri grammatico scriptum, in quo multi tragoediarum enumerantur tituli, quarum notitiam soli illi grammatico acceptam referimus. Neque omnes enim fabulae eadem diligentia a grammaticis legebantur; neque omnes eorum quaestionibus satis largam praebebant materiam. Praeterea sunt Aristophanis fabulae, quae uno tantum vel duobus modo ex fragmentis cognoscuntur, ut facile aliorum nomina prorsus omissa esse videri possint. Ita *Πολύστυ* fabulam, quae a nonnullis Archippo tribuebatur, solus citat Priscianus, quum Casauboni coniectura pro Antiphane apud Athenaeum Aristophanis nomen reponentis incertissima iure habeatur⁹⁶⁾. Ac *Ναυαγόβ*, quam eandem spuriam esse iudicarunt, unus Pollux nominavit, addita ab initio vocis vocula *Διο*, vel ut cod. Vossianus praebet „*Δις ναυαγόβ*“⁹⁷⁾. Quod autem in his accidisse videmus comoediis, nonne in aliis quoque potuit evenire? Iam vero quum collectis singularum fabularum titulis minor ille numerus a grammaticis indicatus, laud difficili opera efficitur, vel adeo, nisi singulari nominibus viam adhibemus superatur: equidem multo magis credo animum ad maiorem numerum probandum trahi, quam ad minorem⁹⁸⁾. Tamen omnia, quae hucusque ostendimus, quan-

⁹⁵⁾ Aeschylī tragoed. ed. Schneetz. Vol. IV, p. 457 seqq.

⁹⁶⁾ cfr. Priscian. vol. II, p. 202 ed. Krehl, Athen. VI, p. 222 cum Casaub. adnotatione, Dind. de fragm. p. 169. Meineke Q. Sc. II, 47 seq.

⁹⁷⁾ cfr. Polluc. Onom. X, 33. Dind. l. l. p. 154.

⁹⁸⁾ Iam dudum eadem ratione alii iudicarunt, quorum est Alb. Fabricius, qui Bibl. Gr. l. II, c. XXI (vol I, p. 675) ita loquitur „Suidas et Thomas Magister in eius vita tradunt ipsum docuisse dramata LIV, ut in altero anonymo vitae scriptore error esse videatur, αδ pro οδ, 44 pro 54.“ Sed nuperrime aliam defendit sententiam Diaderfius in Aristophanis fragmentis, Hermannoque adeo eam percutit, cfr.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXXI

quam, ut nos quidem credimus, profecto veritatis speciem praebent, sunt incerta et latiore egent oratione, quam nos quidem non detrectare pro nostri instituti consilio possumus. Priusquam enim de hac re iudicare liceat, sunt quaedam antea diiudicanda, sine quibus nullam stabit iudicium; quibus nonnulla specie quidem aliena, re vera tamen dictu necessaria, admiicere non dubito.

XXVII.

Veteres poëtae tragoedias comoediasque priusquam coram populo agerent, posteaquam eas composuerant, et histrionibus ediscendas curare et quae ad scenam instruendam necessaria erant, artificibus tradere conficienda debabant. Quod cum fieri non posset, nisi comoediis tragoediisque haud paullo ante dies festos ad finem ductis: tamen interdum brevissimo ante Lenaea et Dionysia temporis spatio carmina confecta videntur esse. Nam de Menandro haec memoriae prodidit Plutarchus ⁹⁹⁾ „*λέγεται δὲ καὶ Μενάνδρου τῶ κομικῶ συνέδρων τις ἐπιστῆν ἔγγυς*

Leipzig. Literaturzeitung I. I. p. 1618, qui negligentissime ab ipso statim disputationis initio in negotio suo conficiendo versatam sese esse confitebitur, p. 3 seq. Enumerat ille singula testimonia itaque numeratis suum iudicium fert. Sed vide, quo enumeret modo, Thomae Magistri testimonium, quod sibi adversari videbat, praetermisit; quod eo minus erat praeterendum, quia litteris exaratum numerum continet, „*τίσασα πρὸς τοῖς πνευήκοις*.“ Addidit autem ad suam sententiam stabiliendam verba anonymi de comoedia, de Epicharmo dicta, et ad Aristophanem traxit, idque non errore seductus, sed ratione quadam satis improbabili adhibita. Iam in Acharnensium enim exemplari, cui grammaticos illos praefixit, ea quae recte Grysaerius de Dor. com. I, p. 267 ad Epicharmum traxit, ex parte ad Epicharmum, ex parte ad Aristophanem pertinere putavit, quod ex eius annotatione elucet. Quod quam temerarium sit, quia omnia arcte inter se cohaerent, ac non potuit idem scriptor duplici loco de eodem poëta agere, nunc in fragmentorum editione vitium admissum non correxit, sed auxit, dum ultimam quoque partem ad Aristophanem trahit, ac non solum duplici loco de eodem poëta loquentem facit anonymum, sed diversa adeo tradentem. En! lepidissimum Viri Docti erratum. Unum eundemque hominem duo diversa testimonia diversis locis prodentem facit, ut suam sententiam probet. Et lege, si lubet, quo artificio adeo, si diis placet, quae de Epicharmo dicta sunt, emendaverit. Dindorfianae igitur rationi minus favemus.

⁹⁹⁾ Plutarch. de glor. Athen. p. 347 E.

οὖν, Μένανδρος, τὰ Διονύσια, καὶ σὺ τὴν κωμῶδιαν οὐ κωλοῦ-
 κας; τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι· νῆ τοὺς θεοὺς ἔγωγε κωλοῦκα τὴν
 κωμῶδιαν· φηκονόμεται γὰρ ἡ σύνθεσις· δεῖ δὲ αὐτῇ τὰ στοιχί-
 δια ἐπῆσαι.“ Quamquam autem Aristophanes multo magis quam
 Menander orationis elegantiae et ornatui studuit: tamen eius
 quoque fabulam, cui nomen est inditum *Ελεῖνη*, ita esse com-
 paratam intelligimus, ut ipsis illis diebus, quibus in scenam
 commissa dicitur, nata esse videatur. Tam perspicue res ex-
 tremis diebus gestas poeta tetigit¹⁰⁰). Quamobrem si qui ex
 temporibus doctarum fabularum colligere posse credunt, quot
 mensibus ante fabula inchoata ac res in fabula commemoratas
 gestae fuerint; illi ne in errores incidant, cavere debent¹).

¹⁰⁰) Nunc breviter attingo, postea uberius explanabo hanc sententiam.

¹) Ut exempla afferam, hoc modo Boeckhius loquitur in comment. de
 festis Bacchicis p. 104 „denn Aristophanes musete sie (Ranas) doch
 gewiss schon vor den kädlichen Dionysien im Poseideon angefangen
 haben“, et in comment. de Agathonis vita particula l. p. 15 Ritschlius
 „Quippe parum credibile est, intra unius mensis spatium et componi
 fabulam potuisse elegantissimam, et doceri histriones et choreutas institui
 et omnem instrui apparatus scenicum.“ Talis igitur ratiocinatio incertissi-
 ma est. Equidem quoniam Boeckhio auctore constat, Lenaea circa vice-
 simum diem Gamelionis esse celebrata: his diebus vita iam cessasse So-
 phoclem, censendum duco; ultra autem progredi vix audeo. Non est
 enim absens, si Euripidea et Sophocles Ol. 93, 8. mortui sunt, quod
 Lenaeis ex fabula acta perhibetur. Mihi tamen haec contemplant
 coniectura nata est, quam hoc loco viris doctis proponere non du-
 bito. Quid? si post Euripidis mortem, quem in confinis secundi et
 tertii anni Ol. 93 mortuum esse coniecit Boeckhius, summam comoe-
 diae excogitavit poeta, et eam eius partem, quae Aeschyli Euripidis-
 que certamen ante oculos nobis posuit, confecit? et postea Sophocle
 quoque mortuo eam comoediae suae formam dedisse, qua nos eam
 accipimus? At nonne iure suo totam fabulam Sophoclis morte tan-
 quam fundamento niti, censet Ritschlius? Fateor, sed utrum ab ini-
 tio res ita fugit, dubitamus. Duae esse fabulae partes, unicuique
 patet. Primum enim Dionysus mortuis poetis bonis petit inferos, ut
 Euripidem ad superiores referat. Deinde vero apud inferos est ab Eu-
 ripide certamen atrocissimum contra Aeschylum commotum, ad quod
 forte Dionysus accedit. Utriusque partis Euripidis mors est funda-
 mentum; eum repetit Dionysus, eum pugnantem videmus apud inferos.
 Sola in altera Sophoclis mors accedit et eo magis impellit Dionysum,
 ut delicias suas in terram reducat. Eam sententiam qui probat, cur
 tribus tantum locis Sophocles commemoretur, intelligit. Sed satis est
 nunc, sententiam proposuisse; exornandam alibi suscipiemus. Cete-
 rum id unum moneo, Aristophanis silentium haud parvi esse momenti
 ad narrationum fidem elevandam, quae de morte Sophoclis rerumque
 ad finem vitae gestarum ratione circumferuntur. Huc accedit illarum
 narrationum apud omnes scriptores inconstantia.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXXXIII

Deinde fabulae a poetis committendae, Boeckhio auctore, antea in solenni concilio praelegi solebant ²⁾. Cuius rei quoniam rara reperiantur exempla, quo ea modo, quae de causa suscepta sit, et utrum semper, an interdum tantummodo facta, nobis incognitum est. Non diffiteor tamen, me lubenter ab omni quaestione de his praelectionibus instituenda abstinere, quoniam incertissima omnia esse puto ³⁾.

Posteaquam autem poetarum fabulae in certamen commissae et aut praemio ornatae aut victae erant ab adversariorum fabulis, chartis sunt interdum mandatae ac publice editae. Ac Susarionem quidem, Euetem, Euxenidem, Myllum suas comoedias, si modo eo nomine dignae censentur, non scripsisse; Epicharmum autem apud Siculos, apud Atticos Chionidem prima evulgasse et servasse sua dramata; Bentleii, Meinekii, aliarumque quaestionibus constat ⁴⁾. Quaecumque ex illa aetate nobis compta habentur, ea omnia aliorum libris debemus, qui iis proverbiorum loco quasi erant ⁵⁾. Neque tamen omnes posteriores

²⁾ Boeckh. de Dionys. § 21, p. 102 seqq.

³⁾ Iam supra annotavi, voce ἀναγγελλόμενοι uti grammaticos, quo modo veteres δαδασόμενοι adhibere solent. Ita in vita Euripidis ab Elmsl. edit. p. 512 „ἀναγγελλόμενος δὲ ἐπὶ τραγῳδίαν ἐπέστη“, cfr. Naeko ad Choerilum p. 89. Apulei. Flor. 16. (Meinek. Menandri et Philom. fragm. p. XLIX) „forte recitabat“ cett. Cavendum est, ne talibus locis decipi nos patiamur et de praelectionibus falso cogitemus. Memorabilis est loquendi ratio apud vitae Sophocleae scriptorem. Is enim ita loquitur „Σάτυρος δὲ φησι τὴν Ἀντιγόνην ἀναγγελλόμενοντα καὶ ἐπακούοντα καὶ εὐαγγελίαν καὶ εὐαγγελίαν καὶ εὐαγγελίαν καὶ εὐαγγελίαν πρὸς ἀνθρώπους μὴ ἔχοντι, ἄγαν ἀποκρίσασθαι τὴν φωνήν, ἐν τῇ φωνῇ καὶ τῇ φυχῇ ἀπεῖναι, — οἱ δὲ ὄτι μὲν τὴν τοῦ δράματος ἀνάγγελον, ὅτι νικῶν ἐκηρύσσῃ, καὶ νικηθεὶς ἐξέλκῃ“, quorum verborum in extrema parte non nisi publica recitatio vel editio dramatica dicta esse potest. In prima possemus de praelectione cogitare, quaequam nihil discriminis scriptor significavit; aut, quod vel potius credo, ita accipere, ut Sophocles διδασκάλου partes gesserit, et histriones instituere praelegendo voluerit.

⁴⁾ cfr. Benti. Opuscul. p. 258 seqq. Meineke Q. Sc. I, p. 6 et 9. Wolf. Proleg. ad Hom. p. LXIX. Müller, Dorier II, p. 351, Naeko Choeril. p. 6. Grynar de Dor. comoed. p. 76.

⁵⁾ Ita de Myllo proverbium natum est „Μύλλος πάντ' ἀκούει.“ Diogen. Prov. VI, 40; de Miasone Megarensi „ἀντ' εὐσεβείας Ἀγαμέμνονα ὄψεαι ἄγαν.“ cfr. Meink. Q. Sc. II, 1. Neque aliter explicandos credo versus Susarionis servatos ap. schol. Dionys. Thracis p. 748, cfr. Benti. Opusc. p. 260 seqq., quos suspicor ab alio quodam poeta

poëtae unamquamque comoediam posteaquam docta erat ediderunt; nominantur potius haud paucæ et ex didascalii cognoscuntur, quarum apud nullum scriptorem sit mentio. Quis enim unquam vidit fragmentum Eupolidis fabulae, quae *Νευρηγία*, fabulae Cratini, quae *Χειμαζόμενοι* inscribitur ⁶⁾? Contra commemorantur fabulae nunquam doctae, sed scriptae tantummodo et editae, quas posteriores multo minoris videntur aestimasse⁷⁾; quanquam Aristoteles non necessariam esse actionem histriarum censet atque sufficere dramatum lectionem ⁸⁾.

Quodsi probata fuerunt carmina, sine omni mutatione esse edita videntur: quanquam pro arbitrio quisvis agere poterat. Minore autem hominum plausu excerpta mutata exhibebantur. De Anaxandride apud Athenaeum quae enarrantur, id persaepe docent „Ὅτι γὰρ μὴ νικῶν“ ait Athenaeus ⁹⁾ „λαβάνων ἔθικεν εἰς τὸν κιβωντὸν κατατεμῖν καὶ οὐ μετσκεύαζεν, ἄσπεροί τε πολλοὶ, καὶ πολλὰ ἔχοντα κομφῶς τῶν δραμάτων ἤρηνιζε, δυσκολαίων τοῖς θεαταῖς διὰ τὸ γῆρας· θεωμᾶσα οὐν πῶς καὶ ὁ Τηγεὺς παρεσώθη, μὴ τυχῶν νίκης καὶ ἄλλα δράματα τῶν ὁμοίων αὐτοῦ.“ Inde discimus, doctas fabulas sine editione interiisse; ad servandas comoedias necessariam editionem fuisse. Duplex autem erat via; poëta poterat correctam fabulam iterum in certamen committere, poterat edere solum mutatam. Quare didascaliarum libris amissis saepe nos in maximas difficultates vocamur, instituta quaestione, utrum vere in scenam sint productae necne.

Sed priusquam pergamus, ipsa Athenaei de Anaxandridis fabulis dubitatio nos in aliam eamque gravissimam quaestionem

ex Susarionis sententia esse prolato. Haec scio, an contra me possit Phocylidis consuetudo afferri, qui sententia suis nomen praenavit, cfr. Dio Chrysost. Or. XXXVI, p. 440 (T. II, p. 79 Reisk.), Jacobs Anthol. Gr. VI, p. 195.

⁶⁾ cfr. Didascal. Acharn. et Meinek. Q. Sc. I, p. 25 et p. 40.

⁷⁾ cfr. Athen. VI, p. 270 a.

⁸⁾ Arist. de arte poet. XII, 10. Andromeda lecta Bacchus ita incitatur, ut Euripidem ex inferis repetendi operis consilium, Arist. Rana. 52 seqq.; quae quidem fabula magnum apud antiquos nomen habuisse videtur, ex qua versus nonnullis in ultima coena Alexander recitavit, cfr. Athen. XII, 537 d.

⁹⁾ cfr. Athen. p. IX, p. 374 b. Casaub. ap. Athen.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXXV

ripit. Incerti enim haeremus, quem tam infelicem successum putare debeamus, quo commoveri potuissent homines, ut suas fabulas aut emendarent, quod plerique fecerunt, aut comburent et delerent, ut Anaxandrides. Athenaeus autem aperte ita loquitur, ut de primo solum praemio cogitasse putandus sit „καὶ οἶδα τὸ δράμα τὸν Τηρέα αὐτοῦ μὴ κενερωμένον ἐν τοῖς πρώτοις, ἐκθίσσεται — ἢ εἴρηκε περὶ αὐτοῦ Χαμαελέον“ celt. Contra Chamaeleontis verba ab eo allata ita sunt comparata (ὄτα γὰρ μὴ νικῶν), ut non necessario eum quoque de primo praemio cogitasse aequatur. Nam primum tenendum est, Chamaeleontem nihil de Terseo fabula pronuntiasse, sed de consuetudine solum locutum esse, qua Anaxandrides ob senilem morositatem multas fabulas deleverit. Ultima igitur verba „θανάτω οὖν πῶς ὁ Τηρέος παρσιώθη, μὴ τυχὼν νίκης“ sunt Athenaci, non Chamaeleontia¹⁰⁾. Deinde vero νίκη, νικῶν et similia non de primo solum, sed de secundo etiam dici solere praemio, ex multo scriptorum usu intelligimus. Ut pauca tantum rei proferam exempla, dum scholiasta ad Aristophanis Nubes 528 adnotat „οὐ γὰρ τότε ἐνίκησεν, ἀλλ' δευτέρως ἐκείθη ἐν τῷ δράματι“; argumenti scriptor ad Nubes „Κρατῖνος μὲν“ ait „ἐνίκη Πυρίην, Ἀμειψίας δὲ Κόννην“, ad Equites „πρώτος ἐνίκη.“ Sed accedit alia quoque causa. Nam Aristophanes quum Nubibus doctis, ut didascaliae docent, tertium detulisset praemium, maxime offensus ac violatus altera Nubium editione reprehendere voluit, atque Vespis vere reprehendit spectatores¹¹⁾. Sed prima, quam docuerat fabula, Daetalensibus, secundus fuerat; neque tamen propterea iram ostendit, sed de favore potius spectantium quo illa excepta fuerit gloriatur. Ita enim loquitur¹²⁾:

¹⁰⁾ Patebit enim unicuique, Schweighaeuserum in errore versari, qui ea omnia ex Chamaeleontis libro esse excerpta putat. cfr. Vol. III, p. 382. Si ita pergere voluisset Chamaeleon, nonne ineptissimis verbis adiectis „λίγιστα δ' εἶναι τὸ γένος Ῥόδιος ἐκ Καμείων“ materiam abruptam reliquisset et postea reverens caset?

¹¹⁾ cfr. Nubium et Vespium parabases et annotationes scholiastarum.

¹²⁾ Nubb. 528 seqq.

ἔξοτον γὰρ ἐνθάδ' ὑπ' ἀνδρῶν, οἷς ἡδὺ καὶ λήγειν,
 δ' σάφρων τε καὶ καταπύγων ἄριστ' ἠκουσάτην —
 ἐκ τούτου μοι πιστὰ παρ' ὑμῖν γνώμης ἔσθ' ὄρα.

Quo ex exemplo, *τριταῖα* quidem minus honorifica fuisse, *δευτεραῖα* autem laudem auctori dramatis obtulisse, patet. Sed aliunde quoque idem cognoscimus. Ita Sophoclem, qui eius vitam scripsit, saepissime primum, interdum secundum, nunquam tertium praemium accepisse tradidit. Sed res magis perspicua fiet, si comparamus consuetudinem, quae in Olympicis ludis obtinuit. Binas enim scimus ibi citationes praecônias singulis ludorum diebus fuisse et ad indicationes coronarum binas¹³⁾. Tamen praeterire non licet, maximi fuisse momenti, a quo quis victus superatusque fuerit. Vehementissime enim Aelianus¹⁴⁾ Atheniensibus irascitur, quia Xenocli primum dederint praemium, Euripidique eum praetulerint.

Neque tanto opere offendissent Aristophanem Athenienses, si Cratino Cratinique similibus poëtis prima praemia concessissent, quanto Amipsia praelato eum violarunt. Quare sine dubio ad Amipsiam potissimum spectant illa Aristophanis,

„ὑπ' ἀνδρῶν φορτικῶν
 ἤττηθεις οὐκ ἄξιός ὢν.“

ac verissima et aptissima est scholiastae annotatio, quam falso Meinekus, Meierus recte intellexerat „οὐ γὰρ Κρατίνου, ἀλλ' Ἀμειψίου δεύτερος ᾤφθη“¹⁵⁾. Itaque censeo, nonnisi si neque secundum, neque tertium acceperant praemium, poëtas solitos fuisse sua carmina emendare; Anaxandridemque conicio Tereo fabula secundum accepisse. Aves Aristophanis, quanquam *δευτεραῖα* detulit, est

¹³⁾ Faber in *Agonistico* lib. I, cap. 30, p. 195. Baehr ad *Plat. Alcib.* p. 118; Schaeferus tamen, vol. I, p. 320, 24; IV, p. 373 in *Alcibiade* τοῖς retinuit ex Relakii coniectura, quam Corayus suo iudicio probaverat.

¹⁴⁾ Aelianus *VV. HH.* II, 7, qui nescio quem auctorem secutus, pro Euripide suo, philosopho scenico contra Athenienses pugnat, eosque non minus iniuste tractat, quam antea Aristophanem, quem pro Socrate in certamen descenderet II, 13.

¹⁵⁾ Nubb. 524. 525. Meineke *Q. Sc.* I, p. 14. Meier in *Ephemerid. literarr. Halens.*

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXXVII

tamen nobis servata; neque quidquam de altera editione audisus.

Revertimur ad argumentum nobis propositum. Inter eos, qui tragoedias suas mutatas exhibuerunt, si aut infeliciter gestae erant, aut iuste a Comicis reprehensae, maxime splendet Euripides. Eius enim de Medea argumenti scriptor „τὸ δράμα δοκίη ὑποβαλέσθαι γενναιοφρόνως διασκευάσας, ὡς Δικαιάρχος“ cett.¹⁶⁾ Curarumque eius secundarum vestigia quaedam reperisse sibi visus est Porsonus¹⁷⁾. Ac profecto ea non sine magna veritatis specie dicta sunt: ita ut ea re non minus Euripidis, atque Aristophanis gloria augeatur¹⁸⁾. Aliud quid de Hippolyte dicitur „Ἰστί δὲ οὗτος ὁ Ἰππόλυτος δεύτερος, καὶ Στεφανίας προσαγορευόμενος. Ἐμφαίνεται δὲ ὕστερον γεγραμμένος· τὸ γὰρ ἀπρεπὲς καὶ κατηγορίας ἄξιον ἐν τούτῳ διώρθωται τῷ δράματι.“ Nos igitur secundam accepimus editionem Hippolyti; amissimus autem primam, ex qua versus nonnullos ad aetatem nostram translato cognovimus¹⁹⁾. Habemus ita duo exempla, primum Medae, quae non iterum in scenam producta, sed correctius tantum edita est, deinde Hippolyti, quae duplicem est in theatro recitationem experta. Quodsi igitur

¹⁶⁾ „In voce γενναιοφρόνως latere puto ὁ Σικυάνιος Νεόφρων“ Beck. ad l. l. Quod argumenti scriptor Dicaearchum et Aristotelem auctores suae sententiae nominavit, haec coniectura admitti non potest. Accedit, quod γενναιοφρόνως aptissime est et pulcherrime a grammatico dictum.

¹⁷⁾ Eurip. Medea v. 300 et 1314 (p. 48 ed. 115 ed. Lips.). Non diffiteor tamen, correctionem utriusque loci profectam fortasse esse a criticis sequiorum temporum, qui a Comici reprehensione poetam liberare cupiebant. In v. 300 σοφά fortasse propter sequens σοφός mutarant; et 1314 metaphoram abolere voluerunt. Quod si verum est, utrumque σοφά et λόγος erat in textu retinendum.

¹⁸⁾ Quae supra ex argumenti scriptore excerpta, sunt primo a Brunckio exhibita. Simul continent iudicia de Medea fabula. Talia autem coniectura non improbabili Lachmannus ad Aristophanem grammaticum referenda esse suspicatus est. Quare quid? si vos haec quoque ad eundem, tanquam primum auctorem trahimus? Nomen Aristophanis est argumento paullo post scripto in nostris exemplaribus praemissum, cfr. Mus. Rhen. I, IV, p. 317. Reisz. Enarrat. Oed. Colon. p. XIII.

¹⁹⁾ cfr. Valek. praefat. in Eurip. Hippolyt. p. XVIII seqq. (p. XX ed. Lips.) qui praeclare priorum erroribus refutatis, quomodo additamenta illa, Ἰππόλυτος καλεπτόμενος, et Στεφανίας, seu Στεφανηφόρος intelligenda sint, docuit. Adde Diatriben p. 148 b. (p. 154 ed. Lips.).

tur duae circumferebantur editiones eiusdem fabulae, ita notabantur, ut *πρῶτον* et *δευτέρον δράμα* nominaretur; quod ipsum in Hippolyto factum esse videmus ²⁰). Eodem modo duplicem ediderat fabulam Eupolia, *Ἀντόλυκος* inscriptam, de qua Galenus praeclare exposuit ²¹).

Est tamen in his quoque cautio adhibenda. Interdum enim eodem titulo quidem, sed diverso argumento fabulae sunt exornatae, ut non de repetita editione eiusdem fabulae, sed de nova fabula, priori quoque modo adiuncta, cogitare debeamus. Ita Sophocles duos Oedipos protulit. Quorum quam priore aetate docuit, Regemque ²²) appellant grammatici, eam ne unum quidem versum alteri praereptum editioni continere ipsi animadvertimus. Quid quod Oedipum nobis prorsus tanquam alium hominem proponit ea fabula, quam quem ex Oedipo Coloneo cognoscimus ²³). Praeterea idem poeta duos fecit Philoctetas, quarum prior *ἐν Ἀθήναις* nobis heroïm versantem, posterior *ἐν Τροίῃ* describit ²⁴). Quae quum sufficiant ad rem, quam suscepi, demonstrandam, alia quae afferre possem, praetermitto. Errantis duntaxat addo exemplum. Guilielmus Canterus Euripidem eadem ratione duos Hippolytes fecisse coniecerat, qua Sophocles duos Oedipos ac totidem Aiaces perfecisset; quae coniectura, merito a Valckenario reprehensa ²⁵), at exemplo quoque falso nititur ²⁶).

²⁰) Illa nomina, quae in Hippolytum a grammaticis facta sunt, *κατεπρόμενος* et *Στραπιάς*, praeclare excogitata sunt, sed soli Hippolyto indita. Nobis secundae editionis rationem magis perspicuam reddunt. Fieri poterat, ut quae semel victa erat fabula, iterum vinceretur.

²¹) Galen. de salubri dieta ap. Casaub. ad Athen. III, p. 110. Schweighaeus. II, p. 262.

²²) Argum. scriptor „*χαριέντως δὲ Τύραννον ἄπαντες αὐτὸν ἐπέγραφον· οἱ δὲ καὶ οἱ Πλάτωνος αὐτὸν, οὐ Τύραννον ἐπιγράφοντες διὰ τοὺς χρόνους τῶν διδασκαλιῶν καὶ διὰ τὰ πράγματα*“, cfr. Brunckii annotationem. Utramque fabulam ab eodem histrione actam esse, ex Arriano discimus apud Stobaeum S. XCVII, 28.

²³) Lachmann. l. l. p. 315.

²⁴) cfr. Fabric. Bibl. Gr. de Sophoclis tragoediis perditis.

²⁵) Cant. Novar. Lection. l. VII, c. XXI, Valck. praef. in Hippolyt. p. XVIII (XX Lipsa.).

²⁶) Spectant enim Aiaces ad diversos viros, cfr. Argum. ad Aiaceo nobis servatum.

DE ARISTOPHANIS VITA. cclxxx

Postremo loco monendum esse puto, eas quoque fabulas iterum esse ab Atheniensibus auditas, quae quo tempore primum erant confectae, ei soli conveniebant. Omnia enim Graecorum dramata sunt civibus destinata, qui non solum fictionem poëticam audire, sed etiam bona pro civitatis salute conalia accipere consueverunt; ac propterea magnam rerum praesentium curam gerunt. Quae quum posteriore tempore non semper apta sint et idonea: tamen, ut dixi, ab Atheniensibus iterum iterumque libenter exaudiuntur. Sophoclis fabula, de qua modo diximus, Oedipus Colonus dicta, nata erat initio Peloponnesiaci belli; quod contra antiquiorum recentiorumque commenta primus vidit Reisigius, quodque nuper elegantis disputatione, quae nescio quid Schleiermacheriani ingenii spirare visa est, Lachmannus non probavit solum, sed etiam extra omnem disputationem posuit ²⁷⁾. Neque affirmare dubito, ea ipsa aetate eam editam esse ²⁸⁾. Longe alio autem tempore, quo quae

²⁷⁾ cfr. Reisig. Enarrat. Oed. Coloni p. V seqq. Lachmannus in Museo Rheano I, IV, p. 313 — 335. „Ergo igitur ipso initio belli Peloponnesiaci est facta tragoedia“ ait Reisigius p. XI et inter primum et secundum eius belli annum, id est Olymp. LXXXVII, 2 — 3 fabulae meditationem collocat. Lachmannus ad Pythodorum refert archiputem, quo anno Euripidis Medea docta est. De anno quae verior sit sententia, explicare longum est et difficile. Ignoscat Lachmannus, V. D., quod praeceptoris dilectissimi sententiae etiamnum me adhaerere, causis non allatis, profiteri audeo. Id unum nunc moneo, quia paucis absolvitur. Secundus Sophocles esset iudicatus, si probanda foret sententia Lachmanni; victus ab Euphorione, Euripidis victor. Ac pro cetero Medeam non debere cum Oedipo Coloneo comparari; Euphorionemque Aeschylus fabulam praestantissimam docere potuisse apparet. Tanta autem est fabulae praestantia, tantus virtutum splendor, tanta rerum copia, quae Athenienses in admirationem poëtae summumque favorem raperi debebat, ut vix ac ne vix quidem mihi persuadeam, Sophoclem ab ullo homine Atheniensium iudicia victoria privatum esse. Accedit quod scholiastae, qui iniustitiae propter Oedipum regem a Xenocle victum eius cives accusant, huius in fabulae argumento, cuius excellentiam bene noverunt, prorsus taceant. Cfr. praeterea quae Saevernius et Boeckhius, a Lachmanno p. 313 laudati, de eadem re disputarant, quibus addendus est Hermannus praef. ad Oed. Colon. p. IX.

²⁸⁾ Cum Lachmanno l. l. p. 334. Nam quae nonnullis imposuit, nota didascalica aperte non est addita, ut doceretur, quo anno docta sit fabula, sed quando mortuus Sophocles. Qui enim in didascalis reperiebatur, Oedipum Coloneum esse archonta Micone (Ol. 94, 2) do-

praesagiverat Sophocles diu irrita facta erant, eam fabulam iterum doctam esse acceperimus. Quae qui contemplatur, eos admirabitur, quod eam iterum audire fabulam non dubitabant, quae culpae suae errorumque, quibus solis pristina comoda amissa erant, sensus quam maxime excitabatur²⁹⁾.

XXVIII.

Revertentibus nobis ad Aristophanem primo loco ea est attingenda quaestio, utrum omnes poeta doctas fabulas ediderit posteritati servandas curaverit, necne. Cuius rei quam apud veteres nulla fiat mentio, nos disputationis fundamento destituti caute versari oportet. Extat tamen, ex quo conicias, cunctas vere esse a poeta editas. Primum enim tenendum est, primam eum, quam Callistrati nomine commiserat; primamque, quam suo nomine agi iusserat; et ultimam, quam suo nomine docuit, edidisse; quibus ex indiciis sequi videtur, vel, ut verius dicam, verisimillimum esse, nullam esse a poeta non vulgatam servatamque. Deinde ipsa poetae indoles idem docet, quem sine dubitatione nunquam comoediam commisisse affirmamus, quam non ita elaboraverat, ut perfecta esset et digna, quae posteritati traderetur. Accedit, quod fabulam ab eo editam cognovimus, quae male ab Atheniensibus audita, tertium demum ei locum conciliaverat. Quare quae causa praeterea eum movere potuerit, ut scripta sua deleat, non habemus dicere.

Quae si vere disputata sunt, universe numerus comoediarum cum earum numero, quas posteriores possidebant, conveniet. Sed quoniam libraria mercatura Ptolemaeis demum et Attalis regnantibus efflorescere coepit³⁰⁾, et antea singuli tantummodo libris describendis operam dabant, descriptosque con-

ctam a Sophocle, poterat in errorem abduci, eratque monendus, Sophoclem non patrem fabulam docuisse, sed filium.

²⁹⁾ cfr. Lachmann. l. l. p. 334 cum argumento primum a Frider. Thierschio edito, dein ab Elmaleio e membranis Laurentianis descripto.

³⁰⁾ cfr. Boeckh. de trag. Gr. princip. cap. I, p. 12.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXXII

quirebant²¹⁾: fieri potuit, ut singulae comoedias ad Ptolemaeos Attalosque non perferrentur. Deinde interdum eandem fabulam propter praestantiam bis esse commissam, traditum est. Atque aliae huius generis causae plures cogitari possunt, quibus ea inter numeros editarum fabularum et didascaliorum convenientia impediatur. His igitur de causis illos grammaticorum numeros contemplantibus primum est quaerendum, utrum quot docuerit, an quot posteritati editione tradiderit, significant. Neque tamen dubium est, quin editas grammatici numeraverint. Quorum enim quattuor Archippo tribui adnotassent, nisi editas solas spectassent²²⁾? Alia eiusdem rei signa taceo.

Iam quia nullus nominum comoediarum index ad nos pervenit, singula colligere sumus coacti nomina, apud grammaticos laudata: iisque collectis de numero comoediarum iudicare facile poterimus. Ea autem collectio difficultatibus quibusdam obita est, quas necessario fugiendas se tantum evitabit, qui praedudata opinione non seductus, grammaticorum testimonia ponderat. Quare imprimis hanc legem nobis scribimus, ut indagandis scholiastarum erroribus, qui negligenter saepe in fabularum poetarumque nominibus indicandis versati sunt, summam impendamus operam; simul autem, ut ne quid contra eos, ubi praeterea nullum adest erroris testimonium, nisi quod tradunt aliquid novi et insuditi, statuamus. Nam ut Dindorfii utar verbis²³⁾, id unum efficere volumus „ut ne eae in posterum Aristophani fabulae tribuantur, quae, etiamsi nihil usquam de numero scriptorum ab eo dramatum proditum esset, alienae ab eo iudicandae forent.“

²¹⁾ Exempla ab aliis allatis Euthydemii addi potest, quem Xenophon tradit, ut sapientiam sine doctore sibi conciliaret, veterum poetarum sophistarumque libros magna cupiditate collegisse, cfr. Memorab. IV, 2.

²²⁾ Videndus anon. de Aristoph. vita extr. Magna in numeris diversitas si de fabulis Aeschylis, Euripidis, Sophoclis, aliorumque sermo instituitur, ne iudice inde nata est, quod alii doctas, alii editas numerarunt. Ita de Euripidis fabulis Suidas „δοξματα δὲ αὐτοῦ κατὰ μὲν τισὶν οἱ κατὰ δὲ ἄλλοις ἐπισηνοῦντα δύο, σὴζονται δὲ οἷ.“ cfr. Valck. Diatr. p. X (XII Lips.).

²³⁾ Dindorf. de Arist. fragm. p. 10 seq.

Unde cum nobis supersunt Aristophanis drama, quae numero a grammaticis dicto comprehenduntur. Horum in ordine quinque sunt comoediae, quarum nomina aliis quoque aut vera indita sunt, aut a nonnullis indita creduntur esse; loquor de Nubibus, Pace, Thesmophoriasuzia, Ranis et Pluto; de quibus singulis deinceps agam.

De Ranis fabula haec tradit scriptor argumenti „ὄντω δὲ ἰθαυμάσθη τὸ δράμα διὰ τὴν ἐν αὐτῷ παράβασιν, ὥστε καὶ ἀνεδιδάχθη, ὡς φησι Δικαίταρχος“, quae ut re ipsa confirmantur, quia ex antiquissimis temporibus ad nostram usque aetatem de illius fabulae praestantia una est omnium consentiens vox; ita Dicaearchi auctoritate, viri in historia eximii et Aristotele praecipuo dignissimi, maxime commendantur. Eadem igitur laus, cuius Aeschylus, Sophocles, et Euripides participes facti celebrantur, Aristophani quoque est oblata a civibus suis. Admiratione dramatis ducti, repeti illud iusserunt et iterum in scenam committi. Qua ex re, nullam esse admissam mutationem, nedum correctionem, recte colligitur. Id adeo prorsus est incognitum, utrum eius repetitionem paullo post aequales poposcerint, an posteriores potius secundam in theatro editionem optarint. Ranae igitur saepe tantummodo in comoediarum numerum recipiuntur²⁴⁾.

Difficilior est de secunda Pacis editione quaestio²⁵⁾; ad quam solvendam iterum argumenti scriptoris auctoritate nitimur. Is enim hoc modo loquitur „φέρεται ἐν ταῖς διδασκαλίαις καὶ ἑτέραν δεδιδαχῶς Εἰρήνην ὁμοίως ὁ Ἀριστοφάνης. ἄθλιον οὖν φησιν Ἐρατοσθένης, πότερον τὴν αὐτὴν ἀνεδίδαξεν, ἢ ἑτέραν κέθηκεν, ἣ τις οὐ σώζεται. Κράτης μὲν τοὶ δύο οἶδε δράματα γράφων οὕτως· „ἀλλ' οὖν γε ἐν τοῖς Ἀχαρνεύσιν, ἢ Βαβυλωνίοις, ἢ ἐν τῇ ἑτέρῃ Εἰρήνῃ“ καὶ σκοπέδην δὲ τινὰ ποιήματα παρατίθεται, ἅπερ ἐν τῇ νῦν φερομένῃ οὐκ ἔστιν“. Apertum est, Eratosthe-

²⁴⁾ Dindorf. ib. p. 23 seqq., qui eodem modo iudicat „alteram Ranarum editionem, quippe ab priore non diversam, ex indice fabularum exclusimus.“

²⁵⁾ cfr. Dindorf. l. l. p. 12 seq., quem non satis caute de hac fabula locutum esse deprehendimus.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXXIII

nis dubitationem ita ortam esse, ut antea diximus. Utrum comœdia in didascalibus notata edita esset et amissa: an non edita; utrum nova fuerit, an retractata tantummodo, incertus hærebatur. At male sit argumenti scriptori, quod suum nobis nomen retinuit et ut de dictorum fide et auctoritate iudicari nequeat, effecit. Adest tamen alia via, quæ ad veritatem nos ducet. Ipsas, quas protulit, causas contemplantur. Non mirandum est, quod Crates fabulam, quam Alexandrini non cognoverant, Pergami in Attalorum bibliotheca repperit. Doctum autem hominem ex illius scriptis hæc enucleasse, eundemque antiquis annuamendam esse, facile perspicitur. Non mineri momenti altera causa est, ex aliorum citationibus petita, qui versus in prima Pace non visæ laudarunt; quanquam ex errore ea interdum nascuntur, ac nobis quidem, nisi locos ipsos inspicere licet, nihil certi affirmari poterit. Sed equidem Dindorfio, qui ubicunque apud posteriores grammaticos versus ex Pace laudatos reperit, qui in superstite fabula non leguntur, errores grammaticorum suspicatur, assentiri nolim. Quum enim argumenti scriptor, cui Dindorfius assentitur, singula fragmenta, quæ in superstite fabula non leguntur, reperiiri confiteatur; etsi Pollux, Eustathius, Stebæus nullum posterioris Pacis possidebant exemplar: poterant tamen, quod sexcenties factum esse omnes scimus, aliorum grammaticorum citata iterum excitare. Iam si singula adimus fragmenta, primum ea esse reiicienda et errore nata, recte iam Casaubonus vidit, quæ in Athenæi Excerptis ex Pace laudantur, et Eustathius eodem modo prodidit²⁶⁾. Sed si alio loco Eustathius versum ex Pace Aristophanis laudat „πόθεν τὸ φῆν; τί τὸ γένος; τίς ἢ σκοπέα;“ ingeniosa quidem est Dindorfii conjectura, hæc ex Pherecrate potius, quam ex Aristophane desumpta esse; veram tamen ac verisimilem equidem vix dixerim²⁷⁾. At vel multo magis meus ab Dindorfio dissidet animus, ubi ita iudicavit. „Denique Pollux X, 188 ἐν γούρ τῆ Ἀριστοφάνους Εὐλήνῃ γέγραπται, τὴν δ' ἀπὸ δὲ ἑσπέρου Ἐπιθήματα τῶ

²⁶⁾ cfr. Casaub. ad Athen. XIV, p. 653 l. (Schweigh. Animæ. V. VII, p. 614.) Eustath. p. 1573, 20.

²⁷⁾ Eustath. p. 1291, 26.

φράσαι παράθεσις εὐθείας. Hinc igitur soli Pacis alterius exemplum, ab Eratosthene frustra quaesitum, obtigisse credat qui potest, quae qui legit improbat ac philologo indigna censet²⁹). Postramo ad Stobaei locum accede; quem neque car colore suo tam ab veteri comoedia alienum quam novae similem dicam, neque quo loco ex Aristophanis *Γεωργοῖς* excerptum Gaisfordius suspicatus sit, pro ingenii tenuitate doctrinaeque inopia intelligo³⁰). Fragmenta disiungenda esse versus ipsi ostendunt. Quid igitur impedit, quo minus prius fragmentum ad posteriorem, posterius ad priorem Pacem referamus? Stobaei similes collectiones locorum similium antiquiore aetate extitisse, quibus Stobaeus usus est, maxime est verisimile. Ita Clementem Alexandrinum, et quorum ille libros excerpsit, quum facta Graecorum inquireret, tales potissimum ante oculos habuisse libros, iisque suos thesauros debere, puto. Nonne igitur facile, qui duobus diversis locis deinceps collocatis eiusdem fabulae nomen praemissum videbat, ea ita mutare poterat, ut id nomen ante secundum locum resicaret, et priori soli relinqueret. Sed ab ipsis tale vitium oriri potuit librariis. Quibus de causis non solum secundas Pacis fragmenta suo loco inacerere debuisset fragmentorum collectorem, sed etiam argumenti scriptorem non mole contra Eratosthenem disputasse censeo. Praeterea Eratothenes propterea est reprehendendus, quod non statim eam coniecturam fecit, aliam fabulam eodem modo nomine signatam ab Aristophane editam esse. Quoniam enim ex didascalii vi-

²⁹) Non negligendum est, librum Pollucis decimum magna esse cura elaboratum, cfr. Reisch in *Mus. Rhén.* II, III, p. 454. Ut Eratotheneis librum *επιλογημάτων* quaesivit, ita fortasse alii quoque reportis usus, etiam maiora iis debebat. „Fuere vero de veteribus Grammaticis non pauci, qui in istiusmodi scripta commentarios ediderunt, ipsa vero opera data illustrarunt,“ Hemsterh. ad Polluc. ab in. p. 1146.

³⁰) Stobaei vol. II, p. 406 ed. Gaisf. Ibi nihil esse de *Γεωργοῖς* dictum, qui editionem Gaisfordii inspiciet videbit. Fortasse tamen alicubi hanc coniecturam Dindorfus repperit. Si inter se comparo locos ex Eustathio et Stobaeo cognitos, simile quid habere mihi videntur. Quaestiones enim continent simillimas „*πότερον τὸ εἶναι τὴν τὸ γένος· εἰς ἢ σκοπὰ*“; et alter locus „*σοὶ δ' ὄνομα δὴ τί λέγῃ; δ,τι; Γεωργία*“. Ceterum Pax nobis servata similibus est exornata diis. Ab ingenio Aristophanis dicta minime abhorre, in sequentibus ostendetur.

DE ARISTOPHANIS VITA. cclxxxv

debat, secundo praemio ornatae fuisse fabulam: neque correctam iterum in theatro in certamen committere, neque eo modo, quo Ranas bis docuit, repetere poterat. At in his quoque Dindorfius erravit, qui rerum discriminibus non observatis, priorem Pacem multis locis correctam in scena iteratam censuit. Lege modo Pacem nobis servatam, atque eam fabulam facile corrigi alioque tempore tanquam novam repeti potuisse negabis. Quare quum sumere cogamur, Aristophanem eodem nomine docuisse prorsus aliam fabulem: eamque in grammaticorum notitiam venisse videamus: illi numero eam esse comprehendendam, arbitror.

Accedimus ad Thesmophorias secundas⁴⁰⁾; quas eodem modo, quo Pacem comparatas fuisse, clarissime ostendi potest. Nam primum amissae editionis secundae multa supersunt fragmenta, quibus comparatis ne unum quidem vel minimum similitudinis inest vestigium. Accedit Athenaei⁴¹⁾ testimonium, quo Petitus et Dindorfias recte usi sunt. Is enim tradit „ὅτι Ἀριστοφάνους τὰς δευτέρας Θεσμοφοριαζούσας Δημήτριος ὁ Τροικίδης Θεσμοφοριασάσας ἐπιγράψει“. Quibus nunc adiicienda est scholiastae Ravennatis ad nostras Thesmophorias auctoritas⁴²⁾, qui ad v. 299 animadvertit „δαίμων περὶ τὴν Δημητρον, ἣν προλογίζουσαν ἐν ταῖς ἐτέραις Θεσμοφοριαζούσαις ἐποίησεν“, quibus ex verbis totam fabulam novam fuisse perspicitur. Petitus igitur⁴³⁾, infelici successu primam fabulam actam esse suspicatus, ut solet, infelicem coniecturam protulit. Quare hanc quoque fabulam reliquis adnumerabimus.

Progredimur ad quartam fabularum, quas supra attigimus, ad Nubes, quae in novas nos fert easque subdificiles quaestiones, quas tamen nunc et hec loco attingimus potius quam absolvimus⁴⁴⁾. Pendet autem nostra disputatio tota ab Eratio-

⁴⁰⁾ Dindorf. de fr. p. 11.

⁴¹⁾ Athen. I, p. 29 a.

⁴²⁾ Dindorf. de fr. p. 139 (fr. 300).

⁴³⁾ Petit. Miscell. I, cap. 13.

⁴⁴⁾ Ea quaestio inter multos agitata est, nominatim a Kuestero, Spanhemio, Brunckio, Hermanno, omnibusque reliquis Nubium editoribus tractata;

athenis constantia, quae ex scholio ad Nubium versum 552 cognoscitur, quo nescio quia grammaticorum ita loquitur: „*Ερατοσθένης δὲ φησι Καλλίμαχον ἐγναλῆν ταῖς διδασκαλίαις, ὅτι φέρουσα ὕστερον τρεῖς ἔτι τὸν Μαρικᾶν τῶν Νεφέλων, σαφῶς ἐνταῦθα εἰρημίναν, ὅτι πρότερον καθάϊται. λαμβάνει δ' αὐτὸν, φησὶν, ὅτι ἐν μὲν ταῖς διδαχθείαις οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηται, ἐν δὲ ταῖς ὕστερον διασκευασθείαις αἱ λέγεται, οὐδὲν ἄτοπον· αἱ διδασκαλῖαι δὲ δῆλον, ὅτι τὰς διδαχθείαις φέρουσι. καὶ δ' οὐ συνείδεν ὅτι καὶ ἐν τῇ Μαρικᾷ προτεταλιύμεται Κλέων, ἐν δὲ ταῖς Νεφέλαις λέγεται „εἰς τὸν Θεοῖαν ἐχθρὸν τὸν βυρσοπέφυον.““ Equidem si quid video, aperte ex his verbis percipitur, Callimachum unam solummodo Nubium editionem cognovisse. Quo enim alio modo didascalias reprehendere potuisset? Reprehendebat autem didascalias Callimachus non propter annum, quo Nubes doctas esse dixerint, sed quo Eupolidis Maricam collocaverint. Eam igitur quam nos possidemus Nubium editionem tribus ante, Maricam annis doctam esse ratus, Maricam non cum didascalis post Nubes collocare voluit, sed contra eas antea doctas esse cepit. Iam quid contra Callimachum Eratosthenes statuit? Nam duplicem extare Nubium eamque diversam editionem dixit? Minime. Non dicit „*λαμβάνει δ' αὐτὸν, ὅτι διτταὶ φέρονται Νεφέλαι· ἐν μὲν ταῖς προτέραις οὐδὲν τοιοῦτον λέγεται· ἐν δὲ ταῖς δευτέραις*“ cett.; sed cum discrimen ignorare statuit, quod intererat inter *τὰς διδαχθείαις* et *τὰς ὕστερον διασκευασθείαις* Fabulas. Quamobrem uti Callimachus unam solummodo Nubium editionem cognoverat, ita Eratosthenes quoque priores Nubes et posteriores non habuisse censendus est, sed quia sciebat, fabulas infelici successu doctas non eodem modo esse editas, sed correctas et emendatas, didascaliarum libris adiutis, parabaem postea esse additam recte coniecit. Hinc primum iudicare licet de scholiastae temeritate, qui quintum quod est apud Imm. Bekkerum argumentum scripsit ⁴⁵⁾. Is enim ita incipit „*Ὅτι πρῶται Νεφέλαι ἐν**

superrime a Guil. Dindorfio in fragm. Aristoph. p. 15 — 23. Maxime doleo, quod nondum legere potuit Esseri commentationem „de prima et altera, quae fertur, Nubium editione.“

⁴⁵⁾ Arist. Bekk. p. 140. Dindorf. p. 132, 80.

DE ARISTOPHANIS VITA. .ΟΛΙΧΧVΙΙ

ὅτι: ἐφεδύθησαν ἐπὶ ἄρχοντος Ἰσάρχου“, ac deinde ita pergit „αὶ δὲ δευτέρου Νεφέλου ἐπὶ Ἀρσινίου ἄρχοντος.“ Notam ille didascalicam, quam a veteribus grammaticis acceperat, suo aditamento polluit. Quum enim ultima verba prorsus falsa sint ac reprehendenda; id quoque quod αὶ πρώτου Νεφέλου scripsit, eidem tribuimus et apud veteres simpliciter αὶ Νεφέλου dictum fuisse, merite suspicabimur. Vitii autem origo facile detegi potest. Latet enim, ut saepe factum esse vidimus, in falsa versuum fabulae Aristophaneae interpretatione. Nam antiquo scholio ad v. 31 scripto de Amyntia „καὶ οὗτος τῶν ὑπερ Ἰσάρχου πεπαισμένον· μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς Ἑπηῖ“ homo ineptissimus pessimum adiecit de lege quadam comicis poetis scripta commentum⁴⁶⁾. Locus igitur facetiasque in Aristophane venatus, in foedissimas ineptias incidit. Ceterum affirmare non dubito, eundem utramque annotationem scripsisse hominem⁴⁷⁾. Argumenti scriptor enim alio quoque documento ingenii aciem suam nobis prodidit, perveras locutus „ἀναδιδάξας τὰς δευτέρας“ pro „διδάξας τὰς δευτέρας“ aut simpliciter „ἀναδιδάξας“. Scholinata autem sera certe ac aetate natum esse demonstrat, dum pro Ἀρσινίας scribit Ἀμύντας et v loco s positum esse avertunt.

Sed tam paucis verbis dictis munere suscepto defungi non possumus. Nam ex quo Aldus Mantinus argumenta ad Nubes scripta edidit, usque ad nostram aetatem a Kustero, Bekkio, Dindorfio, aliisque ita sunt edita, ut alia multa verba adderentur, quae quatenus omnium sunt gravissima, exscribimus „ταῦτο δὲ τανύτο ἴσται τῶ προτέρῳ· δισσεύσασται δὲ ἐπὶ μέρος, ὡς ἂν εἴη ἀναδιδάξαι μὲν αὐτῷ, τοῦ ποιητοῦ προθυμηθέντος, οὐκ αὖτις δὲ τοῦτο δε' ἦν ποτε αἰετῶν κωμῶσαντος. καθόλου μὲν οὖν σχεδὸν παρὰ πᾶν μέρος γεγενημένη διόρθωσις· τὰ μὲν γὰρ περιηρηται, τὰ δὲ πάλανται, καὶ ἐν τῇ τάξει, καὶ ἐν

⁴⁶⁾ Verisimile mihi videtur esse, eundem esse hunc scholiastam, qui aliis quoque legibus fingendis operam dedit, de quibus antea dictum est.

⁴⁷⁾ Dindorf. (p. 16) praeterea aliam causam profert „Vespas cum altera Nubium editione confusas esse“, quam non probe. Error cohaerens potius cum eorum opinione videtur, qui Cleonia mortem Amintae, non Alcace archonte ponebant, cf. Herm. ad schol. Nubb. 545; p. 355 seqq.

τῇ τῶν προσώπων διαλλαγῇ μετασημάτισται· ἃ δὲ ἄλλοι τῆς διασκευῆς τοιαῦτα ὄντα τετύχηκον, ἀντίκα ἢ παραβάσεις τοῦ γο-ροῦ ἤμειπται, καὶ ὅπου ὁ δίκαιος λόγος πρὸς τὸν ἄδικον λαλεῖ, καὶ τελευταῖον ὅπου καλεῖται ἡ διατριβὴ Σωκράτους.“ Quae quum simq[ue] cum verbis supra allatis Kusterus legisset, ne ἀντιλογίας reum faceret anonymum, ad interpretationem non ferendam de-Iapsus est ⁴⁵⁾. Quam ob causam Beckius, Hermannum accusatus ⁴⁶⁾, coniunctas esse excerptas variorum grammaticorum observationes et haec τοῦτο δὲ ταῦτό etc. alius esse quam superiora censuit. Ac nuperissime Bekkerus, repertis in Veneto codice argumentis, ea vere coniunxit. Sed quum prima verba apertissime doceant, haec omnia aliis superius dictis adhaeruisse; videtur necessariam fuisse Bekkero, locum indicare, cui ea verba coniungi possent. Exempla autem iam satis multa, credo, vidimus, quam temerario modo recentiores scholiastae in veterum annotationibus in suam adhibendis usum versari solent. Quare licet sibi ipsi quam maxime contradicat grammaticus: tamen ea coniunctisae putandus est; ita ut nostrum demum sit officium, quae perverse ille coniunxit, ea disiungendi iterum; ac quae disiunxit, coniungendi. Equidem ut dicam quod sentio, non quo magni quid et eximii subodoratus mihi videar, sed ut nihil nisi suspicionem tradere voluisse credar, ita locum restituere audeo: τὸ δὲ δράμα τοῦτο τῆς ὅλης ποιήσεως κάλλιστον εἶναι φησι καὶ τεχνικώτατον. ἐδιδάχθη ἐπὶ Ἰσάραχον ἄρχοντας ἐν ἄστυ καὶ τρίτος ἢ πρῶτος Κρατῖνος Πυτινή· δεύτερος Ἀμφίβιος Κόνωφ. διόπερ Ἀριστοφάνης διαφθίφεις παραλόγως, φήθη εἶναι ἀνάδιδαξας καταλέμψεσθαι τὸ θέατρον· τοῦτο δὲ ταῦτό ἐστι cett. Aut, quod mihi etiam magis placet, ut „ἐδιδάχθη — Κόνωφ — θέατρον“ primum occupent locum; secundum „τὸ δὲ δράμα — τεχνικώτατον“; tertium τοῦτο etc.

Contemplantibus nobis primum quae argumenti scriptor protulit, qui eorum auctor est, duas Nubium editiones inspexisse ipse, atque inde utriusque diversitates enotasse videri

⁴⁵⁾ cfr. Commentt. ad Nubb. ed. Beck. p. 18.

⁴⁶⁾ Hermann. praef. ad Nubb. p. XXI. Beck. l. 1.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCLXXXIX

potest⁶⁰⁾. At si accurstius singula perscrutamur, ea opinio mox evanescit. Quod priusquam ostendere studeamus, accundus adendum est testis, quem qui pro duabus Nubium editionibus pugnant, afferre solent. Athenaeus enim, quem merito Dindorfius, ut Eratosthenem, virum in veteris comoediae historia eximie versatum appellat, quia multa ab Eratosthene aliaque accepit nobisque bene servavit, Athenaeus igitur Nubium fabulae pluries mentionem iniecit, sexies ita ut simpliciter diceret *Νεφέλαις*⁶¹⁾, semel ut adderet *πρώταις Νεφέλαις*⁶²⁾, bis ut *Νεφέλαις δευτέραις* scriberet⁶³⁾, semel, ut nomen auctoris fabulaeque inscriptionem omitteret⁶⁴⁾. Iam primum maxime est memorabile haec omnia in nostra Nubium editione reperiri. Dein imprimis et Athenaei editores et Nubium illud vexavit, quod *πρώταις* et *δευτέραις* nuncupantur Nubes; quare in diversissimas partes singuli abierunt. Plurimi autem Athenaeum duplicem in manibus versasse Nubium editionem crediderunt⁶⁵⁾. Brunckium quidem, qui archonte Aminia, Pronapi filio, Nubes emendatas iterum doctas esse credidit, Athenaei libros corrigentem audire non possumus, quanquam Hermannus suo iudicio correctionem probavit⁶⁶⁾. Dindorfium autem, neque mutationem in Athenaei libris admittentem, neque memoriae lapsum agnoscentem, vere iudicasse credimus⁶⁷⁾; neque tamen viam, quam ille iniit, non vehementer reformidamus. Is enim eventu longe infelicioi ita argutatur: „Qui non cogitasse videntur Athenaeum fortasse nihil aliud significare voluisse quam se, quum illa scriberet, priorum Nubium exemplar versasse, alteram non inspexisse: quemadmodum“ etc. Talia credat, qui potest. Nos omnia optissime esse in Athenaei libris scripta censemus. Etenim solis luce clarius apparet, Athenaeum non im-

⁶⁰⁾ Herm. praef. ad Nubb. p. XXIV.

⁶¹⁾ Athen. II, 64 f. III, 94 f. IX, 374 c. 387 a. XI, 467 b. 497 c.

⁶²⁾ Id. IV, 171 e.

⁶³⁾ Id. VII, 299 b. VIII, 345 f.

⁶⁴⁾ Id. V, 188 c.

⁶⁵⁾ cfr. Schweighauser. Ind. Auct. in Athen. IX, p. 56.

⁶⁶⁾ Herm. praef. ad Nubb. p. XXIV.

⁶⁷⁾ Dindorf. Aristoph. fragm. p. 17.

prudenter illum in citandis Nubibus prioribus et posterioribus esse versatum, atque illam ipsam sententiam, quam supra ex anonymo scriptore cognovimus, apprime esse secutum. Omnia enim, quae ex Nubibus, nullo verbo addito, citantur, ex priore sunt parte Nubium desumpta; ita ut ea ad utramque editionem pertinuisse censeam⁶⁸⁾. Eademque est eius loci ratio, qui ex primis Nubibus citatur. Nam quod credere posses, eos versus esse in secundis Nubibus abiectos, id falsum esse ipsa *δικτασις*, quam manibus tenemus, ostendit. Nihil aliud igitur Athenaeus indicavit, nisi in ea comoediae parte, quae ex priore editione desumpta erat, eos versus legi. At miraris, qua tandem de causa Athenaeus sexies nihil addiderit, semel priores Nubes commemoravit? Non erit difficile, eam dubitationem solvere. Athenaeus enim consuetudine praecleara maximeque laudanda, neque tamen ita, ut fieri poterat, in philologorum usum conversa, saepe ita diversos Comicorum locos citavit, ut quae fabulae prius doctae erant, eas priore loco poneret⁶⁹⁾. Id igitur hoc quoque loco fecit. Nam quum usum Graecorum vocabuli *ὑποκρίθης* explicare cupiat, antequam de Pherecratis fabula, *Ἄγροισ* inscripta, loquatur, quam eadem qua Vespas Aristophanes Olympiade docuit, nominat Nubes fabulam, tamque simul partem sese significare disertis verbis addit, quae vere docta sit ante Vespas et Agrestes⁶⁹⁾. Quod quidem verissime disputatum esse, quum nemo negare possit, multo facilius apparebit, quid de secundarum Nubium commemoratione censendum sit. Quum enim anonymus dixerit, fere totam mutatam esse parabasin, eamque sola correctam in fabula reperiri, versus ex parabasi petitum Athenaeus tanquam ex secundis Nubibus citavit. Ac postea idem anonymus affirmavit, quae *δικτασις* et *ἑδραῖος λόγος*

⁶⁸⁾ cfr. v. 339, 455, 122 ceterosque a Casaubono citatos versus.

⁶⁹⁾ Eam citandi rationem temere Athenaeus non potuisset, nisi didascaliarum libris usus esset. Eos igitur ad Athenaeum usque servatos fuisse, inde discimus. Quodsi semper ita locutus esset, facile nunc, locis inter se comparatis, fabularum tempora erui posseut. Non dubito tamen, quin si quis locos propter parasitarum nomina indicatos accurate legit, multa inde in mediae comoediae historia accurate constituat.

⁶⁹⁾ cfr. Meinek. Q. Sc. II, 14.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXCI

colloquantur, addita esse; Athenaeumque iterum videmus verum inde petitam eodem modo laudare. Sed quia utroque in loco nulla alia reperiri potest causa, quae Athenaeum impulit, ut hanc in laudando teneret rationem, nunc ita censendum est, ubi quid in utraque editione extat, simpliciter Athenaeum Nubes in partes vocasse, nisi accurate tempora indicare voluit; si quid in secunda tantum reperiebatur, ibi semper id addidisse. Nunc demum, posteaquam ostendimus, Athenaeum totum ab anonymi indicio pendere, ac simul anonymum illam antiquioribus grammaticis adscribendam, fideque et auctoritate dignum esse, ad eius verba redimus, saepe intelligere studemus.

Ante omnia quaerendum est, unde comperta habeat, quae memoriae tradidit; Nubiamne utraque editione inspecta diversitates indicarit, an eodem exemplari usus, ex ipsa correcta fabula, quae correctae sint, coniectura reppererit. Quod ut inveniamus, ipsum poëtam adire primum volumus. Eius igitur in fabula, quae ad historiam illius aetatis pertinent, ita sunt comparatae, ut uno ea eodemque tempore scribi minime poterint. Nam Cleonem primum, quum magnus esset, se vehementer aggressum; quum de vita decessisset, ne tetigisse quidem proficitur; eandemque paullo post tanquam vivum perstringit mordetque⁶¹). Quae quum in diversis parabasis partibus legantur, easdem illos diverso esse tempore conditas patebat. Simul tamen, ubi nova addita erant, antiqua, quorum locum illa obtinent, abiecta esse, facile ac verisimile conicitur. Quodsi igitur accurate res historicas explanabant, id quidem ipsi poterant reperire, licet primae cuiusdam essent editionis expertae. Sed quid de nostro poëta dicamus, qui ita suam fabulam corrigi, ut intacta relinquat alia, alia mutet, et hac ratione comoediam efficit, sibi ipsi saepe contradicentem? Eum non iterum in scenam induxisse Nubes, certis testimoniis constat; quid? si ne voluisset quidem docere iterum? Alloquitur quidem spectatores suos; sed hoc potuit poëta, etiamsi scriberet tantummodo comoediam suam. Ac Reisigius quidem iam dudum do-

⁶¹) cfr. Nubb. 549 et 591.

cut, poëtam sua ipsam gloria se privaturum fuisse, si comediam, quam omnium pulcherrimam sese confecisse professus erat, mutatam exhibuisset⁶²⁾. Ita igitur argumenti scriptorem hoc uno quidem aperte lapsam esse vidimus, quod fabulam in scenam inducere poëtam voluisse, falsa verborum interpretatione deceptus, credidit. Quam tamen opinionem qui semel ceperat, ex Atheniensium more magnas commutationes factas esse, sumere fere coactus erat. Non sufficiente igitur parabasi alius quoque partes aut additas esse totas aut mutatas certe coniciebat. Accadebat locus Aristophanis ipsius, qui idem ostendere videbatur⁶³⁾:

πάγῳ μὲν τοιοῦτος ἀνήρ ἂν ποιητῆς οὐ κομῶ,
οὐδ' ἕμᾶς ζητῶ ἕκαταῶν δις καὶ τρις ταῦτ' εἰσάγων,
ἀλλ' αἰεὶ καινὰς ἰδέας εἰσφέρων σοφίζομαι,
οὐδὲν ἀλλήλαισιν ὁμοίας καὶ πάσας δεξιάς.

Quae quum legisset anonymus, per totam fabulam correctiones factas esse, uti in correctis fabulis animadverterat, suspicatus est: fortasse simul e variis scripturae generibus, quae in antiquis exemplaribus cernebantur, et quae ad ipsum scriptorem comoediae referebat, idem colligens. Dein alios locos mutatos quaerendo, in versus incidit pulcherrimos, quibus qualis sit comoediae suae sobrietas describit poëta 537.—544:

ὡς δὲ σώφρων ἐστὶ φύσει, σκέψασθ' ἥτις πρῶτα μὲν
οὐδὲν ἦλθε ῥαψαμένη σκύντινον καθειμένον —
οὐδ' εἰσῆξε δᾶδας ἔχουσ', οὐδ' ἰοῦ ἰοῦ βοᾶ,
ἀλλ' αὐτῇ καὶ τοῖς ἔπεσιν πιστεύουσ' ἐλήλυθεν.

Ea legendo mox intellexit, poëtam ludere multaue congressisse, quae vere in eius comoediis reperiantur. Ac quum ipsis hisce in Nubibus δᾶδας et ἰοῦ ἰοῦ legisset, et reliqua omnia non in prioribus sed posterioribus demum fabulis occurrere vidisset, nunc primum in secundis Nubibus ea admisisse poëtam sumebat; aliumque fuisse primarum Nubium exitum coniciebat. Ut uno verbo dicam, ea omnia a primis Nubibus abfuisse, poëtam

⁶²⁾ Reinsig. praef. ad Nubb. p. IV.

⁶³⁾ Ar. Nubb. 545—548.

DE ARISTOPHANIS VITA. σεκχιη

ipsum testem credebatur. Harum rerum omnium testes producere possum. Audiamus enim scholiastas. Ad Aristophanis versus, quibus ille se nihil *δὲς καὶ τρεῖς εἰσάγειν* praedicavit, haec legimus dicta „*καίτοι καὶ αὐτῇ δεύτερον εἰσήχθη, ἀλλ' ἴσως διαφέρας*“, quas licet inepta sint, tamen meam sententiam stabiliant. Ad versus antecedentes, quibus comoediae suae sobrietatem celebrat, haec adnotata sunt „*ἰστίον δὲ ὄνι πάντα, ἕσα ἂν λέγγ εἰς ἑαυτὸν τείνει· τοὺς μὲν γὰρ φάλητας εἰσήγαγεν ἐν τῇ Λουιστραῆ, τὸν δὲ κόρδακα ἐν τοῖς Σφηῖ, τοὺς δὲ φαλακρούς ἐν Εὐρήνῃ, τὸν δὲ πρεσβύτην ἐν Ὀρνισί, τὰς δὲ δῖδας καὶ τὸ ἰὸ ἰὸ ἐν Νεφέλαις τὸ πρῶτον.*“ Ea adnotatio, quamquam intellecta non difficilis, tamen in errores duxit ante Hermannum omnes interpretes, qui ultima verba credebant „in primis Nubibus“ significare ⁶⁴⁾. Nihil autem aliud scriptor dicit, nisi faeces primum in Nubibus esse adhibitae. Poterat addere ἐν Νεφέλαις δευτέραις τὸ πρῶτον; sed id omisit, sine dubio quoniam unam modo Nubium editionem manu tenebat, primae illius formam coniectura tantum assequabatur. His convenit alia adnotatio hominis, non tam certo docentis, quam priorem locutum audivimus, sed nihilominus eandem sententiam assecuti „*οὐκ ἴσθι δῆλον, τίτι παρῶναιδίζε· ἀλλ' ἴσως ἑαυτῷ ἐπιπέποιήκεν ἐν τῷ τέλει τοῦ δράματος καιομένην τὴν διατριβὴν Σωκράτους καὶ τινὰ τῶν φιλοσόφων λέγοντας ἰὸ ἰὸ, ἐν δὲ ταῖς πρώταις Νεφέλαις τοῦτο οὐ πεποίηκε, καιήσει δὲ αὐτὸ μετὰ λόγον· οὗτοι δὲ ἀκαίρως.*“ Infelicem Petiti emendationem iam dudum Hermannus merito explosit. Dicit igitur scholiasta, in Nubibus primis nihil eiusmodi esse admissum; in posterioribus quidem fabulis admissurum fuisse, sed apte et convenienter.

Restat tertia mutatio, qua totum fertur inter *λόγον ἀδικον* et *δικαιον* institutum colloquium mutasse, cuius rei in scholiis frustra hucusque quaesivi vestigium. Tamen non despero. Constat enim inter omnes, Protagoram inter sophistas Graecos primum τὸν ἤττω καὶ κρείττω λόγον invenisse ⁶⁵⁾. Aristophanes

⁶⁴⁾ Herm. praef. ad Nubb. p. XXV. qui multa ibi docte et prudenter exposuit.

⁶⁵⁾ Tennemann, Gesch. der Philos. I, p. 508 seq.

igitur, quum *ἄδικον* et *δίκαιον λόγον* certantes inter se profereret, Protagorae disciplinam sibi ante oculos posuisse visa est. Iam quaeritur, qua aetate is primus Athenas venerit, et ab Aristophane irrideri potuerit. Qua in quaestione diiudicanda Athenaei iudicium erit gravissimum. Is autem docet, quoniam Ampias in Conno in sophistarum choro Protagoram omisisset, Eupolis autem in Adulatoribus fabula eum in scenam produxisset, venisse Athenas sophistam inter Connum et Adulatores doctas ⁶⁶). Iam quid apertius esse potest, quam anonymum nostrum, eodem argumentandi genere usum, colloquium inter *δίκαιον* et *ἄδικον λόγον* habitum correctae, non doctae fabulae adscripsisse?

His expositis, nemini posse ullam amplius inhaerere dationem, omnesque me assentientes habiturum credo, si anonymum illam nullum possedisse primarum Nubium exemplar, sed omnia coniectura assecutum esse pronuntio. Utrum hoc vere fecerit, nec ne, nunc non potest explanari. Quodsi autem hunc nullum Nubium exemplar primarum habuisse evicimus: de reliquis qui idem censuerunt scholiastis et grammaticis, qui variis sunt causis decepti et in errores coniecti, sermonem instituere longum est, et inutile.

Quae quum ita sint, duas Nubium editiones esse a veteribus grammaticis in comoediarum numerum receptas, equidem non credo; neque timeo, ne hoc iudicium meum in doctorum reprehensionem cadat.

Superest ultima fabula, quae eodem nomine edita esse dicitur, quod una earum tenet, quae nobis servatae sunt. Loquor de Pluto. Neque tamen dubium esse potest, quin eam fabulam, quam nobis servatam gaudemus, a priore prorsus diversam fuisse sumendum sit ⁶⁷). Tantum ipsi temporis, quo docta est, inhaeret, ut ab eo, nisi vi summa adhibita, separari nequeat. Quare duo Plutos numero grammaticorum comprehendi, censeo.

⁶⁶) Athen. p. 227, a. seqq.

⁶⁷) cfr. de Pluti editione duplici Franz Bitter. Bonn. 1833.

XXIX.

Repertis quattuordecim fabulis, priusquam quas sine dubio iis annumerare debemus recenseam; de aliis disputabo, quas criticorum dubitationes sive merito sive immerito expertas esse scio. Ac primum quidem de Erechtheo dicetur, quam loco, quem diu tenuit, G. Dindorfius nuper pelleret studuit⁶⁹⁾. Habemus quidem unum tantummodo, sed eum perquam idoneum et locupletem testem; grammaticum dico Aristophanem; cuius nomen quum inter grammaticos non minus, ac poëtae, cuius vitam scribimus, inter Comicos splendeat, criticorum conatus vehementer coërcet. Neque vero Dindorfius eius testimonium reicere ausus esset certaue incertis vexasset coniecturis, si Aristophanis scripta possideremus. Sed grammatici magni libri amissis, quoniam ex Eustathii commentariis ad Odyseam explicandam scriptis⁶⁹⁾ eius testimonium cognoscimus; ea Dindorfio videbatur eius auctoritas esse, quam coniecturae subtilitate sua convellere liceret. Verum ne cui videar non sine ira et studio contra virum doctissimum pugnare, Eustathii verba apponam. „Ἰστίον δὲ“ ait „ὅτι ὁ παντελῶς ὀλίγος ἰχθὺς ἀπὶ χθὺς ἰλλέτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς, καὶ ἰδήλου τὸν μὴ ἐσθιόμενον. καὶ φέρουσιν ἐκεῖνοι χρῆσιν εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ κωμικοῦ. Ἐν μέντοι τῷ Περὶ ὀνομασίας ἡλικιωῶν τοῦ γραμματικοῦ Ἀριστοφάνους φέρεται ὅτι ἀπὶ ἰχθῦς κατὰ τινὰς οἱ μὴ ἐσθιόντες ἰχθῦς· καὶ φέρει ἐκεῖνος καὶ Ἀριστοφάνους χρῆσιν ἐξ Ἐρεχθεῶς ταύτην· τοῦνθ' ἐνθεν ἀπὶ ἰχθῦς βαρβάρους οἰκτεῖν δοκῶ· προάγει δὲ καὶ ἄλλας λέξεις“ cett. Quae si vere disputata sunt, quia Eustathius interdum nostro poëtae nomine utitur, interdum simpliciter eum „τὸν κωμικόν“ appellat⁷⁰⁾; eodem vocabulo

⁶⁹⁾ Dind. Aristoph. fragm. p. 7 seq. et p. 201, fr. 480.

⁶⁹⁾ Eustath. ad Odys. μ, 252; p. 1720, 24—27.

⁷⁰⁾ Tamen in his quoque cautio adhibenda est, quia Eustathius eo vocabulo, ὁ κωμικός, de aliis quoque poëtis usus est. Ita, ut ex eadem, de quo loquimur, libro exemplum prodam ad Od. μ, 89, p. 1715, 24. hoc modo loquitur „εἰς δὲ οἱ τοὺς ἔμπροσθίους πόδας ἀώρους φασὶ, φέροντες καὶ χρῆσιν τοῦ κωμικοῦ εἰπόντος „οὐ τοὺς ἀώρους““ cett. In Lexx. Seguerr. p. 476, 14 seqq. ea non ad Aristophanem, sed ad Philemonem referuntur. Meinek. ad Phil. p. 415.

duplici notione usum esse Aristophanem discimus. Idque aliis a grammaticis confirmatur. Extat enim liber „*συναγωγή λέξεων χρησίμων ἐκ διαφορῶν σοφῶν τε καὶ ζητήρων πολλῶν*“ inscriptus, cuius primam eamque praestantissimam partem Imm. Bekkerus primum edidit, repetiitque nuper, reliquis additis partibus, Lud. Bachmannus⁷¹⁾. In illo haec reperimus dicta „*ἀπιχθὺς τοὺς μὴ ἐσθιομένους ἰχθύς· Ἀριστοφάνης Ὠραῖς*“ vel, ut in codice scriptum est, „*ἀπιχθύς· τοὺς οὐκ ἐσθ.*“ coll. ⁷²⁾. Accedit Pollucis auctoritas ⁷³⁾ ita locuti „*καὶ ἀπόσιτος, ὁ ἀπισταραμμένος ἀπὸ σιτίων, ὡς ἀπιχθὺς παρὰ Ἀριστοφάνει ὁ ἰχθύων ἄγευστος· οὗτος δὲ καὶ ἀσίτιαν ἀπασίτιαν ὀνόμασεν.*“ Quibus auditis et inter se comparatis, quicumque praedicta opinione non est impeditus, de testimoniorum constantia et firmitate valde gaudebit. Non ita G. Dindorfius. Is enim firma convellendi cupidus, Eustathium erroris, Pollucem negligentiae accusavit, coniecitque versum esse ex Euripidis Erechtheo desumptum. Quae quidem coniectura tanquam fundamento nititur similitudine, quam inter versum ab Eustathio ex Aristophane excitatum et Euripidis verba, apud Clementem Alexandrinum ⁷⁴⁾ enotata, intercedere credit. Sunt autem haec:

ἐν ἀστρώτῳ πέδῳ
εὐδοοσι, πηγαῖς δ' οὐχ ὑγραίνουσιν πόδας.

Equidem vereor, ne nimio quae sententiae semel animo inhaerenti adversari cernebat removendi studio seductus, nimis multa ex eo loco collegerit. Adest testis rei locuples. Erechthei, Atheniensium regis, historia ita comparata est, ut Comico satis amplam praebere potuerit risum excitandi materiam ⁷⁵⁾. Quod Euripides tragicam fabulam Erechtheum considerat, Aristophani

⁷¹⁾ Bekk. Anecd. I, 319 — 476. L. Bachm. Anecd. I, 1 — 422; praef. p. VI.

⁷²⁾ Bekk. I, p. 425, 3. Bachm. p. 121, 13. Eustathius *μὴ ἐσθιομένους*, non *οὐκ ἐσθ.*, quod praetulit Dindorf. H. II.

⁷³⁾ Poll. Onom. VI, 41. Cfr. Ar. Nubb. 621 „*θειῶν ἀπασίτιαν*“ schol. „*σησίτιαν, ἀσίτιαν*“ ap. Brunck. Id quum recte notaverit, eo minus erat negligentiae accusandas.

⁷⁴⁾ Clem. Strom. VI, 2, p. 739 ed. Potter.

⁷⁵⁾ cfr. Etym. Magn. p. 371, 29 seqq. ed. Sylb. a. v. Ἐρεχθεύς.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCXCVII

videndi materiam auxit ⁷⁶⁾. Fuisse Comicum, qui Erechttheum fabulam scripserit, testimonio lapidi inciso compertum habemus ⁷⁷⁾. Neque praeterea est quidquam, quod nos impediat, quo minus talem fabulam ab Aristophane compositam esse credamus. Quamobrem cum Brunckio et Boeckhio ⁷⁸⁾ Aristophani et Palluci obsequi, quam adversari cum Dindorfio malo, Erechttheumque in Aristophanearum fabularum numerum a grammaticis receptam esse duco.

Quoniam collectionis utilium verborum ab Imm. Bekkero Bachmannoque ex Parisino codice editae mentionem inieci, ad Tereum fabulam, ab illius libri auctore solo commemoratam, transgredi iuvabit. Ibi enim haec dicta sunt ⁷⁹⁾: *Ἀλμυρίδες: τόπος τις περὶ τὰς ἑσχατὰς νῆς Ἀττικῆς. Ἀριστοφάνης Τηρεῖ·*

Ἰδοὶ δὲ γὰρ σε βληθεῖσαν εἰς Ἀλμυρίδας

— — *τηδὲ μὴ παρέχειν σε πράγματα,*

quae Dindorfio ⁸⁰⁾ quidem nihil negotii faciunt. Nomen enim fabulae videtur ei incorruptum esse; fabulam autem non esse ab Aristophane scriptam liquere ait; sed cui sit tribuenda, quod Anaxandridem, Cantharum et Philetærum hoc nomine fabulas edidisse Athenaeus prodiderit, in medio relinquit. Sed neque cur poetae nomen corruptum, neque cur fabulae incorruptum dicat, nobis audiendi cupidissimis recludere voluit. Age igitur fabulae quoque nomen in dubitationem vocemus corruptelaque adeo fontem indicare studeamus. In Etymologico ⁸¹⁾ Magno vocis *ἀλμυρός* de origine disputatur hoc modo „ὅσπερ παρὰ τὸ τόλμη γίνεται τολμηρός καὶ ἄτη ἀτηρός· οὕτω καὶ παρὰ τὸ ἄλμη ἀλμηρός καὶ τροπή τοῦ η εἰς υ ἀλμυρός, ὡς τε γρός τερός.“ Nonne verisimillimum est, lexicī nostri auctorem sua

⁷⁶⁾ Ita Euripides et Aristophanes Phoenissas ediderunt; cfr. Valcken. ad Eurip. Phoenissas p. VI. Dind. Arist. fragm. p. 195 seqq.

⁷⁷⁾ Boeckh. Corp. Inscriptt. p. 358.

⁷⁸⁾ Brunck. in fragm. Aristoph. et Boeckh. l. l. Ita non necessaria erit Dindorfii mutatio, *τοῦνθένος* pro *τοῦνθένος* scribentis, ut tragicodiae convenirent numeri.

⁷⁹⁾ Bekk. Anecd. I, 383, 16. Bachm. p. 75, 7.

⁸⁰⁾ Dind. Arist. fragm. p. 9.

⁸¹⁾ Etym. M. p. 69, 18.

ex libro excerptentem, in quo de vocis origine similia legebatur, in errorem incidisse et ex casu fabulae nomen effecisse? Profecte nihil impedit, quo minus hoc lepido reperto nostro valde gloriemur, nisi quod iusta causa dubitationis deest. Quae si adesset, sane non posset ineptum dici, si quis pro „*Ἀριστοφάνης Τηροῖ*“ scribendum esse coniceret „*Φιλισταῖος Ἀριστοφάνους, Τηροῖ*“ aut cum Seidlero „*Ἀρ. Γήρο*“ praeferreret⁸³).

Lexici scriptorem antiquioribus esse adnumerandum grammaticis, ex ipso habitu codicis, in quo servatus est, Montalconio, Ruhkenio, Villosione, Bekkero iudicibus, colligitur⁸⁴). Quaecunque autem ex Aristophanis fabulis tradidit, omnia sunt accurate et diligenter notata; quantum nobis iudicare licet, qui non omnes, quas ille noverat, fabulas inspicere possumus. Laudat enim Acharnenses quinquies⁸⁵), Pacem bis⁸⁶), Thesmophorias nostras aemul⁸⁷), Equites bis⁸⁷), Lysistratam bis⁸⁸), Nubes bis⁸⁹), Plutum bis⁹⁰), Vespas ter⁹¹), Ranas semel⁹²); versusque ab eo excitatos sine difficultate reperimus. Tamea, ne quid dissimulem, unus locus extat, in quo quae laudantur, frustra in superatite fabula quaesieris. Etenim quam brevissime notatur tanquam ex Nubibus petita forma verbi „*ἀντιλογῆσαι*“

⁸³) Seidl. de fragm. Arist. p. 24 seq. „proclive quidem est, conicere *Γήρο* pro *Τηροῖ*, sed nihil decernam.“ Ea coniectura scribendi consuetudine *Γήρο*, quam teste Bachmanno praef. p. X tenet eodem, confirmari poterat.

⁸⁴) Bekk. Anecd. III, p. 1065. Bachm. praef. p. XI seq.

⁸⁵) Acharna. p. 394, 33. Bekk. (p. 19, 20 Bachm.) quae leguntur v. 309 seq.; p. 429, 10 (126, 4) v. 459; p. 459, 5 (159, 10) v. 181; p. 473, 29 (174, 24) v. 709; denique apud solum Bachmannum, qui alios locos indicavit, alios omisit, p. 393, 1, v. 74.

⁸⁶) Pac. p. 358, 7 (46, 20) v. 1 apud solum Bachmannum 422, 8 v. 702.

⁸⁷) Thesm. p. 451, 1 (150, 20) v. 244 — 245.

⁸⁷) Equitt. p. 444, 24 (143, 16) v. 1094; p. 469, 32 (170, 20) v. 527.

⁸⁸) Lysistr. p. 335, 12 (20, 5) v. 885 seq.; p. 383, 23 (75, 14) v. 408.

⁸⁹) Nubb. p. 407, 23 (102, 2) *ἀντιλογῆσαι*; p. 449, 11 (148, 26) v. 821.

⁹⁰) Plut. p. 351, 33 (39, 25) v. 673; p. 368, 5 (57, 25) v. 823.

⁹¹) Vespp. p. 439, 4 (137, 2) 830 seq.; p. 459, 15 (159, 22) v. 1299, 461, 22 (161, 31) v. 257.

⁹²) ap. Bachmann. solum p. 369, 6 v. 522.

DE ARISTOPHANIS VITA. cxcix

'*Ἀριστοφάνης Νεφέλαις*', quam nostris in exemplaribus nusquam legimus. Neque tamen vitium admissum, neque ad priores Nubebes esse confugiendum censeo. Legitur enim in Nubibus hic versus 1040:

καὶ τοῖς νόμοις καὶ ταῖς δίκαις τάναντί' ἀντιλέξαι,

in quo ut ab initio, ita in fine codices manuscripti diversas scripturas praebent, dum alii *ἀντιλέγειν*, alii *ἀντιλέγων*, alii *ἀντιλέξας* habent. Mihi vix dubitandum esse videtur, quin iam veteres scripturam *ἀντιλογῆσαι* habuerint, idque propter metricam difficultatem esse ab aliis mutatum in *ἀντιλέξαι*. Metrici enim in tetrametris catalecticis pedes catalecticam syllabam praecedentes anapaestum, nisi in proprio nomine, non admittere stauerunt⁹³). Cetera omnia nihil difficultatis nobis excitant. Inter ea, quae ex fabulis amissis laudantur, pleraque apud alios quoque grammaticos et lexicographos leguntur. Ita locus ex Anagyro, Danaidibus, Lemniis, Tagenistiis, Thesmophoriazusis Suidas servavit⁹⁴), ex Phoenissis Athenaeus⁹⁵), ex Holcadibus Photius aliique⁹⁶), sed alia fragmenta sunt ab eo solo nobis servata, e Senectute, Daetalensibus, Thesmophoriazusis, Proagone et Telmessensibus⁹⁷), e quibus colligendum esse statuimus, auctorem lexicum esse antiquum et ex antiquis scriptoribus sua excerptisse.

His explicatis, quam fides et auctoritas huius lexicum firmata sit et stabilita, non minus ei credere cogemur, ubi non nova solum ex fabulis, quae novimus, fragmenta, sed novae etiam nobis fabulas suppeditat. Neque id nos turbabit, quod inter-

⁹³) cfr. Pors. ad Hecub. praef. p. XLII ed. Lips.

⁹⁴) cfr. Dind. fr. 149 (p. 94) fr. 250 (p. 123) fr. 255 (p. 125) fr. 328 (p. 150) fr. 417 (p. 178) fr. 308 (p. 142).

⁹⁵) cfr. Dind. fr. 473 (p. 196).

⁹⁶) cfr. Dind. fr. 360 (p. 160).

⁹⁷) cfr. Dind. fragm. Arist. fr. 186 (p. 105) fr. 31 (p. 52) fr. 82 (p. 71) fr. 453 (p. 188). Leguntur quidem ea verba, quae e Telmessensibus notantur, alibi quoque, sed ex Aristophane et Telmessensibus ea esse petita, ex hoc solo scriptore discimus. Ceterum, nisi fallor, unum fragmentum ex Thesmophoriazusis secundis petivum Dindorfus praetermisit, cfr. p. 410, 16 „καὶ κατ' ἄγαθων ἀντιθετων ἔθεσσημά-
των“, quod iam dudum Ritachius mihi indicavit.

dam scripturas vitis in codice illo occurrunt, ut scriptam est pro ἐν Ἀλάρνεισιν, Ἰγχαρνεισιν, pro Σφηλί, aut Σφιλί sut Σφιγλί et alibi alia ⁹⁸⁾). Nam quia alibi vitis occurrunt, num propterea ubivis ea suspicari iustum est? Hactenus univere de scriptore, qui novam nobis ostendit fabulam, disputavimus. Restat, ut rem ipsam aggrediamur, et videamus, utrum in ea sit, quod Aristophani denegare Terea fabulam cogat. Similes locutiones apud Aristophanem reperiuntur; in Equitibus, v. 1362:

ἄρας μετέωρον ἐς τὸ βάραθρον ἐμβαλῶ
ἐκ τοῦ λάργυγος ἐκρημάσας Τπίρβολον,

et in Nubibus 1448 seqq.

ἦν ταυτὶ ποιῆς,
οὐδὲν σε κωλύσει σεαυ-
τὸν ἐμβαλεῖν ἐς τὸ βάραθρον,

aliisque in versibus ⁹⁹⁾). Ne tamen credas, eam ipsam ob causam quod toties de barathro sermo sit apud Aristophanem, non concedi posse aliam loquendi rationem poetæ: diversitatem quendam inter hanc et illam locutionem intercedere moneo. Ἐς βάραθρον enim abiicitur, quem interficere volunt, ἐς Ἀμυρλίδας, qui iam est mortuus. Ἀμυρλίδες autem raro inveniuntur apud scriptores commemoratae. Maxime memorabilis locus est Hesychii „Ἀμυρλίδες, αἰγιαλοὶ καὶ τόπος ἐν τῇ Ἀττικῇ παρὰ τὰς ἰσθατιάς, οὗ τοὺς νεκροὺς ἐββαλον“, qui loco nostro apprime convenit, ut Hesychium quoque eodem animo tenuisse versus credibile sit ¹⁰⁰⁾). De Tereo in Avibus multa dixit; semel eum in Lysistrata attigit ¹⁾). Imprimis autem a Suevernio, viro eximio, monitum est, saepe esse ab Aristophane factum, ut quae antea Aristophanes in aliis fabulis paucis tetigerit, iis ad peculiarem fabulam condendam postea uteretur argumentis.

⁹⁸⁾ cfr. Anecd. Bachm. p. 174, 25; p. 159, 22; 161, 31. Adde ταλμυσεῖσιν pro ταλμυσεύσιν p. 78, 7 aliaque exempla, quae notare infructuosum est.

⁹⁹⁾ cfr. Plut. 431, 1109. Rann. 574. Alexis in Ulysse texente ap. Ath. p. 303 a.

¹⁰⁰⁾ Imprimis conferendus est de hac voce Schneiderus in lexico s. v. Ἀμυρλίς et Boeckh. Corp. Inscriptt. I, n. 103 p. 141 seq.

¹⁾ Lysistr. v. 563. Avv. 15 et postea saepe.

Quamobrem profecto non absurdum est, si sumimus post Aves doctas Aristophanem in fabula quaedam Tereti historiam proposuisse; praesertim cum Tragicos, ut Sophoclem, idem argumentum proposuisse et propterea ab Aristophane irrisos esse sciamus²⁾. Neque si Philetaerus Comici filius eodem nomine fabulam edidit, id cuiquam mirum videbitur, quod Nicostratum quoque, quem tertium filium appellant, Platum docuisse, et patrem, certo testimonio edocti sumus³⁾. Praeterea non male de Procne versus intelligi possunt. His omnibus de causis equidem, nisi alie vili signa ab aliis indicantur, Terea fabulam Aristophani denegare nequeo. Hoc unum addo. Multa sunt nobis servata poetae fragmenta, quae cum voce *ἄλμη* cohaerent. Nam ex Holcadibus Athenaeus „*ἐν ἄλμη*“; Antiatticista „*ἀλμαίαν πικρῶν*“; e Senectute Athenaeus „*ἀλμάδας*“; idemque ex alia fabula „*ἀλμάδες*“ et „*ἀλμάδος*“, denique e Babyloniis Antiatticista „*ἀλκόν*“⁴⁾. Deinde ob eandem causam versus ex superstitionibus fabulis laudati, ut ab Antiatticista ex Vespis propter „*ἄλμαγιν*“, et a nostri lexicis scriptore „*ἀλκόν*“ e Lysistrata⁵⁾. Nonne coniectura iure nobis arridet, ex qua ab eodem omnes illas voces a grammatico antiquo ex Aristophanis fabulis collectas esse sumo. Sed quomocunque de hac re statuis, quam tennem esse ipse video, si Tereum fabulam ab Aristophane factam lexicographo credo, eamque in numero inclusam fuisse censeo, crimine credulitatis nemo me accusabit.

A lexicographo transimus ad Antiatticistam, ab Imm. Bekkero eodem volumine comprehensum; qui duas fabulas inauditas protulit, Metrophontem et Andromedam: „*Διδούσιν, οὐ δίδουσι Ἀριστοφάνης Μητροφῶντι. Λίψας ἀντὶ τοῦ λικρῶν. Ἀρ. Ἀνδρομέδα*“⁶⁾. Ac de Andromeda quidem iam Seidlerus du-

²⁾ cfr. Aristoph. Avv. v. 100 seq. „*τοιᾶντα μέτροι Σοφοκλῆς λημάνευσαι ἐν ταῖς τραγωδίαισιν ἐμὲ τὸν Τηρεῖα*“ ubi memorata digna est scholinotae annotatio: „*ἐν γὰρ τῷ Τηρεῖ Σοφοκλῆς ἐποίησεν αὐτὸν ἀπαρηθωμένον καὶ τὴν Πρόκνην, ἐν ᾗ ἔσκεψε πολλὰ τὸν Τηρεῖα.*“

³⁾ cfr. Seid. a. v. *Νικόστρατος παμικός.*

⁴⁾ cfr. Dind. Arist. fragm. fr. 366, 190, 345, 65.

⁵⁾ Bekk. Anecd. p. 110, 26; 383, 20. Bachm. p. 20, 5; 75, 14.

⁶⁾ Bekk. Anecd. p. 88, 24; 106, 24.

bitavit⁷⁾. „Nec facile inducar, ut Antiatticistae credam“; de utraque fabula Dindorfius⁸⁾ „*διδούσιν* et *λέψας* ad Aristophanem auctorem referenda esse, propter ipsam harum formarum pravitatem plane est incredibile.“ Sed causae e formarum pravitate incerte petuntur, quia ionicas formas, qualis est *διδούσιν*, apud antiquos Atticos⁹⁾, et aoristum verbi *λέψαι* *ἔλεψα*¹⁰⁾ apud posteriores invenimus, ut qua aetate esse non dici potuerint, definire difficile sit¹¹⁾. Via certissima progrediemur, si prius de scriptoris fide disceptatum erit; quam quaestionem eo minus declinamus, quia simul propter Nubes, de quibus antea diximus, est suscipienda.

Inter inedita grammaticorum scripta, quae Ruhnkenius quum Lutetiae viveret, reppererat, rettulit librum, cui titulus erat inscriptus Antiatticistae; eumque edere paratus, veterum dramatum rationi novum lumen esse allaturum credidit¹²⁾. Quod quidem quum ipse non perfecisset consilium, nuper Imm. Bekkerus eius partes in se suscepit¹³⁾. Hunc libellum contemplantibus nobis primum scripturae vitia plurima sese offerunt; quorum collectionem qui Bekkeri commentarios inspicit, sibi potest ipse facere. Antiphontem et Antiphanem esse in codice confusos, quum iam Ruhnkenius animadvertisset; vitii originem esse ultimas litteras praetermittendi consuetudinem indicavit nuper Bekkerus, hac ex codice enotata scriptura „*Av-*

⁷⁾ Seidl. de Arist. fr. p. 24.

⁸⁾ Diad. Arist. fr. p. 9.

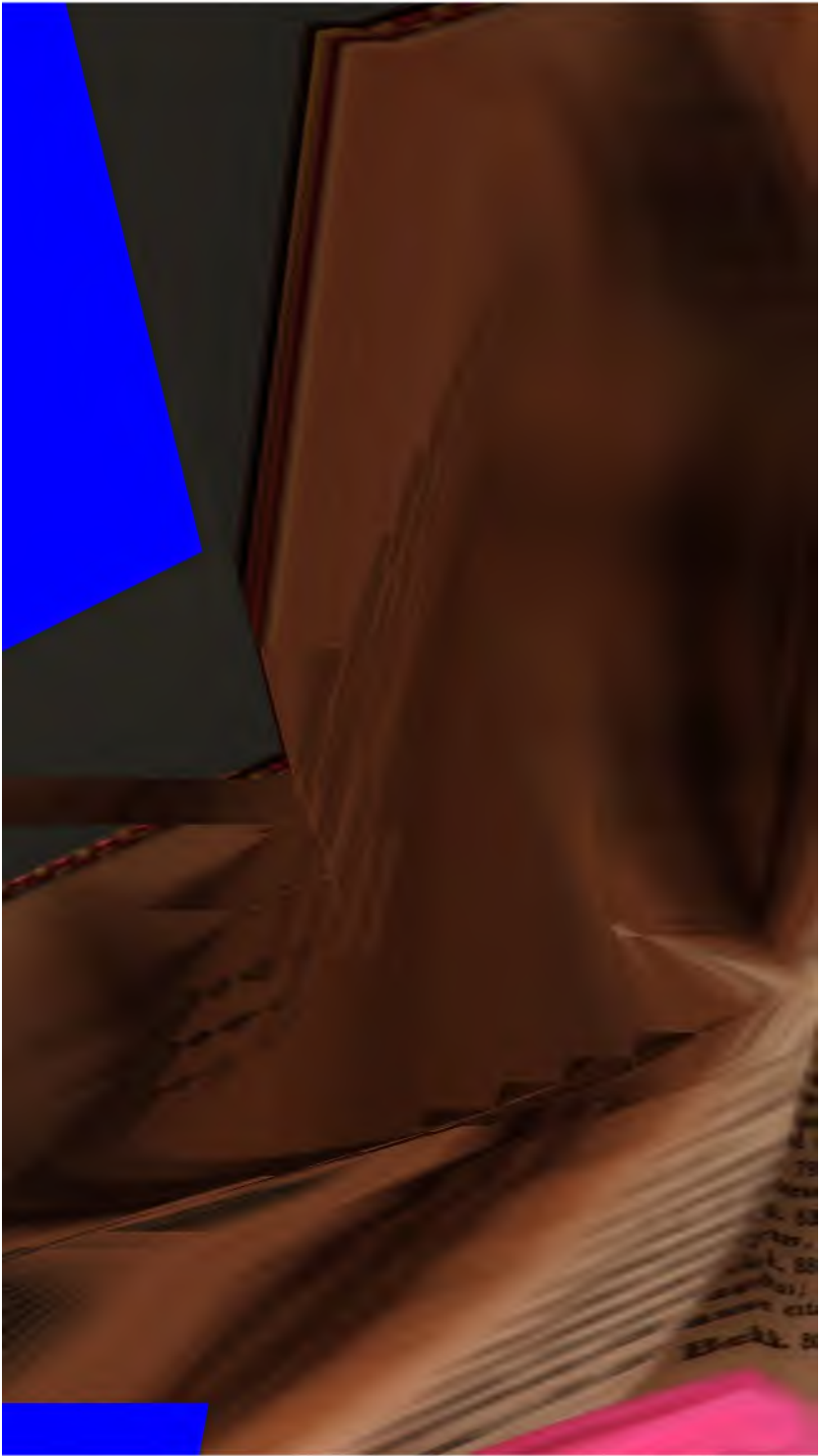
⁹⁾ cfr. Buttm. Ausführ. Griech. Sprachlehre I, p. 523. II, p. 426.

¹⁰⁾ Ib. II, p. 181.

¹¹⁾ Accedit, quod Aristophanes interdum formis usus esse videtur, ut esse irrideret; quas imprimis e tragicis aliisque poetis petebat, „*τὸ ἐν ὄρεσι καὶ ἐν ἀκρίδι, ἐπεὶ Ἀριστοφάνης παρεμφαίνε ἐν Εὐρήῃ ἐν μῶμῳ Σοφοκλέους προειλημμένον, ὡς ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ ἔστιν*“ (Cicero ad Theodora in Bekk. Anecd. p. 1364. cfr. Pac. 354. Vespp. 1681. — Ac praeterea homines loquentes inducit, qui dialecto minus Attica utantur. Haec et plura etiam, quominus omnis difficultatis in iudicando expertes simus, efficiant.

¹²⁾ Bergmann praefat. ad Dav. Ruhnken. Opusc. p. XIX seq. ed. Friedem.

¹³⁾ Bekk. Anecd. I, 75—117. III, 1074 seqq.

reperitur, tres a nostris exemplaribus absent. ²⁵⁾ E Vespi *ἐπιπέμπω* recte excitatum est ²⁶⁾. E Pluto denique quicumque loci laudantur, uno excepto, ad alteram videntur pertinere fabulam ²⁷⁾. Postremo *ἐκπεφασίαι* in Ecclesiasticis inveniri contendit et propterea maxime est a Dindorfio reprehensus; qui usam propter errorem, quia vox in Avibus legitur, parum accuratum hunc grammaticum vocat ²⁸⁾.

Prætersa enim non pauca ex amissis fabulis servata sunt quorum quæ ex Amphiarao, Babylonis, Gerytade, Dastaleniibus, Dramatibus, Thesmophoriasticis secundis, Holcadibus et Pluto secundo petiit, inter fragmenta Aristophanis Dindorfius rettulit, quia plurima ab aliis scriptoribus confirmantur ²⁹⁾. Sed contra alia fragmenta dubitationes movit; de quibus deinceps exponamus. Ac primum quidem de Nubibus dicendum est, e qua fabula tres notantur voces, *βρῦν*, *ζυμῆσασθαι* et *κόλασμα*; duæ posteriores ex Nubibus, nulla addita voce; prima ex secundis Nubibus excitata ³⁰⁾. *Ζυμῆσασθαι* autem ita est comparata, ut fere indubitanter eam corruptam esse affirmem; quia talis verbi apud alios scriptores nullum vestigium. Nam nemo facile cum Schneidero, quum nulla reperiat scripturae varietas, pro *ζυμῆσασθαι* *ζωμῆσασθαι* scribet eamque verbi formam cum alia in eodem libro reperta, *κρέα ἐξωμευμένα*, componet et ad verbum *ζωμεύω* referet. Quare restituendam esse credo *ζυγώθρισον* for-

²⁵⁾ Bekk. 83, 1. „ἀρχαϊκῶς ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου“, quibus si conferantur, quas 22, 30 leguntur „ἀρχαῖα φρονεῖν ἀντὶ τοῦ ἐπίθῃ καὶ παρὰ φρονεῖν· τὸ γὰρ ἀρχαῖον ἀπὸ τοῦ ἐπίθους· ἔλεγον δὲ τοὺς ἀρχαίους καὶ Κρόνους καὶ Κόδρωα“ et 449, 10 „ἀρχαῖκόν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν δύο ἢ. Νεφέλιος Ἀριστοφάνησ· οἷς κωμῶντες εἰ καὶ φρονεῖς ἀρχαῖκῶς“, nemo dubitabit, in his omnibus locis grammaticorum dictum esse de vs. 881. De voce ἀντιλογῆσαι iam supra locutus sum. Bekk. 78, 5. De duobus reliquis locis et secundis Nubibus paullo post exponamus.

²⁶⁾ cfr. 110, 26; Vespp. 331.

²⁷⁾ Bekk. 84, 6. Ar. Plut. 325.

²⁸⁾ B. 97, 14; Avv. 773; Dindorf. Ar. fragm. p. 19.

²⁹⁾ B. 82, 15; Dindorf. p. 76; B. 80, 14; D. p. 62; B. 107, 23; D. 115; B. 104, 23; D. 52; B. 105, 21; D. 133; B. 88, 28; D. 147; B. 82, 23; D. p. 163; B. 78, 11; D. 79; B. 113, 11; D. lb. et p. VI.

³⁰⁾ Bekk. 98, 1; 105, 2; 85, 28.

nam; de qua saepe grammatici exposuerunt ³¹⁾. Multo minus negotiū facit *κόλασμα*. Ea enim vox quum apud Atticos reperitur scriptores nihilque miri et singulare contineat, sine dubio scripturae vitio, non errore scriptoris invecata est. Scribendum est *κολάσαι*, eaque vox notata propter Atticas formas *κολῆ* et *κολαμένους* alibi spud Aristophanem repertas ³²⁾. Restat *βρῶν*, quae in nostris Nubibus occurrit ³³⁾; et ex eadem parte est petita, quam ut supra vidimus Athenaeus et quem secutus est, grammaticus post doctam fabulam mutatam esse ab Aristophane crediderunt. Ac propterea maxime magni est hoc momenti, quod quanquam ea pars ab illis nondum est indicata; necessario tamen ex illorum sententia mutatio sumenda est. Nam si colloquium inter *ἄδικον* et *δίκαιον λόγον* pestea est invecatum, quaecumque cum eo cohaerent, non minus sunt ad alteram editionem reiicienda. Omnia autem, quibus pater a filio primum verberatur, dein verbis superatur, spectant ad *λόγον ἤτων*, ut ea res nostram sententiam supra expositam confirmet. Quae si vere sunt a nobis disputata, propter Nubes certe non erat grammaticus reprehendendus negligentiaeque accusandus. Reliquis autem abusum esse, ut suam firmaret reprehensionem, Dindorfium, omnes, puto, confitebuntur. Quis enim illi assentietur, si *ἐπανορθώσασθαι* a Thesmophoriazusiis secundis exclamabit, quoniam in *Lysistrata ἐπανορθώσαιμεν* legitur? Cui cum Dindorfio *καταλαλεῖν* ex *Γήρῳ* laudatum in ea fabula non lectum *Μαιε* videbitur, quia *καταλαλεῖν* in *Ranis* occurrit? Denique quod ex *Πηλαργοῖς* „*ὀβολίας ἄρτους*“ excitatur, notaturque apud Athenaeum ex *Γεωργοῖς* „*ἄρτος ὀβολίας*“: propterea nemo antitisticistam erroris arguet ³⁴⁾. Restat igitur ex vitiis ab Dindorfio repertis unum tantum modo *ἐκπεριδιείσαι*, quod non ad *Ecclesiazusas*, sed ad *Aves* pertinet.

³¹⁾ cf. Schneid. in *Lex. a. v. ζῶσιον*, et *Ar. Nubb.* 735. Adde *Suid.* a. h. v. aliosque grammaticos, ab Interpretibus indicatos.

³²⁾ cf. *Nubb.* v. 7. *Equitt.* 454. *Vespp.* 244 et *Intpp.*

³³⁾ cf. *Nubb.* 1362. Nam *βρῶν* esse pro *βρῶ* scribendum ipsam illud *κωμῶν* ostendit.

³⁴⁾ *Dindorf.* *Arist. fragm.* p. 19.

Quae quum ita sint, scriptoris scripturaeque erroribus non deficientibus, profecto cautio erit adhibenda; ne Metrophonte et Andromeda laudatis decipiamur. Ipsum autem scriptoris consilium, formas e diversis scriptoribus, contra normam Atticam adhibitas, conquirendi, non raro effecit sine dubio, ut lubenter arriperet, si quo in loco diversa scriptura extabat. Quam ob rem eo minus hanc solam ob causam fabularum nomina ad alium poetam ferre debemus. Exemplo rem declarabo. In Ecclesiastica est vulgata scriptura v. 1145: „καὶ μὴ παραλείψης“, quam recentiore aetate Invernizius revocavit; alii autem correxerunt „καὶ μὴ παραλείψεις“. At nonne facile formas ἔλειψα usum ex hoc loco posses demonstrare valle? Nihil igitur causae est, Andromedam Aristophanis fabulam non agnoscendi. Sed eius nomen in Thesmophoriaeasius occurrit, ubi Aristophanes Euripidis Andromedam eludit. Ibi hanc legimus versum 1134:

μὲμνησο Περσεῦ μ' ὡς καταλείψεις ἀθλίαν.

Quantquam nulla est in nostris libris varietas scripturae; tamen non mirum foret, si in veteribus exemplaribus ita scriptum extaret:

μὲμνησο Περσεῦ μ' ὡς καταλείψας ἀθλίαν

quod exquisitum loquendi genus quum optime versum conveniat, si Aoristi usus certior esset, vix me cohibere possem, quia hanc veram esse et a poeta profectam scripturam censerem. Id autem quanquam me facile obtenturum esse spero, ad hunc locum spectare nostrum grammaticum potuisse; tamen ut in sola coniectura positum ipse non accipio.

Metrophontis nomen ne simili quidem artificio labefactari potest. Revocat mihi in memoriam historiam de Metrophane a Suida narratam⁵⁵). Qua re quanquam incertos esse fabularum titulos, Metrophontis et Andromedae semel modo commemoratos video: tamen equidem eos excludere numero minime audeo.

⁵⁵) Is enim talia narrat „Μητροφάνης, ἔκγονος Λαγάρου· ὃν διὰ τὸ παισὶν εἶναι σῆκιος ἀνεφθίγγετο βοῶν· ἐγὼ αἰμί, ἔφη, Ἀριστοφάνης ὁ φαλακρός. οὐπο τι τῶν τοιούτων ἀνηκοῶς· ἐπεὶ δὲ οἱ ἀκούσαντες ἀνέκρινον ὅ,τι εἰποι, μηδὲν εἰδέναι τῶν εἰρημάτων δύνανται.“

XXX.

Pergimus in recensendis fabularum Aristophaniarum nominibus. Quo in negotio non dici potest quoties in magna errandi periculum coniciamus et de fontium tenuitate queri cogamur. Quaecumque enim comperta habemus, ex grammaticorum et lexicographorum libris accepimus didicimusque, qui propter rerum tractatarum excitatorumque locorum copiam et multitudinem, licet accuratissime et diligentissime in tam utili instituto versarentur, erroribus erant obnoxii. Verum vel frequentius mala velustarum membranarum conditione impedimur, Quam ob causam hac tota in quaestione quasi inter Scyllam et Charybdim pendemus; dum pari diligentia fugere debemus et in reiiciendis testimoniis temeritatem et in defendendis anilem superstitionem. Hoc igitur quam maxime exoptamus, ut medium quoddam sequamur, quod ab utroque vitio pariter sit coniunctum. Sensi autem has difficultates cum saepe, tum imprimis illo tempore, quo de Aristophania Glauco quaerebam, de quo Dindorfius ita loquitur³⁶⁾ „sequitur *Γλαῦκος* fabula nimis quam levi munita auctoritate unius Pollucis, grammatici minime accurati, qui III, 43 verbi *διαπαρθενεύειν* usum explicans „*Ἀριστοφάνης*“ inquit „*Γλαῦκος, Καλύψας καλύμματος τριβανίου διαπαρθένευσα*“. Qui nisi in nomine fabulae erravit, erravit autem hoc modo saepissime, Aristophanem pro Eubulo, cuius hoc nomine fabula extitit, nominasse videtur. Aristophani tamen si quis credulus tribuere perget“ etc. Ac primum quidem vellem ab imperita et temeraria scriptoris reprehensione abstinisset, cui antiquitatis amici et perscrutatores magnam rerum utilissimarum cognitionem debemus; quemque brevi ante Glaucom commemoratum recte Thesmophoriazusas Aristophanis excitasse viderat³⁷⁾. Deinde in minorem vituperationem incurreret, si modo unam dubitationis suae causam dixisset. Sed nihil omnino stultit, quod oratione dignum esset; ac ne difficultatem quidem totam explicavit. Nam quanquam idem Pollux *Γλαῦκον*

³⁶⁾ Dindorf. Arist. fragm. p. 8.

³⁷⁾ Arist. Thesmoph. v. 480.

fabulam alibi Eubulo tribuit, versusque ex ea laudat quatuor³⁸⁾: tamen, apud Athenaeum in Epitoma eodem versus Antiphani tributos reperimus, idque ita, ut Antiphanes Eubulo opponatur³⁹⁾. Schweighaeuserus autem apud Athenaeum versus Eubulo tribuendos ex eiusque *Γλαύκῳ* petitos, erroremque ab Epitomatore admissum esse suspicatur⁴⁰⁾; alii editores aliam viam ingressi sunt⁴¹⁾. Quid autem, si utrumque et Antiphaniem et Eubulum eo nomine fabulas scripsisse coniecimus? Age, eius rei ostendendae periculum faciamus. Glauci nomen non rarum est apud poëtas. Euanthis, poëtae epici, *εἰς τὸν Γλαῦκον ὕμνος*; commemoratur⁴²⁾. Est Aeschylī fabula, *Γλαῦκος Πόντιος* inscripta, quae ad eum Glaucum spectat, qui ex piscatore marinus deus factus esse fertur; ac nude interdum *Γλαῦκος* appellatur, quem eundem Pindarus quoque carmine celebravit⁴³⁾. Iam inter Antiphani fabulas, ab Athenaeo excitatas, quum una inveniatur *Ποντικός* inscripta⁴⁴⁾; quanquam inscriptio, collata cum eiusdem poëtae Physiognomico, Protreptico, aliisque multis, nihil inepti et miri habet: nonne coniecturam, ex qua pro *ἐν Ποντικῷ* scribimus *ἐν Ποντίῳ*, ut *Γλαύκῳ* omissum putetur, non prorsus improbabilem mecum erunt qui statuunt. Tamen nihil decernam; si in altera inscriptione *ἐν Ποντικῷ* esset, quod offenderet, aut si ulla scripturae varietas in Athenaei libris notaretur, confidentius locuturus.

Praeter Eubulum et Aristophanem *Γλαῦκος* fabula Cratino tribuebatur apud Athenaeum⁴⁵⁾. Sed iam dudum Schweighaeuserus notavit, membranas ibi non *γλαύκῳ* habere, sed *γλαῦκον*,

³⁸⁾ Pollux, VI, 67.

³⁹⁾ Athenaeus I, 28, d.

⁴⁰⁾ Schweigh. Ind. Auct. IX, p. 34.

⁴¹⁾ Id. Animadv. I, p. 211 seqq.

⁴²⁾ Athen. VII, 296, c. Non inutile erit, ut credo, cum veribus ab Athenaeo Antiphani, a Polluce Eubulo tributis, comparasse, quae ibi p. 295, c. ex Antiphani *προβερσι* excitantur.

⁴³⁾ cfr. Strabo p. 447 (686 seq.). Paus. Boeot. cap. XXII extr. Phoc. c. 4. Athen. III, 87 a. cfr. Interpp. Add. Herm. Opusc. II, p. 64 seqq.

⁴⁴⁾ Athen. VII, 302, f.

⁴⁵⁾ Ibid. II, p. 68, a.

DE ARISTOPHANIS VITA. οοοιχ

eamque scripturam suo iudicio probavit. Quare neque Casaubonus recte scripsit:

οὐ παντός ἀνδρός ἐστὶν ἀρτύσαι καλῶς

neque Valckenarius, cui Schweighaeuserus assentitur, iure suo γε particulam addidit, et hanc commendavit scripturam:

οὐ πρὸς γε παντός ἐστὶν ἀρτύσαι καλῶς,

neque Meinekius, qui numeros esse trochaicos detexit, bene ita scribendum monuit:

γλαῦκον οὐ πρὸς παντός ἐστὶν ἀρτύσαι καλῶς ν —.

Nam vix dubitare possumus, quin locum recte ita restituamus:

γλαῦκον οὐ πρὸς παντός ἀνδρός ἐστὶν ἀρτύσαι καλῶς

coniunctis Casauboni Meinekiique coniecturis⁴⁶⁾.

Maiore iure *Γλαῦκος* adscribitur Anaxilae, comico poetae, apud Pollucem⁴⁷⁾; quare Schweighaeuserus erravit, cum argumentum tragoediae magis, quam comoediae, idoneum esse contenderet. Inter Romanos Cicero poema in Glaucum edidit⁴⁸⁾.

Redimus ad Aristophanem. Verba ipsa, quae notavit Pollux, ab eo proficisci potuerunt. Sed quia verisimile est, ex errore aut a Polluce aut ab Epitomatore Athenaei commisso Glaucum fabulam esse Eubulo Antiphanique tributam: hoc quoque in loco fortasse Antiphani nomen restituendum esse suspicari possemus. Haud absque magna dubitatione eam rem manere, quum nemo non videat⁴⁹⁾; equidem non possum quin Glaucum quoque Aristophani adscribam.

Ab Glaucio ad alias fabulas in Pollucis libro Aristophani

⁴⁶⁾ *Cf.* Valck. ad Herodot. VII, 153; Schweigh. ad Athen. T. I, p. 454; Meinek. Q. Sc. I, p. 22 seqq.

⁴⁷⁾ Pollux IX, 29.

⁴⁸⁾ Plut. Cicero. Vit. cap. 2 „καὶ τι ποιημάτων ἐν παιδὸς αὐτοῦ διασώζεται Πόντιος Γλαῦκος, ἐν τετραμέτρῳ πεποιημένον“. Erravit igitur Scherpez. ad Strabon. p. 447 „forte Aeschylī drama in Latinam linguam transtulisse Ciceronem“ suspicatus. Nec ad Aeschylī imitationem carmen composuisse putandus est.

⁴⁹⁾ Ipsum illud vocabulum „διεπαρθένησα“ Aristophani, qui similia finxit, praeclare convenit. Ac quod plures comici poetae mediae aetatis comoediae Aristophani reperta imitantur, et idem argumenta tractarunt, sumi potest aptissime.

adscriptas transeundum est. Agonistas nihil esse, sed in Tagonistas mutandos, ex Falcenburgii codicis vera scriptura constat ⁵⁰⁾. Erat, qui Callippidem fabulam Aristophanis esse putaret ⁵¹⁾, idque ex his Pollucis verbis suspicaretur „ὄλον τὸ κόρημα· καλεῖται δὲ οὕτω καὶ τὸ σκεῦος καὶ τὸ κάθαγμα τὸ κορούμενον· (τὸ δὲ φῆμα κορεῖν ἂν λέγοις) καὶ τὸ μὲν σκεῦος (καὶ φῆμα) ὑπὸ Εὐπόλιδος εἴρηται ἐν τοῖς Κόλαξι „τοῦτε λαβὼν τὸ κόρημα τὴν αὐτὴν κόρει“. τὸ δὲ κορούμενον ἐν Σκηναῖς καταλαμβάνουσαις Ἀριστοφάνους

„ὡσπερ ἐν Καλλιπιδῷ

ἐπὶ τοῦ κορήματος καθέξομαι χαρὰι.“

Sed accurate verba contemplanti omnia ad Aristophanis fabulam, Σκηναῖς καταλαμβάνουσαι inscriptam, pertinere videbantur; in quam sententiam ipsius Hemsterhusii animus propendebat. Quae ad proverbialem locutionem intelligendam necessaria sunt, omnia Pollucis editorum protulit diligentia. Minus apte igitur Meinekius Strattidis nomen invehere voluit, quod Dindorfius quoque assensu suo probavit ⁵²⁾. De fabulis Ἀγήρωρ, Ἀσκληπίος, Ἡνίοχος, Κόνυλος, Ὀβριμος, aliisque a Brunckio merito sublatis non est quod loquamur.

A Polluce ad Athenaeum progredimur; cuius in libris Aristophanis nomen cum nomine Aristophontis confusum legitur; quae confusio facile eriri poterat, si quod supra factum esse vidimus, ultimae litterae omittentur. Hac ratione Ἰατροῦς fabula in Epitoma; et apud ipsum Athenaeum Ἰνθαγοριστός et Φιλωνίδης Aristophonti demptae dataeque erant Aristophani ⁵³⁾. Fabula Ἰατροῦς inscripta ⁵⁴⁾ praeterea tribuitur Antiphani, cum quo simili de causa saepe nostri Comici nomen commutatum est ⁵⁵⁾. Quas quum omnia facili negotio absolvantur, alia

⁵⁰⁾ cfr. Poll. VII, 168; Dindorf. Arist. fr. fr. 436 p. 182.

⁵¹⁾ Kühn ad Polluc. X, 28 „de huiusmodi hominibus fabulam edidisse videtur Aristophanes inscriptam „Καλλιπιδῆς“. Ad quem Callippidem Strattidis fabula pertineat, docuit Meinekius Qu. Sc. II, p. 66.

⁵²⁾ Dindorf. de fragm. Arist. p. 175 seq.

⁵³⁾ cfr. Athen. VI, 238; IV, 161; XI, 262; Dindorf. p. 10.

⁵⁴⁾ cfr. Athen. IV, 175, a.

⁵⁵⁾ Ita Πρώγονοι Athen. VI, 238. Καθαροδός VIII, 342 Antiphani erant creptae; contra falso tributa Πείσις VI, 222.

sunt, quae maiores nobis difficultates excitent. De Delia fabula ita loquitur Dindorfius „non plus negotii facit Delia apud Athenas VIII, p. 373, a. Etenim ipsum Deliae nomen indidicio est, novae comediae fabulam designari, sive ea Antiphania, sive alius fuit“, quibus in verbis brevis sane est Vir Doctus, sed tam parum accuratus, ut novae comediae Antiphaniem annumeraverit, quem mediae omnes comediae poetam appellarunt. Verba autem ipsa scriptoris, qui nominatus est, nihil nobis argumenti praebent, ex quibus aliquid certi colligi possit. Nos primum de Aristotele Delionumque civitate, deinde de grammatico Aristophane cogitavimus; sed nihil eruere potuimus. Quare neque recitare, neque probare hanc fabulam audeamus.

Ipsae Athenaeus incertus haeret, cui *Πόλεις* et *Σκηναι* tradendae sunt⁵⁶); quare nos quoque, quorum sint ea dramata, non discernimus; id tamen sine omni dubitatione affirmamus, grammaticorum numero ea esse includenda. Nam si eas receperunt comedias, quas spurias esse ipsi sciebant, nonne absurdum fuisset, eas non recipere, quas Aristophaneas esse non certo compererant? Quare de his quoque minus recte disputavit Dindorfius⁵⁷), qui sui ipsius consilii oblitus, de eorum auctore vero, non de comediae numero Aristophanis loqui instituit.

Multo prudentius de Dramatibus fabula G. Dindorfius exposuit, difficultatesque plurimas superavit⁵⁸). Quia enim quibusque modis grammatici loqui solent, *Δράματα*, *Κένταυρος*, *Νιοβος*, *Δράματα ἢ Κένταυρος*, *Δράματα ἢ Νιοβος* duas fuisse fabulas suspicatur, duobus titulis inscriptas, quarum altera *Δράματα ἢ Κένταυρος*, altera *Δράματα ἢ Νιοβος* plene appellanda fuerit. Ut omissis *πρῶτος*, *δευτερος*, dicunt fere semper *Θεσμοφοριάζουσαι*, ita *Δράματα* nude et simpliciter dixisse censendi sunt. Codicis Veneti secundum Niobum optime ex scripturae vitio explicavit, Hermanni ingeniosa coniectura adiutus.

⁵⁶) cfr. Athen. III, 86, e; IV, 140, a; XIV, 628, a.

⁵⁷) Ita enim loquitur „sed hi quidem et fluctuatione inter diversos poetarum auctoritatem suam elevant, nec satis idoneas suarum opinionum causas habuisse videntur“, quae iure suo reprehendit Hermannus, Leipz. Literaturz. I. I. p. 1621.

⁵⁸) cfr. Arist. fragm. p. 13 seqq. add. p. IV. et p. 85.

Superest ut de Aeolicone secundo verba faciam; quam ex Athenaeo Dindorfius quum recepisset, nuper Hermannus reiecit⁵⁹⁾. Ac profecto ingeniosa est et Grauertii, qui fragmentum, quod primum est apud Dindorfium, cum decimo quarto coniungere voluit, et Hermannii sententia, qui qualis fuerit ea coniunctio ostendit. Quare quanquam quae ab Hermanno praeter adiciuntur causae, eae omnes non multum valent, ut magnum ego eius coniecturas fundamentum reperire non potuerim; hanc tamen fabulam incertioribus adnumerare satius duxi.

Postquam hac via quae ab Athenaeo solo Aristophani tradita reperuntur, pertractavimus dramata, pauca, quorum nomina apud alios existant, brevi perstringere animus est; *Βεφθός* enim, *Απόλων* et *Νίκας* alibi condita esse a poetis, satis est cognitum⁶⁰⁾. Memoratu autem dignum est Basilii scholion ad Gregorium Nazianzenum⁶¹⁾, quod Bastius edidit in praefatione ad Greg. Corinthium p. LIII. „*σπιβάς, στρωμένη, χαμακοίτων, ως Ελληνικός ο άτυπιστής και Αριστοφάνης έν Στρατείας ό κωμικός και έν Δραπέτσι Κραίνος*“. Qui ex his verbis fabulam „*Στρατεία*“ inscriptam efficere vellet, ex Dindorfii sententia mirum quantum a veritate aberraret. Quid? si Basilus, qui nomen Irenaei scripserat, ubi ad Aristophanem venit, pro Pace (*Ελένη*) ioco *Στρατείας* nominabat fabulam. Tamen nos non audeamus, titulum reicere.

Nunc demum, posteaquam omnia accurate percensuimus, Aristophanearum fabularum indicem apponamus hunc:

- I) *Αλοοοίκων.*
- II) *Αμφιάρεως.*
- III) *Ανάγυρος.*
- IV) *Ανδρομέδα.*
- V) *Αχαρνής.*

⁵⁹⁾ Hermann. Leipz. Literatz. I. I. p. 1619.

⁶⁰⁾ Dindorf. p. 6 et 9.

⁶¹⁾ Dindorf. p. 10 „antiquioris grammatici, ex quo haec deprepta sunt, haec fuit sententia, *σπιβάδος* etiam in militia-usum fuisse“. Eam coniecturam propterea non probo, quia tota orationis indoles fabulae Aristophanae nomen postulat.

- VI) Βαβυλώνιοι.
 VII) Βάνταροι.
 VIII) Γεωργοί.
 IX) Γήρας.
 X) Γηροτάδης.
 XI) Γλαῦκος.
 XII) Δαίδαλος.
 XIII) Δαιταλῆς.
 XIV) Δαναῖδες.
 XV) Δηλία.
 XVI) Δράματα ἢ Κίνταυρος.
 XVII) Δράματα ἢ Νιοβος.
 XVIII) Εἰρήνη πρώτη.
 XIX) Εἰρήνη δεύτερη.
 XX) Ἐκκλησιάζουσαι.
 XXI) Ἐρεχθίδης.
 XXII) Ἴφρες.
 XXIII) Θεσμοφοριάζουσαι πρώτηαι.
 XXIV) Θεσμοφοριάζουσαι δεύτεραι.
 XXV) Ἴππῆς.
 XXVI) Κώκαλος.
 XXVII) Λήμνιοι.
 XXVIII) Λυσιστράτη.
 XXIX) Μητροφῶν.
 XXX) Ναναγός.
 XXXI) Νεφέλαι πρώτηαι.
 XXXII) Νεφέλαι δεύτεραι.
 XXXIII) Νῆσοι.
 XXXIV) Ὀλκᾶδες.
 XXXV) Ὀρνιθες.
 XXXVI) Πελαργοί.
 XXXVII) Πλούτος πρώτητος.
 XXXVIII) Πλούτος δεύτερος.
 XXXIX) Ποησίς.
 XL) Πόλις.
 XLI) Πολύιδος.
 XLII) Προάγων.

- XLIII) *Σκευαί.*
 XLIV) *Σκηναί καταλαμβάνουσαι.*
 XLV) *Στρατεΐαι.*
 XLVI) *Σφηῆρες.*
 XLVII) *Ταγηνισταί.*
 XLVIII) *Τελμησῆς*
 XLIX) *Τηρεύς.*
 I.) *Τριφάλης.*
 LI) *Φοίνισσαι.*
 LII) *ᾠδαι.*

Apparet igitur primum, nondam omnia nos Aristophanis dramata novisse. Sed quod maximum est, protinus aliud quid percipitur, quod ad hoc usque temporis momentum prorsus incognitum fuerat. Nam primum aptum est, quod grammaticus Bekkeri annotavit „*Ἀριστοφάνης ἐν τῷ θ' Ἰήρῳ*“, quia vere nona est haec fabula ⁶²⁾; ac deinde non minus consentaneum, quod argumenti scriptor de Avibus protulit „*ἔστι δὲ λέ.*“ Iam videmus, frustra Suevernium ex illo numero tempus, quo Ἰήρῳ docta fuerit, eruere suscepisse; frustraque Dindorfium eos numeros correxisse ⁶³⁾. Omnia optime cohaerent, atque se invicem confirmant. Monemus tamen, nos *Νεφέλας δευτέρως* quanquam dubias, ut numeros aptos redderemus consulto non omisisse. Mihi verisimillimum est, excidisse fabulae inscriptionem, adhuc nobis incognitam.

Quae quum ita sint, maiorem numerum quinquaginta quatuor fabularum tuenti mihi, nisi egregie fallor, nemo in posterum adversabitur. De singulis rebus a me tractatis dubitatio oriri potest; universe nemo aliter statuet.

XXXI.

Aristophanis vita ab historia Atheniensium animo et cogitatione separari nequit videturque mihi perbeata simul et infelicissima fuisse. Beatam enim illius vitam praedico, qui in urbe habitavit, quae rerum gestarum magnitudine et splendore nulli infe-

⁶²⁾ Bekk. Anecd. I, p. 430, 15 seq.

⁶³⁾ Suevernus de Senect. p. 24. Dind. Arist. fragm. p. 104 et p. 37 seq.

DE ARISTOPHANIS VITA. cccxy

rior est; qui tempora vidit maximorum virorum proventu ornatissima; cui per vim ingenii patriae salutem consulere, viros inhonestos iusta irrisione et reprehensione coercere, honestos summis laudibus celebrare licuit; qui denique ab inexhausto veræ poësis fonte instructissimus omnes omnium popularium animos capere ac delinire, et ut res optimas quasque patriæque urbis salutem maxima cura sequerentur, incitare et inflammare potuit. Quarum omnium rerum quum participem esse factum Aristophanem inter eruditos constat; iis auditis ne nos decipi patiamur, eidem viro quae evenerint tristia et iniucunda, contemplari non dubitabimus. Quodsi enim quae Aristophanis aetas vidit, perpendimus omnia memoriaque singula repetimus Atheniensis republicae mala; si quae poëta vehementissime exoptavit conatusque est eximia animi indole sua efficere non obliviscimur: mediis in lusibus facetiisque fundendis dolore eum pressum deiectumque ipsi simul cum eo dolentes animadvertimus. Quamquam enim libentissime est ab Atheniensibus in theatro visus et auditus: tamen frustra suo eos consilio ad optima quaeque cohortatum esse, urbis historia docet. Itaque quod Aristotelem, summum philosophum, quem Athenis recedere coegerant, dixisse ferunt ⁶⁴⁾

Ὅρχην ἐπ' ὄρχην γηράσκει, σῦρον δ' ἐπὶ σῦρον,

id is quoque, qui huius viri virtutes contemplatur, propter ipsum non exclamare non poterit. At profecto quemcumque bonum rei publicae Athenis, dum bellum Peloponnesiacum gerebatur, vivere videmus virum: eum magna quidem cum vi prodeuntem admiramur; sed mox senescentem et post brevem vitam concidentem et evanescentem conspiciamus.

Non procul a Cimonis morte natus, felicissimoque ita ac iucundissimo rerum contra Persas bene gestarum aspectu privatus; quam tandem ad eam aetatem pervenisset, qua poterat prima comoedias docere: illum quoque magnam virum de yta recedere vidit, qui etsi a vetere disciplina remotus ipse, tamen res Atheniensium suo nutu praecclare gesserat et gubernarat ⁶⁵⁾. Dilecta deinde patria, quietis antea et tranquillitatis plenissima,

⁶⁴⁾ cfr. Vita Aristotelis ab Ammonio scripta p. 4.

⁶⁵⁾ cfr. Plat. Pericl. c. 39. Thucyd. II, 68.

nunc pessimis turbulentiſſimorum hominum conſiliis tradita, Cleonibus, Hyperbolis, Agyrriis miſere afflicta et in maximas tempeſtates mediumque omnium rerum certamen atque diſcrimen coniecta: tanto coepit opere perturbari, ut omni, quam obtinuerat, ſplendore et maiestate ſenſim exueretur. Virilis autem aetatis prima initia ut in tempora a diſciplinæ optimæ laude deſueta inciderant: ita, malis et infortuniis ſemper auctis et amplificatis, vitæ exitus poſt inſtitutam Antalcidæ pacem in triſtiſſimam venit patriæ conditionem. Tamen vitæ eius duas maxime partes fuiſſe, quarum altera felicior, altera infelicior putanda eſt, paullo accuratius omnia contemplanti videbimus.

Praeclare eſt a Niebuhrio, Viro Magno, obſervatum⁶⁵⁾, belli Peloponneſiaci hſtoriam a Thucydide uſque ad Siculam cladem ita eſſe deſcriptam, ut ſcribendi genus Thucydidium rerum geſtarum ſublimitatem totam exprimat; poſtea ubi hſtoriae ſplendor deſinit, non temere, ſed conſilio ab eodem ſcriptore longe tenuiorem orationem eſſe adhibitam. Addi poſteſt, ſeptem illos libros Thucydidiae hſtoriae priores ab ipſo ſcriptore non obſcure inter ſe coniunctos et ab octavo eſſe ſeparatos. Non fruſtra enim, ut credo ad eam ſententiam, a qua quum primum librum ſcriberet inceperat, ſub fine ſeptimi libri rediit⁶⁷⁾. Nam quum ab initio affirmaveſſet „*μὲν τὲ ἴσασθαι πόλεμον καὶ ἐξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων*“ ſeſe praevidiſſe: Sicula clade enarrata, ita loquitur „*ξυνέβη τὲ ἴσθων τοῦτο Ἑλληνικῶν τῶν κατὰ πόλεμον τόνδε μάλιστα γενέσθαι· δοκεῖν δ' ἔμοιγε καὶ ὃν ἀκοῆ Ἑλληνικῶν ἴσμεν καὶ τοῖς τὲ κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυſτυχεſτατον*“⁶⁸⁾. Tota autem

⁶⁵⁾ Niebuhr's kleine hiſtor. und philolog. Schriften I, p. 469.

⁶⁷⁾ Thucyd. I, 1; VII, 87.

⁶⁸⁾ Eandem ſententiam alibi quoque eſſe ab Thucydide pronunſtiam, ſcholiſta coniectura aſſequitur, ab interprete propterea vituperatus, cfr. Thucyd. exempl. Bipontinum, T. V, p. 579. VI, p. 280 ſeq. Scriptum enim eſſe ab Thucydide „*καὶ οὐδενός ἑλάττω τῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ πολέμῳ ἐγένετο*“ ſuſpicatus erat, pro vulgata ſcriptura „*ἐν τῷ Σικελικῷ*“ cett. Utcumque de hiſ ſentis, — profecto autem ego hanc coniecturam probandam eſſe, minime dixerim — quae ſupra notavi, ſcholiſtas quoque intellexiſſe, e verſibus in ſeptimi libri

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXVII

eius historias praefatione eandem sententiam explanandam sibi sumpsit. Qua ex re recte, nisi fallor, annos ab initio belli ad Siculam usque cladem elapsos belli summam continere, et primam eamque splendidissimam esse eius partem a Thucydide existimatam colligimus. Altera belli pars quo modo est a viro praeclearo scribi coepta, videmus; quam autem tenuisset in persequendo opere rationem, si ad exitum ducere opus maximum fortuna permisisset, e Xenophontis quidem supplemento vix potest ac ne vix quidem comici, quia ille celeberrimus Socratis discipulus a Thucydidis sentiendi ratione animique magnitudine nimis est alienus. Nihil obstat tamen, quo minus cum Niebuhr, qui vir animo et cogitatione, si talis comparatio non nefas habenda est, Thucydidis simillimus esse mihi videtur, sumamus, ad sublime dicendi genus eum rediturum fuisse, quibus rerum gestarum magnitudo temporibus renovata est. Iam si verum est, quod verum esse affirmavimus, Aristophanis vitam ab Atheniensium aut secunda aut adversa fortuna totam pendere; eiusdem comoediae non minus quam Thucydidis historia, modo rerum angustias et asperitates, modo splendorem et maiestatem, utcumque tempora postulant, prae se ferent. Ut enim imperatoris vita, si pugnas quas commisit, si bella quae confecit, audimus, nobis cognoscitur: ita vitam comici poëtae, qualis fuerit, nisi quas docuerit comoedias et quo consilio eas ediderit compertum habemus, non possumus nobis cognitam appellare. Aristophanes autem per totam vitam Dionyso altiori suo studiorumque patri fidus alumnus mansit; sed prima tantum parte belli Pelo-

sine positis consilio, quos quoniam sententiam meam affirmant, adscribam.

*Αἱ πρὶν μέγιστα φανεραὶ εὐπραξίαι,
 ἐν συνεχῇ τρόπαια καὶ νουθεσίαι,
 αἱ τῶν μεγάλων πραγμάτων εὐπραγίαι,
 ὅφ' ἂν ἀνηνέχθησαν εἰς ὄψος θράσους
 Περσικατῶν Ἕλληνας οἱ πάλαι γόνοι
 Πρὸς δυστυχίας τῆς πανωλέθρου χάος
 Ἄρτι κατηνέχθησαν, ἀντιπνευσάσης
 τῆς εὐτυχίας εἰς μακρὰν ἀτυχίαν.*

Qui quidem verus quo tempore nati factique sint, sua indole docent; sunt tamen, si solum argumentum spectamus, loco optissimo positi.

ponnesiaci totum comoediae munus, ut exoptabat, explere poterat, allera autem poetica sua indole in patriae salutem uti minus valebat. Age igitur opus haud exiguum aggrediamur et pro virili parte quod nobis proposuimus absolvamus; ac primum quidem res priore vitae tempore a poeta gestas describere conemur.

XXXII.

Quum Aristophanes infelici successu Nubes docuisset: eas comoediae editionem paraturus, ut quam auditam visamque minus probaverant Athenienses, scriptam legentes melius cognoscere possent; et de dramatis praestantia magnifice sentiens: a reprehendis spectatoribus sese abstinere non debere ratus est. Quare eos, qui poematis pulchritudinem minus perspexerint, vituperat, neque tamen desperare sese profitetur, sed prudentes iudices propter reliquorum imprudentiam prodere nolle praemittit. Ex quo tempore enim fabula illa, in qua duo iuvenes, quorum alter *ὁ σώφρων*, alter *ὁ καταπύγων* appellatur, prodierint, optime sit audita, quam alii puellae docendam clam tradiderit: firmo quodam, ait, sese cum prudentibus fabularum spectatoribus vinculo consociatum teneri⁶⁹). His auditis, nemo non colliget, eam ipsius fabulam, quae describitur magis et significatur, quam accurate nobis monstratur, primam cum laude esse a popularibus auditam. Neque minus erit verisimilis coniectura, primam eam omnium ab Aristophane confectarum publiceque licet ab alio doctarum comoediarum extitisse. Quare scholiastis grammaticisque, id disertis verbis docentibus, lubentissime obsequimur⁷⁰); quanquam nescii, utrum eam rem mera coniectura assecuti, an nuntiis certis ex antiquitate acceptis affirmaverint. Neque est quod assensionem iis praebere nostram dubitemus, si eam fabulam *Δαιταλῆς*, Daetalenses inscriptam fuisse perhibent. Fragmenta enim ex Daetalensibus ad nos per-

⁶⁹) Arist. Nubb. 528.

⁷⁰) Schol. ad v. 529 „πρῶτον δράμα γράψας ὁ ποιητῆς ἔβηθη τοῖς Δαιταλῆς“ „διότι ἐστὶ μὲν αὐτὸ πρῶτον τῶν δραμάτων,“ ad v. 531 „τοὺς Δαιταλῆς πρῶτον αὐτοῦ δράμα.“

lata⁷¹⁾ — nam ipsa fabula ad nostram aetatem non pervenit — duo illos iuvenes, modestum et immodestum, re vera oculis nostris proponunt. Summus igitur, primam comoediam ab Aristophane confectam et publice editam Daetalenses fuisse.

Iam quo tempore Daetalenses docti sint, si quaeritur; id nonnullos annos ante Nubes factum esse ex ipsa Aristophanis commemoratione fabulae intelligitur. Certiora ex anonymi libello de comoedia scripto discimus. Is enim archonte Diotimo primam esse Aristophanis comoediam editam affirmat: qui annus primus est Olympiadis octogesimae octavae, qua Dorieus Rhodius pancratio iterum vicerat⁷²⁾. Quae quidem sententia cum ipsius poetae verbis ut praecclare convenit, ita omnibus quae aliunde scimus confirmatur, est igitur sine ulla dubitatione a nobis comprobanda. Deinde quibus festis diebus haec comoedia in scenam producta sit, quaerentibus nobis multo maior obstat difficultas, quoniam nullum eius rei testem cognovimus. Tamen fortasse locus erit coniecturae non ineptae. Quum enim inter Lenaea et Dionysia nobis eligendum sit: nonnullis rationibus ad prius festum reiicimur. Ac primum quia is qui Aristophanis loco fabulam edidit, a poeta *παις* vocatur et, ut inde colligendum est, eo tempore primam in theatrum produxit fabulam; si is, quapropter gloriatur poeta, tamen ut sua doceretur fabula impetravit⁷³⁾: vix cogitari potest, Dionysiis, quo festo dramata docere honorificentissimum erat, obscuro homini scenam fuisse concessam⁷⁴⁾. Deinde accedit, quod fabula ita est comparata, ut mox docebimus, ut magis ad Atheniensis republicae conditionem internam spectet, quam universe res Graecorum tetigerit. Permulta enim ostendant, quam Lenaeis soli

⁷¹⁾ Imprimis de illis loquor fragmentis, quae Galenus servavit in praefat. lexici Hippocratici p. 404 ed. Franz. Dind. fr. p. 41 seqq. Petr. Victor. ad Arist. Rhet. I, 1, p. 60.

⁷²⁾ Thucyd. III, 8. Ceterum cum his conferenda sunt, quae supra disputavimus.

⁷³⁾ Boeckh. de Dionys. p. 21.

⁷⁴⁾ Ita poetae verba interpretor „*μαίς δ' ἐξεθρέψατε γενναίως παῖκα δεικνύρα*“ „vos concensistis, ut doceri posset edique publice fabula mea.“

Athenienses theatrum adirent, eo festo talia proferre dramata Comicos solitos fuisse, quae ad Athenienses solos pertinerent. Dionysiis contra praeterea saepe ita erant confectae comediae, ut Graecis omnibus destinatae esse viderentur. His, causis commoti, archonte Diotimo Daetalenses doctos esse, affirmamus; idque Lencaeis factum esse suspicamur.

Sed accedimus ad aliam quaestionem, cui poeta homini primam fabulam suam publice docendam dederit; quam ut iam antes in disceptationem vocatam brevi absolvimus ⁷⁵). Anonymo enim, eum Callistratum fuisse qui docet, cur adversemur, iusta non extat causa. Morari enim non possumus scholiastas, qui ubi poeta ipse unum tantummodo nominavit, duorum nomina Philonidae et Callistrati posuerunt ⁷⁶). Univerae illi, per quos poetas sua dramata docuerit, acceperant; de Daetalensibus autem nihil scientes, dubitabant.

Caeterum ipse Aristophanes de bene audita fabula gaudet. Neque grammaticorum sententias quidquam obstat, qua secundum accepisse praemium asserunt ⁷⁷). Qui poetas cum Aristophane in arenam descenderint, primumque et tertium praemium acceperint, incertum est. Quia Aristophanes iudicium de sua fabula latum laudat, inde colligi potest, et merito alii primum esse delatum praemium et eum non Eupolin aut Phrynichum aut Hermippum fuisse, quos ab Aristophane reprehensos esse scimus, sed Cratinum aut Cratetem aliumve, quorum exempla sibi imitanda proposerat.

His expositis praemissisque, quibus in rebus fabulae argumentum versatum sit, exponendum est; quam quaestionem, quoniam fabula, fragmentis nonnullis exceptis, nobis amissa est, ita aggredimur, ut errare nos posse confiteamur, quaeque reperisse nobis visi sumus, modeste prudentioribus peritioribusque viris ad iudicandum proponamus. Nusquam enim minus decet,

⁷⁵) cfr. cap. XVIII huius commentationis. Elmsleius ad Arist. Acham. v. 855 vere statuit, qua est vir ille doctissimus in rebus historicis diligentia.

⁷⁶) Dind. de Arist. fragm. p. 40. Meineke Sc. Q. II, p. 40.

⁷⁷) Schol. ad v. 529 „ὅτι γὰρ τότε ἐνίκησεν, ἐπεὶ δεύτερος ἐκλήθη ἐν τῇ δαίματι.“

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXXI

tanquam de Apollinis tripode loqui. Sed est nobis a fabulae compositionis exordiendum.

Nomen ipsum, quod fabulae a poeta impositum est, convivarum et comessatorum multitudinem in theatro convenisse docet ⁷⁸⁾. Ac qui fragmenta propius inspicit, multis e verbis ad rem cibariam pertinentibus idem cognoscat. Non potest dubium esse, quin chorus e convivis constiterit, quia omnes fabulae, quas illa aetate noster poeta docuit, ut Acharnenses, Equites, Nubes, Vespae aliaeque, a choro nomen duxerunt. Adest autem huius rei testimonium ⁷⁹⁾, quod praebet Orion grammaticus, qui ita loquitur „καὶ Δαιταλῆς δράμα Ἀριστοφάνους, ἐπειδὴ ἐν ἱερῷ Ἡρακλέους δειπνοῦντες καὶ ἀναστάντες χορὸς ἐγένοντο“, quibus e verbis simul discimus, in templo Herculis eos comedisse, dein chori personam gessisse. Idem ab Etymologo confirmatur, qui haec habet „λέγεται δὲ δράματα καὶ τὰ ὑπὸ τῶν θεατρικῶν μιμηλῶς γινόμενα ὡς ἐν ὑποκρίσει, ὡς φησὶν Ἀριστοφάνης, ἐπειδὴ ἐν ἱερῷ Ἡρακλέους δειπνοῦντες ἐγένοντο χορὸς“, ubi ultima verba a voce „ἐπειδὴ“ male secluserit Dindorfius tanquam huc illata de explicatione vocis Δαιταλῆς ⁸⁰⁾. Nam si verba, ita ut dicta in Etymologico Magno reperiantur, accipimus: Aristophanes voce δράμα ea notione usus erat, ut comoediam in comoedia significaret. Equidem eam rem ita cogitandam esse suspicor. Primum in theatro convivae comparebant, rebusque variis in coena gestis risum spectatorum excitabant; dein illi ipsi in chorum mutati aliud drama spectantes introducebantur, quod eo nomine, δράμα, appellabatur poeta. Ceterum, ut saepe fit, in Etymologico Magno nomen

⁷⁸⁾ Ita vocem recte explicant grammatici, quorum Dindorfius verba exscripsit fragm. p. 39. Casaubonum aliter sentientem redarguit Brunckius in fragmentis Daetalsium. Ceterum cave, ne vocem ab Aristophane primo formatam credas, quae verbi causa apud Aeschylum legitur.

⁷⁹⁾ Id eum Bronckio primus communicavit Larcherus; reperitur in Orionis Etymologico a Sturzio edito, p. 49, 8. „χορὸς“ scripsi pro χοροῖς ex Etymologici loco allato, praesente Dindorfio, p. 127 et in Add. p. IV.

⁸⁰⁾ Dind. l. l. p. 127. Mihi certe haec ratio, quae non intelligimus quomodo dici potuerint secludendi, improbabilis esse videtur.

fabulae, quo ea ratione hac voce usus sit poeta, omissum erat; quod nos ex Orione facile supplebimus. Haec, quae dixi, vera esse, Suidas ostendit; qui hoc modo loquitur a. v. *Δαιταλῆς* „*δαιτυμόνες καὶ θιασῶται καὶ συμπόται καὶ οἶον συνδαταλῆς* οὕτως Ἀριστοφάνης ἐπιδείπνιον βασιλεὺς θέαν τοῖς Δαιταλεῦσιν ὡσπερ ἀξιόλογον χαριζόμενος τοῦτ' εἰδείκνυε.“ Ita certe in Frobeniano Suidas exemplari legitur. Profecto miror, ea verba neque a Brunckio esse neque a Dindorfio inter Aristophaneae fragmenta relata, quae quo praeterea trahant, non habent. Sunt quidem corrupta, sed ita, ut facillimam admittant sanandi rationem, faciliorem, quam multa alia, quae apud alios scriptores inveniuntur fragmenta. Nam si ipsa per se contemplamur, ita corrigenda videri possunt:

*ἐπιδείπνιον βασιλεὺς θέαν
τοῖς δαιταλεῦσιν, ὡσπερ ἀξιον λόγου
χαριζόμενος — — — τοῦτ' εἰδείκνυε.*

Quae si comparantur cum Etymologici dictis, *δραμα*, de quo expositum est, bene potest aptari ad *ἐπιδείπνιον θέαν* et, ut dicam quod sentio, tertio versui addi:

χαριζόμενος τὸ δράμα τοῦτ' εἰδείκνυε.

Haec igitur esse credo *τὰ ὑπὸ τῶν θεατρικῶν μμηλῶς γινόμενα*, *ὡς ἐν ὑποκρίσει*; hanc *ἐπιδείπνιον θέαν*. Neque dubium esse potest, quale illud *δραμα* fuerit. Ipse enim Aristophanes duo iuvenes descriptos summam fabulae effecisse indicat. Summo iure igitur summus, illud filiorum cum patre suo, sene, colloquium esse a Daetalensibus, ab epulonibus, tanquam novam comoediam, auditum; eademque ratione in comoedia fuisse receptum, qua *ἄδικος* et *δίκαιος λόγος* in Nubibus producuntur. Quae si vera sunt, duas dramatis partes esse discernendas videmus, quarum altera convivas comedentes, altera spectantes habuit, quae posterior primarium continet fabulae argumentum.

Sed sunt, quae longiorem orationem desiderant. In templo Herculis epulones collecti comedunt: ac *βασιλεὺς* epulonibus praepositus his donat aliquid; accedit, quod ex Galeo discimus, qui ita loquitur „*προβάλλει γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ δράματι ὁ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Δαιταλέων πρεσβύτερος τῷ ἀκολούθῳ*

DE ARISTOPHANIS VITA. cccxxiii

υλει⁶¹ cett., quae neque cum Casaubono⁶¹⁾ de pago Daetalensi, neque cum Brunckio⁶²⁾ de uno epulonum homine plebeio interpretari poterimus. Erunt fortasse, qui cogitatione sua mecum ad Atheniensium parasitos ferantur, de quibus plurima lectuque dignissima veterum legum scriptorumque excerpta Athenaeus servavit. Nam Clidemus in Attide dixerat „καὶ παράσιτοι δ' ἤφιθησαν τῷ Ἡρακλεῖ“, quocum Philochorus in libro *Τετρακάλης* inscripto consentit, de quo ita loquitur Athenaeus „μνημονεύων τῶν καταλεγομένων τῷ Ἡρακλεῖ παρασίτων.“ Accedit Polemonis, qui Stelocopas cognominatus est, testimonium, qui quum columnae, quas in Cynosarge in Herculis templo erat, inscriptionem tradidit, simul nobis ubi illud Herculis templum fuerit ostendit. Quas quum ita sint ad Regem progredimur, quem dixerit poeta inquirentes. In Regis autem lege ita scriptum erat „Ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλεύοντα — καὶ τοὺς παρασίτους ἐκ τῶν δῆμων ἀφῶνται — τοὺς δὲ παρασίτους ἐκλέγειν — ἐκτὶα κριθῶν δαίνυσθαι τοὺς ὄντας Ἀθηναίους ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ τὰ πάτρια“⁶³⁾. Quibus e verbis Regem ex officio suo totius rei procuracionem habuisse, intelligimus videmusque, quos Aristophanes convivas introduxerit, non ipsos parasitos, sed ab iis convivatos Athenienses, qui non νόθοι erant, sed ὄντες Ἀθηναῖοι ac veri cives. Ex eorum igitur grege semex cum filii duobus prodiit. Accuratiorem autem singulorum fragmentorum rationem explicare, non est huius loci. Id unum moneo, Herculem ipsum mihi videri in illa coena praesentem fuisse. Nam in *Vespis*⁶⁴⁾ ubi quid non expectandum sit spectatoribus exponit, his sine dubio sua ipsius carmina spectavit. Nihil igitur impedit, quo minus eum quoque versum, quo de Hercule loquitur, ad Daetalenses suos spectasse sumamus. Dicit enim

οὐδ' Ἡρακλῆα τὸ δεικνον ἔξαπαυόμενος

⁶¹⁾ Casaub. ad Athen. III, 82.

⁶²⁾ Brunck. in fragmentis τῶν *Δαιτυλίων*. Dindorfius de his ne hilum quidem protulit.

⁶³⁾ Athen. VI, p. 235, 236.

⁶⁴⁾ *Vespp.* v. 60.

quem ad verum explicandum ita agit scholiastes „*ἐν τοῖς πρὸ τούτου δεδιδαγμένους δράμασιν εἰς τὴν Ἡρακλέους ἀπληστίαν καὶ λὰ προεῖρηται. ποιῶσι δὲ τὸν Ἡρακλέα τοῦ γελοίου χάριν ἐπιλεγμένον εἰς διῆκνον καὶ δυσχεραίνοντα διὰ τὸ βραδέως αὐτῷ κεραιθῆναι τὰ ὄψα.*“ Talia in Daetalensibus quoque facia esse, sunt quae ostendere videantur. Ita enim explicari possent optime

φίλῳ· ἴδω τί σοι δῶ τῶν μύρων; ψάγδαν φίλις

et alibi

ταχύ νυν πέτου καὶ μὴ τροπῆαν οἶνον φέρω

et quod heroës in fabula occurrebant et Aegues et Erechtheus vocabantur⁸⁵⁾. Sed satis est, rem tetigisse; explanabimus nova fragmentorum maximam partem collectorum interpretationis instituta.

His praemissis, facilius quod fabulae argumentum poëtae propositum fuerit, explicabitur. Alteram enim partem, quae colloquium inter filios patremque continet, seriam magis; alteram iocosam fuisse apparuit; summamque rei partem seriam continere, rei ipsa ratio poëtaeque verba, quibus id diserte affirmat, docuerunt. In ea autem duo erant adolescentes cum patre propositi, quorum alter priscae Atheniensium vivendi rationi aduetus, alter novae traditus eiusque in vitia et errores immersus. Hos irridere, illorum rationem revocare magno poëtae constatu voluit; propterea ita utrumque depingit simul, ut instituta ab omnibus comparatione optimum quisque sibi eligat. Verisimillimum est, modestum iuvenem natu maiorem, immodestum minorem fuisse, ut quo modo idem pater filios indoles tam diversos educare potuisset intelligatur. Nata minor igitur, qui in molesta belli inciderat tempora morumque corruptionis, non tanta cura, quam maior ille, erudiri potuerat. Patrem enim ipsum simul cum malo filio reprehendi, mihi haud dubium est. Huc refero ea fragmenta, sine dubio coniungenda⁸⁶⁾:

⁸⁵⁾ cfr. Aristoph. fragm. Dindorfiana 7, 13, 22, 42. Adde Pausan. Attic. I, 5, 2.

⁸⁶⁾ Fragment. 15 et 8 apud Dindorfium, recte corrigente Elmstedt.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXV

εἰς τὰς τριήρεις δεῖ μ' ἀναλοῦν ταῦτα καὶ τὰ τεῖχη,
 et, quod Athenaeus servavit,

*ἀλλ' οὐ γὰρ ἔμαθε ταῦτ' ἔμου πέμποντος, ἀλλὰ μᾶλλον
 πίνειν, ἔπειτ' ἔδειν κακῶς —.*

Est igitur ipse quidem veteri disciplinae deditus, eamque laudat et ut a filii teneatur optat, sed id non efficere potuit, et fortasse temporum incommodis pressus pravæ educandi rationi inservit. Nisi fallor igitur, hac ipsa iam fabula belli Peloponnesiaci mala ostendebantur a poëta, pacis per totam vitam fautore; bellum igitur opprimendi, summum consilium habuit, idque nunc neglecta puerorum educatione malisque inde oriundis demonstravit. Iam quæ fuerit utriusque hominis indoles, videamus.

Immodesti iuvenis ingenium primum voce *κατακύγων* ⁸⁷⁾, quæ cum Aristophanes appellat, designatur; quo cum vitio reliqua omnia arcte coherent. Voluptatibus enim deditus est; didicita

*πίνειν, ἔπειτ' ἔδειν κακῶς, Συρακοσίαν τράπεζαν
 Συβαρίτιδας εὐωχίας καὶ Χιον ἐκ Λακωνῶν,*

praeterea studio citharam pulsandi tibiisque utendi abreptus est, qui de se dicit ⁸⁸⁾

ὅστις ἀυλοῖς καὶ λύραισι κατατέτριμμαι χροῖνος,

neque tamen bonorum poëtarum callet carmina, Anacreontis et Alcaei, sed male canentibus utitur ⁸⁹⁾; neque fortia adhibet, sed mollia instrumenta, quibus *αὐλοί* ⁹⁰⁾, *τρίγωνοι* ⁹¹⁾ et alia adnume-

⁸⁷⁾ Arist. Nubb. 529. Galenus „τῶ ἀκολάστῳ νισί.“

⁸⁸⁾ Fragm. Dindorf. 4.

⁸⁹⁾ Fragm. Dindorf. 2.

⁹⁰⁾ Fortasse loquitur inter tiliarum genera de his imprimis, quæ apud Athenæum commemorantur IV, 182 „*αὐλοὶ δ' οἱ αὐτοὶ τοῖς παιδικοῖς καλοῦντο, εἰς οὐκ οὐσὶν ἐναγωνίαις πρὸς τὰς εὐωχίας χροῖνας. διὸ καὶ τρένας αὐτοῖς κινῆσαν ὁ Ἀνακρίων.*“ Ex eodem Athenæo discimus, quorum hominum in consuetudinem illis studiis vocatum est iuvenis. Arti enim tibiis cantandi quam maxime studiosos inter Athenienses Chamaeleon Heracleotes vocaverat Calliam Hipponicæ filiam et Critiam Callaeschri, Athen. IV, 184 d. Duris autem, ut idem narrat, in libro de Sophocle et Euripide, Alcibiadem dixerat apud Pronomum, artis magistrum clarissimum, didicisse, qui eius præceptor apud nostrum poëtam non rare reprehenditur.

⁹¹⁾ cf. fragm. Dindorf. 38.

rantur. Huc praeterea pertinet vox *λυραϊκὰ*⁹²⁾, ex hac fabula enotata. Alia praetermitto. Inter poëtas Homerum, Hesiodum, Alcaeam, Anacreontem aut non noverat, omnino aut contemnebat; neque enim voces insolitas, quae apud Homerum Hesiodumque reperiuntur⁹³⁾, explicare, neque Anacreontis et Alcaei scolia⁹⁴⁾, carmina a sapientibus tantummodo decantata et utilissima, canere poterat. Alia ipse studia est secutus. Epulas effusas amabat; variaque ludorum⁹⁵⁾ genera callebat; calidis gaudebat balneis⁹⁶⁾, imprimis autem legum studio tenebatur, ut posset cives Athenienses coram iudicibus accusare et sycophantarum arte adhibita pecuniam arripere. Plura ad haec studia merito referuntur fragmenta, ut

*ἰθέλω βάρπας πρὸς ναυτοδικας ξῆν' ἑξαίφνης*⁹⁷⁾,

deinde

ἴσειον, ἦτουν χρήματ', ἠπέιλον, ἴσυκοφάντων,

denique

*εἰ μὴ δικῶν τε γύργαθος ψηφισμάτων τε θωμός*⁹⁸⁾.

Postremo quam maxime id perspicitur ex fragmentis a Galeno servatis, de quibus praeclaram Seidleri habemus disputationem, qui quo modo in fragmentis corrigendis versari debeamus, ex-

⁹²⁾ cfr. id. fragm. 34.

⁹³⁾ cfr. id. fragm. 1 et 23. Hesiodi glossam enim iuveni esse a patre propositam suspicor. Mate Dindorfius quia verba allata versus heroci exitum continent in vicinia lectum fuisse oraculum, hexametro versus proditum, coniecit p. 51. Ea quam maxime sunt inter se separanda.

⁹⁴⁾ cfr. id. fragm. 2 et quae praeterea ab Athenaeo XV, p. 694 traduntur. Adde Ilgen. disquisit. de Scolorum poësi.

⁹⁵⁾ cfr. id. fragm. 9.

⁹⁶⁾ cfr. id. fragm. 39; Sävern, über Aristoph. Wolken p. 29.

⁹⁷⁾ Scripsi e coniectura *ξῆναι*, a voce *ξάινειν*, quia *ξῆνην* aperte corruptam est. Erat quum *γένη* conlicerem; sed id abiecti postea ipse. Pessime Dindorfius *κλειν* invexit, et hoc modo sane vix Bruncium superasse censendus est. Utrumque seduxit Suidae locus, nisi fallor, ita scribendus, „*βάρπας τῆν κόπην ἢ πλεύσας ἰθέλω πρὸς τοὺς ναυτοδικας*," ut Hesychnus vice versa: „*βάρπας, δεύσας, πλεύσας ἢ τῆν κόπην βάρπας*." Non raro enim *ς* et *η*, *ἰθέλω* et *ἰθῶν* commutantur inter se. Ita Suidas cum reliquis omnibus optime convenit.

⁹⁸⁾ cfr. fragm. Dindorf. 16. 20. 19.

DE ARISTOPHANIS VITA. σεσκινη

emplo praestantissime demonstravit⁹⁹). In his studiis adiutus est iuvenibus aliis, qui eadem sequebantur, et ab Aristophane eodem in fragmento Galeni nominantur. Pendebant illi quam maxime a rhetoribus et advocatis; iisque sese erudiendos praebebant. Nominatum autem Lysistratum et Alcibiadem perstringit, alibi quoque ob eadem studia non raro notatos. Memorabilia sunt, quae deinde sequuntur verba. Postquam enim Alcibiadem nominavit senex, eius filius ita pergit:

*τί ὑποτεκμαίρεαι καὶ κακῶς ἄνδρας λέγεις
καλοκάγαθίαν ἀσκούντας;*

quibus iterum respondet verbis pater:

οἶμ' ὃ Θρασύμαχε

τίς τοῦτο τῶν ξυνηγόρων γηρύεται;

si Brunckii verisimam coniecturam sequimur¹⁰⁰). Alcibiadis commemoratio iam ipsa per se nos ad Socratem vocat: idque eo magis efficit, ut de eo cogitemus, quem non raro de *καλοκάγαθῶ* locutum esse scimus¹). Neque mirum foret, eo iam anno, quo Daetalenses docti sunt, si Socratem docentem Athenis reperiremus: quem ante Nubes diu inter Athenienses exsplenduisse, maxime est probabile²). Tamen nihil decernam. Sed id quoque quaeritur, quae vox a filio dicta patri irridenda visa sit. Credo equidem, non ad *καλοκάγαθίαν*, sed ad *ὑποτεκμαίρεσθαι* patris pertinuisse risum. Iam quum quaerat, quis τῶν ξυνηγόρων ea utatur voce, non absonum est de Antiphonte cogitare, qui illo tempore iam fuit iuvenum in rebus ad dicendi genera pertinentibus praeceptor. Id potius vellem, quam quod comiecit Suevernius, qui quod tempora vetare videntur, Thrasymachum Chalcedonium irrisum esse suspicatur³). Ipsa enim

⁹⁹) cfr. Seidl. de fragm. Arist. p. 12. Adde Süvern, über Aristoph. Wolken p. 26 seqq.

¹⁰⁰) Antea enim legebatur „τίς τούτων τῶν ξυνηγόρων γηρύεται,“ quod Marius Nizolius ita in Latinum sermonem transtulit „o Thrasymache, quis horum patronorum te liberat?“

¹) cfr. Xenoph. Oeconom. VI, 10.

²) cfr. quae dixi in Socbode's krit. Biblioth., a. 1828, mens. April. p. 246 seqq.

³) cfr. I. A. Becker, Dionys. v. Halic. über die Rednergewalt des De-

Galeni quae praecedunt verba, ad Antiphontem nos rapiunt⁴⁾.

Cum his studiis filius reprehendendus immodestiam et irreverentiam erga patrem coniunxit. Neque enim patri obloqui solum et cum eo certare audebat, quod tota oratione ostenditur et Thrasymachi nomine, quod pater ei imposuit, optime significatur, sed aperte imprecatur, dicens:

ἀλλ' εἰ σοφίλλῃ καὶ μύρον καὶ ταινίας⁵⁾,

itaque luculento suam ipse improbitatem ostendit testimonio. Hac indole erat instructus, qualis fuerit magna iuvenum illa aetate quae vixit viguitque pars: quorum tamen altera floruit, quae antiquae disciplinae se totam dedit. Ea quas rationes secuta sit, e contrariis intelligimus. Nam Homerum, Hesiodum, Alcaei et Anacreontis scolia callebat; Solonis in interpretandis legum formulis minus erat exercitata; a voluptatibus abhorrebat; litibus inferendis non studebat; tibiis lyrisque totam vitam non dicaverat; frigida amabat balnea.

Quodsi postremo ad eam dramatis partem vertimur, in qua convivantes in Herculis templo proponuntur: in ea quoque, quanquam maxime ad risum spectante, Athenienses notati esse videntur, ut luxuriae dediti. Omnes enim aequales illa aetate cupidinem edendi bibendique auctam esse maxime, ostendunt⁶⁾. Eo plura ducunt fragmenta.

mosthenes p. 14 seqq. Spengel, *Συναγ. τερτῶν*, p. 94 seqq. Fos de Gorgia, p. 57. De Antiphontis aetate ipse alibi dicam.

⁴⁾ Antiphontem enim ait antea docuisse, quo modo nova verba formata sint. Alii *ἐπιήγοροι* alibi memorantur, ut Cephisedemus in Acharn. 705.

⁵⁾ Recepti scripturam ab Elmaleio propositam recteque a Dindorfio probatam. Nam quod Seidlerus Sueverniumque tenuerunt „*ἄλις*“ errori deberi, haud dubium esse potest. In Latina versione, quae Venetis prodit a. 1645, a Mario Nizolio facta, reperitur *ἄλις ὀφίλη*, spiritus Ioni, qui ipse quod velimus demonstrat; cfr. Galeni extraordinaria opera, p. 73. Ceterum ut his in verbis *ε* ad *ὀφίλη* quod pertinet, tractum est ad *ἀλλ' εἰ*, ita postea *ἡδονο'* *ὀφίλη* scriptum est. Ceterum recte credo Suevernium monuisse „*καὶ μύρον καὶ ταινίας*“ non bene cum *σοφίλλῃ* coniungi, quare ea interpunctione separari, ut ad sequentia trahantur.

⁶⁾ cfr. Thucyd. II.

DE ARISTOPHANIS VITA. cccxxix

Haec omnia si vera sunt, aptissime illo tempore hanc esse ab Aristophane confectam comoediam, nemo infitari poterit. His imprimis malis et incommodis, quae bello erant invecta, rerumque discriminibus sese obiecit, monitis Atheniensibus, ut ad priscam Solonisque legibus praescriptam vivendi iuvenesque erudiendi rationem redirent, suamque ipsi simplicitatem revocarent, Imprimis ad agriculturam eos revocabat⁷⁾. Qua in re cum prudentissimis hominibus consentit, „Βέλτιστος γὰρ δῆμος ὁ γεωργικός ἐστίν“, ait Aristoteles de civit. VI, 4, p. 710, et quae sequuntur. Thetes a militia revocabat, „ὁ γὰρ βίος φαῦλος, ait idem p. 714, καὶ οὐδὲν ἔργον μετ' ἀρετῆς, ὡς μεταχειρίζεται τὸ κληῖδος τὸ τε τῶν βαναύσων καὶ τὸ τῶν ἀγοραίων ἀνθρώπων καὶ τὸ θητικόν.“ Absterrebat a luxuria nimia; ad modum modestianque incitabat. De instrumentis musicis tibus⁸⁾ lyrasque iuventuti denegavit, ut Aristoteles, qui VIII, 6 ita loquitur „ὄηλον δ' ἐκ τούτων καὶ πολοῖς ὄργανοις χρῆστέον. οὐτε γὰρ αὐλοῦς εἰς παιδαίαν ἀκτέον, οὔτ' ἄλλο τεχνικὸν ὄργανον, οἷαν κιάραν“ cett. et Athenienses post Medicum bellum tibus quoque usos postea eas abieciisse perhibet, ut alia quoque instrumenta, quorum in numero postea τρίγωνον quoque legimus. De mixio litigandi more vix est quod dicamus pluribus.

XXXIII.

Post Daetalenses quam proxime fabulam docuerit poëta, incertum est. Etenim si verum est, quod antea indicavimus, Lenaeis esse editam Daetalenses, eodem anno Dionysiorum festo,

⁷⁾ Meiners Gesch. der Wissensch. p. 83.

⁸⁾ Sermo est, Alcibiadem tibus abieciisse ap. Plut. De Minerva res tradit Aristoteles, c. 7. l. l. quod Meinersius ad Alcibiadem torquet male, p. 67. Quam illud τὸ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων καλῶς μενθολογούμενον vocet, haec fabula ad Alcibiadem postea videtur tracta esse, quem similia multa fecisse narraverant. Quoniam hoc nostro in loco Aristophanis cum iuvene malo Alcibiades tanquam studiorum socius notatur, vix credere eam narrationem nobis licet. Ceterum non dubium est, Medico bello peracto studia illa ita floruisse, ut Themistocli res vere opprobrio a quibusdam verti possit; quod contra Meinersium p. 67 not. moneo; qui non satis accurate legisse Aristotelis verba id aperte docentis videtur.

mense Elaphebolionis secundam edidisse fabulam est probabile. Nihil tamen certi neque traditum a quoquam reperimus, neque ipsi detegere potuimus.

Sequente igitur anno, archonte Euclē, si quam Lenaeis comoediam docuit, eius nomen non accepimus. Quia hieme illius anni ineunte, Thucydide teste, iterum pestis in urbem ingressa est⁹⁾, bellique mala temporumque discrimina vehementer auxit: posset aliquis in eam cogitationem incidere, ut crederet, Athenienses tot infortunis pressos vexatosque a comoediis tragoediisque spectandis abstinuisse. Quamquam ea erat illorum civium indoles, ut ea de causa vix videndi audiendique cupiditatem suam reprimerent. At quomocunque id est, eiusdem anni urbanis Dionysiis iteram Callistratum in scenam prodire iussit, ac per eum Babylonios docuit. Eius rei multa possunt eaque certissima afferri documenta. Suidas et Photius disertis verbis rem enarrant, dicentes: „τοὺς δὲ Βαβυλωνίους ἰδίδαξε διὰ Καλλιστράτου Ἀριστοφάνης ἔπειτα πρὸ τοῦ Εὐκλείδου καὶ ἐπὶ Εὐκλείδους“¹⁰⁾. His optime congruunt, quae a scholiastis ad Acharnenses docentur, quae eo archonte docta est, cui sive Euthydemo sive Euthymeni nomen est, qui Euclē excepit. In Acharnensibus enim quum a poeta, quae superiore anno edita sit commemoretur, sed nomen omittatur: uno omnes scholiastae consensu Babylonios in partes vocarunt, simulque ex ipsis poetae verbis, eam Dionysiis urbanis actam esse, ostendunt¹¹⁾. Pere-

⁹⁾ Thucyd. III, 87. Diodorus autem XII, 58 minus accurate, eundem morbum Euthydemo demum archonte saevisse enarrat. Ita is saepe quod ad duo archontes pertinet, in alterius historia explicat.

¹⁰⁾ Ita numerus correxit Bouhier. Dissert. de Prisc. Graec. et Lat. Litt. p. 573, assentiente Wesselingio ad Diodor. XII, c. 53, p. 510. Elmsleius ad Achara. v. 355 breviter ait „sed corrigunt,“ quae est Clintoni Aristotele in fastis p. 67, minus accurate instituta, ut recte Dindorfius Aristoph. fragm. p. 56. Suidae enim et Photii codices praebent καὶ; Suidae Frobenianum exemplar καὶ. Sine dubio ε̄ absorptum est sequente ε̄ in ἐπὶ; eoque numero omisso ᾱ et ᾱ ex errore additum, cfr. Dindorf. l. l. Ceterum merito Diodori archon Euclides, teste Aristotele, est iam a Wesselingio l. l. improbatus; qui recte nomen levi vitio deformatum vocat, non ipsum Diodorum, ut Elmsleius l. l. reprehendit. Optime igitur L. Spengel, *Trigv. Συγγ.* p. 63. Εὐκλείδους pro Εὐκλείδου in textum recepit.

¹¹⁾ cfr. Schol. ad v. 356 et v. 502. Adde Elmsleium ll. ll.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXXI

grinos enim illo tempore Athenis commemoratos simul cum Atheniensibus comoediam audiisse, de qua re questus erat Cleo, non negavit ipse poeta.

De fabulae nomine haud difficilis est quaestio. Quum enim Hesychius doceat: *Βαβυλώνιοι, οἱ βάρβαροι πρὸς τοῖς Ἀττικοῖς*, fragmentumque a Photio servatum sit, quo ita Aristophanes dixisse perhibetur¹²⁾:

ἢ που κατὰ στοιχοὺς κειράζονται τι βαρβάριστί,

nemo dubitabit, quin barbarorum multitudinem in scenam poeta induxerit et chorum efficere iusserit¹³⁾. Barbari autem vix poterant aliter, quam servorum loco prodire. Idque vere factum esse compertum habemus. Alio enim loco eisdem Hesychius vocat¹⁴⁾ „*τοὺς ἐκ τοῦ μυλωνος Βαβυλωνίους*“; loquiturque alibi de servis aperte¹⁵⁾ „*Ἀριστοφάνης ἐν Βαβυλωνίους τὰ μέτωπα τῶν οἰκετῶν Ἰστροιανὰ φησὶν, ἐπὶ ἐστιγμένοι εἶσιν*.“ Constat igitur chorus e servis in pistrina degentibus, barbaris misereque afflictis et ora notis compunctis. Servi enim apud veteres ita puniri solebant, ut verberibus caesi in pistrina conicerentur¹⁶⁾, quibus fruges molis circumactis comminuebantur. Horum praeterea fronti varia signa inscripserant. Quare eos ex hostibus captis constituisse probabile est. Hinc quod, Eustathio teste, vocibus *στίγων* et *πέδων* pro *στιγματίας* καὶ *πεδήτης* usus est poeta, id recte ad nostram fabulam Dindorfius traxit¹⁷⁾. Quum in scenam ingrederentur, his verbis iussi¹⁸⁾:

¹²⁾ Photius p. 546, 5. Dindorf. Arist. fr. 45 p. 37.

¹³⁾ κατὰ στοιχοὺς ad chorum pertinere, cognitum est, cfr. Kosterum de parabasi p. 4 seq.

¹⁴⁾ Hesyeb. s. v. Σαμίτων ὁ δῆμος.

¹⁵⁾ Id. s. v. Ἰστροιανὰ.

¹⁶⁾ Terent. Andr. I, 2, 28. Lysias in Apolog. p. 93. Ruhken. epist. crit. p. 208.

¹⁷⁾ Dindorf. Arist. fr. 46, p. 53. Eustath. „οὕτω δὲ καὶ ὁ γράψας, ὅτι στίγων καὶ πέδων δούλος ὁ στιγματίας καὶ πεδήτης παρὰ Ἀριστοφάνει, μετ' ὀλίγα λέγει, ὅτι τριπέδων ὁ τριδούλος,“ ita enim pro τριπαίδων scribendum esse suspicor.

¹⁸⁾ Id. ib. fr. 47.

"Ἰστασθ' ἑρεξῆς πάντες ἐπὶ τρεῖς ἀσπίδας,
tres ordines effecisse videntur. Maxime autem memorabilis est
versus de iisdem dictus:

Σαμίων ὁ δῆμος ἔστιν; ὡς πολυγράμματος!

de quo quod traditum est, accuratius erit explanandum. Plutarchus in Periclis¹⁹⁾ vita rebus in Samio bello gestis enarratis, postquam quomodo sese invicem hostes contumelia affecerint exposuit, „πρὸς ταῦτα τὰ στίγματα“ ait „λέγουσι καὶ τὸ Ἀριστοφάνειον ἠνέχθαι.“ Contendit igitur, ex quorundam opinione servos illos propterea cum Samiorum populo conferri et comparari, quia servi Samique sunt „ἔστιγμένοι“. Sed neque ipse se eam interpretandi rationem probare, neque omnium esse eum sermonem, scriptor significat. Non mirum igitur, quod alibi alia legimus. Sunt enim qui non tam ad *στίγματα* comparantem spectasse, quam Samiorum civitatem, tanquam e servis compositam, irridere voluisse perhibeant, eiusque rei probandae causa ad Aristotelem provocent. „Οἱ γὰρ Σάμιοι“ Photius et Suidas aiunt²⁰⁾ „καταπονηθέντες ὑπὸ τῶν τυράννων σπάνει τῶν πολιτευομένων ἐπέγραψαν τοῖς δούλοις ἐκ πέντε στατήρων τὴν ἰσοπολιτείαν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Σαμίων πολιτικῇ.“ Eam tamen versus interpretationem doctam et ingeniosam esse quanquam nemo negabit, nimis equidem quaesitam et comœdicae, utpote ex interiore alieni populi historia petitam, minus accommodatam esse arbitror. Sed praeterea aliam viam alii ingressi sunt, „ἢ ὅτι παρὰ Σαμίοις εὐρέθη πρώτοις τὰ κτ' γράμματα ὑπὸ Καλλιστράτου,“ quorum opinio Frid. Aug. Wolfi assensionem tulit²¹⁾. Neque ego rem veram esse posse praefracte negaverim. Plutarchea enim, quam eandem Suidas Photiusque ultimo proferunt loco, versus interpretatio ad primam verborum partem pertinet, ad quaestionem *Σαμίων ὁ δῆμος*;

¹⁹⁾ Plut. Pericl. c. 26, p. 166 d.

²⁰⁾ Uterque s. v. *Σαμίων ὁ δῆμος* iisdem fere verbis eandem tradunt.

²¹⁾ Wolf. Prolegg. ad Hom. p. LXIII „Es pertinuit dictionum Aristophanis in Babyloniis.“ Quid sibi velit Dindorfius Ar. fragm. p. 57, non satis perspicio. Breviter hanc interpretationem ab ipsis grammaticis refutatam esse ait.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXXIII

ἴσιν; altera ad alteram ὡς πολυγράμματος! pertinere potest. Si minus omnes, nonnulli tamen haud dubie vim totius dictionis intelligebant; duplicemque eius notionem perspiciebant. Saepe enim Aristophanes ita ludit. Non dissentio igitur a Brunckio, ita versum transferente: „Samiorumne video populum? quam multis notis compuncti sunt“²³⁾, sed simul γράμματα ita dicta esse credo, ut pluribus illos litteris uti, quam Athenienses alioque Graecos, innuat.

Quo consilio autem Aristophanes choro e servis composito usus sit, in fragmentorum servalorum paucitate explicatu est difficillimum. Quam primum in theatro apparerent, qui primus eos vidit, eorum aspectu est perterritus nec quales essent illi homines perspexit. Verba enim illa qui dixit, erat κατακλητῶνμος τῆν ὄψιν αὐτῶν καὶ ἐκαπορῶν²⁴⁾. „Τάττεται δὲ“ inquit Suidas²⁴⁾ „ἐπὶ τῶν δεδιότων(?) τινὰς ἀνηκέστους κακῶν συμφορὰς, παρόσον Ἀθηναῖοι τοὺς Σαμίους ἴστικαν.“ Ad eundem timorem Michaël Apostolius alludit „μαστιγίας“ dicens: „ἐπὶ τῶν περιδείλων“²⁵⁾. Fortassis igitur propter aliquam rem provocati servi, quia mala nulla passi erant, vel maiora et foediora timescentes prodibant. Quapropter autem in scenam ducti sint, ex Athenaeo licet suspicari, qui de voce ὀξύβαφον locutus²⁶⁾ „ὅταν ὁ Διόνυσος λέγῃ περὶ τῶν Ἀθήνησι δημαγωγῶν,

²³⁾ Brunck. in Arist. fragm. Βαβυλ. XV. Toup. ad schol. Theocrit. p. 217. Schaef. ad Pericl. Plut. p. 271. 1 (v. IV, p. 356). Interpres Plutarchi illam alteram interpretandi rationem in ipsum intulerat Plutarchum. Ceterum interrogandi signum post ἴσικαν ponendum esse credo, quod Brunckius in interpretatione Latina posuit; Plutarchi editores in Graeco quem vocant textu, Schaefero non excepto, non fecerunt. Hesychii verba mihi id demonstrare videntur.

²⁴⁾ Hesych. a. v. Σαμίων ὁ δῆμος.

²⁵⁾ Mirabantur fortasse nonnulli, quod haec verba huc traxi. Exemplaria enim nostra a voce Σαμίαινα novam vocem a Suida explicari sumunt, et quae inde sequuntur, a voce Σαμίων ὁ δῆμος distrahunt. Male! Nam Σαμίαινα si non cohaereret arctissime cum praecedentibus, hoc loco propter litterarum ordinem poni non potuisset. Photii lexicon docet, ea esse coniungenda. Ut Plutarchus, ita hi lexicographi, vocem Σαμίαινα commemoratam explicant. Postquam igitur apud Suidam de vocis origine disputatum est, notae quae ei subest peculiaris explicatur.

²⁶⁾ cfr. Dindorf. fr. Babyl. 1.

²⁷⁾ Athen. XI, 494 d. Dindorf. fr. Babyl. 6.

ὡς αὐτὸν ᾔτουν ἐπὶ τὴν δίκην ἀπαλθόντα ὀξυβάφως δύο,“ quibus e verbia; in illa fabula iudicium actum esse, Dionysio praesidente, intelligitur. Non absouam igitur erit, si ad hoc iudicium servos esse vocatos sumimus. Audeo meam coniecturam de hac re proponere, audacem sane, sed, ut puto, verisimilem totique fabulae rationi accommodatam; sed nihil esse, nisi coniecturam, ipse scio. Pericle mortuo, quum plures homines civitate indigni rempublicam gererent rebusque omnibus praese conarentur: primus inter eos, teste Aristophane, per tempus aliquod summum est assecutus consilium Eucrates, Melitensis²⁷⁾. Is saepe irrisus ac reprehensus ab Aristophane haud dabis in hac quoque fabula est morsus, in qua, ut scholiastae dicunt, „πολλοὺς κατὰ εἶπεν· ἐκαμάδησε γὰρ τὰς τε κληρὰς καὶ χειροτονητὰς ἀρχὰς καὶ Κλέωνα“²⁸⁾. In Equitibus poeta de oraculi responso loquitur, in quo dictum erat:

ὡς πρῶτα μὲν στυππειοπάλης γίγνεται
ὃς πρῶτος ἔξει τῆς πόλεως τὰ πράγματα,

quod de Eucrate scholiastae explicant. Eum qui sequitur προβατοπάλης, a Cleone excipitur. In eadem fabula paullo post, quae eius sors fuerit, exponitur. Dicit enim poeta de Cleone²⁹⁾:

εὐλαβοῦ δὲ μὴ κρύγη σε· καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδοὺς,
ἄσπερ Εὐκράτης ἔφευγεν εὐθὺ τῶν κυρηβίων,

ad quae verba scholiasta haec addidit: „ἐνθα αἱ κάγχους φέρονται· κάγχους δὲ εἰσὶν αἱ λελεπισμέναι κριθαί, ἀφ’ ἧν ἡ πιασάνη· σκώπτει δὲ καὶ τὸν Εὐκράτην, ὡς τοιαύτην τέχνην ἔχοντα· ἐν ἄλλοις γοῦν φανερωτέρας φασί

καὶ σὺ κυρηβιοπῶλα Εὐκράτης στύπαξ.

Praeterea in *Γήρα* eundem perstrinxerat et *Μελίται* κάγχου vocaverat, quam rem dupliciter explicant Photius et Hesychius³⁰⁾, aut propter eius *δασύτητα*, aut ὅτι *μύλωνας ἐκέκτητο*, ἐν οἷς σὺς ἔτροφεν.

²⁷⁾ Arist. Equitt. v. 129.

²⁸⁾ Schol. ad Ar. Acharn. 356.

²⁹⁾ Ar. Equitt. 254.

³⁰⁾ Photius p. 256, 7. Hesychius s. v. *Μελίταις κάγχος*. Suereni. de

DE ARISTOPHANIS VITA. cccxxxv

Quae qui inter se componit, Eucratem iudicio esse a civitate gerenda non solum remotum, sed etiam vix fuga vitam suam sibi servasse, malis adiutum, intelligit. Eius causa quando acta sit coram iudicibus, incertum est; quoniam de eo praeter nostrum poetam scriptores tacuerunt, quia breve gessit imperium neque quidquam magni perfecit. Est tamen, unde aliquid conicere possis. Nam aetate ea, quae hanc fabulam nostram praecessit, quum Mitylencorum causa Athenis ageretur, Cleo, Cleaneti filius, primum a Thucydide commemoratur³¹⁾ diciturque „τῶ τε δήμῳ παρακολῶ ἐν τῶ τότε πιθανώτατος.“ Quare ante hoc tempus fortasse ab ipso Cleone Eucrates potestate sua est exutus. Memorabile est, illo ipso tempore Diodotum, Eucratis filium, fortasse huius nostri, produci, ut Cleonis adversarium, ac sententia sua meliore victoriam deportasse. Iam quum Pericles duobus circiter annis mortuus esset, ille ipso fortasse tempore vel brevi ante causa Eucratis acta est. Nam quem secundo loco rempublicam capessivisse poeta dicit, is tam parum notus est, ut eius nomen scholasticae aut Calliam dicant aut Lysiclem³²⁾; qua ex re colligendum, brevissimo tempore eius imperium inclusum fuisse.

His rebus adductus, causam Eucratis in hac fabula esse a poeta propositam conicio; cuius molaram possessio effectissae videtur, ut in servos molitores eius inquireretur. Ac profecto inter fragmenta, quae ad nostram aetatem pervenerunt, sunt quae talis causae contra Eucratem actae testimonia haberi possint. Ego certe huc referre audeo duo. Primum enim Priscianus³³⁾ „Aristophanes“ ait „in Babyloniis ἐνεστέ με φεύγειν οὐκ ἔδει. Nos quoque similiter, annuit me fugere domum,“ quae ab ipso Eucrate dicta esse arbitror. Deinde a Polluce³⁴⁾ „πιερί-

Arist. Γῆρα p. 12. Dindorf. Ar. fr. Γῆρ. 16 n. 193. Fortasse καί-
προς et ἄσπρος simul ad nomen Eucratis alludit. In Ranis v. 502
eum intelligi posse, supra conieci.

³¹⁾ Thucyd. III, 26.

³²⁾ Ib. c. 41.

³³⁾ Schol. ad Arist. Equitt. 287.

³⁴⁾ Dindorf. in Arist. fragg. Babyl. 16. n. 58.

³⁵⁾ Id. ib. 17, n. 59. In Polluce est scripturae varietas ἔχειν pro εἶς;
sed Kühnius et Hemsterhusius recte εἶς receperunt.

τῶν τῆς κλίνας ἐπόντων,“ haec proferuntur „εἰκοσις δ' ἐν οἴκῳ καὶ χροῦν καὶ μνοῦν, ἐπὶ τῶν μαλακῶν, Ἀριστοφάνους εἰκόντος μὲν ἐν Βαβυλωνίοις „εἰς ἄχυρα καὶ χροῦν,““ quae cum prioribus illis cohaerere credo. Id elucebit nobis eo magis, si versum supra ex Equitibus allatum comparamus et scholiastarum adnotata addimus. Κυρήβια enim illic ita explicantur „κυρήβια δὲ εἰσὶ τὰ πίτυρα καὶ ἄχυρα τῶν πυρῶν ἢ κριθῶν“ cell. Quare iure meo me haec ad eandem rem trahere posse puto. Eucrates igitur lite sibi illata, quum se eam amittere vidisset, domum fugit, ibique se occultavit, deinde urbem clam reliquit itaque perniciem sibi paratam evitavit. Quae si vera sunt (variisimilia esse nemo infitiabitur), non ineptum est, aliam his adiungere coniecturam. Hesychius enim, ubi Babylonios servos molitores vocat, ait „φησὶ τις περὶ τῶν Ἀριστοφάνους, τῶς δε μιλῶνος ἰδῶν; interpretes variis rationibus locum vexarunt³⁶⁾: equidem non ineptum esse puto, reliquis intactis relictis, scribere: περὶ τῶν Εὐκράτους.

Haec fabula nostra quum iam Suidae aetate non superasset amplius, non mirum videbitur, quod ubi Eucrates memoratur, non memorant, eum in Babyloniis irrisum esse prae ceteris. Quanquam versus „καὶ σὺ πυρηβιοπῶλα Εὐκράτης στυπαῖ;“ ex ipsa hac fabula petitus esse potest. Hinc nihil nisi Cleonem potissimum vexatum esse censent, ex lite ab illo Aristophani illata id colligentes³⁷⁾. Tamen non dubito affirmare, eius quoque magnas in ea fabula partes fuisse. Nam in Eucrate accusando haud dubie Cleo quoque versatus est; ac sine dubio aliorum ipse criminum a poeta accusabatur.

Praeter chorum autem, quibus personis usus fuerit poeta, non constat. Bacchi praecipuas partes fuisse, ex Athenaeo vidit Brunckius³⁸⁾, atque post eum Dindorfius³⁹⁾, sed quales sue-

³⁶⁾ Steph. dedit „κατὰ τῶν Ἀριστοφάνει.“ Heinsius „τῶν κατὰ Ἀριστοφάνει.“ Salmasius „φησὶ τις κατὰ τῶν Ἀριστοφάνει.“ Τίς pro si indubitanter recepi.

³⁷⁾ Alioqui enim Cleo non tam fortiter contra Aristophanem pugnavit, eiusque comoediam removere studuisset.

³⁸⁾ Brunck. de Arist. fragm. Babyl. n. 15.

³⁹⁾ Dindorf. ad Ar. fr. Babyl. n. 6. Idem utrum recte coniecisset, Dis-

DE ARISTOPHANIS VITA. cccxxviii

rint, nemo exposuit. Quare quum quaestionem de externa dramatis forma satis incertam relinquere cogamur, ad argumentum, quod sibi proposuerat poëta, inquirendum, de quo plura accipimus, lubentissime transimus. In parabasi non est de se suisque meritis locutus⁴⁰).

De argumento fabulae proposito dubitantes ad ipsum poëtam reverti possumus, qui fabula sequente anno ac Lenaeis quidem docta multa de se ipse locutus exposuit. Loquitur enim ita⁴¹):

φησιν δ' εἶναι πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος ὑμῖν ὁ ποιητής,
πάνσας ὑμᾶς ξενικοῖσι λόγοις μὴ λίαν ἔξαπατᾶσθαι,
μήθ' ἤδασθαι θωπευομένους μήτ' εἶναι χαννοπολίτας.
κρείτερον δ' ὑμᾶς ἀπὸ τῶν πόλεων οἱ κρείσθεις ἔξαπα-
τῶντες

κρεῖτον μὲν Ἰστυφάνους ἐκάλουν· κάκεινδῃ τοῦτό τις
εἶποι,

εὐθὺς διὰ τοὺς στεφάνους ἐπ' ἄκρων τῶν κυγιδίων ἐκά-
θησθε.

εἰ δέ τις ὑμᾶς ὑποθωπεύσας λιπαρὰς καλίσσειεν Ἀθήνας,
εὐθετο πᾶν ἂν διὰ τὰς λιπαρὰς, ἀφύσων τιμὴν περιάψας.
ταῦτα ποιήσας πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος ὑμῖν γέγνηται,
καὶ τοὺς δῆμους ἐν ταῖς πόλεσιν δείξας, ὡς δημοκρατοῦνται.

Atque interpositis quibusdam de sua laude, quam sibi inde contraxisset⁴²), pergit ita⁴³):

ἀλλ' ὑμεῖς τοι μὴ ποτ' ἀφῆθ', ὡς κωμωδήσει τὰ δίκαια·
φησιν δ' ὑμᾶς πολλὰ διδάξειν ἀγάθ', ὅστ' εὐδαίμονας εἶναι,
οὐθ' ὑποπέυων, οὐδ' ὑποταίνων μισθοῦς, οὐδ' ἔξαπατούλλων,
οὐδὲ πανουργῶν, οὐδὲ κατάρδων, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα δι-
δάσκων.

Quae quicunque legit, non potest non admirari poëtam, qui

nyei ex concione redeuntis verba fuisse, quae Athenaeus III, 86 f. servavit, non decernere audeo. Vellem vir doctus causas coniecturae proposuisset.

⁴⁰) De Dactalensis et Babylonis id ipse profitetur in Acharn. v. 628 seq.

⁴¹) Arist. Acharn. 633—642.

⁴²) De his versibus multa diximus, de patria poëtae disserentes.

⁴³) Arist. Acharn. v. 655—658.

ut virum ingenuum nobilemque decet, libere animi sententiam profitetur. Non potest dubium esse, quin ipsos Athenienses eorumque praesides Babylonis acerrime iustissimeque vituperaverit, summamque poëticae indolis vim et pondus, ut eos a vitia retraheret et removeret, adhibuerit. Iam quaeritur, quae vitia potissimum in eius reprehensionem inciderint. Ea nunc, quanta poterimus diligentia, explicabimus.

Ac primum quidem Athenienses poëta obiurgavit, quod adulationibus facile se decipi paterentur, ipsique εὐστόφατοι vocati et splendidae Athenas vocatae audientes non resistere possent, sed legatis ab urbibus missis sese traderent, et quidquid illi peregrina dicendi oratione poscerent, id concederent omne. Acharnenses igitur quum docerentur, se effecisse glorius est, ut ne amplius in illud inciderent vitium. Quae quidem reprehensio quo pertinuerit, haud est explicatu difficile. Neque credo quenquam mihi adversaturum, si imprimis Gorgiam eiusque Siculam legationem tangi contendo. Proponenti autem mihi hanc sententiam sua sponte ad Suevernium, virum eximium, literis nuper et civitati nostras morte ereptum, animus delabitur, cui si viveret maxime dicari vellem has de Aristophanis fabulis quaestiones, ab ipso non sine laude magna exceptas. Quae vivo Suevernio ab initio huius commentationis scripseram, ea post eius mortem reliqui intacta, quia quae illo tempore iudicabam, ea nunc quoque meam animi veram continent sententiam. Multa ille in Aristophanem beneficia contulit, cum ipse scribens et exponens de eius carminibus, tum alios ut in idem argumentum ingrederentur, sua ingenii ubertate excitans et inflammans. Illius igitur sententiae partim praebentes partim eripientes assensionem, semper tamen non sine ingenii eius eximia indole agnoscenda versamur. Is autem Suevernias iam pridem recte ex uno nobis servato versu⁴⁴⁾:

⁴⁴⁾ Etymol. M. p. 311, 1. Suevern. de Avibus p. 29. Foss. Gorgia, p. 29. Dindorf. Arist. fragm. n. 56 p. 60 seq. Sine dubio tamen recte Dindorfius Iacobii coniecturam, qua sequentia verba „ὄψωσεν τὰ ἄλλα καὶ ἐμπεδίσει“ cum illis coniungit et ὄψωσεν ἀπὸ τὰ ἄλλα τὰ ἄλλα scribit, refutavit. At si ea verba falso sunt Aristophani tributa, longe incertior est Suevernii de Gorgia coniectura; ac fortasse

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXXXIX

ἀνὴρ τις ἦμῖν ἔστιν ἐπινοούμενος,

Gorgiam in hac fabula esse irrisum collegerat. De qua re eo magis assentior viro eximio, quo graviore testimonio, vel nullo fragmento servato, idem ostendere mihi licet. Ipse enim poeta id aperte ostendit versibus supra appositis.

Initio eius anni, cuius archon erat Eucles, Leontinorum, urbis in Sicilia sitae, legati, duce Gorgia, oratore apud populares celebratissimo Athenas pervenerunt, ut Atheniensium auxilia contra Syracusanos impetrarent ⁴⁵). Quae quidem legatio aptiore Athenas non pervenire poterat tempore. Vetere enim disciplina desueti, τὴν μὲν ἐπιχειρίαν παιδείαν illi reliquerant, illaque relicta novis rebus studebant. Id ipsum superiore anno poeta vituperaverat vehementer, suosque aequales ut ad veteres mores redirent, eosque unice amplecterentur, admonuerat. Siciliae mensae multiplici instructae dapum et voluptatum genere

reprobanda esset, nisi alia accederent graviora testimonia. Qui versus ad Gorgiam trahit, illi in quaestione de Gorgiae legatione uti debet. Est enim incertam, utrum posteaquam consilium suum assecutus erat, Leontinus orator redierit, an Athenis manserit; qua de re multis Fossius disputavit, Gorg. p. 20 seqq. Ac profecto Fossius bene usum est loco Diodori, de quo eodem non aliter iudicat Leonh. Spengel, *Text. Sisyv.* p. 64. Sed quod Platonem quoque, ut suam probet sententiam, in partes vocat, in ea re quam maxime fallitur; quoniam is in Hipp. mai. p. 282 d. H. St. Athenas iterum esse a Gorgia relictas ait, nihil autem de reditu ad Leontinos commemorat. Fortasse autem contra Diodori sententiam is potest locus afferri. Nam si vere Diodorus dixisset, postquam consilium assecutus fuerit, Gorgiam in patriam urbem rediisse: quia statim Lachete duce classis in Siciliam missa est, vix intelligi potest, quomodo Plato dicere potuisset *καὶ ἰδίῃ ἐπιδησίῃσι ποσειδάμωνος καὶ εὐρώων τοῖς ναύταις τοῖς ἡγεμόνασι καὶ ἄλλοις ἀρχαῖς αὐτοῦ.* Eo Platonis loco profecto confirmantur, quae a Troilo sophista dicta Spengelius protulit *τὸν δὲ Γοργίαν Ἀθηναίῳι κἀριστόν καὶ τοὺς ἑαυτῶν παιδάς κἀριστόν αὐτῷ μαθησομένους,* quocum convenit schol. Hermogenis apud Matthiaeum ad Dionys. iud. Lys. p. 458, citatus a Fossio p. 28. Tertium testem, Plutarchum de Socrat. VIII, p. 305, qui ut Fossius p. 21 bene explicavit, reditum eius in aliud tempus transfert, adducere licet. Accedit, quod mox revertiase Gorgiam, ipse Fossius sumere coactus est. Neque per se est improbable, Gorgiam reliquos legatos Leontinos remississe, ipsum Athenis mansisse. His igitur omnibus causis adductis, Gorgiam eo, quo Babylonii docebantur, tempore Athenis commoratum esse etiam tum, censeo. Ceterum conferendum est cum hoc fragmento aliud ex Holcadibus petitum, apud Dindorfum n. 862.

⁴⁵) Diod. XII, 58. Thucyd. III, 86. Foss. Gorgias p. 18.

am erant receptae⁴⁶); rhetoricae artis studio iuvenes iam dudum animos suos dicaverant; quid igitur impedire poterat, quo minus Gorgias Siculae eloquentiae indole Athenienses totos deliniret ac caperet? Ita profecto divino consilio factum est, ut optima poëtae nostri praecepta ab aequalibus non audirentur. Neque tamen mirum est, quod qui propter illa studia Athenienses accusaverat, Gorgiae quoque conatus toto animo suo extinguere volebat. Hoc autem in Babyloniis factum esse, praecclare ostendit Diodori et Aristophanis in singulis adeo vocibus consensus. Is enim loco celebratissimo haec de Gorgia enarravit „Οὗτος οὖν καταντήσας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παραχθὴς εἰς τὸν δῆμον διελήχθη τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τὰς συμμαχίας καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, ὄντας εὐφυεῖς καὶ φιλολόγους, διαφέρουσιν ἀνικητοῖς καὶ ἰσοκάλους καὶ παρίσοις καὶ ὁμοιοτελεύτοις καὶ τισὶν ἐτέρους τοιοῦτοις, ἃ τότε μὲν διὰ τὸ ξένον τῆς κατασκευῆς ἀποδοχῆς ἠέξιοῦτο, νῦν δέ“ cett. Eademque ratione Aristophanes, ξενικοῖσι λόγοις⁴⁷) ut ne iterum fallerentur Athenienses, sese effecisse dixerat; sed id semel tantummodo tetigit et uno verbo. Aliam igitur causam vel maiorem Athenienses impulisse, ut legatis optata concederent, credidit. Adulatos esse Siculos legatos Atheniensibus, urbemque *λιπαράς* et *ἰσοτεράνας* appellasse et ita auxilia accepisse contendit. Neque id contra nostram opinionem afferri potest; quia idem tum Gorgiam fecisse, ut per se est probabile, ita eius eloquentiae genere ostenditur. Docet enim Aristoteles⁴⁸) „ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς δειτὸν λόγον ἐπισοδοῦν ἐπαίνους, ὅλον Ἰσοκράτης ποιεῖ· αἰεὶ γὰρ

⁴⁶) Haec omnia superiore capite exposuimus. Hoc loco usus sum Leonhardi Spengellii verbis aptissime dictis in Art. scriptt. p. 68.

⁴⁷) Ita Aristophanis verba intelligo, ut strictiore sensu capiantur, quam quo capi voluit scholiasta „τοῖς ἀπὸ τῶν ξένων πρέσβεων λεγομένοις.“ Thucydides neque Gorgiam commemorat, neque de eius orationis genere eiusque vi magna quidquam protulit: ex consuetudine sua. Quodsi Thucydides Gorgiae discipulus fuisset, haud dubie haec non praetermisisset, eum honore afficiendi, consuetudinem; ut Antiphontem laudavit. Quanquam qui Gorgiae imitatore eum vocat, propterea reprehendi non debet, cfr. Foss. Gorg. p. 60.

⁴⁸) Arist. Rhetor. III, 17, p. 209.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXLI

τινα εισάγει· και ὁ ἔλεγε Γοργίας, ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, τοῦτό ἐστι· εἰ γὰρ Ἀχιλλεὺς λέγει Πηλέα ἐπαινεῖ, εἶτα Αἰκλὸν, εἶτα τὸν Θεόν· ὁμοίως δὲ και ἀνδρίαν, ἥ τὰ και τὰ ποιεῖ“ cett. Idemque alibi ⁴⁹⁾ nobis proponit „λέγεται δὲ τὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμια ἐξ ἐπαινοῦ ἢ ψόγου, ὅλον Γοργίας μὲν ἐν τῷ Ὀλυμπικῷ λόγῳ· ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι θαυμάζεσθαι, ὡς ἄνδρες Ἕλληνες· ἐπαινεῖ γὰρ τοὺς πανηγύρεις συνάγοντας.“ Idemque de encomio in Elienses scripto dicit, quod ita coeperat „Ἕλις πόλις εὐδαίμων.“ Ea omnia licet de epideictico dicendi genere dicta, ad has quoque, credo, orationes trahi possunt, quibus Atheniensibus, ut bellum Siculum susciperent, persuadebat. Neque id omitti potest, quod Gorgiam dicunt ⁵⁰⁾, non solam quid sit pulchra oratio, ostendisse, sed simul, quo in loco quidque adhibendum sit docuisse. Nam Athenis adulatum esse oratorem, inde ex Atheniensium indole intelligimus. Quare de supra dictae sententiae veritate dubitari non posse censeo. Aristophanes igitur in Babylonii propterea reprehenderat Athenienses, quod Gorgiae oratione decepti, naves in Siciliam miserant, et bellum cum Peloponnesiis gerendum ita amplificaverant.

Qua re licet reperta, tamen nondum explicata sunt omnia. Alia quoque ratione inita, qualis sit Atheniensis respublica, et quam libere comici poëtae animi sententiam proponere possint, sese demonstrasse profitetur ⁵¹⁾. Quae enim in verbis supra laudatis de se ipso celebrat, ea a Cleone ceterisque demagogis aliena esse in Babylonii contenderat. Id ut ipsius poëtae versus, ita scholiastae docent, demonstratque his comoediae doctori a Cleone illata, et ostendunt fragmenta. Sunt vero haec. Se ait optima docere cives suos, neque adulantem, neque merce-

⁴⁹⁾ Id. lb. 14, p. 197.

⁵⁰⁾ Spengel, Artt. scriptt. p. 80 seq.

⁵¹⁾ Ita Aristophanis locum „και τοὺς δήμους ἐν ταῖς πόλεσιν δαίξας, ὡς δημοκρατοῦνται.“ intelligendum esse arbitror. Eodem modo scholiasta „ἀπὸ τοῦ τὴν ἡμῶν αὐτῶν πολιτείαν ἐπιδείξας ταῖς συμμάχους πόλεις, τουτέστι διδάξας τοὺς συμμάχους ὡς καὶ δημοκρατεῖσθαι.“ Tacent interpretes. Brunckius transfert „tum etiam ostendit sociarum civitatum incolas, ut populari regantur imperio.“

dem pollicentem neque fallentem neque alia admittentem facinora unquam deprehendi posse. Inter ea quod maximum est demagogis obiectum crimen, id pluribus apparet fragmentis: demagogos non urbis causa, sed sui ipsorum gratia administrare rempublicam et suum praeter quaestum nihil quaerere amplius; proptereaque non urbi servandae omnem curam diligentiamque impendere. Huc igitur pertinet, quod Atheniensis narrat ⁶²⁾ „*κάν τοῖς Βαβυλωνίοις οὖν τοῖς Ἀριστοφάνους ἀποσώμεθα ποτήριον τὸ δξύβαφον, ὅταν ὁ Διώνυσος λέγῃ περὶ τῶν Ἀθηνῆσαι δημαγωγῶν ὡς αὐτὸν ἦτουν ἐπὶ τὴν δίκην ἐπιλήθοντα δξυβάφω δύο· οὐ γὰρ ἄλλο τι ἠγχεῖον εἶναι ἢ ὅτι ἐκπάρτα ἦτουν.*“ Huc trahendum praeterea, quod Pisandrum dixit pecunia corruptum bello oriundo ansam dedisse, his verbis corruptis ⁶³⁾:

*ἢ δῶρ' αἰτοῦντες ἀρχὴν πολέμου κορίσειεν
μετὰ Πεισάνδρου*

quo ex fragmento simul perspicui posse videtur, novum Siculum bellum exortum esse, largitionibus quoque factis. Eodem traho versus a Polluce servatos ⁶⁴⁾:

δεῖ διακοσίων δραχμῶν.

πόθεν οὖν γένοιντ' ἄν; τὸν κότυλον τοῦτον φέρε.

Eodem demagogos fortasse ut ignavos homines risit, quo ducere videntur fragmenta, quibus voce *δύσριγος* ⁶⁵⁾ usus esse fertur et prooemio *τὴν αὐτοῦ σκιὰν δέδοικεν* ⁶⁶⁾. At omnibus abstinere coniecturis praestat, ne quae certa sunt incertis additis ipsi diminuamus. Id quidem, credo, apparuit, hanc fabulam totam esse ex intima civitatis conditione petitam, neque ullo alio consilio, quam ut urbs patria bearetur et a pernicie, qua obrui videbatur, retineretur susceptam. Nemo unquam obtinere aut voluit aut potuit, poetam haec odio in *singulos*

⁶²⁾ Dind. fr. Babyl. VI, p. 58.

⁶³⁾ Ib. n. VIII, p. 50.

⁶⁴⁾ Ib. n. XI, p. 53.

⁶⁵⁾ Ib. n. XXIV, p. 66.

⁶⁶⁾ Ib. n. XX, p. 62.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXLIII

homines singulari permotum scripsisse; sed quo postea modo coram civibus suis de se ipso loqui poterat, is ingenuum hominem omnia animi nobilitate motum aggressum, nullo timore absteritum, urbis patriae salutem solam spectasse. Severam hanc indolem ubique animadvertimus.

Aristophaneae autem comoediae proprium est, non irridere solum et mordere *μαλόν*, sed laudibus afficere etiam bonos et reipublicae utiles cives. Ita quanquam hac quoque fabula nihil antiquius poeta habuit, quam ut a bellis abstraheret cives suos: tamen ubi boni urbisque splendore digni militis meminerit, haud dabit eum esse laudatum sumere possumus. Non igitur solum flagellat Cleonem, aed etiam laudat Phormionem, qui bis navali proelio Lacedaemonios vicerat. Eumque prorsus contrariae indolis fuisse quam illos, quos suis poeta exagitavit comoediis, dicimus e multis comoediis, quibus est ab Aristophane aliisque Comicis commemoratus. Maxime autem huc faciunt, quae enarrat scholiastes „ὁ δὲ Φορμίων οὗτος Ἀθηναῖος τῷ γένει, υἱὸς Ἀσπίου, ὃς καθάρως στρατηγήσας πένης ἐγένετο“³⁷⁾.

His omnibus expositis, ad fabulae inscriptionem redeundum est. Hemsterhusius enim ad Pollucem³⁸⁾ de argumento fabulae ita disputat: „scholiastes ad Rhetoricam Aristotelis scriptam eam refert in Babylonios, cuius ingenii comoedias non paucas in scenam esse datas, quibus alicuius populi vitam agendique modum risui exponerent, pluribus ad Pollucem aperuimus.“ Eodem aliorum quoque grammaticorum adnotata ducere videntur. Nam Photius et Suidas s. v. *Σαμίων ὁ δῆμος* dicunt, dici haec ab Aristophane in irrisionem servorum „ἐπισκώπων τοὺς ἰσχυμένους“ sed quae ab initio protuli, ostendunt, rem sese aliter habere. Non est difficile intellectu, cur Graeci Babyloniorum nomine utebantur, ut universe barbaros signi-

³⁷⁾ cfr. schol. ad Pac. 347, ap. Dind. in Addendd. ad Arist. fr. p. V. Adde Equitt. Ar. 560. Lysistr. 804 cum scholl. et Interprett.

³⁸⁾ Hemst. ad Poll. X, 38. Schweigh. ad Athen. Animadvv. II, p. 86 promittit, de argumento fabulae se in indice Auctorum loqui velit, sed promissio non stetit.

ficarent, quorum gloria ab antiquissimis temporibus repetenda sine dubio iam diu ante Persarum in Graeciam irruptionem nota erat. Accedit fama de magna eorum multitudine vitaeque, quam agebant, deliciosa, qua reliquos omnes populos longe superarunt. Sine dubio *Σειμράμιδος ἔργα* iam dudum Athenis quoque in proverbium abierant⁵⁹⁾. Quidquid igitur magni in Asia gestum est, id Babylonis, utpote omnium populorum celeberrimo videtur esse delatum⁶⁰⁾. Accuratiorem autem Babyloniorum cognitionem plebi Atheniensi non possumus adscribere⁶¹⁾; Aristophani Graecisque cultioribus possumus, imprimis ex quo Herodoti historia legi atque amari coepit, quod iam tum factum esse nemo infitiri neque volet neque poterit.

XXXIV.

Quum Callistratus Babylonios docuisset, ut antea vidimus, a Cleone accusatus in magnum periculum incidit, et vix ex eo evasit. Litem autem poëtae illatam solum nostrum poëtam spectasse; neque totam comoediam eiusque indolem esse a Cleone impugnatam, ex Aristophanis ipsius dictis sequitur. Errat igitur scholiasta, qui certae rerum cognitionis ignarus, id factum esse⁶²⁾ suspicatur „ἐψηφίσατο γὰρ ὁ Κλέων μηκέτι δεῖν κομωδίας ἐνὶ θεάτρων εἰσάγεσθαι, ὅτι δὴ ξένων παρόντων πολίτας ἔσκηοντο.“ Cleo tamen, quanquam populo Atheniensi amicus, victus litem amisit⁶³⁾, neque impedire potuit, quo mi-

⁵⁹⁾ In Avv. 552 „περιεργίαν μεγάλας κλίθους ὄρωαίς, ὡς ἐστὶ Βαβυλωνίων“, cfr. Herod. I, 187. Diod. Sic. II, 7. Curt. V, 1.

⁶⁰⁾ Fortasse propterea, quia dialecti, quam Semiticam vocamus, barbara indoles maxime mira Graecis visa est; Babylonii autem omnium eorum locorum principem tenebant locum, cfr. Heeren's vermischte histor. Schriften III, 332.

⁶¹⁾ In ipsa Atheniensi historia Athenienses famam saepe falsam sequebantur.

⁶²⁾ Schol. ad Arist. Vespp. 1282. Adde Dind. Arist. fragm. in Addendd, cuius tamen opinionem non amplector. Meram haec verba scholiastae continent coniecturam.

⁶³⁾ Demagogi vel populo dilectissimi tamen saepe suam non poterant perferre sententiam. Hoc ipso tempore frustra Mitylenaeorum caedem voluit Cleo efficere; frustra accusavit Aristophanem; ipse tamen ab Equitibus accusatus, quinque talenta solvere est coactus, Acharna. 5.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXLV

nus paucis mensibus praeteritis, sequente anno iterum lacera-
retur et perstringeretur. Tota igitur comoediae licentia ser-
vata est.

De tempore, quo Acharnensium docuerit poeta fabulam,
quaestio haud difficilis ad respondendum esse videtur, quan-
quam quae nobis tradita est et post argumentum legitur dida-
scalica nota varie est a viris doctis agitata. Est autem haec:
„ἰδιόαθη ἐπὶ Εὐθύμενους ἄρχοντος ἐν Αθηναίοις διὰ Καλλι-
στράτου· καὶ πρῶτος ἦν· δεύτερος Κρατῖνος Χειμαζόμενοις· οὐ
σῶζονται“⁶⁴). τρίτος Εὐπόλις Νουμηνίαις.“ Iam quum Ios. Sca-
liger⁶⁵), vir summus, ex reliquis scriptoribus unum tantum-
modo Euthymenem archontem cognovisset, indubitanter dida-
scaliam secutus, in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ ad Ol. 85, 4 fabu-
lam rettulit; quod fabulae argumento, ex primis Peloponnesiaci
belli annis aperte petito, toto caelo repugnat. Aliam viam in-
gressus Frischlinus non minus a veritate aberravit. Is enim in
occasione fabulae demonstranda⁶⁶), postquam reliqua omnia ex-
posuit, ad Siculum usque bellum descendit eoque tempore, quo
fabula docta sit, Lamachum iam mortuum fuisse contendit.
Quae opinio ne cui ineptissima videatur, erit monendum, eum
ut verisimile est, non sine iudicio in illud tempus delapsum,
sed seductum esse Thucydidis aliorumque scriptorum silentio,
qui Lamachum nonnisi illius expeditionis initio et decursu, raro

⁶⁴) Recepti e codice Ravennate scripturam „οὐ σῶζονται“ pro „οὐ
σῶζεται.“ cum Dindorfio et Bekkero, qui pluralis numerus a voce
Χειμαζόμενοι pendet. Nam ne hac quidem scriptura inducor, ut
Elmsleio assentiar qui haec verba alio loco exhibet et post Eupolidis
Numenias contra libros manu scriptos reicit. Is autem non contentus,
in notis ad Acharnensium fabulam verba scholiastae mutasse, ad Me-
deam p. 71 adeo male fecisse huius argumenti scriptorem iudicat, quod
solum Cratini fabulam non extare monuerit. Aequo enim ignotam Eu-
polidis fabulam ac forsitan nunquam editam esse censet; de qua re
cfr. Meineke Q. Sc. I, p. 40. Elmsleio cautius de hac re locutus est
Boeckhiius de Lenaeis p. 86. Equidem vere Eupolidis fabulam non
editam esse propter tertium, quod accepit, praemium censeo. Id
ipsum sciebat scholiastes, ac propterea nihil omnino addebat. Cratini
Χειμαζόμενοις, quoniam edi potuerant, non extare notabat. Iam
dubium manet, utrum edita non sit, an edita interierit.

⁶⁵) Scal. in Olymp. Anagr. p. 321 a. Eandem opinionem Musgravius in
Chronologia scenica, Euripidi Beckiano praemissa, secutus est.

⁶⁶) Frischl. in Aristoph. Acharan. Latine translatis p. 545.

antea commemorat ⁶⁷⁾. Quippe fugerat eum, Lamachum seu in peregrinis terris pugnantem a poeta induci, sed Athens ipsas defendentem: qua ex re conici potest, cum illo tempore militum, quibus onus urbis defendendae iniunctum erat, cohortibus imperasse ac postea demum ab Atheniensibus in alienas terras missum esse. Praeterea fortasse inter se contulerat Acharn. v. 597 „*ἔχειροτόνησαν γὰρ μὲ*“ cum schol. verbis ad v. 270 notatis „*ὁ Λάμαχος οὗτος Ἀθηναίων στρατηγός, οὗς Χενοφάνους, ὃν ὄτα εἰς Σικελίαν ἔπλεον οἱ Ἀθηναῖοι ἔχειροτόνησαν ἣν δὲ μετ' Ἀλκιβιάδου καὶ Νικίου, ὡς Ἰσοκρίτου Θεουδίδης ε' ἣν δὲ φιλοπόλεμος οὗτος.*“ Tertius erravit in tempore indicando Reiskius, qui nostram comoediam uno anno posteriorem esse ratus comoedia contra Cleonem scripta, hac sententia sua seductus, poetae nostri verba adeo mutare ausus est ⁶⁸⁾. De Babyloniorum fabula, quae scholiastae produnt, neglexerat atque fortasse in idem, cum vitae scriptore anonymo, de quo supra locuti sumus, vitium incidit. Reliquorum autem erroribus missis, ad eam transimus sententiam, quam Palmerius, Pettitus, Elmaleius ⁶⁹⁾ aliique receperunt. Statuunt enim anno ante Equites Acharnenses doctos esse, Olympiadis octogesimae octavae anno tertio, eo archonte, quem Diodorus Siculus ⁷⁰⁾ Euthydemum, vitae autem Thucydidiae scriptor ⁷¹⁾ Euthymum vocant; eumque credunt in nostris notis didascalici Euthymenem esse appellatum. Nominum autem similitudine deceptus Elmaleius nostrum archontem ab Athenaeo duobus in locis, p. 217 B. et 218 B., Euthydemum vocari censuit; quum priore loco aperte scriptor et disertis verbis enuntiaverit, se de eo loqui, quem sequatur Apollodorus; ac posteriore tantummodo vere archon noster, sed contra veritatem commemoretur. Scimus enim e Thucydide, Hipponicum Eucle archonte *Tansgraeos*

⁶⁷⁾ Thucyd. IV, 75.

⁶⁸⁾ Reisk. ad Arist. Acharn. 301, ubi pro *καταταμῶν* scribendum esse censuit *κατίταμον*.

⁶⁹⁾ cfr. Interpret. ad Acharn. argum.

⁷⁰⁾ Diod. Sicul. XII, 58.

⁷¹⁾ Thucyd. vol. I, p. XXXIX ed. Bipont.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXLVII

fugasse, Ol. 88, 2, non eo, qui hunc excepit, imperium gerente⁷³⁾. Sed qui potuerit vir doctissimus ita decipi, ut ad Aristophanis scholiastam ad Pacem v. 588 provocaret ibique Scythodorum appellatum esse archontem nostrum censere, vix perspicui licet⁷⁴⁾, quum Pythodorus illic nominatus prior, non posterior fuerit, sub quo Phidias τὸ ἄγαλμα τὸ χρυσοῦν τῆς Ἀθηνῶν extruxit. Aut ex errore igitur scholiasta Πυθόδορον cum Scythodoro quodam commutavit; aut, quod non improbabile est, Comicozum lusibus est seductus, qui archontem ita nominarant, quo imperante Phormio est in Thraciam missus et Peloponnesiacum bellum incepit; cuius rei exempla non rara inveniuntur.

Iam quum nobis inter Euthynnum, Euthydemum et Euthymenem eligendum sit, difficile erit certam sequi sententiam. At Euthynnum ex Euthydemo, non ex Euthymene corruptum esse, docere voluit, alio loco comparato, Dukerus⁷⁴⁾, Euthymemem autem nomen in didascalica nota a scriptore argumenti fortasse esse inventum suspicari possis ex versu, qui in Acharnensium fabula legitur, qua legatos ad Persas abiisse narratur ἐπὶ Εὐθύδημου ἀρχοντος⁷⁵⁾. Quamobrem cum Dodwellio, Casaubono⁷⁶⁾ aliisque permultis Euthydemem nomen illius archontis verum esse sumeremus, nisi didascaliarum auctoritas nos valde impediret, quae quum antiquissima monumenta nobis proponant, nunquam negligi debent. Sed id ipsum, argumenti scriptorem nullum alium annum designare voluisse, erit nobis demonstrandum.

⁷³⁾ Memorabile est, eodem modo paullo post iterum a veritate aberrasse Athenaeum, quia inducias annuas Isarcho archonte factas esse contendit, quas Diodorus et Thucydides ad Amyntam reuocant, cfr. Casaub. in Schweigh. Anim. ad Athen. vol. III, p. 239.

⁷⁴⁾ Quid verum sit, docuit iam Palmerius ad Pac. v. 604 ubi pro Pythodoro Diodorum, pro Scythodoro autem Pythodorum reposuit. Adde C. O. Mueller de Phidiae vita et operibus Gottingae 1827, p. 80 seqq.

⁷⁵⁾ „In Thucyde VI, 69 idem nomen corruptum erat in Εὐθύμος“ Duker ad Marcell. vit. p. LV, ed. Bipent.

⁷⁶⁾ Arist. Acharna. 67.

⁷⁷⁾ Dodwell in Annot. Thucydid. VI anni belli Peloponnesiaci, Casaub. ad Athen. p. 238.

Anno tertio Olympiadis octogesimae octavae fabulam esse in certamen commissam, suspicari et colligere possumus, si neglecta nota didascalica, ipsum poëtam adimus. Ac nihil fuit, quo qui chronologiam carminum definire volebant, maiore confidentia niterentur, quam haec poëtae verba ⁷⁷⁾:

ἔκτω σ' ἔτει προσεῖπον ἐς
τὸν δῆμον ἐλθὼν ἄσμενος
σπονδὰς ποιησάμενος ἔμαυ-
τῷ πραγμάτων τε καὶ μαχῶν
καὶ Λαμάρων ἀπαλλαγείς.

quibus verbis Dicaeopolis, ex urbe in agros redux factus, Phaleti et Baccho pompam ducit. Quae quidem ratio aliis eiusdem fabulae versibus confirmatur, quibus Dicaeopolis anguillam, a Boeoto quodam ex Copraico lacu allatam salutat ⁷⁸⁾:

σέψασθε παῖδες τὴν ἀρίστην ἔγγελον,
ἤκουσαν ἔκτω μόλις ἔτει ποθουμένην·
προσείπατ' αὐτὴν ὦ τέκνα,

quam impedito inter Boeotos et Athenienses per sex annos commercio frustra desiderarat. Ex scholiastis unum tantummodo aliquid annotasse videmus, his verbis usum ⁷⁹⁾ „ἔτιον γὰρ ἦν λοιπὸν ἔτος, ἀφ' οὗ ὁ πόλεμος Ἀθηναίοις πρὸς Πιλοποννησίους συνέστη“, quem eundem esse, qui notam aliam quandam scripsit ⁸⁰⁾ „χειμῶνος γὰρ λοιπὸν ὄντος εἰς τὰ Ἀθήναια καθῆκε τὸ δρᾶμα“ usus vocis λοιπὸς docet. Ex eo tamen nihil discimus, nisi quod ipsis inest Aristophanis verbis, sextum nondum praeteriisse annum. De qua re priusquam audiremus, ante omnia quaerendum est, quo haec omnia dicta a poëta fingantur tempore; et quomodo computationem hanc instituere potuerit. Nam, anno post Acharnensium fabulam editam, si vera est, quae vulgo fertur, opinio de Acharnensium

⁷⁷⁾ Ar. Acharn. 266 — 270.

⁷⁸⁾ Id. ib. 889 — 890.

⁷⁹⁾ ad Acharn. v. 266.

⁸⁰⁾ ad v. 503, ubi iterum dicitur „χειμῶνος γὰρ λοιπὸν ὄντος“ quam loquendi rationem reprehendit Boeckhius de Lenaeis l. l.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXLIX

tempore, quo Equites docuit poëta audacissimus ita loquentem audimus ⁸¹⁾:

*καὶ πῶς σὺ φίλεις, ὃς τοῦτον ὄρων οἰκοῦντ' ἐν ταῖς
πιθάκναισι*

*καὶ γυπαρίοις καὶ πυργιδίοις ἔτος ὄγδοον, οὐκ ἐλευθεροῖς
ἀλλὰ καθείρξας αὐτὸν βλέπεις;*

Quomodo igitur in Equitibus octavum, in Acharnensibus sextum annum potuit nominare, nisi duobus annis ante Equites Acharnenses docta fuerit? Accedit, quod in utraque fabula idem secutus consilium, non bene aliam ingressus esse viam videri potest; multos enim per annos Athenienses belli calamitatibus pressos esse, utroque in loco indicatur. Sed iam primum videmus, poëtam aliis in fabulis aliam iterum rationem esse secutum, qui Pacis fabula ⁸²⁾ quum ageretur, tredecim annos numerat, ubi alii decem. Quamobrem in hac disquisitione caute versari et accurate perpendere omnia debemus, ne praeter scriptoris mentem indicemus, et in errores incidamus. Idque primum apparet, in Acharnensibus et Equitibus annos eum computare, per quos Athenienses solos bellum presserit; neque de Lacedaemoniis atque sociis cogitasse, quod quam magni momenti sit postea videbimus.

Duplex potissimum extat belli Peloponnesiaci annos computandi genus. Alii enim quoniam Pythodoro archonte Thebani Plataeenses aggressi bellum incepisse videbantur, eo ipso anno belli initia ponunt; alii, quia in fine anni prima tantummodo quasi fundamenta iacta videntur, duoque solum menses post Plataeam expugnatam praeterierunt, ab archonte Euthydemo, quo Archidami in Atticam incursio prima suscepta est, Pythodoro misso, singulos annos numerare solent ⁸³⁾. Notum est, Thucydidem archontum seriem non respexisse numerantem, sed bellum κατὰ δίερος καὶ χειμῶνας descripsisse, et ab uno vere ad ver alterum unum annum supputasse: ea ratione adductum, quo aptius et

⁸¹⁾ Equit. 792 — 794.

⁸²⁾ Pac. 987 seqq.

⁸³⁾ Canab. ad Athen. III, 240. Wessel. ad Dioc. Sic. V, p. 496.

facilius bellum, cuius per hiemem alia, alia per aestatem est ratio, describi posset⁸⁴). Hinc magna non raro oritur difficultas, si quo archonte res gestae sint, solo hoc ex scriptore, in definiendis temporibus omnium accuratissimo, eruere cogimur. Ita utrum Pythodoro an, qui hunc excepit, Euthydemo archonte Athenienses agros suos reliquerint, quaerendum est. Sed quum Archidami in Atticam irruptio circiter octogesimum diem a rebus ad Plataeam gestis facta dicatur⁸⁵) (*μετὰ τὰ ἐν Πλαταῖς τῶν Ἰσπελώντων Θηβαίων γυνόμενα ἡμέρας ὀγδοηκοσῆ ῥά- λιστα*); Thebanos autem Thargelionis initio Plataeam ingressos aciamus⁸⁶): belli in Attica gesti initium ad Euthydemum recte esse a plerisque relatum, colligimus. Erant autem quaecunque comportari poterant, ex agris in urbem ante Archidami irruptionem illata⁸⁷). Quare totam fere migrationem ad Pythodorum referendam esse apparet. Cui quidem sententiae favet Aristophanes. Ea enim nisi verissima esset, in Equitibus, quae fabula, ut videbimus, Stratocle archonte docta est, iam octavo homines anno in urbe versari, poeta dicere non potuisset⁸⁸). Sed aliam mihi in utraque fabula rationem scriptor secutus esse videtur. Pythodoro enim archonte Dionysia rustica in agro omnes celebraverant, anguillasque acceperant⁸⁹); anno post demum Euthydemo archonte primum ea omnia frustra desideraverat; nunc igitur, quum iterum archon esset Euthydemus, sexto anno in agros redibat et anguillam ex Copaico lacu acceptam salutabat. His omnibus de causis nihil nos impedire videmus, quo minus fabulam cum didascalis huic archonti ad-

⁸⁴) Ideler Handb. der Chronol. I, 371. Potav. de doctr. temp. X, 23.

⁸⁵) Thucyd. II, c. 19.

⁸⁶) Id. ib. c. 2.

⁸⁷) Id. ib. c. 18.

⁸⁸) Elmsleius ad argumenti verba de his rebus non satis accurate lectus est. Nam primo integrum Pythodori annum bello nemo impetavit; deinde in Acharnensibus *ἀριβροτέων*, quam in Eqq. computationem adhibitam esse, quomodo dicere potuerit, vix intelligitur.

⁸⁹) Thucydides affirmat, quanquam foederum perturbatio ex rebus ad Epidamnum et Corcyram gestis orta sit, commercia populorum non prohibita fuisse, I, 146 „*ἐκπλήθυντο δὲ ἕως ἐν αὐταῖς, καὶ κατ' ἀλλήλους ἐπέτασαν.*“

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLI

scribamus. Insunt tamen nostro in carmine alia quoque, quibus quo tempore fabula acta sit, indicatur.

Ac primum quidam Theorus, a Sitalce Thracum rege reversus, producitur⁹⁰); Odomantiumque exercitum auxilio missum secum affert. Inde quid colligi possit, videamus. Scimus autem, secundo belli Peloponnesiaci anno, archonte Euthydemo, Athenienses, a Nymphodoro, Pythi filio adiutos, Sitalcem, Thraciae regem, in societatem adscivisse, Sadocumque eius filium civem Atheniensem fecisse⁹¹). Quo facto, se bello, quod in Thracia gerebatur, exercitu Atheniensibus auxilio misso, finem impositurum promiserat. Archonte igitur Epaminonda, Olympiadis octogesima septima anno quarto, bellum contra Chalcidenses gessit et in ea expeditione Atheniensium legatos, eandem ipsam ob causam missos secum habuit⁹²). At propter Nymphodorum Theorum non missum esse ad Sitalcem Thraciae regem, inde apparet, quod hoc tempore Sadocus filius Atheniensium civis iam factus fuit, quod ostendit versus

ὁ δ' υἱός, δὲν Ἀθηναίων ἐπεποιήματα⁹³).

Posteriore aetate quae missa est legatio, anno tertio Olympiadis 87, principem non Theorum habuit, sed Learchum Callimachi et Ameniadem Philemonis filium⁹⁴). Neque in eorum numero Theorus fuit, qui in expeditione Chalcidensi eum comitabantur: quia ipsius belli causa venerant, non ut Athenas auxilia ducerent. Praeterea neque a Thucydide neque ab alio scriptore de alia ad Sitalcem missa legatione quidquam traditur. Iam iterum igitur ex Aristophanis comoedia rem a scriptoribus, nescio utrum consulto an temere omissam discimus; sed eam ipsam ob causam nullum habemus testimonium, cui confisus nobis legationis tempus dicere liceat. Quare ad coniecturam confugimus. Quoniam Stratocle archonte, ut auctor

⁹⁰) Arist. Acharn. v. 184—173.

⁹¹) Thucyd. II, c. 29.

⁹²) Id. ib. c. 95—101.

⁹³) Arist. Acharn. 145. Thucyd. II, 67 „τὸν Σάδοκον τὸν γενημένον Ἀθηναίων.“

⁹⁴) Thucyd. I. I.

est Thucydides, Sitalces bello Triballis illato, mortuus est ⁹⁵), eiusque expeditio contra Perdiccam ad Ep̄sminondae annum pertinet: haud dubie inter Diotimum et Stratoclem archontem Theor̄us in Thracia versabatur. Neque a vero aberrabimus, quia per longum poëta tempus eum legationem duxisse peribet ⁹⁶):

χρόνον μὲν οὐκ ἄν ἤμεν ἐν Θράκη πολὺν,

si Diotimo archonte Athenas ab illo esse relictas sumimus reditumque ad archontem Euthydemum, de quo nunc loquimur, referimus. Eius rei aliud testimonium, quanquam tenue, non omittamus. Inter res innumeras, quae sibi cor momordisse Aristophanes a fabulae initio profitetur, id quoque profert, quod quum Aeschylum in theatro expectavisset, Theognidem prodeuntem viderit eiusque tragoediam spectare coactus fuerit. Id anno Acharnensibus doctis praecedente factum esse, propterea sumendum est, quia paullo post Aristophanes aperte ad ipsam posteriorem annum transit his verbis ⁹⁷):

*τῆτες δ' ἀπέθανον καὶ διεισράφην ἰδῶν,
ὄτε δὴ παρέκλυσε Χαιρῖς*

et quae sequuntur. Is autem annus, nisi fallor, alius esse nequit, quam quo archon erat Eucles. Poëta enim de Theogni locutus et his usus verbis:

πῶς τοῦτ' ἔσεισέ μου δοκεῖς τὴν καρδίαν;

sine dubio ad σεισμὸς alludit, qui eo anno, ineunte hieme et aestate, frequentissime Atticam aliasque terras concusserunt ⁹⁸). Iam vero aperte poëta postea indicavit, Theori legationem in illud incidisse tempus, quo Theognis Athenis tragoediam docuerit. Simili enim ratione iterum ludit eundemque hominem perstringit. Theorum enim dicentem inducit, se non tam diu in Thracia moratum esse, nisi maximum et vehementissimum gelu in illis terris propter Theognidem ortum ab itinere susci-

⁹⁵) Thucyd. IV, 101.

⁹⁶) Acharn. 136.

⁹⁷) Ib. 15 seqq.

⁹⁸) cfr. Acharn. 12. Thucyd. III, 87, 89.

piendo omnes prohibuisset ⁹⁹⁾. Affirmare igitur non dubito, hanc Theori legationem vere factam et in hoc tempus incidisse. Ne tamen praetermittere necessaria videar, de Odomantis loquar. Qui populus quum in Sitalcis, Odrysarum regis, ditio- nem non venisset ¹⁰⁰⁾, postea ipse quoque in Atheniensium societatem receptus est. Cleonem enim narrat Thucydides quum in Thracia versaretur, ad Pollen, Odomantorum regem, qui quam plurimos Thraces mercede conduxerat, auxilii petendi causa legatos misisse ¹⁾. Verisimile tamen est, Sitalcem Athe- niensibus auxilia petentibus Odomantos mercede conducendos curasse, neque sibi subditos homines dedisse: nisi potius Theo- rus ipse Sitalce auctore illos homines duxit Athenasque secum attulit, quod vel magis credendum est.

Antequam poeta legatos in Thraciam missos commemoret, aliam legationem ad Persas missam produxit tamque Euthyme- ne archonte Athenas reliquisse multosque annos frustra et temere consumpsisse enarrat ²⁾. Quattuor enim per annos in itinere occupati, quinto apud Persarum regem versati, nunc post undecim annos Pseudartabam, cuius iocose nomen fictum est, secum tulerunt. Qui legati fuerint, indicat scholiasta „*πρό- σβεις δὲ οὗτοί εἰσιν οἱ περὶ τὸν Μόρυχον ἐμπληθέντες τροφῆς*“; quod unde hauserit, plane se nescire Elmsleius constitetur ³⁾. Ac profecto nusquam aliquid de Morycho legato ad Persas misso scriptum reperies. Noster autem poeta pluribus locis eiusdem hominis meminit. Iam primum adverte, quod quo

⁹⁹⁾ Arist. Acharna. 138 — 140.

¹⁰⁰⁾ Thucyd. II, 101 „*αὐτόνομοι δ' εἰσι πάντες*.“

¹⁾ Id. V, 6.

²⁾ Ar. Acharna. 61 — 125.

³⁾ cfr. schol. ad v. 61. Elmsl. ad v. 878. Ibi enim schol. de Mory- cho „*Μ. ἐπὶ ὀφθαλμῶν καμφοδίσται· ἦν δὲ καὶ τῶν ἰδέως βιον- τῶν τραγωδίας δὲ ποιητῆς οὗτος*.“ Quare E. ex illo loco male intellecto, M. tragicum poetam fuisse temere statuisse scholiastem opinatur. Comparandus est alius locus in Pace 1008 — 1010, adden- dasque scholista, qui Melanbium affirmat poetam tragicum fuisse, additis verbis „*ὡς προσέφηται*.“ Hinc mihi erroris, si quis est, origo repetenda videtur.

tempore legati reversi in populi concionem prodeant, Dicaeopolis regis nomine audito ita loquitur:

*ποῖον βασιλέως; ἄχθομαι γὰρ πρέσβειν
καὶ τοῖς ταῖσι τοῖς τ' ἀλαζονεύμασιν,*

et ipsis legatis visis, pergit

βαβαιᾶξ ἑκβάτανα, τοῦ σχήματος

quae verba posteriora scholiasta ita explicat „*ἔλασι γὰρ οἱ πρέσβεις κεκαλλωπισμένοι ὡς ἀπὸ Ἐκβατάνων, ἧτις ἐστὶ Περσικὴ πόλις.*“ His imprimis versus in Vespis dicti sunt nobis comparandi. In illa enim fabula pallium mittere laenamque instar pallii in collum coniiicere filius patrem iubet, qui ita inter se colloquuntur ⁴⁾:

Φ. Τοῦτ' ἐστὶ τὸ κακὸν τί ἐστὶ πρὸς πάντων θεῶν;

Β. οἱ μὲν καλοῦσι Περσίδ', οἱ δὲ καυνάκη.

Φ. Ἐγὼ δὲ σισύραν φέρην θυμοῖδα.

Β. Κοῦ θαῦμά γ'· ἐς Σάρδεις γὰρ οὐκ ἐλήλυθας.

ἔγνωσ γὰρ ἄν· νῦν δ' οὐχὶ γιγνώσκεις.

Φ. ἐγώ;

μὰ τὸν Δι' οὐ τοίνυν· ἀτὰρ δοκεῖ γέ μοι

δοικέναι μάλιστα Μορύχου σάγματι

Β. οὐκ, ἀλλ' ἐν Ἐκβατάνοισι ταῦθ' ὑφαίνεται.

Quibus tamen versibus quae insit iocandi ratio, nondum ab interpretibus satis explicatum est, de qua in adnotationibus ad Acharnensium fabulam accuratius agemus. Nunc id tantummodo monemus, iam antea filium patri se vitam Morychi similem comparaturum esse promississe ⁵⁾, ac nunc quoque ut vestem Persicum ex illius more et imitatione induat cogere. Praeterea legatorum vita, qualem ipsi describunt, ad Morychi aliorumque vivendi rationem est a poeta ficta. Maior tamen est quaestio, quo tandem modo Euthymene archonte ad Persarum

⁴⁾ Vesp. 1136—1144.

⁵⁾ Vesp. 506. Ceterum Morychi domus in Platonis Phaedro commemoratur I, 1, p. 3. Bekk., ubi schol. p. 311 addit „*Μόρυχος γάρ τινος ἀνθρώπος, ὃν καὶ ἡ κωμῆδία ὡς γαστρίμαχον διαβάλλει*“ qui non de Aristophane solo, sed de Platone etiam aliaque cogitatur, cfr. schol. ad Nubb. 109.

DE ARISTOPHANIS VITA. ccclv

regem Athenienses legatos mittere potuerint; de qua ubique est scriptorum silentium. Sed quum tota fabula ad bellum Peloponnesiacum spectet; eiusque mala describat: nascitur ea mihi coniectura, ut Euthydemo archonte Morychum missum esse putem. Iam Aristophanem ioci causa, ut plures annos in legatione commoratos eos vituperet, pro Euthydemo Euthymenem posuisse arbitrarer, nisi tales facetias ab Aristophaneae comœdiæ indole alienas esse scirem. Quid? si Euthydemî archontis nomen corruptum est, et secundi anni Olympiadis octogesimæ septimæ vere est ab Aristophane Euthymenes nuncupatus⁶⁾. Hæc autem iudicanda aliis peritioribus relinquo.

Superest, ut de multa ab Equitibus Cleoni illata et de tempore, quo ea facta esse possit, disputem. Statim enim a comœdiæ initio se gavisum esse propter quinque talenta, quæ Cleo evomuerit, fatetur, idque esse ab Equitibus effectum, luculenter demonstrat⁷⁾. Tota Equitum fabula horum gravi in Cleonem odio, tanquam fundamento, nititur. Si scholiastis, ut par est, credimus; inter Græcarum historiarum scriptores Theopompus potissimum huius inter Cleonem Equitesque inimicitias meminit, eiusque et originem et vim in decimo Philippicorum libro exposuit⁸⁾. Hoc igitur auctore, Cleo litibus intendis natus factusque, contra Equites hostiliter egerat eosque *λεπτοτάτων* insinulaverat; quibus causis diiudicandis duces, quorum numero Cleo adscriptus erat, erant præpositi. Equites autem propterea Cleonem odio persecuti *δαίμων* accusaverant. Quale Cleonis crimen fuerit, et quo modo litem intentaverint

⁶⁾ Scholiasta hand dubitanter de Euthymene cogitat, qui ante undecim annos archon fuit. Sed id mihi quidem minus aptum consilio poetæ esse videtur, qui de bello Peloponnesiaco solo loquitur. Quanquam si, ut credo, veram legationem, non fictam proponit, id minus ponderis habet. Accedit, quod legatos ad Persarum reges Euthydemo archonte missos esse, nemo tradidit. Schol. ad Thucyd. II, 7 (V, p. 373 ed. Bipont.) „οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι πρὸς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς Ἑσσηνοὺς.“ Hæc ipse conuenire videtur Aristophanes, qui v. 647 Lacedæmoniorum legatos commemorat. Quare profecto satius erit ad antiquam sententiam redire.

⁷⁾ Acharn. 5 seqq. Boeckh. Staatshaush. d. Athen. I, 413; Meier. de bon. damnat. p. 116.

⁸⁾ Schol. ad Acharn. 5, 300; Equitt. 225.

Equites, non satis liquet. „Παρά τῶν νησιωτικῶν“ ait scholiasta „Ἄλλα πέντε τάλαντα ὁ Κλέων, ἵνα κομφίσει πλεῖον τοῦς Ἀθηναίους αὐτοῦς τῆς εἰσφορᾶς· αἰσθόμενοι δὲ οἱ ἑκπεῖς ἀντίλεγον καὶ ἀπήτησαν αὐτόν“).“ Eam igitur causam anno ante Acharnenses esse gestam, iterum ex eodem versu decimo quinto colligimus; quem antea adhibuimus. Quod si verum est, optime convenit Thucydidis testimonium. Is enim primo anno Olympiadis octogesimae octavae primum Lysiclem cum quattuor collegis ad socios missum et in itinere occisum esse narrat¹⁰). Aut igitur ob huius ipsius viri, aut ob alius cuiusdam, hunc excipientis adventum socii Athenas legatos miserunt, dataque Cleoni pecunia suum assequi consilium frustra studuerant.

Postremo temporis, quo fabula docta est, testimonio hoc utor, praecedentibus haud paullo certiore. Tanguntur enim res Megarensium, inter omnes Graeciae populos miserrime afflictorum; ita ut ex iis certa et firma erui possint, si historicorum scriptorum dicta comparantur. Quum enim Megarensium unus advenisset suasque filias vendendas attulisset, cum Dicaeopoli ita colloquitur¹¹):

*Α. ἄλλας οὐν φέρεις; Μ. οὐχ ὑμεῖς αὐτῶν ἄρχατε;
Α. οὐδὲ σκόροδα; Μ. ποῖα σκόροδ'; ὑμεῖς τῶν ἐπὶ
ἔκκ' ἐσβάλητε, τῶς ἀρωραῖοι μύες,
πάσσαι τὰς ἀγλῖθας ἐξορύσσετε.*

Iam primum igitur Atheniensium irruptiones commemorantur in terram Megaricam factae, quae, Thucydide auctore, Nissae occupata finitae sunt. Is enim postquam primam, duce Pericle, invasionem enarravit, ita pergit¹²) „ἔγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ ἕτος ἕκαστον ἐσβολαὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεγαρίδα καὶ ἑπείων καὶ πανστρατιῶν, μέχρις οὐ Νίσαια ἐάλω ὑπ' Ἀθηναίων.“ Quare quum hanc fabulam

⁹) Minus accurate Beoekhins l. l. scholastam redarguit, qui omnia recte et ex Theopompi sententia exposuit. Adde Argum. II. script. (v. II, p. 65, 23, D.)

¹⁰) Thucyd. III, 19.

¹¹) Ar. Acharn. v. 769—763.

¹²) Thucyd. II, 31.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLVII

ante Nisaeam captam, i. e. ante primum annum Olympiadis octogesimae nonae, doctam esse inde patet, ad octogesimam octavam Olympiadem eam reticere cogimur. Neque potest alio anno, quam tertio et quarto illius Olympiadis prolata esse. Minoam enim insulam Nitius, Nicerati filius, anno secundo expugnavit, et ex hoc demum tempore effecit, ut nihil Megarensibus importaretur¹³); quo facto rebus necessariis paene omnibus indigere coeperunt, maximaque fame adacti, tam miseram conditionem tulerunt, ut Aristophanis descriptio verissima merito appelletur. Minoa nondum expugnata, quum libere a peregrinis comaeum acciperent, in tantam miseriam non inciderunt, quantum Aristophanes describit. Sed accedit, quod de salibus sibi ereptis Megarensis homo queritur; de quibus quae in scholiis legimus, sunt diversi pretii. Alter enim, ita locutus „*ἐν Νισαῖα τῆς Μεγαρίδος ἄλλες πηγύνονται· ἦν δὲ ὁ τόπος ἐπήκοος τῶν Ἀθηναίων*“, erravit et merito in Palmerii reprehensionem incidit; alter rem verius explicat „*διὰ τὸ θαλασσοκρατεῖν τοῦς Ἀθηναίους ἐξη*“ cett. Sed id ipsum Megarenses nisi Minoa capta non tanto opere impedire poterat¹⁴). Praeterea Lenaeis fabulam doctam esse, non solum nota didascalica, sed etiam a magis idoneo teste, ab ipso Aristophane, probatur¹⁵).

XXXV.

Anno igitur tertio Olympiadis octogesimae octavae, Dionysii Lenaeis, Aristophanes per Callistratum Acharnenses docuit. Iam si, quod nostrum est officium, perpenderit, quo consilio ductus et quem in finem hanc illo tempore comaediam, ediderit: quam prudens vir civisque bonus fuerit; quantaque animi sagacitate et malam urbis patriae conditionem perspexerit et imminentes calamitates praeviderit, sine ulla difficultate intelligemus. Eius consilii summa vix potest legentem praeterire. Audi Graeci

¹³) Thucyd. III, 15.

¹⁴) De rebus, quas Megarenses vendere solebant, Aristophanes accurate pluribus in locis exposuit.

¹⁵) Hermanni et Kanngieseri coniecturas merito refutavit Boeckhius de Lenaeis, p. 41 (87) sq. Ar. Archstrum. 581.

argumenti scriptorem¹⁶⁾ „τὸ δὲ δράμα τῶν εἰς ἀφῶρα κειμηλίαν καὶ ἐκ παντὸς τρόπου τὴν εἰρήνην προκαλοῦμενον“; sicut scholii scriptorem¹⁷⁾ „οὔτως γὰρ ὁ σκοπὸς τοῦ δράματος, ὡς σκηνῶν κοιῆσθαι πρὸς Λακεδαιμονίους.“ Voluit enim haud dubie suos populares incitare, ut ipsi Lacedaemonios adirent, et omni modo pacem iis sibi que reddere staderent. Nos accuratius rem explanabimus.

Quo tempore haec fabula in scenam producta est, plerique Atheniensium, variis quisque de causis, magis ad bellum summo studio gerendum, quam ad pacem faciendam inclinabant. Docent id historiarum scriptores; docet Aristophanes. Ut primum Pericles, qui Atheniensium civitatem moderabatur, suam belli contra Lacedaemonios gerendi rationem inierat: magna erat civium pars id belli genus perosa, neque tamen pacis cupida. Voces invitorum in ipsa migratione audita. Οὐ βεβήως ait Thucydides¹⁸⁾ τὰς μεταναστάσεις ἐποιοῦντο, ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνεληφότες καὶ κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικὰ, ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον οἰκίας τε καταλιπόντες καὶ ἱερὰ, ἃ διὰ παντὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας πάτρια, διαίταν τε μέλλοντες μεταβάλλειν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ πόλιν τὴν αὐτοῦ ἀπολείπειν ἕκαστος. Ab antiquissima enim aetate quoniam in agris degere consueverant, nunc impediti et prohibiti diuturnam in urbe commorationem permolestie tulerunt. Augebatur molestia, huiusque belli odium, omni vitae commoditate erepta, quum ne domos quidem haberent, sed in muris murorumque turribus, in omnibus desertis urbis et nefastis adeo locis habitare cogentur. Neque tamen propterea ab ipso bello sese liberare cupiebant. Tantum aberat, ut pacem postularent, ut plurimi, praesertim qui iuvenes erant, neque belli incommoda adhuc senserant, magna eius cupiditate flagrarent¹⁹⁾. Quam ob rem Periclis sententia comprobata, Mesesip-

¹⁶⁾ Arist. vol. I, p. 4, 8 ed. Dind.

¹⁷⁾ Schol. ad Acharna. v. 52.

¹⁸⁾ Thucyd. l. II, c. 16. cfr. c. 14.

¹⁹⁾ „τότε δὲ καὶ νεότερη πολλὴ μὲν οὖσα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, πολλή

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLIX

pum, ab Archidamo bellum evitare exoptante, velut rei experiundae causa Athenas missum, ne in urbem quidem admiserunt²⁰⁾. Hinc non diutius se in Megarensium agro Archidamus continuit; perrexit inde infestus in Eleusinem Thriasiumque campum. Ubi quum nemo eos impediret, quo minus vastarent popularenturque omnia: pervenere ad Acharnas, quae regio sexaginta stadiis ab urbe distabat²¹⁾. Quod quum vidissent, protinus omnes bellandi cupidinem declarabant suam: ac prae ceteris Acharnenses urgebant, ut eruptio susciperetur. Maxima inde civium pars Pericli erat irata²²⁾, eumque tanquam malorum omnium auctorem timidumque hominem perstringebant; non tam propter bellum conflatum, quam quia hanc gerendi illius rationem erat ingressus. Ira autem repressa est, ex quo Peloponnesiaci commeatu consumpto et ipsi navibus petiti in Peloponnesum redierant.

Vere deinde insequenti quum Lacedaemoniorum exercitus reversus esset, simul pestis exorta est, quae sola etiam sine belli iniuria urbem vastare poterat²³⁾. Auxit vim morbi hominum in urbe frequentia²⁴⁾. Tamen Pericles sua in sententia perstitit; neminemque movit ex urbe. Sed Athenienses agris vastatis, simulque et bello et pestilentia pressi suam mutarunt sententiam, belli auctorem palam reprehenderunt et legatos Lacedaemonem ad pacem faciendam miserunt²⁵⁾. Qui quum re infecta rediissent, Pericles oratione habita, qua eos a singulorum calamitatibus ad universae civitatis salutem revocabat, li-

δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις οὐκ ἀνοσίτῳ ἔχθρῳ ἀπερίτῳ ἤκιστο τῶν πολέμων“ Thucyd. II, 12.

²⁰⁾ Thucyd. II, 12.

²¹⁾ Id. ib. c. 21. Memoratu dignum est, Archidamum, hostilis exercitus ducem, non minus quam Periclem suorum in reprehensionem incidisse, id. ib. c. 18.

²²⁾ In primis comici poetae multitudinis sententiam comoediis vulgabant, quorum sunt Teleclides, qui *Μολῶν* contra Periclem docuit, Ol. 87, 2., et Hermippus alique. Adi Rôtscherum, Aristoph. p. 96.

²³⁾ Thucyd. II, c. 47. Erant, qui venena a Peloponnesiis in puteos detecta fuisse contenderent, et odium contra Lacedaemonios augere optarent. Id. ib. c. 48.

²⁴⁾ Id. ib. c. 52 et 54 extr.

²⁵⁾ Id. ib. c. 59.

bertatemque vel plurimum rerum iactura defendi et servari debere docebat, ut nulli inde legati Lacedaemonem mitterentur, amique mitigarentur, effecit. Tamen calamitates suas aegre ferebant, et divites imprimis illud bellum odio persequerantur²⁶). Atque haud multo post ipse Pericles de vita decessit, qui ad sustentandam rempublicam fere unus illa aetate supererat. Ceterum quales pacis conditiones Atheniensium legati Lacedaemonem attulerint, prorsus nobis incognitum est intactumque rerum illa aetate gestarum scriptoribus.

Procedente postea tempore, etiam interdum suas res accis ab hostibus videbant, quum animum ad certamen intentum nullius maior terror, et nullum maius periculum ad aliud consilium capiendum traheret, in nullo populi concilio pax est Athenis iactata. Diotimo autem archonte, aestatis initio, licet Cleomene duce Peloponnesii Atticam vastassent, quae quidem irruptio post secundam omnium acerbissima fuisse fertur²⁷): tamen nemo repertus est, qui ad pacem faciendam Athenienses incitaret. Quare non mirum est, quod ea aetate, qua ab Eucle archonte ad Euthydemum imperium transiit, et Peloponnesii, Agide duce, ad Isthmum Atticum agrum vastaturi pervenerunt, sed crebris terrae motibus perterriti non processerunt longius, sed in patrias urbes se receperunt²⁸), nullius ad pacem adhortantis vox audita est. Contra haud paucae erant causae, quae singulos homines ad bellum gerendum moverent. Etenim quorum agri erant vastati, summo Lacedaemonios odium persequerantur²⁹). Praeterea iniustas belli causas querebantur, et eos infidos esse homines et iniquos censebant³⁰). Quare omnes summo poena eos afficiendi studio conflagrabant. Deinde ex quo tempore Pericles mortuus erat, urbis principes solam patriae salutem spe-

²⁶) Thucyd. II. c. 65.

²⁷) Id. III, 26.

²⁸) Id. ib. 89.

²⁹) Id futurum esse Archidamus, rex Lacedaemoniorum, praeviderat, cfr. Thucyd. I, 82.

³⁰) Thucyd. IV, 22.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXI

clare desiverant, multoque magis anorum commodorum erant studiosi; nimirum bello gerendo maiorem in civitate auctoritatem obtinere sese posse, et plura commoda acquirere, bene sciebant²¹⁾. Alia praetereo. Patet enim, ut existimo, eum illo tempore Atheniensium animum fuisse, ut pacem expectare nequires. Sequentem autem post Acharnenses doctos aestate, quum Lacedaemonii suorum multitudinem summum in periculum adductam cernerent: ipsi pacem Atheniensibus obtulerunt, ea auctore Thucydide opinione ducti, eos antea ipsos pacis cupidissimos, se contradicentibus, a foedere abstinere coactos, nunc oblatam pacem non sine laetitia esse accepturos²²⁾. Quae quidem sententia haud dubie legationibus post secundam irruptionem missis nixa, non impedit, quo minus quae dixi vera esse nuncupem. Quare sumendum est, nostram postquam illa aetate, paucis assentientibus, popularibus suasisse, ut Lacedaemonem pergerent, omnique modo, aptis conditionibus oblatis, pacem componerent.

Summa autem in bello gerendo Atheniensium cupiditas multo magis nobis intelligitur, si Aristophanis comoediam adimus. Non solum enim aperte docet, in populi conciliis nunquam de pace agi²³⁾:

εὐρήνη δ' ὄπως

ἔσται προτιμῶς οὐδέν· ἢ πόλις, πόλις,

sed etiam Dicaeopolin pro pace Lacedaemoniisque loquentem vix ab Acharnensibus auditum induxit, eumque non libens suam sententiam proferentem, sed Soloni similem, Athenienses ad Salamina occupandam cives incitanti, super trunco lanionio omnia dicentem fecit²⁴⁾. Acharnenses ubi audiverunt modo, esse qui cum Lacedaemoniis foedus pepigerit, lapidibus eum interficere tentant summaque vehementia persequuntur²⁵⁾. Dicaeopolidi in orationem suam ingredienti acclamant²⁶⁾:

²¹⁾ Thucyd. II, 65 *κατὰ τὰς ἐξέτας φιλοτιμίας καὶ ἐξέτας κέρδη.*

²²⁾ Id. IV, 21.

²³⁾ Arist. Acharan. v. 26.

²⁴⁾ Id. ib. 355, 365 seqq.

²⁵⁾ Id. ib. 179 seqq. 204 seqq. 220 seqq.

²⁶⁾ Id. ib. 492 seq.

ὅστις παρασχὼν τῇ πόλει τὸν σῶμα
ἅπασι μέλλεις εἰς λέγειν τὰναντία.

Atque is ipse, posteaquam in modum miserrimi hominis per Euripidis benevolentiam vestitus prodit, vide quanto opere cunctetur siquae facinoris magnitudinem sentiat²⁷⁾:

ὦ θυμ', ἄνευ σκάνδικος ἔμπορευτία.
ἄρ' οἶσθ' ὅσον τὸν ἀγῶν' ἀγωνιεῖ τάχα,
μέλλων ὑπὲρ Λακεδαιμονίων ἀνδρῶν λέγειν;
πρόβαινε νυν ὦ θυμέ.

Audi, quantum ab initio orationis contra Lacedaemonios odium profiteatur²⁸⁾:

ἐγὼ δὲ μισῶ μὲν Λακεδαιμονίους σφόδρα·
καυτοῖς δὲ Ποσειδῶν, ὅτι τὴν Ταινάρην θεῖος,
σεύσας ἅπασιν ἐμβάλοι τὰς οἰκίας·
κάμω γάρ ἐστιν ἀμπέλια κεκομμένα.

Idemque omnes fabulae partes ab initio ad finem usque clamant. Affirmare igitur, his dictis, non dubito, licet Atheni singuli fuerint, cum Aristophane consentientes, qui pacem amaverint, oderint bellum, prorsus tamen nonninem pro Lacedaemoniis dicere voluisse, talesque pacis condiciones proposuisse, ex quibus illorum postulata vel ex minima parte explerent: quod fecit solus Aristophanes. Iuvabit igitur, quare id fecerit, et quo modo pacem reddi posse crediderit, pro virili parte perscrutari.

Bellum Peloponnesiacum quibus de causis exortum sit, est unicuique cognitum. Inter postulata, quae ab initio Lacedaemonii Atheniensibus proposuerunt, unum, quod de piaculis tollendis erat, Pericle mortuo, quem petebant illi maxime, erat sublatum. Praeterea non tam Potidaeae obsidionem Aeginamque respiciebant insulam, quam decretum de Megarensibus factum. Καὶ μάλιστα γὰρ πάντων ait Thucydides²⁹⁾ καὶ ἐνδηλότατα πρόσβλεγον, τὸ περὶ Μεγαρέτων ψήφισμα καταλοῦσαι μὴ ἂν γενέσθαι πόλεμον,

²⁷⁾ Ar. Acharna. 430 — 434.

²⁸⁾ Id. ib. 509 — 412. cfr. Pa. 612 seqq.

²⁹⁾ I, 139.

DE ARISTOPHANIS VITA. cccLXIII

ἐν ᾧ ἀρετῶ ἀντὶ τοῦ μὴ χρῆσθαι τοῖς λιμίαι τοῖς ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ μὲν τῇ Ἀττικῇ ἀγορᾷ. Tamen Athenienses id quae negarunt, ἐπιμαλοῦντες, auctore Thucydide, *Μεγαρεῦσι τῆς γῆς τῆς ἰσθμῆς καὶ τῆς ἐορίστου, καὶ ἀνδροπόδων ἐποδορῆν τῶν ἀριστάρων*. Addit Plutarchus, Anthemocritum legatum a Megarensibus occisum effecisse tradi, ut ex Charini rogatione bellam illis indicerant summoque eorum odio flagrant. Sed rem hanc, quam Thucydides neglexit, factam esse, Megarenses postea omnino negarunt ⁴⁰). Quare qui de principis inimicitiae cum Megarensibus ortae iudicare vult, et, utrum iuste an iniuste egerint Athenienses, videre cupit: is non difficile, ut credo, re accurate perpensa, veritatem agnoscet. Nam quum Lacedaemonii postea decretum illud dissolvendum esse dicerent, sed paullo post alio iterum modo in universum loquerentur: ipsorum animus non obscurus latet; neque potest reprehendi Pericles, quod urbis servandae causa civibus suis persuasit, ut Lacedaemoniorum postulata non audirent. Sed si Megarenses Lacedaemonem pergebant seque ab Atheniensibus iniuste tractatos querebantur, et quod a portibus foroque arceantur, id contra foedus admitti dicebant: praesertim posteaquam saepe numero ipsos Athenienses frustra adierant, nemo eos vituperare neque tanquam falsa dicentes mentientesque criminari poterit ⁴¹). Respondebant tamen Athenienses, Lacedaemonios, si iustas criminationes esse vidissent, e foedere non bello se petere, sed iniurias iudicio dirimere debuisse. Ita enim Thucydides Atheniensium legatos loquentes inducit ⁴²) „λέγομεν ἑμῖν, ὅτι καὶ ἀδικεῖτε ἀμφοτέροις ἢ εὐβουλία, σπονδὰς μὴ λύειν, μήτε παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, τὰ δὲ διάφορα δίκην λύσεσθαι κατὰ τὴν ξυνοθήκην.“ Non iniuste tamen Sthenelaidas respondit ⁴³), nihil eos ad defendendam agendi rationem obiectaque crimina diluenda protulisse atque ab ipsis prioribus foedera

⁴⁰) Plutarch. Pericl. c. 30.

⁴¹) Thucyd. I, 67. Arist. Acharn. 538 „ποῦν ἠθέλημεν ἡμῖς δουρῖνων πολεμῆς.“ Schol. ad Ar. Pac. 481 „καὶ ἐπιδορῶμεν μὲν τῆς ἀρχῆς, διὰ δὲ τοῦς Ἀθηναίους ἀνεβάλλοντο αὐτῆν, ὡς φησι Θεοκυδίδης.“

⁴²) Id. ib. 78.

⁴³) Id. ib. 86.

rupta esse censuit. Quare Athenienses quidem ad ea, quae ex foederis pacto facienda erant, provocare non poterant amplius; Lacedaemonii autem recte his verbis utebantur „ἐὼν τοῖς θεοῖς ἐκίματον ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας“, Delphicum vero oraculum, dum bellum totis viribus gerendum suavit, haud dubie ipsum violata foedera credidit ⁴⁴⁾. Sed Athenienses contra in ea perstabant sententia, Lacedaemonios priores sibi bellum intulisse.

His omnibus rebus perspectis, Aristophanes hac comedia — nam illae criminationes per totum bellum belli causae dicebantur — populares docere suscepit, decretum in Megares factum iusto levioribus de causis esse, Lacedaemoniosque propterea bellum inferentes nihil miri fecisse, quod Athenienses ipsi haud dubitanter ac multo celerius quam Lacedaemonii facturi fuissent ⁴⁵⁾. Odium contra Lacedaemonios, agro vastato conceptum in eos esse ait vertendum, qui iniuste agentes ad arma illos provocarint. Si qui dicerent, non fuisse bellum suscipiendum, sed iudicio rem decernendam: eos quid ipsi suscepturi fuissent, cogitare iubet ⁴⁶⁾. Decretum igitur solvendum legatosque Lacedaemonem mittendos esse ait, qui hac conditione dicta, pacem cum illis inirent. Sed aliam quoque viam ingressus, eandem rem assequi voluit. Ubi enim Dicaeopolis forum suum aperuerat omnibusque edixerat, ut pace restituta ad se venirent, sibi quoque quae haberent, venderent: primum Megarensem hominem producit, tam misere afflictum, ut Atheniensium misericordiam excitare voluisse censendus sit ⁴⁷⁾. Id ipse scholii scriptor observavit ⁴⁸⁾ „ἔρχεται Μεγαρεύς τις· οὐκ εἶτα δὲ πάλιν ἡ ἔγνοια καὶ οὐκτου μεστῆ.“ Extrema mox eos passuros esse demonstrat. Quum enim dixisset Megarensis:

⁴⁴⁾ Thucyd. I. c. 118, 123.

⁴⁵⁾ Arist. Acharn. 509 — 556.

⁴⁶⁾ Sententiam a legatis Atheniensibus Lacedaemone propositam ab Atheniensibus saepe esse allatam, hoc ex dicto nostri poetae intelligitur.

⁴⁷⁾ Acharn. 719 — 835.

⁴⁸⁾ Ad v. 729. Ceterum furtasse re vera illo tempore evenit, ut Megarenenses, fame coacti, liberos venderent. Schol. ad Pac. v. 481 „ὅτι ὡς λιμώττοντες αἱ Μεγαρεῖς πωλοῦνται· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς αὐτῶν παῖδας ἐπὶπράσαν.“

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXV

*ἄνδρες πρόβουλοι τοῦτ' ἔκρατον τῇ πόλει,
ὅπως τάγματα καὶ κάκιστ' ἀπολοίμεθα·*

Dicaeopolis respondet ⁴⁹⁾

αὐτίκ' ἄρ' ἀκαλλάξεσθε πραγμάτων.

Nihil igitur iis superest, nisi mortem oppetere et interire. Quicumque illam comoediae partem attente legit, utrum haec Athenienses, magis ridicula adiecta videntes, an mala ostensa miserantes spectare potuerint, *abitabit.*

Ceterum Aristophanes causas, quae bellum excitarint, exponit, et hac aliisque in fabulis constanter eandem profert sententiam, a Sycophantarum iniuriis Aspasiaeque servabus bellum initium cepisse ⁵⁰⁾. Quae qui legebant, in duplicem potissimum mihi errorem incidisse videntur. Erant enim, qui quum Pericli faverent maxime, eumque eximium hominem esse crederent, ita eius gloriam alteri rati, in poetam nostrum maxima crimina iacerent ⁵¹⁾. Erant autem praeterea, qui poetae verbis confidentes, totam belli malorumque culpam in Periclem vertentes, propterea civem eum perniciosum malumque hominem fuisse censerent ⁵²⁾. Utrumque autem a veritate quum abhorreat, iam primum videndum est, quid de Pericle Aristophanes senserit. Semper tamen tenendum, hanc de Pericle sententiam illo tempore esse ab Aristophane dictam, quo, viro mortuo, civitas in perniciem ruere, et quae mala ex eius imperio prodierant, conspici coeperunt.

Ac primum quidem Cleonem cum Pericle conferri non posse, sed eo longe esse inferiorem, his verbis de Cleone dictis aperte profitetur ⁵³⁾:

*νῆ Δί' ἐξάγων γε τ' ἀπόρρηθ', ἄμ' ἄρτον καὶ κρέας,
καὶ τέμαχος, οὗ Περικλέης οὐκ ἠξιώθη πώποτε.*

Sed ipsam Periclem aliis postponit, qui ex parte antea vixit

⁴⁹⁾ Acharn. 755 — 757.

⁵⁰⁾ cfr. Acharn. 820 seqq. „ἀρχὰ τῶν πικρῶν“ Pac. 610.

⁵¹⁾ cfr. Meiners Gesch. der Wissensch. II. p. 231 seqq.

⁵²⁾ cfr. Plutarch. Pericl. c. 30 seqq.

⁵³⁾ Ar. Equit. v. 282 seqq. Rötisch. Aristoph. p. 99.

runt, ex parte actate illa eius adversarii fuerant. Nam quum invisus esset Aristophani civitatis administratio, quae pecunias lucrique amorem animis inatillaret, Myronidem laudavit, cui non posteriore modo, sed Periclem ipsum hand dubis opposuit. Ita enim praeclare de Myronide loquitur⁵⁴⁾:

ἀλλ' οὐχί, Μυρωνίδαης
 ὄτ' ἤρξεν ὁ γεννάδας,
 οὐδέεις ἂν ἐτόλμα
 τὰ τῆς πόλεως διο-
 κτεῖν ἀργύριον λαβών.

Eundem alibi cum Phormione propter fortitudinem laude celebravit⁵⁵⁾. Veluti autem Myronidem praedicavit, ita adversarium Periclis, Thucydidem, magni aestimavit, ac sine dubio ita locutus cum reverentia et admiratione, qua hunc virum aspiciebat, suam simul de Pericle sententiam aperuit⁵⁶⁾. Et ut ad antiquiores redeam, vide quo modo profecto vere admirabili Themistoclis meminerit; cui quum Cleo se anteposuisse, impudentiam hominis ita perstringit⁵⁷⁾:

ὃς πόλις ἄγρους, κλέειθ' οἷα λέγει. σὺ Θεμιστοκλῆς ἀνι-
 φερήεις;

et quae sequuntur. Similiter ad Aristidem provocat et ad Miltiadem, viros fortissimos, suaeque urbi utilissimos⁵⁸⁾. Quae qui cogitat, non potest nisi iustitiam comoediae, ac praesertim nostri poëtae sobrietatem admirari, quae laudanda tantummodo celebrat, reprehendenda autem perstringit acerrime. Profecto verum est, quod ait Aristophanes⁵⁹⁾:

⁵⁴⁾ Ar. Ecclesiaz. 803. Boeckh. Staatshand. der Athener I, p. 245 seq.

⁵⁵⁾ Ar. Lysistr. 801 seq.

⁵⁶⁾ cfr. Röscher. Aristoph. p. 98 seq. et quos ille laudavit.

⁵⁷⁾ Ar. Equitt. 813 seqq. Themistocles omnium fere Atheniensium princeps haberi potest. De nullo enim tam consentientes sunt omnes, qui inter veteres de eo iudicarunt. Multus est de eo Aristophanes in Equitt. 84, 815, 881.

⁵⁸⁾ Equitt. 1325. De Cimone cfr. Lysistr. 1144, quem Cratinus imprimis celebraverat. Plut. Cim. 10 omniumque Graecorum primum (πρωτο-
 λήτως πρώτον) nuncupaverat. Riserat Periclem, Plut. Pericl. c. 13. Aspasiam 24. Tamen non est de singulari in Periclem odio cogitan-
 dum, cfr. Röscher. Aristoph. p. 96.

⁵⁹⁾ Ar. Acharan. 500.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXVII

τὸ γὰρ δίκαιον οἶδε καὶ ἐγγυθία.

ἐγὼ δὲ λίγω δυνά μὲν, δίκαια δέ.

Iam si singulas Periclis actiones, a poeta diiudicatas, contemplamur, quod lucri cupidinem in civitatem si minus iniecit, auxit tamen et ut in posterum multo magis augeri posset, efficit: iure suo ac merito reprehensum esse nemo non intelligit. Neque diversum de his rebus iudicium cogitari potest. Audi Boeckhium, virum eximium, qui quum civilem Atheniensium economiam explicuisset, et quanta ex pecuniae fame prodierit perniciēs, perspexisset, eadem ratione indicavit⁶⁰). Iam vero qui cogitat, Aristophanem media in perniciē in dies aucta constituisse: irae eius et odii vehementiam iustam fuisse non negabit. Sed reliquis omissis, ad Peloponnesiacam bellum propere debemus. Periclem belli auctorem fuisse, testis est locupletissimus Thucydides. Lege totam eius narrationem, lege potissimum haec eius verba⁶¹) „*ὅν γὰρ δυνατώτατος τῶν καθ' ἑαυτὸν καὶ ἄγων τῆν πολιτείαν ἤναντιοῦτο πάντα τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ οὐκ εἶα ὑπελασιν, ἀλλ' ἐς τὸν πόλεμον ὄραμα τοῦς Ἀθηναίους.*“ Quodsi viro praestantissimo vivo civitatem regere bellamque administrare licuisset, de exitu vix dubitabitur. Eo mortuo, res Atheniensium siasi non poterant; multis malis impedita civitas vel maiora sibi imminere videbat incommoda; bellum illatum urbi universae maximas calamitates attulerat. Quid miraris, si hominem patriae amantissimum ea omnia mala ad Periclem referre, eum reprehensionibus petere, eum odio persequi audis? Sed quod maximum est, Periclem urbis patriae magnitudinem, non suum lucrum spectasse potissimum, extra dubitationem est positum. Si autem magnitudo vera cogitari nequit, nisi moribus bonis servatis; quia multa eius instituta civitatis mores corrumpebant magis, quam emendabant: ea illius cura habet quidem, quapropter celebretur quam maxime, sed non minus saepe iure summo est reprehensa. Accedit, quod

⁶⁰) Boeckh. Staatshand. der Athen. I, p. 232 seqq. Adde quae in fine libri disseruit.

⁶¹) Thucyd. I, 127.

dum Atheniensium magnitudinem splendoremque omni modo augere studebat, facile poterat oblivisci, se Graecum esse hominem atque cum Laedaemoniis ex eodem sanguine ortam. Quod quum perspiceret Aristophanes, nunc quidem pacem ut componant, suadet, ac pace composita, ut coniunctim contra barbaros pugnent, adhortatur. Apparet igitur, posteaque multo magis apparebit, Aristophanem Periclis adversarium fuisse, sed nobilem, quae qui iniuste suscepta erant, reprehendit, quae praechra erant, laude celebravit⁶²). Quod de bello Peloponnesiaco iudicavit, his potissimum ex versibus discimus⁶³):

εἶτα Περικλῆς — αὐτὸς ἐξέφλεξε τὴν πόλιν,
 δμβαλιῶν σκινθῆρα μικρὸν Μεγαρικῷ ψηφίσματος,
 κάξερύσησεν τοσοῦτον πόλεμον ὥστε τῷ κακῷ
 πάντας Ἕλληνας δακρῦσαι, τοὺς τ' ἐκείνους
 τ' ἐνθάδε.

Sed quod iam supra dixi, non obliviscendum est, hominem loqui utalis illis ex bello exortis vexatum ipsam malaque maiora ubi patriae impendentia timentem et praevidentem; quem si iusto gravius reprehendentem audimus, non mirari debemus. *Bios* eloquentiam ita descripsit, ut plurimi veterum eius verbis uterentur, qui sine dubitatione primas ei deferebant⁶⁴). Sed quae contra Euboeam et Samios admisit, ita attulit, ut eam agendi rationem sibi non esse optimam visam, merito colligamus⁶⁵); ac quibus verbis se decem talenta absumpisse pro civitate confitobatur, perstrinxit⁶⁶). De ceteris alio agamus loco.

Vidimus, Aristophanem non iniustas Pericli criminationes

⁶²) „Periclem attingit aut levissime, aut nunquam, ut arbitror, non verissime.“ *Reisig. praefat. ad Aristoph. Nubb. p. 10.*

⁶³) *Ar. Pac. v. 606—611.*

⁶⁴) *Ar. Acharn. 531 „ἤστρακτες, ἐβρόχαι, ξυσεκῆμα τῆν Ἑλλάδα.“ Cic. Orat. c. 29. Plin. I, epist. 39. Julian. epist. 2 de Prozer. Lucian. Encom. Demosth. III, p. 506 et alii. Roetscher. Aristoph. p. 98, cuius coniectura de scolorum commemoratione dicta improbabilis est.*

⁶⁵) *Ar. Nubb. 214. Babyl.-fragm. 1. Dindorf.*

⁶⁶) *Ar. Nubb. 858. Süvern, über Aristoph. Wolken p. 40. Roetscher. Arist. 97.*

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXIX

obiciisse; simul intelligimus, Periclem propterea non debere in contemptum adduci. Magnum eum eximiumque fuisse virum, quamdiu Atheniensium gloria florebit, constat; nonnulla extare eius facta, iustae reprehensioni obnoxia, certum est; qui autem multa praeclare egit, in multis eximius est, is laudatione nostra est dignissimus. Ipsas criminationes qui contemplantur, non oblivisci debent, quod poeta coram plebe loquitur Atheniensi, cui animus erat a nostro alienus, quamque comicus poeta negligere non debebat. Unam igitur cogitationem solam teneamus. Vilibus, neque tanta calamitate dignis ex causis bellum Peloponnesiacum est conflatum. Ita demum neque Aristophanis neque Periclis agendi ratio iniuste diiudicatur; ita utriusque et virtutes et vitia agnoscimus.

Haec autem omnia me admonent, ut de discrimine loquar, quod fere semper inter Thucydidis historiam et Aristophanis commedias intercedit. Permulta enim, quae ab Aristophane tanguntur illiusque aetate Athenis acciderunt, ita sunt a Thucydide omissa, ut ne minima quidem eorum mentio iniiciatur; ut ne minimum quidem eorum reperiat vestigium. Praeter exempla, quae iam tetigimus, alia multa postea tangere cogimur. Quum quo modo id factum sit, pateat, id unum superest, ut quae maximus ille scriptor iudicio suo omittenda duxerit, inquiramus. Ac primum quidem non unam ille urbem patriam, non unam spectat gentem, sed omnem Graeciam coram adpectu suo posuit. Bellum Peloponnesiacum sibi scribere proposuit; non Athenarum, non Lacedaemonis, non Corinthi historiam componere. Quaecumque igitur non ad bellum explicandum magni aliquid conferunt, praetermittere coactus erat. Propterea omnia, ex ipsa Athenarum historia petita, apud Aristophanem quidem legimus; in Thucydidis autem historia frustra requirimus. Sed praeterea alia extat causa. Una est cogitatio, quam Thucydides ab initio proficitur, et ad finem usque libri tenuit, qua belli inter Graecas civitates gesti magnitudinem, vel ut verius dicam, maiestatem sentiebat⁶⁷⁾. Ea ipsius libri splendorem, ea

⁶⁷⁾ Fr. Schlegelius in iudicio de Romanis scriptoribus lato bene ostendit Aristophanem c. Thucydem. I. au

maiestatem effecit. Ut Graeci utar scriptoris dictis⁶⁵⁾ „Τριῶν δὲ ὄντων χαρακτηρῶν φραστικῶν, ὑψηλοῦ, ἰσχυροῦ, μέσου, παρὲς τοὺς ἄλλους ἐξήλωσε τὸν ὑψηλὸν, ὡς ὄντα τῇ φύσει πρόσφορον τῇ οἰκίᾳ, καὶ τῷ μεγέθει πρέποντα τοῦ τοσοῦτου πολέμου, ἐν γὰρ αἱ πράξεις μεγάλαι, καὶ τὸν περὶ αὐτῶν ἔκρεπε λόγον ἐκέναι ταῖς πράξεσιν.“ Ab ea cogitatione nimium quantum abest Aristophanes. Amor urbis patriae, odium male factorum, belli incommoda praesentia, et mala imminencia multo maiora, quae animi sagacitate ita praevidebat, ut Apollinem fere Delphicum aequaret⁶⁶⁾; ut brevi dicam omnium optatarum rerum, omniumque honorum interitus eius animum conciebat. Quae perniciēs totam Atheniensem civitatem occuparat, eum in scernimos dolores coniecit, quos quum non posset alio modo, vitā perstringendo ridendoque expressit, ut, diis volentibus, corruptos aut emendaret aut e civitate eiiceret.

Thucydides igitur, quanquam acerrimus ubique veritatis perscrutator, magnificam historiae suae indolem nunquam ita neglexit, ut ad res viliores describendas delaberetur. Aristophanes eas exagilandi munus, ut ne ab aliis iterum admitterentur, sibi iniunctum esse sentiebat. At cur longa utor oratione, ubi brevia ipsius Thucydidis verba rem abunde significant? Thucydides κτῆμα ἐς αἰὲν condere voluit; Aristophanis comoedia τοῖς ἀγωνίσμασιν ἐς τὸ παρακτῆμα accensenda est⁷⁰⁾. Aristophanes viventes praesentesque homines docere et dedocere, urbisque patriae hac via salutem efficere tentat; Thucydidis mens homines postea viventes erudiendos et docendos spectat. Postremo hoc quoque non praetermittendum esse duco. Quum Thucydides initia libri scribendi iaceret, bellum erat ex parte abso-

dit, eos suae urbis malestate impletos magna praestitisse. At nomen idem hoc inest Thucydidis historiae, ut in hac quoque re Graeci s Romanis non vincantur?

⁶⁵⁾ Marcellin. in vit. Thucyd. p. XIX, ed. Bipont.

⁶⁶⁾ Delphici enim dei vetus aderat oraculum, quo monebantur Athenienses, ne bellum gererent, cuius causa Pelasgicon habitaretur. Ita haec verba „τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον“ contra vulgi sententiam Thucydidēs recte explicavit, II, c. 11.

⁷⁰⁾ Thucyd. I, c. 21.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXXI

Itum; ab initio usque ad finem omnia perpendebat; quae malum, quae bonam habuerant exitum, sciebat. Aristophanes contra sua ferebat iudicia de rebus gestis gerendisque eo ipso momento, quo aut gesta et finita erant, aut initium sumebant. Praesentis rerum autem quanto opere vel prudentissimi homines fallantur interdum, nemo non intelligit. Accedit postremo illud quoque, quod summo studio Thucydides res Graeciae praeteritas perscrutatus, sequentia quoque bene ac celeriter animo persequi valebat. Aristophani quanquam historiae Atheniensium cognitionem haud exiguam adscribere cogimur, ut omnino non leuem ac contemnendam eruditionem: tamen Thucydidem aequare eum potuisse, nemo dicere et eloqui audebit. Hinc igitur nascitur inter utrumque virum magna differentia.

Qui Thucydidem secuti sunt auctores, Theopompus, Xerophon, Ephorus aliique, eandemque historiam tetigerunt, praeter Thucydidis historiam comicis quoque poetis ad veritatem erundendam nisi sunt saepenumero. Quam rem si bene tractarunt, sunt propterea multo magis, ut mihi videtur, laudandi quam vituperandi. Utrum autem bene egerint, magna est et difficilis quaestio⁷¹⁾. Poterant enim facile in illud vitium delabi, quod comicis poetis nimis multa credentes, Thucydidi obloquebantur, et vitia illa et mala cupide colligere, quae consulto ille, quantum historiae munus sit optime perspiciebat, praetermiserat⁷²⁾. Homines Thucydidis similes posteriores illos non fuisse apparet; non miram igitur, si dissimilem effecere historiam. Illi autem perditam amissamque nobis dolorem commovent; hic dei cura et benevolentia servatas traditusque nobis floret florebitque quam diu nobiles eximique vivunt homines.

His dictis, ad ea, quae de belli initiis uterque tactavit, redeundum est. Thucydides totam Graecorum historiam complexus, de causis belli ita loquitur verissime⁷³⁾ „την μὲν γὰρ

⁷¹⁾ Ne audi Meinersium, *Gesch. der Wissensch.* II, 231.

⁷²⁾ Quot res gestae e comicis poetis, ex parte malitiosis et reprehendis hominibus, in historiam translatae sint, nostra demum aetate vere atque in multorum hominum hucusque male tractatorum comoda est observatum.

⁷³⁾ *Thucyd.* I, 23.

ἀληθεστάτην πρόφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, τοὺς Ἀθηναίους ἠγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δ' ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι αἰδ' ἦσαν ἐκατέρων, ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδὰς ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν." Aristophanes quoque, ut nostra fabula docet, et aliae multae comoediae ostendunt, causas publice dictas praeteriit, verasque inquisivit. Sed dum ille a singulis hominibus oculos avertit, universumque rerum ambitum contemplatur, hic contra mentem quodammodo rebus praesentia gestis intentam magis ad cogitata singulorum hominum et facta transfert et quae intimo in animo moliti fuerint, cupit detegere. Varia autem via ingressi, si ad res varias deferuntur, quid mirum est? Quodsi aperte potior est Thucydides, tamen equidem propterea Aristophanem non reprehendemus. Nullo modo enim negari potest, si poetae optata evecta non caruissent, non tam celeriter urbis illius praeclarae splendorem corruturum fuisse. Si fati necessitate omnia erant frustranea, nos iustitiam non abiiciamus, sed voluntatem viri tanti aestimemus, quanti sese faciendam ipsa praebet.

Praeter decretum de Megarensibus latum nullum Lacedaemoniorum postulatum commemorat; Aeginae meminit quidem⁷⁴⁾, sed non ea mente, ut Lacedaemoniis in hac quoque re Athenienses obsequi debere diceret. Ea enim insula ab iis occupata erat, ut fieri non posset, quin eam retinerent. Ac si Megarenses, quae erepta erant, reciperent, id Lacedaemoniis satis facturum esse, non immerito credebat.

Sed praeterquam, quod contra causas belli cum Lacedaemoniis exorti disputabat, alia quoque ratione inita populares auos ad pacem provocare studet. Omni enim modo quantae belli calamitates, quantae pacis laetitiae, exponit. Quod quum legenti sine admonitione admodum perspectum sit, non est, quod pluribus exponam⁷⁵⁾.

⁷⁴⁾ Arist. Acharn. 533.

⁷⁵⁾ Verbo monuisse sufficiat, prorsus alio modo de Aristophane, Achaemenium doctore, Wielandium iudicasse, Neuer deutscher Merkur 1791, St. 8. 9. 10. Is enim contra historiam opinatur, Aristophanem non nisi ab Equitibus adiutum, pro pace loqui ausurum fuisse. De poeta his

XXXVI

Aristophanes plures per annos comoedias ediderat, antequam eius nominis fama ad aequales civesque eius perveniret. Idcirco contigit ei, ut quum primus de eo tota urbe manaret rumor, ab omnibus ad coelum laudibus ferretur. Quam quidem gloriam, quum iam suo ipse nomine fabulas docere inciperet, servare non solum sibi, sed augere etiam et amplificare debebat. Ac profecto, quod debebat facere, effecit.

Venimus igitur illud ad tempus, quo idoneis causis commotus tenebris, quibus sese ipse involverat, se liberavit et in lucem prodiiit. Nimirum praemio et secundo et primo eius fabulae erant ornatæ; ut iam annos eos, quibus disci ars debebat et exercitatione excoli, praeteriisse sentiret, doctorisque munus susciperet. Laudi iam acceptae confisus, recta via et audaci animo ad altiora pergebat. Mentis sensusque eorum, apud quos comoedias munus erat suscepturus, degustaverat; quae probarentur in urbe patria, vulgoque expetenda atque optabilia viderentur, pervestigaverat; tenebatque omnium earum rerum cognitionem, quas sui cives, dum comicis poëtis auscultabant, exspectarent, quibus usus iis aliquid persuadere posset. At ne multo maiora temere praeteream, quaecunque urbis patriae mala et incommoda augeant, salutemque eius impediunt, quae in communi vitae consuetudine molesta et fugienda sint, quibus rebus civitatis mores corrumpantur, ea omnia summo studio pertractaverat. Artem enim suam non vi comica solum, sed regendae reipublicae scientia non minus niti credebatur; harumque duarum rerum, diversarum profecto atque seiunctarum, finibus describebat. Quid multa? Acharnensibus doctis, his cunctis in rebus se non esse tironem ac rudem, bono consilio publice proposito, praemioque primo accepto ⁷⁶⁾, luculenter

utitur verbis „ausser seinem Talent einer der unbedeutendsten Menschen in Athen“; eoque credit imprimis Niciam choregum usum esse, quae tam inepte dicta sunt, ut iure mireris, a Wielandio ea proficiisci et a viris doctis nostra aetate repeti potuisse.

⁷⁶⁾ Callistratus enim Acharnensibus doctis Cratinum et Eupolin, qui duo viri summa laude ornati erant, facile superaverat, et quod nobis

demonstraverat. Quo facto, non haesitavit amplius, sed summa ipse nomen apud archontem professus, comoediam docere instituit, quae non ea solum, quae hucusque ipse praestitisset, sed omnes etiam reliquorum Comicoꝝ conatus superaret et antecelleret. At ne in dicendi campum eum amplissimum, priusquam id liceat facere, ingredi abripiamur, gressum revocamus, ac primum quam proxime fabulam civibus suis gustandam dederit, inquirimus.

Euthydemo sive Euthymene archonte utrum praeter Acharnenses fabulam ediderit, an Dionysiis urbanis in theatro eius comoedia non comparuerit, quoniam idonei testes desunt, asserere vix audeo. Euthymenem autem excepit Stratoclea, eoque archonte Lenaeis haud dubie poeta noster in scenam prodit. Id ex didascalii docet Graeci argumenti scriptor, Equitibus praemissi⁷⁷⁾, „ἐδιδάχθη τὸ δράμα ἐπὶ Στρατοκλέους ἀρχοντος δημοσίᾳ εἰς Ἀθήναια δι' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους· πρῶτος ἔνια, δεύτερος Κρατίνος Σατύροις· τρίτος Ἀριστομένης Ὀλοφυροῖς.“ Nos ut eo maior appareat didascaliarum auctoritas, id verum esse, ex ipsa comoedia ostendere: ac simul difficultates nonnullas, quae et comoediam et notam didascalicam accurate legenti oboriri possunt, superare conabimur.

Lenaeis actam esse fabulam Dionysiis, luculentissimo documento evincitur: ex quo tamen temporis indicia peti posse, neque scholiastes, neque recentiorum interpretum quisquam observavit. At num maius potest rei testimonium adesse, quam quod his verbis usum esse poetam videmus⁷⁸⁾?

τονδὲ δ' ὄρων ἄνευ χιτῶνος ὄντα τηλικούτον,
οὐπάποτ' ἀμφιμασχάλου τὸν Δῆμον ἤξιωσας,
χειμῶνος ὄντος· ἀλλ' ἐγὼ σοι τουτοὺν δίδωμι.

mirum videri debet, ut editarum ab his comoediarum praeter nomina ne minimum quidem nostra aetate superat vestigium, effecerat. De argumentis fabularum ex nomine solo coniecturae nasci possunt. *Ἰσχυράμωος* Cratini haud dubie rem bello gestam proposuerunt. *Ἐρποδείας* *Νοῦμηνίαις* quo spectaverint, dictu est difficilius. Fortasse aut solis defectu, aut pavonibus *Νοῦμηνίαις* ostensia, pro comoedia argumento usus est.

⁷⁷⁾ Aristoph. I, p. 65, 27—30. Dindorfius „δι' αὐτοῦ τοῦ Ἀφ.“ *Im. Bekkerus* „δι' αὐτοῦ Ἀφ.“ omisso articulo.

⁷⁸⁾ Equitt. v. 881—883.

DE ARISTOPHANIS VITA. ccclxxv

Nam quia urbana Dionysia vere celebrantur, ita loqui et ἀμφιμάχων Demo dare nisi Lenaeis non poterat. Addit autem scholiastes „καρπυγραφή· δίδωσι γὰρ αὐτῷ χιτῶνα“⁷⁹⁾. Quare quum hoc ad rem, quam demonstrare cupimus, sufficiat: plura, quae insunt, temporis indicia praetermittere satius duco.

Deinde anni, quo fabula docta sit, non minus certa indicia reperiuntur. Quorum quod primum est, superiore de Acharnensibus commentatione iam attigimus. Quoniam enim primam Atheniensium in urbem migrationem, ut e Thucydide docuimus, archonte Pythodoro coeptam et paene perfectam esse scimus: octavum iam annum plebem Cleonis culpa in doliis et turricalis habitare: Stratocle solum archonte dici poterat. Accedit, quod quaecunque in fabula commemorantur dicti anni Lenaeis proxime antecesserunt. Inde enim primum sequitur, ad priores annos eam referri non posse. Ac ne ad posteriora quidem tempora nobis abire et recedere licebit, quia comoedia Atticorum, quae remota sunt a praesentia, sine singularibus causis non tangit, sed res nuperrime gestas semper perstringit. Sed ea causa paullo longiori eget oratione.

Aestas erat, qua ab Euthymene ad Stratoclem archontis eponymi imperium transibat, et frumenta nondum matura⁸⁰⁾, quum Athenienses Demostheni mandarent, naves in Siciliam missas comitari, iisque si qua occasio offerretur, circa Peloponnesum uti. Is contradicentibus ducibus classi praepositis impeditus, sed adiutus tempestate exorta, militumque loci muniendi cupiditate nata, Pylum, quadringenta circiter stadia a Sparta remotam, cepit et occupavit, eamque rem intra sex dies confecit. Quo facto, Lacedaemonii non solum Agidem regem ex Attica terra revocarunt, sed etiam nuntiis circummissis tota ex Peloponneso auxilia arcessivere, ut omni modo locum sibi

⁷⁹⁾ Vix dubitari potest, quin καρπυγραφαί illo sint natae tempore, quo primum fabulae scribi scriptaeque vulgari coeperunt. Hoc sunt maioris momenti. Quare quum ipsorum veterum nobis additamenta repraesentent, et immerito in scholiorum congeriem receptae: recentiorum editorum officium esse credo, eas loco suo vero restituere, ut ipsam fabularum lectionem adiuvent. I. H. Vossius, quum in patrum sermonem translata ederet Aristophanis comoedias, ἐπιγραφάς iure suo addidit.

⁸⁰⁾ Thucyd. IV, 2 seqq.

ereptum recuperarent. Sed quanquam maxima animi contentione praeclaraque fortitudine omnia agebant, tamen Atheniensium virtute locique natura repulsi, frustra pugnaverunt terraeque oppugnandae finem fecerunt. Iam quum plures Atheniensium naves accessissent, proelio navali victi, non impedire poterant, quo minus quadringenti et viginti Spartani insulae Sphacteriae impositi interciperentur et classe custodirentur. Quae quum viderent, suisque succurri non posse animadvertent, induciis cum Atheniensium ducibus factis, legatisque de pace Athenas missis, cives suos servare et recipere frustra studuerunt. Cleo enim imprimis, ut Atheniensibus suspecti, re infecta Lacedaemonem redire cogentur, effecerat. Induciis autem solutis, quum certamen renovaretur, Demosthenes et qui cum eo erant, multis difficultatibus victus, viros interceptos capere celeriter, quod speraverant Athenienses, non valebat. Quam ob causam qui in urbe erant, irati post varia rerum discrimina, tandem Cleonem ducem creaverunt, suisque suffragiis illi expeditionem decreverunt. Qui quum tergiversatus esset, tum non restitit amplius, sed discessit et a Demosthene, quem sibi collegam creaverat, adiutus, inanibus suis promissis stetit et intra viginti dies Spartanos ex parte interfecerat, ex parte captos Athenas attulit; postquam per septuaginta et duo dies obsessi fuerant. Gloria igitur vehementer adaucta, hoc insolentius Athenis Cleo versari potuit.

Haec autem res gesta, Cleonisque post eam arrogantia fabulae praebuit argumentum; ut de priore tempore ne cogitari quidem possit. Ac non diu ante Pylam occupatam fuisse, ostendunt hi eius versus ⁵¹):

καὶ πρῶτῃ γ' ἔμοῦ
 μάξαν μεμαχότος ἐν Πύλῳ Λακωνικῆν,
 πανουργότατά πως περιδραμῶν, ὑφαρπάσας
 αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἔμοῦ μεμαγμένην·
 ἡμᾶς δ' ἀπελάυνει, κούκ ἔᾶ τὸν δεσπότην
 ἄλλον θεραπεύειν, ἀλλὰ βυρσίην ἔχων
 δειπνοῦντος ἐστῶς ἀποσοβῆι τοὺς δήτορας.

⁵¹) Equitt. 54 — 60.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXXVII

Sed quid afferō singula, ubi tota comoedia clamat? Nam statim a fabulae initio ⁸²⁾ Demosthenes et Nicias, qui illa aetate duces erant, procedunt deque iniuriis sibi a servo Paphlagono, quem recens emptum nominant, illatis conquerruntur. Nuncupant igitur eum *Παφλαγόνα τὸν νεώνητον*, quae verba ab interpretibus nondum explicata, sine difficultate illustrari possunt; si cum voce *πρώην*, qua alibi usus est, collata, proprie sumuntur. Imprimis magni momenti sunt versus poëtae, quibus quando Cleo electus sit imperator, exponit. Ait enim ⁸³⁾

*οὗτος τῇ προτέρᾳ νομηνίᾳ
ἐπράτο δοῦλον, βυρσοδέψην Παφλαγόνα,*

scholiasta adnotat: „*παρελθούση, τουτέστι νεωστί· ἵνα δείξῃ τὸν Κλέωνα οὐ πάλαι τῆς πολιτείας τετυχηκότα. ἐν δὲ ταῖς νομηνίαις οἱ δοῦλοι ἐπαλοῦντο καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐχειροτονοῦντο*“, qui bene intellexit, poëtam in his verbis non tam veritatem exprimere, quam ludere velle ⁸⁴⁾. Pertinet enim illud ad fabulae compositionem, quod priore novilunio servum emptum facit. Accedit locus e Nubibus petitus, quo ita poëta loquitur ⁸⁵⁾:

*εἶτα τὸν Θεοῖσιν ἐχθρὸν βυρσοδέψην Παφλαγόνα
ἦνίχ' ἤρεῖσθε στρατηγόν, τὰς ὄφρ' εὐνήγομεν,
κάποιοῦμεν δεινά· βροντῆ δ' ἐρῆγάγῃ δι' ἀστραπῆς·
ἢ Σελήνῃ δ' ἐξέλειπε τὰς ὁδοὺς· ὁ δ' Ἥλιος
τὴν θορυαλλίδ' εἰς ἑαυτὸν εὐθέως ξυνεκλύσας
οὐ φανεῖν ἔφασκεν ὑμῖν, εἰ στρατηγήσει Κλέων.
ἀλλ' ὄμως εἰλεσθε τοῦτον· —*

Addit scholiasta „*ἐπειδὴ ἔκλειψις ἐγένετο σελήνης τῷ προτέρῳ ἔτι ἐπὶ Στρατοκλέους βοηδρομιῶνι*.“ De solis eclipsi veteres enarratores incertiores haerent, ut alter re vera eam factam esse statuat, alter autem id neget; cui recentiorum interpretum plurimi assentiuntur. Quodsi quis quae ex Equitibus et Nubibus attulimus, coniungenda esse opinetur: novilunio Boëdromionis

⁸²⁾ Ib. 2.

⁸³⁾ Ib. 43 seq.

⁸⁴⁾ Elucet tamen, alteram partem non necessario esse additam. Nam de servorum agitur emptione, non de imperatoribus creatis.

⁸⁵⁾ Nubb. 581—587.

Cleonem imperatorem creatum esse evincatur. Idque non male cum Thucydidis historia convenit. Athenienses enim iam illo tempore, quo primum de incommodis sui praesidii compererat aliquid, timuisse narrat ⁸⁶), ne hiems interveniret et eos, qui insulam occuparant, recedere cogeret; quod ante illud tempus cogitari nequit. Sed quum illa verba τῇ προτέρῃ νομασίῃ, ut diximus, ad fabulam pertineant, et ut tempora, quibus mercatus exercebatur, designarentur, inventa sint: non audiendus est scholiasta, qui servos emi, ducesque eligi eodem tempore credit, nihilque tenendum, nisi creatum esse enim mense Boëdromione. Quod si verum est, nullo tempore melius ea a poeta dici poterant, nisi quo actam esse fabulam didascalica nota docemur.

Transimus ad aliam causam, explicatu paullo difficiliorem. Nam inter ea, quae poeta Cleoni opprobrio vertit, id quoque exagilavit, quod pacem impediens, his usus verbis ⁸⁷)

*Ἀρχηπολέμου δὲ φέροντος
τὴν εἰρήνην ἐξεσκέδασας, τὰς κρασβείας τ' ἀπειλύνεις
ἐκ τῆς πόλεως ῥαθιανυγίζων, αἱ τὰς σπονδὰς κραι-
λοῦνται,*

quibus interpretes sese vexari tantum non omnes confessi sunt. Est enim primo incertum, utrum verum an fictum tantummodo hominis nomen protulerit. Sed qui alteram amplexus est opinionem, scholiasta, a Berglero exscriptus, tanto versatur in temporis errore, ut omnem fidem primum eius verba legenti exterminet. Accedere dicat nonnulli, quod aliud extet scholium satis memorabile, quo altera confirmetur eaque ipsa Ari-

⁸⁶) Thucyd. IV, c. 27. qui si menses Atheniensium nominare voluisset, multo facilius nobis nostrum negotium reddere potuisset. Sed quis librum suum omnibus Graecis, non suis solum popularibus destinavit, dicaveratque eorum posteris: anni tempora ita describere erat cunctus, ut non singularem unius gentis annos computandi rationem sequeretur, sed communi omnium more uteretur, qui in ore ac sermone hominum regnabat. Errat igitur Dionysius Hal. Iud. de Thucyd. vol. VI, p. 827, qui „καὶ τὴν δὲ τινα καὶ ἀποβῆν“ ait „τοῖς ἄλλοις προσηθῆναι βουλευταῖς ὁδόν“ coll. cfr. die histor. Kunst der Griechen von Crouser, p. 267 seq.

⁸⁷) Equitt. 794 — 796.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXXIX

stophaneae comediae indoli non minus consentanea sententia. Ego contra ex eo nihil adiumenti peti posse credo. Nam aut me omnis ratio fallit, aut ibi de alio Archeptolemo sermo instituitur. Quod ut mecum intelligat, quicunque his sese tradit quaestionibus suamque iis navat operam, scholiastae verba apponam. Quum enim poeta Cleoni impudentiam et fraudes peregrinis hominibus illatas his obieciisset versibus⁸⁰):

ἄρα δῆτ' οὐκ ἀπ' ἀρ-
 χῆς ἰδήλους ἀναβ-
 δειαν, ἣπερ μόνῃ
 προστάτῃ βητόρων;

ἢ σὺ πιστεύων ἀμίλεις τῶν ξένων τοὺς καρπίρους;
 πρῶτος ἄν· ὁ δ' Ἰπποδάμου λείβεται θιόμενος,

Hippodamique simul mentionem iniiecisset; scholiastae in diversas abeunt sententias, et ita loquuntur „οὗτος ἐν Πειραιεὶ κἀτῆκε καὶ οὐκίαν εἶχεν, ἣνπερ ἀνῆκε („ἦγουν εἶασεν, ἀπέλυσεν“ Gl. Victor.) δημοσίαν εἶναι· καὶ πρῶτος αὐτὸς τὸν Πειραιᾶ κἀτὰ τὰ Μηδικὰ συνήγαγε· πικρῶς οὖν λέγει, ὅτι σὺ μὲν ἀνάξιος ὢν σφετερίζῃ, καὶ ἀπὸ πάντων κερδαίνεις, ὁ δὲ εὐνούστατος ὢν τῇ πόλει καταλείβεται τοῖς δάκρυσιν ἀναξίως ὄρων σε τὰ τῆς πόλεως καρπούμενον, λυπιῖται, φησὶν, ὁ Ἀρχεπτόλεμος. οὗτος γὰρ πολλὰ ἀφέλησε τὴν πόλιν, καὶ οἱ μὲν αὐτόν φασὶ θούριον, οἱ δὲ Μιλήσιον. Κλέωνος δὲ ἐχθρὸς ἦν· λείπει δὲ ὁ ὀφθαλμὸς. ΛΛΩΣ. Ἰπποδάμος μόνος λείβεται καὶ ἠτιᾶται. διεβάλλετα γὰρ ἐπὶ πολυφαγίᾳ ὁ Ἰπποδάμος, ὡς οὖν τοῦ Κλέωνος ὄντος γαστριμάργου, παρενδοκιμουμένου δὲ ὑπὸ Ἰπποδάμου κέχρηται τῇ συγκρίσει χρησιμώτατα· ὁμοῦ γὰρ καὶ τὸν Ἰπποδάμον καὶ τὸν Κλέωνα διαβάλλει.“ Quae quidem scholiastae verba, ut saepe, praesens incredibili interpretes socordia tractarunt; qui vix accurate Graecam enarrationem perlegentes, pro arbitrio notas cohaerentes discernere, discernendas autem coniungere consueverunt. Praeterquam enim quod Kusterus Suidae scripturam, qui ὁ Ἰπποδάμος casu primo exhibet, quam eandem ab altero probari scholiasta non inepte coniecit, Aristo-

⁸⁰) Ib. 322—327.

phani realitatem esse contenderat: omnes reliqui, inter quos Berglerum, Brunckium, Wielandium nomino, non de Hippodamo ipso, sed de eius filio cogitarunt, eumque Archeptoleum a scholiasta vocari crediderunt⁸⁹⁾. Ac praeter hos Dukerus quoque ad hunc scholiastam provocavit, ubi locum de Archeptolemo pacem ferente explicandum aggreditur, et Archeptolemum Atheniensem fuisse pacis cupidum opinatur⁹⁰⁾. Praefecto, si tantos viros tam negligenter agere videmus, nisi maxime perversus es, a summa modestia nunquam recedes.

In Piraeo erat Athenis forum Hippodamium, ab homine nominatum aut Thurio aut Milesio, quo Themistocles Medici belli temporibus in celeberrimis suis ad urbem muniendam susceptis conatibus usus fuerat⁹¹⁾. Idem primus omnium, qui rempublicam non geesserant, ausus est de optimo civitatis statu loqui. Quamobrem in Aristotelis reprehensionem incidit, qui praeterea eius iudolem naturamque describit et perstringit⁹²⁾. „Γενόμενος“ ait „καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιττότερος διὰ φιλοτιμίαν, οὕτως ὥστε δοκεῖν ἐνίοις ζῆν περιεργότερον τριῶν τε πληθεῖ καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ· ἔτι δὲ ἐσθῆτος εὐτελοῦς μὲν, εἰκηνῆς δὲ οὐκ ἐν τῷ χειμῶνι μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς θερινούς χρόνους· λόγιος δὲ καὶ περὶ τὴν ὅλην φύσιν εἶναι βουλόμενος.“ Ex his Aristotelis verbis utrumque scholiastam tam diversa de uno Hippodamo dicere potuisse apparet. Ut enim propter honoris cupiditatem Athenienses beneficiis cumulare; ita propter vitae rationem in πολυφαγίας reprehensionem iucurrere potuit. Sed de solo Hippodamo, non de eius filio nescio quo scholiastas locutus esse, simul patet: ut dubitatio prorsus nulla in animo nostro oboriri possit. De altero scholiasta non est, quod verba faciam. Prior autem quum haec dixerit „καὶ πρῶτος αὐτὸς τὸν Πειραιᾶ κατὰ τὰ Μηδικὰ συνήγαγε“ quum addiderit „καὶ οἱ μὲν αὐτὸν φασὶ Θούριον, οἱ δὲ Μιλήσιον“ et sine verbis

⁸⁹⁾ cfr. eorum versus 826 interpretationes.

⁹⁰⁾ Duker. ad v. 794.

⁹¹⁾ Harporat. in v. Ἰπποδάμια. Hesych. in Ἰπποδάμου εἰρημίας. Leake's Topographie v. Athen, übersetzt v. Rienäcker, p. 334.

⁹²⁾ Aristotcl. Polit. II, c. 8.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXXXI

suis imposito, genitivum nominis ὀφθαλμῶς elliptici explicaverit: quo quis modo ad eius filium delabi potuerit, non intelligitur. Sed unde illa verba, quae interpretes omnes fefellerunt „λυπαῖται, φησὶν, ὁ Ἀρχεπτόλεμος“? quid sibi volunt? Ea de re quum primo cogitarem, in eam incidi suspicionem, ut nomen corruptum esse et pro ὁ Ἀρχεπτόλεμος, ὁ Ἀριστοφάνης rependendum esse crederam. Sed alia adest multo melior difficultatis expediendae ratio. Aperte enim ab illis verbis „λυπαῖται, φησὶν“ alius grammatici interpretatio incipit. Nam si prior etiamsum loqueretur, inepte haec „οὗτος γὰρ πολλὰ ὀφείλησε τῇ πόλει“ repetisset, quae neque utilia sunt, neque necessaria dicta, postquam accuratius singula beneficia enumerata sunt. Quid autem nos impedit, quominus eum grammaticum Archeptolemum vocatum esse credamus? Sed utcumque de his statuimus, nemo posthac Archeptolemum, Hippodami filium dicere, eumque ipsam Atheniensibus pacem offerre voluisse, contendere audebit ⁹³).

Redimus igitur, re infecta, ad poëtae versus. Ac mihi quidem non dubium esse videtur, quin Aristophanes, ubi Archeptolemum memorat, de prima legatione, quam post Sphaerteriam captam et interceptas Lacedaemonios missam esse scimus, loquatur, recteque Palmerius ⁹⁴) ex hoc loco patere eius principem legationis Archeptolemum Laconem fuisse, censuerit, ita enim omnia optime cohaerent; Thucydidesque cum Aristophane praecclare consentit. Ut enim Thucydides primam legationem diligenter nobis proponit ⁹⁵); ceteras, quae mox sequuntur primam, carptim commemorat ⁹⁶): eadem ratione primam prae reliquis, ducis nomine non praetermisso, insignem reddidit Aristophanes ⁹⁷). Videmus igitur, haec quoque de La-

⁹³) Memorabile est, Aristophanis interpretes a vero aberrasse, dum qui antiquitatibus Atheniensium operam navabant, omnes ea scholiastae verba non de Archeptolemo quodam, sed de ipso Hippodamo recte intellexerant.

⁹⁴) Palmer. Exercitt. p. 727.

⁹⁵) Thucyd. IV, 15 — 22.

⁹⁶) Id. ib. e 41.

⁹⁷) Erravit Beckius, Commentt. VI, p. 220 „Certe distinguuntur haec h. l. Ἀρχεπτ. — ἰξουκιδασας (dissipasti, i. e. repudiasti) et legatos

cedaemoniis pacem potentibus et a Cloene pulsas ab Aristophane dicta, archonte Stratocle Lenacis fabulam doctam esse ostendere.

Paullo post Pylum captam eadem aetate in agrum Corinthium profecti Athenienses bene feliciterque pugnarunt. Quia in pugna quum equites imprimis fortes fuerint, ut Thucydides testatur⁹⁹), id verissime pulcherrimeque Aristophanes celebrat meritoque non equitibus ipsis, sed eorum equis deberi explicat¹⁰⁰). Ex his multisque aliis argumentis, de tempore fabulae doctae dubitari non posse intelligimus. Hoc magis mirus est scholiastae error, qui octavi anni apud poëtam commemoratione suaeque belli Peloponnesiaci annos computandi ratione deceptus ad aliena delapsus est. Sed quam parum scholiastis, singulos locos poëtae explicantibus, confidere liceat, luculento discimus testimonio.

His expositis totam hanc quaestionem mittere liceret, nisi in didascalica nota, quam ab initio apposui, superessent, quaeritiones egent. Dictum enim est ibi „ιδιόαχθη — δημοσίη“ h. e. civitatis sumptibus comoedia docta est. En! Wieland! somnia tua, quibus indolem poëtae nostri polluere volebas, ut labantur, ruunt, concidunt, abeuntque in sœra et ventos! Non erat Nicias, qui sumptus ad docendas Aristophanis fabulas illi praeberet, non Demosthenes, non aliud procerum primorumque caput! Civitas ipsa, ipsa, inquam, civitas Aristophanis decendam curabat comoediam. Iam intelligimus, vates nobilissime, iam perspiciamus, pia anima, (ac quanta laetitia, quanto gaudio!) quo iure, tuae tibi conscius innocentias, de tua ex illa fabula edita honore locutus sis¹⁰⁰):

αἰτίαι, ita ut illum a legatis diversum potius fuisse coniectas. Nam disiungendi quidem sunt legati, sed ita, ut primus a multis sequentibus separatur.

⁹⁹) Thucyd. IV, 42—44 „ἦσαν γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ ἰακῆς ἀξιόμοι θυμαχόμενοι, τῶν ἑτέρων οὐκ ἔχοντων ἰακῆς.“

¹⁰⁰) Arist. Equitt. 595—610.

¹⁰¹) Vespp. 1021 seqq. „οὐκ ἄλλοτε/ων“ contra Cratini Eupolidisque criminationes dici videtur, qui eum aditum esse ab Eupelide significaverant.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXXXIII

μετὰ τοῦτο δὲ καὶ φαναρεῖς ἤδη κινδυνεύουσιν καθ' ἑαυτὸν,
οὐκ ἄλλοτριῶν, ἀλλ' οὐκίαν Μουσῶν στόμαθ' ἠνιοχήσας
ἄρθεῖς δὲ μέγας καὶ τιμηθεῖς ὡς οὐδὲς κώ-
ποτ' ἐν ὑμῖν,

οὐκ ἐπιτέλλεται φησὶν ἑκαρθεῖς οὐδ' ἄγνασσαι τὸ φρόνημα. —

Qua de causa urbs ipsa choragi manus susceperit, inde credo optime explicatur, quod prae nimio metu privati homines id non audebant. Memoratu dignissima sunt praeterea verba argumenti scriptoris, quae huc traxerim „καὶ τὰ μὲν πρῶτα κύπτει φοβούμενος· εἶτα προφανεῖς αὐτὸς ἀνεθίδαξεν τὸ δράμα.“ Cur enim hac voce ἀνεθίδαξεν pro simplici ἐθίδαξεν usus est?

Ceterum non frustra Athenienses poetae sumptus praebuerunt. Eius enim comoedia tanto audiebatur plausu, ut de Cratino sene et de Aristomene victoriam acciperet, primoque praemio potiretur. Cratinus enim Σατύρους in scenam produxerat, Aristomenes Ὀλοφυρμούς, quam fabulam, si ex nomine solo coniecturam facere licet, ad Lacedaemonios captos et eorum parentes, fratres, reliquosque cognatos homines pertinuisse probabile est; qui lamentabantur tristisque facie in scenam adducebantur.

XXXVII.

„Ὁ σκοπὸς αὐτῷ πρὸς τὸ καθελεῖν Κλέωνα“ ait Equitum argumenti scriptor¹⁾. Quod quum verissime dictum sit, primum de Cleone loqui causasque explicare debemus, propter quas in illius imperium, tanquam liberae civitati non tolerabile invecus sit, et tollendum e republica hominem esse, Athenienses admonerit. Si propter sua iudicia de singulis hominibus lata interdum poeta noster male habitus, in veterum recentiorumque scriptorum libris reprehenditur; quanquam nullum hominem magis laceravit, quam Cleonem: tamen propterea a nemine est neque invidiae accusatus, neque alia reprehensus ratione. Id effecit potissimum Thucydidis cum Aristophane con-

¹⁾ Arist. I, p. 65, 1.

sensio. Quam enim plures ea tempestate cives Athenis essent, qui seque et rempublicam omni modo perditum irent: comicus poeta scriptorque historicus consentientes ex tanta multitudine Cleonem eximunt, eumque obstinato animo plurima civitati damna intulisse, interitumque patriae perhibent. Vis morbi, quae plures cives invaserat, utriusque viri iudicio, in Cleone maxime omnium apparuit.

Quod si est aliquid, in quo Thucydides, amplissimus rerum Graecarum enarrator, longe aliis communi omnium sententia excellit: prae ceteris iudicium, quod, ut de rebus gestis, ita de singulis hominibus eorumque vita et moribus latum, inter praecipuas est eius historiae virtutes. Nemo enim tam praeclearus in vituperando et in laudando modum tenuit²⁾; nemo, quid ipse probet, quid improbet, tam iuste tamque prudenter exhibuit; nemo ab omni partium studio tam liber fuit. Genere licet Atheniensis, nusquam iram odiumque in Lacedaemonios prae se tulit; ab Atheniensibus licet expulsus esset, nusquam in cives suos invidiam ostendit: in rebus utriusque gentis enarrandis semper sobrius iudex, nihil eximii occultavit; nihil mali extulit. Quare si quem laudavit, hanc laudam omnium vox communis sapientium maximi fecit; si vituperavit, aeterna reprehensio nota iniusta inhaesit³⁾. De Cleone tamen Thucydidis iudicio duplex extat hominum opinio. In antiqua enim Thucydidis vita, quae in fronte Marcellini nomen gerit, sed omnium iudicio e pluribus libellis conflata est⁴⁾, utraque sententia expressa legitur. "Ἐγραφε δ' οὐδ' οὐτῶ μνησικακῶν τοῖς Ἀθηναίοις ait scriptorum prior⁵⁾, ἀλλὰ φιλαλήθης ὢν καὶ τὰ ἤθη μέτριος· εἶχε οὕτως Κλέων παρ' αὐτῶ, οὕτως Βρασιδᾶς ὁ τῆς

²⁾ cfr. Botldius Niger ap. Senec. Saeculor. VI.

³⁾ Quo iure id factum sit, eius scribendi ratio ostendit. Omne enim iudicium a rerum singularum accurata cognitione pendet (G. I. Vossii Ars histor. p. 91); Thucydides autem summa cura, ne vel minimam rem gestam ignoraret, operam dedit. cfr. II, c. 32.

⁴⁾ Scriptor anonymus observationum in Thucydidem, quae in litterario Diario Hagensi (Journal littéraire) T. IV, p. 429 sq. leguntur. Poppo in Thucyd. Vol. I, P. I, p. 21. G. H. Grauertus ad Marcell. Vit. Thucyd. Observ. Critt. in Rhenano Museo J, 3, p. 257 seqq.

⁵⁾ Marcell. vita Thucyd. p. XIII, ed. Bipont.

DE ARISTOPHANIS VITA. ccclxxxv

συμφορᾶς αἴτιος ἀπέλαυσε λοιδορίας, ὡς ἂν τοῦ συγγραφῆως ὀργιζόμενον. καίτοι οἱ πολλοὶ τοῖς ἰδίοις πάθεσι συνέθεισαν τὰς ἱστορίας, ἤμιστα μελήσαν αὐτοῖς τῆς ἀληθείας. — ὁ δὲ μέτριος καὶ ἐπιεικής, τῆς ἀληθείας ἦταν. Huic posterior aliam opponit sententiam, hoc modo locutus⁶⁾: „Ἰστίον δὲ ὅτι στρατηγῆσας ὁ Θουκυδίδης ἐν Ἀμφικίπῳ καὶ δόξας ἐκεῖ βραδέως ἀφικέσθαι, καὶ προλαβόντος αὐτὸν τοῦ Βρασίδου, ἐφυγαδεύθη ὑπ' Ἀθηναίων, διαβάλλοντος αὐτὸν τοῦ Κλέωνος· διὸ καὶ ἀπεχθάνεται τῷ Κλέωνι καὶ ὡς μεμνηνότεα αὐτὸν εἰσαγεῖ πανταχοῦ.“ Ipse tamen postea veritatis ei amorem testatur (τὸ χαίρειν ταῖς ἀληθείας), eum in moribus exprimendis eximium (δεινὸς δὲ ἡθογραφῆσαι) vocat et pulcherrime verissimeque eum laudat⁷⁾ „ὄψι γοῦν παρ' αὐτῷ φρόνημα Περικλέους καὶ Κλέωνος οὐκ οἶδ' ὅτι ἂν εἴποι τις· Ἀλκιβιάδου νεότητα, Δημοσθένους πάντα, Νικίου χρηστότητα, δεισιδαιμονίαν, εὐτυχίαν μέχρι Σικελίας καὶ ἄλλα μυρία“, ut videamus, suis praecedentibus dictis eum non magnum pondus tribuisse ipsum. Nos autem haud dubie priori iudicio multo magis, quam posteriori assentiri oportet. Qui enim eum exilium sine ulla querela civiumque accusatione tangere; -qui Brasidam verum suae infelicitatis auctorem quam maxime laudare poterat; qui non vituperat, nisi ubi ipsa narratio unicuique prudenti lectori reprehensionem excutit; qui

⁶⁾ Marcell. Vit. Thucyd. p. XXIII seqq.

⁷⁾ De hoc loco posteriore Grauertus in fine Observationum p. 193 disputavit, sed ita ut infelicissime corrigenda non tangeret, non mutanda autem corrigeret; quare vellem haec non addidisset. Quum enim Themistoclis commemorationem, cuius praetereundo tantum Thucydides meminit, huic loco non aptam esse, nemo non videat: illius loco Demosthenis nomen reponendum esse arbitror. Deinde Grauertus, opinione seductus, nihil nisi mores et ingenia hominum scriptorem notare voluisse, πάντα in πανουργίαν, εὐτυχίαν in εὐφυλίαν mutavit. At nihil infelicitus, pace viri optimi dixerim, cogitari potest. Posteaquam enim Periclem et Cleonem commemoravit, ad reliquos ubi transit, singulorum mores tangere desinit. Nam iam in Cleone spem aliquid reperendi, quod aptum esset, abiecerat. Alcibiadis igitur (νεότητα) iuventutem, (totam enim eius vitam ex Thucydide non cognoscimus) Demosthenis totam vitam, Niciae felicitatem, antequam iret in Siciliam, in Thucydidis libris reperiri posse iudicat. Ea igitur correctione non indigent. Sed quomodo Grauertus Θεμιστοκλέους πανουργίαν „non nimis malevolo sensu“ admittere potuerit, et εὐφυλίαν Niciae: qui primis tantummodo labris Thucydidem attigit, non intelliget. Εὐτυχίαν autem vide V, 16.

denique ubique in iudicando summam exercet iustitiam; eum Cleone, pessimo turbulentissimoque homine, adductum historiae leges, quas semper sanctissime observavit, neglexisse, cogitari nequit. Accedit, quod nullus sequentium scriptorum Cleonis causam defendere maculisque a Thucydide iniustis liberare voluit: ut brevi dicam, quicumque aequalium et posterorum Cleonem tetigerunt, ii omnes eius temeritatem et immodestiam perstrinxerunt ⁸⁾.

Iam quanta sit in iudicio de Cleone dicto inter Aristophanem et Thucydidem similitudo, ostendendum erit, ut comoediae iustitia tota ab omnibus agnoscat; poëtaeque nostri veritatis amor illustri demonstretur documento. Thucydides enim vocat eum civem omnium violentissimum (*βιαιτότατον τῶν πολιτῶν*); plebique illo tempore quam maxime acceptum ⁹⁾ (*τῷ δήμῳ παραπολυὲν ἐν τῷ τότε πιθανώτατον*). Aristophanes autem non aliter eum describit hoc versu ¹⁰⁾

ἄραξ, πεκράκτης, Κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων

aliisque multis. Quum enim Equites prodeunt Cleonemque vident, hoc modo eum appellant ¹¹⁾:

*παῖε, παῖε τὸν πανοῦργον καὶ παραξιπρόστρατον
καὶ τελώνην καὶ φάραγγα καὶ Χάρυβδιν ἀρπαγῆς
καὶ πανοῦργον καὶ πανοῦργον· πολλάκις γὰρ αὐτ' ἔρω.
καὶ γὰρ οὗτος ἦν πανοῦργος πολλάκις τῆς ἡμέρας.*

Sed quid singula affero. Optime enim Hudsonus, ut illum Thucydidis locum explicet, nihil adnotavit ¹²⁾, nisi „de hoc Cleone lege Aristophanis Equites.“ Tota enim fabula eadem utrumque ferri opinione clamat. Quare statim ad illud similitudinis testimonium provocor, quod inter omnia summum est. Quum Cleo a multitudine coactus praeturam suscepisset: quae bono-

⁸⁾ Non attinet, singulos nominare Plutarch. de malignit. Herodoti p. 815
„ὅθεν ὁ Θουκυδίδης οὐδὲ τῶν Κλέωνος ἀμαρτημάτων ἐφθόνην
ὄντων ἰποιήσατο σαφῆ τῆν διήγησιν· Ττιοβόλου δὲ τοῦ δημαγω-
γοῦ θίγαν ἐν δήματι καὶ μοχθηροῦ ἀνδρῶνον προσειπὼν ἐφήμι.“

⁹⁾ Thucyd. III, 36.

¹⁰⁾ Arist. Equit. 137.

¹¹⁾ Id. ib. 247 — 250.

¹²⁾ Thucyd. II, p. 535 ed. Bipont.

DE ARISTOPHANIS VITA. 608LXXCVII

rum opinio fuerit, a Thucydide expronitur, quibus se ipse sine dubio annumerabat ¹³⁾, „Τῶν δὲ Ἀθηναίων ἐπέπεσε μὲν τι καὶ γέλατος ἐν κουφολογίᾳ αὐτοῦ, ἀσμένους δ' ὄμας ἐγγίνετο τοῖς σώφροσι τῶν ἀνθρώπων, λογιζομένοις δυεῖν ἀγαθοῖν τοῦ ἑτέρου τυχεῖσθαι, ἢ Κλέωνος ἀπαλλαγῆσεσθαι (ὃ μᾶλλον ἤλιπζον) ἢ σφαλαίσι γνώμης Λακιδαιμονίους σφίσι χειρώσεσθαι.“ Videmus igitur Aristophanem, qui eandem publice profertur sententiam, hominibus prohis (σώφροσι) annumerandum esse. Poëta enim, quum Cleo ab Agoracrito impugnatus dixisset ¹⁴⁾

οἴμοι, διαβλαγήσομαι

Agoracritus autem respondisset

καὶ μὴν σ' ἐγὼ οὐ παρήσω

chorum dicentem inducit

πάρες, πάρες πρός τῶν θεῶν αὐτῷ διαβλαγήναι.

Quae quum ioco dicta sint, alio loco vel apertius eandem plene cum Thucydide profertur sententiam. Caput enim in fine scenae cuiusdam chorus ita ¹⁵⁾:

ἤδιστον φάος ἡμέρας
ἴσται τοῖσι παροῦσι πᾶ-
σιν καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις,
ἦν Κλέων ἀπόληται.

Eademque totam per comoediam redire videmus. Ceterum de ipsa illa promissione, intra viginti dies Lacones Athenas portandi similiter iudicant. Non solum enim, qua de re a Plutarcho laudatur, *κουφολογίαν*, sed etiam *μανίαν* illi exprobravit Thucydides, cuius rei Plutarchus immemor erat ¹⁶⁾; Aristophanes autem, ita locutus ¹⁷⁾

τοῦτο γέ τοι Παφλαγῶν παρεκινδύνευσε μεθύσθεις,
vino oppressum eum fuisse significat.

¹³⁾ Thucyd. IV, c. 28.

¹⁴⁾ Ar. Equitt. 340, 341.

¹⁵⁾ Id. ib. 973—976.

¹⁶⁾ Plutarch. de malignit. Herodoti p. 855 „ἢ θρασυτητα καὶ μανίαν Κλέωνος μᾶλλον, ἢ κουφολογίαν.“ Adde Thucyd. IV, 28 et c. 39 „καί τε μανιώδης οὖσα ἢ ἐπέσεσις ἀπέβη.“

¹⁷⁾ Ar. Equitt. 1054. cfr. schol.

Alio loco et seriore tempore ignaviam et imperitiam Cleoni Thucydides exprobravit. Cum enim eius milites in Thracia in eum inveherent, cogitabant imprimis, ut Thucydides ait ¹⁸⁾, „τὴν ἐκείνου ἡγεμονίαν, πρὸς ὅταν ἐμπειρίαν καὶ τόλμην μεθ' ὅσας ἀνεπιστημοσύνης καὶ μαλακίας γενήσοιτο.“ Similia multis locis Aristophanes pronuntiat. Ita quum Cleo de Pylo expressa gloriaretur, Agoracritus respondit ¹⁹⁾:

*Κερκοπίδη κακόβουλε, τί τοῦθ' ἡγεῖ μέγα τοῦργον;
καὶ κε γυνή φέροι ἄχθος, ἐπί κεν ἀνὴρ ἀναθείη·
ἀλλ' οὐκ ἂν μαχέσαιοτο· χίσαίτο γάρ, εἰ μαχέσαιοτο.*

Denique Thucydides causas exposuit, propter quas et Cleo et Brasidas pacem componere noluisse ²⁰⁾, ita „ὁ μὲν διὰ τὸ εὐτυχεῖν τε καὶ τιμᾶσθαι ἐκ τοῦ πολεμεῖν, ὁ δὲ γενομένης ἔσυχίας καταφανέστερος νομίζων ἂν εἶναι κακουργῶν καὶ ἀπιστιέρος διαβάλλον.“ Optime et accuratissime his conveniunt, quae ubique Aristophanes tradit; nullo autem loco apertius, quam quo Agoracritus ex eo quaesierat, cur bellam non finiret, et Cleoni dicenti ²¹⁾

ἵνα γ' Ἑλλήνων ἄρξῃ πάντων
respondebat

*οὐχ ἵνα γ' ἄρξῃ μὰ Δί' Ἀρκαδίας προνοούμενος, ἀλλ'
ἵνα μᾶλλον
σὺ μὲν ἀρπαξίης καὶ δωροδοκῆς παρὰ τῶν πόλεων· ὁ δὲ
δῆμος
ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὀμίχλης ἂ πανουργεῖς μὴ κα-
θορᾷ σου,
ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης ἄμα καὶ χρείας καὶ μισθοῦ πρὸς σε
περήνη.*

At plura addere non est necessarium; quum si dicendi rationem comoediae propriam non nimis urgemus, cuncta quae uterque protulit, eandem prae se ferant indolem et naturam.

¹⁸⁾ Thucyd. V, c. 7.

¹⁹⁾ Ar. Equitt. 1055 — 1057.

²⁰⁾ Thucyd. V, 16.

²¹⁾ Ar. Equitt. 797, 801 — 804.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCLXXXIX

Adesse tamen inter ea, quae a scriptore historico referuntur, et a poeta comico in scena ostenduntur, non parvum discrimen, quicumque accurate locos enotatos comparabit intelliget. Neque tamen omnes omni tempore id observasse videntur. Effecit enim illa Thucydidis cum Aristophane consensio, ut quaecumque comedia in Cleonem iecerit convicia, ea omnia repetantur ubique; neque discernatur, quod comoediae soli proprium, nisi in comedia dici non debet. Ita, ut unum rei exemplum proferam, omnes recentiores veteresque, Cleonis nomine appellato, semper addunt, eum *βυρσοπώλην* fuisse, et ex hac re reprehensionem ei petunt; quae nulla est. Sed ea res mihi tanti esse momenti videtur, ut ipsius comoediae causa altius eam repetam.

Exordior a Plutarchi in Cleonem dicto, quod qualis fuerit ille, quam primum ad civitatem gerendam animum appelleret, pulcherrime docere potest. Ait autem ille haec ²²⁾ „ὁ μὲν γὰρ Κλέων ὅτε πρώτον ἔγνω τῆς πολιτείας ἀπεισθαι, τοὺς φίλους συναγαγὼν εἰς ταῦτό διελύσατο τὴν φιλίαν πρὸς αὐτούς, ὡς πολλὰ τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας προαιρέσεως μαλάσσουσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ παράγουσαν.“ Quibus dictis Cleonis sententiam diiudicat „ἄμεινον δ' ἂν ἐποίησε τὴν φιλοπλουτίαν ἐκβαλὼν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν φιλονεικίαν, καὶ φθόνου καὶ κακοηθείας καθήρας αὐτόν· οὐ γὰρ ἀφίλων αἱ πόλεις ἀνδρῶν καὶ ἀνεταίρων, ἀλλὰ χρηστῶν καὶ σωφρόνων δέονται· νυνὶ δὲ τοὺς μὲν φίλους ἀπῆλασεν, ἑκατὸν δὲ κύκλω κεφαλαὶ κολάκων οἰμωξομένων ἐλιζμῶντο ²³⁾ περὶ αὐτόν, ὡς οἱ κωμικοὶ λέγουσι· καὶ τραχὺς ἦν περὶ τοὺς ἐπιεικεῖς καὶ βαρὺς, αὐθις ὑπέβαλε τοῖς πολλοῖς πρὸς χεῖρον παντὸς γερονταγωγεῖν κἀναμισθαργεῖν διδοῦς ²⁴⁾ καὶ τὸ φανότατον καὶ τὸ νοσοῦν μάλιστα τοῦ δήμου προσεταιριζόμενος ἐπὶ τοὺς ἀρίστους.“ Hoc in iudicio totum videmus Plutarchum a Comicis pendere, imprimis ab Aristophane, et ita eius iustitiam agnoscere. Sed ego si quid video, Plutarchus, posterioris vitae vitii seductus, nimis severe iudicat. Probat enim ea narratio,

²²⁾ Plat. Resp. gerend. praecept. p. 806 seqq.

²³⁾ Arist. Pac. 756. Vespp. 1033.

²⁴⁾ Sävern, über Aristoph. Alter, p. 12. Valck. Diatr. in Earij. reliq. p. 230, ed. Lips. Dindorf. Arist. fragm. p. 106.

Cleonem ab initio quantum sit negotiam, civitatem gerere, bene cognovisse, recte et iuste eam administrandi cupidissimum fuisse; quae laus etsi oppressa est rebus ab eo gestis, opprimit autem prorsus non debet.

Ac primum quidem eo tempore prodibat, quae Pericles totam civitatem suo nutu, omnium Atheniensium princeps, regibat, suumque consilium belli contra Lacedaemonios gerendi, quanquam a malis vehementer morsus laceratusque, ad exitum perduxit. Eius rei iterum testem producimus Plutarchum, qui in Periclis vita ²⁶⁾ viri summi constantiam describit, meminitque Cleonis ²⁶⁾ „ἐπαφάνετο δὲ καὶ Κλέων ἤδη διὰ τῆς πρὸς εἰρῆνῃς ὀργῆς τῶν πολιτῶν κορευόμενος ἐπὶ τὴν δημοκρασίαν, ὡς πάντως ταῦτα δηλοποιεῖ τὰ Ἑρμίππου·

— κάγειριδίου δ' ἀπόνη σκληρῶ
 παραθηγομένης βράχεις κοπίδος
 δηχθεὶς αἰθωνι Κλέωνι.“

Hermippi versus propterea sunt nobis maxime advertendi, quia quos mores illo iam tempore ostenderit, intelligimus. Non frustra enim eum αἰθωνα appellavit, quod ut Salvinus vere opinatur, ex Homericis αἰθωνι σιδήρῳ adumbratum est, et fervidum hominem significat ²⁷⁾. Belli igitur gerendi iam tum cupidus, iustis de causis cunctantem Periclem aggressus, sui ingenii pravam demonstravit indolem. Eodemque modo agentem eum semper et ubique videmus. Quod quum intelligamus, omnem tamen illi soli culpam non debemus tribuere. A fervido enim ingenio suo abreptus, malisque aequalium moribus ipse est in maiora vitia delapsus. Nam si verum est, quod verissimum esse homines prudentissimi saepe dixerunt, a malis demagogis corrumpi et in deterius labi civitatem — audi modo Solonem ²⁷⁾ „τὸ θεῖον καὶ οἱ νομοθέται οὐ καθ' ἑαυτὰ δύναται ὀνησθαι τὰς πόλεις· οἱ δὲ αἰεὶ τὸ πληθὸς ἄγοντες ὅπως ἂν γνῶμης ἔχωσιν· οὕτω δὲ καὶ τὸ θεῖον καὶ οἱ νόμοι, εὖ μὲν ἄγονται,

²⁶⁾ Plut. Pericl. c. 33 (I, p. 277, 5 seqq. ed. Schaefer.).

²⁶⁾ cfr. Schaefer. not. ad eum locum, IV, p. 358, qui Corais sententiam bene improbat. Gottbold. in Act. Seminar. Lips. II, 2. p. 425.

²⁷⁾ Solo apud Diog. Laërt. I, 64.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXCI

είσιν ἀφελίμοι, κακῶς δὲ ἀγόντων, οὐδὲν ἀφαιλοῦσιν“ divinitus, quae bello Peloponnesiaco fiebant, praesagientem; adde hominem Romanum, Quinctilianum, qui totam Atheniensium historiam perlustrare poterat ²⁸⁾, „civitatum status scimus ab Oratoribus esse conversos: sive illam Atheniensium civitatem, quondam late principem, intueri placeat, accisas eius vires animadvertemus visio concionantium“ — id igitur si verum est, tamen non negligi debet, magnam malorum partem iis ipsis esse imputandam, qui tales oratores patiuntur, ferunt, admittunt. Verissime enim Isocrates censuit, suamque Atheniensibus promulgavit sententiam ²⁹⁾ „αὐτοὶ πεποιήκατε τοὺς ρήτορας μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνολεῖν, ἀλλ’ ὥσως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν.“ Idemque exprimerem videtur Euripides ³⁰⁾, qui saepe in multis oratoribus invehitur ³¹⁾:

ἀλλ’ οὐκ ἔπειθ’ ὄμιλον, εὐ δοκῶν λέγειν,
 νικᾷ δ’ ἐκείνος ὁ κακὸς ἐν πλήθει λέγων.

Et ut ad nostrum poetam redeam, eadem est Aristophanis sententia, quam ut ubique, ita, quod saepe fugit homines, in Equitibus maxime profitetur. Id paullo post demonstrabimus. Ea erat causa, qua adducti poterant optimi a civitate regenda absterri, quod ut Romani scriptoris verbis ³²⁾, simili in causa dictis, utar, honores neque peti more maiorum, neque capi possent conservatis legibus, neque geri e republica sine periculo, corruptis civitatis moribus. Qui enim sese civilibus fluctibus commiserat, is non magis in sua potestate erat, quam qui maritimis iactabatur. Adspiciamus autem omnes illius aetatis oratores et demagogos. Nonne Periclem ipsum, rectorem civitatis prudentissimum, ut suam sibi servaret potentiam, contra suum ipsius ingenium egisse accepimus? ³³⁾ Quibusque artibus usus Nicias, quem Aristoteles optimum fuisse civem non im-

²⁸⁾ Quinctil. Declam. CCLXVIII, p. 509.

²⁹⁾ Isocrat. Or. de Pace p. 159 D.

³⁰⁾ Eurip. Orest. 942.

³¹⁾ Valcken. Diatr. in Eurip. Reliq. p. 264 seqq. ed. Lips.

³²⁾ Corn. Nep. Attic. vit. c. 6.

³³⁾ Plut. Pericl. c. 7 „καρὰ τὴν αὐτοῦ φράσιν ἡμῶν δημοτικῆν εἶδον.“

merito iudicavit, ad principatum contendit? „Χορηγίας“ ait Plutarchus ²⁴⁾ „ἀνελάμβανε καὶ γυμνασιαρχίας ἐτέραις τε τοιαύταις φιλοτιμίαις τὸν δῆμον, ὑπερβαλλόμενος πολυτελείῃ καὶ χάριτι πρὸς αὐτοῦ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἅπαντας“; eaque re explicatius tradita addit „τούτοις δ' ὅτι μὲν πολὺ τὸ πρὸς δόξαν καὶ φιλοτιμίαν κενηγυρικὴν καὶ ἀγοραῖον ἐνεστίν, οὐκ ἄδηλον.“ Ceteros eius aetatis demagogos nominare et describere, quid attinet? Non excusare, non defendere Cleonem volo, hominem sane pessimae notae civemque improbum, sed iuste quae ipsi mala debentur, quae eius aequalibus aetatique qua vixit, discernere.

Praeterea autem non vitiis solum obsitus erat, sed splendebat quoque quibusdam virtutibus. Cicero ²⁵⁾ ubi primos, qui Athenis effloruerunt, oratores enumerat; postquam de Pisistrato, Solone, Clisthene, Themistocle, Pericle verba fecit „Cleonem etiam“ ait „temporibus illis turbulentum quidem civem, sed tamen eloquentem constat fuisse.“ Ac dum dicendi genus, quod illa aetate viguerit, describit, Cleonem quoque grandem verbis, crebrum sententiis, compressione rerum brevem, et ob eam ipsam causam subobscurum fuisse, ex Thucydidis scriptis colligit. Neque nos aliter iudicare possumus. Orationes enim, quas habentem inducit, sunt ita comparatae. Narrant ²⁶⁾ quidem eum in suggestu omne decorum sustulisse, pallium aperuisse, femur percussisse et alia admisisse mira et insolita. Sed nonne eadem de Caio Graccho tradiderunt eundemque disertissimum fuisse contendunt? Quid autem cunctamur id argumentum proponere, quod omnem animis eximit dubitationem? Ipse Aristophanes id non negat, sed abusum eloquentiae reprehendit. Nam dum externam oratoris faciem, ridet et perstringit, simul qua vi ornatus fuerit, quoque modo dicendo omnes alios subegerit, pluribus locis tradidit. Audi enim, qua via progressus magnam sibi potentiam conciliasse fertur ²⁷⁾:

²⁴⁾ Id. Nic. c. 2 seqq.

²⁵⁾ Cic. Brut. c. 8.

²⁶⁾ Plut. Nic. c. 8.

²⁷⁾ Plut. C. Gracch. 3 „λεχθῶν δὲ τῷ λέγειν, ὡς ἄλλος οὐδαίς.“ Add. c. 4. „ἦν δὲ μεγαλοφωνότατος καὶ ῥωμαλεώτατος ἐν τῷ λέγειν.“

²⁸⁾ Arist. Equitt. v. 46—49.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXCIII

οὗτος καταγνούς τοῦ γέροντος τοὺς τρόπους —
 ἤκαλλ', ἐθώπευ', ἐκολάπευ', ἐξηπάτα
 κοσσυλιματίοις ἄφροισι, τοιαυτὶ λέγων·
 ὦ Δῆμη — —.

eo pertinet nomen, quo eum significavit, Παφλαγών, a verbo παφλάζειν³⁹⁾; eo, quod φωνήν ἐμπερησμένης ὑδὸς ei tribuit⁴⁰⁾; eo, quod eum vocat⁴¹⁾ „Κλέων ὁ κερκραιδιάμας“; eo, quod cavendum esse dicit eum⁴²⁾,

τὸν κάτωθεν Κέρβερον,
 μὴ παφλάζων καὶ κερκραιῶς, ὥσπερ ἠνίκ' ἐνθάδ' ἦν,
 ἔμποδὼν ἡμῖν γένηται —.

eo multa alia referri possunt ac debent, quae enarrare singula longum est. Id unum enim negari nequit, summa eloquentiae vi Cleonem Athenienses saepe secum in varios rapuisse conatus: neque facile plebem ei resistere potuisse⁴³⁾. Quae quidem virtus quam ambigua sit, quam raro vere laudanda magnique habenda, Atheniensium historiam contemplanti patet. Sed eam ob causam, quod hoc modo tam saepe Athenienses eloquentium hominum temeritate in mala facinora abripi se passi sunt (ut ad id redeam, de quo antea sum locutus), nonne eam ob causam culpaē magnam ipsi sibi subiiciunt, suisque sese incommodis ipsos enecarunt? Bene enim tenendum est, quod addit poeta, ubi hominis malevolentis conatus describit:

οὗτος καταγνούς τοῦ γέροντος τοὺς τρόπους.

Num quid autem aliud significare voluit Thucydides, si coniungit semper utrumque, quod civis violentus populoque acceptus fuerit? Cleonem igitur merito accusamus, qui quae ipsi inerat

³⁹⁾ Arist. Equitt. 2, 919. Adde schol. et Eustath. ad Il. p. 360.

⁴⁰⁾ Id. Vespp. 36.

⁴¹⁾ Id. ib. 596.

⁴²⁾ Pac. 314. Röscher. Aristoph. p. 169.

⁴³⁾ Omnia, quae ex Aristophane nobis magis adversari, quam favere videbantur illi, qui qua comoedia ratione de rebus singulis loqui soleat, non ignorant. Sed illi comparent, quae idem poeta de Periclis eloquentia, quam summam fuisse adhuc nemo negavit, prodidit, Acharn. 530 „ἐν-
 τεῦθεν ὄργῃ Περικλέης Ὀδύμπιος ἤστραπτεν, ἐβρόστεν, ξυνεκύνα
 τῆ Ἑλλάδα“, cfr. Cic. Brut. l. l.

virtus, qua in salutem et commoda civium uti potuisset, et abusus homines in perniciem ruentes non retraxit, sed ut multo velocius abirent, impulit.

Si Thucydidis Aristophanisque de Cleone dicta contemplantur, uter maiorem eius potentiam descripserit, vimque in cives exhibitam vehementiorem tradiderit, dubitamus. Ea potentia autem nonne magnum est, quam insigni praeditus fuerit indole, testimonium? Ut de Thucydide exordiar, eius ad Athenienses habita oratio, quum omnes Mitylenaeos nefario consilio trucidandos esse censeret, ita est comparata, ut nisi potentissimus plebi que acceptissimus fuisset, in maxima sese coniecisset pericula. Quid enim ais, si orator Atheniensis suam orationem ita exorditur⁴⁴⁾ „πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρατίαν, ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἑτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ νῦν ὑμετέρῃ περὶ Μιτυληναίων ἐπιμελείῃ“ atque hoc modo usque ad finem pergit? Et ne in opinionem inducaris, ut credas, omnes oratores ita locutos esse, lege Diodori orationem, orationi Cleonis oppositam, et quanta is agat circumspectione, quanta modestia dixerit considera. Aristophanes autem quibus modis imperii eius summam potestatem in scenam induxerit, notum est. Pauca tantummodo eius documenta adiiciam. Statim ab initio fabulae Demosthenes et Nicias, civitatis principes, de servitute sua malisque a Cleone sibi illatis conqueruntur, nec habent quo consilio ab his aerumnis sese liberent. Deinde quum Nicias ad fugam capessendam socium incitasset, Demosthenes contra huic consilio id opponit, quod non esset in terra locus, quo Cleo accedere non posset⁴⁵⁾:

ἀλλ' οὐχ οἷόν τε τὸν Παφλαγόν' οὐδὲν λαθεῖν·
 ἐφορᾷ γὰρ αὐτὸς πάντ'. ἔχει γὰρ τὸ σκέλος
 τὸ μὲν ἐν Πύλῳ, τὸ δ' ἕτερον ἐν τῆκκλησίᾳ.
 τοσόνδε δ' αὐτοῦ βῆμα διαβεβηκός,
 ὁ πρωκτός ἐστιν αὐτόχημ' ἐν Χαοσίῳ·
 τὰ χεῖρ' ἐν Αἰτωλοῖς· ὁ νοῦς δ' ἐν Κλαπιδῶν.

⁴⁴⁾ Thucyd. II, 74. Heeren, Histor. Werke III, p. 157 seqq.

⁴⁵⁾ Equitt. 74 — 79.

DE ARISTOPHANIS VITA. cccxcv

Fere nullum ait esse in civitate, qui Cleonem non timeat, eiusque potestatem non reformidet ⁴⁶⁾,

*καὶ γὰρ οἷ τε πλούσιοι
δεδίασιν αὐτὸν ὅ τε πένης βδύλλει λείως,*

ac paullo post addit:

*ὑπὸ τοῦ δέουσι γὰρ αὐτὸν οὐδεὶς ἤθιλεν
τῶν σκευοποιῶν εἰκάσαι.*

Potentiam eius maiorem esse, quam Periclia, contendit ⁴⁷⁾:

οὐδ' Ἰπερικλῆσις οὐκ ἤξιάθη κτάνοιτα.

Eius superbiae et arrogantiae documenta omnes terrae partes expertae sunt ⁴⁸⁾:

*τοῦ σοῦ θράσους
πάντα μὲν γῆ πλέα,
πάντα δ' ἐκκλησία
καὶ τέλη, καὶ γραφαὶ
καὶ δικαστήρια.*

Similia innumera afferre possem. Tantam autem potentiam etiam malis artibus usus nactus est, tamen sine insigni ingenio nancisci non potuisset. Quare si iusti esse volumus, Cleonis impudentiam et temeritatem cum Thucydide et Aristophane odio persequi, hominemque propter indolis eximiae abusus detestari cogemur, sed id ipsum, quod aderat in illo aliquid eximii, non ignorare et abiicere debemus ⁴⁹⁾. Quod quo magis intelligimus, hoc facilius nostrae comoediae in accusando Cleone iustitiam agnoscemus. Aristophanes enim quid subeat periculi haud immemor, quia viri iracundia suarum comoediarum doctorem iam pressum vexatumque vidit: se deterreri tamen ab incepto utilissimo non passus est. Quoniam quae turbulentia sua civitati incommoda et mala infingeret, intellexerat, eiusque flagitia

⁴⁶⁾ Equitt. 223 seq. 231—233.

⁴⁷⁾ Ib. 232.

⁴⁸⁾ Ib. 303 seqq.

⁴⁹⁾ Non semel Aristophanes affirmavit, se Cleonem „μύιστον ὄντα“ irrisisse, eumque opposuit hominibus nulla re eximiiis, quos alii Comici perstringere solebant, cfr. Pac. 734 seqq.

perspexerat: eum quovis modo coërcere statuit. Verbo tantum tangimus, quod saepe repetitum est, privatam quoque causam Aristophani contra Cleonem fuisse litem sibi ab illo illatam. Ex quo enim ostensum est, ante Equites doctos Callistratum duntaxat, non Aristophanem accusatum: iam mutata est eius rei facies. Accedit, quod quum Cleo litem amisisset, nulla iniuriam ulciacendi causa idonea aderat. Praeterea si quem privatim odio persequitur, eum publico et communi omnium odio dignum esse scimus, non reprehendere, sed admirari poëtam debemus. Bonis enim uti amicis, malosque habere hostes nonne est omnium praestantissimum et unicuique, quacunquē in civitate vivit, quam maxime exoptandum⁵⁰⁾?

Iam posteaquam causas, propter quas in Cleonem poëta invectus sit, ostendimus, id unum superest, ut summum nostrae comoediae consilium fuisse, Cleonem perstringendi, adiciamus. Id enim ab initio huius capituli, scholiastae sententiam probantes, credidimus, non demonstravimus. Qua in re ipsius poëtae ad verba provocare nobis licet, qui iterum iterumque id affirmavit, non solum in Equitum fabula, sed, quod nobis rem magis perspicue ostendit, in comoediis posterioribus. Ita in *Vespis*, archonte Aminia doctis de Cleonis accusatione gloriatur⁵¹⁾:

οὐδ' ὅτε πρῶτόν γ' ἤρξε διδάσκειν, ἀνθρώποις φησὶ
ἐπιθέσθαι,

ἀλλ' Ἡρακλέους ἀργὴν τιν' ἔχων τοῖσι μεγίστοις ἐπιχειρῶν,
θρασεῶς ξυστὰς εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ τῷ παραρόδοντι,
οὐ δεινότεραι μὲν ἀπ' ὀφθαλμῶν Κύννης ἀκτῖνες Ἰακ-
πον

ἐκατόν δὲ κύκλω cett.

Eodemque modo paene iisdem verbis adhibitis in *Pace* fabula loquitur, et propterea gratiam sibi referendam esse contendit⁵²⁾:

⁵⁰⁾ Lege, quae Plutarchus de Themistocle pronuntiavit, *Reipubl. ger. praeccept.* p. 807 et Fr. Raumerus addidit, *Vorlesungen über die alte Geschichte*, I, p. 337.

⁵¹⁾ *Vespp.* 1029 seqq.

⁵²⁾ *Pac.* 760 seqq.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXCXII

ὄν οὖνεκα νυνί

ἀποδοῦναι μοι τὴν χάριν ὑμᾶς εἰπὸς καὶ μνήμονας εἶναι.

Neque aliter in ea parabasi, quam quum Nubes vulgaret, primum exhibuit⁵³⁾:

ὄς μέγιστον ὄντα Κλέων' ἐπαῖσ' ἐς τὴν γαστέρα.

Quae autem de suo consilio ipse poëta profitetur, ea negare nemo audebit.

XXXVIII.

Cleonem carpendi perstringendique consilium in Equitum fabula praecipuum fuisse, demonstravimus. Superest, ut ea tangamus, quae praeterea tentavit poëta: hoc minus praetermittenda, quia in iis vel maxime viri dignitas ingeniique praestantia cernitur. Ea enim est antiquae comoediae, praesertim Aristophaneae indoles, ut ubi singulos homines ridet mordetque, universam semper civitatem spectet patriaeque urbis salutem ante alia curet. Quod si interdum comici poëtae neglexerunt, Aristophanes tamen, firma lege scripta atque constanter servata, nunquam praetervidit. Ac ne risit quidem singulos, nisi ex malefactis eorum civitati credebat incommoda nasci.

Extat libellus de Atheniensium republica scriptus, quem utrum Xenophonti, cuius nomen ex antiquitate ei adscriptum legitur, an alii cuidam scriptori adiudicandum habeamus, adhuc sub iudice lis est⁵⁴⁾. Haud leve et exiguum argumentum, quod quominus a Xenophonte eum profectum esse credamus nos impediatur, ea verba esse putaverunt, quae ibi de comoedia Attica dicta sunt⁵⁵⁾: „*καμφθεῖν δ' αὖ καὶ κακῶς λέγειν τὸν μὲν δῆμον οὐκ ἐπῶσι, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἀκούωσι κακῶς· ἰδίᾳ δὲ κελύουσιν, εἴ τις τινα βούλεται*“ cett. Comoediam autem imprimis singulos ridere, ex eius natura sequitur; sed in hominum singulorum irrisione ac-

⁵³⁾ Nubb. 549.

⁵⁴⁾ Schneider. in Prolegomenis ad hunc libellum; Boeckh. Staatshaush. der Athenen I, p. 48 et 344 seqq. (l. I, 8 et III, 5.)

⁵⁵⁾ Xenoph. de republ. Athen. II, 18.

quievisse, si de plerisque Comicia recte contenditur; de Aristophane quidem ne specie quidem veritatis dici potest. Excusare autem ita licet scriptorem, ut dicamus, eum universam magis antiquae comoediae indolem spectasse, quam singulorum censurus esse contemplatum: qua ex iudicandi ratione plurimos in historiam errores irrepsisse arbitror. Quare equidem propterea immerito hunc libellum Xenophonti ereptum a quibusdam censeo. Acharnensibus enim paullo ante Equites doctis, sese non urbem ridere, sed malos cives tantummodo perstringere iterum iterumque Aristophanes pronuntiavit. Cum singulorum igitur irrisione totius populi reprehensionem conjungi potuisse, ut e multis aliis fabulis intelligitur, ita in nostra fabula apparet: quam ipsam, qui contrarium affirmavit, Dio Chrysostomus exempli causa nominavit⁶⁶). Tamen prudentissimus poeta in his quae cautionem adhibuit, neque, ut aiunt, γυμνῆ κεφαλῆ civitatis malam conditionem vituperavit. Ipsi oratores nonne saepe numero Athenienses reprehenderunt ignaviaeque et temeritatis accusarunt? neque tamen quenquam propterea accusatum et periculis obrutum esse accepimus. Nostro autem Comico id evenerat. Ille enim ipse Cleo, quo nemo dignior erat, qui comoediae libertate laederetur lacerareturque, quod veritatem libero ore dictam, suae sibi ipse temeritatis bene conscius, timebat, ut antea vidimus, litem intenderat Callistrato initaque hac ratione comoediae pondus diminuere et tollere optaverat. Aristophanes autem ex eo tempore, quo accusatus fuerat, quod urbanis Dionysiis urbem reprehenderet et maiestate eius laesa apud socios in contemptum adduceret, Lenaeis Dionysiis eo maiore studio omnem comoediae suae vim et acerbitem adhibuit. Lenaeis enim seditiosos et improbos cives eo acerbius carpsit et veravit: non quo ridendi solum captaret materiem, nec quo iniuriam sibi illatam ulcisceretur et depelleret, aut iram in accusatores conceptam, cum qua recte nihil fieri potest, in omnes evomeret; sed ut, ubi liceret, corruptos homines aut emendaret aut frangeret, melioribusque civibus, quod imitari, quod vitare et de-

⁶⁶) Dio Chrysost. Orat. 32 p. 655. Mele. Q. Sc. I, 58.

DE ARISTOPHANIS VITA. CCCXCIX

testari deberent, ostenderet. Vitia quoque civitatis, quum iam non labi amplius, sed ire videbat praecipitem, his comoediis eo vehementius exagitavit. Id quo modo in nostra instituarit comoedia, persequi iam aggredimur.

Ab initio dramatis ad finem usque cum Cleonis irrisione facetiae in populum Atheniensem fusae ita coniunguntur, ut saepe incertus haereas, utrum potissimum poeta tangere voluerit. Cleonis nomen reticetur; nomen populi nusquam. Hinc cave tamen, ne quid maius colligas⁵⁷). Nam quoniam *Ἀἴμος Πικνίτης* dominus est, Cleo servus nominari more Atheniensium non poterat, sed illius terrae nomen accipiebat, unde erat ortus et Athenas allatus. Neque Niciae et Demosthenis nomina slicubi comparent⁵⁸). Quid? quod in antiquis nostrae comoediae exemplis fortasse, ut ab initio Pacis, nihil nisi *Οἶκ. Α.* et *Οἶκ. Β.* legebatur. Eo me scholiastarum nonnullorum adnotationes ducunt. Argumenti enim scriptor „*Οἰκείται δὲ δύο*“ ait „*τοῦ δήμου προλογίζουσι· — λέγουσι δὲ τῶν οἰκετῶν τὸν μὲν εἶναι Δημοσθένην, τὸν δὲ Νικίαν, ἵνα ὡς δημηγόροι οἱ δύο*“. Scholiasta ad primum versum adnotat „*ἔοικε δὲ ὁ προλογίζων εἶναι Δημοσθένης ὁ προκαμῶν ἐν Πύλῳ διὰ τοῦτο*“. Ad versum 157 „*ἀμοιβαῖα δὲ ἐστὶ ταῦτα τοῦ ἀλλαντοπώλου καὶ ἐν ὅς τῶν οἰκετῶν*“, ad v. 240 „*τοῦτο ὁ θεράπων πρὸς τὸν Ἀγοράκριτον*“, ad v. 237 „*ἔγω μὲν ὅτι ὁ θεράπων ἔπινε καὶ εἶχεν ἐπὶ χεῖρας τὸ ποτήριον*“, ad v. 243 „*ἄλλοι δὲ τὸ „ἄνδρες ἑγγύς“ τὸν θεράποντα*“, ad v. 247 „*οἵτινες ἐπικαλουμένου ἀκούσαντες τοῦ θεράποντος εὐθέως ἀφικνουῦνται*“. Niciae nomen semel tantummodo apud scholiastas commemoratur; Demosthenis nunquam⁵⁹). Ac satis memorabilis est commemoratio Niciae, facta ad v. 480 „*τὸ μὲν Κλέωνος τῆς Θυμέλης ἐπεξῆλθε πρόσωπον, τὴν βουλὴν δῆθιν κινήσαι κατ' αὐτῶν· οἱ δὲ περὶ τὸν Νικίαν τῷ ἀλλαντο-*

⁵⁷) Schlegel, über dramatische Kunst und Literatur, II, p. 32 (1825, Wien.) „Er hatte die Vorsicht gebraucht, den Kleon nirgends zu nennen, sondern ihn bloss unverkennbar zu bezeichnen.“

⁵⁸) Tamen ut Cleo, ita Nicias quoque et Demosthenes a poeta tam sunt perspicue descripti, ut eos esse servos illos, nemo non intelligat.

⁵⁹) Adde locis supra indicatis v. 51. Demosthenis nomen legitur quidem ad v. 55. Sed lege, quae ibi dicta sunt.

πώλη παρακλείονται γενναίως ἀντιστῆναι πρὸς αὐτόν· τὴν γὰρ φησὶν, ἀντιστὰς πρὸς τὸν Κλέωνα ἔργῳ δείξεις, ἴαν σοὶ γενναίον ἢ πανούργον ἐν τῷ πρώτῳ πέπρακται βίῳ.“ Nam quoniam eius viri propter indolem ac naturam talis Cleone absente facta admonitio aptissima est: maxime miror, quod interpretum nullum aliquid animadvertisse video ⁶⁰). Mihi enim illi versus vere Nicias tribuendi videntur. Docet id tota loci ratio. Docent quam maxime haec Agoracriti verba ⁶¹):

ἀλλ' εὖ λέγεις καὶ καιδοτριβικῶς ταυταγί.

Alias causas praetereo.

Demosthenes antequam de Cleone, seruo Paphlagone, verba faciat, herum describit ridetque ita ⁶²):

νῶν γὰρ ἔστι δεσπότης
 ἄγροικος ὀργήν, κυματορῶξ, ἀκράχολος,
 Ἀήμος Πυκνίτης, δύσκολον γερόντιον
 ὑπόκωφον· οὗτος τῇ προτέρᾳ νομηνηία
 ἐπρίλατο δοῦλον·

in quibus versibus iam totius dramatis ratio significata est; quam ut melius, quam qui hactenus exposuerunt, intelligamus, sunt praefanda quaedam scitu dignissima. Nam memorabile est, quo modo haec verba poetam nostrum cum duobus artificibus coniungant, quorum alterum Aristophanes imitatus est, alter Aristophanem. Quis enim est, qui neget, si affirmo, Parrhasium, pictorem celeberrimum, supra dictos versus Aristophanis contemptum esse, quum simillimum sibi argumentum eligeret „Pinxit et demon Atheniense“ ait Plinius ⁶³) „argumento quoque ingenioso. Volebat namque varium, iracundum, iniustum, inconstantem; eundem vero exorabilem, clementem, misericordem, excelsum, gloriosum, humilem, ferocem fugacemque et

⁶⁰) Nicias post primam fugam v. 234 in scena comparuisse, ostenditur vs. 319—321, quos primus Elmsleus Nicias restituit, *Classical Journal* n. XI, p. 222.

⁶¹) *Equitt.* v. 492. Adverte numerum singularem, et confer v. 335 „καὶ μὴν ἀνεύσεαι“, quibus verbis Agoracritus chorum alloquitur.

⁶²) *Ib.* v. 40—44.

⁶³) *Plin. Nat. Hist.* XXXV, 10. cfr. Heyne, *Sammlung antiquar. Aufsätze* I, p. 224 seqq.

omnia pariter ostendere.“ Alterum tamen, quod contendi, ut maioribus difficultatibus obnoxium, minus fortasse probabitur.

In Equitum enim fabulae fine senex ille ab Agoracrito recoquitur, et se multo formosiozem spectatoribus Equitumque choro ostendit ⁶⁴). Iam quem allantopolam dixerit, quis fuerit Agoracritus, quæritur. Antiqua enim comoedia in scenam fere nunquam aliquam inducit personam, nisi Athenienses norant hominem. In Equitibus autem Demosthenem, Niciam, Cleonem proposuisset et solum Agoracritum finxisset? Id vix est credibile. Propterea iam antiqui enarratores in hanc rem inquisiverunt, ac plura sunt suspicati. Ita scholiasta nescio quis ⁶⁵) „τοῦτον δὲ“ ait „οἱ μὲν Κλεάννυμον, οἱ δὲ Τετέρβολον, οἱ δὲ φασὶν Ἐῤβουλον εἶναι“ et alibi ⁶⁶) „ἀλλαντοπώλην δὲ τὸν Ἄγορακρίτον λέγει οὕτως πεπλασμένον κατὰ κωμικὴν παιδιάν,“ ut aperte videas, certum eos hominem cogitasse. Neque tamen de tribus illis equidem unum elegerim, quia nulla, quare eorum nomina tacuerit, iusta causa adest. Accedit, quod vix cogitari potest, elegisse Aristophanem unum demagogorum illius ætatis, quos ipsos a Cleone subactos esse docuit. Præterea illi ipsi ex parte ab Agoracrito commemorantur ⁶⁷):

τοὺς μὲν καλοὺς τε κάγαθούς σὺ προσδέχει,
 σαυτὸν δὲ λυγροπάλαισι καὶ νευρορῥάφοις
 καὶ στυτοτόμοις καὶ βυρσοπάλαισιν δίδως·

ut non possis eosdem cum illo putare. Est igitur alius quaerendus. Neque provocare licet ad versus eos, quibus nomen viri explicatur, qualis est hic ⁶⁸):

ΔΗΜ. ἔμοι δὲ γ' ὅ τί σοι τοῦνομ', εἴπ'.

ΑΛΛ. Ἄγορακρίτος·

ἐν τᾷγορᾷ γὰρ κρινόμενος ἔβροσκόμεν.

Nam in Acharnensibus quanquam Lamachi quoque nomen non

⁶⁴) Equitt. 1321, 1331.

⁶⁵) ad Eq. v. 149.

⁶⁶) ad Eq. v. 141.

⁶⁷) Equitt. 738—740.

⁶⁸) Id. 1257 seq. Adde v. 181, 218, 293, 297, 333, 636 aliosque versus.

raro de pugnandi cupidine explicavit: nemo tamen inde Lamachem non esse cognitum illum Atheniensium imperatorem, in fitiari voluit. Jam audi, qua ratione rem expedire audeam.

Inter Phidiae discipulos duo sunt celeberrimi, Alcámenes Atheniensis et Agoracritus Parius. „Certavere autem“ ut Plinius⁶⁹⁾ ait „inter se ambo discipuli in Venere facienda; vicitque Alcámenes non opere, sed civitatis suffragiis contra peregrinum suo faventis. Quare Agoracritus ea lege signum sum vendidisse traditur, ne Athenis esset, et appellasse Nemesim. Id posuit in Rhammante pago Atticae, quod M. Varro omnibus signis praetali.“ Rius simulacri quanta est apud omnes scriptores gloria, tanta narrationum de eo diversitas. Quas tangere quum nunc nihil attineat, id unum monemus, eam imaginem ex marmore Pario confectam esse, quod Persae secum in Atticam terram tulerant, ut victoriae signum erigerent⁷⁰⁾. Id plures poetae variis ornavunt modis. Theaetetus enim ait⁷¹⁾:

*ἀντιαλανεύω τὰς ἐλπίδας· εἰμὶ δὲ καὶ νῦν
Νίκη Ἐρεχθεΐδαις, Ἀσσυριοῖς Νέμεσις.*

Paullo aliter Parmenio⁷²⁾:

*Μήδοις ἐλπισθεῖσα τροπαιοφόρος λίθος εἶναι
ἠλλάχθην μορφὴν καιρίων εἰς Νέμεσιν·*

cui adiungendus est anonymus⁷³⁾:

*καὶ με λίθον Πέρσαι δεῦρ' ἤγαγον, ὄφρα τρόπιον
στήσωνται νίκας· εἰμὶ δὲ νῦν Νέμεσις.
ἀμφοτέροις δ' ἔστι καὶ Ἕλληγεσι τρόπιον
νίκας καὶ Πέρσαις τοῦ πολέμου νέμεσις.*

Quae si inter se coniunguntur, statua illa miram deae in aliam deam mutationem, ac praeterea Medici belli tempora in memoriam revocabat⁷⁴⁾.

⁶⁹⁾ Plin. Nat. hist. XXXVI, 4.

⁷⁰⁾ Pausan. Att. I, 35.

⁷¹⁾ Anthol. Graec. T. III, p. 216 ed. Iacoba. (II, p. 515. Br.)

⁷²⁾ Ib. Tom. II, p. 185 (II, 202.)

⁷³⁾ Ib. IV, p. 170. (III, p. 203.)

⁷⁴⁾ cfr. Pausanias l. I. Strabo p. 607 et 611. ed. Ahmel. Hesychius s. v. *Ῥάμνος*, Suidas s. v. *Ῥαμνοσεία νέμεσις*. Lilius Gyrald. *Histor.*

Revertor ad Aristophanem. Is ut omnia, quae in civitate Atheniensium illa aetate apparebant, tetigit, ita de artificibus quoque celeberrimis est locutus. Ac satis dignum est memoratu, quomodo de Phidia loquatur; et eius Minervae statuam furtumque admissam inter causas belli recenseat⁷⁵). Scite eum Pacis pulchrae formae cognatum dixit, ut scholiastae perhibent, καθὸ τεχνίτης ὁ Φειδίας, εὐμορφος δὲ εἰσάγεται ἡ εἰρηνη οὐσα· ὡς πρὸς τὸν Φειδιαν οὖν ἡ καλὰ ξάνα ποιούσα. Simili ratione, licet aliam ob causam, uterque aliis operam gloriam reliquit, Aristophanes Callistrato et Philonidae, Phidias Agoracrito aliisque amatis iuvenibus. Iam quum antequam Peloponnesiacum bellum initium sumeret, Phidias ex urbe expulsus sit; in illa autem Veneris imagine, Athenis perfecta, ipse quoque praeceptor elaborarit discipulumque adiuverit: ante hanc fabulam doctam sine dubio statua illa Rhamnunte posita erat. Poterat igitur ab ea sibi argumentum petere.

Agoracritus Venerem fecerat, mutationibusque quibusdam factis Nemesim eam nominavit; hortisque in urbe sitis ab initio collocare voluerat; nunc Rhamnunte transtulit. Ab Aristophane in scenam inducitur Agoracritus, populum Atheniensium recoquens et pulchrum ex turpi reddens: eundemque ex Pnyce, ubi antea versabatur, abstulit et in ipsa urbe habitare iussit⁷⁶). Quas mutationes fecerit Agoracritus, incertum est. Omnino nullas qui factas esse censet Winkelmannius, a veritate videtur aberrasse⁷⁷). Si enim descriptionem, quae legitur accurate apud Pau-

Deorr. Synt. 16, p. 465 seqq. (Opp. I. ed. Iens.) Meurs. de Popul. Att. v. Παρρωῆς. Iunius in Catal. Pict. p. 8. Winkelmann, alte Denkmäler der Kunst, Vorl. Abh. p. 42, Erst. Theil, p. 21, übers. von Brunn. Heyne, die in der Kunst üblichen Arten die Venus vorzustellen, in Sammlung antiquar. Aufsätze I, p. 121 et 149. Vellem legere potuissem „Zoëga von der rhamnuntischen Göttin, in d. Abhandl. v. Welcker p. 56 seqq.

⁷⁵) Arist. Pac. 605 seqq. 617 „ταῦτ' ἔσθ' ἐπὶ τὴν πρόσωπον ἦν, οὐσα συγγενῆς ἐκείνου.“ Winkelmann, l. l. V. A. p. 42. Contra Winkelmannium Heyne über die Künstlerepochen des Plinius I, p. 186, cuius interpretationem in Equitum editionibus frustra notatam invenies, sedum ut sit aut probata aut improbata.

⁷⁶) Ita intelligo v. 1321 seqq.

⁷⁷) Quanquam ille ipse quoque nil nisi Veneris statuam ipsam intactam esse contendit.

samiam, comparamus: non dubitare possumus, quin ea omnia, quae ille tanquam ἐν βάρθρῳ collocata recenset, haud dubie tum demum sint addita, quum Nemesim statuam esse artifex vellet. Sed ad ipsam si oculos vertimus statuam, Aethiopes quoque tum demum additi esse videntur. Quomodo enim factum esset, ut Pausanias quum explicare eos tentaret, ne uno quidem verbo de Venere loqueretur? Sed quomodocunque de his rebus stauis, externam magis faciem mutatam esse, non negare poteris. Eademque ratione in Aristophane quoque externa tantummodo tanguntur. Quum chorus enim quaesivisset ex Agoracrito⁷⁸⁾,

πῶς ἂν ἴδοιμεν πόλιν τιν' ἔχει σκευήν, ποῖος γυγνεται;

ille primum universae ait:

οἷός περ Ἀριστείδην πρότερον καὶ Μιλτιάδην ξυνεῖπας·

dein in scenam eum inducit, salutaturque his verbis:

ὄδ' ἐκείνος ὄρᾶν τεττιγοφόρας, ἀρχαίῳ σχήματι λαμπρός,

quo facto chorus, quod aptissimum esse videmus, victoriae Marathoniae meminit:

χαῖρ' ὦ βασιλεῦ τῶν Ἑλλήνων· καὶ σοὶ ξυγχαίρομεν
ἡμεῖς.

τῆς γὰρ πόλεως ἄξια πράττεις καὶ τοῦ Μαραθῶνι
τροπαίου.

At nihil addendum est praeterea, quia poetam decet, ab artifice nihil nisi ipsam cogitationem accepisse, et reliqua omnia suo arbitrio suoque consilio et scenae convenienter instituisse⁷⁹⁾.

Haec omnia quia propterea maxime explicavimus, ut aliorum de suspicione nostra iudicia excitemus, qui peritiores aliquid probabilius eliciant: quanquam multo magis dubitantes, tamen aliam quoque coniecturam addimus. Populus Atheniensium ab Aristophane transformatus est in dominum, quem „Ἀγ-

⁷⁸⁾ Ar. Equitt. 1324—1334.

⁷⁹⁾ Id unum, quod addam, habeo. Tenendum est, Cleonis adversarium tum demum Agoracritum nominari, quum iam Populus sese illi tradi velle significasset. Allantopola igitur populum mutaturus Agoracriti nominis haud dubie non temere appellatur.

μος Πυκνίτης“ vocavit. Iam vero illa aetate iuvenis vivebat, Demus, Pylilampis filius, non solum pulchritudine eximius, sed etiam divitiis affluens. Is apud Aristophanem et Eupolin in coemedia *Πόλις* inscripta commemoratus est ⁸⁰). Eius autem divitiae cognoscuntur ex Antiphontis oratione deperdita, antiquitas *πρός Ἐρασίστρατον* inscripta, cuius non raro apud veteres mentio iniicitur ⁸¹). Pylilampe, Demi pater, amicus erat Perichis et propter *δρυσιστροφίαν* memorabilis ⁸²). Hunc igitur Demum, Pylilampis filium, Rhamnusium fuisse, Valesius suspicatus est, eo maxime argumento ductus, quod Pylilampe Antiphontis pater nominatur, idemque patrem habuit, Antiphontem appellatum ⁸³). Quod si verum est, non improbabile esse credo, quum Nemesim Rhamnusii sibi emerent, magnas Demi, Pylilampis, fuisse partes, qui sine dubio ditissimis Rhamnusiis annumerari debet. Qua ratione probata, in eam coniecturam incidimus, ut Aristophanem, quum in fine dramatici Atheniensem populum in scenam induceret, huius pulcherrimi iuvenis eam formam induisse credamus. Sed sentio, quam incertas suspensiones proferam lubenterque a sententia mea pluribus exornanda abstineo. Monuisse haec et commendasse peritioribus, sufficiat.

⁸⁰) Ar. Vespp. 98, adde schol. et Runkel. Eupol. fragm. 189.

⁸¹) Huius orationis inscriptio apud Aelianum fere solum simpliciter invenitur *Histor. Anim. V, 21*. Nullam aliam ab Antiphonte ei inditam fuisse, inde colligo, quod Athenaeus XII, p. 397 (quem Eustathius ad *Iliad. B. p. 346* exscripsit) ita loquitur „*Ἀντιφώντι δὲ τῷ ῥήτορι λόγος μὲν γέγραπται ἔχων ἐπιγράμμα πρὸς τῶν, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ οὐδεμίαν μνείαν τοῦ ὀνόματος γίνεται ὄρνεις δὲ ποικίλους πολλάκις ἐν αὐτῷ ὀνομάζει*.“ Mirus enim esset orator, qui in oratione sua aliud nomen usurpasset, et aliud in eius inscriptione. Quod si verum est altera inscriptio, ab aliis addita, vario mihi modo exhibita esse videtur. Sunt enim qui „*πρὸς τῶν*“ exhibeant, ut Harpocratio (cfr. tamen Maussac. p. 232. ed. Lips.), sunt qui „*πρὸς τῶν*“ ut in supra dicto loco. Memorabilis est maxime Plutarchus, qui „*πρὸς Ἐρασίστρατον πρὸς τῶν Ἰδίων*“ exhibet. Infeliciter Reiskius „*πρὸς τῶν Ἰδίων*.“ Neque tamen felicior coniector, qui in Reiskium invehitur, Rahnkenius, dum scribit „*πρὸς τῶν*.“ Nam nulla est opus correctio. Quid enim verum sit, docet Athenaeus „*πρὸς δὲ τῆς Ἰδίας αὐτῶν λέγων γράφει*.“ Scribe igitur „*Ἀντιφῶν πρὸς Ἐρασίστρατον πρὸς τῶν Ἰδίων τῶν τῶν*.“

⁸²) Plut. Pericl. c. 13.

⁸³) Valesius ad Harpocrat. p. 427 (Vol. II, ed. Lips.).

His expositis ad rem, unde deducta est disputatio, redeamus. Illa igitur populi in melius mutatio malam eius conditionem ostendit: cuius de causis poeta ita exposuit, ut veritatem dicere, sed non nimis violare spectatorum multitudinem voluisse appareat. Admirare autem in his Aristophanis et virtutem et prudentiam. Quum enim comoediarum doctoris munus esset sanctissimum, omnia, quae in civitatem ingruerent et irrepererent, mala evertere eaque modo iocoso et pleno hilaritatis pungere atque convellere; cavere debet, ne nimis severa sit eius reprehensio. Hac de causa semper severa hilaribus miscet et temperat. Alia enim via consilium, quod proposuerat sibi, ut mores civitatis emendaret, populoque, quae vitanda et facienda essent, ostenderet, assequi non poterat. Quod quum optime Aristophanes posset, Cratinum imprimis superasse dicitur. Recte enim Platonius ⁸⁴⁾ „ὄν γὰρ ὡσπερ ὁ Ἀριστοφάνης“ εἶπ „ἐκπέριχειν τὴν χάριν τοῖς σπώμμασι ποιεῖ, τὸ φορτικὸν τῆς ἐπιτιμήσεως διὰ ταύτης ἀναιρῶν, ἀλλ’ ἀπλῶς καὶ κατὰ τὴν προομιλίαν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τίθεισι τὰς βλασφημίας κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων.“ In hac nostra fabula imprimis omnem populi reprehensionem temperavit, ut rerum omnium maximam culpam in demagogos et ante ceteros in Cleonem, eorum principem, transferret. At dum hos perstringit, simul non nimis leniter ipsum quoque vexat populum. Deinde aliam quoque viam ingressus est iocorum acerbiter moderandi. Quod enim totam civitatem ut unam domum; populum eius dominum; magistratus denique omnes servitia eius esse proponit: non poterat non omnium spectantium plausum ei conciliare. Eodemque modo alia quoque addidit, ut non nimis severe populum reprehenderet. Si verum fateri volumus, tota haec ratio comoediae vitio non immerito ducitur, quae ipsa per civitatis conditionem impedita erat, quo minus omnia peccata tota sua acerbitate digne perstringeret. Sed age, videamus, quibus de causis Atheniensium populum reprehenderit.

Omnibus in fabulis, quas manibus tenemus integras, repetita est populi accusatio, quod malos sibi eligat duces; per quo-

⁸⁴⁾ Platon. de comoed.

rum potentiam semper in deterius abeat tristisque tuat praeceptis in perniciem. Quae in pulcherrima Banarum parabasi paucis et quam praeclare! exposuit ⁸⁵⁾:

τῶν πολιτῶν θ' οὓς μὲν ἴσμεν εὐγενεῖς καὶ σώφρονες
 ἄνδρας ὄντας καὶ δικαίους καὶ καλοὺς τε πάγαθους,
 καὶ τραφέντας ἐν παλαισθραῖς καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ,
 προσσελοῦμεν, τοῖς δὲ χαλκοῖς καὶ ξένοις καὶ τυρβίαις
 καὶ πονηροῖς καὶ πονηρῶν εἰς ἅπαντα χρώμεθα
 ἕστατοῖς ἀφιγμένοισιν, οἷσιν ἡ πόλις προτοῦ
 οὐδὲ φαρμακοῖσιν εἰκῇ φαρδίως ἐχρήσατ' ἄν.
 ἀλλὰ καὶ νῦν, ἄνότητι, μεταβαλόντες τοὺς τρόπους,
 χρῆσθε τοῖς χρηστοῖσιν αὖθις·

idem est nostrae fabulae argumentum. Iam antiqui enarratores id bene senserunt, proptereaque ipso ab initio ad verba „Παφλαγόνα τὸν νεώνητον“ haec adscripserunt ⁸⁶⁾ „ἐμφαίνει δὲ διὰ τούτων, ὅτι καὶ τῶν Ἀθηναίων καθάπτεται, ὅτι δέον αὐτοὺς πιστεῖν τοῖς γνησίοις καὶ πολλὰ τὴν πόλιν εὐεργετηκόσιν, οἱ δὲ μᾶλλον ἐτίμων τὸν Κλέωνα.“ Sed est illud per totam fabulam expressum. Nam primum eo pertinet, quod antequam de Cleone loquatur Demosthenes, populum reprehendit, eumque emisse illum perhibet servum ⁸⁷⁾. Deinde Paphlagonem sua agendi ratione, ingenio populi perspecto, usum esse contendit ⁸⁸⁾. Oraculi autem descriptio, ex quo primo stuparum venditor, dein pecudum, denique coriorum, rempublicam tenet isque ultimus ab isiciorum venditore perditur, nihil aliud significat ⁸⁹⁾. Qua quidem re quoniam ut fundamento nititur fabula, ea tota nihil aliud poeta docere voluit. Praeterea si Demosthenes Agoracritum alloquitur

ὦ νῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δ' ὑπέμεγας,

alioque loco similiter:

⁸⁵⁾ Ar. Rann. 727—737.

⁸⁶⁾ Schol. ad Equitt. v. 2.

⁸⁷⁾ Equitt. 44.

⁸⁸⁾ Ib. 46. Adde 715 „ἐπίσταμαι γὰρ αὐτόν, οἷς ψωμίζεται.“

⁸⁹⁾ Ib. 125—144.

δι' αὐτὸ γὰρ τοι τοῦτο καὶ γίγναι μέγας,
 ὅτι κ' ἰσθίον κρηρὸς καὶ ἀγορᾶς εἰ καὶ θρασύς·

si eundem de sese ipso desperantem docet

ἢ δ' ἡμαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
 ἔ' ἴσθιον ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρέπους,
 ἀλλ' εἰς ἀμαθίῃ καὶ βδελυρόν,

aliaque multa profert⁹⁰⁾, quae utrum ridicule magis an acerbè dicta sint, merito dubites: ea ipsa est, quam indicavi, poëtae sententia.

Quis autem est, quin haec verissime monuisse poëtam censeat? pluribus enim in sententiam inquirere, veribusque Aristophanis allatis eam comprobare, cum quae iam diximus, tum omnium consensus vetant. Nonne igitur ea verissima est dicenda? Si qua enim civitas sceleratis sese et pestiferis tradit hominibus, civibusque supplicio dignis victum quotidianum in Prytaneo tribuit, quo honore maior apud Athenienses non extitit: num sanctitatem et integritatem suam servare, seque ab eorum importunitate et temeritate liberare et defendere poterit? Sed cohaerent cum hoc vitio alia, his vel turpiora et civium saluti magis inimica. Populus enim bonos cives a civitate gerenda deterret, quia ita est comparatus, ut non nisi adulatorem ferat, studiisque maxime trahatur ab omni virtute alienis. Artium igitur cognitionem, qui populum ducere vult, sibi comparare cogitur, quarum a scientia qui bonus est civis nimium quantum abest. Ubi Agoracritum Demosthenes, quo potissimum modo populum in suam accipere possit tutelam, docet, his eum adhortatur versibus⁹¹⁾:

τάραττε καὶ χόρδεν' ὁμοῦ τὰ πράγματα
 ἅπαντα, καὶ τὸν δῆμον αἰεὶ προσπόιοῦ
 ὑπογλυκαίνων βηματίοις μαγειρικοῖς.

Neque aliter loquitur, ubi Cleonis artes describit⁹²⁾:

⁹⁰⁾ Ar. Equitt. 158, 180 seq. 191 seqq. Adde 736—740 multosque alios locos.

⁹¹⁾ Ib. 214—216.

⁹²⁾ Ib. 47—49.

ὑποκίσεων τὸν δεσπότην
 ἤπαλλ', ἰθάπευ', ἐκολάπευ', ἐξηπάτα
 ποσκαυματίους ἄηροισι, τοιαυτὴ λέγων·

et quae sequuntur. Postea ad singulas civitatis partes transit, omniumque paene horrendam temeritatem et corruptionem descripsit. Agoracritus enim primum coram senatu Cleoni insidiatur ⁹³). Senatus autem posteaquam Cleonem Equites increpantem, mendacisq; dictis accusantem non sine plausu audit, fallacisq; viri sese decipi passus est, ab Agoracrito, apuas esse iam viliores nuntiante, subito ad alia vertitur, neque Cleonis verbis iterum capitur, sed ita ab Agoracriti ore pendet, ut Prytanes dimittere senatum cogant, Lacedaemoniorumq; caduceatores, de foedere agere cupientes, quanquam admonente Cleone non audiant. Cleo igitur ab adversario victus, eum ad populum trahit, ut novo certamine inito, eum superet atq; interficiat ⁹⁴). Ac profecto timet Agoracritus, ne coram populo vincatur ⁹⁵). Scit enim in Pnyce convocatus qualis soleat populus esse,

ὁ γὰρ γέρων
 οἴκοι μὲν ἀνδρῶν ἔστι δεξιώτατος·
 ὅταν δ' ἐπὶ ταυτησί κάθηται τῆς πέτρας,
 κέχηγεν ὄσπερ ἐμποδίζων ἰσχύδας.

Tamen ab Equitum choro admonitus subit certamen ⁹⁶). Ac primum quidem Cleonem, qui beneficiorum in plebem collatorum multitudinem enumerat, redarguit, furtaq; eius et rapinas recenset, et plurimis eum sceleribus pollutum esse variis modis demonstrat. Quas dum enarrantur, uterque homo turpissimo modo plebi adulatur, ut quam perversa sit eius natura clarissime appareat.

Maiore Agoracriti adulatione victus novam in Cleo viam, oraculorumq; suorum copia plebem obruere cupit ⁹⁷). Oracu-

⁹³) Equitt. 624—632. Röscher, Aristoph. p. 151—153.

⁹⁴) Ib. 710.

⁹⁵) Ib. 752 seqq.

⁹⁶) Ib. 725 seqq.

⁹⁷) Ib. 997 seqq.

lorum audiendorum studiosos fuisse illa aetate Athenienses, docet Thucydides, qui non raro ea enarrat, et quibus modis explicata fuerint, ostendit. Quo quidem studio abusi demagogi, et inter eos imprimis Cleo, saepe populum ad res inconsiderate suscipiendas adhortati sunt. Agoracritus igitur, ne superetur, eandem ingreditur rationem, suisque oraculis adversarium devincit.

Denique, quum iam Plebs Agoracrito sese commisisset, novum incipit certamen ⁹⁸⁾, uter illi plus benefaciat. Appetitis igitur variis dapum generibus, qua re plebis studia maxime iridentur, Plebem primum ancipitem reddunt, uter alterum vicerit. Sed utriusque cistis allatis, et Agoracriti cista vacua reperta, plena Cleonia, victus ille corona suoque imperio privatur.

Postremo ⁹⁹⁾ ubi nova forma indutus multo praestantior Plebs in scenam producitur, apertissime vitia eius describuntur; quod non nisi adulescentes audit et mercedis studio trahitur, quod nimis litigat suumque in litibus diiudicandis commodum, non iustitiam sequitur, quod classem eiusque remiges negligit, et imberbes concionari sinit, aliaque multa facinora admittit.

XXXIX.

Haec omnia, quae hactenus accurate exposui de Aristophanis in edendis Equitibus consilio, divinum poetae nostri ingenium significant quidem nobis, sed totum eius splendorem non ostendunt. Quia igitur nihil detractum volumus Aristophanis gloriae, ad altiora rapimur. Nam pulcherrime simul et verissime, uti assolet, de comoediae dignitate poeta dixit ¹⁰⁰⁾

*λαιδορῆσαι τοὺς πονηροὺς οὐδὲν ἔστ' ἐπιφθόρον,
ἀλλὰ τιμὴ τοῖσι χρηστοῖς, ὅστις εὖ λογιζέται.*

Nostrum igitur est officium, quos homines dum Cleonem, senatum totumque populum reprehendit, laudare atque magni facere voluerit, quaerendi et indicandi.

Inscriptio fabulae, ab Equitibus repetita, unde initium su-

⁹⁸⁾ Equitt. 1151 seqq.

⁹⁹⁾ Ib. 1316 seqq.

¹⁰⁰⁾ Ib. 1274 seqq.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXI

maxime necesse sit, docet. Quaecumque autem de his dicenda
 fuerint, omnia nos respicere cogunt ad hos Aristophanis ver-
 ba ¹⁾),

*ΑΑΑ. καὶ τίς ξύμμαχος
 γενήσεται μοι; καὶ γὰρ οἷ τε πλούσιοι
 δεδίασιν αὐτὸν ὅ τε πένης βδύλλει λεώς.*

*ΔΗΜ. ἀλλ' εἰδὼν ἐκπῆς ἄνδρες ἀγαθοὶ χίλιοι
 μισοῦντες αὐτὸν, οἱ βοηθήσουσί σοι,
 καὶ τῶν πολιτῶν οἱ καλοὶ τε κάγαθοι,
 καὶ τῶν θεατῶν ὅστις ἐστὶ δεξιὸς,
 κάγω μετ' αὐτῶν χά' θεὸς ξυλλήφεται,*

quibus tanquam totius disputationis fundamento utemur. Omnes
 his verbis enuntiantur et comprehenduntur, qui Cleoni adver-
 sabantur eiusque celerare interitum cupiebant. Iam quum Thu-
 cydides cum Aristophane conveniat, ita ut uterque Cleonis ho-
 stes τοῦς σώφρονας vocaverit: hos omnes hoc in loco vocatos,
 ea ratione ducti, optimis annumerare possumus. Fieri tamen
 posset, ut Cleoni adversarentur homines sui commodi causa,
 neque ob salutem reipublicae, quam poëta noster maxime
 omnium curabat. Nam quum Agoracritus ab initio ita descri-
 batur, ut Cleone peiorem hominem fuisse videamus, ipsius so-
 cios qui se profitentur, in eandem reprehensionem incurrunt.
 Sed primum tenendum est, quales apud poëtam nostrum homi-
 nes in scenam produci soleant; quos pro arbitrio mutat et mox
 peiores mox meliores facit. Dein advertendum est, quod
 omnium bonorum tutelam allantopolae promittit.

Sed ad singulos accedamus. Ac primum equidem Equites
 laudari bonisque accenseri censeo. Non solum enim, ut vide-
 mus, statim ab initio ἀγαθούς eos vocavit, sed possunt etiam
 eius rei causae idoneae afferri. Quarum quae summa est, eam
 primo loco proferam. Nihil Aristophanes maiore persequitur
 odio, nihil vehementius facetiis suis perstrinxit, quam quod
 omnes, qui pro republica agunt, suum potissimum commodum

¹⁾ Equitt. 222 — 233.

spectant, ac mercede conducuntur²⁾). Pulcherrima autem erat in Equitibus parabasis³⁾), qua Equites propterea gloriantur, quod ipsi nihil mercedis accipiant. Hanc igitur ob causam poëta suo iure eos ἀγαθούς vocavit. Accedit aliud quid, quod cum hac virtute cohaeret arctissimeque coniunctum est. Per totam enim civitatem quum multi essent, qui bello studerent pacemque componendam simul cum Cleone impedirent, Equites erant pacis cupidissimi. Id ex Theopompo cognoscere licet, qui Equites a Cleone accusari λειποταξίου enarraverat. Utrunque autem, quod nec mercedem accipiunt, nec bellum divitiis ferre cupiunt, ex Aristophane ipso planissime intelligitur. Audi eius versus:

ἡμεῖς δ' ἀξιούμεν τῇ πόλει
 προῖκα γενναίως ἀμύνειν καὶ θεοῖς ἐγγυρήσεις
 καὶ πρὸς οὐκ αἰτοῦμεν οὐδέν πλὴν τοσοῦτον μόνον·
 ἦν ποτ' εἰρήνη γένηται, καὶ πόνων παυσάμεθα,
 μὴ φθονεῖθ' ἡμῖν κομῶσι μηδ' ἀπεστλεγγισμένοις.

Propterea igitur a parabasis initio poëtam celebrant Equites — nam non de Atheniensibus solum, de quibus plerique sumunt interpretum, sed de Equitibus ea verba interpretor — seque non audituros fuisse alium comoediarum doctorem praeter hunc profitentur⁴⁾):

νῦν δ' ἀξιός ἐσθ' ὁ ποιητής,
 ὅτι τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν μισεῖ, τολμᾷ τε λέγειν τὰ δίκαια.

Summa igitur de rebus gravissimis consensione Aristophanes Equitesque iudicaverunt. Ac nihil magis falsum et reprehendendum est, quam quod Wielandus de mala inter Equites Aristophanemque coniunctione suspicatur. Probus est poëta; probi sunt Equites; probi autem, ut docet Thucydides, merito Cleonem, improbum ac flagitiosum hominem, hostiliter aggressi sunt eiusque perniciem accelerare studuerunt.

Ad reliquos pergentes, primo loco Demosthenem nominare cogimur, qui in versibus supra apposisit sese ipsum inter Cleo-

²⁾ Rösch. Aristoph. p. 136.

³⁾ Equitt. 565 — 580.

⁴⁾ Ib. 507 — 511.

nis adversarios recenset. Is tamen non videtur cum Equitibus comparari posse. Neque enim sine mercede belli dux, neque pacis cupidus fuit. Accedit quod praeter hanc fabulam nusquam commemoratur, ut eum propter Pylum oppugnatam in hac fabula produxisse, ceterum nihil magni de eo exspectasse videatur. Multo magis acceptum poëtae nostro Phormionem fuisse, de qua re iam alibi exposui, nostra docet fabula, qua Neptunus ei amicissimus dicitur⁶⁾.

Praeterea de uno tantummodo exponere meam sententiam volo, de Nicia; qui ab initio fabulae tanquam Cleonis hostis prodit. Atque ex ipso Thucydide discimus, quo modo Cleo Nicias invidiam excitare studuerat⁶⁾. Nemo dubitare potest, quin Nicias optimis illius aetatis Atheniensibus, si non praeferrari, aequiparari certe debeat. Est enim ab optimis laudatus maxime, quippe quem magna laude celebravit Thucydides⁷⁾, et Aristoteles⁸⁾ optimum civem fuisse iudicavit. Tamen non raro ut apud alios Comicos, ita apud nostrum irridetur et perstringitur. Ita nostra in fabula propter nimiam timiditatem, qua contra Cleonis conatus et criminationes non fortiter pugnare vult, sed fugae se credere aut mortem oppetere⁹⁾. Eam non iniuste ei exprobrari, ex ipso Thucydide, qui eius agendi rationem descripsit, intelligimus. Quamobrem Aristophanes ubi Agoracriti socios enumerat, eum nominare non potuit. Est potius iis annumerandus divitibus, a quibus timeri ait Cleonem. Aliis autem de rebus cum Nicia poëta noster consentit, ut de pace componenda, quam ipsam Niciam summo studio persecutum esse scimus. Perspicuum mihi propterea esse videtur, optasse poëtam, ut Nicias maiore vi contra hostes civitatis surgeret, et quia timiditate et nimia crudelitate saepe res Atheniensium impediabat, suasque ipse vires minuebat, hostilibus armis suis eum aggressum esse. Qui enim quum posset res optimas adiuvere, animi

⁶⁾ Equitt. 562.

⁷⁾ Thucyd. IV, 27.

⁸⁾ Thucyd. VI, 86.

⁹⁾ Plat. Nic. c. 2.

¹⁰⁾ Ar. Equitt. 21, 83, alibi.

vicio quodam, quo minus id faciat, impeditur: eum facetiis a vitio retrahere, et ut tota vi in mellora incumbat, adigere comoedia antiqua quam maxime cupit.

His explicatis, si quae laudavit, quas reprehendit poeta componimus, qualem Atheniensem civitatem, qualesque cives sibi optaverit, facile intelligimus. Democratiam qualis illa aetate erat, contemnebat, et e civitate expellere studebat. Homines infimi generis civitatem gerentes, neque bonis moribus conspicuos, neque animo polito exculptoque eximios aversabatur. Has ille prae ceteris leges scribebat: Optimi quique a populo ad imperium gerendum provocantur; omnes magistratus sine mercede munera sua administrant; omnes cives, a divitiarum propriisque commodi studio avertuntur; urbis patriae salutem solam curant. Ut uno verbo omnia dicam, ad ea referre civitatem tempora volebat, a quibus democratiae furor, qualem in Peloponnesiaco bello sese gerebat, aberat. Propterea populum Atheniensem senem factum esse, iam vero ad iuventutem redire debere contendit. In Avibus fabula, in qua Euelpides et Pistetaerus cum Epope colloquuntur, haec fere legimus verba¹⁰⁾

*EII. ἀριστοκρατεῖσθαι δῆλος εἰ ζῆτῶν. ET. ἐγώ;
ἦμισα· καὶ τὸν Σικελίον βδελύττομαι.*

Equidem vix dubitandum esse credo, quin poetae ipsi interdum Athenienses aristocratiae studium obiecerint et opprobrio verterint, a qua sane non multum aberat. Qua ratione cum praestantissimis hominibus consentientem reperimus Aristophanem.

Quae quum ita sint, qua ratione haec comoedia cum Atheniensis civitatis rebus gravissimis cohaereat, intelligimus. Cleonem evertere, pacem componere, civitatis dignitatem in antiquum statum restituere suscipit. Simul, ut ne hoc praetermittam, Cleoni ipsi quam expectare debeat sortem ostendere, eumque a turbulentia et temeritate retrahere cupit. Nemeis enim Agoracriti vivit vigetque; populusque paratus est, nunc ad sidera tollere demagogos, nunc e sede deturbare; maleficiorum multitudo nimis magna est, quam quae diutius ferri ac sustineri possit.

¹⁰⁾ Arist. Avv. 125. Adde Wielandi adnotationem.

Non possum huic de Equitibus commentationi finem imponere, quin meam de fabulae praestantia sententiam aperuerim; quae tam audax est, ut non recentioribus solum et harum rerum peritissimis iudicibus, sed ipsi adeo poëtae quodammodo adversetur. Quanquam enim Aristophanes duobus annis post Equites doctos de Nubibus praedicare ausus est ¹¹⁾

*καίτοι σπένδων πόλλ' ἐπὶ πολλοῖς ὄμνυσιν τὸν Διόνυσον,
μη' πάποι' ἀμείνον' ἔτη τούτων κωμωδικὰ μηδέν' ἀκούσαι*
ac diu post, Nubes fabulam esse omnium suarum praestantissimam affirmavit ¹²⁾,

— — — ἄγούμενος — — — — —

καὶ ταύτην σοφώτατ' ἔχειν τῶν ἐμῶν κωμωδιῶν.

tamen equidem pluribus de causis Equites ceteris omnibus esse praefendam duco. Quid? quod vix me tenere possum, quin, quanquam Cratini, Eupolidis, et Aristophanis deperditarum fabularum haud immemor, Equites omnium, quas antiqua comoedia genuit, iudicem praestantissimam esse. Quibus rationibus, ut hoc credam, adducar et commovear, iam iam explicabo; id unum si monuero, me omnia esse misurum, quae quum e dramaticorum carminum natura petenda ad comoediae compositionem pertineant, in posteriore huius commentationis parte tradenda habeo.

Quam mira fuerit antiquae comoediae ratio et conditio, quae e democratiae progressu nata, nimiae plebis potentiae minime favet: ut comici poëtae interdum summa contentione suam ipsi artem funditus evertere et e civitate eximere videantur; cum iam saepe viri rerum Graecarum periti animadverterunt, tum ex iis, quae exposuimus, apparuit. Simile quid in hac fabula, nisi fallor, contigit. Ea enim Cleonem vexat tanquam improbum et flagitiosum civem eidemque homini ex parte suam dignitatem et ut quod tragoediae proprium dici solet, de co-

¹¹⁾ Ar. Vespp. 1046.

¹²⁾ Id. Nubb. 521 seq. Huic iudicio posteriorum plerique assensionem praebuerunt. „Θαυμάσιος ἔγω, εἰ μήτε κωμωδία τῶν Νεφέλων μάλλον εὐδοκίμηται· οὐδὲ γὰρ ἴσται, ἥτινα μετὰ τῆς ἑστῆς δυνάμεως Ἀριστοφάνης ἀπήγγαλεν.“ Synesias in Diome p. 40.

moedia exhibeam, suam granditatem refert acceptam. Quare propterea quoque habebat poeta, cur contra Cleonem vehementissime pugnaret gloriaeque eius maximam partem Demostheni deferret, ne quid maius pessimo ac turbulentissimo homini se debere, confiteri cogeretur. Nam comoediae praestantia a civitatis statu pendet. Qui si hostibus devictis gloriaeque aucta excellit, simul comoedia ad altiora tendit: sin minus, ad inferiora deprimitur. Iam quia Cleone imperatore quadringenti Spartani erant capti; Sparta autem in timorem coniecta, summa pacis componendae cupiditate flagrabat: Athenienses ob victoriam elati suaeque sibi potentiae conscii nulla re amplius, quo minus ad maxima quaeque et altissima pergerent, impediabantur. Hoc facilius ad summam dignitatem evolavit comoedia. Audi poetam. En! elegantissimos versus¹³⁾

ὦ πολιοῦχε Παλλὰς, ὦ
 τῆς ἱερωτάτης, ἀπα-
 σῶν πολέμων τε καὶ ποιη-
 ταῖς δυνάμει θ' ὑπερφερού-
 σης, μέδουσα χάρας,
 δεῦρ' ἀφικοῦ λαβοῦσα τὴν
 ἐν στρατιαῖς τε καὶ μάχαις
 ἡμετέραν ξυνεργόν

Nίκην, ἣ χορικῶν ἴστιν ἑταίρα.

Per totum autem belli, quod ab Archidamo nomen gerit, decursum tam elati victoria deportata non fuerunt. Mox enim clades ad Delium accepta aliaque infortunia, quae usque ad pugnam ad Amphipolin infeliciter pugnatam evenere, animi eorum superbiam efflatam minuerunt. Idcirco non mirandum erit, si eo tempore, quo Athenienses nullo pressi erant malo, Aristophanes felici successu laetus praeclara praestitit, praestantemque comoediam edidit.

Deinde comoediae dignitas ab argumenti veritate et magnitudine pendet. Quod si verum est, ad ea, quae hactenus de

¹³⁾ Id. Equitt. 581—589. Bentleius v. 588 pro ποιηταῖς scribi iussit πολίταις, quae est coniectura Bentleyi ingenio non indigna. Iure tamen suo editores eam amplecti non satis tutum esse crediderunt. Ποιηταῖς enim commodam sententiam facit.

argumento explicavi, provooco. Quamquam enim nunquam iniuriam novimus Aristophanem, nunquam indignos ab eo laesos vidimus, nunquam calumniantem vitiaque comminiscantem ab hominibus aliena deprehendimus: tamen, qua maiore iure hominum vitia exagitarit, civitatisque peccata aperuerit, nulla est fabula. Quodsi igitur de argumenti veritate eadem stat inter omnes sententia: de eius magnitudine non minus convenient iudices. Veritatem autem cum reliquis poetis comicis plerisque habet communem; magnitudinem propriam. Tota enim comoedia ¹⁴⁾

si quis erat *dignus* describi, quod malus aut fur,
quod moechus foret, aut sicarius, aut aliqui
famosus, multa cum libertate notabat,

ut recte Horatius eam describit. Sed nihil in his de comoediae vera dignitate expressum invenias: ut Horatium suo iudicio cum Xenophonte magis, quam cum Dione Chrysostomo consentientem reperimus. Eo magis nostri poetae praeclara indoles perspiciuntur. Cleo summa erat potentia in civitate insignis; praeterea improbitate sua maxime timendus neque eximii ingenii expertus. His de causis magna ei opus erat audacia, qui eum de civitate depellere cupere publice profiteri volebat. Nullum dignius et maius comoediae argumentum potest cogitari. Audaciae autem suae conatusque praestantiae sibi conscius poeta ad optima quaeque rapiebatur. Summo igitur iure suam audaciam Herculeae aequalem, opus a se finitum Herculis operibus par fuisse affirmavit, seque *ἀλεξίκακον* et *τῆς χάρας τῆσδε καθαγίην* vocavit ¹⁵⁾. Huius causae pondus eo magis, ut credo, elucebit, si sumus reliquas poetae comoedias, quae excellentissimis ammurantur, contemplati ¹⁶⁾.

¹⁴⁾ Horat. Sat. I, 4, 3—5.

¹⁵⁾ Ar. Vespp. 1043.

¹⁶⁾ Sed priusquam eam rem relinquam, Fr. Raumeri, historici scriptoris merito laudatissimi, verba haec apponam: „Es kann sich unseres Erachtens eben so gut eine erhabene Veranlassung zu einer kleinen Kraft gesellen, als eine unscheinbare Veranlassung mit einer grossen Kraft verbinden. Die grösste Veranlassung mit der grössten Kraft vereint, gäbe dann das vollendetste Kunstwerk; wogegen bei dürfti-

Quanto opere Aristophanes de suae comediae gravitate persuasus fuerit, ex iis versibus, quibus univere de vi comediae Comicerumque pretio disputavit, optime intelligitur. Nam primum optime adversus eos homines loquitur, qui malorum adeo et improborum hominum irrisorem non admittebant, sed invidiae et odio obnoxiam eam esse praedicabant¹⁷). Deinde ludatissimis versibus, qui honores Magneti, Crateti Cratinoque debeantur, quos antiquae comediae principes fuisse indicavit, Atheniensibus significavit. Denique tota eius cunctatio, atque suum ipsius nomen publice profiteretur, comediaeque difficultatis descriptio, quam exhibet, quibus rebus cum summo ingenio summum laborem coniungere adductus est, fere necessario ad excellentissima quaeque tulerunt¹⁸).

His dictis, quid singula enumerare pergam? Victor Aristophanes sine difficultate omnes antagonistas superavit. Tota eius comedia huius victoriae prae se fert speciem. Lepidissimorum enim inventorum plenissima, facetiarum elegantissimarum lusu splendidissima, consilii severitate cum hilaritate mixta et temperata excellentissima, omnibusque virtutibus affluentissima legentium animos non allicit, sed trahit ad sese rapitque; non delectat, sed summa laetitia maximoque fervore replet; non tenet, sed firmisimisque vinculis obstrictos colligat. Quibus virtutibus colloquia splendeant; quanta elegantia lyrica carmina composita sint, nunc nihil attinet dicere. Cleonis de principatu depulsio, ab homine illo flagitiosiore effecta, populi in melius mutatio in fine ostensa summa arte con-

gen Veranlassungen und geringen Kräften für die Dichtkunst die schlimmste Zeit einbricht“ in Vorlesungen über alte Gesch. II, p. 872. Ea verba ad Equites trahenda sunt maxime. Adde quae idem de Aristophane alibi exponit (II, p. 168) „Und wäre er denn auch nicht, so würden wir in seiner Darstellung des Unglücks von Athen den fühlenden Menschen, in seinen politischen Anschlüssen den gewaltigen Staatsmann, in seinem Zorn gegen einen heillosen Krieg, gegen verderbliche Processen, schlechte Demagogen, und anarchoischen Unsinn, den heldenmüthigen Patrioten erkennen müssen.“

¹⁷) Ar. Equitt. 1274 seqq. Memoratu dignissima sunt, quae v. 1282 poeta dixit verba „ὅστις δ' ἐν μέσσοις κωμῶδες, ἐν γὰρ ἐσθ' ἴσ' ἡσθεύει“, de quibus vide Rötcherum, Aristoph. p. 162.

¹⁸) Id. ib. 507 — 550.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXXIX

inguntur ab initio usque ad finem, ut nunquam animus a poëtae consilio avertatur, nunquam vim ac pondus totius operis non sentiat. Singulae fabulae partes ita sunt compositae, ut ad unum eas finem spectare et coire intelligamus. Quodsi igitur verum est, quod dicunt, Aristophanem omnes Comicos antiquae comediae superasse, et comica virtute antecessisse: hac fabula etiam ipsum a sese superatum esse censeo ¹⁹⁾.

XL.

Equitibus doctis, si a Cleone homine ultionis sine dubio cupidissimo iterum iterumque vexatum acciperemus Aristophanem: nemini id mirum videretur. Quia immo licet testes viles essent neque magna fide et auctoritate orati: tamen his eorum rem narrantibus plerique crederent. At contigit nobis, ut eius rei testem merito producamus poëtam ipsum. Quod enim iam supra attingi, si in *Vespis* fabula, quae est Aminia archonte decia, esse a Cleone maxime vexatum et ab Atheniensibus neglectam, tacuisse paululum et adulatum esse illi significat; ut essent adeo, qui eum cum Cleone in gratiam rediisse dicerent: profecto rem ante Equites doctos gestam non commemoravit. Difficilis quidem est quaestio, quo modo Aristophanem inimicus vexarit, quibusque armis petierit. Sed quia vitae scriptor anonymus *ἐν τῷ γράμῳ* Aristophani a Cleone scriptam esse contendit et faceret dicto quodam victoriam de adversario depar tasse perhibet; poëta autem ipse dicit, facietas audire cupiisse spectatores ²⁰⁾,

συναμάρτιον ἐπὶ τῷ θλιβόμενος ἐξέλασθαι,

¹⁹⁾ Longum est et a meo consilio alienum, quae ab aliis disputata sunt aut enarrare aut diiudicare. Schlegelii in *Vorlesung. II*, p. 84 „Nicht leicht war eine seiner Komödien historischer und politischer. Auch hat sie eine fast unwiderstehliche rhetorische Kraft zur Erregung des Unwillens; es ist eine wahre dramatische Philippica.“ Quae deinde addidit „doch scheint sie mir nicht die vorzüglichste von Seiten der Lustigkeit und der überraschenden Erfindung“ ceterum sententia scriptoris, quam de Graecae comediae fine et consilio proposuit, in posteriore huius disputationis parte a me refutanda, cohererent. Ceterum cfr. Bernhardy *Griech. Syst.* p. 16.

²⁰⁾ Arist. *Vesp.* 1229.

non ineptam esse crede coniecturam, talem litam vere esse Aristophani illatam. Quanquam quod Dindorfus ait²¹⁾, cum verbis ex Homero petitis nisi apud stultissimos indices sese defendere non potuisse, negare nolumus, tamen credibile est, in defensione sua poetam illis quoque versibus iocantem usum fuisse. Aristophanes igitur quanquam propter audaciam in magna pericula iniectus, tamen muneri suo, comoedias docendi, se non abdicavit; et si Cleonem proximis comoediis minus lacesivit, tamen pro republica et contra improbos cives verba fecit, quibus nova pericula sese subire non ignorabat. Ac quod de sua in Cleonem adulatione poeta praedicavit, non ita intelligi debet, tanquam nullo eum in comoediis verbo tetigisset; quod quum per se non sit credibile, firmo argumenti scriptoria, quod Paci fabulae praemittitur²²⁾, testimonio refellitur. „ὅς τοῦτο δὲ μόνον ὑπὲρ εὐρήνης Ἀριστοφάνης τὸ δράμα τέθεικεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἀχαρνεὺς καὶ τοὺς Ἰππίους καὶ Ὀλαΐδας, καὶ πανταχοῦ τοῦτο ἐσπούδακεν, τὸν δὲ Κλέωνα κωμωδῶν τὸν ἀντιλήγοντα καὶ Λάμαχον τὸν φιλοπόλεμον ἀεὶ διαβάλλον.“ Neque hoc egimus testimonio, quoniam nobis ad ipsam poetam provocare licet, qui in ea parte Nubium, quae haud dubie ante Vespas edita est, Cleonem risit, eumque τὸν θεοῖσιν ἐχθρὸν βυρσοδέτην Πλαφλαγόνᾳ appellavit²³⁾.

Ab Equitibus ad Nubes transeo, non tam arbitrium secutus meum, quam coactus certorum monumentorum inopia, e quibus quas tempore intermedio Aristophanes docuit fabulas comperiamus. A Lenaeis igitur statim usque ad Dionysia urbana anni sequentis transgredimur. De Nubibus enim hanc accepimus notam didascalicam „αἱ πρῶται Νεφέλαι ἀειδάθησαν ἐν ἄσται, ἐπὶ ἄρχοντος Ἰσάργου, ὅτε Κρατῖνος μὲν ἐνίκα Πινίην, Ἀρεσιφίας δὲ Κόννην.“ Cum ea convenit, quod Athenaeus Commis Amipsiae biennio ante Eupolidis Κόλακας doctam esse ait²⁴⁾, quia aliunde auctore fide digno, quando Κόλακας docti fuerint,

²¹⁾ Dind. Arist. fragm. p. 56.

²²⁾ In Bekkeri exempl. Londin. e codice Veneto express. p. 243 seq.

²³⁾ Arist. Nubb. 581. Add. 591—594.

²⁴⁾ Athen. VI, p. 528 c.

accepimus ²⁶). Huc addi possunt plura testimonia scholiastarum, ut ad v. 545 „*πρὸ τούτου δὲ Ἰσακχον ἐφ' οὗ αἱ Νεφέλαι εἰσηχθήσαν· ὁ μὲντοι Ἀνδροκλῆων ἐπὶ Ἀλκαίου φησὶ τοῦ μετα Ἀμεινίαν τὸν Κλίωνα δυσὶν ὕστερον ἔτασι τεθναίνει τῆς τῶν Νεφελῶν διδασκαλίας*“, ad v. 575 „*ἐπειδὴ ἑλευφίς ἐγένετο τῆς σαλήνης τῷ προτίφφ ἔτι ἐπὶ Σκρατοκλίους βοηθορμιῶν*“, ad v. 549 „*Ἐρατοσθένης δὲ φησι, Καλλιμαχον ἐγκαλεῖν ταῖς διδασκαλίαις, ὅτι φέρουσιν ὕστερον τρίτῳ ἔτι τὸν Μαρκιᾶν τῶν Νεφελῶν.*“

In ipso carmine pauca tantummodo, e quibus certe tempus doctae fabulae reperire possis, inveniuntur. Ac Dionysiis urbanis eam in scenam esse commissam, ex his versibus, quos Nubes procul ad theatrum accedentes canunt ²⁷):

*παντοδαπαῖς ἐν ᾄραις,
ἤρι τ' ἐπερχομένῳ Βρομία χάρις
εὐκλειᾶδων τε χορῶν ἐρεθίσματα,
καὶ Μοῦσα βαρύβρομος αὐλῶν*

colligere licet ²⁷). Recte enim hoc annotavit schol. „*τὴν παροῦσαν ἰορτήν λέγει, τουτέστι τὰ Διονύσια· ἀρχομένου γὰρ τοῦ ἤρος ἄρχεται καὶ ἡ πανήγυρις*“, et Gl. Brünck. „*ἔαρι· τότε γὰρ ἐτελοῦντο τὰ Διονύσια.*“ De anno autem plura testimonia possunt ex carmine ipso peti. Bellum enim adhuc gerebatur ²⁸),

*ἀπόλοιο φῆτ' εἰ πόλεμος, κολλῶν σῶνεια,
ὅτ' οὐδὲ κολάσαι ἔξεστί μοι τοὺς οὐκέτας*

ac timebantur Lacedaemonii. Nam ubi Lacedaemonem ostendisset Socratis discipulus, respondet Strepsiades ²⁹):

*ὡς ἐγγὺς ἡμῶν· τοῦτο πάντα φρονιζέτε,
ταύτην ἀφ' ἡμῶν ἀπαγαγεῖν κόρημα πάντα.*

Quae quum nihil certi doceant, maxime ad Cleonis commemo-

²⁶) Argum. script. in Pacem, a Bekkero primum vulgat. Meineke Qu. Sc. II, Add.

²⁷) Ar. Nubb. 310 seqq.

²⁸) cfr. Aelian. VV. HH. II, 13 „*ἔτε ὅτων Διονυσίων πᾶμπλό τι τῆμα τῶν Ἑλλήνων.*“

²⁹) Ar. Nubb. 6 seq.

³⁰) Id. ib. 215 seq.

merationem confugere cogimur. Quia enim tanquam vivi Cleonis meminit ²⁰⁾, simul autem Pylī expugnationem commemorat ²¹⁾, captorumque ibi Lacedaemoniorum infortunia: inter Stratoctem et Alcaeam archontem consistere cogimur. Ex didascaliarum igitur auctoritate si primo anno Olympiadis octogesimae fabulam doctam esse credimus: omnia optime quadrant; quanquam si nulla nobis didascalica nota servata esset, quantis difficultatibus annum eruituri circumdati fuissetis, spectum est. Quoniam autem in idem comoedia incidit tempus, quo ut Thucydides ait ²²⁾, ἄμα ἤρθε τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους Lacedaemonii eorumque socii annuas inducias fecerunt: nostram comoediam ante foedera doctam esse ac foedera post Dionysiarum festum instituta intelligimus.

Iam vero singulari quodam casu, ut adeo quando comoedia edita et vulgata sit, auspicari liceat, nobis evenit. Nam quod ex didascalica nota discimus, Nubes Amipsiae Como et Pytinae Cratini posthabitam esse: id docet Aristophanes, qui in Vespiis non iudices, sed ipsos spectatores propterea accusat, iniuriamque in Nubes iis exprobrat ²³⁾. Ineptit igitur Aelianus, qui ita loquitur, ut totum theatrum nulli alii, quam Aristophani victoriam detulisse crederes ²⁴⁾. Nihil enim potius testimonio apertius esse potest, dicentis

*μίμψασθαι γὰρ τοῖς θεαταῖς ὁ ποιητὴς εὖν ἐκδυμῖ
et paullo post*

*τοῦτο μὲν οὖν ἔσθ' ὑμῖν ἀσχερὸν τοῖς μὴ γνοῦσιν παρα
ζήμα.*

Sed vel sic verum erit, quod sua sententia deceptus Aelianus profitetur „καὶ γὰρ τοὶ καὶ τὸ τοῦ Κρατίνου τοῦτο συνέβη εἰ
ποτε ἄλλοτε καὶ τότε, τῷ θεάτρῳ νοσήσαι τὰς φρένας“, quanquam qua de causa Cratinus vicerit coram Atheniensibus, ex

²⁰⁾ Ar. Nubb. 590—594.

²¹⁾ Id. ib. 187.

²²⁾ Thucyd. IV, 117.

²³⁾ Arist. Vespp. 1015—1059.

²⁴⁾ Aelian. VV. HL. II, 13.

DE ARISTOPHANIS VITA. GDXXIII

paucis fragmentis bene colligi potest. Iam quoniam poeta, ut ipse utar verbis,

παρалаύων τοὺς ἀντιπάλους τὴν ἐπίνοιαν ζυγίωσεν·

primum spectatoribus iratus suam apud se retinuisse comoediam videtur, ac longo temporis spatio praeterito demum scriptam edidisse. Quod quum susciperet, se quia mori Atheniensium eorumque poetarum non conveniebat, propterea non sine motu quodam eam vulgare posse perspiciebat. Quare non eam, quam nostrates inire solent, viam ingressus, a praefatione quidem fabulae praemittenda abstinuit, sed parabasis partem²⁵⁾ scripsit, quae in nostris Nubibus legitur, et ibi quod male de comoedia sua iudicaverint, spectatores reprehendit et exagitavit. In hac parabasi autem temporis, quo condita sit, non obscura testimonia reperiuntur. Nam quia Cleonem mortuum, fabulamque Eupolidis, quae *Μαρικᾶς* inscribitur, doctam commemorat: ad annum quartum Ol. octogesimae nonae recedere cogimur²⁶⁾. Deinde Hermippi comoedia, qua Hyperbolum vexasse dicitur, sine dubio hunc ipsum annum supergressa est. Accedit, quod

ex versu

ἄλλοι τ' ἤδη πάντες ἐβίδουσιν εἰς Ἵπερβολον

vivo adhuc Hyperbolo parabasin scriptam esse Hermannus suspicatus est²⁷⁾. Quae coniectura quanquam valde est speciosa, tamen redargui posse videtur ipsis poetae verbis: qui se post eius mortem non iterum Cleonem vexavisse ait, reliquos autem, posteaquam semel Hyperbolum ansam dederit et Maricam Eupolia docuerit, non desinere neque ab hoc argumento decedere contendit. Ac praeterea illa ipsa de Cleone dicta

κοῦκ ἐτόλμησ' αὐθις ἐπεμπεδῆσ' αὐτῷ κειμένῳ,

nisi aliquot anni ex morte Cleonis praeteriissent, vix ab Aristophane proferri poterant. Est autem nescio cuius grammatici sententia, Aristophanem ubi comoediae sobrietatem ostendet, in se ipsum fundere iocos et quae aliis in fabulis admiserit, re-

²⁵⁾ Arist. Nubb. 518—562.

²⁶⁾ cf. Meinek. Qu. Sc. I, p. 40.

²⁷⁾ Hermann. Praef. ad Nubb. p. XXII.

prehendere³⁰⁾. Quam si comprobamus, de editionis tempore certius iudicium feremus. Redire enim ad *Lysistratam*, quae archonte Callia docta est, cogimur; remque ita definimus, ut *Nubium* fabulam inter *Lysistratam* et *Ranas* doctas ab Aristophane editam esse dicamus. Iam memoratu est dignissimum, quod Cleo post *Pacem*, in qua fabula argumenti causa virum tangere debebat, neque in *Avibus*, neque in *Theamophoriazusis*, neque in *Lysistrata* irridetur. In *Ranis* igitur quam eundem iterum perstringit, inconstantiae quidem fortasse a nonnullis, sed mendacii dicti a nemine accusabitur³¹⁾.

His dictis nisi difficillimas quaestiones iam antea pro virili parte solvere studuissemus, multa essent addenda⁴⁰⁾. Ostendimus enim, primas, quas dicunt, *Nubes*, nunquam hominum manibus tritas, nunquam lectas esse. Antiquos autem illos grammaticos, qui variis causis commoti, imprimis autem reliquorum Comicorum consuetudine seducti, Aristophanis indole non satis perspecta, adeo partes commutatas indicare ausi sunt, deceptos falsosque esse, cur aliis rationibus allatis demonstrare studeamus, quum ipsa parabasis clarissime doceat? Nam singulis versibus non oscitanter perlectis, Aristophanem non in scena iterum producere velle, sed ut insignem comoediam suam iis, qui saperent, non eriperet, edere tantummodo, eamque praeter additam parbasin immutatam reliquisse, facile intelligimus. Postquam enim sese libero ore veritatem dicere velle pronuntiavit: ita pergit

οὕτω νικήσαιμι τ' ἐγὼ καὶ νομιζομένη σοφός,
ὡς ὑμᾶς ἠγνούμενος εἶναι θεατὰς δεξιούς,
καὶ ταύτην σοφώτατ' ἔχειν τῶν ἐμῶν κωμῶ-
δῶν,

πρώτους ἤξιωσ' ἀναγεῦσ' ὑμᾶς.

Hanc igitur ipsam (ταύτην) quam legimus comoediam iam primum⁴¹⁾ gustandam obtulerat Atheniensibus, et sapientissime esse

³⁰⁾ Schol. ad *Nubb.* 534.

³¹⁾ *Ar. Rann.* 569, 577.

⁴⁰⁾ cfr. cap. XXVIII et XXIX huius commentationis.

⁴¹⁾ πρώτους pro πρώτων sumere solent. Quid? si id ipsum ad editionem fabulae spectat, per quam poeta omnes Graecos comoedias participes reddidit?

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXXV

compositam iudicaverat. Victus tamen abiit, et propterea nunc quia id admisissent, eos reprehendit. Deinde addit,

ἀλλ' οὐδ' εἰς ὑμῶν ποθ' ἐκείν προδῶσα τοὺς δεξιούς :
 seque sapientiores sua sponte deserere nolle contendit, huiusque studii causas explicat. Quibus dictis, ita pergit:

νῦν οὖν Ἠλέκτραν κατ' ἐκείνην ἤδ' ἢ κωμῶδία
 ξητοῦσ' ἤλωθ', ἣν ποῦ πινύχη θεαταῖς οὕτω σοφοῖς·
 γνώσεται γὰρ ἤνπερ ἴδῃ τὰδελφοῦ τὸν βόστρονον.

Ne verbum quidem de mutatione facta audis. Electrae similis fratris cincinnum, h. e. spectatores a. lectores sapientes quaerit et ubi quem repperit, agnoscet. Non omnibus vult placere, sed singulis tantum Atheniensium iisque cordatis et sapientibus viris. Laudem multitudinis non accepit antea, neque nunc acquirere studet. Qui similibus, qui iisdem rebus delectentur, eorum poeta quaerit plausum; qui autem aliorum ex ineptis lusibus gaudia capiant, eos a sua comoedia recedere iubet,

ὅστις οὖν τούτοις γελᾷ τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω.

Fulcherrimi illi versus ab aliis etiam pulchrioribus excipiuntur, quibus quam sobria sit eadem illa, quam antea in scenam commisit, nunc autem scriptam vulgavit, comoedia docet. Quae igitur a Comicis risus causa addantur, iis sese non usum esse perhibet,

ἀλλ' αὐτῇ καὶ τοῖς ἔπειν πιστεύουσ' ἐλήλυθιν.

Postea enarrat, se nova semper et inaudita proferre, nunquam quae iam dixerit repetere; ostenditque ab hac virtute reliquos Comicos multum abesse.

Quae omnia quicumque accurate legit, immutatam exhiberi et repeti a poeta diu antea doctam fabulam, concedet. Quare latius de hoc argumento loqui, longum est nec necessarium. Quid? quod ne in singulis quidem a poeta factas esse mutationes quasdam, sumere satis tutum est, quia summa omnia diligentia elaborasse credendus est, et primam fabulae commissionem multum sibi laboris excitasse ait ⁴²⁾. Sed id omnino

⁴²⁾ Arist. Nubb. 523 „ἢ παρῆτα μοι ἔργον κλειστόν.“

negare ⁴³⁾ non ausim, interdum aliam scripturam iam a poeta supra scriptam esse: siquidem singulis in versibus diversae scripturae constantia id ostendere quibusdam videtur.

Huius opinionis adversarii, qui duplicem Nubium editionem in grammaticorum manibus fuisse contendunt, ad verum ex Nubibus excitatos provocare solent, qui in nostra editione non reperiuntur. Id quam facile fallat homines ostensum est. G. Dindorfius in iis diiudicandis cautissimus, tamen non omnes errores evitavit ⁴⁴⁾. Nam si versum apud Photium servatum

ἰς τὴν Πάργηθ' ὀργισθεῖσαι φροῦσαι κατὰ τὸν Λυκαβητῶν

ab externa specie sua multum commendationis habere contendit: eius sententia propterea maxime laborat, quia eam partem ipsi veteres, ut vidimus, intactam a poeta relictam fuisse dixerant, ad quam illum versum refert. Accedit quod Nubes *ἰς τὴν Πάργηθα* abiisse iratas, non satis aptum est; neque *κατὰ τὸν Λυκαβητῶν* commodam praebet sententiam. Sed eos locos singulos Nubium interpreti indagandos et diiudicandos reliquimus.

XLI.

Quae posteaquam explanare studui; ut de Nubium argumento mea quae sit sententia dicam, mei me propositi ratio cogit. Quam provinciam tametsi iam alio tempore ultro suscepi ⁴⁵⁾, tamen non sine timore et formidine iterum mihi intactam vides. Nam praeter summam quaestionis difficultatem, quam qui recte sustinere et tueri velit, pari et ingenii acie et eruditionis copia instructus esse debet; angit una eius gravitas. Si enim, ubi mediocri ingenio homines, de quibus iudicium et censuram exerceamus, nobis propositos habemus: non magnum est errandi periculum: maior non immerito nos tenebit formido,

⁴³⁾ Reaisig in Rhen. Mus. l. l. p. 201.

⁴⁴⁾ Dind. Arist. fragm. p. 18.

⁴⁵⁾ in Kritische Bibliothek für Schul- und Unterrichtsw. ed. G. Seebold, 1838, n. 31, 32. p. 241—256.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXXVII

ubi divinae magnorum virorum indeles ac natura diffundenda datur. Accedit alia iustae anxietatis causa. Nam quamquam ab hominibus prudentissimis ingeniique praestantia maxime conspicuis agitata est quaestio et multa, quibus qui in eandem rem inquit, insistat, dicta sunt et inventa: tamen id ipsum, quod summorum virorum vestigia et antiquitus et recens impressa video, ab incepto me deterret tameritatisque et audaciae culpam ut depellam, incitat. Videor mihi, dum de Aristophanis in edenda fabula consilio disputo, in sacrosancto versari quodam solo, multorumque et sanctissimorum hominum pedibus trito. Tamen mei negotii partes pro virili explere studebo; summaque modestia quaecunque ex animi sententia explicabo, dicam et ita accepta velim.

Par est, ipsum poetam adire eumque prius quam eius interpretes de consilio suo disserentem consulere. Is autem quum anno post Nubes doctas Vespae in scenam committeret, suamque, ut iudicia aequalium vituperaret, virtutem celebraret: quod secutus sit in edendis Nubibus consilium, his versibus exposuit ⁴⁰):

ἀλλ' ὅπῃρ ὕμῶν ἔτι καὶ νυνὶ πολεμεῖ· φησὶν τε μετ' αὐτοῦ
τοῖς ἠπιάλοις ἐπιηρηθεῖσαι πέρυσιν καὶ τοῖς πυρετοῖσιν,
ὅτ' τοὺς πατέρας τ' ἤγγον νύκτωρ καὶ τοὺς κάκπους ἀπέ-
πνιγον·
κατακλιόμενοι τ' ἐπὶ ταῖς κοίταις ἐπὶ τοῖσιν ἀπράγμοισιν
ὕμῶν
ἀνταμοσίας καὶ προσκλήσεις καὶ μαρτυρίας συνειδέλων,
ὄσθ' ἀνακηδῶν δειμαίνοντας πολλοὺς ὡς τὸν πολέμαρχον.
τοιούτῳ τῶρόντις ἀλεξίκακον, τῆς χώρας τῆσδε καθαρτήν,
πέρυσιν καταπροῦδοτε κωνοτάταις σπιρῶντ' αὐτὸν δια-
βολαῖς
ὅς ὑπὸ τοῦ μη γῶναι καθαρῶς ὁμεῖς ἐποίησαι ἀναλδεις.

⁴⁰) Aristoph. Vespp. 1037—1045. Quod quae in Vespis proximo anno doctis de fabulae argumento pronuntiavit, apprime cum nostris Nubibus conveniunt; inde quoque sententiae nostrae, nihil in fabulae compositione a poeta mutatum esse, merito subsidium petitur. Praeterea Plotonis ratio, qua Nubes commemorat, „ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ,“ idem ostendit, vfr. Apeleg. p. 13.

Iam primum omnium, adolescentium vitia prae ceteris poetam sibi exagitanda elegisse intelligimus. Nescio quo fato neque qui primi de Aristophanis consilio quaesiverunt neque qui postea idem argumentum sibi exorsandum sumpserunt, sunt ab hoc loco profecti, quo bene intellecto haud difficilis adita via ad veritatem videtur esse. Scripsit igitur poeta fabulam, ut adolescentium mores perversos coerceret licentiamque eorum et scelera, quibus inquinati erant, proscinderet. Etenim illius aetatis iuventus omnia sua decora abiecerat; amorem in parentes gratumque erga eos animum negligebat et a vetere disciplina desuefacta, fere nihil nisi litium semina spargere et ubique excitare curabat. His igitur malis parentes civitatemque liberare et adolescentes ad veteris consuetudinis similitudinem revocare poetae in animo fuit.

Phidippides, Strepsiade, divite agricola, et Megacles filia natus, his, de quibus dixi, iuvenibus annumerandus est. Strepsiades autem, eius pater, a filio laesus et violatus, parentum, quales illa aetate erant, imaginem nobis proponit: ita ut tota privata Atheniensium vita his exemplis nobis ostendatur, parentumque et filiorum indoles et natura monstretur. Quare si hanc fabulam cum Equitibus componimus, altera comoedia alteram explicat, dum illa publicam, privatam haec describit vitam. Iam quum quaeri possit ac debeat, utrum Strepsiadis et Phidippidis nomina vere hominibus tunc viventibus propria fuerint, an a poeta, quo melius suum assequeretur consilium facta: equidem quid priori sententiae, ad quam primo adspectu ultro trahitur animus, merito opponeretur, nihil quidquam me vidisse contendo. Antiquae comoediae indoli ea est consentanea. Nominum interpretatio ab Aristophane instituta nihil miri habet et insoliti⁴⁷⁾. Quae de nuptiis patris, de uxoris cognatis, de filii studiis enarrantur, eo ducere videntur. Tamen aliquid certi affirmare non audeo, quanquam me priori longe magis quam posteriori sententiae favere et ab Suevernii opinione, Alcibiadem

⁴⁷⁾ Nam quia haud dubie magnus erat similium hominum numerus: eos propterea poterat eligere, quia nomina rei tradendae maxime conveniebant. Eodem modo inter bellandi cupidos Lemacham pertraxit.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXXX

tangi Phidippidisque nomine significari putantis, longissime ab-
esse⁴⁸⁾ profiteor.

Adolescentium vitia in Nubibus exagitata, parentum con-
temptionem et litigandi studium, iam prima in fabula Athenis
docta ab Aristophane esse perstricta, antea vidimus. Praeterea
non raro in omnibus fabulis cum singulos adolescentes, vitis
his obnoxios, notavit et nominatim irrisit, tum universae civita-
tem malis illis obrui significavit. In Acharnensibus senes de in-
iuriis, quibus ab adolescentibus litigandi studiosis afficiantur,
misere querentes, hanc civitati legem scribunt⁴⁹⁾:

*ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς γέροντας οὐκ ἔσθ' ὕπνου τυχεῖν,
ψηφίσασθε χωρὶς εἶναι τὰς γραφάς, ὥπως ἂν ἦ
τῶ γέροντι μὲν γέρον καὶ ναδὸς δ' ξυνήγορος,
τοῖς νέοισι δ' εὐρύπρωκτος καὶ λάλος, καὶ Κλεινίου.*

Peccata contra parentes commissa ut in Daetalensium fragmen-
tis, ita alibi commemorantur. In Avibus⁵⁰⁾ enim adolescens
ad Pisthetaerum advolavit, qui ut in avium urbem recipiatur,
cupit:

— — *μάλιστα δ' ὅτι καλὸν νομίζεται
τὸν πατέρα τοῖς ὄρνισιν ἄγγειν καὶ δάκνειν.*

In Ranis⁵¹⁾ in Tartarum coniecti dicuntur tales quoque ho-
mines,

*εἴ που ξίνον τις ἠδίκησε πάποτα,
ἢ μητέρ' ἠλόησεν, ἢ πατρός γνάθον
ἐπάταξεν,*

quibus locis comparatis, Aristophanis aetate saepius iuvenes tam
sceleratos fuisse, apparet⁵²⁾.

⁴⁸⁾ Meae opinionionis causas fusius exposui l. l. p. 243 seq. Neque nunc
aliter sentio.

⁴⁹⁾ Arist. Acharn. 713 — 716.

⁵⁰⁾ Id. Avv. 1347 seqq.

⁵¹⁾ Id. Rana. 147, cfr. Röscher, Aristoph. p. 354.

⁵²⁾ Permulti Atheniensium scriptores de fillorum in parentes impietate,
quae illo tempore in civitatem irrepserat, queruntur. Audi Sophoclem,

*ὅπου γὰρ οἱ φέσαντες ἡσώονται τέκνων
οὐκ ἔστιν αὐτῇ σαρφόνων ἀνδρῶν κέλος.*

Iam si quis mala civilitatis ostendere audeat, quibus melius ut quam celerrime fieri potest afferatur, exoptat; debet praeter ceteris malorum causas et origines ostendere et indicare. Aristophanes igitur, homo et prudentissimus et civium salutis studiosissimus, quum malos adolescentes sibi exagitare proposuisset: statim hanc viam quae eligatur necessariam esse intellexit. Tota enim eius comoedia est in ostendendis malorum originibus. Quamquam autem adolescentium peccata illustrantur et quam turpia sint ac foeda ostenditur: quamquam ipsi igitur adolescentes vituperantur: tamen culpae maxima pars, ut fas est, non ad ipsos traducitur, sed aliis crimini et infamiae vertitur. Quare ad poetae sapientiam iustitiamque mihi pro se quisque acriter intendat animum, qui nunquam innocentes impugnet, et tam circumspecte agat, ut eum, quae sit comoediae vis, quae via eligenda, semper optime perspectum habuisse videamus. Num enim alio modo melius efficere potuisset, ut iuventutem a vitis suis retraheret et meliora edoceret, quae imitari et summo studio aggredi deberet? Sed quas esse causas tantae inter iuvenes corruptionis crediderit poeta, nobis quaerendum est, qua in re equidem a plerisque omnibus vehementer dissentio, animo meo non ad Socratem statim, sed ad res longe alias delatus. At tam temerarium quis unquam novit hunc poetam, ut ab uno homine, vel ab uno hominum genere, ut alii autumant, omnium malorum originem repetierit?

Quicumque Phidippidis indolem ab Aristophane descriptam propius et accuratius contemplatur, sua sponte in eam incidet cogitationem, ut eum iam antequam Socratis in disciplinam recipiatur, patrem non magni facere putet. Patris enim querelae de obedientiae inopia filii ab initio dramaticis audiuntur. Matris enim ille iussis et monitis multo magis paret huiusque malis in urbe gliscientibus affectae optata persequitur.

Ἄλλ' οὐκ ἐπέθετο τοῖς ἑμοῖς οὐδὲν λόγους,

ἀλλ' ἔπειρον κατέχευέ μου τῶν χρημάτων,

dicit⁶³) ipse pater, eius quod se premat incommodi non igna-

⁶³) Arist. Nubb. 78 aeqq.

DE ARISTOPHANIS VITA. ΟΔΚΗΧΙ

rus. Praeterea num quis unquam cum patre ita colloquentem ⁵⁴⁾ audivit probum filium? "Εσσον, ᾧ δαιμόνις, καταδαρθίην τί με. — ἀλλ' εἴσωμε, σοῦ δ' οὐ φρονεῖς. — οὐκ εὖ φρονεῖς μὰ τὸν Δία. — αἰβοῦ τί ληρεῖς; — σὺ δ' εἰς τοσοῦτο κᾶν μανιῶν ἠέλιουθες; — ᾧ ἀνόητε σὺ. —

οἶμος· τί θράσω, παραφρονούντος τοῦ πατρός;
 πότινον παρανομίας αὐτὸν εἰσαγαγῶν Δία,
 ἢ τοῖς σοροπηγοῖς τὴν μανίαν αὐτοῦ φράσω; —

Perfecto talia patri qui filius dicere potest, eum a verberando patre non nimis procul abesse, assentientibus, ut credo, omnibus arbitror. Ea autem patris contemptio quam in hominis animo reperitur, qui ab Socratica schola tanto opere abhorruit, ut, ea commemorata, statim in verba erumpat ⁵⁵⁾

αἰβοῦ, κόνηροί γ', οἶδα. τοὺς ἀλαζόνας,
 τοὺς ἀχρηϊῶντας, τοὺς ἀνυποδέητους λέγεις·
 ᾧν δ' καποδαίμων Σωκράτης καὶ Χαιρεφῶν,

eius mali ne minima quidem culpa ad Socratem redibit.

Sed ut patrum contemptio aliunde exorta sit, inquirunt, unde litigandi studium in Nubibus obvium repetas? Nonne propterea ad Socraticam scholam confugere debebis? Equidem id quoque negandum esse dico. Litium enim serendarum cupido senum in animo excitata ad filios transit, non libere ei sese tradentes, sed eam ut amplectantur, coactos. Nam Strepsiades, Phidone natus et in agro vivere solitus, ex quo in urbem sese contulit, feminamque in urbe natam in matrimonium duxit, magna divitiarum, quibus antea floruerat, parte exutus est. Quoniam neque uxorem regere neque filium potnerat; illa suis libidinibus explendis tradita, hic matris blanditiis inductus, Strepsiadem aeris alieni copia obruerunt. Idcirco sese ut aere alieno liberet, indices et creditores quo modo fallere et defraudare possit, summa animi contentione cogitat. Ait enim statim ab initio ⁵⁶⁾

⁵⁴⁾ Ar. Nubb. v. 88, 125, 816, 828, 831, 843 — 845, 857.

⁵⁵⁾ Id. ib. v. 102 — 104.

⁵⁶⁾ Id. ib. v. 116 — 118.

ἦν οὖν μάθης· μετὸν ἄξιον τοῦτον λόγον,
 ἃ νῦν ὀφείλω διὰ σὶ, τοῦτων τῶν χρηστῶν
 οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ' ἂν ὀβολὸν οὐδενί.

Idque ipsum per totam comœdiam iterum iterumque a poeta repetitur et inculcatur. Propterea Nubium chorus Strepsiadem ita alloquitur ⁸⁷⁾:

αὐτὸς μὲν οὖν σαυτῷ σὺ τοῦτων αἴτιος,
 στρέψας σεαυτὸν εἰς πονηρὰ πράγματα.

Propterea ipse de se respondet postea ⁸⁸⁾

οἴμοι, πονηρὰ γ' ὃ Νεφέλαι, δίκαια δέ·
 οὐ γάρ μ' ἔχρῃν τὰ χρεήμαθ', ἄδανεισάμην,
 ἀποστειρεῖν.

Primam enim eius rei voluntatem ex sese ipso hauserat et acceperat, priusquam cum Socrate sese coniungeret.

Quare si quibus potissimum mala adolescentium conditio opprobrio vertenda sit, inquirimus: maxima culpa, ut poena culpae proposita, ad patres pertinet. Patres enim, ea aetate nati educatique, qua nulla morum corruptio civitatem invaserat affeceratque, primi a prisca vivendi ratione defecerunt; et fallaciarum malarumque artium cupidi sua peste filios suos inquinaverunt. Quod tamen summum est, patres educationem a maioribus acceptam reliquerunt, ipsique educandi filios viam iniierunt, qua progressi adolecentes omnium vitiorum semina et initia animo receperunt. Eam liberorum educandorum rationem primam mali causam fuisse Aristophanes censuit: eam in Nubibus quoque ante alia accusavisse putandus est; eius autem culpam in Socratem traducere, qui adultos tantummodo iuvenes in disciplinam suam accepit, esset iniustissimum facinus, quod a nostro poeta tantum abest, quantum ab animo eius unaquaque recedit omnis generis iniustitia.

His dictis non dubito, quod sentiam affirmare. Extra omnem dubitationem id mihi positum esse videtur, fabulae totius summam in ea oratione cerni, qua priscam educandi rationem Ari-

⁸⁷⁾ Ar. Nubb. v. 1454 seq.

⁸⁸⁾ Id. ib. v. 1462—1464.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXXXIII

stophanes Aristophanea eloquentia et virtute ornavit, qua recens invectam e civitate expellendam esse censuit⁵⁹). Quid est, quod cuncter animi mei sententiam expromere? Quid quo minus liberis ore eius rationes explicem me impediatur? Equidem eum, qui hanc orationem sine admiratione legere, qui si legerit de viri virtute veraque nobilitate etiamtum dubitans, poëtae amore non inflammatus, eius comoediarum legendarum et ediscendarum cupidine non incensus abire ac discedere potest, eum inquam equidem non omni solum sensu omnique ratione cassum, sed morum perversorum amatorem adeo esse indico. Nullum unquam poëtam nec maiorem nec sanctiorem fuisse quam nostrum Aristophanem, ex hac oratione discimus. Quoniam tamen inter recentiores veteresque fuerunt, qui, quod incredibile dictu est, huius sententiae veritatem totam non perspexerunt, scholiastam nunc audiamus, qui his verbis pulcherrime eam confirmat⁶⁰): „τοῦτο δὲ τὸ μέτρον Ἀριστοφάνειον καλεῖται, ἐπεὶ εὐδοκίμησε λέγων, ὡς „ὄτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθου καὶ σωφροσύνην νενόμιστο“ τοῦτ' οὖν ἄγαν Ἀριστοφάνης ἀπεδέχετο, ὡς εὖ πεποιημένον.“ Ex his igitur potissimum versibus metrum illud Aristophaneum vocatum est, quia praeterea apud omnes Comicos, qui hoc metro utebantur, nihil reperiebatur, quod sive metrorum rhythmorumque praestantiam, sive dīctorum veritatem dignitatemque spectabant, his equiparari versibus posset. Quum tota comoedia morum illa aetate vitam corruptionem exprimat, ut adeo in fine λόγος δίκαιος ad hostem transire victus cogatur: haec oratio, ut antiquae liberos educandi rationis summum desiderium excitet et totius urbis mutationem acceleret, composita, vim ac pondus comoediae continet. Chorus Nubium adeo, qui iuvat ad illum usque locum iustitiae hostes, finita oratione, pulcherrimis versibus eam laudat iamque inde aperte bonis probisque favet⁶¹). Aristophanes autem, quod ostendere volumus, ipse monstrat, dum antequam

⁵⁹) Arist. Nubb. 961—983; 985—999; 1002—1023.

⁶⁰) Schol. ad Ar. Nubb. 961.

⁶¹) Arist. Nubb. 1024—1030. Roetscher, Aristoph. p. 325 seq.

loqui incipiat *δικαιος*, chorum inducit, nunc suorum amicorum sapientiam summo in periculo versari dicentem ⁶²⁾:

νῦν γὰρ ἅπας ἐνθάδε κίν-
δυνος ἀνείται σοφίας,
ἣς πέρι τοῖς ἑμοῖς φίλοις
ἔστιν ἀγὼν μέγιστος.

Hoc igitur illud est praecipue, quod poeta reprehendit et exagitat: veteris educandi rationis severitatem lapsam esse, in-
ctasque voluptates, immigrasse luxuriam, quae iam non am-
plius homines adultos polluant, sed dum ab infantia liberos
afficiant, totam civitatis salutem omniaque bonorum morum
exempla radicitus evellere coeperint.

Hinc igitur adolescentium vitia repetit; hinc ea oriri et
immigrare in urbem arbitratur; hinc si quam malorum mutatio-
nem Athenienses cuperent, initia sumenda esse censet. Quodsi
iuvenis, ait poeta, ad priacam virtutem redis, et summo studio
contendis, ut ne quid turpe admittas ⁶³⁾,

μηδὲν
αἰσχρὸν ποιεῖν, ὅτι τῆς Αἰδοῦς μέλλεις τᾶγαλ' ἀν-
πλάττειν·

civitatis salus iterum florebit; *Μαραθωνομάχαι* nascentur; ac
tota reipublicae dignitas iterum exorietur. Id autem semper
est tenendum, huius corruptionis veteris disciplinae non unam
aliquam dici causam. Uti res est, ita poeta variis de causis
sensim esse natam eam, haud dubie sumpsit.

Aristophanem autem adolescentium vitia exterminare ex-
optantem, praeterea ea omnia exagitare et praescindere oportebat,
quae ea alebant et adiuabant. Ac pro patriae amore
suo optimarumque rerum studio tota ingenii vi eos, quos sibi
adversari aut videbat aut credebat, impugnare et ipsos civi-
tate eiicere cogebatur. Alia enim via incedens, suarum co-
moediarum vim ipse delevisset. Quo igitur maior erat viri
virtus, eo vehementiore adversarios impetu perstringebat.

⁶²⁾ Arist. Nubb. 955—958.

⁶³⁾ Id. ib. 995.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXXXV

Iam quum plurimae adessent, quae civitatis mores non emendare, sed corrumpere videbantur causae: nulla tamen est maior et poetae nostro saepius commemorata, quam quod gerebatur inter Lacedaemonios et Athenienses eorumque socios bellum. Id ipsum hac quoque in fabula poeta tetigit. Tota enim condicio, in qua Strepsiadis familia versatur, si bellum non esset, alia mansisset. Qui enim in agris vivere solebat, in urbem abire coactus fuerat; qui filium ad agriculturam incitaverat, nunc in urbe id negotium ipse exercere non potuerat. Quare quum otio abundaret, est ad res peiores delatus. Propterea ubi primum statim ab initio dramatis miseriarum suarum causas ostendit, bellum accusat ⁶⁴):

οἱ δ' οἰκέται ῥέγκουσιν· ἀλλ' οὐκ ἄν προτοῦ·

ἀπόλοιο δῆς' ὃ πόλεμε, πολλῶν οὖνεκα,

ἔπ' οὐδὲ κολάσαι ἔστι μοι τοὺς οἰκίας.

Scholiasta addit: *ἐν γὰρ τῇ εἰρήνῃ ἐξέπεμπον αὐτοὺς ἐργασίμωνους, ὡς ὑπὸ τῆς περὶ τὴν γεωπονίαν ἀσχολίας μὴ ἀντίως, μηδὲ οὕτως βαδέως δύνασθαι καθεύδειν.* Sed hanc causam semel tantum ab initio tetigit, quoniam, ut mihi videtur, in Daetalensibus, qua fabula eadem fere ratione recentem educationis rationem impugnaverat, fusius eam explicavit. Nunc igitur aliud sibi argumentum elegit et adolescentium doctores accusavit, eosque eorum vitia augere et e civitate eiciendos esse contendit. Quae si vere disputata sunt, Socratis irrisionem non levem et exiguam, sed magnam et insignem comoediae esse partem intelligimus. Eum enim inter omnes, qui illa aetate iuventutem adultiorem edocebant, exagitandum sumpsit sibi et vel maxime illorum vitiorum adiutorem factoremque appellavit.

XLII.

Iam praetervectus, ut mihi videor, scopulam, qui plurimos vexavit, audentiore animo ad sequentia accedo; speroque fore ut haec quoque feliciter superem. Ac primum quidem vi-

⁶⁴) Arist. Nubb. 5—8.

deamus, qualem nobis illum virum, cuius sapientiamne plerique dubitant an morum sanctitatem magis admirentur, descriperit.

Aristophanis Socrates in sua domo scholam instituit, in qua iuvenes, si pecuniam aut nutrimenta afferunt, recipiuntur⁶⁵). Praeceptor ut ipse sordidus homo est, ita eius discipuli immundo corporis habitu conspicui prodeunt⁶⁶). Studia scholae sunt et inutilissima, et civitati perquam noxia. Nam physicae philosophiae amor effecit, ut contra deos impietas, et simul cum ea divinarum humanarumque legum contemptio hominum animos ingrederetur. Accedit, quod inania illa rerum abditarum studia iuvenes a foro recedere, in domibus includi, et contra mores Atheniensium iuvenilemque consuetudinem agere cogunt; quod a gymnasiis eos deterrent, et animi culturae nimis traditos a corporis laboribus deflectunt. His igitur de causis adolescentium illud, quod diximus, vitium alitur augeturque, patrum et senum contemptio; quia et impietas in deos cum impietate in parentes coniuncta, et scientiae copia hominum animos ad superbiam contra eos, qui scientia carent, incitat. Accusat igitur Socratem, cum quod his studiis in cubiculo suo deditus est, tum quod ea iuvenes docet.

Adolescentium litigandi amor altera studiorum parte, nimio eloquentiae usu, excitatur. Socrates enim dicendi peritus, et persuadendi arte praeditus discipulos suos eadem arte imbuit. Duplici utitur dicendi genere, *λόγῳ δικαίῳ* et *ἀδίκῳ*, quibus quaecumque consilia assequi cupit, potest ad exitum ducere⁶⁷). Iam quum ea eloquentia instructi iuvenes, quam in deos parentesque imbiberunt, impietatem defendant sibi laudi ducant, nihil est, quo eos a violandis sanctissimis legibus colibeas; nihil, quo eos ad sobrietatem virtutemque revoces. Homines igitur, quos possunt, iniuste tractare, fallaciis circumvenire, coram iudicibus fallere suisque bonis privare cupiunt. Foedissima lucri cupido praepceptorem discipulosque cepit; Socrates parpertate sua seductus adeo furem sese praebet. Ceterum ipsum

⁶⁵) Arist. Nubb. 93 et 98.

⁶⁶) Id. ib. 102 seqq.

⁶⁷) Id. ib. 112 seqq.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXXXVII

eloquentiae studium a gymnasiis iuvenes retinet, et ad linguae volubilitatem, non ad corporis pulchritudinem ducit.

Inter omnia Socratis crimina impietas in deos a civitate sancitos eminet, quacum reliqua omnia facile coniunguntur. In sua schola, ut nummos, non in usu esse deos praeceptor statim ab initio coram Strepsiade perhibet⁶⁸). Aer, Aether, Nubes a Socrate invocantur⁶⁹); Nubes, quas Socrates adesse iubet, comparent⁷⁰),

μεγάλαι θεαὶ ἀνδράσιν ἀργοῖς·

*αἴπερ γινώμην καὶ διάλεξιν καὶ νοῦν ἡμῖν παρέχουσιν
καὶ τερατεῖαν καὶ περιλεξιν καὶ κροῦσιν καὶ πατάλεξιν,*

et disertis verbis reliquis diis omnibus praeferuntur⁷¹),

*ἀπταὶ γάρ τοι μόναι εἰσεὶ θεαί· τᾶλλα δὲ πάντ' ἐστὶ
φλύαρος,*

ut unum tantummodo numen propter eloquentiae studium addi possit⁷²),

*ἄλλο τι δεῖτ' οὐ νομιεῖς ἤδη θεὸν οὐδένα, πλὴν ἄπερ
ἡμεῖς;*

*τὸ Χάος τοῦτ' ἐστὶ καὶ τὰς Νεφέλας καὶ τὴν Γλαῦτταν, τρία
ταυτ'.*

Propterea igitur dramatis in fine poenam subeunt, et a Strepsiade comburuntur⁷³),

*τί γὰρ μαθόντες τοὺς θεοὺς ὑβρίζετε,
καὶ τῆς Σελήνης ἰσκοπεῖσθε τὰς ἕδρας;
δίωκε, βάλλε, παῖε, πολλῶν οὐνεκα,
μάλιστα δ' εἰδῶς, τοὺς θεοὺς ὡς ἡδέκουν,*

qui quidem versus memoratu sunt dignissimi, quoniam aperte physicam philosophiam accusant, neque quod antea finxerat poeta, ceteros deos a philosophis negari, contendunt.

⁶⁸) Arist. Nubb. v. 247.

⁶⁹) Id. ib. v. 264.

⁷⁰) Id. ib. v. 316—318.

⁷¹) Id. ib. v. 365.

⁷²) Id. ib. v. 423 seq.

⁷³) Id. ib. v. 1506—1509.

Quodsi primum quae Aristophanes cecinit ita contemphmur, ut hominem, quem accusavit, mittamus, remque consideremus solam, sumus assensionem ei nostram praebere coacti. Nam Graeca religio ita comparata erat, ut qui physicae philosophiae operam dabant, multa irrita et vana ea contineri facile perspicerent. Ea igitur philosophia, tempore, quo omnes civitatis partes iam in summa corruptione erant, exorta adolescentibus imperitis impertita multa mala gignere poterat. Qui autem de diis male sentiebant, et quae iu eorum historia ficta et falsa essent intelligebant, morum corruptionem non minuebant, sed augebant. Ac falsae eloquentiae studium profecto malis adolescentibus magnam patres senioresque homines omnibus iniuriis afficiendi occasionem praebat. Quam qui nacti erant, in multa mala civitatem coniciebant.

Rem autem impugnatam vere in urbe versatam, ac summo iure propterea esse ab Aristophane exagitam, plurima eaque verissima testimonia arguunt. Neque solum Socratem laedere, sed omnes eius similes doctores atque imprimis doctrinam ipsam proscindere voluit. Id vel *ma.* tacente intelligitur. Nam si unius hominis naturam describis ridesque et aliorum risu exponis, simul omnes, qui illius similes sunt, hostiliter aggredieris, quod non ipsi solum, sed omnes etiam spectatores sentient. Sed praeterea ad ipsius poëtae versus provocare possumus, quibus id luce solis clarius significavit. Nam Socratem haec dicentem inducit ⁷⁴):

οὐ γὰρ μὰ Δι' οἴσθ' ὅτι κτ' πλείστους αὐταὶ βόσκουσι σοφιστὰς,

Θουριομάντις, ἰατροτέχνας, σφραγιδονυχαγοκομήτας,
κνκλίων τε χορῶν ἁσματοκάμπτας, ἄνδρας μετεωροφάντας,
οὐδὲν δρῶντας βόσκουσ' ἄργους, ὅτι ταύτας μουσοποιῶσαν,

Nabiumque chorus cum Socrate alios coniungit Sophistas et nominatim Prodicum vexat ⁷⁵),

⁷⁴) Arist. Nubb. 331—334.

⁷⁵) Id. ib. 360—362.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXXXIX

οὐ γὰρ ἂν ἄλλω γ' ἕκαστούσαιμεν τῶν νῦν μετασοφο-
φιστῶν
πλὴν ἢ Προδικῶ· τῷ μὲν σοφίας καὶ γνώμης οὕνεκα·
σοὶ δὲ

ὅτι βρενθύει —.

Accusatos igitur ab Aristophane omnes Sophistas videmus; non solum Socratem proscissum. Quod si tenemus, poëtam vere iusteque omnia locutum esse, et quibus rebus salus civitatis vehementer impediatur ut vatem cecinisse intelligimus. In his enim in Sophistas coniectis criminationibus non cum omnibus solum omnium temporum sapientibus convenit, sed ab ipso Socrate non dissentit; qui eadem prorsus qua poëtam videmus via ingressus contra eos per totam vitam pugnavit. Pluribus autem verbis ea res non eget, utpote ab omnibus, qui sapiunt, probate.

Quae quum ita sint, ne id quidem nobis obscurum erit, quam ob causam Socratem, quem eorum numero adscribebat, ex animi sententia nunc prae ceteris proscindendum sibi elegit. Gorgiam enim, Protagoram, Prodicum, alios in Attica scena tangere quidem, sed non toto dramate ventilare poëtae licebat. Elegit igitur Socratem idcirco, quia inter omnes illius aetatis Sophistas solus erat Athenis natus, solus a iuventutis primo initio civis Atheniensis. Videmus igitur eum, si illis annumerabat Socratem, ne potuisse quidem aliter agere. Quanquam non negaverim, praeter hanc primariam causam, singulas alias fuisse, quibus poëta fuerit inductus, imprimis quum ipse id dixisse videatur,

ὅτι βρενθύεις ἐν ταῖσιν ὁδοῖς καὶ τῶ ὄφθαλμῶ παρα-
βάλλεις,
κἀνυπόδητος κακὰ πόλλ' ἀνέχει, κἀφ' ἡμῖν σεμνοπροσω-
πεῖς.

Neque si „ridendi materiam ab eius forma atque figura captavit“ propterea Comicus merito reprehenditur, si modo non „solo adspectu eius risum commovere“ voluit⁷⁶).

⁷⁶) Reisig. praef. ad Nubb. p. VIII.

Aristophanis igitur in edenda Nubium fabula quale fuerit consilium, cognovimus. Adolescentium vitia est aggressus; eorumque originem a mutata liberorum educatione repetiit. Dein Sophistas accusavit, qui et rebus, quas doceant, suoque ea docendi genere ea alerent et auferent. Summa igitur reprehensionis, ut par est, non ad adolescentes pertinet, neque ad adolescentium doctores, sed ad eam civium partem, quae antiquae disciplinae semina a patribus accepit, sua temeritate tamen ea abiecit, totiusque civitatis calamitates auxit et in partem, nisi mores mutat, in immensum auget. Doctores inventus nihil efficere potuissent, nisi parentes invitos iuvenes in disciplinam iis tradidissent; sunt tamen, quia sapientiae falsam speciem prae se ferentes fallunt Athenienses, quam maxime reprehendendi. Suadet igitur, ut quam primum invectos illos doctores e civitate eiciant et omni modo iuventutis vitia cohibeant, suamque ipsi indolem mutant.

Haec contemplantibus nobis tota comoediae praestantia mentem oculosque tenet. Quascunque in poëtam propter eius compositionem coniectas reprehensiones scimus, eas omnes in irritum cadunt. Poëtae severitas, quam in comoediae fine praebet, cum summa argumenti gravitate aptissime convenit; neque post tanta crimina alia philosophis poena ferri poterat. Hoc autem minus propterea Aristophanem vituperabimus, quo magis perspicimus, aliam quoque ob causam huic esse dramati finem impositum. Hoc enim est illud, quod in Equilibus quoque contra Athenienses protulit. Malos enim illi sibi ducēs eligant; electos autem et per tempus aliquod servatos, multis malis in civitate exortis perdunt malaque retinent; ut ipsi malorum non solum invexerint maximam partem, sed in reiiciendis occidendisque viris sibi opprobrium parent. Nihil aliud poëta significat, ubi ταχυβούλους, deinde μεταβούλους cives suos appellavit 77).

Quae praeterea dicenda habeo, ab hoc loco aliena, alibi explanare tentabo. Id unum iterum iterumque inculcandum esse

77) Arist. Acharna. 630 et 632.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXLI

credo, Socratem quia Atheniensis est eiusque figura comoediae optissima, non quia summus et princeps fuerit Sophistarum, reliquis Sophistis missis, ab Aristophane esse irrisum.

XLIII.

Venio iam ad illam disputationis meae partem, qua de causis agendum est, quae poëtam ut Socratem e Sophistarum numero non eximeret, induxerunt; quam vere mihi videor posse affirmare multum de difficultate sua amisisse. Etenim quoniam ostendimus, summum poëtae consilium iustissimum fuisse: hoc facilius, si aliqua in parte errantem deprehendimus, viro summo veniam dabimus. Sed eius errorem ita comparatum esse videbimus, ut nihil propterea neque de ingenii laude neque de morum sanctitate iure detrahatur.

Late disseminata est opinio, pro illorum temporum licentia nihil magni fuisse, si quis in scena traduceretur, quam equidem falsam et omni modo explodendam esse censeo. Civitatis libertas profecto alios mores produxerat quam qui nostra aetate vigent et nostro in civitatis statu feruntur. Libero ore quae sentiebant omnes, ac liberrime prae ceteris comici poëtae dicere solebant. At cur, quaeso, improbi homines largitionibus Comitorum reprehensiones a se avertere studuerunt?⁷⁸⁾ cur Cleo, Babylonii doctis, vim comoediae infringere et delere voluit? cur Agyrrhius saepe a Comicis proscissus eodem consilio tractus fuisse traditur?⁷⁹⁾ Et ut de viris civitatem gerentibus taceam, cur Cratinus ab Aristophane paucis verbis reprehensus se ulcisci instituit?⁸⁰⁾ cur Socratici discipuli semper comoediae nostrae mentionem iniiciunt?⁸¹⁾ cur toties ab hac comoedia rumores servatos per tantum temporis spatium dedu-

⁷⁸⁾ Arist. Vespp. 1026.

⁷⁹⁾ Id. Rann. 367, 368.

⁸⁰⁾ cfr. huius commentationis caput primum.

⁸¹⁾ Reisig. praef. ad Nubb. p. XIV. Adde, quae ipse exposui Krit. Bibl. I. I. p. 446 seqq.

xerant? His de causis „nullam omnino iniuriam vel contumeliam gravem Socrati ab Aristophane fuisse illatam“ equidem cum Carolo Reisigio minime dixerim⁶²⁾. Contra quoniam Platonis in Aristophanem scriptum epigramma splendidissimum legimus, convivioque festivissimo cum Socrate Aristophanem adhibitum videmus: coacti sumus ad credendum, Platonem quoque Aristophanis vera natura perspecta, splendido iustitiae morumque sanctitatis exemplo dato, erranti veniam dedisse. Idque ipsum nunc nobis propositum est, ut quam accuratissime id fieri licet, Platonis sententiam in nostro animo excitare, Platonisque modo poetam defendere studeamus. Quod si, ut optamus, assequimur: ad veritatem non propius accessisse, sed vera ipsa reperisse omnibus videbimur. Id, age, experiamur.

Ac primum quidem Socratem suas ipsius partes egisse, nostra aetate nemo nescit. Dein ab initio vitae eius ratio studiorum eadem fuit, qualis posteriore aetate nobis cognoscitur⁶³⁾. Neque ab Anyto Aristophanes corruptus fuit. Id equidem non inde colligo⁶⁴⁾, quod tres atque viginti annos ante Socratis mortem fabula docta est; quae infelici successu edita ut differret accusationem virum illum movere poterat; sed poetae virtute perspecta, pro certissimo habeo. Aristophanes igitur suam ipsius de Socrate sententiam pronuntiat; quam tamen non solus de eo concepit, sed ante eum multitudo Atheniensium veram esse crediderat.

Praeter Nubes fabulam Socrates aliis quoque in fabulis nominatim perstringitur. In Avibus⁶⁵⁾ enim haec legimus verba:

πρὶν μὲν γὰρ οἰκίσαι σε τήνδε τὴν πόλιν,
 ἑλακνομένον ἅπαντες ἄνθρωποι τότε,
 ἐκόμων, ἐπεινων, ἐρρύπων, ἔσωκράτουν,
 σκυτάλι' ἐφόρουν. —

⁶²⁾ Reisig. praef. ad Nubb. p. IX.

⁶³⁾ Id. ib. p. XII—XIV.

⁶⁴⁾ Id enim plerique faciunt, Sövern über Arist. Wolken p. 19. Reisig. praef. p. VIII seq.

⁶⁵⁾ Arist. Avv. 1280—1283.

DE ARISTOPHANIS VITA. CXXLIH

Plurimi autem, qui hunc locum tetigerunt, recte eam tenuerunt sententiam, ut nihil nisi vitae rationem Lacedaemoniorum et Socratis irrideri crederent; invito scholiasta, qui simul ad Lacedaemoniorum civitatis formam respici contendit („της τῶν Λακωνῶν ἤρων πολιτείας“). Socratis certe commemoratio non nisi ad eius vivendi morem pertinet. In eadem fabula enim iterum eadem ratione commemoratur⁸⁶),

πρὸς δὲ τοῖς Σωκράτους ἑ-
μνη τις ἴσ᾽, ἄλουτος οὐ
ψυχᾶ γὰρ Σωκράτης·

ubi bene schol. „ἐπειδὴ λίγοί εἰσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ ἄτροφοι — ἄλουτοι δὲ εἶπε — καθὼ ἀλουτοῦντες καὶ ἑποφοροῦντες ἐφιλοσόφουν οἱ περὶ τὸν Σωκράτη.“ Simul eodem in loco Chaerophonis meminit⁸⁷), eius socii,

Χαιρεφῶν ἢ νυκτερίς,

quam loquendi rationem praeclare explicat scholiasta „ἐπεὶ οὔτε νυκτερίς ἡμέρας οὔτε οἱ φιλόσοφοι φαίνονται· καταδεικνύουσιν γὰρ φιλοσοφοῦσι.“ Tertius locus, isque celeberrimus, est in Rana⁸⁸), quibus Aeschylus et Euripides, quorum ab altero remotus, alterius familiaris fuerit, inter se comparantur. De Aeschyle igitur, quem ab inferis revocat, ait:

μακάριός γ' ἀνὴρ ἔχων
ξύνεσιν ἡκριβωμένην

eumque „διὰ τὸ συντετὸς εἶναι“ bono civium, cognatorum, amicorumque ad superos redeuntem praedicat. His opponuntur de Euripide dicta

χαρίεν οὖν μὴ Σωκράτει
παρακαθήμενον λαλεῖν

⁸⁶) Arist. Avv. 1553. Ibi primus C. Reisigius veram interpunctionem reduxit. In scholiastae adnotatione verba, quae contrariam interpretandi rationem admittunt, „τὴν λίμνην“ omisit, quia aperte falsa ab inepto homine addita bonae adnotationi et admista videntur.

⁸⁷) Id. ib. 1565, cfr. Sävern, über Aristoph. Wolken p. 69 seq.

⁸⁸) Id. ib. Rana. 1482—1499.

et in fine carminis

τὸ δ' ἐπὶ σεμνοῖσιν λόγοισι
καὶ σκαρφαρισμοῖσι λήρων
διατριβὴν ἀργὸν ποιείσθαι,
παραφρονοῦντος ἀνδρός·

quibus garrulitatem, grandiloquos sermones et quisquilias pug-
rum utriusque Aeschyleae prudentiae confert, insanientemque
Euripidem Aeschylum sapientem vocavit. In his quoque aptum
scholium consulimus: „σκαρφεύειν γὰρ τὸ τοὺς ζωγράφους
ὑποτυπᾶσαι πρῶτον τοὺς γραφομένους καὶ σκαρφήσεσθαι ἐπὶ
τοῦ ἐπισεσυρμένως τε ποιεῖν καὶ μὴ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀρι-
βειαν σκιαγραφεῖν· εἰσὶ δὲ καὶ οἱ φιλόσοφοι λόγοι ὡς περ σκιά
καὶ αἰνίγματα διὰ τὸ ἀερώδες αὐτῶν καὶ λεπτόν.“

Quae omnia si componimus, immundum corporis habitum,
studia civitati inutilia, quae hominem enervent et dies noctes-
que in domo detinentes ab utilissimis negotiis prohibeant; garru-
litatem, verae prudentiae inopiam, aliaque Socrati exprobravit;
quibuscum quae in Nubibus dicuntur, arctissime cohaerent.

Nulla tamen alia sententia ferebatur illa aetate Athenien-
sium multitudo. Nam primum in Platonis Apologia, qua tota
accusatio eiusque causae exponuntur, Socrates aperte Aristophanem
nominat non ut fontem eius originemque, sed ut ex
iisdem in se coniectis criminationibus exortam, quibus a multitu-
dine laceratus sit, et testimonii causa, ex quo suorum verbe-
rum veritatem cognoscant. Deinde iisdem diebus idem vir est
ab Amipsia in Sophistarum choro productus et a Cratino, ut
suspitor, irrisus. Quorum posterior nisi falso auguratus sum,
eum pauperem nominavit, et simul cum Callia, Hipponici filio,
aut in scenam prodire iussit, aut certe reprehendit; prior au-
tem non pauperem solum, sed etiam famelicum philosophorum
pallio indutum Atheniensibus ostendit; neque veritus est, eum,
ut Aristophanes, ἀνδρῶν βέλτιστον et ματαιότατον simul appel-
lere. Tum Socratem ab initio philosophi nomen sibi imposuisse
et hoc modo ea omnia, quae philosophis apud Athenienses
obiici solebant, in se vertisse, probabile est. Denique non
obscure idem ipse poëta significat, qui Socratis famam, quam

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXLV

apud Athenienses obtinebat, ipse describit. Plura addere longum est et inutile.

XLIV.

Magnam inter ea crimina, quorum Aristophanes Socratem accusavit, et ea, ob quae morte mulctatus est philosophus, esse similitudinem, nemo infitiatur. Quare si de veritate sententiae Aristophanis sermo instituitur, cave ne obliviscaris, alteram simul agi quaestionem, utrum iuste an iniuste Athenienses virum eximium occiderint. Summa igitur cautione opus est. Neque quisquam est, quin temere statuat, Nabium fabulam nihil ad philosophi mortem contulisse⁹⁹⁾. Socratis enim in Apologia, quam a Platone confectam manibus nostris terimus, et cuius fidem et aucteritatem elevare insanum esset, disertis id verbis expressum legitur⁹⁹⁾: „καὶ τοῦτ' ἔστιν, ὃ ἐμὲ αἰρήσει, ἴανπερ αἰρήῃ, οὐ Μέλιτος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος.“ Nam si Aristophanes non ipse invidia tractus fuit, quod necessario censendum esse sumimus, magnam tamen invidiosis hominibus insidiandi materiam praebuit.

De Aristophanis igitur comoedia Plato ita loquitur⁹¹⁾: „τοιάντη τις ἐστὶ (sc. ἡ διαβολή)· τοιαῦτα γὰρ ἐωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτην τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα· ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαῖω.“ Quare aut Plato mendacia dixit, aut Aristophanes falsa in Socratem crimina coniecit. Ut autem universe omnium dictorum veritatem negavit, ita singulatim plurima redarguit.

⁹⁹⁾ cfr. Rueckert. ad Plat. Sympos. p. 278 „manebit et illud fortasse, valuisse hanc fabulam aliquid ad excitandam philosopho eam invidiam, qua postea accusatores nactus, oppressus est.“

⁹⁰⁾ Plat. Apol. p. 28. Idem alibi p. 17 „ταύτην τὴν φήμην κατασκευάσαντες, οἱ θεοὶ εἰσὶ μου κατηγοροί.“

⁹¹⁾ Id. lb. p. 19.

De eloquentiae suae vi contra Melitum dicit ⁹²⁾: „ἐπειδὴν μὴ δῶκασιν φάινωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀνασχυντότατον εἶναι.“ De mercede accepta et de schola sua ⁹³⁾: „οὐδέ γ' εἴ τινος ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές“ et alio loco ⁹⁴⁾ „νῦν δὴ ὁρᾶτε καὶ αὐτοὶ, ὅτι οἱ κατηγοροὶ τᾶλλα πάντα οὕτως ἀνασχύντως κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τ' ἐγένοντο ἀπανασχυντήσαι, παρασχόμενοι μάστιγα, ὡς ἐγὼ ποτὲ τινε ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα.“ Nunquam se privatim aliquem aliquid docuisse affirmat ⁹⁵⁾ „εἰ δὲ τίς φησὶ παρ' ἐμοῦ πάντα ἢ μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ, ὅτι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴσθι ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.“ Haec autem omnia, quum nemo neque negare possit, neque audeat, quare plura faciam verba? Totius antiquitatis fama vitae innocentiam et Platonis et Socratis celebrat; quis est, qui eam convellere conetur neque in iustam summae temeritatis reprehensionem incurrat?

Ubi de accusatorum suorum copia coram iudicibus Socrates exponit, haec legimus eius verba ⁹⁶⁾: „ὄσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ἡμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ κατακρίνοι ἄλλους κείθοντες οὗτοι πάντες ἀπορώτατοι εἶσιν.“ Itaque aut invidiosis enim hominibus adiungere, qui quod verum esse non credebant, id suis sermonibus propagare conabantur: aut accensere illis cogimur, qui aliorum voce audita, de calumniarum veritate non dubitabant. Ac bene actum foret, si quid ipse philosophus de ea quaestione senserit, sciremus. Atque in Apologia Platonis bis comoedia ita commemoratur ⁹⁷⁾, ut nihil certi inde elicere queas; quanquam e loquendi ratione magis posterior, quam prior sententia confirmatur. Sed quae praeterea a

⁹²⁾ Plat. Apol. p. 17.

⁹³⁾ Id. ib. p. 19.

⁹⁴⁾ Id. ib. p. 22.

⁹⁵⁾ Id. ib. p. 83.

⁹⁶⁾ Id. ib. p. 17.

⁹⁷⁾ Adde loco antea commemorato p. 17 „εἴ τις κωμωδιοποιὸς τῆς γε νῦν ὄν.“

DE ARISTOPHANIS VITA. CXLVII

Platone de Aristophane dicta sunt, ea omnia posteriorem sententiam omni modo veriores esse ostendunt; de quibus in secundo huius commentationis capite locutus sum.

At his explanandis non necessarium est plus operae adhibere, quoniam alia adest via, quam nobis ipsa illa Socratis vestigia prementibus multo maiore confidentia inire licet. Tota enim vivendi ratio Socratis ita comparata erat, ut vel prudentissimum fallere et in eam opinionem trahere posset. Nam quanquam neque eloquentiam neque physicam philosophiam se neque callere, neque docuisse, iterum iterumque affirmat: tamen quomodo in eas criminationes facillime incideret, intelligimus. Alteram enim semper exercere videbatur, qui omnes Sophistas et homines insignes redarguere posset⁹⁸⁾: hanc autem non magi faciebat quidem, quia quae hactenus physici enucleaverant, irrita et vana erant, sed non contemnebat. Audi ipsum. Posteaquam Aristophanis accusationem paucis verbis complexus falsam esse dixit, statim addit⁹⁹⁾ „καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστι, μήποτε ἐγὼ ὑπὸ Μελίττου τοσαύτας δίκας φεύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν μέτεστι.“ Deinde sese litteras non docuisse contendit, et adiicit „ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκᾷ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους.“ Eodemque modo aliis quoque in locis loquitur. Neque explicari posset, quo tandem modo ex ipsius disciplina prodierint, qui physicae philosophiae operam dederunt¹⁰⁰⁾. Propterea Anaxagorae, Archelai, Heracliti, Prodicum aut libros legit aut scholas frequentavit, sed re perspecta omnium operam vanam esse iudicavit¹⁾. Ea

⁹⁸⁾ Credo tamen plerisque ut Aristophanem defenderent, nimis multa Socratis reprehensoribus concessisse. Vera eius esse verba „ἀκούσεθε εἰς τὴν λεγόμενα τοῖς ἐπιτηχοῦσιν ὀνόμασι“ Apol. p. 17 tenendum est. Recte cogitata simpliciter eloqui voluit. cfr. Dionys. de Demosth. p. 956 et 968.

⁹⁹⁾ Plat. Apol. p. 19.

¹⁰⁰⁾ Imprimis adire iuvabit Schleiermachers, Viri vere eximii, praeclearam disputationem „über den Werth des Sokrates als Philosophen“, quae legitur in: Abhandl. der Berl. Akademie, Philoa. Classe, p. 50—68.

¹⁾ Reisig. praef. ad Nubb. p. XII.

igitur omnia, quae quoniam a multis explicata video breviter tangere tantummodo, ostendunt, quomodo error oriri possit. Sed accedit aliud idque omnium firmissimum argumentum.

Notum est omnibus, ad invidiam in Socratem incitandam imprimis nonnullos eius amicos et socios sua contulisse²⁾. Idem iam ab initio interdum sibi evenisse, Socrates ipse non negat³⁾. „έντεῦθεν οὖν οἱ ἐπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἔμολ' ἀργίζοντας, εὐς αὐτοῖς· καὶ λέγουσιν ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μικρότατος“ cett. In eorum igitur numero quum permulti fuerint, quos ab aliis nominatos habemus; ad neminem tamen maiore hic iure provocatur, quam ad Euripidem. Quem ubi nomino, redit mihi tristitia de Caroli Reisigii morte concepta, cuius in hac quaestione magna lans fuit et magna gloria. Quanquam enim non omnia probare meo iudicio possum, quae invenisse ille sibi visus erat: tamen in erroribus quoque viri ingenii eius apparet acies.

Carolus Reisigius quum primum Coniectaneorum ederet librum, quo de criticis potissimum metricisque rebus suas rationes exposuerat: se non solum singulari linguae Graecae cognitione affluere, seque Aristophaneae orationis peritissimum esse ostendit, sed simul totius se scriptoris mentem animamque summa diligentia detegere et aperire studuisse docuit. Iam tum igitur se viri defensorem contra criminationes propter Nubes in eum coniectas extitutum esse significavit⁴⁾. Haec promisso suo ita stetit in praefatione ad Nubes scripta, ut quaecumque protulit, sint aut verissime aut verisimiliter dicta. A Suevernio autem, viro clarissimo, aliisque impugnatus suam sententiam defendit; quae abiicienda esse videbat, abiicit; et quae firmanda, firmavit⁵⁾. Hinc Socratis cum Euripide coniunctionem prae ceteris effecisse, ut Aristophanes a veritate aberraret,

²⁾ cfr. Xenoph. Memorab. I, 2, 12. Aesch. contr. Timarch. p. 306. Lactant. III, 19.

³⁾ Plat. Apol. p. 23.

⁴⁾ Reis. Coniect. Praef. p. VI.

⁵⁾ In Rhenano Museo I. I.

DE ARISTOPHANIS VITA. CDXLIX

physicaeque philosophiae et malae eloquentiae studium ei exprobraret, quae est eius disputationis sententia primaria, nemo erit, qui negare aut refutare audeat.

Memoratu dignum mihi videtur esse, quod eadem coniunctio utriusque viri iam aliis ante Reisigium in mentem venit. Car. Aug. Boettigerus, V. C., in libello eximio „Aristophanes impunitus deorum gentilium irrisor“ inscripto duobus locis eam rem tetigit. „Notissimum est“ ait ⁶⁾; „poëtam nostrum ut invidiam faceret Socrati, in famosa illa fabula, qua acerbissime illum exagitavit, finxisse, Socratem, spretis diis patriis, adorare Chaos, aërem, nubes. Chorus ipse conflatus est e Nubibus, quae cum ex more hymnos canant in deos, impia passim dicta effutunt in deos; v. 568 invocantes inducuntur patrem suum Aethera, — μεγαλώνυμον ἡμέτερον πατέρα Αἰθέρα σιμωνότατον. *Sentiebant Athenienses, qui haec audirent, cum Socrate irrideri hic Euripidem, quippe quem vocabulum σιμωνόν fere ubique iungere in fabulis suis τῷ αἰθέρι non nesciebant.*“ In nota addit „hinc intelligitur etiam, quam acerbè Euripidem Socratis sectatorem et amicum ut αἰθιον perstrinxerit noster in Thesmophoriazuzis.“ Praeterea alio quodam ⁷⁾ loco suam sententiam explicat. „Nimirum infensus erat Euripidi ob insignem, quo Socrates Euripidem complexus ferebatur, favorem.“ Boettigeri igitur opinionem si cum Reisigii effatis componimus, utrique assentiri debemus. Euripides enim et Socrates inter se amicissimi et coniunctissimi propter sententias, quibus ferri videbantur, ab Aristophane vehementer sunt impugnati, ut Socrates Euripidi, Euripides Socrati eas criminationes excitaret.

Euripidem maximi factum esse ab Socrate, certissimis testimoniiis a viris doctissimis probatum est ⁸⁾. Eius enim carmina multa continent, quae ad morum doctrinam pertinent;

⁶⁾ Bött. Aristoph. p. 27.

⁷⁾ Id. ib. p. 20.

⁸⁾ Reisig. praef. ad Nubb. p. XIV seqq. Süvern, über Aristoph. Wölkchen p. 58.

multa, quae Socrates, homines emendare et corrigere exoptans, laudabat magnique aestimabat. Sed praeterea quoniam in Anaxagorae fuerat discipulus, multa ex physica philosophia admisit, a tragoediae natura aliqua et Socrati ipsi inuisa. Aristophanes autem Socratem omnia ea probare credebat; quae e vitae ratione colligi poterant, addebat, et ita in eundem incidere errorem, in quem tam multos omnibus temporibus incurrisse scimus, ut certos fontes, e quibus vera rei cognitio haeritar, negligant, eosque adeant, qui mancam et imperfectam scientiam praebent. Id quam parum reprehendi possit, nemo non videt. Hinc factum esse, ut nulla in Socratem iactata sit criminatio, quae non simul tetigerit Euripidem; nulla in Euripidem, quam non de Socrate quoque dictam reperimus. Viros coniunctos iisdemque, ut putabat, studiis deditos, eodem semper ratione oppugnavit.

Qua in re quum Carole Reisigio assensionem praebere cogar: alia tamen eius reperta meo quidem iudicio minus probo. Nam si dicit „eum oportuit adesse, medius fidius, fere *καταθέμενον Σοκράτην*, ut auctor voluit in Ranis et in scena conspicui“, huius rei necessitatem non perspicio. Immo multa ad sunt, quae quo minus eum in scena visum esse sumamus, impediunt. Ut unum tantummodo commemorem, tanta est Euripidis auctoritas, ut si utrumque coniungere voluisset, haud dubie Chaerephontem ei non praetulisset; quem tamen statim ab initio solum cum Socrate coniunxit¹⁰⁾. Tota igitur Reisiği ratio audacior et subtilior mihi videtur esse, quam verior. Neque me movet Pollucis locus, quo suam causam firmari credebat. Audi enim, quo modo illam difficultatem solvere studuerim. Vere mihi Reisiği perspexisse videtur, Pollucem diligenter locutum et utramque vocem „*πέτυρον*“ et „*καρμάθρα*“ in Nubibus repertam esse. Sunt enim haec eius verba¹¹⁾ „*Πέτυρον δὲ, οὗ τὰς ἐνοικιδίας ὄρνιθας ἐγκαθεύδων συμβέβηται,*

⁹⁾ Reisiği. praef. in Nubb. p. XX.

¹⁰⁾ Arist. Nubb. v. 104.

¹¹⁾ Polluc. X, 56.

Ἀριστοφάνης λέγει, ὅσπερ καὶ κερμάστραυ ἐν ταῖς Νεφέλαις.¹²⁾
Sed illud „πίτευρον“ nostris in Nubibus legi existimo, quan-
quam mutilatum et corruptum; nisi forte in Pollucis codicibus
aliter scribendum est. Strapsiades quum a Socrate quaesivisset,
quare in aëre versaretur, Socrates respondet¹³⁾

ἐτροβατῶ καὶ περιφρονῶ τὸν ἥλιον.

Quae quum, ut solet, homo rusticus non intelligat, pervertit
hoc fere modo,

ἔπειτ' ἀπὸ ταφῆσϋ τοὺς Θεοὺς ὑπερφρονεῖς.

Mutatione facillima — ac nescio an commedieram ea efficiat
sententiam — scribere possumus

εἰτ' ἀπὸ πίτευρον τοὺς Θεοὺς ὑπερφρονεῖς.

Nam memorabilis est scholiastae adnotatio, quam ipsam Suidas
exhibet, „ταφῆς πείτων το ἡλίον, ἐφ' ᾧ ἀλέκτοριδες κοι-
μῶνται.“ Haec igitur ductura, scholiastam et Pollucem de eo-
dem omnino instrumento, sive id ταφῆς, sive πίτευρον fuerit,
loqui voluisse conieci. Fortasse in posterum haec coniectura
melioribus codicibus firmatur.

Quodsi igitur eam rationem, qua Reiaigius Euripidem in
comodiam intulit, minus aptam esse censemus: alia tamen via
fortasse, id quod voluit, assequi licet. Erat Suevernii conie-
ctura, λόγον ἄδικον et δίκαιον noti Atheniensibus hominis cu-
iusdam personam tulisse. Infeliciter tamen ille ad Thrasyma-
chum et Aristidem provocavit¹³⁾, quo nulla certa testimonia
ducunt. Legenti mihi sermones, quos λόγοι habent, saepe nata
est coniectura, Euripidem potuisse iniustae orationis personam
esse. Quaecumque enim dicuntur, ea omnia hoc modo intelle-
cta commodam praebent sententiam. Ac nonne aptissimum fo-
ret, si ita Euripidem ut Socratis ministrum in scenam iuduxis-
set, quem suis in tragoediis Socratica dogmata docere crede-
bat. Ab Euripide autem ad Aeschylum trahitur animus; quo-
cum praeclare convenit chori allocutio¹⁴⁾

¹²⁾ Arist. Nubb. 225 seq.

¹³⁾ De ea re disputavi in critica Seebodii bibliotheca l. I.

¹⁴⁾ Ar. Nubb. 1025.

ἢ καλλιστογεν σοφίαν
πλεονοτάτην ἐκασκῶν.

Sed nihil affirmare audeo. In his enim rebus, ne in errores incidas, maxima cautio adhibenda est.

Revertimur ad institutum nostrum. Quoniam enim certum est nullique dubitationi obnoxium, Euripidem Socratenque amicos et socios fuisse; eosdemque viros simillimo modo ab Aristophane irrisos videmus: vix credo quenquam nimis incertam vocaturum esse hanc, quam proposuimus, a Reisigio primum accuratius expositam coniecturam.

(Ne moles primi voluminis nimis crescat, huius commentationis partem alteram alteri volumini adiungere decrevimus.)

QUAESTIONES DE PLUTI AETATE ET INDOLE.

Cap. I.

Aristophanis Plutus superstes quo consilio edita sit?

Saepe mirabar, tot viros, quos e maxime raro criticorum genere iudicare debeo, quum de Pluto, etsi passim et parcius, quam de reliquis fabulis agerent, quasi non digna esset, cuius indoles diligentius exploraretur, ad unum omnes opinione duci, quam ne veterum quidem comprobavit consensus. Neque ab illis admodum differt Fr. Ritterus ¹⁾, qui nuper primus, quae ad Plutum pertinent, altius repetita docte et diligenter disposuit. Is enim ut recte vidit, Plutum, quam habemus, esse posteriorem, ita in ceteris a recto aberravit, opinatus hanc esse mediae comediae annumerandam, quae eiusmodi tantum vitia castigasset, quibus omnium fere temporum multi populi obstricti essent. In Pluto posteriore, quippe quae sola nobis relicta sit, rem aliter se habere, nunc mihi docendum est.

Multi Aristophanis fabulas adierunt, quasi ipsi Athenienses essent, qui, quidquid audirent, et ad quem finem et quo sensu dictum sit, nullo negotio intelligerent. Secus est. Nimirum

¹⁾ Dissertatio de Aristophanis Pluto, scripsit Franciscus Ritter. Bonnae 1828. — Quam disputationem, simulac mihi innotuit, ad me perferendam curavi veritus, ne, quum eadem tractasset, antevertisset. Quanquam vero in plurimis ab eo dissentio, cum voluptate tamen fateor, eam quaestionis partem, quae est de Pluto posteriore, non solum meam sententiam confirmasse, sed etiam quaedam, quae me fugerant, suppeditasse.

nos ab aevo, quo fabula acta est, remotiores, quae rerum tunc temporis gestarum forma, causae, nexus et fines fuerint, explorare ante oportet, quam, quid in singulis poeta sibi voluerit, scire possumus; idque eo difficilius est, quo subtilius saepe veram consilium praetexit figentis lepidis et coloribus alimis, ut, et poetae et morum magistri numerare functus, non solum prodesset, sed etiam delectaret. Quo factum est, ut Plutus, qui Chremyli cura visum recepiisse fingitur, multis adhuc coecus esset, nec tanti fieret, quanti faciendus fuit²⁾, quamvis vir celeberrimus G. Suevern³⁾ viam ingeniose muniverit, qua aditum ad penetralia poeseos Aristophaneae occupare possumus. Interim viros illos, qui de Pluti ingenio et indole egerant, excusari posse arbitror, quod aetas, qua Plutus posterior docebatur, minus accurate nobis descripta est, quam, quae huic antecessit proxime, rebus praeclare gestis et viris illustribus celeberrima.

Auctore hypothescos Pluti praecinente⁴⁾ hodie usque canunt, Aristophanem in Pluto *Athenienses malis artibus locupletatos castigasse*, sive⁵⁾, quod ad idem fere redit, *omnem vim comicam in insanam Atheniensium ditescendi cupiditatem cadere*. Ut hoc secundarium poetae fuit consilium, ita mirer, verum ac proprium non perceptum esse, quod Ritterus V. D.⁶⁾ tangere iam prope erat.

²⁾ F. A. Wolfus, ingeniosissimus Aristophanis interpres, in Praelit. ad Nubb. verdonem hoc fert iudicium: *Im Plutus spricht sich nicht nur Hälfte seiner Kraftfälle der eigenthümliche Geist des Dichters aus; es sei nun, dass ihm damals höheres Alter, oder eine strengere Theaterzensur beschränkte, oder dass der Plutus uns in einer unangenehmten Bearbeitung übrig blieb, oder dass Aristophanes an derselben gar weniger Antheil hatte, als einer von seinen Schülern, der freistige Avaros, unter dessen Namen, wie erzählt wird, die spätere Auführung geschah.* In his quidem quatuor errores manifestos inesse, hoc caput et alterum docebit. De extremo errore confer notam 22. ad cap. II.

³⁾ In praelect. de Nubb. et Avv.

⁴⁾ βουλόμενος Ἀριστοφάνους ἐκείνου τοῦ Ἀθηναίου ἀδελφῆ καὶ συνομωτικῆ καὶ τοῖς τοιοῦτοις συνόντος καὶ διὰ τοῦτο κλεινοῦτος, κλεινοῦ κρησθῆναι ἐν τῷ κ. λ.

⁵⁾ Ritter l. l. p. 5. Simile quid opinatur in Plauto tractari Meno, Nachträge zu Sulzners Theorie d. schdn. Künste, Th. VII.

⁶⁾ l. l. p. 6.

Idque eo magis mirari debes, quum Thomas Mag. in hypothesei Remarum multo dignius tulisset de Pluto iudicium. Ceteris enim fabulis positis, quae cum Nubibus et Ranis omnium nobilissimis comparatur, solem Plutum dignam habet haec addens: *ὡς ἐν τῷ δράματι Πλούτου τῷ τότε τῶν Ἀθηναίων ἀρχόντι ὀπισθόκοτε χαριζόμενος, τότε τὸν Πλούτου ἀναβλεψαί φησὶ καὶ κλονηθεὶς τοὺς ἀγαθοὺς.* et paullo post: *ὡς οὖν τὸ δράμα τοῦ Πλούτου ὑπερ τοῦ τότε ἀρχόντος Ἀθηναίων ἀσυμφανῶς ξυνετέτατο.* At interpretes recentiores adeo incogitantes fuerunt, ut non interrogarent, quare Plutus antea coecus tunc temperis visum recepiat a poetaingeretur. Sed quid haec sibi velint, si me secutus fueris altius rem quaeaturum, facile senties.

Etenim quum in confessis sit, Aristophanem in fabulis componendis altius et dignius consilium executum esse⁷⁾, ut non solum hominum privatorum vitia insectaretur, sed etiam magistratus corrigeret et reipublicae civiumque salutem consulere, aliquid simile sibi propeposuisse, quum Plutum faceret, per se iam credibile est. Iam si alicubi Aristophanes Graecitatis et morum magister, vitiorum et perniciem publicam exactor, ἀλεξίκακος τῆς πατρίδος καθαρτής, quem se esse ipse discrete dicit (Vespp. 1080), is apparet in Pluto.

Thucydides⁸⁾ egregie significavit, Graecam nationem ingenio et moribus multifarie diversam in duas partes primarias dividi posse ubique sibi adversarias, Iones et Doros, qui cum in bello Peloponnesiaco, tum hoc finito magis magisque sibi adversabantur, et non solum vitam et mores maiorum, sed etiam civitatum formas mutarunt. Recentiores hanc Graecae nationis diversitatem nomine *Ioniæ* et *Doriæ* signarunt, illi Athenas, huic Spartam sedem tribuentes. Spartani si Atheniensibus comparantur, sunt severi, duri, simplices et paucorum dominatus cultores; Athenienses contra leves, inconstantes, hilares, mobiles, reipublicae et libertatis amantissimi. Eaque varietas ita in utriusque gentis ingenio posita est, ut etiam vita, mores, artes, poësis, architectura, adeoque victus et valetus

⁷⁾ Sueton. de Nubb. p. 20, 25 et al.

⁸⁾ lib. II, c. 37.

pariter differrent. Bello Peloponnesiaco confecto atriusque gentis partes omnem Graeciam vexabant, nec facile urbs inveniri potuit, quae non tumultu ab illis excitate perturbaretur. Imperium tyrannorum crudele et triste diu lugebant Athenienses⁹⁾, nec fautores Spartanorum (Λακωνίζοντες Xen. Hist. Graec.), quibus omnes Graeciae urbes refertae erant, desierunt seditionibus perpetuis patrios mores convertere, ut, quanto odii civibus bonis fuerint Lacedaemonii, vix dici possit¹⁰⁾. Quo tempore Aristophanes patriae amans et morum peregrinorum osor acerrimus quum, quae scribere voluisset, vetaretur, nihil omnino fabularum condidit. Nam lege Lamachi¹¹⁾, qui erat de trigintaviris, Ol. XCIV, 1 (= 404 a. Ch. u.) denuo vetitum est, ut ne quis Comicoꝝ de rebus publicis mentionem faceret in scena, neve homines nominatim castigaret. Exactis tandem tyrannia et antiqua reipublicae forma ac libertate per Thrasymbulum et exules feliciter recuperata, quum boni (etiam tunc enim multi Lacedaemoniis favere pergebant) liberatorum famam celebrarent et laetarentur de nova libertate, de muris et claudibus restructis¹²⁾, tunc demum Aristophanes ad pristinam consuetudinem vitia reipublicae insectandi et corrigendi rediit. Nam cum ceteris trigintavirorum institutis etiam Lamachi legem aut antiquatam esse, aut sua sponte abolevisse, fabula, quae inscribitur Ecclesiazusae, certissimo documento est. Ecclesiazusae legi isti, cuiuscunque fuit, totas adversari; inter omnes

⁹⁾ Lysias Epitaph. ὡς ἄξιον ἦν ἐκτὸς τοῦ τάφου (ubi sepulti erant, qui Thrasymbulo duce Atheniensibus libertatem vindicaverant.) τότε κείρασθαι τῇ Ἑλλάδι καὶ κινθῆσαι τοὺς ἐνθάδε κειμένους, ὡς ξυγκαταδικτομένης τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας τῇ τούτων ἀρετῇ.

¹⁰⁾ Xenoph. Hist. Gr. p. 295 ed. Steph. τίς γὰρ ἦδη αὐτοῖς (Λακεδαιμονίοις) καταλείπειται εὐμενῆς; οὐκ Ἀργείοι μὲν αἰεὶ ποτὲ δουρατῆς αὐτοῖς ἑπάροχουσιν; ἀντὶ γὰρ ἐλευθερίας δικλῆν αὐτοῖς δουλίαν παρεσχέασιν κ. λ.

¹¹⁾ cfr. Schoell, Gesch. der Griech. Lit. übers. von Schwarze. Berlin 1828. B. I, p. 293. Ritter. dissert. de Pluto p. 34 sq. qui copiose docet, nullam legem tempore Pluti posterioris Comici inimicam fuisse.

¹²⁾ Lysias l. l. καὶ γὰρ τοὶ καὶ μεγάλην ἀντὶ μικρῆς ἀπέδειξαν τῇ πόλει, ὁμοιοῦσαν δὲ ἀντὶ στασιαζούσης ἀπέφηναν, τείχη δὲ ἀντὶ τῶν καθηρημένων ἀνίστησαν. ἐκείνοι μὲν εὖν διὰ τοῦς ἐν Πικραῖσι μινδύουσις ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται.

constat¹²⁾; impugnant enim cum rempublicam Platoniam, tum rerum novarum studiosos, nec minus, quam priores fabulae, refertae sunt irrisionibus hominum illius aevi, ut Agyrrhii, Neclididis, Aristylli, de quibus, quum in Pluto quoque irrisi sint, occasio dicendi se nobis offeret in capite altero.

Athenienses vero quamvis liberati essent et ad maiorum instituta revocati, multi tamen superfuerunt, qui, dum aut servituti iam adsuefacti, aut lucri causa Lacedaemoniis faverent, quid reipublicae commodo esset, non curabant¹⁴⁾. Ceterarum urbium cives pariter animati. Iam has Atheniensium insidias ut coerceret et cives ad meliores mores reduceret, composuit Aristophanes Ecclesiazusas et denuo edendam curavit Plutum. Atque nunc eo perducta est disputatio, ut, quid de consilio, quo Plutus edita sit, sentiam, libere effari mihi liceat.

Aristophanes Plutum, quam habemus, eo consilio docuit, ut, quum sibi persuasum haberet, gloriam ac potentiam Atheniensium reviviscere non posse, nec stare, nisi civitas omnium rerum abundantia gauderet et cives mores patrios custodirent, hos a rerum novarum studio, quo capti multi Lacedaemonios sequebantur, et ab affectatione morum Spartanorum sive, ut uno verbo dicam, a Dorismo revocaret¹⁵⁾.

Videamus nunc singula.

Ac primum omnium quis est, quin viderit, in Pluto duo illa, quae sibi repugnent opposita, *paupertatis sordes* esse et

¹²⁾ et nuper monuit Ritter l. l. p. 84 seq.

¹⁴⁾ Testes sunt Lysias l. l. τῆς μὲν ἀντιῶν ἐλευθερίας καὶ τοῖς βουλομένοις δουλεύειν μετέδοσαν. Isocrates Areopag. c. 25 p. 150 ed. Cor. καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν. ἢ πάντες ἐπιτιμῶσιν, ἢ παραβάσωμεν αὐτήν, μὴ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ φηθείσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα καταστάσαν, οὐδεὶς ὅς τις οὐκ ἂν διοικίητον εἶναι νομίσαιεν. coll. c. 27. Aristoph. Ecclesiaz. 790 sq. (ed. Dind.). Xenoph. Histor. Graec. lib. III sq.

¹⁵⁾ Extremum hoc Plutus commune habet cum Ecclesiazusis, atque simili consilio Niocharem Lacones docuisse, quum una cum Aristophane de palma certaret, verisimile est. Ecclesiazusae imprimis spectant ad partes istius aevi seditiosas, cf. v. 829 sq. 841 sq. 806, ubi homo introducitur, qui neque vim magistratum nec leges timet, qui plebiscita vituperat et civitati aliquid offerendam negat; nihilominus, quia reipublicae sic visum sit, parcendum esse dicit, simulatque audit, secundum plebiscitum sumtu publico coenam civibus parari.

divitiarum splendorem h. e. Spartam et Athenas; ut Penia recte gloriatur se esse virorum fortunae nutricem (658), Plauti partes agentes Athenarum florem recuperari non posse opinantur, nisi Penia cum suis (h. e. Spartam) expellerentur (450). Ubique enim poeta nos commensaficit, Spartanos indignos esse, qui Atheniensium vice fungantur.

Chorus, qui actionis fabulae comes introducitur, totus ad irrisionem Spartanorum factus est. Constat enim e acerbis incultis et sordidis, qui crassis baculis ianisi incedunt. Ergo toti externa specie Lacedaemones. Tales enim morum et vitae Lacedaemoniorum imitatores iam descripsit Avv. 1282 (Inv.):

*ἐλακωνομόνον ἕπαντες ἄνθρωποι τότε,
ἐκόμον, ἐπέινων, ἐρήσαν, ἰσακράτουν,
στυγάλι' ἐφόρουν.*

ubi scholiastae ad *ἰσακράτουν* recte notant: *ὡς πένητα*¹⁶⁾, et ad *στυγάλι' ἐφόρουν*: *ἐφόρουν γὰρ βαρείας βακτηρίας οἱ Λακωνεῖς*. Senes chori in Pluto baculis iniussos incessisse, apparet ex v. 271

*μῶν ἀξιοῖς φενακίσας ἡμᾶς ἀκαλλαγῆνας
ἀζήμους, καὶ ταῦτ' ἐμοῦ βακτηρίαν ἔχοντος.*

Si verum esset, quod scholiasta ad hunc versum dicit, omnes senes Athenienses duobus in baculis nisos incessisse, Aristophanes certe in Avv. l. l. mores Lacedaemonios aliter significasset. Quocirca Athenienses illam senum cohortem primo adpectu *ὡς λακωνομανοῦντας* riserunt, non ob sordes et rusticitatem. Quantum enim Athenienses, morum peregrinorum affectatores, a patriae amore desciverint, vel inde patet, quod Aristophanes deum adeo fecit dicentem, patriam esse, ubi bene sit v. 1148.

Plutus ipse v. 80, 84 etc. vestitu et tota externa specie Lacedaemonius est. Quo ingeniose poeta significare voluit, Plutum illuc usque Lacedaemonios secutum esse, quos nunc, quum visum recepisset, relinquat, ad Athenienses, quibus optior esset,

¹⁶⁾ Significantius G. Suerena de Nubb. pag. 69. „In den Vögeln v. 1282 drückt er durch *ἰσακράτουν* den Inbegriff einer harten und im Aesern vernachlässigten Lebensart aus.“

rediturus. Qui quaeso fieri potuit, ut Plutum divitiarum praesidem, quem quisque sibi fingere solet lautum et magnificum, poeta introduceret sordidum et miserum, nisi a Lacedaemoniis venientem significare voluisset?

Non desunt personae singulae ad irridendos Lacedaemonios propositae. Unam de illis esse Patroclum, quem v. 84 se non lavisse dicit, ex quo natum sit, cum scholiasta¹⁷⁾ ad hunc versum iam recte animadvertit Berglerus. Quin etiam in exclamatione εὖ ἄμαρτε, qua Chreorylus utitur 551 et 869, Dominus notatur Lacedaemoniis familiaris.

Cavillationem merum Spartanorum eo quoque contineri puto, quod toties furta eaque callide facta sale comico perstringit. Lacedaemoniis quippe furtum, si quidem clam et astute factum esset, impune erat. Furta et alias ab Aristophane passim notari non ignoro, sed neque tam frequenter alias hoc fit, neque cum totius fabulae nexu tam arte coniunctum deprehenditur. Huc iam pertinet sententia v. 561, furari decerum esse, dummodo contigerit latere, et quod Mercurius v. 1126 gloriatur, se fecisse, ut Cario lateret dominum, quoties aliquid furatus esset. Imprimis vero personae Carionis et Mercurii hanc in finem factae esse videntur.

Mercurius v. 1150 se commendat portae custodem, qui fures arceat, cui statim opponitur ἀγοραῖος (mercaturae tutor); hic enim Atheniensis, ille Spartanus. Pariter v. 1154 sq. Ἐμῆς δόλοσ̄ opponitur τῷ ἡγεμονίῳ, unde colligi potest, hanc fabulam ita conditam esse, ut Athenienses ad se ab Lacedaemoniis revocaret, id quod apud hos versus iam acute vidit Palmerius, Hemsterbusio frustra adversante. Quum enim Mercurius illo respectu habito proprie diceretur πομπός, non ἡγεμόνιος, quoad memini, veri quidem est simillimum, Mercurio ibi de consilio tributum esse hoc epitheton, ut Athenienses animadvertentur, quippe qui passi essent sibi principatum (ἡγεμονίαν) eripi ab Lacedaemoniis. Aristophanes pietatis et integritatis cultor non ausus esset, Mercurium furibus factorem, ausurientem et fame-

¹⁷⁾ εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμόνων βίαν ἐπιτόντων.

licum introducere, quod iam Spanthemium ¹⁵⁾ offendit, nisi tale quid sub eius persona lateret.

Si Carionem ubivis rapiendi cupidum poeta finxit, qui domino panis frustam raptum iret 316, et mulierculae dormienti calliditate perfecto Lacone digna, in templo etiam ollam pulis plenam exhauriret 686 sq., significare fortasse voluit, mores Spartanos servis aptiores esse, quam hominibus ingenuis et liberis.

Imo sacerdos fur introducit v. 676, qui sacrificii reliquias clam in sacco condit.

Interdum Spartanorum irrisio paullo tectius indicatur, ut v. 878 sq. ubi Blepsidemus auspicatus, Chremylum furti reum fore, quum eius condemnationem per imaginem significare vellet, picturam Heraclidarum elegit, qui extorres Athenas venerant, supplicum habitu ac ritu ad aram Iovis provoluti. Nonne his quasi indicat, indignum esse, quod Athenienses ferreat Spartanos dominos, quorum proavos supplices tuiti essent. Multa praeterea Pluto insunt, quae huc trahi possint. Nam, ut unum hoc obiter tangam, adolescentuli quoque mores, quos v. 1074 prodit, non abhorrent ab usu Spartanorum, quum Chremylo seni vetulam ipsius amicam tentanti dicit: ἐγὼ περὶ ταύτης οὐ μαχοῦμαι σοι, αἰσχυρόμενος τὴν ἡλικίαν τῆν σὴν, ἐπεὶ οὐκ ἄν ποτ' ἄλλω ἐπίτροπον ποιῶν.

Saeptissime Platum mihi legenti in memoriam rediit Thra-sybuli oratio, qua apud Xenoph. Hellen. II, 4 cives interrogat, postquam Athenas liberavit: ἀλλ' ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ εἰσεθε μέγα φρονητέον εἶναι; πῶς; οἶ γε, ὅσπερ οἱ τοὺς δάπαντας κύνας κλοῖᾳ δῆσαντες παραδιδόασιν, οὕτω πάντινοι ὑμᾶς παραδόντες τῷ ἡδικημένῳ τούτῳ δήμῳ ὄχονται ἀκίοντες.

Porro Aristophanes docere voluit, *gloriam Atheniensium reflorescere non posse, nisi denuo respublica ditesceret.* Platus enim restituitur reipublicae causa, non Chremyli gratis, ut quidam putabant; nec manet apud Chremylum, sed solenni pompa ducitur in arcem, ubi antea fuit aerarium. Adparatione pompae tota extrema fabula occupata est, quae fabulam claudit

¹⁵⁾ Spanhem. ad v. 1161.

dignissima. Quare Plutæ, oculorum acie reflecta salutatum se non convertit ad Chremylum, nec ad alium privatum hominem, sed ad totam Atticam v. 767 sq., quae verba imprimis idonea sunt ad poëtae consilium illustrandum:

καὶ προσκυνῶ γε πρώτα μὲν τὸν Ἥλιον,
 ἔπειτα σεμνῆς Παλλάδος κλεινὸν πέδον,
 χῶραν τε πᾶσαν Κέρκερος, ἧ μ' ἰδέξατο.
 αἰσχύνομαι δὲ τὰς ἑμευτοῦ ξυμπορίας, 770
 οἷοις ἄρ' ἀνθρώποις συνὼν ἰλάνθανον·
 τοὺς ἀξίους δὲ τῆς ἡμῆς ὀκλήσας
 ἔφευγον, εἰδῶς οὐδέν, ὃ τλήμων ἐγώ.
 ὡς οὐδ' ἐκεῖν' ἄρ', οὐδὲ ταῦτ' ὀρθῶς ἴδραν·
 ἀλλ' αὐτὰ πάντα πάλιν ἀναστρέψας ἐγὼ 775
 δεῖξω τολοικὸν πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι
 ἄκων ἑμευτὸν τοῖς πονηροῖς ἐνεβίδουν.

Fac te haec audire quasi Atheniensem, qui Spartanorum duritiam et divitiis insuetis auctam cupidinem Graecos ceteros spoliandi, et quanto omnibus hac de causa odio fuerint, bene noverit, nec tibi difficile erit intellectu, improbos (πονηρούς), apud quos se fuisse deum pudet, et a quibus Athenienses, temere a se relictos, revisere gaudet, Spartanos esse.

Quos Plutus se suaque consuetudine digniores dicit v. 772, illos se esse cum voluptate Athenienses intellexerunt. Non minus iucundum esse debebat, quod Plutum dicentem audiverunt, eum invitum apud alium populum fuisse v. 777. Id vero est illud, in quo totius fabulae cardo vertitur: nimirum *Plutus, quamdiu secutus est Spartanos, caecus fuit, postquam visum recepit, se ipsum recepit ad Athenienses longe digniores.*

Huc accedit, quod poëta tam saepe significat, quot comoda reipublicae Pluto adiutore parentur: v. 172 τὰς τριήρεις οὐδ' οὐ πληροῖς; 181 τὰ δὲ πράγματα' οὐχὶ διὰ σὲ πάντα πράττειται; 184 κρατοῦσι γοῦν πάν τοῖς πολεμίοις ἐκαστοὶ ἐφ' οἷς ἂν οὕτος (ὁ Πλοῦτος) ἐπικαθέξεται μόνος. Quanquam singulas locutiones, ut iam dixi, non adeo urserim; quum non pauciores in contrariam partem trahi possint. At sycophantiae verba, quae Plutum perniciem reipublicae habet v. 945, ex ingenio lo-

quentis sumenda esse et contrarium indicare, vix opus est, ut moneam. Sunt enim sycophantae. Pariter se res habet cum aliis lepide dictis, quibus paupertas se frustra commendat, et quae iusto vehementius premuntur. Iudicium enim de tota fabula eiusque fine non dependet ab singulis verbis, sed ab actionum nexu et eventu.

Victoriis de Persarum copiis reportatis, Athenienses Victoriæ deae alas circumciderunt (*ὡς ἡ ἑστρατός*), ne in posterum transfugere posset ad alium populum. Melius fuit, Pluto deo, quem Rhodii alatum sinxerunt¹⁹⁾, alarum remigium praescare, quippe quo non solum Victoria, sed, ut poeta dicit, Iuppiter ipse sit inferior. Quamdiu Athenienses divitiis bello Persico comparatis pollebant, ab omnibus Graeciae urbibus principes habebantur; tum vero Lacedaemoniis victoribus, tyrannorum imperio pressi et divitiis privati, gloriam et potentiam cessarant, nec ab ulla Graeciae urbe colebantur. Quod quam sensit, iure quidem rei familiari melius consulendum putabant, at multi ratione inhonesta ac turpi ad priorem felicitatem emulabantur, quos poeta in hac fabula acerbè monitos voluit. Atque hoc quamvis secundarium fuerit poetae consilium, eo tamen magna pars fabulae occupatur, indidemque factam est, ut omnes hoc unum tenerent et, quod maius esset, praestarent²⁰⁾. In his enim versatur officium poetae, in reliquis, quae poseos floribus quasi redimita eo suaviora esse debebant, manus morum magistri²¹⁾; utrique satisfaciendum erat, nisi

¹⁹⁾ Philostr. Icon. II. *ἑφ' ἑστρατός τῇ ἀεροκόλῃ καὶ ὁ θαλαμὸς ὁ Πλούτωνος γέγραπται δὲ πτηνός μὲν ὢν κ. λ.*

²⁰⁾ Saepe vitia eorum, qui subito divites facti sunt via illicita et turpi, exagitat: sic v. 340. Blepsidemus miratur, quod Chremylus, postquam dives evasit, amicorum adhuc memoret sit; sic 567 poeta monet, rhotores bonos esse, quamdiu egeni sint; sic 837 tangit amicorum fugam in rebus dubiis; sic introducit amicum deceptum, amicum deceptum, sacerdotem et deum deceptos, qui omnes miseriorum originem in sorte nimiarum divitiarum conflata ponunt.

²¹⁾ Rectissime igitur se habet, quod G. Suevora, vir summe venerabilis, per literas mihi significavit rogatus, Plutum ut ceteras Aristophanis fabulas ad mores Atheniensium et republicam corrigendam factam esse, quamquam consilium illud singulare viro summo, tempus Plutis prioris respicienti, persuadere non potui. Non Lacedaemonias poetae

IN ARISTOPHANIS PLUTUM. CDLXIII

ieiunus ac morosus vitiorum exactor haberi voluisset, quem tantum aberat ut cum voluptate Athenienses audivissent, ut cum indignatione explosissent. Kusteri igitur Grammaticum p. XIII. Lips. p. XXXIII, qui opinatus est, *Πλοῦτον νεωτερί-ζων κατὰ τὸ πλάσμα*, communi ceterorum errore teneri, vix erit, qui noget.

Ceteram quae hucusque de fabulae consilio disputavi, ex aliqua parte iam docuerunt, Plutum esse posteriorem eamque ab antiquae comoediae ingenio neutiquam abhorreere.

Cap. II.

Aristophanis Plutum, quae superest, esse posteriorem et eam annumerandam comoediae antiquae.

Interpretum alii quum viderent, homines quosdam in Plato nominatim illusos, quippe quod contra legem Lamachi fieret ante Plutum alteram latam ²³⁾, deinde res commemorari, quae

spectasse putat, sed civium classem v. 30 significatam, quae poëtae, ut civitati perniciousa, ubivis fuerit odiosissima, a qua divitiae infusa paratas ad alteram, ad *γυμνασιόν*, quibus ubique bene cupiasset, et per hos in reipublicae usum converterentur.

²³⁾ Aristophanes Plutum bis edidit; primo Ol. XCII, 4., Diocle archonte, iterum viginti annis post, Ol. XCVII, 4., Antipatro archonte. Tempus autumnale sive Dionysia *κατ' ἄγρον* indicari mihi videntur v. 283 et 1126 (1129). Utramque fabulam ipse docuit, ut testantur schol. ad v. 173 et Anonymus in argumento fabulae, cuius verba Fischerus in contrariam partem interpretatus est, quasi Plutum secundam poëta per filiam Ararotem docuisset. Quae quum et Hemsterhusium decipiunt, breviter hic illustrabo: *καταναίων δὲ διδάξας τὴν κακοφροδίαν τούτην ἐκ τῆς ἰδίᾳ ἐνόματι καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐστῆσαι Ἀραρότα [δὲ] αὐτῆς] τοῖς θανάτοις βουλόμενος, τὰ ἐπόλοικα δὲ τοῦ δὲ ἐκείνου καθ' ἑαυτὸν καὶ Αἰολοσίωνα. h. e. „Quum Plutum posteriorem sub suo nomine docuisset et filiam Ararotem spectatoribus commendare vellet, duas reliquas fabulas Cecatum et Αἰολοσίωνα per eum docuit.“ Nam verba *δὲ αὐτῆς* aut universam spectant ad *κακοφροδίαν*, aut spuria sunt, nisi vis, ut totum sibi repugnet. Hemsterhusius vero temere coniecit τὰ ἐπόλοικα esse librarii, quom trœduisset, eadem iterare, quae cetera argumenta iam tractassent, et valore τὰ *λοικά αἰωνίως*. Extremas fabulas his verbis significari, quid attinet dicere?*

tempori secundae editionis fabulae convenirent, miram in haec inciderunt opinionem, Platum superstitem neque priorem esse, neque posteriorem, sed ex utraque a grammatico nescio quae consarcinata²³⁾; alii cum scholiastis Platum nostram priorem habuerunt, in quam ex posteriore nonnulla translata essent. Huic opinioni non feliciter adversatus est Spanhemius²⁴⁾, indigesta doctrinae copia magnus, opinatus, homines in Plato nominatim castigatos iam obiisse, quum fabula denuo ederetur. Eos nondum obiisse tunc temporis, ex Ecclesiazusis discere potuit, ubi eorundem nominum homines sale comico perfricatur. Sed tota haec quaestio absolvi nequit, nisi, quae veteres et recentiores Pluti utriusque esse opinati sint, ante audiverimus.

Hic vero distinguendos esse censeo criticos veteres et recentiores; hi enim haud raro ad duplicem fabulae editionem confugiunt, ubi, quomodo difficultatibus implicitos se expediant nescii, aliquid tamen dicere malunt, quam prudenter tacere. Videamus singula.

Quos versus ex Pluto posteriore veteres vocant, eosdem in ea fabula, quae ad nos pervenit, adhuc reperimus integros, quos autem ex priore laudant, frustra quaerimus.

Athenaeus IX, p. 368 D. ex Pluto posteriore laudat: οἱμοὶ δὲ καλῆς ἦν ἐγὼ κατήσθιον, qui versus apud nos est 1125. Scholiasta Venetus ad Hom. Iliad. ψ. 361 παρ' Ἀριστοφάνει, inquit, ἐν Πλούτῳ δευτέρῳ· ἵνα τοῦμὸν ἰμάτιον φορῶν μνηστῆρό μου, qui est versus 988. Eustathius duplicem Pluti editionem ignoravit, universae enim citare solet παρὰ Κωμικῶν vel παρ' Ἀριστοφάνει.

At quod scholiasta ad Aristoph. Rann. v. 1125 (1120 Dind.) disertis verbis affirmat legi ἐν Πλούτῳ πρώτῳ· „τῶν λαμπρότερον τε πλείστον αἰτίαν τοῖς ὑστάτοις κλαυσιῶν“, id frustra in

²³⁾ Huius opinionis auctor est L. Kusterus; eidem se addiderunt Bruck. in not. ad v. 115 et alii, quorum somnia typis denno excudi iussit Bekker. ad Plut. 115.

²⁴⁾ Felicius utramque opinionem refutavit Ritterus in dissert. de Aristoph. Plut. p. 49 sq. Unde, quae mecum faciunt, hic in notis posui.

.IN ARISTOPHANIS PLUTUM. CDLXV

nostra fabula investigatur, immo ne locus quidem reperiri poterit, cui haec verba accommodentur ²⁵⁾. Vix enim alius esse hic versus potest, quam tetrameter iamb. catal., sic reponendus:

*τῶν λαμπαδηφόρων τε πλείστον αἰτίαν πλατείων
τοῖς ὑστάτοις.*

quo metri genere Cario et Chorus confabulantes utuntur a v. 258—317. Hinc colligi potest, priorem Plutum ab posteriore prorsus diversam fuisse, et in illa fabulae parte ab alii personis alias res actas esse.

Huc denique referendus est Anonymus in argum. huius fabulae supra vocatus, qui, quum diceret, hanc fabulam sub Antipatro archonte editam esse, alteram editionem se habere putabat, quia prima viginti annis ante Antipatrum data esset.

Secundo loco testimonia scholiorum Pluto adscriptorum colloco haud raro discrepantia. Ac primum constat, scholia, quibus Aristophanis comediae explicantur, variis temporibus a variis auctoribus confecta et undequaque congesta non omnia parem fidem mereri. Antequam igitur ea, quae de Pluto utraque habent, iudicare possimus, scire debemus et explorare, quid scholiastae ipsi de hac re exploratum et compertum aut habuerint, aut habere potuerint, aut denique se habere ipsi professi sint.

Iam nobilissimus scholiasta (cod. Paris.), historicae doctrinae plenus, in hac re ita ambiguus est et anceps, ut eius verba manifeste prodant, eum ignorasse, utrum Plutus, quae existet, sit prior an posterior. Haec sunt eius verba ad v. 178: *ὁ γὰρ δὲ ἐκ τοῦ ἐν δευτέρῳ φέρεσθαι, ὃς ἑκατὸς εἰδιόχθη ὑπ'*

²⁵⁾ Ritterus l. I. p. 53 putat haec verba potuisse inesse colloquio Chremyli et Blepsidemii cum Penia. Quum vero illud colloquium constet trimetris iamb., qui deinde a versibus anapaesticis excipiuntur, haec vero verba neque trimetrum iamb. neque tetrametrum anapaest. efficere possint, non video quomodo illi colloquio inculcari possint. Quod de sensu dicit, nimis alte repetitum est; vult enim: Paupertatem vituperari, quod, cum homines victu privaret, causa esset, ut multi in certamine tardius currantes (*τῶν λαμπαδηφόρων ὑστάτοις*) afficerent verberibus (*πλατείας*). Quasi saginati celeritate pedum vincerent macilentos, vel divites egenos.

αὐτοῦ εἰσοσιῶ ἔτι ὕστερον, εἰ μὴ, ὅπως εἰσός, ἐκ τοῦ δευτέρου τοῦτο μετῆνεται. ἐκὼ γὰρ ὀρθῶς ἔχει. Etenim si scivisset, ultra Plutus, quam interpretabatur, esset, certe dixisset, aut τοῦτο δὲ ἐκ δευτέρου, aut ἐκ πρώτου.

Certius scholiasta apud v. 1147 (Dind.) de verbis εἰ ἐὸ Φυλὴν κατέλαβες notat: τοῦτο οὖν ἔοικέ τις ἐκ τοῦ δευτέρου Πλούτου μετανεγκῶν ἐνθάδε, ἀλιγορῆσαι τῆς ἀλογίας ταύτης, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ ποιητῆς ὕστερον ἐνθεῖναι ἀπὸ τῶν συνθηκῶν τῶν Ἀθήνησι γενομένων πρὸς τοὺς καταλαβόντας. Is quidem Plutum iudicavit esse priorem, in quam aliquis inepte hunc versum intulisset, nisi, id quod praeferre videtur, poeta ipse haec postea temporis causa adscripisset.

Sui confidentior apparet scholiasta Iunt. ad v. 115, qui diserte ex Pluto altera pro versu isto alium profert hunc:

τῆς συμφορᾶς ταύτης σε παύσειν, ἣς ἔχει.

in quibus verbis alii euphemismum, alii μείωσιν, plurimi saltem plus elegantiae deprehendere sibi videntur, quam in iis, quae nunc textus habet; cum tamen, sive metrum sive sensum spectas, ille versus eo, quem nunc textus repraesentat, sit ita inferior, ut, si quidem perfectiora alteri manus debentur, versus a scholiasta venditus rectius tribueretur Pluto priori. Equidem sic iudico: Quum scholiorum auctores unam tantum editionem Pluti haberent eamque priorem esse putarent, deinde quum alias versus pauci ex Pluto excerpti circumferrentur, versum hunc, quem in exemplaribus suis non reperiebant, posterioris esse opinari debebant ²⁶).

Audiendus porro scholiasta Iunt. ad v. 119, qui hunc versum omnium Pluti facile difficillimum in editione altera mutatum esse testatur his verbis: μετακποίηται δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῷ δευτέρῳ. Melius certe fuit, si dixisset, quomodo mutatus esset; quod quum omitteret, vereor, ne vana iactaverit somnia.

Restat denique incerta scholiantae notitia v. 515 ad verba Ἀηοῦς καρπὸν θερίσασθαι adscripta: ἤδη τὸ ἔπος τοῦτο τῆς

²⁶) Quae difficultas a scholiasta, alias de hac re incerto, moveri possit, non video; difficultatem tamen quandam hic loci esse, dicit Ritter. l. l. p. 53, quam, etsi profectus sit, convellere obitus est.

IN ARISTOPHANIS PLUTUM. CDLXVII

μείζους κωμωδίας ὄζει, quibus dicere voluit, locutionem illam sumptam esse ex Pluto posteriore, qui aliquid saperet mediae comoediae. Etiam si vox *Δηώ* pro *Δημήτηρ* alias ab Aristophane non usurpetur ²⁷⁾, antiqua tamen est, et quamvis Homero recentior, ut Hermannus docet praefat. ad Hymn. p. CL, aetati Aristophanis tamen usitata, ut scholiastam nihil aliud offendere posset, quam grandior et tumidior locutio, ut recte vidit Meinek. Quaest. II, p. 4.

Quae hucusque de scholiastarum testimoniis disserui, ea docent, illos, quamvis utramque Pluti editionem non haberent, neque scirent, quomodo altera a prima differret, Plutam superstitem priorem habuisse.

Transeat nunc ad interpretes recentiores, quos saepe locos difficiles et res intricatas, ne solliciti sint, vides relinquere aut breviter tacta deponere, ut doctum nescio quid de utraque Pluto dicant, quod rem ipsis non melius callentes obstupesciat eisque silentium iubeat. Quanta horum virorum coniecturis fides haberi possit, vix opus est, ut moneam. Scilicet fons eiusmodi sapientiae suum cuique est ingenium. Iam his se non comitem adiunxit, sed dux praeivit Hemsterhusius, vir alioquin ingeniosus et doctrinae verae plenus.

Bergerum quidem, qui praeter ceteros Aristophanis fabulas diligenter legit, hic pluribus notare nolui, quod apud v. 1060 dicit, *inde patere, hanc comoediam proxime accedere ad novam*, quam haud scio an ignoraverit, quo tempore comoedia coepta sit nova vocari.

Hemsterhusius in diiudicanda lectionis varietate ad v. 577 (ed. m.), ubi in nonnullis libris *γνώμῃς* exhibetur pro *λήμῃς*, illud putat in Pluto priore fuisse, quia difficile sit constituere, utrum ab Aristophane profectum fuerit. Equidem arbitror, quia *γνώμῃς* *λημῶν* metaphora dura sit et inepta, Aristophanem nunquam sic scripsisse. Eadem levitate suspicatur ad v. 656 vocabulum *θυλήματα*, quod scholiasta pro varietate lectionis notavit, Pluti posterioris esse. Magis sibi temperat in nota ad

²⁷⁾ Id imprimis urget Ritter. l. l. p. 51. Occurrit *Δηώ* iam in Hymn. in Cer. 47. 211.

v. 768, ubi duplicem lectionem κλεινὸν πέδον et κλεινὴν πόλιν obscure innuit, ex duplici fabulae editione originem duxisse, quanquam non ausus est indicare, ultra posterioris fuerit. Fischerus vero, unde nescio, pro certo affirmat, in priore fuisse πέδον, in posteriore πόλιν, quia illud obscurius dictum fuisse sensisset poeta. Similiter in perpendenda lectionis varietate ad duplicem fabulae editionem provocat ap. v. 159 et 521, coniciens primo loco editionem priorem pro ὀνόματι aliud vocabulum habuisse, secundo vero loco scriptum fuisse παρ' ἀρίστων ἀνδραποδιστῶν pro κλειστῶν ἀνδραποδιστῶν. Audacius rem gerit ad v. 821 sq., a quo usque fere ad finem fabulae in libris manuscriptis mira personarum variatio deprehenditur, ut alii, quae servus habet, domino tribuant, et contra. Quam personarum summutationem Hemsterhusius duplici fabulae editioni debere putat, ac si unquam poeta ingenuus ita inepte mores et orationem personarum fingere potuisset, ut, quae nunc servo tribuerit, nonnullis annis post domino commodiora essent. Huc denique et pertinet, quod totum versum 1187 sacerdoti tribuit et monet, Plati posterioris esse. Hemsterhusius igitur Plotum indicavit esse priorem, et *utriusque editionis discrimen in eo deprehendisse sibi videbatur, ut hic illic verbum aptius poneretur pro obscure aut ambigue dicto.*

Maiores turbas inter criticos civit versus 812. Hic enim non solum Hemsterhusius, sed etiam Lambertus Bosius et Brunckius coniecerunt, in Pluto posteriore εἶπος, in priore ἰσνός fuisse, quod vocabulum Bentleius quoque, Vir Summus, probavit, quasi Aristophanes dixisset: *muscipulam esse eburneam factam.* Hoc ex eburnea porta somnium a Kustero, Hemsterhusio et Brunckio probatum esse, recte quidem miratur C. Reisingius Coniect. p. 103; at duo isti versus, quorum alterum prioris, alterum posterioris Pluti esse, nobis persuadere vult Vir ingeniosissimus, non magis quam Bentleii coniectura per corneam portam exiisse multis videbuntur.

Haec ab aliis de Pluto priore et posteriore passim dicta quanti facienda sint, vel inde iudicari poterit, quod nemini investigare placuit, quid tandem discriminis inter utramque intercederet. Alteram vero editionem non solum versari in verbis

aliquot singulis et locutionibus quibusdam refingendis et emendandis, sed in tota fabula eiusque indole de integro novanda, quum aliunde edocti scimus, tum maxime ex iis manifestum est, quae a me de consilio, quo fabula scripta sit, disputata sunt. Ab illo autem consilio, quod indicavi, tempus Pluti prioris prorsus abhorrebat. Quocirca illis assentiri non possum, qui utriusque fabulae argumentum idem fuisse et in altera editione nihil nisi verba aut versus aliquot mutata esse putant²⁵). Deinde et hoc tenendum: Graecos easdem comoedias longiore temporis spatio praeterlapso iterum non audivisse, etiamsi placuissent, quia singula quaeque certo suo consilio, ut cives corrigeret et reipublicae prodesset, daretur, quod pluribus annis post, ubi aliae personae et alii rerum nexus essent, poëtae iisdem dramaticis nullo modo poterant secundo assequi. Quare Plutus posterior viginti annis post priorem edita ab illa non verbis singulis, sed tota differret, necesse fuit. *Sive nunc Plutus superstes est prior, sive posterior, alterutra tota est; posterioriorem esse, nunc ex consilio manifestum est, quo fabulam scriptam esse ostendi, nunc ex iis, quae deinceps disputaturus sum, apparebit clarius.*

Ac primum quidem fabula in omnibus partibus abundat indicia temporis, quo Plutus secundo prodit, nec quidquam continet, quod Pluti prioris tempori tantum conveniat. Nam illa argumentandi ratio, qua scholiastae et interpretes recentiores utuntur, Plutum priorem esse, in quam notitiae quaedam temporis serioris translatae sint, tum demum locum habere poterit, si cui contigerit, indicia temporis prioris Pluti preferre certa²⁶).

Plutum posteriorem prodit v. 1148, *μη μνησικακίης, εἰ δὲ Φαλήν κατάλαβες*, quam metaphoricam locutionem omnes consentiunt a victoria sumptam esse, quam reportaverunt Thra-

²⁵) Utriusque Pluti argumentum idem fuisse, Ritterus quoque comprobare conatus est.

²⁶) Quae in nostra fabula allusiones ad prioris editionis tempus invenisse sibi videtur Ritterus l. l. p. 70. ea sunt ita universae dicta, ut in quavis fabula paris argumenti similia facile invenias. Interea illa proposuit, ut doceret, utriusque fabulae simile argumentum fuisse, non ut inde evinceretur, Plutum superstitem esse priorem.

sybulus et exules de Trigintaviris. Illa vero pugna post primam Pluti editionem commissa, quum tempore Pluti posterioris ut recuperatae libertatis initium celebraretur et in omnium ore esset, huius locutionis ansam dedit. Eiusdem generis est, quod legimus v. 546 ὑμεῖς γ' ὅσπερ καὶ Θρασυβούλῳ Διονύσιον εἶνα ὁμοῖον (partē) h. e. „*vos res dissimillimas putatis inter se esse similes; nam sic etiam Dionysium crudelem Siciliae tyrannum putabitis similem esse Thrasybulo, qui nuper Atheniensibus libertatem restituit.*“ Hoc vero post primam Pluti editionem paucis annis ante alteram factum esse, satis compertum est. Adde, quod Dionysius tempore prioris Pluti nondum tyrannus iste atrox evaserat, qui post habitus est, quum fabula demum ederetur.

Homines, quos nominatim in Pluto poeta castigavit, tempore Pluti posterioris demum floruisse, prius, rebus male gestis, non innotuisse, satis perapicue potest ostendi.

His adnumerandus est Agyrrius, homo ignavus, at, quum subito dives factus esset, insolens, quem v. 176 διὰ Μελῶν πέρδεσθαι dicit. Eum esse Agyrrium, qui Thrasybulo duci in praefectura Lesbi successerit, partim iam recte viderant Meurs. Lect. Att. et Vales. ad Harpocrat. sub h. v., partim ex Ecclesiaz. v. 103. 184 apparet, quae fabula duobus vel tribus annis ante Plutum secundam edita est.

At Valcken. Diatrib. p. 293 merito notat Meursium, quod Agyrrium hunc nebulonem inter Archontes retulit. Ibidem et fons divitiarum Agyrrii significatur; redemerat enim triginta talentis quinquagesimam mercium, quae portum Athenarum invehentur.

Xenoph. Hist. Graec. p. 317 ed. Steph. mihi etsi tacitus ostendere videtur, cur Agyrrius iste ut homo timidus et ignavus a poeta castigari potuerit. Narrat enim l. l. Agyrrium, Thrasybulo ab Aspendiis in Asia interfecto, in Asiam missum esse, ut ducis occisi loco exercitui praeesset. In sequentibus vero eius nulla sit mentio; imo paullo post Iphicrates mittitur, qui strenuus et fortis laudatur³⁰⁾.

³⁰⁾ Ritterus l. l. bene animadvertit, Agyrrium illum esse, qui mercedem

Sic Aristyllus quoque, fellator sordidus, nusquam castigatur, nisi in Plut. 312 et Ecclesiaz. 674, et utroque loco in eandem partem. Ut enim homines ob divitias superbientes frequentiores fuerint, fellatores plures eiusdem nominis eodem tempore vixisse, vix est credibile; nisi forte putas, fellationem vitium gentilicium haberi posse. Ceterum sub Aristyllo videtur mihi Aristocles nescio quis latere, si quidem verum est, quod Eustath. p. 989, 49 tradit, Aristoclem ὑποκοριστικῶς sic dici.

Quae dixi magis adhuc pertinent ad Neoclidem rhetorem malignum et τὰ δημόσια κλέπτοντα, quem Plut. 661 sq. 712 sq. 742 et Ecclesiaz. 255 et 419 acerbe notat et in utraque fabula ab lippitudine significat. Quamvis Neoclidem hic apud historiae scriptores non occurrat, eum tamen verò suo nomine ab Aristophane signatum esse, credendum est; quia nomina ficta mores hominum, quibus dantur, significare solent. cf. Auctor. hypoth. Pluti. Quae cum ita sint, plures rhetores, quibus eadem vitia fuerint, eosque eiusdem nominis id temporis eodem oculorum morbo laborasse, quis credat?

Deinde Lais eiusque turpis amator Philonides (v. 179, 301.) argumento esse possunt, nos Plutum posteriorem habere. Iam scholiasta hac de re observat, ὅτι Ἀριστοφάνης οὐ λέγει σύμφωνον κατὰ τοὺς χρόνους. Putavit enim Plutum esse priorem, cuius tempore Lais quatuordecim annos nata esset, eandemque ob causam Athenaeus ²¹⁾ Naidem pro Laide substituere voluit, quam in amicis Philonidas fuisse, aliunde constaret. Quod aetatem Laidis attinet, ea quidem non admodum urgenda fuit, quum meretrices XIV annorum haud scio an Atheniensibus non displicerint; sed si poeta Laidem coram populo Atheniensi iocando significare voluit, necesse erat, ut esset iam omnibus nota (περιβόητος ἑταίρις). Omnes difficultates evanescent, si acceperis Plutum esse

eorum, qui populi concionem frequentarent, paulo ante Ecclesiazusas, Ol. XCVI, 4 datas, ad tres obolos augendo plebeculae sibi favorem concillasset, (cit. Boeckh. Haush. d. Ath. I, p. 247.) eumque inde notatum esse Eccles. 184 sq.

²¹⁾ Athen. XIII, 7. p. 592 (Cas.): μνημονεύει αὐτῆς (Ναίδος) καὶ Ἀριστοφάνης ἐν τῷ Γηροτάδῳ· μὴ ποτε δὲ καὶ ἐν τῷ Πλούτῳ, ἐν ᾧ λέγει· Ἐστὶ δὲ Λαίς κ. λ. γραιτίον Ναίς, καὶ οὐ Λαίς.

posteriorem, quippe quo tempore Laïs triginta quatuor annis nata esset et factis suis omnibus nota ²²).

De Pamphilo, qui v. 174 tangitur, mihi significanda sunt testimonia veterum, quae vulgo desiderantur. Occurrit enim ap. Xenoph. Hist. Graec. p. 818 infr., ubi Aeginam missus et a Gorgopa Lacedaemonio obsidione cinctus esse narratur, donec novis auxiliis contigisset eum liberare. Cur Aristophanes in eum invectus sit, scholiasta docet his Platonis Comici verbis: *καὶ νῆ Δι. εἰ Πάμφιλόν γε φαίης κλέπτειν τὰ κοινά, ἄμα δὲ συκοφάντην*. Cetera vide in not. ad v. 1.

Cum aetate Pluti prioris Philoxenum, cuius fragmenta Aristophanes v. 290 sq. imitatur, nullo modo poteris coniungere. Ille enim Cyclopem scripserat ad irridendum Dionysio maiori, de quo supra a me dictum est ²³). Multo minus adhuc dubitari potest de Timotheo illustri illius temporis duce, cuius nimiam aedificandi magnificentiam ridet v. 180. Iam de ceteris hominibus, quos nominatim cavillatur poeta, ut Philepsio 177, Dexinico 746 ²⁴), Pausone 602, parum quidem compertam habemus, quam tamen non soli, sed cum aliis coniuncti producantur, qui tempore Pluti secundae florebant, nec aliunde contrarium doceri possit, merito suspicari licet, eos eiusdem aetatis viros fuisse. Antequam alias notitias temporis prepono, personis nominatim castigatis addere debeo Persarum regem. Etenim si Aristophanes Carionem dicentem facit v. 170

μέγας δὲ βασιλεὺς οὐχὶ διὰ τοῦτον κομῆ;

quaeritur num haec irrisio in tempus Pluti posterioris verti possit. Huc proprie spectare, testatur Xenoph. Hist. Graec. III, p. 294, l. 10: *πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, δοῦς χρυσίον εἰς πενήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελύς κ-*

²²) Ritter. l. I. p. 20 sq. coll. 37. Laidis vitam copiose et docte exponit, idemque de nostro loco fert iudicium.

²³) Accuratius de Philoxeno agit Ritter. p. 19 sq. Docet Cyclopem scriptum esse circa Ol. XCV.

²⁴) Iste enim Dexinicus in theatro cum audiret ficus aridas spargi, subito surrexit, ut earum aliquid sibi arriperet. Ergo praesens castigatur, ut Nubb. 1093 *τὸυτοῖ, καὶ τὸν κομήτην τὸυτοῖ*. Rann. 297. 307.

IN ARISTOPHANIS PLUTUM. CDLXXIII

ῥᾶσθαι, πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα, δίδοναι τοῖς προσσηκόν-
 σιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐφ' ὅτι πόλεμον ἐξοίσειν πρὸς Λακεδαιμο-
 νίους. ἐκείνος δὲ ἑλλάν διδάσκει ἐν Θήβαις μὲν Ἀνδροκλείδα τε
 καὶ Ἰσμηνίαν καὶ Γαλαξιδώρην· ἐν Κορίνθῳ δὲ Τιμόλαον τε καὶ
 Πολυάνθην· ἐν Ἄργει δὲ Κύκλωνι τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. οἱ
 μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα ἐς τὰς οἰκίας πόλεις διέβαλλον
 τοὺς Λακεδαιμονίους. et p. 295, l. 30: ὁ μὲν τῆς Ἀσίας βασι-
 λεὺς καὶ τὰ μέγιστα συμβαλλόμενος πρὸς τὸ ἕμῶν κρατῆσαι.

Haec tot personarum certarum indicia alteram quoque quae-
 sitionem, Plutum posteriorem comoediae antiquae esse adnume-
 randam, ex parte iam absolverunt. Soli comoediae veteri li-
 citum et proprium fuit, ut homines certos expresso nomine in
 scena perficeret sale comico; id vero in Pluto fieri videmus.

Iam denique nec res desunt, quae, si in Pluto priore de-
 prehenderentur, anachronismum, quem dicunt, proderent.

Ex v. 173 discimus, Athenienses tempore Pluti superstitis
 exercitum conductitium Corinthi aluisse. Palmerius quum saepe
 alias, tum et hic acute vidit, hoc pertinere ad bellum Corin-
 thiacum sive sociale (συμμαχικόν), quod ab Ol. XCII, 3 geri
 coeptum sit.

Maioribus quidem difficultatibus implicitum est foedus il-
 lud, quod Athenienses cum Aegyptiis pecuniae causa fecisse
 dicantur v. 177. Interpretum veterum et recentiorum somniis
 missis rem bene illustravit Ritterus²⁵), qui docuit, seditionem
 Aegyptiacam exarsisse ante bellum, quod contra Persas a Cy-
 priis Enagora duce susceptum esset. coll. Isocr. Paneg. p. 69.
 d. e. Bellum Cyprium exorsum esse Ol. XCVIII, 3 coll. Diod.
 XV, c. 2 et ante hoc iam tres per annos a Persis bellatum esse
 contra Aegyptios. coll. Isocr. l. l. Belli Aegyptii initium cadere
 in Ol. XCVII, 4. Quo in bello Athenienses aere conductos
 Aegyptiis fuisse socios, ex hoc Aristophanis loco dubitari non
 posse. Quamquam diffitendum non est, cardinem huius argu-
 menti labare, ceteris tamen explicationibus haec multo videtur
 esse probabilior. Ab initio putabam foedus hoc explicari posse
 ex Thucyd. I, 104 et 109. Arridebat quoque Palmerii opi-

²⁵ l. l. p. 50 sq.

mio ²⁶), Comicum tangere Chabriam ducem Atheniensem, quem Nectanebo Aegyptiorum regi opem tulisse contra Persas, Corn. Nepos testetur (Chabr. 2). Utcunq̄ue res se habet, Pluto priori nullo modo potest vindicari.

Huc et conferri potest merces concionantium, quae a iudicum mercede distinguenda est. Iudicalem enim mercedem, postquam trium obolorum fuisset Equitt. 50. 255. Vespp. 629. 711 (Inv.), uno obolo deminutam esse, videmus Ran. 140. Quare recte observat schol. Rav. ad Equitt. 51: *οὐχ ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ αὐτὸ διάφοιστο, ἀλλὰ κατὰ διαφορούς χρόνους διαφορῶν ἦν καὶ ὁ μισθός*. At concionantium mercedem circa Ol. XCVI. demum ad tres obolos auctam esse, docet Boeckh. V. C. ²⁷). Quae cum ita sint, soli Pluto posteriori concedi possunt v. 325 sq., quibus Chori senes queruntur, quod coacti essent, ut in concionibus trium obolorum causa truderentur.

Minutias multas misi, ne prolatae ab aliis premantur et graviora intacta relinquantur. Sic Iustus v. 843 dicit, se scisso et sordido pallio amictum tredecim annos alsiisse, quod, ut opinor, tunc temporis post trigintaviros expulsos tredecim anni praeterlapsi erant. Sed haec de Pluto posteriore disputasse, contentus sum. Transeundum est ad aliud argumentum, quo evinci posse arbitrantur, Plutum ad mediam comoediam pertinere. Nititur hoc in Chori natura. Dicunt enim Chorum Plati alium esse, atque in ceteris Aristophanis fabulis. Sive Chorum intēlligunt, qui desideratur in Pluto, velim ut dicant, unde illud sciant, sive Chorum significant, qui adhuc superest, errant ²⁸). At eas ipsas Chori partes, quae exciderint, alias fuisse,

²⁶) Palmer. Exercit. p. 787.

²⁷) Haush. d. Athen. I, 247.

²⁸) Schoell. l. l. p. 294: „Die zweite Eigenthümlichkeit der mittlern Comödie besteht in Beschränkung des Chora.“ „So hörte man mit dem politischen Vorrechte der Comödie auch die festliche Würde des Chors auf; er sank seitdem zur handelnden Person herab, wie wir ihn in dem Plutus des Aristophanes finden.“ Ritter. l. l. p. 14 aliam diversitatem notat: „Nam antiqua, inquit, illa cantica cum toto fabulae argumento arctissime coniuncta sunt, haec prorsus ab eo diversa esse possunt; illis magna et saepe vel primaria comoediae pars continetur, haec solum adhibentur, ubi propter fabulae *οὐρονομίαν* requiruntur.“ His longe melius Chori naturam significat Suetonius de

IN ARISTOPHANIS PLUTUM. CDLXXV

ac viri docti vulgo putant, docebo; postquam eum, quem habemus, ceteris Aristophanis Choris parem esse didicerimus. Quem in finem Chorum Pluti cum Choris fabularum priorum comparemus.

Plut. 483. Chorus, Chremyli, Blepsidemi et Peniae confabulationibus immixtus, colloquentes adhortatur, ut adversariam prudenter et artificiose disputando vincant:

ἀλλ' ἤδη χρῆν τι λέγειν ὑμᾶς σοφόν, ὃ νικήσετε τῆνδ' ἢ ἐν τοῖσι λόγοις ἀντιλέγοντες.

Eodem officio fungantur Chorus Nubb. 948 (Inv.):

νῦν δείξετον τὰ πεισύνω
τοῖς περιδεξίλοισι

λόγοισι, καὶ φροντίσι, καὶ γνωμοτύποισι μερίμναις,
ὁπότερος αὐτοῖν λέγων ἀμείνων φανήσεται.

coll. 1023 ibid.

πρὸς οὖν τὰδ', ὃ κομψοπρεπῆ μουσαν ἔχων,
δεῖ σε λέγειν τι καινόν.

et Ecclesiaz. 571 (Dind.):

νῦν δὴ δεῖ σε πυκνήν φρένα καὶ φιλόσοφον ἐγείρειν
φροντίδ' ἐπισταμένην
ταῖσι φιλαισιν ἀμύνειν.

Deinde Chorus Pluti 958. Vetulae percentanti locum demonstrat:

ΓΡΑΤΣ.

ἄρ' ὃ φίλοι γέροντες ἐπὶ τὴν οἰκίαν
ἀφίγμεθ' ὄντως τοῦ νέου τούτου θεοῦ,
ἢ τῆς ὁδοῦ τοπαράπαν ἡμαρτήκαμεν;

ΧΟΡΟΣ.

ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὰς τὰς θύρας ἀφικμένη
ὃ μειρακίσκη· πυνθάνει γὰρ ὠρικῶς.

Nubb. p. 81 sq. quae vellem ut adscribi spatium pateretur. „Je nach der Beschaffenheit des Inhalts der Stücke steht der Chor gleich von vorn herein auf dem überlegenen und richtigen Standpunkte der Handlung, welcher, dem politischen Character der alten Comödie zufolge, der des wahren Interesse des Atheniensischen Staats und Volks ist“ etc.

Idem indicis vias officium Choro esse videmus Ran. 484 sq, ubi Baccho advenae interroganti Platonis aedes ostendit:

ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

ἔχοιτ' ἂν οὖν φράσαι νῶν
Πλούτων' ὀκούνθ' ἄδ' οἰκί;
ξέτω γὰρ ἔσμεν ἀρτίως ἀφιγμένω.

ΧΟΡΟΣ.

μηδὲν μακρὰν ἀπέλθης,
μηδ' αὐθις ἐπανέρη με·
ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτήν τήν θύραν ἀφιγμένως.

Confer et Choros tragicos pari officio functos, ut Sophocl. Oed. Tyr. 924 (934), coll. Electr. 1098 (1104):

ΑΓΓΕΛΟΣ.

ἄρ' ἂν παρ' ὑμῶν ὧ ξένοι μάθοιμ' ὄπου.
τὰ τοῦ τυράννου δάματ' ἔστιν Οἰδίπου;
μάλιστα δ' αὐτὸν εἶπατ', εἰ χάτισθ' ὄπου.

ΧΟΡΟΣ.

στέγαι μὲν αἶδς· καυτὸς ἔνδον, ὧ ξένε.

Contrarium munus Chorus in scena solus relictus in se suscipit percunctandi adventantem, quid nuntiet, ut, si laeta res sit, gaudeat, sin tristis, lugeat. Sic Plut. 627:

ΧΟΡΟΣ.

τί δ' ἔστιν ὃ βέλτιστε τῶν σαυτοῦ φίλων;
φαίνει γὰρ ἦκειν ἄγγελος χρηστοῦ τινος.

ΚΑΡΙΩΝ.

ὁ δεσπότης πέπραγεν εὐτυχέστατα,
μᾶλλον δ' ὁ Πλοῦτος αὐτός κ. λ.

Quibuscum compara Sophocl. Trachin. 87

ΧΟΡΟΣ.

τί δ', ὧ γεραιά, καινοποιηθὲν λέγεις;

ΤΡΟΦ.

βέβηκε Διγάνειρα τήν πανυστάτην
ὀδῶν ἀπασῶν κ. λ.

coll. Eurip. Med. 1241 sq. 1263 sq. 1296 sq. Hippol. 1245 sq.

Quid extremo Pluti Choro cum ceteris simile sit, vide sis not. crit. ad v. 1205.

IN ARISTOPHANIS PLUTUM. CDLXXVII

Ex his quidem apparet Chorum Pluti Choris ceterarum fabularum prorsus respondere. Nec longa ista confabulatio Chori eam Carione, quem invitatus sequitur, ut felicitatis per Plutum venturae particeps fiat et actiones scenicas cantu et saltu ornet, comoediae antiquae adversatur.

Existit igitur nunc quaestio subdificilis, num illae Chori partes, quae exciderunt, aliter comparatae fuerint, atque in ceteris Aristophanis fabulis?

Chorum autem nonnullis Pluti locis excidisse, non solum videmus ex actionum nexu et verisimilitudine; id quod passim a me notatum est; sed etiam verbis disertis et argumentis idoneis scholiastae docent ad v. 619, 641, 771, 885, 1043 (Dind.), ubi cod. Cant. 2 et edd. vett. consensu affirmant, post v. 622, 766, 797, 955, 1093 Chorum excidisse. Commatium post v. 766 amissum esse testatur et cod. Rav., qui locus, si quis alius, parabasi aptus fuit.

Iam quaeritur, num, quae Chori partes Pluto excidisse feruntur, reliquarum fabularum canticis similes fuerint? Hic enim sola coniectura valet, quum testis oculati auctoritate prorsus careamus. Anonymus Kusteri⁸⁹⁾, praeterquam quod ipse dubius haeret, fide modica est, sive nulla. Primus de hac re docte disputavit Ritter. l. l. p. 11 sq., quanquam haud scio an neminem habiturus sit, cui persuadeat. Opinatur enim, cantica illa intercidisse, quia a poeta propter fabulae oeconomiam scripta fuerint, ut in orchestra canerentur, non ut exemplaribus fabulae inserta et in publicum emissa domi legerentur. Antiqua illa cum toto fabulae argumento arctissime fuisse coniuncta, haec ab eo prorsus diversa; illa magnam et saepe vel primariam comoediae partem continuisse, haec contra adhibita, ubi fabulae oeconomia postulasset.

⁸⁹⁾ p. XIV. *πάλιν δὲ, ἐκλεισμένος καὶ τοῦ χορηγῆς, τὸν Πλούτον γράφει, εἰς τὸ διαναπαύεσθαι τὰ σκηνικά πρόσωπα καὶ μετεκνευάσθαι ἐπιγράψαι Χορὸν, φθιγγόμενος ἐν ἐκείνοις ἃ δρώμεν τοὺς τίτους ἐπιγράφοντας οὕτω ζῆλον Ἀριστοφάνους.* h. e. Rittero interprete p. 13 sq. „Iterum, deficiente item choregorum munere, Plutum scribens adscripsit cantica chori, ut apparatus scenicus mutari et actores requiescere possent. (In illis (chori partibus) recitare facit, quae videmus novae comoediae scriptores adlicere imitatos Aristophanem.)“

At primum quod de nexu, qui choro amissa cum fabulae oeconomia fuerit, disputavit, in eo non solum incertus est, sed etiam cum aliorum criticorum placitis pugnat ⁴⁰⁾. Nam causa illa, ex qua amissa sint Chori cantica, mihi non liquet. Non negaverim, fieri potuisse, ut cantica, quae cum fabulae argumento levi aut nullo nexu cohaerent, facile amitterentur, quamvis Euripidis fabulae inhaereant, quae non magis necessariae partes sunt fabulae. Deinde illud in mera coniectura mittitur et in se veri est dissimile, *Aristophanem Chorum duplici naturae eidem comoediae adscripsisse, alterum, qui cum fabula coniunctus esset, alterum extra fabulae nexum positum*. Ad hoc accedit, quod pars Chori solennis et paullo amplius extat v. 290 sq., quae, quia cum cantu et saltu recitaretur, maiores sumptus et apparatus postulavisse videtur, et antiquae comoediae naturam redolet. Denique tenendum est, illas Chori partes, quae amissae dicuntur, parabaseos nimirum genera in ceteris Aristophanis fabulis non magis cum toto fabulae argumento cohaerere. Sed huic disputationi, quae pro natura sua absolvi nunquam poterit, finis imponendus, ne quis cum Aristophane merito me increpet:

ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς.

Tertiam comoediae mediae proprietatem ⁴¹⁾ eo contineri putant; quod fabulae huius aetatis aliorum poetarum opera populo usitata ita transformassent, ut risum audientium cicerent: *παρωδῶν* dicunt. Quale hoc parodiae genus fuerit, parum constat; diversum fuisse a consuetudine singulos poetarum versus et singula dicta ludendi, pro certo habetur. Quum enim alios poetas, tum maxime risit Euripidem eiusque signenta. Quare hoc quidem manifestum, parodiam illam, quam tractamus, non in aliquot versibus, sed in magna fabulae parte versatam esse. Eiusmodi parodiam in Plat. 300 sq. invenisse sibi visus est Ritter. l. l. p. 28, ubi pro Circe HomERICA posita sit Lais meretrix, pro Ulyssis sociis amici Philonidis, pro Aeaia in-

⁴⁰⁾ v. c. Schoell. l. l. p. 293. Quasi Chorus in reliquis Aristophanis comoediis aliter egeret, atque in Plute. cf. nos supra.

⁴¹⁾ Schoell. l. l. p. 294. Ritter. l. l. p. 27 sq.

IN ARISTOPHANIS PLUTUM. CDLXXIX

ula Corinthus, pro Ulysse ipse Philonides, pro venenis *μετα-
 μένον σκῶρ*. At hunc lusum, qui paucis versibus circumscri-
 ptus saltationis causa fictus esse videtur, non magis parodiam
 habere poteris, quali usa est comoedia media, quam alterum
 bid. 310 sq., ubi Chorus se Ulyssis personam acturum dicit,
 qui Circen, quam Cario imitatur, ferociter aggressus sit. Sunt
 nimia allegoriae quaedam lepidae, alias quoque Aristophani usi-
 tatae, quae a parodia, quam media comoedia usurpavit, prorsus
 abhorrent. Sic iam in Vespp. 180 sq. lusum similem habes,
 quo idem Ulysses Homericus ex arietis alve suspensus, quum
 Cyclopem effugeret, eiusque nomen οὔτις, quod eundem dece-
 perat, in allegoriam trahitur. Quis est autem, qui Vespas ad
 mediae comoediae ingenium factas esse affirmare audeat? Si-
 militer alias iocatur, ut de se ipso et sua fabula Nubb. 634:

*νῦν οὖν Ἑλέκτραν κατ' ἐκείνην ἦδ' ἡ κωμῳδία
 ζητοῦσ' ἦλθ', ἣν κούπιτύχη θεαταῖς οὔτις σοφοῖς.
 γνώσεται γάρ, ἣν κερ' ἴδῃ, τὰδελφοῦ τὸν βόσκητον.*

Ab initio quidem, quum aliis interpretibus adhuc crederem,
 Plutum ad mediam comoediam pertinere, et sedule circumspi-
 cerem investigaturus, quem poëtam Aristophanes lusisset, in
 rebus longe aliis me parodiam illam observasse opinabar. Eu-
 ripidem fuisse, non bonum Homerum, quem ludificatus sit,
 non opus erat vates Thebanus, qui auguraretur. Eius enim
 Ionem paullo ante Plutum editam iocosi lusus ansam dedisse,
 indicia manifesta me reperisse putabam. Ut apud Euripidem
 Xuthus exit Apollinem consulturus de proliis spe, sic in Pluto
 Chremylus proficiscitur Apollinem consulturus de filii educatio-
 ne; ut apud Eurip. Apollo Xuthum iubet, eum filium habere,
 in quem incidat templum relicturus, ita Chremylus et hic iu-
 betur, eum sequi, in quem incidat templo exiturus. Ut vero
 haec sibi sunt simillima, ita cetera prorsus discrepant. Ergo
 in his non risit Euripidem? Risit vero. At haec cavillatio,
 Aristophani ubivis familiaris, certe diversa est a more isto me-
 diae comoediae, quo poemata quaedam ita transformabantur,
 ut *παρωδίας* dicerentur. Brevis autem adsimilatio, quam signi-
 ficavi, nullo alio consilio facta est, nisi ut, id quod in omni-
 bus fabulis fieri videmus, fucum Euripidis sale comico per-

CDLXXX PROLEG. IN ARIST. PLUTUM.

stringeret. Quis est enim, qui Ionis initium accuratius consideratum cum Aristophane non rideat?

Quod denique in numeris Pluti fabulae Ritterus l. l. p. 32 sibi visus est invenisse mediae comoediae indicium, quum diceret hiatum, qui Plut. 37. 188. 1113 in vocibus οὐδέ ἐν, μηδέ ἐν, οὐδέ εἰς commissus sit, antiquiores Atticorum Comicos evitasse et in ceteris Aristophanis comoediis frustra quaeri, id minus nihilo est. Idem enim hiatus occurrit Ran. 954 (Inv.) σαρπῆς δ' ἐν εἰπεν οὐδέ ἐν. Nil novi Aristophanem fecisse in Pluto, nihil saltem, quod ab antiquae comoediae indole abhorreret, Epicharmus et Crates docere debebant, quos pro paucitate versuum nobis relictorum illum hiatum saepius admisisse, Ritterus ipse recte vidit. cf. Etym. M. v. σαρπῆς. et Athen. VI, p. 267. c., ubi Crat. versus: ἔπειτα δούλον οὐδέ εἰς κενήσσει' οὐδέ δούλον.

Sed haec hactenus. Ut enim revertar, unde tota disputatio profecta est, me non solum satis multa protulisse arbitror, e quibus pateat Plutum superstitem esse posteriorem et ad comoediam pertinere veterem, sed etiam ea refutasse, quibus confisi hanc fabulam ad mediam comoediam relegatam voluerunt alii.

Scribebam mens. April. MDCCCXXIX.

Bernardus Thiersch.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Quaerquam non levi brachio versatus est in emaculandis specimenibus typhoteticis qui serumnosum illum laborem in se suscepit, accidit tamen, ut menda nonnulla remanserint partim typhotetarum socordiae partim scriptis schedis tribuenda. Graviora infra notata inuenies.

In Prolegomenis. p. XL.

Codicum Ambrosianorum descriptionem a Dr. Ferd. Hauthalio magnae spei viro factam*), qui Horatii causa Italiam et Galliam peragrat, E. Hechtius V. C. nuper in patriam reuersus ad me pertulit.

Nr. 222. Cod. chartac. form. max. fol. CCCLXII. Ad secul. XIV. pertinere videtur. Nonnulla iam collata esse, ex notis proficiscitur. Notae aliq. rubr. factae inueniuntur, passim facillimae ad legendum. Scholia adeunt crebra.

Continet:

Partem trag. Sept. c. Theb. Aeschyli.

Persas eiusdem.

Aristophanis Platum.

— — Nubes.

— — Ranas.

Hesiodi acut. Hercul.

Pindari Hymn. XII.

Hesiodi oper. et dies.

*) Quot et quam praeclaros antiquitatis thesauros Italia nobis occultet, quum aliunde notum est, tum inde denno percipi potest, quod Hauthalio V. D. scribit, se Mediolani XIII codices Horatii reperisse adhuc plane incognitos eorumque aliquot praestantissimos.

CDLXXXII ADDENDA ET CORRIGENDA.

Oppiani de piscat. libb. V.

Dionys. Alexandr. perieg.

Theocriti Idyll. XVII.

Simmiae Rhodii alas et sec.

Fragmenta et excerpta quaed. e var. sect.

Nr. 40. Cod. chart. form. 4. bene conscriptus et glossis
adpersus rub. subinde atris. Scholia pauca ei data sunt.

Continet:

Aristophanis Plutum.

— — Nubes.

— — Ranas.

— — Equites.

Pythagor. aur. carm.

Homer. Batrachomyom.

Nr. 65. Cod. chartac. form quadr. minor. cum glossis rub.
Magna cum cura est hic liber exaratus.

Continet:

Aristophanis Plutum.

— — Ranas.

Nr. 97. Cod. chartac. item summa cum diligentia exaratus.
Continet:

Aristophanis Plutum.

— — Nubes.

— — Ranas.

Nr. 100. form. 4. chartac. fol. laeviorib. diligenter conscriptus.
Exhibet:

Aristophanis Plutum.

— — Nubes.

Omnes isti codd. ad idem secul. videntur spectare.

ADDENDA ET CORRIGENDA. CDLXXXIII

Pluti editiones et interpretationes.

Aristophanis Plutus latine, interprete Fr. Passio. Parmae 1501. — graece, cum praef. Petri Mosellani. Hagenovae 1517. 4. — graece, cum epist. Theodori Martini, Alostensis. 1518. 4. — graece (cum Ranis) Basil. 1524. 4. — graece (cum Nubb.) cum schol. breviss. Phil. Melanchthonis per I. Secerium. Hagenovae 1528. 8. — graece et lat. Thom. Venatorio interpr. Norimb. 1531. 4. — latine ed. ab Andr. Chilio. 1533. 8. — graece (cum Nubb. et Rann.) per Conr. Neobarium. Paris. 1540. 4. — latine ed. M. Cabedius. Par. 1547. 8. — gr. et lat. cum comment. Car. Girardi. Par. 1549. 4. — excudentibus Chr. Wechelo et Mathurino Dupuys. — gr. ap. Gul. Morel. Par. 1550. 4. — gr. (cum Ranis) Ultraiecti. 1561. 4. — gr. Argentorati. 1567. 4. — gr. apud Bene-natum. Par. 1577. — gr. ex ed. Melanchth. Par. 1585. 4. — gr. (cum Nubb. Rann. et Eqq.). Lugd. Bat. 1596. 12. — gr. cum vers. Frischl. ed. H. Rumpius. Hamb. 1613. 8. deinde Helmst. 1667. 4. — gr. cum vers. metr. ed. I. Fr. Stubelius, scholae Portensis conrector. Lips. 1737. 8. — gr. cum schol. et not. ed. Tib. Hemsterhusius. Harlingae 1744. 8. editio nobilissima. — gr. et lat. Etonae. 1768. 8. — gr. cum not. var. ed. Th. Chr. Harles. Norimb. 1776. 8. — gr. cum not. al. et s. ed. I. D. Alb. Münter. Cellae 1784. — gr. (cum Nubb.) ed. W. Jaeger. Norimb. 1790. 8. — gr. cum comment. Fr. Fischeri ed. Chr. Th. Kuinoel. Giessae 1804. 8. — gr. cum schol. sel. ed. A. Sander. Hildes. 1821. 8. — gallice (cum Nubb.) per A. Dacieriam. Par. 1684. 12. Dacieriae praevit I. A. Baysius, Fabricio testa. — italice, per I. B. Terruccium. Fl. 1751. 4. et M. Carmelium. Ven. 1751. 8. — anglice per Th. Raulofseium. Lond. 1651. 4. — angl. per anonym. Lond. 1659. 4. — angl. per Lud. Theobaldum. Lond. 1715. 12. — hispanice per Petr. Sim. Abril. (ut ex Nicol. Antonii Bibl. Hisp. II. p. 193. tradit Stjbel. in ed. Plut.). — hisp. per Pet. Estala. Madr. 1794. 8. (cit. Beck.). — germanice p. I. E. Goldhagen in Anthol. gr. et rom. T. I, p. 17. 1767. — germ. per C. P. Conzium. Tub. 1807.

In Aristophanis verbis.

- v. 62 *αλέειν* del. iot. subscr. ut editum est v. 608 secund. Moer. p. 231.
- v. 306 *μιμησομαι* adde accent.
- v. 363 scribe *ἔχει*, ut docet nota.
- v. 486 scribe *ταύς*.
- v. 763 scribe *ἄνδρες* pro *ἄνδρες*.
- v. 1076 scribe *ξυλλ.*, ut docet nota.

CDLXXXIV ADDENDA ET CORRIGENDA.

In notis critica.

Criticorum lex, ut varietas lectionis prima sede collocata notas librorum post se habeat, magnam quae efficit perspicuitatem, in prima fabulae huius parte usque ad v. 440 a me non diligenter servata est, quia iste notarum fasciculus scribi coeptus est, quo tempore aliorum incuria deceptus opinabar, nihil referre, qui ordo teneretur. Monendum hoc fuit, ne quis codici alicui lectionem tribuat, quae alius libri sit; monitus vero errare nequit. Ubi enim librorum signa praecedunt, quae sequantur lectiones, eas ad illos pertinere, nunc facile intelligitur. In altera Pluti parte legem meliorem non deserui.

- p. 58 ad v. 303 excidit: *σκαῶ* Cant. 3. 4. edd. vett.
 p. 60 ad v. 345 excidit *Pors.* post *ἀνύσας*.
 p. 101 lin. 14. Pro *ἐκλήσαμένοι*, quae nulla vox est, pone
αὐτά γε ἐκλήσαμένοι.
 p. 158 ad v. 765 lege *offendit pro defendit*.
 ibid. ad v. 766 lege *quia pro qui*.
 p. 204 ad v. 998 adde: pariter *ἔτι* et *ἐπί* commutantur
 Ran. 619.

In interpretationibus.

- p. 10 colum. 1 lin. 12. Adde: de servor. poenis vid. Xenoph. Mem. II. 1. 16. Nostr. Ran. 617.
 p. 25 col. 2 lin. 10. Corrige: Formula haec valet: *et dicto eventum facient dii*, vel: *et vera praesagio*. Id certe apparet ex Herodot. VI. 86. *τῷ δὲ Κροίσῳ ἐστεῶντι ἐπὶ τῆς πυρῆς εἰσελθεῖν τὸ τοῦ Σόλωνος, ὡς οἱ εἶη σὺν θεῷ εἰρημένον, τὸ „Μηδένα τῶν ζώντων εἶναι ὄλβιον.“*
 p. 51 col. 1 lin. 11 lege *ἐκ* pro *ἔ*.
 p. 58 col. 2 lin. 20 scribe *Philoetio*.
 p. 63 col. 1 lin. 14 scribe *adiutor*.
 p. 102 lin. 30. Dele vocem *Mutatio* cum linea sequente.
 p. 127 col. 2 lin. 20 adde: vel Eurip. Suppl. 818 *ὦ πόλις Ἀργεῖα, τὸν ἐμὸν πότμον οὐκ ἔσορατε*.
 p. 156 col. 2 lin. 24 lege: *ubi cavendum*.
 p. 205 col. 1 infra. Adde de proverb. *πάσαι ποτ' ἤσαν* etc. Eustath. p. 1358, 6 sq.

Vitia hypothetica quae in Commentationem de Aristophanis Vita irrepserunt in fine illius Commentationis indicabuntur.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΠΛΟΥΤΟΣ.

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΚΑΡΙΩΝ δοῦλος, πιστὸς μὲν Χρεμύλῳ τῷ δεσπότῃ ἐπαρηγῶν, ἀλλὰ καὶ κλέπτης πανούργος καὶ φανακιστῆς ἐπίτριτος. δευτεραγωνιστεῖν φαίνεται.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ πρεσβύτερος μὲν κλάττεται ἀγροῖκος καὶ πίνης, ἐκιδνυόμενος πλουτεῖν καὶ ἄλλους πλουτίζειν, ἄλλως δὲ ἀνὴρ χρηστός καὶ ἀπλοῦς. πρωταγωνιστεῖ.

ΠΛΟΥΤΟΣ τὸ μὲν σχῆμα εἰσάγεται λακωνίζων ἀνυμῶδης καὶ γέρον μισάνθρωπος, ὡς ὑπὸ Διὸς φθονήσαντος τυφλωθεὶς.

ΧΟΡΟΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ τοῦ Χρεμύλου δημοτῶν θυκάντων, κυρῶν, ἀθλίων, φουσῶν καὶ νωδῶν, οἱ Καρίωνι καλέσαντι προθύμως ἔπονται βακτηρίαις ἐρειδόμενοι, ὥστε τοῦ Πλούτου μετέχειν. τὸ εἶδος οὖν λακωνίζοντες.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ εἰς τῶν χαλεπῶν φίλων, οἱ φαίνονται παρασχῆμα, ὅταν εὐ τις πράττη, παράσιτος μὲν καὶ κόβαλος τοῦ κέρδους ἦταν. ὑπηρέτης γὰρ ἦν τῶν τὰ δημόσια ἐνεργούντων. [φίλος Χρεμύλου. Cod. Mon.]

ΠΕΝΙΑ ἥς οὐδαμοῦ οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλίστερον, ὡς αὐτὸς φησιν ὁ Κωμικός, τὴν ὄψιν ὡχρὰ καὶ ὡς Ἐρινυὺς βλέπουσα μανικὸν τι καὶ τραγωδικόν. μέτην διδάσκει ἑαυτὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀνθρώποις αἰτίαν εἶναι.

ΓΥΝΗ ΧΡΕΜΤΑΟΤ δκώπτεται μὲν ὡς μεθύουσα, ἄλλαι δὲ ἀδιάφορος.

ΔΙΚΑΙΟΣ πρότερον μὲν ἀνὴρ ἄθλιος καὶ αἰσχροῦς ἔπατηθαις ὑπὸ τῶν φίλων, νῦν δὲ Πλούτου τὴν ὄψιν ἀναλαβόντος εὐτυχῆς, τὸ τριβώνιον καὶ τὰ ἐμβάδια ἐργετα ἀναθήσων τῷ θεῷ χαριζόμενος.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ πολυπραγμονῶν, τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων καὶ τῶν ἰδίων ἐπιμελητῆς, εἰσάγεται μὲν νῦν πικρῶς πράττων καὶ διὰ τὸν Πλούτον ἀναβλέψαντα ἅπαντα τὰ ἐκ τῆς οἰκίας ἀπολωλεκῶς, πάρεστι δὲ τὸν θεῖον αὐθις τυφλώσων καὶ τὸν Χρεμύλον κατηγορήσων κίπτην, ὡς παρ' ὑπόνοιαν πλουτήσαντα.

ΓΡΑΤΣ δεινὰ παθοῦσα ἀφ' οὗ ὁ Πλούτος ἤρξατο βλέπειν. νεανίσκος γὰρ πενιχρὸς μὲν εὐπρόσωπος δὲ καὶ καλός, πρότερον φιλήσας αὐτὴν νῦν δὲ πλούσιος γενόμενος ἀφήκεν. διὸ καὶ καταβοᾷ τοῦ Πλούτου.

ΝΕΑΝΙΑΣ καλῶς ἐπιστάμενος τὰ τῆς γρᾶκος κακρώσεως ἐφοδία κατεσθίειν, ἕως πίνης ἦν, πλουτῶν δὲ τὴν ἀρχαίαν φίλην καὶ πολιὰν ἀπολείπει ὑβρίζων καὶ δεινὰς δκώπτων.

ΕΡΜΗΣ τῶν ἀνθρώπων οὐκέτι θυόντων πεινῶν καὶ πικρῶς πράττων αὐτομολεῖ πτωχὸς ἔλθων πρὸς τὸν Κάριον Ἐναγάνιος γενησόμενος, ἀπολιπὼν τοὺς θεοὺς ὁμῶς ἀποτετριμμένους.

ΙΕΡΕΤΣ ΔΙΟΣ ἀφ' οὗ Πλούτος βλέπει οὐκ ἔχων καταφαγεῖν, ὡς οὐδενὸς ἀξιούντος ἔτι θύειν, καὶ παρὰ Χρεμύλῳ μένειν βουλόμενος, καίριος ἔλθων ἀποδείκνυται Πλούτου ἱερεὺς.

Ἰστίον ¹⁾ δὲ ὅτι τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα πεπλασμένα εἰσὶ παρὰ τοῦ ποιητοῦ. Χρεμύλος γὰρ ἀπὸ τοῦ χρεῖος ²⁾ καὶ

1) Sumta haec ex hypothesi edd. Kust. Hemsterh. et edd. vett.

2) Istam etymologiam ridens Hemst. nomen Chremyli derivat a χρέμος, unde χρεμετόν et χρεμετίζω. Grammaticus fortasse aptius cogitavit ho-

minem lucri callide cupidum (χρεῖος — αἰμύλος). Aesch. Prometh. 205. coll. 213. αἰμύλος δὲ μηχανὰς ἀτιμάσαντες. Etenim nomen ei dictum est, ad personae mores fingi debbat. cf. Donat. ad Terent. Adelph. l. 1.

αίμυλω, τὸ ἀπατῶ, εἰρηται ὁ ἀπατῶν δηλαδὴ τοῦς Χρῆσ-
 φειλέτας ³⁾ διὰ πειλιαν. καὶ τὸ Καρίων ἐξελληνιζόμενον τὸν
 δούλον δηλοῖ. Κᾶρες γὰρ οἱ δούλοι, ὄθεν καὶ παροιμία· ἐν
 Καρὸς αἴσῃ ⁴⁾, ἦτοι ἐν δούλου τάξει. καὶ τὸ Βλεψίδημος
 δεῖ, ἦτοι πτωχὸς ὁ βλέπων αἰεὶ ποτε εἰς τὸν δῆμον.

3) Edd. Iunt. 2. Crat. Ven. 1. 2. Wechel. Canin. Raphel. et Hemsterh. exhibent *χοροφειλέτας*.

4) Vulgo ἐν Καρὸς αἴσῃ. Correxīt Hemst. Quomodo proverbium hoc, ex Homer. Il. IX. 378. ortum, scho-

hasta intellexerit, id quidem patet; quid Homerus voluerit, adhuc non satis liquet. cf. Heynii Observat. ad Homer. Il. T. V. p. 603. sq. De simili locutione ὥσπερ ἐν Καρὸς Plat. Euthyd. p. 344. cf. Heind. not. —

ΘΩΜΑ ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΤΠΘΕΞΙΣ.

*Βουλόμενος Ἀριστοφάνης εἰπεῖν τοὺς 1) Ἀθηναίους ἀδικίᾳ καὶ συκοφαντίᾳ καὶ τοῖς τοιοῦτοις συνόντας, καὶ διὰ τοῦτο πλουτοῦντας, πλάττει πρεσβύτην τινὰ γεωργὸν Χρεμύλον τοῦνομα, δίκαιον μὲν ὄντα καὶ τοὺς τρόπους χρηστὸν, πίνη-
τα δὲ ἄλλως· ὃς μετὰ τίνος αὐτῷ θεράποντος ἑλθὼν εἰς Ἀπόλλω, ἐρωτᾷ 2) περὶ τοῦ ἰδίου παιδός, εἰ χρῆ τοιούτι
τρόπων χρηστῶν ἀμελήσαντα ἀδικίας ἀντιποιεῖσθαι καὶ ταῦτὰ
τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύειν· ἐπειδήπερ οἱ μὲν τοιοῦτοι ἐκλου-
τουσι, οἱ δὲ τὰ ἀγαθὰ πράττοντες πένητες ἦσαν, καθάπερ
αὐτὸς οὗτος ὁ Χρεμύλος. ἔχρησεν οὖν αὐτῷ ὁ θεὸς σαφῆς
μὲν οὐδέν· ὅτῳ δὲ ἐξιῶν ἐντύχοι 3), τούτῳ ἔπεσθαι. καὶ ὃς
γίροντι ἐντυγχάνει τυφλῷ, ἣν δὲ οὗτος ὁ Πλούτος, καὶ
ἀκολουθεῖ κατὰ τὰς μαντείας, μὴ εἰδὼς ὅτι ὁ Πλούτος
ἔστι 4). δυσχεραίνων δὲ ἐπὶ τούτῳ 5) καθ' ἑαυτὸν ὁ θερά-
πων, μόλις αὐτὸν ἐρωτᾷ τίνος ἔνεκα τούτῳ ἀκολουθεῖ.
καὶ ὁ Χρεμύλος αὐτῷ λέγει τὴν μαντείαν. ἔπειτα μανθάνουσι
παρ' αὐτοῦ τοῦ 6) Πλούτου ὅστις ἔστι καὶ ὅτου χάριν τυ-
φλὸς ἐγγόνει παρὰ τοῦ Διός. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἤσθησάν τε
καὶ βουλήν ἔσχον 7) ἀπαγαγεῖν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ καὶ
τὴν τῶν ὀφθαλμῶν θεραπεῦσαι πῆρωσιν. καὶ ἵνα τὰ ἐν μέσῳ
παρῶ, τὰς τε τοῦ Βλεψιδήμου ἀντιλογίας καὶ τῆς Πενίας
αὐτῆς, ἀπήγαγόν τε αὐτὸν ὅτι τάχιστα καὶ ὑγιαῖ ἐπανήγαγον
οἴκαδε, ἐκλούτησάν τε ἱκανῶς οὐκ αὐτοὶ μόνοι 8), ἀλλὰ καὶ
ὅσοι βίου χρηστοῦ πρόσθεν ἀντεχόμενοι πένητες ἦσαν.*

1) τοὺς ad Ἀθηναίους addidit Brunck. ex 2 codd. B, et suo. Consent. Monac.

2) Cod. Monac. ἐρωτᾷσει, ad utrumque referens.

3) ἐντύχη Cod. Monac. Ald. et Iunt. 2.

4) μὴ εἰδὼς ὅστις οὗτός ἐστι. Ald. et Monac. Hand male, quia nomen Plutū antecedit.

5) Edd. antiqq. ἐπὶ τούτῳ. Emendavit Kusterus, Concept. Monac.

6) τοῦ ad Πλούτου ex codd. cum Kust. adiecit Brunck. In Ald. et Iunt. 2, legitur: παρ' αὐτοῦ Πλούτου ὅστις.

7) Vulgatum βουλήν ἔσχον, quod est Graecitatis inferioris, Brunckius immerito mutavit in βουλήν ἔβρωσαντο.

8) Cum Kust. et Hemster. servari lecti antiq. αὐτοὶ μόνοι. Brunck. Invern. Be. et Dind. leg. αὐτοὶ μέγαν.

Α Δ Α Η Τ Π Ο Θ Ε Σ Ι Σ

**Προσβύτης τις Χρεμύλος πίνης ἄν και ἔχων υἷον κατανοή-
σας, ὡς οἱ φαῦλοι ποτηνικαῦτα εὐ πράττουσαν, οἱ δὲ χρη-
στοὶ ἀτυχοῦσιν, ἀφικνεῖται εἰς Θεοῦ χρησόμενος, πότερον
τὸν παῖδα σωφρόνως ἀναθρέψει, και ἴμοιον ἑαυτῷ τοὺς
τρόπους διδάξειεν — ἦν γὰρ οὗτος χρηστός — ἢ φαῦλον,
ὡς τῶν φαύλων τότε εὐπραγούντων. ἔλθῶν οὖν εἰς τὸ μαν-
τιῶν, περὶ μὲν ἄν ἤρστε οὐδὲν ἤκουσεν· προστάττει δὲ αὐτῷ,
ῥῆτινι πρώτον ἐξιῶν συντύχη ¹⁾ ἀκολουθεῖν.**

**Ταῦτα διατελεῖ τρίτη ἔτι ὑπόθεσις
ἡδε·**

**και ²⁾ δὴ τυφλῷ και γέροντι συντυχῶν εἶπετο πληρῶν τὸν
χρησμόν. ἦν δὲ Πλοῦτος οὗτος. ὕστερον δὲ προσδιαλεχθεὶς
αὐτῷ εἰσάγει εἰς Ἀσκληπιοῦ, λατόμενος αὐτὸν τῆς πηρώσεως,
και οὕτω πλούσιος γίνεται. ἐφ' ᾧ δυσχεράνασα ἢ Πενία
παραγίνεται λοιδορομένη τοῖς τοῦτο κατορθώσασι, πρὸς ἦν
και διάλογος οὐκ ἀφυῆς γίνεται, συγκρινομένων τῶν φαύλων
τῆς Πενίας και τοῦ Πλούτου ἀγαθῶν ὑπὸ Βλεψιδήμου και
Χρεμύλου. πολλῶν δὲ ³⁾ ἄλλων ἐπεισερόντων ἐν τῷ ὀπισθο-
δόμῳ τῆς Ἀθηνᾶς ἀφιερῶσαντο Πλούτου. ἰνδάματα. Τὰ μὲν
οὖν τῆς ὑποθέσεως τοιαῦτα.**

**Προλογίζει δὲ θεράπων δυσχεραίνων πρὸς τὸν δεσπότην,
ὅτι τυφλῷ και γέροντι κατακολουθεῖν οὐκ ἤσχύνετο.**

1) Kust. leg. συντύχοι.

2) Initium huius argumenti, quod
praecedentia fere ad verbum iterat,
omitti debebat.

3) Vulgo πολλῶν τε sine inter-

punctione ante πολλῶν, quod fabu-
lae repugnare editores recent. non
viderunt. Kusterus primus correxit
πολλῶν δέ.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΤ ΤΠΟΘΕΣΙΣ
ΔΙ' ΙΑΜΒΩΝ.

Μαντεύεται δίκαιος ἄν τις καὶ κίτης,
εἰ μεταβαλὼν πλοῦτου τυχεῖν δυνησεται.
ἔχρησεν ὁ θεὸς συνακολουθεῖν ἄπερ ἄν
ἀνδρὶ περιτύχη. Πλοῦτος δ' ὀπτιάνεται τυφλός.
5 γνοὺς δ' αὐτὸν ἤγαγεν οἰκαδ', ἄλλους δημότας
καλέσας μετασχεῖν· εἰδ' ὑγιάσαι τὰς κόρας
ἔσπευδον, εἰς Ἀσκληπιοῦ δ' ἀπήγον· ἢ δ'
ἄφρω [παροῦσ' ἄγειν] Πενία διεκάλυσεν.
ὁμως ἀναβλέψαντος αὐτοῦ, τῶν κακῶν
10 οὐδεὶς ἐκλούτει, τῶν δ' ἀγαθῶν ἦν τάραδά.

'Εδίδαχθη [τὸ δράμα] ἐπὶ ἔρχοντος Ἀντικράτου, ἀνι-
αγωνιζομένου αὐτῷ Νικοχάρους μὲν Λάκωσιν, Ἀρι-
στομένους δὲ Ἀδμήτω, Νικοφῶντος δὲ Ἀδώνιδι, Ἀλκαιοῦ
δὲ Πασιπράῃ. Τελευταίαν δὲ διδάξας τὴν κωμῶδιαν ταύ-
15 την ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ συστῆσαι
'Αραρότα δι' αὐτῆς τοῖς θεαταῖς βουλόμενος, τὰ ὑπόλοιπα
δύο δι' ἐκείνου καθῆκε, Κώκαλον καὶ Αἰολοσίωνα.

v. 4. Kust. περιτύχοι. Post Πλοῦ-
τος δ' reposui ex edd. Ald. Innt. 2.
Ven. 1. 2. Canln. et Raph. — Pes
quartus sic restitui potest; Πλοῦ-
τος δὲ φαίνεται τυφλός. v. 3 et 4.
Both. corrigendo plane alios fecit.

v. 8. Verba παροῦσ' ἄγειν sunt
Hemsterhansii, qui tamen sic scribi
iubet: ἄφρω δὲ παροῦσ' ἢ Πενία
διεκάλυσ' ἄγειν. Kust. vult: ἄφρω
δὲ τούτους ἢ Πενία διεκάλυσεν.
Apud dramaticos poetas penultima
carte produciatur. cf. Eurip. Hecub.

145. Sin formam διεκάλυσεν in ver-
sus sine Alexandrinus probavit, equi-
dem malim:

— ἀπήγαγον,
ἢ δ' ἐξακίσης ἄγειν Πενία
διεκάλυσεν.

Quare non opus fuit, ut Both. scri-
beret διεκάλυσεν.

v. 17. καθῆκε, h. e. ἐδίδαξε ε-
ισήγαγε. τὰ γὰρ δράματα, ἦτοι τὸν
Κώκαλον καὶ Αἰολοσίωνα, τὸν
υἱὸν εἰσὲς διδάσκων.

Π Λ Ο Υ Τ Ο Σ .

ΚΑΡΙΩΝ. ΧΡΕΜΥΛΟΣ. ΠΛΟΥΤΟΣ. ΧΟΡΟΣ

ΚΑΡΙΩΝ.

Ἄργαλέον πρᾶγμα ἐστίν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί,
δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότης.
ἦν γὰρ τὰ βέλτισθ' ὁ θεράπων λέξας τύχη,
δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτά τῳ κεκτημένῳ,

v. 3. τὰ omis. Ven. 2. — 4. Codd. Dorv. Cant. 3. 4. Ask. et tres Brunckii ταυτά, quam lectionem pervetustam iam scholiasta reprehendit. Ceteri libb. msc. et edd. omnes ταυτα, quod necessarium esse putant, quia ad βέλτιστα respiciat. Mihi aliter videtur; nam hic verborum nexus: καὶ ἦν ὁ θεράπων δόξῃ μὴ τὰ αὐτά δρᾶν τῳ δεσπότῃ; quem nemo editorum vidisse videtur, certe concinnior est, quod in protasi duplici pro duobus unum restituit subiectum, in sequentibus adeo continuatum. Ceterum et sensus melior: *de servo male agitur, si, quod dominus facit, idem non putat sibi faciendum, quamvis optime suaserit.* Non enim intelligo, cur de servo actum sit, si eius bona consilia dominus spreverit. Id vero vult altera lectio.

v. 1. Ὅρων ὁ Καρίων τὸν ἐαυτοῦ δεσπότην Χρεμύλον μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοῦ μαντείου τυφλῷ ἀνδρὶ ἐκόμενον, στυγιάζων καὶ θυφροῶν λέγει τούτο. Schol. Thom. Mag. ex codd. Monac. et Paris. — ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, intell. ἄλλοι, ut infra 895. vel πάντες, quae formula apud oratores et in diverbiis occurrit, nec a philosophorum dialogis aliena est. Demosth. p. Phorm. extr. πῆ τὸν Δία καὶ θεοὺς ἅπαντας. id. in Lept. §. 34. Plat. Protag. p. 310. d. εἰ γὰρ ὦ Ζεῦ καὶ

θεοί ἐν τούτῳ εἶη. Xen. Cyr. II. 2. 10. — παραφρονοῦντος δεσπότης, simil. Nubb. 846. παραφρονοῦντος τοῦ πατρὸς. coll. 819. ibid. et Pac. 54. Sophocl. Electr. 472. εἰ μὴτῶ παραφροῶν μάντις ἔφην, καὶ γνώμας λεπτομένα σοφᾶς. Schol. interpr. παρὰ τὸ εὐκὸς φρονεῖν male sapere, ut infra 504. παρακαταίω καὶ λησείν, et παραγνώνας perverto statuere Xen. Mem. I. 1. 17.

4. τῳ κεκτημένῳ, de hero, ut ἡ κεκτημένη de hera, Ecclesiast.

ὁ μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.
 τοῦ σώματος γὰρ οὐκ ἔξ τὸν κύριον
 κρατεῖν ὁ δαίμων, ἀλλὰ τὸν ἐωνημένον.
 καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. τῷ δὲ Λοξία,
 ὃς θεσπιωδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου,
 10 μέμψιν δικαίαν μέφομαι ταύτην, ὅτι
 ἱατρὸς ὢν καὶ μάντις, ὡς φασιν, σοφός,

11. ὡς φασιν Pors. cum cod. Dorv. ὡς φασι omisso ὦ cod. Monac.
 edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Ven. 2. Wech. Crat. Can. Brub. Raph. Port.

1161. (Dind.), ὁ ἀνήρ τῆς ἐμῆς
 κερημένης. Pariter infr. 7. ὁ ἐω-
 νημένος. cf. Bernhardy. Wissen-
 schaftl. Synt. p. 316. Hinc quae
 domino sunt, κτήματα Eustath.
 p. 685, 31. coll. 999, 17. et 1447,
 6., quibus et servus annumeratur,
 nisi quod hic fuit, ut cum Aristot.
 Pol. I. 4. loquar, κτῆμα ψυυχον,
 quasi supeller animata. De con-
 struct. verb. δοικίν cf. infr. 1065.
 τῶν κακῶν, κληγῶν. Schol.

6. τοῦ σώματος τὸν κύ-
 ριον κ. λ. Sic Xenoph. Mem. I. 4.
 9. ψυχή τοῦ σώματος κυρία. De
 sensu Aristot. Eth. I. 34. τοῦ δεσπό-
 του ὁ οὐδέτης. ut ne sui corporis
 quidem habeat potestatem. Eurip.
 Med. 235. ὡς δεῖ πόσιν πρίασθαι
 δεσπότην τῆ σώματος. — οὐκ
 ἔξ ὁ δαίμων, non fatum, nec
 fortuna, ut vulgo accipiunt; sed
 genius iste, quem Socrates homini
 cuique, simulac natus sit, adese
 eiusque sortem moderari fecit. Me-
 nand. ap. Clem. Alexandr. Strom.
 V. p. 727. ἀπαντι δαίμων ἀνδρὶ
 συμπαρασταταὶ εὐθὺς γενομένην
 μετεταγωγὸς τοῦ βίου. cf. Plat. d. Rep.
 p. 617. et Phaed. p. 107. d. ὁ ἐκά-
 στου δαίμων. ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει.
 κ. λ. — τὸν ἐωνημένον, cf.
 v. 4. Dicendum fuit ὠνησάμενος.
 At schol. recte notat: διχῶς εὔρη-
 γαι καὶ ἐπὶ τοῦ μὲν ἡγορασμένου,
 ὡς ἐπαυθᾶ' ἐπὶ δὲ τοῦ ἡγορασμέ-
 νου. Passive enim ponitur Xen.
 Mem. II. 7. 12. ἰαυήθη δὲ Ἴρια,
 quod fieri pegabat Passow. Lex. h. v.

Alia e Xenoph. exempla citata vid.
 ap. Sturz.

8. καὶ ταῦτα μὲν δ. κ. Sic
 Aeschyl. Prometh. 500. τοιαῦτα μὲν
 δὴ ταῦτα. Sophocl. Elect. 696.
 (657.) καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα.
 Plat. Crit. ab init. ἴσθι ταῦτα.
 Transitionis formula, σχῆμα ἐποθ-
 τικὸν τῆς πρώτης διανοίας. καὶ
 ταῦτα μὲν δὴ τούτων ἔχει τὸν τρέ-
 πον. Schol. cf. Viger. p. 176. (ed.
 Herm.) — τῷ δὲ Λοξία, ut
 iam scholiastae placuit: τῷ Ἀπέ-
 λωνι λοξὰ μαρτυρομένη. Etiam
 vocis derivatio sit varia, Carioni ta-
 men eiusque moribus bene haec con-
 venit. Sic adeo Eurip. Orest. 275.
 Λοξία δὲ μέφομαι, ὅστις μ' ἐ-
 φωναν τοῖς μὲν λόγοις, τοῖς δ'
 ἔργοισιν οὐ. Ergo Apollo, cuius va-
 ticia ita sunt flexilonga et obsu-
 ra, ut interpres novo egeat inter-
 prete. cf. Cic. d. Divin. II. 56. Eu-
 stath. p. 794, 54.

9. τρίποδ. ἐκ χρυσηλ. quem
 ut fabula est, piscatores Milesiū re-
 titibus fortuito captum Apollini dica-
 vere, cum priores tripodes fuissent
 aerei. Quare epitheto huic falso
 putant subesse aliquid supra oc-
 cum comicum, quod scholiasta sub
 θεσπιωδεῖ latere rectius vidit. Sic
 Sophocl. Oed. Tyr. 1268. εἰμάτων
 χρυσηλάτοι κερύοναι. coll. Trachin.
 926. et Eurip. Iphig. Aul. 1565.
 κανοῦν χρυσηλάτου. coll. Med. 943.
 At θεσπιωδεῖν et θεσπιζειν, quod
 Sophocli usitatus est, τραγικώτερον
 (Schol.). Eurip. Ion. 7. θεῶδες

μελαγχολῶντ' ἀπέπεμψέ μου τὸν δεσπότην·
 ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
 τούναντίον δρῶν ἢ προσήκ' αὐτῷ ποιεῖν.
 15 οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἠγούμεθα·
 οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, καί με προσβιάζεται,
 καὶ ταυτ' ἀποκρινομένου τὸ παράπαν οὐδὲ γρῦ.
 ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἔσθ' ὅπως σιγήσομαι,

12. μελαγχολῶν τ' edd. Ald. Iunt. 2. — μοι conl. — 13. ὅστις δ' ἀκολουθεῖ cod. Dorv. advers. metr. ἀκολουθεῖν Cant. 3. ὅς τις edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 2. Wech. Canin. Brub. Raph. Port. probante Beckio. — 14. ποιεῖν sic Dobraeus, Porsone docente, ubi prima syllaba corripitur, ut 116. 118. etc. — 17. ἀποκρινομένη cod. Rav., quod Invern. Dind. et Bo. receperunt. ἀποκρινομένου Cant. 4. Bentleius ingeniose coniecit ἀποκρινόμενος, idque Porson, ut expectandum fuit, tuitas est. Ceteri libri omnes ἀποκρινομένου.

ἴμνησθε βροτοῖς, τὰ τ' ἔντα καὶ μέλιοντα θεσπίσαν ἀσί. coll. Sophoc. Antig. 1054. 1091. Trachin. 1133. Phil. 610. 1425. Oed. Col. 388. 1428. 1516. (ed. Elms.) Θεσπιθεὶς Κασσάνδρα Eurip. Hec. 673.

11. ἱατρὸς ὢν κ. μ. (alias καίω) Apollo hic ex arte medica significatur, quod Chremylum, cum tamen esset medicus, aegrotum dimisit, animi nimirum vitio aegrotantem. οἱ ἔδει ὡς ἱατρὸν νοσοῦντα δεσπότην θεραπεύσαι, ἀλλὰ μὴ εἰς μανίαν μᾶλλον κινήσαι. Schol. Alias ἱατρὸς et μάντις coniunctim quoque dicitur ἱατρομάντις, ut Aeschyl. Eum. 62. — μελαγχολῶντα, ut infr. 362., furor ex atrae bilis redundancia laborare, quae morositatis et delirii fons habebatur. τὸ γὰρ χολῶν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τὸ καίωσθαι. Schol. παρὰ δὲ τοῖς κοινοῖς τὸ θυμούσθαι. addit Moeris. Nubb. 834, εἰς τοσοῦτο τῶν μανίων ἠλλήθεας, ὡς ἀνδράσι κείθει χολῶσιν. De μελαγχολῶν cf. infr. 362. 900. — ἀπέπεμψέ μου τὸν δεσπότην. In his μού frigeat. Facile se commendat μοί, quo sexcenties poeta utitur in sermone familiari. Accedit, quod μοί et μού

nonnumquam miscentur, ut Lysistr. 202.

13. ἀκολουθεῖ κατόπιν, ut infr. 753. a tergo sequi s. pono sequi; ita et κατόπιν ἕκασθαι infr. 1207. coll. 1091., quibus opponuntur ἠγείσθαι et similia, — τούναντίον ἢ προσήκειν. aliud, quam quod decuit. Loquendi ratio satis vulgaris, de qua vid. Heind. ad Plat. Phaed. §. 105. et 148. τὴν ἐναντίαν ἐγγύην ἢ ἣν ἠγγυάτο. Cum Genit. vid. infr. 487. 1201. cum Dat. 1044.

15. ἠγοῦμέθα. Hom. Od. η. 37. ἠγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη, ἃ δὲ μετ' Ἴχθυα βαίνα θεοῖο. Ergo praefere a viae ducem esse, ut infr. 298. Simil. ἠγεμονεύειν Hom. Od. δ. 2. et ἠγυλάζειν q. 217.

17. ἀποκρινομένου, quas lectio in codd. omnib., excepto solo Rav., exstat et vulgo pro Genit. absol. sumitur, quem Boissonad. ad Plutum, ceteri ad Chremylum referendum esse censent. Utraque structura dura est, altera, quod Nominat. οὗτος praecedat, altera, quod desiderat. Pronomem. Possit hic locus sic expediri, ut καὶ ταῦτα hic non valeat et quidem; quum et haec constructio non esset contemnenda: καὶ

ἦν μὴ φράσης, ὅ τι τῶδ' ἀκολουθοῦμέν ποτε,
20 ὡ δέσποτ', ἀλλὰ σοι παρέξω πράγματα.

οὐ γὰρ με τυπτήσεις στέφανον ἔχοντά γε.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

μὰ Δι' ἀλλ' ἀφελὼν τὸν στέφανον, ἦν λυπῆς τί με,
ἵνα μᾶλλον ἀλγῆς.

ΚΑΡΙΩΝ.

λῆρος· οὐ γὰρ παύσομαι,

πρὶν ἂν φράσης μοι, τίς ποτ' ἐστὶν οὐτοσί.

25 εὐνοῦς γὰρ ὢν σοι πυνθάνομαι πάνυ σφόδρα.

19. ὅτι conianctim edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin. Brub. Raph. Port. et Porc., ut in cod. Monac. — τῶ δ' disiangunt Ald. Iunt. 1. Ven. 1. 2. Crat. Wech. Brub. Raph. — ποτὲ cum accent. Monac. — 20. δεσποτα plene et sine accent. Monac. — 23. ἀγγῆ Iunt. 1. videtur error typograph. — 24. οὐτοσί Cant. 1. 3.

ταῦτά (scil. τὸ ἀκολουθεῖν et τὸ προσβιάζεσθαι) ἐστὶν ἀνδρὸς οὐδὲ γῆρ ἀποκρινόμενον. h. e. et utrumque facit homo, qui responsum recusat. Dativus, quem cod. Rav. habet, ad eundem Chremylum spectans cum tota enuntiatione hoc sensu necitur: et quidem cum ut equar, qui mihi ne syllabam quidem respondet. Bentleii coniectura omnes quidem removeret difficultates, sed, si scriptum fuit ἀποκρινόμενος, librarii tot, opinor, non aberrassent. Metro melius conveniret ἀποδόμωτος, si quidem coniectura opus est. Adhibetur enim γῆρ etiam de numulo; Cario fingitur ubivis habendi cupidus, et Chremylus etiamtunc omnium egenus. — οὐδὲ γῆρ. γῆρ et γῆρξεν de suum grunnitu proprie dicitur: τινὲς δὲ κατὰ τὸν γρολλισμόν, ταυτέστι τῆν φωνῆν τῶν χοίρων. Schol. coll. Eustath. p. 1657, 8., quod transfertur ad indignabunde musaitantes, sive ore semiclauso murmurantes. cf. Pac. 97. et Infra 450. 594. Accipitur haec vox et de quavis re nihili, varietate explicatur, vid. Hesych. I. p. 860. Albert. et Eras. Adag. p. 674. et Suid.

18. οὐκ ἔσθ' ἔκως, οὐδα-

μωσ. Schol. coniungitur enim haec formula loco adverbii cum verbo. κατὰ περίφρασιν Ἀττικῆν, ut schol. addit. Sic et infr. 51. — πρᾶγματα παρέξω, ut Av. 1252. (Inv.) frequens formula, quae de iis usurpatur, qui aliis difficultates movent, aut eos instanter urgent. De hoste premente Xenoph. Hist. Gr. II. 4. ἀκίοντος αὐτοῦ προσέθεόν τινας καὶ πράγματα αὐτῷ παρείγον. ibid. paulo inferius: πολλὰ εἰς ἕνατος τῶν λίσθων πράγματα παρείχεν. et p. 310. 1. 26. ed. Steph. ἐν τεύθειν ὁμώμενοι πράγματα εἰχόν τε καὶ παρείγον τοῖς ἐν τῷ ἄστυ. Eadem signif. infr. 102. Hinc vides, locutionem hanc minime esse forensam, quam vulgo iudicant. Forensis est πρᾶγματα ἔχειν, non παρείχεν, ut Xenoph. Mem. II. 9. 1.

21. στέφανον ἔχοντά γε. me quippe coronatum. Coronati demum redibant, quibus laeta obtigerant; quibus vero tristitia nuntiata fuerant, vel redeuntibus adversi aliquid acciderat, ii coronas deponabant. Imprimis qui Apollinem consuluerant laurea corona rediit domum redire soliti sunt et sacrosancti habebantur; ἔθος τὸν εἰς θεῶς ἀκίοντα στεφανοῦσθαι καὶ αὐτο-

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀλλ' οὐ σε κρύψω· τῶν ἐμῶν γὰρ οὐκ ἐτῶν
πιστότατον ἤγοῦμαι σε καὶ κλεπτίστατον.
ἐγὼ θεοσεβῆς καὶ δίκαιος ὢν ἀνὴρ
κακῶς ἔπραττον καὶ πένης ἦν.

ΚΑΡΙΩΝ.

οἰδά τοι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

30 ἔτεροι δ' ἐπλούτουν, ἱερόσυλοι, ῥήτορες
καὶ συκοφάνται καὶ πονηροί.

26. οὐ τι (sic) κρύψω cod. Rav., quod Invern. adeo in textum recepit. — 28. ἐγὼ γὰρ ὢν θεός. καὶ δίκ. ἀνὴρ Dorv.

ἄνθρωπος εἶναι. Schol. h. l. ad Pac. 1048.

22. μὰ Δι' οὐ μὲν ἐγὼ τυπήσω σε στέφανόν γε ἔχοντα, ἀλλ' ἀφελὼν τὸν στέφανον τυπήσω σε, ἵνα μάλλον ἀλγῆς οὕτως, ut eo gravius doleas. Nam caput corona privatum ad vapulandum aptius. — λήροος, h. e. λήρον ληροῖς, ut infr. 513., vel καῦσαι φλυαρῶν, ut 356. De rebus ineptis inf. 585. ut: *fabulae. logi.* Terent. Phorm. III. 5. 8. — οὐ γὰρ καύσομαι, scil. πρόγματά σοι παρήχων.

25. πάνυ σφόδρα, quod genus locutionis dicunt ἐκ παραλλήλου. Similiter infr. 618. πάλιν αὐ, et Nubb. 969. (Inv.) αὐ πάλιν αὐθις. coll. 1363. ibid. Adverbia synonyma saepe cumulantur, ut ἐνθάδ' αὐτοῦ infr. 1184. Porson comparat forte temere ap. I. Gronov. ad Liv. X. 43. una simul Terent. Heaut. V. 1. 30. rursus denuo Plaut. Poen. prol. 9. οὕτως ἔχει καὶ τὸ τυχὸν ἔσωσ. Schol. Utrumque vero adverbium refero ad πυνθάνομαι, non ad εὐνοος, a quo nimis distant, quamvis interdum a verbo suo removeantur, ut 235. et alias. Cum servus vi nihil posset ab hero extorquere, subito simulavit benevolentiam et eam praetexit causam enixe explorandi: οὕτω σφόδρα πυνθάνομαι, ὡς εὐνοος ὢν σοι.

26. ἀλλ' οὐ σε κρ., ut infr. 339. ἀλλ' οὐδὲν ἀποκρύψας ἐρῶ μὰ τοὺς θεοὺς. Hom. Od. φ. 265. ἀντάρ ἐγὼ μυνθήσομαι, οὐδ' ἐπιχεύσω. In sententiarum initiis ἀλλὰ modo est vivaciter loquentis, ut 363. 369. etc., modo exhortantis. ἔχει δύναμιν παρακλινοματικῆν, idemque valet cum ἄγε, φίλε, εἰα, quae interdum adiciuntur, ut 314. cf. et 428. 437. Quare cum ἀλλὰ exordiri potuit Xenoph. Sympos. et Tyrtaei carmen ἀλλ', Ἡρακλῆος γὰρ. κ. λ.

27. κλεπτίστατον, hic non solertissimum significat, sed taciturnum eumque callide tacentem. Sic κλέπτης ψηφοποιός Sophocl. Aiac. 1124. (Lobeck.) quod schol. reddit per δόλιος κριτής. cf. Eustath. p. 1061, 50. Quamquam nihil erat, cuius cognitionem alios Chremylus celare vellet; diu tamen tacuit et simulavit, se magnum nescio quid tacere. Nam κλεπτῆν nonnumquam est celare aut dissimulare, ut Sophocl. Philoct. 58. At nihil impedit, quominus in superlativis hoc modo sibi oppositis et hunc sensum esse statuamus: *puto te non minus furtivum, quam fidum esse.* cf. 317. ἐγὼ δὲ λάθρα τοῦ δεσπότου βουλήσομαι λαβεῖν τιν' ἄρτον. et 678. sq. Schol. notat: τὸ σχῆμα κατ' ἐπίνοιαν, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν εὐνοοτάτου, καί-ζων κωμικῶς. ἦν γὰρ ἐλπίς συμφέ-

ΚΑΡΙΩΝ.

πειθομαι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἐπερησόμενος οὖν ἐχόμην ὡς τὸν θεόν,
τὸν ἐμὸν μὲν αὐτοῦ τοῦ ταλαιπώρου σχεδὸν
ἤδη νομίζων ἐκτετοξεῦσθαι βίον·

35 τὸν δ' υἱόν, ὅσπερ ὦν μόνος μοι τυγχάνει,
πενυόμενος εἰ χρή μεταβαλόντα τοὺς τρόπους
εἶναι πανούργον, ἄδικον, ὑγῆς μηδὲ ἔν,
ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας, ἑυμφέρειν.

ΚΑΡΙΩΝ.

τί δῆτα Φοῖβος ἔλακεν ἐκ τῶν στεμμάτων;

31. *πίθομαι* Dorr. non mendum scripturae, quamvis in glossa *πειτεύω*. Nam et infra 103. *πίθον* pro *πίθου* habet. — 34. *Bentl coniec. ἐκτετολκεῖσθαι*. Cum tamen verbum non depravatam esse videtur, mutaverim potius *βίον* in *βέλος*, aut, ut ipsi Bentleio alius visum est, in *βέον*. In libb. nulla varietas lectionis. — 35. *μοι μόνος* Dorr. contr. metr. — 37. Edd. vet. except. Frischl. *μηδέεν*. Brunck. primus fertur scripsisse *μηδὲ ἔν*, sed idem iam reperies ap. Frischl. Cod. Dorr. *μηδὲ ἔν*. — 39. Invern. ex cod. Rav. edidit *τί δῆτα Φοῖβος*, quod nihil est. Sed vereor, ne Rav. habeat *δῆτα*, quamvis Invera. his illud exhibeat. Cett. libb. *τί δῆθ' ὁ Φοῖβος*.

νας τῷ πρώτῳ λεχθήσεσθαι τὸ δευτερον.

29. *οἶδά τοι*. frequens haec est formula confirmandi: *probe scio*. Plat. Theaet. §. 87. *οἶδά τοι, ὦ ἑταίρε*. Simile Homericum illud: *γινώσκω, φρονέω, τάς δὲ τοῖοντι καλέεις*. cf. Lucian. Demosth. Encom. 5. T. IX. p. 136. — *τις οὐ στίβουσι εἰς τὸ ἱερόσυλοι*. Schol.

32—38. Sententiae, in qua apodosis antecedit protasi, structuram disponit scholion: *ἐχόμην οὖν πρὸς τὸν θεόν, ἐπερησόμενος καὶ ἐρωτήσων, νομίζων τὸν βίον μὲν ἐμοῦ αὐτοῦ τοῦ ταλαιπώρου σχεδὸν ἀντικρὺς ἐκτετοξεῖσθαι καὶ κενωσῆσθαι, πενυόμενος δὲ καὶ ἐρωτήσων, εἰ χρή μεταβαλόντα τοὺς τρόπους τὸν υἱόν, ὃς μόνος μοι τυγχάνει, εἶναι πανούργον καὶ ἄδικον,*

ὡς νομίσας τοῦτο αὐτῷ ἐυμφέρειν ἐν τῷ παρόντι βίῳ.

33. *τὸν ἐμὸν αὐτοῦ βίον*. constructio ab Homero (Od. β. 45. Il. δ. 237. x. 204. etc.) profecta Atticis uisitata et satis trita. Eurip. Electr. 366. *πόσις ἐμὸς αὐτῆς τῆς ἀθλίας*. cf. Godofr. Hermann. de pronom. αὐτός. p. 55. — *ἐκτετοξεῖσθαι βίον*, metaphora dura, si quidem lectio est vera. At vereor, ne Graecus homo sic locutus sit; aliunde enim similes locutiones frustra quaerunt. Quare Bentleius in scholio aliquo misus, quod *ἐκτετοξεῖσθαι* interpretatur per *τετελειώσθαι*, ex ingenio suo dedit audacious certe: *ἐκτετολκεῖσθαι vitam moerore ad finem perduciam*. Mihi, si coniectura opus est, videtur aut accentu mutato *βέον*, aut *βέλος* scribendum idque ex proverbio explicandum esse. Legitur enim

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

40 πεύσει. σαφῶς γὰρ ὁ θεὸς εἶπέ μοι τοδί·
 ὅτῳ ξυναντήσασαι πρῶτον ἐξιών,
 ἐκέλευσε τούτου μὴ μεθίεσθαι μ' ἔτι·
 πείθειν δ' ἑμαυτῷ ξυνακολουθεῖν οἴκαδε.

ΚΑΡΙΩΝ.

καὶ τῷ ξυναντᾶς δῆτα πρῶτῳ;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τουτῷ.

ΚΑΡΙΩΝ.

45 εἶτ' οὐ ξυνίης τὴν ἐπίνοιαν τοῦ θεοῦ,
 φράζουσαν ὡ σκαιοτάτῃ σοι σαφέστατα,

40. πεύση Monac. Elb., quam formam et alias Atticae praeferro solent. — 42. ἐκέλευσε Invern. ex cod. Rav. — 43. ἑμαυτῷ Monac. Bar. 2. 3. et edd. Ald. Crat. Wech. Brub., unde Bentl. in Epistol. ad Kust. data bene emendat: *καίθειν δὲ μ' αὐτὸν ξυνακολουθεῖν οἴκαδε*, ut verbum *ξυνακολουθεῖν* nullum casum post se habeat. — 44. Reisig. in Coniect. p. 145. suspicatur *ξυναντᾶς* imperf. qua forma sibi ipsi repugnat ibid. p. 79. sq. docenti, augmentum hoc abesse non posse. — *πρῶτος* Dorv. — Post *πρῶτῳ* punctum in Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub.; iam interrogant Canin. Frischl. et Raph. — In versu exeunte *τῷ γε δῆ* Iunt. 2. 3. — Beck. V. C. locum hunc sic voluit constitutum: *καὶ τῷ γε δῆ πρῶτῳ ξυναντᾶς*; — 45. *ξυνίης* cum iot. subscr. edd. vett. Aldina non excepta, ut Porson testatur; at Canin. iot. omisit. *ξυνίης* coniec. Pors.

apud Aeschyl. in Kumenid. 547. *ἡμῖν μὲν ἤδη πᾶν τετόξευται βίλος* h. e. nos omnia iam tentavimus a. *operam omnem frustra consumpsimus.* Chremylus igitur dicit: *Cum putarem me miserum operam meam frustra perdidisse* (ut locupletarem me), *Apolinē consului.* Simili sensu *τοῖσιν* ap. Eurip. Hecub. 599. *καὶ ταῦτα μὲν δῆ νοῦς ἐτόξευσεν μάτην* h. e. ἀπέβηκεν οὐ κατὰ καιρῶν.

35. *ὄσπερ ὦν μόνος μοι τυχάνει*, de hac frequente locutione cf. Phrynich. eiusque interpretem Lobeck. V. D. p. 277. Sed Phrynichi regula, id quod omnes fugit, vera et certa est et, ut brevis sim, sic constituenda: Si Dativus personae et praedicatum sub-

iecti verbo *τυχάνει* additur, tum nullo modo potest abesse participium ὦν; sin autem *τυχάνει* univ. dicitur, haud raro ὦν desideratur. — *ὄγιος μῆδ' ἔν.* homo nequam, ut infr. 50, 351. et alias. cf. Doederlein V. D. Lat. Synon. part. 1. pag. 54. sq. — *τοῦτ' αὐτὸ* h. e. hoc unum. cf. not. ad 463.

39—44. *τί δῆτα Φοῖβος* articulus, qui hic vulgo editur, cum non opus esset, ex cod. Rav., qui, bis testante Invernazio, *τί δῆτα* habet, rescripsi *τί δῆτα Φοῖβος*, ut Eurip. Med. 675. *τί δῆτα Φοῖβος εἶπέ σοι καίθων πέρι*; cf. ibid. 679. et Eurip. Ion. 555. (ed. Herm.) — *ἔκ τῶν στεμμά-*

ἀσκεῖν τὸν υἱὸν τὸν ἐπιχώριον τρόπον;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τῷ τοῦτο κρύβεις;

ΚΑΡΙΩΝ.

δηλονοτιῆ καὶ τυφλῷ

γινῶναι δοκεῖ τοῦθ', ὡς σφόδρ' ἐστὶ ξυμφέρων

50 τὸ μηδὲν ἀσκεῖν ὑγίης ἐν τῷ νῦν βίῳ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκ ἐστ' ὅπως ὁ χρησμὸς εἰς τοῦτο ῥέπει,

48. *δηλονοτιῆ* Monac. Dorv. Bruck. codd. et edd. vet. *δηλον* ὅτι *disiunctio* edd. recent. auctoritate cod. Rav. et scholiastae, ut monet Hemst. Apud scholiastam ego nullum *disiunctionis* vestigium vidi. *δηλον* ὅτι ἢ *Burga* — Pro *τυφλῷ* Bruck. ex ingenio suo dedit *τυφλός*, tanquam altera constructio falsa esset. *τυφλόν* coniec. Hotib., ut Bruckianum ferendum neque tamen, ut opinatur, „*haud dubie*“ legendum. — 49. Edd. vet. (except. Iunt. 1. et 3.) *συμφέρων*. — 50. Cum Inv. et Dind. tenui *βίῳ*, quod praebet soli Rav. et Ask.; Pors. Both. cum cett. librr. *χρόνω*. — Praepositio *ἐν* se mutari fortasse patitur in *ἐν*. — 51. *τοῦτο* Ald. Iunt. om. Crat. Ven. utraq. Wech. Cania. Brub. Raph. Port. et cod. Cant. 2.

των, ut infra 213. *Πυθικῆς σεισας δάφνην*. Eadem locutio Kurip. Ion. 536. 1353. Hecub. 645. 1050. Orest. 159. Quare scholion recte monet: *τραγικώτερον ἀπεφήνατο προσδιασφρον, ὡς φασιν, Εὐριπίδην*. Nec verbum grandius *ἐλαυ* sine vi quadam positum, ut videntur est Ran. 97. et 988. (Inv.) Ceterum verba scholiasta teste inde explicanda, ὅτι *σεφάνην ἐστειρο ὁ τρέπους, ἐφ' οὗ καθήστο ἡ Πυθία*. — *κείθειν δ' ἐμξυνακ*. verborum horum nexus, qui aliis parum patuit, hic: *καὶ ποῦτον κείθειν, ὡς αὐτὸν ἐκθεθαί μοι οἰκιάδ*. — *καὶ τῷ ξυναστῆς δῆτα πρώτῳ*; praesens in interrogatione pro praeterito, ut infra 394; at interpretes incerti, utrum sit oratio recta, an interrogatio, haerent praeterea in τῷ, in *ξυναστῆς* et in *πρώτῳ*. Primum equidem non dubito, quin sententia sit interrogativa, eaque facta ad Eurip. Ion. 552. (ed. Herm.), ubi praesens neminem offendit: *πρώτα*

δῆτ' ἐμοὶ ξυνάστεις πόδα; ubi et huic nostro non dissimile responsum: *οὐκ ἄλλῳ, τέκνον*. Quae cum ita sint, τῷ debet esse interrogativum, ut schol. iam statuit. Pariter infr. 48. 53. *Reisigium*, qui *Coniectan* pag. 145. coniecit *ξυνάστεις* imperf., secutus essem, si modo poetae nostro haec forma convenit. De *πρώτῳ* et *πρώτῳ* non ambigendum, quia utrumque locum habere potest. Sin autem Kuripidem imitatus est, ut videtur, *πρώτῳ* praefendum esse puto.

45. Hi versus illustrantur modo sequentibus 48 — 50. Cario enim putat, oraculum flexiloquum indicare, Chremylo id faciendum esse, quod coecus intelligat; filium enim instituendum esse ad mores aequilium. — *εἰτα* est cum admiratione interrogantis, ut infr. 79. 207. et Nub. 1203. *Ergone? Itane vero?* — *σκαϊότατος*, ut Rom. *lance mens*. cf. *Rusinth* p. 1463, 62. — *ἀσκεῖν τὸν ἐπιχώριον τρόπον, ὁμοίως λέγουσιν ἀσβεῖν*

ἀλλ' εἰς ἕτερόν τι μείζον. ἦν δ' ἡμῖν φράση,
 ὅστις ποτ' ἐστὶν οὐτοσί καὶ τοῦ χάριν
 καὶ τοῦ δεόμενος ἦλθε μετὰ νῶν ἐνθαδί,

55 πυθοίμεθ' ἂν τὸν χρησμὸν ἡμῶν ὃ τι νοεῖ.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἄγε δὴ, πρότερον σὺ σαυτὸν ὅστις εἰ φράσον,
 ἢ τὰπὶ τούτοις δρω. λέγειν χρὴ ταχὺ πάνυ.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ἐγὼ μὲν οἰμῶζειν λέγω σοι.

53. Edd. vett. scindunt ὅστις. — 55. πυθοίμεθ' Bar. 3. — 56. σὺ πρότερον codd. Monac. Ask. edd. Ald. Innt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin. Frischl. Brub. Raph. et Port. σὺ πρώτων cod. Borg. Innt. 2. 3. πρότερον σὺ cod. Harl. Rav. (?) edd. Inv. Dind. Porc. πρότερον coniec. Bentl. aut locum sic constitutum vult: ἄγε δὲ σὺ πρότερον σαυτὸν ὅστις εἰ φράσεις; — 57. Alteram versus partem a verbo λέγειν cod. Monac. et edd. vett. Chremylo tribuunt.

καὶ κακότητα, ὅσον Αἰγάλογος ἐν Προμηθεῖ (1069.) „πῶς με κελεύεις κακοτητ' ἀσκεῖν.“ et Herodot. VII. 209. ἀληθῆν ἀσκεῖν.

48. οὕτω δῆλόν ἐστι, ὥστε καὶ τοφλὸν τοῦτο ἐκινεῖν. Nam δοκεῖ cum infinitivo non magis incertam facit rem aut sententiam, quam Rom. videtur; utrumque inservit orationis numero. cf. 418. Ran. 1458. ubi ἄξιον δοκῶ pro ἄξω, et Ecclesias. 170. λέξις δοκῶ pro λέξω. Ceterum his verbis proverbium subest illud notissimum: καὶ τοφλῶ δῆλον. cf. Heind. ad Plat. Soph. p. 362. Porc. totum locum turbat. — ἐν τῷ πῦρ βίβω. oppos. ὁ κάλας βίος, non, ut Fischerus mire putat, altera post mortem futura. Ergo οἶος πῦρ, ἢ τῶν πῦρ ἀνθρώπων ἐστίν. α. ὡς πῦρ διάκνεται. ut infra 496.

51. εἰς τοῦτο δέπει, cf. de usu verbi Act. Phil. Monac. T. III. Fasc. IV. p. 517. metaphora ducta a lance vergente. Sensus: Neutiquam ad hoc spectat oraculum. — τοῦ χάριν καὶ τοῦ δεόμενος, sunt fere synonyma, nisi quod hoc extrema maiorem vim habet; nam proprie est cuius rei indigens, quo tamen minime Pluti miseria no-

tatur, ut Girard. vult; ita Ran. 239. ὡπερ ἐνεκ' ἐλήλυθα. — πυθοίμεθ' ἂν τὸν χρησμὸν ὃ τι constructio usitatissima, ubi subiectum partis sententiae sequentis obiectum fit praecedentis, ut hic, πυθ. ἂν ὃ τι ὁ χρησμὸς νοεῖ. cf. Rquit. 1030. — πρότερον, non est mutandum, neque tamen statim significat, neque primo, ut Fischerus vult; sed est solutio oratio pro ἐμὴ πρότερον. Carlo hoc sibi vult: „dic, quis sis, antequam aliquid in te melior, quod tibi non iucundum foret.“

57. ἢ τὰ ἐπὶ τούτοις δρω. Hoc interpretes non intellexerunt. Non δευτικῶς dictum est, ut quidam volunt, neque, id quod aliis placuit, e gestibus explicandum; sed est euphemismus, qui hic magnam vim habet. Parem euphemiam vides ap. Xenoph. Hist. Gr. II. c. 3. §. 50. ubi Critias de Theraeae condemnato victoribus dicit: παραδίδωμεν ὑμῖν Θηραμένην τουτοῖ ὑμῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες, σὺ δει, τὰ ἐκ τούτων φράσσετε. h. e. quod Plut. in Vit. Poplic. c. 6. dicit: ὑμῖν τὸ λοιπὸν ἤδη ἔργον. Est igitur

ΚΑΡΙΩΝ.

μανθάνεις,

ὃς φησιν εἶναι;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

σοι λέγει τοῦτ', οὐκ ἔμοι.

60 σκαίως γὰρ αὐτοῦ καὶ χαλεπῶς ἐκπυθάνει.
ἀλλ' εἴ τι χαίρεις ἀνδρὸς εὐόρκου τρόποις,
ἔμοι φράσον.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

κλάειν ἔγωγέ σοι λέγω.

ΚΑΡΙΩΝ.

δέχου τὸν ἀνδρα καὶ τὸν ὄρνιν τοῦ θεοῦ.

59. ὃ φησιν Ven. 2. ὃς φήσιν Frischl. ὃς φησιν Porson. — Rav. et Borg. τοῦτο κοῦκ ἔμοι. Monac. in marg. ταῦτ' οὐκ. — 60. ἐκπυθάνει oed. Mon. et Iunt. 1. 3. Brub. — 62. Rav., ut aliae, κλάειν. Codd. Harl. Bar. 2. et tres Brunckii κλάειν, quod ex edd. vet. Frischl. exhibet. Codd. Borg. Dorv. et edd. vet. κλάειν. Inv. Dind. Poë. Bo. κλάειν.

τὰ ἐκ τούτων et τὰ ἐπὶ τούτοις quod pro conditione praesente convenit, et hoc loco: „oder ich verfahren mit dir, wie sich's ziemt.“ Sic Ecclesiaz. 32. λέγοιτ' ἂν ὄπωρ καὶ ταῖσι τούτοις θράσομεν.

58. οἰμίζειν λέγω σοι, ut v. 62. κλάειν λέγω σοι formulae mala imprecandi frequentissimae, (male percas! plorabis!) quas Theramenes bene illudit ap. Xen. 1. modo laudato: ὡς δὲ Σάνυρος εἶπεν, ὅτι οἰμίζεται, εἰ μὴ σιωπήσῃς, ἐπήγετο ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἔρα, ἔφη, οἰμίζομαι; — δέχου τὸν ἀνδρα. Haec fortasse in quaestione mutanda sunt δέχου τὸν ἀνδρα κ. λ.; in qua δέχου idem valeat quod v. 57. μανθάνεις intelligimus? Sin autem praefers orationem rectam, hunc sensum statuas: „hospitio excipe virum et omen accipe!“ Nam δέχεσθαι ὄρνιν s. οἰωνόν, accipere omen, cf. et Hom. Od. η. 72. et Sophocl. Oed. R. 52. et δέχεσθαι τινα hospitio aliquem excipere, unde ξενοδόκος, ξενοδοκίω etc.

65. Hic versus rectius tribuitur Carioni, qui nimis officiosus, ut alius 163—181. et 190 sq., modo vaniloquus modo iocans heri orationem interrumpit et maiora minatur. Ceterum moribus servi, qui idem fere v. 68. iterat, oratio aptior est, quam Ohremylo. Hoc accedit, quod Phuti verba v. 66. indicant, sibi ab utroque minas iactatas esse. Denique ipse Cario v. 68. ad ea, quae hic dicit, respicere videtur.

66. ὡτ' αὖν (ὡτ' αὖν v. αὖν) formula blande alloquentis, ut ὠρῶθι, et ὦ οὔρος, quae, ut plurimi volunt, orta est ex ἔργῃ familiaris, ut numero singul. dicitur ὡτ' αὖν. αὖν (rectius ὠρῶν per crasin. cf. Reisig. Coniect. p. 217.), de pluribus vero ὡτ' αὖν ἄνω, ὅμοι τῶν! Undecunque derivandum sit, illis formulis adnumerandum esse videtur, quas singulis necessitatibus consanguineae rationibus proprias esse Grammatici veteres docent: ut ἄττι, quo frater minor natu maiorem compellat; πάππας, quo filius patrem, cf. Eustath. ad Od. ε. 57. κ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐ τοι μὰ τὴν Δήμητρα χαίρησιν ἔτι.

ΚΑΡΙΩΝ.

65 ἦν μὴ φράσης γάρ, ἀπὸ δ' ὄλω κακὸν κακῶς.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ὥτ' ἀν' ἀκαλλάχθητον ἀπ' ἐμοῦ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

πώματα.

ΚΑΡΙΩΝ.

καὶ μὴν ὃ λέγω, βέλτιστόν ἐστι, δέσποτα·

ἀπολώ τὸν ἄνθρωπον κάκιστα τουτονί.

ἀναθεὶς γὰρ ἐπὶ κρημνόν τιν' αὐτόν, καταλιπὼν

64. Codd. Dorv. Cant. 3. οὔτε. — Codd. Harl. Cant. 1. 3. δήμε-
τραν, quam formam Ruhnck. in Hymni titulo servat et alii agnoscunt.
— 65. Codd. plerique et edd. Ald. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can.
Frischl. Raph. et Port. εἴ μὴ φράσεις. Monac. tres Brunck. Dorv. Ask.
Cant. 1. 3. 4. ἦν μὴ φράση, quod Inv. et Pors. receperunt cum Brunckio.
— Ceterum hic versus in edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech.
Canin. Frischl. Brub. Raph. Port. Dind. Pors. tribuitur cum antecedente
Chremylo. Cum Hemsterh. Brunck. et Invern. Carionem interposui. —
66. E recent. editt. Invern. Bo. et Porson εἴ τ' ἄν per abhaeresin et as-
cent. gravem; edd. vet. εἴ τ' ἄν. Cod. Monac. post τ' ἄν interpungit. Equi-
dem crasia statui in singulari ὥτ' ἄν, in plur. ὥτ' ἄν. — πώματα
cum sequentiibus olim, ut scholion testatur, uni Carioni tribue-
batur. Libri, qui nunc exstant, omnes Chremylo concedunt πώματα.
— 67. Rav. contra mpturum βίβλιον. — Codd. Monac. Hlb. Cant. 1. 2.
3. 4. et ed. Iunt. 1. ἔστιν εἰ δέσποτα. Iunt. 3. ἔστιν sine εἰ. — 69. Codd.
Hb. Harl. Bar. 2. 3. Monac. B. C. D. Arund. et edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3.
Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin. Brub. Raph. Port. κῆρα λιπών. Cod.
Ask. et Brunck. ex A. κῆρ' αὐτόν λιπών. Bentl. emendavit καταλιπών,
quod, cum inventum esset in codd. Rav. et Dorv., ab Invern. Dind. et
Pors. recipiebatur. Frischlinus solus haud male καὶ λιπών, nam copula
desideratur.

31. Schol. maior. ad Il. ζ. 607.
Schol. Ambros. ad Od. ζ. 57. quae
has illis adiciunt: τέσσα φίλον,
ἄτα τροφίως, ἠθρὶε ἀδελφού,
κῆρα κερῶς. cf. Ruhnken. ad
Tim. Lexic. p. 281. et Piers. ad
Moer. p. 423. Occurrit quoque infr.
373. Ran. 979. (Inv.) Soph. Phil.
1387. (Br.)

69. Constructio non omnibus per-
spicua haec: ἀναθεὶς γὰρ αὐτόν
ἐπὶ κρημνόν τινα, καὶ ἐνθα αὐτόν
καταλιπὼν ἀπελεύσομαι, ἵνα πικρῶν
ἐπιθῶν ἐκ τοῦ κρημνοῦ ἐπιτραχη-
λισθῆ ἢ. e. τὸν τραχηλὸν κατα-
κλασθῆ, ad modum Euphoris ex as-
sibus Circae delapsi Od. κ. 558.
ἀλλὰ κατακτικῶν τέγος πικρῶν ἐν
2*

70 ἀπειμ', ἐν' ἐπειδὴν ἐκτρέχλησθῆ πεσσών.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

ἀλλ' αἶρε ταχέως.

ΠΑΟΥΤΟΣ

μηδαμῶς.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκ οὖν ἐρεῖς;

ΠΑΟΥΤΟΣ.

ἀλλ' ἦν πύθησθέ μ' ὅστις εἴμ', εὐ οἶδ' ὅτι
κακόν τί μ' ἐργάσεσθε κούκ ἀφήσατεν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

νῆ τοὺς θεοὺς ἡμεῖς γ', ἐάν βούλη γε σύ.

ΠΑΟΥΤΟΣ.

75 μέθεσθέ νῦν μου πρῶτον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἦνι μεθίμεν.

70. ἀπειμ' codd. Elb. Monac. ἀπειμ', ἐπειδὴν, ἐν' ἐτρέφ. cod. Rav. et Invern. — 71. αἶρε cum spir. asp. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. — οὐκ οὖν ἐρεῖς; ut alias, edd. vett. omnes. Emendavit Brunckius; recte ex Herm. praeept. ad Viger. p. 769. (794. ed. 3.) — 72. Monac. et Bar. 2. πύθησθε. — 73. ἐργάσεσθον Monac. B. C. D. Borg. Harl. Arund. Ask. Cant. 1. 2. 3. 4. ἐργάσεσθον Elb. Cett. Ebrri ἐργάσεσθα. At ἀφήσατε e nullo codice notatum reperi, existat vero in edd. Ald. Iunt. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. et Port. ubi et ἐργάσεσθε praecedit. Hoc probat Elmsl. ad Acharn. 783. Iunt. 1. duplicem dualem habet. — 74. Codd. Borg. ἦ (Bar. 2. 3. ἄν) βούλη. Monac. Cant. 1. Iunt. 1. ἄν. Cant. 2. ἦν. — 75. Codd. Monac. Elb. Cant. 3. 4. Borg. D. Arund. μέθεσθον. — Edd. vett. ἄν. Cod. Harl. ἄνν omisit. Bar. 2. servato ἄνν omisit μου. — Arund. pro ἦνι praebet ἄννι. Alii post ἦνι addunt ἰδοῦ, unde Pors. versum fecit hanc innocinnum: ΠΑ. μέθεσθε ἄνν πρῶτ'. ΧΡ. ἦν ἰδοῦ μεθίμεν. Extrema verba Elmsl. ad Acharn. 178. sic commutat: ἦν· μεθίμεναι. Vox ἰδοῦ, ai. scire cupis, est in cod. Harl. et pr. gl. in Ask. et aliquot libris, quos Brunckius contulit.

ὅς οἱ αὖθην ἀστυγᾶλων ἐάγη. Nisi poeta supplicium reos de scopulis praecipitandi cogitavit, quod appellabant κατακημνίζειν. Ita de captivis Corinthiis actum est ap.

Xenoph. Hell. II. p. 268. ed. Steph. καὶ οἱ λαβόντες δύο τριήρεις Ἀργυρίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακημνίστην. — ἀπειμι, ut simplex εἴμῃ inf.

ΠΛΟΥΤΟΣ

ἀκεύετον δὴ. δεῖ γὰρ ὡς ἔοικε ἐμὲ
λέγειν, ἃ κρύπτειν ἢ παρεσκευασμένος.
ἔγὼ γὰρ εἰμι Πλούτος.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

ὁ μιανώτατε
ἀνδρῶν ἀπάντων, εἴτ' ἐσθλας Πλούτος ὄν;

ΚΑΡΙΩΝ

80 σὺ Πλούτος, οὕτως ἀθλίως διακείμενος;

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

ὦ Φοῖβ' Ἀπολλὼν καὶ θεοὶ καὶ δαίμονες
καὶ Ζεῦ, τί φῆς; ἐκείνος ἔντως εἰ σὺ;

ΠΛΟΥΤΟΣ

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

ἐκείνος αὐτός;

77. ἦ Monac. Harl. Bar. 2. 3. Cant. 1. 2. 3. 4. Eib. A. B. C. D. Cott. ibb. vero ἦ. — 78. Coni. ἐγὼ γ' ὄδ' εἰμι Πλούτος. — 80. Hunc rersum codd. Monac. V. B. concedunt Chremylo. — Versus 80—83. Cario habet in edd. vett. Chremyli personam vera. 81. praefigunt codd. B. Monac. Cant. 3.

601. significatione futuri *ἐλεύσομαι*, quo Attici abstinere plurimi. cf. Phrynich. p. 37. ed. Lobeck. οὕτως οἱ δοκιμοὶ φήτορες, οὕτως ἢ ἀρχαία κωμῆδια, οὕτως Πλάτων κίχνηται τῇ φωνῇ. cf. et Polluc. V. 155., qui nimium contendit.

73. Mies pluralem cum duali copulandi ab Homero profectus Atticis placuit. Locus memorabilis Od. 7. 137. De numerorum permutatione bene disputat Reisig. Coniect. p. 151 sq. — ἦσι. Schol. ad Theocr. III. 10. cum schol. h. l. interpretatur ἦσι ἀντι τοῦ ἰδοῦ. Rom. Eni! — ἐγὼ γὰρ εἰμι Πλούτος, aut ἐγὼ μὲν ὄδ' εἰμι Πλ. cf. Hom. Od. 7. 267. — εἴτ' ἐσθλας Πλ. ὄδ'; nimirum εἴτα est indignahunde interrogantis: *Ergone tacebas, cum tamem Πλούτος es?*

82. Comparatur hic locus cum Plaut. Trinum. 956. (Both.): Sy. „Eho, qualeso, an tu is es?“ Charr. „Is enimvero sum.“ Sy. „Ain' tu tandem, is ipsusne es?“ Chr. „Aio.“ Sy. „Ipsus es?“ Ch. „Ipsus, inquam, Charmides sum.“ Sy. „Ergo ipse es?“ Ch. „Ipsissimus.“ *ἀνώτατος ἀνθρώπων καίκαται. καμικῶς.* Schol. Non ab- simile *μονώτατος* infr. 182. et *ἀνώτατος τῆς νίκης* Xenoph. Hellen. II. 4. Nos fortasser *Ich bin es leid- hastig*, sive *sein eigenths Selbst*. — *ἀνχημῶν*, descendit ab *ἄνω*, solis *caetu espicatius* et *sordidus*, *ἐφο* sensu *Ulysses* Laertem: *squalor* obsitum et solis radiis adustum dicit Od. ω. 250. *ἀνχημῶν δὲ κακῶς*, καὶ *ἀσθλας ἔσται*.

ΠΛΟΥΤΟΣ
αὐτότατος.
ΧΡΕΜΥΛΟΣ

πόθεν οὖν, φράσον,

αἰχμῶν βαδίζεις;

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ἐκ Πατρακλέους ἔρχομαι,

85 ὃς οὐκ εἰούσατ' ἔξέτουπερ ἐγένετο.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τουτί δέ τὸ κακὸν πῶς ἔπαθες; κάτειπέ μοι.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ὁ Ζεὺς με ταῦτ' ἔδρασεν ἀνθρώπους φθονῶν.

ἐγὼ γὰρ ὦν μεϊράκιον ἤπελῆσ', ὅτι

ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους

90 μόνους βαδιοίμην· ὁ δέ μ' ἐποίησεν τυφλόν,

ἵνα μὴ διαγινώσκομι τούτων μηδένα.

οὕτως ἐμῆνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

καὶ μὴν διὰ τοὺς χρηστούς γε τιμᾶται μόνους

καὶ τοὺς δικαίους.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ὁμολογῶ σοι.

84. Post βαδίζεις punctum ponitur in Ald. Iunt. 1. 2. Crat. Ven. 1. 2. Wach. Can. et Brub. — 85. Edd. vett. et Pors. coniuncte ἔξέτουπερ. Monac. ἐξ ἔρον περ. Invern. Bo. et Dind. ἐξέρον περ. — Monac. plene εἰούσατε. — 86. Cant. 4. Carionem praefigit. — Bar. 2. τοῦτι pro τουτί, quod propter tot breves syllabas et tot ὄ versum facit male sonantem. — 87. Codd. Monac. Elb. Dorv. (?) ἀνθρώποισι. — 89. Elb. καὶ omisit ante κοσμίους, Cant. 1. habet hunc ordinem: εἰς τοὺς σοφ. καὶ νοερ. καὶ δικαίους. — 90. Brunck. et Invern. tacite ediderunt ὁ δ' ἐμ' ἐποίησεν. False affirmant, ante Hemsterhusium ἐποίησεν sine v paragogico ubique editum fuisse; distincte iam scripsit Caninius ἐποίησεν τυφλόν. — 91. Codd. Monac. Elb. Bar. 2. 3. et edd. Iunt. 1. 8. διαγινώσκομι.

84. ἐκ Πατρακλέους, scil. meo." Virg. Aen. II. 311. Prae-
οἶσεν. Hominum enim nomina pro
domiciliis, ut deorum pro templis.
Ergo a Patrocle. Similiter nos et
Romani, ut Terent. Phorm. 5,
1. 5. „a fratre quae egressa est
ab eis τὸν Λακωνικὸν βίον ἐ-

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

φέρει, τί οὖν;
 95 εἰ πάλιν ἀναβλέψειας ὥσπερ καὶ προτοῦ,
 φεύγοις ἂν ἤδη τοὺς πονηροὺς;

ΠΛΟΥΤΟΣ.

φῆμ' ἐγώ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὥς τοὺς δικαίους δ' ἂν βαδίσεις;

ΠΛΟΥΤΟΣ.

πάνυ μὲν οὖν
 πολλοῦ γὰρ αὐτοὺς οὐχ ἐώρακά πω χρόνου.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

καὶ θαυμά γ' οὐδέν· οὐδ' ἐγώ γὰρ ὁ βλέπων.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

100 ἄφετόν με νῦν. ἴστον γὰρ ἤδη τάπ' ἐμοῦ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

μὰ Δί' ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἐξόμεσθά σου.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

οὐκ ἠγόρευον, ὅτι παρέξεν πράγματα
 ἐμέλλετόν μοι;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

καὶ σύ γ', ἀντιβολῶ, πιθοῦ,

96. Ven. 1. 2. Raph. εἰδη, errore typogr., ut videtur. — 97. Codd. Monac. Harl. Bar. 2. 3. Cant. 2. βαδίσεις. — 98. Restitutus ex cod. Rav., mutato εἰ in ἐώρακα. Harl. Bar. 2. 3. C. ἐώρακά που χρόνου, unde Pors. ed. ἐώρακά που χρ. Edd. vet. omn. et codd., quibus accedit Monac., ἐώρακα χρόνον, quod Both. tenait. Paulo liberius, sed apte Dawes. coniec. οὐκ ὅπως' ἐγὼ χρόνον. Brunck. voluit οὐχ ἐώρακα διὰ χρόνον. Ex ἐώρακά που Pors. haud inepte refingere conatus est: οὐχ ἐώρακ' ἀπὸ χρόνον, a long time since. coll. Av. 921. 1517. et Plut. 1063., ubi Kust. legit ἀπὸ μυρίων ἐταῖν. At textus Porsonis, quem Dobr. dedit, habet οὐχ ἐώρακά που. — 100. Iunt. 1. 3. Crat. Ven. 1. 2. Can. Wech. Brub. Raph. Girard. τ' ἀπ' ἐμοῦ. — Edd. vet. except. Canin. et Port. ἐξόμεθα. Exstat ἐξόμεσθα in Bar. 2. 3. Harl. (9) Monac. — 103. Dorn. πύθον.

λοῦντων Ἀθηναίων. cf. Introduct. not. c. I. qui in proverbium abiit Πατροκλέους φριδαλώτατος. Pariter Strepsiades Socraticos augillat Nub. 837. ἂν ἐπὶ τῆς φριδαλίας σθόβης

καί ποτε εἰς βαλανεῖον ἦλθε λουεόμενος.

87. ἐγὼ γὰρ εἶμι μισράκιον. Actatum ἀκαλουθία ap. Eustath. p. 1783, 52. βράβος, παιδίον,

καὶ μὴ μ' ἀπολίπῃς· οὐ γὰρ εὐρήσεις ἐμοῦ
 105 ζητῶν ἐτ' ἄνδρα τοὺς τρόπους βελτίονα·
 μὰ τὸν Δί' οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλος κλῆν ἐγώ.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ταυτὶ λέγουσι πάντες· ἦν δ' ἂν δέ μου
 τύχῳ' ἀληθῶς καὶ γέγονται πλούσιοι,
 ἀτεχνῶς ὑπερβάλλουσι τῇ μοχθηρίᾳ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

110 ἔχει μὲν οὕτως· εἰσι δ' οὐ πάντες κακοί.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

μὰ Δί' ἄλλ' ἀπαξάπαντες.

105. τοῖς τρόποις Bar. 2. 3. — 106. Colon, quod vulgo ponitur post
 μὰ τὸν Δί', Reisigio auctore delevi. — In fine versus Cant. 1. κλῆν
 ἐμοῦ. — 107. ἂν δ' ἐμοῦ Invern. et Brunck.

παιδάριον, παιδίσιος, καῖς, κάλ-
 λη (ἢ βούκαις, ἢ ἀντίκαις, ἢ
 μελλήφηβος), ἐφήβος, μισράκιον
 (ἢ μισράξ), νεανίσκος, νεανίας,
 ἀνήρ, γέρον, προεβύτης. At gra-
 dus primi alias variant. cf. Lobeck.
 ad Phryn. p. 213. — ἔνα μὴ
 διαγ. cf. Herm. ad Viger. p. 768.
 805. Ne discernerem probos (δι-
 καιούς = ἀγαθοὺς), peritos (σο-
 φούς = φρασίμους) et modestos
 (σοπίμους = εὐφρονεας. Sch.).

93. διὰ χρηστους, ἢ διὰ
 πρόθεσις, ὅταν δηλοῖ ἐνέργειαν,
 οὐ μόνον γενικῇ συντάσσεται, ἀλλὰ
 καὶ αἰτιατικῇ, ὡς ἐνταῦθα. Schol.
 — ὡς τοὺς δικαίους, omnes
 intelligit, qui v. 89. enumerantur.
 Theogn. 517. καὶ γὰρ τοὶ Πλούτων
 μὲν ἔχουσιν ἀγαθαῖα ἴσμεν.

98. πολλοῦ γὰρ αὐτοῦς.
 Versus paullo difficilior, in quo conie-
 cturae se exercuerunt. Dawesium of-
 fendit forma εὐρακα, quae certe non
 magis Attica est, quam altera εῶρακα,
 quamvis in contrarium abierit nuper
 Both. Vere enim Atticum est εὐρα-
 κα, ut Reisig. Coniect. p. 73. docet,
 eaque in iis veribus revocanda,
 quos Dawes. protulit Miscell. Crit.
 P. 164. Lips. aiv. ed. Burg. p. 202.

Praeterea offendebat versus exitus,
 qualis olim fuit εὐρακά χρόνον,
 quem tamen meliorem exhibet cod.
 Rav. εὐρακά πῶ χρόνον. Nunc
 quidem, si scribis εῶρακα, bene
 versus decurrit; at denuq. offendit
 illud πῶ, quod sententiae non con-
 venit. Hanc difficultatem tollit
 Brunckii coniectura οὐχ εὐρων διὰ
 χρόνον, nam διὰ πολλοῦ χρόνον
 est magno intervallo, „seit langer
 Zeit.“ cf. 1046. 1056. (1042. 1052.)
 Sic Xenoph. Mem. II. 8. 1. ἄλλοι
 δὲ ποτε ἀρχαῖον ἑταῖρον διὰ χρό-
 νον ἰδῶν, Πλόθεν, ἔφη, ἔσθηρα,
 φαίτη;

99. ἐπεὶ αὐτὸ τυφλὸς εἰς εὐ-
 δὴν παραδόξην, εἰ τυφλὸς ἂν οὐχ
 εὐρακας. Schol. — τὰ ἐπ' ἐμοῦ.
 quod ad me attinet. Melius hoc
 quam quod Girard. dedit τὰ ἐπ'
 ἐμοῦ, cui ἡρωτημένα et λεγόμενα
 adversantur. — ἐξ ὀμειθεῖα Hen-
 sterh. false putat ab Porto esse pro-
 fectum. Correrit iam et distincte
 sic edidit Caninius. — παρῆ-
 ξειν παράγωγα. cf. not. ad v.
 19. — ἐμέλλετον. de huius
 verbi constructione cf. Lobeck. ad
 Phrynich. p. 745. sq.

105. ζητῶν ἐτ' ἄνδρα, ἢ

ΚΑΡΙΩΝ.

οιμώξει μακρά,

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

115 σοι δ' ὡς ἂν εἰδῆς ὄσα, παρ' ἡμῖν ἦν μένης,
γενήσεται ἀγαθὰ, πρόσθε τὸν νοῦν, ἵνα πύθῃ.
οἶμαι γάρ, οἶμαι, ξὺν θεῷ δ' εἰρήσεται,
ταύτης ἀπαλλάξῃ σε τῆς ὀφθαλμίας,
βλέψαι ποιήσας.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

μηδαμῶς τοῦτ' ἐργάσῃ.

οὐ βούλομαι γὰρ πάλιν ἀναβλέψαι.

111. *οιμώξει* (sic) Monac. et Cant. 1. In aliis, notante Dukero, *οιμώξεις*. — 112. Dawes. *παρ' ἡμῶν — γένοιτ' ἂν*. — Codd. Harl. Bar. 2. *ὄσα*. — Pors. textus hic: *σοὶ δ' ὡς ἂν εἰδῆς, ὄσ' ἀγάθ', ἦν παρ' ἐμοὶ μένης, γενήσεται σοι, πρόσθε τὸν νοῦν, ἵνα πύθῃ*. Quare et unde, nec Dobr. nec Burg. docent. Coniectura nihilis audax. — 114. Invern. et Dind. cum aliis *σὺν θεῷ*. Cod. Monac. auctore edd. vett. scripturam *ξὺν* revocavi, quae est in Ald. Iunt. 1, 2, 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. Port. et Pors. — 115. ἀπαλλάξει Elb. Pro ὀφθαλμίας in Pluto priore fuisse videtur ἀνακηρίας, ut concluditur e Suida s. ὀφθαλμία.

non videtur pertinere ad ζητῶν, ut Fischer. vult; sed hic nexus praestantior: *ζητῶν γὰρ οὐκ ἐστ' ἄλλον τινὰ ἐνέησις*. — *μὰ τὸν Δι' οὐ γὰρ* x. l. has et similes formulas sine interpunctione scribi iussit Reisigius Coniect. p. VII. praef. Similiter hic loci scholiasta praecipit: *τὸ μὰ τὸν Δία ἢ πρὸς τὸ ὀκισθῆν σύναπτε, ἢ μόνον λέγε, ἢ ἢ βεβαιωτικὸν τοῦ οὐχ εἰρηήσεις, ἢ πρὸς τὸ ἐπαγόμενον σύναπτε*. — *ἀτρέχῳς ὑπερβ.* x. l. h. e. sine exceptione esseperant malitia. Nam *ἀτρέχῳς* a schol. explic. *ἀπλῶς*. ab Eustath. p. 1598. 18. *φανερώς*, cui accuratius docens accedit Harpocr. *ἀτρέχῳς περισπωμένως μὲν ἀντι τοῦ σαφῶς ἢ ἀσφαλῶς ἢ φανερώς* παροξυστόνως δὲ ἀντι τοῦ ἀμείλως ἢ διόγως. Sic inf. 858. (362.) Vesp. 722. Nub. 453. cf. Heind. ad Plat. Gorg. §. 121. et ad Sophist. §. 86.

— *οιμώξει*. *plorabis*; non est enim 3 pers. fut. act., quod quosdam induxit, ut mutarent *οιμώξεις*, sed 2 pers. fut. med.; quam Attici amant. cf. locum Xenoph. ad v. 58, citatum.

114. *ξὺν θεῷ δ' εἰρήσεται*, crebra modestae formula: *quod ita dico, ut in eo operam divinam agnoscam*. cf. Plat. Theaet. p. 311, ibique Heind. Similis formula *εἰ θεὸς θέλοι* 843. coll. 401. 1185. — *ταύτης ἀπαλλάξῃ*. Hunc versum in Plato priore fuisse sic constitutum: *τῆς ἐμφορᾶς ταύτης σε πάνσοιν, ἧς ἔχει, docui in praefat. cap. II. Ex Suidae nota Brunck. coniecit in Pluto priore fuisse τῆς ἀνακηρίας*. — *τί φῆς*; haec Carioni mellus convenient. Postquam enim sic cum admiratione interrogavit, subito se convertit ad Chremylum aut ad spectatores, ut de Pluto tertia uteretur persona.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τί φησ;

ΚΑΡΙΩΝ.

ἄνθρωπος οὗτός ἐστιν ἄθλιος φύσει.

ΠΑΟΥΤΟΣ.

ὁ Ζεὺς μὲν οὖν οἶδ', ὡς τὰ τούτων μῶρ' ἔμ', εἰ
120 πύθοιτ' ἄν, ἐπιτρέψει.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἄν δ' οὐ τοῦτο δρᾷ,

ὅστις σε προσπιταλοντα κερνοσστεῖν ἔῳ;

ΠΑΟΥΤΟΣ.

οὐκ οἶδ'· ἐγὼ δ' ἐκείνον ὀρέωδῶ πάνυ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἄληθες; ὧ δειλότατε πάντων δαμόνων·

117. Verba τί φησ; et versum 118. tribuunt Carioni codd. Monac. B. D. Dorv. Cant. 1. 3. et edd. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. et Raph. Ordinem personarum restituit Hemsterh. e codd. in quibus sunt Cant. 4. A. C. V. — 119. Locus difficilior, quem secundum cod. Rav. edidi, quamvis neque hic Aristophanem restituerit. Libri plurimi, quibus Monac. accedit, *εἰδώς pro οἶδ' ὡς*, et in fine versus cum Monac. *ἔμ' aut ἔμ' pro ἔμ' εἰ*. Conioci *ὁ Ζεὺς μὲν οὖν οἶδ' ὡς τὰ τούτων μῶρ' ἔμ' παθόντ' ἄν ἐπιτρέψει*. Hotib. coni. *ὁ Ζεὺς μὲν οὖν εἰδῶτα τὰ τούτων μῶρ' ἔμ' εἰ πύθοιτ' ἄν ἐπιτρέψει*. Pors. *ὁ Ζεὺς μὲν οὖν μ' εἰ πῶς τὰ τούτων μῶρ' ἔμ' πύθοιτ', ἄν ἐπιτρέψει*. Bentleii ingenium hic locus non expertus est. Cod. Bar. 2. *εἶδ' ὡς*. Harl. Bar. 3. Monac. *ἔμ'*. Can. Rav. Cant. 1. 2. *ἔμ' εἰ*. Hemsterh. scholiastam legisse putat: *ὁ Ζεὺς μὲν οὖν εἰδῶς τὰ τούτων, μῶρς, μ' εἰ πύθοιτ' ἄν, ἐπιτρέψει*. Lectio haud inepta, quamvis nullum eius deprehendatur vestigium in scholiis. cf. meaeque coniecturas infr. positas. — 120. Codd. Monac. Cant. 3. 4. Harl. Bar. 2. 3. B. C. D., ubi versus antecedens desinit in *ἔμ'*, hunc incipiunt *εἰ πύθοιτ'*. — Pro *ἐπιτρέψει* Kuster. *ἐπιτρέψει μς*. Cant. 3. Harl. Bar. 2. 3. *ἐπιτρέψει μς*. — Dorv. *οὖν δῆ (δέ?) sine οὖν*. — 121. Edd. vett. disiungunt *ὅς τις*, ut alias. — Iunt. 1. *προσπιταλοντα*. Dorv. *προσπιταλοντα*. — Iunt. 3. post *ἔῳ* habet punctum. — 123. Monac. post *ἄληθες* non interrogat.

119. Versum hunc desperatisaimum ex ed. Iavern. dedi, non quasi persuasus essem, Aristophanem sic perverso ordine locutum esse, cum potius longe aliud quid, quam quod hic legimus, dicturum fuisse puto.

Locus levissima mutatione sic restitui potest: *ὁ Ζεὺς μὲν οὖν οἶδ' ὡς τὰ τούτων μῶρ' ἔμ' παθόντ' ἄν ἐπιτρέψει*. h. e. *Iupiter quidem certe scit, horum stultitiam nostram me esse perdituram*. Adhibe-

οἶσι γὰρ εἶναι τὴν Διὸς τυραννίδα
 125. καὶ τοὺς κεραυνοὺς ἀξίους τριωβόλου.
 εἴαν γ' ἀναβλέψῃς σὺ καὶν μικρὸν χρόνον;

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ἄ, μὴ λέγ' ὧ πόνηρε ταῦτ'.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἔχ' ἤσυχος.

ἐγὼ γὰρ ἀποδείξω σε τοῦ Διὸς πολὺ
 μείζον δυνάμενον.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ἐμέ σ' ;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

νῆ τὸν οὐρανόν.

130. αὐτίκα γὰρ ἄρχει διὰ τίν' ὁ Ζεὺς τῶν θεῶν;

125—348. desunt in Bar. 2. — 126. Codd. Monac. Harl. Bar. 2. A. B. C. D. Elb. Dorv. Cant. 3. 4. omittunt γ' post εἴαν, quod metro certe aptius est. Inv. et Pors. e cett. libb. mss. et.odd. vet. γ' servarunt. — Harl. Ask. Iunt. 1. 3. μικρὸν, post εἴαν ad pronuntiandum haud dubie commodius. — 127. Monac. ἄ. — Inv. Bo. Brunck. et ex vet. solus Frischl. πονηρῆ. — Codd. Monac. et Elb. plene ταῦτα. — Cod. Dorv. ἔχ' ἤσυχως, quod mero lapsu factum esse, ex accentu concludit Dobr. — 129. Codd. Rav. Arund. edd. Iunt. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Canin. Brub. Raph. Iavern. μείζω (neutr. plur.), haud male.

tor autem *πειθεῖν* de verbis et rebus inanimatis. Ita Xenoph. Mem. I. 3. 9. *συμβούλευε φιλάσθησαι τὰ ἀναπισθόντα μὴ κρινώνας ἰσθλεῖν*. Melius fortasse, quam *πειθόντα* videtur *παθόντα* simili sensu: si stultitiam eorum expertus fuero. h. e. si stulte suadentes secutus fuero. Etenim si *παθόντα* in textu fuit, facile fieri potuit, ut aliquis pro glossa adponeret, *εἰ πύθοιτο ὁ Ζεὺς*, quae verba deinde in textum migrarunt. Versus autem, quem textus habet, sensus hic est: Ego certo scio, Iovem me, ubi horum consilium cognoveris, esse perditurum. Quasi hoc Iovem latere possit. Kust., qui tamen paucorum planus talit, pro textus conditione, quae tunc temporis erat, haud male correxit: *ὁ Ζεὺς μὴ*

οὐδ', εἰδώς τὰ τούτων μῶρ' — ἐπεὶ πύθοιτ' ἄν — ἐπιτρέψει με. Dolendum sane, quod scholiasta, cum mimerit versum in altera Pluti editione mutatum fuisse, mutationem non significavit, nisi, quod quidem veri est simile, vana iactavit. Schol. hanc interpret. habet: *ὁ Ζεὺς μὴ οὐδ' εἰδώς τὰ τούτων μῶρ' ἔση, εἰ πύθοιτο ἐμὲ ἀναβλέψαντα, ἐπιτρέψει με*. Ex his scholiastae verbis versus sic restitui potest: *ὁ Ζεὺς μὴ οὐδ' εἰδώς, τὰ τούτων μῶρ' ἔση, εἰ πύθοιτο ἐμὲ ἀναβλέψαντα, ἐπιτρέψει με*. h. e. „Iupiter bene sciens, quid horum stulta verba volint, me perdet.“ Eurip. Heracl. 676. *ἤμιστα πρὸς σοῦ μῶρον ἦν εἰπῶν ἔπος*.

124. *τῆν Διὸς τυραννίδα* recte ab aliis iam observatum est, pectam in his imitari tenorem Ae-

ΚΑΡΙΩΝ.

διὰ τάργυριον· πλείστον γάρ ἐστ' αὐτῶ
ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

τίς οὖν ὁ παρέχων ἐστὶν αὐτῶ τοῦθ'; φέρε,

ΚΑΡΙΩΝ.

ὄδῃ.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

θύουσι δ' αὐτῶ διὰ τῖν'; οὐ διὰ τουτονί;

ΚΑΡΙΩΝ.

καὶ νῆ Δί' εὐχονταί γε πλουτεῖν ἄντικρυς.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

135 οὐκ οὖν ὄδ' ἐστὶν αἴτιος, καὶ βραδίως
παύσειεν, εἰ βούλοίτο, ταῦτ' ἄν;

Π Δ Ο Υ Τ Ο Σ.

ὅτι τί δῆ;

131. Ven. 1, 2. Wech. Can. (7) Brub, Raph. τ' ἀργύριον. — 132. Monac. τίς οὖν ἐσθ' ὁ παρέχων. Elb. νὰς οὖν ἐσθ' ὁ παρέχων, utrumque contra metrum. — Rav. αὐτὸ τοῦθ'. — 134. Post νῆ Δί' Inveracum edd. vet. habet colon., Kusterus comma. — 135. Edd. Port. et Frischl. οὐκ οὖν. Cett. vet. cum Kust. Hemst. Bergl. et Pors. οὐκ οὖν et in fine punctum. — 136. Monac. et D. ὅτι τί δῆ. Ask. et Bar. 2. ὅτι δῆ. Edd. vet. δὲ τί δῆ, nisi quod in Ven. utraque δῆ desideratur.

schyleum. cf. Prometh. 10. 324. 757. et Aristoph. Nub. 563. — ἀξίους τρεῖς βόλων. fortasse minoris Iovem fecisset, nisi idem tricholus Iovis imaginem repraesentasset. Valuit dimid. drachm. Transiit formula ad Romanos. Sic Plaut. Poenul. l. 2. 168. Nam ego homo sum trichobali. — ἄ. ἐπιθήματα ἐπιτημηκῶν καὶ ἐκκλητικῶν. Schol. ὅτι ἔμφρασην ἔχει σχελιασμόν ἢ θανάτου. Eustath. p. 1763, 54. — ὃ πόνητος. πονηρός ἐπίσκοπος, πονηρός δὲ ὁ φαῖλος. ἀλλάχου δὲ πονηρός προσηγορικῶς ὁ μοχθηρός κατὰ τινὰς, πονηρός δὲ κακός. Eustath. p. 241, 14. et p. 1967, 32. Respexisse videtur Hom. Od. a. 130. οὐδὲν ἀκινδύστερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιον. — ἔχ' ἥσυχος, ἡσυχάζει vel ἡσυχός. ἔχα. Sic Av.

1199. μὲν ἥσυχος, ἔχ' ἀρέσας. cf. et Eurip. Med. 547. Soph. Trachin. 37.

129. νῆ τὸν οὐρανόν, ut infr. 366. 399. non temere adhibetur haec obtestandi formula, ut ceterae. Schol. cogitat τὴν οἰκίαν Διός, ut Ran. 100. αἰθῆρ Διός θαλάσσιον. et Thesmoph. 278. ubi hoc non sufficit exposcenti. — ἀντίκα γάρ, ut statim exemplum afferam; nostrum „als gleich.“ cf. Kuhnk. ad Tim. p. 56. Plat. Gorg. p. 472. d. Protag. 349. e. — ὁ παρέχων ἐστίν, Attice pro παρέχει. Sic ἔστι κωλίων 515. κέφαρος 1094. ἐπετρέφων 1072. ἐπιλειτικός 864.

134—36. Discrimen, quod intercedit inter ἀντικρυς et ἀντικῶ, quo illud est πανηρός, hoc de loco

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

ὅτι οὐδ' ἂν εἰς θύσειεν ἀνθρώπων εἶτι,
 οὐ βούν ἂν, οὐχί φαιστόν, οὐκ ἄλλ' οὐδέ ἔν,
 μὴ βουλομένου σοῦ.

ΠΛΟΥΤΟΣ

πῶς;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

ὅπως; οὐκ ἔσθ' ὅπως

- 140 ἀνήσεται δῆπουθεν ἦν σὺ μὴ παρῶν
 αὐτὸς διδῶς τὰργύριον, ὥστε τοῦ Διὸς
 τῆν δύναμιν, ἦν λυπῆ τι, καταλύσεις μόνος.

ΠΛΟΥΤΟΣ

τί λέγεις; δι' ἐμέ θύουσιν αὐτῷ;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

φῆμ' ἐγώ.

καὶ νῆ Δί' εἴ τί γ' ἐστὶ λαμπρὸν καὶ καλὸν

137. ὅτ' οὐδ' ἂν εἰς Cant. 3. A. C. et edd. vett., except. Canin., contra usum Comici. cf. Pors. ad Eurip. Hec. 112. In. Bar. 2. ὅτι γ' οὐδὲ εἰς ἄν. — 138. Edd. Ald. Iunt. 1. 3. Canin. Frischl. οὐδέ εἰν. Iunt. 2. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. Port. οὐδέ εἰν. Codd. Arund. Dorv. Monac. (7) A. C. D. Cant. 1. 2. et edd. Brünck. Invern. Pors. Dind. Bo., ut nos, οὐδέ εἰν. — 139. Cod. Monac. hunc et sequentes versus turbat, ut 140. incipiat οὐκ ἔσθ' ὅπως et finiat ἦν σὺ, 141. μὴ παρῶν — ὥστε, 142. τοῦ Διὸς — μόνος. — 140. Harl. Bar. 2. Ask. Cant. 4. μὴ σὺ. — 141. Post τὰργύριον Hemsterh. habet punctum, Kust. colon, Fischer. sign. interrogat. — In ed. Port. τ' ἀργύριον, in Frischl. τὸ ἀργύριον. — 142. Codd. Borg. Harl. Bar. 2. et Cant. haud male λυπῆ τί es, ut supra 21., quibus Monac. accedit pronomen ei postponens: λυπῆ σέ τι. — 144. Reisl. in Confect. p. 248. ex cod. Dorv. praefert ἔσσι, quam lectionem et Cant. 4. et Iunt. 2. suggerunt. ἔσσι: Brunck. Invern. Dind.; cum Porsona vett. edd. secutus ἐσσι revocavi, ut ex inclinandi regula scribendum fuit. — Borg. contra metrum transponit καλὸν καὶ λαμπρὸν.

ponitur, quamvis incertum sit, docte diiudicat, ut solet, Lobeckius ad Phrynich. p. 443. ἀντικρὺ (ἄνευ γυναικας. et Lysistr. 1070. Hinc igitur Heind. et Ruhnk. corrig. ad Plat. Euthyd. p. 273. (306. ed. Heind.) — οὐκ οὐκ ὅδ' (ὁ Πλούτος) ἀεὶ εἶς, quarum rerum auctor sit, quasque finire possit, in-

indicat, ut ap. Aristoph. Eccles. 282. καὶ γὰρ ἐτίμας οἴμας ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν Πνύχ' ἤξειν ἀντικρὺς γυναικας. et Lysistr. 1070. Hinc igitur Heind. et Ruhnk. corrig. ad Plat. Euthyd. p. 273. (306. ed. Heind.) — οὐκ οὐκ ὅδ' (ὁ Πλούτος) ἀεὶ εἶς, quarum rerum auctor sit, quasque finire possit, in-

145 ἢ χάριεν ἀνθρώποισι, διὰ σὲ γίγνεται.
ἅπαντα τῷ πλουτεῖν γάρ ἐσθ' ὑπήνοα.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἔγωγέ τοι διὰ μικρὸν ἀργυρίδιον
δούλος γεγένημαι, διὰ τὸ μὴ πλουτεῖν ἴσως.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

καὶ τὰς γ' ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας,
150 ὅταν μὲν αὐτὰς τις κένης πειρῶν τύχη;

145. Codd. Borg. Harl. Cant. 4. χάριεν ἐν ἀνθρώποισι. — Port. ἐπὶ αἰ.
— Iunt. 1. et Frischl. γίνεται. — 146. Ald. Borg. et Ask. γὰρ τῷ πλ.
— Harl. εἶπεν pro ἐσθ'. — 147. διὰ μικρὸν γ' ἀργ. Harl. Cant. 3.
Iunt. 2. 3. — Ven. 2. διὰ τὸ μικρὸν. — 149. Kuster. alioquin can-
tas in minutis edidit τὰς γ' ἑταίρας. — Codd. Harl. et Bar. 2. γ' omi-
serunt. — 150. Aldinae errorem πηρῶν repetunt Iunt. 2. Crat. Ven.
1. 2. Wech. -Port.

dicant v. 137 sq. — ὅτι τί δὴ;
Schol. πῶς ἂν παύσω τὸ τιμᾶσθαι
τὸν Δία καὶ βασιλεύειν τῶν θεῶν;
Aliud vero (Iunt.) διὰ τίνα τρόπον
ταῦτ' ἔλεξας; Illud certe melius, si
recipias, quae sequuntur et praecedunt.
Explic. Hermann. ad Viger. p. 804. ὅτι τί pro τί ὅτι, ergo τί
δὴ ἔστιν ὅτι παύσαιμι ταῦτα, quid
tandem est, quod haec impedire
possim?

138 — 43. φαιστόν, libum,
placenta; cf. Lobeck. de placentis
Graec. sacris. 1828. Regiom. Schol.
ἄλευρον ἑλαίω δεδευμένον et quod
inde fit πέλανον. Proprie a φαίω
factum, id quod mola tritum est.
Quod plures interpretes affirmant,
βοῶν ditiorum φαιστόν pauperiorum
sacrificia indicare, id ad h. l. nihil
attinet, quippe cum in pauperes
Pluti vis nulla sit. — οὐκ ἐσθ' ὁ
δ' πῶς. cf. not. ad vers. 18. —
ἠέκουθεν, ut opinor. nihil aliud,
quam δηλοῦναι cum Brunck. Fisch.
Schol. simpliciter ἀπό τινος πόρου,
et certe esse potest alicunde. cf. Eu-
stath. p. 1407, 9. — ἦν ἰν' ἡ
τι, ubi Cod. Borg. bene addit σέ,
ab aliis improbatum, cum tamen pro-
nomen addi solitum sit, ut supra
v. 21. et Av. 1246., et proclou-
maticus numerum commode tenet,

praesertim cum Chremylus raptim et
audacter loquatur. „Iovis imperium
evertes, si tibi in aliqua re molestus
fuerit“

144 — 48. εἴ τί γ' ἔστι. Re-
sigius in Coniect. p. 248. ex edit.
Iunt. et cod. Dorv., quem haud scio
an false appellet librum bonum, re-
vocare voluit ἐνεστι. (Hesot. ibi in-
venit ἐνεστιν, alterum in cod. Fl.)
quod sic dulciores fierent numeri.
Numeri certe rapidiores et suaviores,
at vereor, ne ἐνεστι cum λαμπρὸν
καὶ καλὸν aequè bene coniungi pos-
sit, atque cum νοῦς. ut Ecclesiāz.
923. οὐ γὰρ ἐν νότῳ τὸ σοφὸν
ἐνεστιν. Aliud certe πῶς ἐνεστιν
ἐστὶν ἀνθρώποις, quam λαμπρὸν ἢ γάριον
splendidissima quaeque et suavissima,
quibus homines gaudent, a te proficiuntur.
— ἅπαντα v. κλ. Hor. Satir. II. 3.
94. virtus, fama, decus, divitiae
humanaeque pulchris divitiis parent.
Bergl. κλοῦτος γὰρ κλείσθη πάσ
ἔχει δόξαμιν. Theogn. 507. Lucian.
Tim. ὦ χρῆσέ, δεξιματὰ κάλλιτον
βορροῖς, αἰδομένον γὰρ πῶρ ἐπὶ
διακρίτως καὶ νόκτω καὶ μὴ
ἡμέραν. — διὰ μικρὸν ἀρ-
γῶν. de significatione deminutivorum
cf. Spohn de extrem. Odys. part.
p. 109. sq. De pretio servorum ἰο-

οὐδὲ προσέχεν τὸν νοῦν· ἐὰν δὲ πλούσιος,
τὸν πτωχὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.

Κ Α Ρ Ι Ω Ν.

καὶ τοὺς γε παιδὰς φασὶ ταῦτὸ τοῦτο δρᾶν,
οὐ τῶν ἐραστῶν, ἀλλὰ τὰργυρίου χάριν.

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

155 οὐ τοὺς γε χρηστοὺς, ἀλλὰ τοὺς πόρνους· ἔπει-
αιτοῦσιν οὐκ ἀργυρίον οἱ χρηστοί.

152. Invern. e Rav. recepit ἐς τοῦτον. Cant. 3. Bar. 2. εἰς. — 153. Se-
cundum Rav. Invern. et Porson φασὶν αὐτὸ τοῦτο. Arund. et Bar. 2.
τοῦτ' αὐτό. Cum plurimis Monac. et edd. vet. φασὶ ταῦτὸ τοῦτο. Elb.
Dorv. et Ask. omittunt τοῦτο. — 155. Dorv. πονηροὺς, quod sensum
attinet, haud male.

neph. Memor. 2, 52, quippe qui
venierint pro virtutibus aut decem
minis aut minori pretio; peiores
adeo dimidia mina.

149—54. τὰς γ' ἐταίρας. for-
mosissimae et pulcherrimae meretri-
ces Corinthiae. Corinthi enim plus
mille Veneris in templo sacra cura-
bant, de quibus schol. εἶναι φησὶν
(Strabo) ἐν Κορίνθῳ πλείν ἢ χί-
λιας ἑταιρίδας, ἀφωσιμμένας τῇ
θεῷ, προσιεσθαι τοῖς βουλομένοις,
ἕκαστον τῶν ἀφικνουμένων ὑπαγα-
γοῦσας, μηδένα μόντοι τῶν μὴ βίῳ
διαφοροῦσαν προσιμμένας. ὅθεν τὸ
λεγόμενον παπαρομιάσθαι, οὐ
παντὸς ἀνδρός ἐς Κόριν-
θον ἐσεθ' ὁ πλοῦς. Φωκίων δὲ
ὁ περιπατητικὸς Δημοσθένην ἱστο-
ρεῖ, λαῖδος αὐτῶν μυρίας δραχμὰς
αἰτησαμένης εἰς μισθὸν παννυχί-
δος, οὐκ ἀνοῦμαι, φάναι, μυρίων
δραχμῶν μεταμίλειαν. Ceterum hic
de meretricibus sermo est, quas Co-
rintho Athenas venerant. — πει-
ρῶν, δηλοῖ συνορσεύζων
schol., sive potius ad id aspirare.
κινεῖν θέλω, ut Ran. 148. εἰ τις
κaiδα κινεῖν τὰργυρίον ὑπέλετο.
— προσέχειν τὸν νοῦν κ. λ.
cum his bene comparat Girard. verba
meretricis ap. Plaut. Asin. 1. 3. 50.
oculatae tui nostrae manus. — τὸν
πρωτόν, sive διασύρει τὴν τῶν
Ἀθηναίων διαγωγὴν, sive ἀπλοῶς

λέγει τρέπειν τὸν πτωχὸν πρὸς
αὐτόν, ἀντι τοῦ εὐθὺς πρὸς αὐ-
τὸν τὸν πτωχὸν τρέχειν καὶ περι-
κλίεσθαι, ταχίως τρέχουσαι γὰρ
τὸν πτωχὸν σαινόνουσιν. E schol.
Non cogitanda τὰ αἰδοῖα, ut Gi-
rard. voluit, neque τὸ ἐμπροσθεν
μορίου, quod idem est. Formula
πρωχτόν τρέπειν causa est, quod
Cario ad puerorum mores transit,
οἱ ταῦτὸ τοῦτο ποιοῦσι, sed verius,
quam illae, ut Girard. monet. Quod
si verum est, Cario Chremyli ser-
monem metaphoricum propria sua
significatione ad pueros transfert.
Sed vereor, ne turpem et obscuro-
num Veneris usum indicet, quo adeo
faciles erant meretrices, ut si large
donarentur, paterentur secum rem
a tergo haberi. Inde apodosis di-
stinctior et sententiarum nexa per-
spicuum et simplex. cf. Ecclesiaz.
1005. (Inv.) ἐν κόλπῳ βοδλομας
κληκίξισθαι μετὰ τῆς σῆς πυγῆς.

155—60. οὐ τ. γ. χρηστοὺς.
distinguit pro moribus Atheniensium,
apud quos laudi ducebatur adole-
scentulis, quam plurimos habere
amatores (Corn. Nep. praef.), pue-
ros, quorum non nisi pessimi quae-
stus causa infami aliorum libidini
inserviebant. οἱ δὲ πόρνοι αἰτούσαν
ἀργυρίον, οἱ δὲ χρηστοὶ ἴκον ἢ
κυνας θηρωτικὰς. In toto vero
loco ironiam esse, qua Athenien-

ΚΑΡΙΩΝ.

τι δαί;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὁ μὲν ἔκπον ἀγαθόν, ὁ δὲ κίνας θηρευτικῆς.

ΚΑΡΙΩΝ.

αἰσχυρόμενοι γὰρ ἀργύριον αἰτεῖν ἴσως
ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

- 160 τέχνη δὲ πᾶσαι διὰ σέ καὶ σοφίσματα
ἐν τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἔσθ' εὐρημένα.
ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν στυτοτομεῖ καθήμενος·

ΚΑΡΙΩΝ.

ἕτερος δὲ χαλκεύει τις, ὁ δὲ τεκταίνεται.

156. Codd. Monac. Cant. 1. 2. 4. Elb. et Brunck. ex duob. mss. τί δέ. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. post δαί habent punctum, Frischl. Canin. Raph. et Port. interrog. — 157. Codd. Rav. Borg. V. et edd. Inv. Dind. *θηρευτικούς*, cett. omn., quibus Monac. consent. rectius femin. — 159. Elb. post *ὀνόματι* addit δέ. Brunck. in E. invenit τῇ μοχθηρίᾳ, unde fecit ex *ὀνόματι ὄνομα δέ*. — 160. Versum hanc cum 8. sequentibus codd. Cant. 4. Monac. Rav. et edd. vett. Invera. Dind. tribuunt uni Chremylo; Bo. tantum 160—165. Rectius a 163. singulis versibus personae se excipiunt in aliis libris; quo tamen ordine id optime fiat, dissentiunt. Brunck. et Porson Bentleii distributionem secuti versum 165. dimidium tantum tribuunt Chremylo, reliquam eius partem Carioni, unde factum est, ut 167. sit Chremyli, 168. Carionis, cui verba ὁ δ' ἀλοῦς x. l. melius videntur convenire, quam Chremylo. Sed vereor, ne Bentleius sensu decori falso ductus hunc ordinem praetulerit. Nam quae versus 168. continet, ea nec Chremylo sunt turpia dicta, nec Atheniensibus foeda audita. De cett. cf. not. — 161. Elb. Bar. 2. τοῖς. — Ven. utraque *ἔσθ'* pro *ἔσθ'*.

sium flagitia castigaverit, nullus dubito. — τί δαί; pro qua formula vulgo cum Brunckio τί δέ; de q. cf. Heind. ad Gorg. p. 94. et 189. — ὄνομ. περιπέττουσι τὴν μοχθ. h. e. infamem lucri famem alio nomine quasi crustare solent. δι' ὀνόματος ἕτερον περικαλύπτουσι τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀργυρίου. Schol. τὴν βδελυρίαν καὶ τὴν κακίαν αὐτῶν. Al. schol. Illud interpretes acceperunt.

160—63. τέχνη καὶ δ. π. κ. σο-

φίσματα. cf. me ad Ran. 16. Illud indicat artes et artificia, hoc, ut Fisch. statuit, commenta et inventa in utramque partem. τέχνηαι, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπιτηδεύματα, εἰς χαλκευτικὴν, τεκτονικὴν κ. λ., τέχνη λέγεται καὶ ἡ μηχανὴ καὶ ὁ δόλος. σοφίσματα, τὰ δια λόγων μαθήματα πάντα. Sch. — στυτοτομεῖ, στυτοτόμος ἔστιν. Schol. καθήμενος vero indicare videtur opificem molestum.

163—68. Hi versus in cod. Rav.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὁ δὲ χρυσοχοῖ γε, χρυσίον παρὰ σοῦ λαβόν.

ΚΑΡΙΩΝ.

165 ὁ δὲ λαποδυτεῖ γε νῆ Δί', ὁ δὲ τοιχωρυχεῖ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὁ δὲ κναφεύει γ', ὁ δὲ γε πλύνει κάρδια.

ΚΑΡΙΩΝ.

ὁ δὲ βυρσοδεψεῖ γ', ὁ δὲ γε πωλεῖ κρόμμυα.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὁ δ' ἄλους γε μοιχὸς διὰ σέ που παρατίλλεται.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

οἴμοι τάλας, ταυτί μ' ἐλάνθανεν πάλαι.

164. Pro γὲ Kust. τις. Bentl., ut est in Canin., omisso γὲ addidit τὸ ad χρυσίον. Omissum est γὲ in D. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Frischl. Brub. Raph. Port., additum vero in codd. Rav. Borg. Monac. Harl. C. Bar. 2. A. Dorv. V. Arund. Ask. Cant. 2. 3. 4. et in edd. Iunt. 2. 3. Invern. Brunck. Dind. Pors. — 166. Reisig. in Coniect. p. 107. suspicatur ὁ δὲ τις κναφεύει, quod Dind. recepit. Edd. vett. omnia ὁ δὲ κναφεύει τις· ὁ δὲ πλύνει κάρδια, ut legitur in codd. Monac. D. Elb. (Y) Ask. Arund. Cant. 1. 2. 4. ὁ δὲ κναφ. γ'. ὁ δ. πλ. κ. Rav. Borg. B. C. ὁ δὲ γναφεύει, ὅς δὲ πλ. Harl. ὁ δὲ κναφεύει γ'. ὁ δὲ γε πλ. κωδ. Dorv. Idem hoc iam suavit Bentleius et post Dawes. Misc. Crit. p. 197., nisi quod hi γναφεύει scribunt. ὁ δὲ πλύνει sine γέ, ut edd. vett., Rav. Borg. Bar. 2. C. Cant. 3. — 167. γὲ ante πωλεῖ om. Harl. Bar. 2. Cant. 4. — 168. Bentl. coni. διὰ σέ γ' οὐ, prob. Valcken. ad Eurip. Hippol. 415. Mihi displicet, quia haec, cum reliqua sint in oratione recta, per interrogationem essent enuntianda. — 169. Edd. vett. except. Canin. ἐλάνθανεν sine ε̄ paragogicō.

nulto minus commode tribuuntur uni Chrenylo, sub cuius nomine et in ed. Invern. leguntur. Quod enim Invern. dicit, nonnullis probantibus, in scena minus aptam esse sententiarum tam minutam ac divisam recitationem, id cum multis aliis Tragicorum et Aristophanis locis, tum maxime vers. 190 sq. refellitur, ubi in tribus versibus persona decies mutatur, quaeque unum verbum pronuntiasse contenta. Pariter et alias v. c. in Eurip. Ion. v. 544—77. per versus triginta tres Ion et Xu-

thus senario dimidio vicissim utuntur. Atque actioni vivaciori minus satisfacit, si unus et idem similia tenore eodem enumerat, quam cum duo loquentes se invicem excipiunt. — λαποδυτεῖ, κλίπτει ἐστὶ σπλιών τὰ ἱμάτια. Schol. τὸ λαποδυτεῖν ὡς περὶ τέχνης παρὰ προσδοκίαν παιδείας καὶ γέλωτος χάριν. Schol. Biset. — τοιχωρυχεῖ, τοίχους οἰκῶν διορύττει, τὰ ἐπιπέδους τούτων ὑφαίρεισθαι σπουδαίω. Schol. — ὁ δὲ κναφεύει γ', ut numeri huius versus similiores es-

ΚΑΡΙΩΝ.

170 μέγας δὲ βασιλεὺς οὐχὶ διὰ τοῦτον κομᾶ;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἐκκλησία δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον γίνεταί;

ΚΑΡΙΩΝ.

τί δέ; τὰς τριήρεις οὐ σὺ πληροῖς; εἰπέ μοι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τὸ δ' ἐν Κορίνθῳ ξενικὸν οὐχ οὗτος τρέφει;

170—80. In edd. vett. converso ordine personarum nomina praefiguntur. Cod. Rav. auctore Invern. et Dind. omnia concedunt uni Carioni. In edd. vett. et cod. Monac. versus phares 170. 2. 4. 6. 8. sunt Chremyli, imparis 171. 3. 5. 7. 9. Carionis, deinde ὁ Τιμ. δ. κόρυ. iterum Chremyli, et ἔμπ. γ. α. Carionis. De ceteris non ambigo, at extrema verba servi esse non possunt. In codd. A. C. 170. 1. 3. 5. 7. 9. Chremyli, 172. 4. 6. 8. Carionis, deinde rectius Carionis sunt ὁ Τιμ. δ. π. et Chremyli ἔμπ. γ. α. In Cant. 3. 4. ὁ Τιμ. δ. π. Chremylo quoque tribuuntur, et ἔμπ. γ. α. Carioni. — 170. Brunck. coni. ὁ μέγας δέ. — 171. γίνεταί Monac. Bar. 2. — 172. τί δαί Monac. Cant. 3. Harl. Bar. 2. quod Hemsterhusio iam placuit articulo τὰς ante τριήρεις omissio. — οὐ σὺ συμπληροῖς Iunt. 2. 3. οὐ συμπληροῖς Elb. πληροῖς Cant. 4. — Vea. 1. 2. Wech. Canin. Brub. Raph. vitiose εἰπέ μοι.

sunt sequenti, Reisig. Coni. p. 108. bene coniecit ὁ δέ τις κν., idque recepissem, si idem pronomem et in vicinis versibus legeretur. Ceterum Pollux VII. 11. 37. et schol. ad h. l. κναφρέω Atticorum et Aristophanis esse consentiunt, non γναφρέω. De q. cf. Reisig. l. l. Particula δὲ in ὁ δέ vi celeriter opponentis ictu quodammodo producitur, quod quidem in ὁδα fieri non possit. κναφρέω non est τὰ δέματα ξίω, sed potius, quod aliud scholion ponit, τὰ ἱμάτια καλλωπίω fullonem esse, qui vestes et pallia sordida lavando aut radendo purgavit, βυρσοδεφέω vero δέματα καὶ βύρσας ἔθω καὶ ξίω. βυρσοδέφης sordidior, quam κναφρέος. — παρὰ τὴν ἕλκεται, ἦγον τὰς ὑπογαστρούς τείχεος καὶ τὰς περὶ τὸν πρῶκτόν, Schol. De qua adulterorum poena cf. Heind. ad Horat. Sat. I. 2. 39.

170—176. Hos quoque versus Invern. praeter auctoritatem veterum

tribuit uni personae Carionis. Eadem de causis, quas ad v. 163—68. explicui. Inter Chremylum et Carionem sunt dividendi, id quod et vett. interpret. fecerunt. — μέγας δὲ βασιλ. κομᾶ, οὗτος ἔλεγον τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα οἷς πάσης τῆς Ἀσίας ἄρχοντα διὰ τὸ πλείονι δυνάμει γρηθεῖαι Περσικῆ. Schol. Satis trita et notissima regis Persarum significatio. cf. me in praefat. cap. I. — κομᾶ, metaphorica locutio pro se efferre et superbiere, quae tamen hic suam vim habet, quia reges Persarum comitibus aluisse dicuntur. Mos idem et Atheniensibus ingenuis concessus fuit. cf. 568. Ita in Nub. 14. ὁ δὲ κόμῃ ἔχων ἰκπάζεταί. — ἐκκλησία et si commode accipi potest de comitiis Atheniensium, ubi singulo, qui aderat, obolos aut tres oboli (τὸ ἐκκλησιαστικόν) donabantur, neque tamen abhorret a rerum nexu, si totum hoc ad iudicia Atheniensium

ΚΑΡΙΩΝ.

ὁ Πάμφιλος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον κλαύσεται ;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

175 ὁ Βελονοπάλης δ' οὐχὶ μετὰ τοῦ Παμφίλου ;

ΚΑΡΙΩΝ.

'Αγύρβιος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον κέρδεται ;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

Φιλέσιμος δ' οὐχ ἔνεκα σοῦ μύθους λέγει ;

175. *βελονοπάλης* Cant. 1. 2. 3. Apud Porson. *βελονοπάλης* parva initiali est scriptum, quod non sit nom. propr. — τοῦ ante Παμφ. om. Cant. 4. — 176. *Ἀγύρβιος* in edd. vet. om. et in codd. Monac. B. C. D. E. Dorv. Ask. Elb. Cant. 1. 2. 8. Arund. *Ἀγυρβίος* Cant. 4. *Ἀγυρβίος* in cod. A. schol. cod. Paris. ap. Suid. in edd. Brunck. Inv. Dind. Porson. — 177. In edd. vet. *ἔνεκά σου*: quam tamen *ἔνεκα* praepositionis merae vim habeat, cum Dind. Porson. Bo. et codd. Ask. Cant. 1. 2. 4. Monac. (?) accentum in pronomine servavi.

transferimus. Hunc accedit, quod infra 329. eadem res distinctius significatur *δεινὸν γὰρ, εἰ τριώβολον ἔνεκα ἀσιζόμεθα ἐν ἐκκλησίᾳ*, quem morem molestum Isocrates (Aeropag. c. 19.) quoque indignabunde perstringit: *τίς οὐκ ἂν ἀλλήσκειν τῶν ἐυφρονούντων; ὅταν ἴδῃ τινὰς τῶν πολιτῶν, αὐτοῦς μὲν περὶ τῶν ἀναγκαίων, εἰδ' ἔξουσιεν εἶτε μὴ, περὶ τῶν δικαστηρίων κληρονομήσας*. Quare mihi hic versus de iudiciis, quae tunc temporis fuerant, accipiendus esse videtur. *ἐλάμβανον γὰρ οἱ δικάζοντες καθ' ἑσπέραν τριώβολον*. Schol. — *τρεῖς ἡμερῆς, οἱ γὰρ ἔμποροι τῶν τριηραρχῶν κλεινοῦσας πάντας ἔρεπον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν τὰς γαῦς*. Schol. *τινὲς γὰρ τῶν Ἑλλήνων ἔρεπον τοὺς ἑσπέρην τὰς γαῦς βουλομένους*. Isocrat. Aeropag. c. 19. De trierarchie cf. Wolf. in Demosth. adv. Lept. LXX sq. Boeckh Staatshaush. der Athenen. I. p. 481. Bach. ad Xenoph. Oec. II. 6. — *ἔνεκά σου* intellig. *στράτευμα milites conductiti*, quos Athenienses non in bello Corinthiaco, ut vulgo dicunt, sed hoc finito, Corinthi aiebant. Nam in

bello ipso Athenienses ipsi Iphicrate duce fortiter pugnabant, interfectaque celebrem istam, quae superest, laudationem habuit Lysias. Bellum Corinthiacum gestum est quarto aut tertio anno ante alteram conditionem Pluti, quam hic versus, ut alii, clare prodit. cf. praefat. c. II. Interpretes rem satis notam turbarunt. Nam *ἔξει* indicat, de re, quae tunc fuerit, sermonem esse, non de bello iam confecto. cf. eam part. praefat., quae est d. Plut. prior. et poster. — ὁ Πάμφιλος, de quo vid. praefat. cap. II. Schol. ὁ Πάμφιλος οὗτος καὶ ὁ Βελονοπάλης ἀμφότεροι δανισταὶ Ἀθηναῖοι. ὁ Πάμφιλος δὲ δημαγωγὸς ἦν οἰονοῦν πολιτευόμενος καὶ ἔλεπτε τὰ τοῦ δήμου. ἀλλοὺς οὖν ἐπὶ κλοπῇ τῶν δημοσίων χρημάτων, ἀθρόως ἐξέπεσε δημοθεὶς ταύτην δικὴν πεπονθῶς. τινὲς δὲ τὸν Βελονοπάλην παρσικόν φασὶ τοῦ Παμφίλου. δυστηροῦντος οὖν τοῦ Παμφίλου ἀνάγκη καὶ αὐτὸν συνδυσταρεῖν αὐτῷ. Ceterum κλαίειν non miserum esse indicat, sed, ut v. 62. et οἰμώζειν v. 53. et alias, poeniam dare, fortasse exulare ut infra videtur 608. *ἔξέπεσε γὰρ δημοθεὶς*.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἡ ἑμμαχία δ' οὐ διὰ σέ τοις Αἴγυπτίοις;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἐρᾷ δὲ Λαίς οὐ διὰ σέ Φιλωνίδου;

ΚΑΡΙΩΝ.

180 ὁ Τιμοθέου δὲ πύργος

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἐμπέσοι γέ σοι.

τὰ δὲ πράγματα' οὐχὶ διὰ σέ πάντα πράττεται;

178. οὐχὶ in codd. Monac. Venet. A. B. C. D. E. Dorv. Ask. Elb. Bar. 2. Cant. 1. 2. 3. et edd. vet. except. Canin. οὐ postulari iam videbat Caninius, quod post repertum est in cod. Cant. 4., libro parvi nominis, et, ut Invern. testatur, in Rav. et Borg. Hermann. quoque Metr. p. 131. non dabitur, quia οὐ scribendum sit. Utrum Kust. metro ductus, an libro aliquo nisus correxerit, incertum est. — 179. Kust. pro Λαίς coniec. Ναίς. — Inter οὐ et οὐχὶ similibus librorum discrepantia. cf. Hermannii Elem. doctr. metr. p. 129. 134. — 180. In personis libri variant; affi totum versum Chremylo, alii prima alii extrema verba Carioni assignant. Hoc quidem loco e moribus loquentium rectius fit iudicium, quam ex auctoritate librorum. Edd. vet. priora Chremylo extrema Carioni tribuant, pariter codd. Monac. Harl. Bar. 2. E. Cant. 2. 3. Nobiscum faciunt Dorv. Rav. Borg. Elb. Invern. Dind. Bo. in hoc saltem versu, Porson ab omni parte. — 181—85 sunt Chremylli in A. B. 181—83 sunt Carionis et 184—85 Chremylli in C. Elb. Dorv. Cant. 2. 4. Nostram personarum seriem tenent codd. Monac. D. Cant. 3. Rav. et edd. vet. Invern. Brunck. Dind. Porson. Hemsterh. — 181. Ex Elb. citatur *πρόττοντα*, quod *πρόττονται* esse recte suspicatus est Dobr., nam hoc exstat in Monac.

176—80. Ἀγύρριος, a fortuna mire adiutus subito Croesus evasit, cum modo Irus fuisset et tunc temporis dux Atheniensium copiarum fuit. Divitiis suis fretus per petulantiam et insolentiam, respectu decori nullo habito, naturae satisfacere fingitur, quod poeta a natura sua, quippe lasciviente impulsus, quamvis non decore, apte tamen significat per metaphoram sumptam ab asino, *ὄρε σκιρτᾷ καὶ κέρδεται*. Similiter nimiam laetitiam indicat Pac. 335. *ἦδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορθα, καὶ γελῶ κ. λ.* Nam scholiastae obscenissima fingentes non audiendi sunt. Idem Agyrrius a

Praxagora in Ecclesiaz. 102. accuratius describitur: *καὶ πρότερον ἦν Ἀγύρριος γυνή· πρὸ δ', ὄρε, πέρσσει μέγιστ' ἐν τῇ πόλει*. In utraque fabula eandem esse intelligendum Agyrrium, patet; Ecclesiazusae enim annis duobus ante Placi editionem alteram in scenam prodierunt. cf. praefat. c. II. — Φιλέψιος, homo egenus et loquax, qui ad modum rhapsodorum veterum fabellas recitabat coram populo, ut mercedem aliquam ab auditoribus nactus vitam sustentaret. Dubitant, an hic idem ille Philopares ait, quem Demosth. c. Timocr. (T. I. p. 742. ed. Reisk.) commemorat. — ἡ

μονώτατος γὰρ εἶ σὺ πάντων αἴτιος,
καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, εὖ ἴσθ' ὅτι.

ΚΑΡΙΩΝ.

κρατεῦσι γοῦν κἀν τοῖς πολέμοις ἐκάστοτε
85 ἐφ' οἷς ἂν οὗτος ἐπικαθέζηται μόνος.

Π Λ Ο Υ Τ Ο Σ.

ἐγὼ τοσαῦτα δυνατός εἰμι' εἰς ὧν ποιεῖν;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

καὶ ναὶ μὰ Δία τούτων γε πολλῶ πλείονα.

183. καὶ τῶν καλῶν κ. τ. ἀγαθ. cod. Borg. — In codd. Cant. 1. Arund. οἷσθ' ὅτι. — 184. πολέμοις Monac. Iunt. 1. — Pro κἀν in Wech. et Canin. κᾶν (ap. Can. scriptum κ' ἂν) legitur. — 185. ἐπικαθέζηται Iunt. 2. 3. et codd. Harl. Cant. 2. 3. 4. Dorv. — In fine versus solus Rav. μόνος, quod recep. Inv. et Dind. Cum ceteris, quibus adhuc Monac. adnumerandus, tenui μόνος. — 186. τοσαῦτ' ἂν cod. C. — 187. Dorv. πολλῶν, manu aliena mutatum in πολλῶ.

ἔνμαχίᾳ τοῖς Αἰγυπτίοις. Versus hic, qui interpretes omnes vexavit, explicandus mihi esse ab initio videbatur ex tempore editionis Pluti alterius, quo non licitum erat, homines certos nominibus significare. Notum autem est, Αἰγύπτιος indicare hominem *furtivum et astutum*, ut Αἰγυπτίῳ *insidioso et astute*, et Αἰγυπτίῳ *cum*, cui talium hominum mores sint. Interpretes, qui omnia hic turbant, multa referunt, quae a tempore prorsus sunt aliena. Melius et aptius monet Ritter. disert. de Plut. p. 50. notari hoc versu foedus Atheniensium cum Aegyptiis pecuniae causa factum. Seditiōnem Aegyptiacam exarsisse ante id bellum, quod contra Persus a Cypriis duce Euagura susceptum sit. Isocr. Parneg. p. 69. d. c. Bellum Cyprium fieri coeptum esse Ol. XCVIII. 3. Diod. XV. c. 2. et ante hoc iam tres per annos a Persis gestum esse contra Aegyptios. Isocr. l. l. Initium igitur belli Aegyptiaci cadere in Ol. XCVII. 4. Unde patere, hunc versum esse Pluti posterioris. Kusterus ex coniectura dedit Αἰγυπτίαις, Atticis tamen ubique Αἰγυπτίοις dicuntur. Equidem, si con-

lectura opus est, mallet aut τοῖς ἐξ Ἀσίας, aut τοῖς ἐκ Ἀσίας, quod, si literas respicias, τοῖς Αἰγυπτίοις similis est. Mos enim iste Asiaticos in societatem recipiendi, quibus se ab hostibus et ceteris Graecis defenderent, quem paulo post oratores tam acerbè vituperant, iam illo tempore ab Atheniensibus acceptus esse videtur. cf. Isocrat. d. pac. c. 16. qui Athenienses his verbis queritur: οἱ μὲν πρόγονοι ἡμῶν ὅπερ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντας διετίλεσαν, ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον κοριζομένους ἐκείθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἡγάγομεν. At cum Rittero puto, coniectura non opus esse.

179. Λαῖς, meretricium Graecarum omnium pulcherrima et lepdisissima, quae, prout amor aut voluntas ferebat, Diogenem omnium rerum egenum et ditissimum quemque excepit, et venustate sua adeo philosophus severos cepit. Quam Ol. XCI. 2. iam Corinthum venisset et tempore Pluti alterius annos XXXIV. saltem nata esset, non video, quid nos adducere possit, ut pro Laide Naidem ponamus in Plato

ὄστ' οὐδὲ μεστός αὐτὸν γέγον' οὐδέ τις κάποτε.
τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐστὶ πάντων πλησιμονή·
190 ἔρωτος

ΚΑΡΙΩΝ.

ἄρτων

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

μουσικῆς

ΚΑΡΙΩΝ.

τραγημάτων

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τιμῆς

ΚΑΡΙΩΝ.

πλακούντων

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀνδραγαθίας

ΚΑΡΙΩΝ.

ισχάδων

188. Edd. vet. Brunck. Invern. *μεστός σου*, idem praebet nunc Monac., cui in accentibus sive modica auctoritas est, sive nulla. Hic loci pronomen, in quo maior vis est, accentu non potest carere. — Harl. Bar. 2. Cant. 1. 3. 4. *γένονεν*. — 189. Codd. Monac. Cant. 1. Ask. legunt *ἀπάντων ἐστὶ*, Cant. 2. Harl. Bar. 2. Dorv. et Iunt. *πάντων ἐστὶ*. — 190. Ven. 2. *ἄρτος* errore typogr., ut videtur.

superstite, quae est editio altera, quamvis Athenaeus XIII. 7. diserte dicat, hanc in Philonidae deliciis fuisse, idemque iteret Harpocrat. in v. *Ναίς*. cf. praefat. c. II. Ceterum veri est prorsus dissimile, in Pluto priore Naidem, in posteriore Laidem fuisse, quia tunc amatoris quoque nomen mutandum fuit. — *Φιλωνίδης*, vir quadratus, ineptus et deformis, quem Laïs divitiarum causa amplexa est. Scholiastae versus laudant, qui hominem hunc describunt, in quibus Philyllii trimeter: *ἦ τις κάμηλος ἔκεις τὸν Φιλωνίδην*. et Nicocharis *ἀπαιδύστερος εἰς Φιλωνίδου*, et Platonis *Φιλωνίδην που τίτουεν ἢ μήτηρ ὄνον*. cf. de Philonida praefat. m. c. II. — *Τιμόθεος*, Cononis filius, Antipatro Arohonte, quo tempore Plutus denuo editus est, florere incipiebat. *πλούσιος*, ἄμα δὲ καὶ δόλιος ἀνήρ, στρατηγὸς Ἀθηναίων τειχὸς οἰκο-

δομήσας εἰς τοσοῦτον ἤρθη τῆς τύχης, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὄψει τοῦτον τὴν δαίμονα φαίνεται. Schol. Quia divitiarum splendorem prae se ferebat, Aristophanes hic in eo cavillatur: cf. praefat. c. II. Sed Chremylus interruptit servi sermonem, cum in eo esset ut sententiam ita finiret *διὰ σὲ ἐγένετο*. Atque turris et ob altitudinem nimiam nobilis (Ran. 129 sq.) in Ceramico fuisse dicitur. Num eadem?

180—86. *ἐμπέσαι γί σοι, in caput tibi Timothei turris corrast, teque perdat*. cf. Acharn. 516. *Προσιδῶν σείσας ἀπασι τοῖς Λαυδαμονίοις ἐμβάλοι τὰς οἰκίας*. Haec verba, ut facile potest intelligi, ad servum conversus, quae sequuntur ad Plutum dicit. — *μονώτατος*, οἷς ἀντότατος *πλάκται*. Schol. cf. v. 83. et Equit. v. 352. — *σὺ ἴσθ'* ὅτι sunt verba rapta loquentis, ut infr. 833. 884. quae

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

φιλοτιμίας

ΚΑΡΙΩΝ.

μάξης

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

στρατηγίας

ΚΑΡΙΩΝ.

φακῆς.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

σου δ' ἐγένετ' οὐδεις μεστός οὐδεπώποτε.
 ἀλλ' ἦν τάλαντά τις λάβῃ τριακαίδεκα,
 195 πολὺ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ λαβεῖν ἑκατάδεκα.
 καὶν ταῦτ' ἀνύσῃ τις, τετταράκοντα βούλεται,

193. οὐδεις om. Ask. σου δ' ἐγένετο μεστός οὐδεις in Cant. 3. —
 194. Brunck. Invera. Dind. divisim edunt τρία καὶ δέκα, cum edd. vet.
 Pora. et codd., in quibus Monac., Hyphen restitui. — 195. Monac. Elb.
 πολλῶ μᾶλλον contra metrum. — 196. ἀνύσῃ τις cum Reisig. Coniect.
 p. 234. dedi, quamquam pro τι eodem iure δῆ aut τοι substitui possit.
 Brunck. et Dawes. correxerunt ἀνύσῃται, quod, etsi ap. poetas dramati-
 cos non occurrat, receperunt Dind. Bo. et Porson, hic cum spir. asp.
 ἀνύσῃται. Libri quidem omnes, in quibus nunc est et Monac., ἀνύσῃ
 τετταράκοντα penultima producta. — Ex edd. vet. sola Frischl. κῆν,
 ceterae κῆν, quod et habent codd. Monac. Deriv. Ask. Bar. 2.

ad praecedentia respiciunt, εὐ ἴσθ' ὅτι εἰ πάντων αἴτιος. Non igitur opus est, ut cum Münster. suppl. ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει. — ἐκάστοτε, per Phrynichum p. 103. (ed. Lob.) expl. διαπαντός. — ἐπι-καθ' ἔζηται, ἀπὸ μεταφορᾶς ζυγῶν. Schol. Nam libra pondere gravata, ubi in alteram partem vergit, dicitur ἐπικαθεῖσθαι, ut in illa imagine Homericā (ll. 8. 69.), qua Iupiter fingitur fata Graecorum et Troum pensitare: αἱ μὲν Ἀχαιῶν κῆρες ἐπὶ χθονὶ πολυβοτείῃσιν ἐξέσθην, Τρώων δὲ πρὸς οὐρανὸν εὐρὴν ἀέροειν.

187—92. καὶ μὲν Δία, ὅτι καὶ ἐπὶ κατωμοτικῷ (iusiur. affirmat. cui opponit. ἀκατωμοτικῶν πο-

gat.) τὸ μὲν Δία, ὅταν αὐτοῦ προτάσῃται τὸ καὶ. Nam μὲν Δία nude positum negative capitur, ut supra 21. 106. 111. — πάντων ἐστὶ πλησμονή, bene cum hoc loco comparatur Hom. Il. v. 636. πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ φιλότητος, μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ἀσχηθμοῖο. Huc et spectat Pind. Nem. VII. 52. (ed. Thiersch.): ἀνάπαντις ἐν παντί γλυκεῖα ἔργα. κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρας' ἀνθε' Ἀφροδίσεια. — Quae a Chremylo et Carione enumerantur, moribus utriusque pulchre conveniunt, quod iam scholiastae notarunt: ὅρα πῶς ὁ δεσπότης τὰ κρείοντα αὐτῷ λέγει, ὁ δὲ δοῦλος τὰ συμφί-

ἢ φησιν οὐ βιωτὸν αὐτῷ τὸν βίον.

Π Δ Ο Υ Τ Ο Σ.

εὐ τοι λέγειν ἔμοιγε φαίνεσθαι πάνυ
πλήν ἐν μόνον δέδοκα.

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

φράζε τοῦ πέρι.

Π Δ Ο Υ Τ Ο Σ.

200 ὅπως ἐγὼ τὴν δύναμιν, ἣν ὑμεῖς φατε
ἔχειν με, ταύτης δεσπότης γενήσομαι.

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

νῆ τὸν Δί'· ἀλλὰ καὶ λέγουσι πάντες, ὡς

197. Post οὐκ ante Kusteram legebatur εἶναι, quod certe, cum versus metrum excederet, ceteris vocibus commodius fuit eiiciendum. Bentleius vero, quoniam εἶναι in omnibus libris vidit, αὐτῷ potius explodendum esse putavit versus sic constituto: ἢ φησιν οὐκ εἶναι βιωτὸν τὸν βίον, quod Bo. cum Pora. recepit. coll. v. 970. At non viderunt, v. 970. pariter μοι legi, et certe, cui vita non vitalis esset, opus fuit, in utroque loco addere. Quod Cant. 1. αὐτῷ omittit, id nihil valet ad Bentleii coniecturam confirmandam. Brunck. et Invern. de codd. tacent. Monac. habet utrumque εἶναι et αὐτῷ, ut cett. — 199. Cant. 1. μόνον ἐν. — Monac. in accentu non curiosus περί.

ρονα αὐτῷ. ὁ γὰρ δοῦλος λέγει τὰ πρὸς τὴν γαστέρα. Nimis similis Cario, hic deliciarum suarum amana, apparet muris illius Batrachom. 83 sq. αὐτὰρ ἔμοιγε ὄσσα παρ' ἀνθρώποις τραγέιν ἔθος· οὐδέ με λήθει ἄριστος τρισκοπάνιστος, οὐδὲ κλακροῦς τανύκευλος, ἔχων πολὺ σαρμότηρον κ. λ. cui rana respondet: ξεῖνε, λίην ἀγχεῖς ἐπι γαστέρι. cf. Lobeck. de Graecorum placentis sacris. Regiom. 1823.

193—97. Respicit ad hunc loc., ut Bergl. notat, Aristot. Polit. (II. 7.) ἢ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπληστον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἱκανὸν διαβόλια μόνον, ὅταν δὲ ἤδη τοῦτο ἢ πάτριον, ἀεὶ δέονται τοῦ πλεονος, ἕως εἰς ἀπειρον ἔλθωσι. — ἀνύση τις, meliorem medelam nescienti mihi placuit cum Reisingio τις, quod et alias temere omissum est, addere,

ut metrum staret. Nam pessima vocis ἀνύση ubique corripitur, usquam longa est. Bene quidem sentio, τις hic loci, ubi aliud τις praecedit idemque subiectum per totam sententiam cogitatur, non cuique satisfactorum. Nisi amarem inventis aliorum mea postponere, scripsissem καὶ τῷ ἀνύση δὴ αὐτ τοι, quod vulg. lectioni persimile est. cf. Heind. ad Plat. Theaet. p. 447. et ad Euthyd. p. 309. Ceterum errant interpretes, qui activo huius verbi notionem conquirendi esse negarunt et Sophocl. Philoct. 714. εἰ πορ' ἀνύσει γαστρὶ φορβάν. cf. ibid. 1147. Eurip. Hecub. 1153. οὐδὲν ἦτον τάλας. Incantius de hoc verbo egit, quam alias solebat, Heind. ad Plat. Phaed. p. 62. cf. infr. 229. — οὐ βιωτὸν αὐτ. τ. βίον, satis vulgaris locatio: das Leben habe für ihn keinon Lebensgenuss mehr.

· δειλότατόν ἐσθ' ὁ πλοῦτος.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ἤμιστ' ἀλλά με
τοιχωρύχος τις διέβαλ'. εἰσδύς γάρ ποτε
205 οὐκ εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν οὐδὲν λαβεῖν,
εὐρῶν ἀπαξάπαντα κατακεκλεισμένα·
εἶτ' ὠνόμασέ μου τὴν πρόνοιαν δειλίαν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

μη νῦν μελέτω σοι μηδέν· ὡς, εἴαν γένη
ἀνὴρ πρόθυμος αὐτὸς εἰς τὰ πράγματα,
210 βλέποντ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ Λυγκέως.

203. δειλότατος Cant. 3. Harl. Bar. 2. Rav. Borg. E. F. et ed. Inv. —
204. Ante Kuster. in libr. omnib. διέβαλλ', quod hic secundum cod.
Arund., cui assent. Cant. 1. Dorv. et Monac. (?), mutavit in διέβαλ'.
Brunck. ex 3 codd. scripsit διέβαλεν, quod Invern. quoque edidit, quam-
vis metro adversaretur et ab Hermanno Metr. p. 133. correctum esset.
Cui add. Reisig. Coniect. p. 35. — 205. Cod. Bar. 2. et ed. Brunck.
ἐς. — Cant. 3. λαμβάνειν. — 206. Dorv. εὐρῶν γάρ, quod, si post
λαβεῖν distinguatur, non improbat Hemsterhusius. At εὐρῶν cum antecede-
ntibus melius cohaeret, quam cum sequentibus. Quare et abundat δ',
quod Dobr. pro γάρ interponere voluit. — 207. ὠνόμασεν Bar. 2. —
208. Cant. 3. μὴ δὴ νῦν, quod adversatur metro. — 210. τοῦ omiserunt
Monac. Harl. Elb. Bar. 2. Cant. 3. 4., in tribus extremis est gl. — Ald.
Iunt. 1. 2. 3. literas sic turbant: βλέποντ' ἀποδείξωσ' ὀξύτερον. Vitium
delevit Crat.

Quam imitatus esse videtur Ennius ap. Cic. d. amicis. c. 6. „cui potest esse vita vitalis, qui non in amici mutua benignitate conquiescat.“ cf. infra 970. ἀβίωτον εἶναι μοι πεποιήκε τὸν βίον. Apud orat. saepe occurrit, cf. Reisk. Ind. Aesch. T. IV. h. v., v. g. ἀβίωτον εἶναι μοι τὸν βίον νομίζω. Xen. Hell. II. 3. §. 50. καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος Eurip. Ion 634. (ed. Herm.) Soph. Oed. Col. 1688.

198—202. εἶδ' — πάνν, ut supra 25. πάνν σφόδρα et infra 221. ἐξαργῆς πάλιν. — Verba utriusque personae ab 190. usque ad 201. cohaerent, in quibus notanda est collocatio pronominis ταύτης, elegans sane et saepe usurpata. v. g. Xen.

Cyr. VIII. 3. 46. ἀρτίσσι μοι, ἔ, τι ἂν καὶ σὺ ἔχης, τούτων μετέχειν. Plat. de legg. III. p. 678. E. εἰ γὰρ τι περιγεγονός ἦν ὄργανον ἐν δόξαι, ταῦτα μὲν κ. λ. Constructio nostri loci haec: τοῦτο γὰρ μόνον δέδοικα, ὅπως τῆς δυνάμεως, ἣν ἐμὲ ἔχειν φασι, δεσπότης γενήσομαι.

203. δειλότατος, multo maiorem vim habet, quam δειλότατος. Quod neutrum cum masculino, alias quoque cum feminino iunctum est, quosdam sine ulla causā offendit. Est enim haec locutio usitatissima. Nam non solum deorum et hominum sed omnino omnium rerum et animalium timidissimum dicit Plutarchus. Comparant Virgillianum illud: *Triste*

Π Α Ο Υ Τ Ο Σ.

πῶς οὖν δυνήσει τοῦτο δράσαι, θνητὸς ὢν;

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

ἔχω τιν' ἀγαθὴν ἐλπίδ', ἐξ ὧν εἶπέ μοι
ὁ Φοῖβος αὐτὸς Πυθικῆν σεισας δάφνην.

Π Α Ο Υ Τ Ο Σ.

κακείνος οὖν ξύνοιδε ταῦτα;

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

φήμ', ἐγώ.

Π Α Ο Υ Τ Ο Σ.

215 ὄρατε.

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

μη φρόντιζε μηδὲν ὠγαθέ.

ἐγὼ γάρ, εὐ τοῦτ' ἴσθι, κἄν δεῖ μ' ἀποθανεῖν,
αὐτὸς διαπραξῶ ταῦτα.

211. Codd. Dorv. Monac., ut alias, *δυνήσῃ*. — Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. *δράσαι*. — 212. Edd. vett. exc. Frischl. *ἔγω τιν'*. — 214. *ἐκείνος* Ask. — Invern. et Dind. cum cod. Elb. habent *εἰσοιδε*. Ceteri libb., ad quos nunc accedit Monac., recte *ξύνοιδε*. cf. praefat. n. et Reisig. Coniect. pag. 302. — 215. *ὠ'γαθέ* per aphaeresin Ald. Inst. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. Wech. Can. Brub. Raph. Brunck. Invern. Bo. Pors. *ὠ'γαθέ* Frischl. Port. — F. *φροντίζετε*. — 216. Cum Reisigio Coniect. p. 44. restitui *κἄν δεῖ*, quam formam, Elmæio ad Med. p. 14. et Dobraeo obtrectantibus, coniunctivi fuisse apud Atticos docet ex Aldi Hortis Adonidis p. 187. Adiuuatur enim non solum libris longe praeclearissimis Rav. A. B. C. D. Monac. Arund. Ask. Cant. 1. 2. 3. 4., in quibus perspicue legitur *κἄν δεῖ*, sed etiam analogiae quadam ratione, qua, quam ab antiquitate vocalis brevis saepe admitteretur in coniunctivo, in quibusdam verbis usu quotidiano tritis illa licentia vocalis corripitendae perdurare potuit. Pauci codd. ab auctoritate eorum, quos significavi, recedunt: In Dorv. Harl. U. legitur *κἄ δεῖ*, quod Hemst. Brunck. et Pors. receperunt. Quam auctoritatem Bo. cum Dind. secutus sit, quum scriberet *κἄν δεῖ*, nescio; nam in sola Wechel. legitur *κἄν δεῖ* sine iota subscr.

lepus stabulis. Aliud est v. 123. Alludere creditur poeta ad Eurip. Phoeniss. 554. (606.) *δειλὸν θ' ὁ κλειῦτος καὶ φιλόφρονος κακόν*. cf. et Lucian. Tim. *ὡς λείος εἰ, ὡ κλειῦτε, καὶ δλοσθητός καὶ διαφρονετικός*. — ἦ κιστ' ἀλλὰ με, facete se defendit Plutus, se in hanc

falsam suspicionem venisse perferem, qui, cum in domo Pluti omnia caute inclusa vidisset, hanc curiosam providentiam timiditatem appellasset. Necte: *εἰσοδὺς εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ εἶχεν ἐνταῦθεν λαβεῖν τι*.

209. *κρόθυμος εἰς εἰ*

ΚΑΡΙΩΝ.

κἄν βούλη γ', ἐγώ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

πολλοὶ δ' ἔσονται χᾶτεροι νῶν ξυμμαχοί,
ῥοῖσι δικαίους οὐσιν οὐκ ἦν ἀλφίτα.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

220 παπαί· πονηρούς γ' εἶπας ἡμῖν ξυμμαχούς.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκ, ἦν γε πλουτήσωσιν ἐξαρχῆς πάλιν.
ἀλλ' ἴθι σὺ μὲν ταχέως δραμῶν.

ΚΑΡΙΩΝ.

τί δρῶ; λέγε.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τοὺς ξυγγεωργούς κάλεσον, εὐρήσεις δ' ἴσως
ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτοῦς ταλαιπωρομένους,

217. κἄν βούλει Invern. e Ravenn., quod idem notatur ex codd. Harl. et Bar. 2., recepit. Ortum hoc esse videtur ex antecedente κἄν δεῖ. Dorv. κἄν βούλη μ'. — 218. Codd. Dorv. et Cant. 3. πολλοὶ γ'. — Monac. χᾶτεροι. Invern. Pors. γ' ἄτεροι. Cod. Rav. χᾶτεροι. Ald. χᾶτεροι. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Raph. γ' ἄτεροι. — Monac. νῶν iota adscripto. — 220. πονηρούς γ' εἶπας ἡμῖν ξυμμαχούς Ald. Iunt. 2. Canin. Frischl. Port. πονηρούς γ' — ξυμμ. Iunt. 1. 3. πονηροῦς γ' — ξυμμ. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. πονηροῦς a schol. quoque usurpatur. πονηροῦς γ. Invern. Pors. Bruck. Dind. Kust. — Cum Invern. ed. Dind. συμμαχούς. — Interrogant Ald. et Iunt. 2. — 221. Cant. 3. πλουτήσωσιν. — Porson ἐξαρχῆς, cett. disiungunt ἐξ ἀρχῆς. — 222. Iunt. 2. 3. μολῶν pro δραμῶν. — Pro ἀλλ' ἴθι schol. legit ἀπει. ἴθι δραμῶν simili ortu est cum Homericis Il. β. 8. βάσαι ἴθι. 183. βῆ δὲ θέειν. Od. β. 5. βῆ δ' ἴμεν. η. 14. ὄρνυτ' ἴμεν etc., nisi fortasse scriptum velis εὐθύ pro ἴθι, quod, quia ταχέως adesset, transiit in ἴθι. Nam celeritatis notiones de consilio cumulantur. De εὐθύ cf. Lobeck. ad Phryn. p. 144. — 223. Edd. Iunt. 2. Frischl. Port. Bruck. Invern. Dind. ξυγγεωργούς. Pors. secutus cum cett., quibus consent. Monac., oxytonon recepit. — 224. Bruck. cum edd. vet. plerisque ἐν τοῖσιν, quod praebet et Monac. ἐν τοῖς Rav. Borg. Dorv. Cant. 3. Hamst. Invern. Pors. Dind.

πράγματα, non de ipsa visus restitutione, ut Fischerus vult, sed de iis, quae oculorum aciem restituerent, suscipienda sunt. v. g. ut praeteretur se duci in templum Aescu-

lapii ibique se ad eam rationem tractari, qua sanaretur. cf. 653 sq. — Λυγκὸς εἶς, εἰς τῶν Ἀργοναυτῶν, ὃς ἐλέγτο εἶναι ἀφειδίτατος, ὥστε καὶ τὰ ὑπὸ γῆν ὄρεῖν

225 ὅπως ἂν ἴσον ἕκαστος ἐνταυθοῖ παρῶν
ἡμῖν μετὰσχη τοῦδε τοῦ Πλούτου μέρος.

ΚΑΡΙΩΝ.

καὶ δὴ βαδίζω· τοῦτο δὲ τὸ κρεάδιον
τῶν ἐνδοθέν τις εἰσενεγκάτω λαβῶν

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἔμοι μελήσει τοῦτό γ'· ἀλλ' ἀνύσας τρέχε.

225. ἴσον edd. vet. omn. frequenti errore. cf. not. ad 506. — Dind. ἐνταυθοῖ, quod ex solo Cant. 2. at de manu correctoris notatur. Ceterum hanc formam probat ut solam Atticam Elms. ad Acharn. 152., ubi ἐνταυθοῖ pro Ionica habetur. Quamvis vero ἐνταυθα haud raro de motu dicitur, tamen saepius discrimen animadvertitur. cf. 604. — 227. τοῦτο δὲ τὸ Ald. Iunt. 2. Frischl. Port. Pora. τρέχε δὴ τὸ κρ. Invern. e Rav. τρέχι δὴ Harl. Bar. 2. F. τούτι δὲ τὸ Monac. cum edd. Iunt. 1. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Brub. Raph. Bened. et cod. Elb. At metro tantum respondent τούτο δὲ τὸ aut τούτοδι κρεάδιον, quod cum Dind. Ba. posuit ex correctione Dobraei, lectore relegato ad Avium ed. v. 18. — Schol. commemorat λεβήτιον pro κρεάδιον. — 229. Cant. 1. et Pora. ἀνύσας spir. asp.

καὶ καταδύοντα ἀργύριον ἀναφίρειν. e schol. cui assent. Apoll. Rhod. Argon. α. 153. Λυγκεύς δὲ καὶ ὀξυτάτος ἐκέκαστο ὄμμασιν κ. λ. — Πυθικῆς σείσας δάφνην de corona laurea, ut supra v. 39., quae, dum oraculum edebatur, leni susurro mota esse videbatur, quo Dei praesentia indicaretur. cf. Eurip. Ion 76. 80. 102. Minus feliciter eadem imago de aliis vatibus adhibetur. Tryphiod. 366. κούρη Πριάμοιο (Cassandra) ἱερῆν ἀνεσίετο δάφνην. Nonn. Dionys. 38. 57. σείων Ἐδία θύρα καὶ σὺ Πανοπηίδα δάφνην. — ἀγαθὴ rescipsi ex scholiastae Ambros. auctoritate, qui ad Hom. Od. α. 134. praecipit, ut scribatur αἰαίγε. cf. quae in praefat. de crasi exposita sunt.

216. καὶ δὲ δειμ' ἀποθαυσεῖν. δειμ' multis recte displicuit, donec Reisk. in Coniect. p. 44. ostendit, hanc formam non indicativum, qui merito hic offendat omnes, sed coniunctivum esse ex Aldi Hort. Adonid. p. 187. b. ubi haec leguntur: ἰστέον

δέ, ὅτι τὸ δει καὶ ζει (pauc post adiungit et κλει, χει, ρει) καὶ τοιαῦτα καὶ ὑποτακτικοῦ μορίου τεθέντος οὐχ ὑποτάσσονται. ὡς καὶ παρ' Ἀριστοφάνει (Plat. 216. citatur δει). Oratoribus vero ibidem hic usus non conceditur. iam Heindorfius ad Plat. Phaed. §. 59. similes coniunctivos notavit v. γ. φοβείσθε, μὴ δυσκολώτερόν τι νῦν διακρίμαί. ὅπως μὴ διασκευδάννηται, et ibid. §. 60. διασκευδάννησι pro διασκευδαννῆ. Videtur hic usus, ex consuetudine Homeri ortus, in iis verbis permansisse, quorum coniunctivi e vulgari more duri aliquid sonarent. — οὐκ ἦν ἀλφίτα, proprie farina hordeacea, hic in universum farina, nutrimentum maxime vulgare Hom. Od. β. 354. quae publice interdum civibus data est Demosth. adv. Phorm. p. 918. T. II. Reisk. Scholiasta latius patere dicit ἀλφίτα ἀντὶ τοῦ οὐκ ἦν ζοήματα, ἀπὸ μέρους τὸ πάν.

220. παπαλί, alias vox doletis, ut ap. Sophocl. saepius, simile

230 οὐ δ' ὦ κράτιστε Πλούτε πάντων δαυμόνων
 εἰσω μετ' ἐμοῦ δεῦρ' εἰσθ' ἢ γὰρ οἰκία
 αὐτήστιν, ἦν. δεῖ χρημάτων σε τήμερον
 μεστήν ποιῆσαι καὶ δικαίως κἀδίκως.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

ἀλλ' ἄχθομαι μὲν εἰσῶν νῆ τοὺς θεοὺς
 235 εἰς οἰκίαν ἐκάστοτ' ἀλλοτρίαν πάνυ·

231. Brück. *ξω*. — Elb. *εἰσθι*. — 232. Port. *αὐτῆ ἔστιν*. Monac. *αὐτ' ἔστιν*. Bergl. *αὐτῆ ἔστιν*. Fisch. *αὐτῆ ἔστιν*. Ven. 2. *αὐτῆστιν*. Frischl. *αὐτῆ ἔστιν*. Cett. edd. vett. et recent. *αὐτῆ ἔστιν*, quod cum Bentleio Pors. probavit, ceteroquin aphaereseos amans. Crasin restitui, de qua cf. praef. — 233. Pors. et Burges. constanter, ut solent, *ποιῆσαι*. — 235. Edd. vett. omn. *εἰς*, excepta Iunt. 2.

huic ὦ πόποι Homericum (Od. α. 32. et al.), de quo Eustathius et scholia verbosa sunt, ἐπιφώγημα σχελιασμοῦ δηλωτικόν schol. ἐπιφώγημα σχελιαστικόν Apoll. Soph. p. 560. Quamvis vero sit exclamatio miserantis, ubique tamen indignationis aliquid ei subesse videtur. — *ἔθι*. Quia schol. de *ἔθι* ita statuit: τὸ *ἔθι* ῥῆμα μὲν ὄν μετὰ μίλλοντος μετοχικοῦ συντάσσεται, οἷον, *ἔθι ποιήσων τόδε*, mihi propter ὄραμα in mentem venit, Aristoph. fortasse scripsisse εὐθύ, quod celeritatis notionem auget: *At illico tu quidem cursu celeri scilicet agricolae*. Domini verbis his raptim et festinanter dictis servus ita commovetur, ut finem sermonis non exspectet.

227. τοῦτο δὴ προῶδιον multis displicuit, quia δὴ antecedit. Memorabilis et bona lectio videtur, cuius schol. mentionem facit λεβήτιον pro προῶδιον, quod sensui et metro aptissimum. Significat enim pateram, in qua fortasse epularum sacrificialium reliquiae servabantur, quae ne perirent aut ad alios pervenirent, Carionis multum interfuit. Sensus: *Iam abibo; sed hancce pateram domesticorum aliquis introferat*. — τῶν ἐνδοθῶν εἰς *Kiner von drinnen*, quod non addidisse hic, nisi fuissent, qui in his

haerent. cf. 96k. *φῆρς νῦν ἐγὼ τῶν ἐνδοθεν καλέσω τινα*.

229. ἀνύσας τρέχε. ἀνύσας, quod cum obiecto simplici supra 196. notionem consequendi habuit, cum alio verbo aut adiectivo coniunctum in alias transit significationes, imprimis perpetuitatis aut celeritatis. ἀνύσας τρέχε verti quidem potest *celeriter aut constanter curre*; sed proprie, ut mihi videtur, *ita curre, ut finem consequaris*. Ergo ubique actionem ita institueret, ut eventum haberet. cf. infra 345. Unde cum negatione contrarium eventum indicat, v. g. Eurip. Hec. 926. οὐκ ἤνυσα προσίζουσα nihil profeci ad aram assidens, i. q. μάτην προσίζον. οὐκ ἀνύσας φθονίουσα, invidens nihil proficio ap. Hom. — καὶ δίκ. κἀδίκως, ἀντι τοῦ παντὶ τῷ ῥῥω. Schol. Simil. in Equit. 256. καὶ δίκαια κἀδίκαια.

234. ἀλλ' ἄχθομαι κ. λ. structuram, quae quidem satis perspicua est, iam ante interpretes recent. scholiasta recte indicat: τὸ πᾶν πρὸς τὸ ἄχθομαι συνακτίον. — αὐτοῦ schol. refert ad τὸ εἰσερχεσθαι εἰς οἰκίαν ἀλλοτρίαν, et αὐτὸ re vera interdum in apodosis adhibetur sicut in Francogallorum; at recentiores αὐτοῦ rectius accipiunt pro adverbio. Ceterum lect. Dorvill. ἀγαθῶν non adeo mendosa

- ἀγαθὸν γὰρ ἀπέλαυσ' οὐδὲν αὐτοῦ πώποτε.
 ἦν μὲν γὰρ εἰς φειδωλὸν εἰσελθὼν τύχῳ,
 εὐθύς κατώρυξέν με κατὰ τῆς γῆς κάτω
 κἂν τις προσέλθῃ χρηστὸς ἄνθρωπος φίλος
 240 αἰτῶν λαβεῖν τι μικρὸν ἀργυροῖδιον,
 ἔξαργός ἐστι μὴδ' ἰδεῖν με πώποτε.
 ἦν δ' ὡς παραπλήγ' ἄνθρωπον εἰσελθὼν τύχῳ,
 πόρνοισι καὶ κύβοισι παραβεβλημένος
 γυμνὸς θύραζ' ἐξέπεσον ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ.
 ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

- 245 μετρίῳ γὰρ ἄνδρὸς οὐκ ἐπέτυχες πώποτε.
 ἐγὼ δὲ τούτου τοῦ τρόπου πῶς εἰμ' ἀεί.

236. ἀγαθῶν. Dorv. — 237. εἰς φειδωλὸν Ald. Iunt. 1. Invern. et cod. Monac. cum codd. plurimis. Kusterus coniecit εἰς φειδωλοῦ. Bentl. et Pers. αἰς φειδωλόν, quod iam deprehenditur in Iunt. 2. 3. Brunck. edidit εἰς φειδωλόν, ut solet. Iunt. 1. et Canin. ad φειδωλόν adiciunt τῶν. — 238. κατώρυξεν sine ὦν. paragog. Ald. Iunt. 1. 3. Frischl. et cod. Elb. Monac. — τῆς ante γῆς omis. Elb. Cant. 1. 4. Ask. — 239. καὶ εἰς Bar. 2. — Cant. 1. solus προσέλθοι. — 240. Brunck. corrigere voluit: αἰτῶν τι παραλαβεῖν μικρὸν ἀργυροῖδιον. — In nonnullis, in quibus est Cant. 3., μικρόν. — 241. Edd. vett. omn. μὴ δ'. — 242. Codd. et edd. variant αἰς et εἰς. αἰς quidem exstat in codd. Elb. Cant. 1. 2. 3. 4. (?) Harl. Dorv. U. Arund. Monac. Ask. Rav. et in edd. Iunt. 2. 3. Brunck. Invern. Pors. Dind. — 244. Cant. 3. et Sauid. ἔπειον. — 245. Monac. Cant. 3. 4. Bar. 2. Ask. ἐτυχες. — 246. Schol. et edd. vett. excerpta Canin. πῶς cum nota interrogationis in fine. — πῶς omis. Bar. 2. et Dorv. τοῦ ante τρόπον om. Elb.

videtur, si οὐδὲν, ut alias, adverbii negat. loco positum est. — εἰς φειδωλόν, si quid mutandum, felicissimam Bentleyi amplector coniecturam, quae praeterea v. 242. et 32. et aliis locis suffulcitur. Kusteri emendatio metri causa durissima videtur, nec necessaria est, quum et alias ap. Aristoph. occurrat ἐργεσθαι εἰς τινα. v. c. Av. 618. εἰς Ἄμμωνα ἰλθόντες. φειδωλός schol. recte derivat hoc modo: δ φειγῶν τὸ δοῦναι κατὰ τὸ φείσθαι καὶ τὸ δοῦναι, φειδωλός τις ὢν, καὶ τροπή τοῦ δ' εἰς ἰ φειδωλός. Similis transitio τοῦ δ' in ἰ deprehenditur in lacryma e δάκρ. et

Ulysses ex Ὀδυσσεύς. — εὐθύς κατώρυξέν, κατορύξας ἐμπρὸν ἐμέ. Schol. Similis constructio ap. Herod. VIII. 53. οἱ μὲν ἐφρίκτεον ἑαυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω. — ἔξαργός ἐστι pro ἀκαρεῖται, ut supra δυνατός εἰμι pro δυνάμηναι v. 186. et παρέχων ἴσθι v. 132. Locutio frequens ap. poet. et orat., ut alii iam notarunt cf. Nub. 1220. ὦν δὲ διὰ τοῦτ' ἔχουρος εἶναι διανοεῖ. Sensus: negat se unquam me conspexisse. — αἰς παραπλήγῃα homo mente perplexa sive perversa, peculiariter hic, qui divitiis perverse utitur; ὀρθος. φειδωλός. Compar. Bentl.

χαίρω τε γὰρ φειδόμενος ὡς οὐδεις ἀνὴρ,
 πάλιν τ' ἀναλῶν, ἦνκέ' ἂν τούτου δέη.
 ἀλλ' εἰσώμεν, ὡς ἰδεῖν σε βούλομαι
 250 καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν τὸν μόνον,
 ὃν ἐγὼ φιλῶ μάλιστα μετὰ σέ.

ΠΛΟΥΤΟΣ.

πεθόμαι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τί γὰρ ἂν τις οὐχὶ πρὸς σέ τάληθῆ λέγοι;

ΚΑΡΙΩΝ.

ὦ πολλὰ δὴ τῷ δεσπότη ταυτὸν θύμον φαγόντες,
 ἄνδρες φίλοι καὶ δημόται καὶ τοῦ πονεῖν ἐρασταί!

252. Edd. vett. exceptis Iunt. 2. Canin. Frischl. Raphel. et Port. punctum habent post λέγοι. — Codd. Harl. et Cant. 3. praebent λέγη Cod. Bar. 2. λέγει. — Cod. Cant. 2. post hunc versum habet rubricam Chori, qui exciderit. Sed senum properantium actioni nunc demum in scenam prodeuntium hic canticum non aptum esse videtur. Inepta essent, quae Cario ad chorum dicit, si cantilena praemissa fuit. — 253. δὴ τῷ om. Cant. 4. Citat plen. Suid. v. θύμος.

Aesch. Prometh. 1035. φρονόπληκτος. A scholiasta deducitur haec significatio ab eo qui perverse tangit chordas citharae et inde sonos elicit discordes. ἀπὸ τῶν κρουμάτων τοῦ ἰσαρμονίου λογισμοῦ. — κῆβοις, discrimen erat inter κῆβος et πῆσος. Hesych. ἐν τῇ κῆβῃ τοὺς κῆβος ἀναβήπτονται, ἐν τῇ πῆσει μόνον τὰς φήφους μετακινῶσιν. Πῆσεια h. e. calculorum lusus honestior habebatur, quam κῆβῃα h. e. alearum lusus, quia in πῆσει ἀρσ et ingenium valuerit, in κῆβῃ sola fortuna. Quare κῆβῃα infamis erat et legibus interdicta. cf. Eustath. p. 1396. extr. et Henr. Steph. Thes. T. III. p. 327. D. — γυμνὸς θυράξ' ἐξέπεσον. ut ap. Lucian. Tim. ἐξέφορε μὲ καὶ εἰς πολλὰ κατμήριον.

246. τοῦτ. τ. τρόπου πῶς εἰμ' ἀεί. Qui πῶς legebant, hoc cum schol. accipiebant θαυμαστικόν. Θαυμάζει γὰρ αὐτὸν ὡς ἀεί ποτε σύμμετρον ὄντα. μετρίον δὲ λέγει ἀνδρός, τοῦ διαμετρούοντος ἑαυτὸν τῷ ζῆν. Est vero hic, id quod nexus sententiarum et mores Chremyli postulant, alterum πῶς (enclit.), cui affine est πον, et cohaeret cum verbis τοῦσον τοῦ τρόπου, non cum ἀεί hoc sensu: Ego vero hic quidem moribus semper sum. — χαίρω τε γὰρ κ. λ. Eleganter dicta nec difficilia intellectu, si singula recte percipiuntur, hoc sensu: „amo enim parcere, ut neco magis, e contrario et summis facere, quoties opus est.“ — ὡς ἰδεῖν σε βουλ. Schol., ne quis contrarium cogitet, monent: εὐχθνα ὁ Πλούτος ἰδῆ τῆς γυναῖκα

) Quocum conspirat Eustath. ad Od. p. 1540, 57. (ed. Lips. p. 224.) et p. 1846, 46. οἱ δὲ ὑπερον (Posthomerici) παρακλήγα φασὶ τὸν ἀπαίδετον καὶ ἄμουσον καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἀφρόν, ἐξ ὁμοιότητος τῶν ἀεχνῶς κλητομένων χορδῶν. ἢ χρῆσις παρὰ τῷ Καμμικῷ.

255 ἴτ', ἐγκοινεῖτε, σπεύδεθ', ὡς ὁ καιρὸς οὐχὶ μέλλει,
ἀλλ' ἔστ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκμῆς, ἣ δεῖ παρόντ' ἀμύνειν.

ΧΟΡΟΣ.

οὐκ οὖν ὄρας ὀρμωμένους ἡμᾶς πάλαι προθύμως,
ὡς εἰκός ἐστιν ἀσθενεῖς γέροντας ἀνδρας ἤδη;

255. Cod. Elb. ὁ omisit ante καιρὸς. — Bar. 2. οὐ μέλει. Monac. (?) μέλειν pro μέλλειν. — In codd., ad quos accedit Monac., et edd. vet. παρόντας ἀμύνειν, singularis in pluralem mutatione haud rara, si sententiae universales tractantur. Kusterus e margine emendavit παρόντ' scilicet, non, ut Fisch. vult, παρόντε. Hanc Kusteri emendationem editores recent. merito receperunt. Bentleyi, cui Britanni Kusteri correctionem quoque visdicant, alia sed minus apta coniectura πάραυτ'. — Pro ἔστ' in Ald. est ἔστιν, in codd. Dorv. et Cant. 3. ἐστίν. — 257. Frischl., ut alias, οὐκ οὖν cum interrogat. cett. edd. vet. οὐκ οὖν in oratione recta. — Bar. 2. inverso ordine ἡμᾶς ὀρμωμένους. — 258. Harl. om. ἀνδρας.

καὶ τὸν νόον, ἀλλ' ἵνα ἐκείνοι τὸν Πλοῦτον ἴδωσι· οὕτω γὰρ πρόκειται. — *περίθωμα*, nihil aliud, quam sequor s. tibi dicto audiens sum. Vereor enim ne ironia, quam alii cum schol. cogitant, a Pluti persona hic aliena sit. οἶδα γὰρ, ὅτι καὶ τέκνων προτιμᾶς τὸν πλοῦτον. — Colloquio Chremyli et Pluti finito, Cario cum Choro per dextrum arcum (ἀψίδα) rure veniens in orchestram intrat. Quare hic loci nullum tempus cantibus, quae hic fuisse monent cod. Cant. 2. et schol. ad v. 1. cf. Ritter dissert. d. Plut. p. 17.

253—56. Versus 253—292 meriti sunt iambici tetrametri catalectici comiciis poetis valde usitati, quia in ipsorum numeris magna est hilaritas. Post v. 292. alii interponuntur versus iambici, de quibus suo loco monendum est. De iamb. tetramet. catal. cf. Godofr. Hermannii Elem. doctr. metric. I. II. c. 16. p. 146. et Reisigii Coniect. in Aristoph. p. 87—126. — ὁ πολλὰ κ. λ. Sic disponenda ὡς ἀνδρες φίλοι, οἱ πολλὰ (h. e. πολλάνικς) ἐφάσκει τὸ αὐτὸ τῷ δεσπότῃ θύμων. In quo nemini nisi Graecae linguae ignaro aliquid obscuri esse potest. τὸ δὲ θύμων ἐστίν τὸ

ἀγριοκρόμμον (Feldzwiebel), εἶδος βοτάνης ἐντελοῦς, ᾧ δὲ ἀκραν ἀπορίαν χρώνται οἱ πένητες. Schell. — θύμων, οὐδέτερον τοῖς ἄνθρωποις. Eust. p. 1390, 57. per σφάρδον expl. Hesych. I. 1744. — ἐγκοινεῖτε Tragicis et Comico usitatum pro σπεύδεσθε. cf. Acharn. 1101. ἀλλ' ἐγκοινεῖ· δεικνύειν κατακλύεις πάλαι. Originem huius verbi inde deducunt scholiastae, ἐπεὶ οἱ τρέχοντες κόπῃος πληροῦνται, ἢ ἀπὸ τῶν ἀθλητῶν, ἐν κόπῃ γὰρ ἐκείνων τὸ ἔργον. Unde etiam κοινὴν et κοινίσειν festinandi notiones induerunt. Ecclesiaz. in fin. εἶνα κόμισαι λαβῶν λέκισθον. — ὡς ὁ καιρὸς οὐχὶ μέλλειν τ. λ. οὐ καιρὸς ἐστὶ τοῦ μέλλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι, ἀλλὰ τοῦ σπεύδειν καὶ κόπῃ ἐγείρειν. e schol. Locutio poetae usitatior. cf. infra in fine 1209. οὐκ ἔτι τὸν αὐτὸν εἰκὸς μέλλειν οὐδ' ἡμᾶς. Ran. 1546. Thesm. 667., oratio et formula praecorum in sacris agonibus, ut alii notant, καιρὸς καὶ μηκέτι μέλλειν. Lucian. Demonact. T. II. p. 872. — ἀκμή est maturitas sive punctum, tempus opportunissimum. Eurip. Hecub. 1029. Ergo ἀκμή καιροῦ, quod hic invertitur καιρὸς ἀκμῆς. Festinationem indicat, ut Sophocli. Philoct. 12.

σοι δ' αἰετὶς ἴσως με θεῖν, πρὶν ταῦτα καὶ φράσαι μοι,
260 ὅτου χάριν μ' ὁ δεσπότης ὁ σὸς κέκληκε δεῦρο.

ΚΑΡΙΩΝ.

οἴκουν πάλαι δήπου λέγω; σὺ δ' αὐτὸς οὐκ ἀκούεις.
ὁ δεσπότης γὰρ φησιν ὑμᾶς ἠδέως ἅπαντας

259. Vulgo *οὐδ' δ'*, quod quam facile ex *σοι δ'* fieri poterit, quis est, qui mecum non videat? — 260. Edd. vett. omn. et Porson *ὅτου χάριν γ' ὁ δεσπ.*, quod Reisig. Coniect. p. 40. probat, Dobr. improbat. Kusterus iterum labitur in *χ' ὁ δεσπ.* γ' om. Harl. Bar. 2. Cant. 4. et Monac. Ravennas tandem protulit μ' et in fine versus *δεῦρο*, quod cum Iavern. et Dind. non dubitavi recipere. Omnes reliq. libb. in fine versus legunt *κέκληκεν ἡμᾶς*, ad quos Monac. accedit; hoc enim pronomen fuit necessarium, quia ante ὁ habebant γ' non μ'. Eadem verba eiusdem chori sunt paullo post 261. — 261. De οἴκουν et οἴκουν eadem librorum dissenatio, quae v. 257. — 262. Porson, cui assent. Monac., γὰρ φησιν inclin. negl. — Codd. Ehb. Cant. 3. 2. (?) ἡμᾶς.

ἀμὴ γὰρ οὐ μακρῶν ἡμῖν λόγων
h. e. minime opportunum tempus nobis est multa disserendi. Ut hic: Sondern es ist die höchste Zeit. — ἀμύνη. Schol. *βοηθεῖν*. non propulsare, ut alias. Sophocl. Oed. Col. 429. coll. 1128. Elm.

257 — 60. οἴκουν ὀρθῶς x. λ. non video, cur interpretes in singulis verbis haeserint:

Siehet du denn nicht, dass wir uns längst mit aller Raschheit tummeln,

Wie es nur immer möglich ist für alt' und schwache Männer?

πρὶν ταῦτα καὶ φράσαι μοι. In his verbis scholiasta auctore vulgo statuitur hyperbaton pro καὶ ταῦτα πρὶν φράσαι μοι, quae locutio bene conveniret huic loco, ut supra v. 17. et infra 272. Sed hyperbaton non opus est, nam ταῦτα cohaeret cum ὅτου, quod pronomen haud raro post pluralem in singulari ponitur. cf. Heindorf. ad Plat. Protag. p. 593. et 499. Imprimis vero ταῦτα post se habet singularem numerum et ante se. v. g. Xenoph. Cyrop. VIII. 3. 46. ἀρτίως γὰρ μοι, ὃ τι ἂν καὶ σὺ ἔχης, τούτων μιστήριον. Pariter et ὅου

ARISTOPHANES C. THIMAECH. I.

cum ἀντὶ coniungitur ap. Plat. Sophist. p. 225. c. Ergo et hic necti potest, ταῦτα ὅτου (οὐκίως) hoc sensu: tu vero putas me statim properare, antequam dixeris, quae de causa dominus tuus nos huc invitet. ἴσως, quod scholiasta interpretatur per ἔξου, in his locutionibus invito dicentis est, ut in ἴσως οὐκ ἂν. Plat. Menon. c. 32. Vulgo haec verba ἴσως με θεῖν supplent με ἴσως καὶ σε θεῖν, nam vertunt: me aequè celeriter ac te currere. Nisi rectius pro ἐν ἴσῳ καὶ ταχέως ut illud Xenophontis ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως scil. βήματι passibus aequè lentis, illud vero acceleratis. Ceterum quia οὐ abundat, σοι malui, quod ab ἴσως pendet.

261 — 65. οἴκουν πάλαι x. λ. Cario senes ludificatur; nihil enim hucusque iis dixit. *καίτων δὲ ὁ θεράπων ταῦτό φησιν, οὐ γὰρ προσέειπεν αὐτοῖς, τίνας χάριν αὐτοῦς καλεῖ. θέλει οὖν αὐτοῦς διαβάλλειν ὡς κωφούς.* — ὁ δεσπότης γὰρ φησιν h. e. ἐπισημαίνεται. Schol. Cetera iunge: ὅμῳ ἅπαντας ἠδέως ἔχου ἀκαλλανίτας βίον ψυχρῶν (h. e. εὐτελοῦς καὶ τάλαιπῶρον) καὶ δυσκόλου (δυσκρίστου). — ἴσων δὲ δὴ

φυγροῦ βλου καὶ δυσκόλου ζήσεν ἀπαλλαγέντας.

ΧΟΡΟΣ.

Ἔστιν δὲ δὴ τί καὶ πόθεν τὸ πρᾶγμα τοῦθ', ὃ φησιν;

ΚΑΡΙΩΝ:

265 ἔχων ἀφῶκεται δεῦρο πρεσβύτην τιν', ὃ πόνηροι,
βυπῶντα, κυφόν, ἄθλιον, βυσόν, μυδῶντα, νωδόν.
οἶμαι δὲ νῆ τὸν οὐρανὸν καὶ ψωλὸν αὐτὸν εἶναι.

ΧΟΡΟΣ.

Ὁ χρυσὸν ἀγγείλας ἐπῶν, πῶς φηῖς; πάλιν φράσον με
δηλοῖς γάρ αὐτὸν σωρὸν ἦκειν χρημάτων ἔχοντα.

264. ἴσσι Monac. — Edd. vett. except. Can. et Frischl. in versa exeunte
habent punctum, aliae hoc etiam ante καὶ ponunt. — 266. βυσόν codd.
Elb. Derv. Monac. Cant 3. 4. et ed. Iunt. 2. — Libb. mss. et edd.
omn. μυδῶντα, quod tamen longe minus apte scemna sordidorum coadicio-
nem indicat, quam μυδῶντα h. e. male olentem, quod, utpote lectionem
perantiquam, ex scholiasta revocare non dubitavi. cf. not. — In cod.
Monac. versus hic exit in μυδῶντα, et sequentem incipit νωδόν, aperte
scribentis errore. — 267. οἶμαι γὰρ Porson. οἶμαι δὴ cod. Harl. —
268. In hoc versu cum primum a multis πάλιν omissum esset, donec Kust.
hanc vocem primus recentiorum e cod. Arund. revocavit, eamque Monac.
cum alio cod. Brunckii in fine versus haberet, conieci versus tetrame-
trum acatalectum fuisse hoc exitu: ἄγε μοι φράσον πάλιν, qui rhythmus
senum laetantium affectui bene responderet. Codd. post Kusterum collat.
πάλιν stabliverunt Derv. Elb. Mead. Ask. Monac. Cant. 1.2. fuit quoque in
Iunt. 1. 2. 3. Cett. edd. vett. vero omittunt. Exitus versus in Monac. hic:
φράσον μοι πάλιν. — 269. Cod. Elb. ἦκειν σωρὸν contra metrum. —
Cod. Ask. ἔχοντα χρημάτων.

τί κ. λ. plane dicta videbis, si re-
cte iunxeris: τοῦτο δὲ τὸ πρᾶγμα,
ὃ φησιν (ὃ διακότης σου), τί ἔστι
δὴ, καὶ πόθεν γυνήσεται; raptim
quaerentes ordinem verborum tur-
bare solent.

265—70. ἔχων ἀφῶκεται
δυσσο. In sequentibus ea Pluti
senis vitia significat, quae specta-
tores in chori senibus esse viden-
t, nam coecitatem tacet. Singu-
lis praedicatis scholiastae interpre-
tationem addere sufficit: βυπῶν-
τα, σὺζωσὺ μεστόν. ubi gl. Paris.
miram formam βερωνωμένον, quippe
in Homericis Od. ζ. 59. ἀπαξέ σιλη-
μένον, addit. κυφόν, κρητόν ἢ

κεκυμμένον. ἄθλιον, δυστηγῆ-
δυσόν. φνείδας ἔχοντα h. e. ra-
gis oblitum. μυδῶντα, δυσώδῃ
ἀποκείμεντα, μυδῶντα δὲ
γράφεται καὶ τοῦτο, κέρην μὴ
ἔχοντα. Illud revocavi, quia senes
senum male olentium, quippe qui
caepa agresti delectarentur, vix
abesse potest. νωδόν, δὲ τὸ
γῆρας οδόντας μὴ ἔχοντα. ψω-
λόν, ἀσχημονα κατὰ κυρτίαν
τοῦ μορίου. Bene comparat Bract.
Plaut. Merc. III. 4. 53. Ch. Quae
forma esse aiebant? Ku. Ego ὁ-
cam tibi. Canum, varum, ventalis-
sum, bucculentum, breviculium, sub-
nigris oculis, oblongis matris, pas-

ΚΑΡΙΩΝ.

270 πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ' ἔχοντα σωρόν.

ΧΟΡΟΣ.

μῶν ἀξιοῖς φενακίσας ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι
ἀζήμιος, καὶ ταυτ' ἐμοῦ βακτηρίαν ἔχοντος;

ΚΑΡΙΩΝ.

πάντως γὰρ ἄνθρωπον φύσει τοιοῦτον εἰς τὰ πάντα
ἡγγισθῆ μ' εἶναι, κούδεν ἂν νομίξῃθ' ὑγιές εἰπεῖν;

ΧΟΡΟΣ.

275 ὡς σεμνὸς οὐπῆτριπτος· αἱ κνήμαι δέ σου βοῶσιν

270. Ἐχοντα σωρόν ἔγωγε Cant. 3. κακῶν ἔχοντά γε σωρόν Ask. ἔγωγε ἔχοντα κακῶν sine σωρόν Mead. — 273. Harl. om. φύσει. — Scholiasta videtur legisse εἰς ἀπαντα. — 274. Cod. Elb. ἡγγισθαι et νομίξῃθ'. — Pro ἂν Reisk. coniecit αἶ. — Hemsterh. in fine versus maluit punctum.

sem aliquantulum. Ch. Non hominem mihi sed thesaurum nescio quem memoras mali. In exempl. Bibl. Lips., cuius auctorem pium iam Beckius notavit, et in Iunt. 2. ζωλόν pro φωλόν lepide et candide positum reperitur. — ὁ ζωρῶσόν ἀγγεῖλ. ἐκ. non ex oriente petita forma loquendi, sed scholiastae iam moment σύνταξις Ἀττικῆ, ἀντι τοῦ ὁ πλοῦτον ἰ τῶν ἐπῶν ἀγγελίας, ἢ ἀντι τοῦ, ὁ τιμιώτατον εἰκῶν λόγον. In al. schol. ἀντι τοῦ, ἰπη λίξας ζωρῶσόν παριστῶντα. Coniecerunt enim senes, Chremylum divitias domum reportasse, id quod versus sequens indicat.

270. σωρὸς κακῶν de multitudinē malorum, ut ap. Eurip. Ion. 939. (ed. Herm.): ὁ μοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνεται κακῶν. Idem in Iphig. Taur. 1311. φόρτον κακῶν ἀγγέλλων. Similiter alias κακῶν πλήθος et κακῶν πύλαγος ap. Aeschyl. Suppl. 478. Pers. 433. — μῶν ἀξιοῖς κ. λ. ἀρα ἀξίον λέγεις καὶ ἡλίξας ἀπατήσας ἡμᾶς ἀλαβῶς ἀπελευθεσθαι. Transitiō a numero plurali in singularem satis vulgaris, ubi chori persona loquitur. — πάντως γὰρ κ. λ. a schol. bene exponantur: ἄληθῶς

γὰρ νομίξῃ με τοιοῦτον ἄνθρωπον εἰς ἀπαντα (τ. ἰ. ἀπατεῖσα), καὶ οὐδὲν ὑγιές εἰπεῖν. εἰς τὰ πάντα adverbialiter capienda sunt pro παντελῶς, ut in Ran. 995. σφός γ' ἀνήρ καὶ δεινός εἰς τὰ πάντα; nisi si cum Münstero ellipsum statuere velis εἰς τὰ πάντα ψεύδη.

275—279. ὡς σεμνὸς οὐπῆτριπτος, κατ' εἰρωνείαν. Schol. In sequentibus vero metaphora notanda: αἱ κνήμαι ποθεῖσθαι τὰς χοίνας, ut Eurip. Hercul. Fur. 268. χεῖρ ποθεῖ λαβεῖν δόρυ. Senus igitur: „crura tua, quae desiderant compedes, clamabunt: heu, heu!“ — χοίνας vinculorum genus, in quo pedes servorum promebantur, alias ἐνλοκῆθ dictum et κλάπη; proprie vero vas rotundum (πᾶν περίφερές· διὰ καὶ τὸ μέτρον χοίνας καλεῖται. Schol.). — ἐν τῇ σορῶ κ. λ. Admonetur videlicet senex, ut, quo Charon ire iubeat, proficiatur: „age iam in loculo fac ius dicas, quod tibi certe tributum est munus: tu vero ire cessas? at Charon tibi dat symbolum.“ Haec est Reiskii interpretatio Coniect. in Aristoph. p. 261. Videtur igitur durioris formulae esse, καὶ (ut

ιοῦ ἰού, τὰς χοίνικας καὶ τὰς πέδας ποθοῦσαι.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἐν τῇ σοφῇ νυνὶ λαχὼν τὸ γράμμα σου δικάζειν,
οὐ δ' οὐ βαδίζεις; ὁ δὲ Χάρων τὸ ἔμβολον δίδωσιν.

ΧΟΡΟΣ.

διαβραγεῖης. ὡς μόθων εἰ καὶ φύσει κόβαλος,
280 ὅστις φενακίζεις, φράσαι δ' οὐπω τέτληκας ἡμῖν,
ὄτου χάριν μ' ὁ δεσπότης ὁ σὸς κέκληκε δεῦρο·
οἱ πολλὰ μοχθήσαντες, οὐκ οὔσης σχολῆς, προθύμως
δεῦρ' ἦλθομεν, πολλῶν θύμων ῥίξας διεκπερῶντες.

277. *λαχὼν*, quae est scriptura codd. Bodlei. et Dorv. Reinsigio dua (Coniect. p. 261.) recepi. Cod. C. *λαχόντος*. Cett. codd. *λαχόν*, quod et Monac. servat. Ex edd. sol. Pors. nobiscum *λαχὼν* habet. — 278. Pro *οὐ δ'*, quia non valde elegans esset, Brunck. coniec. *σὺ γ'*, Dobr. *εἰ*. — Pors. *σύμβολον*. — *σαι* ante *δίδωσιν* immittit cod. Harl. — *la-*vern. et codd. Monac. Dorv. *δίδωσι* sine *v* paragog., quod cett. libb. et edd. veti. except. Canin. habent. — In edd. veti. om. post verba *οὐ δ'* *οὐ βαδίζεις* punctum. — 279. Invern. ex cod. Rav. *ὡς δὲ μόθων καὶ φύς' εἰ κόβαλος*. Cod. Eib. *κόβαρος*. — 280. Edd. veti. except. Can. sciunt *δε τις*. — Edd. Ald. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. haud male *ἡμῖν*. — Monac. *ἡμῖν* ad verum sequentem transtulit. — 281. *μ'* deest in Monac. Harl. Bar. 2. Mead. Cant. 4., qui in fine tum *ἡμᾶς* habent pro *δεῦρο*. Pors. *δεῦρο* praetulit, quamvis pro *μ'* in priore versus commate *γ'* posuisset. Cett. codd. et edd. veti. om., ut Brunck. Invern. Dind., nostrum textum repraesentant. — Monac. versus hos turbat, 282 incipit *ἡμᾶς δεῦρο* desinit *οὐκ οὔσης*, 283 *σχολῆς* — *ἦλθομεν*, 283 *πολλῶν* — *διεκπερῶντες*. E 284 et 85 tres fecit: 1. *ἀλλ'* — *Πλοῦτον γάρ*. 2. *ἀνδρες* — *δεσπότης*. 3. *ὅς ἡμᾶς* — *ποιήσαι*. — 282. Frischl. et Port. *μοχθήσαντες*.

ἀπαγὸς ἐς κόρακας) lepida paraphrasis ducta e more iudiciorum Atheniensium, quo decem iudicia e decem tribubus sorte complebantur, et tam iudicia quam iudices literis alphabeti primis per sortem significabantur. Quem morem, quia in iudiciis multi victum quotidianum quaerērent, saepe castigatum videmus. cf. 829. et not. ad vers. 171. Hinc multas iudificandi formulas confinxit Aristophanes. inf. 973. *ἀλλ' οὐ λαχὼσ' ἔκρινες ἐν τῷ γράμματι*. Eocleiaz. 683. *εἰδὼς ὁ λα-*

χὼν ἀπὴν χαίρων ἐν ὀκλίῳ γράμματι δεικνῆ. In propria locutione dicendum fuit *ἐν δικαστηρίῳ*, et dixit *ἐν σοφῇ*, quo verbo simul facete tangit *σοφῶν* v. 269.; ut pro *ἄρχων* nominat *Χάρων*, quippe iisdem literis scriptam, quod iam scholiasta notat, et *σύμβολον* pro *φάβδον*, quo alludit ad *βακτηρίαν* senum. Et quum apud inferos quoque iudicium haberi crederetur, *Χάρον* tanquam in metaphora introducit illius iudicii praeco, qui iudicibus intransitibus tradit scipionem.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἀλλ' οὐκέτ' ἂν κρύψαμι. τὸν Πλούτων γὰρ ἄνδρες ἤκει
285 ἄγων ὁ δεσπότης· ὃς ὑμᾶς πλουσίους ποιήσει.

ΧΟΡΟΣ.

ὄντως γὰρ ἔστι πλουσίους ἄπασιν ἡμῖν εἶναι;

ΚΑΡΙΩΝ.

νῆ τοὺς θεοὺς, Μίδαε μὲν οὖν, ἦν ὧτ' ὄνου λάβητε.

ΧΟΡΟΣ.

ὡς ἦδεμαι καὶ τέρπομαι καὶ βούλομαι χορεύσαι
ὕφ' ἡδονῆς, εἴπερ λέγεις ὄντως σὺ ταύτ' ἀληθῆ.

284. Frischl. Port. Fischer. οὐκ ἔστ. cett. edd. vet. οὐκ ἔστ. — Brunck., quem alii incaute secuti sunt, facite et per errorem, ut videtur, edidit Πλούτων μὲν. Invern. ex cod. Rav. restituit Πλούτων γὰρ, quod est in libb. mss., ad quos accedit et Monac. — Cant. 1, om. ἤκει. — 285. Ex cod. Monac. revocavi ὑμᾶς, quod etiam Porson tenet repertum in codd. Elb. Cant. 3. A. B. C. D. Melius certe ὑμᾶς, quam ἡμᾶς, quia Cario id tandem dicere vult, quod scire seuum maxime interest. Cum libb. reliq. Rav. ἡμᾶς. — 286. Libri mss. omnes hunc ordinem verborum habent: ἄπασιν ἡμῖν εἶναι. Qui quum metro repugnaret, Brunck. posuit ἡμῖν ἄπασιν εἶναι, quod Pors. et Dind. tenent. Nisus in scholiasta et Sophocl. Aiac. 740 (ἀλλ' ἡμῖν Μίδαε etc. cf. Tricl. ad ill. vera.) cum Reisigio Coniect. p. 298. vulgatum ordinem servavi, quem cum codd. Dorv. Arund. Ask. A. B. C. D. Cant. 1. 2. 4. habet Monac. In solo Cant. 3., et ex emend., ἡμῖν ἄπασιν εἶναι scriptum esse affirmat Dobr. Edd. vet. except. Canin. et Frischl. praebent ἄπασιν ἡμῖν εἶναι. — Ex cod. E. Brunck. et Pors. πλουσίους, quod Dobr. defendit. Accusativus quidem recte se habet aliasque occurrit; at attractio, quae dicitur, plurimorum consensu suffulta est. — 287. Kust. bene coniecit Μίδαε. — Hemst. et Fischer. μὴ τοὺς θ., quod in Dorv. esse suspicatur Dobr. — 288. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Brub. Raph. τέρπομαι et χορεύσαι, quod a Iunt. 2. et 3. correctum probarunt Canin. et Frischl. — 289. ὄντως λέγεις cod. Harl.

quod symbolum fuit iudicandi. ἐδί-
δον γὰρ ὁ κήρυξ τοῖς δικασταῖς τὴν
φάβδον, ἐν ἣ ἦν τὸ ὄνομα τοῦ δι-
καστηρίου γυγραμμένου, τὸ σύμβο-
λον τοῦ δικάζειν, ἵνα διαστος καθ'
ἰστίαν ἀποδιδούς τῷ περτάντι
τὴν φάβδον τριώβολον λαμβάνῃ
μυθὸν τῆς δικασσεως. e schol. In
singulis igitur verbis lepidissima lu-
dicatio, quam aliae linguae vix
attingere poterunt: „(Auri plenam)

spere arcam; in orco potius iudi-
caturum (iudicando victum tibi com-
paraturam) sors te vocat. Cur igitur
cessas orcum intrare? Nam Charon
(iudicii quasi praeco) tibi sym-
bolum (quod introitum concedit)
porrigit.“ — εὐνὶ de solo tem-
pore praesenti. cf. Wolf. ad Dem.
Lept. p. 242. non differt a εὐνῷ.
279. μόθων significat hominem
vilem et sordidum, etiam importu-

ΚΑΡΙΟΝ.

290 καὶ μὴν ἐγὼ βουλήσομαι θρηττανελοὶ τὸν Κύκλωπα
μιμούμενος καὶ τοῖν πόδοῖν ὡδὲ παρενσαλεύων
ὑμᾶς ἄγειν. ἀλλ' εἶα τέκεα θαμίν' ἐπαναβοῶντες

290. Cant. 4. Ask. Elb. Dorv., ut ἀμαθείς, quos scholiasta notat, θρηττανελοῖ. Monac. θρηττανελοῖ. Bar. 2. θρηττανελοῖν. Iunt. 1. θρηττανελοῖν. Cant. 3. θρηττανελοῖνον κύκλωπα. — Pro ἐγὼ in Iunt. 1. ἔγωγε. — 291. Codd. Monac. Dorv. Borg. Elb. F. Arund. Bar. 2. U. Mead. Ask. Cant. 2. 4. παρασαλεύων contra metrum. Quo fortasse melius παρασαλεύων resp. Lysistr. 1028. — 292. ἡμᾶς et ἐπαναβοῶντα Dorv.

nam et nebulonem. in Equitib. 635. 697. Reisig. Coniect. p. 54. Schol. nimis multa substituunt: *Μίαν αἰσχροῦς, ἀνόητος, φλύαρος, Μίαν ὑβριστῆς, ἄτιμος, φορτικός, δουλοπραγής, ἀπό Μόθωνός τινος αἰσχροποιού.* Esti δὲ καὶ εἰδός τι *αἰσχροῦς ὀργήσεως, καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Μόθωνος ἀεὶ ἐν τοῖς πόδοις ὀργουμένου.* Inde et Cicerónis Epist. 18. Lib. XVI. explicandam esse vidit Reisigius l. l. — *κόβαλος;* quod in Equitt. 451. *πανσῆγγος* post se habet, a schol. *φλύαρος, ἀμαθεῖον* explicatur, ab Hesych. *σπερμολόγος.* — *οὐκ ἔτι ἐλεγκας φράσασαι* formula e more Homeri ducta, qui saepius sic tititur hoc verbo, v. g. *εἰ μὴ μοι πλαιῆς γε μάγαν ὄρκον ὀμώσσαι* Od. x. 343. Quare ἡμῖν, quod Ald. Ven. et al. edd. exhibent, non prorsus contemnendum, cum et rhythmo aptius sit. — *κολλῶν θυμῶν δίξας δεικνεφῶντες.* De his verbis bona adest scholiastae nota: *οἱ τὴν Ἀττικὴν οἰκοῦντες πίνητες, ἐπὶ μὴ εἶχον τὰς ἐκ τῶν σπερμάτων τροφάς, ἡσθιόν θυμους, οὗς οἱ κοινοὶ βολβόδες ἢ ἀγριοκρόμμυά φασιν. λέγει γοῦν ὁ χορός' ἡμεῖς ὑπὸ τῆς ἀγαν σκουδῆς τρέχοντες παρορῶμεν τὰς τῶν θυμῶν δίξας, ὡς κολλᾶς ἐν ὀδοῖς οὖσας, ὡς ἐξ ἔθους εἴχομεν συλλέγειν.*

286. *ἔντως γὰρ ἔστι κλουτῆσαι ἡμᾶς.* Attractione pronominis, quam infinit. efficit, fortasse causa fuit, quod *κλουσίους* transit in *κλουσίους.* — *Μίδας μὲν οὖν,*

ob attractionem melius esset, quod Kust. subtiliter coniecit *Μίδαι.* Mihi vero *Μίδας* (accus. plur.) praefendum esse videtur, quod Cario verba sua *ὑμᾶς κλουσίους ποιήσει* nunc continuat *ἢ τὸν θεοῦς καὶ Μίδας ὑμᾶς ποιήσει,* non respiciens, quae senes interpretaverunt. Eadem de causa v. 285. *ὑμᾶς* tenendum est, nam Cario ipse *Midas auritus fieri non vult* Alas quoque accusativus ponitur infinitivi potius habita ratione (*εἶναι*), quam subiecti (*ὑμῖν*). cf. Blom. Ad-dend. ad Eurip. Heracl. 693. Stallb. ad Plat. Eutyphr. p. 32. De *Mida* schol. *βασιλεὺς ὢν Φωγίας κλουσιώτατος ἤτησεν, ὡς φασιν, τοῦς θεοῦς, ὃ τι ἂν εἰς χεῖρας λάβη χρυσὸν γενέσθαι. καὶ τῶν τῆς εὐχῆς λιμαχονηθεῖς ἀπέθανεν. οἱ δὲ φασιν, ὅτι φέξας ποτὲ τὸν Διόνυσον μετεβλήθη εἰς ὄνον, ἢ ὅτι ὄνον τοῦ Διονύσου κερῶν ἠδίκησε, διὸ ὄργισθεῖς ὁ θεὸς ἔκαθεν αὐτῷ περιῆψεν.* — *ὡς ἡδόμεαι καὶ τερπ.* senes laetitia gestientes verba fere synonyma cum-lant, quod est nimis laetantiam. Merito confertur Pac. v. 291. *ὡς ἡδόμεαι καὶ τερπόμεαι καὶ χεῖρομαι.* Fortasse animo senum gaudio vehementer commoto tribuit tetrametrum acatalectum: *ὡς ἡδόμεαι καὶ τερπόμεαι, καὶ δὴ χορεύσαι βούλομαι.*

290. καὶ μὴν ἐγὼ. Chori, qui ad saltationem se paratum dixit, ducem se facit Cario Cyclopiis personam agens, Galatæum nympham

βληχόμενοι τε προβατίων αἰγῶν τε κινναβρώντων μέλη,
(295) ἔπειθ' ἀπεψωλημένοι· τράγοι δ' ἀκρατισίθεα.

ΧΟΡΟΣ.

295 ἡμεῖς δέ γ' αὖ ζητήσομεν θρεττανελοῦ τὸν Κύκλωπα

293. Cod. Elb. auctore unum versum e duobus feci. Idem tacite fecit Bo. ut 298., quasi hoc metrum et alias usitatum esset poetae. cf. Praefat. Vulgo dimetri. — βληχόμενοι Cant. 1. 2. 3. Elb. et ed. Wech. — κινναβρώντων μέλη Borg., quod nihil est. κινναβρώντων duo mas. Brunckii, Ask. (?) Mead. κινναβρότων Elb: κινναβρώντα, μέλην Ald. Crat. Ven. 1. 2. Raph. κινναβρότων μέλη Canin. Frischl. κινναβρότων μέλη nobiscum Monac. Rav. Harl. Bar. 2. Victor. Arund. Cant. 1. 2. 3. et edd. Iunt. 1. 2. 3. Brub. Port. Brunck. Invern. Pors. Dind. — 295. ἡμεῖς δ' αὖ Cant. 3. Harl. — ζητήσομεν Dorv. Iunt. 2. — De θρεττανελοῦ eadem libb. dissensio, quae supra.

amantis, senibusque ovium partes tradit. Cum vero non haberet citharam, voce imitatur sonos citharae θρεττανελοῦ. Aristophanes vero respexisse fertur Philoxenum, poetam dithyrambicum aut tragicum, qui Polyphemum Cyclopea (quem Ulysses [Od. IX.] uno, quo gaudebat, oculo privavit) Galatæae amore captum amores suos sonis quibusdam horridulis canentem introduxit hacque voce θρεττανελοῦ utentem, quae per se nihil indicat, nisi, ut scholiasta vult, citharam sonantem: ἡ γὰρ κithάρα κρουομένη τοιοῦτο μέλος ποιεῖ, θρεττανελοῦ, θρεττανελοῦ. Hominum vivaciori natura est, sonos inarticulatos, da veniam verbo, voce imitari cum animantium, tum instrumentorum musicorum. Unde τήνελλα Acharn. 1246. βρεκενεξέξ, ποξέξ, ποξέξ. Ran. 210 sqq. Et in rebus gravioribus magnam vim habet sonus verborum ad similitudinem rei electorum; ita tonitru, ut Rankio meo videbatur, in verborum sonis animadvertitur Nub. 392. τὸν δ' αἶρα τόνδ', ὄντ' ἀπέφαντον, πῶς οὐκ εἰκός μέγα βροντῶν; — De Philoxeno vero poeta Syracusano scholiasta haec habet: Φιλέξενος ὁ διθυραμβοποιός (al. addit ἡ τραγωδοδιδάσκων) ἐν Σικελίᾳ ἦν παρὰ Λαριεύσι. λέγουσι δέ, ὅτι ποτὲ Γαλατίας ἐπὶ πάλλα-

κίδι Διονύσιον προσέβαλε, καὶ μαθὼν Διονύσιος ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς λατομίαν. φεσῶν δὲ ἐκείθεν ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Κυθήρων, καὶ ἐκεῖ δράμα τὴν Γαλατίαν ἐπέθεσεν, ἐν ᾧ εἰσήνεγκε τὸν Κύκλωπα ἑσόντα τῆς Γαλατίας. τοῦτο δὲ ἀντιτάμενος εἰς Διονύσιον· ἀπεικαστο γὰρ αὐτὸν τῷ Κύκλωπι, ἐκεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Διονύσιος οὐκ ᾤξυνδόμενος. cf. praefat. cap. II. Philoxeni fabulam Theocritus imitatus esse videtur in Idyll. XI., in quo Polyphemus, monstrum illud informe, cupidinem indomitam amoremque aegrum et spreum cantilena lepidissima solatur.

291. ὃ δὲ παρρησιασθέν, ad quae scholiasta, qua causa adductus nescio; addit ἐνύψην αὐτοῦς πρὸς τὴν πόλιν. Cario indicat saltationem obscenam, quam ut senes imitentur, adhortatur; nihil amplius. — ἀλλ' εἰα τέκεα θαμύλιν' ἐπααβοῶντες, scholiasta teste (ad v. 290.) sunt ex Cyclope Philoxeni huc ducta. Non Attica esse, uniusquisque videt. Vocat vero senes, qui oves imitantur, filios, Cyclopias blanditias simulans, quibus ille ap. Hom. Od. IX. 447. καὶ πέπον — ἡ σὺ γ' ἀνάτος δφθαλμὸν ποθέεις; et haud dubie apud Philoxenum quoque usus fuit. Ceterum constructio τέκεα ἐπαα-

βληγόμενοι, σὲ τουτονὶ κεινῶντα καταλαβόντες,
πήραν ἔχοντα, λάχανά τ' ἄγρια δροσερά, κραικαλῶντα,
(300) ἤγούμενον τοῖς προβατίοις, εἰκῆ δὲ καταδαρθόντα που,
μέγαν λαβόντες ἡμμένον σφηγίσκον ἐκτυφλώσαι.

296. Codd. omn. et edd. vett. κεινῶντα. Bentl. coniec. κίοντα. Brunck. ex emendatione edidit κεινῶντα, quod Invern. Pors. Dind. tenent. Eodem iure concili possit κερῶντα coll. 283., aut περιόντα, ad καταλαβόντες aptius. Sed nulla causa est, cur vulgata coniecturae cedat, cum praesertim a scholiasta obscure indicetur: *καίγειωδῶς ἐπιφέρει τὰ τοῦ Φιλοξένου εἰπόντος τὸν Κύκλωπα λάχανα ἐσθίειν. κρέα γὰρ ἦσθιεν, ὡς φησιν Ὀμηρος, οὐ λάχανα.* — 297. Edd. vett. et codd. Monac. Cant. 3. 4. Dorv. Ask. καὶ habent ante κραικαλῶντα. Pro κραικ. cod. Bar. 2. Ask. Cant. 2. κρεκαλῶντα. Monac. κραικαλῶντα. In Monac. hic versus et sequentes usque ad 306 temere turbantur. — 298. Hic quoque versus, ut v. 293., factus est ex duobus dimetris, quos libb. mas. excepto Eib. praebent. — Magnus codd. consensus in scriptura verbi *καταδαρθόντα*, quod fortasse pro particip. aor. pass. acceperunt. At haec forma nulla est; quare correxerunt Pors. h. l. et Elmsl. ad Acharn. 274. *καταδαρθόντα*. Equidem praeferam *καταδαρθόντα*. — 299. Bentl. haud male coniecit *σφηγίσκον* (culeus), quamvis et huic voci non magis respondeant *μέγαν* et *ἡμμένον*, quam vulgatae *σφηγίσκον*. Ad Homerum Od. IX. respicit, ubi praeter verba, quae nota affert, et comparatio pali adusti cum malo navis adhibetur, v. 321. l. l. *τὸ μὲν (ῥόκαλον) ἄμμις ἐλισσομένον εἰσορόσαντες, ὄσσαν δ' ἱστὸν νηὸς εἰκοσόροιο μελίπτης* &c. *Inde mihi in mentem venit, nostro loco sub σφηγίσκον latere ἱστὸν, cui aliquot litterae essent propositae. At quae illae fuerint, num νεῶς ἱστὸν, quod, si synizesis permessa est, metro non adversatur, an aliae litterae, id quidem difficile est dicere. Hoc vero negari non potest, μέγαν mollius cohaerere cum νεῶς ἱστὸν, quam cum reliquis vocibus, quae alii protulerunt.*

βοῶντες, ut *φίλις τέκνον* Hom. Od. β. 363. et similia alias, quam Grammatici dicunt *κατὰ τὸ σημαίνόμενον*, satis quidem frequens est. — *αἰγῶν κίναβρῶντων. δαμῆν ἀποκειμύωντων*. Schol. Quod vero caprarum et ovium sonos dicit *μέλη*, in eo enim vis est comica. — *ἀπεψαλημένοι* Aristophani vox usitata de hominibus libidinosis. Acharn. 160. 592. Pac. 907. Thesm. 1198. Videtur vero haec actio ad saltationis genus pertinuisse. — *ἐκφρατίζεθε*, scil. ὡς τραγοί.

Ergo: prandium sumite ad morem hircorum, qui, ut scholiasta notat, *λείγουσι τὰ λαυτῶν αἰδέα*. De *ἀκράτεια*, τὸ κραικῶν ἐμβρομα *κατὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βεβρηγμένους προσέειπαι ψαρούς*, nihil hoc retineret. vid. Eust. p. 1791, 35.

295—300. *αὐτὸ ζηγῆσθαι*. Bentleii *αὐτὸ ζηλωσθαι*, quod idem valeret atque *ἀντιμιμησθαι*, ferri posset, nisi infinitivus sequeretur, qui hoc recepto non haberet, unde penderet. Nam *ζηλωσθαι* dramatico longo familiarius est, quam *ζηλωσθαι*.

ΚΑΡΙΩΝ.

300 ἐγὼ δὲ τὴν Κίρκην γε τὴν κυκῶσαν ἀνά τὰ φάρμακα,
ἢ τοὺς ἐταίρους τοῦ Φιλωνίδου ποτ' ἐν Κορίνθῳ
ἔπεισεν, ὡς ὄντας κάπρους,

300. Vulgo tetrameter catalect., quem scholiasta auctore refecti acatalectum. Edd. et mss. τὰ φάρμακ' ἀνακυκῶσαν, unde aut κυκῶσαν ἀνά τὰ φάρμακα, aut pro ἀνά τὰ fortasse ἀγαθὰ, quod saepius per compendium scribitur, vel ἀγανά refingi facile potuit. Nam κυκ. ἀνά τὰ φάρμακ. est: *rutabulum versare in pharmacis*. Contra ἀνακυκ., obiecto altero omissa, universe vix dicitur. Ex libris mss. nulla lectionis varietas notatur, nisi quod in Cant. 1. γὰς desideratur. — 301. Reisig. Coniect. p. 120., quamvis nulla sit de verborum ordine in codd. dissensio, versum sic disponit: ἢ τοὺς Φιλωνίδου γ' ἐταίρους τοῦ ποτ' ἐν Κορίνθῳ. Legibus, quas sibi in his versibus componendis poeta fecit, certe convenientius. — In exemplo Lipsiensi Iunt. 2. in margine notata et correctata vidit Beckius: Ὀδυσσεὺς pro Φιλων., ἐν αἰαίᾳ pro ἐν Κορ., οὐας pro κάπρους, καρποὺς κρῆναιας pro μεμαγμένον αἰώρ, ἔβαπτεν pro ἔμακισεν. Ex Homero haec illuc translata, quivis videt.

At chorus Ulysses imitari vult, non Cyclopem, ut sequentia docent. „Nos vero vicissim balantes quidem (nam Cario threttanelo canit) te Cyclopem somno sepultum etc. oculis privare conabimur.“ Senes enim, qui illudeant mos est, Carionis verba nunc in eum convertunt. — πῆρ' ἔχοντα, καὶ γὰρ παρὰ τῷ Φιλοξένῳ πῆρ' ἔχων εἰσηλθόν. Resperxit igitur in his ad Philoxeni fabulam, nam Philoxenus et Theocritus Cyclopem fingunt pastorem, qui Galateam amaret, informem ipsam quidem, neque tamen κρεῖτα ἐνδρόμια φάγοντα (Hom. Od. IX. 347.). Utramque fabulam poeta miscens festive locatur, nisi in eo iocus positus est, quod Philoxenus sub Cyclopis persona Dionysium tyrrinam introduxerat. — εἰκῆ δὲ κατὰ δαφθ' ὄντα, ὡς ἔνυχεν, ἢ αἰαίρους καταδάσθ. Schol. Resp. Hom. Od. IX. 371. ἀνακλυθεὶς πίοσεν ἔπιος κ. λ. — σφηκίσκος ἡμίσιος, palus adustus, σφηκ. dicta ob similitudinem aculei apia, non quo simile fuit figurae vespae, ut schol. et interpret. recent. vo-

lunt. Apud Homer. Od. IX. Ulysses utitur μογλῶ, ὃν ἐπέλευσεν ἀποξῆ-
ναι τοὺς ἐταίρους, ἔπειτα δὲ ἐν
πυρὶ ἡμίσιον εἰόντας ὄσῃν ἐπ'
ἄκρῳ σφδαλμῶ ἐνεφείσαι.

300—306. ἐγὼ δὲ τὴν Κίρ-
κην. Fabula Circes, quae Ulyssis
comites in sues commutavit, nemini
non cognita exstat ap. Hom. Odyss.
κ. Cario vero, cum senes oves esse
nollent, eos apros introducit. Sed
totus locus plenus iocorum, dum
sub personis fictis homines illius
temporis indicantur, quorum nomina
partim immiata sunt. Pro Ulyssae
eiusque sociis ponitur Philonides
(de quo not. ad v. 179.) cum para-
sitis, quos Laïs altera Circe muta-
vit. — κυκῶσαν τὰ φάρμα-
κα, Hom. Od. κ. 235. ἀνίμασθαι δὲ
εἰπε φάρμακα λυγρὰ. et 316. τεῦθε
δὲ κινεῖ. — σκῶρ μεμαγμέ-
νον, μεμαγμένον κῶρον. Schol.
Stercoris quodammodo moretum. No-
ster in Ran. 145. εἶτα βόρβορον
πολύν, καὶ σκῶρ ἀεὶ. πᾶν. ubi
scholion notat, hanc vocem ab Ari-
stophane ante alios primo usurpa-
tam esse. Occurrit vero iam in Epi-

(305) μεμαγμένον σκῶρ ἐσθλὲν, αὐτὴ δ' ἔμαρτεν αὐτοῖς,
μμησομαι πάντας τρόπους·

805 ὑμεῖς δὲ γρυλλίζοντες ὑπὸ φιληθίας
ἔπεσθε μητρὶ χοῖροι.

ΧΟΡΟΣ.

οὐκ οὖν σε τὴν Κίρκην γε, τὴν κυκῶσαν ἀνά τὰ φάρμακα
(310) καὶ μαγχανεύουσαν μολύνουσάν τε τοὺς ἑταίρους,

303. σκῶρ Cant. 2. — ἔμαρτεν Mead. — 304. πάντα τρόπων Monac. Elb. Cant. 3. 4. Mead. B. D. Ask. Dorv. (Y) Bodl. et edd. Iunt. 2. 3. Port. πάντας τοὺς τρόπους Borg. aequo vitiose. — 305. Lobeckio ad Phryn. p. 101. docente γρυλλίζειν intactam reliqui, quamvis ex Phrynichi praecepto simpliciter scribendam esset. Librorum nulla dissensio, nisi quod in Dorv. γρυλλίζοντες esse dicunt. — 306. μητρὶ om. Bar. 2. — ἔπεσθε Iunt. 3. — 307. Tetramet. catalect. vulgo execontem τὰ φάρμακα' ἀνακνωσάν scholiasta duce feci acatalectam κυκῶσαν ἀνὰ τὰ φάρμακα, nisi praeferas κυκῶσαν ἀγαθὰ (s. ἀγαθὰ) φάρμακα. cf. not. ad 300. et praef. — Edd. Port. Frischl. οὐκ οὖν. — γε om. Bar. 2. — εὖ cum accent. Pors. — 308. μαγχανεύουσαν codd. Monac. et Mead.

charmī versu apud Athen. VIII. p. 819. — γρυλλίζοντες, ὁμοίως χοίροις βοῶντες, ἢ χοίρων φωνὴν ἀφίοντες, e schol. Unde γρύλλος de porco et γρῦ eius grunnitus, de quo cf. v. 17. — ἔπεσθε μητρὶ χοίροι, παροιμία ἐπὶ τῶν ἀπαιδευτῶν λεγόμενη. Schol. Nimfrum de iis, qui ipsi indocti indoctos sequuntur, quod tamen Cario hic loci propria significatione de senibus adhibet.

307. Cum semel in Homericis versarentur, chorus nunc Carioni fata Melanthii caprarīi (Od. γ. 474 sqq.) minatur crudelissima. Hoc quum summum esse videretur, nam hucusque minas nimis cumulando et augendo se invicem vincere studebant, iam finis imponendus erat nugis. Praedicata Circes, quas Laïdī quoque conveniunt, aliis verbis chorus Carioni reddit. — τὸν Λαίρτιον. Etai verum est, Λαίρτιος pro Λαίρτης in usu esse, et Ulysses ὁ Λαίρτιον apud Sophoclem in Philoct. dici, et καὶ Λαίρτιον ap eund. in Aiac. 1. (ita enim Μελανθίους et Μελάνθιος occurrit

Od. γ. 152. 161. et al.), hic loci tamen aliud quid offendit. Nam qui Melanthium punivit, Telemachus erat, non Ulysses. Quapropter, si Ulysses respiciendus est, non Melanthii poenam cogitat, sed Ulyssis ipsius periculum, quam suspensum ex oleastro penderet Charybdis rabiem evitaturus (Od. μ. 432 sq.). ἐγὼ ποτὶ μακρὸν ἔρκεδόν τῆος ἀερθεῖς, τῷ προσώπῳ ἔρκετον, ὡς πυκνῆς, οὐδὲ πη εἶχον οὐκ ἐτηρίξαι ποσσὶν ἔμπεδον, οὐὶ ἐπιβήνας. Idem, interpretibus tacentibus, iam indicat scholiasta his verbis: ὁ συμβέβηκε τῷ Ὀδυσσεὶ κατὰ τὴν ἔρινεοῦ ἐποχὴν ἐν τῷ στομίῳ τῆς Χαρυβδίδος. Sin autem poeta poenam cogitavit, quam Telemachus cum Eumaeo et Pilectio sanati de Melanthio, haud scio an scriptum fuerit τὸν Λαίρτιον, quod in aliorum heroum patronymicis minus frequenter occurrentibus eodem arte fieri non potuit. Both. Circes fabulam cogitat, quae ab hoc versu aliena est. — μινθῶσσομεν 2. 2. Scholiastas interpretatio idonea: μινθῶσσομεν ἢ νόστρος τῶν αὐ-

λαβόντες ὑπὸ φιληθίας
310 τὸν Λάρτιου μιμούμενοι τῶν ὄρχεων κρεμῶμεν,
 μινθώσομεν θ' ὥσπερ τράγου
 τὴν ῥίνα· σὺ δ' Ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς·
(315) ἔπεσθε μητρὶ χοῖροι.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἀλλ' εἶά νυν τῶν σκωμμάτων ἀπαλλαγέντες ἦδη

309. ἦν λάβωμεν pro λαβόντες Monac. Dorv. Cant. 4. Borg. Mead. Harl. Bar. 2., quae lectio iam a scholiasta improbat̄ur ὡς σὺ πάντων δόμιμον. — Edd. vet̄t. except. Frischl. habent comma post φιληθίας, recentiores post λαβόντες. — 310. τὸν Λάρτιον codd. Harl. Bar. 2. Cant. 4. τὸν Λάρτιον Dorv. Ask. (3) Inat. 2. 3. Λάρτιον in cett. libb. Fortasse scribendum τὸν Λάρτιάδου. — 312. σὺ δ' ὡς Ἀρίστυλλος (v. Ἀρίστυλος per unum 1., ut Monac.) codd. Borg. Monac. Elb. Dorv. Mead. Ask. Bar. 2. Arund. U. Cant. 4. Videtur ὡς in margine fuisse, ut in cod. Cant. 3., ubi pro scholio σὺ δ' ὡς legitur, aut ut ὥσπερ, quod in Cant. 2. glossa apparet h. l. — 314. Vulgo ἀλλ' εἶα νῦν, quod habet et Monac. ἀλλ' om̄ia. Rav. et Cant. 3.

γῶν (in alio κόκρος ἀνδρωπινη). ἐπειδὴν δὲ τράγοι ψυγμῶ περιπέσασεν, εἰώθασιν οἱ αἰκίοι λαμβάνειν τὴν κόκρον αὐτῶν καὶ χοῖρας αὐτῶν τοὺς μυκτῆρας, καὶ οὕτως τῇ δυσωδίᾳ παρομόν κινεῖν, τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ λύειν τὸ κάθος. — σὺ δ' Ἀρίστυλλος, h. e. ὡς Ἀρ., quod in codd. tres receptum legitur, sive alter Aristyllus et dices. cf. Herm. ad Vigor. p. 885. Ergo sine ὡς, ut 294. τράγοι δ' ἀκρασιῶθα. et 306. et alias. Sic Lucian. Tim. Ἀντοβορίας τις ἦ Τρίτων, οἴοντος ὁ Ζεὺς ἐγραψεν. Aristyllus fellator et foedae libidini deditus (αἰσχροποιὸς καὶ λασβιάζων) illudicitur et in Ecclesias. 678. (ed. Invern.), ubi Blespyrus Praxagoras dicenti: εἰ σε φιλήσειεν Ἀρίστυλλος, respondet: οὐμῶσι γ' ἔν, καὶ κῶσίοι. At idem hic locus, ubi Praxagora addit: σὺ δὲ γ' ὄχρως ἂν καλαμίνθης, me componefacit, μινθώσομεν, quod antecedit, de herba potius accipiendum esse quam de stercore. Nam μινθος, μινθα, ἡθύσομεν, καλαμίνθη et καλάμνθος eadem herba di-

citur, quae aut sternumentum fuit aut ob odorem suavem et acrem a fellatoribus adhibebatur, si turpiter amabant et foedae libidini indulgebant. Praeterea scholiasta commemorat Aristyllum ita hiasse et ore aperto fuisse, ut risum spectantium moveret. ὁ Ἀρίστυλλος οὕτως ἦν τῷ στόματι χάσκων, ὡς τοῖς ὄρασι κινεῖν γέλωτα. — ἔπεσθε μητρὶ χοῖροι. de quo scholiasta: ὥσπερ ὁ Ἀρίστυλλος κερηνῶς ἐρεῖς, ἔπεσθε μητρὶ χοῖροι, ἀντὶ τοῦ ἔμοι. τούτο δὲ παρομιμῶδες εἶναι φασιν. οἱ γὰρ παῖδες τοῦτο εἰώθασιν λέγειν, ἔπεσθε μητρὶ χοῖροι· παρομιμῶδον οὖν ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀκαιδούτων φασὶ λέγεσθαι. Quae locutio proverbialis, si quidem vera est, in Aristylo spurca et snillo magnam certe vim haberet.

314—18. ἀλλ' εἶά νυν κ. λ. ut Nub. 937. πανάκαθε λοιδορίας, nil amplius. Karip. Phoen. 984. ἀλλ' εἶά τέκνον φεῦγ' ὡς τάρχητα. Iphig. Aul. 435. Exhortantis igitur est ἀλλ' εἶα ut εἰ δ' ἄγρ. Hom. Od. β. 178. Theocr. II. 95. Scholiasta ad Hom. l. l. dicerte confirmat τὸ εἰ

315 ὑμεῖς ἐπ' ἄλλ' εἶδος τρέπεσθ', ἐγὼ δ' ἰὼν ἦδη λάθρα
(320) βουλήσομαι τοῦ δεσπότητος λαβῶν τιν' ἄρτον καὶ κρέας
μασώμενος τολοιπὸν οὕτω τῷ κόπῳ ξυνεῖναι.

Va. 315 et 316 vulgo efficiunt quatuor dimetros, quorum primus apud Invern. et alios editores a secundo sic scinditur:

ὑμεῖς ἐπ' ἄλλ' εἶδος τρέπε-
σθ'. ἐγὼ δ' ἰὼν ἦδη λάθρα.

ut alter versus improbandi mihi litteris st! quasi silentium iubeat. Hoc vero tacere non possum, codicem Monac. solum ex omnibus hic loci des tetrametros acatalectos, ut nos, repraesentare. — 317. Edd. vet. habent *μασώμενος*. Post Brunckium rediit *μασώμενος* e mas., in quibus sunt Monac. Elb. Dorv. Cant. 1. 2. 3. Bar. 2. Utraque scriptura alias quoqueprehenditur. — Porson et Dind. disiungunt τὸ *λοιπὸν*, cum Invern. ex edd. vet. hyphen revocavi. — Si interpunctio opus est in hoc versu, ea poni debet post *μασώμενος*, non, ut in edd. antiq. fit, post *τολοιπὸν*. — Post vers. 317 Brunckii et Invern. edd. chori canticum excidisse signa habent, dum ille addit *λαίψαι κομμάτιον τοῦ Χοροῦ*, hic *Χορός*. Ritter. quoque dissert. de Plut. p. 18. docet hic chori carmen excidisse, quod verba Carionis *ὑμεῖς ἐπ' ἄλλ' εἶδος τρέπεσθ'* indicarent. De his verbis cf. not.

ἀντι τοῦ εἶα idque adnumerat *ἐπιθήμασι παρακλινοματικαῖς*. Non puto, Carionem senes hortari, ut ad aliud genus carminis se convertant, quod secundum Brunckii opinionem, quae nullo certo indicio nititur, excidit. Scholiasta nihil desiderat. Fortasse *ὑμεῖς ἐπ' ἄλλ' εἶδος τρέπεσθ'* huius opinionis ansam dederunt, quae tamen verba nihil amplius indicare videntur, quam τὰ ἐναντία τοῖς *σώμασιν*; nam neque vestes mutandae erant, neque saltationis neque cantilenae genus; mutandum erat iocus et lascivia, et roeundum ad severitatem. *σώματα* enim sunt *dictoria*, quibus chorus et Cario hucusque certaverant; *εἶδος* vero de facie, Theam. 273. (Inv.) quam primarie iudicat, sumendam, quippe quae, prout quis animus est affectus, mutanda. Neque hic tempus nec causa fuit saltandi aut magis adhuc ludendi; occasio haec infra se offert (760.), ubi Pluto sanato Cario sic chorum hortatur: *ἄλλ' εἰ' ἀπαξά-*

παντες ἐξ ἑνὸς λόγου ὀρξισθε, καὶ σικιτάς, καὶ χορῶντες. Accipimus saltem poeta significasset aliud carminis genus, quod Ritter. quoque cogitat Dissert. de Pluto p. 18., ut alias facit v. c. Ran 384. *ἔπεσον ἑτέραν ὕμνων ἰδέαν* x. l. vel *σχήματα*, ut Pac. 324. vel *ἦδη* Theam. 991. — οὕτω *h. c. hoc statu*, ventre cibi plene, quae significatio exemplo illustrari potest, quod infra. exstat 695. *ἔπε τον ἦδη τῆς ἀθάσης κολληῖ ἐπλων, ἐπειτα, ἐπειδὴ μετὸς ἦν, ἐν-πανόμην*, ubi pro *ἐπειδὴ μετὸς ἦν* dici potuit *οὕτως*. Ergo *οὕτω* non est, ut alii volunt, *Exire ut totus*, quod hic τὸ *λοιστὸν* indicat. Amat enim *οὕτως* post participium inferri. cf. Matth. Gr. Gr. §. 565, 2. Xen. Cyr. I. 6. 15. V. 2. 6. — τῷ κόπῳ cum scholiasta rectius accipimus τῇ *καθ' ἃν Πλοῦτος ἐπιμολογῆ*, quam cum aliis de negotiis vulgaribus aut a Chrenylo expectandis Carioni, quippe qui in posterum nulla fore speret.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ. ΧΟΡΟΣ. ΒΛΕΨΙΑΔΗΜΟΣ.
ΠΕΝΙΑ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

Χαίρειν μὲν ὑμᾶς ἔστιν, ὄνδρες δημόται,
ἀρχαίον ἤδη προσαγορεύειν καὶ σακρόν.
320 ἀσπάζομαι δ', ὅτι ἡ προθύμως ἤκετε

318. ὡ ἄνδρες Pors. cum edd. vet. ὡ ἄνδρες Invern. ὡ ἄνδρες Dind. ὡ ἄνδρες Dorv. — 320. ὅτι δὴ Cant. 3. Bar. 2. — καὶ addit Iunt. 1. ante προθύμως.

318. Σύνταξις τὸ ἔστι πρὸς τὸ ἀρχαίον. Schol. ὁ δὲ Χρεμύλος, ὡς καινισθεὶς τῇ τύχῃ, καινοτέραν προσήγοριαν ἐπινοοῖ· τὸ γὰρ χαίρειν καιαίον ἔστιν. Chremylus gestiens hoc vult: „vetus salutandi mos absit nunc antiquatus et me homine quasi novo indignus, qui vos amplector.“ Quamvis vero hoc nihil novi sit, in hoc tamen ipso subest vis comica. Fortasse respicit ad Eurip. Med. 658. Μῆδεια, χαίρε· τοῦδε γὰρ παροϊμιον κάλλιον σὺ δὲ οὐδὲ προσφωνεῖν φίλους. — Χαίρειν, ὑγιαίνειν, εὖ πράττειν satis tritae formulae salutandi, quae promiscue adhibentur, ita tamen ut prima tempore imprimis matutino, altera vespertino tempore, certe absentibus in usu esset. — ἀρχαίον, antiquatum, moribus novis non conveniens, nos: *altväterisch*. Ita Strepsiades, quum Socrate magistro res novas et gravissimas didicisse sibi videretur, filium pro more antiquo per Iovem obstantem increpat ἀρχαίκα φρονεῖς Nub. 823., quippe quia Iovem nullum esse didicisset. Similiter ibid. 908.

σὺ δὲ γ' ἀρχαίος, quod Wolfius vertit: *altväteriger Narr!* — ἀσπάζομαι plus certe est, quam χαίρειν; est enim salutatio eorum, qui in alicuius sinu et amplexu sunt, (καταφιλοῦ καὶ περιπλέκομαι schol. osculari et amplexari) et saepius occurrit Nub. 1139. Ecclesiaz. 964. 967. Vesp. 602. Av. 1378. etc. — ἐννετεταγμένως. ut 760. ἐξ ἐνός λόγον καθωπλισμένως μετὰ τάξεως. Schol. Est enim vox militaris, ut sequens *εὐμπαραστάτης*, quibus prima chori verba bene respondent. Quare Bentleii coniecturam *συντεταμένως* probare non possum, quae neque sensui aptior esse videtur, nec metro consulere, ut aliis visum. Modo ne de armis cogita; est mera metaphorica locutio, quae a Chremylo servata ab choro excipitur. Me multo magis offendunt verba *καὶ καταβλακυνμένως*; nam non solum languet et friget negativa sententia, sed etiam forma est insueta. — *κατεβλακυνμένως*, vox, formatio et forma sententiae aequae inusitata. Scholion interpretatur *ἀσπίτως* ὡς οἱ

(325) καὶ ξυντεταγμένως καὶ κατεβλακευμένως.

ὅπως δέ μοι καὶ τάλλα συμπαραστάται
ἔσεσθε καὶ σωτήρες ὄντως τοῦ θεοῦ.

ΧΟΡΟΣ.

θάξρει. βλέπειν γὰρ ἀντικρυς δόξεις μ' Ἄρη.

325 δεινὸν γάρ, εἰ τριβόλου μὲν οὐνακα

321. Bentleyus coniecit *συντεταμένως*, quod Brunck. in 2 codd. post eum reperit. Exstat *συντεταμένως* nunc in codd. A. D. F. Elb. Arund. Ask. Cant. 1. 2. 3. Monac., cett. vero *συντεταγμένως*, in quibus Rav. — *κατεβλακευμένως* codd. Monac. Dorv. Cant. 1. 2. 3. 4. Arund. D. Mead. Ask. B. (?) Elb. (?) et edd. vett. omn. Restituit Brunck. ex codd. *κατεβλακευμένως* et postea Invern. ex codd. Rav. et Borg. Neutrum placet; coniecerim *κάποβλέποντες μένος*, unde illud facile oriri potuit. — 322. Edd. vett. omn. ὅπως δέ μοι. Invern. ὅπως δ' ἔμοι. — 323. Ald. Crat. Ven. utraque Wech. Canin. Frischl. Brub. Raph. Port. constanter edunt ὄντες, quamvis post Aldum Iunta iam correxerit ὄντως, quod offerunt codd. A. B. D. Borg. Monac. Dorv. Arund. Mead. Elb. Cant. 1. 2. 3. 4. — Post θεοῦ Borg. addit *γέννηθε*, quod plane abundat. — 324. Ἄρην Monac. B. C. D. E. Borg. Dorv. F. Mead. Ask. Cant. 1. 2. 3. 4. Harl. Bar. 2. et ed. Iunt. 2. Ἄρη (quae forma Atticis fuit) Rav. et A. et edd. vett. except. Iunt. 2. Ἄρην Brunck. ad Pers. 84. magis Atticum iudicat, Lobeckio ad Sophocl. Aiae. p. 259. non improbante, quamvis hic alteram formam servet. — 325. εἴνεκα edd. Ald. Iunt. 2. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin. Frischl. Brub. Raph. Port. εἴνεκα Harl. εἴνεα cum spir. len. e Rav. citat et in textu habet Invern. οὐνεκα A. B. C. D. E. Monac. Elb. Dorv. U. Arund. Mead. Ask. Cant. 1. 2. 3. 4. et edd. Iunt. 1. 3. Pors. Dind.

τροφῶντες; aliud: βλάξ ὁ καλθακῆνυμος, aliud: βλακεία ἢ ἀπό τῆς τροφῆς ἄνεσις. Quamvis haec ita sint, nihil tamen inde ad loci explanationem redundat. Quapropter in *κατεβλακευμένως* aut *εὐμενῶς* aut *βλέποντες μένος* latere suspicor. Nam locutiones Ἄρην βλέπειν et πρῆιν, μένος βλέπειν et πρῆιν, adeo τιτανῶδες βλέπων Lucian. Tim. a. fin. et aliae similes sunt satis notae. Simplicissima mutatio, quae ab omni parte sufficit, est *κάποβλέποντες μένος*. Praeterea et locus sic constituiti possit: ὄνη προθύμως ἦμετε Καὶ ξυντεταγμένως ἄρα καὶ βλέπετ' εὐμενῶς, Ὅπως δέ — ἔσεσθε, quae mutatio et ellipsin

tollit, quam vulgo statuant esse in ὅπως δέ μοι κ. λ.

322. ὅπως δέ μοι h. e. ἔρατι καὶ σκοπεῖτε, ὅπως κ. λ. Schol. Ellipsis haud raro obvia. Nub. 256. (ed. Invern.) ubi ὅπως μὴ τιμῆναι est simile modo ne. ibid. 489. ἄγε νῦν, ὅπως εὐθίως ὑφαρκαίη, ὅταν. Theamoph. 1210. σὺ δ' ὅπως ἀνδρικῶς φρεῖμι ὅταν λυθῆς ἰχίστα. Inde patet ὅπως cum sit. hac in construct. esse optantis, ut ὅπως μὴ τιμῆναι. — συμπαραστάται, iuxta aliquem stantes in pugna; usitatio vero simplex παραστάτης. Herod. VI. 117. τὸ δὲ φάσμα τοῦτο ἐπιτόν μὲν παρεμπίθειν, τὸν δὲ ἐπιτόν παραστάτης

(330) ὠστιζόμεσθ' ἐκάστοτ' ἐν τῆκκλησίᾳ,
αὐτὸν δὲ τὸν Πλοῦτον παρείην τῷ λαβεῖν.

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

καὶ μὴν ὀρώ καὶ Βλεψίδημον τουτοῖ
προσιόντα· δῆλος δ' ἐστίν, ὅτι τοῦ πράγματος

330 ἀκήκοέν τι τῇ βαδίσει καὶ τῷ τάχει.

326. ὠστιζόμεθα Bar. 2. ὠστιζομεθ' Elb. ὠστιζώμεσθ' Iunt. 1. 2. 3.
— ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ codd. Monac. Elb. et edd. Iunt. 1. 2. 3. Kust.
ἐν τῇ κκλησίᾳ cett. edd. vett. et cum Hemst. Invern. Porz. —
327. τῷ cum plurim. codd. Monac. et cum edd. vett. Kust. Hemst. At
accentum codd. auctoritate deleuit Brunck. — Pro παρείην Bergl.
coni. παρείμεν. — 330. Monac. ἀκήκοε sine τ' paragog.

ἀποκτεῖναι. Aeschyl. Pers. 922. (ed. Schütz.) ποῦ δὲ φίλων ἄλλος ὄχλος, ποῦ δὲ σοὶ παρασάταί; at verb. compos. exstat ap. Aristoph. Ran. 387. (ed. Invern.) Δήμητρος ἀνασσα συμπαρασάταί καὶ σώζε τὸν σαρτῆς χορόν. Quod et habet Menand. l. 1. ad v. 7. supra. — σωτῆρες, in qua voce quidam haerebant, sunt σώζοντες. Pariter coniungit in Ran. 387. συμπαρασάταί καὶ σώζε. Respicit vero hic ad Plutum custodiendum, non, ut alii volunt, sanandum, in quo Cario solus adiutus fuit Quare recte schol. σωτῆρες. φίλους.

324. βλέπειν γὰρ κ. λ. quamvis vera sit locutio Ἄρτα βλέπειν ut Aeschyl. Agam. 385. et πνεῖν, et de iis usitata, quibus Mars quasi ex oculis elucet; hic tamén propter δόξεις locum habere non potest. Quare scholia rectius, quam Hemsterh. et alii, δόξεις με τὸν Ἄρτα ὀρέν. — εἰ τριωβόλον. de hoc verum cf. not. ad vers. 171. — εὔνεκα, de scriptura et usu huius vocis quaestio impedita est et difficilis, quamquam hic codd. Arund. U. Elb. Dorv. A. B. C. D. E. Cant. 1. 2. 3. 4. 6. εὔνεκα praebent, paucis aliis et Invernizio cum εἴνεκα cod. Ray. reluctantibus. Critici enim negant εἴνεκα, quod Thomas pressae orationi Atticorum concedit, ab Atticis poetis usurpatum

esse. Ammonius p. 106. ed. Valck. εὔνεκα per ὄτι, εἴνεκα per χάριν interpretatur; nihilominus libri manu scripti in plurimis locis, ubi metrum postulat, εὔνεκα pro ἔνεκα exhibent. Huius rei arbiter esse potest v. 990., ubi sine ulla lectionis varietate exstat: οὐχ ἔνεκεν μυστηρίας, ἀλλὰ φίλλας εὔνεκα. — ὠστιζόμεσθα, de re cf. not. ad v. 170. cui adde locum Aristoph. Nub. 865. — παρείην, non opus est Bergleri coniectura παρείμεν, quia et alias chorus modo plurali, modo singulari et quidem in una enuntiatione utitur; cf. supra 271. et 272. ἡμᾶς et ἐμοῦ; ut chorum εὐ et ἡμᾶς appellat Cario 261. et 262. Quod modorum diversitatem in ὠστιζόμεσθα et παρείην attinet, monendum est, illud rem factam et fieri solitam, hoc rem cogitatione primum conceptam indicare, quae fieri tandem possit. De numerorum hac permutatione cf. Reiaig. Coniect. p. 151 sqq. et Porson ad Eurip. Phoeniss. 91.

328. καὶ μὴν, similis locus Eurip. Hecub. 214. καὶ μὴν Ὀδυσεὺς ἐρχεται σπουδῇ ποδός. cf. ibid. 655. — τουτοῖ. Nos: den Blepsidemos dort s. hier. ἐν γῆ τῆδε Χερσονησίᾳ. Eurip. Hec. 33. qui usus ex Homer. emanavit ὄρω· εὐ εἶδῶ, εἰ ἐτέον γ' ἰδάνην

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

(335) τί ἂν οὖν τὸ πρᾶγμα εἴη; πόθεν καὶ τίνι τρόπῳ
Χρεμύλος πεπλούτηκε ἑξαπίνης; οὐ πεπθῶμαι
καίτοι λόγος γ' ἦν νῆ τὸν Ἑρακλέα πολὺς
ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,

335 ὡς ἑξαπίνης ἄνηρ γεγένηται πλούσιος.

(340) ἔστιν δέ μοι τοῦτ' αὐτὸ θαυμαστόν γ', ὅπως
χρηστόν τι πράττων τοὺς φίλους μεταπέμπεται.
οὐκ οὖν ἐπιχώριόν γέ τι πρᾶγμα ἐργάζεται.

331. οὖν om. Harl. — καὶ πόθεν Monac. Cant. 3. 4. Elb. Mead. Ask
— 332. Χρεμύλος Monac. ubique, at vitiose, ut ex hoc loco colligere
poteris. — πεπλούτηκεν Bar. 2. Monac. Elb. πεπλούτηκε Cant. 3. —
333. πῆ om. Dorv. — 334. τοῖς contra metr. Bar. 2. Elb. τοῖσιν Cant.
Ven. 1. 2. Wech. — 335. Cum Pors. non dubitavi scribere ἄνηρ, cett.
ἀνήρ. — 336. ἔστιν δ' ἔμοι Invern. Pors. — γ' ὅπως edd. vett. ex-
Iunt. 1. sine γ' Rav. Borg. Cant. 3. 4. A. B. C. E. Dorv. Mead. Ask.
γ' pro γ' Elb. D. Arund. Monac. Cant. 1. 2. Θανμάσιον coniec. Pier-
son. Pors. transposuit verba sic: ἔστιν δ' ἔμοι Θανμάσιον αὐτὸ
τοῦθ', ὅπως. cf. not. inf. — 338. γέ τι Cant. 4. et Rav., unde In-
vern. sumit ἐπιχώριόν γε τι, quod accentu primae encliticae adiecto
tenui. Idem fecit Bo. γὲ ante τι deest in edd. vett. et in codd. Monac.
Arund. Mead. Ask. Cant. 1. 2. 3. γὲ sine τι edd. Pors. Diad. At τι,
quod scholiasta quoque servat, minus commode omitti hic potest.

τῆσδ' ἰκόμεθα. Od. ω. 259. 308.
321. etc.

331—338 sunt verba Blepsidem-
mi, qui solus secum loquitur. Pa-
riter et versus 339 verba non ver-
sus Blepsidemum Chremylus dicit;
sed ab exclamatione ὦ Βλεψίδημος
v. 340. incipit demum inter utrum-
que confabulatio.

331—332. τί ἂν οὖν τὸ πρᾶγμα
εἴη; qua formula utitur, cuius cog-
itationes in rei explicatione cum
admiratione tenentur occupatae. His
cogitationibus proprius est optati-
vus. Rom. Quid tandem hoc tibi
vult? — ἑξαπίνης, ἑξαπίνης,
ἄφρων et ἑξαπινάτως ab Atticis pro-
miscue usurpantur, neque ἑξαπίνης
ab oratione prosa abest, ut Henr.
Steph. Thes. IV. c. 17. opinatur.
cf. Plat. Rep. X. 337. Thucyd. III.
89. Demosth. c. Neaer. 1378. At

αἴφνης, αἴφνηςδὸν et αἴφνηςδᾶ ἄρ.
Alexandrinus increbuerunt Scholia-
stae derivatio haec: ἑξαπίνης γίνε-
ται παρὰ τὸ ἀφρονής, ἀφρων καὶ
ἄπειρα. Et C. D. Ilgea, praecceptor
mihi gravissimus, quem cum pietate
nomino, ad Hom. Hymn. in Mer-
cur. 473. statuit ἄπειρος adiecti-
vum fuisse, unde factum sit ἑξα-
πίνης.

333. καίτοι ut quamquam nepe
interruptae cogitationis signum est,
ubi nulla antecedit protasis. Ceterum
καίτοι: cum γὲ maiorem vim
habet quam simplex καίτοι. Ehd.
enim Quamquam maxime. cf. Bei-
sig. Coniect. p. 295. — Ἑρα-
κλέα schol. ὡς ἀποτρόπαιον τῶν
κακῶν. — ἐπὶ τοῖσι κου-
ρείοισι. κουρεία δὲ ἦσαν ἐρη-
στήρια, ἐν οἷς οἱ βουλόμενοι
τὰς πράξεις τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀλλ' οὐδὲν ἀποκρύψας ἐρῶ μὰ τοὺς θεοὺς.
 340 ὃ Βλασφημίη, ἄμεινον ἢ χθές πράττομεν,
 (345) ὥστε μετέχειν ἔξεστιν· εἰ γὰρ τῶν φίλων.

ΒΛΕΦΙΔΗΜΟΣ.

γέγονας δ' ἀληθῶς, ὡς λέγουσι, πλούσιος;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἔσομαι μὲν οὖν ἀντίκα μάλ', ἦν θεὸς θέλη.
 ἔνι γὰρ τις, ἔνι κίνδυνος ἐν τῷ πράγματι.

339. Rav. *νῆ τοὺς θεοὺς*, false. — Verba μὰ τοὺς θεοὺς a ceteris, quibus adhaerent, commata seiungi non debent, ut fit in edd. plerisque. — 341. *μετέχειν σ'* codd. Bar. 2. Mead. Cant. 1. 2. 3. 4. et ed. Pora. — 343. οὖν om. Ask. et Cant. 4. — ἦν θέλη θεὸς cod. Dorr., quod Hotib. praefert, ut hiatus vitetur. Hiatus in fine verus nihil valet; formula et verborum series per usum sancita est. — 344. *ἔνι γὰρ ἔνι τις κίνδ.* Bar. 2. Qui verborum ordo callide simulanti optime convenit et rhythmum concinnum habet. *ἔνι γὰρ τις κίνδ.* Mead. Cant. 3. *ἔνι γὰρ ἔνι κίνδ.* Cant. 4. Dorr.

παύωνος ἐκίροντο, ὅπως ἐμβαίεν τοῦ μέτρον. Schol. At Athenienses in tonstrinis otiosi Redere solebant comperturi, si quid novi esset. Hos rumorum ancupes poeta hic et alia perstringit lepide, cf. Av. 1447. οὐκ ἀκήκοας, ὅταν λέγωσιν οἱ πατέρες ἐκαστοτε τοῖς μιμακίοις ἐν τοῖς κουρείοις ταδί.

336. Quod veteres edd. exhibent *χ' ὅπως*, non adeo vitiosum est, ut quidam putarunt. Nam verba *ἔστιν δέ μοι τοῦτ' ἀπὸ θανμαστῶν* tum referenda sunt ad praecedentia ὡς *ἐξαπίνης γιγίσθαι πλούσιος*, et alterum quod miratur *καὶ ὅπως πλούσιος γινόμενος τοὺς φίλους μεταπέμπεται. οὐκ ἔπει κάλιν τοὺς Ἀθηναίους ὡς κακογνώμονας καὶ μὴ μεταθιδόντας τοῖς φίλοις χρηστῶν τινας.* Schol. — *χρηστῶν τι πράττειν, ἀγαθόν τι πράττειν* etc. ab ἀγαθῶς, καλῶς πράττειν etc. differre eo videntur, ut illud ait: *feliciter alicui res succedere*; hoc: *bene valere sive felicem esse.* v. g. in Pac. 215. *εἰ δ' αὖ τι πράξαιεν, ἀγαθὸν Ἀττικῶνικολ.*

ARISTOPHANES c. THIERSCH. I.

χρηστῶν de fortuna secunda non inusitatum. Eurip. Hec. 1201. *τὰ χρηστὰ ἔκαστα ἔχει φίλους.*

339. *ἀλλ' οὐδὲν ἀποκρύψας*, ut supra 26. *ἀλλ' οὐ σὲ κρύψω* et 284. Modo ne hic suppleas *σέ*, sed *αὐτόν*. Nam Chremylus hoc versu nondum appellat Blepidemum. Eadem formula, quam familiariter loquentis esse dicunt, saepius occurrit, v. c. Eurip. Phoeniss. 460. Pariter et constructio *οὐδὲν ἀποκρύψας ἐρῶ* v. c. Eur. Hecub. 696. *ἔθετό νιν κρύψας.* — *ἄμεινον ἢ χθές.* Aristophanes *χθές* et *ἐχθές* infr. 880. usurpat. Utrumque probat Photius: *ἐχθές καὶ χθές, ἀμφοτέρω ἐλληνικά, καὶ χθίζινόν καὶ ἐχθεζινόν.* In contrarium tendunt Moeris p. 402. et Thomas p. 913. *ἐχθές* esse commune, non Atticum. Cum vero Phrynichus p. 323. *χθισινός* comprobet et Aristophanis esse diserte affirmet, audacius certe, quam par fuit, in Vesp. 281. (288. ed. Invern.) Hermannus V. D. d. Metr. p. 504. praeter codd. auctoritatem *χθίζινός*

345 ποῖός τις;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οἷος —

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

λέγ' ἀνύσας ὁ τι φῆς ποτε.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(350) ἦν μὲν κατορθώσωμεν, εὖ πράττειν αἰεΐ.

345. οἷος Invern. et alii cum signo interrog. Pora. et alii cum *commate*, alii denique cum puncto. Cum aperta sit reticentia, eius signum, quo nos utimur, posui. — λέγ' ἀνύσας ut supra 196 et alias. — 346. εἰ — κατορθώσωμεν Dorn. Ask.

intrusit, quod Lobeckius (ad Phryn. p. 323.) et alias restituendum esse putat. Hinc et utraque formula *χθὲς καὶ πρώην* et *ἐχθὲς καὶ πρώην* nuperrime, Plat. Legg. III. 103. T. 8. et Gorg. p. 470. Vid. Gataker. ad Antonia. X. 7.

342. οἷος λέγονσι, fere οἷος ἔπος εἰπεῖν, v. ὡς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρησθαι. Plat. Protag. init. Nisi rectius hominis male creduli verba habentur, ut quidem omnes affirmant. — ἦν θεός θέλιγ' crebra modestiae formula. cf. infr. 405. ἦν θεοὶ θέλωσι. Ran. 536. εἰ θεός θέλοι. — ἐνὶ γὰρ τις, ἐνὶ κινδ. ἐνὶ et ἐνερὶ promiscue quidem ab poetis dramaticis usurpantur, ut in trita illa locutione *σοὺς ἐνερὶ τινι* Acharn. 556. Lysistr. 1124. Eurip. Androm. 230. 668. Hippol. 920., hic tamen in iterata breviori forma arcanorum quaedam simulatio subest. Aliter se habet eiusdem formae cumulatio in Lysistr. 545. (ed. Invern.) αἰεὶ ἐνὶ φῶσι, ἐνὶ χάρισι; ἐνὶ δὲ θάρσος κ. λ. — οἷος cum signo interrogationis, quod Invern. et alii ponunt, non esse ferendum aiunt, quia metri causa neque alias, neque hic pro *ποῖός*, quae vox nimis vicinam sedem hoc loco habet, poni possit. cf. 388. Iam Girardus vidit, in voce *οἷος* Chremyli orationem a Blepsidemo sciendi cupido esse in-

terruptam, Chremylumque dicturum fuisse, *quale periculum nunquam creditum est*. Equidem vero puto Chremylum tale quid dicturum non fuisse, sed, cum animadverteret Blepsidemum nimis sciendi cupidum, callide et lepide simulasse, se tale quid esse dicturum et ipsum suam orationem abruptisse, ut audiret, quid dicere vellet Blepsidemus. Est igitur *αὐσιώπησις* s. reticentia, cuius signum reposui. Nunc Chremylum *παυσαν* facientem, ut pergat eloqui, commode adhortatur Blepsidemus: λέγ' ἀνύσας ὁ τι φῆς ποτε. Illae relativae voces in eiusmodi enunciationibus sunt solennes, ut supra 139. *πῶς; ὅπως;* infr. 461. 458. *τι; ὁ τι;* etc. De formula *ἀνύσας λέγε* cf. supr. 229. Hic addenda est scholiastae interpretatio idonea nostraeque similis: λέγε ὁ τι φῆς ποτε ἀνύσας, καὶ τελίσας ποτε. *τοντέστιν, εἰς τέλος καὶ διασάφην ἀγαθῶν σὺν λόγῳ*. Comparari potest Soph. Oed. R. 655. *φράζε δὴ τί φης*. Xenoph. Anab. II. 1. 15. *ὁ δ' ἡμῖν εἰπέ τί λέγεις*. Est enim *τί φης v. τί λέγεις* nostrum: was du meinst.

346. In diversis saepe locutio alterius personae dependet et regitur a verbo, quo usus fait altera. Id haud raro interpretes vexavit. Pariter et hic e verbis *λέγε ὁ τι φῆς* pora ad *εὖ πράττειν αἰεΐ*, omnia

ἦν δὲ σφαλῶμεν, ἐπιτετρίφθαι τοπαράπαν.

Β Α Ε Ψ Ι Δ Η Μ Ο Σ.

τουτί πονηρὸν φαίνεται τὸ φορτίον,
καί μ' οὐκ ἀρέσκει. τό τε γὰρ ἐξαίφνης ἄγαν

350 οὕτως ὑπερπλουτεῖν, τό τ' αὖ δεδοικέναι
(355) πρὸς ἀνδρὸς οὐδὲν ὑγίης ἔστ' εἰργασμένου.

Χ Ρ Ε Μ Υ Δ Ο Σ.

πῶς; οὐδὲν ὑγίης;

348. τοῦτο Harl. vitioso. — 349. καί μοι οὐκ ἀρέσκει τό γὰρ ἐξαίφ.
ἄγ. Bar. 2. ἄγαν om. Mead. — 351. παρ' ἀνδρὸς Bar. 2. — ἔστιν
Bar. 2. — 352. πῶς δ' οὐδὲν edd. vett. omn. Pors. Dind. et codd.
Monac. Cant. 1. 2. δ' omis. codd. A. B. C. D. Cant. 3. 4. Bar. 2. 3.
Dorv. Ask. Mead. et edd. Brunck. Invern. Bo. et scripserunt πῶς οὐ-
δὲν ὑγίης; δ' eiecto scribendum duxi πῶς; οὐδὲν ὑγίης;

φημι ἡμᾶς, transitus factus est. —
ἦν μὲν κατορθώσωμεν, κατ-
σφθεῶν de quolibet successu, ne-
que solum bellico, ut Thom. Mag.
opinatur, sed et de causis forensi-
bus et in universon rem bene ge-
rere. Cum autem σφθεῶν proprie
sit erigere, bene hic opponitur
σφάλλασθαι titubare pro rem male
gerere. Quae tamen res bene aut
male geri possit, id quidem Chre-
mylus secum sciebat, at Blepsidemo
anxie et suspiciose quaerenti de
consilio obscure dicit. — καί μ'
οὐκ ἀρέσκει, quam locutionem
aticam esse scholiasta affirmat, p.
οὐκ ἀρεστον ἔμοι δοκεῖ. Dramaticis
poetis valde usitata est Sophocl.
Aiac. 581. (ed. Herm.) Eurip. Or.
210. Aristoph. Ran. 103. οὐ δὲ
ταῦτ' ἀρέσκει; Acharn. 189. Nam
μ' οὐκ non est elisio e μοί, sed
μὲ. Similiter οὐδὲ cum ἀρέσκειν iun-
gitur etiam apud prosaicos scripto-
res, Plat. Cratyl. p. 391. d. εἰ μὴ
αὐτὸς ταῦτα ἀρέσκει. Idem d. Rep.
VIII. p. 557. b. de legg. III.
p. 702. c. VII. p. 811. e. Par usus
in poetarum verbo ἀνδάνειν. cf.
Brunck. ad Theogn. v. 26.

351. πρὸς ἀνδρὸς ἔστιν.
Scholiasta monet πρὸς abundare
(περισσόν. ἢ πρὸς περισσῇ ἄκτι-
κῶς.) πρὸς ἀνδρὸς εἶναι plus est et

maiolem vim habet, quam ἀνδρὸς
εἶναι. Orta est haec locutio; ut
mihi videtur, e formulis πρὸς θυ-
μοῦ, πρὸς ἐλπίδος etc., quae op-
ponuntur ἀπὸ θυμοῦ, ἀπ' ἐλπίδος,
ita ut πρὸς quasi adverbialicens no-
tionem induat secundum, convenien-
ter a. quod cadit in aliquem aut
quod alicui convenit. Quare rectius
scholiasta alius: ἢ πρὸς ἰναυθα
οὕτως περισσῇ ἔστιν, ὡς σφοταί
τινες, οὕτως ἀπὸ τῆς ὑπὸ καίται,
ἀλλὰ τὸ καθ' ἡκὸν σημαίνει. ὡς
καί παρὰ Σοφοκλεῖ. „οὐ πρὸς
λατροῦ σοφοῦ θροεῖν ἐκφθάς.“ Ci-
tare potuit ipsum Aristophan. Ran.
537. (Inv.) ταῦτα μὲν πρὸς ἀν-
δρὸς ἔστι τοῦν ἔχοντος καὶ φρένας,
καὶ κολλὰ περιπελευκόςτος. coll.
ibid. 546. — πῶς; οὐδὲν
ὑγίης; sunt verba cum admira-
tione indignantis. Quid? Ego ali-
quid commiserim? De ὑγίης οὐδὲν
cf. supr. 37. 50. — εἰ τι κελο-
φῶς, nihil mutandum est. Bleps-
idemus non omnia effatār, quae di-
cere voluit, sed apodosin reticet. Di-
cere voluit: si quid furatus es,
et te nunc furti poenitet, constan-
dum tibi est; at ego tibi auxilio
adéro et periculum avertam. Nam
hoc infra 373 sq. dicit, usque ad
quem versum et ultra Blepsidemos
suspicionem hanc urget, et ab ea

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

εἴ τι κεκλοφῶς νῆ Δια
 ἐκείθεν ἦμεις ἀργύριον, ἢ χρυσίον
 παρὰ τοῦ θεοῦ, κάπειτ' ἴσως σοι μεταμελεῖ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

355 Ἄπολλον ἀποτρόπαιε, μὰ Δί' ἐγὼ μὲν εὖ.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

(360) παῦσαι φλυαρῶν ὠγάθ'· οἶδα γὰρ σαφῶς.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐ μηδὲν εἰς ἔμ' ὑπονόει τοιοῦτο.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

φεῦ·

ὡς οὐδὲν ἀτεχνῶς ὑγιές ἐστὶν οὐδενός,

352. Prosl' τι Duck. maluit ἦ τι, Münt. εἶτα siccine. Sensum non perspexerunt. cf. not. — 355. ἀποτρόπαιε· μὰ Δί', ἐγὼ μὲν οὐ, Invern. Similiter ceteri interpungunt. Pors. et Dind. ut nos. — 356. ὦ γὰθ' Invern. Pors. ὠγάθ' Dind. ὦ ἀγάθ' Frischl. Cett. edd. vetl. ὦ γαθ' sine accentu. ὦ γαθὲ Monac. Quare ὠγάθ'. cf. praef. — 357. εἰς ἐμὲ sine elisione Dorv., ut saepe. — τοιοῦτον Monac. Elb. Cant. 1. 4. Harl. Bar. 2. 3. Mead. φεῦ, quod in fine legitur, codd. aliq., in quibus Monac., ad initium versus sequentis reiciunt. Hinc bene utrumque versus Porsson ita disposuit, ut primus exiret τοιοῦτονί, alter inciperet φεῦ. ὡς οὐδὲν κ. τ. λ. Hoc modo φεῦ extra metrum positum est, quod in hac et aliis interiectionibus licitum fuit, quae saepe inter medios versus insertae deprehenduntur. cf. Reiaig. Coniect. p. 248 sq. Cum tamen neutrum pronominis huic loco multo sit convenientius, quam masculinum, et plurimi libb. mas. in neutro conspiciunt τοιοῦτο exhibentes, ut Cant. 2. 3. Arund. Rav., aut τοιοῦτοί, ut Dorv., ex utraque hac lectione veram elici posse putaverim, relicto τοιοῦτοί et φεῦ extra metrum collocato.

se defendit Chremylus. — ἐπεὶ-
 θεῶν est δεῖκτικῶς, digito ostendit
 templum Apollinis multis donariis
 refertum, quod, cum indidem Chre-
 mylus Plutum abduxisset, in scena
 conspiciebatur. — ἐπεὶ κα non
 est nunc, ut Fischerus vult, sed
 deinceps, continuo; usus ex Home-
 ro satis notus, Hom. Il. φ. 551. ubi
 cf. Kust. p. 1315, 44.

355. Ἄπολλον ἀποτρόπαιε,
 ἀποσοβητὰ τῶν κακῶν. Schol. θεοὶ
 ἀποτρόπαιοι, ἀπότροποι ἢ ἀλεξι-
 κακοί, quibus opponi dicuntur θεοὶ

πῆσαι, in rebus adversis invocantur,
 utpote *Dii averranci*, ut aver-
 tant calamitatem. Prae ceteris dūs
 Chremylus hic Apollinem averran-
 cum appellat, non solum, ut Min-
 terus vult, quia modo ab oraculo
 Apollinis reverterat, sed etiam quia
 Apollo Atheniensibus patrius fuit
 (Ἀπόλλων πατριῶς), de quo schol.
 ad Plat. Euthyd. p. 302. d. φασὶ
 τινες, Ἀθηναίους ἀντόχθονας γί-
 ναι καὶ τούτων γοῦτας ἔχειν Ἰὴν
 καὶ Ἥλιον, δεῖ δ' αὐτὸς εἶναι Ἀπό-
 λων. οἱ δέ, ὅτι Κροῖσῶν τῇ ἑστ-

ἀλλ' εἰσὶ τοῦ κέρδους ἅπαντες ἦττονες

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

360 οὐ τοι μὰ τὴν Δήμητρ' ὑγιαίνειν μοι δοκεῖς.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

(365) ὡς πολὺ μεθέστηχ' ὧν πρότερον εἶχεν τρόπων.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

μελαγχολᾶς ὄνθρωπε νῆ τὸν οὐρανόν.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

ἀλλ' οὐδὲ τὸ βλέμμ' αὐτὸ κατὰ χώραν ἔχεις,

ἀλλ' ἔστιν ἐπίδηλόν τι πεπανουργηκότι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

365 οὐ μὲν οἶδ' ὃ κρώξεις· ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος

(370) ζῆτεῖς μεταλαβεῖν.

360. *Δήμητραν* Bar. 2. Cant. 2. — 361. *μεθέστημεν* Bar. 2. *μετίστη* Ven. 1. 2. Raph. — *εἶχε* τρόπων edd. vett. omn. et cum al. codd. Monac. *εἶχε πρότερον* Harl. *εἶχε* Rav. dure. Restituit *εἶχεν* Brunck. quod cum Pors. Dind. servavi. — 362. *ὄ* ἄθροως Iunt. 1. 2. 3. Crat. Wech. Brub. Port. Pors. *ὄ* ἄθροως Canin. Frischl. Ven. 1. 2. Raph. et e codd. Monac. *ὦν* ἄθροως Ald. ἄθροως Dorv. Bar. 2. Harl. A. B. C. et edd. Brunck. Invern. Dind. Bo. In cett. codd. crasis, aut aphaeresis, aut *ὄ* supra scripto ut in B. et Dorv. — 363. *αὐτῷ* cod. Harl. et Monac., ubi tamen in margine αὐτὸ notatur. αὐτοῦ cod. F. et edd. Iunt. 2. 3. — *ἔχεις* Ravennas solus, quod receperunt Invern. Dind. — *βλέμματα* sine elisione, ut alias haud raro fit, Monac. — 364. *πεπανουργηκότι* Rav. *πεπανουργηκότος* conii. Boissonad. *ἐπίδηλόν τι πεπανουργηκότα* conii. Lamb. Bos. Anim. p. 7. — 365. Elmal. ad Acharn. 255. Graecius certe: *οὐ μὲν οἶδ' ὃ κρώξεις*. Harl. contra metr. *οὐ μὲν οὖν οἶδ'*. — *κρώξεις* codd. Dorv. Ellb. — *τι* om. Cant. 4.

χθίως μίγξις Ἀπόλλων Ἴωνα ἐγέννησεν· ἄφ' οὗ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ποτὲ Ἴωνας κληθῆναι, καὶ διὰ ταῦτα Πατρῶον αὐτοὺς ἔχειν Ἀπόλλωνα. In hac Atheniensium ab Ione Apollinis filio deducenda origine tota quidem vertit Euripidis fabula, quae Ion inscribitur. Loci de Apolline et ceteris diis averruncis non rari: Eurip. Phoen. 529. Sophoclis Trachin. 304. Aiac. 186. Aeschyl. Suppl. 898. Demosth. adv. Mid. p. 332. et Aristoph. Vesp. 161. Av. 62. De Apollinis averrunci culta apud Athenienses cf. Pausan.

I. p. 44. — *πανσαι φλυαροῦν*. *περισολογῶν*. schol. et Olympiod. *φλυαρία* πάν τὸ περιετίν, οὐ μόνον τὸ ἐν λόγοις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἔργοις. Noster in *Lyaiatr.* 159. *φλυαρία ταῦτ' ἐστὶ τὰ μμμημένα*. Non solum id, quod *pervocaneum*, sed etiam, quod *inceptum* est, indicat, ut Nub. 364. (Reisig.) *αὐται γὰρ τοι μόναι εἰσὶ θεαί· τὰλλα δὲ πάντ' ἐστὶ φλυαρος*. Quod Wolfius apte reddit: *Flausen*. Vox Graecae non absimilis. Ceterum occurrit *φλυαρήσεις* ἔχων Ran. 203. 527., non pleonasmō

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

μεταλαβεῖν ζητῶ; τόνος;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τὸ δ' ἔστιν οὐ τοιοῦτον, ἀλλ' ἑτέρως ἔχον.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

μῶν οὐ κέκλοφας, ἀλλ' ἤρπακας;

366. Pors. post ζητῶ colon. — 367. τὸδ' edd. vett. Pors. et cod. Ed. τὸ δ' Hemst. Brunc. Invern. Dind. Varietas scripturae frequentissima.

verbi ἔχων, ut dicunt; sed ἔχω statum, quo quis est, significat, ut in formulis ἥσυχος ἔχω (cf. supra 126.) etc. — ὦ γὰρ εἰ, ut *vir bone* Terent. Eun. 5. 2. 11. exclamatio familiariter vituperantis; similiter se habet sed durius est ἀνθρώπου 362. Aliter se habet supra 215.

357. φεῦ, ἀποθνήσκει (ὁ Βλεψ.) ὡς ἠρηνημένον Χρεμύλου τὸ κακούρημα. Nam voce φεῦ non solum dolore, sed etiam admiratione et indignatione commoti utuntur. — ἀτρεχὼς ὕγιεις, φανερώς ἀληθής. Schol. De ἀτρεχὼς cf. not. ad v. 109.; ὕγιεις vero de animi integritate et candore frequenter occurrit. cf. 37. 50. 274. 351. — κέρδους ἀπαντες ἤττονες, νικώμενος ὑπὸ τοῦ κέρδους. Schol. Locutio proverbialis et metaphoricā: auri fames vincit omnes s. luctu studio sunt inferiores. Ita Eurip. Dan. 85. κρείσσαν γὰρ οὐδεις γρημάτων πέφυκ' ἀνήρ. Nub. 1075. κρείστων ἤτων ἔρωτός ἐστι: auch der erlag der Liebesspein. Wolf.

361. ὡν πρότερον εἶχεν τρόπων. Antiptosis s. casuum permutatio, quam Buttmanus attractionem appellat, notissima et maxime vulgaris; at longe insolentior personarum protulit permutacionem Invernizius ex cod. Rav., unde edidit εἶχε, quam leisiōnem non improbare videtur Reisig. Coniect. p. 154. Talis vero personarum mutatio, ut pro tertia secunda ponatur, nullam prorsus habet analogiam, nec defendi potest, nisi acciperis, Blepsidemum verba ὡς κολῶ μεθίστηται ad spectatores conver-

sam, ὡν πρότερον εἶχε τρόπων ad Chremylum dixisse. Id enim, si enunciatio duabus partibus constat, nonnumquam fit et scenicis poetis proprium est. v. g. ap. Plaut. Aulul. in iuit. „At ut scelerata sola scum murmurat! Oculis hercle istos, improba, effodiam tibi.“ Terent. Hecyr. I. 2. 36. „Vera haec praedicat. Si mihi fidem das, te tacitaram, dicam.“ Sed personarum unaque casuum permutatio in una eaque brevi enunciatione iam per se dura est. — μεθίστηται τρόπων. Similiter μετέστη ξηρῶν τρόπων. Vesp. 1490. (ed. Invern.) μεθίστας ἐς τολοιπὴν τὸν τρόπον Vesp. 778. (ed. Invern.); est igitur: desciscere a moribus prioribus, ut supra 36. πευσόμενος εἰ γρη μεταβαλόντα τοὺς τρόπους τὸν νῖον εἶναι κανούργον. — ὠνθρώπου. Edd. vett. et codd. complur. auctoritate crasin restituit, quae, ut in ὠνθρες, ὠγαθὲ etc. a libris plurimis servata, ad exemplum Herodoti I. 85. „ὠνθώρας, μὴ κτεῖνε κροῖσον.“ exprimenda fuit, quam hic nullum dialecti discrimen valeret. Pariter Acharn. 1120. 1121. 1126 etc.

363 — 364. Miror interpretum difficilem laborem; verba lectionis vulgatae sunt perspicua. Loquitur ad spectatores: τὸ βλέμμα αὐτῶ οὐκ ἔχει κατὰ χώραν, ἀλλ' ἐπιθλιόν ἐστιν ἀνδρὶ πεκανουρηγῶτι τι. h. e. Oculi ipsi non sunt tranquilli, sed aperte sunt homini, qui aliquid commisit. Nam ἐπιθλιόν est adverbium, non adiectivum; et si pertinet ad πεκανουρηγ.; et τῶ ἐπι

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

κακοδαιμονῶς.

ΒΑΕΦΙΔΗΜΟΣ.

ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἀπεστέρηκας γ' οὐδένα;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

370 οὐ δῆτ' ἔγωγ'.

369. οὐδὲ μὴν Brunck. ex A. et D., ita Dorv. quoque. Hos sequuntur Invern. Pors. Dind. οὐδεμὴν coniunctim scriptum in edd. vet. et cett. libb. mss. — 370. ἔγωγε Monac.

pro τυχάνει τιλ ὄν satis frequens. Haec facilis constructio interpretes fugit, qui ἐπίδηλον aut active, aut pro ὅμοιον, ut scholiasta, accipere voluerunt, aut πεπανουρήγοι in genit. et accus. mutarunt. Nihil sollicitandum est. Nam quid hic aptius, quam, ut Germanice reddam: *Der Blick selbst ist gar nicht fest; sondern gehört einem, der etwas begangen hat.* κατὰ χώραν ἔχειν suo loco esse, non vagari, ἡσυχῶς ἔχειν etc. quare schol. hic: κατὰ τάξιν minus apte; aliud κατὰ τὸ καθέστηκός καὶ ὡς δεῖ. Similis locus Ran. 806. ἔξιν κατὰ χώραν, suo loco manere, ubi schol. ἀντί τοῦ, ἵσασιν οὕτως ὡς εὔρεν τὸν Αἰσχύλον καθέζεσθαι. cf. et Equit. 1365. οὐχὶ κατὰ χώραν μινεῖς; quod schol. expl. οὐκ ἐπὶ αὐτοῦ μινεῖς καὶ ἡσυχίαν σήσεις; Münt., qui nexum verb. non intellexit, aptum tamen locum attulit Xen. Oecon. 10, 10. εἰ κατὰ χώραν ἔξει φαασα. Comparari potest Eurip. Med. 27. οὐτ' ὄμ' ἐπαίρουσ', οὐτ' ἀπαλλάσσουσα γῆς πρόσωπον.

365 — 369. οὐ μὲν οἶδ' ὀ κρῶζεις. κρῶζω et κρῶζω utrumque de curvo et cornice. Blepsidemus κρῶζειν dicitur, non, ut scholiasta praerinciente putant, quod vana loquitur, sed potius quod furtum sagit et praedam callide sentire sibi videtur. Quamvis non negaverim κρῶζειν per se et adhiberi in παρομιγῇ ἐπὶ τῶν μάτην θουλοῦστων, ὡς αἱ κορώναι, schol., sed hic nihil ad rem. — ὡς ἔμοῦ τι κελ. Schol. monet, quod vix

opus est, τὸ ὡς οὐκ ἔστιν ἀντί τοῦ ὅτι, ὡς ὁλοῦται τινες. οὐ γὰρ ἔστι πρὸς τὸ ζήτησις, ἀλλὰ πρὸς τὸ κελόφάτος· καὶ ἔστιν ἀντί τοῦ καθά. Ergo quasi, tanquam. — μεταλαβεῖν, schol. τῆς κλοπῆς, quod ex κελόφάτος memoriae facile succurrit. — κακοδαιμονῶς. Vox poetae usitatissima 382. cf. Nub. 689. 783. 1058. 1109. 1198. ubi Wolfium bene vertentem video: *Iammernensch*. Quam similiter iam scholiasta interpretatus esset ἄθλιος καὶ κακοδαιμων, quid Fischer. et Münt. haec locutio vexaverit, non intelligo.

ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἀπεστ. Ne aliorum errores commemorem, brevi hunc locum expediam. Blepsidemus pergat inquirere ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἀπεστέρηκας. h. e. uge, nec magis ἀπεστέρηκας, quam κέλορας et ἤρκακας? Id enim per ἀλλ' οὐδὲ μὴν indicatur, ut est videre ap. Eurip. Or. 1117. ubi ἀλλ' οὐδ' ἔγω μὴν et certe nec ego magis. — ἀποστρεῶν, ἔστιν ὅταν παραθήκην τινὸς λαβῶν εἰς διαβολὴν χηρῶσ, καὶ οὐκ ἐθέλω δίδουαι αὐτῷ, ἢ ἔλαβον. Schol.

370. In tanto librorum manuscriptorum et impressorum consensu, qui κοῖ τις σὺν praebent, ab hac vulgata lectione discedere nefas duxi. cf. notam ad v. 434. — κατηγορεῖς γὰρ, πρὶν μαθεῖν τὸ πρᾶγμα, μου. Ita interpungit Porson fortasse scholiasta duce, qui τὸ μου συναπτε πρὸς τὸ κατηγορεῖς. Rectius κατηγορεῖς τὸ πρᾶγμα μου πρὶν μαθεῖν: accusas

ΒΛΕΨΙΑΗΜΟΣ.

ὦ Ἡράκλεις· φέρε, κοῖ τις οὖν
(875) τράποιτο; τάληθές γάρ οὐκ ἐθέλεις φράσαι.
ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

κατηγορεῖς γάρ πρὶν μαθεῖν τὸ πρᾶγμα μου.
ΒΛΕΨΙΑΗΜΟΣ.

ὦτάν, ἐγὼ σοι τοῦτ' ἀπὸ σμικροῦ πόνου
ἐθέλω διαπραΰξαι, πρὶν πυθέσθαι τὴν πόλιν,

870. εἰ omis. codd. Cant. 3. 4. Monac. Dorv. Ask. Bar. 2. 3. Ask. — Magnus consensus librorum in verbis κοῖ τις οὖν, quae habent codd. Rav. Monac. A. B. C. D. Harl. Bar. 1. 2. 3. Elb. Arund. Mend. Ask. Cant. 1. 2. 3. 4. et edd. vett. omnes, probantibus Hemsterh. Hermanno ad Soph. Aiac. 904. Reisiigio Coniect. p. X., improbantibus Britannis et Italo, qui Kusteri sive coniecturam sive fortuitam correctionem amplectuntur, quam postea solus cod. Borg., liber parvi nominis, praebuit: μίμνι-
rum κοῖ τις ἄν. — 871. ἐθέλει codd. Monac. Harl. Bar. 2. 3. et KEB., ut Blepsidemus ad spectatores conversus loquatur. Probant Dobr. et Trem-
delamb. — 872. Cod. Dorv. δὲ pro γάρ. — 373. εἰ τῶν edd. vett. except. Port. quae, ut Pors. et Invern., εἰ τῶν habet. — 374. δε-
πραΰξαι cum edd. vett. cod. Monac.

quippe me hoc fecisse, ne explorata
quidem re.

373. ἀπὸ σμικροῦ, ἀναλώμα-
τες. Schol. ut Equit. 542. ἀπὸ σμι-
κρῆς δαπάνης ὑμᾶς ἀριστίζων ἀπέ-
πεμπεν. h. e. qui vos parvo sumtu satu-
ratos dimisit. Similis usus praepos.
ἀπὸ Equit. 798. Et quod comparat
Münt. ex Isocrat. ἀπὸ τάλάντων
ἐξήκοντα, impendio LX. talentorum.
— τὸ στόμ' ἐπιβύσας, ut
Pac. 645. οἱ ξένοι χροσίφ τῶν
ταῦτα ποιοῦντων ἰβύουν τὸ στόμα.
et Equit. 440. βούλι τῶν τάλάν-
των ἢ λαβίων σιωπῆν. Ludifica-
tur autem, ut omnes viderunt, rhe-
torum silentium venale; nam non
solum pecunia. corrupti verbosae de-
fendebant, sed etiam in tempore si-
lebant, ut Demosthenes a Millesio-
rum legatis mercede captus, qui,
quam ei dicendum esset, συνάγγην
praetexit, quodam, qui praesens
fuit, lepide corrigente ἀγγυράγγην.
Gell. N. A. XI. 9. Quare recte
schol. h. l. ἐπιβύσας, ἀπὲι ταῦ

ἐπιπλήσας, et Equit. 646. ἰβύουν,
ἐπλήθουν. utroque melius Eastath.
ad Od. δ. 134. βεβουμένος δὲ ὁ
γέμων καὶ μετὰ ᾠδιστοῦ τινας
μεστός. — κέρμασι hic uni-
verse dictum, ut schol. δωρήμασι,
νομίσμασιν, ἢ ὅταν καταστῆς εἰς
κρίσιν, συνηγοροῦντας αὐτοῖς ἔχης
διὰ τὴν δωροδοκίαν.

376. καὶ μὴν φίλος. Lectio-
num varietatis causa fuisse videtur
particula ἄν, quae, cum ad loγι-
σασθαι pertineret, a scribis cum
δοκεῖς iungebatur. φίλος vero ab
iis exiit, qui in scribendo ultra
verba proxima non prospicientes
φίλος μοι δοκεῖς cohaerere opia-
bantur. Similes constructiones par-
ticulae ἄν affert Brunck. Vesp.
1123. (1237. ed. Invern.), ubi ta-
men eadem diversitas lectionis:
κοῖτον ἄν λέξαι δοκεῖς et δοκῆς.
Certior testis est alter locus Av.
1652. (1660. Invern.) πῶς ἄν κοῖ
ἐπιπλήθον εἶναι τὴν Ἀθηναίαν δε-
κεῖς, ubi nulla varietas deprehend-

375 τὸ στόμ' ἐπιβύσας κέρμασιν τῶν ρητόρων.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(380) καὶ μὴν φίλος γ' ἂν μοι δοκεῖς νῆ τρῦς θεοῦς
τρῆϊς μνάς ἀναλώσας λογίσασθαι δώδεκα.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

ὄρω τιν' ἐπὶ τοῦ βήματος καθεδούμενον,
ἐκτετηρίαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων

380 καὶ τῆς γυναικός, καὶ διοίσοντ' ἀντικρυς

375. Codd. Monac. Elb. Harl. et edd. vett. exc. Canin. κέρμασι sine
paragog. — 376. Magna hic lectionis diversitas sed facile diiudi-
canda. cf. not. Ante Hemsterh. vulgo φίλος, quod habent et codd. Borg.
Dorv. D. Cant. 3. B. Bar. 3. duo extremi ω suprascr.; contra φίλος
codd. A. C. E. Rav. Monac. Harl. Ask. Mead. Cant. 1. (?) 2. 4. (?). —
φίλος γὰρ Dorv., quod Hemsterh. in parenthesi cum μοι positum non
improbat. — δοκῆς codd. Monac. B. C. et edd. vett. δοκοῖς Mead.
δοκεῖς; codd. Elb. A. D. E. Harl. (?) Borg. Ask. Bar. 2. 3. (?). Cant. 1.
2. 3. 4. — 377. Ald. post ἀναλώσας habet γέ, quod omn. edd. vett.
repetebant, donec ab Hemst. primo, utpote metro infestum, deletum est.
Unde illud γέ in Aldinam venerit, adhuc ignoratur; nam deest in omnib.
codd., qui exstant et collati sunt. — Cod. Cant. 1, λογίσαις. —
379. παίδων Bar. 2. Elb. Mead. metro repugn. — 380. οὐδὲν pro
κοῦ Suidas.

ditur. Sensus loci nostri, quem
Brunckius propter φίλος false red-
dit, hic est: *Per deos! tu quippe,*
ut amicum decet, si tres minas pro
me impenderis, rationibus mihi duo-
decim inferes. ἐρωτικὸν τοῦτο. Gl.
Dorv. Paris. Spectat enim totum ad
ἀπὸ πάντων μικροῦ ἐθέλω διαπρα-
ξῆαι, quod Blepsidemus promisit.

378. ὄρω τιν' ἐπὶ τοῦ βήμ.
Blepsidemus de Chremyli furto per-
suasus fingit se animo quasi iam
Chremylum furti reum et supplicem
in iudicium venientem videre. Ipsum
quidem Chremylum non nominatim
appellat, sed id quod multo maio-
rem vim habere solet in conscium
facinoris, per imaginem indicat.
Comparat Berglerus Acharn. 1142.
(ed. Invern.) ἐνορῶ γέγοντα δε-
λίας φρενέζόμενον. h. e. video senem
reum timiditatis futurum; hoc vero
Lamachus dicit, postquam clypeum
oleo deterisit et Dicaeopolin homi-

nem pacis amantem in clypeo quasi
in speculo conspexit. Utrum vero
sub *Heraclidis Pamphili*, quibus
exemplo Blepsidemus utitur, drama
sit intelligendum, an pictura, scho-
liastae et interpretes certant. Eius-
dem enim nominis pictorem et poe-
tam tragicum fuisse, utrumque au-
tem Heraclidarum supplicium fata
celebrasse narrant. Similis fabula
Eurip. Heraclid. ubi et plures ver-
sus ad hunc quadrant, v. c. 33.
123. 345. Pictura certe, ut plurimi
cum Daceria statuunt, huic loco
melius convenit, praesertim quum
ista, quae Heraclidas supplices re-
praesentavit, in stoa, ut diserte
narratur, fuerit et Atheniensium
cuique nota. Persimilis locus, quod
ad structuram attinet, exstat in Aes-
chyl. Eumenid. 40. ubi Pythia,
non in imagine, sed re vera consp-
icit Orestem supplicem ad aram
sedentem. — καθεδούμενον.

(385) τῶν Ἡρακλειδῶν οὐδ' ὅτι οὖν τῶν Παμφίλου.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκ ὦ κακόδαμον, ἀλλὰ τοὺς χρηστοὺς μόνους
ἔγωγε καὶ τοὺς δεξιούς καὶ σώφρονας
ἀπαρτὶ πλουτῆσαι ποιήσω.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

τί σὺ λέγεις;

385 οὕτω πάνυ πολλὰ κέκλοφας;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οἷμοι τῶν κακῶν,

381. τῶν δ' Ἡρακλ. Ven. 1. 2. Wech. Raph., sed neminem comperi hoc δ' in codice aliquo reperisse. τῶνδ' Brub. Can. — τῶν Παμφίλου Harl. — 382. μόνον Elb. μόνους Mead. — 383. ἐγὼ Elb. — δεκαίους pro δεξ. Rav. solus, quod Invern. recepit. — τοὺς σώφρονες Monac. Bar. 2. 3. Cant. 4. — 384. ἀπαρτὶ codd. A. B. C. Cant. 1. 2. Dory. et cum Brunck. Invern. ἀπαρτὶ ceteri libb. mss. et edd., quod Lobeck. probat ad Phryn. p. 21. — σὺ τί λέγεις cod. Monac. Cant. 4. — 385. καλλὰ omis. et κέκλοφας pro κέκλοφας Dory.

hac forma cf. Phrynich. eiusque interpretem doctum Lobeck. p. 269. — ἱκετηρία ἐστὶ κλάδος ἐλαίας ἐρίφω πεπλεγμένος. οἱ γὰρ ἱκετεύοντες ἐλαίας κατέχον κλάδον. Schol. Ut patet ex Aeschyl. Eumenid. 43. ἔχοντ' ἐλαίας ὑψιγέννητον κλάδον, λήνει μέγιστον σωφρόνως ἐστεμμένον, ἀργητὶ μαλλῶ. Sophocl. Oed. R. 3. ἱκετηρίοις κλάδοισιν ἐξέστεμμένοι. Hom. II. α. 14. στήμματα ἔχων ἐν χερσίν. Plaut. Amphitr. init. *velatis manibus orant.* — καὶ οὐ διοίσοντα ἀντικρυς, οὐ διαφορᾶν ἔχοντα. Schol. οὐδὲν pro οὐ, quod Suidas exhibet, maiorem vim certe haberet; si modo metro esset aptum. De διαφθέσει cf. Phrynich. p. 394. ed. Lobeck. de ἀντικρυς cf. supra not. ad vers. 134.

382 — 384. Aptè haec disponit scholiasta: εἰ γὰρ, ὡς φησὶ, ἐκκλόφειν, φαῦλος ἦν ἢ τῶν τρόπων φαῦλος διὲν ἄν, οὐκ ἂν παρέσθον ἄλλω τι. τῶν δὲ τοῖς χρηστοῖς προσηρημένος δοῦναι, δηλον ὅτι ἀγαθός εἰμι. εἰ δὲ ἀγαθός, οὐ

κέκλοφα. — σώφρονας. σῶφρον λέγεται κυρίως ὁ ἐπιβρῆς ἄνθρωπος. λέγεται σῶφρον καὶ ὁ σῶαν ἔχων τὴν φρόνησιν, ἐξ οὗ καὶ σωφροσύνη ἢ τῶν φρονῶν ἀκραιότης. Schol. — δεξιοὺς, quales esse debent, ut Ran. 71. δίδομαι ποιητοῦ δεξιοῦ. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἐν εἰσίν, οἱ δ' ὄντες καιοί. — De vocis ἀπαρτὶ et significatione et accentu grammatici dissertant. Lobeckius sagax Phrynichi commentator p. 21. quamvis non improbet significationem numeri ἀπηρτῶνον, cui nec desit, nec supersit quidquam, quod optime quadrat ad hunc locum, paulo post tamen cum Grammatico Bekkeriano, ut eius verbis utar, hic loci ἐκ τῶν ἰσχυρίων indicari statuit, quae significatio ab hac enunciatione, cum ἀλλὰ in fronte gerat, certe aliena est. Probos potius ad unum omnes locupletare vult Chremylus, ad quod aptè respondet Blepsidemus: οὕτω πάνυ πολλὰ κέκλοφας; scil. ὡς χρηστοὺς ἀπαρτὶ πλουτῆσειν. i. e. optimum quæsitum. Sufficit praeter

(390) ἀπολείς —

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

σὺ μὲν οὖν σεαυτὸν, ὡς γ' ἔμοι δοκεῖς.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐ δῆτ' ἐπεὶ τὸν Πλοῦτον ᾧ μόχθηρε σὺ
ἔγω.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

σὺ Πλοῦτον; ὅποιον;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

αὐτὸν τὸν θεόν.

386. ἀπολείς cum sequentib. Blesidemo tribuitur in cod. Harl. — στυ-
τὸν codd. Harl. Mead. Cant. 3. contra metrum, nisi cetera sic mutantur:
ἀπό μ' οἰεῖς. σὺ μὲν οὖν σεαυτὸν ὡς γ' ἔμοι δοκεῖς. De tmeai ἀπό μ'
οἰεῖς cf. Sophocl. Philoct. 820. — 387. οὐ δῆτα ἐπὶ Dorv. vitiosè. —
ἐπειδὴ pro ἐπεὶ τὸν Cant. 4. — 388. ποῖον Rav. Cant. 4. Ask. E. et
edd. Invern. Pors. Diad. ὅποιον codd. A. B. C. D. Monac. Arund. Mead.
Cant. 1. 2. 3. et edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin.
Frischl. Brub. Raph. Port. et scholiasta, qui addit: ἐρωτηματικὸν ἀντὶ
τοῦ ποῖον. Ac recte hic ὅποιον. cf. not. — Pro αὐτὸν τὸν θεόν opinor
fuisse αὐτότατον θεόν.

ceteros Aristophanis scholiasta, quem hic adiungo: ἀπαρτί ἀπηρη-
τισμένως· ἐπίδημα δὲ ἔστιν, ὡς
ἀμογητί, παρὰ τὸ ἀπηρητισμένον
καὶ πληρῶς κέχρηται αὐτοῖ Ἡρόδο-
του λέγων, ἀπὸ τούτου εἰσὶ σταδία
δύο ἀπαρτί, quod plane simi'e est
locutioni illi ἡμέραι ἀπαρτί ἐνετή-
χοντα h. e. nonaginta dies integri,
non, ut ad Phrynichum l. l. verti-
tur, nonaginta ipsi dies. Quare
recte interpretantur veteres hoc ad-
verbium ἀπαρτί per τάλως et
ἀπηρητισμένως, ut scholiasta noster.
Ceterum quod quidam voluerunt
ἀπαρτί scribi, quando τὸ ἀπηρη-
τισμένον significet, ἀπάρτι, quando
pro ἔξεναντίον aut, ut Brunckius
cum glossemate Paris. voluit, ἀπὸ
τοῦ οὖν, id fieri minime necessa-
rium ducit Lobeckius l. l. Res si-
militer se habere videtur, ac cum
ἐντικως. cf. not. ad 134.

386. οἱμοι τῶν κακῶν. Ge-
nitivus in exclamatione cum exclamandi
vocula non minus natus

est, quam merus genitivus. Eurip.
Hecub. 425. ᾧ τῆς ἀθλίας τύχης.
ibid. 1085. αἰ, αἰ. οἷς φυγᾶς. ibid.
180. ᾧ μοι ἐμάς λῶβας. et ibid.
1241. οἱμοι τέκνων τῶνδε. cf. et
Nub. 158. ᾧ Ζεῦ βασιλεῦ, τῆς
λεπτότητος τῶν φρονῶν. et Lysistr.
967. Nec raro in exclamatione ge-
nit. occurrit sine ulla exclamandi
vocula. Theocr. 15, 75. χορητῶ κ'
οικτιρμονος ἀνδρός. Noster in Ec-
clesiaz. 819. (Inv.) τῆς μορίας.
Acharn. 87. 840. κολυπραγμοσύνης.
Eurip. Bacch. 259. τῆς εὐσιβείας!
ὁ ξένης, οὐκ ἀδῆ θεούς; Monenda
haec erant, quod commentatores
explicando et supplendo sudantes
vidi. cf. Reising. Coniect. p. 265 sq.
et nos infr. 1123. — ἀπολείς
cod. Harl. haud male attribuit
Blesidemo eiusque verbis adiungit.
Rectius vero statuitur orationis ab-
ruptio, ut supra 345, ita ut Blespi-
demus, acer quippe inquisitor furti,
primam Chremyli vocem excipiat et
in eum convertat. Quare punctum

καὶ πούστν;

ἔνδον.

πυῦ;

παρ' ἐμοί.

παρὰ σοί;

πάνυ.

post ἀπολείς delevi. Scholiasta ad hoc verbum notat: *οἴησονται γὰρ τινες, ὡς ἀληθῆ λέγεις*, quasi dicere voluerit: *in discrimen me adducis, si, quae dicis, alii perceperint*; nisi ἀπολείς, indignationis formula est, qua molestum sibi Blepsidemum increpat, ut *taecare* occurrit ap. Terent. Eun. 3. 5. 6. At Blepsidemus hoc verbo peculiari sua significatione utitur. Coniectura mea ἀπό μ' ὄλεις, nisi se ipsam commendat, originem quandam necessariam duxit ex *συντόν*, quae est lectio trium codicum.

388—390. ὀποῖον. Dawesio auctore Fosson Invern. et Dind. ποῖον receperunt, quod soli codd. Ask. E. Cant. 4. et Rav. praebebant; ceteri libb. distincte et clare ὀποῖον, quod scholiasta tanquam unicam sui temporis lectionem Ἀρτικόν appellat et commendat. Tot librorum, qui diversae originis sunt, fidem virorum aliquot auctoritati postponere non potui, praesertim quum ὀποῖος, ut similes voces οἶος, ὄπος, ὄπον, quamvis rarius, in quaestione obviam fiant: ὀποῖος ἐπὶ νηὸς ἀπίκασε; Hom. Od. α. 171. §. 188. Ex Homericis ad Atticum sermonem transiit Eurip. Phoenias. 1718. et Bacch. 652. Noater Nubb. 214. ὀποῖστίν; Acharn. 974. (Inv.) ὀποῖος οὗτος Λάμαχος τὴν ἑγγύλιον; quamvis hoc cum οἶος τίς ἐστὶν οἶον τί mediam quandam tenet se-

dem: οἶον τί λέγεις; οἶον τίνα λόγον ἔχεις εἰπῆν; Plat. Theaet. p. 206. 208. de legib. IV. 712. οἶαν σοι λάβαν ὄρος δαίμων; Eurip. Hecub. 197. ubi tamen exclamationem praetulerim. Pariter ὄπως pro quomodo ibid. 1057. Ceterum mihi ὀποῖος interrogativum a ποῖος differre videtur. ποῖος πλοῦτος minus est, quam ὀποῖος. Nam ὀποῖος interrogativum adhibetur, ubi non rei conditio, sed varia eius species agitur. ποῖα ναῦς est: qualis navis? fueritne bona, velis, an tarda? ὀποῖα ναῦς est: qualis navis? fueritne tua, an aliena? ποῖος πλοῦτος qualis thesaurus, num magnus, an exiguus? ὀποῖος πλοῦτος num thesaurus, an ipse deus Plutus? — ἐντόν τὸν θεόν. Respicenti versum 83. mihi in mentem venit Chremyli responsum fuisse ἀντότατον θεόν, quod certe facetius, quam quod Dawesius Misc. Crit. p. 294. ed. Burgess. sub articulo, pronomini ἀντός hic iuncto, latere opinatur. Nam Plutus Deum Blepsidemus hucusque non cogitavit; quare nihil est ἐντόν τὸν θεόν illum ipsum deum. — ἔνδον, pro οἶος, unde ei ἐντόθεν pro οἶκῆται 227. 964. Pariter ἔξω foris respectu aedium interiorum. v. g. Herod. III. 79. οἱ δὲ πάντα αὐτίων ἔγοντες τῶν Μάγων τὰς κεφαλὰς ἔθειον ἔξω. — παρ' ἐμοί. ut nomina hominum

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

390 οὐκ ἐς κόρακας; Πλούτος παρὰ σοί;
ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

νῆ τούς θεούς.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

(395) λέγεις ἀληθῆ;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

φημί.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

πρὸς τῆς Ἑστίας;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

νῆ τὸν Ποσειδῶ.

390. Post κόρακας ap. Pors. comma. — δ Πλούτος Bar. 2. — 391. Monac. φῆμι' ἐγώ; Cant. 1. 2. φημί ἐγώ. fortasse ex 94. 144. 214. — Harl. πρὸ τῆς Ἑστίας. Non inepte. Blepsidemus enim vellet: *Tunc hoc affirmare audeo coram Vestā s. adeo vicinus Vestas?*

pro domiciliis ipsorum occurrunt, cf. not. ad 84., ita et pronomini- bus aedes indicantur, idque nostrae et Latinae linguae proprium est, adeoque cuiusvis esse videtur. Quare παρ' ἐμοί domi apud me. Terent. Eun. 4. 6. 9. Heaut. 1. 1. 120. 3. 1. 21. καὶ πρότερον, ἔφη, τοὺς παρὰ σοὶ ἐλευθέρους οἰεῖ βελτίους εἶναι ἢ τοὺς παρὰ Κεράμωνι δούλους; Ἐγὼ μὲν οἶμαι τοὺς παρὰ ἐμοὶ ἐλευθέρους. Xenoph. Memorab. II. 7. 4.

390. οὐκ ἐς κόρακας; frequens indignandi formula proverbialis. cf. 603. 782. Iugum praecipue puteale tenebrosum et scopulosum, quod prope Areopagum situm erat, ita dicebatur, vulgo βάρκαθρον, de quo cf. 427. Suid. et Hesych. sub h. v. et Harpocrat. s. v. ὄρνυμα. Schol. h. l. τόπος ἦν ἐν Ἀθήναις κρημαίνδης Κόρακας καλούμενος, διὰ τὸ κοράκων εἶναι καταγαγίων, εἰς ὃν τοὺς κακούργους ἐξέβαλλον. ἐλήφθη δὲ εἰς παροίμιαν, ὃ εἰώθησαν οἱ δυσχεραίνοντες λέγειν. Hinc formulae βάλλ', ἐξέ', ἔπαγ', ἀποσφραῖ, κλάτω ἐς κόρακας. Nub. 133. 785. Fac.

499. Equit. 1312. — πρὸς τῆς Ἑστίας, hoc iusiurandum exposcit, quod domus, qua adhuc latebat Plutus, eiusque Vestae ara haud procul a loco colloquentium sita fuit. Ceterum Vestā civis sancta; quare et Xenophon Socratis pietatem manifestam fuisse dicit, quod θύων φανερός ἦν πολλαίς μὲν οἴκοι, πολλαίς δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν. Xen. Memor. init. Cicero enim (Nat. Deor. II. 27.): vis eius, inquit, ad aras pertinet et focos. ἡ Ἑστία θυγάτηρ ἦν Κρόνου, καταρχὴ τὴν οἰκίαν εὐρούσα, ἦν ἐντὸς τῶν οἰκῶν ἔγραφον, ἵνα τοὺς συνέχη, καὶ τῶν οἰκούντων εἴη φύλαξ. Distinguunt vulgo hanc Vestam a matre Saturni, cuius templum in Prytaneo fuit; imo et ante Piraeum in agora hippodamea, quae dicitur, eius templum aliud stitisse, constat ex inscript. cf. Corp. Inscript. ed. Boeckh. I, 1. p. 139.

392—394. Aelius Dionysius ap. Eustath. ad Iliad. x. 813. diserte tradit, formam θάλατταν ab Atticis veteribus non usurpari, quibus annumeratur Aristophanes. (cf. not.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

τὸν θαλάττιον λέγεις;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

εἰ δ' ἔστιν ἕτερός τις Περσειδῶν, τὸν ἕτερον.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

εἴτ' οὐ διαπέμπεις καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς φίλους;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

395 οὐκ ἔστι πῶ τὰ πράγματ' ἐν τούτῳ.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

τί φῆς;

(400) οὐ τῷ μεταδόναι;

392. *θαλάσσιον*. codd. A. B. C. Mead. et edd. vett. — 393. Cod. Eib. false, ut solet, *ἔταιρος* et *ἔταιρον* pro *ἕτερος* et *ἕτερον*. — In fine versus codd. Ask. Bar. 2. 3. Cant. 4. habent *λέγω*, quod redundat, et in codd. Mead. Cant. 2. 3. pro glossa iteratur. Scholiasta ad vers. 391 (395 ap. Dind.) dicit se post *ἔστις* expunxisse *λέγω*, ὡς περιττὸν ἔν, quod fortasse de hoc versu dictum voluit. Nam ibi nihil varietatis animadverti. — 396. Codd. Mead. Rav. et edd. vett. οὐ τῷ Cant. 1. ἐνὸ Pors. Bentl. Hotib. οὐ τῷ, pessime, ut vero notat Dobraena. Amicus Hotibii nescio quis οὐκῶ.

ad 449.) Commemorat enim quaedam vocabula, in quibus duplex ὁ Attici servassent, ut *θάλαττά*, *πίτρα*, *καρδιώττειν*, *ματταλία*, καὶ τοιαῦτα ὅσα οὐδαμοῦ Ἀττικά νομίζονται, ἀλλὰ τῶν γειτόνων Βοιωτῶν. At hunc usum Thucydidi soli et Platoni concedit. — *νη* τὸν Περσειδῶν, ut μὰ τὸν Ἀπόλλω 988. formae Atticae. cf. et Equit. 853. At iusiurandum per certum aliquem Deum non sine consilio fit. Chremylus quidem coram Blespidemo, qui obstationem postulat per Vestam, sanctius adeo et gravius affirmat per Neptunum, sed quum per hunc deum iurantem audiret Blespidemus, faceto et lepida suspicatur, Chremylum Neptuni utpote maris domini auxilio egere, quod fortasse in eo esset, ut cum divitiis furto partis trans maria fugeret. Quare apte interrogat: τὸν θαλάττιον; ad quod Chremylus, se

per omnes Neptunos affirmare, respondet. His monitis, sua opus est, commentatorum nugae singula recensere. Neptunus uterque, quem ex Catull. 31. huc traxerunt, nihil ad rem; est enim unus et idem sed variis cognominibus ab iis notatus, qui cum sibi tutorem et adiutorem putarunt. Persimilis locus ap. Læcian. Timon. init. ὁ Ζεῦ φίλε καὶ ξένε, καὶ ἔταιρῆς, καὶ ἐφίετῆς, καὶ ἀστροκητᾶ, καὶ ὄρνις, καὶ νεφεληγυρέτα, καὶ ἐστυδοναί, καὶ εἰ τί σε ἄλλο οἱ ἐμβρόντητος ποιηταὶ καλοῦσι, καὶ μέγιστα ἔταν ἀπορῶσι πρὸς τὰ μέγα. Utroque loco loquitur indignabundus. Invocatur vero Neptunus eo cognominæ, quod ad vitam invocantis singulariter spectat; in re equestri et ab equorum amantibus ἔκκιος, ut Nub. 83. Equit. 555. (Inv.) 548. (Kust.); a nautis θαλάττιος, qui Ran. 1371. πόντος

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

μὰ Δία. δεῖ γὰρ πρῶτα —
ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

τί;

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

βλέψαι ποιῆσαι γὰρ —

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

τίνα βλέψαι; φράσον.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

τὸν Πλούτον ὡσπερ πρότερον ἐνί γέ τῳ τρόπῳ.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

τυφλὸς γὰρ ὄντως ἐστί;

396. Cod. Elb. δεῖν πρῶτα sine γὰρ. — 397. Pors. ut solet, ποιῆσαι. — Post γὰρ Ald. Can. et Frischl. punctum; nulla interpunctio apud Pors. γὰρ Frischl. Brunck. Invern. Dind. τῷ cum edd. vet. Pors. — 398. Antiqua at metro infesta lectio fuit ὡσπερ τοκρότερον Bar. 2. 3. Cant. 2. 4. Arund. Dorv. D. gl. Paris. et edd. vet. Iam Bentl. vidit τὸ ante πρότερον esse delendum aut ὡς τοκρότερον scribendum, quod Hemst. recepit. In codd. Harl. Monac. A. B. C. Mead. Cant. 1. 2. ὡσπερ πρότερον repertum est, quod omnes amplexi sunt. — Pro ἐνί γέ τῳ edd. vet. ἐνί γε τῷ, quod etiam cod. Dorv. sed superscripto τινί. τῳ encliticum, quod solum hic locum habere potest, praebent codd. A. B. C. et Ask. in quo tamen iota subscript. desideratur.

δαίμων appellatur. Similiter in ceteris ἀσφάλιος, θεμελιοῦχος, γαιούχος etc. — εἰτ' οὐ διακίμπεις (p. διέκμψας) πρὸς ἡμᾶς p. ἐς οἴκους ἡμῶν. Θαυμάζει γὰρ ὅτι οὐ μετεκίμψατο αὐτόν, οὐδὲ τὸν Πλούτον ἐστειλε πρὸς φίλους. e schol.

395 — 399. οὐκ ἔστι πῶ ἐν τοῦτῳ, ἐν τῷ διακίμπεω. Schol. εἰ γὰρ ἐν τούτῳ εἴη Plat. Protag. p. 310. c. Noster in Equit. 853. (Inv.) οὐκ, ἀγαθὸί, ταῦτ' ἔστι πῶ ταύτῃ. — οὐ τῷ μεταδοῦναι; h. e. τί φῆς; οὐκ ἔστι πῶ ἐν τῷ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ Πλούτου; Quam simplicem constructionem quam postulet sententiarum nexus et colloquentium ratio, facile est, de lectionis varietate indicare. — δεῖ γὰρ πρῶτα, et quae sequuntur nihil diff-

cultatis habent, si Chremyli lentam et Blepsidemam rapidam orationem observas. Illius enim sermo, a Blepsidemo scendi cupidissimo interruptus bis, hic est: δεῖ γὰρ πρῶτα βλέψαι ποιῆσαι γὰρ τὸν Πλούτον. Unde facile intelligis, scholiastam, qui ultra proximum verbum non prospicit, errare, si dicit: ὅτι τὸ γὰρ ἀντι τοῦ αὐτόν. Nam γὰρ est subiectum enunciationis, non obiectum, quod Chremylus adhuc reticebat. Aliter interrogare non potuit Blepsidemus: τίνα βλέψαι; — ὡσπερ πρότερον scil. ἐβλεψας. quod fortasse scribere voluit Gl. Paris. pingens ἔροπε δηλ. — ἐνί γέ τῳ τρόπῳ. μῆ τινι μηχανῇ Gl. Dorv. una a. ulla aliqua ratione, quae adhuc quaerenda est, ut Theam. 430. (436. Inv.) μῆ γέ τῳ τέχνῃ, ubi

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

νῆ τὸν οὐρανόν.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

400 οὐκ ἐτός ἄρ', ὡς ἔμ' ἦλθεν οὐδεπώποτε.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(405) ἀλλ', ἦν θεοὶ θέλωσι, νῦν ἀφίξεται.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

οὐκ οὐκ ἰατρὸν εἰσαγαγεῖν ἐχρῆν τινα;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τίς δῆτ' ἰατρός ἐστι νῦν ἐν τῇ πόλει;

402. εἰσάγειν Cant. 3. — οὐκ οὐκ cum interrog. in fine versus Frischl. Cum puncto Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. Wech. Can. Brub. Raph. οὐκ οὐκ cum interrogat. Port. οὐκ οὐκ sine ulla interpunct. Ven. 2. οὐκ οὐκ interrogativum Brunck. Pors. Invern. Dind. — 403. τί δῆτ' Suid.

eadem lectionis varietas iam a Berglero diiudicata. — νῆ τὸν οὐρανόν. διὰ τὸ λαμπρῶδες τοῦ οὐρανοῦ τοῦτον ὄμνυσι πρὸς τὸ τυφλός. Gl. Dorv. Nam obtestandi formulae non temere adhibentur. cf. 391. 392. 128. 366.

400—404. οὐκ ἐτός ἄρα. οὐκ ἀλόγως schol., non οὐκ ἀληθῶς, ut aliud vult. Necte οὐκ ἄρα ἐτός, ὡς κ. λ., ut οὐκ ἄρα simili sensu dictam sit, atque οὐκ οὐκ. ἐτός enim proprie μάτην, unde ἐκείσια Homer. Od. γ. 257. 272. τὰ δὲ πάντα ἐκείσια θῆκεν Ἀθήνη. Sensus nostri loci: Ergo non temere factum est, quod nondum me visitavit. Lepide enim excusat Plutum. — ἀλλ' ἦν θεοὶ θεῶ. cf. 343. — εἰσαγαγεῖν ἐχρῆν. πολλοῖσι οἱ Ἀττικοὶ λαμβάνουσι τὸν παρατατικὸν ἀντὶ ἐνεστώτος, ὡς τὸ ἦν ἀντὶ τοῦ ἐστίν, καὶ τὸ ἐχρῆν ἀντὶ τοῦ χρῆ. Schol. Rectius hic et in locis similibus ἐχρῆν etc. accipiamus dictum esse, ut necesse fuit et similia pro necesse fuisset. Quare οὐκ οὐκ, vulgatum olim, non adeo contemnendum: Ergo necesse fuit, ut medicum adhiberet aliquem.

Ubi ἄν supplendum aut restituendum ἐχρῆν τιν' ἄν, pro ἐχρῆν τινα. Nihil tamen sollicitandum, nam οὐκ οὐκ in interrogatione hic bene quadrat ad nexum totius sententiae. — τίς δῆτ' ἰατρός ἐστὶ. διασῶραι καὶ διαβάλλει τοὺς ἰατροὺς ὡς ἀμαθῆς καὶ τοὺς διδόντας ὡς μικρολόγους. Schol. Inde et proverbii illius triti origo: εἰ μὴ ἰατροὶ ἦσαν, οὐκ ἂν ἦν γραμματικῶν τι μωρότερον. Nam ars mendendi tempore Aristophanis ab honestate sua iam descivit, qua fuit Homeri aetate (Od. ε. 381. Il. λ. 514. ἰητρός γὰρ ἀνῆρ πολλῶν ἀνδρείος ἄλλων.) et postea, quum mercede careret et ab hominibus infimis exerceretur. cf. Hygia. sub. 274. p. 388. ed. van Stav. Sensus: nam et merces nulla, et ars mendandi nulla s. ubi enim merces nulla, nec ars quidquam valet. Cod. Cant. 3. versum 404. tribuit Blepsidemo. Male. Nam Blepsidemos nondum affirmat, sed medicum inveniri posse putat adhuc. Quare pergit σκοπῶμεν, quod non magis apte idem codex Chremylo concedit et in ceteris personis mutat.

οὔτε γὰρ ὁ μισθὸς οὐδὲν ἔσθ' οὐθ' ἡ τέχνη.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

405 σκοπῶμεν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀλλ' οὐκ ἔστιν.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(410) μὰ Δι' ἀλλ' ὕπερ πάσαι παρεσκευαζόμεν
ἐγώ, κατακλιθεῖν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ,

404. Cant. 3. tribuit Blepsidemo; σκοπῶμεν deinde Chremylo. — οὐδὲν ἔσθ' edd. Ald. Iunt. 1. 2. Can. Frischl. Porc. οὐδὲν' Bentl. coniecit. — 405. Scribendum est, ut puto, οὐδέ σοι δοκεῖ; in interrogatione. — 406. παρεσκευαζόμεν ἐγὼ πάσαι Bar. 1. 2. Cant. 4. παρεσκευαζόμεν Crat. Ven. 1. 2. Wech. — 407. κατακλιθεῖν Frisc. codd. Dorv. Mead. Asc. Monac. edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Frischl. Brub. Raph. Port. Kust. Fisch. Cum Bruackio κατακλιθεῖν recop. Invern. Porc. Dind. nescio unde; quamquam est in Can. ed., cuius nulla fit mentio.

405. οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. Haec verba mihi videntur depravata, quia assensus Blepsidemi et Chremyli oratio sequens μὰ Δι' ἀλλ' non quadrat. Loquentium verba et sententiarum nexum mecum accuratius contemplanti mentem subibit cogitatio, a poeta scriptum fuisse: Βλεψ. οὐδέ σοι δοκεῖ; Χρ. μὰ Δι' ἀλλ' etc. Quae scriptura ita certa mihi videbatur, ut eam reciperem, nisi norma lectionis libr. mscr. servandae mihi sancta fuit. Nec mutatione audax est, nam M et Σ facile miscentur. Quid ΟΤΔΕΜΟΙ similis, quam ΟΤΔΕΣΟΙ in literis? Scholiasta difficultatem sensit videtur, τὸ λέγει, inquit, ἀλλ' οὐκ ἔστι μὰ Δία, ἀλλ' ἐμὴν κρείτιστόν ἐστιν, ὅπερ πάσαι παρεσκευαζόμεν, κατακλιθεῖν αὐτόν. — παρεσκευαζόμεν. Schol. Par. ἡντρεμίζομεν. Gl. Dorv. φρονόμοισιν. Neutrum satis aptum. Supplet enim vulgo ποιήσαι; neque hoc necessarium, quam sequatur infinitiva παρεσκευαζόμεν pro ἐπιλλοῦν δι-

ctum est, a quo dependet κατακλιθεῖν hoc nexu: δι' ὕπερ πάσαι ἐγὼ παρεσκευαζόμεν, ἤθουν κατακλιθεῖν αὐτόν εἰς Ἀσκληπιοῦ, τούτο κρείτιστόν ἐστιν. Non enim necesse est, ut κατακλιθεῖν cum κρείτιστόν ἐστι iungatur, ubi certe inf. praesentis opus esset. — κατακλιθεῖν, aliquem, qui somnum carpat, in templum duco. ut infra 621. ἐγνακλιθεῖν τὸν θεόν ἔγωμεν εἰς Ἀσκληπιοῦ. et Vesp. 123. νύκτωρ κατακλιθεῖν αὐτόν εἰς Ἀσκληπιοῦ. Quae ratio mendandi dicebatur ἐγνακλιθεῖν incubatio. cf. Herod. VIII. 134. Ael. V. H. 8. 7., Athen. Att. 1; 7. Meura., Fr. A. Wolf Vermischte Schriften und Aufsätze pag. 382 sq. Putabant enim deum egrotis per somnum apparere aut in somnio medelam ostendere. Similiter Virg. VII. 88. „Pellibus incubuit stratis, somnosque petivit; Multa modis simulacra videt volitantia miris, Et varias audit voces, fruiturque deorum Colloquio, atque imis Acheronta affatur Averna.“ cf. Heynius ad h. l.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ C. ΤΗΜΗΣΑΧ. I.

6

κράτιστόν ἐστι.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

πολύ μὲν οὖν νῆ τοὺς θεούς.
μή νυν διάτριψ', ἀλλ' ἄνυε πράττων ἐν γέ τι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

410 καὶ δὴ βαδίζω.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

σπευδέ νυν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τοῦτ' αὐτὸ δρῶ.

ΠΕΝΙΑ.

(415) ὦ θερμόν ἔργον κἀνόσιον καὶ παρόνομον
τολμῶντε δρᾶν ἀνθρωπαρίω κακοδαίμονε,

409. Hari. personas miscet temere. — Cod. Dorv. μὴ νῦν. — Perz. ἄνυε. — Reisk. conl. ἐν γέ τι. male. — 410. Cod. Rav. καὶ μήν, quod Inv. Be. et Diad. receperunt. Non audiendus Rav. — Monac. Dorv. σπευδε νῦν. — Aak. ποιῶ pro δρῶ. — 412. ἀνθρωπαρίων Port.

Ab Aegyptiis mos hic exiisse videtur, ubi Isidis et Serapidis templa eodem consilio potebantur ab aegrotis.

408. πολλὸ μὲν οὖν, κράτιστόν ἐστι schol. — εἰ δ' ἄνυε κράτιστων cf. not. ad 229. — καὶ μήν βαδίζω lectionem Raven. recipere volebam, quamvis in similibus locis occurrit, Eurip. Hec. 214. καὶ μὴν Ὀδυσσεὺς ἔρχεται σπουδῇ ποδός, quam lectio vulgata καὶ δὴ bonum sensum praebet et huic loco, ut mihi videtur, aliorum opinione melius conveniat. Nam καὶ δὴ βαδίζω est ἄνυε κράτιστων καὶ δὴ βαδίζω, quod certe maiorem vim habet, neque adversantis est, ut putant. Saepe καὶ δὴ notiones duas hoc modo coniungit. Plat. Cratyl. p. 416. a. τὸ μὲν τοῖσιν αἰσχροῦ καὶ δὴ κατὰθλόν μοι φαίνεται. Noster in Theomorph. 774. (Inv.) φέρε τίς ἂν ἀγγελὸν κήρυγμα ἐπ' αὐτόν; εἰδ' ἐγὼ καὶ δὴ πέρον ἐκ τοῦ Παλαμήδους. Sensus igitur nostri loci: propero, atque adeo iam iturus sum. Recipit enim καὶ δὴ

notionem eius, qui locutus est, et novi aliquid addit insuper. — σπευδέ νῦν. τοῦτο τὸ νῦν καθ' ἐμαίερον ἀναγνωστέον, ἔν' αἰὲ ἀντι τοῦ δὴ. ἐγγίνεται γὰρ αἰεὶ καὶ βραχὺ ἔστι. φωνήεντος ἐπιφερομένου ὡς τὸ „Σίγα νῦν ἔστω“ παρὰ Σοφοκλῆ. Schol. —

411. Paupertas (Πενία) in scenam prodit misero vestita et specie tristi ac terribili conspicua (cf. catalog. personarum in fronte hui. edit.), cuius adspectu perterriti Blepsid. et Chrem. iam opus proferantes fugam parant. — ὦ θερμόν ἔργον. Θέρμος proprie calidus per metaphoram ad homines nimis fervidae naturae eorumque audacter facta transferatur. Quare scholia quaedam explicant per τολμηρόν ἢ παρόδοξον. Hinc huius ille verborum Vesp. 952. (Inv.) θερμός ἀνὴρ οὐδὲν ἦτρον τῆς φουκῆς. — ἀνθρωπαρίω κακοδαίμονε mente capti hominibus non δυσσευγῆς, et scholastica vult, quam vulgo sequuntur vertentes miseri. Utraque vero notie apud Comicum huic voci subest. cf. 368. not. De

ποι, ποι; τί φάγεται; οὐ μενικίτον;

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

Ἡράκλεις.

ΠΕΝΙΑ.

ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἐξολῶ κακοῦς; κακῶς.

415 τόλμημα γὰρ τολμάτων οὐκ ἀνασχετόν,

(420) ἀλλ' εἶον οὐδεὶς ἄλλος εὐδεπώτερε

οὔτε θεὸς οὔτ' ἄνθρωπος· ὥστ' ἀπολώλατον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐ δ' εἰ τίς; ὄχρᾶ μὲν γὰρ εἶναι μοι δοκεῖς.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

ἴσως Ἐρινύς ἐστὶν ἐκ τραγωδίας·

420 βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγωδικόν.

413. Pors. in fine solus interrogat. — τί om. Cant. 4. — φάγεται Dorv. Mon. Cant. 3. Ask. et odd. Ald. Iunt. 1. Can. Frischl. Brunek. Inv. Hemst. — Ἡράκλεις tribunt Chremylo Monac. Cant. 1. 2. odd. vet. et Pors. — 414. Dorv. μὲν pro γὰρ. Cant. 1. om. ὑμᾶς. — 415. τολμάται Bar. 2. — 416. ἄλλος οὐδεὶς Ask. Cant. 1. 2. — δι- λως Ven. 1. 2. Raph. — 418. Bar. 2. 3. Ask. Cant. 4. om. γὰρ. — Cant. 1. om. μὲν. — 419. Dind. Ἐρινύς, consulto? — Cant. 1. ἐκ τῆς τραγ. — 420. Cant. 4. personas sic: XP. βλέπει — ΒΔ. διλ' — XP. οὐχοῦν — ΠΕΝ. οἴσως — ΒΔ. πανδ. — Elb. καὶ μανικόν τι. Cant. 1. γε μανικόν καὶ. Iunt. 2. μανικόν τι.

deminutivorum (ἀνθρωπαρίων) significatione et usu cf. Spohnii copiosam et doctam questionem in Commentatione de extrema Odyssae parte 106 sqq. — Ἡράκλεις. de re cf. 334. In aliquot libris haec Herculis averrunci invocatio minus apte tribuitur Chremylo. Nam Blespidemus ubi vis mali conlector rectius Herculis opem implorat, quam Chremylos tranquillus nec facinoris allicius sibi conscius.

414. ἐγὼ ὑμᾶς ἐξολῶ κακοῦς κακῶς, ut 65. ἀπό σ' εἶω κακὸν κακῶς. cf. 68. φθερῶ ὑμᾶς ὄντας κακοῦς κακίστον τρόπον. s. schol. ἐγὼ μὲν, quod cod. Dorv. exhibet, commendationis aliquid e verbis οὐ δὲ 418 nanciati videtur; at verba Peniae coherent cum antecedentibus: οὐ μενικίτον; quarum continuae pavida Blespidemī voce

non interrumpitur. Penia enim furias instar iscedit raptimque loquitur. — τόλμημα τολμ. οὐκ ἀνασχ. redolet Homerus οὐ γὰρ ἐτ' ἀνασχέτα ἔργα τεύχεται. Od. β. 63. (ubi Eust. τὸ δὲ ἀνασχέτα, συγκρίσκται ὡς καὶ τὸ ἀμφαδῶν καὶ τὸ ἀμπαλος ἦτοι ἀπάκαλος κ. λ.) τόλμημα τολμῶν occurrit quoque in Eccles 106. Ἐπιρ. διενόν ἐστι τοῦτο, ποῦ ἀνασχετόν. Esquit. 1816. (Inv.) οὐ γὰρ ἀνασχετόν τοῦτο γ' ἔλεν- θίση. ταῦτα δὴτ' ἀνασχετά; Soph. Phil. 989. — ἀλλ' εἶον. ἀλλὰ τει- οὔτων, εἶον ἄλλος οὐδεὶς ἐτόλμη- σεν οὐδὲσκαπτόν. Schol. Locutio satis trita, ἤλθον δεα φέλλα καὶ ἄρθια γίγνεται ὄχη. Hom. Od. ε. 51. Il. s. 757. Ζεῦ, οὐ νυμεσίχη Ἄρει, εἶον ἀκαίλιος λαόν. Xen. Cyr. VII. 3. 18. Herod. VIII. 12.

418. εἴχερά. Schol. κίτρινος, σί-

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

(425) ἀλλ' οὐκ ἔχει γὰρ δάδας.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ

οὐκ οὖν κλαύσεται.

ΠΕΝΙΑ.

οἴσθε δ' εἶναι τένα με;

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

πανδοκεύτριαν,

421. Bar. 2. om. γὰρ. — Port. in fine punct. et om̄i om̄. — 422. Dorv. πανδοκεύτριαν. Edd. Br. et Inv. πανδοκεύτριαν. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Wech. Can. Frischl. Brub. Port. Pors. Dind. πανδοκεύτριαν. Vam. 1. 2. Raph. πανδοκεύτριαν.

trinus; alii: pallidus; ego: cinereus, qualis esse solet color faciei famelici. Eum colorem indicat Hom. Batrach. 81. βάρφατος ὄψασας ἄχρον δίμας ὄδασι λευκῷ. Similiter Socratici significantur ἀχρῖδοντες καὶ ἀνυπόδητοι Nub. 103. — Ἰσακός Ἐριωνός, ἐπισκώπεται τὴν διὰ τῶν Ἐριωνῶν Ἀλαγίλου ὑπόθεσιν. παρῖσάγονται δὲ μετὰ λαμπάδων δεινοκαθοῦσαι, ὡς Ἐυρπίδης: „Γοργῶδες νεφτέρων ἴσθιαί δεινὰί θεαί.“ En Furiarum descriptionem, qualem Pythia facit, illas in templo Apollinis circa Orestem cubantes ubi conspiciat: Πρῶθεν δὲ εὐάνδρος θωρακιστὸς λόχος εἶδαι γυναικῶν οὗτοι γυναῖκας, ἀλλὰ Γοργῶδες λέγω. οὐδ' αὖτε Γοργῶσιον εἰκάσω τέκναις, μέλαιναί δ' ἐς πᾶν βδελύσσονται, ἐν δ' ὄμμάτων ἀλβουσι δυσπερὶ βίαν. Et Plat. Dion. p. 982. c. citante Homsterh. εἶδε γυναῖκα μεγάλην, σκολῆ μὲν καὶ προσώπῳ μῆδὲν ἐριωνόος τραγικήσ παραλλάττουσαν, αἰφροῦσαν δὲ καλλόντερον τινὶ τῆς οἰκίας. — βλίσκεται κινῶν. cf. 324. — τραγῶδιν δινῶν, θρηνηδῶδες, καὶ οἶον ἐν ταῖς τραγῶδιαις οἱ ποιεῖται εἰσάγουσαν. Ut ap. Aeschyl. l. 1. ἐν δ' ὄμμάτων κ. λ. Nam τραγῶδινδον et τραγῶδιν, id quod inusitatus est, sive θαυμαστότερον sive δεινότατον. Plat. Men. p. 76. c. et de rep. III. p. 412. — βλίσκεται

γέ τοι γέ τοι ubi vis est omnis et nexu causali cum enuntiatione antecedente cohaeret. Exempla exstant ap. Hoogev. Doctr. part. Gr. p. 126. ed. alt. Schütz. ubi tamen non partic. har. perplexè tractatur.

421. ἀλλ' οὐκ ἔχει γὰρ δάδας. ἀλλὰ γὰρ verbotenem et enim, quod, ut ἀλλὰ δὲ, occusandi sive obliciendi vi poni solet. Cf. Heind. ad Plat. Protag. §. 71. De re cf. Boettigerum in libro, qui inscribitur die Furienmache im Trauerspiele und auf den Bildw. der alt. Griech. p. 50. Quare Aeschyl. Eumen. in fin. Νεκτὸς καὶδῶς—δὲν' ἴσοι προδῶκτορ λαμπάδι τρωπομένη. Quod locutionem attinet, istell. μετὰ γοργῶν, ut ap. Hom. Od. γ. 496. δ. 300. δάδος μετὰ γοργῶν ἔχουσαι et alias δαῖδων ἔχο λαμπωμένων (ψ. 290). — πανδοκεύτριαν. τὰ παρὰ τὸ δῖχον πάντα διὰ τοῦ π̄. Etym. a. δουρός. διὰ τοῦ π̄ γρη λέγειν πανδοκίαν, πανδοκίαν καὶ πανδοκεύτριαν. Phrynich. p. 307 (ap. Lobeck.), cui et Thes. Mag. assentitur. Eustath. p. 1590, 54. π̄ dicit λουκῶδες, γ̄ contra τορῶδες in hac voce adhiberi. Recensiores γ̄ adhibebant, cuius exemplum cod. Dorv. praebet. πανδοκεύτρια ἀπὸ τοῦ κἀμῆδης, οὐκ τοῦ δὲμῶδης πάντας. Schol. ἀκμῆδης ἢ λέγειν οἰκῆμα δημόσιον, καὶ γὰρ θεοὶ οὐκ ἔχουσαν οἶκον ἔχουσι μέ-

ἢ λευθόπωλιν. οὐ γὰρ ἂν τοσουτονί
ἐνέκραγες ἡμῖν οὐδὲν ἠδικημένη.

ΠΕΝΙΑ.

425 ἄληθες; οὐ γὰρ δεινότερα δεδράκατον,
430) ζητούντες ἐκ πάσης με χώρας ἐβαλεῖν;
ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκουν ὑπόλοιπόν σοι τὸ βάραθρον γίγνεται;
ἀλλ' ἦτις εἰ λέγειν σ' ἐχρῆν αὐτίκα μάλα.

423. *λευθόπωλιν* Bar. 2. 3. Cant. 1. 2. 4. A. B. C. D. Mead. Monac.
λευθόπωλιν Dorv. — 424. *ἐνέκραγες* Bar. 2. Cant. 3. 4. Etb. et Ask.
ἐνακίεραγες Bar. 3. Monac. *ἐνέκραγες* Dorv. *ἐνέκραγες* codd. Arund.
Cant. 1. 2. et Mead. edd. Ald. Iunt. 1. 2. Wech. Ven. 1. 2. Can. Brub.
Crat. Raph. Port. Invern. Pora. Dind. — Cant. 3. 4. *μηδὲν* pro
οὐδὲν. — 425. *ἀλήθεις* sine interog. Monac. Kust. et, ut videtur, cod.
Dorv. ubi glossa *ἀλήθεις τοῦτο λέγεις. ἔστι δὲ τοῦτο κλωνικόν*. —
427. *οὐκούν* cum punct. Monac. edd. vett. *οὐκ οὖν* Frischl. cum Interru-
gat. *οὐκουν* Brunck. Inv. Pora. Dind. — τὸ βάραθρόν σοι Bar. et
Dorv. — *γίνασκαι* Monac. — 428. *εἰ τις* Dorv. Bar. 2. 3. — *ἐχρῆν*
σ' Harl. Cant. 4. edd. Iunt. 2. 3. Port. Kust. Bergl. σ' *emiserunt* codd.
A. C. D. Monac. Arund. Dorv. Cant. 1. 2. 3. Ask. et edd. Ald. Iunt. 1.
Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. Hemat. σ' *ἐχρῆν*
codd. B. Mead. edd. Br. Inv. Pora. Dind.

νοσε. Schol. ad Hom. Od. c. 329.
ap. Butt. *δέμοι πάνθωνοι ξένων*
Aesch. Choeph. 649. (edit. Schütz.)
Noxter in Ran. 114. Lycopr. 655.
Ἰδιῆς πανδοῦρος. πανδοῦστρια
species mulierum famosa, quae cau-
ponae officio fungebatur et lenae,
simul, ut Penia hic loci, turpiter
rixari solita πολύλαλος, sive, ut
cum Homero (Od. c. 37.) loquar,
γοητὴ κερνοῖ ἰση. Occurrit vox
et Vesp. 35. — *λευθόπωλις*.
Quales apud nos sunt mulie-
res piscatoriae lingua nimirum faci-
lii et maledica, tales fuerunt Athe-
nis *λευθοπωλίαις*; utrum ova, an
piscia vendiderint, etymologia non
patitur discerni, quia voci *λευθος*
utraque notio est. Priorem tuetur
Kustath. p. 1572. 53. Si etymo-
logia vera est, quam scholiasta as-
sequitur: *λευθος* δὲ κερνίως τὸ ξαν-
θὸν τοῦ ἀσοῦ διὰ τὸ τῷ *λεπαι*
κεῖθεσεσθαι, scriptura *λευθόπω-*

λις, quam duodecim codices exhibent,
vera esse debet. Nam in *Lysistr.*
561. *λέυθος*, quod vulgo impro-
batur, in aliq. codd. reperitur. *ἔστι*
δέ, παρτί σοβηλιαντα, λέυθος καὶ
αἶδος ὀσπρίον, ὃ καλεῖται πῖσον,
ὅτι ἐν Πίσει τῆς Ἡλίδος κατακρήσε
φύεται, διὰ τὸ λοιμῖναι τῆν χροῖάν
λευθῶν ἀσοῦ. ἀπὸ μέρους οὖν τῆς
ὀσπρίονικωλιν δηλοῖ. Et hoc extre-
um tenendum esse videtur. Ergo
muller olitaria s. herbaria, proprie
quae legumina vendit. cf. Lysistr.
561. quem locum schol. citat. —
ἐνέκραγες, ἐλοιδορῆς, ὄσπερ αἱ
κῆρες (add. πλάκται) ποιοῦσι. Schol.
Ergo quasi ἐνέλατας. ἐνέκραγες al-
tera lectione ἀνέκραγες longe praer-
stantius, quia via verbi in obiectum
magis conspicua. Eiusdem generis
sunt ἔγγιστάν τινι, ἐμπαῖζαν τινί,
Kurip. Med. 1855. ἔγγιστάν ἐμαί.
ἐγκροτοῖν Iphig. Aul. 1006. —

425. *ἀλήθεις*; τὸ μὲν προκρά-

PENIA:

ἢ σφῶ ποιήσω τήμερον δοῦναι δόσην,
430 ἀνθ' ὧν ἐμὲ ζητεῖτον ἐθένδ' ἀφανίσαι.

ΒΑΕΨΙΑΗΜΟΣ.

(435) ἄρ' ἐστὶν ἡ κάπηλις ἢ τῶν γειτόνων,
ἢ ταῖς κοτύλαις αἰεὶ με διαλυμαίνεται;

429. Bar. 2. σήμερον. — 430. Bar. 2. ζητεῖτε ἐνθάδε. Bar. 3. Μασκ. Elb. Ask. ἐνθάδ'. Cant. 4. ἐνθάδ' (sic). Dorv. ἐναυθα. — 431. Dorv. c. Cant. 4. κάπηλις. Quod ex schol. Leid. ad v. 1117. verum est; cett. Bib. habent oxytonon. cf. not. ad v. 1117. — Harl. ex pro ἢ x. Cant. 1. κάπηλις ἐν. — 432. Dorv. om. με.

οξύνοντο ἀληθῆς ἀντι ἐπιβόηματος λαμβάνεται, οἷς κἀναυθα τὸ δὲ οξύνοντο τοῦ ἀληθῆς, ὡς ἐπὶ ἀληθῆς γὰρ οὐκ ἐθέλει φράσαι, ὀνομάζουσιν. Schol. Dicere vult Penia: ἀληθῆς; ἐγὼ οὐδὲν ἐδίκημαι; De οὐ γὰρ cf. nos ad Ran. 25. — δευτέρου novum h. e. Ineditum. — βάρβαρον, cf. 390. not. occurrit quoque infr. 1109, ubi per ἄδην explicatur; Nub. 1438. ἢ τανυ ποιῆς, οὐδὲν σε κωλύει ἐναντὶν ἐμβαλεῖν ἐς τὸ βάρβαρον μετὰ Σουράτους, καὶ τὸν λόγον τὴν ἤτω. Ran. 581. ἐγὼ δέ γ' ἐς τὸ βάρβαρον ἐμβαλοῦμαι. Equit. 1373. ἐς τὸ βάρβαρον ἐμβαλῶ. Haec loca vocavi, ut intelligeretur, quam inepta esset vulgaris explicatio nostri verus: potes igitur habitare in barathro; est potius: nonne tibi relictum est, ut is praecipites in barathrum? τὸ βάρβαρον ἢν χάσμα τι φρεατώδες καὶ σκοτεινὸν ἐν τῇ Ἄστει, ἐν ᾧ τοὺς κακούργους ἔβαλλον. ἐν δὲ τῷ χάσματι τούτῳ ὑπῆρχον θυκίνοι, οἱ μὲν ἀνα, οἱ δὲ κέτω. —

429. ἢ σφῶ. Pergit Penia in Chremyll oratione: ἐκίθη ἐγὼ εἰμι, ἢ ποιήσω ὑμᾶς μετὰ τιμωρίας μεγάλης τελευτῆν τήμερον. De scriptura pronominis σφῶ cf. Herm. d. emend. gr. gramm. I. p. 37. ejusque vis reciprocā, quae non solum ad tertium sed etiam ad secundum pronomen tendit, ex Homero, unde usus prodit, satis nota. — ἢ κά-

πηλις ἢ x τῶν γειτόνων, ut Nicostrat. ap. Athen. XV. p. 702. ὁ κάπηλος ὄν x τῶν γειτόνων. Recentiores Graeci ex γειτόνων adverbialiter et universim dixerunt; Atticis antiq. hic usus non fuit. Accentus vocis κάπηλις debui. duo scholia sibi adversantur, alterum Paris. praecipit κάπηλις κρημαζυτόνως ἢ τὸν οἶνον κρημαζυτοῦ γυνή, alterum in Iunt. κάπηλις δὲ οξύνοντος ὑποκοριστικῶς, ἢ κατῆς ὑπῆρέτης τῆς κάπηλεως. De accentu cf. not. 1117. Etymologiam praeterea hanc tradunt: κάπηλις ἀπὸ τοῦ καπνίου τὸν κηλὸν ἴσαι τὸν οἶνον. ἔθεν καὶ ἄμπλις, οἰονεὶ ἐκπηλος οὖσα, ἢ (ἢ?) ἐν αὐτῇ ἔχουσα τὸν κηλόν. Etiam vera sit haec derivatio et haec locus vera caupona significetur, quae vina vitiet et emtores fallat, aliam tamen, ut multas voces (οἰκοδομῆν βαρὸν, νέκταρ οἰνοχοεῖν, σφῶν ἐσθίειν), notionem generalem induit, v. c. Pac. 446. (449 Inv.) κάπηλος ἀσιδαν, ubi schol. κάπηλιος γὰρ τοῦ; μισθολίς φησι. — ἢ ταῖς κοτύλαις αἰεὶ με διαλυμ. ἀντι τοῦ παρακλιπτοῦσά με τῶς κοτύλαις; ἦτις, φησι, μικρομετροῦσά με βλάπτει. οἷον ταῖς μεταφοραῖς τῶν μέτρων ἀπατώσά με, ἢ μετὰ ἑταίροις μινύουσα δίδωσι. κοτύλη δὲ ἔστιν εἶδος μέτρον, ὃ λέγεται ἡμῶς ἡμίξιστον (capiens sextarium dimidium). διαλυμαίνεται α., ἀφανίζου. c. schol. κοτύλη μέτρον ὄργον καὶ

ΠΕΝΙΑ.

Πενία μὲν οὖν, ἢ σφῶν ξυνοικῶ κόλλ' ἔτη.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

ἀναξ' Ἀπολλον καὶ θεοί, κοῖ τις φύγοι;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

435 οὗτος, τί δρᾶς; ὦ δειλότατον σὺ θηρίον,

433. Codd. Vat. U. Monac. σφῶν. Dorv. σφῶν. — 434. Cod. Rav. et edd. Invern. Dind. ὦ θεοί. — κοῖ Cant. 2. 3. Harl. Gl. Dorv. κοῖ τις οὖν Mead. et Iunt. 2. 3. — Omnes codd. et edd. vett. φύγοι, quod tamen Dawes. Misc. Crit. p. 208. sine ἀν̄ falsum esse putat et in φύγγ̄ mutat. Hoc recep. Brunck. Invern. Pors. Bo. et Dind.

ξηρῶν Eustath. p. 549, 43 sq. Adhibere solent homines, qui Blerpedemi moribus sunt, verba fortissima in rebus parvi momenti, quas isti magni faciunt. Nam διαλυμαίνεσθαι est consumere et prorsus perdere, ut Ran. 59. τοιοῦτος ἡμερός με διαλυμαίνεσαι, hic vere fraudare, nil amplius. — ἢ σφῶν ξυνοικῶ, συνπαρῶν. Schol. μῦθον ἀξῶς, ὃ ξυνοικῶ. Soph. Phil. 1163. τίς ἀταίς ἀγοίαις ξύνοικας ἀλλὰ βίω; Soph. Oed. R. 1205. ut infr. 504. μετὰ σοῦ τε τὰ πλεῖστα σύνεισιν. Plat. Theaet. p. 177. a. κακοὶ κακοὶς συνόντες.

434. ἀναξ' Ἀπολλον καὶ θεοί, ut v. 81. ὦ Φοῖβ' Ἀπολλον καὶ θεοί κ. λ. Diis averruncis proprium tribuitur ἀναξ, etsi omnibus commune est, qua σωτήρης habentur. Quare scholiasta apte notat: ἰδίως τὸν Ἀπόλλωνα, ἦτοι ὡς ἀλεξίκακον καὶ χορημῶδες παρέχοντα πρὸς ἀποτροπὴν τῶν δεινῶν, ἢ ὡς κατοῦνον θεόν. — κοῖ τις φύγοι; Hanc unam omnium librr. mscrpt. lectionem, cui similis 370 exstat, explicandam potius habebam, quam explodendam. Mea sententia haec est: Optativus in interrogatione possibilitatem (sit venia verbo!) subiectivam indicat, coniectivus obiectivam. κοῖ τις φύγοι; est: fugerem, sed nescio quomodo fugam capiam. κοῖ τις φύγγ; est: fugerem, sed impedior ab alio, ne fugam capiam. In formula κοῖ τις φύγοι; causa est timor nimius,

aut imbecillitas, aut animi defectio, quae fugam impediunt; in altera formula aliorum potentia causa est, aut minae, aut aliud quippiam, quod extrinsecus accedit. Idem valet 370 κοῖ τις οὖν τράποιτο; Sin ἀν̄ accedit, subiectiva notio fit obiectiva. Adversatur huic constructioni Dawes. Misc. Crit. p. 208. cf. et Hermannum ad Viger. p. 729. Incertus est Bernhardy. Wissensch. Synt. p. 411. — οὗτος, τί δρᾶς; vim excitandi habet οὗτος et ἀπτη, ut interiectiones. Eccles. 520. ἀπτη, πόθην ἦκεις Πραξαγόρα; Theaemoph. 689. κοῖ, κοῖ ἐν φεύγει; οὗτος, οὗτος, οὐ μνεῖς; Equit. 820. πᾶσαι γ' οὗτος. Nub. 220. Ἦ' οὗτος, ἀναβήσασιν αὐτόν. Eurip. Hecub. 1112 (1101). οὗτος, τί κάσχεις; ibid. 1266. cf. et infr. 926 et Plat. Sympos. in init. et p. 214. — θηρίον, aliud est quam ζῶον 439, hoc enim omne genus animantium amplectitur, illud ferarum. Fortasse indicatur lepus; non ac si θηρίον parvulam feram significaret, sed quod ferae per se minime sunt timidae, ita ut antithesis bellia timidissima, quam bellua audax dicenda esset, vim singulare habeat. Eadem locutio occurrit Av. 87. similis ibid. 366. (Inv.) Nam quod schol. animadvertit, nihil est: θηρίον αὐτόν λέγει διὰ τὸ θηριαδῶς πρὸς Χρημύλον κρᾶσιν διατεθῆναι καὶ ἐλέγχειν αὐτόν. — ἦκιστα πάντων, probe schol. ὥσπερ φημὲν μάλιστα πάντων, καὶ

(440) οὐ παραμνεῖς;

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

ἤμιστα πάντων.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐ μνεῖς;

ἀλλ' ἄνδρες δύο γυναῖκα φεύγομεν μίαν;

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

Πενία γάρ ἐστιν ὧ πόνηρ', ἤς οὐδαμοῦ

οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλέστρον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

440 στῆθ', ἀντιβόλῳ σε, στῆθε.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

μὰ Δί' ἐγὼ μὲν οὐ.

436. Post *μνεῖς* non interrogat Porz. — 437. *δύο* Harl. Bar. 2. 3. B. C. D. Mead. — *ἄνδρες* Harl. Bar. 2. 3. Cant. 3. metr. repegn. — *φεύγομεν* Dorv. Harl. (?) — *γυνῖκα* (sic) Elb. — 438. Dorv. *ουδαμῶς et πόνης*. — 439. *θηρίον* Suid. a. v. *ἐξωλέστρον*. — 440. *om.* Harl. Dorv. Legendam fortasse *στῆθ'*, *ἀντιβόλῳ*, *σὺ στῆθε*. cf. 103.

ἴσται τὸ μάλιστα ἐπίτασις ὑπερθετική, οὕτω καὶ ἤμιστα πάντων, καὶ ἴσται ἀκαγόρσις ὑπερθετική.

439. *ἐξωλέστρον*. Schol. ἢ ἐξολοθρευτικώτερον, ἢ μᾶλλον ἐξολέσαι δυνατόμενον, ἢ ὀλεθριώτερον καὶ φθορικώτερον. Similiter Pac. 1070. (Inv.) *ἐξώλης ἀκόλοι'*, *εἰ μὴ παύσαιτο βαυλίζον*. De Penia Lucian. Tim. *μυρία τὰ ἀγυστρα ἐκπεφυκέντα ἐξ ἀκάντος τοῦ σώματος ἰχθυόσας, ὡς πλησιάζουσας εὐθὺς ἐχέσθαι, καὶ μὴ ἔχειν φράδιως ἀπολυθῆναι*. — *ἀντιβόλῳ σε*, frequens formula, quae obiectum modo habet, modo negligit, ut Ran. 156. 225. *ἀντιβόλῳ κάτασέ μοι*. at ibid. 110. 313. *ἀντιβόλῳ σε*. — *παρὰ κολύ*, ἀπὸ τοῦ πάνυ κολύ, ὡς καὶ Θουκυδίδης (L 29.) *ὅτι ἐνίκησαν Κερκυραῖοι παρὰ κολύ*. Schol. *Παρά* vim vocis, cui adponitur, auget ut *παρὰντία*, *παρὰν* 347. 17. Pro *δυνότατος* Dorv. et E. *δειλότατος* praebent, quod Brunckio placuit gallice vertenti: *neus ferons l'action du monde la plus lache*. — *Ἐρη-*

μος, ut Pac. 111. *ὁ πατὴρ ἀπολεπὼν ὑμᾶς ἐρημούς ἀπέργει*, *εἰ μόνος ἀπ' ἄλλων* Soph. Phil. 184. *εὐκαις ποτ' οὐσα*, *πῶν ἐτ' ἤρας*, *ἔκαις θ' ἄμα*, *ἀκόλις*, *ἐρημός*. Eurip. Hec. 792. ibid. 1052. *ὁ τέλας, κοί, πᾶ φέρομαι*, *τίαν ἔρημα λικόν*. Pariter verbum adhibetur Eurip. Med. 89. *τοῖσδ' ἐρημόςας ἔγα*. — *ἀπολυπέοντι* καὶ. Merito Wernickius, quamvis tacite, in Tryphiod. edit. regulam revocavit, e qua in paroxytone trochaico ucentus dictionis encliticae ponitur. Inter editores sic solus in Arist. edidit Caninius. Ad Herodiani praecceptum adiiit schol. Palat. ad Hom. Od. η. 200. *ἐχρῆν γὰρ δύο εἶναι ὄψας ἐν τῷ ἄλλῳ τι*. Vix opus fuit, quod scholiasta monet: *τὸ ποῖ ἐνταῦθα οὐκ ἔστιν ἐρωτηματικόν, ἀλλ' ἀόριστον*. At bene diiudicat discrimen, quod inter *καί* est *καὶ*. *ἐπὶ μὲν γὰρ κωλύσεως μόνον τὸ ποῖ διὰ τῆς σ̄ καὶ ἐ διαφύγησιν γράφεται, διὰ τοῦ ἢ γραφόμενον καὶ ἐπὶ στάσεως καὶ κωλύσεως τίθεται*.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(445) καὶ μὴν λέγω, δεινότατον ἔργον παραπολὺ
 ἔργων ἀπάντων ἐργασόμεθ', εἰ τὸν θεὸν
 ἔρημον ἀπολιπόντες ποι φευξόμεθα
 τῆνδὲ δεδιότε, μῆδὲ διαμαχοόμεθα.

ΒΑΕΦΙΔΗΜΟΣ.

445 ποίους ἔπλοισιν ἢ δυνάμει πεποιθότες;
 (450) ποῖον γὰρ οὐ θώρακα, ποῖαν δ' ἀσπίδα
 οὐκ ἐνέχυρον τῆνθ' ἢ μιαιωτάτη;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

θάβρει· μόνος γὰρ οὗτος οἶδ' ὁ θεὸς ὅτι
 τροπαῖον ἂν στήσαιο τῶν ταύτης τρόπων.

441. δειλότατον Dory. E. — παρὰ τοῦ Dory. — 442. ἐργασο-
 μεθον sine εἰ Bar. 2. 3. Cant. 1. ἐργασόμεθ' Elb. — 443. ποῦ
 Harl. ποῦ F. ποῦ Monac. Bar. 2. Dory. Iunt. 1. πῆ Cant. 2. 3.
 — φευξόμεθα Cant. 3. Bar. 2. 3. Dory. φευξόμεθα Can. Ald. Iunt. 1.
 in qua tamen contra Dobraeum Beckius esse notat φευξόμεθον, ut in
 Iunt. 2. 3. — ἀπολιπόντες contra metr. Mead. Ask. Cant. 3 —
 444. τῆν δὴ Wech. τῆν δι (sic) Ven. 1. 2. Raph. — δεδιότες Harl.
 — μῆ sine δὲ Bar. 3. Cant. 1. 2. (?) εὐ sine δὲ Bar. 2. — 445. ποί-
 οισιν ἔπλοισι edd. vet. et codd. Elb. Monac. — πεποιθότες Iunt. 2. 3.
 Port. — 446. οὐ om. Bar. 2. — καὶ post θώρακα addit Harl. A.
 C. Cant. 3. — ποῖαν ἀσπίδα Monac. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2.
 Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. Port. Brunck. Pors. δ' addunt codd.
 D. Ask. Dory. Elb. Bar. 2. Rav. et edd. Iunt. 2. 3. Hemst. Invern.
 Dind. unde vides δ' non in Rav. solo esse, ut putat Reisis. Comi. p. XIX.
 Codd. B. et Mead. ἢ ποῖαν ἀσπ. — 448. Porson Kiddio auctore (Crit.
 Rev. Jan. 1803. p. 9.) ex codd. Cant. 3. et Ask. hunc receipt ordinem:
 μόνος γὰρ οὗτος ὁ θεός, οἶδ' ὅτι. Mead. οἶδ' ὁ θεός οὗτος ὅτι. —
 Cant. 3. αὐτός pro οὗτος. — 449. τροπαῖον Cant. 1. 2. 3. 4. Dory.
 Monac. (in marg.) Ask. et Suid. — ἀναστήσαιο codd. Elb. Dory.
 Arund. Cant. 1. 2. 3. et edd. vet. ἂν στήσαιο, quod iam sine libris
 voluerunt Kust. et Bentl., in codd. B. D. Mead. Ask. et ap. Suidam re-
 pertum tenent Brunck. Invern. Pors. Dind. — αὐτῆς Dory.

καὶ δῆλον ἐκ τοῦ „πᾶ βῶ; πᾶ
 σταῖ;“ παρ' Ἐυριπίδῃ, εἰ δὲ που
 καὶ διὰ διεφθόγγου εὐρηταὶ ἐπι-
 στάσεως, κατὰ παράφρασιν ἴσται.—

445. ποίοις ἔπλοισιν ἢ δυν-
 ἀμει πεποιθότες μαχοόμεθ'

αὐτῆ; ἀσθενεὶς γὰρ ἴαμεν πρὸς μά-
 χην ὑπὸ τῆς ἀδικίας. Schol. Dory.
 οἶ ἴα θεοῖσι πεποιθότες οὕτε φευ-
 γήσομεν οὐτ' ἀρόσομεν. Hom. Od.
 IX. 108. et al. Quare schol. ἢ ποῖα
 δυνάμει θαφθούμεν.— ποῖον οὐ

ΠΕΝΙΑ.

450 γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματα,
(455) ἐπ' αὐτοφώρα δεινὰ δρώντ' εἰλημένω;

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

σὺ δ' ὦ κάκιστ' ἀπολουμένη τί λουδορεῖ
ἡμῖν προσελθοῦσ' οὐδ' ὀτιοῦν ἀδικουμένη;

ΠΕΝΙΑ.

οὐδὲν γάρ, ὦ πρός τῶν θεῶν, νομίζετε
455 ἀδικεῖν με τὸν Πλαῦτον ποιεῖν πειρωμένω

450. *τολμᾶτε* Harl. Bar. 2. Cant. 3. (?) — *καθάρματα* Dorv. Mead. Cant. 3. — 451. *Bar. 2. δρώντες.* — *εἰλημένοι.* — Ven. 1. 2. *εἰλημένως.* Wech. et Frischl. *εἰλημένω.* — 452. *λουδορεῖ* Cant. 1. 4. Ask. *λουδορεῖ* Monac. Eib. Dorv. Ask. Bar. 2. 3. *λουδορεῖς* Cant. 3. Imt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Port. *λουδορεῖ* cum ceteris Cant. 2. et edd. Ald. Iunt. 2. 3. Raph. (?) Brunck. Kust. Invera. Porv. Dind. — 453. *ἡδικημένη* Mead. Cant. 2. (?) — 454. *Codd. Dorv. Cant. 1. 2. 3. 4. et edd. Iunt. 2. 3. Port. Brunck. et Porson* *νομίζετον.* — *τῶν* ante *θεῶν* om. Cant. 4. — Cant. 1. 3. *πρός τὸν θεόν.* — 455. *πειρωμένοι* Bar. 2.

Θώρακα οὐκ ἐνέχυρον τίθησιν; similiter habet raro poeta praeter expectationem verbum introducit, ut risum moveat: *δίον γὰρ εἰπεῖν, θεὶ οὐ τιρωῖσαι, ὡς ἐπὶ τῶν ὄντων ἐν πόλεμοις, εἰπὲν ἐνέχυρον τίθησιν.* Schol. Cogitavit igitur τὸ σχῆμα κατ' ὀκνοίαν, quod dicitur, d. q. cf. 27. supra. Huc spectat et de Socrate locus ille lepidissimus Eupolis: *Σησιγόρον πρὸς τῆς λύραν οὐλοχόην ἔλεψεν.* — τίθησι. οὐ τίθησιν, δεικνύς τὸ αἰεὶ οὕτω ταῦτα γίνεσθαι ἐν τοῖς πύθουσι. αἰεὶ γὰρ ἀποροῦντες ἐνέχυρα τίθεισιν. Schol. Commemoratur etiam in scholis, legibus vetitum fuisse, ne quis arma oppigneraret. *ἐνέχυρα θεῖται* cf. *Eccl. 755.* et *Phryn.* p. 467.

439—451. *τροπαῖον ἂν στήσαιτο τῶν ταύτης τροπῶν.* Quamquam τροπαῖοι sunt mores, neque tamen oblivisci debemus, proprie per τροπῶν indicari rationem se gerendi. Ergo sensus est: certo scio, *Plutum hanc deam esse superaturum, quoquo modo se vertat,*

nil scriptum fuit τῶν ταύτης τροπῶν, de hac in fugam conerem. Nihil igitur frigit in lusu verborum τροπαῖον τῶν τροπῶν. De voce τροπαῖον schol. haec: οἱ παλαιοὶ Ἄρτικολ (quibus Aristophanes constanter annumeratur) *προπροκροῦσαν.* ἔστι δὲ τροπαῖον, ὃ ἐν ταῖς νηυσὶ οἱ παλαιοὶ ἔκοιλον, τοῖχον ἢ λίθον μέγαν ἰστάτες, καὶ γράφοντες ἐν τούτῳ, ἃ κατὰ τῶν ἀντικάλων ἔργα δεδράκειαν. ἐκαλεῖτο δὲ τροπαῖον διὰ τὸ ἐπὶ τῇ τροπῇ τῶν ἔχθρων γρηνησθαι. De accentu vocis τροπαῖον idem praecipit alius Grammaticus. cf. *Reinsig. Coniect.* p. 108. *τροπαῖον ἢ παλαιὰ Ἄρθις, ἣς ἔστιν Ἑσπεία, Κρατίδος, Ἀριστοφάνης, Θεουρῆδος. τροπαῖον ἢ νέα Ἄρθις, ἣς ἔστι Μένανδρος καὶ οἱ ἄλλοι.* Quibus adde *Eustath.* p. 531. 34. et p. 1809, 45. Est vero formula certa *τροπαῖον στήναι* et *στήσασθαι*, cui nos pro praepositionis ἀνεῖ minime necessaria, quamvis non abhorret ab re. *Equit.* 525. (517.) *ὃς κίβισσ*

(460) βλέψαι πάλιν;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τί οὖν ἀδικοῦμεν τοῦτό σε;
εἰ πάντων ἀνθρώποις πορίζομεν ἀγαθόν;

ΠΕΝΙΑ.

τί δ' ἂν ποθ' ὑμεῖς ἀγαθὸν ἐξεύροθ';

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

δ τι;

σὲ πρῶτον ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

456. Invern. et Hemsterh. τί οὖν; osteri, quos vidi, non interpungunt. — 457. Bentl. Br. Invern. et Dind. sine libris mss. ἀγαθὸν πορίζομεν. Rav. Borg. Harl. Cant. 3. A. B. F. ἐκπορίζομεν ἀγαθόν. C. Mead. Ask. ἐκπορίζομεν ἀγαθόν. — Arund. B. Mead. Iunt. 1. ἀνθρώποισι. Codd. B. ἀνθρώποισιν ἐκπορίζομεν, quod Bentl. voce ἀγαθόν deleta probat. Textum nostrum habent odd. vett. omn. et cett. libb. mss. — 458. Raro Dorvill. lectio optima est; restitui eam secundum Hemsterhusium, qui ipsi Bentheis satis fecit. Cant. 1. 2. τί δ' ἂν γ' ἔμ. Crat. 3. 4. Rav. Borg. Monac. A. B. C. D. Mead. Ask. τί δ' ἂν ἔμ. Bentl. coni. φίρε τί δ' ἂν ὑμεῖς et τί δῆτ' ἂν ὑμεῖς, quod Br. Invern. et Dind. receperunt. Porson, quem secutus est Bo., paullo liberius sic:

εἰ πάντων ἀνθρώποισιν ἐκπορίζομεν
ἀγαθόν;

ΠΕΝΙΑ.

τί δ' ἂν ὑμεῖς ἀγαθὸν ἐξεύροθ';

οἴηκε Ἰσθμῆς τροπαῖα. Theophr. 696. (703.) στήσασθε καὶ τροπαῖον. — γούρειν cf. not. ad v. 17. — καθάρματα. βδελύγματα schol. Hon. Aliud addit: καθάρματα ἰλάγοντο οἱ ἐπὶ καθάρσει λοιμοῦ τινος ἢ τινος ἐπίρας νόσον θυόμενοι τοῖς θεοῖς. τοῦτ' δὲ τὸ ἔθος καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ἐπιγράφει. λέγεται δὲ καὶ καθαρσμός. E more hoc inhumano homines quidam scelesti, qui publice alebantur, ad avertendam pestem et expiandam civitatem e loco edito in mare praecipitabantur his verbis: περιφθνηὰ ἡμῶν γενοῦ. vid. Eustath. p. 1935, 15. Occurrit quoque Acharn. 44. Aeschyl. Choeph. 93. (ed. Schütz.) De forma καθάρματα cf. schol. Venet. ad. Iliad. ap. Bekkerum p. 11. b. 20. τῶν εἰς ἃ πληθύνουσιν τὰ δυνάει οὐδέτερα

εἰς ἃ ταυτοῦ ὄσον ἔμματα ἔμματα, γράμματα γράμματα — ἐπ' αὐτοφώρῳ εἰλημμένῳ, φανερώς ἐπ' αὐτῇ τῇ κλεψίᾳ κρατηθέντες. Schol. Sed metaphorice dictum e ferens locutione; tanquam in ipso furto sive delicto quovis deprahensal. Similiter Eurip. Ion. 1214. ἐπ' αὐτοφώρῳ ἔλο.

452. ὃ κἀκίστ' ἀπολομένη, μίλλουσα κενίστως ἀφανισθῆναι. Sch. ut inf. 709. ὃ κἀκίστ' ἀπολούμενη. digna quae pessime pereat! — τὶ λοιδορεῖ; τὸ λοιδοροῦμαι καθηγουκῶς (in medio potius, ut Flecherus notat.) δοτινῇ συντάσσεται, ἐνεργητικῶς δὲ αἰτιατικῇ. δ καὶ ἀγνοοῦντες λοιδορεῖς ἑνταῦθα γράφουσι, τὸ ἡμῖν πρὸς τὸ προσελθούσα συνάπτοντες. Scholiasta habet temere; me- nus certe ἡμῖν verbo sequenti con-

ΠΕΝΙΑ.

460 ἐμ' ἐμβαλόντες; καὶ τί ἂν νομίζετον.
 (465) κακὸν ἐργάσασθαι μῆζον ἀνθρώπου;
 ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

δ τι;

εἰ τοῦτο δρᾶν μῆλλοντες ἐπιλαθοίμεθα.

460. Bar. 2. νομίζετε. — καὶ τί γ' ἂν Bentl. — 461. Monac. Rav. Bar. 2. 3. Invern. ἀνθρώποις. Arund. Dorv. Harl. Berg. ἀνθρώποισιν. — Dorv. ἐργάζεσθαι. Cant. 3. 4. ἐργάσασθαι. — In sine versus Dorv. et ed. Basil. 2. δ τι sine interpunctione.

venit, nec quidquam impedit, quominus sic accipiat. Nam in προσελθὼν inimicus inest accessus, ἡμῖν προσελθούσα quae in nos irruit. — εἰ πρός τῶν θεῶν. eadem iurandi formula infra 1177. et Vesp. 482. (503 Invern.), alias et frequentius sine εἰ, ut infra 1148. Interiectio εἰ videtur aut per se pronuntiatia esse aut cum verbo omisso cohaerere, quod certe apparet ex Eurip. Hecub. 1068. εἰ ἴτε, μέλλετε, πρὸς θεῶν., immo cum πρὸς θεῶν aequo iure coniungi possit, atque in aliis exclamationibus. — νομίζετε. Fischeri aures νομίζετε praeferebant, cum molesta esset triplex eiusdem syllabae repetitio. At neque εν et ον pariter sonant, neque νομίζετε ἀδικεῖν in pronuntiando suavitatis aliquid habent. Est autem solennis illa ab Atticis amata numeri permutatio νομίζετε περιπέτως ut 74. 327. 413.

457. In tot virorum et librorum dissensione non dubitavi ad codicum fidem refugere et inde eam lectionem repetere, quae ab omni parte sufficit. Non enim video, quid in textu, quem libri boni exhibent, offendat. Dolebam, quod scholia, aliquid rerum metricarum plena, tacere videbam, nisi idcirco tacebant, quia tunc temporis textus esset integer. Molesta fuit versus terminatio πορίζομεν ἀγαθόν, tanquam exitus trimetri ubique esset sincerus et solutiones sperneret. Par huic 136., similes solutiones et alias 97. 227.

etc. Quum Tragicus (Sophocl. Oed. R. 960.) trimetrum faceret: κρατὲν ἑμῆλον κατῆρα τὸν ἐμὸν, εἰ δὲ θανάων, qui quaeo talia in Comico offendant? In verbis τί δ' ἂν ποτ' ἑμῖς ἀγαθὸν ἐξυφροῖτε; omnia adeo sunt concinna, ut etiam Bentleio, quamvis conciliando modicum metri petisset, satisfacerent. Quid enim frequentius formula τίς ποτε? — Sensus: Quid tandem boni vos machinari poteritis? Quid? Quod te primum Graecia expellens.

461. κακὸν ἐργάσασθαι ἀνθρώπου. Dativus ἀνθρώποις, quem Invernizius e Rav. temere revocavit, in hunc versus transiisse videtur ex antecedente formula πορίζομεν ἀνθρώποις ἀγαθόν, nam ἐργάζεσθαι constanter struitur cum accusativo. cf. supra 73. 351. 442. Quamquam et hic ἀνθρώποις, quod in pluribus codd. deprehenditur, defendi potest, si statimur esse Dativum incommodi, quem dicunt, qui non dependeat ab ἐργάζεσθαι sed a κακὸν μῆζον κακίον, quod hominibus esset perniciosius. — Ceterum particula ἂν non cohaeret cum νομίζετε sed cum inf. ἐργάσασθαι, cui eandem vim addit, atque eius optativo. d. q. cf. Dawes. Misc. Crit. p. 83. — εἰ τοῦτε δρᾶν μῆλλ' ἐπιλαθ' ἢ εἰ μῆλλοντες ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐπιλαθοίμεθα τοῦτο ποιήσαι. Similiter scholiasta: μῆ κακὸν κρείττομεν τὸτε, εἰ τοῦτο δρᾶν μῆλλοντες, τὸ ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐπιλαθοίμεθα. Comparat Berg.

ΠΕΝΙΑ.

καὶ μὴν περὶ τούτου σφῶν ἐθέλω δοῦναι λόγον
τοπρώτον αὐτοῦ. καὶν μὲν ἀποφῆνω μόνην

465 ἀγαθῶν ἀπάντων οὖσαν αἰτίαν ἐμὲ
(470) ὑμῖν δι' ἐμὲ τε ζῶντας ὑμᾶς· εἰ δὲ μὴ,
ποιεῖτον ἤδη τοῦθ' ὅ τι ἂν ὑμῖν δοκῇ.

464. τὸ πρῶτον Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. Port. Dind. τοπρώτον Br. Iavern. Pora. Bo. τὸν πρῶτον Dorv. idque non displicuit Hemsterh. — Pro αὐτοῦ Brunck., qua de causa nescio, dedit ex ingenio αὐτῆ. — ἀποφῆνω vitiose in Ald. Iunt. omn. Crat. Wech. Brub. Port. Can. — 465. αἰτίαν οὖσαν Cant. 4. Monac. — 467. Edd. vett. δ τι γ' ἂν. Unde γ' eas intraverit, incertam est. Wakefield. ex Eustath. hic voluit: ὅπερ ἂν ὑμῖν δοκῇ.

Plaut. Aulul. IV. 4. 15. „*Facisne iniuriam mihi, an non?*“ „*Facis, quia non pendes, maximam.*“

463—464. περὶ τούτου σφῶν ἐθέλω δοῦναι λόγον αὐτοῦ. Fischerus cum oeteris locutiones has non intellexit. τούτο αὐτὸ est hoc ipsum, non hoc ipsum, quare optime quadrat τὸ πρῶτον: primum de hoc uno, scil. ἐμβαλεῖν με. Supra 336 et 38. ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας συμφορῶν. et Plat. Gorg. 488. d. τοῦτό μοι αὐτὸ σαφῶς διόρισον μόνον interdum adicitur, ut ibid. p. 500. b. αὐτὸ τούτο μόνον. Altera locutio δίδουαι λόγον non valet docere, sed, ut Budaeus L. Gr. Comm. p. 94. explicat, dare vices loquendi et percontandi et vicissim respondere percontanti. Nam Penia sermocinandi et disputandi occasionem captat. ἐκρούσας τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἐθέλων δίδουαι λόγον Plat. Protag. p. 336. c. ubi Ficinus: occasionem interciperet disputandi. Xenoph. Hellen. I 1. 28. εἰ δὲ τις ἐκικαλοῖη τι αὐτοῖς, λόγον ἔρασαν χορῆναι δίδουαι. ibid. V. 2. 20. unde ἑαυτῷ λόγον δίδουαι rem reputare diligenti. εἰσὶ δὲ τινες αὐτὸ λόγον ἑαυτοῖς δόντες ἠγγασθαί. Plat. Soph. 230. a. Ὁ δ' ἐκεῖ τ' ἐξηγήθη καὶ ἑαυτῷ λόγον ἔδωκε Herod. I. 34. Hinc et haec formula explicanda ἀλλ' ὡς γὰρ ἐθέλω τόνδε μὲν μίθεω.

λόγον Eurip. Hecub. 870. Quare et hoc loco schol. δοῦναι λόγον rectius quam alii per διαλιχθῆναι. Si breviter vertere velis: Primum de hoc uno (quod me expulsi male facitis) vobiscum disputare placet sive disputandi occasionem capiam. Quae cum ita sint, Brunckii coniecturam αὐτῆ, et adverbialem usum vocis αὐτοῦ, quem alii urgent, facile diiudicare poteris.

464 seqq. καὶν μὲν ἀποφῆνω. In enuntiationibus his hypotheticis, quae ex duplici protasi constant, primae protaseos apodosis reticetur, altera integra est. Quae figura dicitur ἀποσιώπησης aut ἀνανταπόδοτον. Scholiasta bene sententiam illustrat: ἔδει γὰρ ἀπὸ καὶν μὲν ἀποφῆνω μόνην ἐμὲ ἀγαθῶν οὖσαν αἰτίαν, ἔδρασε· εἰ δὲ μὴ, ποιεῖτον ὅ τι ἂν ὑμῖν δοκῇ. Quae elliptica locutio satis frequens est et ab optimo quoque scriptore usurpatur. Prima apodosis ex nexu sententiarum repetenda est et brevis esse debet, ut, si universa formula quaeratur, in plurimis locis καλῶς ἔχει locum habere possit. Theaetoph. 542. εἰ μὲν οὖν τις ἐστίν· εἰ δὲ μὴ, ἡμεῖς ταύτης ἀποφιλοῦμεν τὸν χοῖρον. Xenoph. Memorab. III. 9. 11. ἂν μὲν αὐτοὶ ἠγόνται ἐπιστασθαί· ἐπιμειλίθεσθα· εἰ δὲ μὴ, τοῖς ἐπισταμῆνοις αὐτὸ μόνον παρῶσαι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τουτί σὺ τολμᾷς ὦ μιαιωνάτῃ λέγειν;

ΠΕΝΙΑ.

καὶ σὺ γε διδάσκου· πάνυ γὰρ οἶμαι βραδίας

470 ἄπανθ' ἀμαρτάνοντά σ' ἀποδείξειν ἐγώ;

(475) εἰ τοὺς δικαίους φῆς ποιήσειν πλουσίους.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

ὦ τύμπανα καὶ κύφωνες οὐκ ἀρήξετε;

ΠΕΝΙΑ.

οὐ δεῖ σχετλιάζειν καὶ βοᾶν, πρὶν ἂν μάθῃς.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

καὶ τίς δύναται ἂν μὴ βοᾶν τοῦ τοῦ

468. Bar. 2. τοῦτο. Ravennas solus ταυτί. — 470. σ' οἷα. Cant. 4. Schol. (?) — Dorv. ἀποδείξω. — 471. Ven. 2. φῆς. — 472. Chremylo h. t. tribuunt Monac. A. B. C. D. U. Cant. 3. Dorv. Mead. et edd. Hemst. Br. et Pors., cett. Blepsidemo. — Pro καὶ cod. Mead. et Gl. Cant. 2. 3. ὦ, unde Bentl. ὦ τύμπαν' ὦ κύφωνες. — Dorv. ἀρήξετα. — 473. B. C. Mead. Bar. 2. μάθεις. — 474. Chremylo tribuunt Dorv. Mead. U. B. D. Harl. Bar. 3. Cant. 3. Ask. Monac. et edd. Hemst. Pors., cett. Blepsidemo. — δύναται ἂν Mead. — βοᾶν τοῦ τοῦ Ask.

πειθομένους, ἀλλὰ καὶ κ. τ. λ. Plat. Protag. 311. d. ἂν μὴν ἐξικνηται τὰ ἡμέτερα χρήματα καὶ τοῦτοῖς πείθωμεν αὐτόν· εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ τῶν φίλων προσαναλλάκουτες. Hom. Il. α. 135. ἀλλ' εἰ μὴ δάισουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί· εἰ δὲ κα μὴ δάισωσι, ἐγὼ δὲ κεν αὐτὸς ἔλωμαι ἢ τῶν ἢ Ἀλαντος ἴων γέρας. Ubi Eustathius p. 56. ed. Lips. et Heynius conferendi sunt. Brevius et aptius rem illustrant schol. Venet. ad Il. α. 137. ap. Bekker. Scholiasta noster affert et Thucydidem παραγῶς τοῦ τρίτου τῆς συγγραφῆς· καὶ εἰ μὴ συμβῆ ἢ πείρα· εἰ δὲ μὴ, Μιτυληναίοις ἐκίπιν πάντες τε παραδοῦναι καὶ τίσῃ καθελείν. Sophocles Eustathio citante: εἰ μὴν τις οὐκ ἔξαισιν· εἰ δὲ μὴ, λέγεις. Plat. Sympos. c. 11. (p. 320. ed. Lugd.) cf. Heind. ad Plat. Prot. l. supra laud.

468—471. τουτί, τὸ εἶναι σε αἰτίαν πάντων τῶν ἀγαθῶν, ἢ

ὅτι ἡμεῖς διὰ σὲ ζῶμεν. Schol. — μιαιωνάτῃ. cf. 78. 447. Sic Pac. 182. ὦ μιαιῶν, καὶ παρτίων, καὶ μιαιωνάτων. ὦ μιαιῶν μιαιωνάτων. — διδάσκου, pati, ut edocentur. Haec est verbi Med. vis, de qua plures egerunt, Ruhaken, ad Tim. Lex. p. 84. Valcken. ad Xenoph. Memor. p. 250. ed. Ernesti. Porson ad Eurip. Hec. 297. ubi: Ἐκάβη, διδάσκου. „Lass dich belehren.“ Schol. μάνθανε τοῦτο ἐξ ἐμοῦ. — ἄπανθ' ἀμαρτάνοντά σε, te in summo errore versari. Schol. minus commode: ἔξω τῆς ἀληθείας λέγοντας, potius ἄπαντα σφαλλόμενος dicendum fuit. Sed ex plurali λέγοντας coniectio, scholiastam σὲ ignorasse. Addit al. ἀμαρτάνω δύο σημαίειν, τὸ ἀμαρτάνειν ποιῶ, καὶ τὸ ἐκίπιν.

472. Hic versus tribuitur rectius Blepsidemo, qui, quamquam primo Peniae aspectu perterritus fugam petivit, necius, quibus armis ἄ-

475 τοιαῦτ' ἀκούων;

ΠΕΝΙΑ.

δοτις ἐστὶν εὐ φρονῶν.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

(480) τί δῆτά σοι τμήμ' ἐπαγράψω τῇ δόξῃ,
ἐάν γ' ἀλφῆ;

ΠΕΝΙΑ.

ὄ τι σοι δοκεῖ.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

καλῶς λέγεις.

ΠΕΝΙΑ.

τὸ γὰρ αὐτό γ', ἐάν ἠττάσθε, καὶ σφῶ δεῖ παθεῖν.

476. Cant. 4. tribuit Blepsidemo. — Pro *διῆχ* in Bar. 2. et Gl. 3. κρι-
σει. — 477. γ' post ἐάν om. Cant. 3. 4. 2. (?) et Suid. — Verba
καλῶς λέγεις Blepsidemo tribuunt edd. vet. et Cant. 1. 2. 4. — 478. τὸ
γὰρ αὐτ', ἐάν Cant. 3. 4. Bar. 2. 3. Mead. Schol. Dind. αὐτ', ἐάν γ'
Porson. αὐτό γ', ἐάν, ut nos, edd. vet. Brunck. Invern. Dorv. Monac. (?)
Ask. A. B. C. D. E. Cant. 1. 2. — ἠττάσθαι Crat. Ven. 1. 2. Brub.
Raph. Wech. — σφῶ Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Wech. Frischl. Brub.
Port. σφω Ven. 1. 2. Raph. σφῶ Canin.

versus eam uteretur, cum omnia iam
essent oppignorata 445., nunc tan-
dem, ubi disputandi certamen fore
vidit, respiravit et idonea arma
(τύμκαρα et κύφωνες) invenit.
Ergo Blepsidemi timor, quo primum
fuit, Hemsterhusio causa esse non
debebat, ut versum hunc Chremylo
aptiorem haberet. eique tribueret. —
ὦ τύμκαρα καὶ κύφωνες,
schol. κολαστήρια ὄργανα ἀμφοτέρω
τὰ τύμκαρα καὶ οἱ κύφωνες. τοῦτο
δὲ λέγει δεικνύς, ὅτι τῶν τοιούτων
ἄξια αὐτῇ ἐστίν. Hoc quidem cer-
tum, sed quae supplicii genera fue-
rint, nec veteres nec recentiores
interpretes perspicue docuerunt.
τύμκρον varie explicatur, ety-
mologia vero manifesta; a τύκω
fit τύκρον interposito μ euphoniae
causa, quod in similibus vocibus (ut
ἀμβροτος, φασίμβροτος etc.) fit,
cf. Eustath. p. 1323, 58. Hinc qui-
dam interpretantur τύμκαρα simpli-
citer per fustes; alii per fiducias,

quibus servi Romanorum distenti in
suspensio tenebantur, ut eo commo-
dius flagellas paterentur; alii deni-
que per *machinam convexam et in-
curvam*, ad quam, qui flagellaren-
tur, devincti fuissent. Schol. ξύλα,
οἷς τύκρονται ἐν τοῖς δικαστηρίοις
οἱ τιμωροῦμενοι. Aliud scholion:
ξύλα, δι' ἧν τούς καταδίκους ἐτυ-
κρον. Aliud adhuc: ξύλα, ἐφ' οἷς
ἐτυμκάνειον ἔχρῶντο γὰρ ταῦτη
τῇ τιμωρίᾳ. Sed haec omnia spi-
rant homines rei semperitum. —
κύφωνες. De hac voce veteres
scholiastae nos melius docent quam
novi interpretes: ἐλεῖται δὲ κύφων
παρὰ τὸ τούς δεξιούς ἀναγκά-
ζεσθαι κύφειν, διπλῶς ἅμα κολα-
ζομένης, τῇ τε τοῦ τραχήλου κί-
σει καὶ τῇ μηδαμῶς ἀναστρεῖν δύ-
νασθαι. ἢ ἄλλως ξύλα ἐστὶν ἐπιθί-
ματα εἰς τοὺς τένοντας τῶν κατα-
δίκων, ἵνα μὴ εὐφραν ἀνακύφαι.
Aliud scholion κύφων δὲ ἐστὶ ξύλον
ὁμοιοῦ ζυγῆ, ἢν τοθίανον κῶδ

ΒΛΕΨΙΑΔΗΜΟΣ.

ἑαυτοὺς νομίζεις δῆτα θανάτου εἶχουσιν;
ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

480 ταύτη γὰρ ἦν δὲ δὴ ἀποχρήσουσιν μόνω.

ΠΕΝΙΑ.

(485) οὐκ ἂν φθάνοιτε τοῦτο πράττοντ'; ἢ τί γ' ἂν
ἔχοι τις ἂν δίκαιον ἀντιπεῖν ἔτι;

481. Cum codd. Rav. Borg. Harl. Mead. Ask. Cant. 3. 4. et edd. I. vera. Dind. dedi φθάνοιτε. Monac. cum cett. φθάνοιτον, quod actioni originem debere videtur. Person: οὐκ ἂν φθάνοιτον τούτο πράττοντες, τί γάρ. Harl. Mead. Ask. et schol. (ex opin. Hemsterh.): κρείττους ποιοῦντες in Bar. 2. Cant. 3. 4. Post πράττοντ' haud male interpretat Seager. d. in fine om. Mead. et Ask. Ex opin. Person. in scholiasta exempl. fuit γάρ. — 482. Pro ἔχοι τις Hemst. coni. ἔχουσα. — ἐπιπεῖν Dorv. Bar. 2. Iust. 1. 2. — Post ἔτι in edd. vett. et Monac. punctum.

τῶν τραχηλῶν τῶν δευαζομένων, κύνειν αὐτοὺς παρασκευάζων, ἑα διπλῶς αὐτοὺς κολάζει, καὶ μὴ ἰσὺν αὐτοὺς ἀναντιῶν οὐδ' ἄλλως. Aliud denique κῦφον δὲ δεσμός ἐστι ζύλινος, ὃν οἱ μὲν κλοίων ὀνομάζουσιν, οἱ δὲ καλοῦν. Ex his omnibus apparet boiae genus fuisse sive ligneum vinculum, quibus colla maleficorum constringebantur. Idcirco Crat. ap. Polluc. X. c. 40. ἐν τῷ κῦφον τὸν ἀγῖνα ἔχων. Athen. VIII. p. 351. ἰδὼν δὲ ἐν τῷ κῦφον δεδομένους δύο.

473. οὐ δὲ στυγιάζειν κ. β. πρ. ἂν μ. Schol. οὐ κρημνίσαι δευνοκαθεῖν καὶ κρημνίσαι, πρὶν ἂν γνωρίσῃς. — καὶ βοῶν. lugubri clamore auxilium implorare. Eurip. Hec. 175. ἰὼ, μᾶτερ, μᾶτερ, τί βοῶς; τί νῆον κρημνίσαι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὄρνιθι, θάμβει τῷδ' ἐξίκατας. — βοῶν ἰὼν ἰσὺν. supra 275. ἰὼν ἰὼν ἐκίδημα θρηνητικόν. Schol.

476. τί σοι τίμημα ἐπιγρ. τ. δ. locutiones forenses. τίμημα. εἶδος τῆς τιμωρίας. ἔδος δὲ ἦν κάλας τοῖς δευαζομένοις γράφειν πρὸ τῆς κρίσεως, ὡς τιμωρίας ἠεθῆεις δόση, εἴτα δὲ ἐπιγράφειν, στυγιάζειν, ἐπὶ τῇ προτίγγ γρημῇ

καὶ τοῦτο γράφειν, ὡς καὶ τινὰς τιμωρίας, ἢ βίου τυχόν ἀφαιρίων, ἢ ἀσφαλῆς. Unde conspicitur τίμημα pecuniam a. multam indicare, quae interdum ante actionem causae finitam constituebatur ei, qui caesus esset; imprimis vero pecuniam capitalem. — δίκη causam ἰσὺν significat, cuius instructio ἔσδος τῆς δίκης et actio ἀγὼν τῆς δίκης fuerunt, d. q. cf. notabilem locum ap. Plat. Crit. c. 5. — ἐὰν ἀλφ. Vesp. 933. (Inv.) θάνατος μὲν οὐν, ἦν ἀπαξ ἀλφ. Nam verba militia ad neum forenses transferrebantur, ut νικῶν, ἀλώωναι et ἠτῶσθαι de victoribus et victis in proclis et actionibus forensibus adhiberentur. Quare schol. ἀλφς interpret. per κρημνίσαι. Disceptatio, quam Chremylus et Blespeidemus cum Penia initari erant, comparatur cum actione causae, ἐν ἧς εἰσὶδον τὸ τίμημα ἐπιγράφεται.

479. θανάτους εἰλεῖσιν. Hyperbole, quae Atheniensibus tria fait, ut intelligi potest e. formis similibus, quae alii notantur: Apol. Socrat. 17. κολλῆσις τῶν ἄντων. Aesch. Socr. 3 12. ἢ ἀπόνοτις θανάτων μυρίων γρημῶν. Ἀδῶν

ΧΟΡΟΣ .

ἀλλ' ἤδη χρῆν τι λέγειν ὑμᾶς σοφόν, ᾧ νικήσετε τῆνδ' ἐν τοῖσι λόγοις ἀντιλέγοντες· μαλακῶν δ' ἐνδῶστέ μῆδεν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ .

485 φανερόν μὲν ἐγώ· οἶμαι γινῶναι τοῦτ' εἶναι πᾶσιν ὁμοίως,

483. 2^η Bar. 2. 2^η et 3^η schol. (Y) — σοφόν om. F. — νικήσε Elb. — 484. ἐν τοῖσι 2. Bar. 2. — μαλακῶν Harl. μὴ μαλακῶν Dorr. — ἐν δῶστέσι Iunt. 2. 8.

Kurip. Hec. 429. τίθνηκ' ἐγώ, πρὶν θανῆν, καιῶν ὄκο. Multiplicem mortem obit, qui, ut cum Homero loquar, moriens δηθὰ ζωὸς ἐὼν χαλεπὰ ἄλγεα πάσχει. — ἀποχρησθεσσι, ἀπόχρη ἐπὶ ἐνεστώτος ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου ἐστὶ, καὶ ἐπὶ μέλλοντος ἀποχρησθεσσι, ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου γινῶσθαι. e schol. cf. Eustath. p. 752, 7 sq. Plat. Alcib. Sec. c. 13. φρόνιμόν γε αὐτὸν φήσομεν, καὶ ἀποχρησθέντα ἐμβόλον καὶ αὐτὸν αὐτῷ καὶ τῇ πόλει.

481. οὐκ ἂν φθάνοιτε τοῦτο πράττοντα. *Iamiam hoc patimini*; ut Plat. Euthyd. p. 272. d. οὐκ ἂν φθάνοις ἀκούων, *ismiam audies*. Formulam hanc explicuit Hermannus V. C. ad Viger. p. 746. πράττειν scholiasta pro πάσχειν poni monet, ut intransitive positum: *se habere, in statu aliquo esse*. κακῶς πράττειν, *δυσπραξία* Aesch. Prometh. 965. θυγάτηρ ἐμὴ θανοῦσ' ἐπραξεν ἐνδίκῃ h. e. *filia mea mortua parva est iusta s. meritam luit poenam*; sed verose, ne dici possit τοῦτο πράττειν pro τοιαῦτα πάσχειν, nam Ban. 761. πολλὰ πράττων, quamvis idem scholiasta praecipiat, non potest esse πολλὰ πάσχων, nec aliunde similis locutio mihi innobuit. Quare interpretes a recto aberrasse videntur. In duobus versibus extremis 479 et 480 Chrem. et Blepsid. inter se sōli confabulantur; Penia vero haec, ut saepe fit, ne actio interrumpatur nimis diu, neglegens, ad disputationem, quam an-

te flagitabat, iterum adhortatur. Chorus quoque Penias orationem sic accipit. Quum extrema notio vincere aut vinci fuisset, Peniam haec velle puto: *Iamiam periculum facietis me vincere. At quis est, qui iusti aliquid mihi possit opponere?* Sin autem hunc nexum statuens mecum, in verbis οὐκ ἂν φθάνοιτε interrogationem esse velim, et infra 870. εἰ μὲν εἰς ἀγορὰν ἴων οὐκ ἂν φθάνοις; Similiter de hoc loco iudicasse video I. Seagerum in the classic. Journal N. III. p. 506. cf. Aristoph. ed. Invern. VIII. p. 238. „The verses should perhaps be read,

οὐκ ἂν φθάνοιτον τοῦτο πράττοντα; ἢ εἰ γὰρ ἔχοι τις ἂν δίκαιον ἀντικαθεῖν ἐμοί;

She is so confident of the superiority of her cause, that she is impatient for the commencement of the altercation. Her impatience is compressed in the words οὐκ ἂν φθάνοιτον τοῦτο πράττοντα;“

483 sq. Sequuntur versus anapaestici tetrametri catalectici, qui dicuntur Aristophanei. τετραμέτρον καταληκτικὸν εἰς συλλαβὴν. καλεῖται δὲ τοῦτο τὸ μέτρον Ἀριστοφάνειον διὰ τὸ κατακόρως αὐτὸν τοῦτω χρῆσασθαι. De quo versuum anapaest. genere diligenter et docte exposuerunt VV. CC. Porson ad Kurip. Hecub. p. 46 sq., Godofr. Hermannus Element. doctr. metr. p. 396 sq. et Carol. Reisigius Opn-

(490) ἔτι τοῖς χρηστοῦς τῶν ἀνθρώπων εὖ πράτταν ἐπι
 δίκαιον,
 τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ τοὺς ἀθέους τούτων τέκνα
 δήπου.
 τοῦτ' οὖν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες, μάλιστα εὖρομεν, ὅσα
 γενέσθαι

486. Isr: edd. vett. except. Can. et Pors. ex codd. Anglic. nulla varia-
 tas notatur. — 488. τοῦθ' pro μόλις in Elb. et Bar. 3.

lect. p. 149 sq. Constat tetrameter
 hic ex partibus duabus, quarum al-
 tera efficit dimetrum integrum, al-
 tera paroemiacum. Nam caesura
 legitima et fixa admittitur post di-
 podiam secundam. Pes penultimus
 ab Aristophane servatur purus et
 incorruptus; ante caesuram perrare
 occurrit dactylus, quem Hermannō
 et Reisigio adversantibus prorsus
 exclusum voluit Porson. In ceteris
 locis anapaestorum locum recipiunt
 dactyli et spondei. Ceterum et in
 hoc versuum genere monophthongum
 brevem ante mutam cum liquida
 positam produci non illicitum
 fuisse putat Reisigius, si modo pro-
 ductio in thesi fieret, non in arsi.

483—484. ἀλλ' ἤδη χοῖν, ut
 nisi in omnibus fere libris haec
 scriptura esset, praeferram χοῖν, ut
 supra 57. λέγειν χοῖν ταχὺ πάντων et
 1198. Qui scholiastam χοῖν et ἀν-
 τιλέγοντας agnoscere dicunt, eo se
 decipi passi sunt, quod constructionem,
 quam schol. disponit, verba
 poetae esse putarunt. Diserte enim
 scholiasta dicit: τὸ ἐξῆς, χοῖν λέ-
 γειν ὅμᾳς ἀντιλέγοντας. Quod cum
 facit, verba inusitata et formulas
 cum usitatis commutat. De forma
 χοῖν cf. Thom. Mag. sub h. v. et
 Eustath. ad Odyss. x. p. 1647. et
 Iliad. ε. p. 751. τὸ χοῖναι ἀπαρέμ-
 φαντος καὶ χοῖν μονοσυλλάβως λέ-
 γεται. Absolute dictum et pro prae-
 terito ponitur Eurip. Hecub. 1192.
 χοῖν σ', εἴπω ἡσθ' ὄντως ἄγχιό-
 σιν φίλος, τὸν χερσὶν ἔχειν, δοῦ-
 ναι φέροντα πεπομένους. Nisi tam
 ex ἔργῳ augmento omissio, ut Eu-
 stath. voluit, ortum est. — σε-

φόντι, callide excogitatum. Unde
 τὰ σοφὰ de eloquentia; Eurip.
 Iphig. Aul. 1215. et καί τις εἴ τις
 τῆδε καὶ σοφώτερον ap. eund. Hec.
 985. Coniungi solent σοφός καὶ
 δεινός, si homo prudens et solum-
 ter loquens significatur. Ecclesiaz.
 245. Ran. 968. σοφός γ' ἀνὴρ καὶ
 δεινός ἐς τὰ πάντα. — μαλα-
 κὸν δ' ἐνδύσσει πηδῖν.
 Ἡρόδοτος ἐν Θαλίῃ (III. 105.)
 τὰς δὲ θηλείας τῶν καμήλων, ἀνα-
 μιμητικομένας τῶν ἑλισσόντων,
 ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. Schol.
 Ergo ἐνδύσσει pro ἐναρμόσιον,
 ut idem scholiasta addit. Id enim
 hoc verbum significat, ut in nostra
 provincia beigeben a. kleinbeigeben.
 Similiter chorus in Ran. 937. 947.
 ἀδ' alteracionem exhortatur: πα-
 σασθε μάχης καὶ λοιδορίας. ἀλλ'
 ἐπίδειξαι οὐ γὰρ κ. τ. λ. τὸν δεῖξ-
 τον, ὁπότερος αὐτοῖν λέγων ἀρε-
 τῶν φανήσεται.

485. ἔγωγε δοκέω γινῶσθαι, τοῦ-
 το ἔγνωμένον εἶναι πάντων ἐπίσως.
 Schol. — ὅτι τοὺς χορηγοὺς,
 cui similia sententia notanda Eurip.
 Hecub. 884. καὶ γὰρ κοινὸν τὸδε,
 ἴδιγ θ' ἐκαστῶν καὶ πολεῖ, τὸν μὲν
 κανὸν κανὸν τι πάσχω, τὸν δὲ
 χορηγοῦν εὐτυχίην. Nam εὐτυχίην
 ἰσοδυναμεῖ τῷ εὖ πράττειν, ut su-
 pra 346. — τοῦτων τάναν-
 τία, τῶν χορηγοῦν ἐναντία ἢ
 ὁσπερ αἰεῖν. o schol. Hoc extremum
 verum est, ut ex alio scholio appa-
 ret: τὸ δὲ τοῦτων, εἰ μὲν ἀρε-
 τικόν, τῶν χορηγοῦν ἀσθραῖον·
 εἰ δὲ οὐδέτερον, τὸν εὖ πράττων
 οἱ χορηγοί.

489. τοῦτ' οὖν, τὸ κλεινὸν

βούλευμα καλὸν καὶ γυναιῶν, καὶ χρησίμῳ εἰς ἅπαν
ἔργον.

490 ἦν γὰρ ὁ Πλούτος νυνὶ βλάβῃ καὶ μὴ τυφλὸς ὢν περι-
νοστή, (495) ὡς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων βαδιέται, κοῦκ ἀπο-
λεῖβει.

489. βούλευμα codd. F. Cant. 4. cett. vero omn. βούλημα. cf. not. —
Elb. πάν contr. metr. — 491. εἰς pro εἰς Bar. 2. et Gl. Bar. 3.

μὲν τοὺς χρηστοὺς, δυστυχεῖν δὲ
τοὺς κακοὺς. Schol. Cum Porsons
interpunxi, ut verborum nexus, qui
alios fessellit, melius appareat: ἐπι-
θυμοῦντες ὡς τοῦτο γινώσθαι,
πόλις εὖρομεν βούλευμα καλὸν x. t.
λ. — βούλημα, βούλευμα μὲν
τὸ ἴδιον, βούλημα δὲ τοῦ δημο-
σίου ἢ γνῶμη. καὶ τοὶ ἐν τοῖς πα-
λαιῶις τῶν Σοφοκλαῶν ἀντιγρά-
φων (Soph. Aiac. 44.): „ἦ καὶ τὸ
βούλημ' ὡς ἐπ' Ἀργείοις τὸδ' ἦν.“
Schol. Quamquam Hermannus e me-
lioribus libris βούλευμα se edidisse
affirmat et Lobeck. p. 226. idem
ut significantius retinet. Ad scho-
lion accedit Suidae auctoritas, qui
idem discrimen statuit; sed, ut fieri
solet, Grammaticorum pleraque hu-
iusmodi praecepta scriptorum usu,
quamvis inde petita, non confir-
mantur. cf. Heind. ad Plat. Gorg.
481. C. τοῖς γὰρ τῶν παιδικῶν βου-
λεύμασι τε καὶ λόγοις οὐκ οἶός τ'
εἰ ἐναντιοῦσθαι. Sophocl. Philoct.
558. ἂ τοῖσιεν Ἀργείοισιν ἀμφὶ σοῦ
νεῖα βουλεύματ' ἐστί· κοῦ μόνον
βουλεύματα, ἀλλ' ἔργα δοῶμεν,
οὐκ ἔτ' ἔλαργούμενα. idem Oed. R.
45. Antig. 179. 1226. (Elmsl.) No-
ster Av. 163. ἦ μίγ' ἐνοῶμ' βου-
λευμ' ἐν ὀρνίθων γένει. Aeschyl.
Prometh. 620. βούλευμα μὲν τὸ
δῖον, Ἡραίστων δὲ χειρ. ibidem
763. αὐτὸς πρὸν αὐτοῦ κενοφρό-
νων βουλευμάτων. Eurip. Hecub.
329. ὡς ἂν ἡ μὲν Ἑλλὰς ἐντυχῆ,
ὑμῖς δ' ἔχηθ' ὄμοια τοῖς βουλεύ-
μασι. Xenoph. Cyrop. VI. p. 164. C.
οἶμαι δὲ, καὶ λόγων καὶ βουλεύ-
μάτων κοινῶν ἔν σε ποιοῖντο

διὰ τὸ πιστεύειν. Ex quibus locis
colligere poteris, βούλευμα contra
Grammaticorum voluntatem modo de
privato modo de publico poni con-
silio; et verendum est, ne unquam
ab aliquo scriptore bono βούλημα
hac significatione dictum sit, qua
hoc loco esse debet. Quare non
dubitavi, matorum paucorum au-
ctoritatem secutus, βούλευμα repo-
nere, persuasus a Grammaticis ipsis
hunc versum, et si quis esse alium,
praeceptis ipsorum accommodatum
esse. In antiquis libris mæptis βου-
λευμα fuisse ex scholio laudato et
Gl. Paris. apparet, ubi βούλευμα
per σέμμα explicatur. Accedit,
quod βούλευμα hic non solum con-
siliium sed prudenter excogitatam
rationem indicat, ut Ran. 1024.
δεινῶν δὲ σοὶ βουλευμάτων ἴσκι
δεινὸν πρὸς αὐτόν, εἴπερ τὸν ἀνδρ'
ὑπερβαλεῖ. Id vero ex analogia
βούλημα esse vix potest — ζη-
σίμων εἰς ἅπαν ἔργον, pro-
verbialis locutio, quam schol. expl.
ἐκωφαλὲς εἰς πᾶσαν προῆξεν. Ex-
trema vocis ἅπαν syllaba Atticis
longa valet, at cum aures Homericus
usus minus religiosas fecisset,
interdum corrigitur in versibus da-
ctylicis et anapaesticis, immo in
iambicis quoque, si quidem iasra
958. εὐκάρῃ | πάν ἢ | μαρτή | κα-
μεν, utpote ab omnibus libris com-
probata, stare possunt. Versum
Acharn. 998. (1011. Inv.), quem
Brunckius e codd. dedit, Hermannus
(509. Klem. metr.) et Reisig. (Coni.
192.) perturbatum esse putantes
pro arbitrio disposerunt, ut legi-
γ*

τούς δὲ πονηροὺς καὶ τοὺς ἀθέτους φευξέεται· κἄτα
ποιήσει
πάντας χρηστοὺς καὶ πλουτοῦντας δήπου τὰ τε θεῖα
σέβοντα.
καίτοι τούτου τοὺς ἀνθρώπους τίς ἂν ἐξεύροι ποτ' ἄμα-
νον;

Β Α Ε Ψ Ι Δ Η Μ Ο Σ.

495 οὐδεὶς τις· ἐγὼ τούτου μάρτυς· μηδὲν ταύτην γ' ἀε-
ρώτα.

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

(500) ὡς μὲν γὰρ νῦν ἡμῖν ὁ βίος τοῖς ἀνθρώποις διάκειται,

494. τοῦτο Dorv. — πόρ' add. vet. — ἐξεύρω Ask. — 495. οὐδεὶς·
ἐγὼ σοι Elb. U. Harl. F. (†) Cant. 1. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2.
Wech. Frischl. Cam. Brub. Raph. Porson. Bo. οὐδεὶς· ἐγὼ Rav. Berg.
Arund. Bar. 2. 3. Ask. Mead. Monac. Cant. 2. 3. 4. οὐ τις ἂν Port. οὐ-
δεὶς ἂν Dorv. Victor. Iunt. 2. 3. Iam Hemsterh. proposuit dubitantes οὐ-
δεὶς ἂν sine sol. Reisig. Conl. p. XIX. verum esse putat: οὐδεὶς ἂν ἐγὼ
τούτου μάρτυς σοι· μὴ ταύτην γ' ἀνερώτα. At hoc caesuram delect,
quam ipse inviolabilem alias dicit. Ex hac lectionum farragine, ut utri-
que scripturae potiori satisfacerem, quod rare fieri licet, dedi οὐδεὶς τις·
ἐγὼ κ. τ. λ. — 496. βίος Cant. 3.

bus artis metricae, quas fecerant, responderet; ille ἰλιθὺς ἄπαν ἐν κύκλῳ, hic ἰλιθὺς ἄπαν κύκλῳ, codd. vero ἄπαν ἰλιθὺς ἐν κύκλῳ. Aeschyl. Pers. 43. ἐπὶ κἄν ἠπειρογενές. Incerta ultima syllaba τοπαράπαν supra 17.

490. ἦν ὁ Πλοῦτος βλέψῃ καὶ μὴ τυφλὸς ὦν κ., δηλοῖ ἐκ παραλλήλου ταῦτόν σημαίνειν. Huiusmodi locutiones ex Homeri more loquendi ortae esse videntur. Od. γ. 473. ἠσκαίον δὲ πόδεσσι μινυθὰ περ, οὐτὶ μάλα δήν. ibid. ι. 163. οὐ γὰρ κω νηῶν ἐξέφθιτο εἶνος ἐρυθρός, ἀλλ' ἐνέην. Eurip. Heracl. 580. ἦδε γὰρ ψυχὴ πάρα ἔκουσα, κοῦν ἄκουσα. — κἄτα ποιήσει, nexa verborum hic: κἄτα πάντας χρηστοὺς καὶ σέβοντας τὰ θεῖα ποιήσει πλουτοῦντας. Recte schol. notat: τοὺς δὲ τὰ θεῖα σέβοντας ὡς ἐναντίους τοῖς ἀθέτοις ἔθετο. ἐνανθῆα δὲ

δοῦν τὸ σέβοντας, τῶν μὲν λεγθῆν ἐνεργητικῶς, κατὰ δὲ τοῖς ὑπερῶν τὰ κλισία καθηκτικῶς. Intellectam voluit formam medianam; activa apud Atticos praevalet: Aesch. Prometh. 543. ἰδία γνάμη σέβει θνατούς ἄγαν. Eurip. Hecub. 937. Iphig. Aul. 825. αἰνὸ δ' οὐ σέβεις τὸ σωφροσῆν. cf. et Sophoc. Aiac. 667. Antig. 166. 744. Oed. Col. 1377. (Klimal.)

495. οὐδεὶς τις iam hanc ob causam verius est, quod Etepsidemus praesoccupat responsonem, quae ab Penia exspectabatur ad interrogationem τίς ἂν ἐξεύροι ποτ' ἄμανον; ut scholiasta aliena tractans obiter ad bene notat: ἐν γ' (ἰσορῆσει) τὸ τίς ταῦτόν ἐστι τῷ οὐδεὶς, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις μυθικῶν φαίνεται. Particula ἂν, paucorum librorum auctoritate confirmata, videtur non necessaria esse. Eurip. Hecub. 995. ΠΟΑ. τᾶνδον δὲ κ-

τίς ἂν οὐχ ἡγοίτ' εἶναι μανίαν, κακοδαμονίαν τ' ἔτι
μᾶλλον;

πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ὄντες πλουτοῦσι πονηροί,
ἀδίκως αὐτὰ ξυλλεξάμενοι· πολλοὶ δ' ὄντες πάνυ χρη-
στοί.

500 πράττουσι κακῶς καὶ πεινῶσιν μετὰ σοῦ τε τὰ πλεῖστα
σύνεσις.

(505) οὐκοῦν εἶναι φημ', ἢ παύσει ταῦτ', ἣν βλέψη παθ' ὁ
Πλοῦτος·

ὁδὸν ἦντιν' ἴων τοῖς ἀνθρώποις ἀγάθ' ἂν μεῖζω πορί-
σαιεν.

497. γ' *Et*: Monac. — 499. Hemsterh. conl. *αὐτόν*. — Pro *ξυλλεξά-
μενοι*: Monac. Bar. 2. 3. et ed. Invern. male *συλλεξάμενοι*. Conflicto Ari-
stophanem scripsisse *ξυλληξάμενοι*. — 501 et 502. a Persons et Dind.
Blepsidemo tribuantur, quod laudat Dobr. At nihil refert, uter loquatur.
— 501. Hemst. et Bentl. volunt *οἴκων*. De scriptura huius vocis (utrum
οἴκων, an *οἴκων*) iam schol. dubitat. — Scholia commemorant, in
quibusdam *φημι* sine *ἦ* fuisse. — *ἦ παύσει ταῦτ', ἣν βλέψη* lectio fere
omn. libb., nam existat in edd. vett. omnibus, in codd. Arund. Monac. A.
B. C. D. E. F. (F) Cant. 1. 2. 3. 4. Sensui huius impedito moderi putant
lectionem cod. Ravenn.: *εἰ παύσει ταῦτ', ἣν βλέψας* κ. τ. λ., quod Por-
son mutat in: *εἰ παύσει ταύτην βλέψας*, Dind. in: *ἣν παύση. ταύτην
βλέψας*. In scholiis nullum vestigium lectionis *ταύτην*, nam quae profe-
runt, ad *ταῦτα* sunt referenda, sub quo etiam *Penia* intelligi potuit. cf.
not. — Edd. vett. exc. Can. et Frischl. *πόθ'*. — 502. *ἦντιν'* Arund.
Monac. Rav. Cant. 1. 2. 4. *ἦν τιν'* edd. vett. Cant. 3. etc. *ἦν τις* Bentl.
Dobr. Dind. Bo.

*σά, κέρσειον ἰσημία; ΕΚ. οὐ-
δεὶς Ἀγαιῶν ἔνδον, ἀλλ' ἡμεῖς μό-
ναι*. Immo quom codd. utrumque
οὐδεὶς et *οὐτις* offerant, utrumque,
quatenus fieri licet, servaverim
scribens: *οὐδεὶς τις ἕως* κ. λ.
Saepe enim reperitur *οὐδέ τι* nihil
quidquam, et interdum vi quadam
singulari dictam *οὐδεὶς τις*, ut Ly-
sias pro Polystr. p. 679. *οὐδεὶς
τοῖνον ἂν εἰποι τις ὅπως ἔχει*.
In altera versus parte recepiam
Reisigii scripturam, quamvis imbe-
cilla nitatur auctoritate, nisi cae-
suram versus deleret et leges ab
ipso V. C. sancitum. Hoc accedit,
quod *μηδὲν* plus indicat, quam sim-

plex negatio prohibitiva *μη*. —
*ἀνερώτα. τὸ ἀνερώτα ἢ κεραι-
τήν ἔχει τὴν πρόθεσιν, ἢ δηλωτι-
κὸν ἔστι τοῦ πολλῆς ἰσοῦς*.
Schol. At notio verbi *ἀνερωτῆς*
frequentativa hic nulla est; nisi
scholiasta per verba *πολλῆς ἰσο-
ῦς* dicere voluit *πάντα* aut *ἔτι*,
id quod versus in hoc composito
subest. Sensus: Ne quid amplius
hanc interroga!

496. *ὡς εἶν' ὁ βίλος διεκεί-
τα.* ut supra 50. *ἐν τῷ εἶν' βίλ.*
cf. 263. Nexus verborum hic: *τίς
ἂν οὐχ ἡγοίτο τὸν τῶν βίον μανίαν
εἶναι καὶ ἔτι μᾶλλον κακοδαμο-
νίαν*. Unde apparet *κακοδαμο-*

ΠΕΝΙΑ.

ἀλλ' ὡ πάντων ῥᾶστ' ἀνθρώπων ἀναπειθεύτ' οὐχ ὑγαί-

ΥΕΙΥ

508. ῥᾶστ' sine iota subscr. Iunt. 1. 2. 3. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Rusp.

νίαν plus indicare quam μανίαν. Pariter per gradationem cumulantur verba οὐχ ὑγαίνας 360. μολαγγολᾶν 362. et μολαγγολᾶν 369. — πολλοὶ πλουτοῦσι κρηνοί. ut supra 30. ἔραρος δ' ἐκλούτων, ἱερῶνιοι, καὶ σποφάνται, καὶ κρηνοί. Lucian. Tim. πολλοὶ παρὰ τὴν ἀλίαν εὐκράττουσιν. — ἀδίκως αὐτὰ ἐβλίεξάμενοι. Pronomine αὐτὸ et αὐτὰ licentius Attici utuntur, ita ut αὐτὸ ad plura, αὐτὰ ad unum verbum aut notionem respicientes adhibeant, ut bene animadvertit Heind. ad Plat. Sophist. p. 315. 403. ad Protag. 534. ad Phaedon. p. 67. Quare Hemsterhuuii coniectura αὐτόν, ad Plutum quae respicit, non opus est. — ἐβλίεξάμενοι: si quid video, corruptum est. Verbum hoc iam per se xi tenui praeditum rarius occurrit; quare hic ἐβλησάμενοι fuisse puto, quippe quod dramatici poetae saepe adhibeant significatione furtim aut iniuste alicui aliquid eripiendi. Mutatio literae β in Σ fere nulla est. Aeschyl. Prometh. 82. ἐνταῦθα πῶν ὄβριζε, καὶ θιᾶν γίγα σιλῶν ἐρημίμοισι προσίθει. ibid. 762. πρὸς τοῦ τυράννα σὺπτερα σιληθῆσαι. Sophocl. Philoct. 1368. οἱ γὰρ σὺν καθύβρισιν, παρὸς γίγας σιλῶντες. ibid. 415. οὐ γὰρ εἴν ποτε ζῶντός γ' ἐκείνου ταῦτ' ἐσλήθην ἐγώ. et Oed. Col. 922. — μετὰ σοῦ σύεσις, pro σοὶ σύεσις abundantia praepositio, de qua Forson monet ad h. l. Plat. De Legg. I. p. 639. C. μετὰ κακῶν ἀρχόντων ἐνοουσαν. Eurip. Electr. 943. μετὰ σκαιῶν ἐνοῶν. Kubul. Athen. VIII. p. 340. D. μετὰ Καράβου εὐνοῶν.

501. Versus desperati, qui iam scholiastae aetate in libb. corrupti legebantur; nam adiiicit: κακόμα-

τρος δὲ οὗτος· ἐν ἐνίοις δὲ καὶ αὐτρός. ὁ δὲ σοφὸς δῆλος· οὐκοῦν εἶναι φημι ὀδόν ἐτίχαν, ἢν βελίος τις ἀγαθόν τι τοῖς ἀνθρώποις ἐγάσσει. λέγει δὲ, ὅτι δὴ τῶν Πλοῦτον ἀραβλέφαι ποιήσω. εἰν δὲ προσθεῖη τις τὸ καί, ἴσεται ἢ φοβίσις· οὐκοῦν ἢν βλίεψ καὶ ὁ Πλοῦτος, φημι εἶναι ὀδόν, ἢτινα εἰν παύσει ταῦτα καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθὰ μάλισα ποιήσω. Ἄλλως. τὸ οὐκοῦν ἀποφατικόν ἐστιν, εἰν βλίεψ ὁ Πλοῦτος, καὶ παύση τὴν Πενίαν, οὐκίτι παύσασαιμονία εἴη. τὸ δὲ ἐξίς, οὐκίτι εἶναι φημι ὀδόν, ἢτινα εἰν ὁ Πλοῦτος βλίεψ ταύτην, καὶ τὰ ἀγαθὰ μάλισα ποιήσει τοῖς ἀνθρώποις. Ἄλλως. οἱ γράφοντες φημί διχα τοῦ ἀρθρον τοῦ ἢ στερῆσθαι τῶν μέτρων δευτέραν ἐν μάλα ἀκριβῶς· τὸ γὰρ ἐξίς οὐτως ἐχει, οὐκοῦν εἶναι φημι ὀδόν, ἢτις παύσει ταῦτα. ἢν βελίος τις ἀγαθόν τοῖς ἀνθρώποις ποιήσω. ἢ δὲ ἴσται, ἢν βλίεψ καὶ ὁ Πλοῦτος. οἱ πολλοὶ δὲ λαβάνουσιν ἐξωθεν γὰρ, πρὸς τὸ φημί· οὐκοῦν παύσει ταῦτα ποτε ὁ Πλοῦτος, ἢν βλίεψ· φημι γὰρ εἶναι ὀδόν, ἢτινα εἰν παύσει τοῖς ἀνθρώποις μάλισα ἀγαθὰ. Integra scholia adposui, ut perspicuum esset, iam diu aliquam partem huius versus corruptam fuisse, in qua nanda frustra sudarunt. Hodie usque versus aegrotat, quamvis curam virorum doctissimorum expertus sit; nam quod ex cod. Rav. parva mutatione verborum tant', ἢν ia ταύτην, et βλίεψ prodit, et a nostratibus receptum est, id mihi multo minus placet, quam lectiones antiquae. In his verbis non fuit, quod offendere posset: non enim τὸ Πενίαν παύσει, sed totam illud, quod 498—500. questus est Chremylus, nimirum ne improbi di-

δύο πρεσβύτα, ξυνηθισώτα τοῦ ληρεῖν καὶ παραπαλεῖν,
505 εἰ τοῦτο γένοιθ' ὁ ποθαῖθ' ὑμεῖς, οὐ φημ' ἂν λυσιτελεῖν
σφῶν.

504. δῶν Bar. 2. Mead. — ξυνηθισώτα Mead. — 505. Dorv. γε
ante ἰσοιτελεῖν. — Invern. et Brunck. σφῶν sine accentu.

ites et felices porro sint, neve
probi pauperes et miseri, hoc fuit
Pluto curandum. Quare ταῦτα nullo
modo debet mutari. Quo diutius
tunc locum et opinioniones aliorum
contemplatus sum, eo mihi ille vi-
rus est obscurior. Medelae in prom-
tu sunt variae. Menda haud du-
bie in initio versus latent, nam con-
structio οὐκ οὖν εἶναι φημι nec con-
iunctione ἦν, nec pronomine ἡ
commode potuit interrumpi, quia
sondam adest, quo mens audientis
nitatur. Idcirco, ne una quidem li-
era mutata, scriptum fuisse puto:
οὐκ οὖν εἰ; καὶ φημ', ἡ παύσαι
tc. Haec enim Blepsidemus Pe-
tiae dicit, Chremyll sermonem in-
errumpens, hoc sensu: *Notas cum
plimō quoque versaris?* (Nam nunc
ubicum es, qui sumus homines
ταῦν χρηστοί.) *At profecto viam
me dico, quae, si Plutus oculorum
sciam receperit, haec mala finiat,
namque iuturus hominibus summa
ona allaturus sit.* In his nihil de-
sideratur, nisi copula καὶ, eamque
am scholiasta primo loco laudatus
sideravit. Ism quum in similibus
ententiis καὶ nunquam negligatur,
erte aliunde petenda fuit medela,
namque, ἦ in ἡ mutato, invenisse
mihi videor: οὐκ οὖν εἶναι φημ'.
καύσαι ταῦτ', ἦν βλάβη ποθ' ὁ
Πλούτος· ὁδὸν ἦν τις ἴων κ. τ. λ.
bi καὶ non desideratur; nam lo-
utio ἦν τις ἴων „quam si quis ini-
erit“ enuntiationi antecedenti se-
ene accommodat. Constructio et
atio loquendi valde vulgaris est:
lenoph. Memor. I. 1. 15. ἀνεῖ ἀ-
οῖς γῶνται μόνον, ἡ τῶν τοιού-
ων ἕκαστα γίνονται. Eurip. Hecub.
47. ἴσων γὰρ ἡ κ. τ. λ. Sensus
nostri loci hic: „Esse puto ratio-
nem, qua his incommodis finem im-
ponat Plutus, si sciam oculorum re-

ceperit; quam si quis iniverit, sum-
ma bona hominibus parabit.“ Immo
ὁδὸς per se capi potest, nullo res-
pectu ad ἡ habito; ita ut sub voce
ὁδὸς remedium Pluti sanandi intel-
ligatur: *Si quis hanc viam (ἡ βλάβη
κείν κοιήσαι τὸν Πλούτον) iniverit,
is homines summo beneficio afficiet.*
Ut enim apud Romanos via inter-
dum ponitur pro modo et ratione,
qua quid est; ita Graecis ὁδὸς
haud raro accipitur: Noster Equit.
1024. (Inv.) 1012. (Kust.) Equit.
734. (732.) Xenoph. Membrab. II.
1. 23. ἴδων οὖν ἐμὲ φιλῆν κοιησά-
μενος, ἐπὶ τὴν ἠδίστην τε καὶ ἄ-
στην ὁδὸν ἔξω σε. ibid. ποίαν
ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τραπή. Eurip.
Hecub. 734. (Br.) 725. (Lang.)
Phoen. 914. Quia vero omnes libri
consentiunt in ἦντις, et hoc reti-
nendum esse putabam; nam, si ad
Plutum haec refers, bene sic stare
possunt: *quoquo modo venerit (visu
restituto), homines beabit.* Textus
nostri, qui, excepta mutatione pro-
nominis ἡ in ἦ, totus in libris ma-
nititur, sensus simplex: *Puto fieri
posse, ut aliqua ratione Plutus, si
quidem visum receperit, haec mala
finiat; quacunq; ratione inceserit
(visu recuperato) hominibus benefa-
ciet.*

503. ἀλλ' ὃ πρεσβύτα,
ἄστ' ἀνθρώποιον ἀναπει-
σθίντεσ οὐχ ὄγχαλπειν. ἀνα-
πεισθῆναι aliquo persuadente ad
aliquid perducī, et notione persua-
dendi amissa universim ad aliquid
perducī, aliquo pervenire; ἀναπει-
σθίς παραφορσέν in qui in de-
mentiam incidit, quod adverbio com-
parato gradus comparationis pati-
tur. Quare hic sensus: *o vos, qui
facillime omnium mente capti estis.*
Schol. εὐχεσθῆς κατακλιθεῖντας τὰς
φρένας. — ξυνηθισώτα, schol.

(510) εἰ γὰρ ὁ Πλούτος βλάβεις πάλιν διανεμίειν τ' ἴσον αὐτόν,

οὔτε τέχνην ἂν τῶν ἀνθρώπων οὔτ' ἂν σοφίαν μελετήη
οὐδέ τις ἀμφοῖν δ' ὑμῖν τούτοις ἀφανισθέντων ἐθέλησει
τίς χαλκεύειν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ βράπτειν, ἢ τροχόποιεῖν

510 ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ πλινθουργεῖν, ἢ πλύνειν, ἢ σκυτοδεψεῖν,

506. *διανεμίει* Harl. Bar. 2. (?) Cant. 1. 2. Inat. 2. 3. Port. et Invern. n° parag. add. Por. et Dind. *διανεμίει* Monac. Cant. 3. 4. Ald. Inat. 1. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. — *ἴσον ἑαυτὸν* Harl. Bar. 2. 3. (?) Rav. et cum edd. vett. Brunck. et Invern. *ἴσον* Kusterus primus, post eum Atticis vindicavit Porson praef. ad Eurip. Hecub. p. LVI. (ed. Lips. p. LIX.) Exstat *ἴσον* in Monac. Cant. 3. 4. Dorv. (?) *ἑαυτὸν* in libb. edd. et msc. omnibus. — 507. *οὔτε σοφίαν* Mead. A. B. C. D. E. Borg. Monac. Cant. 1. 2. 3. 4. et edd. vett. omni. Invern. aetam Por. et Dind. e Raven. οὔτ' ἂν receperunt. — 509. *ζυγοποιεῖν* Pollux VII. 115., quod Brunck. priori Plato tribuit. — 510. *πλωτομεγεῖν* Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. — *σκυτοδεψεῖν* Rav. Borg. A. B. Arund. Mead. Ask. Dorv. (?) Cant. 1. 2. 3. et edd. vett. *συροδεψεῖν* Monac. C. D. E. F. Cant. 4. *σκυλοδεψεῖν* conl. Bentlei. recep. Kust. Invern. Por. Dind. Bo.

συγοποιεῖται καὶ κοινῶσι. Est enim locutio metaphorica similis originis et naturae, atque ὁμοιοτιξ, ὁμόκακτος, ὁμοσῆκτοι etc. θίασος vero chorus est ad Dei alicuius cultum comparatus, unde ξυθιασώτης, qui talis chori partes agit, et metaphorice socius κοινῶσι. Quasi chorum insaniae sacrificaturum Chremylum et Blespidemum Penia increpat. Noster Vesp. 748. (Inv.) 728. (Kust.): ἀλλ' ὡ τῆς ἡλιείας ἡμῖν τῆς αὐτῆς συνθιασάτα. Ran. 328. ὡ Ἰαυγ, εἰδὲ τόνδ' ἀνά λιμῶνα χορεύσων ὀσίους ἐς θιασάτας. — *παρακαλεῖν*, παραφρονεῖν. Lucian. in Tim. ἐσθ' ὅπως ὁ τοιοῦτος οὐ παρακαλεῖν δέξεται ἄν. cf. supr. v. 2. Nam cum Pluto domum intrant ὁ τύφος καὶ ἡ ἀνοικία καὶ ἀπάτη κ. λ. Lucian. ibid. Ita Arist. Pac. 90. ὡ δέσποτ' ἀναξ, ὡς παρακαλεῖς! — *εἰ τοῦτο γένοιτο*, εἰ γὰρ ὁ Πλούτος βλάβεις πάλιν, οὐδαμῶς λίγω χρησιμεύειν καὶ ὀφελίσι ὑμῖν. ex schol. Nam,

ut Lucian. in Tim. dicit, Πλούτος μολῶν κακῶν αἰτίας.

506. *εἰ γὰρ ὁ Πλούτος διανεμίειν τ' ἴσον αὐτόν.* Locutio in Homericis formula nititur, οἱ δ' ἤδη μίρας τ' ἴσημον. Sensum pete o v. 226. τὸς ξυγεώργους κάλισσον, ὅπως ἂν ἴσον ἑκάστος ἡμῖν μετὰ τὸ τοῦτο Πλούτον μίρος. Quapropter recte schol. *διαμερίσει* πᾶσιν ἐπίσης. — οὔτε τέχνην ἂν κ. λ. cf. Ecclesiast. 632 sq. (Dind.) Pariter Lucian. in Timon. Mercuriam, quam Timonem paupertate pressum conspexisset, ad Plutum facit loquentem: *κακαί, καὶ ἡ πενία πάρεστι, καὶ ὁ πόνος ἐπιπέτος, ἢ κατρίαι δὲ καὶ ἡ σοφία καὶ ὁ τοσοῦτος ὄλιος τῶν ὑπὸ τῷ λιμῷ ταπεινῶν ἀπάντων, πολλὸ ἀμείνων τῶν εὐν δορυφόρων.* et Paupertas ibidem, quam Plutus. advenisset, abiura: *ἀπέρχομαι, καὶ ὑμεῖς, ὦ Πόνε καὶ Σοφία καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ ἀπολοῦστέ μοι.* οὔτος δὲ τάχα ἐλάττει, ὡς πε

(515) ἡ γῆς ἀρότροις ῥήξας δάπεδον καρπὸν Διουῦ θερίσασθαι,
 ἣν ἔστῃ ζῆν ἀργοῖς ὑμῖν τούτων πάντων ἀμελέουσιν;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

λῆρον ληρεῖς. ταῦτα γὰρ ἡμῖν πᾶνθ', ὅσα νυκτὶ κατέ-
 λεξας,

οἱ θεράποντες μοχθήσουσιν.

512. ἀπάντων Bar. 2. — Pro ἦν Dorv. Frischl. et Port. ἦ. — ἀμε-
 λούουσιν edd. vett. excepta Canin. — 513. ἦμιν Ald. Crat. Ven. 1. 2.
 Wech. Brub. Raph. — ὅσ' ἡμῖν νυκτὶ Cant. 4. — Reisiqil coniectura
 (Coniect. p. 109.) ὅσα νῦν καὶ κατέλεξες languet. — 514. μοχθήσουσιν
 Monac. et edd. vett.

οὐσαν ἀπολείπει ἀγαθὴν συνεργὸν
 καὶ διδάσκαλον τῶν ἀρίστων. ἢ
 συνῶν ὕγιενός μιν τὸ σῶμα, ἐβρω-
 μένος δὲ τὴν ψυχὴν διετέλεσεν. Ku-
 rir. in fragm. πενία δὲ σοφίαν ἔλαξε
 διὰ τὸ δυστυχίης. — σοφίαν,
 ἐνταῦθα καλεῖ τὴν περὶ τὰς τέχνας
 πανουργίαν καὶ μηχανήν. Schol.
 nam in efficacitate utili ponit σοφίαν
 Socrates Xenoph. Memorab. III. 9.
 4. et I. 1. 16. — ἀμφοῖν δ'
 ὑμῖν τούτοις ἀφανισθῆν-
 τῶν, quando haec per eos terra
 eripulae sunt. cf. 490. et 741., aut
 a vobis quasi sepultae, ut Sophocl.
 Antig. 255. Xenoph. Memor. I. 2.
 53. cf. Toup. ad Suid. Vol. I. p. 92.
 Nam utraque significatio verbo huic
 subest.

509. τίς χαλεπέειν, ἢ ναυ-
 πηγείν κ. λ. Quae maximam par-
 tem Plato auctore fieri dicebantur,
 non Penia supr. 160 sq. — τρο-
 χοποιεῖν, pro quo Pollux VII.
 115. in priore Pluto τροχοποιεῖν leg-
 git. cf. Introduct. c. II. — σκυ-
 τοδεφεῖν. Vereor ne nimiae reli-
 gionis accuser, quod Bentleii con-
 iecturam idoneam, ab editoribus re-
 centioribus omnibus cum plausu re-
 ceptam, auctoritati omnium libro-
 rum mss. posthabui. Offendebat
 Bentleii et Kusteri aures correptio
 primae syllabae verbi σκυτοδεφεῖν.
 At quantitas verbi σκυτοδεφεῖν, quod
 ex coniectura profectum est, non est
 constantior. Certe σκυτοδεφεῖν apud
 ipsam Aristophanem prima correpta

occurrit saepius: ut Av. 490. ubi
 in eodem versuum genere eandem
 sedem tenet, qua hic positum est,
 κερμηῆς, σκυτοδέφαι. Pac. 1222.
 versus iambici exitus. Θάρακος σκυ-
 ται. Vesp. 663. (Inv.) 648. (Br.) in
 sexto tetrametri iambici pede σκῦτη
 occurrit. Nunc quidem in plurimis
 editionibus aut verborum transposi-
 tione aut correctione haec vitia, si
 quidem erant, Bentleio monente et
 praecunte sublata sunt; at enim hoc
 est, quod imitari nolo; nimirum prae-
 cepta excogitata in poetae fabulas
 inferre. Notum est illud Homeri,
 Ἄρες, Ἄρες, quod tamen recte hoc
 loco a se deprecatur Hemsterhusius.
 Ceterum significatione σκυτοδεφεῖν
 a σκυτοδεφεῖν non differt; nam
 σκύλον ab Eustath. ad II. p. 952,
 5. ed. Rom. per δίεμα explicatur
 et ad Od. p. 1710. (ed. Lips. p.
 5. l. 15.) σκυλόδεφος, ὃ δίεμακα
 δίεφον. Pariter Apollon. Soph. p.
 605. σκῦτος, πᾶν δίεμα. ὅθιν καὶ
 σκῦτῶς.

511. ἀρότροις ῥήξας, δι'
 ἀρότρον σχίσας, τριῶν τῶν ἐπιφά-
 νειαν τῆς γῆς. Schol. — Διοῦς
 καρπὸν θερίσασθαι. Denomi-
 natio et Romanis usitata, ἀπὸ τοῦ
 γεωργίας ἐπιμελειῶσαι. Schol. Quod
 in eodem scholio additur: ἦδη τὸ
 ἔπος τοῦτο τῆς μίσης κερμηδίας
 ἔξει, id significat, hunc versum al-
 terius Pluti esse. cf. Praefat. c. II.
 Potuit vero eodem iure dici τοῦτο
 τὸ ἔπος τῆς τραγηδίας ἔξει, vide-

ΠΕΝΙΑ.

πόθεν οὖν ἔξεις θεράποντας;

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

515 ὠνησόμεθ' ἀργυρίου δήπου.

ΠΕΝΙΑ.

τίς δ' ἔσται πρῶτον ὁ πωλῶν,

(520) ὅταν ἀργύριον κάκεινος ἔχη;

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

καρδαίνειν βουλόμενός τις

ἔμπορος ἦκων ἐκ Θετταλίας παρὰ πλείστων ἀνδραπέδων.

515. πρώτος Cant. 3. — πωλῶν Bar. 2. — 516. Exe. Donn. — 517. Hemsterh. conl. παρ' ἀπλήστων, aut παρ' ἀπίστων, quod Porson recepit.

tur enim ultra soccum comicum. Ceterum hoc Cereris nomen, quod Homero ignotum Hermannus et hymnis exclusum voluit (cf. eius praef. ad Hymn.), scholiasta ad Homer. Illad. IX. 685. sic derivat: *δήετε, εὐχόμεθα παρὸ καὶ τινες τὴν Δημήτραν λέγουσι, δια τὸ τοῦ ἐντυγγάνουτος αὐτῆ ζητούση τὴν θυγατέρα λέγειν δήεις, ὃ ἔστιν εὐχόμεθα.* Huic interpreti Hymnus in Cerer. 47 sq. obversabatur animo: *ἐννήμαρ μὲν ἔπειτα κατὰ χθόνα πότνια Δηὸ στροφᾶτ', αἰθουμένης δαΐδας μετὰ χειρὶν ἔχουσα. — ἀργοῖς ὄμιον.* Theocr. Adoniax. 26. *ἀργοῖς αἴεν δορεά.* Eurip. Iphig. Aut. 1000. *στρατὸς γὰρ ἀργός ὢν τῶν οἰκοθέν, λέγεται πονηρός καὶ κακοσόμενος φιλεῖ.* Notionem vocis ἀργός (ἀεργός) illustrat Xenoph. Memor. I. 2. 57. *Σαυράτης δ' ἐπειδὴ ἀπολογήσατο τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι ἀφίλιμον τῶ ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθόν εἶναι, τὸ δὲ ἀργόν βλαβερὸν τῶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀργεῖν κακόν, τοῦς δὲ ἀγαθόν τι κοιούνας ἐργάζεσθαι τῶ ἐργ καὶ ἐργάτας εἶναι, τοῦς δὲ κερύοντας ἢ τι ἄλλο πονηρόν καὶ ἐπιζημιον ποιούνας ἀργούς ἀπειλεῖ.* cf. ibid. II. 7. 7. oppo. ἐνεργοί ibid. II. 7.

9. ut Sophocl. Phil. 97. — τῶν πάντων ἀμελεῖσι. Continent eperexegisiam antecedentiam, poetae cuius propriam.

513. *λήρον ληροῖς, φιλανθρῶς, Ἀστική παρήχησις, καὶ τὸ σῆμα, οἷς τὸ μανίαν μαινή, ἔβρον ὑφείδεις, καὶ φυγὴν φεύγει.* cf. schol. Similis parechasis supra v. 10. ampliores Sophocl. Aiac. 865. *πόρος πόρον πόρον φέρε.* Aeschyl. Pers. 1035. *δόσειν κακῶν κακῶν κακῶς. — κατέλεξας, ἀπερίφρατος.* Schol. — *ἔξεις, κτήσι δεύον.* Sch. — *ὠνησόμεθ' ἀργυρίου,* de servorum emptione et venditione cf. Pfeiffer. Antiqu. Gr. II. 17. et supra not. ad v. 4. — *τίς δ' ἔσται ὁ πωλῶν,* pro τίς πωλήσει, ut supra 132. *τίς πωλήτων ἔστι τοῦτο;* et infra 867. *ὃ δὲ ἐπίσης ἔστιν ἐξολοκλιπός.*

517. *ἐκ Θετταλίας παρὰ πλείστων ἀνδραπέδων.* ἀνδροδικῆς οὐ μόνον τοῦς ἐλευθέρους δι' ἀκατῆς ἀπάγων εἰς δουλίαν, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦς δούλους ἀπὸ τῶν δεσποτῶν ἀποσπῶν εἰς ἑαυτὸν ἐπὶ τῶ ἀπαγωγῆν ἀλλοτῶ καὶ δουλείῃσι. Schol. De significatione, qua indicantur plagiarum, nulla quidem dubitatio. Aliter se res habet cum etymologia vocis, in qua nisi Euse-

ΠΕΝΙΑ.

ἀλλ' οὐδ' ἔσται πρῶτον ἀπάντων οὐδεις οὐδ' ἀνδρα-
ποδιστῆς
κατὰ τὸν λόγον ὃν σὺ λέγεις δῆπου. τίς γὰρ πλουτῶν
ἔβελήσει

520 κινδυνεύων περὶ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτοῦ τούτο ποιῆσαι;
(525) ὥστ' αὐτὸς ἀροῦν ἐπαναγκασθεὶς καὶ σκάπτειν τὰλλὰ
τε μοχθεῖν

ὀδυνηρότερον τρίψεις βίωτον πολὺ τοῦ νῦν.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

ἐς κεφαλὴν σοί.

518. οὐδ' ante ἀνδρακ. om. Monac. Bar. 2. 3. Ask. Cant. 4. 2. (?) —
520. In Rav. Harl. Bar. 2. 3. Mead. (pr. m.) κινδυνεύειν. — τῆς al-
terum om. Bar. 2. Iunt. 3. — αὐτοῦ edd. vett. except. Canin. —
ποιῆσαι Pora. — 521. σκάπτειν Elb. — τὰ τε ἄλλα Bar. 2. τ' ἄλλα
Monac. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. τὰλλὰ τε Canin. τὰλλὰ τε
Frischl. ex Herodian. praec. recte. — 522. ὀδυνηρότερον Bar. 2. 3. —
διατρίψεις Harl. — ἐς κεφαλὴν σου Mead. F. Elb. ἐς κεφαλὴν σοί
Monac.

thius, Suidas h. v. certe errat, ut
iam notavit H. Steph. Thes. I. 412.
Kustath. ad Hom. Il. η. p. 180. ed.
Lips. 692. l. 24. ed. Rom. οὐ γὰρ
ἔστιν εἰπεῖν, ὡς εὐθεία ἔστιν αὐ-
τοῦ (scil. vocabuli ἀνδραπόδισαι)
ὁ ἀνδράπους, ἵνα ἐξ αὐτοῦ γίνη-
ται τὸ ἀνδραπόδισαι. δηλοῖ δὲ ἡ
λέξις τοὺς δούλους, ὡς ἀνδρῶν
ὄντας πόδας, δηλονότι τῶν δισκο-
τῶν. ὅτι δὲ οἱ τῶν ἀνδραπόδων
πορισται τοῖς ἐμπόροις ἀνδραπο-
δισται λέγονται, οἷς ἡ Θεσσαλία
εὐθῆνη καλεῖται ποτὶ. Ineptius vero
Suidas derivat ἀνδραποδιστῆς παρὰ
τὸ τὰ ἀνδράποδα ἀποδίδεσθαι,
quasi hoc verbum in ἀνδρακ. late-
ret, quum tamen ab ἀνδράποδον
descenderet ἀνδραποδίζεσθαι et
inde ἀνδραποδιστῆς. Recte vero
scholiasta et Suidas notant hoc loco
διαβάλλεσθαι τοὺς Θεσσαλοὺς ὡς
ἀνδραποδιστὰς καὶ ἀπίστους. Haec
Suidas extrema vox Hemsterhusii
coniecturam effliccit male sonantem:
παρ' ἀπίστον ἀνδρακ. Vocaban-
tur hi servi apud Thesalios περιέσται,

de quibus breviter et bene docet
H. Steph. Thes. T. V. p. 1629.,
apud Athenienses vero ἀργυρώνητοι.
Eurip. Alcest. 675. (Matth. 691.)
ὁ καὶ, τίς ἀνχῆς, πότρα Ἀνδόν, ἡ
Φρύγα, κακοῖς ἑλάνειν ἀργυρώνη-
τον εἶδεν; οὐκ οἶσθα Θεσσαλὴν με
κατὰ Θεσσαλοῦ πατρὸς γηγῆτα, γνη-
σίως ἐλεύθερον; Citat verum no-
strum schol. Eurip. Phoenices. 1406.,
ubi cum alla Euripidis sententia
comparatur: „πολλοὶ γὰρ εἰσὶν,
ἀλλ' ἀπίστα Θεσσαλοῖς“ καὶ ὁ
Ῥήτωρ, (T. I. p. 15. Reisk.) „οἱ
τὰ τῶν Θεσσαλῶν ἀπίστα δῆπου
φύσει ταῦτα, καὶ αἰεὶ πάντες ἀ-
θρακοῖς. Quamvis vero et hic bis
legatur ἀπίστος de Thessalia, nostro
tamen in versa haec notio languet,
quia non perfidiam sed multitudinem
plagiariorum significare voluit poe-
ta. Nam plagiarii erant et Carae
et Phryges et alii, at Thessalia ec-
rum quasi patria. — ἔμφορος,
recte scholiasta: ὁ κατὰ θάλατταν
πραγματευόμενος. Homeri alio-
rumque varium huius vocis usum

ΠΕΝΙΑ.

ἔτι δ' οὐχ ἔξεις οὐτ' ἐν κλήνῃ καταδαρθεῖν· οὐ γὰρ
ἔσονται·

οὐτ' ἐν δάπσιον· τίς γὰρ ὑφαίνειν ἐβλήσει χρυσίου
ὄντος;

525 οὐτε μύροισιν μύρσαι σταχτοῖς, ὅποταν νύμφῃν ἀγά-
γησθον·

(530) οὐθ' ἱματίων βαπτῶν δαπάναις κοσμηῆσαι ποικιλοχρό-
μων.

523. Pro οὐτ' Cant. 4. Fr'. — 524. οὐτ' ἐν τάπησιν A. B. C. D. E. Cant. 4. Monac. Elb. Ask. Iunt. 2. 3. Port. τάπησι Mead. οὐτε τάπησιν Arund. Dorv. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. Bergl. Hemsterh. schol. οὐδ' ἐν δάπσιον Suida auctore Bentlei. Kuster. Brunck. Pors. Invern. Dind. — χρυσίου γ' ὄντος Iunt. 2. 3. Port. — 525. οὐτ' ἐν μύρσαι Harl. Elb. Mead. οὐτε μύρσαι sine γ. Monac. Iunt. 2. 3. Ald. etc. except. Canin. Caninius vero ante Kuster. γ. adiecit. — Vitium Iunt. 1. νύμφῃν repetit Frischl. — δταν Cant. 2. ἀγάγησθον Mead. ἀγάγηθε Cant. 3.

scholia minora Ambros. et Eustath. ad Odys. β. 319. notant : ἔμπορον ὁ ποιητὴς τὸν ἀλλοτριᾶς πηδὸς ἐπιβαίνοντα λέγει ὡς αὐτὸς ἐρμηνεύει, εἰπὼν· „εἰμι ἔμπορος, οὐ γὰρ πηδὸς ἐπιβόλος οὐδ' ἰστέων γίνομαι.“ τοῦτον δὲ οἱ μὲθ' Ὀμηρον ἐπιβάτην φασίν. ὡς ἔμπορον κατ' ἀντοῖς λεγόμενον τοῦ μεταβολῆς καὶ ὡς εἰπὼν πραγματοῦ, καὶ μάλιστα τοῦ δια θαλάσσης πηδόντος, κατὰ τὸν πόρον. Ad hos accedit Apoll. Soph. p. 261. ἔμπορος ὁ μὴ ἰδίᾳς πηδὸς πλῆν, ἀλλὰ μισθοῦ. quem ad verbum fere iterat Hesych. ἔμπορος, πραγματοῦτης. καὶ ὁ ἐπ' ἀλλοτριᾶς πηδὸς πλῆν μισθοῦ, ὁ ἐπιβάτης. Homero igitur ubique est ἔμπορος, qui aliena navi pro mercede vehitur, nos Passagier; poethomericae vero mercator, qui negotiandi causa maria perlustrat. cf. Eustath. copiose pariter docentem p. 1447, 40. et p. 1961, 51.

520. κινδυνεύων περὶ τῆς ψυχῆς, obversabantur poetae animo Homericæ locutiones: εἰα λησθήσῃς, τοῖς' ἀλώσονται ψυχὰς παρθέμοι κακὸν ἀλλοδακοῖς φέρον-

τας Hom. Od. γ. 73. ι. 254. et πάνας δὲ δόλους ὑφαίνον ἄντι περὶ ψυχῆς. Od. ι. 422. σπᾶς παρθέμοι κεφαλὰς κατίδουσι βιαίως ὀκνον Ὀδυσσεῖος. Od. β. 237. — ἀρσὺν atticum pro ἀρσῶν recentiore, de cuius usu vid. Lobeck. ad Phryn. p. 254. infra. — τάλια τε μορθῆσαντες cf. 232. et 513. Eurip. Hecub. 795. τί δήνα θνητοὶ τάλια μὲν μῆθηματα μορθούμεν ὡς χεῖρ κόνεα καὶ μαστράμεν. Sic et alias Eurip. μορθῶν πόνον. Sophocl. Trachin. 1048. (Elmal.) — τρέψιν βίονον, ut in Pac. 589. ὀκόσι γεμῶν βίον τρέβονον. Sophocl. Electr. 602. τλήμων Ὀρφέτης θουρῆχῃ τρέψιν βίον. Quas ex H. Steph. Thea. notavit Bergl. — ἐς κεφαλήν σοί. saepe ab imprecantibus dicitur. Acharn. 833. ἐς τὴν κεφαλήν τρέψαι' ἐμοί. Nob. 40. ἐς τὴν κεφαλήν ἄπαντα τὴν σὴν τρέψαι unde colligi potest nostro loco subaudiendum esse τρέποιτο aut εἶδοι. Sed imprecantes verbum omitunt, ut Pac. 1064. Romani hanc formam imitati sunt: Tibull. l. 2. 12.

καίτοι τί πλέον πλουτεῖν ἔστιν πάντων τούτων ἀποροῦν-

τας;

παρ' ἐμοῦ δ' ἔστιν ταῦτ' εὖπορα πάνθ' ὑμῖν, ὧν δεῖσθον.

ἐγὼ γάρ

τὸν χειροτέχνην ὡσπερ δέσποιν' ἐπαναγκάζουσα κάθημαι

530 διὰ τὴν χρεῖαν καὶ τὴν πενίαν ζητεῖν, ὁπόθεν βίον ἔξει.

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

(535) σὺ γάρ ἂν πορίσαι τί δύναι' ἀγαθόν, πλὴν φάιδων ἐκ βαλανείου,

527. τοῦ πλουτεῖν Monac. Elb. Bar. 2. 3. Ask. Cant. 1. 2. — ἐστὶ edd. vet. (exc. Ald. et Iunt. 3.) cum cod. Monac. — ἀποροῦντά A. Arund. Person. ἀποροῦσι B. Mead. et conl. Valcken. Diatrib. p. 150. — ἀπάντων ἀποροῦντων Cant. 4. — 528. δ' ἔστι Menac. — ἔμπορα Elb. εὖπορα ταῦτ' ἔστιν Cant. 3. — δεῖσθαι Bar. 2. — 529 — 530. καθ-ἡθεῖαι et ζητεῖν θ' conl. Valcken. ad Herod. II. 86. — 531. ἂν om. Bar. 2. 3. — φάιδων sine ἰ subscr. Dorv. Monac. Br. Invern.

Et mala si qua tibi dixit dementia nostra ignoscas; capiti vint precor illa meo. Virg. Aen. VIII. 483. *dii capiti ipsius generique reservent.* Ovid. Poena reversa est in caput ista tuam.

524. οὗτ' ἐν δάκρυσι. Ita Suida (v. δάκρυς) auctore in librorum discrepantia merito reddendum esse viderunt Bentl. et Kust. Accedit ad Suidam Hesych. v. δάκρυδες. ποικίλα θράσματα. τάπητες. Utramque formam agnoscit Eustath. p. 1645, 24., qui copiose etymologiam et significationem disponit p. 1369, 44. Irritavit me primum scholiasta, qui monet: εὐρηται δὲ καὶ τάπης (δάκρυς), τάπηδος· καὶ δάκρυς, δάκρυτος· ἀλλ' οἱ Ἀπτεῖκοι τάπητες γράφουσιν. At huic praeccepto Aristophanes et alias adversatur; Ecclesiaz. 835. (868. Dind.) κλίναί τε εἰσρηῶν καὶ δακρύων γενναμέναι. Nostro loco H. Steph. Th. III. 1244. ἐν δάκρυσι iam legit. Scholiasta praeterea cum Eustath. l. I. monet: εἰσὶ δὲ τάπητες οἱ μὲν ἐξ ἐνός μέρους μάλλιν ἔχοντες, ἀμφιτάπητες δὲ οἱ ἐξ ἀμφότερων. Cogitavit Homeri φήγαι aut κῆσαι ut II. ε. 660. στόρσαι.

λέχος, κῆσά τε, φήγός τε, λίνοιο τε λεπτόν αἶον.

525. οὗτε μύροιςιν μύροισι στακτοῖς, ut Eccles. 1152. ἦτις μεμύρωμαι τὴν κεφαλὴν μυρώμασι ἀγαθοῖσιν ἢ Ζεῦ. In epitheto στακτοῖς nihil moror, nam μύρα στακτά et ψακαστά pronuntiantur τοῖς παλαιοῖς μύροις Ath. XII. et XV. p. 691. Viguit vero apud veteres mos diebus festis et in nuptiis oleo odoro et succis floreis unguendi. v. Poll. in μυραλοισίῃν. Suid. v. βακτά. De unguentis Plin. H. N. XIII. 1. — νόμφη ἄγαγῆσθον. ἀγασθαι de sponse, qui sponsam ducit uxorem, ut Eurip. Iphig. Aul. 435. εἰς νιν ἄσταί ποτε; bios Homericus plenus II. κ. 189. τὴν μὲν Ἐχελῆος κρατερὸν μῆνος Ἀκτορίδαο ἠγάγετο πρὸς δώματα. Ap. Hom. Od. δ. 10. de patre quoque filio suo uxorem stipulantes νείει δὲ Σπάρτηθεν Ἀλέκτορος ἠγετο κόρυνη.

526. De variis vestium muliebriam generibus cf. Pollac. l. VII. c. 13. 14. l. V. c. 16. et Alexand. ab Alex. l. 5. Genial. diar. c. 16. De meretricum vero vestimentis cf. Suid. v. ἐταιρῶν. Tradit enim legem fuisse Athenis, ut meretrices sarent ἀνθινὰ ἱμάτια, vestes floridae. Ab

καὶ παιδαρίων ὑποπεινόντων, καὶ γραιδίαν κολοσυρτί;
φθειρῶν τ' ἀριθμὸν καὶ κωνόπων καὶ ψυλλῶν οὐδέ λέγα
σοι

532. κολοσυρτῶν Elb. κολοσυρτοῦ Benth. Kust. — ἑκοπιεύοντων Benth. 2. 3. Cant. 2. 4. ἑκοπιεύοντων Cant. 1. — In fine versus non interpungunt Ald. Junt. 1. 2. 3. commā habent cett. edd. vet. — 533. φθειρῶν δ' Porson e Kust. emendat. — ψυλλῶν Elb.

his diversa fuisse βακρά et ποικίλα, quae ab honestioribus quoque gerantur diebus festis et in nuptiis, multi non perspexerunt, quamvis disci potuisset e Suid. v. βακρά et e schol. h. l., qui vestes tinctas et colore vario pictas sponais ornatam fuisse testantur. Mira certe lex fuisset, quae vestitum meretricum viris adeo et feminis nobilibus in diebus festis concessisset, ut serio tradunt nonnulli. Flores igitur picti meretricibus, ad intextae sive insutae acu variis coloribus aliarum rerum imagines feminis opulentis et sponais permittebantur. — καί τοι τί πλέον ἐστίν. Schol. τίς χρεια ἐστὶ τοῦ πλουτεῖν, ὅτι ἀποροῖται ὡν χρῆσται; Ergo: quid valent, quid prosunt divitiae? ut Eurip. Helen. 322. τί σοι πλέον λυπομένη γίνου' ἄν; cf. Xenoph. Cyrop. V. 5. 10 extr. Orta est formula haec interrogativa e recta πλέον τί μοι ἐστὶ πρὸς Plat. Alcib. I. c. 6. οὐδὲν μοι ἔσται πλέον πρὸς τὸ πειθεῖν σ. Ergo proficere aliquantum ad, Similiter Plat. Crit. in fine πλέον ποιεῖν. — ἀποροῦντας quod cum infinitivo cohaeret Graecae linguae peritum non offendet. Aliter res se haberet si dixisset τί ὑμῖν πλέον ἐστὶ πλουτεῖν; Tum ἀποροῦσθαι ponendum fuit. Nunc vero dicit τί πλέον ἐστὶ τὸ πλουτεῖν ὑμᾶς etc.

528. καὶ ἑμοῦ δ' ἔστιν ταυτ' εὐπορα κ. τ. λ. Huc respexisse videtur Lucian. Tim., ubi Timonem sic facit loquentem: ἡ βαλκιστὴ δὲ πένια κόποις με τοῖς ἀνδρακινάτοις καταγυμνάσασα τὰ ἀναγκαῖα κάμνοντι παρτίχα κ. λ. —

τὸν χειροτέχνην. Schol. τὸν διὰ τῶν χειρῶν ἐργαζόμενον, ἴδεν τῷ σώματι ἐργαζόμενον, ut Xenoph. Mem. II. 8. 2. Biset. schol. citat Theocrit. XXI. 1—5. qui locus bene ad hunc quadrat. Soph. Trach. 1018. χειροτέχνης ἰατρίας est opifex medicinae, quem nostrates dicunt χειρουργόν. Hinc χειροτέχνη opifices servi inter eas res numerantur, quae victum praebent, Xenoph. Memorab. III. 11. 4. ἀγροῖς, οἰκία προσόδους ἔχουσα, χειροτέχνηαι, nam servorum opificum multitudine Athenis fere omnes divitiae constabant. cf. Xen. Memor. II. 7.

531. φθίδων ἐκ βαλανεῖον, pauperes domi, si quidem domum habebant, camini igne carentes et male vestiti, cum frigus esset, balnea eorumque caminos, aut, ut Homero aevo caminum fabri ferrarii Hom. Od. σ. 328., petere solebant, ut se calefacerent. Si aene multo eodem consilio venerunt, aut tandem vigilas aut temere inbando per somnum effecerunt, ut partes corporis adustae turgescerent et pustulas (φθίδας, φλυκταίνες) agerent. Non opus est, ut cum aetholis subitam refrigerationem cogitas, quae in egenorum hominum corpora iudurata et aestus frigidioris patientia cadere vix solet. Scholium: οἱ γὰρ πένητες ἀποροῦντες ἰδυμάτων διὰ τὸ ψυχρὸς ἐν βαλανεῖοις ἐκείθεν, ἀναστρέφοντες δὲ ἐκ βαλανεῖοις οἰκადε, ἢ λουόμενοι (quod vix!), ἢ ἐν τῇ ἐκεῖ κρήνῃ διὰ τὸ ψυχρὸς θερόμενοι, ἀπὸ αὐτοῖς παροσχῆμα προσβαλόντες, φλυκταίνες ἀνθούσαι τῷ σώματι, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀρκούν ἐκεί-

ὑπὸ τοῦ πλήθους, αἱ βομβοῦσαι περὶ τὴν κεφαλὴν ἀνι-
ῶσιν,

535 ἐπεγεύρουσαι καὶ φράζουσαι, κενήσεις, ἀλλ' ἐπανίστω.

535. *ἐπεγεύρουσαι* τε καὶ *Harl.* — *κοιήσεις* *Dorr.* — Ante *ἀλλ'* *edd.* *vett.* *gravius* interpungunt. Tria extrema verba ap. *Pors.* leguntur literis *maiusculis* expressa.

ἄνμα. — *κολοσσητός*, *κρηώς* ὁ τῶν φρυγῶν ἦχος, ὃν ποιοῦσι *εὐρόμενα*. Sic interpretatur scholiasta cum *Hezych.* *Suid.* *Klym. M.*, qui volunt *κολοσσητός* esse strepitum ac pulverem, qui excitetur, quando virgulta per terram trahantur. Apud *Homerum* (*Il. v. 472.*) *κολοσσητός* est clamor et strepitus virorum irruentium: ἀλλ' ἔμεν', ὡς ὅτε τις σὺς σῦρεσιν ἀλλὶ πεποιδῶς, ὄσα μίνει *κολοσσητόν ἐπεσζόμενον* (malo *ἐπεσζομένων*) *πολὴν ἀνδρῶν.* cf. *ibid.* μ. 147. *Cogitavit* igitur *puerulorum* et *vetularum mendicantium turbam strepidam*. Quae a grammaticis de etymo vocis traduntur, parum proficiunt. Ceteris longe melius et nove schol. ad *Hom. Il. μ. 147. v. 472.* ap. *Bekker.* p. 342. 372. et *Kustath.* p. 896, 56. et p. 942, 41. ὁ μὲν κολῶσ ἐπισσητός, ἢ ὁ μέγας θόρυβος κολῶσ γὰρ το μίγα. Illud certe haud spernendum, cui non notus clangor et garrulitas *vetularum mendicantium?* Sic *Hom. (Il. β. 212.)* de *Thersite* cognatam huic vocem adhibet *μῦθος ἀμυροσπηγῆς ἐκολῶσα, κροίταβατ.* Ex hac etymologia poetae sensus hic fuit: *efficis*, ut *pueruli esurientes* et *vetulae cum garrula loquacitate irruant mendicantes*. Structuram vero verborum, in qua omnes fere haecitant, indicat interpunctio: *εἰ ἂν ὄνταιο ἀγαθὸν ποίσει κλὴν φῶδαν καὶ κλὴν κολοσσητόν παιδαρίων καὶ γεραδίων;* si primo loco, ut licitum fuit, dixisset *κλὴν φῶδαν* pro *φῶδαν*, nemo dubitasset nec aberrasset. Raptim loquentes et litigantes apud *Comicum* haud raro exceptam iam constructionis rationem relinquunt.

533. Interrogatione finita transit in orationem rectam *Chremylus*. Quae orationis mutatio ubivis obviam interpretes hic vexare non debebat. — αἱ βομβοῦσαι, veteres et recentiores interpretes et hic haerent in *αἱ*. *ἰδίως* τὰς ψῦλλας ἀφῶ-
νονος ὄσας βομβεῖν φησι *κωνσῶ-
πων γὰρ τοῦτο μᾶλλον ἰδίον.* Schol. *βομβεῖν* hic referendum est ad omnia, quae praecedunt; est enim *stridere*, *tinire*, quod, si ingens animalium parvorum multitudo, quae sibi adhaerent, reptat, hic loco suo positum est. Sic, quod *Sappho* ex antiqua illius lectione dicit: *βομβεῖσιν δ' ἀκοαί μοι*, (*Longin.* et *Herm. Metr.* p. 679.) *Catullus* reddit: *sonitus evopte tinunt aures*. Non opus est, ut ad *Polonos* refugias; fac sit *pediculorum culicum* et *pulicum* tanta multitudo, quanta *cimicum* occupavit *Strepsiadem* *Nub. 711 sq. (Inv.)*. Ut igitur *ἐπεγεύρουσαι* et *φράζουσαι* ad *φθείρας*, *κῶνωπας* et *ψύλλας* spectant, ita et hic *βομβοῦσαι*. Ceterum nihil vulgarius, quam *verborum sequentium* et *substantivorum plurium discrepantia*, quae hic, si hyperbolea, quam significavi, stateris, nulla est. Dici vix potest, quanta interpretum sit religio sita inutilis in rebus per se admodum tritis. Qui haerent in *βομβοῦσαι*, dicentes *τὰς ψῦλλας ἀφῶνονος εἶναι*, iidem prorsus tacent de *φράζουσαι*, quamvis rectius notare hic poterint *τὰς φθείρας* etc. *ἀφῶνονος εἶναι*. Est enim personificatio *lepida*. — *κηνήσεις*, ἀλλ' ἐπανίστω, *Hous, εσπρηγίσαι? esurires.* Aut: *esurires; nihilominus surge*. ut *ἀλλ'* dictum sit pro *ἀλλὰ καὶ ὡς*.

(540) πρὸς δὲ γε τούτοις ἀνθ' ἱματίου μὲν ἔχειν ῥάκος· ἀντὶ
δὲ κλίτης

στιβάδα σχολίων κέρων μεστήν, ἣ τοὺς εὐδοντας ἐγάρα·
καὶ φορμὸν ἔχειν ἀντὶ τάπητος σαπρόν· ἀντὶ δὲ προσε-
φαλαίου,

λίθον εὐμεγέθη πρὸς τῇ κεφαλῇ· σιτεῖσθαι δ' ἀντὶ μὲν
ἄρτων

540 μαλάχης πτόρθους, ἀντὶ δὲ μάξης φύλλ' ἰχθυῖου φα-
φανίδων·

536. πρὸς δὴ τούτοις Cant. 3. γε post δὲ om. Elb. Mead. — ἔχει Dorv. Cant. 1. — ῥάκος Monac. — Post ῥάκος Inv. Brunck. Dind. coloa — 537. εἴρων Dorv. Cum duplex genitivus sit paullo inconcinnior, malim σχετῶν κέρων. — 538. τάπητος Dorv. — προσεφ. Cant. 1. πρὸς κεφαί. Iunt. 1. — Asterisco versum notavit Canin. Legit enim φερρῖν et σακρῶν, unde, nescio. — 540. φύλλ' ἰσχυῶν edd. vet. et codd. plurimi, ad quos accedit Monac. φύλλ' Dorv. φύλλ' Mead. φύλλ' Elb. φύλλ' Kust. coniecit, eumque secuti sunt Brunck. Invern. Pros. Bo. Dind. Coniectura opus est, si versum stare valis; reposui igitur verbum, quod desideratur, nam εἰσεῖσθαι ad sequentia trahi non potest.

536. ἔχειν ῥάκος, διεφθγγμέ-
ρον χιτῶνα schol. Sic Lucian. Tk-
mon. ταύτην τὴν διεφθγμένην ἢ τι-
ματώτη σοι Πενία περιτέθηκεν.
ῥάκος mendicorum vestitus, quali
induit Ulysses Minerva Hom. Od.
v. 434. ἀμφὶ δὲ μιν ῥάκος ἄλλο
κακὸν βάλειν ἢ δὲ χιτῶνα, φωνάτια,
θυκώματα, κακῶ μεμοργγμένα κα-
πρῶ. cf. ibid. σ. 67. Infinitivus hic
et sequentes reguntur a τί ἂν δύ-
ναιο ποιεῖσαι πλήν. — στιβάδα
σχολίων, ut δέπας οἴνωιο Hom.
Od. β. 70. etc. Genitivi usus satis
tritus. Similiter Cyclops Hom. Od.
ι. 427. dormit ἐπὶ ἕβαστρῆσσι
λόγισιν. Nisi Ulyssis lectum co-
gitare mavis, quum in Scheriam eie-
ctus somnum in sylva carperet Od.
ε. 482. εὐνήν ἐκαμήσατο χερσὶ,
φύλλων γὰρ ἔην χυδαί· ἤλιθα πολ-
λῆ. Utrumque teneri potest ad στι-
βάδα σχολίων et φορμὸν explican-
dum. Quamquam hoc extremum
πᾶν πλεονῶν nostroque loco ψίαθον
potius indicat, quales sunt ταραοὶ
Od. ε. 219. Theocr. ιά. 37. —

φορμός, ut in Ranis φερρῶν
σχολίων, tegatam ianicam signifi-
cat, quae tamen pro Kasthili, He-
sychii et Suidae consensu erat
πλεκτη, quia primaria notio vocis
fuerit ἀγγεῖόν τι πλεκτὸν ψίαθου,
ὡς κόφινος. Epitheton σακρῶν
monet, ut ταραοὺς, qui antea caecis
referti erant, cogitemus Odyss. ε.
219. Theocr. ιά. 37., nisi vimina
et folia tabe et cimicam exercita
olentia.

540. μαλάχης πτόρθους,
de malva cf. Plin. H. N. XX. 21.
Malvae duplex genus ἢ χρησιμότην
σατῆα et ἢ ἀγρία σylvestris. Utrius-
que foliis, radicibus et fructibus pro
cibo utebantur pauperes. Postea
Dorica forma in usum venit μο-
λόχη, quare et scholiasta hic inter-
pretatur μόλόχη κλάδος, malvae
surculi, ut Hor. I. Od. 31. 15. ne
pascunt leves malvas. — φύλλ'
ἰχθυῖου, verum ante Kusturum
depravatus ab eodem ex Achara.
468. (476. Inv.) emendatur φύλλ'
ἰσχυῶν, quae tamen correctio, cum

(545) ἀντί δὲ θράνου στάμνου κεφαλὴν κατεαγότος· ἀντί δὲ
μάκτρας

πιθάκνης πλευρὰν ἐβρωγυῖαν καὶ ταύτην. ἀρὰ γε πολλῶν
ἀγαθῶν πᾶσιν τοῖς ἀνθρώποις ἀποφαίνω σ' αἴτιον οὖσαν;

ΠΕΝΙΑ.

σὺ μὲν οὐ τὸν ἐμὸν βίον εἶρηκας· τὸν τῶν πτωχῶν
δ' ὑπεκρούσω.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

545 οὐκοῦν δήπου τῆς πτωχείας πενίαν φαμέν εἶναι ἀδελφῆν.

541. Suidas, codd., in quibus et Monac., et edd. vet. θράνου forma inusitata, scholiastae, Hesychio, eiusque interpretibus ignota. Pollucem X. 48. θράνου exhibentem probavi cum Duk. Kust. Hemsterh. Brunck. Porc. θράνου tenent Invern. Dind. — 542. πίδακτις Elb. — 543. πᾶσι Monac. et edd. vet. except. Can. quae ὅ addit. — αἴτιαν mss., in quibus Monac., et edd. vet. αἴτιον coni. Bentl. eumque secuti sunt editores recentiores. Glossa Dorv. haud male in αἴτιαν notat συνέχισιν, quae, ut in Homericō *Αἴγυπιων*, ferri possit. — 544. τῶν πτωχῶν sine τῶν codd. Cant. 2. C. et edd. Iunt. 2. 3. Frischl. Port. — δ' om. Suid. ἐπεκρ. Pollux IX. 139. — 545. τὴν πενίαν πτωχείας Monac. Ask. Cant. 4. τῆς πενίας πτωχείας Iunt. 2. 3. — Interrogant Frischl. (graeco, non latine) Invern. Porson, et hic scribit οὐκοῦν Devar. auctore v. δήπου. — ἀδελφὸν Dorv.

φωλλεία ibi esse dicantur ἀπολείματα τῶν λαγάνων, mihi non satisfacit, quamvis editorum recentiorum plausum tulerit. Huc accedit, quod verbum praecedens εἰπεῖσθαι substantivis modo sequentibus minime respondet. Haec mecum quom cogitarem, mentem subit cogitatio, in *λαγῶν* verbum latere *ἰγνύειν*, cuius participium *ἰγνύων* posuissem, et poni potuit, nisi caetera verba in infinitivo legantur. Verbum *ἰγνύειν* huic loco bene convenit; nam pauperes hortos et agros lustrabant, ut caepas, radices et quidquid coenae esse possent investigarent. cf. supra 283, ubi senes queruntur, quod Carionem secuti sunt πολλῶν θυμῶν φίζας διεκπερῶντες. et Nub. 189. ubi Strepia discipulo dicenti ζητοῦσιν οὐταί τὰ κατὰ γῆς, lepide respondet: βολβὸς ἀρα ζητοῦσαι, μὴ νῦν τοῦτ' ἐπι φροντίσεις. ἐγὼ γάρ

οἶδ', ἐν' εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοί. Inde est videre quam familiaris haec notio fuerit poetae. *ἰγνύειν* ut *ἰγνος* imprimis de venatoribus usurpatum commode transfertur ad pauperes caepas venantes. Xenoph. Cyneg. τὰ μὲν γὰρ ὄρη οἷόν ἐστιν *ἰγνύειν*. Memor. III. 11. 9. εἰάν ἀντι κυνὸς κτήση ὄσις σοι *ἰγνύων* μὲν τοὺς φιλοκάλοτος καὶ πλοσείλους εἰρήσει. Sophocl. Oed. Tyr. 476. τὸν ἀθλιὸν ἄνδρα πάντ' *ἰγνύειν*. et Aiac. imit. ὄρω σε κάλυ κυνηγούνα καὶ μεταρῶμενον *ἰγνη* τὰ κείνου νοσάρακτα. Eurip. Hec. 1046. πᾶ στω; πᾶ βῶ; πᾶ κίλω; τετραπόδες βάσει θηρὸς ὄρεστέρον τιθίμενος ἐπὶ χεῖρα, καὶ κατ' ἰγνος; ποίαν ὀδόν, ἢ ταύταν, ἢ τάνδ' ἐξαλλάξω; Nonster in Theophr. 669. (Inv.) εἰα νῦν *ἰγνυε*, καὶ μάτευσ ταχὺ πάντ', εἰ τις ἄλλος λίληθιν κ. λ.

541. ἀντι δὲ θράνου, cf.

Π Ε Ν Ι Α.

(550) ὑμεῖς γ' ὅσπερ καὶ Θρασυβούλω Διονύσιον εἶναι ὄμοισιν
ἀλλ' οὐχ οὐμὸς τοῦτο πέπονθεν βλὸς οὐ μὰ Δί', οὐδὲ γὰρ
μέλλει.

πτωχοῦ μὲν γὰρ βλὸς, ὃν σὺ λέγεις, ζῆν ἔστιν μῆδ' ἔχοντα.

546. Ante εἶναι addunt φάτ' Rav. Monac. Mead. Ask. Elb. Harl. Bar. 2. 3. Cant. 4. Glossa manifesta ex antecedente φαμέν, quam metrum respuit. Διονύσιον φάτ' ὄμοιον Iunt. 2. 3. — 547. ὄμοις Dorr. Mead. Ask. Elb. Monac. — ὁ ἔμὸς Iunt. 3. Kust. — τοῦτ' αὐτὸ πέπονθε Monac. Cant. 4. τοῦτο αὐτὸ Bar. 2. 3. πέπονθε edd. vett. — 548. ἐστὶ Elb. Monac. et edd. vett. except. Frischl.

Eustath. p. 1040, 7. et p. 1400, 24. Cum Porsona rescribere omnibus libb. reclamantibus non dubitavi. *Θράνου*, quia haec forma unica recta in scholiastae exemplari fuisse videtur, immo revocanda fuit, etiamsi nihil aliunde constaret. Schol. *Θράνος, ὑποπόδιον, ὃ καὶ Θρήνος, ἴσως παρὰ τῷ ποιητῇ* (Homerum intelligit). In his quidem errat; est potius sella aut solium, ut *Θράνος*, cui *Θρήνος* apud Homerum adhaeret. Rectius interpretatur cetera: *ἴσα δέ, ὅτι στάμνον κεφαλὴν λέγει μεταφορικῶς τὸ ἀνω πρὸς τῷ στόματι· οὕτω δὲ καὶ πιθάκνης κλεμνὸν τὸ ταύτης πλάγιον. εἰ δὲ στάμνον κεφαλὴν λέγει, εἴη ἂν αὐτὸ σύμφωνον τῷ κίθου κρηδέμνον παρὰ τῷ ποιητῇ.* Est igitur *στάμνος ἀμφιφορέως*, quod scholiasta Palat. ad Hom. Od. β. 349. male interpretatur *παρὰ τοῖς ἰδιώταις καλεῖται τὸ λεγόμενον φλάσκιον*, unde nostrum *Flasche*, quom potius esset *vas maius*, quo maior vini copia in itinere (Od. β. 349. 379.) aut domi condebatur, alias *κράσιον* dictum. — *στάμνον κεφαλή, κῶμα aut κρηδέμνον* Hom. Od. γ. 392. *Dolii fictilib. operculum mendico sella permollia.* Vasa ab aliqua parte fracta et in atrio negligenter collocata pauperibus colligentibus pro grabato erant. — *μάκτρα, mactra, magida, παρὰ τὸ μάσσω, ὄθεν καὶ μάζα.*

542. *Πιθάκνη*, quam Mecrius *φραδάκνη* atticam formam esse diceret, rescripsissem hoc, nisi rem incertam reliquisset Lobeck. ad Phryg. p. 113. Hesych. vero interpretatur: *πιθάκναι καὶ πιθάκνια, ὁ μικροὶ κίθοι καὶ σιπύαι.* Sensus: *Pro mactra uti semidolio coque fracto. — ἐξ ὄρω γυνῖαν καὶ ταύτην pro καὶ ταύτην ἐξ ὄρω γυνῖαν h. e. et quidem quae fracta est.* Verborum traiectione paulo durior, poetae consuetudo. cf. supr. *ποῖν ταῦτα καὶ φράσαι μοι.* Plat. Rep. I. p. 341. *εὐν γούν, ἔφη, ἐπιχειρήσεις, οὐδὲν ἄν καὶ ταῦτα.* — *ἀρά γε, συμπέρασμα εἰρωνικόν.* Schol. Et certe haec conclusio interrogativa in fine orationis suo loco est. Contrarium de Pluto occurrit ap. Lucian. Tim. ὁ Πλούτος πολλοῖς πολλὰς αἰκίας ἀνηκέστων συμφορῶν.

544. *ὄπερ οὐδέ σ' ὄρω, ἐξήλωσας* schol. *ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν κρηδῶν, ἢ ἄλλο τι πρὸς τοιοῦτον ὄρω γάνον.* Schol. *ὑποκρούειν* ab Hesych. et Suid. explicatur per *ἀντιλέγειν aut ἀντιφθίγγεσθαι.* Rectius Budaeus ap. H. Steph. Thea II. p. 453., ante Kusterum, reddat per *obturbare* et Steph. ipse *obstruere*, metaphora servata. Est igitur: *verbis plene sonantibus aliquid incoerere*, ut Kcolosiaz. 615. *μη' ἔν πρότερον μῆδεις ὑμῶν ἀντιπῆ μηδ' ὑποκρούειν.* Acharn. 38. *βού,*

τοῦ δὲ πένητος ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσ-
έχοντα,
550 περιγύρεσθαι δ' αὐτῷ μηδέν, μὴ μέντοι μηδ' ἐπι-
λείψειν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(555) ὡς μακαρίτην ὦ Δάματερ τὸν βίον αὐτοῦ κατέλεξας,

551. Δήμητρος Bar. 2.

ἐπεκρούειν, λοιδορεῖν τοὺς δήτο-
ρας. — πτωχῶν δ' ὑπερρ.
Poetae rarius voculam δὲ aliquot
vocalibus, quae coniunctim notionem
integram continent, postponunt:
Ecclesiaz. 639. τῶν ἐν κοινῷ δὲ
μεθέξει. ibid. 652. (Dind.) ἐπὶ τοῦς
δὲ καλοῦς, et 729. (Dind.) τοῖς
εὐπρεπέειν δέ. Nunc quidem ex
Bentleii coniectura hic ordo verborum
restitutus est. Sed particulae δὲ po-
situra nostro loco causa fuisse videtur,
quod omittebatur a Suida.

545. τῆς πτωχίας πενίαν
ἀδελφῆν, eodem iure poni potuit
ἀδελφῶν adiective, quod Dorv. ha-
bet, similitudinis significatione, ut
Plat. Phaed. p. 88. καὶ τὰ ἄλλα
δὴ τὰ τούτων ἀδελφά, καὶ ἀδελ-
φῶν ἐπιθυμιῶν κ. λ. Melius vero
ἀδελφή, quia Mendicitas et Pau-
peritas quasi personae cogitantur, ut
πανος τοῦ θανάτου ἀδελφός, aut
Cic. Part. or. Memoria literaturae
germana. — ὑμεῖς γ' κ. λ.
Sensus: vos quidem, qui res dissi-
millimas habetis similes, me dicitis
Mendicitatis sororem, ut Dionysium
Siciliae tyrannum Thrasymbuli XXX.
tyrannorum victoris similem putave-
ritis. Schol. οἷς εἰ τις λέγοι Διο-
νύσιον τὸν ἐξώλη τυράννον ἐοικέ-
ναι Θρασυβούλῳ τῷ Ἀνίου ἀνδρὶ
φιλοπόλιδι καὶ τῆν τῶν ἰ' τυραν-
νίδα καταλύσαντι. De Dionys. cf.
Justin. XX. 1. De Thras. Corn.
Nep. Xenoph. Hist. Gr. II. 4.
2 sq.

547. οὐχ ὀσμὸς τοῦτο πι-
πονθεῖν βίος, h. e. hoc non cad-
dit in meam vitam. πάσχειν enim

cum adverbis et neutris adiectivo-
rum intransitive ponitur et naturam
sive conditionem, qua quid sit, in-
dicat. Sophocl. Phil. 506. καθῆεν
μὲν ἐν, καθῆεν δὲ θάτερα. Euripid.
Iphig. Aul. 866. μύριοι δέ τοι πε-
πόνθασ' αὐτὸ πρὸς τὰ πράγματα
h. e. idem evenit iam sexcentis
mortalium. Eurip. Hec. 885. πάσι
γὰρ κοινὸν τόδε, τὸν μὲν κακὸν
κακὸν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν
εὐτυχεῖν. Noster Nub. 234. πάσχει
δὲ ταῦτό τοῦτο καὶ τὰ κάρθρα.
— μὴ δὲν ἔχοντα, ut infra 1179.
ὄτ' εἶχον οὐδέν, pro ὅτε πένητες
ἦσαν. Sic Eurip. Electr. 375. οἱ
ἔχοντες μὴδὲν ὀππονταν πλοῦτω.
infr. 592. οἱ ἔχοντες καὶ πλοῦσιτοι,
ubi τι aut χρηματα subaudiuntur,
ut Xen. Mem. I. 2. 45. II. 8. 1.
vel Herod. III. 14. ἔχειν οὐδέν, εἰ-
μὴ ὅσα πτωχός. — τοῖς ἔρ-
γοις προσέχοντα, ut Plat. Al-
cib. I. c. 88. καὶ πλοῦτω προσέχεις.
Noster Rab. 1387. προσέχοντα ἔν-
χον ἐμαυτῆς ἔργοις. Sic alias προσ-
έχειν τοῖς ναυτικαῖς Thuc. προσέ-
χειν πολέμῳ. Dem. τοῖς ἔργοις
προσέχειν, quod Xen. Memor. II. 8.
4. dicit ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἔργοις. —
περιγύρεσθαι, ἐνταῦθα κε-
ριττεῖν ἢ περιττὸν γίνεσθαι.
Schol.

551. ὡς μακαρίτην τὸν
βίον, h. e. ὡς βίον ευνοῦμενον. Schol.
sive, ut supra 197., ὡς βίον οὐ
βιωτὸν. Nam μακαρίτης de mor-
tuis dicitur, ut Aeschyl. Pers. 630.
(Schütz.) ἢ δ' αἰεὶ μου μακαρίτης
ἰσοδαίμων βασιλεὺς, de Dario
mortuo. Quare scholiasta sic di-
stinguit: τὸ μάκαρ ἐπὶ τῶν ἁγίων
8*

εἰ φεισάμενος καὶ μοχθήσας καταλείψει μηδὲ ταφήναι.

ΠΕΝΙΑ.

σκώπτειν πειρᾶ καὶ κωμωδεῖν τοῦ σπουδάζειν ἀμελήσας, οὐ γινώσκων ὅτι τοῦ Πλούτου παρέχω βελτίονας ἀδρας

555 καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν ἰδέαν. παρὰ τῷ μὲν γὰρ ποδαγρῶντες

(560) καὶ γαστρῶδεις καὶ παχύνημοι καὶ πίνονές εἰσιν ἀσπυῶς,

552. φειδόμενος Bar. 2. 3. (?) Mead. Cant. 4. — μὴ δὲ Monac. Dav. et edd. vett. — 554. γινώσκων edd. vett. — 555. παρ' ἀντ' μὲν Monac. Borg. F. Mead. Ask. Cant. 1. 3. 4. Harl. Bar. 2. 3. Imt. 2. 3. Port., unde, cum hoc praeter metrum sit, coniiicio fuisse παρ' ἐκείνῃ γὰρ ποδαγρ. — ποδαγρῶντες Iunt. 2. 3. Port.

λέγεται μόνον, τὸ μακάριος καὶ μακαριστός ἐπὶ ζώντων καὶ ἀποθανόντων, μακαρίτης δὲ ἐπὶ τῶν ἀποθανόντων μόνον. καί-ζων οὖν λέγει οἶον νεκρόβιον. Idem docet Eustath. p. 1405, 36 sq. Nihilominus verba οἷς μακαρ-βιον ironice capi possunt. — ἃ Δάματρε, obtestatio a Chremylo agricola usurpata cf. 64. 360 et de usu harum formularum not. ad 392. — καταλείψει μηδὲ ταφή-ναι, proverbialis locutio, qua utitur Ecclesiaz. 587. (619. Dind.) μηδὲ γαστρῶδεις τὸν μὲν κολλῆν, τῷ δ' εἶναι μηδὲ ταφήναι, ut summam paupertatem significet. Huc spectat quoque, quod Acharn. 691. (699. Inv.) dicitur: οὐ μ' ἐχρῆν σφῶν πρῆσθαι, τοῦτ' ὄφρων ἀπύρ-ρομα.

553. Verba huius versus ap. schol. haud male sic distinguuntur: σκώπτειν, διασύρειν ἢ εἰρω-νύσθαι. κωμωδεῖν, ὑβρίζειν, ἐπὶ γέλωτος. σπουδάζειν, σπου-δαίως λέγειν. Pariter σπουδάζειν Xenoph. Memor. I. 3. 8. τοιαῦτα μὲν παρ' αὐτῶν ἐκαίεν ἀμα σπου-δάων. ibid. 11. et IV. 5. 10. — καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν ἰδέαν. Quid ἰδέα sit, vel ex hoc loco, ubi oppositum habet γνώμην,

intelligi potest. Indicat enim, ut versus sequens docet, corpus et omnem speciem externam. Eandem fere vim poeta tribuit disciplinae veterum et hominum sui aevi. Nub. 1003. sq. (Inv.), qui locus similes antitheses habet, ἦν ταῦτα ποιῆς, ἔξεις αἰεὶ στῆθος λεπρόν, χροιάν λευκὴν, ὄμους μεγάλους, γέωταν βαιάν, πνεύνην μεγάλην, ποσὴν μακράν. ἦν δ' ἄπερ οἱ τὸν ἐκτε-δεύης, πρῶτα μὲν ἔξεις χροιάν ὄζραν, ὄμους μικρούς, στῆθος λεπτόν κ. τ. λ. — ποδαγρῶν-τες, τοιοῦτοι γὰρ οἱ κλισεῖσι γί-νονται ὑπὸ τῆς τροφῆς, ὅτε ἀσειγείας καὶ φανυλότητος βίον δη-λατικόν ἐσσι. γράφεται δὲ καὶ πο-δαγρῶντες καὶ ποδαγρῶντες, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ κάθος καὶ ποδαγρῶν καὶ ποδαγρῶν. Extrema verba nos indicant, ut opinantur, lectionis va-rietatem sed universam enarrat ra- tionem hunc morbum significandi. Pariter in cod. Cant. 2. in mar- gine legitur τοῦς πόδας ἀλτρούτες. At e scholiis his variam scripturam ortam esse, apparet. — γαστρῶ-δεις, προγύστρε καὶ γαστροχίσι. Hesych. I. p. 804. et Phavor. — παχύνημοι, quibus sunt σπυ-ρίγγες, non cuncta crassa. — σπυ-ρίγγες ἀσπυῶς, λίαν πίνοντες

παρ' ἐμοί· δ' ἰσχνολ καὶ σφηκῶδεις καὶ τοῖς ἐχθροῖς
ἀνιαροί.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὑπὸ τοῦ λιμοῦ γὰρ ἴσως αὐτοῖς τὸ σφηκῶδες σὺ πο-
ρρῆεις.

ΠΕΝΙΑ.

περὶ σωφροσύνης ἤδη τοίνυν περανῶ σφῶν κἀναδιδάξω,
560 ὅτι κοσμιότης οἰκεί μετ' ἐμοῦ, τοῦ Πλούτου δ' ἐστὶν
ὑβρῆζειν.

558. ἀπὸ τοῦ λιμοῦ cum solo Rav. Invern. Bo. et Dind. ὑπὸ τοῦ λ.
cett. codd., in quibus Monac., et edd. ὑπὸ τοῦ λιμοῦ Harl. Dorv. —
559. καὶ δὴ pro ἤδη Cant. 1. — σφῶν Monac. — κἀναδείξω Kib.
contra metr. — 560. ὅτι ἡ κοσμ. Bar. 2. — τοῦ Πλούτου ἐστὶν δ'
ἐνυβρῆζειν e Rav. Invern. — δ' ἐστ' ἐνυβρῆζειν conl. Reisig. Conlect.
pag. 250.

Schol. ἴσως δὲ ἀσελγῆς ὁ μέγας
ἢ σφοδρὸς, ὡς Πλάτων (ὁ κομι-
κὸς) ἀσελγέων ἀντι τοῦ μεγα-
λόκρου. Hesych. I: p. 567. Ergo
πίοντες ἀσελγῶς immodice pingues.
— ἰσχνολ καὶ σφηκῶδεις
opposita sunt totidem praedicatis
versus antecedentis. σφηκῶδεις
oppos. γαστρώδεις; ergo quorum
immo venter prae macie in angu-
stium constrictus est, non aliter ac
vesperatum alvus. λεπτοὶ κατὰ τὸ
μέσον, ὡς σφηκες. Schol. — τοῖς
ἐχθροῖς ἀνιαροί, ὁ γὰρ ταῖς
σαρκὶ μὴ βαρυνόμενος, ἀλλὰ κοί-
φως ἔχων τὸ σωματος, ἥσσ' ἂν
καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀντικατα-
τάξεται. τοιοῦτοι δὲ οἱ πένητες
διὰ τὸ μὴ εὐσαρκεῖν ἀπορία τρο-
φῶν. Schol. — ἀνιαροί, ἰσ-
κην ἐκάνουσι τοῖς ἐχθροῖς. Schol.
quasi dicere voluerit ἢ ἐμὴ καλῶν-
σις ἴθρουσιν ἄνδρας Μαραθωνο-
μάχους. Nub. 980. (Inv.)

559. καταδείξας τὰ ἀγαθὰ, ἃ δι'
αὐτῶν ἀνθρώποις γίνονται, νῦν
βούλεται ἀποδείξαι, ὅτι καὶ σω-
φροσύνη αἰτία ἐστὶν, ὥσπερ ὁ
Πλούτος αὐτὸν ἀντιτίθει. Schol. —
περὶ αὐτῶ, ἀποδείξω ἢ συλλογίζο-
μαι ἕμιν. Schol. Proprie ad finem

perducere, ut 644. πείρουν τοίνυν
δ τι λέγεις ἀνύσας ποτὲ h. e. ad
finem perducas et celeriter efficias,
quod dicis. Deinde περιαινεῖν est
vocabulum dialecticorum, ac Pytha-
goricis proprium fuisse traditur,
apud quos significasset ex concessis
aliquid efficere a. concludere. Quare
scholiasta h. l. συμπειραῖν τὸ συλ-
λογίζομαι, ἀφ' οὗ καὶ συμπείρα-
σμα παρὰ φιλοσόφους, τὸ ἐκ τῶν
προτάσεων συναγόμενον. et ap.
Plat. Symp. VIII. (cit. Steph.) τοὺς
δήτορας εἰσομεν περιαινεῖν τὸ οἰ-
κίον ἐξ εὐδίων καὶ πιδανῶν ἐπι-
χειροῦντας. Quocirca nostri loci
sensus hic: ratiocinando vos edocebo.
— κοσμιότης, εὐταξία, σεμνό-
της, modestia, oppositum ὑβρῆζειν
arrogantia. Pariter Plato Men. c.
26. de divite loquens τὰ ἄλλα οὐχ
ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι πολιτείας,
οὐδὲ ὀγκώδης (fastuosus) τε καὶ
ἐκασθῆς (difficilis a. morosus), ἀλλὰ
κόσμιος καὶ εὐσταλής ἀνήρ (homo
modestus et facillis). Cognatas vir-
tutes cumulat Plat. Alcib. I. c. 88.
εἰ δ' αὖ ἐθελήσεις τις σωφροσύ-
νην τε καὶ κοσμιότητα ἀποβλέ-
ψαι, καὶ εὐχέρειαν καὶ εὐκολίαν,
καὶ μεγαλοφροσύνην, καὶ εὐτα-
ξίαν κ. λ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(565) πάνυ γοῦν κλέπτειν κόσμιόν ἐστιν καὶ τοὺς τείχεα
διωρῦττειν.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ.

νῆ τὸν Δί', ἐπεὶ γε λαθεῖν αὐτὸν δεῖ, πῶς οὐ κόσμιόν
ἐστίν;

ΠΕΝΙΑ.

σκέψαι τοῖνον ἐν ταῖς πόλεσιν τοὺς ῥήτορας, ὡς
ὀπότεαν μὲν
ὄσι πένητες, περὶ τὸν δῆμον καὶ τὴν πόλιν εἰσι δόκωι,

561. *κόσμ. ἐστιν κλέπτ. Cant. 3. ἐστι Monac. Elb. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. ἐστιν om. Dory.* — 562. De Ebraum lectionibus eam solam tulit metrum, quam Brunck. edidit ex codd. nisi et quam defendit Cant. 3., nimirum hanc: *νῆ τὸν Δία γ', εἴ γε λαθεῖν αὐτὸν δεῖ, πῶς οὐ κόσμιόν ἐστιν.* Quia neque hoc, neque vulgata *νῆ τὸν Δί' εἴ γε δεῖ λαθεῖν αὐτὸν πῶς οὐ* (aut οὐχί) *κόσμιόν ἐστιν*, neque Rav. *νῆ τὸν Δί' εἴ δεῖ λαθεῖν κ. λ.*, quod Inv. et Dind. tenent; ab Aristophane proficisci potuit, levisissima mutatione particularum *γ' εἴ γε* in *ἐπεὶ γε* versus refixi eoque rem melius egisse me opinor Porsone et Bentleio, qui totum tetrametrum quasi spurium eiecerunt. De Reinsig. cf. not. — 563. *τοῖνον γ' ἐν Monac. Cant. 2. 3. Ask. et edd. vett.* — *πέλια Monac. et edd. vett.*

561. *πάνυ γοῦν κλέπτειν, ἐν εἰρωνείᾳ, ἐπεὶ οἱ πένητες κλέπτονται διὰ ἀπορίαν.* Schol. Sic Eurip. *Electr.* 375. (373. Matth.) *ἀλλ' ἔχει νόσον πένια, διδάσκει δ' ἄνδρα τῆ χειρὶ κακόν.* Hom. *Od.* η. 216. et ρ. 474. *γαστήρ οὐλομένη, ἢ πολλὰ κακ' ἀνθρώποισι δίδωσιν.* — *τείχεα διωρῦττειν.* cf. supra 165. *τοιχωρῦξίν* et 204. *τοιχωρῦξος, furem esse.* — *νῆ τὸν Δί', ἐπεὶ γε.* Sic levisissima mutatione *γ' εἴ γε* in *ἐπεὶ γε* verum restituere malui, quam cum Bentleio et Porsone medici temere desperantis personam agere, et totum versus, qui a Suida et omnibus libris agnoscitur, eiecere. *ἐπεὶ γε δεῖ λαθεῖν αὐτὸν* h. e. *si quidem ei contigerit latere.* Quae cogitandi ratio a Blespidemi moribus minime abhorret. Scholiasta recte *εἰ ἀπόκειται μὴ γνωσθῆναι.* Ceterum veri dissimile non videtur, poetam

hoc versu mores Lacedaemoniarum, quos Atheniensium multi tunc temporis imitati sunt, castigare. Id cum saepius in hac fabula spectasse, perspicuum est. cf. quae ad v. 84 notavi. Facit igitur Blespidem cum Lacedaemoniis philosophantem. Sed memoranda adhuc est Reinsigii coniectura, quae, nisi tot verba e sua sede moveret et nova adderet, scripturam exhiberet poeta dignam: *εἴ νῆ Δία δεῖ γε λαθεῖν αὐτὸν, πῶς οὐ καὶ κόσμιόν ἐστιν;* ubi tamen particula *καὶ*, quamvis acriter interrogantis sit, positura sua displicet. Vertit Reinsig. *Coniect. p.* 257. *Ri, warum dem wär's nicht artig und fein, beim Stelen verborgen zu bleiben.* Simili modo *δεῖ* adhibuit Eurip. *Med.* 359. *ὄν δ', εἴ μένειν δεῖ, μίαν' ἐρ' ἤειραν μίαν* h. e. *wenn es gebüben sey müe.*

563. Oratores Athenienses publici.

565 πλαυτήσαντες δ' ἀπὸ τῶν κοινῶν, παραχρημ' ἄδικοι
γεγένηται,
(570) ἐπιβουλεύουσι τε τῷ πλήθει καὶ τῷ δήμῳ πολεμοῦσιν.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

ἀλλ' οὐ ψεύδει τούτων γ' οὐδέν, καίπερ σφόδρα βά-
σκανος οὖσα.

ἀτὰρ οὐχ ἥττόν γ' οὐδέν κλαύσει, μηδὲν ταύτῃ γε
κομήσῃς,

ὅτι ξητεῖς τοῦτ' ἀναπέσειν ἡμᾶς, ὡς ἔστιν ἀμείνων

570 πένια πλούτου.

565. δ' om. Dorv. — παραχρημ' Brunck. Inv. — γίνονται Cant. 1. Bar. 2. γίνονται Bar. 3. — 567. ψεύδη Monac. Elb., ut alias. — 568. ἀν-
ταρ Elb. metrum nihil curans. — γ' om. Harl. Bar. 3. — κλαύση
Monac. Elb. κλαύσεις Bar. 2. Mead. — κομήσῃς Monac. Arund. Mead.
Ask. Bar. 3. Elb. Cant. 3. 4. — 569. ὅτι ξητεῖς Monac. D. C. Arund.
Ask. Bar. 2. 3. Cant. 1. 2. 4. ὅτι γε ξητ. A. B. Dorv. Rav. (?) edd.
vett. Kust. Brunck. Invern. ὅτι ξητ. cett. in quibus Cant. 3. C. (ubi ὅτι
et suprascr. η) Pors. Dind. — ταῦτ' A. B. — ἔμεινον Dorv. Elb.
— 570. ἐλέγξιμ' Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin. Brub.

cuique pro mercede loquacitatem collocantes, genus hominum populo et poetae nostro ubique exosum. cf. supra 30. ubi ἰερῶσλοι, φήτορες καὶ σνοκοφάνται trifolium bellum efficiunt. διαβάλλει τὸν φήτορα, ὡς δῶρα λαμβάνοντες παρὰ τῶν πολεμίων ἀσυμφορὰ τῇ πόλει συμβουλευούσιν, οὐκ ἴωστες αὐτὴν τοῦτους ἀμύνασθαι. Schol. Recte quidem, sed etiam notanda fuerunt privata incommoda, quae cives in iudicii ad rhetoribus passi sunt. — ἐν ταῖς πόλεσιν. Prorauis errant, qui putant, poetam pluralem adhibuisse, ne offenderet rhetores Athenienses. Hos enim ut offenderet et corrigeret, eius consilium fuit, quod sine ullo timore persecutus est. Pluralem adhibuit, quia hoc genus hominum nullibi sibi dispar. — ἐπιβουλεύουσι τῷ πλήθει, ἦγονν κακῶς βουλευούσι. Schol. Sic Demosth. c. Tim. I. 739. (Reisk.) οὕτω δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ φήτορες οὐκ ἀγαπῶσιν ἐκ πεινήτων πλοῦστοι ἀπὸ τῆς πόλεως γιγνώ-

μενοι, ἀλλὰ καὶ προπηλακίζουσι τὸ πλήθος. — πολεμοῦσαι, μάχουσαι schol. potius ἐπαρθεῖς εἶσαι. est enim h. l. ueritate popularum.

567. βάσκανος, φθοροφῶς, ἀγάριστος, σνοκοφάντης. Σοφοκλῆς δὲ ἰδίως τὸ βάσκανον ἐπὶ τοῦ ἀχάριστος. (laudat e Sophocl. Alciphroni: δυσμενῆς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμός. ubi sine dubio φθοροφῶς est.) καὶ ὁ σνοκοφάντης παρὰ τοῖς φήτοροισιν. Hesych. τὸ δὲ βάσκανος ἐπὶ λοιδορίᾳ τιθίσαι. Schol. quod de significatione nihil aliud habet. Occurrit quoque Equit. 103. Consentiant, hominem oculis malis et invidis esse, unde βασκάνιον, quod inserviebat invidias depellendae. Ne multa, distinguendum est inter βάσκανος a βασκαῖνω, ὅπερ πρός δοτικὴν συντάσσεται καὶ σημαίνει φθορεῖν, et inter βάσκανος a βασκαῖνω, ὅπερ συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν καὶ σημαίνει διαβάλλειν. cf. Lobeck. ad Herodian. p. 462

ΠΕΝΙΑ.

καὶ οὐ γ' ἐλέγξαι μ' οὔτω δύνασαι περὶ τούτου,
(575) ἀλλὰ φλυαρεῖς καὶ πτερυγίζεις.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

καὶ πῶς φεύγουσι σ' ἅπαντες;

ΠΕΝΙΑ.

ὅτι βελτίους αὐτοὺς ποιῶ. σκέψασθαι δ' ἔστι μάλιστα
ἀπὸ τῶν παιδῶν. τοὺς γὰρ πατέρας φεύγουσι, φρο-
νούντας ἄριστα
αὐτοῦς. οὔτω διαγιγνώσκεις χαλεπὸν πρᾶγμα ἔστι δί-
καιον.

571. καὶ ante πῶς om. A. B. — σ' om. Dorr. — In fine punctum Ald.
Iunt. 1. 2. — 572. γ' ἔστι Ven. 2. — 574. διαγιγνώσκεις Monac. B.
Kib. Bar. 2. 3.

sq. Chremylus dicere vult: *Malod-*
centissima quidem es, at quae di-
xisti vera sunt. Nihilominus vero
de te actum erit; ne idcirco te iacta,
quod nobis persuadere conata es,
paupertatem opulentia esse meliorem.

— ἀτὰρ οὐχ ἤττον, h. e.
ἀλλὰ καὶ ὡς. sive ut schol. ὁμῶς,
εἰ καὶ ἀληθεύεις, μὴ μέγα φρονή-
σῃ· οὐδὲν γὰρ ἤττον ταῦτά πείσῃ.

— κομῆσης, ἀντὶ τοῦ ὑπερη-
φανήσης, παρὰ τοὺς κομῶντας (cf.
not. ad 170.) ἢ ἀπὸ μεταφορᾶς
τῶν δένδρων, ἃ τὴν κόμην ὑψοῦ
ἔχουσι. τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπερφρο-
νες, ὑψοῦ τὴν γνώμην ἔχοντες.

Schol. — Ceterum oratio horum
versuum est paullo dissolutior, qualis
esse solet celeriter et cupide lo-
quentium. Id iam decepit scholia-
stam, qui nexum reconditiorem sus-
picatus dixit: τούτο δὲ (scil. μη-
δὲν ταύτη γὰρ κομῆσης) διὰ μέσον
εἴρηται, καὶ ἔστι τὸ ὅτι ζητεῖς
πρὸς τὸ κλαύσει.

571. πτερυγίζεις. Sufficit
scholiastae explicatio idonea maxi-
me: κοῦφα καὶ μάταια διαλέγῃ,
ἀπὸ τῶν νεοσσῶν, ἃ κειράζουσι
μὴ τὰς πτέρυγας, ἔπασθαι δὲ οὐ
δύναται. οὔτω καὶ σὺ θίλεις μὲν
ἀντιπεῖν καὶ κειράζεις, οὐδὲν δὲ
ἀντίεις. Simili sensu vana loqui

ast extra rem sagari κίεσθαι oc-
currit apud Euripid. Bacch. 314.
(Matth.): εὐν γὰρ κίρει τε καὶ
φρονῶν οὐδὲν φρονεῖς. Videtur
mihi haec loquendi formulae ex He-
meri ratione loquendi originem dex-
isse: τῇ δ' ἄκτερος ἔκτερο μῆ-
θος (Od. ρ. 57.), quae Apolloniam,
scholiastas, Hesychium, Etymole-
gum et Eustathium vexat interpre-
tantes ταχὺς πρὸς τὸ κίεσθαι
καὶ ἰσόκτερος (cum ā intens.), ἢ
οὐκ ἀπέκτη ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπίκειναι
μὴ ἔχων πτερόν (cum ā privat.).
Inde φλυαρεῖς καὶ πτερυγίζεις hal-
lucinarius et ut nugator solitas.
Nos: Mit deinen Flausen und Flat-
tern überführst du mich nicht. —
καὶ πῶς φεύγουσι σ' ἅπαν-
τες. Quum semel metaphoram ce-
pisset, expectabam poetam Euripi-
deam (Hecub. 1051.) formula locurum
esse πτώσσουσι σ' ἅπαντες, quod
fortasse in πῶς φεύγουσι adhuc la-
tet. τί φρηγῆ πτώσσουσι σ' ἅπαν-
τες. Particula καὶ vero, quae ab
aliquot libris omittitur, in interro-
gatione maiorem alacritatem inter-
rogantis indicat. Saepe sic posi-
tur in dialogo. cf. Xenoph. Mem. I.
3. 10. III. 9. 12. IV. 4. 10.

573. σκέψασθαι δ' ἔστι
δυσχαρεῖς ἔστι μαθεῖν τὸ δίκαιον,

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

575 τὸν Δία φήσεις ἄρ' οὐκ ὀρθῶς διαγιγνώσκειν τὸ κρά-
τιστον·

(580) κάκεινος γὰρ τὸν πλοῦτον ἔχει, ταύτην δ' ἡμῖν ἀπο-
πέμπει.

ΠΕΝΙΑ.

ἀλλ' ὦ Κρονικᾶς λήμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας
ἄμφω,

ὁ Ζεὺς δῆπου πένεται, καὶ τοῦτ' ἤδη φανερώς σε διδάξω.
εἰ γὰρ ἐπλούτει, πῶς ἂν ποιῶν αὐτὸς τὸν Ὀλυμπια-
κὸν ἀγῶνα,

575. Monac. et edd. vet., ut Pors., in fine interrogant. — 576. Monac. Miant. — 576. Schol., codd., in quibus et Monac., et edd. vet. totum versum, ut nos, Chremylo tribuunt. At Bentl. alteram partem ταύτην δ' ἡμ. ἀκ. in Chremyli ore ineptam esse arbitratus Blepsidemum interposuit, ut haec verba ad Chremylum diceret. Chremylo enim, ut opinatur, dicendum fuit σέ, non ταύτην. Bentleii coniecturam magno ardore omnes editores receperunt eadem canentes. Sed nihil obstat, quominus orationem Chremyli pro enuntiatione universa accipias, in qua omnia bene se habent. cf. not. Interim si quid mutandum, mutaverim potius ἔχων ταύτην σ' ἀκ. — 577. γνώμαις pro λήμαις codd. Monac. Cant. 1. 2. 3. 4. Borg. Arund. Ask. edd. vet. Suid. et schol. pr. var. lect. At in Monac. eadem manus suprascriptis λήμαις. — λημῶντες Bar. 2. 3. F. Arund. Elb. Mead. Ask. Cant. 3. et edd. Iunt. 2. Canin. Raph. Port. λημῶντες Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. λημῶντέ γς Kust. tacite. — 578. τοῦτο δῆ B. D. Arund. Mead. Ask. Elb. Cant. 1. 2. τοῦτο δῆπον Monac. Rav. Harl. Bar. 2. 3. C. Cant. 3. 4. τοῦτό γς δῆ Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin. Frischl. Brub. Raph. Port. — es om. Rav. — ὁ Ζεὺς δῆπον πένεται καὶ τὸς coniec. Bentl. sed frigit αὐτός, quia de solo Iove sermo fuit. — 579. πῶς ποιῶν ἂν Borg. πῶς ποιῶν sine ἂν Dorv. Cant. 1. 2. et edd. vet. — αὐτός τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα longe plurimi lib. ut Monac. Borg. Cant. 1. 2. C. D. Arund. Ask. Elb. (?) F. et edd. vet. Ὀλυμπικὸν αὐτός ἀγῶνα Rav. Cant. 3. Harl. (?) Pors. Iavern. Dind. Bo. et ante hos Brunck. ex emendat. Kust. αὐτός τὸν Ὀλύμπι' ἀγῶνα coniec. Bentl.

εἶγε καὶ οἱ παῖδες διὰ τοῦτο μισοῦσι τοὺς πατέρας. Schol. — φρονούντας ἄριστα αὐτοῖς. ex Homeri consuetudine φρονεῖν componere solent poetae neutris adiectivorum, ut expriment, quo quis animo in aliquem sit affectus: κα-

κὰ φρονεῖν, φίλα φρονεῖν. πάντα φρονεῖν, ἀγαθὰ φρονεῖν Hom. Il. ζ. 162. Od. α. 43. etc. — τὸν Δία φήσεις ἄρ' οὐκ. De hac orationis forma cf. Herm. not. ad Sophocl. Antig. 628. et eundem ad Viger. p. 823. φήσεις non ad Pe-

580 ἕνα τοῦς Ἑλληνίας ἀπαντας ἀεὶ δι' ἔτους πέμπτου ξυ-
αγείρσι,

(585) ἀνεκέρυττεν τῶν ἀσκητῶν τοὺς νικῶντας, στεφανώσας
κετίνου στεφάνῳ; καίτοι χρυσῶ μᾶλλον ἔχρην, ἕκασ-
τέπλουται.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκοῦν τούτῳ δήπου δηλοῖ τιμῶν τὸν πλοῦτον ἐκείνου.

580. *Ξυναγείροι* Klb. *Ξυναγείρη* Monac. Cant. 1. 4. *συναγείροι* Bar. 2 —
581. *ἀθλητῶν* Monac. Arund. Mead. Ask. Cant. 1. 2. 3. et edd. vet.
ἀθλητῶν Dorv. Cant. 4. — *στεφανώσαι* Porson (unde ?). — 582. *κα-
τίνῳ* Bar. 2. 3. A. B. C. D. E. Dorv. Monac. Arund. Ask. Klb. Cant.
1. 2. 3. 4. *κοτίνου* cett., in quibus Monac. et schol. *κοτίνῳ* Porson.

niam neque ad Blepsidemum spectat, ut opinantur, sed est persona secunda in oratione universa pro φήσομεν hoc sensu: *Ergo contendere potest, Iovem non bene discernere, quid optimum sit. Nam ille habet Plutum et huncce nobis mittit.* Quod si acceperis, nihil inepti residet in his verbis, quod residere omnes putabant Bentleio praesente. Iam scholiasta in his verbis haerebat, τὸ μὲν φήσεις λέγεται πρὸς τὴν Πενίαν, τὸ δὲ ταύτην δ' ἡμῶν ἀποκέρπει πρὸς τὸν Βλεψίδημον, ἢ καὶ τὸ φήσεις πρὸς τὸν Βλεψίδημον. Ergo nihil causae adest, cur aliquid mutetur. Ab initio putabam scriptum fuisse ἀκείνος γὰρ τὸν Πλοῦτον ἔχων ταύτην ε' ἡμῶν ἀποκέρπει. h. e. „Ille enim, quanvis Plutum secum habeat, te talem nobis mittit.“ Levis certe mutatio, sed removenda, donec vulgata ferri potest. Quid enim hic Blepsidemus, qui antea diu tacuit, et post tacet? Vox ἄμφω quoque ad coniecturam Bentleii defendendam evocata est: spectat vero ad ἡμῶν, quo Chrem.

577. *Κρονικαῖς λήμαις*. sic proprio Nubb. 326. εἰ μὴ λημᾶς καλοῦνται. hic metaphorice λήμαις κρονικαῖς ἀρχαῖαι, λήμαις νεώτεροις obsoletis et stolidis, ut Nub. 926. σὺ γὰρ διδάξεις τοῦτον κρόνος ὦν. Vesp. 1453. καὶ τοὺς τραγῳ-

δοὺς φησὶν ἀποδείξειν κρόνον. Nub. 1060. οὐ δ' εἰ κρόνικος h. e. demens es. Plat. Kathyd. p. 237. b. οὕτως εἰ κρόνος. Arrian. ap. Athen. III. p. 113. ταῦτα αἰεὶ κρονικὰ ἔστιν. Pari sensu ἀρχαῖον dicitur ut Nub. 823. ἀρχαῖα φρονεῖν. ibid. 908. cf. supra 319. Itaque schol. ἀρχαῖαι μωρίας ἐκτελισμένοι τὸ φρονεῖν. — κρ. λήμαις λημῶν, παροιμία ἐπὶ τῶν ἀμβλυωποῦντων. λήμη δὲ ἐστὶ τὸ κρηγὸς δάκρυον, ὅπερ ἐκκαθίζομενον βιάπτε τοὺς ὀφθαλμοὺς. σημαίνει οὖν τὸ τετραπλασιάζει τὰς φρένας. e schol. γνῶμαις λημῶντες pervetusta varietas lectionis, quam Hemsterh. Pluteo priori tribuit, scribarum est inepta glossa et dura metaphora, quam Aristophanes non admisit.

579—82. Pauci sane libri praebent Ὀλυμπικόν, quod verborum ne unquam pro adiectivo, ab Ὀλυμπία factum, apud Atticos usurpatum sit. Desideratur analogia. Si poetae huc procelemmaticum adhibere, hic certe ferendus erat in nomine proprio, quod genus vocabulorum non patitur aliarum vocum vice. Hec accedit, quod veteres grammatici docent, procelemmaticum, quanvis rarius, usurpatum fuisse. Scholiasta ad 487. discrete: λέγεται δὲ τὸ ἀπακιστικὸν κατὰ πάσας χώρας ἀπακιστον, ὑπερδίων καὶ δάκτυλον παρὰ τοῖς δραματοποιοῖς· σκηνίς

φειδόμενος γὰρ καὶ βουλόμενος τούτου μηδὲν δαπα-
νασθαι,

585 λήροις ἀναδῶν τοὺς νικῶντας τὸν πλοῦτον εἶ παρ'
ἑαυτῷ.

ΠΕΝΙΑ.

(590) πολὺ τῆς πενίας πρᾶγμ' αἴσχιον ζητεῖς αὐτῷ περιάψαι,
εἰ πλοῦσις ὧν ἀνελεύθερός ἐσθ' οὕτωσι καὶ φιλοκερδῆς.

585. λήροιςιν Monac. λήροις B. C. — εἶ κείσθαι παρ' ἑαυτῷ, omis-
sis τοὺς νικῶντας, Cant. 4. — 586. αἴσχιστον Elb. — 587. ἐσθ' Mo-
nac. et codd. vett. except. Can. — οὕτωσι Cant. 4.

δὲ καὶ προκλεισσοματικόν.
Quare non dubito, quin hic versus

exitus αὐτῷ τὸν Ὀλυμπιακόν

ἄγῶνα, quem longe plurimi codd. habent, possit defendi. De ludis Olymp. et ceteris cf. Pfeiffer. Antiquit. Graec. gentil. I. cap. 49—53. pag. 122 sq. et Fridericum fratrem in Introduct. ad versionem Pindari vernaculam p. 89 sq. In fronte huius loci ponam Herod. VIII. 26. ἄγοντες τοὺς αὐτομόλους ἀπ' Ἀρκαδίας ἐς ὕψην τὴν βασιλῆος ἔκλυθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιόειεν· οἱ δὲ σφι ἔλεγον, ὡς Ὀλύμπια ἀγίειν καὶ θεωροῖεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἰππικόν. εἰς δὲ τις ἐπίτετο ὅτι τὸ ἀεθλον εἴη σφι καίμενον, περὶ δὲ τὸν ἀγωνίζονται. οἱ δὲ εἶπον· τῆς ἐλαίης τὸν δειδόμενον στέφανον. ἐνθαῦτα Τριτανταίμης πονθανόμενος τὸ ἀεθλον ἰὸν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρημάτα, εἰς ἐς πάντας τάδε· πακαὶ Μαρδόνι, κοίσις ἐπὶ ἀνδρῶν ἡγάγης μαχησόμενους ἡμέας, οὐδ' οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς! — Ξενα, δρον Gl. Dorr. — δι' ἔτους πέμπτου, de praepos. διὰ hac significacione cf. supra 98. not. de re schol. κατὰ πεντήχρονον ἐγένετο εἰς τὰ Ὀλύμπια ἀσπασθροῖσις. Unde ap. Pind. OL. X. 70. καὶ πενταετηρίδ' ὅπως ἄρα ἔστασεν ἑορτῶν. ibid. III. 38. καὶ μεγάλων ἀεθλων ἀγῶν κρίσειν

καὶ πενταετηρίδ' ἄρα θῆκεν. Eodem iure sed minus accurate ap. Suid. dicitur Ὀλυμπίας τετραετηρικός ἀγῶν. Quatuor quidem annos amplectebatur olympias, at ludi post quartum annum expletum habebantur. — ἀσχητῶν, explicacionis causa aliquis ἀθλητῶν scripserat, quod in textum nonnullorum codicum transiit. Nam οἱ γυμνικὸν κριῖως ἀθλητὰ καλοῦνται, καὶ ἀσχητὰ. Pollux III. 193. Sic Xenoph. Memorab. III. 7. 7. τὶ δὲ οἱ διαφέρειν ὃ σφ' κοίσις ἢ τῶν ἀσχητῶν ὄντα κριῖται τοὺς ἰδιώτας φοβεῖσθαι; oppositi sunt ἰδιῶται cf. Xenoph. Cyrop. I. 5. 11. Hipparch. VIII. 1. — κοίσιον στεφάνον, quod alteri lectioni κοίσιον aut κοινῶν στεφάνον haud dubie praefendum, mirorque, quod Porsonem hic genitivus Graecis usitatissimus fefellit. In eadem re adeo occurrit ap. Herod. loco modo laudato τῆς ἐλαίης στέφανον. similiter supra 537. στίβας σχολίων. Anacr. Od. 42. 5. στεφανίσκουσ θανάθων. Quod vero incitiam scholiastae attinet, quem rident interpretes Aristophanem vituperantem, quia κοίσιον στέφανον (coronam ex oleastro factam) praemium victorum diceret, quum tamen fuisset ἐλαίας (ex olea sativa), eam quidem ab iniuria defendere debeo. Nam quos testes oleastri vocant, eos utpote recentiores non audiendo esse duco; sunt autem Pausanias, Hesychius et Etymologus prae-

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀλλὰ σέ γ' ὁ Ζεὺς ἐξολέσειεν κοτίνου στεφάνῳ στεφ-
νώσας.

ΠΕΝΙΑ.

τὸ γὰρ ἀντιλέγειν τολμᾶν ὑμᾶς, ὡς οὐ πάντ' ἐστ'
ἀγαθ' ὑμῖν

588. ἀλλὰ σ' ὁ Ζεὺς Rav. Borg. F. Mead. Ask. Cant. 3. 4. Harl. ἀλλέ
γέ σ' ὁ Ζ. Monac. Cant. 1. 2. B. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Weck. Cas.
Frischl. Brub. Raph. — Inter κοτίνου et κοτίνῳ eadem discrepantia,
quae supra 582. — ἐξολέσειεν sine ὕ Monac. et edd. vet. except. Casia.
— 589. ἐστὶ τὰ ἀγαθὰ Harl. τὰγαθ' Bar. 3. ἐστὶ τ' ἀγαθὰ Monac. ἐστὶ
τ' ἀγαθ' (sic) B. ἐστὶ τὰγαθ' Cant. 1. 4. Elb.

ter ceteros Archia poeta et Stra-
bone non antiquiores. At Herod.
VIII. 26. Pind. Ol. XI. 13. in
Epinic. Theron. Agrigent. et alias
κόσμον et στέφανον ἐλαίας commem-
orant. Quid vero, inquit, Ari-
stophanes hic? Audio. Aristophanes
de consilio Peniam facit κοτίνου
στέφανον dicentem, ut rem minuat,
sicut pullo post 588; et id fuit,
quod scholiastam non latuit ceteris
interpretibus, a quibus vituperatur,
longe cautioorem: τῷ δὲ Κωμικῷ,
inquit, ἤρμωσεν ἐκφανλίζοντι τὸ
πράγμα λέγειν, ὡς ἐκ κοτίνου ἐστε-
φανούστω, ὃ δηλοῖ τὴν ἀγριέ-
λαιον.

588. οὐκοῦν τούτῳ, διὰ τὸ
κοτίνου στεφάνῳ στεφανούστω τοὺς
ἀθλητάς. Schol. addere debebat καὶ
μὴ παρῆεν αὐτοῖς τὸν Πλούτων,
ὃν ὡσπερ τὸ φίλτατον ἑαυτῷ μη-
δαμῶς ἀκοπέμπει. — δηλοῖ
τὴ μὲν est attractio quaedam par-
ticipii haud frequens pro attractione
infiniitivi, quam nunc dicunt, δη-
λοῖ τιμᾶν h. e. ὡστε ἑαυτὸν τιμᾶν,
nam Eurip. Alcest. 678. αὐχέως
ἐλαύνων, quod Fisch. vocat, aliud
est et in verbis, quae animi motus
indicant, solenne. Occurrit vero
aliquoties in verbis, quae notionem
significandi habent, ut Xenoph.
Memorab. I. 1. 11. ἀλλὰ καὶ τοὺς
φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραί-
ωντας ἀπειδείκνυν. — λήροισις,
ambiguo sensu dictum esse putat

scholiasta. Possit enim innuere so-
ni et literarum similitudine τὸ λή-
ριον ἄνθος τι, ὅτι ἀνθηρῶ στεφά-
νῳ στεφανοῖ. ὡς βίαν λειψίατι.
Praefertur tamen altera explicatio,
qua λήρος usurpatur de rebus va-
nis a pugis. — ἀναδείξω, ἔστιν
ἐνταῦθα τούτῳ τῷ στεφανούστω,
ἐξ οὗ καὶ ἀνάδετος γυναικίως
κόσμος, ὃς καὶ ἀναδείξω λέγεται.
ἔχει δὲ πρὸς τὸ ἀναδείξω ἀπεναντίον
τὸ ὑπόδειξω, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑπόδη-
μα. Schbl. cf. infra 760.

586. προσάψαι, περιδείξαι ἢ
προσάψαι λέγεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ
ἀνάψαι, ὡς παρ' Ὀμήρῳ (Od. β.
86.) ἐν τῷ „ἐθέλεις δέ κ' ἄρ' ἄψαι.“ Sic Xenoph. Memor. II.
6. 13. Θεμιστοκλῆς δὲ πῶς ἐποίησε
τὴν πόλιν φιλεῖν αὐτόν; Μὰ δὲ'
οὐκ ἐπέδωκ, ἀλλὰ περιέψας τι
ἀγαθόν αὐτῇ. Ubi est videre,
quod iam etymologia docet, lepidam
hanc dictionem e re venetica du-
ctam esse, quando amuletum nat ak-
quid, quod vim fascinandi habere
putabatur, appendere vel appli-
catur. cf. et Xenoph. Cyrop. I.
5. 7. VIII. 4. 15 — ἀπειλεῖ-
σθαι, φειδωλός. Schol. ἐπὶ τὸς
τῆς ἀληθείας ποιῶν τι. Hesych.
cf. Suid. h. v. — ἐξολέσειεν,
paragogicum ὡς ante Kusterum, quem
Hemst. primum addidisse dicit, iam
adiicit Caninius. τούτῳ δὲ εἰρημν
ὁ Χρεμύλος ἐπιστομηθεὶς παρὰ τῆς
Πενίας, καὶ μὴ δυνάμενος ἀπὸ

590 διὰ τὴν Πενίαν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

παρὰ τῆς Ἐκάτης ἔξερσιν τοῦτο πυθέσθαι,
(595) εἶτε τὸ πλουτεῖν, εἶτε τὸ πεινῆν βέλτιον. φησὶ γὰρ αὐτῇ
τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δείπνον κατὰ μῆν'
ἀποπέμπειν.

590. Post *Πενίαν* interrogant edd. vett., comma ap. Pors. — ἀπὸ τῆς Suid. v. Ἐκάτης. — ἔξερσι Monac. — πειθέσθαι Elb. — 591. *πεινεῖν* Cant. 3. 4. — εἶτε βέλτιον Cant. 4. Bar. 2. 3. — αὐτῇ Elb. Brunck. Inv. φασὶ γὰρ αὐτῇ Monac. Dorv. Ask. Cant. 3. 4. — 592. μῆνα προσάγειν Monac. Rav. Borg. Elb. C. D. Ask. Dorv. Arund. Mead. Cant. 1. 2. 3. 4. et edd. vett. except. Iunt. 2. 3., quae *προπέμπειν* habent cum F. Vict. ἀποπέμπειν A. B. Suid. schol. Bentl. ex coniect., qui tamen dubius haeret inter *προσάγειν* et *ἀποπέμπειν*, et Pors.

γειν εἰς κατάραν τὸν λόγον ἔτρεψε. Schol. — *κοτίνον στεφάνω στεφανώσας, παγινωδῶς διττολογεῖται· κείται γὰρ καὶ ἀνωτέρω. ἔθος δὲ τῷ κωμικῷ πολλαχοῦ διττολογεῖν ἐπὶ γέλωτι.* Schol. ad vers. 586. Continet autem haec iteratio ironiam et de consilio adhibetur, cf. supra 290. coll. 295. et 300. coll. 307. etc. Differt a simplici repetitione eiusdem vocabuli, quae aliis de causis admittitur, ut Xen. Mem. I. 3. 2. Hellenic. IV. 8. 5. V. 4. 60. Anab. III. 2. 23. VI. 2. 2. Illae cumulationes eiusdem vocis suam quoque vim habent et fere similes sunt Polyptoto figurae, quae dicitur, cuius exemplum Hom. Od. τ. 205. τῆς δ' ἄρ' ἀκονούσης δῆς δάκρυα, τήκετο δὲ χροῖς· ὡς δὲ χιῶν κατατήκετο, ἦν τ' ἔδρος κατέτηξεν, τηκομένη δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες, ὡς τῆς τήκετο καρήια. Sed Polyptoton differt a Dissologia, quae Comiciis usitata est, ut persona aliqua suis ipsa verbis illudatur.

589. τὸ γὰρ ἀντιλέγειν, σῆμα ἑλλειπτικόν, λείπει γὰρ φανερώς ἐναυθὰ ἐνοιά τις ἀέριαι τοιαύτη, τίς ἂν ἀκούων ἀνάσχοιτο, ἢ πῶς οὐκ εἰη φορτικόν, ἢ πῶς οὐκ ἀντιλέγοιτο, ἢ τοιοῦτέν τι· ἴνα λέγη ἢ Πενία

ὅτι, τὸ γὰρ τοιμῶν ὑμᾶς λέγειν, ὡς οὐ δεῖ ἐμὲ ὑμῖν τὰ ἀγαθὰ, πῶς ἂν εἴη φορητὸν ἀκούεσθαι; Pariter interpretantur recentiores. Mihi tamen alia est opinio, nimirum hunc accusativum cum inf. eodem modo accipiendum esse, atque accus. cum inf. in interrogationibus et exclamationibus, quo Romani utuntur, si quis animo est vehementer commotus. Nam τὸ γὰρ ἀντιλέγειν τοιμῶν ὑμᾶς non valde differt ab illo Ciceronis Cluent. 31. Tene hoc, Atti, dicere, tanta prudentia praeditum? h. e. Das kannst du sagen? Articulus τὸ, quem Graeci addunt, minime minuit similitudinem, illustrat potius hanc formulam, quae apud Romanos in exclamat. et interrogat. admodum frequens est. Cf. Cic. Att. IX. 6. Fam. 14. 1. Brut. 61. Verr. 5. 38. etc. Noster vero passim sic loquitur, ut Av. 7. τὸ δ' ἐμὲ κολοῖω πειθόμενον τὸν δύσμορον, ἀποσκοπῆσαι τοὺς δυνάχας τῶν σακτύλων. coll. 5. et Nub. 268. τὸ δὲ μηδὲ κυνῆν οἰκοθεῖν εἰθεῖν ἐμὲ τὸν κατοδαίμον' ἔχοντα. h. e. Me miserum! me ne galero quidem tectum domo exiisse!

590. παρὰ τῆς Ἐκάτης, ἔθος ἦν ἄρτους καὶ ἄλλα τινα κατὰ μῆνα τιθεῖναι τῇ Ἐκάτῃ τοὺς πλουσίους, λαμβάνειν δ' ἐξ αὐτῶν

τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἀρπάζειν πρὶν καταθεῖναι
ἀλλὰ φθείρου καὶ μὴ γρύζειν

595

ἔτι μὴδ' ὀτιοῦν.

(600)

οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἦν πείσησ.

PENIA.

ὦ πέλις Ἄργους κλύεθ' οἷα λέγει.

598. Pro πρὶν καταθεῖναι conicio πρὶν κατέδεσθαι. — 594. μὴ γρύζει false Monac. A. B. Mead. Thom. Mag. (v. φθείρου) et edd. vet. γρύζειs Brunck. Inv. Dind. γρύζειs C. D. Ask. Cant. 3. 4. γρύζειν Dorr. Cant. 1. 2. Eib. Arund. Pors. — 597. Post λέγει Monac. edd. vet. & Pors. interrogant.

τοὺς πένητας. τοῦτο δὲ τὸ δεῖκνον ἐσπίρας ἐπεμπον κατὰ νομηνίαν, ὡς θυσίαν τῇ Ἐκάτῃ ἐν ταῖς τριόδοις. Schol. cf. de Hecatae s. Lunnæ coena Hemsterh. ad Lucian. T. I. p. 330 sq. Ceterum non solum panem, sed etiam ova, caseos et caepas, quas egenis in deliciis erant, Hecatae offerebant. Fuit quoque in proverbio Ἐκάτης δεῖκνον pro tenui coena et pauperula. Si notio vocis Ἐκάτη, qua, ut Hesych. tradit, erat ξύλον ἐν τοῖς φυλακείοις, ἢ τοὺς κακούργους προσδεσμεύοντες ἱμασίον, populo fuit trita, poeta callide per duos verus incertum reliquit, quid sibi voluerit. — ἀρπάζειν πρὶν καταθεῖναι, miror haec neminem offendisse. Fieri enim non potest, ut pauperes coenam rapiant, antequam in triviis collocata est. Unus scholiasta hoc sensisse videtur, qui ad ἀρπάζειν adiicit ἐτοίμως λαμβάνειν. Quamquam hoc nihil est; est tamen aliquid, quia ceteri tacent. Similem locum Ran. 166. πρὶν καταθεῖσθαι ad hunc nihil omnino facere, quivis, cui lubuerit eum inspicere, intelliget. Quare, nisi hyperbolen acciperis, pro καταθεῖναι malo κατέδεσθαι, nam dicere vult: Pauperes coenam rapiant, priusquam ab Hecata consumitur. Simile quid scholiastæ ad 590 observari videtur dicenti: εἰ δὲ πένητες ἡσθίων ἀντὶ καὶ ἔλγον, οὐκ ἦ Ἐκάτη ἐφαγὲν αὐτά.

594 sq. Sequuntur anapaestici dimetri acatalecti, interpositis monometris, quos claudit 614. dimeter catalecticis in syllabam sive paroemiacus, qui dicitur. Cf. de hoc metro Godofr. Hermannii Metr. II. 82. p. 371 sq., Porson. Praefat. ad Eurip. Hecub. p. 45 sq. et Gaisford. ad Hephaest. p. 279. Quam semel hoc genus versuum se mihi hic offerat, regulam aliquam a recentioribus neglectam revocare placet. Systemata enim huiusmodi ita componebantur a poetis dramaticis, ut paroemiaco semper precederet monometer, non dimeter. Hoc modo sententiarum flumen suavi numerorum decursu perdimetrum, monometrum et paroemiacum descendit. Hanc vero regulam fuisse, docet nomen, quod metrici veteres monometro dederunt, quippe παραμետρος h. e. systematis penultimus. Sic schol. ad Plut. 594. (593. Dind.): τὸ κ' (est enim numero vigesimus) ὁμοιον τῷ β', ἀνακαιστικῆ βίας, ἦτοι μονόμετρον, ὃ καὶ παραμետρον ὀνομάζεται. In aliquot editionibus monometer huic nunc quidem deletum cernis, et facili negotio restitui potest. v. c. Nob. 455. ubi Reisigius metricarum rerum peritissimus contra codd. auctoritatem ex parateleuto a monometro fecit dimetrum.

594. ἀλλὰ φθείρου, ἦρον μετὰ φθοράς ἀπέργον. Schol. male imprecandi formula, ut Eurip. Ho-

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

Παύσωνα κάλει τὸν ξύσσιτον.

ΠΕΝΙΑ.

τί πάθω τλάμων;

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

600

Ἐξβ' ἐς κόρακα, θάττον ἀφ' ἡμῶν.

598. Πάσωνα Can. 1. 2. — 599. Codd. et edd. omnia τλήμων. — In fine punctum edd. vett. except. Canin. Friischl. — 600. ξβ' Elb.

raclid. 284. φθείρου· τὸ σὸν γὰρ ἄργος οὐ δίδοικ' ἐγώ. Aeschyl. Sept. adv. Theb. 258. (234. Schtz.) οὐκ ἐς φθόρον σιγῆς ἀνασχέσσω τάδε; Inde Noster in Equitt. 1159. (Inv.) σὺ, ὦ φθόρε! — καὶ μὴ γρ ὕψις, quum μὴ γρ ὕψις contra regulam, μὴ γρ ὕψις contra libror. mas. auctoritatem dicatur, non dubitavi μὴ γρ ὕψις revocare ex Phrynichi praecepto, quamvis depravato hoc: Ἀττικὸν τὸ σχῆμα, ἀπαρέμπατος ἀντὶ προστακτικῶ· "Ομηρος· „ἀντὸς ἐρνακίειν." (Il. s. 262.) Hic enim Ἰωνικὸν pro Ἀττικὸν scribendum esse, quemvis doceat usus Homericus, Eustathius, scholiastae Homeri et hoc ab ipso Phrynico additum exemplum Honeri. At Attici hunc usum imitati sunt, quamvis rarius. Hemsterhuidio iam γρ ὕψις placuit hocque recipiendum esse dixit, si plures colices accederent ad Dorvillianum, qui tunc temporis solus γρ ὕψις habuit. De significatione verbi γρ ὕψις cf. v. 17. not. — μὴ δ' ἰτασοῦν, μὴ δ' ὄλας schol. — εὐδ' ἦν κείσε, sunt verba insignnabundi et omnes rationes stonachantia. Recte schol. ἐν ὑπερβολῇ λέγει, ὅτι, κἂν κείσε, οὐχ ἔξει μᾶς κειδομένους σοι. οὐδὲ ἐάν τιθεαὶς διαλεχθεῖς, κείσεῖς ἡμᾶς ὑπερθεοῦ σοι, καὶ τῶν Πλούτων καταλίειν.

597. ὦ πόλις ἄργους 2 ὕψ' οἶα λέγει, sunt verba abulata Euripideae, quae scholiasta x Telepho Euripidis sumta esse saecverat. Imitatio haec tenoris ragic in comedia magnam vim

habet, praesertim cum verba, ut haec, per se inusitata sunt et ultra soccum comicum. In iis verbis risum petit Equit. 810. (823. Inv.) Quum scholiastae eadem verba in uno versu apud Euripidem non reperirent, primam partem ex Phoeniss. 616. (613. Matth.) ὦ πόλις, alteram e Med. 170. κλύεθ' οἶα λέγει sumtam esse putarunt. At ἄργος, quod hic loci, quum scena Athenis esset, summam vim habuit, ibi desideratur. Non magis rema expedies, si cum Dobraeo Phoeniss. 611. pro ὦ πάτερ, κλύεις, ἢ πάσχω scripseris ὦ πόλις. Similius est, quod legitur Eurip. Heracl. 758. (Matth.) κακὸν δ', ὦ πόλις, εἰ ξένοῦς ἐκτῆρας παραδάσσομεν κείσεσμαισιν ἄργους. coll. 896. Ceterum vix opus est monere, Aristophanem Argivos pauperes non notare, ut cum scholiasta quidam putant; poeta nihil nisi risum petebat. — Παύσωνα κάλει. Pauso pictor Atheniensis egenus, quem Acharn. 860. καμπόνηρον vocat et una cum Lysistrato commemorat famelico misero: ὄργων τε καὶ κινῶν ἀεὶ κείσε ἢ τριακοθ' ἡμέρας τοῦ μηνὸς ἐκάστον. Suid. tradit adeo Παύσωνος κταχόστερος proverbium, certe non abimile illi Πατροκλέους φειδωλότερος. cf. v. 84. not.

599. τί πάθω τλάμων, pro τί θρῶ, ut alias re vera dicit Thesmoph. 76. τί σὺν ἐγῶ θρῶ; Sed nostro loco imitatur formalam Euripidis Hecub. 608. οὐκ ἂν δυναίμην· ὡς δ' ἐγώ· τί γὰρ πάθω; Quia vero haec exclamatio cothurnum saperet, scribendum putabam

PENIA.

(605)

εἶμι δὲ ποῖ γᾶς;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἔς τὸν κύφω· ἀλλ' οὐ μέλλειν

χρή σ', ἀλλ' ἀνύειν.

PENIA.

ἦ μὴν ὑμεῖς γ' ἔτι μ' ἐνταυθοῦ

605

μεταπέμψεσθον.

601. γῆς libb. om., imo γῆς cum iot. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Weck. Canin. — 602. κρυφῶν' Dorv. — 603. χρῆν Monac. edd. vet. (exc. Iunt. 2. 3.) Kust. Pors. — ἀνύειν Borg, Elb. U. Bodl. Cant. 2. Brunck. et edd. vet. (exc. Iunt. 2. et Port.) ἀνύειν Porson (cum spir. asp. ut solet). ἀνύειν Cant. 1. C. Dorv. ἀνύειν B. ἀνύειν Rav. Cant. 3. 4. A. D. F. Monac. Mead. Ask. Iunt. 2. Port. Inv. Dind. — 604. γέ τοι Bar. 2. 3. γ' ἔτοι Ven. 2. γέ τι Ask. — ἐνταυθί Dind. ut supra 225. Elmsleio auctore, ut videtur. Quare Elmsl. ἐνταυθοῖ Ionicam dixerit, non percipio. Tribuerim potius formae ἐνταυθί notionem quietis, ut sit: hic, alteri ἐνταυθοῖ motionis, ut valeat hic. Nam veteres loces alias formas habebant, recentiores ἐνθαῦτα. — 605. μεταπέμψεσθον Cant. 2. μεταπέμψεσθον Elb. μεταπέμφοισθε Bar. 2. 3.

εὐλόμων. Hermannus V. C. (Metz. p. 372.) bene animadvertit in hoc versuum genere dialectum etiam in singulis vocibus mutari, prout assurgat vel remissior fiat oratio. Quare et paullo post 601. εἶμι δὲ ποῖ γᾶς; malui. Ita enim persona tragica lepide a Chremylo cavillatore interrumpitur. — ἔξ ἧ' ἔς κόρακας, ut supra 890. οὐκ ἔς κόρακας; — εἶμι δὲ ποῖ γᾶς; et haec exclamatio tragica. Eurip. Elect. 281. ποῦ γῆς ὁ εὐλόμων εὐλόμωνας φωνᾶς ἔχει: Imprimis iterata voce ποῖ tragici utuntur in locis affectuosis. Aeschyl. Prometh. 575. τοῖ τοῖ, ποῖ ποῖ, καὶ καὶ καὶ, καὶ μ' ἄρουσιν; Eurip. Med. 1038. 1052 sq. Ad similitudinem nostri loci 1040. ποῖ μυζῶν με φωνᾶ πτωσσουσιν; 1078. ποῖ τράπωμαι; ποῖ πορευθῶ; cf. ibid. 417. — De verbo εἶμι in significatione temp. futuri cf. Viger. ed. Hermann. p. 212. n., Lobeck. ad Phrynic. p. 37. et quae supra allata sunt ad v. 70.

602. ἔς τὸν κύφωνα, cf. supr. 472. not. — ἀλλ' οὐ μέλλειν, ἀλλ' οὐ χρῆ σέ φησι βραδύων, ἀλλ' ἐπέγεισθαι εἰς δειδρον. Sch. Kadem significatione occurrit supra 255. It. ἐγκουεῖτε. κενυθεῖθ', ὡς ὁ καιρὸς οὐχὶ μέλλειν. — De ἀνύειν cf. supr. 229. not. et 196. not. In scriptura huius vocis librorum auctoritati parere malui, quam Porsoni verbose disputanti ad Eurip. Phoen. 463., licet Matthiaeus V. D. invenerit probatorem. cf. Praefat.

604. ἦ μὴν ὑμεῖς γ' ἔτι μ' ἐνταυθοῦ μεταπέμψεσθε. Haec, si quid sentio, ad Homericum ibid. Il. α. 240. facta sunt: ἦ καὶ Ἀχιλλῆος ποθὴ ἔξεταί νίας Ἀχαιῶν συμπαντας. Pariter atque Achilles Penia finit altercationem. — τό τε νοσησείς, ἦγονν ὅτε μεταπέμψόμεθα σε. ἐν ἧθει δὲ καὶ τοῦτο. e schol. unde patet, consuetudinis formulam haec verba consistere. Dicere vult Chremylus: „ἦ

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(610) τέτε νοστήσεις· νῦν δὲ φθέρου.
 κρείττον γάρ μοι πλουτεῖν ἔστιν,
 σὲ δ' ἔαν κλάειν μακρὰ τὴν κεφαλὴν.

ΒΑΕΨΙΔΗΜΟΣ.

610 νῆ Δί' ἔγωγ' οὖν ἐθέλω πλουτῶν
 εὐωχεῖσθαι μετὰ τῶν παίδων
 (615) τῆς τε γυναικῶς, καὶ λουσάμενος

607. *ἔστι sine v̄ Monac. ἔστιν Brunck. Inv. Dind. — 608. σὺ Cant. 3. — κλάειν odd. vett. exc. Frischl. Port. — μακρὰν Bar. 2. 3. Kib. Cant. 4. — 609. ἔγω γ' ὄν Monac. — θέλω Cant. 3. — πλουτεῖν Dorv. — 610. παιδῶν Rav. contra metz. — 611. καὶ τῆς γυν. Cant. 3. Bar. 2. 3.*

præus redire noll, quam te vocaverimus. Numquam tamen vocabimur. — σὲ δ' ἔαν κλάειν κ. λ. Scholia constanter supplent τύκτουςσαν et addunt, αἱ γὰρ γυναῖκες, ὅταν κλάωσι, τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς τύκτουςσιν. Id quidem non est de nihilo, at etiam viri lugentes caput manibus feriunt, ut Herod. III. 14. ὁ δὲ Ψαμμήτιος ὡς εἶδε, ἀνακλασάσας μέγα ἐκλήξατο τὴν κεφαλὴν. Propius fuit τυφθεῖσαν respectu v. 21 sq. σὺ γὰρ με τυπήσεις στέφανον ἔχοντά γε. ad quod respondetur ἀλλ' ἀφελὼν τὸν στέφανον, ἵνα μᾶλλον ἀλγῆς. At vereor, ne quid aliud sit, quam formula summam perniciem alicui imprecandi. Est enim gradatio in singulis: φθέρου, ἔθδ' ἐς κόρακας, ἔθι ἐς τὸν κύφωνα, denique κλάειν μακρὰ τὴν κεφαλὴν. Occurrit simplex formula κλάειν σοι λέγω supr. 62. coll. 174. 421. deinde κλάειν μακρὰ Thesmosph. 218. Ecclesiæaz. 426. (448. Inv.), denique μακρὰ κλάειν τὴν κεφαλὴν quod etiam de re inanimata dicitur Vesp. 581. (604. Inv.) Originem huius locutionis innuntiat hæc Eurip. Hecub. 208. καὶ σὲ μέν, ὃ μᾶτερ δύστανε, κλάω παροδύτοις θρήνοις· τὸν ἔμῳν δὲ βλοκ, λάβων λύμαν τ', σὸ μετακλινομαι. et Nub. 58. ΣΤΡ. Στῆρ' ἠδ', ἵνα κλάης. GEP. διὰ πῖ δῆτα κλαύσομαι;

609. *ἔθ' ἔλω εὐωχεῖσθαι.* Interpretæ Xenoph. Memorab. III. 14. 7. *ἔλγω δὲ καὶ ὡς τὸ εὐωχεῖσθαι ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐσθλῶν καλοῖτο· τὸ δὲ εὐ προσκλιθεῖαι ἔφη ἐπὶ τῷ ταῦτα ἐσθλῶν, ἄνευ μῆτι τῆς ψυχῆς, μῆτι τὸ σῶμα λοκίη, μῆτι δυστέρετα εἴη. ὅσα καὶ τὸ εὐωχεῖσθαι τοῖς κομῶσις δικαιωμένοις ἀντιῶσι.* Suid. *εὐωχεῖται ἐπὶ τοῦ ἐλάφαντος ἀντι τοῦ καλῶς ἠνιοχεῖται· εὐωχεῖται δὲ ἀντι τοῦ εὐφραίνεσθαι ἐν τραπίῃ.* Eustath. ad II. β. p. 212, 37. *Ἄγριοι τὴν τροφὴν ὀχρὴν λέγουσιν ὄξωτόνας.* Hesych. *εὐωχία, εὐφροσύνη.* Schol. h. l. *εὐωχεῖσθαι, εὐφραίνεσθαι ὁμοῦ.* Biset. Athenæo duce interpretatur: τὸ εὐωχεῖσθαι καλῶς καὶ ἐν αἰτίῳ, καὶ διὰ τοῦτο εὐ ἔχειν. — λιπαρὸς ζωρῶν ἐκ βαλαυρίου. Graeci uncti balneis exire solebant. Quare λιπαρὸς non de mollitie, sed de unctioe intelligendum est. Orta est hæc significatio ex Homericis locutionibus Od. ζ. 227. *αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα λούσατο καὶ λιπ' αἰψυφεν.* ubi schol. *λιπ'* interpretantur *λιπαρῶ ἢ λιπαντικῶ ἐλαίῳ.* Oleum enim Ulyssi ante dari Nausicaæ iusserat, ibid. 215. *δῶκαν δὲ χροσάη ἐν λεηκῶθ' ὄγγον ἔλαιον.* et Ulysses ipse dicit *ἐλαίῳ ὀμοῖν ἀπολούσομαι, ἀμφὶ δὲ ἐλαίῳ χροσῶμαι· ἢ γὰρ δηρὸν ὑπὸ χροῶς ἔστιν*

λιπαρός χωρῶν ἐκ βαλακείου
τῶν χειροτεχνῶν
καὶ τῆς Πενίας κατακαρδεῖν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

615' αὐτὴ μὲν ἡμῖν ἡ' πῆτριπτος οἴχεται
(620) ἐγὼ δὲ καὶ σύ γ' ὡς τάχιστα τὸν θεὸν
ἐγκατακλινοῦντ' ἄγωμεν εἰς Ἀσκληπιοῦ.

612. λιπαρός Iunt. 1. — 613. χειροτέχων Brunck. Invern. — 614. κατακαρδεῖν F. — 615. μὲν οὖν ἡμῖν Cant. 4. ἡμῖν om. EB. — ἡ' πῆτριπτος Invern. Porz. Bo. cum edd. vet. exc. Ald. — 617. ἐγκατακλινοῦντες codd. Monac. Ask. Mead. Cant. 1. 2. 3. 4. EB. et edd. Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Frischl. Camm. Brab. Raph.

ἔλοιπῆ. Recte igitur schollasta ad nostrum locum de λιπαρός: ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς ἔλαιον δι' ἔλου σώματος ἀλείφασθαι, ἵνα οἱ πόροι, ἐπὶ θερμῆς ἀνεφροῦντος κλισθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἔλαιου ἐπιχωματικῶς ὄντος, καὶ μὴ δέξωνται ἀέρα ἐπιποθῶν. — κατακαρδεῖν, cf. 176. not. — χειροτέχων, cf. 529. — ἡ' πῆτριπτος, cf. 275.

615. Hic versus cum septem sequentibus Chremyle uni tribuitur in cod. U.; ceteri vero v. 618. Blespidemum faciunt interlocuentem, nisi quod ibi quoque in Cant. 2. corrector Blespidemum interposuit. — οἴχεται, ἀπῆλθεν, ἢ ἀφανῆς γέγονεν. Schol. recte. Nam usus Homericus huic praesenti dedit notionem praeteriti. Nota sunt οἴχομαι (absens, s. qui abiit) et δῆλον οἴχομένοιο παρὸς Od. α. 231. coll. 252. Eurip. Med. 1031. αἰ αἰ τί δράσῃ; καρδία γὰρ οἴχεται. Heracl. 14. καὶ πόλις μὲν οἴχεται, ψυχὴ δ' ἐσώθη. — ἐγκατακλινοῦντα, cf. quae dicta sunt ad v. 407. — εἰς Ἀσκληπιοῦ, τὸν ἐν ἄστει λέγουσιν Ἀσκληπιῶν. ὅσα γὰρ εἰσιν, ὅ μιν ἐν ἄστει, ὅ δὲ ἐν Πισραιῶν, ὅ ἐν Ἀχαιοῖς, (Ἀλφειῶν); ὡς φα-

ειν. Schol. Templum Aesculapii urbani, non Piraeensis, ut accipitur in Wolf. Analect. part. 3. p. 82., intellexit. Prope esset, actionum nexus postulabat. In Krausii libro indigesto, at Britannicae doctrinae pleno, quæm Hellas inscripsit, neutrum vidi, nec in tabulis topographicis, quas adiecit. — μὴ κέλειν αὐτὸν, ut supra πῶν ἐσώθη, quæ coniunctio synonymorum vocatur ἐκ παραλλήλων. Comparari possunt hæc cumulationes adverbiorum synonymorum cum comparative et superlativo adiectivorum, quæ in illa non cadunt. Unde fit ut adætria adverbia consocientur, quæ idem significant Nub. 969. εἰς αὐτὸν κέλειν αὐτὸς ἀνεστασίονος ἐμφῆσαι. αὐτὸν κέλειν apud Plutarchum frequentissimum, rarius κέλειν αὐτὸν inveniiri docent Act. Phil. Monac. Tom. III. p. 297. — τὸν προὔργον τι, quod operæ pretium est et praesertendam, sive quod valet ad aliquam rem constituendam. Plat. Men. c. 18. προὔργον γούν τι πεποιήκαμεν, ὡς ἐστὶν, παρὸς τὸ ἐξουσίαν βαρῆ ἔχει. cf. ibid. c. 22. ubi eadem constructio, et προὔργον εἶναι εἰς vel παρὸς significat utile esse sive confutare.

ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ

καὶ μὴ διατρέβωμέν γε, μὴ πάλιν τις αὐ
ἐθῶν διακωλύσῃ τι τῶν προδργου ποιῶν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

620 καὶ Καρίων, τὰ στρώματ' ἐκφέρειν σ' ἐχρῆν,
(625) αὐτόν τ' ἄγειν τὸν Πλούτον, ὡς νομίζεται,
καὶ τᾶλλ' ἔσ' ἔστιν ἔνδον ἡύτρεπισμένα.

Λίσαισι τὸ Χοροῦ.

618. Blepsidemi nomen omisium in cod. U. ab altera manu praefixum in Cant. 2. — τις cum accentu Monac. et edd. vet. — 619. διακωλύσει Cant. 3. Dorv. — τι Monac. et edd. vet. — προδργων Dorv. — 620. καὶ καρίων Cant. 1. 2. 4. Bar. 2. 3. Ask. Arund. Borg. (?) et edd. vet. om. — σ' om. A. C. Arund. et edd. vet. — es χορῆ Mead. ἐκ χορῆ Ask. — στόματ' pro στρώματ' Elb. — 622. τᾶλλ' edd. vet. τ' αὐτῶν Monac. — ἡύτρεπισμένα Rav. (?) — Post hunc versum cod. Cant. 2. et edd. vet. adiciunt Χοροῦ. Ap. Brunck. legitur *λίσαισι ἢ τοῦ Χοροῦ φῶδῃ*. Scholiasta ad v. 615. (619. Dind.) docet hic chori canticum excidisse. cf. not.

620. καὶ, ut *puer* apud Romanos pro seruo, quod satis vulgare est. cf. Xenoph. Mem. III. 14. 1. III. 13. 6. Plat. Theaet. p. 143. c. — τὰ στρώματ' ἐκφέρειν, quibus Plutus involutus et tectus, opinor, dormiret in templo. Hunc morem poeta indicat infra 688. *κατέκλιτο δ' αὐτὴν ἐντυλίξασα*. 703. *μετὰ ταῦτ' ἐγὼ μὲν εὐθὺς ἐνεκαίνωπα-υην*. Cario servus pallio scisso quidem tectus cubabat, at dominus, certe Plutus *στρώμασιν* usus esse videtur. — ἄγειν τὸν Πλού-τον ὡς νομίζεται, recte schol. Paris. *ὡς νόμιμόν ἴστιν ὀδηγεῖν τὸν τυφλόν*. Non ad templum, ut putant, sed e domo educi iubet Plu-um, ut dein ipse eum secum in templum abduceret. — ἡύτρε-πισμένα, τὰ πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ schol. Rav. Non solum res sacrae, sed quidquid ap-paratur, ut Eurip. Iphig. Aul. 427. *ἰμέναιον εὐτρεπίζει*. ibid. 1098. *ὡς ἰερνιβες κάρεισιν ἡύτρεπισμένα*.

coll. Eurip. Hecub. 561. *κάρεισιν εὐτρεπίης*. — Scholiasta iam, non Girard., ut putant, monet post v. 622. chori canticum excidisse; id-que veri est simillimum. *ἐνταῦθα*, inquit, *χορὸν ὄφειλε θείναι καὶ διατρέψαι μικρόν, ἄχρις ἂν τις ἐξ Ἀσκληπιοῦ ἀναστρέψει τὴν τοῦ Πλούτου ἀπαγγέλλον ἀνάβλεψιν*. Huic adversatur aliud scholion ad v. 623. (627. Dind.), quod defectum chori inepte excusare studet ex consuetudine comoediae novae, *ἐν ἧ αἱ παραβάσεις ἐπαύσαντο*. Vix enim credibile est, poetam ita actione veri dissimiles fecisse, ut Cario nunc se pararet ad viam in Aesculapii templum, et in sequentibus, ubi nox iam peracta est, rediret narraturus, quid superiore nocte ac-ciderit. Ergo hic nexus rerum postulat, ut chorus interponatur, qui tempus fallat et spectatores. cf. Eicbetaedt. d. Dram. com.-sat. p. 72.

ΚΑΡΙΩΝ. ΧΟΡΟΣ. ΓΥΝΗ ΧΡΕΜΥΑΟΥ.
ΠΛΟΥΤΟΣ. ΧΡΕΜΥΑΟΣ.

ΚΑΡΙΩΝ.

ᾧ πλείοστα Θησεῖος μεμιστυλημένοι
γέροντες ἄνδρες ἐπ' ὀλιγίστοις ἀλφίτοις,

623. *Θησεῖοι*. Bar. 2. B. F. Ask. Brunck. Invern. Suid. (v. *Θησεῖος*.) *Θησεῖοι*. Bar. 3. — *μεμιστυλημένοι*. A. D. Monac. Elb. Ask. Cant. 4. schol. (Aldinus.) Brunck. Invern. Pors. Dind. *μεμιστυλημένοι*, ut nos, B. C. Cant. 1. 2. edd. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Canin. Brob. idem duplicato ἰ Dorv. F. Iunt. 2. 3. Frischl. Port. et scholiasta ed. Iunt. *μεμιστυλημένοι*. Elb. Iunt. 1. *μεμιστυλημένοι*. Ald. — 624. *ὀλίγους*. F. *ὀλίγους*. Ald.

623. ὁ *Θησεῖον* ἔχεται ἀκαγγέλλον τὸν Πλούτον ἀναβλίσαντα. Schol. — *Θησεῖοις*, ἐν *Θησεῖα* ἑορτῇ, quae die cuiusvis mensis octavo Athenis celebrabatur. *διανομαὶ* δὲ καὶ *εὐαγγαίαι* τοῖς *Θησεῖοις* γίνονται. *ἰσοθέσιος* δὲ αὐτῶ (τῷ *Θησεῖ*) *τιμὰς* ἔγειμαν καὶ ἑορτῇ ἔτελετο, ἑκατὴ αὐτὸς *συνήγαγε* τὴν Ἀττικὴν, πρότερον *σκοραδην* καὶ *κατὰ κόμας* οἰκουμένην. Schol. — *μεμιστυλημένοι*, h. e. *tusi latera humerosque pubi*, adeoque *περοβολικῶς* *lacerati* et quasi *dissecti*, ex usu Homericō, qui Graecis fuit tritissimus. Sic Hesych. *μιστέλλειν*, *τρίανειν*, *κόπτειν*, *μερίζειν*, *εἰς μικρὰ* *διαίρειν*. coll. Apoll. Soph. v. *μιστυλλων*. Schol. Ven. ad Il. α. 465. quasi *διαμελλεῖσθαι* *εἰμυειν* Od. ι. 291. Nam pecuniae et panis causa pauperes diebus festis et in iudiciis urgendo et premendo se ipsos tangebant. cf. supra 325. *δεινὸν γὰρ*, εἰ *τριεβό-*

λου μὲν οὐνεκα *ἀσπιζέμεθ'* *ἐκίστοτ'* ἐν *τήκελησίν*. Quamvis vero Atheniensium semper otiosorum in diebus festis confluxus, visio in Theocr. Adoniax. 44. εἰ *θεοί*, *θεοὺς* *δολοῦ*. πῶς καὶ *κόμα* *τοῦτο* *περᾶσαι* *χορῇ* *τὸ* *κατόν*; *μυρμακτε* *ἀναριθμοὶ* καὶ *ἀμετροὶ*. *ἀντὶ* *φίλει*, *πῆ* *με* *κατήσῃ*. *ὀρθὸς* *ἀνίστα* *ὁ* *κνέφδός* *τῷ* *ὡς* *ἄγγελος* x. l. Quam tamen haec mea explicatio nova sit, cum, quae hucusque fait, minam facere non debeo. Veteres enim interpretes et recentiores, qui *μεμιστυλημένοι* praeferrunt aut huius verbi notionem nativam arripiunt, longe alium sensum huius loci esse statuunt hunc: *vos qui Theosorum die saepissime e pane cavato hauritis iusculum, ei μυστίλαι* his sunt *panes cavati* et *μυστίλαι* ex *pane cavo* *bibere*. De scriptura huius verbi, si Eustath. ad Od. p. 138. l. 44. ed. Lips. consulis, nulla potest esse dubitatio. *Diserte enim ei δέ*

625 ὡς εὐτυχισθ', ὡς μακαρίως πεπράγατε,
(630) ἄλλοι θ' ὅσοις μέτεστι τοῦ χρηστοῦ τρόπου.

ΧΟΡΟΣ.

τί δ' ἔστιν, ὃ βέλτιστε, τῶν σαυτοῦ φίλων;
φαίνει γὰρ ἦκειν ἄγγελος χρηστοῦ τινος.

ΚΑΡΙΩΝ.

ὁ δεσπότης πέπραγεν εὐτυχέστατα,
630 μᾶλλον δ' ὁ Πλούτος αὐτός· ἀντί γὰρ τυφλοῦ
(635) ἐξωμμάτωται καὶ λελάμπρυνται κόρας,
' Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχῶν.

625. εὐτυχισθ' Dorv. εὐτυχοῖθ' Elb. ὡς εὐτυχῶς Aleiphro III. 46. p. 374. — 627. ἐστὶν Monac. edd. vett. Porc. — σαυτοῦ τρέπων Borg. Monac. Elb. Dorv. Arund. Ask. schol. pro var. lect. Bar. 2. 3. Cant. 1. 2. 4. — Pro φίλων Reisk. conl. φίλων. — Cum Prorsone ὃ βέλτιστε a ceteris vocabulis commatis seiuncti, quia nonnulli, in quibus Girard. Invern., ad βέλτιστε genitivum trahunt. — 628. φαίνῃ Monac. Elb. Bar. 2. — τινός Ald. Iunt. 1. et cod. Mense. — 631. λελάμπρυνται κόρας cum Harl. Bar. 2. Ask. Cant. 4. et Suida (v. ἐξωμμά.) rescripsi. λελάμπρυνται κόραι Elb. vitiose. λελάμπρυνται κόρας cett. codd. et edd. omni. At non video, ad quod subiectam pluralis λελάμπρυνται respiciat.

γε μυσταίαι, inquit, ὧν ἡ μὲν ἄρχουσα διὰ τοῦ ὤ, ἡ δὲ παραλήγουσα διὰ τοῦ ἰῶτα, ψωμοὶ εἰσι κοῖλοι. (Sic enim est interpungendum.) Sed vereor, ne dici possit: μμυσταίημένοι ἐπ' ἀλφίτοις. Quae similia invenisse se putant interpretes, prorsus sunt aliena. Nam poster in Equit. 1176. (Invern.) ἐγὼ δὲ (scil. φίρα) μυσταίαις μμυσταίημενας ὑπὸ τῆς Θεοῦ τῆ χειρὶ. Unde video, poetam huic formae passivam significationem tribuisse. Exstat denique in Equit. 836. (Inv.): ἀμφοῖν χειροῖν μμυσταίηται τῶν δημοσίων. Neque hoc aliquid ad nostrum locum affert, manifestum potius hoc facit: et γέροντες μμυσταίημένοι ἐπ' ἀλφίτοις nihil esse, et interpretes frustra laborasse in locutione explicanda. Sensum hu-

ius loci hanc habe: o vos senes, qui in Thesoi vos esse propter pueros puericissimos studistis. Nam ἀλφίτων, ut supra 219, fortia aut pueris, imo omnis victus, ut Nub. 106. — ὅσοις μέτεστι τοῦ χρηστοῦ τρόπου, οὗς εἰσι χρηστοὶ τρόποι α. μετεστία ἐστὶ, ut schol. vult.

627. τί δ' ἐστὶ τῶν σαυτοῦ φίλων; τί ἀγαθόν ἡμῖν τοῖς φίλοις σου ἀγγελεῖς. o schol. ita infra 637. ἀρά γ' ἀγγελεῖ χρηστὸν τι; Recte igitur schol. interpretatur: τί δ' ἐστὶ κατὰ τοὺς σαυτοῦ φίλους; De omnia praepos. post τί δὲ cf. Heind. ad Plat. Gorg. §. 139. et Phaed. §. 68. — φαίνῃ γὰρ ἦκειν, similiter at contrario senso Eurip. Med. 1110. δεῖπνεσι δ', ὡς τι κινεῖν ἀγγελεῖ κινεῖν. Ut ἀγγελος χρηστοῦ τινος, ita κηρῶ

ΧΟΡΟΣ.

λέγεις μοι χαράν, λέγεις μοι βόαν.

ΚΑΡΙΘΝ.

πάρεστι χαιρῆν, ἦν τε βούλησθ' ἦν τε μή.

ΧΟΡΟΣ.

635 ἀναβοάσομαι τὸν εὐπαιδα καὶ
(640) μέγα βροτοῖσι φέγγος, Ἀσκληπιῶν.

633. βροῦν Bar. 2. 3. Cant. 3. Ask. Iunt. 1. Suid. (v. λέγεις μοι.) —
635. ἀναβοήσομαι Bar. 2. Cant. 2. (?) — πάρεστιν Dav. —
636. φάνος Iunt. 2. 3. Port.

ἀγίων Eurip. Hec. 103. Equidem hic malleo φαίνε γὰρ ἦσαν, quia φαίνεσθαι per se ponitur de adventibus, ut Plat. Prot. §. 1. πόθεν φαίνε. pariter Xenoph. Mem. II. 3. 1.

631. Schollasta auctore versus hic a poeta sumtus est ex Sophocl. Phineo. Idem bene animadvertit, ἐφαρμάτται ἀντὶ τοῦ ἐκκένκο-
πται τοὺς ὀφθαλμοὺς δύναιται νοσιθεῖν, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφῆρέθη τὸ κἀλνυμα. minus apte addit ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λιλύμηνται καὶ ἀντὶ τοῦ καθαρῶς ἴσχε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀντὶ τοῦ λυκῶσαι ἐν κένεσι λαγῶν. Eadem illa significatio Aesch. Prometh. 498. καὶ φλογακὰ (h. e. φαίνεται) σήματα ἐφαρμάτται, κρόσθεν ὄντ' ἐκάρ-
γηκα (h. e. σκορπιά). Contraria significatio occurrit in Eurip. Oedip., quod fragmentum servat schol. ad Eurip. Phoen. 61., ἡμεῖς δὲ Πολύβου καὶδ' ἰρσιαντες μέ-
δω, ἐφαρματόμεν καὶ διόλλυμεν κόρας. Videtur igitur poeta, ut schol. notat, καίτων ἐκαρποταρι-
ζήσασ λέγεισ θείων. — λιλύμ-
πεται κόρας, luet oculis, re-
scribendum esse putabam, quia λε-
λύμηνται κόρας, quod recentiores cum plurimis oedd. tenebant, dure dictum est, nec habet quocum co-
haerent, nisi cogitatione substitutas ὀφθαλμοὶ αὐτῶν λιλύμηνται κό-
ρας, quae cūpāis per se dura hic.

eo durior fit, cum in verbo antecedente ὄμματα continentur. — Ἀσκληπιῶν καιῶνος καιῶν καὶ καιῶν ὁ λαγρός καὶ θερακω-
της τῶν νοσημάτων. καὶ γίσκεαι ἐκ τοῦ καιῶ, τὸ θερακῶς, καιῶν καὶ καιῶν. Schol. Alter schol. brev. ad Od. δ. 232 ἐκ τοῦ καιῶ Παιῶν καὶ πλεονασμῶ τοῦ ἦ Παιῶν. Simpliciter autem καιῶν indicat medicum et metaphorice id, quod sanat aut liberat ab eoque male. Ita de somno Sophocl. Philoct. 835. Ἰαν' ὀδύνας ἀδαῆς, ἔπει δ' ἀλγίων, εὐαῆς ἡμῖν ἰδῶς. ἰδῶ, ἰδῶ μοι καιῶν. ibid. 168. λέγος ἐστὶν οὐδὲ τίς' αὐτῶ καιῶνα κ-
κῶν ἐκνωμῶν. ubi ἐκνωμῶν idem est atque προσνομῶν ibid. 720. accedere. Aeschyl. Agam. 99. καιῶν γενοῦ τῆσδε μερῶν. Hinc καιῶ-
νιος sanandi artis peritus, ut γίσκες καιῶνιαι Soph. Philoct. 1343. πα-
ρίτερque Aeschyl. Suppl. 1059. (Schitz.).

633. Versus hic a schollasta ad 623. (627. Dind.) et 633. (637. D.) vocatur antispasticus trimeter brachycatalectus, cui immixtus sit epitritus secundus (---|---|, υυ|), eiusque pares esse dicuntur 635. 636., nisi quod horum primus pes πανταύλληβος sit (--- εὐ-
βασσο-). At hunc grammaticorum errorem iam notaverunt Seidlerus et Hermannus VV. CC. talisque antispasticus versus dochmiacis adnumeraverunt. De his quidem te-

ΓΥΝΗ

τίς ἡ βοή ποτ' ἐστίν; ἀρά γ' ἀγγελεῖ
χρηστόν τι; τούτο γὰρ ποθοῦσ' ἐγὼ πάλαι
ἔνδον κάθημαι περιμένουσα τούτον.

ΚΑΡΙΩΝ.

640 ταχέως, ταχέως φέρ' οἶνον ὃ δέσποιν', ἔνα
(645) καυτῆ πύξ· φίλεις δὲ δρῶσ' αὐτὸ σφόδρα.

637. ἀρ' ἀγγελεῖ Cant. 1. 2. Iunt. 1. Orat. Ven. 1. 2. Wech. Frischl. Brab. Raph. ἀγγίλλεται Rav. solus, quod placuit soli Porsoni. — 638. χρηστόν τι cum versu antecedente coniungunt Monac. Elb. — 640. δέσποινα Monac. Dorv. — ἔνα in fine versus om. Dorv. Ald. Frischl., quamquam hic vertit: ut et ipse dicit. — 641. καυτῆ anti-quantum, cum iot. subscr. Invern. et quaedam al. edd. vet. κ' αὐτῆ Frischl. — δρῶσ' Ven. 1. 2. Brab. — σφόδρ' Elb.

cent, quamvis cuique facile sit cognoscere versum 633. constare ex duobus dochmiis puris, versus vero 635. et 636. primi dochmii sedem secundam solutam habere (— — — — | — — — —). Non proprium est hoc genus numeri Comico, nonnunquam vero transferitur ex tragoedia, ubi animi agentium paullo vehementius sunt commoti in contrarium eventum. Quare hoc recte animadvertit scholiasta: τῶν τραγικῶν τινα γελῶ. Quem tamen tragicum ante oculos habuerit, ei non lubuit significare. Eurip. Med. 131. 136. 206. 209. etc. Hec. 1067. et alias βοήν adhibet de clamore auxilii aut voce lugubri, v. c. Electr. 752., ubi cum φόνος οἰμωγῆ commutatur, ut apud nostrum supra 275. 473. Homerus non solum de clamore tumultuoso et bellico, ut βοή δ' ἀβροτος ὄρωσι, aut τῆρι βοήν δια ἔστος, sed etiam de laetitia tumultuosa, ut in ista nuptiarum descriptione Il. ε. 495. κόροι δ' ὄρησθηρες ἰδίνοι, ἐν δ' ἄρα τοῖσιν αὐλοὶ φόρμιγγός τε βοήν ἔχον. Eurip. Electr. 888. ἀλλ' ἔνα ξύναλος βοδ χαρῶ. Lucian. de coena laetitiae plena καὶ βοῆς μετὸν ἦν τὸ συμπόσιον. Chorus igitur ex mea opinione hoc vult: Nuntias nobis gaudium, nuntias nobis iudicium.

634. Poetae animo fortasse obversabatur illud Eurip. Hecub. 561. πάρεσι λαίμος. ὃ δὲ οὐ θίλων τε καὶ θίλων τιμῆν. Amat hanc orationis formam, Electr. 1231. ἰδοὺ φίλων τε καὶ φίλων φάρεα εἰ γ' ἀμφιβάλλομεν. ibid. 1247. σοφός ἀνὸν ἐχρησέ σοι σοφά. Phoenias. 356. φρονῶν εὐ καὶ φρονῶν. — ἀναβοάσομαι τὸν εὐκ. κ. 1. Scholiasta notat, haec sumta esse ex Electra Euripidis, ubi tamen nihil, quod his simile sit, reperi. Sed memoriter citare videtur, nam paullo post addit: ὃ δὲ νεὸς πῆλαιται εἰς τραγῳδίαν· ὃ γὰρ χαρακτηρισ τρυφίας, ὡς ἐν Ὀρέστη· ἀναβοάσομαι παρὰ Ταντάλῳ, id quibus γέροντι omisit, quamquam edd. recentt. ibi (Eurip. Or. 975.) nunc habent ἀναβοάσω παρὰ γέροντι Ταντάλῳ. Quam tamen illa verba ap. Eurip. Electrae sint, concilio scholiastam dicere voluisse ἀναβοάσομαι Ἠλέκτρας ἐξ Ὀρέστης Εὐριπίδου. — εὐκαῖδα, λέγει τὸν Ἀσκληπιὸν ὡς καλλίστους ἔχοντα παιδιάς, Μαχάονα, Ποδολεῖριον, Ἴασω καὶ Πανύκιαν. Schol. aliud addit Τυτίαν. Eadem iterantur ab edd. recentt. At εὐκαῖς, εὐκαῖδία, εὐκαῖνος, εὐκαῖνία opposita habent ἄκαῖς, ἀκαῖδία, ἄκαῖνος, ἄκαῖνία, ut illis vocibus significentur, qui

ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἄπαντά σοι φέρω.

ΓΥΝΗ.

καὶ ποῦστιν;

ΚΑΡΙΩΝ.

ἐν τοῖς λεγομένοις εἶσαι τάχα.

ΓΥΝΗ.

πέραινε τούτων ὅ τι λόγους ἀνύσας ποτὲ.

ΚΑΡΙΩΝ.

645 ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
(650) ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλὴν σοι πάντ' ἐρῶ.

643. Vulgo πῶς ὄντιν per aphaerœa. — εἶση Elb. Monac. οἷον τῶν Ask. — 644. πέρανός μοι τι λ. Monac. Cant. 3. 4. — ἀνύσας Pat. 646. εἰς τὴν κεφ. edd. vett. — σον Monac. Borg.

multos liberos habent. — μέγα μοροτοῖσι φέγγος, magnum mortaliūbus iudat, ut Homericum φούς de homine. Ita Aeschyl. Prometh. 549. τὸ φαστῶν ἀλαδὸν γένος. Sed nostre loco φέγγος de homine nobili et generi humane benefico. Nam scholiasta φέγγος interpretatur per σωτηρίαν.

637. κορῶνις εἰσιόντων ὀκουριτῶν. Schol. Prodit enim in scenam Chremyli uxor ex aedibus clamore foris laetantium iavitata. — ἀφ' ἃ γ' ἀγγεῖσι, scil. is, in quo mulieris cogitationes occupatae erant, quippe Cario hera non nescia herum in Aesculapii templum secutas. Quare sine nomine addit περιμένευσα τουτοῦν. — ἔσθον, ut supra 389, et ἔσδοθον 227. 964. de domo. — ταχέως, ταχέως φέρεται, verborum iterationes summo dolori et gaudio propriae; nam extrema quaeque in quibusdam conveniunt. Ita Pac. 435 sq. 461 sq. 488 sq. (Inv.) et Eurip. Orest. 170. πόρνια, πόρνια εὐξέ, μόλις, μόλις κατὰκτερος. coll. 159. — ἔσα καὶ τὴν κίτης, καὶ ἐγὼ, ἀλλ' οὐ μόνος ἐγὼ, ἀμα σὺ, ἀγαπῶς γὰρ πίνω. c. schol. Poeta saepius mulierem vnicitatē notat; locus id genus lepidus est in Thesmoph. 739 sq. (Inv.) ἀσπὸς ἐγένεθ' ἢ

κόρη ὄνον κλέως. ἃ θερμύταις γυναίκες, ὃ πιστόταται, καὶ κατὸς θυμῶς μηχανώμεναι κινῶ, ὃ μέγα κακῆλοῖς ἀγαθόν, ἦν καὶ κακόν. — ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἄπαντα, ut Aeschyl. Prometh. 505. βραγχεῖ δὲ μύθῳ πάντα συλλήβδην μάθε. Quam ἀσπὸς κίτη, cf. supra 206.

643. ποῦστιν, τὰ ἀγαθὰ ὀφλ. Schol. — εἰς εἰς τάχα, γρηγοῦ ταχέως. Schol. — πέρανι ἀνύσας, de hac locutione cf. supra 229. not. — ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τ. κεφ. σ. ἐξ ἀρχῆς μίχαι τοῦ τέλους ἐρῶ τὰ πράγματα. Schol. Sed verba Carionis, ut ἐς κεφαλὴν σοι, quod supra 522 occurrebat, et vox πράγματα (ut in πράγματα τινε παρέχων cf. 19.), quia sic archige collocata mali ominis sunt, herum pungunt, id quod ex sequentibus apparet. Scholiasta quoque monet, ὅτι ἐπὶ κακῷ ἔλεγον οἱ ἰθνηταῖοι τὰ πράγματα, et expl. πρῶν. per ὀχλήσεις. Nihil amplius in his quaero, nam neque res veseres per vocem πράγματα, neque εἰσπιδιῶν notio per ἐρῶ indicatur, ut Hemsterhusio visum est. Ceterum locutio ἐκ τῶν ποδῶν κ. λ. est proverbialis et hic insuper metaphorica. Ita Hom. II. p. 168. ἐκείλυε τῶν ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. Theocr. x. 12.

ΓΥΝΗ.

μη δῆτ' ἐμοί γ' ἐς τὴν κεφαλὴν.

ΚΑΡΙΩΝ.

μη τάχαδ'

ἃ νῦν γεγένηται;

ΓΥΝΗ.

μη μὲν οὖν τὰ πράγματα.

ΚΑΡΙΩΝ.

ὡς γὰρ τάχιστ' ἀφικόμεθα πρὸς τὸν θεόν

650 ἄγοντες ἄνδρα τότε μὲν ἀθλιώτατον,

647. *Ἐμοί γ' odd. vett. et Pors. Ἐμοί γε (sic) Monac. — τ' ἀγάθ' ᾧ Monac. μή τ' ἀγαθὰ Iant. 3. — 649. γὰρ om. Dorv. Cant. 4.*

καὶ μ' ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ποιεῖ τὸ πόδε συνεχῆς εἶδεν ζεῖλαι μυθόσδοισα. — μη μὲν οὖν, h. e. saltem non. De harum particularum usu tacet Vigerus p. 540 sq. (ed. Herm.); verborum inops est et obscurus Devarius, quamvis nostrum locum in censuram vocaverit. Nam μὲν οὖν imo, quod satis explicatum habes ap. Vig. l. l., negatione adscita idem valet atque saltem ap. Romanos.

649. Cario imitatur nentios Euripidis, qui ubique similiter exordiantur. Med. 1126. ἐπεὶ τέκνων σὼν ἦλθε δίκτυος γονή. Iphig. Aul. 1519. ἐπεὶ γὰρ ἐκόμεθα τῆς Διὸς κόρης Ἀρτέμιδος ἕλκος. Androm. 1062. ἐπεὶ τὸ κλεινὸν ἦλθον μὲν Φοῖβον πίδαον. Iphig. Taur. 1292. ἐπεὶ πρὸς ἅκτας ἦλθον μὲν θαλάσσης. — ὡς γὰρ τάχιστα, in protasi ut primum a. simulatque, forma frequentissima. ut Eurip. Hecub. 551. οἱ δ' ὡς τάχιστ' ἤκουσαν ὑστέρησεν ὄνα, μεθ' ἧσαν. Aeschyl. Prometh. 527. ὅπως τάχιστα τὸν πατρώον ἐς θεῶνων καθίξεται, εὐθύς κ. λ. Herod. I. 11. ὡς δὲ ἡμῶν τάχιστα ἰγυρόντες coll. I. 65. 80. 141. 213. Xen. Cyr. I. 3. 1. — πρὸς τὸν θεόν, ut supra 32. — οὖν δ' εἰ τιν' ἄλλον, ἀπὸ τοῦ ὡς σὺ δὲνα ἄλλον. δῖον, εἴπερ τις ἄλλος, εἰπέον,

εἴπερ τιν' ἄλλον εἴπε πρὸς τὴν ὀπισθεν αἰτιατικῆν. e schol. Nota satis est formula εἰ τις ἄλλος si quis alius pro superlativo. cf. Devar. in v. εἴπερ. qui augendi vim accipit. Ita Eurip. Phoeniss. 1595. (Matth.) ὦ μοίρ', ἀπ' ἀρχῆς ὡς μ' ἔρυσσας ἄθλιον καὶ τλήμον', εἰ τις ἄλλος ἀνθρώπων ἔσθ'. — ἐπὶ θάλατταν, εἰδιστο γὰρ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ καθάρειν τὸς ἀφωσιωμένους. Ὀμηρος (Il. α. 314.) „καὶ εἰς ἄλλα λύματα ἔβαλλον.“ Schol. Ad illum Homeri versum schol. Ven. haec notat: φῶσι γὰρ τὸ εὐδωρ τῆς θαλάσσης καθαρτικόν. καὶ Ἐσθιπίδης (Iphig. Taur. 1198.) „ἑδάλασσα κλύζει πάντ' ἀνθρώπων κακά.“ Ita et Cic. pro Rosc. Am. 26. Ne cum essent delati in mare, ipsum polluerent, quo cetera, quae violata sunt, expriri putantur. Bisc. schol. laudat Sophocl. Aiac. (654.) ἄλλ' εἰμὲ πρὸς τε λουτρὰ καὶ παρατίους λειμῶνας κ. λ. — εἰλοῦ μὲν, haec sola forma usi sunt Attici, ut concorditer docent Phrynichus p. 188. ed. Lobbeck. et Eustath. ad Od. ζ. 216. (ed. Lips. p. 250. l. 29.), qui hunc locum vocat: λοῦσθαι ἀπὸ τοῦ λῦσθαι γίνεσθαι, ἀπ' οὗ καὶ λουτρῶν. ὅθεν καὶ παρὰ τὸ καρικῆ τὸ „φυχοῦς θαλάσση λοῦσθαι.“ Ita Nub. 836. σὸδ' εἰς

(655) νῦν δ' εἴ τιν' ἄλλον μακάριον κευδαίμονα,
πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν·
ἔπειτ' ἑλοῦμεν.

ΓΥΝΗ.

νῆ Δι' εὐδαίμων ἄρ' ἦν
ἀνὴρ γέρον ψυχρᾷ θαλάττῃ λούμενος.

ΚΑΡΙΩΝ.

655 Ἐπειτα πρὸς τὸ τέμενος ἤμην τοῦ θεοῦ.
(660) ἔπει δὲ βωμῷ κόπανα καὶ προθύματα
καθωσιώθη, πέλανος Ἡφαίστου φλογί,

651. *κευδαίμονα* Porson. κ' *εὐδαίμονα* Iunt. 3. καὶ *εὐδαίμονα* Frischl., quod Monac. in margine habet, sed altera manu scriptum. — 652. *εὐ-
τὸν* om. Monac. — *θάλατταν* libb. omn. cf. not. ad 392. — 653. γ' ἄρ'
ἦν Por. γὰρ ἦν Bar. 1. 2., quod Reisig. probat Coniect. p. VII. δ'
ἄρ' ἦν Cant. 4. ἄρ' ἦν Monac. — 654. *λουόμενος* Monac. Berg.
Elb. Mead. Ask. Cant. 3. 4. Harl. Bar. 2. — *θαλάττῃ* vulgo. cf. 392. —
655. ἤμην Monac. Dorv. Cant. 2. et ed. Port. — 656. *ἐπὶ δ' ἐπὶ
βωμῷ κοκ. κ. προθ. καθωσ. τε πέλαν. coniec.* Hemst. — Pro προθύ-
ματα scholiasta meminit et legi *θυλήματα*. In Dorv. scribitur *προθύματα*,
contra metr. — 657. *κῆθ' ὀσιώθη* conl. Hemst.

*βαλαντίον ἦλθε λουόμενος· σὺ δὲ
ἄσπερ τεθνηὼτός μιν καταλούεις
τὸν βίον.* cf. et Vesp. 118. Fac.
1139. Nub. 1044. Scholiasta in his
formis syncopen statuit, minus apte:
*ἄσπερ τὸ ἐλούμεν ἀντὶ τοῦ ἐλουό-
μεν, καὶ κατὰ συγκοπήν ἐλούμεν.*
Rectius Eustath. primariam for-
mam *λούεσθαι* accipit, unde per
contractionem proficiunt *λούεσθαι*,
653. *νῆ Δι' εὐδαίμων ἄρ'
ἦν*, ita rectius quam γ' ἄρα, ubi
γ' redundat, et γὰρ, quod non
quadrat ad hunc locum. Sensus:
*Nun wahrlich der alte Mann war
gleichlich als ihr ihn im kalten
Meere badetet.* Ironiam his subesse,
iam scholiasta monet. — ἤμην,
ἠμωσόμεθα. Schol. cf. Etym. s. v.
ἤμην. — *ἐπὶ δὲ βωμῷ κόπανα*
κ. κ. 2. *ἀσπύδων*, quod iam a
scholiasta notatur (*δίων ἑκείν καὶ
πέλανος*), nam ante *πέλανος* deside-
ratur καὶ non sine exemplo, cf. Heind.
ad Plat. Gorg. p. 562. 603. Quare
non opus est coniectura *Hemater-*

hustii κῆθ' ὀσιώθη, ubi et locus
particulæ insuetus. Magis adhuc
interpretes offendebat, quod poeta
in vocibus *κόπανα* et *προθύματα*
speciem et genus misceret, quam ta-
men, ut alias, facile cogitare po-
tuisent *προθύστερον*. Hoc enim
necessarium est, quis *προθύματα*
indicant *sacrificiorum* primitias, τὰ
πρὸ τῆς θυσίας γενόμενα θυριά-
ματα schol., ut Karip. Iphig. Aul.
1292. *προθύμα σ' ἔλαβεν Ἄρτεμις
πρὸς Ἴλιον.* et postea Theopomp.
36. *ἐξίργεται θυράκιον τις αὐτοῦ
πῦρ καὶ μορφήν ἔχων, προθύ-
ματος κ. 2.* — *κόπανον* enim
est *εἶδος πλανούσης*, scholiasta ac-
tore *γλῆκισμα*, quod tamen vagam
habet significationem. Eustathius ad
Il. δ. p. 850. l. 41. ed. Lips. *κόπανον*
deducit a *κόπος* et *ἀναξ*, ut
ait τὸ *θῆρ' ἀναξὶ καθωσιώμενος*.
Nugae! Etymon quaerenti facile se
offert *πέπτιον*, quod et alii vide-
runt. cf. Lobeck. de placet Graec.
sac. Occurrit et infra 676, ubi

κατακλίνομεν τὸν Πλούτον, ὡς πρὸς εἰκὸς ἦν
 ἡμῶν δ' ἕκαστος στυβίδα παρακαττύετο.

ΓΥΝΗ.

660 ἦσαν δέ τινες κἄλλοι δεόμενοι τοῦ θεοῦ,

ΚΑΡΙΩΝ.

(665) εἰς μὲν γε Νεοκλειδης, ὃς ἐστὶ μὲν τυφλός,
 κλέπτων δὲ τοὺς βλέποντας ὑπερηκόντισεν·
 ἕτεροί τε πολλοὶ παντοδαπὰ νοσήματα
 ἔχοντες· ὡς δὲ τοὺς λύχνους ἀποσβέσας

665 ἡμῖν παρήγγειλεν καθυδεῖν τοῦ θεοῦ

658. κατακλίνωμεν Monac. Cant. 3. 4. Dorv. — 659. στυβίδα Cant. 1. 2. — 660. π' ἄλλοι Monac. et ed. Fort. ἦσαν δέ πον κἄλλοι αἰνο interrogatione Elmal. ad Acharn. 127. — 661. Νεοκλῆς Cant. 1. — δε ἔστι Cant. 2. 3. Monac. — 662. κλέπτον Eib. — 663. ἕτεροι δὲ Cant. 1. — νοσήματ' Eib. — 665. Ex edd. vet. unus Caninius habet παρήγγειλεν, cett. ἢ parag. omittunt. Ergo non Kusterus metrum sanavit, ut vulgo opinantur. Ante Porsonem Hotibius coniecit παρήγγειλ' ἔγκαθεύδειν, quod ille audacter in textum recepit. Errat Hotibius, qui putat, syllabam verbi παρήγγειλεν extremam ictu vacuam esse debere, quippe quae ubique fere in arai posita conspiciatur. cf. supra 169. ἐλάτθωνεν, 375. κίρμασιν, 525. μύροισιν, 588. ἐξολίσσων, ubi eadem metri ratio.

apparet sub κόπανον cibi genus intelligi, quod diis pro sacrificio oblatum a sacerdotibus consumebatur. Ita Thesmoth. 290. ὃ Θράττα, τῆς κίστης κάθελε, κἄτ' ἔβαλε τὸ κόπανον, ὅπως λαβοῦσα θύσῃ ταῖν θεαῖν. — πέλανος, ἰστίαν δέ, ὅτι τὸν πέλανον ἐν τῷ πυρὶ ἔβδισκον. Schol. Ad Aeschyl. Pers. 521. (Schtz.) scholion: πέλανός ἐστιν ὃ ἔξυμωμένως καὶ πικνηοῖς πλανοῦς. Placenta igitur pinguis et oleo humida, quae facile concremaretur. Eurip. Ion. 707. καὶ θεοῖσι μὴ τύχοι καλλίφλογα πέλανον ἐπὶ πυρὶ καθαργίσας. — Ἡ φ α ἰ σ τ ο υ φ λ ο γ ῖ, haec tragoediam ostent, non cetera, ut alii opinantur. Est enim ignis significatio insolentior ex Eurip. Iphig. Aul. 1578. πέλιτα, ἰστίαι δ' ἄπαν κατηθρακαῖθη θῦμ' ἐν Ἡραίστου φλογί.

658. κατακλίνωμεν, cf. 407.

not. — παρακαττύετο, ἐκ σολογῆς σύτρεπιζετο, ἀπὸ τῶν κατακτύματων. καττύματα δὲ λέγονται οἱ μικροὶ ἱμάντες οἱ ἐπὶ τοῦ κόπρον ἐξήμιμένοι. λέγει οὖν ἐν πολλῶν καὶ μικρῶν τὴν στυβίδα ὑδρεπίζομεν. Schol. Significare vult poeta, servum et ceteros, postquam Pluto lectus solennis paratus fuisset, sibi torum raptim et obiter parasse ex pallioliis, pannis et aliis rebus fortalitis. — Νεοκλειδης, εἰς πολλὰ κωμωπῶδης, εἰς ἄγνοια, καὶ τὰ θεμόσια κλέπτοντα, καὶ ἔβδων, καὶ τὰς ὄψεις λαμβανόντων. εἰρημα δὲ καὶ ἐν Πελαγοῖς παρὰ αὐτοῦ, ὅτι ἄγνοια καὶ σνοφάντης. Schol. Idem Neechides pertrahitur γλάμων (lippus) Ecclesias. 255. et orator populo ianivus ibid. 419 sq. — ἐκσεήκωντες, ἐκσεβάλεον, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν καὶ ἀκόντια φαντασάντων. Schol.

(670) ὁ πρόπολος, εἰπών, ἦν τις αἰσθηταὶ φόβου,
σιγῶν, ἀπαντὰς κοσμίως κατεκεῖμεθα.
καὶ γὰρ καθεύδειν οὐκ ἐδυνάμην, ἀλλὰ με
ἀθάρας χύτρα τις ἐξέπληττε κειμένη

666. πρόπολος Monac. Harl. Bar. 2. 3. Elb. A. B. C. D. F. Borg. Dav. Ak. Cant. 1. 2. 3. 4. πρόπολος Rav. Arund. Eustath. bis ad Od. a. p. 1400, 57. (ed. Lips. p. 34, 8.) et 1560, 16. (ed. Lips. 250, 12.) et edd. vett. omn. et recentt. — εἴ τις edd. vett. ἦ τις B. — 668. ἡντιμην Harl. Bar. 2. Dav. Mead. Ak. Cant. 3. 4. et in margine Monac. atramento pallidiorē, quam quo textus exhibet ἐδυνάμην. — ἀλλ' ἐπὶ Invern. — 669. ἀθάρας Harl. Bar. 1. A. C. Arund. Dav. Ak. Eustath. univ. sic citans (ed. Lips.) ad Odym. l. 127. p. 403, 12. ἀθήρη δὲ ἢ ἀρημένη συμπίδαλις, ἦν καὶ ἀθ' ἀρα φησὶν ὁ κωμικός.

Apertus adeo Hesych. ἀπερίθραμεν quasi praecurrit alios calliditate sua furtiva. Similiter Av. 363. ἀ σοφάτα, ἐν γ' ἀνευρες αὐτό, ὑπεραποτίξεις σὺ γ' ἤδη Νικίαν ταῖς μηχαναῖς. Equit. 664. κἀγωγ', ὅτε δὴ γων τοῖς βολίτοις ἡτημένους, διηκοίσεις βουσίην ὑπερηκόμισα. Eadem metaphora in ὑπεροξενώ, ut Aeschyl. Suppl. 464. (Schtz.) μίλασμα οὐκ ὑπεροξενόσιμον. h. e. quo maius fingi non potest.

665. καθ' αὐδῆσιν, κειμάσθαι schol. Compositum ἔγκασθ. ab hoc loco prorsus alienum est et usu et significatione. — ὁ πρόπολος, ἕρως schol. οὐδὲ γὰρ ὁ πρόπολος δουλικὸν αἰεὶ ὄνομα ἴσται. Eustath. p. 394, 31. 1090, 57. et 14, 57. sive ad Od. ζ. 209. (ed. Lips. p. 250. supra) ubi simili origine esse dicitur cum ἀμφίπολος. Distinctius aliud scholion πρόπολος interpretatur per νεωκόρος h. e. aedituus, qui templum purgat; nam pro diversa ratione cultus divini atque eius partibus nomina ministrorum variabant ὑπερηκόμισαι, ζακῆροι, νεωφόροι, νεωκόροι s. καθαρταί, qualis fuit Ien in templo Apollinis, qui ap. Eurip. in Ien. et τραυσοφύλαξ et ταμίας et θεοῦ δούλος dicitur 54. 312. 330. etc. — κοσμίως κατὰ κειμήσια. εὐτάκτως καὶ ἡσύχως schol. ut 683. κατὰ κειμήσια ἡσύχῃ. Ἀτ

κατακείσθαι de iis, qui cubitum eunt; καίεσθαι contra de mortua.

668. καθ' αὐδῆσιν οὐκ ἐδυνάμην, nota figuram, quam dicunt κατ' ὑπόνοιαν vel κατὰ προσδοκίαν. Quam enim expectaretur, servum dictorum esse, se timore aliquo percussum dormire non potuisse s. ἀλλὰ με φόβος τις ἐξέπληττε, dixit ἀλλὰ με ἀθάρας χύτρα τις ἐξέπληττε. In his et verbum ἐκπλήττειν, quod de timore usurpari solet, de consilio positum est. Notum est illud Euphrodis Σιγησιχόρου πρὸς τὴν ἴδραν ἀνεγούρη Φαλεφου. De quo vid. Suren V. l. Ueber Aristophanes Wolken p. 13. — ἀθάρας χύτρα, Ἰστικοὶ δὲ τοῦ ἢ ἀθ' ἀθήρας, Ἀλοῖσις ἀθήρας, ἢ δὲ κοινή διὰ τοῦ ἀ' ἀθ' ἀρας. Schol. cui consentit Suid. ἀθ' ἀρα κλίνεται κατὰ πλὴν Ἰστικοῖς διὰ τοῦ ἢ ἀθ' ἀθήρας: εἰ δὲ κοινὸν διὰ τοῦ ἀ' ἀθ' ἀρας. coll. Eustath. p. 1675, 60. Hesych. p. 124 et 128. distinguit ἀθ' ἀρα. ἀθ' ἀρας κτισσάση πρὸς καὶ τοῦ τῶς τι, et ἀθ' ἀρη. κρητήν, κτισσάση et ἀθ' ἀρά. βεβαίον δὲ κρητὴν καὶ γάλακτος ἡτημένον κατ' Ἀθηνάσιοις, quibus omnia temere miscet. Quid vere ἀθ' ἀρα s. scholia docent: λέγει τὴν συμπίδαλιν. Aliud ἀθ' ἀρα per κρητὴν explicat, quod vox in lexicis dicitur.

670 ἄλωρον ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του γραδίου,
(675) ἐφ' ἣν ἐπεθύμουν δαιμονίως ἐφερπύσαι.
ἔπειτ' ἀναβλέψας ὄρω τὸν ἱερέα
τοὺς φθοῖς ἀφαρπάζοντα καὶ τὰς ἰσχάδας

670. ἄνωρον Cant. 1. Bar. 2. 3. — τοῦ Monac. Bar. 2. — γραδίου edd. vett. γραιδίου cum lot. adscr. et sine punct. diaeres. Monac. — 671. ἀφερπύσαι Suid. — 672. ἔπειθ' ἀναβλέψας metri causa conlicio. — τὸν ἱερέα τοῦ θεοῦ Harl. F. Arund. Bar. 1. Monac. Cant. 4. et a correct. Cant. 2. Dorv., quod additum esse puto ut metrum suffulciretur, non pro glossa, ut opinantur. — 673. ἀρπάζοντα Harl. Bar. 1. ἐφαρπάζοντα Cant. 1. — τοὺς ἰσχάδας Rib.

deratur. Intelligit vero *pallam e farina triticea factam*, quae quare aniculis in deliciis fuerit scholiasta lepide docet sic: αἱ γὰρ γραιαὶ τοὺς ὀδόντας ἀποβαλοῦσαι οὐκ ἄλλο τι ἢ ἀθάραν ἑσθίουσιν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ Ἀσκληπιῷ τὴν ἀθάραν δώρον ἀνέειδον. — γρογδίον, de scriptura cf. Lobeck. ad Phryn. p. 88.

671. ἐφ' ἣν ἐπεθ. δαιμ. ἐφερπύσαι, περισσή ἢ μία ἐπι. Schol. — δαιμονίως, δεξιῶς, ἐπιτηδείως schol. A plurimis capitur pro vehementer et cum ἐπεθύμουν constructur. Loca, in quibus haec notio manifesta sit, desidero. δαιμόνιος apud nostrum Nubb. 818. indicat *stultum*; possit igitur et hic pro temere sumi et ad ἐφερπύσαι trahi; quamvis illud praestantius. — ἐφερπύσαι, ὡς εἰς τῶν ἱερῶν ὄψεων δηλονότι. ἐφερπύσαι δὲ βεδίσαι, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἰσπετῶν. ἐν τούτῳ δὲ τὴν ἡσυχον κλοπὴν τὴν ἐπὶ τὴν χύτραν δηλοῖ. Schol. Hic quidem propriam suam habet significationem *rependi a. serpendi*, etiam apud Atticos de erecto incessu usurpator Aeschyl. Prometh. 1025. Sophocl. Philoct. 209. Eurip. Med. 335. Heecub. 997. — ἔπειτ' ἀναβλέψας x. l. hic versus in pede secundo est depravatus, siquidem verum est, quod metrici nostri constanter tradunt, vocalem brevem ante mutam cum liquida produci non posse. Desidero in hac enuntiatione particulam δέ,

quae in narrationis continuatione praee ceteris amatur. Quare rescripserim ἔπειτα δ' ἀναβλέψας, quod etiam metrum restitueret. Pariter ad μεματοῦτο adiicitur δέ 674. 693. et alias. Quum tamen ἔπειτα particulam δὲ non adsciscat 677. 691. 706. 725. 768. etc., praeferam ἀναβλέψας, quod simul *hominem clam et furtive oculos circumferentem* significat. Hoc enim in verbis pariter compositis latet, ut ἀναβλέψασθαι, ὑπανοιγνύσαι.

673. τοὺς φθοῖς, ἄττικοι μὲν μονοσυλλάβως οἱ φθοῖς· ὁ δὲ Καλλιμάχος φθοῖας ἀντὶ τοῦ κλακούντας, κίματα. Schol. Pariter Eustath. p. 404. praecipit, nullum vocabulum in οἰς terminari, nisi οἰς et φθοῖς; οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἄλλο τοιούτου, εἰ μὴ παρὰ ἄττικοῖς αὐτὸ (τὸ οἰς) τε καὶ τὸ φθοῖς. Cui consentit. Etym. M. p. 620, 38. et Moer. p. 274. 386. cf. Phryn. ed. Lobeck. p. 88. Designificatione Eustath. p. 1758, 3. κλακὸς ἐκ πυροῦ καὶ μέλιτος συνζόμενος. — ἰσχάδας, τὰ σῦκα schol. et Etym. M. h. v. cf. supr. 191. adde ex Eustath. p. 1963, 53. ἰσχάδες τὰ ξηρὰ σῦκα, ubi deducitur ab ἰσχνύσθαι. cf. ibid. p. 554, 10. et 1863, 60. — ἀπὸ τῆς τραπέζης τῆς ἱερᾶς, εἰς γὰρ τραπέζαι ἐν τοῖς ἱεροῖς; ἐν αἰς τιθείας τὰ ἐπιφερόμενα. Sch. — ἐν κῦκλῳ, ψηλαφῶν δηλονότι

ἀπὸ τῆς τραπέζης τῆς ἱερᾶς. μετατοῦτο δὲ
675 περιῆλθε τοὺς βωμοὺς ἅπαντας ἐν κύκλῳ,
(680) εἰ που πόπανον εἴη τι καταλειμμένον·
ἔπειτα ταῦθ' ἤγειν εἰς σάκταν τινά.
καὶ γὰρ νομίσας πολλὴν ὄσταν τοῦ πράγματος
ἐπὶ τὴν χύτραν τὴν τῆς ἀθάρας ἀνίσταμαι.

ΓΥΝΗ.

680 ταλάντατ' ἀνδρῶν, οὐκ ἐδεδοῦσαις τὸν θεόν;

ΚΑΡΙΩΝ.

(685) νῆ τοὺς θεοὺς ἔγωγε μὴ φθάσειέ με

674. μετὰ αὐτοῦ δὲ vulgo. μετὰ δὲ αὐτοῦ Cant. 4. Ut enim simpliciter
recte dicitur, ita dicendum est μετατοῦτο δέ, quod Ald. et Int.
1. 2. infra 723. iunctim exhibent. Coniunctim scribendum esse, vel ex
positura particulae et metri natura apparet, nisi sensus figuram ἔφην
suaderet. — 675. περιῆς Elmsl. in Classic. Journ. N. XVIII. p. 51. cf.
Aristoph. ed. Inverna. T. VIII. p. 581. — 676. τι edd. vett. et Monac.
— 677. ἤγειν Monac. Cant. 4. ταῦτ' ἤγειν Cant. 2. — ἔπειτα
Cant. 1. σάκκον schol. pro var. lect. — 679. Articulum τὴν secunda
sede omiserunt Elb. Ask. Bar. 2. 3. Cant. 3. 4. — ἀθάρας hic et
infra 690., non supra 669. Cant. 3. 4. — 680. ταλάντ' Elb.

καὶ ἱερῶν schol. — ἤγειν
εἰς σάκταν τινά. De his bene
sio scholiasta: δέον εἶπαι εἰς τὸν
βωμόν ἤγειν εἰς τὸν σάκ-
κον. ἤγειν δὲ ἀπὸ τοῦ ἔβαλλον
εἰς δερματος σακκίον, ὅπερ θύλα-
κον λέγομεν. τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ
ἀγίως ἀπειθεσο. καίτοι δὲ τοῦ-
τε οἷς ἐπὶ ἱερῶν. Est autem, ut
supra 668., σήμα παρ' ἐπίνοιαν,
quod dicunt; nam ἀγίωσιν, ut καθ'
ἀγίωσιν Av. 566. Lysistr. 238.,
proprie est consecrare.

678. νομίσας πολλὴν ὄσταν
τ. πράγμ. δόξας, φησὶν, δαιον
εἶναι τὸ λαμβάνειν ἀπὸ τῶν ἐν
τῷ ἱερῷ, ἐπὶ καὶ ὁ ἱερὸς ἐλάμ-
βανεν. Schol. Occurrit autem δαιον
saepius de eo, quod instum est; ut
Eurip. Hecub. 699. οὐχ ὄσια, οὐκ
ἀνεκτά. ibid. 769. εἰ μὲν ὄσιά σοι
καθ'αἶσ δοκῶ, στίργουμ' ἄν. Ae-
schyl. Prom. 529. — ἐπὶ τῆν
χύτραν τ. ἀθ. ἀνίστ., ἐπ'

ὄσιαθ' ἔτοιμα προκείμενα χύτρας
καλλον. Hom. — ταλάντατ' ἀν-
δρῶν, indignantium exclamatio, ut
infra 1042., ubi anicula, quae se
ipsam ab amatore turpiter dese-
licitam dicit tāλαινον, amatorem
increpat ταλάντατ' ἀνδρῶν, pa-
riter 1051. et 1056.

681. ἔγωγε μὴ φθάσειε,
ἐφοβήθην οὖν, μὴ καὶ αὐτὸς (ὁ
θεός) ἔλθωσιν κλέψαι τὴν χύτραν
φθάσειέ με. Schol. Servus hoc vult:
a sacro quidem horrore liber eram,
alius horror me percudit, quippe se
deus pultem raperet. cf. permissilem
iocum Ran. 41. Δ. οὐκ ἐπεθρή-
θησ, ὡς ἀπόδομα μ' ἔδειξε. ἤ. νῆ
Δία, μὴ μαινοῖό γε. — ἔγωγε τὰ
στίματ' α. διὰ τὸ γράφειν τὸν
Ἀσκληπιὸν ἀπὸ στεφανηφοροῦντα,
ὡς ὄσιας αἴτιον. Schol. Habet
haec appositio suam vim. Nam
deus coronatus fur. Timebam ne ra-
peret pultem, quamvis sacra coram

- ἐπὶ τὴν χύτραν ἐλθὼν ἔχων τὰ στέμματα.
ὁ γὰρ ἱερεὺς αὐτοῦ με προῦδιδάξατο.
τὸ γράδιον δ' ὡς ἤσθετο δὴ μου τὸν φόρον,
685 τὴν χεῖρ' ὑφήρει· κᾶτα συρίξας ἐγὼ
(690) ἐδάξ' ἐλαβόμην, ὡς παρείας ὦν ὄφρις.
ἢ δ' εὐθέως τὴν χεῖρα πάλιν ἀνέσπασε,
κατέκειτο δ' αὐτὴν ἐντυλίξασ' ἡσυχῆ,
ὑπὸ τοῦ δέους βδέουσα δριμύτερον γαλήης.
690 κἀγὼ τότε ἤδη τῆς ἀθάρας πολλὴν ἐφλων·
(695) ἔπειτ' ἐπειδὴ μεστὸς ἦν, ἀνεπαυόμην.

682. Pro *στέμματα* Bentl. coniec. *πέμματα*. — 684. *ἤσθετό μου* Monac. B. C. D. Cant. 3. 4. Ask. Bar. 2. 3. et ed. Kust. *ἤσθετο δήμου* iunctim edd. vett. except. Can. — In *γράδιον* pariter atque supra 670. variant. — 685. *τῆ χειρ'* Borg. et e Reiak. coniect. Brunck. Invern. cf. not. — *ὕφαιρις* Mead. *ἀφήρει* C. *ὕφρις* vel *ἐκφρις* coniec. Hemst. *ὑπερῆρις* coniec. Dobr. — 686. *λαβόμην* Mead. Ask. Bar. 2. 3. — *ὦν* om. Bar. 2. — 687. *ἀνέσπασεν* edd. vett. except. Can. — 688. *αὐτὴν* edd. vett. correxit Kust. — 690. *ἀθάρας* hic et Monac. — *πάλιν* pro *πολλῆν* Elib. — *ἐφλω* Dorr.

esset redimitus. Quare Bentleyi coniectura *ἔχων πέμματα*, quod in super pro *ἀρπάσων πέμματα* vix dici potuit, non satisfacit. Ceterum non *πέμματα*, sed *χύτραν* ne deus auferret, Cario mutuit. Melius certe Gloss. Paris. *κείματα* subministraret. Unde hic sensus: Timebam ne deus operculum ollae detraheret et, quid intus esset, sentiret. — *αὐτοῦ με προῦδιδάξατο*, eo ipso loco, in templo enim, me sacerdos docuit s. in me cogitationem excitavit, deum ipsum, qui furum faciat, exiturum esse.

685. *τὴν χεῖρ' ὑφήρει*, quam lectionem frustra impugnant Brunck. Hemsterh. et nuper Both. Non cogitabant animum istam stragula involutam cubasse (688. *κατέκειτο αὐτὴν ἐντυλίξασα*). Quum enim, ut anicahum est, anxie dormiret ollae, pulve praeclara refertae, nimis timens, et sonum audiret, quem Cario adrependo edidit, clam subito stragula extraxit manum (*τὴν χεῖρ' ὑφήρει*), ut ab olla vim arce-

ret. In his omnia plana et perspicua. Accedit, quod altera lectio *τῆ χειρ' ὑφήρει*, ad quam obiectum suppleas necesse est, quia iota dativi singul. num. elidi non posse plurimi contendunt, per se durior aliquanto videtur. cf. Hermannii mctr. p. 53., Lobeck. ad Soph. Aias. p. 344. (qui Brunckium recte vituperat), Act. Philol. Monac. Tom. III. Fasc. IV. p. 541., Elmsl. in Addend. ad Heraclid. v. 697. et Dobr. ad h. l. Recte vero scholiasta, quem edd. recentt. non intellexerunt, interpretatur *ὑφήρει* per *ἐκτείνει*, quod enim consequens est verbi *ὑφαιρῆν* scil. manum e stragula. Pariter se res habet cum loco Menandri a scholiasta citato *ἐξείραντες ἐκικροτήσασε* h. e. manus a vestium voluminibus liberatas tollite et plaudite. — *κᾶτα συρίξας*, *ἀνάλουθον* δὲ *τῷ ἐπερκεύσαι* (671.) τὸ *σολίξαι*. *ἕκαστον γὰρ τῶν ζώων ἰδίαν φωνὴν ἔχει, ὡς αἰετὸ κηκάζειν, βοῦς τὸ μνασθεῖν, κροῦσθαι τὸ κροῦζειν, οἷς τὸ βλαχᾶσθαι,*

ΓΥΝΗ

ὁ δὲ θεὸς ὑμῖν οὐ προσήειν;

ΚΑΡΙΩΝ.

οὐδέτω.

μετατούτο δ' ἦδη καὶ γελοῖον δῆτά τι
ἐποίησα. προσιώντος γὰρ αὐτοῦ μέγα πάνυ

692. προσήει Monac. Elb. Cant. 1. 2. A. Borg. Dorv. Harl. Bar. 2. 3. προσήει γ' Rav. solus, quod Invern. soll placuit προσήειν cett. Ebb., nisi quod Ven. 1. 2. et Raph. iota subscr. omittunt. — 693. δ' ante ἦδη om. Cant. 3. 4. Harl. Bar. 2. 3. — μετὰ τοῦτ' ἦδη Aek. Borg. μετὰ τοῦτο δ' disiunctim cett. libb.

καὶ τὰλλα ὁμοίως· οὕτω καὶ ὄφως
τὸ σφίξεν. Schol. Ita Aeschyl.
Prom. 355. σφίξων φόνον. —
ὁ δὲ ἐλαβόμεν, ut Hom. II. ω.
738. ὁ δὲ ἔλον ἄσπετον οὐδας.
ibid. β. 418. ὁ δὲ λαζολατο γαίαν.
ubi Eustath. p. 218, 40. 1424, 39.
eoque auctore schol. ad Odys. α.
381. ὁ δὲ ἰnterpretantur μετὰ τῶν
ὀδόντων· ἀπὸ τοῦ δῆκω, δῆξω,
δῆξ καὶ δάξ, καὶ πλειονασμῶ τοῦ
δ, ὀδᾶξ. At non cogitant cetera
adverbia eodem modo facta γνῆξ,
quod Hesych. reddit ἐπὶ τὰ γόνα-
τα, λάξ calcibus, πύξ pugnis, ut
noster in Ran. 556. κατ' ἐκ τῆς
γνάθου πύξ πατάξας μούξικοψε
τοὺς χορούς τοὺς προσθίους. De-
mosth. adv. Euerget. T. II. p. 1150.
ed. Reisk. αἰσιόντος δέ μιν παῖσι
πύξ τὸ στόμα. Hom. Od. ρ. 233.
ὡς φάτο, καὶ παριῶν λάξ ἐνδορεν
ἀφραδίην ἰσχυρ. — ὡς πα-
ρείας ὦν ὄφως, εἶδος δὲ ὄφως
ὁ παραίας, παρὰ τὸ ἐπηρθεῖται τὰς
παρείας· φασὶ δὲ αὐτόν μὴ δά-
κνειν, ἦ καὶ δάκνοντα μὴ λυκνῖν.
μύμνηται δὲ αὐτόν καὶ Δημοσθέ-
νης (de Cor. c. 79.) «τὸ οὐς
ὄφως τοὺς παρείας θλί-
βων» φάσκων. ἔστι δὲ τοιοῦτος
εἶδος καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τρέ-
φεται ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Διονύ-
σου. Schol. In Aesculpii templo
idem genus serpentum fuisse, ex
his, quae infra 730. narrantur, con-
cludi potest, quamvis ibi dicantur
δράκοντες.

689. βδίουσα δριμύτερον
γαλῆς. δριμύς de omnibus, quae
sensus acriter tangunt, adhibetur;
sic naris pruritus, quo iracundus
pungitur Theocr. I. 18. καὶ οἱ ἀπὸ
δριμεία χολὰ κατὰ κῆληται.
Similiter de homine, qui animo mi-
sericordia ita commotus est, ut
luctus retinere vix possit Hom. Od.
ω. 318. δριμὸν μένος εἰ ἀνά ξίνας
προῦτψεν. Hinc ad viam trans-
fertur ap. nostrum Ran. 562. ἔβλε-
ψεν εἰς ἐμὲ δριμύ. Aelian. H. A.
L. XVII. c. XII. p. 931. ἰὼν τις
θεάσθηται τὴν θῆραν. αἶα αὐτῇ
ἀντίος ὄρων προσβλήψη δριμύ.
quod idem esse videtur atque illud
Equit. (637.) 631. τάνν ἔβλεψε
καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσκεπεν. pro acer-
bo intueri. Nostro loco de odore
acerbo et acri. Locutio vero δρι-
μύτερον βδεῖν γαλῆς quid sit ac
valeat, vide Acharn. 254. ὡς μα-
κάριος, ὅστις σ' ὀπύσει. κακκοῦ-
εται γαλᾶς σου μηδὲν ἦπτον
βδεῖν, ἐπιθάσιν ὀρθρος ἦ. Quod Gl.
Vict. addit: πάνυ γὰρ ὀσσερός
ἔστιν ἡ τῆς γαλῆς πορδῆ. lepide
quidem dictum est, si experientia
edoctus dixit scholiasta; sed potuit
comparari odor totius bestiae. γαλῆ
non felis, sed mustela aut martes
hic est. De fumo quoque oculus
quippe mordente Vesp. 147. (Iov.)
ὄσπερ γ' ἔστι δριμύτατος κακῶν.
— τῆς ἀθάρατος πολλῆν, με-
ρίδα δηλονότι. Schol. Rectius el-
lipai, reiecta Atticismum statuit

695 ἀπέπαρδον· ἡ γαστήρ γὰρ ἐπεφύσητό μου.

ΓΥΝΗ.

(700) ἦκού σέ δια τοῦτ' εὐθύς ἐβδελύττετο.

ΚΑΡΙΩΝ.

οὐκ, ἀλλ' Ἴασώ μὲν τις ἀκολουθοῦσ' ἄμα
ὕπερρυθρίασε χῆ Πανάκει' ἀπεστράφη

695. ἐπεφύσητο Monac. Mead. Bar. 1. Cant. 4. ἀπεφύσατο Cant. 3. ἀπεφύσατο Dorv. — μου om. Dorv. — 696. Interrogant Canin. Frischl. Raph. — 697. μὲν γε τις ἀκολουθοῦσ' Rav. Invern. cf. Hermann. Metr. p. 128. μὲν τις ἀκολουθοῦσ' sine γε Monac. edd. vet. et For. μὲν γ' ἐπακολουθοῦσ' Dind. cum Reisig. Coniect. p. 51. — 698. ὑπερρυθρίασε Cant. 4. Dorv. Elb. Ask. ὑπερρυθρία σε Ald. 2' ἡ Monac. Dorv. edd. vet. et Hemst.

Schaeferus ad Bos. p. 274. pro ἀθάρησιν κολλήσιν. Pariter Acharn. 349. τῆς μαρτῆς συγγῆν. Pac. 166. τῆς γῆς κολλήσιν. — ἐφλῶν, φλᾶν δὲ τῶν τὸ μετὰ φόφου ἐσθίειν· καὶ γὰρ φλᾶν τὸ θλᾶν, ὡς (Θῆρ καὶ φῆρ). οἶον „φηρ σὶν ὄρεσσι κώοισιν.“ Schol. φλᾶν ubique est τρίβειν terere, et hic quoque dentibus conterere s. mandere. Sic Pac. 1303. (Inv.) ὑμῶν τὸ λοιπὸν ἔργον ἦδη νταῦθα τῶν μενόντων φλᾶν ταῦτα πάντα καὶ σπαδεῖν. Alias terere s. contundere, ut infr. 714. et 780. et metaphorice Nub. 1366. (Inv.)

692. προσήειν, de forma hac cf. Fischer. ad Weller. Gramm. II. p. 507. et Butt. Gramm. in coniug. verb. εἶμι. Ceterum hoc ὦ in tertia singul. plusquam. ubique ab Atticis ponitur, si vocalis sequitur, et est ὦ paragogicum quod contractione omnia neminem offenderet. Nam πεποιθῆεν fuit πεποιθῆε(ν) cf. Nub. 1347. (1337. Inv.) Vesp. 635. Pac. 1182. Scholiasta formas has vocat Ionicas: Ἰωνικῶς προσήειν, ὡς καὶ παρ' Ὀμήρω „ἦσκειν εἴρια καλᾶ.“ ἀντι τοῦ ἦσκε· τρίτον γὰρ ἴασι προσάκου. et Gl. Vict. τὸ προσήειν ἐνταῦθα τρίτον προσάκου διὰ τῆς ζασμαδίας προσάκου τὸ ὦ, ὡς κᾶν τοῖς ἄλλοις ἔθος ἔχουσι κοῖσιν

ARISTOPHANES c. THIERSCH. I.

οἱ Ἰωνικοί. Adversabatur huic praeecepto Heraclides, Eustathio docente p. 1892, 34 sq. quem cf. — ἐπεφύσητο γαστήρ, ὑπὸ τῆς ἀθάρης δηλοῦσι. κοῖσι γὰρ αὐτῆ πνεύματα τῆ γαστρί. Schol. Causa est Kust., quod moneo, ἐπεφ. esse plusquam., non imperf. compositi verbi. — ἐβδελύττετο, εἰμίσει σε. χαριέντως τὸ ἐβδελύττετο πρὸς τὸ ἀπέπαρδον, παρὰ τὸ βδίσιν. Schol. βδελύττεται, μισεῖ, ὑφορᾶται. Hesych. Hinc βδελυγμία τὸ ἐπὶ τῷ κόφῳ δυσχεραίνειν Polluc. VI, 44. sive ναοσία Hesych. I. p. 711. cf. Xenoph. Mem. III. 11. 13.

697. Ἴασώ μὲν τις h. e. sed virgo quaedam, quae Iaso esse videbatur. Nisi pronomen τις, ut aliquando fit, abundanter illatum est. cf. Plat. Gorg. p. 499. E. et Phileb. p. 13. E. Facile se commendat Reisigii coniectura Coniect. p. 51. Aristophanem scripsisse Ἴασω μὲν ἐπακολουθοῦσ' ἄμα, una litera σ' abiecta. Nam Iaso aequae fuit nota Graecis, quam Panacea. De filiis ac filiabus Aesculapii cf. 635. not. — ὑπερρυθρίασε, prae pudore virgineo clam erubuit. — τῆν δῖον' ἐπιλαβοῦσα. Frischl. vertit naribus compressis, H. Stephano auctore, ut videtur, qui Thesaur. T. II. 567. F. „Denique,

τὴν ῥῖν' ἐπιλαβοῦσ'· οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέα.

ΓΥΝΗ.

700 αὐτὸς δ' ἐκείνος;

ΚΑΡΙΩΝ.

οὐ μὰ Δί' οὐδ' ἐφρόντισεν.

ΓΥΝΗ.

(705) λέγεις ἄγροικον ἄρα σὺ γ' εἶναι τὸν θεόν.

ΚΑΡΙΩΝ.

μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἀλλὰ σκατοφάγον.

ΓΥΝΗ.

αἱ τάλαν.

ΚΑΡΙΩΝ.

μετὰ ταῦτ' ἐγὼ μὲν εὐθὺς ἐνεκαλυψάμην

699. ἐπιλαβοῦσα plene Monac. — 700. αὐτὸς γ' Cant. 1. — Post ἐκείνος non interrogant Porson et edd. vet. except. Can. et Frischl. — οὐ μὰ Δί' Mon. — ἐφρόντισεν Invern. οὐδέ γ' ἐφρόντι. Dorv. — 701. Interrogant edd. vet. exa. Canin. — ἄρα Dorv. ἄρ' ἔφρονον εὐ γ' Ask. — 702. αἱ Monac. — 703. μετὰ ταῦτά γ' εὐθὺς Arud. Cant. 1. 2. et edd. vet. δ' pro γ' B. Cant. 3. Mead. Neutrum particulam habent A. C. D. Borg. Rav. Dorv. Ask. Cant. 4. Brunck. — συνακαλυψάμην edd. vet. et codd. plerique, in quibus et Monac. Textus noster, qui versu 710 adiuvatur, ex cod. Rav. sumtus ap. Por. Invern. et Diad. deprehenditur.

inquit, ἐπιλαβάνω et pro οὐστῆρα, οὐστῆρα. Aristoph. τὴν ῥῖν' ἐπιλαβάνω. Sic τοὺς μυκητῆρας ἐπιλαβάνω. "Mibi haec non satisfaciunt, credo potius, nihil aliud poetam dicere voluisse verbis τὴν ῥῖν' ἐπιλαβοῦσα, quam hoc: simulatque excepit naribus odorem; qua significatione frequenter occurrit illud verbum. — οὐ μὰ Δί' οὐδ' ἐφρόντισεν γὰρ βδέα, ἥτοι μεμνημένον πέρδω, ἢ οὐκ εὐώδες, ὥσπερ ὁ λίβανος. Schol. De discrimine, quod intercedat inter λίβανος et λιβανωτός, scholia cum Phrynicho p. 187. ed. Lobeck.: ἄλλο λίβανος, καὶ ἄλλο λιβανωτός· λίβανος μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ δένδρον, λιβανωτός δὲ ὁ καρπὸς τοῦ λίβανου.

700. αὐτὸς δ' ἐκείνος, τῆς φωνῆς οὐκ ἐκείνο. Sic enim

scholiasta mira verborum structura. Hoc vero perspicuum est, horam interrogare servum, quam vim odor iste in Deum habuerit. Ad quod Cario respondet, Deum adeo terpidum et naris obesse fuisse, ut ne sentiret quidem foetorem. — λέγεις ἄγροικον, ἄγροικος, ἀνασθητός ἢ ἀπαίδευτος schol. ἐφρόντιος ὁ ἐν ἀγορῇ διάγων, χωρικός, ἢ ἐργάτης, καὶ δραστηρίου ἢ θυγαλάτης. Hesych. T. L. p. 69. Quamvis eadem canant Pollux, Eustathius et Thom. Mag., cum H. Stephano tamen (Thea. Gr. L. I. 45.) vereor ne accentus pro dialecto varietur, non pro significatione. In promptu est illud ex Nub. 47. ἔπειτ' ἔγημα Μεγαλήτους, τοῦ Μεγαλήτους, ἀδελφιδῆν, ἔφροικος αὐ, ἐξ ἄστρου, ubi se agricolam a r-

δείσας, εκείνος δ' ἐν κύκλῳ τὰ νοσήματα
 705 σκοπῶν περιήει πάντα κοσμίως πάνυ.
 (710) ἔπειτα παῖς αὐτῷ λίθινον θυσειδιον
 παρέθηκε καὶ δοῦκα καὶ κιβώτιον.

ΓΥΝΗ.

λίθινον ;

ΚΑΡΙΩΝ.

μὰ Δί' οὐ δῆτ', οὐχὶ τό γε κιβώτιον.

ΓΥΝΗ.

οὐ δὲ πῶς ἑώρας ὧ κάκιστ' ἀπολούμενε,
 710 ὃς ἐγκακαλύφθαι φῆς;

ΚΑΡΙΩΝ.

διὰ τοῦ τριβωνίου.

704. δὲ κύκλῳ Rav. Harl. Bar. 1. Invern. — 705. περιήειν hic vitiosa
 Dorv. Ask. et edd. Ald. Iunt. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl.
 Raph. Port. — 706. θυσειδιον Rav. Bar. 2. 3. Cant. 3. Dorv. Berg.
 Φήδιον Cant. 4. — 708. Totus hic versus omisus est in Rav. — μὰ
 Δί' οὐχὶ γε τὸ κιβώτιον Monac. Cant. 4. μὰ Δί' οὐ τ' οὐχὶ τῶς
 Cant. 3. — γε om. Dorv. — 709. ἑώρασας B. C. Cant. 4. Harl.
 Bar. 1. 2. 3.

sticum uxori in urbe natae opponit.
 φήσας αὐτῶν ἀγροίκων εἶναι, τὴν
 δὲ γυναῖκα πολιτικὴν. Schol. ad
 Nubb. l. 1. — σκατοφάγον,
 quam explicationem Girardo cum
 ceteris ipse Kust. tribuit, eam iam
 glossa. Paris. et Victor. habent: τὸ
 σκατοφάγον λέγει, ἢ διότι οἱ λα-
 τροὶ ἐν τοῦ σκοπιῶν τὰ τῶν ἀσθε-
 νοσούντων οὖρα καὶ σκύβαλα τοῦ
 μισθοῦ λαμβάνουσι, ἢ ὅτι ο
 τῆς λατρικῆς ἡγεμῶν Ἰπποκράτης
 ἀσθροσπιῶν κοπρῶν ἐγύετο, ὡς
 φασί, βουδάρμος μανθάνειν περὶ
 τῶν νοσοῦντων, εἰ ἄρα τῆσονται
 ἢ τεθνήσκουσι. Nisi in universum
 medicorum taetrum officium tangit,
 quos parvi habuisse veteres, vel
 proverbium docet: εἰ μὴ λατροὶ
 ἦσαν, οὐκ ἂν ἦν τῶν γραμματι-
 κῶν τι μαρτύριον.

703. ἐνεκαὶ λυψάμην, ἐκρύ-
 βην ἴσω τῶν ἱματίων. Schol. —
 περιήει πάντα κοσμίως
 πένον, de incessu solenni et seve-

riore quaedam, qualis sacerdotem
 decet. Hoc enim est, quod alias
 κοσμίως βαδίσειν dicitur. — δο-
 ῦκα, κεχλιάριον. Schol. ἀλε-
 τριβανος. Hesych. I. 1016. ὃ γὰρ
 δοῖδνε μικρὸς ἴσκι καὶ στερογγίλος.
 Schol. ad Equit. 980. (993. Invern.)
 cf. Suid. h. v. Pollux VI. 90. Ae-
 lian. V. H. XII. 31. — κιβώ-
 τιον, σενδούκι (σενδούκη Gl.
 Paris.), ὃ λέγουσι οἱ λατροὶ καν-
 δέκτην. Schol. Dorv. Arculam in-
 telligit s. capsulam. Sic Plutarch.
 capsulam, qua Homeri Iliadem in-
 clusam secum habuisse Alexander
 M. fertur, appellat κιβώτιον, quod
 alias dicitur τάρπη. — οὐχὶ τὸ
 γε κιβώτιον, λίθινον ἦν ἀλλ'
 ἢ θυσία. καίρων πρὸς τὸ πρῶτον
 ἀπήνησαν. εἰκὼν γὰρ ὅτι κιβώ-
 τιον λίθινον ἦν, ὡς περὶ ἐαυτοῦ
 λήθην ἐκανορθοῦμένος φησι, μὰ
 Δί' οὐκ ἦν λίθινον τὸ κιβώ-
 τιον.

710. διὰ τοῦ τριβωνίου,

(715) ὅπως γὰρ εἶχεν οὐκ ὀλίγας μὰ τὸν Δία.
 πρῶτον δὲ πάντων τῷ Νεοκλείῳ φάρμακον
 καταπλαστὸν ἐνεχείρησε τρίβειν, ἐμβαλὼν
 σκορδῶν κεφαλὰς τρεῖς Τηνίων. ἔπειτ' ἔφλα
 715 ἐν τῇ θυσίᾳ ξυμπαραιμιγνύων ὀπὸν

711. οὐκ ὀλίγας εἶχε hoc ordine perverso Rav. Borg. Cant. 3. Invera metri et alioquin incuriosus. — 712. τῶγε Dorv. — 713. κατέπλαστον Pors. et scholiasta pro var. lect. quam tamen improbare videtur dicens: τινὲς δὲ προκαροξύνουσι κατέπλαστα λέγοντες. — ἐνεχείρησε Cant. 4. Ask. et altera man. Cant. 2. Bar. 1., quam formam iam scholiasta removit hinc: οἱ γράφοντες ἐνεχείρησε τρίβειν διὰ τοῦ ἰάμαθις. ἐνεχείρησ' ἐντρίβειν Arund. ἐνεχείρησε Dorv. (?) — 715. θύει Cant. 3. 4. — Cum Brunck. Pors. Bo. rescripti ξυμπαραιμιγνύων, cett. libb. συμκ.

cf. not. ad 325. et scholiastam, qui h. l. recte: νῦν τοῦ καλαιού, inquit, καὶ τετραμῖνον ἱματίου. τὸ γὰρ τρίβανον ἱματίου οὕτω καλοῦσιν Ἀττικοί. ἦν δὲ τὸ τοιοῦτον τρίβανιον μέχρι τῶν ποδῶν διήκον καὶ χειρῖδας ἔχον πλατείας καὶ κεκοίλωμένον. — ὅπως γὰρ εἶχεν, ὅπως δὲ τὰς τραγίας ἐνθῶν καὶ ὅπως οἱ ὀφθαλμοί schol. Similiter Plautus alicubi domum dicit illustrem, quippe quae foraminum plena pluviam et imbres intromittat nec prospectum coeli et regionis impediatur. Pallium igitur, quo involutus iacebat, simile Homericis istis, quod πικρὰ ὀφθαλμίων ἢ οὐκ ὀφθαλμίων dicitur. — Νεοκλείῳ, quis? cf. not. ad 661. et praefat. c. II. — φάρμακον καταπλαστὸν, τῶν φαρμάκων τὰ μὲν εἶσι καταπλαστὰ (h. e. quod illiui potest, ut fiat emplastrum), τὰ δὲ χριστὰ (ad unguendum apta), τὰ δὲ ποτὰ (ad bibendum). ἔστιν ὅν παστὸν τὸ πασσόμενον, πλαστὸν τὸ πλατόμενον, ὃ καὶ καταπλαστὸν λέγεται, καὶ πιστὸν τὸ πινόμενον. Schol. Hinc paulo post 717. κατέπλαστον αὐτοῦ τὰ βλέφαρα. — ἐνεχείρησε, οὐκ ἐθεράπευσεν ὁ Ἀσκληπιός, ἀλλ' ἔχει οὕτως ἐνεχείρησε πρῶτον πάντων τρίβειν τῷ Νεο-

κλείῳ τὸ φάρμακον καταπλαστὸν. καὶ ἔστιν ἡ δοτικὴ αὐτῆ πρὸς τὸ τρίβειν περιποιητικῶς. ἡ γὰρ τρίψις ἐκείνῳ ἦν, δι' ἧς ἐκείνου ἐπίετο. ex schol. Sensus enim est: Incipit Aesculapius unguentum parare in usum Neoclidis, non: incipit eius oculos illinere unguento. Est enim datus commodi (δοτικὴ περιποιητικῆ) et τρίβειν adparationem indicat. Ceterum ἐγγεῖρει et ἐνεχείρει cum infinit. significatione incipiendi satis frequenter occurrunt: Sophocli. Elect. 1026. Acharn. 372. (Inv.) ἐγγεῖρει λέγει. Kea. Memor. I. 2. 39. ἐνεχείρουν διαλέγεσθαι. — σκορδῶν Τηνίων, Τήνης μία τῶν Κυκλάδων νήσος, ἔστι δὲ σκορδοφόρος καὶ θρυμνὰ σκορδοῦ φέρει. e schol. Miscet enim unguentum acerbum, quod rebus, quae oculorum dolores auferant, componitur acerrimis, in quibus primum allium in insula Tenos, nunc Tine quae dicitur, ortum. Simile unguentum eadem Neoclidis commendat Blepyrus ap. nostr. in Ecclesiaz. 405. (Dind.) ἀσφὸς ὀμοῦ τρίβαν' ὅπῳ τιθύμειλλον ἐμβαλόντα τοῦ Λακωνικοῦ σαυτοῦ παραλείπειν τὰ βλέφαρα τῆς ἐπιφασ.

715. ξυμπαραιμιγνύων ὀπὸν καὶ σζίνον, de ὀπὸς ο-

(720) καὶ σχίνον· εἴτ' ἄξει διέμενος Σφηττίω,
κατέπλασεν αὐτοῦ τὰ βλέφαρ' ἐκοτρέψας, ἵνα
ὀδυνῶτο μάλλον ὁ δὲ κεκραγῶς καὶ βοῶν
ἔφευγ' ἀνάξας· ὁ δὲ θεὸς γελάσας ἔφη·
720 ἐνταῦθα νῦν κáθησο καταπεπλασμένος,

716. *σχίνον* Monac. Cant. 3. et schol., ut videtur. — *σφηττίω* Cant. 1. *σφιντίω* Ven. 1. — Citatur h. versus ab Eustath. ad II. φ. p. 1312, 8. — 717. *κατέπλασεν* Cant. 1. Bar. 2. (?) 3. *κατέκασεν* Cant. 4. *ἀναστρέφας* Monac. Elb. — 718. *ὀδυνῶτο* Bar. 2. 3. — *τε καὶ βοῶν* Cant. 3. *βοήσας* Ask. — 719. *ἀνάξας* Monac. Ald. Iunt. 1. 2. Crat. Weck. Frischl. Brub. Raph. Pors., immerito comprobant Dobraeo, ut dici potest ex schol. ad v. 729. laudato. *ἀνατξας* Canin. et Cantab. 1. 2. 3. 4. idemque videtur in Dorv. et codd. Paris. *faisse*, ut e glossa conició; nam varietas lectionis negligenter enotata est. *ἀνγξας* Brunck. Inv. Dind. recte. *ἀνγξας* Bergl. coniec. *ἀνέξας* Iunt. 3. Ven. 1. — 720. *κáθησον* Cant. 4.

pius est H. Stephan. Tom. II. p. 1373. Thes. Gr. L. decetque ὀπός imprimis dici lacteum succum et qualemcumque liquorem vel sponte emanantem, vel scarificatione, terebratione, vel alio quovis vulnere effluentem, ut *opium ὀπός μήκωνος* et *laser ὀπός Κυρηναϊκός* aut *Μηδικός*, qui etiam κατ' ἐξοχὴν ab Hippocrate ὀπός nominetur, quum alias vocabulum sit generale. Testatur Galen. lib. VIII. d. simpl. medicam. facult. εἰσὶ δὲ κάμπολλοι μὲν ὀποί. δίξας γὰρ ἦστινος ἢ κανλοῦ τμηθέντος ῥέον ἐκ τῆς τομῆς παρὴν καὶ γλίχρον ὀπός ἔστιν. εἰδικώτερον δὲ εἶον καθ' ὑπεροχὴν τινὰ τῶν Κυρηναίων οὕτως ὀνομάζουσι, καὶ τὸν Μηδικὸν καὶ τὸν Συριακόν. Pariter Lexic. Hippocr. ὀπός ὁ τοῦ αἰλφίου κατ' ἐξοχὴν. De silphio Theophr. Hist. plant. VI. 3. ἢ δὲ καλομένην μαγδαρίς ξειρόν ἐστι τοῦ αἰλφίου μανώτερόν τε καὶ ἥττον δριμύ, καὶ τὸν ὀπὸν οὐκ ἔχει. Distinguitur igitur magadaris a silphio s. laseri sed utriusque succus vim habuit occoecandi, ut Theophr. l. l. addit: οὐ ὀπὸς ἀποτροφῶν τὰ ἄλλα ζῶα πάντα καὶ τῶς ἀνθρώπους. Querebatur vero succus laserpitii,

quem h. l. poeta indicat, hoc modo: laserpitio super terram ad radices fuit tuber, quo inciso succus, quem et lac dicunt, profluere solebat. Clarissimum vero laserpitium, Graecis αἰλφίον dictum, Plinio H. N. XIX. 3. testante reperiebatur in Cyrenaica provincia. Occurrit vox ap. nostr. Av. 534. 1589. (lav.); et infra de re pretiosa quare dictum sit docebitur not. ad v. 922. — καὶ σχίνον, σχίνον νῦν φησὶ τὴν σκίλλαν, δηκτικὰ γὰρ βοῦλεται πάντα εἶναι. Schol. Indicat enim alias et lentiscum, hic tamen, ubi acerbos profert poeta humores, scillam eiusque succum acrem intelligit, quem Attici sic dicebant. De scilla cf. Theophr. Hist. plant. VII. 12. Dioscorid. 2. 202. Plin. XIX. 5. Inde et acetum scillinum, de quo vid. Columell. d. R. Rust. XII. 84. et Schneid. Ind. Script. R. Rust. s. v. Ceterum, id quod facile intelligi potest, et hic succus oculis noxius erat, cf. Diosc. l. l. — ὄξει Σφηττίω, ἦγονν δριμύτατῶ ἀπὸ δήμων. πικροὶ γὰρ οἱ Σφηττίου καὶ σοκοφάνται, ἢ ὅτι δριμύ ὄξος παρὰ Σφηττίου ἐγένετο. Σφηττός δὲ τόπος ἐν Ἀθήναις, ὅθεν Σφηττίος οἶνος καὶ Σφη-

(725) Ἰν' ἐπομνύμενον παύσω σε τῆς ἐκκλησίας.

ΓΥΝΗ.

ὡς φιλόπολις τις ἔσθ' ὁ δαίμων καὶ σοφός.

ΚΑΡΙΩΝ.

μεταποῦτο τῷ Πλούτωνι παρακαθέζετο,

721. *ἐπομνύμενον* Iunt. 2. 3. Port. *ἐπομνήμενον* Ask. *ἐπαμνύμενον* in schol. pro varietate lect. commemorari Hemsterh. putavit, idque verum et melius quam vulgatum habent Brunck. et Dobr. In scholiis nulla locutionis varietas notatur, ut equidem video. — τὰς C. F. Bar. et, ut idem Hemst. monet, schol. — 723. *μεταποῦτο* rescripi cum Ald. Int. 1. 2. cett. libb. μετὰ τοῦτο. cf. supra 674.

τιον ἔξω. e. schol. Biset. schol. do-
cet Chryippo auctore ap. Athen.
(β') acetum Cnidium Sphettio nobi-
lus fuisse. Quare cavillationem mo-
rum Sphettiorum accipe. — διέ-
μνος, de hac voce Eustath. ad
Iliad. v. p. 1312. haec: τὸ ῥῆμα
διώ, ἀφ' οὗπερ οὐ μόνον τὸ
διαίνω, ἀλλὰ καὶ δίημι· οὐ μί-
στον καθητική διέμνος. ὡς
τιθέμενος. Ἀριστοφάνης διέμνος
ἔξε Σφηττιῶ, ἦγον ὑγράνας δι'
ἔξω δόμος. Est igitur perfundo,
maefacio, diuoriano.

717. τὰ βλήφαρ' ἐκστρέ-
φας, ἐξοστραμμένα κοιήσας. Schol.
— ἔφρωγ' ἀν' ἄξας, ἀνορησας
Heych. h. v. Ex Homeri usu satis
notum de vehementi et subito mo-
tu, quo quis e sede aut lecto sur-
git. — ἐναυθῶνα εὖν κἀθη-
σο, sarcasmus. Sic Ulysses Irum
mendicam interfectum et in portae
introitu collocatum alloquitur Od.
s. 105. ἐναυθοὶ εὖν ἦσο οὐας τε
κῆσας τ' ἀκροῦσαν. et Melanthium
Eumaeus alte suspensum e columna
Od. x. 195. εὖν μὲν νόκτα φυλά-
ξαις εὖν ἐνι μαλακῇ καταλύμενος.
et ap. Aeschyl. Prometh. Vulcanus
Prometheum scopulo affixum ἐναυ-
θοὶ εὖν ἔβριζε. et ap. nostr. The-
smoph. 1030. Scythia Mnesilo-
chum ἐναυθῶνα εὖν οὐμῶξαι. Unde
apparet verba huius formulae pro-
pria esse. Comparari potest et no-
tum illud: itis nunc metucende
iacce.

721. Ἰν' ἐπομνύμενος παύ-
σω σε τ. ἐκκλ. locus paulle dif-
ficillior. Nonnulli *ἐπαμοσίαν* cogi-
tant, quae tamen non inbecuta
fuisse videtur. Sic Demosth. contr.
Olympod. f. 1068. D. *ἐκκλῶν δὲ
ἐκκλῶν δ' ἀρχων εἰς τὸ δικαστήριον
ἀπακτας ἀμφισβητοῦντας κατὰ τὸν
νόμον, ὑπαμοσάμεθα ἡμῖς τοῦ-
τον Ὀλυμπιόδαρον δημοσίᾳ ἐκκ-
λωι στρατεύμενον. ὑπαμοσθέντες
δὲ τοῦτον ἀνθυπαμοσάμενοι οἱ ἐ-
κκλῶικοι, τῆς δίης ἐντα ἀκῆων
τοῦτον, καὶ οὐ δημοσίᾳ.* Veteres
recte tradunt, *ὑπαμοσία* ἔστι τὸ
ἀπεριτίθεσθαι δίην προσημειω-
μενον ἀποδημίας, ἢ νόμου, ἢ τε-
νος τῶν παρακλησίων. μεθ' ὅρων
ἐλλίγεται, καὶ τὸ κομῖν τοῦτο ἐπέ-
μυσθαι. Rectius cogitari potuit
exceptio, quae παραγραφῇ vel πα-
ραμαρτυρίᾳ a Graecis dicebatur.
De qua Pollux VIII. 6. παραγραφῇ
δ' ἦν ἡ αὐτῇ καὶ παραμαρτυρία,
δοῦναι τις μὴ εἰσαγγέλιμον εἶναι
λέγει τῆς δίης, ἢ ὡς κεραιέντος,
ἢ ὡς ἀραιμέντος, ἢ ὡς τῶν χρόνων
ἐξηκόντων, ἐν οἷς ἔδει κρινέσθαι·
οἶον οὐκ εἰσαγγελίας, ἀλλὰ κατὰ
νόμον· οὐ δημοσίᾳ, ἀλλὰ ἑλ-
κῶν ἐν ἀρεῖᾳ πάσῃ, ἀλλ' ἐπὶ Πυλ-
λάδι. Haec igitur fuit tarpis et
sycophantiosa. Huic interpretationi
verisimilitudinem faciunt, quae Es-
tath. ad Il. κ. 333. p. 809, 34. (ed.
Lips. p. 843, 7.) praecipit: ὅρων
δὲ καὶ ἐκ τῶν τῆς Ὀδυσσεύς ἐν
ἐπομνύμενος μὲν τὸ καταφακῶς

καὶ πρῶτα μὲν δὴ τῆς κεφαλῆς ἐρήψατο·
 725 ἔπειτα καθαρὸν ἡμιτύβιον λαβὼν
 (730) τὰ βλέφαρα περιέψησεν· ἡ Πανάκεια δὲ
 κατεπέτασ' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φοινικιδι
 καὶ πᾶν τὸ πρόσωπον· εἶθ' ὁ θεὸς ἐπόπτυσεν.

725. ἡμιτύβιον Menac. Rav. Elb. Borg. Dorv. Ask. Arund. A. B. D. Cant. 3. 4. Pollux VII. 71. Ald. Invern. ἡμιτύβιον C. Cant. 1. 2. edd. vet. et recentt. inde a Brunck. (except. Ald. Invern.) Photius h. v. Hesych. h. v. — 727. κατεπέτασεν Bar. 2. — 728. ἐπόπτυσεν Elb. F. Dorv. Mead. ἐκόπτυσεν Ask.

ἀρόνναι, ἀκορνόνναι δὲ τὸ ἀποφα-
 τικῶς ὀρκωμοτεῖν. Eadem tradit
 de ἀρόννοσαι et ἐκόρννοσαι ad
 Od. β. 377. p. 1450, 38. (ed. Lips.
 104, 15.) Quam igitur Atheniensibus,
 qui fere vitam degerent in
 iudiciis et rebus publicis tractandis,
 locutiones forenses essent tritae et
 usitatae, facile fieri potuit, ut cum
 verbo ἐκόρννοσαι notionem sycophantiae,
 periurii et fraudis publicae
 coniungerent. Simile quid in
 scholio hoc, τινὲς δὲ ἐπορνύμενον
 φασὶ τὸ ὀμόσαι μὴ δικάσασθαι,
 καὶ παραβάττα τοῦς ὄρκους δικά-
 σασθαι ὄνειρον. ταῦτα δὲ φησιν,
 ὡς τοῦ Νεοκλίδου διὰ κακοουργίαν
 ταῦτα ποιοῦντος καὶ συνοφαντοῦ-
 τος ἔπερ τοῦ κερδαίνειν. Similiter
 ἀρόννοσαι ab ἐκόρννοσαι di-
 stinguuntur ap. nostr. Nub. 1217.
 1222. 1225. (Inv.) Sin autem in
 ἐκόρννοσαι idem subest, quod in
 ἐπόρννοσαι, nimirum evitandi iu-
 dicii causa morbum aut aliquid si-
 milis praetexere, et inde bona ex-
 plicatio proficiscitur haec: *Sede
 nunc hic oblitus unguento iudicium
 derelinquens, nam satis excusationis
 habes in aucta lippitudine.*

722. φιλόκοιλις, καθὸ τὸν
 λυσιῶνα τῆς πόλεως ἡμύνατο.
 Schol. Laudat enim Deum, quippe
 a quo occaecatus sit Neocles, rei
 publicae amantem et plebi amicam.
 Similiter haec vox infra 896. oc-
 currit de sycophanta, qui ipse se
 vocat φιλόκοιλον. Lysistr. 544.
 (Inv.) αἶς ἐνι θράσος, ἐνι δὲ σο-

φόν, ἐνι φιλόκοιλις ἀρετῇ φρόνι-
 μορ. — τῷ Πλούτῳ τῶνι,
 duplex exstat explicatio, quamvis
 eo conveniant, Plutum intelligi. Alii
 enim per literarum assonantiam co-
 mices indicari putant Plutum; cui
 opinioni favet mos Aristophanis, quo
 et alias similes literarum lusus amat,
 ut Nubb. 712. (Inv.) δεκροῦσά μ'
 οἱ Κορίνθιοι προ κόρσις. In utro-
 que vero loco altior quidem sensus
 lepide indicatur; illic simul Corin-
 thiorum impetus Atheniensibus non
 minus molestus, quam homini defa-
 tigo et dormiendi cupido cimic-
 cum morsus; hic Plutus oculorum
 acie, privatus tanquam Pluto apud
 inferos solis lumine orbatus. Quare
 huic explicationi me addico. Alii
 vero Plutonium et Plutum unum
 eundemque esse dicunt, quibus Pla-
 to in Cratyl. assentitur, quum ety-
 mologiam vocis Πλούτων statuit τὴν
 τοῦ πλοῦτος δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς
 γῆς ἀνίεται κάτωθεν. Eadem de
 causa Plutus componi videtur cum
 Cerere et Proserpina, Thesmoph.
 304. cf. Aeschyl. Sept. adv. Theb.
 957. et quae ap. Pausan. IX. 23. 2.
 exstant. Deminutivum vero Πλού-
 των a Πλούτος esse, ut quidam
 cum scholiis volunt, vix est credi-
 bile. — ἡμιτύβιον, ἀντι τοῦ
 σουδάριον ἡμῶς ἡμιτροβῆς λινοῦν
 τι, ὁλον ἐμαγειόν. Schol. λινοῦν
 ἔνδυμα ἢ σινδόνηιον δίχροσσον He-
 sych. Vox haec (ἡμιτύβιον), cuius
 formam nondum certe exploratam
 habemus, ab Aegyptiis manasse di-

ἔξηξάτην οὖν δύο δράκοντ' ἐκ τοῦ νεῶ
730 ὑπερφυεῖς τὸ μέγεθος.

ΓΥΝΗ.

ὦ φίλοι θεοί.

ΚΑΡΙΩΝ.

(735) τούτω δ' ὑπὸ τὴν φοινικιδ' ὑποδύνθ' ἦσυχῇ
τὰ βλέφαρα περιέλειχον, ὡς γ' ἐμυῦδοναι.

729. ἔξηξάτην sine iota subscr. Dorv. Monac. edd. vet. false, quia ab ἔξαισσω, non ab ἐξήκω. ἔξιξάτην Cant. 1. — γούν Cant. 3. — δύω Bar. 2. 3. — 731. ὑπὸ τῆ Cant. 1. — ἦσυχῇ sine iota subscr. Monac. Ven. 1. 2. Crat. Wech. Brub. — 732. ὡς γέ μοι δοκεῖ Harl. Bar. 1. 2. 3. Cant. 3. 4. Mead. ὡς γ' ἔμοι δοκεῖ Monac. B. D. Arund. Dorv. Ask. ὡς ἔμοι δοκεῖ Elb. Cant. 1. 2. ὡς γέ μοι δοκεῖ Ald. Iunt. 2. 3. Ven. 1. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Port. ὡς γ' ἔμοι δόκει Brunck. Invern. Paris. Crasin restitui Dindorfio duce.

citur. cf. Iablonk. in Vocc. Aegypt. T. I. opusc. p. 79 sq.

726. τὰ βλέφαρα περιέψυσεν, βλέφαρα αἱ πτύχες τῶν ὀφθαλμῶν, ἦσαν τὰ ὀμματοφύλλα βλεφαρίδες δὲ αἱ τρίχες αἱ ἐμπεφυκνῖαι τοῖς βλεφάροις. Schol. — φοινικιδί, πῖπλω κοκκίνω. Sch. Non πῖπλος, sed πτύγμα τι velamen aliquod purpurcum videtur fuisse, quo caput Pluti cinxerunt. — ἐπόπυσεν, ἐσύρισεν, ἵνα οἱ δράκοντες ἐξέλθωσι δηλονότι. Sch. Accuratus et distinctius interpretatur Eustath. p. 565. l. 10 sq. ad II. ε. ad v. 408. (ed. Lips. p. 41. l. 18 sq.): ὅτι παπαζέειν μὲν ἐπιμόνων ἀνθρώπων, ποκπύζειν δὲ καὶ ἐπιἀλόγων· οὐ γὰρ μόνον τροφῆς βρέφη, ἀλλὰ καὶ ἴππους καὶ βόας οἱ τημελοῦντες ποκπύζουσι. καὶ οἱ κολακεύουσιν τι ἐστὶ τὸ ποκπύζειν καὶ πόπνομα κολακεία ἴππων ἀδαμάστων. Unde apparet ποκπύζειν esse, animal ali- quod vocis quadam imitatione adlectare. — ἔξηξάτην οὖν δύο δράκοντ', κοινῶς μὲν πᾶσι τοῖς ἦρωσι δράκοντες παρετίθεντο, ἐξαιρέτως δὲ τῷ Ἀσκληπιῷ. ἀνιέρ- ται δὲ ὁ δράκων τῷ Ἀσκληπιῷ, ἐπιδητὸ τὸ γῆρας ἀποβάλλει, καὶ

ἡ λαοικιῆ δὲ φυλάττει φῆσαι τὸ νέον, ἐξαθοῦσα τὰ νοσήματα. Sch. In nummis igitur serpentes Asculapii comites conspiciuntur. Hippocrat. Epist. X. εἶποντο δὲ κτλ. (τῷ Ἀσκληπιῷ) δράκοντες, ἡρώσ τι ἐρηπετῶν ὑπερφυεῖς. Quod illarum epistolarum nostrarum locus imitatus scripsit. — ἔξηξάτην, κανονίζεται ἀπὸ τοῦ αἴσσω, τὸ ὄρωσ, ὁ μέλλων αἰῆσσω, ὁ ἀόριστος ἦῆσα καὶ ἡρώσσι ἦῆσα, ὁ μέσος ἦῆσμην, τὸ τρίτον τῶν δεικνῶν πῆσμην, ὡς ἔξηξάτην. Schol. Non ti- ronum causa haec ex scholiasta nimis curioso adscripsi, cum et viros doctos ἐξήκειν adeoque ἐξαγεσθαι cogitare animadvertissem.

730. ὦ φίλοι θεοί, θαυμαστικόν. Schol. Dixirim φοβητικόν, exclamatio mulieris perterritae, cum de serpentum adventu audiret. — φοινικιδ' ὑποδύνθ' ἦσυχῇ, τὸ ὑποδύνεσθαι κρῖνον τῶν δεικνῶν καὶ αἰτιατικῇ συντάσσεται, ἔσεν τᾶφον ὑπέσθω, ἢ θάνατος νεκρῶ. Eustath. ad Od. ζ. 127. p. 1554. 54. Est enim clam se alicubi occultare, cum genitivo vero clam alicunde provenire; ὑπεξέλεσθαι. — κρῖν σε κοτύλας ἐκπέειν οἴσων δέκα, σπᾶσται τὰς γυναι-

καὶ πρὶν σε κοτύλας ἐπιπιεῖν οἴνου δέκα
 ὁ Πλοῦτος ὡς δέσποιν' ἀνεστήκει βλεπῶν.
 735 ἐγὼ δὲ τῷ χειρ' ἀνεκρότησ' ὑφ' ἡδονῆς,
 (740) τὸν δεσπότην τ' ἠγειρον. ὁ θεὸς δ' εὐθέως
 ἠφάνισεν αὐτὸν οἷ τ' ὄφεις εἰς τὸν νεῶν.
 οἱ δ' ἐγκατακαίμενοι παρ' αὐτῷ πῶς δοκεῖς
 τὸν Πλοῦτον ἠσπάζοντο καὶ τὴν νύχθ' ἄλην

733. ἐπιπιεῖν Dory. Bar. 2. — 734. ἐστήκει Cant. 4. δέσποινά γ' ἐστήκει A. B. C. F. γ' εἰστήκει Bar. 2. 3. ἄγ' ἐστήκει Harl. — 735. τὴν χειρ' Monac. — 736. δ' ἠγειρον Crat. Ven. 1. 2. Wech. Can. Brub. Raph. γ' ἠγειρον Bar. 2. 3. δεσπότηγειρον Cant. 3. — 737. ἐαυτὸν Bar. 2. 3. — εἶτ' pro οἷ τ' Elb. — ἐς Brunck. — 738. οἱ δὲ κατακαίμενοι Dind. cum solo Elb., quoad scio. Quamvis vero hoc aegrotantium sit, neque tamen librum Elb. praeter ceteros negligenter scriptum tot librorum auctoritati praeferre debebam, praesertim quum ἔγκαιρ. aegrotos, qui vestibus et pannis involuti cubabant, indicare videatur.

καὶ ὡς μεθύσας. (non universas, sed Chremyli uxorem.) δῖον γὰρ εἰπεῖν, πρὶν εἰπεῖν σε λόγον ἕνα, ἢ τι τοιοῦτον πρὸς τὴν συνηθειαν, εἶπε, πρὶν ἐπιπιεῖν κοτύλας οἴνου δέκα. εἶδος δὲ μέτρον ἢ κοτύλη, δὲ καλεῖται ἠμῖξστον. e schol. Perstringit Chremyli uxoris vinositatem, cum diceret decem pocula, non unum, nec alia de rebus celebritatis notionem repeteret, sed de more bibendi. Ceterum κοτύλη modo universe dicitur potus aut poculum, ut Hom. Od. ρ. 12. δῶσαι δὲ οἱ ὄς κ' ἐθέλῃσι πύρρον καὶ κοτύλην. modo pocillum, modo metrum, ut supra 431., quod scholiasta et hic indicat.

735. ἐγὼ δὲ τῷ χειρ' ἀνεκρότησα, videtur, ut Bergl. notat, imitari Euripidis nuntium Suppl. 721, qui: ἐγὼ δ' ἀνηλάλαξα, inquit, ἀνωροχησάμην κἀκροσσα χεῖρας. — ἀνεκρότησ' ὑφ' ἡδονῆς, ἀκατίνας ἐκλήξα ὑπὸ χροῦς. e schol. Vox de appropriate sollennis. cf. supra not. ad 685. — ἠφάνισεν αὐτόν, cf. supr. 430. ἀφανῆ ἐαυτὸν ἐποίησεν. Sch. — πῶς δοκεῖς,

θαυμαστικὸν ἀντι τοῦ λίαν. Schol. Ita Acharn. 24. ἀλλ' ἀωροχίαν ἤμουντες, εἶτα δ' ἀσιτιόνται πῶς δοκεῖς ἐλθόντες ἀλλήλοισι περὶ πρώτου ξύλου, ἀθροῖοι καταφρόνους. Ran. 54. Quare miror, quod Matthiaeus in Eurip. Iphig. Aul. 1566. κἀν τῷδε Κάλχας πῶς δοκεῖς χαίρων ἐφη, aliter expressit, cum tamen Markland. et alii iam interpretati essent πῶς δοκεῖς χαίρων summo gaudio effectus. coll. Hippol. 445.

739. τὸν Πλοῦτον ἠσπάζοντο, ἐφιλοφρονοῦντο. κυρίως δὲ ἀσπάζεσθαι ἐστὶ τὸ περιπέμπεσθαι τινα, διὰ τὸ ἄγαν σπᾶσθαι εἰς αὐτὸν τὸν ἔτερον, καὶ περιβάλλειν τὰς χεῖρας ἐν τῷ φιλοφρονεῖσθαι. Schol. Quibus consentit Eustath. ad Il. x. pag. 823, 3. et alias, verbum deducens a σπᾶσθαι cum ἄ intensivo. Hic tamen, ut infra 748., de gratulatione et adulatione adhibitum est. cf. et supra not. ad 320. — ἐγχορηγήσαν, ἐξυνοῖ ἦσαν. Schol. ut Xenoph. Cyrop. I. 6. 19. Ergo insomnes erant, donec diluculum templum illustraret. — ἕως διέ-

740 ἐγρηγόρεσαν, ἕως ἐξέλαμψεν ἡμέρα.
 (745) ἐγὼ δ' ἐπήρουν τὸν θεὸν πάνυ σφόδρα,
 ὅτι βλέπειν ἐποίησε τὸν Πλούτον ταχύ,
 τὸν δὲ Νεοκλείδην μᾶλλον ἐποίησεν τυφλόν.

ΓΥΝΗ.

ὄσπν ἔχεις τὴν δύναμιν ὄναξ δέσποτα.

745 ἀτὰρ φράσον μοι, πούσθ' ὁ Πλούτος;

ΚΑΡΙΩΝ.

ἔρχεται.

742. Pers. et Brunck. cum Bar. 2. 3., qui τὸν Πλούτον ἐποίησε legunt, verum sic constituerunt: ὅτι βλέπειν τὸν Πλούτον ἐποίησεν (ἐποίησεν Pers.) ταχύ. — 743. τὸν γὰρ Dorv. — Νεοκλείδην Brunck. Inv. Bo. tacite. — μᾶλλον om. Elb. — ἐποίησε Monac. et edd. vet. exc. Cas. Frischl. — 744. ὃ ἄναξ aut ὃ ἄναξ accentu omissio vel servato per aphaeresin libb. mss. et edd. fere omnes. — 745. ἀτὰρ Bar. 2. — κοῦ ὄσθ' vulgo. — Post Πλούτος edd. vet. exc. Frischl. punctum.

λαμψεν ἡμέρα, non simpliciter pro ἐξέλαμψεν, ut Pac. 804. ἡμέρα γὰρ ἐξέλαμψεν, sed donec primi lucis radii templum intrarent eoque monerent, ἐς ἡλίον ἀναδύνα. — ἐπήρουν, Ἀκτιὸν τὸ ἐπήρουν ἐπὶ τοῦ θεοῦ· κυρίως γὰρ ἐπὶ ἀνθρώπων. Schol. Recte quidem, sed non vidit, in eo ipso vim quandam esse comicam, quod dicit, se probasse Dei facinus. — πάνυ σφόδρα, ut supra 25., ubi cf. quae de hac figura, quam ἐκ παρ-αλλήλου vocant, dicta sunt.

744. ὄσπν ἔχεις κ. λ. ταῦτα ἢ γυνή τοῦ Χρυσίλου θαυμαζούσα τὸν θεόν. Schol. Est enim exclamatio admirantis. Quare recte addit cod. Dorv. βαβαί, quod extra metrum in textu esse pomit. Alias quidem in metro ponitur, ut Lysistr. 1081. (Inv.) βαβαί· νευρόρωται μὲν ἦδὲ ξυμφωρὰ δεινῆς. Av. 610. βαβαί· ὡς πολλῶν κρηίτωνος οὗτοι τοῦ Διὸς ἡμῖν βασιλεύειν. At ὡς et ὄσος saepe per se adhibentur in admiratione, ut Eurip. Hecub. 56. ὃ μήτεγ, ὡς πράσσεις κακῶς, ὄσανπεγ εἰ ποτ'! — ἄναξ δέσποτα, ἄναξ κυρίως

θεῖα λέξις καὶ θεῶν ὀνόματι ἐπιθήμενον, ex Eustath. ad H. β. p. 182, 2. — δεσποτῆς vero proprie τῶν ἀργυρομήτων ἢ δούλων λέγεται τις, ἀλλ' οὐδαμῶς τῆς γυναικὸς καὶ παιδῶν (Eustath. p. 1754, 61.), aliquando vero et is dicitur δεσποτῆς, cui dominium ali-quod aut regia vis est in homine. Unde et Aeschyl. Prometheus 931. καὶ προσδοκᾷ γῆν δεσποσίην Ζη-νὸς τινά; Quare schol. ad nostrum locum adiicit: βασιλεῦ Ἀσκληπιέ. Sed simpliciter hic verum explicari possit ex iis, quae supra 201. leguntur: ὅπως ἐγὼ τὴν δύναμιν ἢ ἡμῖς φασὶ ἔχειν με, ταύτης δεσπο-τῆς γενήσομαι. Hinc mera potentiae notio proficiscitur, quae sufficit. — ὄζλος ὄπερ φωνῆς ὄσος, θαυμαστικόν τὸ ὄσος ἀντὶ τοῦ ὄπερ φωνῆς μέγας. e schol. Sic γῆ-ματα ἔλαβεν θαυμαστά ἕα Plat. Hipp. mai. p. 282. l. 27. Heliodor. VI. 8. θυγατέρα ταυτηνὴν τὴν ἐμὴν ἀμύζω Ναυσικλῆαν κροίκα ἐπι-διδούσας κλείσθη ὄσπν. Pariter ἡλί-νον et ὡς adhibentur Demosth. pro Phorm. p. 605. l. 84. φίλιγγος ὄξαι καὶ γρηστὸν εἶναι τὸν αἰῶνα θαυμαστὸν ἡλίον. Idem in Phi-

(750) ἀλλ' ἦν περι αὐτὸν ὄχλος ὑπερφυῆς ὄσος.
οἱ γὰρ δίκαιοι πρότερον ὄντες καὶ βίον
ἔχοντες ὀλίγον αὐτὸν ἠσπάζοντο καὶ
ἐδεξιοῦνθ' ἅπαντες ὑπὸ τῆς ἡδονῆς·

750 ὄσοι δ' ἐπλούτουσι οὐσίαν τ' εἶχον συχνήν

(755) οὐκ ἐκ δικαίου τὸν βίον κακῆτημένοι,
ὄφρῦς συνῆγον ἐσκυθρόπαζόν θ' ἅμα.
οἱ δ' ἤκολούθουν κατόπιν ἐστεφανωμένοι,
γελῶντες, εὐφημοῦντες· ἐκτυπεῖτο δὲ

747. ὄντες a man. pr. om. Rav. — 748. ὀλίγον ἔχοντες Cant. 3. Id- que numerosius. — 750. ὄσοι δὲ πλοῦτον prim. man. Cant. 2.; hand male. — δ' εἶχον edd. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Raph. Invern. Dind. — 751. Versum hunc om. prim. man. Rav. — 752. ξυνήγος Bar. 3. Brunck. Invern. Dind. Pora. — 753. ἐστεφανόμενοι Crat. Ven. 1. Wech. Raph.

lipp. I, p. 17. l. 32. γέλως ἔσθ' ὡς χρώματα τοῖς πράγμασιν.

749. ἐδεξιοῦνθ' ἅπαντες, ἔχον τὰς δεξιάς ἠσπάζοντο. Ὀμηρος (Il. κ. 542.). «δεξιῆ ἠσπάζοντο ἔπεσσι τε μισ- λιχίοισιν.» Schol. Ita Eustath. ad Il. p. 129, 12. δεξιοῦσθαι τὸ φιλοφρονεῖσθαι. κεφαλῆς δὲ οὐ τῆς ὄλης ἠπτοντο, ἀλλὰ τοῦ ἀν- θρωπῶος καὶ τοῦ γυνείου. ibid. pag. 234, 41. ἦν γὰρ ἡ δεξίωσις αὐτῆ καὶ τὸ δεξιοῦσθαι, ὡς ἐν Ὀδυσσεύῳ μάλιστα φαίνεται, ση- μείον φιλίας καὶ εἰς ἔν ἀποκα- ταστάσεως καὶ ὅλον ἐνώσεως. Hic vero non a δεξιά, sed a δέχεσθαι derivatur. De verbo ἀσπάζομαι cf. 320. — οὐσίαν συχνήν, opponitur βίος ὀλιγός v. 746. — οὐκ ἐκ δικαίου, πόνου δη- λούσι, ἀλλ' ἐξ ἀδικίας τὸν βίον κακῆτημένοι. Schol. Nam ἐκ cum ge- nitivo adverbialiter sumitur, de quo usu cf. Viger. pag. 597., ita ut οὐκ ἐκ δικαίου sit ἐκ τοῦ ἀδίκου sive ἀδικῶς.

752. ὄφρῦς συνῆγον, τοῦτο δαίγμα κατηφείας. Ἰδιον γὰρ τῶν λυκομένων τὸ τὰς ὄφρῦς συνά- γειν. Sebel. Supercilliorum enim mo-

tus sunt indices animi ira vel dolore commoti. ἐξ ὄφρῶν καὶ γα- λήνῃ προσώπων ἀναφαίνεται καὶ τὸ ἀνακαλίω. τοξοποιεῖ γούν τὰς ὄφρῦς καὶ δεσμεῖ καὶ συνάγει ὁ σκυθροπαζών. λέγει δὲ πον καὶ Σοφοκλῆς τὸ, «τηροῦντα τοὺς λέγοντας καὶ συνω- γοντα τὰς ὄφρῦς καὶ τὰς ἀκάνθας ἐπαγείροντα.» αἱ γὰρ ὄφρῦς τοξοποιούμεναι καὶ συναγόμεναι χιμῶνα δηλοῦσι ψυ- χῆς. Eustath. ad Odys. pag. 1538, 12. Ita Nub. 581. τὰς ὄφρῦς συνή- γομεν κέκοισόμεν διμνα. Similiter Eurip. Iphig. Aul. 651. (638. Matth.) μήθες οὐν ὄφρῶν, ὄμμα τ' ἐκτει- νον φίλον. Quibus verbis filia moestum alloquitur patrem. Pluri- bus de supercilliorum indicibus dis- seruit Lamb. in Comment. ad Ho- rat. Epist. I. 18. 94. pag. 306. — ἐσκυθρόπαζον, ita Xenoph. Memor. II. 7. 12. Ἰλαραὶ δὲ ἀπὲρ σκυθροπαῶν ἦσαν καὶ ἀπὲρ ὑπο- φωμένων ἰαντὰς ἡδέας ἀλλήλας εὐφραν. Non apte comparant Home- rica illa κἀκ' ὄσσεσθαι et ἀρξείων ἰδεῖν Hom. II. β. 269., rectius com- parari potuit ὑπόδρα ἰδεῖν, quod de iis occurrit, qui tunc aliquem intuentur. Eustath. ad Il. p. 68,

755 ἐμβάς γερόντων εὐρύθμοις προβήμασιν.
 (760) ἄλλ' εἰ' ἀπαξάπαντες ἐξ ἑνὸς λόγου
 ὀρχεῖσθε καὶ σκιρτᾶτε καὶ χορεύετε·
 οὐδελὸς γὰρ ἡμῖν εἰσιούσιν ἀγγελεῖ
 ὡς ἄλλοιτ' οὐκ ἔνεστιν ἐν τῷ θυλάκῳ.

ΓΥΝΗ.

760 νῆ τὴν Ἐκάτην, κἀγωγ' ἀναδῆσαι βούλομαι.

755. δ' ἐμβάς Monac., qui versus temere turbans has voces in fine posuit. — εὐρύθμοις Dorv. — ἐν supra εὐρύθμοις secund. man. Cant. 2. 756. α' Monac. εἰα Crat. Ven. 1. 2. Wech. — ὑφ' ἑνὸς Cant. 3. Malim ἐξ ἑνὸς λόγον, ut ἐκ παρασκευῆς composito, et ἐξ ἑτοίμων προτίε adverbii loco adhibentur. — 758. ἡμῖν Monac. D. F. Elb. Harl. Dorv. Bar. 1. 2. Cant. 1. 2. Brunck. Inv. Dind. Bo. — εἰσιούσιν ἀγγελεῖ ἡμῖν Bar. 3. εἰσιούσιν ἡμῖν ἀγγελεῖ B. — 759. ἔστιν Harl. — 760. μὲ τῆν. C. — κἀγώ γ' cod. Monac. ed. Port. κἀγώγ' cett. odd. vet. et Inv. κἀγώγ' Porc. κἀγώδ' Rav. κἀγώ δ' Cant. 3.

90. ὅτι τὸ ἐπόδρα ἰθὺν ἀντι τοῦ δρασιχόν καὶ δριμύ, μάλιστα δὲ ἀντι τοῦ ὑποβλεπτικῶς. Ita Eurip. Med. 274. σέ, τὴν σκνθραπόν καὶ πόσει θυμονομένην, Μηδραϊαν εἶπαν τῆσδε γῆς ἔξω περᾶν φρυγᾶα.

754. ἐκτυπείτο δὲ ἐμβάσ γερόντων. Ita Hom. Od. θ. 264. πέπληγον δὲ χορόν θείον ποσίν, αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς μαρμαρυγᾶς θηεῖτο ποδῶν, θανάμαζε δὲ θυμῷ. Quod verbum κτυπεῖν attinet, cf. Eurip. Med. 1180. ἄπανα δὲ στέγη πικνοῖσιν ἐκτύπει δρομήμασιν. Eurip. Orest. 140. μὴ κτυπέετα, μὴδ' ἔστω κτύπος. Aeschyl. Prometh. 183. κτύπον γὰρ ἀγῶ χάλυβος διήξεν ἄντροσν. Hom. Od. κ. 227. δάπεδον δ' ἄπαν ἀμφιμέμνηεν. Nec abs re, quod ibid. ρ. 261. περὶ δὲ σφραεσ ἦλυθ' ἰωὴ φόρουγγοσ γλαφυροῆσ. — ἐ μ β ἄ δ ε ε, cum aliorum, tum maxime senum calcei, ut Ecclesiast. 633. (664. Inv.), si quidem verum est quod Faber de illo loco docet. Nihil tamen hic refert, quid genus calceorum illud fuerit; viriles fuisse constat ex Ecclesiast. 47., quibus et iudices ute-

bantur, Vesp. 1149. ἐμβάδεσ κατὰ κρατοί. Quid multa! ἐμβάσ ἐκτυπείτο εὐρύθμοισ προβήμασιν est: pedes senum saltando effectum atreptum. — εὐρύθμοισ προβήμασιν, εὐστάτοισ προπερκαίσ. Schol.

756. ἄλλ' εἰ' ἀπαξ κ. λ., ἀ-militer supra 255. et 288. — Verba sequentia sic distinguuntur, ut ὀρχεῖσθαι significat saltationem, quae fiat cum lactitia et sit numerosa, σκιρτᾶν saltare temere, χορεύειν chorum agere et in orbem saltare. De χορεύειν cf. Thesoph. 963. νοῦφα ποσίν ἄγ' εἰσ κύκλον, χεῖρ σὺναπτε χεῖρα, θυθμόν χορείασ ὑπάγε πάσα. cf. et infra 973. — ὡσ ἄλλοιτ' οὐκ ἔνεστιν κ. τ. θ. locutio proverbialis de iis usurpata, qui non habent, modo vivunt. Nam ἄλλοιτα a scholiasta per ἄρτοι, et θυλάκος per ἀροθλην redditur, in cavendum, ne θυλάκος pro cista capias, cum fuerit portabilis, ut docent composita, quae Hesych. p. 1741. numerat; nimirum sacculus scortens. Aliud haec non dissimile proverbium profert Estath. ad Od. κ. pag. 1646, 19.

(765) εὐαγγελιά σ' ἐν κριβανωτῶν ὄρμαθῶ,
τοιαύτ' ἀπαγγέλλαντα.

ΚΑΡΙΩΝ.

μή νυν μέλλ' ἔτι,
ὡς ἄνδρες ἔγγύς εἰσιν ἤδη τῶν θυρῶν.

ΓΥΝΗ.

φέρε νυν ἰούσ' εἶσω κομίσω καταχύσματα

761. σ' ἐκ κριβανωτῶν Harl. Cant. 1. Arund. Bar. 1. Borg. schol. pr. var. lect. Iunt. 1., idque Hemsterh. placuit. σ' ἐν κριβανωτῶ ὄρμαθῶ B. D. Ask. Cant. 3. 4. Monac. (sine iot. subscr.) κριβανωτῶν Canin. Frischl. Elmsl. ad Acharn. 1123. ubi tamen argumenta, e quibus haec scriptura vera sit, desiderantur. σὲ κριβανωτῶν ὄρμαθῶ Rav. Inv. σ' ἐν κλιβάνω τῶν ὄρμαθῶν C. — 762. ἐπαγγέλλαντα Arund. — μή νῦν Monac. Dorv. Iunt. 1. Port. μή νῦν μή μέλλ' Cant. 3. — 763. Cum Porc. et Dind. rescribendum fuit ἄνδρες, vulgo ἄνδρες. — 764. νῦν Monac. Dorv. edd. vett. Brunck. Invern. — τὰ καταχύσματα Monac. Cant. 3. 4. Harl. Bar. 1. 2. 3. Ask. Suid. h. v. — εἰσιούσ' εἶσω κομίσω τὰ καταχ. Cant. 3.

ἀεὶ ποτ' εὖ μὲν ἀσχοῦς εὖ
δ' ἔθ' ὄυλακος ἀνθρώποις
ἔστι· δι' ἧς (παροιμίας) ἔοικε
δηλοῦσθαι τὸ τοῦ βίου ἐκπυρο-
τερίζον.

760. νῆ τῆν Ἐκάτην. Per Hecaten iurat, cuius coena, de qua vid. not. ad 590. et 592., Chremyli uxori adhuc fuit cara. Sed alias quoque haec obtestandi formula mulieribus familiaris est, id quod scholiasta hic notare voluit dicens: καθά γυνή τῆν Ἐκάτην ὀμνύει. Thesmoph. 864. (Inv.) Ecclesiaz. 70. — ἀναδέησαι βούλομαι εὐαγγελιά σε, h. e. δι' εὐαγγελία σε στεφανώσαι. Rerum laetiarum nuntii aut coronati incedebant, ut Aeschyl. Agam. 504. Sophocl. Trachin. 179., aut coronas acceperunt ab iis, quibus nuntii venerant. — ἐν κριβανωτῶν ὄρμαθῶ, ubi praepositio ἐν abundat, ut alias v. c. Av. 1742. (Inv.) ibid. 906. De sensu schol. sic: κριβανωτῶν ὄρμαθῶ ἀντὶ τοῦ, ἄρκων δέσμη ἐν κριβάνω ὡπτημένην, δέον αἰεὶν στεφανῶ. cf.

de h. usu praepos. ἐν Bernhardy wissenschaftl. Syntax p. 213. Quae corona Carioni ubivis in hac fabula edendi cupido et ligurritori certe aptissima. Similiter ἰσχυρῶν ὄρμαθῶς Lysistr. 650. (648. Inv.), ὄρμαθῶς ἐρώτων Anacr. XXXII. 11. ὄρμαθῶ τῶν ἀμαξῶν Xenoph. Cyrop. VI. 3. 1. ὄρμαθῶς χορευτῶν Plat. Ion. p. 536. De forma κριβανος, quae apud Aristophanem dominatur, cf. Phrynich. p. 179. (ed. Lobeck.), ubi haec: κλιβανος οὐκ ἔρεϊς, ἀλλὰ κριβανος διὰ τοῦ ς. διὰ τὸ δοκεῖν τῆν πρώτην τῶν ἀνθρώπων τροφήν εἶναι κριθάς. Schol. h. l. simile quid voluit, cum diceret: κριβανος δὲ παρὰ τὸ κρι καὶ τὸ βανος. Eandem etymologiam Eustath. tuetur p. 1511, 12., alias κριθῆς βαῦνος substitutis p. 132, 31.

764. φέρε νυν ἰ. εἶσω κρη. καταχύσματα κ. l. locutiones e moribus petitas, quibus utebantur Graeci in servis novitiis excipiendis. Schol. h. l. haec tradit: σύγκεται δὲ τὰ καταχύσματα ἀπὸ ποικίλων, κολλύβων, τραγαλλων,

765 ὥσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς ἐγώ.

ΚΑΡΙΩΝ.

(770) ἐγώ δ' ἀπαντήσαι γ' ἐκείνοις βούλομαι.

ΚΟΜΜΑΤΙΟΝ ΧΟΡΟΥ.

ΠΑΟΥΤΟΣ.

καὶ προσκυνῶ γε πρῶτα μὲν τὸν Ἥλιον,

765. *ἐγώ em.* Dorn. *eaque vox sic posita nonnullos defendit, nisi de consilio et vi quadam in fine versus huius et alterius initio posita est. Facile succurrit ἐπι pro ἐγώ, si quidem lectio non integra videtur.* — 765. *ὑπαντήσαι* Monac. Cant. 4., at minus apte, qui hoc est *ἐπίσταν ἦρι*, illud *ὀβεισταν ἦρε*. — Post versum 766. chori canticum excipimus testatur scholiasta ad v. 641. (Dind.): *ἐπαῦθα γάρ, inquit, χοροῦ τε μέρος ὄφραϊς θείναι καὶ διατρέψαι μικρὸν, ἄχρις ἂν ὁ Καρίων ἐκείνοις συμμίξειεν.* Quare et in libb. plur. exstat *κομμάτιον χοροῦ* pro titulo, ut in Rav. Cant. 2. edd. Ald. Iunt. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Weck. Cassin. Frischl. Brub. Raph. Port. Pors.

ἰσαδάων καὶ καρύων, ἅπερ ἤρακλον οἱ σύνδουλοι. κυρίως δὲ ἐλέγοντο, ὅταν δούλους ἠγάραζον. ἔφερον γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἑστίας, καὶ καθίζοντες κατὰ τῆς κεφαλῆς κατέχον κόλλυβα, καὶ ἰσαδάας καὶ φοίνικας, καὶ τραγάλια ἄλλα, καὶ τραγγήματα. καὶ οἱ σύνδουλοι ταῦτα ἤρακλον. ἐλέγοντο οὖν ταῦτα καταχύσματα. τοὺς οὖν ὀφθαλμοὺς τοῦ Πλούτου διὰ τὸ νεώσσι βλέπει ὑπὸ Χερμύλον, ὡς ἐπὶ δούλου νεωνήτου ἐλκφῶς, τὰ καταχύσματα εἶπεν. Simili ritu nuptias celebrantes excipiebantur. Hera ad servum loquitur locutionibusque utitur, quae desumptae sunt ab rebus huic unitatis. Dicere vult: age, Plutum nostrae familiae novum socium excipiamus solenniter; hoc dicturae mentem subeunt notiones consuetudinis servos in domum recipiendi. Quare dicit: „age, bellaria (καταχύσματα) subito offeram et oculis recens emtis (homini cui visus restitutus est) infundam.“ Quae tamen cuique, cui non tritae sunt istae notiones; videbuntur frigidiora. — νεωνήτοις, δὲον εἰκὲν δού-

λοις, ὀφθαλμοῖς εἶπεν, διὰ τὸ ἀναβλέπει τὸν Πλούτην. Schol. Est metaphora nobis certe, non Graecis dura; non minus dura locutiones cf. supra 32. 275. Sunt igitur ὀφθαλμοὶ νεώσσι: oculi recens parti, ὀφθαλμοὶ νεώσσι (ut Eurip. Hecub. 618. οἱ νεώσσι δεσπόται), quae metaphorica locutio praecedentis verbi causa fuit.

767. Prima haec Plati oratio tragicum tenorem sapit. — καὶ προσκυνῶ γε πρῶτα, ut in adorationibus a primario exordii solent, Sophocl. Oed. Tyr. 159. *πρῶτά σε κευλόμηνος θύγατρε διὸς ἄμβροτ' Ἀθήνα κ. λ.* Nam πρῶτα est ante omnia; προσκυνῶν vero, ut Eustath. ad Odyss. p. 1546, 15. docet, τὸ φιλεῖν καὶ συμβολὴν γαλιῶν δηλοῖ, adiuncta tamen notione vel procumbendo precandi vel gratias referendi. Ita in Equit. 156. *ἔπειτα τὴν γῆν πρόσκυρον καὶ τοὺς θεοὺς.* ad Homeri (Od. 1. 463.) morem dictum *κύρσσι δὲ θεῶν ἄροσσαν.* Solem vero ante omnia veneratur, quia nunc modo post tempore suam eius haec deum conspiciere letatur. — Πα-

ἔπειτα σεμνῆς Παλλάδος κλεινὸν πέδον,
 χώραν τε πᾶσαν Κέκροπος, ἧ μ' ἐδέξατο.
 770 αἰσχύνομαι δὲ τὰς ἑμαντοῦ συμφορὰς,
 (775) οἷσις ἄρ' ἀνθρώποις συνὼν ἐλάνθανον'
 τοὺς ἀξίους δὲ τῆς ἑμῆς ὀμιλίας
 ἔφρουγον, εἰδῶς οὐδέν, ὃ τλήμων ἐγώ.
 ὡς οὐδ' ἐκεῖν' ἄρ', οὐδὲ ταυτ' ὀρθῶς ἔδρων'

768. κλεινὸν τόπον Cant. 3. σεμνὸν πέδον Dorv. κλεινὴν πόλιν Steph. Byz. in v. Ἀθῆναι, quod Dukero et Bentleio iam placuit, Porsen vero in textum recepit. κλεινὸν πόλιν Dind. error. typograph. ut videtur. κλεινὸν πέδον cett. libb. oma., ad quos accedit et Monac. — 770. τῆς συμφορᾶς Bar. 3. συμφορὰς Elb. Dorv. Harl. Cant. 3. Bar. 1. 2. Invern. Dind. — 771. ἀνθρώποισι Monac. Elb. — ἐλάνθανον Mead. — ξυνὼν vulgo. — 773. ὃ τλήμων edd. vett. et codd. plerique, in quibus Rav. Borg. Monac. Mead. Ask. In cod. Dorv. pr. man. ὃ mutavit in ὄ, in cod. E. contra altera man. ὄ in ὠ. Hemsterh. probat ὠ, quod Forr. et Dind. post in textum receperunt. Metro certe aptius est ὠ, quam Grammaticae legibus. — 774. οὐδ' ἐκεῖν' ἄρ' οὕτως Invern. vitiose; si partes aequae negatae paullo longius distant, fit aliquando, ut οὕτως et οὐδὲ sibi respondeant. Xenoph. Memorab. II. 6. 19. ὡς δ' ἐκεῖν' ἄρ' οὐδὲ Ask. οὕτ' ἐκεῖν' ἄρ' οὕτως coniec. Dobr. et recep. Dind.

λάδος κλεινὸν πέδον, urbem Athenas, alterum, quod sequitur, Atticam indicat. Eurip. Ion. 30. λαὸς κλεινῶν Ἀθηνῶν, de quo Minerva ipsa in ead. fabul. 1578. οἱ σκόπελον ναῖονσ' ἐμὸν. Sophocl. Aiac. 846. (Herm.) ὃ γῆς ἱερὸν οἰκίας πέδον Σαλαμῖνος, ὃ πατρῷον ἐστίας βᾶθρον, κλειναί τ' Ἀθῆναι κ. λ. Aristoph. Fragm. Agricol. 8. ὃ πόλι φιλῆ Κέκροπος, αὐτοφωῆς Ἀττικῆ, χαίρει λιπαρὸν δάπειδον, οὐδαρ ἀγαθῆς χθονός. Ubi δάπειδον idem est, atque nostro loco πέδον. — χώραν τε πᾶσαν Κέκροπος, ut Eurip. Ion. 1571. Κεκροπία χθών. φυλῆ Κεκροπίς Av. 1415. (Inv.) λιπαρὸν χθόνα Παλλάδος εὐανδρον γὰν Κέκροπος πολυήρατον Nub. 300. (Reisig.) Quamvis Küster. ad Theamoph. 115. Hemsterh. ad Lucian. T. I. p. 87. Valckenar. ad Phoenias. 6. Markland. ad Suppl.

2. et alii docuerint, vocabula χθών, γῆ, imo et τῆσος haud raro induere urbis significationem, hic tamen terram urbi oppositam esse crediderim eo magis, quod Seidlerum de hac re dubium adhuc video ad Eurip. Troad. 4. — οἷσις ἄρ' ἀνθρ. Inest in οἷσις quaedam notionis attractio. Vult enim hoc: Pudet me miseriae meae quod cum talibus (tam turpibus) hominibus consuetudinem habebam inescius. Quare haud male scholiasta: θανμαστικὸν ἀντι τοῦ κακοῖς, ἀδικοῖς. Lucian. Tim. ἄνω καὶ κάτω κλωνᾶμαι περινοστών, ἀχρῆς ἀν λάθω τιμὴ δμπερών. Quod idem Plutus dicit. Ita λαοθάναον cum partic. poni solet: Xenoph. Memorab. I. 2. 34. ὅπως μὴ δι' ἄγνοϊαν λάθω τι παρανομῆσας h. e. ne in re aliqua inescius peccem. Eurip. Iphig. Aul. 363. καὶθ' ἑποστρέψας ἄλλῃσαι. Sed nexa totius senten-

775 ἀλλ' αὐτὰ πάντα πάλιν ἀναστρέψας ἐγώ;
(780) δεῖξω τολοιπὸν πᾶσιν ἀνθρώποις ὅτι
ἄκων ἔμαντὸν τοῖς πονηροῖς ἐνεδίδουν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

βάλλ' ἐς κόρακας· ὡς χαλεπὸν εἰσιν οἱ φίλοι
οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ' ὅταν πρᾶττη τις εἶ.

775. ἀλλ' αὐτὰ πάντα coniec. Bentl. ediderunt Hemst. Brunck. Iaverna. ἀλλὰ ταῦτά Dorv. πάντα om. Harl. Bar. 1. 2. — ἀνατρέψας Ell. — 776. τὸ λοιπὸν Pors. Dind. ὅφην habent cett. libb., in quibus et Monac. — 777. πονηροῖσιν ἐδίδουν F. haud male; sic enim verbum simplex adhibetur, compositi similem usum non reperi. — 778. βάλ' Cant. 1. 2. Ell. F. — 779. ἀσφραγίσμενοι coniec. Hemsterh. ad Lucian. Tim. p. 159. haud male nec sine quadam verisimilitudinis specie; quam Lucianus in Timone saepius respiciat ad Aristophania Plutum, et Aristophanes hoc verbo alias pariter utatur. — τίς Monac. Ven. 2. τίς Ald. Kunt. 1. Crat. Ven. 1. Wech. Canin. Frischl. Brub. Raph.

haec hic: ἀσφράγισμαι τὰς ἔμαντὸς ξυμφωρᾶς, ὅτι τοιοῦτοῖς ἀνθρώποις συνῶν ἐλάνθανον. Non opus fuit, ut scholiasta ad ἐλάνθανον adderet ἔμαντὸν, quia hoc verbum, ut loca laud. doceant, in hac constructione iam in se vim habet reciprocam in subiectum.

773. ὁ κλήμων ἐγώ. ut 1097. et Ran. 40. ὁ καῖς. Nominat. pro vocat. Quare vulgata ὁ κλήμων ἐγώ tenenda fuit. Pro more poetarum Atticorum dicendum fuisset ὁ κλήμων, ut Eurip. Med. 1296. ὁ κλήμων, οὐκ οἶσθ' οἱ κακῶν ἐλήλυθας, Ἰάσον. — Pariter Eurip. Hecub. 705. 758. etc. Ceterum exclamatio in fine sententiae hic non necessaria est. — ὡς οὐδ' ἐκεῖν' οὐδὲ ταῦτα, οὕτε φεύγων τοὺς ἀγαθοὺς, οὕτε μεταδιώκων τοὺς φανύλους. Schol. Quum enuntiationis partes negentur, non singula vocabula; non opus est coniectura, quae primo adspectu magnam veri speciem prae se fert (οὕτε — οὕτε). — ἀλλ' αὐτὰ πάντα, mihi Bentleii coniectura ἀλλ' αὐτὰ πάντα πάλιν, quae Hemsterh.

et Brunckio satisfacit, prorsus displicet, quia in adverbio πάλιν hic nulla vis est, ut alias ubi synonyma cumulantur, cf. not. ad 618. Vis est in ἀναστρέψας, quod schol. recte interpretatur per εἰς τὸ ἐναντίον μεταβαλὼν.

778. βάλλ' ἐς κόρακας, mala imprecandi formula, de qua vid. 390. 600. δηλοῖ δέ, ut schol. h. l. monet, τὸ ὀίψων ἑατῶν εἰς φθορᾶν. ὁ γὰρ Χρεμύλος ἀναγκαστικῶς πολλῶν αὐτῶν ἀσφαγισίων καὶ περιεχόντων, οἵτινες προτοῦ οὐδὲ ἐσθίων αὐτῶν πίνητα ὄντα, νοτὶ κλουτήσαντα κολακτεύουσιν. Schol. — ὡς χαλεπὸν εἰσιν οἱ φίλοι. Ita Xenoph. Anab. τοὺς δὲ ποταμοὺς ἀπορον νομίζετε εἶναι. idem Memorab. II. 3. 1. οἱ ῥητομώτερον νομίζουσι χορήματα ἢ ἀέλιφους. Eurip. Phoenias. 355. δεῖσιν γυναιξίν αἱ δι' ὀδύων γενεαί. De re cf. Lucian. Timon. c. fin. — νύττονσι γὰρ κ. φλ. τάντ', si verba propriis suis significatiombus sumis, nulla difficultas est. Adulatorum tanta multitudo Chremylum subito ditatum cingebat, et

780. νότπουσι γὰρ καὶ φλώσι τάντικνήμια,
(785) ἐνδεικνύμενος ἕκαστος εὐνοσίαν τινα.

ἐμὲ γὰρ τίς οὐ προσεῖπε; ποῖος οὐκ ὄχλος
περισσετέφάνωσεν ἐν ἀγορᾷ πρῶσβυτικῶς;

ΓΥΝΗ.

ὦ φίλαται' ἀνδρῶν, καὶ σὺ καὶ σὺ χαίρετον.

780. φλώσειν Iunt. 2. 3. — τ' ἀντικνήμια Frischl. — 781. ἐνδεικνύμενος Monac. Cant. 4. Mead. Ask. edd. vett. Brunck. Inv. ἐνδεικνύμενος γ' coniec. Bentl., quae tamen coniectura Bentlæio vix digna videtur. — 783. Edd. vett. except. Canin. et Frischl. in fine punctum. — 784. χαίρετε Rav. Borg. Cant. 1. 2. 3. 4. Monac. Arund. Ask. Dorv. edd. vett. Invern. — Post ἀνδρῶν Chremyli personam ponit Cant. 4.

salutandi et gratulandi cupidi se ipsos et una novum Croesum tindeudo læderent et tibias quidem, quippe quae laesae maxime doleant, pedibus imprudentes et inviti ferirent. Ridiculum fere videtur, quod nonnulli cum Casaubono ad Theophr. Charact. p. 316. de fricandi quodam more cogitabant, qui ad hoc loco longe alienus est. Nos fortasse diceremus: „Die Hühneraugen treten sie im Drang' dir ab; Da jeder seiner Freundschaft Zeichen geben will.“

782. ἐμὲ γὰρ τίς οὐ προσεῖπε; est interrogatio exclamatori affinis, qua alacriter per τίς οὐ exprimitur πάντες, ut per ποῖος οὐκ ὄχλος fere συγγῆς ὄχλος sive ὄχλος ὑπερφύνης ὄσος, ut supra 746. Akter se habet simplex et vera interrogatio τί οὐ; quae aviditatem sciendi exprimit et pro imperativo vividiore interdum capi potest. De qua cf. Heind. ad Plat. Charmid. §. 5. Gorg. §. 126. §. 139. — ὄχλος πρῶσβυτικός, similiter supra 270. πρῶσβυτικὰ κακὰ. Sic Homer. γυναικείας διὰ βουλάς. Hom. Od. α. 5. νόστιμον ἡμῶν. Eurip. Med. 1299. καίδεις τερθῶσι χειρὶ μητροῖα. Eur. Hec. 123. Ἀχιλλεῖος
ARISTOPHANES c. THIBESCH. I.

τύμβος. — περισσετέφάνωσεν, ἐτίμησεν schol. Memorabile est, et Euripid. scholiastam ad Hecub. 123. στεφανοῦν explicare τιμᾶν, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν νικητῶν καὶ ἐστεφανωμένων. Legitur enim in Hecub. 123. τὸν Ἀχιλλεῖον τύμβος στεφανοῦν ἔματι χλωρῷ. Metaphora quidem certa est, sed indicat honoris causa aliquem cingere, non simpliciter cingere, s. κύλιω καὶ περὶ αὐτὸ εἶναι, ut Eustath. ad Il. 2. pag. 826, 49. dicit, ut Hom. Od. κ. 195. εἶδον νῆσον, τὴν περὶ κόντος ἀπειρίτος ἐστεφανώται. Quis quodammodo Protagoras conspicitur ap. Plat. Protag. p. 314. ε. ἐπειδὴ δὲ εἰσῆλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν τῷ προστόφῳ περικατόντα, ἐξῆς δ' αὐτῷ συμπερικατόν κ. λ. et paulo post: τότε τον τὸν χορὸν μάλιστα ἔμαγε ἰδὼν ἡσθην ὡς καλῶς εὐλαβεύοντα μηδέποτε ἐμποδῶν ἐν τῷ ἔμπερσοθεν εἶναι Πρωταγόρον, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναστρέφοι — ἐν κύλιω περιϊόντες αἱ εἰς τὸ ὑπεῖσθαι καθίσταντο κάλλιστα.

784. ὦ φίλαται' ἀνδρῶν, καὶ σὺ καὶ σὺ, Plutum primum salutat, ad quem et priora καὶ σὺ spectant, posteriora καὶ σὺ ad Chre-

785 φέρε νυν, νόμος γάρ ἐστὶ, τὰ καταχύματα
(790) ταυτὶ καταχέω σου λαβοῦσα.

ΠΑΟΥΤΟΣ.

μηδαμῶς.

ἐμοῦ γὰρ εἰσιόντος εἰς τὴν οἰκίαν
πρώτιστα καὶ βλέψαντος οὐδὲν ἐκφέρειν
πρεπιδές ἐστίν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰσφέρειν.

785. φέρε νῦν Iant. 2. 8. Ven. 1. 2. Raph. Port. Frischl. Brunck. Invern. et cod. Monac. — 786. Post λαβοῦσα interrogant Ald. Ven. l. 2. Weck. Frischl. Brouh. Raph. — 787. ἐς Brunck. — 789. ἔστω an Cant. 4.

mylum, ita ut laetitia plena uxor ab uno ad alterum se convertat salutatum. Sic scholiasta, Suidas et interpretum recentiorum prudentiores hunc versum intelligunt. Alterum kal abesse potuit, si tranquilliore animo facta esset mulier; nam copula iterata hic affectum indicat. Oratio sedatior usurpasset ἐσ, καὶ ἐσ, ut Eurip. Med. 1129. ἦν πολὺς λόγος ἐσ καὶ πόσιν σὺν νεῖκος ἐκπέσθαι τὸ πρῶν. — νόμος γὰρ ἐστίν, non indicat, ut moris est, sed ut par est s. ut decet. Nusquam enim comperi Graecos amicis, qui domum primum intrabant, bellaria sparsisse; sparsere vero, ut supra dixi 764., sponse et sponsae domum intrantibus. De quo cf. Harpocrat. sub voce καταχύματα. Vult igitur Chremylli uxor, ut Plutus inusitata et solenni ratione excipiantur, ut fieri deceat, quia Deus domum locupletaturus veniat. Quare νόμος ἐστὶν pro θεῖος ἐστὶν capi potest. Id quoque manifestum fit Pluti responso, quo opponit οὐ πρεπιδές ἐστίν. Nam bellaria intus ad focum spargebantur, ut discrete addit ἔνθον παρὰ τὴν ἐστίαν, ἀσπερ νόμος. Sed hoc quoque vul-

garem illum morem inanit, non amicorum consuetudinem.

787. In verbis εἰσιόντος et βλέψαντος nullam est ὕστερον πρότερον sive πρωτεύτατος, ut gl. Dorn. vult. Nam καὶ non est extra copula sed gradationem exhibet, καὶ βλέψαντος et quidem quum oculum aciem recepisset. Quam vim particula καὶ et in illis formulis habere videtur, in quibus abundare putatur, ut: πολλοὶ κάγαθοι Pac. 966. πολλοὶ καὶ δυνατοί, πολλοὶ καὶ σεμνοί, quae valent non multi potentes, sed multi (et quidem) ἕνε potentēs. Adeo in trita illa formula καλοὶ κάγαθοὶ copula maiorem vim habere videtur, ac vulgo tribuitur. Nam καλός ad corporis ἀγαθός ad animi praestantiam pertinet Xenoph. Memor. II. 6. 30. Pariter se habet hic usus apud Romanos, ut Horat. Sat. II. 3. 9. cetera multa et praecleara misantia. — ἀλλὰ μᾶλλον εἰσφέρειν, ἦσαν ἀλλὰ μᾶλλον πρεπιδές ἐστίν ἐκφέρειν τι. — παρὰ τὴν ἐστίαν, cf. supra 764. πρὸς τὸ ἔθος, οὐ παρὰ τὴν ἐστίαν ἔκλειον τὰ καταχύματα. Schol.

ΓΥΝΗ.

790 εἴτ' οὐχὶ δέξει δῆτα τὰ καταχύσματα;

ΠΛΟΥΤΟΣ.

(795) ἔνδον γε παρὰ τὴν ἐστίαν, ὡσπερ νόμος·
 ἔπειτα καὶ τὸν φόρτον ἐκφύγοιμεν ἄν.
 οὐ γὰρ πρεπιδές ἐστὶ τῷ διδασκάλῳ
 ἰσχυρία καὶ τραγῳδία τοῖς θεωμένοις

790. *δῆξ* Monac. et edd. vett. — *εἴτ* pro *εἴτε* Monac. Arund. Ank. Dorv. Cant. 1. 3. 4. pr. man. Cant. 2. Thom. Mag. et edd. vett. except. Iant. 1., quae tamen habet.

792. *ἔπ.* καὶ τὸν φόρτον ἐκφύγ. ἄν. Ad hunc locum pertinere videtur, quod Eustath. ad Hom. Od. γ. 309. pag. 1469, 47. (ed. Lips. p. 129, 25 sq.) profert: ἰστίον δὲ ὅτι τὸ τῆς νηὸς ἄχθος φόρτος ἔλκεθαι τοῖς ἑσπερον, καὶ δεῖ ὁ αὐτὸς φόρτος καὶ γόμος λέγεται. καὶ ὅτι φόρτος μεταφορικῶς καὶ ἡ ἐπὶ πράγματι τινι φορτικότης λέγεται. χρήσις δὲ αὐτοῦ παρὰ τῷ κωμικῷ. Scholiasta per μίμωιν ἐκ κατηγορίας explicat. Significat enim φόρτος res molestas, quae spectantibus nauseam efficiunt, et ineptas. Ita Pac. 749. τοιαῦτ' ἀπειλῶν παρὰ καὶ φόρτον, καὶ βαμολογίματ' ἀγεννή. Quibus verbis Cratini et Eupolidis fabulas perstringit ineptas; nam et ipsa fabula molesta et inepta dicitur φορτικῆ Vesp. 66. ἀλλ' ἐστὶν ἡμῖν λογίδιον γυνῆς ἔχον, κωμωδίας φορτικῆς σοφώτερον. et qui tales fabulas male iudicabant ἄνδρες φορτικοὶ Nub. 523. (Reisig.) — οὐ γὰρ πρὸς π. δεῖ τ: τῷ δεῖ δ' ἀσκάλλω, de se ipso haec dici facit poeta, id quod et alias amat, ut ceteros comicos eorumque mores irrideat. διδάσκαλοι enim, ut satis notum est, dicebantur ipsi poetae, qui fabulas edendas in scena curabant (*ιδίδασκον*). Scholiasta

Paris. et Cantab. 3. de hoc loco eisdem fere verbis sic: ἡμῶσις τοῦ ἄριστοφάνους προσέειπεν· ὁ δὲ λόγος πρὸς τοὺς ἀπειλήσαντας (aemulos) πρὸς διασημοῦν, οἱ δὲ τὸν αὐτῶν ὀβολὸν ἐκείρωντο τὸν δῆμον πρὸς ἑαυτοὺς ἵκαγιν (ἐπάγειον Cant. 3.). καὶ ἐν τοῖς Σοφῆς (Vesp. 53.) δὲ δεσμεύονται, ὅτι οὐκ εἶσι παρ' αὐτῶν κάνα ἐκ φορμίδος φαίνεται μέντοι τὸ τοιοῦτον οὐ διὰ τῶν χορηγῶν γίνεσθαι, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν διδασκάλων, ὡς καὶ Ἐρατοσθένης ἐπισημαίνεται. Celeberrimus locus, ubi poeta suam personam soleanniter agit, exstat in Nubb. 518 sq., ubi molesta aedorum artificia spectatorum animos captandi a se deprecatur. In Vespis (960) quidem, quod hic inhonestum appellat, committere videtur; sed est ille locus lepide et apte compositus, in quo per homonymiam vocis κριδῆ ludit. — ἰσχυρία καὶ τραγῳδία, ut in Carionis votis erant τραγήματα καὶ ἰσχυρία supra 191. quem loc. cf. Sed Eustath. ad Od. p. 1401, 49. dicit, τραγῳδία a quibusdam non pro τραγήματα, sed pro ἰδός τ: τραγήματων accipi. — Θεάμενοι et θαυατα poetae in usu sunt. cf. Nubb. 518. 520. 535. 576. ubi promissae adhibentur.

795 προβαλόντ', ἐπὶ τούτοις εἴτ' ἀναγκάζειν γελᾶν.

ΓΥΝΗ.

(800) εὖ πάνυ λέγεις· ὡς Δεξιόνικος οὐτοσί
ἀνίσταθ' ὡς ἀρπασόμενος τὰς ἰσχυάδας.

ΧΟΡΟΥ.

795. προβάλλοντ' F. Dorr. Cant. 2. et 1. (sed haec ordine verborum perturbato.) — τούτοις ἐκαναγκάζειν Monac. Mead. τούτοις ἐκαναγκάζειν codd. plurim. et edd. vett. τούτοις Bar. 3. Arund. Dorr. Ak. Cant. 1. 2. 3. 4. τούτοις εἴτ' ἀναγκάζειν ex cod. Rav. Invera. Pora. Diad. — 796. εἰ προ ὡς Bar. 3. 1. (?) Cant. 4. — δὲ ξενικός Ald. Iunt. 1. 2. 3. δὲ ξένικος cett. edd. vett. δὲ ξενικός Harl. Bar. 1. 2. δὲ ξένικος Ak. Cant. 1. 2. 3. 4. δεξόνικος D. δεξήνικος B. δεξήνικος Monac. Δεξιόνικος Rav. Borg. A. C. E. Arund. ὁ δὲ ξένικος comic. Bentl. vel ὄχλος δὲ ξενικός. Extremum hoc bene indicaret, peregrinorum turbam, quae spectatoribus interfuit, surrexisse eoque risum ceteris movisse. ἄλλως δεξήνικος coni. Hemsterh., ut ἄλλως pro μάτην positum sit. — 797. τῶν ἰσχυάδων Suid. h. v. — Post versum 797 χορῶν additur in edd. vett. Brunck. Pora. cod. Cant. 2. et schol. ad 771. (Diad.), quod haec monet: κἀνταῦθα γὰρ χορὸν εἴφειλε θείναι, καὶ διατρέψαι μικρόν, ἄχρις ἂν ἐξέλθοι τις ἀπαγγέλλων, ὅπως εἰσιόντος τοῦ Πλούτου πάντα τὰ τούτων πρὸς τὸ βέλτιον μεταβίβληται.

796. ὡς Δεξιόνικος, ὄντος κείνου ἦν, καὶ κωμωδεῖται, ὡς καὶ ὅσα ἀρπάζων, καὶ λίχνος. τινὲς δὲ καὶ στρατηγὸν φασὶν αὐτόν. Schol. Significat poeta Dexinicum nescio quem, qui cum audiret, ficus aridas spargi, subito surrexit, et earum participes fieret. Ritter. dissert. de Plut. p. 45. nomen Dexinici fictum esse a poeta opinatur. Est autem et alias Aristophani mes praesentes perstringendi, ut Nub. 1093. τού-

τονί, καὶ τὸν κωμῆν τούτοι. Sensus: „Et recte quidem nomen (scil. ne bellaria spargamus); nam surrexit iam Dexinicus ibi, ut ficus (quas spargere volumus) reperet.“ Ceterae lectiones ex errore scribarum ortae sunt. Nam ὡς δὲ ξένικός prorsus nihil est; et προσεμν οὐτοσί, ut Nub. l. l., manifeste indicat, certum aliquem, qui inter spectatores sederet, intelligi.

ΚΑΡΙΩΝ. ΑΝΗΡ ΔΙΚΑΙΟΣ. ΧΡΕΜΥΛΟΣ.
ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ. ΧΟΡΟΣ.

ΚΑΡΙΩΝ.

Ὡς ἤδ' ἔπραττεν ὄνδρες ἔστ' εὐδαιμόνως,
καὶ ταῦτα μηδὲν ἐξενεγκόντ' οὐκοθεν.
800 ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
(805) ἐπεισπέπαικεν οὐδὲν ἡδουκῆσιν.

798. ὦ ἄνδρες Frischl. ὦ ἄνδρες cett. edd. vett. ὦ ἄνδρες commatis inclusum Fors. ὄνδρες adeo Bo. — ἔστιν Bar. 2. — 801. Gl. Cant. 3. ad οὐδὲν adiiicit ἐνθροῶπον, quasi in textu fuisset οὐδὲν.

798. Hinc tandem exoritur rerum mutatio, quam effecit Plutus, cum visu recuperato probos redderet locupletes, improbis vero adimeret, quae adhuc habeerant. — πρῶταις εὐδαιμόνως, ut ἔπραττειν 486. 346. μακαρίως πράττειν 625. de felici divitum statu. — ἐξενεγκόντ' οἴκοθεν, δαμανησάντα, ἐκβαλόντα ἐκ τῆς οἰκίας. Schel. Ceterum haec constructio infinitivi cum accusat. subiecti, pro εἰ τις, ita frequens est, ut mirum sit, quod Mänterum decepit ἐξενεγκόντι interpretum. — ἀγαθῶν σωρὸς, ut supra 769. χρημάτων σωρὸς, et προσβυτικῶν κακῶν σωρὸς. cf. Eastath. pag. 1293, 43., qui σωρῶν et σωρὸς etyma ducit. Ex Achill. Tat. VI. (c. 4. p. 248. ed. Mitscherl.) Bergl. cit. ἦμαρ σοὶ φίλων ἀγαθῶν σωρὸν.

801. ἐπεισπέπαικεν, εἰσπηθήσαν, εἰσῆλθε· κυρίως δὲ ἐκ στρατικῆς πολιμίων· διὸ παιζῶν ἐπησπεσαν, οὐδὲν ἡδουκῆσιν. Sch.

Copiosa interpretum expositio minus continet, quam breve hoc scholion. Videtur certe locutio esse metaphorica, sumta ab iis, qui manibus ad caedendum sublatis impetum faciunt, ut sit per vim irrumpere. Citatur proverbium οἷς ἀκλήτεον ἐκμισαλιότερος εἰς τὰ σωμασῆαι Μυκονίων δίστην Athen. I. 7. p. 7., quod ex iis explicari potest, quae Eustath. ad Odysa. p. 1828, 7. de Myconiiis tradit: Μυκόνιος ἀνήρ παρομοιωτῆς· θεοῦτοι γὰρ οἱ Μυκόνιοι διὰ τὸ κίνασθαι καὶ λυπηρὰν ἔχειν ἡήσοσ τὴν Μύκονον γλίχρσι καὶ κλασένται θίναι. Paupertas igitur Myconios fecit impudentes, ut etiam non invitati coenantibus se turpiter immisceant. — οὐδὲν ἡδουκῆσιν. Ita Lucian. Timoa. p. 151. (ed. Heusl.) χρεῖσιν ἄφρον τοσοῦτον ληφομαὶ οὐδὲν ἀδιήσιας. Dicere vult, divites facti sumus, at non ut ἀδίσιος κλοῦστον ἐπιησάμενοι 599, aut οὐκ ἐκ δουλίου τὸν βίον κερημίτοι 751.

οὕτω τὸ πλουτεῖν ἔστιν ἡδὺ πρᾶγμα τι
 ἢ μὲν σιπὴ μεστήσῃ λευκῶν ἀλφίτων,
 οἱ δ' ἀμφορῆς οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου.

805 ἅπαντα δ' ἡμῖν ἀργυρίου καὶ χρυαίου
 τὰ σκευάρια πληρήσῃν, ὥστε θαυμάσαι.
 (810) τὸ φρέαρ δ' ἐλαίου μεστόν· αἱ δὲ λήκυθοι

802. Hunc versum spurium iudicavit Benth., textu prorsus eiecerunt Parat et Brunck., unciis inclusit Dind. Exstat vero in omnibus codd. Schoëasta addit ἀδιανόητος ὁ ἱαμβος. γν (h. e. γνάμη) huic versui praeposuerunt codd. Cant. 1. 4. Dorv. B. C. γνάμη plene legitur in Monac. idque eodem pigmento rubro pictum, quo personarum nomina scripta sunt. — Ut nos legunt codd. Monac. Cant. 1. 2. 4. Ask. Arund. et edd. vet. Homat. Dind. ἔστιν em. Invern. ἡδὺ ἔστι hoc ordine C. — ὄσως pro οὕτως coniec. Hemst. — πρᾶγμα ποῦ A. B. C. F. Borg. Cant. 2. Mead. πρᾶγμα δὴ Rav. Invern. Dind. — 803. ἢ μὲν γὰρ σιπὴ Bar. 3. C. Mead. ἢ γὰρ σιπὴ Cant. 3. — μεστή ἔστι vulgo. μεστή ἔστιν Elb. — καὶ ἀλφίτων Cant. 3. — 804. ἀμφορῆς A. B. C. D. F. Elb. Dorv. Monac. Cant. 1. 2. 3. 4. — 806. πλήρη ἔστιν vulgo. πλήρη ἔστιν Can. Frischl. Invern. Pors. Bo. et aliae. πλήρη ἔστιν Ald. Imt. 1. Crat. Ven. 2. Wech. — 807. λήκυθοι Monac.

802. Versus hic, si quis alina, est integer et sensus. Miror potius, omnes Aristophanis interpretes in eo dubites et difficiles haesere, nam nullam interpolationis cassam protulerunt, quam οὕτως sic adhibitum, quippe quod, ut volunt, ab nexu sententiae prorsus abhorreret. Est vero haec ratio loquendi iam ab Homero sancita, qui homines rerum admirabilium adpectu commotos pariter loquentes facit. Simile huius nostro loco esse puto, quod Hom. Od. x. 221. occurrit: Κίρκης δ' ἔσθον ἄκουον ἀιδούσης ἀπὸ καλῆ, ἰσθὸν ἰσοχοιότης μέγαν, ἀμφορῶν· οἱ ἄ θνάσκω λικτά τε καὶ χαρίεσσα καὶ ἄπλαϊ ἔργα πύλονται. Varius adverbii οὕτως usus, nondum satis illustratus, alias quoque decessit interpretes. cf. Heind. ad Plat. Gorg. §. 135. Harbet ad Xenoph. Memorab. IV. 2. 25. — σιπὴ, ἢ ἀνοσθήκη ταῦτα δὲ ἐξ ἰσθῶν Σφοκλίδου, ὅτι τοῦ Διὸς ἀειλάθοντος πάντα μεστὰ ἀγαθῶν ἔγένετο. Schol. Hinc εὐσάκνυσι,

quos Suidas in epigrammate protulit, quasi εὐχοήματα, ut ἀλινοί-σμοι quasi ἀροήματα. Nam σιπὴ, ut schol. vult, est cella pœnaria noster in Equit. 1304 (lav.) φασὶ γὰρ αὐτὸν ἐξασπόμενον τὰ πῶν ἔχοντων ἀνέρας, οὗκ ἂν ἐξελθεῖν ἀπὸ σιπῆς. — Ceterum huic toti narrationi permissa est descriptio divitiarum Cyclopiæ, si verba singula non urges, Hom. Od. IX. 219—225. — ἀμφορῆς, τὰ μεγαρενά. Schol. non vocabulum Megarensis, sed quia fictilia Megarensia aut magni fidebant, uti prae ceteris ampla erant. et δὲ ἀμφορῆς (Eustath. ad Od. p. 1445, 40.) κεραιμοὶ ἦσαν ἀποτέρωθεν φερόμενοι, ὅ ἔστιν ἀμφορῶν. Cui adhaeret scholias Ambros. ad Od. β. 290., quod, ut scholista Aristophanis, ad ἀμφορῶν addit Μεγαρικοῖς. Frustra ibi suscipitur Buttmannus μεγαρῆς natum esse ex κεραιμοῖς, ut bene memorat Μεγαρικά κηθάνα ex Athen. I. p. 28. c. Ceterum in

μύρου γέμουσι, τὸ δ' ὑπερῶν ἰσάδων.

ὄξισ δὲ πᾶσα καὶ λοπάδιον καὶ χύτρα

810 χαλκῇ γέγονε· τοὺς δὲ πινναδάσκους τοὺς σαπρούς
τοὺς ἰχθυηροὺς, ἀργυροὺς πάρεσθ' ὄραν.

(815) ὁ δ' ἱπνὸς γέγον' ἡμῖν ἐξαπλῆς ἐλεφάντινος.
στατήρησι δ' οἱ θεράποντες ἀρτιάζομεν

810. χαλκῇ Cant. 2. 3. 4. — σαπρούς E. Cant. 3. — 811. ἰχθυηροὺς Bar. 2. Cant. 3. — 812. γέγον' om. odd. vett. et codd. plurim., in quibus et Monac. Restitutum est ex cod. Rav. Exstat et super textu positum est in Cant. 3. γέγονε δὲ Bar. 3. — ἰσος vel ἰσως legendum censet Bentl. hoc cum Polluc. X. 155. In Pluto priore fuisse Reisius (Coniect. p. 105.) putat: ὁ δ' ἱπνὸς ἡμῖν ἐξαπλῆς ἐλεφάντινος, in altero vero: ὁ δ' ἱπνὸς ἐξαπλῆς γέγον' ἐλεφάντινος. Unde lectionis varietas prodire potuit.

forma nominat. plural. nominum, quae in ως desinant, libri et vetusti inconstantes sunt modo ως modo ης exhibentes. — οἶνον μέλαρος ἀνθοσμίου, ἡδέος, τῦσσμον, ὄσπερ τὰ ἄνθη. τὸν δὲ χυδαίον (vappam) οἶνον καρηβαρίτην (capitis dolorem efficiens) εἰπον. Schol. Quod vero addit scholiasta: ἢ ὡς ἀπὸ τόπου ἀνθοσμίας, ἢ ὡς ἀπὸ εἰδους ἀμπίλου, id cum inaciditiae arguere, ex Eustath. ad Od. 1449, 11. videmus, ubi discrete docetur, vinum hoc artificiosae conditum esse, ut bene oleret. Aristophani vero haud dubie obversabatur Ulyssis vinum illud, quod Odys. IX. 197 sq. describitur: ἀγνον ἀσπὸν ἔχον μέλαρος οἶνοιο, ἡδέος, et paullo post: οἶνον ἐν ἀμφιφορῶσιν ἀπόστας ἡδύν, ἀηράσιον, θῖλον πότον, et ὄσμη δ' ἡδία ἀπὸ κρητηῆρος ὀδώδι, θεσκεαίη. τὸτ' ἂν ὄσοι ἀποχεῖσθαι φίλον ἦεν. Occurrit quoque οἶνος ἀνθοσμίας ap. nostr. Ran. 1174. (Inv.) Hesych. I. p. 331. interpret. ανθοσμίας οἶνος, τῦσσνος ἢ ἄνθος ἔχων, ut nos quoque dicere solemus. De preparatione vini anthesis cf. Athen. I. 24. eiusque interpretes.

807. φρίσκα ἐλαίου μεστόν, quamvis locutio hyperbolica, quae

significet, cisternam nunc olei plenam esse, cum antea oleum ipsis carius fuisset, ab ore Carionis minime abhorreat, vereor tamen, ut Aristophane invito servum aliquid dicentem faciamus, quia φρίσκα, ut Eustath. ad Iliad. p. 1289, 20. tradit, non solum vasa ampla et profunda, sed etiam τὰ μεγάλα ποτήρια indicant. Quare τὸ φρίσκα pro dolio capio, quod rem iam satis amplificat, si antea in ollula (ἐν ληνύθῳ) oleum servabatur. De olei caritate cf. Nubb. 56 sq. — αἱ δὲ ληνύθοι, τὰ ἐλαιοδόχα ἀγγεῖα. Gl. Dorv. Accuratus Eustath. ad Od. p. 1552, 25. ληνύθος δὲ ἀγγεῖον ἐλαιοδόχον, παρὰ τὸ ἐλαίον κεύθειν, ἕνα ἢ ἐλαιόκνυθος τις. καὶ δεῖ ληνύθος ἐκ τιμίας γίνεσθαι ἕλης. — ὄσπερ φόν, quid sit, ex Homero satis notum est. Nimirum superior aedium para reconditior; locus igitur amplior aliasque non receptaculum ficerum.

809. ὄξισ, ἀγγεῖον ὄξους δεκτικόν. Sch. — λοπάς, εἶδος ἀγγεῖου πᾶν εἰς ὃ ἐν λήγον. ὁ λεγόμενος κουρελιός. Schol. — χύτρα, cf. 669, 679. Haec vasa, quae antea erant fictilia, nunc aenea esse gaudet, qualia sunt divitiibus. Cum tamen ὄξισ aenea apta vix esse videatur, poeta Carionem sic glorian-

χρυσούς: ἀποψόμεσθα δ' οὐ λθοίς ἐτι,
815 ἀλλὰ σκοροδίους ὑπὸ τρυφῆς ἐκάστοτε.
καὶ νῦν ὁ δεσπότης μὲν ἔνδον βουθυτεῖ

814. ἀποψόμεθα Monac. Cant. 1. 3. Elb. Bar. 2. — 815. ἐπὶ τῆς τρυφῆς Cant. 4. Iunt. 1. — 816. καὶ νῦν μὲν ὁ Monac. Alterum μὲν ante ἔνδον om. Cant. 1. 4.

tem fecisse videtur, ut risum captaret. — *πινάκισκους τοὺς σακρούς*, aut hoc est epitheton perpetuum *scutellarum piscinarum*, ut hic nihil valeat, aut, ut Kusterus monet, eadem significatione dictum est, qua alias *σαθρός* occurrit. *ἔθνηροι* vocantur h. e. *τοὺς ἔθνας δεχόμενοι, ἢ ἐπιτηδίοι εἰς ἐποδοχὴν ἔθνας*. Schol.

812. ὁ δ' *ἔνδος* κ. λ., τὸ *μαγειρεῖον*, ἢ ἡ *κακροδόχη*, ἢ ὁ *φάρος*, ἢ τὸ *φουρνεύτιον*. Schol. ἢ *ἐστία*, ἢ ὁ *κλιβανός*. Eustath. ad II. pag. 16, 42. Sed idem Eustath. paullo ante l. l. habet: *ἔπος ἢ καγὶς τῶν μῶων παρὰ Ἀλοχάφ καὶ παρὰ τῷ καμικῷ*. Quae Bentleii coniecturam ex Polluce sumtam adiuvarent, si quidem Eustathius hunc nostrum locum cogitavit. Interpretes recentiores de significatione vocis *ἔνδος* non minus dissentiunt, quam scholiastae; alii *fursum* intelligunt, alii *laternam* ut Pac. 886. (Inv.), alii *foricam*, alii post Lamb. Bosium et Hemsterh. cecinerunt, in primo Pluto *ἔνδος* fuisse, in altero *ἔπος*, hasque sententias verbose defenderunt, Doebraeus denique sub *ἔνδος* intelligi opinatur *culinam*, in qua lignea omnia in ebur fuerint versa. Brevis sum: Carionem immodice gloriari, quod res aut supellex aliqua magna et ampla ex ebore facta sit, apertum est; utrum ea res commode eburna dici possit, nec ne, id nihil refert, quia ad risum concitandum sic loquitur, ut antea *ὄξίς χαλκῆ*. Quare Bentleii muscipula, quae multos et nobiles criticos cepit, me capi non patior. Si Cario dicit, *fursum* nunc ex ebore factum esse,

hoc quidem ridiculum est, non inaptum; ridiculum esse debebat. *Fursum* vero clare iudicat Vesp. 139. ubi schol. *ἔνδος κῆρος ἢ κάμινος, νῦν δὲ τὸ μαγειρεῖον φησιν*. Haecque vulgaris explicatio, at nimis spreta, mihi se eo commendat, quod Carioni et Atheniensibus statuae istae ingentes, ex ebore artificiosae et splendide compositae, ita notae erant, ut muscipula eburna et quaevis res parva ex ebore facta taedium movisset, non risum. Quare aut *fursum* aut *laternam* sub *ἔνδος* intelligi, existimo. *Fursum* iudicari, auctor est Toupius, cui favet Reisius V. C. in *Comit.* p. 103., ubi, postquam Bentleii coniecturam de muscipula eburnae, et somnum ex porta eburnae, reicit, alia haec addit: „Sed praecare la. Toupius Emendationibus Seidae P. II. p. 269. 270. Oxon. *ἔνδος* interpretatur *κοκρῶν*. Haec est illa profecto *πολλὴ τροφή*, quam praedicat Cario 819. Talis scilicet quis est cui non placuerit, aut qui non valde expetat?“ Numeris moderi conatus est Reisius coniecturis, quas in varietate lect. postea habes.

813. *στατήρσι δ' οἱ θεοὶ ἀρετῆς ἔσμεν* h. e. *Indians per impar* Horat. Sat. II. 3. 248. *νεε*, ut scholiasta dicit, *καίτοις ἀρετῆς ἢ περισσῆς. τὸ ἐν συνθήκῃ ἑσόμενον μόνον ἢ ἐγγύς. καὶ οὐδὲν ἦν, καθ' ὅν ἐγένετο πῦρ ἢ τὸ κατασκόπος, καὶ ἀπόκρισις τῷ προσκαίλοντος*. — ὁ δὲ *στατήρ* εἰδός ἐστι *νομισματος*, quem Eustath. ad II. p. 958. l. 22. et p. 1182. l. 52. derivat *παρὰ τὸ στήρσι, ὅ ἐστι σταθμῆσαι*. *Stater aureus*

(820) ὦν καὶ τράγον καὶ κρῶν ἐστεφανωμένους·
 ἐμὲ δ' ἐξέπεμψεν ὁ καπνός. οὐχ ὀλός τε γὰρ
 ἔνδον μένειν ἦν. ἔδρακνε γὰρ τὰ βλέφαρά μου.

818. ὁ καπνός ἔξω, οὐχ ὀλός τε Monac. Ask. — 819. ἦν ἔνδον μένειν
 Mead. Bar. 3. — μου τὰ βλέφαρα Mead.

valebat drachmas Atticas argenteas viginti. — ἀποφάσσειθα δ' οὐ λίθοις ἔτι, τοὺς πρωκτοὺς σπογγίζουεν. Schol. Superbe gloriatur praedicans, se iam nates abstergere his rebus, quas ante edere solebant. Lapidibus vero eo consilio inseruisse testatur proverbium, quod scholiasta ad Pac. 1228. citat: τρεῖς εἰσὶν ἱκανοὶ πρωκτῶν ἑμαῖα λίθοι, ἂν αἴσι τραχεῖς, ἂν δὲ λείοι τίσαρες. In altero senario huius proverbii ut alterum ἂν in ἑὼν mutetur metrum postulat. Citatur ad nostrum locum ex deperdita comoedia ap. Athen. XIII. p. 578. εἰ δὲ λίθον εἶχε, ὑπολαβοῦσα ἢ Μανία. ἔδωκ' ἂν, ἐν' ἔχρη, φῆσ', ἀποφάσσειθα τάλαν. In quibus, ni fallor, legendum est εἶχον pro εἶχε. — σκοροδίαις, cf. not. ad 714. hic tamen intelligit folia allii, quae et pro cibo erant egenis, ut scholiasta testatur his verbis: τινὲς δὲ σκοροδίαις τοῖς τῶν σκοροδῶν καυλοῖς. λιμῶ δὲ περιπέσόντες οἱ Ἀθηναῖοι τούτοις ἐχρήσαντο. Praefert tamen aliorum sententiam, qua hic τὰ σκοροδία, quamvis succo acri et mordaci sint, bolbos ipsos esse statuitur, et tanquam expertus usum adicit: ἔστι δὲ ὁ σκοροδος ὁμοίος τῷ ἀσφοδέλω, καὶ ὡς ἑκείνος εἰς τὸ ἀποφάσσειθα ἱκνηθῆιος. — βοῦθνυεῖν, μεγάλην θυσίαν ποιῆ. βοῦθνυεῖν γὰρ κυρίως τὸ βοῦν θύειν, ἑταῦθα δὲ καταχρηστικῶς εἰρηται ἢ βοῦθνυεῖα, δηλοῦσα τὸν τε ὄγκον τοῦ μεγέθους, καὶ τὸ ἐντελὲς τῆς θυσίας, ἦν ἐκατόμβην καλοῦσιν. ἐντελής δὲ θυσία ἡ ἐξ ὅσ, ταύρου, τράγου, καὶ κριοῦ, ἦν καλοῦσι τριτῶν. τριτῶς δὲ παρ' Ἀθηναίοις ἡ ἐξ ὅσ, καὶ κριοῦ, καὶ τράγου θυσία. Schol.

De quo sacrificiorum genere Eustath. ad Odys. p. 1676. l. 38. παλαιοὶ τριτῶν ἔλιγον τῆν ἐκ τριῶν ζώων θυσίαν, ὅλον δύο μήλων καὶ βοός, ὡς Ἐπιχαρμῶν, ἡ βοός καὶ αἰγός καὶ προβάτων, ἡ κάρου καὶ κριοῦ καὶ ταύρου. φράζει δὲ τινα τριτῶν καὶ ὁ κωμικός ἐν τῷ „βοῦθνυεῖν ἂν καὶ τράγον καὶ κριοῦ.“

818. ἐμὲ δ' ἐξέπεμψεν ὁ καπνός, sic idem verbum de re inanimata Aeschyl. Eumen. 34. δεῖνά δ' ὀφθαλμοῖς ἰδραεῖν κάλυ μ' ἐπεμψεν ἐκ δόμων τῶν Λοξίου — ἔδρακνε γὰρ τὰ βλέφαρα καπνός, ἔθλιβε τοὺς ὀφθαλμούς. Schol. a quo et servi iactantia notatur: μεταβολὴ καπνός, εἰ ὁ μὲν δεσπότης ὑποφέρει τὸν καπνόν, ὁ δούλος δ' οὐ. Quasi tota domus fumi plena esset, ut Socratis incensa, qui queritur, ὄμωι τάλας, δειλαῖος ἀποπνιγῆσομαι. — ἔπων μετ' ἐμοῦ παιδάριον, loquitur vir iustus in scenam progressus, qui, cum antea liberalitate sua et perfidia amicorum divitias suas amisisset, nunc, postquam Plutus visum recepit, denuo dives factus est. De constructione vero ἀκολουθεῖν μετὰ c. gen. cf. Phrynich. Ept. p. 353. ibique Lobeck. — ἔα, τίς ἐσθ' ὁ, admirantis vel dolentis est interiectio ἔα, quae imprimis interrogationi praepositae. Eurip. Hecub. 497. ἔα, τίς οὐτεὺς σῶμα τοῦμόν οὐκ ἔα κτεῖσθαι; ibid. 714. ἔα, τίς ἄνδρα τόνδ' ἐπὶ σπηλαίς δεῖ θανόντα Τρώων; Iphig. Aul. 306. ἔα, τίς ἐν κύλειαις θούρητος; Aeschyl. Prometh. 114. ἂ εἰ, ἔα ἔα, τίς ἔγω, τίς ὄμμα προσέτα μ' ἀφεγγής; ibid. 298. ἔα, τί χοῖμα; καὶ σὺ δὴ πόνων ἔμων ἦμεις ἐκαστήης;

ΔΙΚΑΙΟΣ.

820 ἔπου μετ' ἐμοῦ παιδάριον, ἕνα πρὸς τὸν θεὸν
ἴωμεν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

Ἐα, τίς ἐσθ' ὁ προσῶν οὐτοσί;

ΔΙΚΑΙΟΣ.

(825) ἀνὴρ πρότερον μὲν ἄθλιος, νῦν δ' εὐτυχής.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

δηλονότι τῶν χρηστῶν τις, ὡς ἔουκας, εἰ

ΔΙΚΑΙΟΣ.

μάλιστα'.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

Ἐπειτα τοῦ δέει;

ΔΙΚΑΙΟΣ.

πρὸς τὸν θεὸν

821. Ἰκόμεν Bar. 1. 2. — Quae hic et in sequentibus usque ad v. 959 Chremylo tributa sunt, ea in sequentibus Cant. 3. et edd. vet. et Hemet. Carioni tribuunt, quod scholiasta iam parum recte fieri dicit. Nam e versu 876 apparet, Chremylum iam in scena adesse. Ibi sycophanta, postquam iam antea duali numero usus cum duobus locutus est, in Dicaeum, qui dicitur, primum invehit. Melius in cod. Mead. Chremylus habet 821—837, Cario 839—846; in Cant. 1. 4. Chremylus loquitur usque ad v. 860; in Cant. 2. Chremyli sunt 821—829, Carionis 830, 835; Chremyli 837, 839, 842; Carionis 844—846; Chremyli 851. In hac librorum dissensione legem esse putabam, ut e verbis loquentis motus personae concilicerentur et inde nomina reperirentur. — 823. Cum Monac. et C. *δηλονότι* scripsit, quod iam placuit Brunckia. Cett. Ebb. *δηλον ὄντι*. — 824. *μάλιστα* Monac. Ebb. — *τοῦ δέει* edd. vet.

824. *μάλιστα*, ἄνευκόν ἀνεὶ τοῦ καὶ. Schol. Ita Eurip. Haecub. 982. ΠΟΛ. καὶς' ἐσθ', ἃ βούλει κειδὶ σημεῖται εἶθ' ἄν; ΕΚ. *μάλιστα*, δὲσ' οὐ γ. εἰ γὰρ εὐσεβής ἀνὴρ. cf. ibid. 967. — Ἰπικτα τοῦ δέει; τίνας χριλιαν ἔχεις; Schol. ut supra 54. *τοῦ χριλιαν καὶ τοῦ δέει* ἄνευκόν ἄνευκόν; — *μοῦστικον* ex *μοι ἔστιν* factum esse, docet praefatio. Iota enim alio ὀ et ἰ transcunt in οῦ, et quia pronominis via, qua extra crasin dictionis encliticae sequenti eripisset accentum,

per crasin non obsecratur, emicat paroxytonon. — *ἰκανὴν εὐσίαν λαβὼν*, *ἰκανός* non est *ideonus*, ut ipse Bothius cum ceteris ex usu N. T., qui ab Aristophane prorsus alienus est, docet, sed est *id.*, quod *sufficit*, ut supra 479. *ἰκανὸς νομίζεις* *ἄνευκόν* *θεῶν* *εὐσίαν*; *εὐσία* vero de patrimonio et facultatibus nostro satis usitatum est v. c. supra 750. *ὄσσε* δ' *ἐκλυέτορον*, *εὐσίαν* δ' *εἶχον* *συνήν*. Quare schol. recte hoc totum reddit per *ἀνευκόν* *βίον*.

825 ἦκω· μεγάλων γὰρ μούστιν ἀγαθῶν αἴτιος.
 ἐγὼ γὰρ ἱκανὴν οὐσίαν παρὰ τοῦ πατρὸς
 (830) λαβὼν ἐπήρκουν τοῖς δεομένοις τῶν φίλων,
 εἶναι νομίζων χρήσιμον πρὸς τὸν βίον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἦτοῦ σε ταχέως ἀπέλιπεν τὰ χρήματα.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

830 κομιδῇ μὲν οὖν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκοῦν μετὰ ταῦτ' ἦσθ' ἄθλιος.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

κομιδῇ μὲν οὖν. καὶ γὰρ μὲν ὄμην οὖς τέως
 (835) εὐηργέτησα δεομένους ἔξωιν φίλους
 ὄντως βεβαίους, εἰ δεηθείην ποτέ·
 οἱ δ' ἔξετρέποντο κούκ ἐδόκουν ὄραν μ' ἔτι.

825. *μου στίν* Iunt. 2. 3. Ven. 1. Wech. Frischl. Brub. Raph. Port. Duk. *μοι στίν* Monac. Cant. 4. D. Brunck. Inv. *μοι ἰστίν* C. Dorv. *μούστιν* (h. e. *μοι ἰστίν*), ut nos, Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 2. For. Dind. et codd. A. B. Cant. 1. 2. 3. — 828. *νομίζων εἶναι* ordine perverse Mead. — *εἰς* pro *πρὸς* Harl. Bar. 1. 2. — 829. *ἀπέλιπε* Monac. B. D. Arund. Dorv. Ask. et edd. vett., in quibus Canin. et Frischl. ὡ παραγωγ. addunt. *ἀπέλιπον* C. Bar. 2. *ἐπέλιπον* Harl. Bar. 1. *ἐπέλιπον* (vel ὡ omisso) Rav. Borg. F. A. idem coniecit Bentleius. Dobraeus vero false affirmat eandem coniecturam H. Stephan. Thea. Gr. L. II. 665. *fecisse*. Nam Stephanus ibi nihil amplius dicit, quam *ἐπέλιπεν* illa constructione frequentius usurparsi, quam *ἀπέλιπεν*. — 830. omis. Dorv. — *οἶσθ'* Bar. 2. — *ἄθλιος* Cant. 3. — In fine versus edd. vett. habent signum interrogationis, quod recent. edd. Bentleio auctore deleverant. — 831. omis. Rav. — *εὐηργέτησα* Dorv. Mead. Bar. 3. et For. probante Dobraeo, nisi praeferre malis *ἡεργέτησα*. *εὐηργέτησα* cett. libb., in quibus Monac. — 834. *μ' ὄραν* Iti. hand male Ask.

827. *ἐπήρκουν τοῖς δεομένοις τῶν φίλων*. Ita Eurip. Hecub. 962. *εἰ χοῖ τὸν εἰ πρόσσονται μὴ πρόσσονται εἰ φίλοις ἱκανοῖς*. Sophocli. Oed. Col. 776. *ὥσπερ τις εἰ σοι ἱκανοῦντι μὲν τυχεῖν μηδὲν διδοίη, μηδ' ἱκανοῖσι φίλοι· κ. λ.* Aeschyl. Prometh. 919. *οὐδὲν γὰρ ἀπέτ' ταῦτ' ἱκανοῦσαι*.

829. *ἀπέλιπεν τὰ χρήματα*. Quamvis apud nostrum in Pluto saltem *ἀπέλιπεν* semper sit *deserere*, ut 104. 444. 491. 1145. 1029., non *desicere*, notiones tamen istae ita sunt similes, ut pro arbitrio poni possint, imo *deserere*, ubi pro *desicere* legitur, vim maiorem habet, quia *prosopopeiam* facit. Sic Sophocli. Electr. 134. *ἀλλ' ἐμὲ μὲν*

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

835 και κατεγέλων γ', εὐ' οὐδ' ἔτι.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

κομιδῆ μὲν σὺν.

αὐχμὸς γὰρ ὢν τῶν σκευαρίων μ' ἀπώλεσεν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(840) ἀλλ' οὐχὶ νῦν.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

ἀνθ' ὧν ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν

προσευξόμενος ἦκω δικαίως ἐνθάδε.

835. σ' pro γ' Monac. Bar. 3. γ' omis. Harl. Bar. 1. 2. Mead. — 836. ρ' omis. Suid. v. αὐχμὸς, qui ὢν ἤδη τῶν citat. In scholio quoque ρ' omittitur, et ὢν pro ὠν (h. e. σὺν) inducitur. Roet. conieca γερῶνος σκευαρίων. Reisk. coniec. αὐχμὸς γὰρ, ὃ τῶν, σκευαρίων.

ὁ πολὺς ἀκολοίωκεν ἤδη βίοντος ἀνέλικτος. Isocrat. ad Demon. T. I. p. 18, 2. ad Auger. τὰ μὲν (χρηματα) ταχέως ἀκολοίωκε. cf. not. crit. — κομιδῆ μὲν σὺν, ἀντι τοῦ παντάπασι μὲν σὺν. Sch. ad 826. ap. Dind. κομιδῆ ἀντι τοῦ λίαν καὶ σὺν ἐπιμυσία. Kustath. p. 181, 13. 881, 54., ubi a dativo factum esse docet. Recte iam interpretatus est H. Stephan. Thea. Gr. L. II. 322. G. κομιδῆ μὲν σὺν proterus quidem, omnino certe. Plato, κομιδῆ μὲν σὺν, ἐρη, εὐταῶς ἔχει. — τῆως, πρώην ἢ πρὸ ὀλίγου, πρότερον. Schol. Pariter interpretatur H. Stephan. Thea. Gr. L. IV. 831. C. ex Synesio afforens τίως μὲν ἐκράντομεν σὺ, νῦν δὲ καὶ τὰ κοινὰ λυκεί. et ex Plat. Sympos. τίως γὰρ καὶ τὰ αἰδοία ἐκτός εἶχον, καὶ ἐγγύων καὶ ἐκτικον οὐκ εἰς ἀλλήλους, ἀλλ' εἰς τὴν γῆν. — εἰ εἰς χρεῖαν ἔλθοιμι ἢ χρεῖαν σοφίην τινοῦ. Schol. — οἱ δ' ἐξετραίοντο, proprie de via deflectebant, ut Sophocli. Oed. R. 804. καὶ ὁδοῦ μ' ὁ ἡγμῶν αὐτός θ' ὁ πρόσβους πρὸς βίαν ἤλασνέτην, καὶ γὰρ ὠν ἐκτραίοντα παῖα δι' ἐγγύης. Deinde μεταβαλλέσθαι, ut schol. h. l. notat. Soph.

l. l. 851. εἰ δ' σὺν τι κἀντρέκαστο τοῦ πρόσθεν λόγου. Sed hic verbotenus: mihi obviam fieri volebant atque de via devertebant, simul atque me venientem conspexerunt. — οὐκ ἐδόκουν ὄραν ρ' ἔτι, recte percepit Brunck. Et me videre se dissimulabant. Ita in Pac. 1051. μὴ νῦν ὄραν δοκῶμεν αὐτίς. ubi schol. μὴ προσποιώμεθα αὐτὸν ἐωρακίνας, μηδ' αὐτῶν προσλαλήσωμεν, ἵνα ἀπορηθεῖς κερῆλθῃ μηδὲν ἐνοχλήσας ἡμῖν.

835. καὶ κατεγέλων. adcoque doriserunt te. Quare recte schol. οὐ μόνον ταῦτ' ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ κურτέλων. — εὐ' οὐδ' ἔτι. est scilicet, quae formula loquendi ex transpositione verborum orta esse videtur σὺ οὐδ' ἔτι καὶ κურτέλων. Sed vid. Viger. ed. Herm. p. 269. et 755. — αὐχμὸς γὰρ ὢν τῶν σκευ. εκτός et ευρυών vocabula sunt quae, quam significatione latissime patant, hic pro sententiarum nexu accipi possunt appellat, in quibus et fuit τριβώνιος, quod Plute donatus venit. Dicit igitur, sordibus et squalore suppellectilis et vestimento- rum perditum esse. αὐχμὸς vero sui verbi (αὐχμῆς, de quo cf. 84.) tenet notionem. Bothium vertat-

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τὸ τριβώνιον δὲ τί δύναται πρὸς τῶν θεῶν,
840 ὃ φέρεται μετὰ σοῦ τὸ παιδάριον τουτί; φράσον.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

καὶ τοῦτ' ἀναθήσων ἔρχομαι πρὸς τὸν θεόν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ:

(845) μῶν οὖν ἐμυθήης δῆτ' ἐν αὐτῷ τὰ μεγάλα;

ΔΙΚΑΙΟΣ.

οὐκ, ἀλλ' ἐνεβρέγασ' ἔτη τριακαίδεκα.

839. δύναται Klb. — πρὸς τῶν θεῶν Monac. Rav. Borg. Arund. Ask. Mead. Cant. 2. 3. 4. et edd. vett. πρὸς τὸν θεόν Cant. 1. solus at eadem manu correctum. Ita quoque emendavit Hemst. et receperunt Brunck. Inv. Dind. Porc. Bo. — 842. μῶν ἐνεμυθήης Rav. et Cant. 3. soli, quos secuti sunt Porc. Dind. Bo. μῶν οὖν ἐμυθήης cett. codd. et edd., quod sane ferendum est, ut Pac. 526. (580. Inv.) et Eurip. Androm. 82, — 843. τρία καὶ δέκα Brunck. Inv. Dind. Bo., quamvis edd. vett. et codd. plurim., in quibus Monac., iunctim scripserint.

tem: *das verschimmelte Hausgeräth dekreditirte mich*, non intelligo, nisi Conzium ante oculos habuit interpretem. — ἀλλ' οὐχι οὐν, ἔσται τοῦτο schol. minus apte; cum potius sit ἔστι aut ἀπόλλυται ἢ ἀσχετός, ἡμεῖς γὰρ λιπαρός καὶ καλῶς ἐσθημένος. Simulatque enim hunc adspexit Chremylus 823, dixit *δηλονότι τῶν χρηστῶν τις, ὡς ἔοικας, εἰ*. — *προσευξέμενος, μέλλων προσεῖξιν καὶ παρακαλέσιν*. Schol. *δικαίως ἦ καὶ ut Romani merito a iure h. e. non tomere huc veni*.

839. τὸ τριβώνιον δ. τ. θεν. πρὸς τ. θ. Non quia locus, quem cum Hemsterhusio alii in triplici repetitione formulae πρὸς τὸν θεόν inesse opinati sunt, mihi placeat; haec enim iteratio frigere videtur, sed quia mihi in mentem revocat, quod primis tragœdis obiecerunt οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, lectionem Cantab. 1. πρὸς τὸν θεόν alteri, quae est vulgata, praetaliœem; sed duplicet locutio τί δύναται πρὸς τ. θεόν, cui similem vix re-

peries. At obtestandi formula πρὸς τῶν θεῶν hic auget vim interrogationis et inducit admirationem: „*proh dii immortales! quid tibi vult hoc pallium lacorum?*“ Huc accedit, quod responsio palliastri significationem exhibet, quae superflua esset, si interrogatum esset τί δύναιται πρὸς τ. θεόν; — ὃ φέρεται μετὰ σοῦ, quod post te fert poer a. quod ferens a tergo te sequitur. Ita 820. ἔπον μετ' ἐμοῦ παιδάριον. — καὶ τοῦτ' ἀναθήσων. Nexus: ἔρχομαι πρὸς τ. θεόν καὶ τοῦτο ἀναθήσων. Schol. Interpr. ἀφιερῶσω, ἀνάθημα ποιήσω. Sic infra 1086.

842. μῶν οὖν ἐμυθήης κ. λ. καίτε παρὰ τὸν Ἐλευσίνιον νόμον. ἔθος γὰρ ἦν, ἐν οἷς τις ἰατροῖς μυηθεῖν εἰς θεοῦ τινας καθὰ ἀνατιθέναι, ὥσπερ δηλοῖ καὶ Μελάνθιος ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων κἀτριόν ἐστι καὶ τὰς θιαῖς ἀνιστροῦν καὶ τὰς στολὰς τοῖς μύσταις, ἐν αἷς τῶροισιν μυηθέντες. μυστηρια δὲ δύο ταῖσαι τοῦ Ἰναιουτοῦ Δῆμητρι καὶ

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

τὰ δ' ἐμβάδια;

ΔΙΚΑΙΟΣ

καὶ ταῦτα συνεχιμάζετο.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

845 καὶ ταῦτ' ἀναθήσων ἔσφρες οὖν;

ΔΙΚΑΙΟΣ.

νῆ τὸν Δία.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

χαρίεντά γ' ἦκεις δῶρα τῷ θεῷ φέρων.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

(850) οἶμοι κακοδαίμων, ὧς ἀπόλωλα δειλοιοῦς,
καὶ τρισκακοδαίμων καὶ τετράκις καὶ πεντάκις

845. τοῦτ' Deriv. — ἀναθήσων Eib. — 846. τῷ θεῷ δῶρα φέρων hoc ordine Mœnac. Cant. 8. 4. Aek. Harl. Bar. 2. — 847. κακοδαίμων ἰσὺ Harl. et pro gl. in B. et Mead. — 848. τρις κακοδαίμων Cant. 3. Arund. Mead. Aek. Mœnac. Pers. Bo. commendatum a Porsone ad Eurip. T. I. p. XXV.

Κόρη, τὰ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα. καὶ ἴσκι τὰ μικρὰ ὄσκι προκάθ-
ερσι, καὶ προάγγυσι τῶν με-
γάλων. ἦσαν δὲ τὰ μεγάλα τῆς
Δήμητρος, τὰ δὲ μικρὰ Περσεφό-
νης τῆς αὐτῆς θυγατρὸς. ὁ δὲ
μισθόμενος τὸ ἱμάτιον, ὃ ἐφόρει ἐν
τῇ κνήσει, οὐδέποτε ἀποδύετο,
μέχρις ἂν τελείως ἀφανισθῇ διαφ-
θύν. ex schol. Χώρα τις πρὸς τῷ
Πλασῷ, ἢ κλήσις Ἴσκι καὶ Ἴσκι,
οὗ τὰ μικρὰ τῆς Δήμητρος ἦγαντο
μισθήσια. Eustath. p. 361, 37.
Seneca igitur: Num ergo hoc pal-
liastro indutus eueris Eleusiniis ini-
tutus ea? cf. not. ad 1010.

843. ἐσαφθίωσα, acuta dis-
cernunt scholia ἰσκις ἐπὶ ψυχῆς,
ἰσκις ἐπὶ σώματος. Idem discrimen
sed aliis verbis notat Eusta-
thius ad Hom. Od. ἔ. 481. p. 1770,
33. τὸ δὲ φεῶσαι κατὰ τρίτην συ-
ζήτησιν λέγουσι παρὰ τῷ ποιητῇ
καὶ τοῖς μετ' αὐτῶν ἐπὶ ψυχῶν δ,
ἐπὶ σώματι φέσεν διὰ ἰσκις
λέγουσι. — Ἰση τρισκακίδα, α,
Hyphen necessario restituendam

fuit, quia numerus incertus indica-
tur. Pariter hoc numero utitur
Theocrit. Adoniaz. 17. ἀπὸ τρι-
κακοδαίμωνος de homine; siquidem
Gigantes Homero Odys. l. 310. et
Pausan. l. p. 86. VI. p. 483. testi-
bus ἐννεακίχης ad summam δεκα-
κίχης fuerunt, et maxime e Xer-
xis copiis, ut Herodot. VII. 117.
narrat, nondum πέντε κίχης exple-
vit. — τὰ δὲ ἐμβάδια; τὰ δ'
ὑποδήματα τί δένονται; Schol.

846. χαρίεντα δῶρα, ἡδέ-
τατα κατ' εἰρωνείαν. Schol. —
οἶμοι κακοδαίμων. Quosdam
sycophantae scenam intrantis, quod
subito egeus et miser factus est.
De oἶμοι cf. 169. 385., unde ἀφεί-
λω de q. vid. 58. 112. De κακο-
δαίμων vid. 382. 412. ἂ μοι ἰσὺ
δελός! (Hom. Od. ε. 299.) εὐ μοι
μήματα γένηται! et Pac. 233.
οἶμοι δειλοιοῦς. — τρισκακο-
δαίμων, iunctim scribendum fuit
Eustathio distincto sic praeicipiente
p. 89, 17. 530, 40. 1542, 51. et
alias. Orta est locutio e formis

καὶ δωδεκάκις καὶ μυριάκις· ἰού, ἰού.

850 οὕτω κλυφόρῳ συγκεκράμαι δαίμον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

* Ἀπολλὸν ἀποτρόπαιε καὶ θεοὶ φίλοι,

(855) τί ποτ' ἐστὶν ὃ τι πέπονθεν ἄνθρωπος κακόν;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

οὐ γὰρ σθένεα πέπονθα νυκτὶ πράγματα,
ἀπολωλεκῶς ἅπαντα τὰκ τῆς οἰκίας

855 διὰ τὸν θεόν· τοῦτον, τὸν ἐσόμενον τυφλὸν
πάλιν αὐθις, ἦνπερ μὴλλέπωσιν αἱ δῦσαι;

ΔΙΚΑΙΟΣ.

(860) ἐγὼ σχεδὸν τὸ πρᾶγμα γινώσκειν δοκῶ.

προσέρχεται γὰρ τις κακῶς πράττων ἀνὴρ.

ἔοικε δ' εἶναι τοῦ κωνηροῦ κόμματος.

849. καὶ ἰού ἰού. Monac. Rav. Elb. Dorv. Ask. Harl. Bar. 1. 2. 3. Cant. 3. 4. Iunt. 1. — 850. *συγκεκράμαι* edd. vett. — 851. *Hic et in seq. pro Chremylo Cario ponitur in edd. vett. et codd. aliq., quos significavi ad v. 821.* — 852. *ἄνθρωπος* Pors. et Dind. recte, postquam cum Hemsterh. *ἄνθρωπος* suavit Brunck. *ἔνθρωπος* cett. libb., quod temere servat Bo. — In fine versus edd. vett. punctum except. Frischl. et Port. — 855. *τοῦτον* Bar. 3. Monac. — *ἐσόμενον* Monac. 856. *λίπασιν* codd. plurim., in quibus et Monac., et edd. vett. *ἐπιλίπασιν* Mead. *λίπασιν* coniec. Kust. *πιλίπασιν* coniec. Hemst. *λίπασιν* Brunck. Inv. Pors. Dind. Bo. Crasin restitui. — 857. Chremylo tribuant A. B. C. E. U. Mead. Ask. Cant. 1. 4. — *ἐγὼ δὲ σχεδόν* Cant. 4. Monac. Elb. Ask. — *γινώσκειν* edd. vett. cum cod. Monac. — *γινώσκων* (a. *γινώσκων*) τὸ πρᾶγμα δοκῶ hoc ordine Cant. 4. Monac.

felicem aliquem praedicandi *τρισημέκαρος καὶ τετρακίς* Hom. Od. s. 306., quam comica quadam vi immodice et innumere auget *sycophanta*. — *ἰού, ἰού.* cf. 275. 473. — *οὕτω κλυφόρῳ συγκεκράμαι δαίμονι.* Imitatur tenorem Sophocleum Antig. 1310. *δειλαῖος ἐγὼ, φρεῖ, φρεῖ, δειλαίη δὲ συγκεκράμαι δῦσ.* Aiac. 895. *ὄρω Τέκμησσαν, οὐκὲρ τῶδε συγκεκράμην.* In verbis *κλυφόρος δαίμων* per similitudinem soni cum verbo tragico *κλυφόρος* risum petivisse mihi videtur poeta. Vox haec tragica satis usitata, Sophocl. Trachin. 477. Electr. 10. Aeschyl.

Prometh. 634., ubi *αὐτῆς λεγομένης τὰς κλυφόρους τύχας.* Nam *κλυφόρος τύχη* fatum perniciosum, *δαίμων κλυφόρος* fatum crudele et potens. Notant vero scholiastae metaphoram, qua *κλυφόρος* proprie sit *οἶκος*, quia multam aquam sibi admisceri patiat nec perdat bonam naturam; ut igitur sit vinum bonum et forte. Hinc etiam ob metaphoram elegit *συγκράμνωμι*, nisi in hoc verbo, ut in *συχία* ap. Eurip. Med. 793. et Sophocl. Oed. Col. 609. evertendi, aut, ut ibid. 1006., perturbandi notio inest, ita ut sensus sit: ita me fatum potens et perniciosum perdidit.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

860 νῆ Δία· καλῶς τοῖνον ποιῶν ἀπόλλυται.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

ποῦ, ποῦσθ' ὁ μόνος ἅπαντας ἡμᾶς πλουσίους
(865) ὑποσχόμενος οὗτος ποιήσῃεν εὐθέως,
εἰ πάλιν ἀναβλέψῃεν ἑξαρχῆς; ὁ δὲ
πολύ μᾶλλον ἐνίου; ἐστὶν ἐξολολευκός.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

865 καὶ τίνα δέδρακε δῆτα τοῦτ';

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

ἐμὲ τουτονί.

860. Carionis est in Cant. 1. 2. 3. 4. A. B. C. E. Mead. — τοῖνον καλῶς contra metr. Dorv. — ποιῶν γ' Elb. — 861. Versui haec praefigunt ἕτερος συγκ. (συκοφ.) Cant. 1. 3. 4. B. D. E. Dorv. Mead. ἕτερος ἔδικος συκοφάντης Rav. — ἡμᾶς ἅπαντας Bar. 1. Cant. 3. — 862. ποιήσῃ Elb. — 863. Post ἑξαρχῆς in edd. vet., exc. Frischl., punctum. — 864. ἔστ' Bar. 3. ἐστὶν ἐνίου; Ask. — 865. δῆτα ταῦτ' edd. vet. ταῦτα δῆτ' Dorv. Brunck. Pors. Be. δῆτα τοῦτ' Rav. Berg. Inv. Dind. καὶ τίνα δὴ δέδρακε ταῦτα Monac. δῆ quoque in Elb. et Cant. 3. Fortasse legendum: καὶ τίνα δέδρακε δὴ τοιαῦτ';

851. Ἀπολλίων ἀποτρ. cf. 355. — καὶ θεοὶ cf. not. ad v. 1. — οὐ γὰρ σχέτλια, χαλεπά, ἄλιενα. Schol. σχέτλιος γὰρ παρα τὸ σχέθαι καὶ τλῆναι, διαφόρου δὲ ἐτυμολογούμενον καὶ διάφορα σημαίνει. ex Kustath. 796. 25 sq. Quare hoc loco fore pro ἀνασχετᾶ capi possit. — πάλιν αὐθις, ut πάλιν αὐ 618. De adverbis synonymis cumulatim cf. not. ad v. 25. — ἦν περ μὴ ἠλλίπωσιν, ἀντι τοῦ, ἴδν τὸ δίκαιον παραμείνη. σκώπτει δὲ πάλιν, ὡς βίαιον οὐσαν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις κλίσειν. Schol. Sensus: nisi me deficiat facultas in ius vocandi. Oder es müsstest kein Recht zu processiren mehr geben!

857. ἐγὼ σχέθ' ὄν τ. προῶμα κ. λ. Sic προῶμα saepius adhibetur, ut 331. τί ἂν οὐν τὸ προῶμα εἴη; est enim locutio hominis, qui id, quo animus occupatus est, nondum satis perspexit. — ποιηροῦ κόμματος, κόμμα, εἶδος

φάυλον νομίσματος. ἀντι τοῦ ἐκεῖν φάυλον εὐσετηματος, ποιηροῦ κόμματος εἶπεν, ἐκεῖδὴ καὶ κεῖ κούτον ὁ λόγος. εἰρηται ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν κισθῆλων νομισμάτων, διὰ τὸ ὀλίγον μὲν ἔχειν χρυσόν, κλειονα δὲ χαλκόν. Schol. κόμμα enim dicitur nota seu signum in numero percussio, moneta. Illustrant nostrum locum quae poeta in Ran. 731 sq. (ed. Inv.) habet, quae integra haec sunt: κολλᾶς γ' ἡμῖν ἔδοξεν ἠκόλις πεποθέναι ταυτόν, ἔς τε τῶν πολιτῶν τοῖς κελούς τε καγαθούς, ἔς τε τὰρχαίων νόμισμα καὶ τὸ καινὸν χρυσίον. οὗτε γὰρ τούτοιςιν οὐσιν οὐ κειβδηλιεμένοις, ἀλλὰ καλλίστοις ἀπασίν, ὡς δουεῖ, νομισμάτων, καὶ κειβδηλιεμένοις, ἔν τε τοῖς Ἑλλήσι καὶ τοῖς βαρβάρουσι πανταχοῦ, χρῶμεθ' οὐδέν, ἀλλὰ τούτοις τοῖς ποιηροῖς χαλκίοις χρῆς τε καὶ κρώην κειεῖσι τῷ κακίστῳ κόμματι.

860. καλῶς τοῖνον ποιῶν ἀπόλλυται, quae locutio a Vi-

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἡ τῶν πονηρῶν ἦσθα καὶ τοιχωρῶν;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

(870) μὰ Δί' οὐμενοῦν ἔσθ' ὑγιὲς ὑμῶν οὐδενός,
κούκ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἔχετε μου τὰ χρήματα.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὡς σοβαρὸς ὦ Δάματερ εἰσελήλυθεν
870 ὁ συκοφάντης.

367. οὐμενον Monac. Ald. Iunt. 2. 3. Port. οἶμα οὐν Iunt. 1. οἶ
μεν οὐν Crat. Wech. Brub. οὐ μὲν οὐν Ven. 1. 2. Raph. οὐμενοῦν
Canin. Frischl. Brunck. Inv. Dind. Pors. Bo. — 369. In personarum
confusione, quam libri in hac fabulae parte fecerunt, non dubitari hunc
versum cum Cant. 1. Chremylo reddere, quia per Cererem Chremylus
obtestari solet solus 64. 360. 551., eumque sycophantae responsio tangit.
— δαμπερ Cant. 3.

gero eiusque interpretibus exemplis
quidem illustratur (p. 363. et 779.
ed. Herm.), non explicatur. In plu-
rimis quidem locis καλῶς ποιῶν,
quod per numeros flectitur et ca-
sus, pro δικαίως (merito, iure) capi
potest, ita ut is, qui loquitur, gau-
deat, aliquid fieri. Sensus huius
loci: *commoda patitur, quod periiit
a merito perit. δικαίως πάσων.*
Schol. Haud male, quum et πρῶτ-
των pro πάσων ponatur 481. —
ποῦ, ποῦ ἔσθ' ὁ μ. Hucusque sy-
cophanta et ceteri seorsum locuti
sunt, ut supra 328—339. — ὑπο-
σχόμενος, λέγων. Sch. — εὐ-
θείως, παραντίκα schol. Cohæret
vero εὐθείως, εἰ, quod dicitur pro
ὡς τάχιστα simulatque v. quum pri-
mum. — κάλιον ἐξαρχῆς, ut
κάλιον αὐ 618. 856. Nam quod Gl.
Dorr. addit ὡς τὸ πρότερον, hic
locum habere non potest. Ista enim
adverbia synonyma apud dramaticos
poetas sæpe cumulantur. Aditio
nunc αὐθις κάλιον Sophocli. Oedip.
Col. 364. Philoct. 342. 1232. et
αὐθις αὐ κάλιον Philoct. 952. ἐξ
ὑπαρχῆς αὐθις αὐτ' ἐγὼ φανῶ.

ARISTOPHANES C. THEIRSCH. I.

Oed. Tyr. 132. — ἔστιν ἐξο-
λωλεκός, ἀκόλεσεν. Schol. Recte;
hic enim usus viget: 132. τίς παρ-
έχων ἔστιν; 515. τίς ἴσται πα-
λῶν.

865. καὶ τίνα. de copula καὶ
in interrogatione cf. 572. 643. —
ἡ, ὄντως ἀρα. Schol. cf. 604. —
οὐμενοῦν ἔσθ' ὑγιὲς ὑμῶν
οὐδενός, οὐδεὶς ὑμῶν ἔχει τι
ἀγαθόν. Schol. cf. 37. ubi de ho-
mine ὑγιὲς μηδὲ ἐν. 351. ἀνήρ
οὐδὲν ὑγιὲς ἐργασμένος. 358. φεῦ.
ὡς οὐδὲν ἀτεχνῶς ὑγιὲς ἔστιν οὐ-
δενός. — οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ
ἔ., in hac formula pariter duplex
negatio affirmat, atque in οὐδεὶς
ὄσπερ οὐ nemo non. Est igitur pro-
fecto, omnino. Quare false inter-
pretatur Gl. Dorr. οὐδαμῶς, quæ
quidem explicatio apta esset v. 18.
51. 138., ubi altera negatio desi-
deratur.

369. ὡς σοβαρὸς, σεσοβημέ-
νος. ὁ δὲ νοῦς· πῶς ἐπημέρος
καὶ μέγα φρονῶν καθ' ἡμῶν εἰ-
ῆλθεν. Schol. Quod Dorismum
attinet, quem in ὦ Δάματερ scho-
liasta irrisum esse opinatur, is in

ΚΑΡΙΩΝ.

δῆλον ὅτι βουλιμῆ.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

οὐ μὲν εἰς ἀγορὰν ἰὼν ταχέως οὐκ ἂν φθάνοις;
(875) ἐπὶ τοῦ τροχοῦ γὰρ δεῖ σ' ὥκει στρεβλούμενοι
εἰπεῖν ἃ πεπανούρηκας.

ΚΑΡΙΩΝ.

οἴμωζ' ἄρα σὺ.

870. δῆλον ὅτι βουλιμῆ. Haec verba Iusto tribuunt codd. E. Ask. cdd. Kust. Bergl. et vett., exc. Iunt. 2. 3. Ald. Crat. Ven. 1. 2. Personam ante haec verba omittunt cett. libb. In codd. Cant. 1. A. Carionis nomen superscriptum est. Nexus sententiarum et actionis postulat, ut utriusque libris satisfacerem et versus 869 et 870, quos integros edd. recentt. Carioni tribuunt, hero et terro distribuerem. — 871. φάσις Eib. ταχέως ἰὼν coniec. Beñtl. — In fine versus punctum habent edd. vett. — 873. οἴμωζ' ἄρα σὺ. in C. tribuuntur Chremylo. — αἰμῆσι δῖρα σὺ Dind. — ἄρα edd. vett.

forma quaerendus est. Et certe haec forma, quae Lacedaemoniis Spartanorum agricolis familiaris fuit, de consilio tributa esse videtur Chremylo, ut supra 551. — εἰσελήλυθον non est ἦλθεν, ut Gl. Dorn. vult, nec venit, nec accessit, nec irruit, ut alii moment, sed incessit. Sophocl. Elect. 698. κείνος γὰρ ἄλλης ἡμέρας εἰσῆλθε πολλῶν ἀματηλαῶν μέγα. Quamvis hoc verbum longe saepius adhibeatur significatione ad locum aliquem accedendi aut mentem subeundi. — ὁ συκοφάντης: φαίνει γὰρ ὁ συκοφάντης τοὺς συκολέπτας, οἷς ἡ ιστορία λέγει. Eustath. 1495, 15. Accuratius schollasta sic: τὸ παλαιὸν ἀπειρημένον ἦν σῦνα ἐξάγειν ἢ τῆς ἄτικῆς, τοῦ φρενοῦ κατ' ἀρχὰς θανατοζόμενον. τοὺς ἐμικρῶς οὖν διεργονώοντας τὸν τοιοῦτον οὕτως ὀνομασθῆναι λέγουσιν ἀπὸ τῆς ὀπάρως. παρασχεῖν οὖν καὶ τοῖς ὀπασσοῦν μάτην ἐγκαλοῦσι τὸν ὀνομασάντα, ἅμα καὶ τοῦ φαίνεν τὸ ἐγκαλεῖν ἢ εἰς δικὴν εἰσάγειν δηλοῦντος. οὗτι δὲ ἀπὸ τούτων γέγονεν, ἐκ τῶνδε δῆλον.

συκοφάντης γὰρ τοῦδε φιλελήμενος; ἔλεγον καὶ συκοβίους, καὶ συκοροῦς, καὶ συκολόγους. καὶ φιλοσκόπος, καὶ συκώδεις, καὶ συκοπιδας, ἴσως ἀπὸ τοῦ πάντας ἐγκαλέματα ἐφίλεισθαι. Iunt hos versus exhibet: οὐ δικαίως τούτομα | ἐν τοῖσι μοχθηροῖσις ἔτι κίμνον· | ἴδει γὰρ, ὅστις χρηστὸς ἦν ἠδὺς τ' ἀνηρ. | τὰ σῦνα προστεθέντα δηλοῦν τὸν τροχόν. | νυνὶ δὲ πρὸς μοχθηρὸν ἠδὲ προστεθέν, — ἀπορεῖν κηκοίησι, διὰ τί τοῦθ' οὕτως ἔχει. cf. Lex. Plat. Par. s. voc. Sycoph. — βουλιμῆ. Statuunt quidem grammatici adverbium βον, quod in compositione magni et ingentis notionem habet; aperte vero, id quod iam Eustathius p. 252. l. 25. p. 962. l. 6. p. 1524. l. 49. observat, a voce βους composita sunt ista, quae Eustath. p. 962. enumerat. Quis est, cui non subeat memoria Ἦρα βωπίης et βονγάιος? Ἔργε βουλιμῆ, πάνν λιμώτται καὶ κενῶν λαν. Schol. Additur: τινὲς δὲ εἶδος νόσον φαίν, ἐν ᾗ πολλὰ ἰσθιόντες οὐ κληροῦνται. τῶν γὰρ σ-

ΔΙΚΑΙΟΣ

νή τὸν Δία τὸν Σωτήρα, πολλοῦ γ' ἄξιος

875 ἅπασι τοῖς Ἑλλησιν ὁ θεὸς ἔσθ', ἔτι
τοὺς συκοφάντας ἐξολεῖ κακοὺς κακῶς.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

(880) οἶμοι τάλας· μῶν καὶ σὺ μετέχων καταγελαῖς;
ἐπεί πόθεν θοιμάτιον εἴληφας τοδί;
ἐχθὲς δ' ἔχοντ' εἶδόν σ' ἐγὼ τριβώνιον.

875. ὁ θεὸς ἔσθ' οὐτοσὶ | εἰ τοὺς codd. Monac. Rav. Borg. quinque Brunckii, Harl. Bar. 1. 2. et correct. Cant. 2. 4. edd. Iunt. 2. 3. ὁ θεὸς οὐτος εἰ | τοὺς συκ. ex emendat. Brunckii Inv. Porc. Dind. Nostrum textum habent Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Cania. Frischl. Brub. Raph. Port. Bergl. Kust. Bo. et codd. Vict. Cant. 1. 3. Ask. F. Ceteri libri in vitiiis discrepant. — 876. κακῶς κακοὺς Cant. 3. — 877. ὅμοι Ald. Iunt. 1. Crat. Ven. 1. 2. Brub. Raph. — 879. γθὲς Cant. 2. Bar. 2. 3. — ἔχοντά σ' εἶδον E. — ἴδον A. C.

κοφαντῶν τοιοῦτος τρόπος. Est vero βουλμία persimilis βουβρώστει.

871. σὺ μὲν εἰς ἀγορᾶν ἰὼν ταχέως οὐκ ἂν φθάνοιο; fuit formula eius, qui aliiquem in ius rapuit, ut testatur schol. ad Eurip. Orest. 924. (ed. Matth.): φθάνω τὸ προλαμβάνω καὶ τὸ καταλαμβάνω, καθὸ λέγεται· οὐκ ἂν φθάνοιο εἰς τὸ δικαστήριον ἰὼν καὶ διδοὺς δίκην, ἦγουν οὐκ ἂν ἀρκοίης, οὐκ ἂν καταλαμβάνοιο, τουτέστι τοσοῦτόν σε ἔλθουσι συντόμας, ὡς μὴ δύνασθαι σε καταλαμβάνειν τοὺς ἔκοντας. „Willst du wohl gleich mit mir in's Gericht?“ similis sententiae forma fuit supra 481. οὐκ ἂν φθάνοιο τοῦτο πράττοντε; — ἐπὶ τροχῶν σε στρεβλοῦμενον. Scholiasta et interpretes recentiores in his verbis servi poenam contineri opinantur, quae certe e Solonis legibus concessa fuit in quaestionibus forensibus. Quare antecedentia non omnia possunt Chremylo dari; nisi hic de furum poena cogitandum est, quae et in cives Athenienses cecidit, si quidem in crimine manifesto deprehendeban-

tur. Brevis doceris sis ab Hasio V. D. Classische Alterthumskunde. Dresden 1828. 2 Bändch. p. 132. et p. 136. Huc accedit, quod servi causae ab hero agebantur. De poena supra vocata schol. haec profert: τροχὸς τις ἦν, ἐν ᾧ δεσμούμενοι οἱ οὐκέτι ἐκολάζοντο. τοῦτο δὲ λέγει ὁ ἄδικος πρὸς τὸν θεράποντα.

873. οἴμας' ἄρα σὺ. formula male precandi, de qua vid. 58. et 112., ut κλάειν 62. 421. 608. — νή τὸν Δία τὸν Σωτήρα, quem Athenienses sub hoc cognomine in templo ad forum sito venerabantur. Secundum Minervam ei prae ceteris diis summus honor habitus esse videtur. Sacerdos eiusdem Iovis salvatoris, quum sacra omitti coepta essent, inira dicitur ad Plutum transfugisse 1172. Obstandi haec formula, cui magnam vim tribuerunt, occurrit quoque Ran. 751. Ecclesiaz. 1037. (1080. Dind.) — πολλοῦ γ' ἄξιος, τιμήματος. Schol. sive τιμῆς, ut Eurip. Hecub. 307. ἦμιν δ' Ἀχιλλεύς ἄξιος τιμῆς. — ἐξολεῖ κακοὺς κακῶς. φθῆρεῖ ὄντας κακοὺς. Schol. cf. 414. 65. 68.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

880 οὐδὲν προτιμῶ στυ. φερῶ γὰρ κριάμενος
τὸν δακτύλιον τονδί παρ' Εὐδήμου δραχμῆς.

ΚΑΡΙΩΝ.

(885) ἄλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δῆγματος.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

ἄρ' οὐχ ὕβρις ταυτ' ἐστὶ κολλή; σκώπτετον,
ὅ τι δὲ κωιείτον ἐνθάδ' οὐκ εἰρήκατον.

880. προτιμῶ Crat. Ven. 1. 2. Brub. Raph. — 881. Εὐδήμους Eib. Dorv. 'Εβδάμους Cant. 3. Εὐδάμους schol. et edd. vett. Porc. Bo. Εὐδήμους Rav. Borg. Monac. Inv. Dind. — 882. Carioni tribuant A. B. C. E. Cant. 1. 3. Mead. Ask. schol. et edd. vett. Chremylo D. Cant. 2. Dorv. Brunck. Inv. Porc. Dind. Bo. — οὐκ ἔν ἐστὶ Hemst. conl., quod recep. Brunck. Inv. In libris msc. nulla lectionis varietas, caepe in scholliis frustra quaeritur. Si quid aliud fuit, fuit fortasse: ἄλλ' οὐκ ἔνεστι τι στυ. vel ἄλλ' οὐδὲν ἔνεστι στυ., nimirum utrumque ex illarum eadem syllaba petittum. Vel in fine δῆγμα τι. — 883. κολλή ταυτ' ἐστὶ; adversa. metr. edd. vett. et codd. Monac. Arund. Ask. Cant. 1. 2. 3. 4. Pro ταυτ' Bentl. conl. τὰδ'. — ἄλλ' pro ἄρ' Dorv.

877. οἶμοι τάλιας. ut supra 169. Scholiasta interpretatur: φεῦ ὁ ἀθλιος, ἄρα καὶ σὺ κοινωσὸς εἶν. Similiter idem sycoph. exclamat 847. οἶμοι κανοδαίμων. — σὺ μετέχων, τῆς κλοπῆς, ut ex sequentibus: πόθεν φοιμάτιον ελληφας; apparet. — ἐπεὶ πόθεν, ἀντι τοῦ, εἰ μὴ μετρίζεις δηλ., ἀπὸ πόλου τρόπου. Schol. Ergo pro εἰ δὲ μὴ, alioqui a. si scus est, qui usus e Sophocle disci potest: Oed. Tyr. 390. ἐπεὶ, φέο' εἰπέ, ποῦ σὺ μάντις εἰ σαφῆς; Electr. 351. σὺ πάντα πρὸς κοινοῖσι δειλίαν ἔχει; ἐπεὶ δίδαξον, ἢ μᾶθ' ἐξ ἐμοῦ, τί μοι κέρδος γίνονται' ἂν τῶνδε ληξάση γόων. — τρεβῶνιον, ἰματίον διεφθρημένον. Schol. cf. 839.

880. φερῶ γὰρ τὸν δακτύλιον τονδί. Pariter Antiphan. ap. Athen. III. 34. p. 123. παρὰ φερτάτου δακτύλιος ἐστὶ μοι δραχμῆς. Ubi Casaubonus consulendus de annulorum magicorum vi, qua mala averti, morbos sanari et

morsus serpentum corrigi veteres putarunt. cf. et Kirchmannus De annulis veterum. Lugd. 1672. Spanhem. ad Callim. p. 329. Dischantur vero δακτύλιοι φαρμακίται, de quib. Hesych. h. v. sicut δακτύλιον φαρμακίτην οἱ φαρμακοπέλαι εἰσθασὶ κικράσκουσιν ἀντι φαρμάτου. Audiendi et scholiastas, qui ad nostrum locum haec notant: ἀλεξητήριον τῶν δηλητηρίων δεικνύσων αὐτῶ, καὶ βασκανίας ἀποτροπικὸν δακτύλιον, ὃν καλοῦσι φαρμακίτην. πρὸς δὲ ὁ στραβων, καὶ ἔχει φαρμακίτην δακτύλιον, ἄλλ' οὐ πρὸς δῆγμα συκοφάντου, ὡς τοῦτων χρισθόνων ἔστιν καὶ θηρίων, πρὸς ἃ ὁ δακτύλιος κωιείται, ἄλλ' οὐκ ἰσχυρῶ, φασί, οὕτως ὁ δακτύλιος πρὸς τὸ δῆγμα τοῦ συκοφάντου. λέγει δὲ ἐν ἧτι, ὅτι οὐκ ἔστι τις ἐν τῷ δακτύλιῳ ἐκφθῆ, ἢ φάρμακος πρὸς δῆγμα τοῦ συκοφάντου. ἐκεῖ εἰσθασὶ λέγειν οἱ τὰ περιλακτα κωιούστας, ὅτι χρῆσμεται τὸδε πρὸς τὸδε. — ἄλλ' οὐκ ἔνεστι στυ. δῆγμα-

885 οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γὰρ ἐνθάδ' ἐστὸν οὐδενί.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

μὰ τὸν Δί', οὐκ οὐν τῷ γε σῶ, σάφ' ἴσθ' ὅτι.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

(890) ἀπὸ τῶν ἐμῶν γὰρ ναί μὰ Δία δειπνήσετον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὡς δὴ π' ἀληθεία, σὺ μετὰ τοῦ μάρτυρος
διαβράβειης, μηδενός γ' ἐμπλήμενος.

885. οὐκ ἐπ' ἀγαθῶν Dorv. — ἐστὶν Dorv. Ven. 2. ἐστὶν ἐν οὐδενί Cant. 4. — 886. Carioni tribuant A. B. C. E. Mead. Cant. 1. 8. 4. et edd. vett. — οἷσθ' Harl. Bar. 2. Eib. Dorv. Cant. 1. — 888. ὡς δ' ἐπ' Monac. Cant. 4. Bar. 1. 2. 3. Mead. ὡς δὴ π' ἀληθ. Iust. 3. Ven. 1. 2. Can. Brunck. Inv. For. Dind. Bo. ὡς δὴ π' ἀληθεία Hemat. ingeniose coniec. ὡς σὺ γ' ἐπ' ἀληθ. Idem minus apte. — Cum ood. Dorv. post ἀληθεία interpuncti, in cett. libb. nulla interpunctio. — 889. μηδενός ἐμπλησμένος edd. vett. et ex recent. Inv. Bo. et codd. Monac. Arund. Cant. 1. 2. γ' ante ἐμπλησ. A. E. C. (?) Rav. (?) Borg. (?) Mead. Ask. Harl. Bar. 1. 2.

τ ο ς, δῆγμα σκληρὰ λέξεις ἀπὸ τῶν ἐρπετῶν εἰρημίνῃ. Schol. At quas modo praemia, ea docent, jam veteres in hoc loco explicando sudasse. Difficultas inde orta est, quod omnes haec verba ad δακτύλιος traxerunt; eodem iure possunt ad illa trahi, quae sycophanta antea dixit. Uterque enim, Cario et Iustus, rem cum sycophanta habent. Nexus hic est: Sycophanta Iustum, inepte accusavit, pallium furatum esse, quod paullo ante aliud et id sordidius habuerit. His opponit Iustus: nihil hoc valere, quia aliquid longe pretiosius habeat. Ad haec Cario adlicit: At nullus inest in verbis eius morsus sycophantae. Quum te animal hoc mordacissimum morsu suo non laesisset, annulo magico non opus est. Hac de causa sycophanta in sequentibus ludificatum se queritur. Vulgo vero sic interpretantur: „Nullum reperias contra sycophantae morsum.“ Brunck. „Non inest ei (annulo) remedium contra sycophantae morsum.“ Bergl. „Contra sycophantae morsum non inest re-

medium.“ Frischl. similiter ceteri, qui verbis tantum differunt, non sensu. Ad locutionis similitudinem comparari possunt: Laert. VI. 5. ubi Diogenes Cynicus ἐρωτηθεὶς τί τῶν θηρίων κάκιστα δάκνει, ἐφη, τῶν μὲν ἀγρίων συκοφάντης, τῶν δὲ ἡμέρων κόλαξ. Eurip. Androm. 269. δεινὸν δ' ἐρπετῶν μὲν ἀγρίων ἀπὴ βροτοῖσι θεῶν καταστήσασί τινα, ἃ δ' ἴσθ' ἐχίδνης καὶ πυρός περαιτέρω, οὐδεὶς γυναικὸς φάρμακ' ἐξεύρηκέ πω κακῆς. Noster Thesmoph. 535. (Inv.) ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντὶ που χοῆ μὴ δάκη δῆτωρ ἀθροῖν. Ceterum metaphoricus verbi δάκνειν usus, qui huius locutionis ansam praebuit, satis tritus est: οὐ γὰρ εἰλόγιος με δάκνει Soph. Phil. 1358. τὰ σκληρὰ γὰρ τοι, κἄν ὑπέροικ' ἦ, δάκνει. ibid. Aiac. 1119. cf. Antig. 317. Trachin. 254. 1119.

883. ἄ ρ ' ο ὄ χ ὄ β ρ ι ς, superbia contumeliosa, s. iniuria, insultatio. Sophocli. Aiac. 367. οἰμοὶ γέλωτος, οἷον ὑβρισθῆν ἔρα. ibid. 1150. ἐγὼ δὲ γ' ἄνδρ' ὄπωπα μωρίας

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

κακοδαίμων, ὄσφραίνει τι;

ΔΙΚΑΙΟΣ.

τοῦ ψύχους γ' ἰσως,

893. Carioni tribuunt codd. Monac. D. Cant. 2. et edd. vett. — Verba τοῦ ψύχ. γ' ἰσως Carioni trib. A. C. Mead. Ask. Cant. 1. Dorv. (Y) — κακοδαίμων contra metr. Dorv. — γ' om. Cant. 3. C. δ' pro γ' Dorv.

p. 1833, 51. κακόν τι κἀνδρημον οἶος ἐσθίων φαγήναι δι' ἡμέρας. — μετὰ τοῦ μάρτυρος, κλή- ταρα γὰρ ἤγετο ὁ συνοφάντης, ἵνα αὐτοῦς εἰς δίλην κολίση. Schol. Scholiasta recte intelligit testem mutum, qui paullo post 930. perfide fugit. Similem locum indicat Bergl. Vesp. 1405., ubi mulier quaedam, ut senem in ins vocare posset, te- stem adduxerat in scenam.

691. πολὺν χοῦμα τεμαχῶν, usitata periphrasis pro πολλὰ τε- μάχη, quae tamen maiorem vim orationi tribuit. Ita Nub. in it. ὁ Ζεὺ βασιλεῦ, τὸ χοῦμα τῶν τυ- κτῶν ὅσον ἀπίσαντων. Ecclesiast. 417. ἀτάρ τί τὸ πρῶμ' ἦν, ὅτι τοσοῦτον χοῦμ' ἔχλον οὕτως ἐν ᾧφ ἐνελεῖγῃ. Ran. 1312. τὸ χοῦ- μα τῶν κόπων. Eurip. Phoeniss. 198. φιλόφρονος δὲ χοῦμα θηλειῶν ἔφον. ubi schol. ἤγουν αἱ γυναῖκες περιφραστικῶς. — τ έ μα χ ο ς grammaticorum consensu de frustis vel fragmentis piscium tantum dicitur, non de aliarum rerum particu- lis. cf. Thom. M. et Suid. h. v. Eustath. p. 867, 53. Phryn. ed. Lob. p. 21. τεμαχος μόνον ἐπὶ ἰχθύος λέγεται. Quibus addendus scholiasta ad h. l. quem per τμή- ματα ἰχθύων interpretatur, ut ad Ran. 520. κόμματα τῶν ἰχθύων. Kam legem neglexerunt seriores, quos vocat Lob. ad Phryn. l. l. — ὦ ὦ ὦ ὦ, ἐπίδημα θαυμαστικόν, ἢ ὄσφραίνόμενος τοῦτό φησιν. Schol. Alterum hoc rectius. Mire alius sch. notat: ὅτι χοιρίσιον κρεῶν ὀμῆς ἴσθητο, quasi in ὦ ὦ lateret ὧς. a. σὺς Quid multa? Sunt soni

a poeta ficti, quibus, qui carnem asiam olfaciunt et odorem per nares avidè trahunt, utuntur, sive qui naribus plus vident, quam oculis. So- nos hos cum spiritu aspero pronun- tiandos esse, docet nota critica. Transiit haec interiectio olfacientis ad Romanos, si quidem verum est, quod ap. Plaut. Mil. glor. 1247. legitur: „hy, olet profecto.“ Cui Pyrgopolhnicus adiicit: „Naso pot iam haec quidem videt plus, quam oculis.“

893. τοῦ ψύχους γ' ἰσως. Hoc iustus locose interponit iudifi- cans sycophantam, quia ὦ ὦ et so- ni frigentium esse possunt. Dicit igitur lepide excusans: non carnem odoratur, sed frigore concutitur, quia acgre vestitus est. — τοιοῦ- τόν γ', οἶον φορεῖ. Schol. Recte quidem; id enim particula γη inuit. Fuit igitur pallium soissum et de- tritum. — ταῦτ' οὖν ἀνα- στήτ' ἐστίν, ὑπομονητὰ sch. a. ἀνεκτά. Sic Acharn. 625. (Inv.) ὁ δημοκρατία, ταῦτα δὴτ' ἀνα- στήτὰ; Sophocl. Philoct. 987. ὁ Ἀημνία γδῶν, ταῦτα δὴτ' ἀνασθη- τὰ; id. Antigon. 282. λέγεις γὰρ οὐκ ἀνεκτά. — ὦ βροῖζειν εἰς ἐμέ, discrimen statuunt inter ὦβρ. τινὰ et εἰς τινὰ Moschopolus et Lucian. Soloeec c. 10. p. 580. ὅτι τὸ μὲν σὲ ὦβροῖζειν, τὸ εὐμά ἐστι τὸ σόν. ἦτοι κληγῆς ἡ δε- σμοῖς ἢ ἄλλω τρόπῳ. τὸ δὲ εἰς σέ, ὅταν εἰς τι τῶν σῶν γίνηται ἡ ὦβρος καὶ γὰρ ὅστις γυναῖκα ὦβρο- ζεῖ τὴν σὴν, εἰς σέ ὦβροῖζει. Parum hoc discrimen servatur. Eurip. Hecub. 1231. χαίρεις ὦβροῖζειν εἰς

ἐπει τοιοῦτόν γ' ἀμπέχεται τριβώνιον.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

895 ταῦτ' οὖν ἀνασχέτ' ἐστίν, ὃ Ζεῦ καὶ θεοί,
τούτους ὑβρίζειν εἰς ἔμ'; οἴμ' ὡς ἀχθεῖναι

(900) ἔτι χρηστός ὢν καὶ φιλόπολις πάσχω κακῶς.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

σὺ φιλόπολις καὶ χρηστός;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

ὡς οὐδέεις γ' ἀνὴρ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

καὶ μὴν ἐπερωτηθεὶς ἀποκρίναί μοι,

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

τὸ τί;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

900 γεωργός εἰ;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

μελαγχολᾶν μ' οὕτως οἶε;

894. γ' om. Monac. B. C. D. Mead. Dorv. (f) et edd. vet. —
895. ἀνάσχετ' codd. F. Dorv. edd. Iunt. 1. Canin. Brunck. Inv. Ba. vi-
tiose. — 896. ὡς ἔμ' Bar. 3. Ask. Cant. 4. εἰς om. Cast. 3. Post
εἰς ἔμ' edd. vet. except. Frischl. punctum. — 898. Hic et in sequent
usque ad 924 Iustum pro Chremylo loquentem faciunt codd. E. Cast. 2.
Mead. et edd. vet. — γ' ante ἀνὴρ omis. Monac. Dorv. Mead. Ask.
et edd. vet. — 899. τοῖς iunctim et cum puncto edd. vet. except.
Can., quae το, τί; Frischl., quae το τί; et Port., quae τοῖς; habent. —
900. γεωργός εἰ σὺ; Monac. Numeri sic aptiores, quia pes interruptus
celeritati loquentis bene convenit.

ἰμί. Iphig. Aul. 963. coll. 620. ἀλλ'
ὑβρίων εἰς ἡμᾶς ὑβρίσῃ Ἀγαμέμνων
ἀναξ. Apud Sophoclem ὑβρίζειν
semper praepositione caret, apud
ceteros rarius eam adsciscit. —
φιλόπολις cf. 722. — ὡς οὐ-
δέεις γ' ἀνὴρ, similia haec locu-
tio, quod sensum attinet, formulae
εἰ τις ἄλλος 651. Similiter Roma-
ni loquuntur: Cic. Lael. c. 1.
„Qualem in tota Graecia neminem.“
Quare valet pro superlativo. Plat.
Phaed. p. 96. c. οὕτως ἑμαυτῷ
ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν
ἀφῆς εἶναι, ὡς οὐδὲν χεῖρον. h.

e. *inhabilior quam quisquam alius*
cf. de χεῖρον not. ad v. 891. Schol.
expl. ὡς οὐδέεις ἀνὴρ, οὕτως εἰμί.

899. τὸ τί; μέλλω ἐρωτηθῆναι.
Schol. Valet τοῖς τί ἐστιν; quid
tandem hoc? Sic Av. 1039. dicen-
tem ἦνω παρ' ἡμᾶς δεῦρο κλι-
σάντων. interrogat τὸ τί; cf. et Nub.
778. — μελαγχολᾶν, ὑπολα-
βάνεις με μαινόμενος, ὥστε ἐπι-
τρέψειν εἰς τὰς ἐρήμους, ὡς οἱ
γεωργοί. Sch. cf. not. ad v. 12. —
ναί, σκέπτομαι γ', scil. ἕμε-
ρος εἶναι. Si ad bellum eundem
aut tributa solvenda erant, a qui-

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀλλ' ἔμπορος;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

ναί, σκήπτομαι γ', ὅταν τύχω.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(905) τί δαί; τέχνην τιν' ἔμαθες.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

οὐ μὰ τὸν Δία.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

πῶς οὖν διέζης ἢ πόθεν μηδὲν ποιῶν;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

τῶν τῆς πόλεως εἰμ' ἐπιμελητῆς πραγμάτων,

905 καὶ τῶν ἰδίων πάντων.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

σύ; τί μαθῶν;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

βούλομαι.

901. γ' om. Bar. 2. γ' ὅταν Dorv. Suid. — 902. τί δέ; Monac. Elb. Dorv. — τίς' cum interrog. Monac. et edd. vett. quod altero non inferius. — 903. διέζης cum iot. subscr. edd. vett. — 905. τί καθάιν; Brunck: qui ubique hanc formulam pro τί μαθῶν;, quod Atticum esse perhibetur, festinantius posuit.

bas mercatores Athenis erant immunes. τινὲς τῶν πολιτῶν, ἥνικα χορημάτων ἦν εἰσφορὰ πρὸς τὴν πόλιν, τὴν ἔμποριαν ἐπροσασίζοντο, τὴν εἰσφορὰν βουλόμενοι φωνεῖν. ἀξήμιμοι γὰρ οὗτοι διεφιλάντο, ὡς φησὶν Εὐφρόνιος, ὡς τὴν πόλιν ἀφελούστας πλείστα δια τῆς αὐτῶν ἔμπορίας. διὸ καὶ ὁ συνοφάντης λέγει, ὅτι, ὅταν γένηται τις καιρὸς πόλεμον καὶ εἰσφορᾶς, ἔμπορον ἑμαυτὸν ἀποκαλῶ. Schol. σκήπτεσθαι a schol. explic. προσασίζεσθαι, ut Eustath. 1815, 35. — ὅταν τύχω, Kust. maluit ὅταν τύχοι, quod eodem quidem iure, sed alia significatione dici potuit. Nam hoc esset: quoties res postulat, alterum si res postulat. cf. Xen. Hell. IV. 1. 15. Memor. L. 4. 14.

903. πῶς οὖν διέζης; τίνα εἶχες ζῶην; Sch. sive potius, ut cum Sophocle loquar, πῶς γαστρί τὰ σύμφορα ἐξέντισκας; aut cum Euripid. Phoen. 857. πόθεν δ' ἔβόσκον. Similem locum indicavit Bergl. ap. nostr. in Av. 1433. ubi eiusmodi sycophanta ludificatur et, qui eum corrigere vult, sic cum eo agit. ἀλλ' ἔστιν ἕτερα ἔργα σώφρονα, ἀφ' ὧν διαζῆν ἄνδρα χορῆν τοσοῦτονί, ἐκ τοῦ δικαίου μάλλον, ἢ διανορήσασθαι. — τῶν τῆς πόλεως. τῶν δημοσίων πραγμάτων φροντιστῆς, οἷον χορηγίας, τρηραρχίας καὶ τῶν τοιοῦτων. Schol. minus apte haec dicit, quia sycophanta alio sensu se dicit rerum publicarum quasi meditatorem, quippe qui custodiret, an aliquis leges violaret, et ipse adeo lucri causa

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

πῶς οὖν ἂν εἴης χρηστός ὃ τοιχωρύχε,
(910) εἴ σοι προσήκον μηδέν, εἴτ' ἀπερθάνει;

ΣΥΚΘΦΑΝΤΗΣ.

οὐ γὰρ προσήκει τὴν ἑαυτοῦ μοι πάλιν
εὐεργετεῖν μ' ὃ κέπρω καθ' ὅσον ἂν σθένω;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

910 εὐεργετεῖν οὖν ἔστι τὸ πολυπραγμονεῖν;

907. εἰς σοί — εἴγ' coniec. Hemsterh. cuius lectionis vestigia in scholio ad h. l. latere opinatus est. — ἀπερθάνη Elb. Monac. Dorv. — 909. μ' omia. Cant. 1. 3. E. Dorv. Harl. — κέπρω superscripto π Dorv.

crimina fingeret. — καὶ τῶν ἰδίῳν, ἰδιωτικῶν ἤτοι τῶν καθ' ἑαυτον. Sch. Quae opponuntur rebus publicis. Ita Xenoph. Mem. III. 11. 16. καὶ γὰρ ἰδία πράγματα πολλὰ καὶ δημόσια. κερίζει μοι ἀγολλίαν. Hom. Od. γ. 82. κρηῖς δ' ἤδ' ἰδίη, οὐ δημῖος.

905. τί μαθῶν; qua de causa vel potius cur tam stulte, uanitatum Atticis loquendi genus. Huic finitima formula est τί καθῶν; utriusque vim explicuerunt F. A. Wolf. ad Demosth. Leptin. p. 348. Hermann. ad Viger. p. 759. Elmal. ad Acharn. 826. Bergl. ad Lysistr. 599. Heindorf. ad Plat. Euthyd. p. 339. Secundum Hermann praeccepta τί καθῶν; est: „was ficht dich an?“ τί μαθῶν; contra: was fällt dir ein? s. „wer hat dir das geheissen?“ cf. Nub. 401. 1496. Vesp. 251. Lysistr. 599. Wolfius, quem secutus est tacite Hermannus, hoc statuit diacrimen: τί καθῶν; dicit esse quantum re affectus? quo casu? qui sit, ut etc.? ad κάθος enim respicere; τί μαθῶν contra facit formulam exprobrantis temeritatem et spectare μάθημα, quod in exprobrato non sit. Ergo hoc: quo argumento? qua ratiocinatione usus? cur tam stulte? — βούλομαι, vox solennis haec est et indicat, civi Atheniensi licitum esse, sic facere. Erat enim hoc ipsum verbum in legibus,

quae in clausulam hanc extierunt, vel similem: ἀπογραφίτω δὲ τὸν μὴ ποιοῦντα ταῦτα ὁ βουλάμενος.

906. πῶς οὖν ἂν, ὃ τοῖς πῶς ἂν οὖν χρηστός εἶ, ὃ λυποῦμενος καὶ ἀγανακτῶν εἰς μηδέν σοι διαφέρει. Sch. — εἴ σοι προσήκον μηδέν, absolute dictum, ut scholiasta commode solvit: εἰ διὰ τῶν πραγμάτων τῶν σοι μηδὲν διαφερόντων ἀπερθάνη τοῖς ἀθροικοῖς, διὰ τὸ ἐπιχειρεῖν ἀλλοτρίοις πράγμασιν. ὃ γὰρ ἀλλοτρίων προϊστάμενος μισοῖται. Sive per genit. absol. ut gl. Dorv. οὐδέποτε διαφερόντος καὶ προσήκοντος σοι. — εἴτ' ἀπερθάνει, μεταφ. γίνη schol. infensus es omnibus.

909. ἂ κέπρω. Eustathius p. 1522. l. 55. (ed. Lips. p. 198. l. 14.) hunc locum respiciens haec habet: Ἰατέον δέ, ὅτι τὸν λάρων (larus ap. Linn.), τῇ εὐθδείᾳ ἢ ὕστερον προσοχὴ παροικιακῶς ἀποκληροῖ. ὅθεν καὶ λάρων τὸν ἐνθδείς φασίν. οὗτος δὲ καὶ κέπρος, ἀπὸ κούφου ὡς φασιν οἱ κελαιοὶ ἀρνηθῆσαν καὶ συμπατριῶν καθὰ καὶ παρὰ τῷ Κομμάρῳ ἰσὶν εὐρεῖν. καὶ ὅτι οἱ αὐτοὶ, ἀπὸ ὀρνέου μμηλοῦ καὶ εὐξέμακτον. His accuratiorē adhuc addicō scholastam: ὃ κέπρω, ὃ εὐκαλιεῖται καὶ λάλε. φασὶ γὰρ τὸν κέπρον εὐκαλιεῖσταν καὶ λάλον ὄρνον γὰρ ἄφρον, ὅπερ φιλεῖ ἀφρον θ-

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

τὸ μὲν οὖν βοηθεῖν τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις
(915) καὶ μὴ πιτρέπειν ποτ', ἦν τις ἐξαμαρτάνῃ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκ οὖν δικαστὰς ἐξεπέτηδες ἢ πόλις
ἄρχειν καθίστησιν;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

κατηγορεῖ δὲ τίς;

911. οὖν om. Cant. 3. — τοῖς alterum om. Rav. Borg. — 912. ποτ' ἦν τις edd. vet. ἦν τις sine ποτ' Cant. 1. 2. 4. Monac. Bar. 3. Rav. Ask. Arund. εἰς sine ποτ' Borg. Dorv. et Brunck. (tacite sic edidit), quem sequuntur Invern. Pors. Dind. Bo. Restituendum fuit ποτ', quod negationem auget et a sententiae nexu commendatur. — 913. οὐκοῦν cum puncto in fine enuntiationis Monac. edd. vet. (exc. Frischl., ubi οὐκ οὖν cum interrogationis signo, ut alias) Pors. Bo. — ἐξεπιτηδῆς Brunck. Inv. De accentu distincte praecipiunt Suid. schol. — 914. ἄρχην (sic) Mead. a manu altera mutatum in ἄρχειν, nam glossa addit ὥστε.

λάτιον ἐσθλῖν. τοῦτο βουλόμενοι οἱ τῶν ἀλλείων παῖδες χειρώσασθαι, φέρονται τὸ πρῶτον πάφωθεν ἀφρόν, εἴτα ἐγγύετα, εἴτα φέρονσι τοῦτο ἐν ταῖς χερσίν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀπατώντες, εὐχερῶς ἀγρεύουσι τοῦτο ἐμπισθὸν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. ἐληφται οὖν εἰς πορομίαν ἐπὶ τῶν ἀλογίστων ἀνδρῶν καὶ ἀνοήτων. καλεῖται δὲ κοινῶς λάρος. Scholiasta igitur λάρον et κίρπον non distinguit. Cum his vero et Suid. et Hesych. Avis marina habetur, de qua recent. interpretes dissentiunt, alii *fulicam*, alii *mergam*, alii *larum*, alii *ardcam* atuentes, quos quidem miror *loxiam pyrrhulam* (Linn. quae nobis saltem fatua valet) non cogitasse. Aetatis senioris scriptores κίρπος exhibuisse videntur, quam scripturam cum Suida cod. Dorv. habet. Quaecunque avis ista fuit, proverbium, cuius ansam dedit, illustratur alio Aristophanis loco Pac. 1065. (Inv.), ubi Hierocles dicit: καὶ κίρποι τρηθῶντες ἀλωπεκιδεῦσι πέπεισθε, postquam antea increpuit: ὁ μῖλος θνητὸς καὶ νήκιος, οἷτι-

νες ἀφραδίῃσι θεῶν νόον οὐκ ἀφοντες. Unde apparet ὡ κίρπος idem valere atque ὡ νήκιε. — καθ' ὅσον ἂν σθένω, similia haec formula illi, quam Socrates commentatur ap. Xenoph. Memor. I. 3. 3. καὶ δύναμιν. Ibi enim καλὴν ἐφῆ παραίνεσιν εἶναι τὴν Κάδ' δύναμιν ἐρδεῖν.

910. τὸ πολὺν πραγματοποιεῖν, ut infra τὰλλότρια πράττειν et Ran. 749. τὸ πολλὰ πράττειν apud Atticos saltem in malam partem dicta opponuntur τῷ πράττειν τὰ ἑαυτοῦ. Ita Plato Gorg. p. 526. c. τὰ αὐτοῦ πράξας καὶ οὐ πολὺν πραγματοποιήσας. Est igitur *πολυπραγματεῖν alienis rebus se immiscere temere*. Quare Plat. Charmid. p. 161. b. (§. 19. ap. Heind. qui vid.) σωφροσύνη ἐστὶ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. Xen. Memor. II. 9. 1. γυλεπὸν ὁ βίος Ἀθήνησιν ἐστὶν ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. Νῦν γὰρ ἐφῆ ἐμὲ τινες εἰς δικας ἄγουσι κ. λ. — τὸ μὲν οὖν βοηθεῖν τ. ν. κ. Particulae μὲν οὖν in continuando, etiam ab alia persona recepto, sermone cum quadam ὀνι

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

915 ε βουλόμενος.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

οὐκοῦν ἐκείνός εἰμ' ἐγώ.

ὄστ' εἰς ἔμ' ἤκει τῆς πόλεως τὰ πράγματα.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(920) νῆ τὸν Δία, πονηρόν γ' ἄρα προσάτην ἔχει.
ἐκείνο δ' οὐ βούλοι' ἄν, ἡσυχίαν ἔχων,

915. ἐκείνος εἰμ' Monac. — Post ἐγὼ interrogant Crat. Ven. 1. 2. Weck. Canin. Frischl. Brub. Raph. Port. — 916. τὰ τῆς πόλεως πράγματα contra metr. Cant. 4. Mead. — 917. νῆ τὸν Δία Harl. Bar. 1. 2. 3. Dorr. Mead. Cant. 3. 4. τὸν om. cett. libb. — γ' om. Bar. 2. τᾶρα Dind. — Kusteri correctionem γ' ἄρα, quam versus flagitat, si τὸν ante Δία omittitur, tenent Brunck. Inv. Pors. Dind. Bo. At libros sequi malui, quam coniecturam in textu ponere non necessariam neque lectione libb. meliorem. — Ante ἔχει ingerit Monac. ἡ πόλις, quod bonus Michaelus fortasse in margine collocare voluit. — 918. βούλει Elb. — ἄρα F.

conclusionis usurpantur et valent imo. Cf. nostrum Acharn. 288. Ἡράκλεις, τοῦτι τί ἐστι; τὴν χύτραν συντρόψετε. ΧΟΡ. Σὲ μὲν οὖν καταλέσομεν, ὃ μισρὰ κερᾶλή. et Ecclesiaz. 1102. ἀρ' οὐ κακοδαίμων εἰμι; βαρυνδαίμων μὲν οὖν ἀνὴρ καὶ δυστυχής. — βοηθεῖν τοῖς v. κ. intelligit curam suam, qua succurrat et custodiat, si quis leges violet, ut eiusdem nomen deferat. Hoc verbum adhibet, quasi leges, ut res inanimatae, auxilium bonorum postulent. — νόμοις τοῖς κειμένοις, ita Xen. Memor. IV. 4. 16. καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κείται (valet s. sanctitas est) τοὺς πολλὰς ἀνύσαι ὁμοιοῦσιν. Eurip. Hecub. 289. νόμος δ' ἐν ἑμῖν τοῖς τ' ἐλευθέροις ἴσος καὶ τοῖς δούλοις ἀμαρτος κείται πέρι. Significatio haec, ut videtur, repetenda ex formula ἐν θεῶν γούνασι κείται. Ceterum similis usus est verbi sedere. Ob similitudinem apte cum hoc loco comparat Bergl. Eurip. Hecub. 832. (825.) ἰσθλοῦ γὰρ ἀνδρὸς τῆ' δίκῃ δ' ἄνηρηται, καὶ τοῦ

κακοῦς δεῖν πανταχοῦ κειᾶς ἀεί.

918. οὐκοῦν — καθίστησιν; melius certe dicitur hic et orationi maiorem alacritatem praebet, quam οὐκοῦν — καθίστησιν. Nostram scripturam diserte laudat scholiasta e libris antiq. γράφεται δὲ καὶ ἐν σχηματι ἀποφατικῷ, οὐκ οὐν. Quid ἐξέπληθες hoc nexu sit decent Thom. Mag. p. 353. et Eustath. ad Il. p. 67. l. 35. ἰστίον δὲ, δτι ἐπιτηδες μὲν προκαροξυτόνης φάμεν τὸ ἐν ἔργῳ καὶ ἐπιτηδευτῶς καὶ ἐξ ἐπιτηδευσεως οἶον κινος. Sensus nostri loci: Ergo civitas inconvulso et temere constituit iudices, qui iudicia exercerent? δεχῆν est infinitivus in attractione, quam dicunt. Callide vero rhyphanta nomen officii sui evitat bonis verbis negotium turpe praetextens. — ὁ βουλόμενος, non ὁ τυχών, ut Bo. opinatur, neque quisvis aut quilibet, ut alii interpretantur, sed eodem sensu, quo supra 905. occurbat. — ἐκείνός εἰμ' ἐγώ. Pronomen ἐκείνός demonstrative adhibetur de tertia aliqua, quae

ἕτην ἀργός;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις,

920 εἰ μὴ φανείται διατριβὴ τις τῷ βίῳ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

οὐδ' ἂν μεταμάθοις;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

οὐδ' ἂν εἰ δοίης γέ μοι

919. ἕτην ἀργός Dorv. — 920. διατριβὴ εἰς Monac. τις ἐν τῷ βίῳ Cant. 4. — 921. δοίη Eib. — γ' ἐμοί Brunck. Inv.

mens loquentiam occupata est. cf. supra 82. et 83. Sophocl. Philoct. 87. κείνον τὸ Θησαύρισμα σημαίνει τὸδε. ibid. 261. δὲ εἰμ' ἐγὼ σοι κείνος, δὲ κίσεις ἴσως τῶν Ἡρακλείων ὄντα δασκότην ὄπλων. Eurip. Hecub. 811. χάριν τιν' ἔξει παῖς ἐμῆ, κείνης δ' ἐγώ. Dicere igitur vult: talis homo, in cuius arbitrio positum est accusare, et qui utitur ista concessa facultate accusandi, ego sum.

916. ὦστ' εἰς ἔμ' ἦκει, ἀνήκει, ἀνατρέπει schol. Indicat enim ἦκειν cām praeupos. εἰς pertinere ad aliquem s. alicuius officium esse, quod interpretibus ignorantibus iam notavit H. Stephanus Thes. Gr. L. T. I. p. 1689. e. ubi e Synes. laudat: ἀλλ' ἐγὼ τό γε εἰς ἐμὲ ἦκον ἄπαν ποιῶ, quod ad me attinet impleo. Ergo nostro loco: τὰ τῆς πόλεως πράγματα ἴσται τὰ ἔργα μοι. — ποτηρόν προστάτην ἔχει, φροντιστήν, ἐπιμαλήτην. Schol. haud male, quia idem orationis ac cogitationum tenor servatur. Dicitur sycophanta republicae patronus, quum gloriatum esset, se rem civitatis curare et defendere. Is enim est προστάτης. cf. Harpocrat. et Hesych. h. v. ἐκ δὲ τούτου (προστήται) καὶ προστάτην ἔφημα τὸ πρὸ τῶν ἄλλων ἰστασθαι, εἰ καὶ μὴ εἰς μονομαχίαν, ἀλλ' οὖν εἰς τινα βοήθειαν. Eustath. p. 458. l. 4. — ἕτην ἀργός cf. 512. — προβατίου βίον λέγεις. μᾶ-

ρον καὶ ἀνοήτων. Schol. Oviculae more vivit, qui quasi natus est fruges consumere campi diisque Epicuri similis nil agit amplius in vita sua beata, quam quod profitetur, belle sibi esse. Una vero ovis stupiditatem indicat, ut Diogenes divitem quendam et simul stultum πρόβατον χρυσόμαλλον appellasse dicitur, Diog. Laert. VI. 47. — εἰ μὴ φανείται, h. e. ferè ἔσται, quod emanat quasi e notione se offerendi. Ita Eurip. Hec. 346. κακὴ φανοῦμαι καὶ φιλόφρονος γυνή. pro ἔσομαι. cf. ibid. 47. — διατριβή, sedulitas, qua quis a negotio, quo occupatus est, se avocari non patitur. Haec enim significatio prodit ex primaria, qua verbum, unde factum est, indicat tempus conterere in aliqua re tractanda s. morari. ἀσχόλημα, διαίτα, διαγωγὴ, κρόσσις, ἀφ' ἧς μέλλομεν περὶ τὰ πράγματα διατρίβειν. Schol.

921. οὐδ' ἂν μεταμάθοις; καταλείψας τοῦτο ἕτερον μάθοις. κρῖως δὲ μεταμαθεῖν ἔλεγον τὸ μετὰ ταῦτα ἕτερόν τι μαθεῖν ἀφίμενον τοῦ πρώτου. e schol. Omnino haec vis in multis compositis huius praepositionis reperitur. Ita μεταγνώσκω proprie est aliter sentire, priorem sententiam mutare; unde poenitere. — οὐδ' ἂν εἰ δοίης γέ μοι. ne tunc quidem, si mihi cedere velles Plutum. Nam particula ἂν, praecedente negatione, valet fieri non potest, vel abniti. cf.

(925) τὸν Πλούτον αὐτὸν καὶ τὸ Βάττου σίλφιον

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

κατάθου ταχῶς θοιμάτιον.

ΚΑΡΙΩΝ.

οὗτος, σοὶ λέγει.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἔπειθ' ὑπόλυσαι.

ΚΑΡΙΩΝ.

ταῦτα πάντα σοὶ λέγει.

922. τὸ τοῦ Βάττου κίβ. Βάτου Cant. 3. B. Βάττου Iunt. 2. —
923. Ἰδικος pro Καρίων Cant. 1. — 924. πάντα ταῦτα Cant. 1. 3.
edd. vet. ταντά ταῦτα Elmal. ad Oed. Tyr. 1522.

Viger. p. 463. Ergo: *absit. etiamsi velis etc.* Ita noster Nub. 108. οὐκ ἂν μὰ τὸν Διόνυσον, εἰ δολῆς γέ μοι τοῦς φασιανούς. Acharn. 965. οὐκ ἂν μὰ Δι' εἰ δολῆ γέ μοι τὴν ἀσπίδα. — Βάττου σίλφιον. De silphio cf. Plin. H. N. XIX. 3. Est vero locutio proverbialis de re pretiosissima. cf. Erasm. Adag. p. 182. Indicat vero, ut ex hoc loco apparet, pretiosius aliquid Pluto ipso. Nam honoris notio, quam subesse putant, non liquet, ab hoc saltem loco aliena esse videtur. Βάττος Κυρήνην ἔκτισεν, ἐιδῶν ἀπὸ Θήρας, τῆς κατὰ Κρήτην νήσου. ὃν τιμήσαντες Ἀβυεῖς, ἐχαρίσαντο αὐτῷ τὸ κάλλιστον τῶν λαχάνων τὸ σίλφιον, καὶ ἐν νομίσματι αὐτὸν ἐγράψαν, τῇ μὲν βασιλείᾳ, τῇ δὲ σίλφιον παρὰ τῆς πόλεως δεχόμενον. ἔσθην καὶ ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν διαφόρων καὶ ἐξόχων τιμῶν δεχομένων. Schol. In his causarum et cogitationum nexis vix perspicuus putaverim, fabulam e nummis ortam esse. Veri certe est similis, Battum Cyrenarum conditorem silphium Cyrenaeis donasse et primum importasse. Silphium vero magui aestimabatur in culina et medicina, nec minimam partem felicitatis Cyrenaeorum efficit. Meminit et Eustathius Batti

regis (ad Od. p. 1960. l. 31.), qui idem fuisse videtur cum Cyrenarum conditore: Βάττος βασιλεὺς Λιβύης, ὃς δοκεῖ παροιμίαν δοῦναι τῷ βαυτολογίῳ.

923. κατὰ θρον ταχ. θοιμάτιον. Quum non satis appareat, quare sycophantam, quippe aegre vestitum (cf. 894.), pallio privent et alio, etiamsi sordidiore, circumdant (982), actio haec in risum spectatorum inducta esse videtur. Senibus compertum fuisse, ut Bo. opinatur, sycophantam pallium furto abstulisse, nullibi comperi indicium. Ceterum κατατίθεσθαι usurpatum est pro ἐκδύεσθαι, quod in hac re est proprium. Herod. l. 7. ἄμα κίθωνι ἐκδυομένῳ συνενδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. Sed variant verba, ut Vesp. 1170. τὸν τείβαν ἄφης. Contraria ἀναβάλλεσθαι ibid. etc. — οὗτος, cf. 435. — ὑπόλυσαι, τὰ ὑποδήματα ἄφης. Schol. Contrarium ὑποδήματα ὑποδίσθαι. Utrumque verbum in hac re solenne. ὑπὸ ποσσὶν ἐδέχεσθαι καὶ κίθιλα Hom. Od. α. 96. et al. τὸ γὰρ ὑπόλυσεν δηλοῖ τὸ ὑποκαθεῖν λέγει Eustath. p. 1639, 31. Distinctius idem ad Iliad. p. 170, 30. ὑποδίσθαι πάντως ἐπὶ ποσῶν, ὥσπερ τὸ ἀναδίσθαι ἐπὶ κεφαλῆς. cf. Vesp. l. l.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

925 και μὴν προσελθέτω πρὸς ἐμ' ὑμῶν ἐνθαδὶ ὁ βουλόμενος.

ΚΑΡΙΩΝ.

οὐκοῦν ἐκεῖνός ἐμ' ἐγώ.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

(930) οἴμοι τάλας, ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν.

ΚΑΡΙΩΝ.

οὐ γὰρ ἀξιοῖς τὰλλότρια πράττων ἐσθῆιν.

925. προσελθέτω τις ὑμῶν ἐνθαδὶ Cant. 4. haud male. τις πρὸς ἐμ' ἐνθαδὶ ὑμῶν Mead. Bar. 3. πρὸς ἐμ' ὑμῶν τις ἐνθαδὶ A. B. προσελθέτω πρὸς ἐμὲ τις ἐνθαδὶ Bar. 2. — 926. ἐκεῖνος ἐμ' odd. vett. exc. Iunt. 1. 3. — Post ἐγὼ interrogant Ven. 1. Canin. Frischl. Port. — 927. μεθ' ἡμέραν Monac solus recte. μεθ' ἡμέραν cett. libb. exc. Harl. et Bar. 2., in quibus καθ' ἡμέραν. — 928. Chremylo tribuunt Dorv. Pors. Bo. Iusto Harl. Bar. 3. Mead. — εὖ δ' Cant. 4. — Post ἐσθῆσιν interrogat Pors.

925. καὶ μὴν προσελθέτω. Pingui Minerva illustratus locus hic sic se habet. Sycophanta minatur, ne quis ad eum accedat consilio spolandi: *impetum in me faciat, si quis est vestrum, qui hoc audeat!* Postquam Cario se hunc audacem professus est et sycophantae pallium eripere conatur, hic testem, quem secum adduxerat, frustra implorat iam elapsam. — οὐκοῦν ἐκεῖνός ἐμ' ἐγώ. His verbis, ut scholiasta iam notavit, Cario sycophantam illudit, qui supra pariter locutus erat. *ἐκεῖνός ἐμὲ ἐγώ, ὁ μέλλων σοὶ προσελθεῖν. τοῦτο δ' ἐσελάκων ἀποσελάκων λέγει. ἄμα δὲ καὶ μισεῖται τὰ παρ' αὐτοῦ ἄνω σιγήμενα.*

927. οἴμοι τάλας, τὸ ἡμισιχιον ἐξ Ἠλέκτρος Σοφοκλέους. Schol. Rav. Quom versum Electrae scholiasta cogitaverit, difficile est dicta. Nam οἴμοι τάλαινα occurrit Soph. Kleotr. 788. 883. 930. 1143. 1179. 1409. (ed. Elmsl.), nisi significare voluit, hanc formulam in Kleotra frequentiore esse. Ibidem si-

milior huic loco videtur exclamatio 674. οἱ ἐγὼ τάλαινα ὄλωλα τῆδ' ἐν ἡμέρᾳ Ceterum haec exclamandi formula tragicis et alias usitata Eurip. Hec. 793. 1229. — ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν, ἀντὶ τοῦ ἐν ἡμέρᾳ. Ἀττικὸν τὸ σῆμα. μεθ' ἡμέραν γὰρ φασιν (οἱ Ἀττικοί), οὐκ ἐν ἡμέρᾳ. Schol. Quom haec locutio adverbii locum obtineat et alias oppositum habeat σύνταξ, ut Polyb. I. 42. extr., per hyphean scribendum fuit. Inde et adiectivum μεθ' ἡμέρῃος vel μεθ' ἡμέρῃος. Nihil adversatur, quod alias quoque τῆς σύνταξ vel τὴν σύνταξ opponuntur, ut Xenoph. Mem. III. 11. 8. Demosth. T. II. p. 1125. (Reisk.) Sch. Victor. bene monet, cur queratur, quod interdum vestibus spolietur: τὸ γὰρ κατὰ σύνταξ ἀποδύεσθαι τινα ἐπὶ τῶν λόγων τῶν λοκοδύτων ἰσως φερετόν, ὅτι λάθρα τοῦτο ποιοῦσι τοὺς νόμον φοβούμενοι καὶ τὰ δικαστήρια, ἐγὼ δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦτο πάσῃ περιφανῶς. — εὖ γὰρ ἀξιοῖς, h. e. Tu enim non gratias tibi eo

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

ὄρᾳς ἃ ποιεῖς; ταῦτ' ἐγὼ μαρτύρομαι.
ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

930 ἄλλ' οἴχεται φεύγων ὃν ἤγες μάρτυρα.
ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

οἴμοι περιελημμαι μόνος.

ΚΑΡΙΩΝ.

νυλ βοᾶς;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.

(935) οἴμοι μάλ' αὔθις.

ΚΑΡΙΩΝ.

δὸς σύ μοι τὸ τριβάνιον,

929. ποιεῖς libb. mscr. omn., in quibus et Monac. Et haec lectio vere Aristophanea, ut Ran. 1160. ὄρᾳς ὅτι ληρεῖς. Correxerat Hemsterhusio auctore ποιεῖ Brunck., idque receperunt Pors. et Dind. ποιεῖς citat Henr. Steph. Thes. II. p. 796. E. sed dicit, Budaeum vocasse ποιεῖ, quamvis vulgata sit ποιεῖς. Frischlinus vero non solum vertit: „videns quid agat?“ sed etiam distincte legit ὄρᾳς, ἃ ποιεῖς; quod critici hand scio an consulto tacuerint. — 930. Carioni tribuunt edd. vett. — ὃν εἶγες e Rav. recepit Invern. quem secutus est Dind. εἶγες quoque habet Kib. liber negligentissime scriptus. Cett. omnes, in quibus et Monac., ἤγες. — 931. περιελλεμμαι Dorr. — Verba νυλ βοᾶς Iusto tribuit Cant. L. — Post βοᾶς punctum edd. vett. except. sola Frischl.

victum parare, quod te rebus alienis immisceas.

929. ὄρᾳς ἃ ποιεῖς, non necesse fuit, ut Brunck. et alii vulerunt, ut scriberetur ὄρα ἃ ποιεῖς. Idem enim per interrogationem exprimi potest: *considerasne, quod facias?* Est enim interrogatio minantiae. Minatur vero his verbis Carioni, qui vim fecit in eum. At quae sequuntur ταῦτ' ἐγὼ μαρτ. ad testem conversus dicit, quem sibi adhuc adesse opinabatur. Nam haec valent: *huius rei te testem esse iubeo. εἰς μαρτυρίαν τίθιμι. μάρτυρα καλῶ, ἢ διὰ μάρτυρος παραστήσω.* Schol.

930. ἄλλ' οἴχεται, significatione praeteriti, ut supra 615. Quare recte schol. ἀπῆλθε. Causam fugae indicat sch. Vict. ἐφοβήθη, μη ὅ

αὐτὸς ὁμοῖα κάθη. Nimirum pe et ipse veste privaretur. — ὃν ἤγες μάρτυρα, sycophantam callide secum testem adduxisse, patet ex v. 888. Non audiendus Ravenas, qui εἶγες solus protulit, quod universe dictum longe minus huius loco convenit. — οἴμοι περιελημμαι μόνος νυλ βοᾶς, omnia sycophantae concedens; quia exclamatio altera, nulla persona interiecta, languet. Nam Cariones acrius urgente exclamat οἴμοι μάλ' αὔθις. cf. not. sq. βοῆν tragicum pro βοήθειᾳ, quod voluit, ferri posuit, quamvis apud Aristophanem non occurrit. Sed in vulgata nihil offendit, nec quisquam haesisset, nisi Dorr. cod. errore scribae literas

Ἐν' ἀμφίεσσι τῶν συκοφάντην ταυτονί

ΔΙΚΑΙΟΣ.

μη δὴθ'· ἱερὸν γάρ ἐστι τοῦ Πλούτου πάλαι.

ΚΑΡΙΩΝ.

935 Ἐπειτά τοῦ κάλλιον ἀνατεθήσεται,

ἢ περὶ πονηρὸν ἄνδρα καὶ τοιχωφύχον;

940) Πλούτην δὲ κοσμεῖν ἱματίοις σεμνοῖς πρέπει.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

τοῖς δ' ἐμβαδίοις τί χρήσεται τις; εἰπέ μοι.

ΚΑΡΙΩΝ.

καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μέτοπον αὐτίκα δὴ μάλα

940 ὥσπερ κοτίνῳ προσπατταλεύσω τουτώϊ.

933. ἀμφιάσῳ Elb. Bar. 2. — 935. Chremylo tribuunt Bar. 2. 3. Mead. — κάλλιον ἂν ἀνατ. Rav. — ἀνατεθίσεται Bar. 2. — 936. τὸν πονηρὸν Bar. 2. — Post τοιχωφύχον punctum edd. vett. except. Frischl. Canin. Port. — 937. σεμνοῖς ἱματίοις Ask. — 938. Post τις non interpungunt edd. vett. except. Frischl. et Port. — εἰπ' ἔμοι Brunck. et Inv. ut alina. — 939. Chremylo tribuit Mead. — 940. προσπατταλεύσω Cant. 3. et man. alt. Cant. 2.

quasdam aliter scriptas exhibuisset. Rerum quidem est hoc compositum, at frequens simplex et alia cum eodem composita. Saepe autem verba, ex praepositione κατὰ composita, nihil aliud expriment quam auctam verbi simplicis notionem, ut περιφοβεῖσθαι. Quare sensus: *vas πικρὸν, solus me tenent proventus captum, sive circum circa captum, ut schol. voluit: κατὰ πύκλον ἐλήφθην.* Similiter Philemon in schol. ad Hippocr. Iusur. in Adulator. ἀλλ' οὐδὲ γεννητὴν δύναμ' εὐρεῖν οὐδένα ἐκ τῶν τοσοῦτων, ἄρα γ' ἀπέλημαι μόνος.

932. οἱ μοι μάλ' αὐθις. simile huic loco illud Eurip. Kleetr. 1415. ΚΑ. ᾧ μοι πέπλημαι. ΗΑ. παισον, εἰ σθένεις, δικλήν. ΚΑ. ᾧ μοι μάλ' αὐθις. et Aeschyl. Agam. 1328. ΑΓ. ᾧ μοι πέπλημαι καιρίαν πληγὴν ἔσω. ΧΟΡ. οἶα. τίς πληγὴν ἀπταῖ καιρίως οὐτασμένους; ΑΓ. ᾧ μοι μάλ' αὐθις, δευτέραν πέπλημένος. Ap. Aeschyl. Choeph.

ALISTOPHANES c. THIERSCHE. I.

879. persona, quae sola adest, eadem utitur exclamazione secum sola lamentans, quod nostro loco comparari nequit. — δὸς σὺ, ᾧ παιδάριον. Sch. Dicit enim hoc puero, qui supra 839. conspicitur Iusti pedisequus eius pallium sordidum ferens. — Ἐν' ἀμφίεσσι, propria vox εἱματὰ τ' ἀμφίεσσι Od. s. 167. τὸν δ' Ἥβη λούσεν, χαρίεντα δὲ εἵματα ἔσεν. Hom. II. s. 905. ἀμφὶ δὲ εἵματα ἔσαστο. Od. ζ. 223. cf. ibid. s. 230. ω. 250.

934. μη δὴτα. in formula prohibendi idem, quod οὐ δὴτα in negatione simplici valet. Hoc vid. supr. 387. οὐ δὴτα est (μηδαμῶς) neutiquam, μη δὴτα nolū quaeo s. absit, ut infra 962. — ἰερόν τοῦ Πλούτου, substantivum pro τῷ Πλούτῳ, ut ἱερούς ἀνίσχεν πρόφθοος Λατοῖ φίλας. Eurip. Hec. 456. — ἔπειτα in interrogatione cf. 824. ut εἶτα, cf. ind. h. v. — ἀνατεθίσεται, ὡς ἀνάθημα

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

- ἄπειμι· γυγνώσκω γὰρ ἤττων ὢν παλῷ
 (945) ὑμῶν· εἰάν δὲ σύζυγον λάβω τινά,
 καὶ σύκινον, τοῦτον τὸν ἰσχυρὸν θεὸν
 ἐγὼ ποιήσω τήμερον δοῦναι δόσην,
 945 ὅτι ἡ καταλύει περιφανῶς εἰς ὢν μόνος
 τὴν δημοκρατίαν, οὔτε τὴν βουλὴν παθῶν
 (950) τὴν τῶν πολιτῶν οὔτε τὴν ἐκκλησίαν.

941. γυγνώσκω Monac. Elb. et edd. vet. exc. sola Cania. — 948. καὶ coniec. Hemsterh., si σύκινος esset ἀσθενής, aia autem ευνοφάντης, servatum voluit καί. — τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον Monac. Borg. Elb. Dorn. Arund. Ask. Cant. 1. 2. 3. et edd. vet., ut nos vero A. B. C. Rav. Harl. Bar. 1. 2. 3. Cant. 4. Bentl. (ex coniect.) Brunck. Inv. Par. Dind. Bo. — 946. δημοκρατίαν Elb.

κρεμασθήσεσθαι. Sch. Quum pallium, quo quis induitur, ex ipsius corpore quasi suspendatur, lepide usurpatur significatione vestiendi et una dicandi. κάλλιον vero hic indicat aptius v. dignius. — κλοῦτον δὲ κοσμ. ἰματ. σ. κομμεῖν saepe nihil aliud quam honorare, quo sensu adhibetur de mortuis Sophocl. Kleotr. 1189. Antig. 677. 396. deinde vestire s. induere, ut Soph. Philoct. 1068. εὐ τοῖς ἑμοῖς ὄκλοις κομηθεῖς ἐν Ἀργείοις φασί; utraque notio hęc loco coniuncta cogitari potest. Commede Bergl. huius loco comparat Aeschyl. Kumea. 65. ubi de furiarum vestitu: καὶ κόσμος οὕτως πρὸς θεῶν ἀγάλματα φέρον δίκαιος, οὕτως ἐς ἀνθρώπων στέγας. — ἱματίοις σαρκοῖς, λαμπροῖς, κομμοῖς. Sch. χαρίεντα εἴματα Hom. II. 2. 905.

938. τοῖς δ' ἐμβαδίοις, ἠχοδήμασι: schol. ut 844., solae; πέδιλα, σάδαλα, non calcei, quippe qui pro diademate esse non possunt. — τὴν ζήσσαν τὴν; de qua construct. cf. Viger. p. 323. not. — καὶ ταῦτα πρὸς τ. μέτωπον κ. λ. sensum esse vulgo statuunt: hoc calceos quoque huicce homini affigam ad frontem clavo, tanquam olcastro, scholiasta duce, qui

εἶπε ἐπὶ τῶν κομμοῖν, ἰσχυρῶς, καὶ ἄλλων δένδρον κενταυρῶν ἐν τοῖς ἰσχυροῖς προσκαταλείποντι τὰ ἀσθενήματα. Aliud scholium venantium morem respicit: ἔθος ἦν τοῖς θεοφάνταις τινα ἄγραν, κίρας τε τοῦ θεοφάντου, κεφαλῆς, ἢ πόδα προσήλθον πασσάλῳ ἐπὶ δένδρον τινὸς εἰς αὐτὴν τὴν ἄγραν, πρὸς τὴν κτῆς Ἀρτίμυδος. Omnes vero tenent notionem clavo affigendi, quae hic certe ferri potest, et veros, ne προσκατα. hic aliud quid indicet, quam simpliciter affigere, quamvis paullo durius neque tam exacte lingua usam dictam. Nota sunt βωρῶν εἰσδομοῖν, νέκρουσιν οἰνοχοῖν, οἰκων ἀεδificare, et similia. Offendit enim me parva constructio πρὸς τὸ μετ. ὡςπερ τὴν τούτων. Quare sensus esse possit: solis hic quoque continuo frontem huic affigam tanquam clavo olcastro. κομμοῖν στεφάνῳ στεφανῶσα, cf. supr. 582. not.

941. ἄπειμι· ἐπιζήσομαι. Sch. Non abibo, ut v. 70., nam cedit extemplo sycophanta, quia se victum sentit. — γυγνώσκω, ἤγουν ἐπίσταμαι κίρων ὑπάρχων κατὰ πλῆθος. Sch. s. ἐπίσταμαι με ἤττωσθαι ὑμῶν. — εἰάν δὲ σύζυγον, βοηθῶν ἤγουν σὺνδρομον. Schol.

ΔΙΚΑΙΟΣ.

καὶ μὴν ἐπιδῆ τὴν πανοπλίαν τὴν ἐμὴν
ἔχων βαδίζεις, εἰς τὸ βαλανεῖον τρέχει·

950 ἔπειτ' ἐκεῖ κορυφαῖος ἑστηκώς θέρου.

κάγῳ γάρ εἶχον τὴν στάσιν ταύτην ποτὲ.

ΚΑΡΙΩΝ.

(955) ἀλλ' ὁ βαλανεύς ἔλξει θύραξ' αὐτὸν λαβὼν
τῶν ὀρχιπέδων· ἰδὼν γάρ αὐτὸν γινώσεται

951. ταύτην ποτὲ στάσιν sine articulo Cant. 4. — 952 sq. Carioni tribuunt Cant. 1. 2. et edd. vett. Hemsterhusius primus indicavit, haec melius tribui Chremylo, ut fit in codd. D. Mead. Cant. 3. deinde in edd. Brunck. Inv. Porc. Dind. Bo. Equidem tres priores versus Carionis esse melius, extremum 955 Chremyli, quo alloquatur solum Iustum servi orationem apto interrumpens. Sic versus distributi moribus servi et domini bene respondent. Verbosa Hemsterhusii disputatio, qua hos versus 952 — 955 Chremylo vindicare voluit, tota nititur in versu extremo, qui certe Chremyli esse debet. Nos igitur utrisque libris satisfacimus.

Quo sensu Sophocli admodum frequens est *σύνμαχος*. Sed *σύνμαχος* de amico adiutore Eurip. Iphig. Taur. 250. (240. Matth.) τοῦ σύμζυγον δὲ τοῦ ξένου τί τοῦτον ἦν; — καὶ σύκκινον, καὶ pro καὶ ταῦτα, s. καὶ τοῦτον, ut 788, ubi vid. not., vel pro καίπερ, si σύκκινος est simpliciter ἀσθενής, quod consensu veterum traditur. Sic Eustath. ad Od. p. 1572, 60. ἐκ δὲ τοῦ σύκκινον καὶ ἑτέρα παροιμία τὸ σὺκκίνῃ ἐπικουροῖα ἐπὶ ἀφανῶν βοηθῶν, ἢ (ut p. 1962, 1. dicit) ἐπὶ τῶν ἀχρεῶν βοηθεῖν, ἢ (ut scholiasta noster vult) ἐπικουροῖα ἀσθενῆς καὶ ἀνοφελῆς. τὸ γὰρ ξύλον τῆς σὺκκῆς ἀσθενῆς καὶ χαῖνον. Obscure sycophantiam significari iam scholiasta monet his verbis ἢ σύκκινον τὸν σὺκοφάντην κηλεύμενως λέγει, ἀπὸ τῆς σὺκκῆς σχηματίζας τὸ ὄνομα. Ex his igitur sensus proficitur: si assumptero socium eumque mihi similem, efficiam ut deus fortis hodie propeas det. Ceterum in verbis *σύνμαχος* et *σύνκκινον* literarum quidam lusus affectatus esse videtur. — δοῦναι δὲ κῆρ, cf. 429. ubi his-

dem verbis Penia minatur. — κατὰ λείρι, ἀφανίζει. Sch. Sic supra 142. ὥστε τοῦ Διὸς τὴν δύναμιν καταλύσεις μόνος. ubi schol. ex Phalar. citat εἰ βούλεσθε τὸν πρὸς ἡμᾶς καταλύσαι πόλεμον. cf. et Vesp. 461. — οὔτε τῆς βουλήν πειθῶν κ. l. hoc enim fuit tyrannidem affectantis, nam qui senatum (βουλήν) et populi concionem (ἐκκλησίαν) evertere conabatur, is rempublicam evertere putabatur. Penes hos enim erat summa liberae civitatis. ὅσα τῆ βουλή δόξει, ταῦτα ἐπὶ τὸν δῆμον ἀναφέρεται. καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίον τὰ ὑπὸ τοῦ δῆμον ψηφίζόμενα ὑπὸ τῆς βουλῆς κρούονται. cf. Hase Classische Alterthumskunde B. 2. pag. 85 sq.

948. ἐπεὶ δὲ τὴν πανοπλίαν πανοπλία κυρίως ἢ τῶν ὀπλων πάντων διασκευῆ. ἐνταῦθα δὲ τὸ ἰμάτιον καταρηνοτικῶς λέγει, μᾶλλον δὲ καίπερ, ὅτι ἐν εἰς τοῦτο μόνον ἀπὸ πολλῶν ἄλλων ἰματίων. Sch. Sed oblitus est bonus scholiasta, sycophantiam soleis quoque Iusti ornatum esse — εἰς βαλανεῖον, quare illuc, docebit not. ad 531. — ἐκεῖ κορυφαῖος, non

ὅτι ἔστ' ἐκείνου τοῦ πονηροῦ κόμματος.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

.955 νῶ δ' εἰστώμεν, ἵνα προσεῦξῃ τὸν θεόν.

ΧΟΡΟΥ.

954. ὅτ' ἔστ' Monac. Mead. et edd. vett. ὡς ἔστ' Cant. 3. C. — ἐκείνος coniec. Hemst. — 955. προσδέξῃ Rav., Invernizie testante. — τῷ θεῷ B. πρὸς τὸν θεόν Ask. — Post v. 955. chori canticam excidisse auguratur schol. ad 851. (ap. Dind.) dicentis: ἐχρῆν γὰρ κἀπαθεῖναι χορὸν, αἰσιόντων τῶν ἀποκριτῶν ἐνός, ἄχρῃς ἂν τις ἐκείῃ ἀποκριτῆς ἔταρος. Addere potuit, quod vetula, quae deinde prodit, chorum alloquitur. Quare recte hic addunt ΧΟΡΟΥ Cant. 2. edd. vett. Brunck. et Pors. Quod excidit videtur epirrhema fuisse aliis partibus melicis auctum. Sic schol. ad Ran. 856. ἔθος γὰρ ἦν ἐν τῷ ἐπιπέσματι χρῆσθαι συμβουλεύειν τῇ πόλει ἢ ἐλέγχων τοὺς πονηρομένους.

solum ὃ ἐν τῇ βουλῇ πρῶτος, ut scholiasta vult, sed et saltatorum et cuiusvis coetus dux et princeps (κορυφαῖος τῶν χορευτῶν, τῆς φυλῆς κορυφαῖος). Quocirca sensus: sis mendicorum, qui caminos corona cingunt, coryphaeus. — θέρον, θερμάνθητι, θερμαίνον sch. cf. de h. v. Moeris p. 133. Thom. M. p. 440. — εἶχον τὴν στάσιν ταύτην, ut statio de loco, quo quis subsistit. Praeter hunc locum H. Steph. Thes. I. 1734. a. citat ex Aeschin. contr. Ctesiph. περὶ τῆς στάσεως πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι, qui de statione et loco inter se contendunt. ex Polyb. II. κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς στάσιν ἔμενον ἐπὶ τῶν ἀκρῶν. et ex Athen. IX. ὄνων ἰππων τε στάσεις asinorum et equo-

rum stabula. Est igitur locus alieni proprius, quem iure aliquis obtinet.

952. ἔλαξε ἀντὶ τῶν λαβῶν τῶν ὀρχικέδων, ut supra 310. et Equitt. 768. (783. Inv.) καὶ τῇ κρεάγγῃ τῶν ὀρχικέδων ἐκείῃ ἐς Κεραμεῖόν. cf. et Av. 442. ubi vis de violenta actione: Eurip. Hecub. c. fin. σὺν ἔλαξ' αἰνόν, δμῶδες, ἐκποδῶν βία; — πονηροῦ κόμματος. vid. ad 859. Est hic ἐκείνου tenendum, quia respicit ad versum citatum, et per se in malam partem usurpat. — νῶ δ' εἰστώμεν, sunt domini verba. ut Ran. 522. ἴδι νῶν. φράσον καὶς ὀρχηστρίαι, αὐτὸς ὡς αἰσιχρῆμαι. ὃ καὶς ἀκολουθεῖ τῷ σκευῇ φέρων.

ΓΡΑΥΣ. ΧΟΡΟΣ. ΧΡΕΜΥΛΟΣ. ΝΕΑΝΙΑΣ.

ΓΡΑΥΣ.

Ἄρ' ὦ φίλοι γέροντες ἐπὶ τὴν οἰκίαν
(960) ἀφίγμεθ' ὄντως τοῦ νέου τούτου θεοῦ,
ἢ τῆς ὁδοῦ τοπαράπαν ἡμαρτήκαμεν;

ΧΟΡΟΣ.

ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὰς τὰς θύρας ἀφίγμένη

957. τοῦ pro τούτων Elb. — 958. *δημαρτήκαμεν* in marg. pro var. lect. Ask. Mead. — In fine versus punctum habent edd. vett. except. Canin. et Frischl. — 959. Chremylo male tribuunt Bar. 1. 2. 3. Cant. 3. Hemst. Para. Dind. hi iubente Bentleio. Choro rectius adscribunt cett. libb., in quibus Monac.; nam Chremylum, qui v. 955. domum intravit, nondum tunc rediisse e sermonibus vetulae et Chremyli sequentibus apparet, idemque indicat schol. cod. C. *γραυς τις φησι πρὸς τὸν Χορόν.* Γραυς· ἄρ' ὦ φίλοι γέροντες.

956. ἄρ' ὦ φίλοι, similiter infra 1168. et haec fere ubique consuetudo percontandi viae locorumque ignaria. Ran. 934. (Inv.) Hom. Od. η. 22. ὦ τέκος, οὐκ ἄν μοι δόμον ἀνέρος ἠγήσαιο Ἀλκινόου; Soph. Oed. R. 924. (934.) ἄρ' ὦ παρ' ἡμῶν, ἃ ξένοι, μάθοιμ' ὅπου τὰ τοῦ τυράννου δάματ' ἔσειν Οἰδίπου; Electr. 1098. (1104.) ἄρ' ὦ γυναῖκες θερά τ' ἐσηκούσαμεν, ὁρθῶς τ' ὀδοιποροῦμεν, ἔσθα χερῆζομεν. — ὦ φίλοι γέροντες, blande compellendi formula, ut 1022. 1031. et ὦ βέλτιστε 1169. Eurip. Hecub. 501. ὦ φίλτατ', ἄρα καὶ ἐπισφάξει τάφῳ δοκοῦν Ἀχαιοὺς ἠλθεις; — τοῦ νέου θεοῦ, sic quidem Plutus dicitur, quia oculorum acie restituta renovatum quasi exercet imperium, latet vero aliquid facetiarum in ambigua hac notione, qua θεοὶ νεώτεροι et κρησθτικοί,

imprimis Iuppiter apud Aeschyl. Prometh. νέος θεὸς vel 310. νέος τυράννος ἐν θεοῖς dicitur, de quo ibid. 149. νέοι γὰρ οὐρανόμοι κρατοῦσ' δλύμκου, νεομοῖς δε νόμοις Ζεὺς ἀθέτως κρατύνει. Pariter hoc loco vetula novum et illegitimum Pluti imperium iudicat. Novus deus, qui, quae adhuc valebant, antiquat. — τῆς ὁδοῦ ἡμαρτήκαμεν, ἄλλην ὁδὸν, ἄλλα κέλευθα ἠλθόμεν. vel, ut schol. vult, ἐξεπέσομεν.

959. ἀλλ' ἴσθ', ut Ran. 436. μηδὲν μακρὸν ἀπέλθης, μηδ' αὐτίς ἐπανίστη με· ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφίγμένος. Participium pro infinitivo. — ὦ μετράκισκη, de aetatum nomini. cf. supr. ad v. 88. Chorus lepide sic vocat vetulam, ut risum moveat. Vult enim adolescentula videri, quamvis aetate esset decrepita. — πυν-

960 ὦ μαιρακίσκη· πυνθάνει γὰρ ὠρικῶς.

ΓΡΑΥΣ.

φέρε νυν ἐγὼ τῶν ἐνδοθεν καλέσω τινά.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(965) μὴ δῆτ'· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ἐξελήλυθα.

ἀλλ' ὅ τι μάλιστ' ἐλήλυθας λέγειν σ' ἐχρῆν.

ΓΡΑΥΣ.

πέπονθα δεινὰ καὶ παράνομ' ὧ φίλτατε·

965 ἀφ' οὗ γὰρ ὁ θεὸς οὗτος ἤρξατο βλέπειν,

ἀβίωτον εἶναι μοι πεποίηκε τὸν βίον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(970) τί δ' ἔστιν; ἤπου καὶ σὺ συκοφάντρια

960. *πυνθάνη* Elb. Monac. — 961. *Hic et in sequentibus pro gratiæ semper habet γυνή* Monac. — *νυν* Dorv. Iunt. 2. 3. Ven. 1.2. Fricchl. Raph. Port. — *ἐνδοθι* Cant. 1. et man. prim. Cant. 2. et edd. vet., quæ etiam interrogant. *τὸν ἐνδοθεν* Dorv. — *καλῶ coniec.* Bruck. — 962. *αὐτῆς* Dorv. — 963. *ὅτι coniunctum* Monac. et edd. vet. ex. Iunt. 2. — *σ' omis.* Monac. Dorv. Cant. 1. 2. 3. Arund. Ad. — *λέγειν χοῆ* Cant. 4. *ἐδ χοῆ* C. — 965. *ἤρξατο βλέπειν οὐρεῶ* Cant. 3. — 967. Verba inde ab *ἤπου* Monac. haud male tribuit Carioni.

θάψει γὰρ ὠρικῶς, ut in simili responso Sophocl. Elect. 1100. *αὐτὸς εἰκάσας καλῶς*. Sed *ὠρικῶς* hic propter varietatem significationis facetius dictum est. Potest enim accipi pro *κατὰ καιρὸν* schol., quia anus opportune interrogasset, quum staret ante fores; potest etiam capi, ut scholiasta alius vult, pro *νεωτερικῶς*, ἡγουν ὡς *πυνθάνονται αἱ ἐν ἀφ᾽ οὐραῖς γυναῖκες*, ἧται ἐν ἡβῃ τῆς ἡλικίας; potest denique sumi pro *εὐπρεπῶς ἢ εὐφρωδῶς*, quum urbane senes appellasset ὡς *φίλοι γέροντες*. — *τῶν ἐνδοθεν καλέσω τινά*, cf. not. ad 228.

962. *μὴ δῆτα*, ut supra 934. — *ἐγὼ γὰρ αὐτὸς*, equidem ipse egresus sum, quare non opus est, ut alius quis evocatur. Nihil amplius αὐτὸς indicat. Sumunt enim αὐτὸς pro *sponte mea s. non invitatus*, vel ego quoad *paterfamilias*

et *dominus*. — *ὅ τι*, relative indicat, quod τὸ τί, de quo cf. 899. 1074. Scholiasta interpretatur per *διότι*. — *ἐχρῆν*, cf. 402. 428.

964. *πέπονθα δεινὰ, καλὰ* schol. Sic Eurip. Hecub. 1072. *δεινὰ πεπόνθαμεν*. ibid. 682. *δεινὸν δὲ κάλαινα, δεινὰ πάσχον κατὰ*. — *παράνομα*, *ἀδικα*. Schol. ut simplex *ἀνομος*, quod proster ius et fas, quod crudele est. *δεινός* et *ἀνομος* sæpius coniuncta dicuntur Sophocl. Oed. Col. 141. Eurip. Iphig. Aul. 400. cf. supr. 411. *ὁ θεομὸν ἔργον κἀνομοῦ καὶ παράνομον*. — ἀφ' οὗ, ut 1110. et ἐξ. οὗ 85. — *ἀβίωτον εἶναι μοι*, cf. not. ad 197. — *ἤπου καὶ σὺ συκοφάντρια*, quia Pluti visu restituto omnes mali ingent, Iupide Chraunylus enim interrogat, num inter mulieres malas partes sycophantæ egerit. *ἐπιδήσιος τοῖς πενηθροῖς τῶν ἀνθρώπων*

ἐν ταῖς γυναῖξιν ἦθα;

ΓΡΑΥΣ.

μὰ Δέ' ἐγὼ μὲν οὔ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἐπιγες ἐν τῷ γράμματι;

ΓΡΑΥΣ.

970 σκώπτεις· ἐγὼ δὲ κατακέκνησμαι δειλάκρᾳ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὔκουν ἐραῖς ἀνύσασα τὸν κλισμὸν τίνα;

ΓΡΑΥΣ.

(975) ἄκουέ νυν· ἦν μοι τι μετράκιον φιλόν,
πενιχρὸν μὲν, ἄλλως δ' εὐπρόσωπον καὶ καλόν

968. οἶδα Dorv. — οὔκ. Brunck. Pors. Bo. — 969. Aptius adhuc, quam verum 967, hunc tribuit Carioni Monac., qui versu quoque 640 herae vinositatem exprobravit. — οὔν Bar. 1. et Hemet. e schol. — ἀλλὰ λαχοῦσ' Dorv. — 970. κατακέκνησμαι et versu sequente κνησμὸν Cant. 2. (man. prim., sed κνη. in marg. corr.) et ex codd. Paris. Brunck. Eustathium p. 871, 62, secutus. Hunc tamen de nostro loco aliter iudicare vidisset, si contulisset eundem p. 1746, 13. et p. 1766, 31: Nihilominus hanc scripturam receperunt Invern. et Dind. — δειλάκρᾳ Brunck. Inv. Dind. — 971. οὔκουν Dorv. — 972. ἄκουε νυν· ἦν μοι Monac. Brunck. Inv. ἀκούε νυν· ἦν δὴ μοι edd. vett. (nisi quod Frischl. νῦν scribit.) Bo. et codd. Cant. 1. 2. 3. 4. Ask. δὴ om. Bar. 3. Monac. Kust. Pors. Brunck. Inv. Dind. νῦν γ' ἦν μοι Dorv., quod Hemsterh. defendit. ἄκουέ νυν cum libb. supra laudatis Kust. et Pors. — 973. δὲ καὶ πρόσσωπον Dorv.

ἀντήσαντας βλέφαντος τοῦ Πλοῦ-
του, φησί, ἀρα καὶ σὺ ἐν ταῖς
γυναῖξιν πανηρά εἶ; ὥσπερ δὲ παν-
δοκτεῖρια (supr. 422.), οὔτω καὶ
σκολοπαντρία (γίνεται).

969. ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἐπι-
γες, σήμα κατ' ἐκόνοιαν, ut
scholiastae notant, δέον γὰρ εἶπαι
οὐ λαχοῦσ' ἐπιγες ἐν τῷ γράμμα-
τι, λέγει ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἐπιγες
ἐν τῷ γράμματι. Schol. Iudices
enim sortiti sunt et secundum lita-
ras, quibus iudicia significabantur,
iudicabant. cf. 277. Est igitur me-
taphorica locutio, qua interrogat:
si rhyophantia non es, fortasse es
bons potris. Nam quae ἐν γράμ-

ματι πίνει, ea non praetermittit
poculum vini plenum, quoties ex
ordine sibi porrigitur. Similiter
locatur Eccles. 679. (714. Inv.) ἕως
ἀν εἰδῶς εἰ λαχὼν ἀπὴν χαίρων ἐν
ὀπλοῖσιν γράμματι δεικνεί. — κα-
τακέκνησμαι. κνίζαιν est pun-
gere et κνίζεσθαι de amore et
amantibus compungi amore; ab hoc
differt κνᾶν cum derivatis, quod
est radere et radendo terere. Utrum-
que vero metaphorice adhibetur.
Ita Herod. VI. 62. τὸν δὲ Ἀρίστα-
να ἐκνίξαι ἀρα τῆς γυναικὸς ταύ-
της ἔρωσ. Pind. Pyth. X. 91. καὶ
γὰρ ἐτίμων ἐτίρωσις ἔρωσ ἐκνίξαι γε
φρένας. Theocr. VI. 25. ἀλλὰ καὶ

καὶ χρηστόν. εἰ γὰρ του δεηθείην ἐγώ,
 975 ἅπαντ' ἐποίει κοσμίως μοι καὶ καλῶς·
 ἐγὼ δ' ἐκέλευ πάνα ταυθ' ὑπέρητον.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(980) τί δ' ἦν ὅ τε σου μάλιστ' εἰδείθ' ἐκάστοτε;

975. κοσμίως μοι Mead. μοι omis. Cant. 4. Bar. 3. — 976. πάντα ταυθ' edd. vett. Monac. Cant. 1. 2. 3. Arund. Mead. ταῦτα πάνθ' A. Cant. 4. πάντα γ' ἀνθυπηρέτων bene coniecit Hemst. πάντ' ἂν ἀνθυπηρέτων e coniectura sua non probabili in textum recepit Porc. ταῦτα πάνθ' e coniect. Brunck., quem secuti sunt Inv. et. Dind. ταῦτα ταυθ', ut supra, Elmsl. ad Oed. Tyr. 1522. Si quid mutandum, scripsit ταῦτα γ' ἀνθυπηρέτων. In voce ἅπαντα enim imprimis vetula intelligit rem amatoriam, quam accuratius significare noluit, et quae nunc per ταῦτα γ' lepide urgetur. — 977. ὄσι iunctim edd. vett. exc. Cas. et Port. — σου om. Harl. Bar. 2. — In fine versus punctum habent Ald. Iunt. 1. 2. 3. Port.

αὐτὸς ἐγὼ κλειδῶν πάλιν οὐ προ-
 θόρημα, ἀλλ' ἄλλαν εἰνά φαιμι
 γυναῖκ' ἔχειν. Hinc transfertur ad
 alias animi perturbationes, imprimis
 ad indignationem, de qua Sophocl.
 Oed. Tyr. 785. Eurip. Iphig.
 Aul. 830. Med. 558. Noster Ran.
 1222. (Inv.) et Pind. l. l. Nostrī
 loci sensus: amoris stimulis contri-
 tus et compunctus sum. — δειλά-
 κρα plus est quam δειλάεια, quod
 dramaticis poetis satis tritum. Qua-
 re recte schol. interpret. per ἀκρῶς
 ἀθίλα. Ergo extreme miseranda.
 Pariter Eustath. p. 1363, 3. explic.
 p. ἀκρῶς δειλάεια et comparat cum
 φιλάντρα. Ceterum vocabulum hoc
 est ἀπαξ εἰρημένον, cui simile ex-
 stat apud nostrum in Av. 143. ὃ
 δειλακρίων εὐ. τῶν κλειῶν οἶων
 ἐρῆς. et Pac. 193. — τὸν κνι-
 σμόν, ἀπὲ τοῦ κατακνισμόν. Schol.
 aliud foede adiicit κνισμός ἐστι κνι-
 σίως ἢ πρὸς τὴν μίξιν βακχεῖα
 καὶ πυρρῆσις. Ex praecedentibus
 patet, τὸν κνισμόν proprie dici
 amoris pruritus, ut Ecclesiaz. 36.
 κνίσμα τῶν δακτύλων, fricatio di-
 gitorum. Vult igitur hoc: continuo
 eloquere, qualis sit tibi amoris pruritus
 a. cuius amor te pungat.

972. ἦν μοι τι μετῆρ. fuit, non

amplius erit, ut fuit formosus Ovid.
 fuitus Troas Virg. εἰπορ' ἔρη γε
 Hom. Il. γ. 180. Ceterum ἀνοῦτε
 in metro hic tribrachyna efficit. —
 εὐπρόσωπον, non pulchrum, ut
 vulgo interpretantur, quia καλῶν
 adponitur; sed facilem, vultu semper
 hilarem, ut Suidas, qui Sophocl.
 Ainc. 1009. (998. ed. Lobeck.) specta-
 tans reddīt per εὐπρόσηρος. Id
 enim vult Sophocl. l. l. ἢ καὶ με
 Τελαμών δέξαιτ' ἂν εὐπρόσωπος
 Πωός τ' Ἰωός. ubi scholiasta addit
 χαρῆσις, λαοφῶ τῷ προσώπω, εὐ-
 πρόσωπος ὁ εὐεθὴς καὶ ἀπὸ τοῦ-
 τῶν εὐπρόσωπος ἀθίλα, ἢ κενθῆ
 καὶ εὐπρόσηρος. Laudatur enim ado-
 lescentulus, quod moribus vetulae
 laeta se accommodasset. — χρη-
 στόν, hic est comis, ut το χρηστόν
 de animo benigno et comi Karip.
 Iphig. Aul. 608. cf. Ecclesiaz. 200.
 (Inv.) κἀπνοι γέ σοι τῶν εἰς
 χρηστοί, καὶ σὺ τῶν χρηστῶν γέ-
 νοῦ. — εἰ γὰρ τῶν δεηθείη
 κ. λ. universe haec dicta hand ob-
 scure indicant, vetulam consuetudi-
 nem significare, quam cum adole-
 scentulo facili habuerit. — ἐποίη-
 σέ μίως. εὐτάκτως schol. apte
 et convenienter.

976. πάντα πάντ' α, non vides,

Γ Ρ Α Υ Σ .

εὖ πολλά· καὶ γὰρ ἐκνομίως μ' ἤσχυνετο.
 ἀλλ' ἀργυρίου δραχμὰς ἂν ἤτησ' εἰκοσιν
 980 εἰς ἱμάτιον· ὅκτω δ' ἂν εἰς ὑποδήματα·
 καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἀγοράσαι χιτῶνιον

978. μ' om. Cant. 4. — 979. δραχμὰς Mead. — 980. εἰς ἱμάτιον Cant. 4. ἱμάτιόν γ' contra metr. Cant. 1. 2. Monac. et edd. vet. — 981. χιτῶνια B.

cur omnes haec locutio offenderit, οὗτος saepenumero refertur ad id, quod antecedit et significationem induit cognatae vocis τοῦτος. Dicere enim vult: et ego pro omnibus eiusmodi officiis, (quae mihi praestabat) ei inserviebam sive mores gerebam. Immo ταῦτά πάντα mihi magis languere videtur, nam ταῦτα facetius exprimit, quam contenta fuerit anus ratione, qua adolescentulus omnia peregisset, idonea. In positura harum vocum apud varios scriptores nulla cernitur constantia. — τί δ' ἦν, his verbis Chremylus apte interrumpit vetulae orationem, interrogans, quale illud fuerit, cuius imprimis cupidus fuisset adolescentulus. Quid pueri imprimis a feminis postulare soleant, spectatores facile intellexerunt; at vetula callide evitat callide interrogantem, dona referens, quae petita donasset. — οὐ πολλά, εἰδὶτο δηλονότι. Schol. — ἐκνομίως μ' ἤσχυνετο, vulgo false sumitur ut hyperbolica locutio, quasi dicere velit: enormi verecundia mei tenebatur. Quare schol. ἀπὶ τοῦ ὑπερφανῆς, ὑπερβαλλόντος, μεγάλως κρηῖως δὲ τὸ ὑπερ τὸ νομισμίνον. Aliter et rectius hoc adverbium interpretatur bis Eustath. ad Iliad. pag. 532, 8. et 755, 19.

primo loco: ἡ γὰρ ἐξ ἐκνομίως καὶ ὑφ' ἑαυτῆς σημαίνει, εἰς καὶ ἐν τῷ ἐξωκώσθῃ καὶ ἐν τῷ ἐκνομίως ἤσχυνετο. altero loco: τὸ ἐκνομίως ἀπὶ τοῦ λίαν καὶ ἐξ ὡς πάσης νομισματικῆς ἡγουν εἰς οὐκ ἂν εἰς νομί-

σειν. Hinc diceret vetula: vis credibili verecundia mei tenebatur. Ita sane accipiendum est, ut 989. Scholiastae interpretatio magis pertinet ad ἐκνόμως, cui opponitur ἐκνομίως, quam ad ἐκνομίως.

979. ἀργυρίου δραχμὰς εἰκοσιν, drachma argentea idem valebat atque denarius apud Romanos. cf. Haase Griechische Alterthumskunde Th. 2. p. 120. — ἂν ἤτησεν h. e. petiisset, si quidem petiit, verecunda oratio; secundum Hermannum ad Viger. p. 820. sed nunc petebat, si ita occasio ferret, argenti drachmas viginti ad palliolum emendam, nunc octo etc. secundum alios: petere solebat; sed consuetudinis notio non sola est, exprimitur etiam id, quod fieri potuit, ut iam recte indicavit Hemsterh. — εἰς ὑποδήματα, soleas duobus drachmis emtas esse, ex Luciano docuit Eckard. Obs. ex Arist. Plut. p. 97. Utique fuit, modo ne impudicitiae signum cogita. Amatorum soleas haud dubie erant paullo pretiosiores, quam quibus homines vulgares utebantur. Ceterum nota hunc praepositionis εἰς usum. Sic Theoc. V. 98. εἰς χλαῖνων μαλακὸν τόνον διαρρησσαι. — χιτῶνιον, ἱμάτιδιον. Deminutivis utitur anus, ut modestiam, qua fuerit adolescens, et pios eius mores significet; de vestitu muliebri cf. Haase l. l. p. 145. et alioquin blandientium est, deminutivis uti, Nub. 80. Φαιδικοῖδον, Φαιδικοῖδον. 222. ὦ Σώκρηντες, ὦ Σωκρατίδιον.

(985) ἐκέλευσεν ἄν, τῇ μητρὶ θ' ἱματίδιον·
 πυρῶν τ' ἄν ἐδεθήθη μεδάρων τεττάρων.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐ πολλὰ τοῖνον μὰ τὸν Ἀπόλλω ταυτὰ γε
 985 εἶρηκας, ἀλλὰ δῆλον ὅτι σ' ἤσχύνετο.

ΓΡΑΥΣ.

καὶ ταῦτα τοῖνον οὐχ ἔνεκεν μισητίας
 (990) αἰτεῖν μ' ἔφασκεν, ἀλλὰ φιλίας οὔνεκα,
 ἵνα τυμμέν ἱμάτιον φορῶν μεμνητό μου.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

λέγεις ἔρωνε' ἄνθρωπον ἐνομιώτατα.

982. τε θοιμάτιον Cant. 2. 3. Bar. 3. Mead. τε θοιματίδιον edd. vet. Inv. et codd. Arund. Ask. θ' ἱματίδιον Monac. Harl. Bar. 1. 2. et ex emendat. Dawes. (Misc. Crit. p. 213.) Brunck. Porc. Dind. Ba. Articulus enim hic prorsus abundat. — 983. τασσάρων Bar. 2. — 985. ὄσ pro ὄτι Bar. 3. — 986. ἔνεκα Cant. 3. 4. Bar. 2. — μισητίας Monac. A. B. C. D. Cant. 1. 2. 3. 4. Vict. Bodl. Arund. Ask. Harl. Bar. 1. 2. 3. Iunt. Kust. μισητίας Elb. μισητίας Dorv. At Suida et Eustath. ad Od. x. p. 1650, 64. (ubi ed. Lips. legit μισητίας) paucorum librorum scripturam μισητίας tenentur. — 987. εἶνεκα Bar. 3. — 988. μεμνητό Dorv. Cant. 2. Ask. et odd. vet. μεμνητό B. μεμνητό F. et ex emend. Mead. μεμνητό cett. libb. recte, idemque probat scholasta Venetus ad Iliad. ap. Bekker. 614. a. 24. hunc versum testatus esse Phil. posterioris. — 989. ἐνομιώτατον Dorv.

982. ἐκέλευσεν ἄν h. e. me commovere studuit, quam significationem Homericæ formulæ sancierunt Θυμός με κλένει, ut ἀνάγειν. ita Thuc. III. 105. κλένοντες σφισιν βοήθειαν πανδημί. Quare scripius ab Eustath. et schol. redditur per ἀξιούν, ὀτρύνειν, ἐρεθίζειν. Eust. p. 881, 27. 838, 46. etc. — πυρῶν μεδάρων τεττάρων, nam panibus triticis vescabantur Athenienses Coru. Nep. Att. 2, 6. Recte igitur schol. πυρῶν expl. p. εἶπον. At μέδωρος par habetur modis sex. — οὐ πολλὰ τοῖνον, εἰρωνικός ὁ λόγος schol. Recte, nam repetit verba vetulae. Scilicet satis multa petiit adolescens.

986. οὐχ ἔνεκεν μισητίας.

Grammatici veteres concordiē severant, hac voce ἐνομιώτατον ἰνδιάνην in rebus amatoriam indicari. cf. Pollux VI. 189. Eustath. ad Od. p. 1650, 62. Suid. h. v. Schol. h. l. et ad Av. 1627. ubi haec: μισητίας δὲ οἱ μὲν περὶ Ἀριστοφάνη (τὸν γραμματικόν) τῆν εἰς τὰ ἀφροδίσια ἀπακρίαν. addit vero schol. μήποτε μῖτος γενικώτερος ἐστὶν ἀπλησία, ὃ καὶ νῦν ἔφησσται. Grammaticorum et interpretum explicationes perfrustranti mihi nusquam innotuit indicium vel argumentum, quo ista recte evincatur. Videtur nihil aliud huic voci obesse, quam nimia habendi cupiditas, quae tamen ambiguae dicta et inquam ἰνδιάνην, quam grammatici cogitant, indicare poterit. Vetus

ΓΡΑΥΣ.

990 ἀλλ' οὐχὶ νῦν ὁ βδελυρὸς ἔτι τὸν νοῦν ἔχει
τὸν αὐτόν, ἀλλὰ πολὺ μεθέστηκεν πᾶνυ.

995) ἐμοῦ γὰρ αὐτῷ τὸν πλακοῦντα τουτονὶ
καὶ τᾶλλα τὰπὶ τοῦ πίνακος τραγήματα
ἐπόνοντα πεμφάσης ὑπειπούσης θ' ἔτι

995 εἰς ἐσπέραν ἤξομι, —

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τί σ' ἔδρασ'; εἰπέ μοι.

ΓΡΑΥΣ.

ἄμνητα προσαπέπεμφεν ἡμῖν τουτονί,

990. νῦν γ' ὁ βδει. Monac. B. D. Ask. Bar. 3. νῦν ὁ βδελυρὸς ἔτι Pors.
cum Harl. Bar. 1. 2. Borg. Dorv. A. C. Cant. 4. idque videbatur mihi
praestantius ceteris. νυνὶ γ' ὁ βδειυρὸς τὸν Cant. 1. 2. et edd. vett. νῦν γα
Cant. 3. ἀλλ' οὐχὶ τοῖνον ὁ βδει. Rav. Inv. ἀλλ' οὐχὶ νῦν ἔθ' ὁ βδει.
τὸν νοῦν ἔχει Elmsl. ad Acharn. 1213. et Dind. — 991. In verbo μεθέ-
στηκεν iam Canin. et Frischl. ἢ paragogicum addiderunt ante Portum,
cett. edd. vett. omittunt, ut Monac. Errat igitur Hemet., ut alii alias,
qui hoc ἢ a Kustero adiectum esse opinantur. — 993. τοὺς πίνακας ex
Rav. Invern. — 994. ἐν δὲτα Dorv. — ὑπειπούση Elb. — 995. εἰς
ἐσπίραν Bar. 3. — τί δ' Harl. Bar. 1. 2. — σ' om. Cant. 3. 4. —
εἰσ' ἐμοὶ e more suo Brunck. Inv. — 996. ἄμνητα προσέπεμφεν Mo-
nac. A. B. C. D. Cant. 3. 4. Elb. Borg. Mead. Harl. Bar. 1. 2. 3. Ask.
ἄμνητά τε προσέπεμφεν Cant. 1. 2. Arund. et edd. vett. ἄμνητά γε
προσέπεμφεν Dorv. ἄμνητα προσαπέπεμφεν Etymol. (in v. ἄμνης) et Rav.,
unde merito receptum est ab Inv. Pors. Dind. Bo.

enim quum sentiret Chremylum ex
iis, quae adolescens petiit, eius
avaritiam, qua vetulam emungere
studuit, concludere et in haec par-
tem iocari, interposuit: at haec non
nimis habendi cupidus petiit, sed
etc. Ubi non negaverim, poetam
consulto hoc vocabulum mulierculae
tribuisse, quod Chremylus et spect-
tatores aliter capere possent. Hanc
significationem universam in Av.
1627. habes, μισητιαν ἀναπαράξο-
μεν καὶ ταῦτα h. e. εἰς ἀπληστειαν
ad abundantiam tractabimus et haec.
Comparari potest similia Romanorum
metaphora ad nauseam. — Ἔνα
τοῦμόν ἰμάτιον, quasi cum
Homero dicere voluerit πολίος δέ

οὐ δέξιοι ἦεν. At τὸ ἐμόν, ut nos,
pro τοῖς ἐμοῖς ἐωνημένον. — με-
μνητέ μου, recordationis gratia.
Ita Homer. Od. δ. 430. καὶ οἱ ἐγὼ
τόδ' ἄλεισον ἐμόν περικαλλίς ὀκασ-
σω χρύσειον, ὄφρ' ἐμῖθεν μεμνη-
μένος ἦματα πάντα ἐπίδη κ. λ.
989. ἐκνομ. cf. 978. — ἀλλ'
οὐχὶ νῦν κ. λ. quasi et quantum
mutatus ab illo. — βδελυρὸς,
μισητός, κακός, ἐξουδενημένος, μί-
σους ἔστις. Hesych. p. 711. qui
pariter βδειλυρὸς interpretatur, et
βδειλυκτροπος Aeschyl. Eumen. 52.
de Eumenidibus. Scholiasta hoc
lucro expl. p. μυσαρὸς, αἰσχροός.
Infra ad 1066. (1070.) rectius μι-
σητός, ἀναίσχυντος. et ad Nub. 445.

(1000) ἔφωτ' ἔκεισε μηδέποτε μ' εἰθεῖν ἔτι,
καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποκρίμων ἔτι.
πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

997. ἔφωτ' Iunt. 1. 2. 3. Ven. 1. 2. Frischl. Raph. Port. et man. prin. Cant. 2. ἔφωτ' Ald. Crat. Wech. Brub. ἔφωτ' Casin. ἔφ' φ' τ' Iuv. Pors. ἔφ' ω' τ' Cant. 4. ἔφ' φ'τ' Dind. Bo. ἔφωτ' F. Cant. 3. Cum adverbialis flagitavit hyphen, ut 1133. — 998. καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις sic libri omnes, cuius locutionis exemplum vix reperire. Quare conieci καὶ πρὸς ἔτι τούτοις. Pariter Xenoph. Memorab. II. 4. 4. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὄραν ἔφη. Nam literae π' et τ' omnium fere saepe hinc commutantur. At pro fide religiosa, qua tuor codicum sacrosanctam, textum non mutavi, primus potius locutionem hanc innotitam satisficere conabar in animadversa, ad h. l. — 999. πάλαι ποτ' Crat. Ven. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. et cod. Monac. πάλαι τ' ἦσαν Iunt. 1.

ubi καὶ τὸν κύρσον, inquit, οὕτως ἐκάλουν. ὡς ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου *Μαχίονος* καὶ τὸν μίσους ἄξιον. Ergo foedus et detestandum. — πολὺ μεθέστω. πάνυ, intransitive, ut alias, multo aliter animatus est. Ita supra 361. ὡς πολὺ μεθέσθηκεν. — τὸν πλακοῦντα τούτον, εὐκρίτως εἶπε τούτον. ἔφερε γὰρ ἐν ταῖς χερσὶν διὰ τὸ κίεμαί μεν αὐτὴν ἐκείνη, μὴ διέσθαι δὲ αὐτὸν ἀλλ' ἀποκίεμαί παλιν αὐτῇ. Schol. De placenta cf. n. ad 191. et de vario genere placentarum Athen. XIV. 12 sq. Adde doctrinae plenam disputationem Lobeckii de *Graecorum placenta sacris*, quam continet progr. 1828. Regiom. De voc. τραγῆματα cf. n. ad 190. — τὰ πὶ τοῦ πίνακος, canistrum idque planum, non profundum, orbi et operculo similius, quam catino, quae ap. Athen. l. l. κλετὰ ἐλεφάντινα dicuntur, in quibus bellaria posita porrigebantur. Quae Eustath. p. 1402, 12. σκευὴ ἐφύλατα ταῖς τραπέζαις ἐκκευθμένα dicit, ea post artificiosius facta et ebore variegata sunt.

994. ἐπόντα, alteri lectioni, quam Dorr. habet, praefereendum

esse, ex nota praecedente παρὰ τὴν ὑπεκρούσεως, recte scilicet κρυφίως μηνυσάσης, subministratae, iam significare cf. 653. Pariter hoc verbum ad Sophocli. Ainc 213 ab Hermanno per dicerade suggerere explicatur. Non absimile ὑποκίεμαί et ὑποθημοσύνη. — ἔμπετα προσοκίεμαί, ἀδελφὸν κίεμαί, κοῦντος γαλακτοῦδος, τῆς ἰσχυρῆς ἰδιωτικῶς φιλοφιλίας. τὰ κοινῶς ταρχανά. Schol. Nabūim εἰς genus placenta, quae ostenderet iuvenis, sibi in posterum nos esse esse donis vetulae. προσοκίεμαί, οὐ λόγον ὅτι πᾶν ἐδίεξατο τὰ δωρὰ μου, ἀλλὰ καὶ ἐκὸθεν ἐκίεμαί μοι ἄλλο κλακοῦσιον, ὡς ἂν ἔγωγε, μηδὲν ἐκίεμαί κατήσαι. Schol. Nam in verbo προσοκίεμαί latet insuper νε. sūt, ut in προσκίεμαί superaddat. Eurip. Hec. 360. προσκίεμαί ἀπὸ τῆς σιτοκοῦσιν ἐν δόμοις. — ἔφωτ', ut 1133. quia quasi adverbii loco ponitur et plures notiones coniunctim exprimit, hyphen restitui. De construct. cf. Viger. p. 618. In Acharn. 722. αγοράζω ἔστιν ἔφωτε πωλῆν h. e. ea conditione, ut vendas. Thesmoph. 1193. ἔφωτε ἀκούσαι, ut audiat.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

1000 δῆλον ὅτι τοὺς τρόπους τις οὐ μοχθηρὸς ἦν.
Ἐπειτα πλουτῶν οὐκέθ' ἦδεται φακῆ.

100. τις cum accentu add. vett. — τις omis. Cant 4. Harl. Bar. 1. 2.
001. ἐπί γε pro ἐπειτα maluit Knst. — οὐκ ἴσθ' Ven. Wech. σὺν
θ' cett. add. vett.

998. καὶ πρὸς ἐπὶ τοῦτοις, isi praefers, quod in not. crit. edi, πρὸς ἐπὶ τοῦτοις. Sed vulgata quoque defendi potest. Nam praepositionum quarumdam usus adverbialis ab Homero prosemminatus pud Atticos quoque obtinuit. Ita Xenoph. Mem. I. 2. 25, καὶ πολὺν ῥόνον ἀπο Σακράτους γεγονόσσι. Iom. Od. ε. 255. πρὸς δ' ἄρα πηδάλιον ποιήσατο, ὅφρ' ἰθύνοι. et Aristoph. Ran. 19. νῆ τὸν Δι' ἐς κόρυκαας, καὶ σάντων γε πρὸς. Neque est, quod offendaria duabus praepositionibus, quarum utraque per se hac significatione usurpatur; iam persimile est illud ὅσον ἀπὸ βοῆς ἐνεκα, ubi ἀπὸ βοῆς et βοῆς ἐνεκα, utrumque per se usitatum, coniunctim nuncupatur, ut Thucyd. VIII. 92. καὶ ὁ μὲν Θηραμένης ἔλαθ' ἐς τὴν Πειραιᾶ, ὅσον ἀπὸ βοῆς ἐνεκα ἀργύρου τοῖς ὀπλίταις. Xenoph. Hellen. II. 4. §. 26. ἐπὶ δὲ οὐκ ἐπαίθοντο προσέβαλεν ὅσον ἐκὸ βοῆς ἐνεκα. Ceterum non diffiteor Aristophanem in his verbis vetulae, quippe pessime deceptae μακρολογῶν quandam parasse, quae animo vehementer exulcerato propria esse solet. „Et insuper adhuc mihi dici iussit.“ — πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλλοι. Μιλῆσι. proverbialis locutio, qua temporum et rerum conversiones significantur. Originem proverbii exponit schol. Πολυκράτης. ὁ Σάμιος συγκροτῶν πρὸς τινα πόλεμον ἠθέλησεν λαβεῖν τοὺς Μηλιεῖσι, πρῶτον ἰσχυροτάτους ὄντας, εἰς συμμαχίαν, καὶ εἰς τὸ μαντίων ἀπῆλθεν ἰσχυρῶσιν κερὶ τούτων· ὁ δὲ θεὸς ἐχρησεν· πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλλοιοι. Ex alio scholio Cares a Dario

pressi, quum Milesios auxilio sibi esse vellent, idem oraculum acceperunt. Occurrit quoque ap. Synes. Ep. 80. et Philostr. de Soph. p. 527. Obscure significatur ap. nostrum in Vesp. 1096. (Inv.) ὃ πάλαι ποτ' ὄντες ἡμεῖς ἄλλοιοι κ. λ. cf. d. hoc prov. Athen. XII. 5. Hic vero adolescentulus dicere vult: fuisti formosa et mihi non amplius places.

1000. τοὺς τρόπους αὐτὸ μοχθηρὸς, ἦγον οὐ κακώτερος schol. haud ineptus s. ἀμφιδέξιος vel οὐ σκαιὸς ἦν ἀνθρώπος, ut infra 1020. h. e. qui temporari servit. — Ἐπειτα πλουτῶν, est dissoluta oratio, qua saepe utuntur personae Aristophanis raptim aut aliquo magnificentiae tenore loquentes: „Wahrhaftig ja der Junge war ein feiner Bursch; sofort nicht mundet mehr dem Reichen das Linsenbrot.“ Similis parataxis 802. Ceterum ἐπειτα cum participio quoque necti possit, ut statum maiore cum vi exprimat, ut 317. μασημένος τὸ λοιπὸν οὕτω τῷ κόπρῳ ξυνεῖναι. q. l. cf. — οὐκ ἴσθ' ἦδεται φακῆ, proprie lenticula cocta pauperum et servorum cibus erat, non acceptus locupletioribus. Hic vero est metaphoricè dicta, ut scholiasta notat: εὐκρίτως παρακίβητες φακῆ τὴν γράν, διὰ τὸ τὸν ὀσπριον γράναι. τοιαῦτα γὰρ καὶ αἱ γράσι· καὶ διὰ τὸ ἰσθίεν φακῆν τὰς γράσι οὐκ ἔχουσας δδόντας. Quod Herodian. p. 455. ap. Lobeck. docet φακῆ καὶ φακὸς ἐπὶ τοῦ ἰσθίου, φακῆ δὲ φακὸς ἐπὶ τοῦ ἐφθού. Idem affirmat schol. ad 192. ex Theocrito citans τὸν φακὸν ἐπίεν.

960 ὦ μειρακίστη· πυνθάνει γὰρ ὄρικῶς·

ΓΡΑΥΣ.

φέρε νυν ἐγὼ τῶν ἐνδοθεν καλέσω τινά.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

(965) μὴ δῆτ'· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ἐξελήλυθα.

ἀλλ' ὅ τι μάλιστα· διήλυθας λέγειν σ' ἐχρῆν.

ΓΡΑΥΣ.

πέπονθα δεινὰ καὶ παράνομ' ὧ φίλτατε·

965 ἀφ' οὗ γὰρ ὁ θεὸς οὗτος ἤρξατο βλάπτειν,

ἀβίωτον εἶναι μοι πεποίηκε τὸν βίον.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

(970) τί δ' ἔστιν; ἤπου καὶ σὺ συκοφάντρια

960. *πυνθάνη* Elb. Monac. — 961. *Hic et in sequentibus pro proci*
semper habet γυνή Monac. — *πὸν* Dorv. Iunt. 2. 3. Ven. 1. 2. Frischl.
Raph. Port. — *ἐνδοθι* Cant. 1. et man. prim. Cant. 2. et edd. vet.,
quae etiam interrogant. *τὸν ἐνδοθεν* Dorv. — *καλῶ* coniec. Eruck. —
962. *αὐτῆς* Dorv. — 963. *ὅτι* coniunctim Monac. et edd. vet. etc.
Iunt. 2. — *σ'* omis. Monac. Dorv. Cant. 1. 2. 3. Arund. Ask. — *λι-*
γυν χοῆ Cant. 4. *σὲ χοῆ* C. — 965. *ἤρξατο βλάπτειν* *σύκοσ* Cant. 3
— 967. Verba inde ab *ἤπον* Monac. haud male tribuit Carioni.

θάψει γὰρ ὄρικῶς, ut in si-
milli responso Sophocl. Elect. 1100.
αὐτὸς εὐκείως καλῶς. Sed ὄρικῶς
hic propter varietatem significatio-
nis facietius dictum est. Potest
enim accipi pro κατὰ καιρὸν schol.,
quia anus opportune interrogasset,
quum staret ante fores; potest etiam
capi, ut scholiasta alius vult, pro
παιωτικῶς, ἡγουν ὡς πυνθάνονται
αἱ ἐν ἄρῃ οὐσαι γυναῖκες, ἧτοι ἐν
ἡβῃ τῆς ἡλικίας; potest denique
sumi pro εὐπερκῶς ἢ εὐφωῶς,
quum urbane senes appellasset ὧ
φίλοι γέροντες. — τῶν ἐνδο-
θεν καλέσω τινά, cf. not. ad
228.

962. μὴ δῆτα, ut supra 934. —
ἐγὼ γὰρ αὐτὸς, equidem ipse
egressus sum, quare nunc opus est,
ut alius quis evocetur. Nihil em-
pius autōs indicat. Sumunt enim
αὐτὸς pro sponte mea s. non inuol-
tatus, vel ego quoad paterfamilias

et dominus. — ὅ τι, relative in-
dicat, quod τὸ τί, de quo cf. 229.
1074. Scholiasta interpretatur per
διότι. — ἐχοῆν, cf. 402. 428.

964. πέπονθα δεινὰ, *zuiand*
schol. Sic Eurip. Hecub. 1072.
δεινὰ πεπόνθαμεν. Ibid. 682. δεινὸν
ὡ τάλαινα, δεινὰ πάσχαρον ἀνά.
— παράνομα, *ἀδεια*. Schol. et
simplex ἀνομος, quod praeter in-
et fas, quod crudele est. δεινός et
ἀνομος saepius coniuncta dicuntur
Sophocl. Oed. Col. 441. Eurip.
Iphig. Aul. 400. cf. supra. 411. ὁ
θεομὸν ἔργον κείσεως καὶ παρ-
νομον. — ἀφ' οὗ, ut 114. et
ἐξ. οὗ 85. — ἀβίωτον εἶναι
μοι, cf. not. ad 197. — φέρε
καὶ ἐν συκοφάντρια. quia
Pluti visu restitute oculos ante in-
gent, h' ipse Chremylus animum inter-
rogat, num inter meliores ante
partes sycophantiae egerit. ἐκδη-
σὶς τοῦς παρέρους τῶν ἀδελφῶν

ἐν ταῖς γυναῖξιν ἦσα;

ΓΡΑΥΣ.

μὰ Δί' ἐγὼ μὲν οὐ.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἔπιγες ἐν τῷ γράμματι;

ΓΡΑΥΣ.

970 σκώπτεις· ἐγὼ δὲ κατακέκνηται δειλάκρα.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

οὐκουν ἔρεῖς ἀνύσσασα τὸν κλισμὸν τίνα;

ΓΡΑΥΣ.

(975) ἄκουέ νυν· ἦν μοί τι μειράκιον φίλον,
πενιχρὸν μὲν, ἄλλως δ' εὐπρόσωπον καὶ καλὸν

963. οἶσα Dorv. — οὐκ. Brunck. Fors. Bo. — 969. Aptius adhuc, quam verum 967, hunc tribuit Carioni Monac., qui versu quoque 640 herae vinositatem exprobravit. — οὐν Bar. 1. et Hemst. e schol. — ἀλλὰ λαχοῦσ' Dorv. — 970. κατακέκνηται et versu sequente κησμέν Cant. 2. (man. prim., sed κνι. in marg. corr.) et ex codd. Paris. Brunck. Eustathium p. 871, 62. secutus. Hunc tamen de nostro loco aliter iudicare vidisset, si contulisset eundem p. 1746, 13. et p. 1766, 31: Nihilominus hanc scripturam receperunt Invern. et Dind. — δειλάκρα Brunck. Inv. Dind. — 971. οὐκουν Dorv. — 972. ἄκουε νυν· ἦν μοι Monac. Brunck. Inv. ἄκουέ νυν· ἦν δὴ μοι odd. vett. (nisi quod Frischl. νυν scribit.) Bo. et codd. Cant. 1. 2. 3. 4. Ask. δὴ om. Bar. 3. Monac. Kust. Fors. Brunck. Inv. Dind. νυν γ' ἦν μοι Dorv., quod Hemsterh. defendit. ἄκουέ νυν cum libb. supra laudatis Kust. et Fors. — 973. δὲ καὶ πρόσωπον Dorv.

ἀντὴσαντας βλήφαντος τοῦ Πλοῦ-
του, φησὶν, ἄρα καὶ σὺ ἐν ταῖς
γυναῖξιν πανηρά εἶ; ὡσπερ δὲ παν-
δοκίτρια (supr. 422.), οὕτω καὶ
σχοφάντρια (γίνεται).

969. ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἔπι-
γες; σχῆμα παρ' ὀνόμοιαν, ut
scholiastae notant, δῖον γὰρ εἶπεν
οὐ λαχοῦσ' ἔπιγες ἐν τῷ γράμμα-
τι, λέγει ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἔπιγες
ἐν τῷ γράμματι. Schol. Iudices
enim sortiti sunt et secundum lites,
quibus iudicia significabantur,
iudicabant. cf. 277. Est igitur me-
taphorice locutio, qua interrogat:
si rhyphantria non es, fortasse es
bons poësis. Nam quae ἐν γράμ-

ματι πίνει, ea non praetermittit
poculum vini plenum, quoties ex
ordine sibi porrigitur. Similiter
locatur Eccles. 679. (714. Inv.) εἰς
ἀν εἰδώς ὁ λαχὼν ἀπὴν χείρων ἐν
ὀκλίῳ γράμματι δεικνύει. — κα-
τακέκνηται. κνίζειν est pun-
gere et κνίζεσθαι de amore et
amantibus compungi amore; ab hoc
differt κνῶν cum derivatis, quod
est ruderare et ruderandoterere. Utrum-
que vero metaphorice adhibetur.
Ita Herod. VI. 62. τὸν δὲ Ἀριστο-
να ἐκνίξε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύ-
της ἔρωσ. Pind. Pyth. X. 91. καὶ
γὰρ ἐτίμων ἐτίρωσ ἔρωσ ἐκνίξε γυ
φρῆσ. Theocr. VI. 25. ἀλλὰ καὶ

καὶ χρηστόν. εἰ γὰρ του δευτέρου ἐγώ,
 975 ἅπαντ' ἐπολεῖ κοσμίως μοι καὶ καλῶς·
 ἐγὼ δ' ἐκείνῳ πάντα ταῦθ' ὑπηρετοῦν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(980) τί δ' ἦν ὁ τι σου μάλιστα' εἰδῶθ' ἐκείνοτος;

975. κοσμίως μοι Mead. μοι omia. Cant. 4. Bar. 3. — 976. πάντα ταῦθ' edd. vett. Monac. Cant. 1. 2. 3. Arund. Mead. πάντα πάνθ' A. Cant. 4. πάντα γ' ἀνθυπηρέτων bene coniecit Hemst. πάντ' ἂν ἀνθυπηρέτων e coniectura sua non probabili in textum recepit Porz. πάντα πάνθ' e coniect. Brunck., quem secuti sunt Inv. et Diind. πάντα πάνθ', ut supra, Elmsl. ad Oed. Tyr. 1522. Si quid mutandum, verisimiliam ταῦτά γ' ἀνθυπηρέτων. In voce ἅπαντα enim imprimis vetula interpres rem amatoriā, quam accuratius significare noluit, et quae nunc per ταῦτά γ' lepide urgetur. — 977. ὄτι iuocim edd. vett. etc. Cas. et Port. — σου om. Harl. Bar. 2. — In fine versus punctum habent Ald. Iunt. 1. 2. 3. Port.

αὐτὸς ἢ ἀν κλειδῶν πάλιν οὐκ ἐπὶ θόρημι, ἀλλ' ἄλλαν τινα φαινομένην ἔχεν. Hinc transfertur ad alias animi perturbationes, imprimis ad indignationem, de qua Sophocl. Oed. Tyr. 785. Eurip. Iphig. Aul. 830. Med. 558. Noster Ran. 1222. (Inv.) et Pind. l. l. Nostrī loci sensus: amoris stimulis contritus et compunctus sum. — δειλά κρη plus est quam δειλάτα, quod dramaticis poetis satis tritum. Quare recte schol. interpret. per ἄκρωσ ἀδύλα. Ergo extreme miseranda. Pariter Eustath. p. 1363, 3. explic. p. ἄκρωσ δειλάτα et comparat cum φαλαίκα. Ceterum vocabulum hoc est ἀπαξ εἰρημένον, cui simile existat apud nostrum in Av. 143. ἀ δειλαρίων εὐ, τῶν κακῶν οἶων ἰσχυρῶς. et Pac. 193. — τὸν κρησμόν, ἀντι τοῦ κατακρησμόν. Schol. aliud foede adiecit κρησμός ἐστι κρησμός ἢ πρὸς τὴν μίξιν βακχεία καὶ κρησμός. Ex praecedentibus patet, τὸν κρησμόν proprie dici amoris pruritus, ut Ecclēsiāz. 36. κρησμία τῶν δακτυλίων, frictio digitorum. Vult igitur hoc: continuo eloquere, qualis sit tibi amoris pruritus a cuius amor te pungat.

972. ἦν μοι τι μέγα. fuit, non

amplius erit, ut fuit formosus Ovid. fuimus Troes Virg. εἶσε' ἔρ γε Hum. Il. γ. 180. Ceterum ἄκρωσ in metro hic tribrachya efficit. — εὐκρησμός, non φαλαίκα. et vulgo interpretantur, quia κρησμός adponitur; sed facilius, velle acciper hilarem, ut Suidas, qui δειλάτα Aiac. 1009. (998. ed. Lobbeck.) ἄκρωσ reddidit per εὐκρησμός. Id enim vult Sophocl. l. l. ἢ καὶ με Τηλαίων δέξαιτ' ἂν εὐκρησμός. ἢ καὶ τ' ἰσως. ubi scholasticus addit χαρίεις, ἢ καὶ τὸ κρησμός, εὐκρησμός ὁ κρησμός καὶ ἀπὸ τούτου εὐκρησμός αἰτίαι, ἢ καὶ τὸ καὶ καὶ εὐκρησμός. Laudatur enim adolescentulus, quod moribus veteris lacta se accommodasset. — κρησμός, hic est comia, ut το κρησμός de animo benigno et comi Eurip. Iphig. Aul. 603. cf. Ecclēsiāz 36. (Inv.) κρησμός γὰρ εὐκρησμός καὶ εὐκρησμός, καὶ εὐκρησμός κρησμός. — εἰ γὰρ τῶν δευτέρου καὶ λ. universe haec dicta haud obscure indicant, veteralem comestationem significare, quam cum adolescentulo facili habuerit. — ἡ κοσμίως, εὐκρησμός schol. qui et comestantur.

976. πάντα ταῦτα, non ταῦτα

Γ Ρ Α Υ Σ .

εὖ πολλά· καὶ γὰρ ἔκνομός μ' ἤσχύνετο.
 ἀλλ' ἀργυρίου δραχμὰς ἂν ἤτησ' εἴκοσιν
 980 εἰς ἱμάτιον· ὀκτώ δ' ἂν εἰς ὑπόδημα·τα·
 καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἀγοράσαι χιτῶνιον

978. μ' om. Cant. 4. — 979. δραχμὰς Mead. — 980. εἰς ἱμάτιον
 Cant. 4. ἱμάτιον γ' contra metr. Cant. 1. 2. Monac. et edd. veti. —
 981. χιτῶνια B.

cur omnes haec locutio offenderit, οὗτος saepenumero refertur ad id, quod antecedit et significationem induit cognatae vocis τοιοῦτος. Dicere enim vult: *et ego pro omnibus eiusmodi officiis*, (quae mihi praestabat) *ei inserviebam sive mores gerebam*. Immo τὰντὰ πάντα mihi magis languere videtur, nam τὰντα facetius exprimit, quam contenta fuerit anus ratione, qua adolescentulus omnia peregisset, idonea. In positura harum vocum apud varios scriptores nulla cernitur constantia. — εἰ δ' ἦν, his verbis Chremylus apte interruptit vetulae orationem, interrogans, quale illud fuerit, cuius imprimis cupidus fuisset adolescentulus. Quid pueri imprimis a feminis postulare soleant, spectatores facile intellexerunt; at vetula callide evitat callide interrogantem, dona referens, quae petita donasset. — οὐ πολλά, εἰδῆτο δηλοῦσι. Schol. — ἔκνομός μ' ἤσχύνετο, vulgo false sumitur ut hyperbolica locutio, quasi dicere velit: *enormi verecundia mei tenebatur*. Quare schol. ἀντὶ τοῦ ὑπερφνωῆς, ὑπερβαλλόντως, μεγάλας κυρίως δὲ τὸ ὑπέρ τὸ νομισμένον. Aliter et rectius hoc adverbium interpretatur bis Eustath. ad Iliad. pag. 532, 8. et 755, 19.

primo loco: ἡ γὰρ ἐξ πρόθεσις καὶ ὄψωμα πολλὰκις σημαίνει, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐξωκώθῃ καὶ ἐν τῷ ἔκνομός μ' ἤσχύνετο. altero loco: τὸ ἔκνομός ἀντὶ τοῦ λίαν καὶ ἐξω πᾶσης νομίσεως ἦγουν ὡς οὐκ ἂν τις νομί-

σειεν: Hinc diceret vetula: *vis credibili verecundia mei tenebatur*. Ita sane accipiendum est, ut 989. Scholiastae interpretatio magis pertinet ad ἔκνομός, cui opponitur ἔννομός, quam ad ἔκνομός.

979. ἀργυρίου δραχμὰς εἴκοσιν, drachma argentea idem valebat atque denarius apud Romanos. cf. Hase Griechische Alterthumskunde Tb. 2. p. 120. — ἂν ἤτησε h. e. petiisset, si quidem petiit, verecunda oratio; secundum Hermannum ad Viger. p. 820. sed nunc petebat, si ita occasio ferret, argenti drachmas viginti ad pallium emendum, nunc octo etc. secundum alios: petere solebat; sed consuetudinis notio non sola est, exprimitur etiam id, quod fieri potuit, ut iam recte indicavit Hemeterh. — εἰς ὑπόδημα·τα, soleae duabus drachmis emtas esse, ex Luciano docuit Eckard. Obs. ex Arist. Plut. p. 97. Utcunque fuit, modo ne impudicitiae signum cogita. Amatorum soleae haud dacie erant paullo pretiosiores, quam quibus homines vulgares utebantur. Ceterum nota hanc praepositionis εἰς usum. Sic Theoc. V. 98. εἰς χλαίνας μαλακῶν τόκων δωρήσομαι. — χιτῶνιον, ἱμάτιον. Deminutivis utitur anus, ut modestiam, qua fuerit adolescens, et pios eius mores significet; de vestitu muliebri cf. Hase l. l. p. 145. et alioquin blandientium est, deminutivis uti, Nub. 80. Φειδιππίδῃ, Φειδιππίδιον. 222. ὦ Σώκρατες, ὦ Σωκρατίδιον.

(985) ἐκέλευσεν ἄν, τῇ μητρὶ θ' ἱματίδιον
 πυρῶν τ' ἄν ἐδέθη μεδύμων τεττάρων.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐ πολλά τόλυν μά τὸν Ἀπόλλω ταυτὰ γε
 985 εἶρηκας, ἀλλὰ δῆλον ὅτι σ' ἤσχύνετο.

ΓΡΑΥΣ.

καὶ ταυτὰ τόλυν οὐχ ἔνεκεν μισητίας
 (990) αἰτεῖν μ' ἔφρασκεν, ἀλλὰ φιλίας οὐνεκα,
 ἵνα τοῦμὲν ἱμάτιον φορῶν μεμνήτῳ μου.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

λέγεις ἐρῶντ' ἀνθρώπων ἐκνομιώτατα.

982. *τε θοιμάτιον* Cant. 2. 3. Bar. 3. Mead. *τε θοιματίδιον* edd. vet. Iav. et codd. Arund. Ask. θ' ἱματίδιον Monac. Harl. Bar. 1. 2. et ex emendat. Dawes. (Misc. Crit. p. 213.) Brunck. Porz. Dind. Bo. Arcticalus enim h'c prorsus abundat. — 983. *τεσσάρων* Bar. 2. — 985. *ως pro ὅτι* Bar. 3. — 986. *ἔνεκα* Cant. 3. 4. Bar. 2. — *μισητίας* Monac. A. B. C. D. Cant. 1. 2. 3. 4. Vict. Bodl. Arund. Ask. Harl. Bar. 1. 2. 3. Iunt. Kust. *μισητίας* Elb. *μισοτίας* Dorv. At Suidas et Eustath. ad Od. x. p. 1650, 64. (ubi ed. Lipsa. legit *μισητίας*) paucorum librorum scripturam *μισητίας* tueruntur. — 987. *εἶνεκα* Bar. 3. — 988. *μεμνήτῳ* Dorv. Cant. 2. Ask. et edd. vet. *μεμνητό* B. *μεμνήτῳ* F. et ex emend. Mead. *μεμνήτῳ* cett. libb. recte, idemque probat scholiasta Venetus ad Iliad. ap. Bekker. 614. a. 24. hunc versum testatus esse Plati posterioris. — 989. *ἐκνομιώτατον* Dorv.

982. *ἐκέλευσεν ἄν* h. e. me commovere studuit, quam significationem Homericæ formulæ sancierunt *θυμός με κλέυει*, ut *ἀνάγειν*. ita Thuc. III. 105. *κλεῦσόντες σφίσειν βοηθεῖν πανδημίᾳ*. Quare saepius ab Eustath. et schol. redditur per *ἀξιοῦν*, *ὀτρύνειν*, *ἐρεθίζειν*. Eust. p. 881, 27. 838, 46. etc. — *πυρῶν μεδύμων τεττάρων*, nam panibus triticis vescerantur Athenienses Corn. Nep. Att. 2, 6. Recte igitur schol. *πυρῶν* expl. p. εἶπον. At *μεδύμων* par habetur modis sex. — *οὐ πολλά τόλυν*, *εἰρηκώς ὁ λόγος* schol. Recte, nam repetit verba vetulae. Scilicet satis multa petiit adole-scens.

986. *οὐχ ἔνεκεν μισητίας*.

Grammatici veteres concorditer asseverant, hac voce *inestabilem* libidinem in rebus amatoris indicari. cf. Pollux VI. 189. Eustath. ad Od. p. 1650, 62. Suid. h. v. Schol. h. l. et ad Av. 1627. ubi haec: *μισήτιαν δὲ οἱ μὲν περὶ Ἀριστοφάνη (τὸν γραμματικόν) τῆς εἰς τὰ ἀφροδίσια ἀκρασίας*. addit vero schol. *μήποτε μίντοι γενικώτερος ἔστιν ἀπληστία, ὃ καὶ τὸν ἐφαινεταί*. Grammaticorum et interpretum explicationes perillustranti mihi nusquam innotuit iudicium vel argumentum, quo ista notio evincatur. Videtur nihil aliud huic voci subesse, quam nimia habendi cupiditas, quae tamen ambiguae dicta et simiam libidinem, quam grammatici cogitant, indicare poterit. *Vetula*

ΓΡΑΥΣ.

- 990 ἀλλ' οὐχί νῦν ὁ βδελυρὸς ἔτι τὸν νοῦν ἔχει
τὸν αὐτόν, ἀλλὰ πολὺ μεθέστηκεν πάνυ.
(995) ἔμοῦ γὰρ αὐτῷ τὸν πλακοῦντα τουτονί
καὶ τάλλα τὰπὶ τοῦ πίνακος τραγήματα
ἐπόντα πεμφάσης ὑπειπούσης θ' ἔτι
995 εἰς ἐσπέραν ἤξοιμι, —

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τί σ' ἔδρασ'; εἶπέ μοι.

ΓΡΑΥΣ.

ἄμμητα προσάπεμψεν ἡμῖν τουτονί,

990. νῦν γ' ὁ βδελ. Monac. B. D. Ask. Bar. 3. νῦν ὁ βδελυρὸς ἔτι Pora.
cum Harl. Bar. 1. 2. Borg. Dorv. A. C. Cant. 4. idque videbatur mihi
praestantius ceteris. νῦν γ' ὁ βδελυρὸς τὸν Cant. 1. 2. et edd. vet. νῦν γὰρ
Cant. 3. ἀλλ' οὐχί τοῖσιν ὁ βδελ. Rav. Inv. ἀλλ' οὐχί νῦν ἔθ' ὁ βδελ.
τὸν νοῦν ἔχει Elmsl. ad Achara. 1213. et Dind. — 991. In verbo μεθί-
στηκεν iam Canin. et Frischl. ἡ παραγωγικὸν addiderunt ante Portum,
cett. edd. vet. omittunt, ut Monac. Errat igitur Hemst., ut alii aliam,
qui hoc ἡ a Kustero adiectum esse opinantur. — 993. τοὺς πίνακος ex
Rav. Invern. — 994. ἐν δὲντα Dorv. — ὑπειπούση Elb. — 995. εἰς
ἐσπίραν Bar. 3. — τί δ' Harl. Bar. 1. 2. — σ' om. Cant. 3. 4. —
εἰπέ μοι e more suo Brunck. Inv. — 996. ἄμμητα προσάπεμψεν Me-
nac. A. B. C. D. Cant. 3. 4. Elb. Borg. Mead. Harl. Bar. 1. 2. 3. Ask.
ἄμμητά τε προσάπεμψεν Cant. 1. 2. Arund. et edd. vet. ἄμμητά γὰρ
προσάπεμψεν Dorv. ἄμμητα προσάπεμψεν Etymol. (in v. ἀμης) et Rav.,
unde merito receptum est ab Inv. Pora. Dind. Bo.

enim quum sentiret Chremylum ex
iis, quae adolescens petiit, eius
avaritiam, qua vetulam emungere
studuit, concludere et in hanc par-
tem iocari, interposuit: at haec non
nimis habendi cupidus petiit, sed
etc. Ubi non negaverim, poetam
consulto hoc vocabulum mulierculae
tribuisse, quod Chr. mylus et spe-
ctatores aliter capere possent. Hanc
significationem universam in Av.
1627. habes, μισητιὰν ἀναπαράξ-
μην καὶ ταῦτα h. e. εἰς ἀπληθειαν
ad abundantiam tractabimus et haec.
comparari potest similis Romanorum
metaphora ad nauseam. — Ἰνα
τοῦ μὲν ἰμάτιον, quasi cum
Homero dicere voluerit, πολίος δὲ

οὐ ἔξιον ἦεν. At τὸ ἔμψον, ut nos,
pro τοῖς ἐμοῖς ἐκνημένον. — με-
μνητό μου, recordationis gratia.
Ita Homer. Od. θ. 430. καὶ οἱ ἐγὼ
τόδ' ἄλεισον ἐμὸν περικαλλίς ὀπασ-
σω χρύσειον, ὅφρ' ἐμίσθην μνημη-
μίνος ἡματα πάντα σπίνθη κ. λ.

989. ἐκνομ. cf. 978. — ἀλλ'
οὐχί νῦν κ. λ. quasi at quantum
mutatus ab illo. — βδελυρὸς ἔτι,
μισητός, κακός, ἐξουδενημένος, μί-
σους ἔξιος. Hesych. p. 711. qui
pariter βδελυρὸς interpretatur, et
βδελύτροπος Aeschyl. Eumen. 52.
de Eumenidibus. Scholiasta hoc
lucro expl. p. μυσαρός, αἰσχρός.
infra ad 1066. (1070.) rectius μι-
σητός, ἀναίχυντος. et ad Nub. 445.

(1000) ἐφῶτ' ἐκείσε μηδέποτε μ' εἰθεῖν ἔτι,
καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποπέμπτων ὅτι
πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

997. ἐφῶτ' Iunt. 1. 2. 3. Ven. 1. 2. Frischl. Raph. Port. et man. prim. Cant. 2. ἐφῶ τ' Ald. Crat. Wech. Brub. ἐφῶ τ' Canin. ἐφ' ῥ' τ' Iuv. Pora. ἐφ' ὦ τ' Cant. 4. ἐφ' ῥ' τ' Dind. Bo. ἔφη τ' F. Cant. 3. Uss adverbialis flagitavit hyphen, ut 1138. — 998. καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις sic libri omnes, cuius locutionis exemplar alterum vix reperies. Quare conieci καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις. Pariter Xenoph. Memorab. II. 4. 4. ἐπὶ δὲ πρὸς τούτοις ὄραν ἔφη. Nam literae π̄ et τ̄ omnium fore saepissime commutantur. At pro fide religiosa, qua theor codicum auctoritatem, textum non mutavi, primus potius locutionem hanc insectam suffulcire conabar in animadvers. ad h. l. — 999. πάλαι ποτ' Crat. Ven. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. et cod. Monac. κάλια τ' ἦσαν Iunt. 1.

ubi καὶ τὸν πόρον, inquit, οὕτως ἐκάλλουν. ὡς ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου Ἀλαχίνης· καὶ τὸν μίσους ἄξιον. Ergo foedus et detestandum. — πὸ λὺ μὲθ' ἑστέ. πᾶν, intransitive, ut alias, multo aliter animatus est. Ita supra 361. ὡς πολὺ μεθίστηκεν. — τὸν πλακοῦντα τούτον ἰ, εἰκότως εἶπε τούτοις. ἔφερε γὰρ ἐν ταῖς χερσὶν διὰ τὴν πέμψαι μὲν αὐτὴν ἐκείνω, μὴ δεῖσθαι δὲ αὐτὸν ἀλλ' ἀποπέμψαι κάλιαν αὐτῇ. Schol. De placenta cf. n. ad 191. et de vario genere placentarum Athen. XIV. 12 sq. Adde doctrinae plenam disputationem Lobeckii de Graecorum placentis sacris, quam continet progr. 1828. Region. De roc. τραγήματα cf. n. ad 190. — τὰ πὶ τοῦ πίνακος, canistrum idque planum, non profundum, orbi et operculo simillius, quam catino, quae ap. Athen. l. l. πλεκτά ἐλεφάντινα dicuntur, in quibus bellaria posita porrigebantur. Quae Eustath. p. 1402, 12. σκεῦη ἐύληνα ταῖς τραπέζαις ἐπιτιθέμενα dicit, ea post artificiosius facta et ebore variegata sunt.

994. ἐπόντα, alteri lectioni, quam Dorn. habet, praefendum

esse, ex nota praecedente patebit. — ὑπεικουσις, recte schol. κρηφίως μηνυσις, subministrare, clam significare cf. 698. Pariter hoc verbum ad Sophocl. Aiac. 213. ab Hermanno per dicendo suggerere explicatur. Non abaimile ὑποτίθημι et ὑποθημοσύνη. — ἀμνητα προσαπέπεμψεν, ἴδιος πλακοῦντος γαλακτώδους, τὴν λεγομένην ἰδιωτικῶς φλεβίαν. τὰ κοινῶς ταρρανά. Schol. Nobilium ergo genus placenta, quo ostenderet iuvenis, sibi in posteram non opus esse donis vetulae. προσαπέπεμψεν, οὐ μόνον ὅτι οὐκ ἴδεται τὰ δωρᾶ μου, ἀλλὰ καὶ ὀκνοῦν ἐπιπέμψαι μοι ἄλλο πλακοῦντιον, ὡς ἂν λέγων, μηκέτι ἐκείσε πατήσαι. Schol. Nam in verbo προσαποπέμψω latet insuper remisit, ut in προστίθημι superaddere Eurip. Hec. 360. προσθεῖς ἀνάγκην σιτοκοῖον ἐν δόμοις. — ἐφῶτε, ut 1138. quia quasi adverbii loco ponitur et plures notiones coniunctim exprimit, hyphen restitui. De construct. cf. Viger. p. 618. In Acharn. 722. ἀγοράζειν ἔχειαν ἐφῶτε πολλῶν h. e. ea conditione, ut vendas. Thesmoth. 1193. ἐφῶτε ἀκούσαι, ut audiat.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

1000 δῆλον ὅτι τοὺς τρόπους τις οὐ μοχθηρὸς ἦν.
ἔπειτα πλουτῶν οὐκέθ' ἦδεται φακῆ·

1000. τίς cum accentu add. vett. — τις omis. Cant 4. Harl. Bar. 1. 2.
1001. ἐπί γε pro ἔπειτα maluit Kust. — οὐκ ἴσθ' Ven. Wech. οὐκ
ἴθ' cett. add. vett.

998. καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις, nisi praefers, quod in not. crit. dedi, πρὸς ἐπὶ τούτοις. Sed vulgata quoque defendi potest. Nam praepositionum quarundam usus adverbialis ab Homero prosemminatus apud Atticos quoque obtinuit. Ita Xenoph. Mem. I. 2. 25, καὶ πολλὸν χρόνον ἀπο Σωκράτους γεγονότης. Hom. Od. ε. 255. πρὸς δ' ἄρα πηδάλιον ποιήσατο, ὅφρ' ἴθνηοι. et Aristoph. Ran. 19. νῆ τὸν Δι' ἐς κόρακας, καὶ σαντὸν γε πρὸς. Neque est, quod offenderis duabus praepositionibus, quarum utraque per se hac significatione usurpatur; nam persimile est illud ὅσον ἀπό βοῆς ἔνεκα, ubi ἀπό βοῆς et βοῆς ἔνεκα, utrumque per se usitatum, coniunctim nuncupatur, ut Thucyd. VIII. 92. καὶ ὁ μὲν Θηραμένης ἔλθων ἐς τὸν Πειραιᾶ, ὅσον ἀπό βοῆς ἔνεκα ἀγγίζετο τοῖς οὐλίταις. Xenoph. Hellen. II. 4. §. 26. ἐπὶ δὲ οὐκ ἐκείθεντο προσβίβαλεν ὅσον ἀπό βοῆς ἔνεκα. Ceterum non diffiteor Aristophanem in his verbis vetulae, quippe pessime decipuae μακρολογίαν quandam parasse, quae animo vehementer exulcerato propria esse solet. „Et insuper adhaec mihi dici iussit.“ — πάλαι πον' ἦσαν ἄλλοι. Μελέησ. proverbialis locutio, qua temporum et rerum conversiones significantur. Originem proverbii exponit schol. Πολυκράτης. ὁ Σάμιος συγκροτῶν πρὸς τινα πόλεμον ἠθέλησεν λαβεῖν τοὺς Μλησίους, πρότερον ἰσχυροτάτους ὄντας, εἰς στραμίαν, καὶ εἰς τὸ μαντίον ἀπῆλθεν ἰρωτήσαν περὶ τούτου· ὁ δὲ θεὸς ἐχρησεν· πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλλοιοι. Ex alio scholio Cares a Dario

pressi, quum Milesios auxilio sibi esse vellent, idem oraculum acceperunt. Occurrit quoque ap. Syuces. Ep. 80. et Philostr. de Soph. p. 527. Obscure significatur ap. nostrum in Vesp. 1096. (Inv.) αὐ πάλαι ποτ' ὄντες ἡμῖς ἄλλοιοι κ. λ. cf. d. hoc prov. Athen. XII. 5. Hic vero adolescentulus dicere vult: fuisti formosa a. mihi non amplius places.

1000. τοὺς τρόπους οὐ μοχθηρὸς, ἦγον οὐ κακότροπος schol. haud ineptus s. ἀμφιδέξιος vel οὐ σκαῖος ἦν ἄνθρωπος, ut infra 1020. h. e. qui temporari servit. — ἔπειτα πλουτῶν, est dissoluta oratio, qua saepe utuntur personae Aristophanis raptim aut aliquo magnificentiae tenore loquentes: „Wahrhaftig ja der Junge war ein feiner Bursch; sofort nicht mundet mehr dem Reichen das Linsenmehl.“ Similis parataxis 802. Ceterum ἔπειτα cum participio quoque necti possit, ut statum maiore cum vi exprimat, ut 317. μασώμενος τὸ λοιπὸν οὕτω τῷ κόπρῳ ξυγγίναι. q. l. cf. — οὐκέθ' ἦδεται φακῆ, proprie lenticula cocta pauperum et servorum cibis erat, non acceptus locupletioribus. Hic vero est metaphoricè dicta, ut scholiasta notat: ἀκότως παρακαλεῖ φακῆ τὴν γαστῆρ, διὰ τὸ τοῦ σκρολον χεῖρον. τριακταὶ γὰρ καὶ αἱ γαστῆρ· καὶ διὰ τὸ ἐσθίειν φακῆν τὰς γαστῆρ οὐκ ἐχούσας ὀδόντας. Quod Herodian. p. 455. ap. Lobeck. docet φακῆ καὶ φακός ἐπὶ τοῦ αἵμου, φακῆ δὲ φακῆς ἐπὶ τοῦ ἐφθῶ. Idem affirmat schol. ad 192. ex Theocrito citans τὸν φακὸν ἐπῆιν.

(1005) προτοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἀπαντα κατήσθιεν.

ΓΡΑΥΣ.

καὶ μὴν προτοῦ γ' ὀσημέραι νῆ τῶ θεῶ
ἐπὶ τὴν θύραν ἐβάδιζεν αἰεὶ τὴν ἐμήν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

1005 ἐπ' ἐκφορᾶν.

ΓΡΑΥΣ.

μὰ Δί' ἀλλὰ τῆς φωνῆς μόνον

1002. ἀπαντα κατήσθιεν codd. plurimi, in quibus Monac. Borg. Arund. Cant. 1. 2. 3. 4. Mead. Ask. et edd. vet. ἀπαντ' (sic) ἐπήσθιεν. Rav. citante Iavern. ἀπαντ' ἐπήσθιεν Toupius emendavit ad Said. III. p. 328. Idque recepit Brunck. Inv. Pors. Dind. Bo. idemque citat Athen. IV. 21. p. 170. vocans ἐπήσθιον (sic). — 1004. ἀπὸ Harl. Bar. 1. 2. Cant. 3. 4. Invern. Pors. Dind. contra metrum, nam altera verbi ἐβάδιζεν syllaba ubique corripitur. cf. v. 90. 97. 227. 410. 491. 949. — 1005. ἐκφορᾶ F. Dorv. ἐκφορᾶ Cant. 3. ἐκφορᾶν Arund. — Post ἐκφορᾶν male interrogant Brunck. Invern. Bo.

1002. ἀπαντα κατήσθιεν. Haec omnium fere codicum lectio ab editoribus recent. temere posthabita est alteri, quam Athenaeus protulit solus, cf. not. crit. Nam adolescentulus, quum egenus et famelicus adhuc esset, fame pressus non solum omnia, quae proponerentur, edere solebat, sed etiam avide edere et quasi devorare non mansa; ἀπαντα ἐφαγεν, ut schol. Dorv. bene notat. Multo melius κατῆσθιεν indicat iuvenis subito ditati insolentiam, quam ἐπεσθιεν, eoque est usitatius. cf. 1021. 1125. 1127. 1140. — ὀσημέραι, ὄσαι ἡμέραι s. καθ' ἡμέραν quotidie s. proprie quotquot dies, quod Horat. Carm. II. 14. imitatur: „Non si tricenis, quotquot erunt dies, amice placens illacrimabilem Platonem tauris.“ Sic Themist. orat. 6. p. 119. προσφωτῶν ὀσημέραι καὶ ὄσαι ὄραι. cf. Thucyd. VIII. p. 282. Hyphen restituendum esse, facile, ut opinor, patet. Orta autem est haec locutio e formula Homericā: Od. ξ. 98. ὄσαι γὰρ πάντες τε καὶ ἡμέραι ἐκ Διὸς εἶεν, σὺ γὰρ ἔν

λερούσους' ἱερῆιον οὐδὲ δὲ' οἶα. — νῆ τῶ θεῶ, false notat schol. Dorv. τὸν Ἐρωτα καὶ τὴν Ἀφροδίτην, quum ex usu atis trito scire potuisset, mulieres Atticas per Cererem et Proserpinam iurare. Imprimis huc pertinet Ecclesiaz. 158. (Iav.), ubi Praxagora aliam mulierem, quum personam viri ageret et incaute μὰ τῶ θεῶ negasset, vituperat: μὰ Δί', ἀλλ' ἀνὴρ ὦν τῶ θεῶ κατῆσθους. Ibi simili errore deceptus Faber vertit per Castorem et Pollucem, quod insimulandum viris Spartanis convenit, non Atticis feminis, quibus τῶ θεῶ sunt Ceres et Proserpina. Quare recte Phrynich, p. 193. νῆ τῶ θεῶ: θεῶς γυναικός, σὺ μὴ ἀνὴρ τοῦτ' ὀμνῆσαι, εἰ μὴ γυναικίως. Cui concinunt Phot. Polux X. 97. et schol. ad Aristoph. Ecclesiaz. 155.

1005. ἐπ' ἐκφορᾶν. ambigue loquitur, ut risum moveat, velle aperte non laesa. Duplicem enim admittit locutio haec significationem, utramque a scholiastis iam

ἔρῶν ἀκοῦσαι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

τοῦ λαβεῖν μὲν σὺν χάριν.

ΓΡΑΥΣ.

(1010) καὶ νῆ. Δι' εἰ λυπουμένην γ' αἰσθοιτό με,
νητάριον ἄν καὶ φάττιον ὑπεκορίζετο.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἔπειτ' ἴσως ἦτησ' ἄν εἰς ὑποδήματα.

1006. *ἔρῶν ε'* Harl. — *μὲν δὲ σὺν* Cant. 3. — 1007. *εἰ γὰρ λυπου-*
μένην Monac. Cant. 4. — *αἰσθάνοιτο* Suid. *αἰσθητο* Dorv. — 1008. *νι-*
τάριον Dorv. Arund. Mead. Cant. 1. 2. et edd. vet. *νητάριον* schol.
Suid. D. F. Monac. Ask. Bar. 2. Cant. 3. 4. Harl. *ἡτάριον* C. — *βά-*
τιον F. Monac. Dorv. Arund. Cant. 1. 4. edd. vet. *βάτιον* eott. eodd.
schol. et Suid. Quod textus repraesentat utrumque scriptum est ex con-
iect. Bentleyi, quam edd. recentiores receperunt nuper a scholio cod.
Rav. firmatam, si modo Invernizio fides habenda est; nisi quod Pors.
verba sic transponit: *νητάριον ὑπεκορίζετ' ἄν καὶ φάττιον*, metri
caussa, quia ex ipsius regula post dactylum et tribrachyum anapaestus
poni nequeat, cui assentiuntur Gaisf. Elmal. et Dawes. — 1009. *ἦτη-*
σεν ἄν ε' Monac. Arund. edd. vet. *ἦτησεν εἰς* Bar. 2. A. *ἦτησ' ἄν εἰς*
Cant. 2. 3. Rav. Borg. F. Dorv. B. C. Harl. Mead. Bar. 1. 3., quod
post Hemsterh. receptum est. *ἦτησεν ἄν εἰς* D. Ask. — In fine versus
interrogant Inv. Bo.

notatam: ἦγονν ἐκ' ἐξαγωγῆ τινος
πράγματος ἢ ἐκὶ τῆς ἐξαγωγῆς ας
ὡς νεκρῶν, quippe verum e domo
exportationem et elationem fune-
briam. Hanc habes ap. nostrum in
Ecclesiaz. 961. (Inv.) NEANIZ.
οὐδεὶς γὰρ ὡς εὖ πρότερον εἰσείσ'
ἀντ' ἑμοῦ. ΓΡΑΥΣ. οὐκὼν ἐκ'
ἐκπορῶν γὰρ; Eurip. Alcest. 422.
ὄλλ' ἐκπορῶν γὰρ τοῦδε θήσομαι
νεκροῦ. — ἔρῶν ἀκοῦσαι,
ἐκιδυμῶν schol. recte, nisi quod
eo fortius est. Altius tamen ne
quid quaero. Sic Sophocl. Antig.
220. οὐκ ἴσταν οὕτως μαρός, ὅς
θανεῖν ἔρῳ. Philoct. 651. τί γὰρ
ἐκ' ἄλλο ἔρῳ λαβεῖν. — τοῦ
λαβεῖν μὲν σὺν χάριν. Haec
et sequentia, quae Chremyli sunt,
ab hoc ad spectatores dicta esse,
non ad anum cum Eckard. falso
iudicat Bo., V. D., quia anus nihil ad

ea responderet. Causa respondendi
et rixandi certe fuit; at non rixandi
causa, sed ut expectoraret, quae
ad rem pertinerent, introducta est.
Scenae similes ignotae esse non
possunt Plautinarum fabularum edi-
tori.

1008. *νητάριον*. In voce
νητάριον, quae olim hic legebatur,
explicanda postquam interpretes ve-
teres et recentiores frustra suda-
runt, ut solet fieri in vocabulis
corruptis, indicis quibusdam melio-
ris lectionis iam a Tan. Fabro ad
Lucret. 497. et Berglero submihi-
stratis, ut quidam opinantur, Bentle-
ius tandem *νητάριον* restituit con-
iectura, quam postea edd. omn. re-
ceperunt. Quamvis ubique lectiones
librorum coniecturis praefereudas
esse arbitret et explicandas potius,
quam explodendas, hic tamen non

ΓΡΑΥΣ.

1010 μυστηρίους δὲ ταῖς μεγάλοις ὀχυμένην
ἐπὶ τῆς ἀμάξης ὅτι προσέβλεψέν με τις,
(1015) ἐτυπτόμην διὰ τοῦθ' ἔλθην τὴν ἡμέραν.
οὕτω σφόδρα ζηλότυπος ὁ νεανίσκος ἦν.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

μόνος γὰρ ἦδεν, ὡς ἔοικεν, ἐσθίων.

1011. προσέβλεψε sine v Monac. Dorv. Arund. Mead. Ask. Cant. 1. 3. 4.
et edd. vet. exc. Canin. Port. et Frischl. — ὅτε pro ὅτι: malit Ham-
sterh. idemque exhibet gl. Cant. 4.

dubitavi vitum divinum sequi, quum
mihi persuasum sit *νιταρίον* per
iota-cismum e *νητάριον* ortum esse.
Adduxit similes locutiones blandi-
entium Bentl. ex Plaut. Asinar.
III. 3. (109.) „*Dis igitur me anati-
culam, columbulam, catellum, hi-
rundinem, monedulam, putillum,
passerillum.*“ Ita et inter *ὑποκορι-
σματα* citatur e Menandro a schol.
Dionys. Thrac. ap. Bekker. p. 837.
— φάττιον, pro quo olim lege-
batur βάτιον, quod editores non
minus cruciavit, quam *νιταρίον*.
Ex antiquioribus optime rem egisse
videntur, qui βάτιον (deminutivum
a βάτος βάτις deductum) interpre-
tabantur *pisculium* et blandiendi
vocabulum esse acceperunt, idem-
que super non novis argumentis
defendere conatus est Bo., V. D.,
quamvis Bentl. iam lepide ablegas-
set huius vocis defensores, qui sa-
tius fuerit, inquit, place mutiores
esse, quam tam lepidum *ὑποκό-
ρισμα* nobis obtrudere. Est verum
hoc. Nam quod addit Bo., no-
strates in eandem modum dicere
„*mein Flockchen*,“ id esset *ἰχθυί-
διον*, non βάτιον „*mein Flock-
chen*,“ neque ostendere poterit,
Graecos eodem sensu ad talem lo-
cutionem ductos esse, atque nos.
Etenim si haec vox in blandiendi
formulis amatorum fuit, haud scio
an Theocrit. XI. 20. eam tribuerit
Cyclopi, qui Galateam nympnam
celebrat in mare prospiciens: *ἀπο-*

*κρίτρα κακῶς ποιῶν, ἀκαλο-
τέρα δ' ἀφρός, μόσχη γαστριῶνα*
κ. λ. — ὑποκορίζετο, ὑπο-
κοριστικῶς ἐλάλει. Schol. ad no-
rem nutricam cum infantibus bal-
butientium confabulari et blandiri.
ἔστι δὲ ὁ ὑποκορισμὸς ὃς ἕκαστος
ποιεῖ καὶ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθόν.
Aristot. Rhet. III. 2. p. 569. *κορι-
ζεσθαι καὶ ὑποκορίζεσθαι ἀφρα-
σημαίνει δὲ τὸ πρὸς τὰ κερδιῶν
καὶ δία νήκια φελλόμενον τῆ
φανῆ καίρειν· κερὸς γὰρ ἡ καίς
καὶ τὸ νόμα διττὸς κέρμα καὶ
ὑποκόρισμα.* Phrynich. in Anecdot.
Gr. Bekkeri Vol. I. p. 47. Similiter
Timaeus in Lex. Plat. sub h. γ.
*ὑποκορίζεσθαι· κερὸς κόρη ἢ κό-
ρον λέγειν ἀποσμερῶνα.* Haud
dissimile igitur nostrum „*kindern*.“

1009. *ἤτησ' ἄν*, lepida verbo-
rum imitatio, quibus animum est
980. Idcirco iudicium de lectionis
varietate non difficile. — *μυ-
στηρίους δὲ τοῖς μεγάλοις*
cf. de mysteriis veterum et imprimis
de Kleusiniis Mourisium de Eleus.
c. 9 sq.; Meinersium in script.
philosoph. T. III p. 164 sq. *de
Sainte-Croix Versuch über die at-
ten Mystrien, übers. und mit An-
von C. G. Lenz.* Gotha 1790.
p. 174.; Wegscheider in Comment.
de Graecorum mysteriis religiosi
non obtrudendis. Gotting. 1805.
Parte II. et cl. Lobeckium. Tunc
temporis mos adhuc fuit mulieribus
carru ad mysteria vehi, liquo ce-

ΓΡΑΥΣ

1015' και τὰς γε χεῖρας παγκάλους ἔχειν μ' ἔφη.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ὁπότε προτείνεῖν γε δραχμὰς εἴκοσιν.

ΓΡΑΥΣ

(1020) ὄζειν τε τῆς χροῶς ἔφασκεν ἡδύ μου,

1015. *παγκάλως* Harl. Bar. 1. 2. Borg. A. Cant. 3. prim. man. Rav. et edd. Brunck. Porz. Be. (de hac forma fluctuant libb. Xenoph. Hellen. II. 10.) — μ' ἔχειν ἔφη. Monac. Cant. 1. 3. 4. Harl. Bar. 1. 2. — 1016. *προτείνεῖν γε* Monac. Dorv. Arund. Aak. Cant. 2. 3. edd. vett. Para. *προτείνεῖν γε* A. Cant. 1. Harl. Bar. 1. 2. et edd. Brunck. Inv. Dind. Bo. ὁπότε *προτείνεῖν γε δραχμὰς* Rehrig. Coniect. p. 112. metri causa, quia prima syllaba vocis *δραχμὰς* brevis sit. — 1017. ἡδύ μὲ ex solo Rav. Invern., quem nemo imitatus est, quamvis idem iam suavisset Hemsterh. et edidisset Brunck. — μὲ pro μου Cant. 4.

miles esse amatores, qui, nisi sumtus in hanc rem suppeditabant, ut hic adolescentulus honoris causa currum ornarent. Adolescentem una cum vetula in curru vectum esse, vel ex hoc loco manifestum est. — ὄζου μὲν ἦν ἐπὶ τῆς ἀμάξης, iam ὄζεισθαι per se est curru vel equo vehi, ut asino Ran. 25.; hinc ὄζος currus, ut Eurip. Med. 1123. ὄζος κισσοειβῆς, currus quo quis vehitur in terra, oppositus ναυί, quam Eurip. ibidem ναῖον ἀπήνην dicit, alias ναῖον ὄχημα, sic et ὄζος κωλικός Eur. Iphig. Aul. 614. Quam tamen universam quamvis vectorum indicet, addi potuit sine pleonasmō ἐφ' ἀμάξης. Postea Lycurgus orator lege lata vetuit, ne mulieres bigis veherentur ad mysteria.

1012. *ἰεπετόμην*, quod per *ἰδερόμην* explicando auget adhuc schol. Dorv., alii cum Kust. interpretando de linguae verberibus minuunt. Cum Hemsterh. rectius veras plagas cogitaveris, quas anus non moleste tulit ab amatore perpena, quum essent indicia zeloty-

piac, quam utpote veri amoris signum veram esse opinabatur, quamvis esset simulata. — ὄλην τῆν ἡμέραν, *πανημέριος* Hom. Accusativus in hac significatione temporis sollemnis a Spanhem. frustra per praeposit. omiss. explicatur. Sic sexcenties occurrit, ut Aeschyl. Prom. 751. *κρίσσον γὰρ κισσοειβῆσιν*, ἢ τὰς ἀνάσας ἡμέρας κίσσειν κακῶς.

1014. *μόνος γὰρ*, sic saepe γὰρ ponitur, quod Fischerum minutiarum plurimarum auctorem offendit. Intellige ante haec: *ὁλομαι αὐτὸν μάλᾳ ἐπιτόκον εἶναι, μόνος γὰρ κ. λ.* Pariter saepe persona loquens in dialogo ab altera interpellatur. cf. Xenoph. Memor. II. 6. §. 15. 7. §. 14. Est igitur *νίμιρον*, videlicet — ἡ δὲ τ' *ἰεθίωσ*, ut *χαίρω* cum participio supr. 247. Sic Av. 326. *καὶ δεδρακώς γ' ἤδραμαι*. Sophocl. Philoct. 882. *ἀλλ' ἤδραμαι μὲν σ' εἰσδῶν κατ' ἑλπίδα*. id. Aiac. 1085. *καὶ μὴ δοκῶμεν, δρώντες ἂν ἡδῶμεθα*. — *ὡς ἴοικεν*, ut supra 76. 823. — ὁπότε προτ. γ.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

εἰ θάσσιον ἐνέχεις, εἰκότως γε νῆ Δία.
ΓΡΑΥΣ.

τὸ βλέμμα θ' ὡς ἔχομι μαλακὸν καὶ καλόν.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

1020 οὐ σκαῖος ἦν ἀνθρώπος, ἀλλ' ἠπίστατο

1019. δ' A. B. D. Monac. Cant. 4. Brunck. Bo. — ἔχοι μοι Ven. 1. 2. Crat. et cod. Cant. 2.

δραχμ. εἴκοσιν. Ludit verbis ipsius vetulae. Cum penultima voce δραχμῆ aliam constantem corripitur a Comico, Brunck. metri causa τὰ δραχμάς coniecit. Non opus esse coniectura, vid. 773. 338. 166. 1075.

*1017. ὄζειν τε τῆς χροῶς. ὀσμὴν ἠρείαν ἔλεγεν εἶναι ἀπὸ τοῦ σωματός μου. Suid. ἐκ τῆς χροῶς ὀσμὴν ἠρείαν ἀποκρίμπεσθαι, ἥτοι ἠδυστάτην εἶναι τὴν ἀπὸ τοῦ σωματός μου ὀσμὴν φερομένην. Schol. Haec de sensu, qui satis est peraripicus; de constructione inter interpretes magna dissensio. Dobrasus existimat, μου pendere ab ὄζειν, ut χροῶς sit genitivus partis. Nam post ὄζειν vel ὄζει μου poni genitivum odoris, accusativum adiectivi, et genitivum partis olentis. Sic Thom. Mag. μύρον ὄζει Ἀττικοί, οὐ μύρον. Hinc pro varietate, qua hoc verbum construi potest, duplex genitivus offendere nos non debet. Et pluribus exemplis, quas Dobr. collegit, haec sufficiant ex Aristoph. Nab. 50. ἐγὼ ὄζων τρυγός, τρασιῶς, ἐρίων περιουσίας, ἢ δ' αὖ μύρον, κρόκου κ. λ. Ecclesiaz. 520. τῆς κεφαλῆς ὄζω μύρον. Acharn. 858. ὄζων κύνων τῶν μασχαλῶν παρὸς Τραγασίον. Herod. III. 113. ἀπὸζεις δὲ τῆς χώρας Θεσπείων ὡς ἧδύ. In omnibus ab eo et aliis alicui exemplis prorsus simile non reperio huic nostro, quamvis singula doceant, quomodo locus sit expediendus.

1018. εἰ θάσσιον ἐνέχεις. διαφῆμι γὰρ ὁ θάσιος οἶνος

ἐνέχεις (ἐνέχεις) δὲ ἀπὸ τοῦ εἰόντος. Schol. recte. Nam ἔχειν de vino miscendo dici solitum. Sic Hom. Od. IX. 209. ἐν δίκας ἐκλήσας, ὕδατος ἀνά κίονα μέτρα γυῖν. Et, quod ibi additur, ad hunc locum quadrat: ὄσμη δ' ἠρεία ἀπὸ κρητῆρος ὀδοῖται Θεσπείῃ. Thasiuum vinum aequo nobile fuit atque Lesbium et Chium, nec his minus dulce fragrabat; et veterum vinum veteres non bibebant. Οἶνος per ellipsin omittitur, cf. Lamb Bos., quam et Romani usurpant, cf. Sanct. Minerv. c. IV. v. vinum. De Thasio vino vid. Plin. H. N. XIV. 7. Athen. I. p. 29. et 132. Colum. III. 2. 23. Virg. Georg. II. 91. — τὸ βλέμμα μαλακὸν καὶ καλόν. ἦμιον καὶ χαρίον. Schol. Dorv. ἦμιον καὶ χαρίον. Schol. Par. Similit. Philetaer. ap. Athen. XIII. ὡς ταυρόν καὶ μαλακὸν τὸ βλέμμα ἔχει. Aeschyl. Agam. 735. μαλακὸν ὀμμάτων βίλος, δεξιότροπος ἔρωτος ἄνθος. — οὐ σκαῖός, cf. supr. 46. 60. — γράος κακρῶσης, κακρῶν τὸ ἀσχηματιστὸν παρὰ τὸν κάκρον λέγεται, κακροχηστικῶς δὲ κακρῶν λέγεται καὶ τὸ ἀπλῶς μέλιτος ὀρέγασθαι, ὅθεν κακρῶσα γυνή ἢ μέλιτος ὀρεγμένη. ex Eustath. p. 853, 31. et p. 1183, 20. cui aeneat Hayck. T. I. p. 650. (Alb.) Photius Lex. v. κακρῶντας. Simili modo Romani sũbare adhibent ad nimiam hominis libidinem translatum. — τὰ θόδια, quae ab Homero dicuntur ἦλα, simili utrumque origine, hoc ab ἔλαι, illud ab ὀδός, Eustath.

γραδὲς καπρώσης τάφοδια κατεσθίειν.

ΓΡΑΥΣ

(1025) ταῦτ' οὖν ὁ θεὸς ᾧ φιλ' ἄνερ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖ,
φάσκων βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις αἰε.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

τί γὰρ ποιήσῃ, φράζε, καὶ πεπράξεται.

1021. καπρώσης Cant. 3. — 1024. πεπράξεται vitiōso Iust. 3. Post
πεπράξεται Valcken. interrogat.

p. 1445, 37. et schol. nostre interpretantibus ἐφόδια κυρίως λέγονται ἃ ἔχει τις εἰς διακίνησιν ἐν τῇ ὁδῷ. ἐνταῦθα δὲ ἀπλοῶς λέγει τὰ ἀνακαίματα. Occurrit quoque de quovis nutrimento, ut ap. Plutarch. vit. Alex. M. c. VIII. τὴν Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νομιζῶν καὶ ὀνομαζῶν.

1022. ταῦτ' οὖν ὁ θεὸς οὐκ ὀρθῶς ποιεῖ, quae Plutus iniuste fecerit, sequentia proferunt. Iuvenis nimirum ad anicula beneficiis cumulatus nunc quasi per Plutum perfidus evasit. Quare φάσκων βοηθεῖν recte explicatur a schol. καίπερ ὁμολογῶν βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, τὸναντίον ποιεῖ. ἐκείνου τοῦ ἀδικουμένου μὲ προεστάνεμος· ἐκείνη τοῖς δικαίοις, αἷς ἀδικουμένοις, προσεκλήθη. — τοῖς ἀδικουμένοις αἰε, h. e. succurrere iniuste tractatis, quoties reperiantur. Suspicatur Dobraeus, poetam his verbis solemnem adulationis cantilenam ridere, quam populus Atheniensis in orationibus libenter audiret. Isocrat. Paneg. p. 51. H. Stephan. ap. Musgr. ad Eurip. Suppl. 323. Sic Eurip. Suppl. 389. (378. Matth.) εὐ τοι σέβεις δίκαν, τὸ δ' ἤσσαν ἀδικίᾳ νεμίεις αἰεὶ τὸν δεστυχῆ πάντα ἔσθῃ. ubi enim cum Hermannō praefert: νεμίεις, τὸν τ' αἰεὶ δεστυχῆ πάντα ἔσθῃ. et l. l. διετέλειαν (οἱ πρόγονοι ἡμῶν κοινήν τὴν πόλιν παρέχοντες, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκαρπύνοσαν). Demosth. pr. Rhod.

p. 115. n. 33. (196.) εὐ γὰρ ἂν ὑμᾶς βουλομένην, δόξαν ἔχοντασ τοῦ εὖζειν τοὺς ἀτυχοῦντασ αἰε, χείρονασ Ἀργεῖον ἐν ταύτῃ τῇ πράξει φανῆναι. pr. Megalop. p. 121. n. 21. (205.) Δικαιομοσίους ἰσοσον ἢ πόλις ἐν τι καὶ τὸ αὐτὸ βουλομένην πράττειν. ἔστι δὲ τοῦτο τί; τοὺς ἀδικουμένους εὖζειν.

1024. τί γὰρ ποιήσῃ x. l. h. e. *dis igitur quid Pluto facendum sit, et factum fuerit.* Haud male schol. πεπράξεται interpretatur μετ' ὀλλῶν παραθήσεται. cf. Matth. Gr. gr. §. 493. Frischl. vertit minus accurate: „*Quid igitur faciat, dic: et iam statim hoc erit.*“ — τὸν εὐπαθόντα x. l. Plat. Gorg. p. 520. E. *ἄλλῳ γὰρ, ὅτι τοῦτο αἰεὶ ἔστιν, ὅτι μόνῃ αὐτῇ τῶν ἐνεργειῶν τὸν εὐπαθόντα ἐκιδυμῆν ποιεῖ ἀνευκοιῖν· ὡσαὶ καλὸν δοῦναι τὸ σημεῖον εἶναι, εἰ ὁ εὐ ποιήσας ταύτην τὴν ἐνεργεσίαν ἀνευκείσεται; εἰ δὲ μὴ, οὐ.* In verbis καλὸν μ' ἀνευκοιῖν certe inesse videtur vetulae desiderium amoris adolescentuli. Cur in egestate iam nunc iaceat, ut Bo. cum Fischero vult, non video. — *δικαίων ἀγαθόν ἐστ', hyperbaton paullo durius, quod traiectiones verborum (cf. not. crit.) creavit.* Iam scholiasta recte interpretatus est: *ἢ δικαίων ἐστὶ μηδ' ὄντιον ἀγαθόν ἔχειν τὸν νεανίσκον.* Brunckii coniectura *δικαίως ἐστὶ pro δικαίων ἐστὶ digna certe esset, quae recipiretur, nisi coniectura esset; quae,*

ΓΡΑΥΣ.

1025 ἀναγκάσαι δίκαιόν ἐστι νῆ Δία
τὸν εὐπαθὲνθ' ὑπ' ἐμοῦ κάλιν μ' ἀντευκπειῖν·
(1030) ἢ μηδοτιοῦν δίκαιον ἀγαθὸν ἐστ' ἔχειν.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

οὐκ αὖν καθ' ἐκάστην ἀπεδίδου τῆν νύκτα σοι;

ΓΡΑΥΣ.

ἀλλ' οὐδέποτε μὲ ζῶσαν ἀπολείψειν ἔφη.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

1030 ὀρθῶς γε· νῦν δέ γ' οὐκέτι ζῆν σ' οἶεται.

ΓΡΑΥΣ.

ὑπὸ τοῦ γὰρ ἄλγους κατατέτηκ' ὧ φίλτατε.

1026. εἰ καθόρθ' vulgo post Kust. — μ' omis. Cant. 1.3.4. Harl. Bar. 2. — γ' ἀντ' εὐποιῖν Dorv. — 1027. μηδοτιοῦν cum Monac. recepi. Vulgo dis-iungitur. — δίκαιον ἀγαθὸν ἐστ' enclisi vel neglecta vel serrata A. B. D. Monac. Arund. Ask. Cant. 1.2.3.4. edd. vett. ἀγαθὸν δίκαιος edd. Brunck. Porc. Dind. δίκαιον ἐστ' ἀγαθὸν coniec. Hemst. ἀγαθὸν δίκαιον C. Rav. Bar. 3. Inv. Bo. — 1028. οὐκ αὖν — σοι Porc. cum Akd. Imst. 1.2.3., idemque Monac. οὐκ αὖν — σοι; Crat. Wech. Frischl. οὐκ αὖν — σοι; Brunck. Inv. Dind. Bo. — 1029. ἔτι pro ἔφη Rav. γ' ἔφη Ask. — 1030. οὐκ δ' οὐκέτι ζῆν σ' οἶεται Monac. οὐκέτι σὺ ζῆν οἶεται Rav. δ' οὐκέτι Cant. 4. Bar. 3. Ask. οὐκ ἔτι edd. vett. — 1031. τοῦ omis. Dorv.

quamvis usu poetarum dramaticorum suffulciatur, cf. Nub. 1233. Eurip. Suppl. 188. Heracl. 143., vulgatae tamen non antecellit. Vertendum: nullo modo par est, cum aliquo bono gaudere.

1027. οὐκ αὖν ἀπεδίδον; τὸ γὰρ ἀποδίδοναι δηλοῖ τὸ χρηστικῶς δοῦναι. Eustath. p. 64, 4. et 591, 35. Minus apte schol. Dorv. supplet τοῦ μισθοῦς. χάριν potius, ut apud nostrum in pari re, de gratis acciperim, quas vir mulieri refert nocturno tempore. Sic adolescentulus ad anum in Ecclesiast. 1092. ἀντὶ τοῦτων τῶν ἀγαθῶν εἰς ἐσπέρην μεγάλην ἀποδώσω καὶ παρσίαν σοι χάριν. — οὐδέ π. μ. ἀπολείψ. ἔφη, καὶ ἄτερον ἀπὸ τῆς νύκτος χάριν μοι ἀποδώσειν. False dicit Thom. M. p. 97. verbum ἀπολεί-

πειν sic de viris, qui uxores relinquant, non usurpari. Simplex verbum eodem sensu adhibetur, Eccles. 945. αἱ αἱ, τί ποτε κίεσμαι; οὐχ ἦκει μοιταίρος· μόνη δ' ἐστὶν τοῦ λείπομαι. Sed compositum maiorem vim habet: ita relinquere ad-que, ut ad eum nunquam redeamus. cf. 329. et indic. v. h. — οὐκ δέ γ' οὐκέτι ζῆν σ' οἶεται, non quia egema sit, ut opinantur vulgo, sed quia γράς iam per se est τῷ θανάτῳ μέγιστος (Eccles. 938.), quam invenis nec bene nummatus viventem adhuc patat esse mortuum.

1031. ὑπὸ τοῦ γὰρ ἄλγους κατατέτηκ. Verbum hoc propriis indicat liquefacere et diffundere de nive et cera, Eustath. 1608, 49 Schol. ad Eurip. Hecub. 434., inde

ΕΑΝΙΑΣ

ΥΣ

1040 ΠΑΘΥΤΟΣ
πολιὰ γεγονῆσαι ταχὺ γε νῆ τόν οὐρανόν.

τάλαιν' ἐγὼ τῆς ὕβρεος ἤς ὑβρίζομαι.
(1045) ἔοικε διὰ πολλοῦ χρόνου σ' ἑρακέναι.
ΧΡΕΜΥΔΟΣ.
ΓΡΑΥΣ.

1041. Post *ἔγω* interpungunt edd. vett. — ὕβρεως Monac. Cant. 2. (3)
3. 4. Harl. Bar. 1. 2. 3. Dorr. et codd. Brunckii, ut videtur. ὕβρεω
Cant. 1. — 1042, ἑρακέναι Monac. Dorr. edd. vett. ἑρακέναι Brunck
Iuv. Bo — 1043, πόσου pro ποίου coniec. Duker., quod Fischer
frustra defendit. — οὐ pro ὅς Cant. 1. — Post *τάλάνταθ'* recte
interrogat Frischl., qui, nisi error typograph. est, scribit *ὄσπερ* pro ὅ
πασ', nam verit. "qui *παύσασθαι* apud me heri fuit." Hunc secutus sum
quia, si in fine versus *ἔοικε* pro *ἔοικε* volueris, dicendum
fuit ἤς sive ἦσθα, non ἦς.

ap. Athenaeum VI. p. 243.
μον, εἰ δὲ δοκεῖ, ἴσως
μιν. οὐκοῦν καὶ
νοσ λαρόντες, καὶ
— πο ῥε ὕ ε τ α
recte; nam *ρονί*
que; Sic Aeschyl.
ὁ δὲ ποιεῖται
Sophocl. Aiac. 12
πλίσσασθαι βροῦς
μέσσιτος ὀφθῆς ἐν
ταί. — ἄσπερ ἀξορ
χρόνον αὐτῶν ἀσπ
μὲν ἄλλων ὅτι οὐ
ὄσπερ ἐν ἑρακί, ἵ
ὄσπερ ἐν ἑρακί, ἵ
Quum *ἀσπάζομαι*, si
vidimus, salutaria ut
nem solum quam *ἐπ*
acceptior, salutarior
Quum *ἰστί*
neglectam, *ἐπ*
veritit inter
tandem *ἰστί*
se agnoscare *ἰσ*
tam, sanque *ἰσ*
εἴπ. Qui *ἰστί*
est, ἀσπάζομαι *ἰσ*
putat, quod *ἰσ*
machatur. Hinc *ἰσ*

dabet, quia alia
necatur ἀσπάζομαι
ar. II. 8.
ad 31
videtur
si pra
epex

στεφάνους γέ τοι καὶ δαδ' ἔχων πορεύεται

NEANIAΣ.

ἀσπάζομαι

ΓΡΑΥΣ.

τί φησιν;

NEANIAΣ

ἀρχαία φιλῆ,

1038. *στεφανους* libb. plurim. *στεφάνους* Rav. Inv. Diad. recte, ut infra 1086., ubi omnes libb. pluralem habent. — γ' ἐπι Monac. δέ τοι Cant. 4. τοι sine γε et δὲ Cant. 3. — Versui huic haud male nomen vetulae praefigitur in Cant. 4. — 1039. *σὲ φησιν* Rav. Inv. minus apte. — *ἀσπάζομαι σε* Cant. 4. — *Νίας* pro *Nevias* per totam scenam habent libb. nonnulli, in quibus Monac. Cant. 1. 2. 3. 4.

λος μοι τυγχάνεις ἄν, ἐχθρός μοι τυγχάνεις ἄν. ὅτω γὰρ οἱ ἀρχαίοι ἐχρήσαντο. Ubi *τυγχάνειν* occurrit sine ἄν, ibi prorsus aliam orationis formam esse, interpretes ignorarunt. Nam *τυγχάνει καλῆ* Plat. Hipp. p. 300. *δυνατὸν* Plat. Alcib. I. c. 21. cf. *ibid.* c. 13. Ubi vero datus personae aut praedicationum accedit, participium verbi *εἶναι* nunquam abest. — *τηλία*, *κοσμίον κύνος*, ἢ *σπίς πλατυσία*, ἐφ' ἧς ἄλιφα κοιοῦσιν. Schol. ἢ *τηλία καὶ σήλια*, ὡς ἐν ταῖς τοῦ Κωμικοῦ δηλοῦνται, καλουμένη παρὰ τὸ σήθειν. Eustath. p. 1397, 50. In scholiis enim Aristophanis legitur adhuc: *τηλία δὲ ἢ σήλια*, ὡς περὶ τὸ σήμερον τήμερον. Altius descendit Eustath. p. 1792, 4. ἐκ τοῦ στω, οὗ παραγωγή τὸ σείω καὶ τὸ σάλνω, προήλθε καὶ τὸ σήθω, ἀφ' οὗ καὶ σητάνειρος, ἄρτος, καὶ *τηλία*, ἧς χορήσις καὶ παρὰ τῷ *κομικῷ*. His assent. Etym. M. p. 756. Photius p. 430. Zonar. T. II. p. 1727. Ceterum ex hac iocandi ratione false vulgo iudicatur, anum fuisse crassam et pinguem; quasi ita gracilis aliquis sit, ut per anulum trahi possit. Nihilominus iam scholiasta idem auguratus est: τοῦτο δὲ λέγει ὡς καχέλιος ἀντὶς ὀδῆος, καὶ μὴ δυνα-

μίτης διὰ δακτυλίου ἐκνεσθῆναι, ἀλλὰ διὰ τηλίας.

1035. καὶ μὴν τὸ μετράκιον, πρόμισεν ὁ καὶς στεφάνους κομίζων τῷ Πλούτῳ διὰ τὸ κελουτηκέναι. Schol. — οὐκ ἐστὶν κάλας, πρὸ ὀλίγου. Schol. s. ἀρτι. ut Budaeus H. Stephano adversante (Thesaur. Gr. L. T. III. p. 22. h.) voluit, quamvis commode vulgari significatione capi possit. „Iam diu nunc eum incusavit.“ — ἐπι κῆμον, ἐπι μέθην scholiastae miri consensu, quamvis, ut Hemeterb. iam docuit, nihil amplius haec vox indicet, quem *comissionem* s. *comotationem*, quae in multam noctem producebatur coniuncta cum *vagatione* nocturna. Sic ad convivium iturus chorus Ecclesiaz. 1194. ἔγω δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον ἠδῆ κείσομαι, ἔγω δὲ τοι καὶ δάδα ταυτηλὶ καλώς. Quod convivium certe iocis impudicis, cantilenis obscenis et saltationibus inhonestis celebrari solitum fuit, unde coronati et ebrii et faces tenentes redibant. Quam tamen et Eustath. p. 1843, 48. scholiastis assentiatur, cum his effectum pro causa summissae videtur. cf. de more veterum *comissionibus*. Altorf. 1744. Lamb. Bea. Exercit. phil. ad Rom. 13, 13. Sic

1040 πολλά γεγένησθαι ταχὺ γε νῆ τὸν οὐρανόν.

ΓΡΑΥΣ.

τάλαυν' ἐγὼ τῆς ὕβρεος ἧς ὕβριζομαι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(1045) ἔσκες διὰ πολλοῦ χρόνου σ' ἐσρακέναι.

ΓΡΑΥΣ.

ποίου χρόνου, ταλάνταθ'; ὅς παρ' ἐμοὶ χθές ἦν.

1041. Post *ἐγὼ* interpungunt edd. vet. — *ὑβρεος* Monac. Cant. 2. (?) 3. 4. Harl. Bar. 1. 2. 3. Dorv. et codd. Brunckii, ut videtur. *ὑβριος* Cant. 1. — 1042. *ἐσρακέναι* Monac. Dorv. edd. vet. *ἐσρακέναι* Brunck. Inv. Bo — 1043. *πέσον* pro *ποίου* conies. Duker., quod Fischer. frustra defendit. — *οὐ* pro *ὅς* Cant. 1. — Post *εὐλαστὰθ'* recte interrogat Frischl., qui, nisi error typograph. est, scribit *ὄσπερ* pro *ὅς* *παρ'*, nam vertit: „*qui modo apud me heri fuit.*“ Hunc secutus sum, quia, si in fine versus cum ceteris interrogationem volueris, dicendum fuit *ἧς* sive *ἦσθα*, non *ἦν*.

ap. Athenaeum VI. p. 243. *ἐπὶ κώ-
μον, εἰ δοκεῖ, ἴσμεν, ὥσπερ ἔχο-
μεν. οὐκοῦν καὶ δῶδα καὶ σιγῶ-
νας λαβόντες.* cf. ibid. VII. p. 281.
— *πορεύεται, βαδίζει.* Schol.
recte; nam ponitur de *incessu* quo-
que. Sic Aeschyl. Prometh. 570.
ὁ δὲ πορεύεται δόλιον ὄμμ' ἔχων.
Sophocl. Aiac. 1258. *μῆγας δὲ
πλευρὰ βούς ὑπὸ σμικρᾶς ὄμω
μαστύγος ὀρθὸς εἰς ὄθον πορεύε-
ται.* — *ἀσπαζομαι, ὡς διὰ
χρόνον αὐτὴν ἀσπαζομένός φησι.
μεθύσων δὲ οὐ λίγει, χαιρε.* ἡ δὲ
διὰ τὸ ἔτοπον δοκοῦν τῆς προσρη-
σεως ὡς ἐν ἱερῶν, τί φησιν. Schol.
Quum *ἀσπαζομαι*, ut supra 320.
vidimus, salutatio sit officiosior et
acceptior, quam *χαιρε*, pute iuven-
nem solum Chremylum salutare.
Quum igitur anus sentiret se esse
neglectam, ad Chremylum se con-
vertit interrogans *τί φησιν*; Nunc
tandem iuvenis superbiens simulat,
se agnoscente amicam iam diu cogni-
tam, eamque acerbè cavillandè ex-
cipit. Qui nexus si minus ple-
oct., *ἀσπαζομαι* ironice dictum esse
potest, quod vetula indignata sto-
machatur. Hinc etiam *ἀρχαία φίλη*

ironice dictum esse debet, quia alias
nobili sensu aliquis vocatur *ἀρχαίος*
ἐκαίτος Xenoph. Memor. II. 3. 1.
— *ἀρχαία φίλη*, cf. n. ad 319.
utrumque enim indicari videtur et
annosum et *stupidum*. Illud si. prae-
fers, sequentia continent expe-
ctati.

1040. *πολλά γεγένησθαι*, quod
antea dissimulator celavit nunc di-
ves factus inhumane eloqui non de-
dignatur. *πολιὸς ἴστιν ἀνήρ ὁ τὴν
πολιάν ἔχων, ἦτορ ὁ γηραιός.*
Schol. Imprimis huc referam, quae
Eustath. p. 727, 25. nomina actus
enumerans profert: *εἶτα ἀνὴρ
νῆος· εἶτα ἀνὴρ μέσος· εἶτα προ-
βητικῶς, ὑποκόλιος* (apud quem
prima canities conspicitur), *ὁ καὶ
ἀμοιγρῶν· εἶτα γέρον· ὁ καὶ
πρεσβύτης· εἶτα ὁ ἰσατόνηρος.*
*Πολιοκρόταφοι δὲ οἱ ἐκείθεν ὡς
τὰ πολλὰ πολιοῦσθαι ἀρχόμενοι,
ὡς παρασημοῦται καὶ Θεόκροτος
εἰπὼν, „ἀπὸ κροτάφων κλέμματα
πάντες γηραιοί.“* Sic *πολιοὶ κρο-
ταφοὶ* Anacr. 56. Eurip. Hecub.
644. *πολιὸν τ' ἐπὶ κροτά μᾶτην
τέκνων θανόντων τίθεται χεῖρα.*
ut Hom. Od. ε. 816. de Laertes

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

τούναντιόν πέπονθε τοῖς πολλοῖς ἄρα

1045 μεθύων γάρ, ὡς εἴκειν, ὀξύτερον βλάται.

ΓΡΑΥΣ.

οὔκ, ἀλλ' ἀκόλαστος ἐστίν αἰεὶ τοὺς τρόπους.

ΝΕΑΝΙΑΣ.

(1050) ὦ Ποντοπόσειδον καὶ θεοὶ πρᾶσφυτικοί,

1045. βλάταιν Dorr. Cant. 4. — 1046. αἰεὶ contra metr. Cant. 1. 3. p. m. 2. Suid. Pera. — τοὺς τρόπους Rav. Inv. minus Graeco.

sene: ἀμφοτέρῃσι δὲ χροὶν ἰλῶν κόνιν ἀθυλοῦσαν χεῖατο καὶ κεφαλῆς κολῆσθαι. — τάλαια ἔγωγε τῆς ἔβραος, de genit. in exclamat. cf. not. ad 985. Ionicam hanc genit. formam, quam iam odd. vet. representant, tuitas est et alias Benti. metri causa, ut Vesp. 1273. ubi cum Suida restituit φῶστος. cf. et Nub. 1071.

1042. διὰ πολλῶν χρόνων. cf. n. ad 98. Sic Vesp. 1251. 1474. Eurip. Electr. 504. Aeschyl. Pera. 743. διὰ μακροῦ χρόνου. Etiam sine adiectiva Xenoph. Memor. IV. 4. 5. II. 8. 1. Ἄλλοι δὲ ποτε ἀρχαίων ἑταίρων διὰ χρόνον ἰδῶν. idem Cyrop. I. 4. 28. Plutarch. vit. Cic. p. 880. — κολίον χρόνον h. e. quam brevis tempus, quae δὲ ἀναρῶς χρόνου. cf. et F. A. Wolf ad Cic. orat. p. Marc. praef. p. XXVII. — παρ' ἑμοί, cf. n. ad 889. — τούναντιόν τοῖς πολλοῖς h. e. ἢ οἱ πολλοί, ut post ἄλλος et similia vocabula, quibus comparativi notio inest. cf. Heind. ad Plat. Phaed. §. 105. At αὐτός, ἴσος et contrarium ab his ἐναντίον dativum obiecti comparati aut oppositi amant. Quare nostrum locum sic accipe: εὐ τὸ αὐτὸ τοῖς πολλοῖς πέπονθε. — οἱ πολλοί, vulgus vel plerique, cf. Viger. p. 138. et 728. — μεθύων γὰρ ὀξύτερον βλάται, lepide significat, quanta in vino sit veritas. Oculi quidem violentorum obscurantur, at sensu

decori represso liberius eloqui solent vino gravati, quae ante celaverant. Scholiasta perplexo dixerit: οἱ γὰρ μεθύοντες οὐκ ὀφθαλμοὶ καίτοι οὐν, οὐ ὀφθαλμοὶ ἰδῶσται τὰς πολιὰς αὐτῆς ὁ νῆος, ἀναρῶσθαι ὀφθαλμῶν τῶν ὄφθαλμῶν ἐκ τῆς μέθης. μεθύων δὲ φησι, ἐπειδὴ ἐπὶ κῶμον ἀπῆν, ὡς φησι τούναντιόν δὲ, εἰπε, τοῖς ἄλλοις πέπονθεν, ἐπειδὴ νῆφωσ οὐκ ἔγνω, ἀλλὰ μεθύων, γρᾶν εὔσων.

1046. ἀκόλαστος, disciplina severa non eruditus, cui oppositum πεπαιδευμένος. Quare recte schol. interpr. p. ἀκαίδευτος. Hinc universim rusticus et decori immemor, ἄγροικος, ἀεχρῶς, ἀναίμακτος. Schol. Sic Eurip. Hecab. 603. ἐν τοῖς μολίῳ στρατεύματι ἀκόλαστος ἔχλος, πανταχῆ τ' ἀναρχία κρείσσων πρὸς. — ὦ Ποντοπόσειδον, de cognominibus Neptani cf. n. ad 392. Hic a mari significatur, quia inter deos oceanotis refertur, quum ἑκπῶς inventatis deus esset. ὦ ἀναξ τῆς θαλάσσης ἢ ὦ θαλάσσης Πόσειδον. Schol. Similiter Ποντοπόσειδον δέσποτα Πίνδ. Olymp. VI. 176. Eurip. Hipp. 744. coll. Aeschyl. Sept. adv. Theb. 132. θαλάσσιος supra 392. — θεοὶ πρᾶσφυτικοί, Spanham. duce vulge accipiuntur quasi πρᾶσφυτοι, qui τοῖς νῆοις opponuntur, ut ap. Aeschyl. Prometh. 149. Eumen. 16. 724. Secus est. Nam πρᾶσφυτιος multum differt ab πρᾶσφυ-

ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἐντιδῶν ὄσας ἔχει.
ΓΡΑΥΣ.

ᾠ, ᾠ.

τὴν δᾶδα μὴ μοι πρόσφερ'.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

εὐ μέντοι λέγει.

1050 ἐὰν γὰρ αὐτὴν εἰς μόνος στανθῆρ λάβῃ,

1049. ᾠ ᾠ Suid. cui fidem habui. cf. animadv. infra. ἄδ Bo. Exclamationem hanc versui adiciunt libb. nonnulli, alii extra versum habent. Extra versum pronuntiandam esse, apparet. — δᾶδα Monac. — πρόσφερες plene Monac. — 1050. μόνον Rav. Leid. — λάβοι Cant. 4. Harl. Bar. 2. — Wakefield. Silv. Crit. III. p. 74., quem καύσσαι significacione activa offendit, hunc versum et sequentem sic fingit: σπανθῆρ βάλῃ ὄσας καλαῖα γ' ἐρεσιῶν καύσσαι. Ignoravit scilicet vir illustris, Atticos futura med. quorundam verborum activis praeferre, cf. Moer. p. 38., et in nonnullis duplex futurum deprehendi, cf. Heind. ad Plat. Phaed. p. 98. a. = §. 106. p. 181., sicut eadem pro natura sua saepe etiam ponuntur passive. cf. Markl. ad Eurip. Suppl. 521. (531.) Butt. ad Dem. Mid. §. 10. n. 4.

ρος, illud enim indicat quod senectuti convenit ac proprium est, ut *προσβυτικά κανά* 270. etc., hoc vero quod senescit ipsam. Rectius igitur, id quod iam scholiasta vidit, cogitantur dii senectutis, ut contra Apollo et Bacchus iuventutis praesides habebantur. Idcirco recte schol.: *θεοὶ δὲ προσβυτικοί, οἱ τοῖς προσβύταις ἐφιστάμενοι θεοί· ἐπειδὴ καὶ ὁ Ποσειδῶν τῶν προσβυτιῶν (κωνῶν?) θεῶν καὶ οὐχ ὁμοίως ἐστὶ Διονύσῳ ἢ Ἀπόλλωνι.* Aliud *ἐπι γράς ἐστιν, ὡς τοῦ ὄρκου τούτου προσβυτιῶν ὄρκος.* *ἐστὶ δὲ ὁ Ποσειδῶν τῶν γερόντων, καὶ οὐ τῶν νέων. θεοὶ γερωνικοί.* — *τῶν ἐντιδῶν ὄσας ἔχει.* *ἐντιδῆς, ὡς οἱ κοινὸν λέγουσιν ἐπὶ τῷ προσώπῳ ζωώματα.* Schol. Accuratior Eustath. p. 768, 4. *ἐντιδῆς δὲ αἱ ἐπὶ τοῦ προσώπου σπορασμαὶ τοῦ δόρματος.* et ibid. l. 37. *παρὰ τὸ ἐνεσθαι, ὃ ἐστὶ παρμικνῶσαι.* De genit. ap. ὄσας et similib. vocab. cf. supra ad 690. 1049. ᾠ, ᾠ. Suida duos reposui,

qui ceteris grammaticis longe distinctius praecipit: *Ἄ, ᾠ παρ' Ἀρεστογράμῳ ἐπιθήματα μὲν ἐκλήξεως καὶ παρακλήσεως. τὸ ᾠ, ᾠ κατὰ διαίρεσιν ἀναγνωστίων, οὐ καθ' ἔννοιαν· ἀλλὰ καὶ φιλοπόνη ἀμφότερα. τὸ δὲ ᾠ ἂν θαναμαστικὸν θασύεται.* Pariter ᾠ scribitur in schol. Harl. ad Od. §. 361. Utramque vim huius interiectionis agnoscens Eustathius p. 855, 16. p. 1763, 54. accentum ubique circumflexum tenet, nullam saltem diversitatem accentus commemorat. In Hesychii initio interpretes multa conturbant. Ceteris missis hoc tantum mones, ad ᾠ ᾠ ex Eustath. p. 855, 19. aliquid lucis manare. cf. et Apollon. Soph. init. Quare puto ubique videndum esse, utrum sit interieccio mere admirantis, an terrore subito commoti, ut hoc loco, ubi commodius et affectui animi aptius acutur. Teneatur igitur ᾠ ᾠ Eurip. Hecub. 1045. ᾠ ᾠ, αἶψα, αἶψα. Aeschyl. Prometh. 114. ᾠ ᾠ, τίς ἀχῶ, τίς ὄδμᾳ προσέειπα μ' ἀφῆγγῃς.

ὥσπερ παλαιὰν εἰρεσιώνην καίσεται.

NEANIAΣ.

(1055) βούλει διὰ χρόνου πρὸς μὲ παῖσαι;

ΓΡΑΥΣ.

ποῖ, τάλαν;

NEANIAΣ.

αὐτοῦ, λαβούσα κάρνα.

ΓΡΑΥΣ.

παιδιάν τίνα;

1052. καῖται Leid. Dorv. et pr. var. lect. F. Est enim forma Dorica. cf. Lobeck. ad Phryn. p. 240. — πρὸς με vulgo. — Post καῖσαι punctum Ald. Iunt. 1. 2. 3. Raph. Port., comma Porson. — Post τάλαν punctum Ald. Iunt. 1. 2. 3.

Recte vero, siquidem metrum stare debuit, in Sophocl. Philoet. 1300. ἄ, ἄ iamudum restituendum esse alii viderunt: ἄ, ἄ, μηδαμῶς, μὴ πρὸς θεῶν μεθῆς βέλος. Ibi enim pariter atque hoc nostro loco est ἐπιρῶμα μετ' ἐκλήξεως. — μὴ μοι πρόσφραξ, μηδαμῶς κλησίον ἐμοῦ φέρει. Schol. Timet enim avicula, ne sibi comae unctae videlicet faece nimis admota comburantur. Adolescentulus autem faciem admoverat, ut canities carneretur. Iuvenes enim noctu vagantes amicas visum exire solebant cum facibus. Eccles. 1013. τοῦ δαίδομένος δᾶδ' ἔχων ἐλήλυθας;

1051. ὄσπερ παλαιῶν εἰρεσιώνην, de qua copiose Eustath. p. 1283, 6 sq. e quo excerpta haec scholiis sequentibus adificio: θαλλὸς εἰλαίος ἐρίω ἐστερμύνος προσκρεμαμένους ἔχων διαφύρους ἐκ γῆς καρκύς, ὃν ἔφερε καὶς τις καὶ ἐτίθη πρὸ τῶν θυρῶν Ἀπόλλωνος ἱεροῦ ἐν τοῖς Πυαναφείοις. Ἱστοροῦσι δὲ, ὅτι Ἕθνη ἐκκατήρετο τοῦ ἔθους. Scholia imprimis urgent, hoc fieri solitum esse, ut famem arcerent: λιμοῦ γὰρ ἐνοπήσαντος, ἀνέβλεν ὁ θεὸς τὰς εἰρεσιώνας πρὸ τῶν θυρῶν κρεμάσαι. εἰρεσιώνη δὲ θαλλὸς εἰλαίος, ἣ δάφνης, ἐξ ἐρίων καὶ θαλλοῦ συμ-

πελεγμένος, ἔχων ἄρτον ἐξηρημένον καὶ κοτύλην καὶ σῦκα καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ. εἰσθεὶ δὲ καὶ ἀμφιθαλὲς ἀμφ' αὐτῇ ταῦτα λίγειν. „εἰρεσιώνη σῦκα φέρει, καὶ πίνοντας ἄρτους, καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ εἰλαιον ὑποψήσασθαι, καὶ κύλικ' εἰσαφρον, οἷς ἂν μεθυσσας καθεύδῃ.“ Ἰστασαν δὲ αὐτῶν (τῶν κλάδων) πρὸ τῶν θυρῶν κατὰ τὸ καλαῖδον χρηστήριον. His plura non suppeditant Hesych. p. 1113. eiusque interpr., H. Steph. Thea. T. V. 820. Meura. Strab. I. p. 16. Pint. Thea. p. 10. Meura. Graecia feriata p. 242. Fortasse et iste mos in Apollinis sacris, quem Procl. in Chrestom. ap. Phot. commemorat, huc spectat: ξύλον εἰλαίας καταστέφουσι δάφναις, κοτυλοῖς ἀνθεσι καὶ ἐκ' ἀκροῦ μὲν χαλκῇ ἐφαρμόζεται σφαίρα. ἐκ δὲ ταύτης μαιονίφας ἔξαφῶσιν x. 2. — παλαιῶν, κατάξηρον schol. Aridus videlicet ramus iacens lana involutus facile incendi potuit.

1052. πρὸς μὲ παῖσαι; ambigua locutio, quae duplicem saltem significationem admittit: ludere et consuetudinem cum aliis habere, quam vetula avide intelligens in risum trahitur. Utrumque enim antea aviculae et adolescentule in more fuit. — ποῖ, τάλαν;

NEANIAΣ.

πόσους έχεις δδόντας;

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἀλλὰ γνώσομαι

1055 κἀγωγ'· ἔχει γὰρ τρεῖς ἴσως ἢ τέτταρα·

NEANIAΣ.

ἀπότισον· ἓνα γὰρ γόμφιον μόνον φορεῖ.

ΓΡΑΥΣ.

(1060)ταλάντατ' ἀνδρῶν, οὐχ ὑγαίνειν μοι δοκεῖς,

1055. κἀγὼ Monac. Cant. 3. Bar. 2. κἀγὼ γὰρ ἴσως ἔχει τρεῖς vitione Monac. κἀγωγί τοι γὰρ ἔχει τρεῖς Ask. Sic uspius peccant librarii, si subiectum mutatur. — τίσσαρας Bar. 2. — 1056. μόνον γόμφιον Cant. 4. Ask. Monac. — φέρει Cant. 5.

usum vocis ποῖ in statu diligenter exposuit Lobeck. ad Phrynich. p. 43., quippe secundum quem ποῖ solum de motu dicendum esset. In plurimis locis si loquentium cogitationes recte tenemus, veterum regula stare posse videtur. Quid enim impedit, quominus accipias, vetulam dicturam fuisse: ποῖ ἀκίοντες, τάλαν. Idque, ni fallor, scholiasta hoc loco voluit, quum interpretaretur: τὸ ποῖ σκαπτίον· δηλοῖ γὰρ ἀνολασίς τόπον ζητούσης. Quasi anus vellet: modo me in hominum horum conspectu. Lysistr. 908. ὦ καταγέλαστ' ἐναντίον τοῦ παιδίου. Cum Phrynicho l. l. conspirat praeter Thomam et Kustath. p. 1664, 9. τὸ ποῖ δηλοῖ τὸ ἐν τόπῳ· τὸ δὲ πῆ καὶ ποῖ τὸ εἰς τόπον. — τάλαν, e more amica iocantis explicandum est, ut pote qui verbis malae notae amicos familiariter notat amantes. Pariter Calypso Ulysem alloquitur amica Hom. Odyss. ε. 182. ἦ δὲ αἰετρός γ' ἴσσεῖ καὶ οὐκ ἀποφωλια σιδάσ!

1053. λαβοῦσα κάρνα, quam vellet ἀρτιάξεν ludere per impro, de quo cf. 813. Id quidem ex sequentibus manifestum est. — πόσους ἔχεις δδόντας; ἀνὶ

τοῦ, πόσα ἔχεις κάρνα. τοῦτο παρ' ὑπόνοιαν αἴμα κωμῶδων εἰς πάντων γράταιν. ἴδου γὰρ εἰπείν, πόσα ἐν χειρὶν ἔχω, ὥσπερ εἰσθασί λέγειν οἱ τὰ ἄγρια περιεσθασί καίοντες. παιδιὰ γὰρ ἐστὶ τοιαύτη· δραξάμενός τις κάρνον καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐρωτᾷ, πόσα; καὶ ἐὰν ἐπιπύγῃ, λαμβάνει ὅσα ἔχει ἐν τῇ χειρὶ· ἐὰν δὲ ἀμάσθη κατὰ τὴν ἀπόκρισιν, ἀποκίνει ὅσα ἂν ὁ ἐρωτήσας εὐρεθίῃ ἔχων. Schol. Nihil hic de mixta oratione recta et indirecta, quam Bo. voluit, sed, ut cum scholiasta ceteri iam viderunt, lepida perversae ludii omnibus noti. Aniculae certe fuit interrogare, quod nunquam profecto interrogasset; quare poeta facit adolescentulum antevertere, idque ludendi causa; quo tota consabulatio nititur.

1055. γνώσομαι, γνώσιον. Sch. Est enim huic verbo nativa vis, aliquid, quod adhuc ignoratur, experiendi, unde proficiatur notio et cognoscendi et divinando, quae extrema hic valet. — ἀπέρισον, quasi τῇ ἰδίᾳ κεραιῇ (Hom. Il. δ. 161. Sustath. p. 458, 41.), quia, qui divinando numerum false significavit, de suis solvers debet. Et quum de pari-

πλυνόν με ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν.

NEANIAΣ:

ὄναυ μαντῶν, εἴ τις ἐκπλυνεῖ σε.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

1060 οὐ δῆτ', ἐπεὶ νῦν μὲν κατηλικῶς ἔχει.

εἰ δ' ἐκπλυνεῖται τοῦτο τὸ ψιμύθιον

1058. κλύων Cant. 3. — ἐν omis. Bar. 3. — ἔνδρασι Monac. —
1059. μὲν γ' ἄν Monac. Dorv. Ask. edd. vet. μὲν τ' ἄν Bar. 3. μὲν
ἄν A. B. Leid. Brunck. Inv. Pera. μὲν τῶν male Bo. μὲν
οὐν Eustath. p. 1263, 61. — 1060. ἐκιδῆ Cant. 4. — μὲν νῦν edd.
vet. μὲν om. Dorv. Harl. Bar. 1. 2. — 1061. τῶντι Monac. Cant. 3.
Ask. Mead. — ψιμύθιον Bar. 1. 2. Cant. 4. Dorv. ψιμίθιον Cant. 2.
ψιμύθιον Cant. 3. max. sec. 2. Bar. 3. Iunt. 3.

bis solvendum esset, Chremylo dens
elidendus erat, quo solvere posset.
— ἔνα γὰρ γόμφιον μέσση,
γανιαῖον (s. γανιαῖον) ὀδένα.
Schol. ὡς δὲ ὁ γόμφιος ἐν τοῦ
γνάμνω παρήκται τρηπῆ τοῦ ἄ
εἰς ὁ, δι' οὗ κάρπυται ἡ τρηπῆ,
δηλοῦσιν οἱ παλαιοί. Eustath. ad
Il. p. 150, 84. cf. et Hesych. I.
p. 848. ibique interpret. Etym. M.
v. μύλλους. Moeris p. 111. De den-
tium natura Xenoph. Memor. I. 4.
6. ὃ δὲ δεκτὶ σοὶ καὶ τούτῳ κρονοίας
ἔργῳ δοκίμαται, τὸ τοῦ μὲν πρόσ-
θεν ὀδένας καὶ ἑξῆς οἷος οἷος
τίμην εἶναι, τοῦ δὲ γόμφι-
ου οἷος παρὰ τούτων δεξα-
μίνας λαίνας. et Cic. d. Nat.
Deor. II. 64. „Dentibus autem in
ore constructis manditur atque ab
his extenuatur et mollitur cibus.
Eorum adversari (οἱ πρόσθεν Xen.)
acuti morā dividunt escas, intimi
autem conficiunt, qui genuini (alias
molaras, maxillares γόμφιοι) vo-
cantur.“ — οὐχ ὑγιαίνειν, cf.
supr. 360. υγιαίνει ἔχει τὸν νοσῶν.
Schol. h. l.

1058. κλύων με ποιῶν,
κλύων ὀδύνας τοῦ ἀγγείου αὐτοῦ,
κροφοντόνας δὲ τὸ κλυόμενον.
Sch. Sciendum est veteres aliter
vestes sordidas lavasse, quam nos
solemus. Antiquissimo tempore ad
fluvios fontane erant (βόθροι), in

quibus vestes positae pedibus tan-
debantur, στειβον δ' ἐν βόθροις
Hom. Odys. ζ. 92., ubi Eustath.
τὸ στειβον ἀντὶ τοῦ ἑκάστου, ἑρε-
βον τοῖς ποσί. Vestes vero hoc
fieri coeptum est in alveis lapideis
(κλύνοι λαίνας Eustath. p. 1263,
59.) vel ligneis, in quibus vestes
lavandae non pedibus, sed pistillo
aliquo ligneo tendendo pergebantur.
Hinc petenda est similitudo,
quam poeta posuit veteris et alvei,
qui lavationi inserviebat, quippe
in cuius ore unus dens esset ad
escas mandendas, ut in isto alveo
pistillum ad vestes tandendas. Quam
verbum κλύων alius induit notio-
nem maledicendi et oburgandi, ea,
quamvis vera sit et indubitata, ta-
men huic loco ab interpretibus to-
mere inculcatur. Etenim quom κλύ-
ων vas sit, in quo lavatur, illa vul-
gare explicatio κλύων necessario
flagitaret, si habere velles, quo
illa niteretur. — ὄναιο, ἀπ-
ληθείης. Schol. ut Eustath. p. 1092,
64 — 1093. tibi profecisset v. rem
haud ingrati tibi faceret, si quis
etc. Ita Eurip. Hecub. 975. So-
phocl. Oed. Rex 644. Oed. Col.
1042. — ἐκιδύσει σε, quam
semel anus alvei istius mentionem
fecisset, adolescens inde repetit
verbum, quo dicere vult, veteralem

(1065) ὄψει κατάδηλα τοῦ προσώπου τὰ βράκη.

ΓΡΑΥΣ

γέρον ἀνήρ ὦν οὐχ ὑγιαίνει μοι δοκεῖς.

NEANIAΣ

πειρᾶ μὲν οὖν ἴσως σε καὶ τῶν τιθίων

1065 ἐφάπτεται σοῦ λανθάνειν δοκῶν ἐμέ.

1062. γs τὰ Cant. 2. et add. vet. Particula γs hic et alias interpolata est ab ignorantibus, monophthongum brevem ante ε̄ produci. Causam huius productionis in pronuntiatione positam esse puto, quippe ex qua litera ε̄ vocali praecedente attraheretur et quasi duplicaretur, id quod re vera fieri videmus, si verbis ab ε̄ incipientibus augmentum additur. Pronuntiabant igitur τῆφέβᾳη, ut v. 51. εἰς τοῦσεφέβᾳη. — 1063. ὦν emia. Dorv. — 1064. κῆτα τῶν τιθίων edd. vet. exc. Canin. (ubi iam καὶ τῶν exstat.) Etymol. in ἡεροκιστηῆς. codd. Dorv. Monac. Leid. Arund. Mead. Ask. Cant. 1. 2. 4. Restituerunt versum depravatam Bentl. et Kust. Eustathio auctore ad Odyss. p. 1508, 20. — 1065. σοῦ em. Ehb. — ἐμὰ δοκῶν Bar. 3.

non solum, quae lavetur, sed etiam convitiis explodetur, dignam esse. Utrumque in animo habuit, at Chremylus propriam significationem excipit, ut aliunde et denuo in miseram invehatur. Illa obiurgandi notatione occurrit Acharn. 389. (Inv.) διββαλλέ με, καὶ φρέδη κατεγλώτισέ μου, κἀκτυλοβόρει, κἀκλυνην. Demosth. adv. Boeot. T. II. p. 997. (Reisk.) ἀλλήλους δὲ κλυνοσόμεν.

1060. οὐ δ ἦτα, cf. 337 et 984. — καπηλικῶς ἔχει, κομμωτικῶς καὶ ἐπιμανθισμένως ἔχει, καὶ οὐ τῆν κατὰ φύσιν χροιάν, ἀλλὰ νόθον καὶ ξένην. ἐπεὶ οἱ κάπηλοι χροίαν καὶ ἀναποιεῖν τὰ ἱμάτια (καὶ ἄλλα χρήματα) εἰσβάσει. Schol. Faciem enim rugosam cerussa ita oblevit anus, ut alienam quasi prae se ferret. Hinc primum esset: „alieno vultu fraudulententer se praetexit.“ Quam tamen simul significaret tristem et turpem vultum, ut est videre v. 431. de consilio locutionem hanc adhibuit pro universa κομμωτικῶς ἔχει. Est enim κάπηλος et is, qui vestes ab aliis iam usu detritas emit et reffectas vendit. Quare in sequenti-

bus, ut metaphoram teneret, posuit τὰ τοῦ προσώπου βράκη, non ἐφείδας. — τὸ φριμύθιον, ut de simili anicula Ecclesiae. 909. ἐγὼ δὲ κατακεκλασμένη φριμύθιον ἔστηκα. Utebantur enim matronae, ut histriones, cerussa, qua non solum cutis colorem facerent album et nitidum, sed etiam rugas crasse illinendo replerent et malas laevigarent. De nat. cerussae cf. Plin. H. N. XXXIV, 18. — τὰ βράκη, τὸ βράκος τὸ διεξέβαγος. Eustath. 1770, 64. derivatur enim a βήσσω Eustath. 1916, 44. Pariter schollasta βράκος τὸ διεξέβαγμενον ἱμάτιον· μεταφορικῶς οὖν φησὶν ἐνταῦθα βράκη, ἦγοντ τὰς ἐφείδας τοῦ διεφθαρμένου αὐτῆς προσώπου ἐπὶ τοῦ γήραος. At praeter metaphoram poeta quandam literarum similitudinem affectavit βράκος, ἦντις, ut, si Latine reddere velle, rima pro ruga ponenda sit, non πανπυς. Ita et alias ludit in κόρης, Κορινθίαις Nub. 712. δάκνουσι μ' ἐξέκοπτες οἱ Κορινθιοί.

1063. γέρον ἀνήρ ὦν κ. λ., ut Penelope Eurycleam anum increpat: μάργην σε θεοὶ θέσαν· εἰ εἰ

ΓΡΑΥΣ.

μά την Ἀφροδίτην, οὐκ ἐμοῦ γ' ὧ βδελυεῖ σύ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(1070) μά την Ἐκάτην, οὐ δῆτα· μαινομένη γὰρ ἄν.
ἀλλ' ὧ νεανίας, οὐκ ἐὼ τὴν μέρακα
μισεῖν σε ταύτην.

NEANIAΣ.

ἀλλ' ἔγωγ' ὑπερφιλῶ.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

1070 καὶ μὴν κατηγορεῖ γέ σου.

NEANIAΣ.

τί κατηγορεῖ;

1066. ὁ βδελυεῖ Dorv. — 1068. νεανίσις pleno Elb. — 1069. ἐπέφ
φιλῶ Dorv. ubi ad ἐπέφ pro gl. additur λίαν.

περ ἔβλαψαν· πρὶν δὲ φρένας αἰ-
σίμη ἦσθα. εἰ δὲ τοῦτό γε γῆρας
ὄνησσι. Hom. Od. ψ. 11 sq. Cic.
in libello de Senect., quamvis hanc
partem callide transeat adeoque
prudenciam senectuti, temeritatem
florenti aetati tribuat c. 6., Roma-
nis tamen similiter de senibus per-
suasum fuisse, hic illic vel invitum
declarat, ut XI.: „ista senilis stul-
ticia, quae deliratio appellari solet,
senum levium est, non omnium.“
His vero levibus senibus, qui deli-
rant, Chremylum adnumeratum vo-
luit anus. — περὶ μὲν οὖν,
adolescens simulat se iratum,
quod Chremylus amica nimis fami-
liariter utitur. Nam περὶ, ut v.
150, Eustathio p. 1508, 20., ubi ad
hunc locum respicit, docente valet
περὶ εἶναι ἰσχυρῶς γυναικα. Quod
scholasticae interpretantur συνοσια-
ζειν, συνοδεῖν vel συνομιλεῖν,
nimium est. — τῶν τριθίων,
τίθειαι ἢ τριθαί αἱ τοὺς τριθίους
παρεχούσαι, ὃ πρὸ ἔστι μαστοῦς,
ἐξ ὧν καὶ βρέφος ὑποκρίθιον τὸ
ὑπομάζιον. ὃ δὲ τριθὸς κλεινα,
ὑμὸν ἔχει τοῦ τ' ἐπιτηδῆς διὰ τρα-
χυφωνίας· γίνεται γὰρ ἀπὸ τοῦ
ἐπιτηδῆσαι στόμασι βρεφικαῖς. Eu-
stath. ad Il. p. 650, 22. Mira hac

meliorem paullo etymologiam pro-
fert ad Od. p. 1485, 53. ἐκ τοῦ
θῶ (= θηλάζω) γίνεται καὶ ὁ
τριθὸς καὶ τὸ τριθίον. Videtur
potius haec vox eisdem originis
cum τριθός, nec veri est dissimile,
voce, qua nos τὸ τριθίον signifi-
cavimus, indidem esse.

1066. μά τῆν Ἀφροδίτην,
obtestandi formula puellis, quae
amant, venustis usitata, quam tamen
poeta et vetulis praeter fas aman-
tibus tribuit, ut ridiculus esse intro-
ducat. Sic huic similis anus, quae
cum adolescentulo volenti rem ha-
bere cupit, Ecclesiaz. 1026. 1044.
1053. (Inv.) — μά τῆν Ἐκά-
την, obtestandi formula pauperum,
quam Chremylus e consuetudine
vitae ante actae, novae conditionis
immemor, adhibet, ut uxor ipsius
supra 760. Hominum aetate decre-
pitorum iusiurandam esse, nullibi
comparat. Sia autem corrigere ve-
luit anum, ut vulgo petant, quia
invenusta per Venerem iraverit,
de se ipso pergere loqui non de-
bebat. Si igitur corrigere voluit,
corrigit rectius voce vocans Ecce-
tesa caelo Ereboque potentem (Virg.
Aen. VI. 247.), horrore quasi per-
cussus, quod iuvenis cogitare poterit,

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

εἶναι σ' ὕβριστήν φησι καὶ λέγειν, ὅτι
(1075) πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

ΝΕΑΝΙΑΣ.

ἐγὼ περὶ ταύτης οὐ μαχοῦμαι σοι.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

τὸ τί;

ΝΕΑΝΙΑΣ.

αἰσχυρόμενος τὴν ἡλικίαν τὴν σὴν, ἐπεὶ
1075 οὐκ ἂν ποτ' ἄλλω τοῦτ' ἐπέτρικον ποιεῖν.
ῥῖν δ' ἄπιθι χαίρων συλλαβῶν τὴν μείρακα.

1072. πότε' Ald. Iunt. 1. Wech. Frischl. — 1073. εὐκοῦν pro ἐγὼ Elb. supra ἐγὼ Dorv. — μάχομαι Cant. 3. — Post τὸ εἰ punct. Ald. Iunt. 1. 2. 3. — 1075. τοῦτ' ἐπέτρικον edd. vett. Inv. et codd., in quibus Rav. Borg. Monac. Cant. 1. 2. 3. Arund. τοῦτ' ἐπέτρικον ἐγὼ Cant. 4. Bo. contra usum τοῦτό γ' ἐπέτρικον coniec. Brunck. probante Reisigio Coniect. p. 101. et Porsone ad Eurip. Hecub. p. 94. idque receperunt Pors. et Dind., quod antepenultima in ἐπέτρικον produci non possit. — 1076. σὺ λαβῶν Mead. συλλαβῶν cum Porsone scripsi, ceteri vulg. Post ε' ξὺν praefendum, ut iam ante me Reisig. statuit.

sibi rem esse cum vetula annoea et rugosa. Nam terroris cuiusvis nocturni causam Hecaten habuisse veteres, passim testantur: Eustath. p. 1887, 54. συντηριῶν φόβον αἰτία ἐνομιζέτο. Et μανιῶν αἰτία ibid. 1197, 12. Quare vereor, ne quid amplius sit, quam exclamatio horrentia. — οὐκ ἴδῳ, οὐκ ἴσσω schol. nimirum pro fut. Attico habetur.

1068. τὴν μείρακα, de hac voce recte Phrynich. p. 212. μείρακις καὶ μείραξ· ἢ μὲν κωμῳδία παίζει τὰ τοιαῦτα· τὸ γὰρ μείραξ καὶ μείρακις ἐπὶ θηλειῶν τάσσονται, τὸ δὲ μείρακιον καὶ μείρακιον καὶ μείρακιλλον ἐπὶ ἀνδρῶν. Eadem docent cet. grammat. cf. Lobeck. ad Phryn. l. 1. Quod tamen Chremylus vetulam appellat μείρακα (puellam), ut paullo post adolescentulus 1076, id ludibrii causa fieri, vix opus est, ut moneatur. —

ἐπετρικῶ, ἴαν φιλῶ στήν. Schol. Dorv. male; non enim hanc, sed puellam universim, ut patet e v. 1073. περὶ ταύτης οὐ μαχοῦμαι σοι, quamvis Chremylus sic accipiat verba adolescentis, ac si vetulam nimis amaret. In eo enim ludit poeta, quod ancipitem orationem tribuit adolescenti. Ut ἐπετρικῶν, ita et alia pariter composita verba adhibentur: sic Sophocl. Antig. 128. Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κῆρυκος ἐπετρικῶν. Ibid. 680. ἀπάτας λεγίων ἐπετρικῶν. Soph. Elect. 176. ὦ τὸν ἐπετρικῆ γλῶσσον ἐμῶνα, μὴθ' οἷς ἐχθαίρεις ἐπετρικῶν, μήτ' ἐκλεῖθον. Eurip. Med. 118. οἴμοι, τέτρα, μὴ τι πάθῃθ' ὡς ἐπετρικῶν. Ibid. 1165. δάκροις ἐπετρικῶν h. e. quas mirum in modum gaudeat, ut nostro loco mērisse amo.

1071. εἶναι σ' ὕβριστήν, ἀλαζόνα. Schol. L. male; est enim

ΧΡΕΜΥΔΟΣ

(1080) οἶδα, οἶδα τὸν νοῦν· οὐκ ἐστ' ἀξιοῖς ἴσασ;
εἶναι μετ' αὐτῆς.

ΓΡΑΥΣ.

ὁ δ' ἐπιτρέψων ἐστὶ τις;

1077. οἶδα δ' οἶδα F. — οὐκ ἐστ' Ven. 2. Wech. Can. Frischl. Brub. Raph. — 1078. ἐπιτρέψων Dorv. Klb. ἐπιτρέψων Monac. Harl. Bar. 3. — Verba δ' δ' ἐπιτρέψων ἐστὶ τις; scholiasta dubitat, sintne Chremyle tribuenda, an iuveni, an vetulae.

Homeri *ἑπερολογία*. Sic Sophocl. Aiac. 1088. κρόσθεν οὐρος ἦν ἀλ-
θῶν ὑβριστής, νῦν δ' ἐγὼ μετ' αὐ-
φρονῶ. Xenoph. Memor. I. 2. 12. *Δικιβιάδης τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ*
πάντων ἀκρατέστατος τε καὶ ὑβρι-
στότατος. — πάσαι ποτ' x. l.
cf. 999. — οὐ μαχοῦμαι σοι,
respicens fortasse illud Hom. Od.
c. 81. πῶς ἂν σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ
μάχοιο; Eurip. Hecub. 402. σὺ δ'
ὦ τάλαινα τοῖς κρατοῦσι μὴ μά-
χου. — ἀλεχνοῦμ. τῆν ἡλικ.
τ. σ., τὸ γῆρας σου εὐλαβουμένης.
Schol. recte; videtur enim poeta et
hic iuvenem facisse mores Lacedae-
moniorum affectantem, a quibus
perit Athenienses, ut Nab. docent,
erant alieni. cf. quæstionem de fa-
bulæ ingenio. — ἐπιτρέπον
ποιεῖν, συγχέρον, ἐπιδίδαν.
Schol. ὀφ' νῦν τὰ δ' ἄλλων, μηδ'
ἐκ' ἄλλοιων τρέψ. Soph. Ant. 1107.
cum infinit. occurrit Xen. Mem. I.
5. 2. — νῦν δ' ἀπίθι καί-
θρον, non: abi lactus cum adole-
scentula, ut cum Fisch. Ro. vo-
luit; sed: abi et vale, qui usus
verbi *καίθρον* satis tritus est et hoc
nexu. Vult enim non solum, ut
abeat anus, sed etiam ut nunquam
redeat. — ἐν ἡλικίᾳ τῆν μεί-
ρανα, μετὰ σοῦ. Sch. recte, nisi
quod illud plus est simulque indi-
cat: *surripe, neque patere, hanc tibi*
iterum elabi. Sophocl. Trach. 1155.
παίδων δὲ τοῦς μὲν ἐν ἡλικίᾳ
αὐτῇ τρέψει, τοῦς δ' x. l. Philoct.
577. ἀλλ' ἔσον τάχος ἐκπιε σταν-
τῶν ἐν ἡλικίᾳ, ἐκ τῆσδε γῆς. No-

ster in Ecclesiast. 1182. ὄρας δ'
ἐπέλεσε ἐν ἡλικίᾳ μ. ἢ γῆν
ἀγειν σε, καὶ ταυτὸ μετὰ σοῦ τὰς
μείρανας. In voce *μείρανε* iuvenis
utrumque cavillatur, Chremylus,
qui ante sic nominavit anam, et
una anum.

1077. οἶδα, οἶδα τὸν νοῦν,
iterationes earumdem vocum amat
praeter ceteros, qui aliquid recen-
ditum se scire vel exploratum ha-
bere gaudent, vel gloriantur, scire
saltem simulant. Ita supra 844. ἐστὶ
γάρ τις, ἐστὶ κινδυνος ἐν τῷ κρο-
γυατι. — τὸν νοῦν, ὁ λόγος.
Schol. — οὐκ ἐστ' ἀξιοῖς εἶναι
x. l. Infinitivus attractus, ut *σοπε-*
οῦντι βούλας εἰς τὸ σπῆρον αὐτῆ
συνοικίῃν, vel *οὔκτις ἔξισεν κλίμας*.
Pariter supra 271 et 928. — ὁ δ'
ἐπιτρέψων ἐστὶ τις; verbum
hoc in hac saltem fabula ubi vix ha-
bet vim concedendi vel potestatis
faciendae, cf. 912. 1075. non iuben-
di. Quare haec verba soli vetulae
conveniunt hoc sensu: quis poterit
huic quasi permissionem faciet me
deserendi. ut scholiasta iam innuit:
τις αὐτῶν ἐξ ἀναρχησῆαι; Nam
quod addit: *δύναται δὲ τὸ „ὁ δ'
ἐπιτρέψων“ τοῦ νεωτέρου εἶναι,*
ἐν ἡ, τίς μοι ἐπιτρέψει σπῆρον
αὐτῆ, id aut ineptum est, si valet:
quis mihi concedet eam esse in pe-
sterum consuetudinem habere, quia
nemo existisset impediturus; aut
ieiunium, si verbum *ἐπιτρέπει* in-
bendi vel cogendi notione, quam
habere vix potest, cum reliqua adole-
scentiali oratione coniungeretur,

ΝΕΑΝΙΑΣ.

οὐκ ἂν διαλεχθεῖην δισπεκλωμένη
1080 ὑπὸ μυρίων ἐτῶν γε καὶ τρισχιλίων.

ΧΡΕΜΥΔΟΣ.

ὄμως δ' ἐπειδὴ καὶ τὸν εἶνον ἤξεως

1079. *δισπεκλωμένη* vel -η edd. vet. omn. et codd., in quibus et Monac. *δισπεκλωμένη* solus cod. Leid. et edd. Brunck. Inv. Dind. For. Bo. Mutationis auctor est Brunckius, qui lectionem hanc iuari putat Polluc. V. 93. et Hesych. v. *επισκοῦν*, ubi tamen pro variet. lect. valet. Utrum dativus an vocativus sit praeferendus, scholiasta iam dubitavit. Nexus dativum meliorem esse suadet. — 1080. *ἀπὸ μυρίων* coniec. Kust. — γε omis. Suid. — γε καὶ Dind. — 1081. δ' om. Cant. 3. 4. Bar. 1. — καὶ om. Cant. 4.

quod omnem iocum confabulationis certe interficeret. In Chremyli ore, nam huic quoque a scholiasta tribuantur, essent: *quis vero tibi permittet, ut hanc relinquas*. Id scholiasta voluit, quum diceret: *οὐ συγχαρῶ σοι ἔσσαι αὐτῆν*.

1079. οὐκ ἂν διαλεχθεῖην. Miror, quod Bo. cum Branck. Frischlinum, qui vertit: „*verba iam non commutaverim cum anu.*“, defendit, quum nexu sententiarum h. e. quae praecedunt et quae sequuntur, iam scholiastam rectius vidisse manifeste doceant, id quod ceteri interpretes animadverterunt. Est enim *διαλεχθῆναι* interdum *ὀμιλῆσαι, μιχθῆναι, συστυνάσαι*. Verbi simplicis idem usus iam ap. Hom. apparet Od. τ. 595. *λέξομαι εἰς ἐνῆν, ἧ μοι στονώσσα τέτυκται, ἐνθα καὶ λέξιμην· σὺ δὲ λέξο τῶδ' ἐνὶ οἴκῳ*. Quare Kustath. p. 1497, 30. *ὅτι ταῦτόν τὸ καθευθεῖν καὶ τὸ λέγεσθαι, ἀπ' οὗ τὸ λέκτρον*. De composito *διαλέγεσθαι* idem docent Pollux V. c. 15., Hesych. I. p. 951., Moeris p. 131., Suid. h. v., quamvis loca Aristophanis, praeter nostrum, indicata ab interpretibus recentioribus habeantur ambigua, ut Lysistr. 721. et Ecclesiaz. 885. (921. Inv.), quo extremo loco Brunck. ut hic solus improbat, ita ceteris improbantibus notionem istam defen-

dit solus. De nostra loco et Ecclesiaz. 921. vix dubitari potest. Quare cum Kust. acceperim: „*rem cum ea non habuerim.*“ — *δισπεκλωμένη*. Tot librorum in voce inusitata consensus non potest esse fortuitus; plus saltem valet, quam duorum librorum auctoritas incerta et conjectura. Scholiasta scripturam hanc suffulturus explicat: *ἔχει δὲ τὴν παραγωγήν ἀπὸ τοῦ πλέκω, καὶ ἀπὸ τοῦ πλέγμα, καὶ κατὰ μετάθεσιν πείλωμα*. Atque quum hanc etymologiam illi quoque recipiant, qui *δισπεκλω* scribunt, eos nihil offendere potuit, nisi metathesis, quae tamen in iisdem literis aliorum vocabulorum certa, saltem a veteribus grammaticis probata est. Sic Eustathius passim *ἐκπαγλος* derivat v. c. ad II. p. 374, 13. *ἐκ τοῦ ἐκπληγῆναι ἐκπαγλος καὶ κατὰ μετάθεσιν ἐκπαγλος*. Quam etymologiam et schol. minor ad Odyss. meminisse repetere. Quare vereor, ne forma *δισπεκλω*. Germanis tantum barbaramente sonare potuerit, recordantibus in his sonis vocis nescio cuius linguae vernaculae. Utcunque se habeat lectio, de significatione verbi, etiam inusitata, nemo dubitat. Ponitur enim, ut hic comparat, de coitu violento, idemque etymologia vocis, qua a *πλέκω* deducitur, indicat. Hinc recte a

(1085) πίνειν, ξυνεκποτέ' ἐστί σοι καὶ τὴν τρύγα.

ΝΕΑΝΙΑΣ.

ἀλλ' ἐστὶ κομιδῇ τρύξ παλαιά καὶ σακρά.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

οὐκοῦν τρύγοιτος ταῦτα πάντ' ἴασται.

1082. *συνεκπότε'* Cant. 1. *συνέκποι'* Ask. *συνεκποτέιον* Monac. Cant. 4. B. C. D. Leid. edd. Crat. V. n. 1. 2. Wech. Can. Brub. Raph. — 1083. *παλαιά τε καὶ σακρά* Monac. Cant. 4. — *σακρά* Cant. 3. — 1084. *τρύγοιτος* Bar. 1. 2. *τρύγοιτος* Leid. Bar. 3. — *πάντα πάντ'* Cant. 1. 4. Bar. 2. — 1084—1086. Chremylo soli tribuit Cant. 2.

schol. explicatur ὑπὸ τῆς *συννοσίας ἠφανισμένης, διεφθαρμένης*. Hesych. h. v. *διακρουμένη, διεσπυδμένη*.

1080. ὑπὸ *μυρίων ἑτῶν*, quae verba audientibus in memoriam rediisse videtur ἕτης pro ἔτος, quae vox Homericæ usu satis nota fuit et a verbo præcedente quasi suggereretur, nisi re vera τῶς ἕτας ποῖα cogitavit, quo nomine *cives* vel *vicinos* apud Atticos significari volunt, ut ap. Thucyd. VI. 79. Interpretes scholiasta duce annos ambigue significatos putant, ut sit ludibrium urbanum. *ἔτων εἰς αὐτῶν*, ἑτῶν εἰς, *σώπειν αὐτὴν ὡς γασῶν*: At Gloss. Leid. cod. *ἑτῶν* iam interpretatur per *λίαν πολλῶν πολιτῶν*. Quom ἕτης apud Homerum affinitatis quandam indicaret necessitatem, fieri potuit, ut necessitas ista, quae intercedit inter meretrices et amatores, eodem nomine notaretur, id quod apud nos et alias nostras ætatis gentes fieri solent. — καὶ *τρισηλίων*, aut inconsulte numerum certum et magnum posuit, quo permultos significaret, ut *μύσιος* certe sæpe occurrit et a schol. explicatur per *λίαν πολλῶν*, aut de consilio hunc numerum prætulit, quo obscure aliquid tangeret. Si militum aut civium numeri quidam essent famosi aut celebres, non abs re esset, hos

huc conferre. Ex decem millibus facile memoriae subeunt decies mille isti Graeci, qui Xenophonte duce nobilitati sunt; si pro *τρισηλίω* legerentur *τριακίσσιο*, non difficile esset augurari trecentos Spartanos Thermopylarum defensores. At cum præter Spartanos Herodot. VI. 207. quatuor milia reliquorum numeret, e quibus soli Thebani et Thespiones mille remanent, Herod. ibid. c. 222., fortasse isti ter mille, qui Leonidam reliquerunt, perpetua ignominia notati sunt, ut numerus ipse hic infamiae esset. Accedit quod locutio *ἀσπίς τρισηλία* de acie ter mille militum gravis armaturae adhibetur. Haec exposui, non quasi putarem, poetam aut Atheasienses hos milites cogitasse, sed ut ostenderem, hos numeros iam de hominibus potius, quam de tempore accipi solitos fuisse. Quare, si quis me melius huius numeri vim confirmaverit, mihi rem pergratam fecerit.

1081. *ἐπειδὴ τὸν οἶνον κ. λ.* locutio proverbialis, qua Chremylus dicere vult: „*quae antea, cum dives esset, pauperi tibi videbatur pulchra puella, ea tibi diviti facta, cum egenus sit, non debet displicere ut anus deformis.*“ Münsterus, qui interpretatur: „*quae quondam ætate florente tibi placuit etc.*“, oblitus est, animum, quae adolescentulo displicet,

ΝΕΑΝΙΑΣ

1085 ἀλλ' εἰσθ' εἶσω· τῷ θεῷ γὰρ βούλομαι
 εἰθὼν ἀναθεῖναι τοὺς στεφάνους τοῦσδ' οὓς ἔχω.

ΓΡΑΥΣ.

(1090) ἐγὼ δέ γ' αὐτῷ καὶ φράσαι τι βούλομαι.

1085. γοῦν pro γὰρ Invern. e cod. Rav. — 1086. τοὺς δ' οὓς Iant. 8.
 τοὺς δ' οὓς Crat. Ven. 1. 2. Wech. Raph. Frischl. — 1087. τί Mo-
 nac. τι accentu servato edd. vetl. — Versus hic iteratur in Ald.

eidem adolescentulam placere non-
 dum potuisse. — ξυνεκποτέ
 ἔσει τῆν τρύγα, ἀντὶ τοῦ συν-
 εκποσίον. Schol. Morem Atticis
 esse adiectiva verbalia numero plu-
 rali usurpare, ubi singulari opus
 sit, testantur Gregor. Corinth. d.
 Dial. Att. p. 58. et Eustath. qui his
 hunc locum citat p. 759, 39. et p.
 59, 80. Sic Acharn. 393. (401. Inv.)
 καὶ μοι βαδιστέ' ἔστιν ὡς Εὐριπί-
 δην. cf. et Lysistr. 412. 451. Nub.
 726. — τῆν τρύγα, τρυξ est
 mat'ria vini crassa, quas in fundo
 dolii poculive subsidit, ut schol. h.
 l. ὡς ἡμῖς τῆν ὑποστάθμην κα-
 λούμεν. Aliud τῆν τοῦ οἴνου ἕλην
 l. ἕλην. Sed Attici proprietatem
 vocabulorum ita accurate servarunt,
 ut istam materiam crassam in vino
 τρυξ, in aqua ἕλην, in oleo ἀμόργη,
 in lacte ὄρος, in sanguine ἰχθὺρ ap-
 pellarent. cf. Phryn. p. 72. et quos
 Lobeck. ibi citat.

1083. τρυξ καλαῖα καὶ σα-
 κρά, sic supra ὄρχαιον καὶ σα-
 κρόν. 319. coll. 538. Proprie σα-
 κρόν est omne fluidum, quod tem-
 pore nimio rancidum et putre fa-
 ctum est, cuius odorem nares per-
 ferre nequeunt. Deinde ponitur de
 eo, quod vetustate ita presumdatum
 est, ut nullum possit praestare usum
 et nauseam efficiat. Quare com-
 mode τρυξ καλαῖα et γραῦς κα-
 λαῖα dici potuit σακρά. Sic puella
 anona increpat ὁ σακρά Eccles. 915.
 (Inv.) — τρυγοίποε, ὑλιστή

ὁ σάκκινος, δι' οὗ τῆν ἕλην (l.
 ἕλην) τοῦ οἴνου σακεῖζομεν. Sch.
 De voce eiusque accentu cf. Phry-
 nich. p. 303., Pollux VI. 19., Zonar.
 Lex. T. II, p. 1742., Photius h. v.
 Fuit igitur vas vimineum s. colum,
 aut saccus quidam, per quem mu-
 stum torculari expressum fluens
 purgabatur. Unde vinum munda-
 tum apud seniores dicebatur οἶνος
 διῦλισμένος. Occurrit quoque τρυξ,
 Pac. 538. — τοὺς στεφάνους
 τοῦσδε, quibus cinctus in scena
 apparuit. cf. supr. v. 1038.

1087. φράσαι τι βούλομαι;
 non Plutum rogare vult, ut ipse
 reddat divitem, quod opiatu'r Fi-
 scherus; sed sunt verba miuantis, ut
 e sequentibus elucet. Nam adole-
 scentulus, qui antea paratus erat,
 domum intrare, postquam haec anus
 dixit, introire recusat. Vetula au-
 tem hoc dicit: vos non soli introi-
 bitis, ego quoque sequar, ut cum
 Pluto aliquid communicem. — εἴσ-
 εμι, εἰσελεύσομαι Sch. — θαλά-
 φει, μὴ φόβου. Locutiones idem
 significantes componere non solum
 Atticis, sed iam Homero mos fuit,
 ut ad v. 490. docuimus. Nam θαλά-
 φαιος ἐστὶν εὐέλπις ἐν τοῖς δι-
 νοῖς, ὅσον ἐφ' ἑαντῷ. Eustath. 511, 89. In his igitur locutio al-
 tera negative idem exprimit, quod
 altera affirmative significavit; ut
 Hom. Od. γ. 473. μινυρθά περ,
 οὔτι μάλα θῆν. Od. IX. 163. οὐ
 γὰρ κω ἐξέφθετο οἶνος, ἀλλ' ἐνίην,
 15*

ΝΕΑΝΙΑΣ

ἐγὼ δὲ γ' οὐκ εἴσαιμι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

θάρρει, μὴ φοβοῦ.

οὐ γὰρ βιάσεται.

ΝΕΑΝΙΑΣ

πάνυ καλῶς τοῖνον λέγεις.

1090 ἱκανὸν γὰρ αὐτὴν πρότερον ὑπεκίπτουν χρόνον.

ΓΡΑΥΣ.

βάδις· ἐγὼ δὲ σου κατόπιν εἰσέρχομαι.

1088. γ' om. Cant. 3. 4. Harl. Bar. 1. 2. 3. — εἴσαιμι Cant. 1. 2. 4.
1089. βιάζεται Elb. — 1090. ἐκίπτουν Monac. Cant. 3. 4. Harl. Bar.
2. 3. A. B. C. D. Leid. Dorv. Arund. Ask. Suid. Zonar. T. II. p. 897.
ἐκίπτουν Elb. ἐκίπτων Bar. 1. et Etym. M. voc. πατήρ. ὑπεκίπτων
Rav. Cant. 1. et man. pr. 2. edd. Brunck. Iov. Pors. Diad. et edd. vet.
exc. Brub., ubi vitiose ὑπεκίπτων. Iam in scholiis lectiois varietas
comparat. Aelio Dionysio ap. Eustath. p. 813, 48 sq. docente, Attici
pronuntiarunt ἐπίσων. Dicit enim inter alias voces θάλασσα, πίττα,
καρδιώττειν et ματταλία Thessalorum et Citiensium fuisse, non Atti-
corum.

Aliud est, ubi idem eodem modo
iteratur, ut Sophocl. Oed. Tyr. 296.
ὦ μῆσαι δρᾶντι τάρβος, οὐδ'
ἔπος φοβέει. Quamvis et hic non
sit pleonasmus: qui non abhorret
facere, eum non terrent verba. —
οὐ γὰρ βιάσεται, ὃ ποιούσιν
οἱ ἄνδρες, τοῦτο ἐπὶ τῆς γραφῆς
φησιν. οὐ γὰρ βιάσεται σε ἡ γραφή.
Schol. Recte quidem, ut Xenoph.
Paed. 6. βιάσεται μὲν μὴ τοιαύ-
την γυναῖκα, κείθεν δέ, εἰ δύ-
ναστο, οὐκ ἔφη κωλύειν. Plut. Amat.
narrat. ἐπειδὴ κείθεν ἀδύνατος
ἦν, ἐπεχέρι βιάσασθαι. Est enim
βιάσασθαι vim afferre, quo sensu
hoc de stupro adhibetur.

1090. ὑπεκίπτων, locutio
metaphorica, quam, interpretibus
ceteris frustra argutantibus, melius
expressit iam Frischl.: „Quoniam
ante hac satis oblevi isthoc dolium.“
Ficem cogitantes effugere non de-

bet, non tam solidam, quam inguento
similem fuisse apud veteres, ut pote
bitumenis varium genus, eaque lere
inguendi ratione usos esse. Quare
Athen. XII. πάντες δὲ οἱ πρὸς
ἐσπίραν οἰκοῦντες βάρβαροι πι-
τοῦνται καὶ ξηροῦνται τὰ σπυράτα.
Quod tenenti non dura videbitur
metaphora, qua vox ad eos trans-
fertur, qui muliercula aliqua in coi-
tu abutuntur. Nec in vernacula
lingua obscuro haec metaphora
obscura esse potest: *keh habe sie
lange genug verpicht.* Ceterum
ego ὑπεκίπτων non pro prima per-
sona acceperim, sed pro tertia plu-
ralis, quae respondeat versui 1079,
ubi vetula dicitur διεκτελεμένη
ὑπὸ μυσίων. Scholiastae, metapho-
ra neglecta, vocem ὑπεκίπτων no-
tionibus amandi, osculandi, vi-
tandi interpretati, editores re-
centiores ad argutias inutilis de-
duxerunt.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

(1095) ὡς εὐτόνω; ὃ Ζεῦ βασιλεῦ τὸ γράδιον
ὄσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσίσχεται.

ΧΟΡΟΥ.

1092. βασιλεὺς Cant. 1. βασιλεὺς (sic) Elb. — γράδιον: edd. vett. — 1093. προσίσχεται Rav. προσίσχεται Cant. 2. — Post hunc versum Χοροῦ habent Cant. 2. edd. vett. except. Frischl. et Port. ex recent. edd. χοροῦ quoque posuerunt Brunck. et Porson. Chori canticum hic excidisse, iam scholiasta indicavit (ad v. 1043. Dind.) his verbis: ἐχρησθὲν γὰρ κἀνταῦθα θῆναι χορὸν εἰσιόντων ἐντὸς τῶν ὑποκρίτων, ἄχρησθον τις ἕτερος ἐπίλοιποι ὑποκριτῆς. Nihil addunt Iny. et Diad.

1092. ὃ Ζεῦ βασιλεῦ. ut in Nab. init. ubi schol. adiicit: ὁμοίως γρη τοῦτο νομίζειν τὸν ποιητὴν εἰρηκέναι. ἔχεται γὰρ ἱστορίας τοιαύτης. τοῖς Ἀθηναίοις Πρωτόχρηστον ἐγένετο καταλύσαι μὲν τὰς βασιλείας, προστήσασθαι δὲ καὶ σέβειν Δία βασιλέα. cf. in eand. sent. Xenoph. Anab. VI. 1. 14. Quamvis vero ἀναξ et βασιλεὺς communia saepe sint epitheta omnium deorum, certe maiorum gentium, praeter ceteros tamen Inppiter Atheniensibus sic cognominatus est. Ita Av. 568., ubi sacrificia deorum indicantur, καὶ Διὶ θυῆ βασιλεῖ κριόν, et in exclamat. ap. Aeschyl. quoque Pers. 529. (Schütz.) Agam. 353. — τὸ γράδιον, συνίχησις. Schol. Dorv. Nimirum trisyllabum, ut supra 670. et 684., non διαίρεσις, ut 532.

1093. ὄσπερ λεπὰς, κοχχύλιον ἢ εἶδος ὄσπριον (ἢν οἱ κοινὸι καταλίθων καλοῦσιν), ὄσπερ λαβόμιον πέτρας ἐπισχηρίζεται καὶ προσπηγνύμενον δυσάποσπαστως ἔχει, καὶ „ὄσπ. ἂν τις αὐτὸ ὄσπ. δίως ἀποσπᾷσι, πρὶν ἂν τι τῆς πέτρας ἀπορῆξῆν

μέρος.“ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ πολύποδος λέγεται. Schol. Ergo concha petris adhaerens veluti arbori cortex. Simili comparationi inseruit polypus ap. Hom. Od. s. 431 sq. ubi Ulysses rupi adhaerens ab undis ravidis adeo divellebatur, ut cutis manuum abscinderetur. Ad quem locum Eustath. p. 1541, 18. ὡς γὰρ πολύπους αἶρει τι τῶν λίθων ἀνεχόμενος, οὕτως Ὀδυσσεὺς ἀφίηται τι τοῦ κατὰ τὰς χεῖρας θεοῦ πρὸς τῇ πέτρῳ. et paullo post: ὁ γὰρ πολύπους ἐξελκόμενος θαλάμης ἀντίχεται μάλιστα. ὡς εἰ καὶ τις πατρίδος βίαιως ἀπάγοιτο ἢ οἶκον. Huic certe similibus adolescentulo adhaerebat vetula. De v. λεπὰς cf. Athen. III. p. 86., Synes. Ep. IV. p. 167. (ed. Petav.), Arist. IV. Hist. an., Heaych. h. v. et sch. ad Aristoph. Vesp. 105., ubi in comparat. quoque occurrit: ὄσπερ λεπὰς προσσχημένος τῷ κλίονι. Unde, quamvis κλίον obscure dictum sit, nisi mecum rupem columnae similem cogitare velis, nostrae tamen comparationi aliquid novae lucis immanat, si totum locum comparaveris.

ΚΑΡΙΩΝ. ΕΡΜΗΣ ΙΕΡΕΥΣ ΔΙΟΣ.
ΧΡΕΜΥΔΟΣ. ΓΡΑΥΣ ΧΟΡΟΣ.

ΚΑΡΙΩΝ.

Τίς ἔσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; ταῦτι τί ἦν;
1095 οὐδαίς ἔουκεν· ἀλλὰ δῆτα τὸ θύριον

1094. τίς cum puncto vel commate post θύραν Ald. Iunt. 1. 2. 3. Græ. Ven. 1. 2. Wech. Raph. Brub. τίς et interrog. Frischl. Port. — τί ἦν vel τί ἦν sine interrogat. Ald. Iunt. 1. 2. 3. — κόψας cum B. et Leid. revocandum fuit, cf. animadv., ceteri κόπτων. — 1095. θυρίδιον Harl. Bar. 1. 2.

1094. Ὁ Ἑρμῆς ἔκοψε. καὶ ἐξελάθειν ὁ Καρίων οὐδένα εὔρεν. Sch. Mercurius enim, postquam fores pulsavit, aut clam se recepit, ut in vicina regione lateret, aut ab ipsis foribus, quæ in publicum aperiebantur, tegebatur, ut a ianitore conspici non posset. Hinc Cario putat, fores sua sponte, aut vento motas sonasse. Ad totam Carionis orationem illustrandam schol. Lugd. hæc notat: κόπτων, ψοφεῖν, καὶ κλαυσιῶν τὴν θύραν διαφέρει· κόπτων μὲν γὰρ λύσται, ὅταν εἰσέλθῃ τις μίλλη, καὶ τὴν θύραν ἔκωθεν πλήτην· ὡς τό, τίς ἔσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; ψοφεῖν δέ, ὅταν ἐξερχόμενος τις αὐτὴν ὑπανοίχοι καὶ ἦχόν τινα ἀκοιτῆ· ὁ τοιοῦτος γὰρ ἦχος καλεῖται ψοφος. ὅταν δὲ πρὸ ἀνέμου κινήται μόνη, καὶ ἦχόν τινα ἐκ τούτου ἀκοιτῆ, ὁ τοιοῦτος ἦχος ἢ τρισημῶς κλαυσιῶν λέγεται. His et ceteri consentiunt. — τίς ἔσθ' ὁ κόψας, non intus et foribus clausis adhuc, sed iam apertis ianitores introituros explorabunt, ut ap. Plat.

Protag. p. 314. d. ἐπειδὴ ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας (θυροῦς) καὶ ἰδὼν ἡμᾶς, Ἐα, ἔφη, σοφιστὰι τίτες· οὐ σχολὴ αὐτῶ, καὶ ἄρα ἀμφοῖν ταῖν χερσῶν τὴν θύραν πάνν προθύμως ὡς οἷόν τ' ἦν ἐπήραξε. καὶ ἡαίτις πάνν ἐκρούμεν, καὶ δε ἐγκυκλιερίνης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἶπεν, Ὡ ἀνθρώποι, ἔφη, οὐκ ἀνηκούει, δεῖ οὐ σχολὴ αὐτῶ; Unde colligi potest, inhumanum fuisse, si quis clausis foribus introituros exploravit. Intus quidem ianitor interrogaret τίς ἔσθ' ὁ κόπτων; at patefactis foribus et prospiciens merito percunctatur: τίς ἔσθ' ὁ κόψας; Ita et Nub. 133. Nam notio temporis aut in verbo εἶναι, aut in adposito participio exprimitur. Sic supra 515. τίς δ' ἔσται ὁ κολών 865. ὁ δὲ πολὺν μᾶλλον εἶπεν ἔστιν ἐξολωλεμένος. Non enim intus interrogat: τίς κόπτων; sed foribus apertis prospiciens: τίς ἔκοψε; et hoc est τίς ἔσθ' ὁ κόψας, non τίς ἔσθ' ὁ κόπτων; Ceterum κόπτων et κρούων (Eccles. 840. Inv.) de

φθεγγόμενον ἄλλως κλαυσιᾶ.

ΕΡΜΗΣ.

σέ τοι λέγω,

(1100) ὁ Καρίων, ἀνάμεινον.

ΚΑΡΙΩΝ.

οὗτος, εἰπέ μοι,

1096. φθγγόμενον Dorv. — κλαυσιᾶ coniec., cf. not. — Versus hic a sequente varie distrahitur: σέ τοι σέ τοι | λέγω Καρίων Monac. B. D. Arund. Ask. Leid. Dorv. Elb. Cant. 1. m. pr. 2. et edd. vet. τέ τοι λέγω | ὁ Καρίων A. Harl. Bar. 1. quod probant Brunck. Bo. σέ τοι λέγω | Καρίων Borg. Cant. 3. m. pr. 4. σέ-τι λέγω | Καρίων C. σέ τοι λέγω | ὁ Καρίων Rav. Bar. 2. Invern. Pors. Dind. ᾧ quoque glossa aut adscripta aut superscripta extat Cant. 2. 3. Bar. 3. De quantitate vocis Καρίων cf. 620. — 1097. ἄμεινον Dorv. — εἰπ' ἐμοί Brunck. Invern., ut solent.

domum introituris; φοφῆς de exituris dicebatur, ut scholia h. l. et ad Nub. 133. diserte docent. Quum enim fores aedium in publicum panderentur, necesse fuit, ut exituri praetereuntibus signum darent, ne hos laederent de improvise foribus patefacta. cf. Lobeck. ad Phrynich. p. 177. — τὸν τι τί ἦν; Postquam neminem conspexit, admiratus dixit: „quid hoc? Nemo usquam apparet.“ Similiter Ran. 38. τίς τὴν θυραν ἐπάταξεν; ὡς κρηταρικῶς ἐνῆλαθ' ὄσσις· εἰπέ μοι, τὸν τι τί ἦν; — οὐδεὶς ἔοικεν· οὐδεὶς κόψας αὐτὴν φαίνεται. Schol.

1096. ἄλλως κλαυσιᾶ. Quum scholiasta supra laudatus (ad 1094. init.) dixisset, fortuitos portae sonos indicari verbo κλαυσιᾶν, et ἄλλως interpretetur h. l. ματαλῶς ἢ μη τινοσ κινῶντος, cui interpretationi recentiores nihil novi addunt, quivis facile videt, Carionem secum haec loqui sibi interpretaturum, cur creperint fores. De significatione adverbii ἄλλως cf. Eustath. p. 1293. 21. qui ellipsin statuit, ἄλλως, ἢ ὡς ἤλαξε τις. Vid. Viger. p. 377. Cum scholiis Suidas quoque consentiens deprehenditur, qui notat: κλαυσιᾶν κρητικῶς τὸ ἤλαξεν αὐτο-

ματι τὸ θυρίων. In Eustathii explicatione ad Od. φ. p. 1901, 17. quamvis nimis alte petita, comparatio ὄσει πρηλιᾶ σκυλακία Hemsterhusium offendere non debebat, quum et scholiasta ventis ululatum, qui foribus clausis fieri solet, cogitaret. Illum locum respiciens Bhaet. quoque notat: κλαυσιᾶν; ὡς φησιν Εὐστάθιος, λέγεται θυρα ἀντι τοῦ ὑποκρίσειν, κρητικῶς ἀπὸ τῶν πρηλικῶν σκυλακίων. Utinunque est, mihi melius stare videtur sententia, si imperativus κλαυσιᾶ legeretur, ut esset oratio indignabundi servi, qua vituperaret fores, quod sine causa crepuissent. Tum certe ἄλλως ad φθγγόμενον trahendum, non ad κλαυσιᾶ: At perent ianua, quae sine causa crepuit. Similes personificationes ianuae et Romanis usitatae. Catull. LXVIII. 14. 37., Tib. I. 2. 7 sq., II. 4. 33., Prop. I. 16. ubi v. 6. ad vulgarem interpretationem quadrat: „pulvata indignis crepe queror manibus.“ — σέ τοι λέγω, ut Romani haec tibi dico. Terent. Heecy. IV. 1. 8. sunt verba alloquantia, ut Av. 406. ἰα. Ἐκον, σέ τοι καλῶ. ΕΠΟΦ. καλεῖς δὲ τοῦ κλέειν δέλων; Eurip. Iphig. Aul. 861. (844. Matth.) μείνον· σ

ὃς τὴν θύραν ἐκοπτες ἄνωσι σφόδρα;

ΕΡΜΗΣ

μὰ Δί' ἄλλ' ἔμελλον εἶτ' ἀνέφξας με φάσας,

1100 ἄλλ' ἐκάλει τὸν δεσπότην τρέχων ταχύ,

ἔπειτα τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιά,

(1105) ἔπειτα τοὺς θεράποντας, εἶτα τὴν κύνα,

ἔπειτα σαυτόν, εἶτα τὴν ὄν.

ΚΑΡΙΩΝ.

εἰπέ μοι,

1098. οὐτοὶ Inat. 2. Bar. 2. — 1099. οὐ μα Bar. 1. Ask. — ἀνείξας (sine loc. subscr.) edd. vett. except. Canin. Frischl. — 1102. τὸν κύνα Harl. — 1113. ἔπειτα τὴν ὄν; εἶτα σαυτόν. Porson transponens omnem locum interficit. — εἰκ' ἐμοί Brunck. Inv.

εἰ τοὶ λέγω. Sophocl. Aiac. 1228. εἰ τοὶ τὸν ἐκ τῆς ἀρχαλαϊδὸς λέγω. Et sine λέγω noster Av. 278. Οὐτος, ὡς εἶ τοι. Hac enim significatione λέγειν Atticis familiare est, ut 923. supra, Kurip. Hecub. 716. δύστην', ἐμαυτὴν γὰρ λέγω, λέγουσά σε h. e. me et te eadem voce alloqui possum.

1097. ὁ Καρίων, pro vocativo, qui mos Atticis satis vulgaris est, ut iam significavit Brunck. Ita Ran. 274. ὁ Ξανθίας, ποῦ Ξανθίας; et ibid. 40. ΔΙΩΝ. ὁ καίς. ΞΑΝΘ. τί ἐστίν; ubi schol. interpr. p. ὦ καί. — οὐτός, cf. 435. 923. — οὐτως σφόδρα. ut Nub. 135. ὅστις οὕτως σφόδρα τὴν θύραν ἰπλάκτικος, et vehementius Ran. εἰς κενταυρικῶς ἐνήλαδ' ὅστις. — ἀλλ' ἔμελλον, κόψειν schol. Id enim verbum ex Carionis interrogatione animo est repetendum, nisi in universum ex cogitatione imperfecta addere malis, τοῦτο ποιήσαι. Dicit enim: „Nondum pulsavi; at in eo eram, scil. ut hoc facerem. De construct. verbi μέλλω cf. Lob. ad Phrynich. Parerg. c. VI. p. 744 sq. — ἀνέφξας με φάσας. conversa locutio pro ἐφθασάς με ἀνείξας, de qua vid. supra 431.

681. 871. Utrumque enim recte dicitur. cf. Thom. M. p. 72. Sche-liasta h. l. φθάνω τὸ καταλαβεῖν τι, ἦγον ἀνθρώπων ἴνα, ἢ τόπον. ἐκ τούτου φθάνω καὶ τὸ προλαμβάνω, ὄλον, ἐφθῆ εἰπόν. ἐκ τούτου τοῦ σημασιολογίου λέγεται κἀνταῦθα. καὶ ἡ στήθεξ, εἶτα ἀνέφξας τὴν θύραν δηλαδὴ φθάσας, ἢ προλαβὼν ἐπὶ μίλλοντα κόψειν αὐτήν. De ἀνείξας cf. Plat. laud. ad 1094.

1100. ἐκάλει, ἔξω κἀλε. Sch. Ita Sophocl. Philoct. 1263. τίς σὺ παρ' ἀπυροῖς θόρυβος ἰστανύβοης; τί μ' ἐκκαλεῖσθε; τοῦ τεχνημένοι ἔξω; coll. Oed. Tyr. 597. — ἔπειτα σαυτόν, εἶτα τὴν ὄν. Offendit hic ordo verborum Porsonem, quia Cario inter bestias medius positus sit, quasi ipse suo villior. At in hoc quaedam vis comica. Memini et nostratium quendam in comoedia, quae inscribitur der Lügner und sein Sohn, verum facisse venationis comites interrogatum sic enumerare: die alte Diener, ich und noch ein Hund. Simile illud Plaut. Asia. 167. volt placere se amicae, volt mihi, volt pedissequae, volt famulis, volt etiam ancillis; et quoque cutulo meo subblanditur novus

τί δ' ἔστιν;

ΕΡΜΗΣ.

ὁ Ζεὺς ὃ πόνηρε βούλεται

1105 ἐς ταῦτόν ὑμᾶς συγκυκῆσας τρυβλίον
ἀπαξάπαντας εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν.

ΚΑΡΙΩΝ.

(1110) ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται.
ἀτάρ διὰ τί γε ταῦτ' ἐπιβουλεύει ποιεῖν
ἡμᾶς;

1104. Post τί δ' ἔστιν punct. edd. vet. exc. Canin. et Frischl., in quibus τί δ' ἔστιν cum interrogat. nota, ut ap. Brunck. Invern. For. Bo. — πονηρὸ Inv. Bo. — 1105. συγκυκῆσας Brunck. For. Bo. — τρυβλίον (proparoxyt.) edd. vet. τριβλίον Bar. 1. τριβλίον Dorv. — 1106. ἐξ Cant. 3. — 1107. τούτω Cant. 3. Harl. Bar. 2. — γίγνεται pro τέμνεται Rav. et Eustath. p. 1471, 13. — 1108. γε omis. Cant. 3. 4. Mead. Harl. Leid. Bar. 1. 2. 3. διατίγῃ vel διατί γε edd. vet. exc. Frischl., ubi διὰ τί γε. δὴ pro γε Dorv., quod recep. Dind. Bo. probatum ab Elmal. ad Med. p. 287. — ἐπιβουλεύει Dorv., probante Hemst. 1109. ἡμᾶς omis. Harl. Bar. 1. 2. — Post ἡμᾶς punctum edd. vet. exc. Canin. Frischl. Port.

amator. — τί δ' ἔστιν; aliud est, quam τί ἔστιν; quod simpliciter est quid? quo acclamati interrogant, cur sint appellati, ut Ran. 40. At Cario hic non interrogat compellatus: quid?, sed interrogat novi aliquid suspicatus, cf. not. ad v. 1147., quid tandem his sibi velit Mercurius. τί δ' ἔστι ταῦτα; vel τί δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα; ut infra 1169. et Plat. Phaed. p. 65. d. Vult enim Cario scire, quare omnes domestici et iniquissimi sint sibi evocandi. Haec monui Bothil causa.

1105. ἐς ταῦτόν συγκυκῆσας, εἰς ἕν συμμίζας καὶ συντρῖψας. Schol. Sumtum est hoc verbum aut e re coquinaria, ut Girard. voluit, aut e re pharmaceutica, de qua supra legebatur κνκῶν v. 300. Sic Eustath. p. 870, 57 sq. κνκῶν τὸ κνκῶνα ποιεῖν κνκῶς, τροπικῶς δὲ τὸ ταράσσειν καὶ τὸ μαγειρικῶς παραγματεῖσθαι. — τρυβλίον, ἀγγεῖον sch. ἀγγεῖον δὲ βραχρον ἢ ἡδίστον al. sch. Hoc ex-

tremum (ἡδίστον) ad locum nostrum quadrat. Nam mortario opus fuit ad contundendum: „pila quasi contritus vos praecipitare vult in barathrum.“

1107. ἡ γλῶττα τ. κ. τ. τέμνεται h. e. Quid nuntio talium rerum sacrificantur linguarum victimarum? Quom tamen proprie dicat: „lingua haec nuntianti exciditur.“ auditores dativum commodi facile potuerunt capere pro dativo incommodi, quo significaretur, nuntium dignum esse, cui lingua excidatur. Similiter Av. 1708. (Inv.) κἀκό τῶν ἐγγλωττογαστόρων ἐκείνων τῶν Φιλίππων πανταχοῦ τῆς Ἀτρικῆς ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. Herod. III. 133. De more linguas victimarum sacrificandi schol. ex Eustath. p. 1471, 13. haec habent: δεῖ τὰς γλώσσας Ἐρμῇ ἔθρον, ὡς τοῦ λέγειν ἐφόρον· διὸ καὶ ὁ Κωμικός, δὲσσημά τινα τοῦ Ἐρμού εἰπώντος, ἐξοσειδίζει λέγων· „ἡ γλῶσσα ἐφ' κήρυκι τούτων γίγναι“

ΕΡΜΗΣ

ὅτι δεινότερα πάντων πραγμάτων
 1110 ἐργασθ'. ἀφ' οὗ γὰρ ἤρξατ' ἐξαρχῆς βλέπειν
 ὁ Πλούτος, οὐδεὶς οὐ λιβανωτόν, οὐ δάφνην,
 (1115) οὐ φαιστόν, οὐχ' ἑρεῖον, οὐκ ἄλλ' οὐδὲ ἔν
 ἡμῖν ἐπιθύει τοῖς θεοῖς.

ΚΑΡΙΩΝ.

μὰ Δί', οὐδέ γε
 θύσει κακῶς γὰρ ἐπεμελεῖσθ' ἡμῶν τότε.

1110. ἐξαρχῆς om. Ask. — 1112. Hunc versum Valckenario auctore ut spurium et ex v. 138. repetitum eiecit Brunck. temere, ut mihi videtur. — οὐχι φαιστόν Rav. Borg. Bar. 1. 2. — οὐδέην Bar. 1. et edd. vet. except. Ven. 2., ubi vitiose οὐδέην. — 1113. ἡμῖν ἐπιθύει Porson, ut 1174. 1177. 1179. haud male ἐπιθύει Dorv. — 1114. ἐπιμελεῖσθ' Dorv. Bar. 2. — ποτε Bar. 1.

ται." ὅπερ ὁμοίον ἐστὶ τῷ, εἰς μίσην αἱ γλώτται θύονται τῷ τοιαύτα κηρύσσοντι. Male in schol. Lugd. τούτων explicatur per ζῶων, quasi carnem aut alias partes victimae Cario manu teneret, quum exisset a sacrificio. At sacrificium tunc nondum parabatur. — ἐπιβουλεύει, usus rarior, quo ponitur cum infinitivo, ut ἐπιχειρεῖν v. ἐννοεῖν. Sic Plat. Hipp. p. 2. g. (p. 318, 27.) ἐπιβουλεύων αὐτούς ἐν ἀγοαῖς παιδεύσαι. Thucyd. III. ἐπιβουλεύουσι ἐξελεῖν. Mali vel insidiarum notionem vox in hac positura per se quidem habet, quam tamen exiit, ut ap. Plat. l. l. Hesych. interpr. ἐπιβουλεύει per ὄρμῃ p. 1343. si quidem lectio vera est. Alia exempla huius constructionis ex oratoribus profert Reisk. in indice. Aditio Herod. I. 24. τοὺς δὲ ἐν κελύγει ἐπιβουλεύειν, τὸν ἄρλου ἐμβαλόντας, ἔχιν τὰ ζῆματα.

1110. ἀφ' οὗ etc., cf. 965. — De voculis sequentibus cf. Indic. — οὐκ ἄλλ' οὐδὲ ἔν, maiorem vim habet, quam οὐδὲν ἄλλο. Ita Xenoph. Memor. II. 6. 4. μηδὲ πρὸς ἔν ἄλλο σχολῆν ποιεῖται,

Sophocl. Oed. Tyr. 280. ἀπαγγέλαι θεούς, ἀν μὴ θύλασκον, οὐδ' ἀν εἰς θύλασκον ἀνήσ. coll. Trachin. 1074. cf. Heind. ad Plat. Hipp. Mai. §. 42. Phaedr. §. 55. et Krufurd. ad Soph. Antig. 594.

1114. κακῶς γ. ἐπ. ἡμ. τότε, ubi adverbium tempus praeteritum universae indicat, ut πρότερον prius, olim. cf. Abresch. Dilucid. Thucyd. p. 313. et 420. Ita Sophocl. Electr. 278. ἐκείνην ἡμέραν, ἐν ᾗ τῶς πατέρα τὸν ἀμὸν ἐκ δόλου κατέκτανεν. Nostr. Theaetoph. 13. et Lysistr. 1023. ubi cf. Brunck. Plat. Theaet. p. 157. a. ὁ δὲ καὶ τότε ἐλέγομεν h. e. de quo ante diximus. Locutio proprie elliptica: de quo tunc, quum hoc tractarem, diximus. Ergo nostro loco τότε, ὅτι ἐθύσαμεν ἡμῖν. Dicere enim vult: λαμβάνοντες μὲν ἠδεδόξα, ἀποδοῦναι δὲ οὐ βούλεσθε. — ἤτερον μέλει, ἐλάττωτος φροντίδος ἐστίν, ἢ οὐδαμῶς διὰ φροντίδος ἐστὶ μοι. Sch. Cyclopiis instar Hom. Od. IX. 275. οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς ἐπιγίγον ἀλέγουσιν, οὐδὲ θεῶν μακάρων. Sive proverbium, quod recant, spectavit, φαίει δ' ἐνταῦθα κλισίαν οὐδέεις οὐδέην. Praeterea

ΕΡΜΗΣ.

1115 καὶ τῶν μὲν ἄλλων μοι θεῶν ἦττον μέλει·
ἐγὼ δ' ἀπόλωλα κάπιτέτριμμαί.

ΚΑΡΙΩΝ.

σωφρονεῖς.

ΕΡΜΗΣ.

(1120) πρότερον γὰρ εἶχον μὲν παρὰ ταῖς καπήλιαι
πάντ' ἀγάθ' ἔωθεν εὐθύς, οἰνοῦτταν, μέλι,
ισχάδα, ὅσ' εἰκός ἐστιν Ἑρμῆν ἐσθίειν.

1115. μέλει Bar. 1. — 1116. κάπιτέτριμμαί Rav. Inv. Dind. — Post σωφρονεῖς interrogant Ald. Innt. Crat. Ven. 1. 2. Can. — 1117. εἶχον μὲν Cant. 1. μὲν om. Monac. Cant. 4. Elb. Bar. 1. 2. Ask. πρότερον ἔγωγ' εἶχον παρὰ Cant. 3. — καπήλιαι sine ὦ Monac. Pors. Inv. Bo. et ex edd. vett. Can. Frischl. cum ὦ Dind. et cett. edd. vett. Ex praecepto scholiastae Leid. καπήλιαι proparoxytonon hic esse debebat. cf. not. — 1118. πάντα ἀγάθ' Cant. 4. Bar. 3. πάντα τ' ἀγάθ' Leid. Ald. πάντ' ἀγίσθ' Dorv. — 1119. ἄς εἰκός Rav. Inv. — ἐστιν om. Ask. — Ἑρμῆν Ven. 1. 2. Wech. Raph.

sunt egomet mihi. Adde Cic. de Finib. V. 10.: omne animal se ipsam diligit, nec potest cogitari, esse aliquod, quod se oderit. cf. eund. Lael. 21. si iuvat similes locos cumulare.

1116. ἀπόλωλα, ἐφθάην, εἰς παντελῆ κατέστην ἀφανισμόν. Sch. Cui merito comparatur Latinorum perii! actum est! qua desperantis exclamatio Comici satis frequenter utuntur. — κάπιτέτριμμαί, ἠφάνισμαι. Sch. Quo sensu occurrat supra 347., qui locus melius huic respondeat, quam v. 120, quem vulgo comparant. cf. et Acharn. 1022. (1035. Inv.) Eccles. 771. (807. Inv.) 1113. (Inv.) — σωφρονεῖς, οὐκ ἄφρων εἶς. Verba tua sapiunt nonnihil sapientiae. Frischl. vertit: nunc demum sapis. — παρὰ ταῖς καπ. nomen hominis pro domicilio. cf. ad v. 84. Si verum est discrimen, quod scholiasta Lugd. esse affirmat inter καπήλις et καπήλις, scribendum sane fuit καπήλιαι, nam καπήλις μὲν, inquit, ἐστιν ἡ τῶν

οἶνον κολοῦσα, καπήλις δὲ ἡ θυγάτηρ ἀνῆς. Maioris momenti hoc esset supra 431., ubi Penia species vetulae deformis sic dicitur. — πάντ' ἀγαθά, quae cuiusvis suavia sunt, ut infra 1187. Sic, quae sibi grata sint, enumerat Cario supr. 190. et Chremylus ibid. — οἰνοῦτταν, οὕτως τῆν ἐν οἶνῳ κενοραμένην μάξαν λέγει. τινὲς δὲ οἰνοῦτταν, εἶδος κλαυθῦντος μετ' οἶνον καὶ μέλιτος γινόμενον. Sch. οἰνοῦττα μὲν ἐστὶν ἡ κοινῶς λεγομένη μονατόπιττα, μελιτοῦττα δὲ, ὃ κοινῶς εἰσθῆσαι λέγεται, ἀπόθερον. Sch. al. De etymologia vocis Eustath. p. 1735, 52. sic: μελιτόεσσα συνηρίθη ἰδίως ἐκὰς Ἀρκάων εἰς τὸ μελιτοῦττα πρὸς ὁμοιωτῆτα τοῦ οἰνόεσσα οἰνοῦττα.

1119. ἰσχάδα, cf. v. 191. — εἰκός ἐστιν, par est, non ut supra 258., sed potius ὅσα πρόκειται, ut εἰκότως. Ita Sophocli. Philoct. 975. νῦν δ' ἄλλοιαι δοῦς, εἰς εἰκός, ἔκλει τὰ μὲ μοι μεθεῖς ὄπλα. coll. 864. ibid. — ἀναβάδην

1120 νυνὶ δὲ πεινῶν ἀναβάδην ἀναπαύομαι.

ΚΑΡΙΩΝ.

οὔκουν δικαίως, ὅστις ἐποίσις ζημίαν
(1125) ἐνόητε, τοιαῦτ' ἀγάθ' ἔχων;

ΕΡΜΗΣ.

οἶμοι τάλας,
οἶμοι πλακούντος τοῦν τετράδι πεπεμμένου.

1121. οὔκουν et post ἔχων punctum Porz. Bo. et edd. vett. exa. Friedl. — 1123. τοῦ sine ὄ Harl. Bar. 1. 2. Porz. Elmsl. ad Acharn. 343. τοῦ ὄ per aphaeresin Brunck. Invern. Dind. Bo. τοῦν per crasin, ut nos, edd. vett. et Suid. in γ. πεπεμμένου et κέττουσα.

ἀναπαύομαι, locutio paullo diffi-
cillior, de qua ingeniose disputat
Hemsterh. ad Hesych. p. 313. et
314. ap. Albert. Comparat enim
περιβάδην utrimque positus aut cir-
cumiectis pedibus, διαβάδην divari-
catis pedibus, καταβάδην demissis
pedibus, ἀναβάδην leniter porrectis
sursum pedibus. Si hac extrema
versione voluit retrorsum attractis
et implicitis pedibus ad morem Tur-
carum nostrae aetatis, me assentien-
tem habet. Idem redundaret ex
Kusteri emendatione, ἄνω τῶν ποδῶν
καθίξασθαι, non ex scholiis nostrum
locum interpretantibus, quae inter
alia et haec habent: ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ
πόδ' ἔχων κίμαι, ὅστις τιθέμε-
νος τῶν ἑνα πόδα ἐπάνω τοῦ ἐπέ-
ρον. ἄνω ἔχων τοὺς πόδας κοιμά-
μενος. Nam in his cogitatur iacens,
non sedens; quum tamen Pollac.
III. 90. legatur ἀναβάδην καθή-
μενος. Quum veterum sellae non
essent altae, nostris dissimiles, in
quibus non sublimes sedebant, sed
inclinati iacebant, in iisdem pedibus
demissis sedere non poterant, co-
acti potius erant in pedibus ipsis
super pulvino molli implicitis sede-
re. Sic sedentem cum eo, qui vul-
gari more cubabat, si comparaveris,
recte eum, ut Suidas, dixeris μετέσ-
ρον καθίξασθαι. Hoc est ἀναβα-
δην ἀναπαύεσθαι, nihil altius pe-

tendum. Scholiastae decepti esse
videntur vocibus ἄνω et μετέσρον,
quas, cum suum morem sedendi co-
gitarent, falso intellectas ad cuba-
tionem transtulerunt.

1121. ἐποίσις ζημίαν, ἀπὶ
τοῦ, ἐποίσις ζημιόσθαι τοὺς κτή-
να τὰ ἀγαθὰ σοι παρίζοντος. Sch.
Rectius, quam interpretes recen-
tiores, qui solas copas cogitant ver-
tentes: quum affeceris nonnullam
copas damno. Quare ex mea sen-
tentia recte ad ἔχων addunt scho-
lia ἀπ' ἡμῶν et παρ' ἡμῶν, li-
cet Hemsterh. hoc improbaverit.
Infra enim 1141. et Cario auctorem
verberum accusat Mercurium, hic
contra rogat, ut calamitatis obli-
scatur, qua ipsum affecerit. — ἐν
τετράδι πεπεμμένου. Eustath.
p. 1353, 5. 1534, 33. et schol. h. l.
consensu tradunt, quartum cuiusvis
mensis diem Mercurio dicatum fuis-
se, ut sextum Dianae, septimum
Apollini et octavum Thesoo, itaque
diebus, praeter festos, sua cuique
deorum fiebant sacrificia. Quare
schol. interpret. τοῦ καθ' ἐπέστη
τετράδα τοῦ μηνός πεπεμμένου.
Kustath. meminit et proverbii ἡμέ-
ρα τετάρτη γεννηθείς, quo indica-
retur δυστυχία καὶ ἐτέρους κερῶν.
— De genitivo in exclamat. cf.
385.

ΚΑΡΙΩΝ.

ποθείς τὸν αὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς.

ΕΡΜΗΣ.

1125 οἴμει δὲ κωλῆς ἢς ἐγὼ κατήσθιον·

ΚΑΡΙΩΝ.

ἀσκολιάζ' ἐνταῦθα πρὸς τὴν αἰθρίαν.

ΕΡΜΗΣ.

(1130) σπλάγγων τε θερμῶν ὧν ἐγὼ κατήσθιον.

1124. καλεῖς μάτην Harl. Bar. 1. 2. — 1125. ἦν codd. longe plurimi, in quibus Monac. Rav. F. Leid. Arund. Ask. Mead. (?) Cant. 1. 2. 3. 4. Soid. Athen. IX. p. 368. D. et edd. vett. Inv. ἤε coniecit primus Bentl. idque reperit in Dorv. libro parvi pretii, receptum deinde ab Hemst. Fors. Brunck. Dind. Bo. Graecius sic certe, ut 1127., nisi discrimen aliquod est, quod saltem commode accipi possit, ut ἦν κατήσθιον sit quam integram comedebam. Ita infra 1140. τοῦτον κατήσθιος. — 1126. ταῦτα pro ἐνταῦθα Harl. Bar. 1. 2. 3. ἐνταῦθ' vitiose Crat. Ven. 1. 2. Wech. Brub. — 1127. τὲ cum accentu edd. vett. except. Can. Frischl. Port.

1124. ποθείς τὸν οὐκ. Locutio proverbialis, de cuius origine schol. haec habet: Ἡρακλῆς πλεῶν μετὰ τῆς Ἀργεῖς εἰς Κολχους σὺν Ἰάσσῳ ἐν Κίῳ τῇ νήσῳ ἐξελθὼν, καὶ πέμψας τὸν ἐρώμενον αὐτοῦ Ἰλλαν ὄδῳ ἀνελθεῖν, περιέμενεν αὐτόν· τοῦ δὲ ὑπὸ Νυμφῶν ἀρπασθέντος, Ἡρακλῆς πολὺν χρόνον ἐζητεῖ· ὕστερον δὲ ὑπὸ τινος ἀθερίας φωνῆς ἤκουσε „ποθείς τὸν οὐκ παρ. κ. λ.“ ἐλήχθη οὖν τοῦτο εἰς παροιμίαν ἐπὶ τῶν μάτην προσδοκούντων. cf. Mich. Apostol. Centur. IX. 57., Apollod. I. p. 55., Virg. Eclog. VI. 44. De ποθείν Eustath. p. 1679, 15. ποθείν μὲν ἐπὶ τῶν ἀπόντων, ἐρᾶν δὲ ἐπὶ τῶν ἐν ὄψει. — οἴμοι δὲ κωλῆς, κῶλα (hoc nimirum etymon habetur) τὰ ἐμπρόσθια μέρη τῶν ἰερείων, ὁ βραχίων τῶν ἀλόγων ζώων, αἱ ἀγκύλαι δασαδεις. διαβάλλει οὖν ὡς δασέα τοῖς θεοῖς προσφέροντας. e schol. Quibus conspirat Eustath. p. 1183, 4. et 1326, 52. idem etymon statuens, unde fieret κωλία contr. κωλῆ, ut συνία συνῆ, quod

significaret τὸν κωλῆνα, ὃς ἐστὶ ζώου μέρος. Accuratius haec pars victimae notatur in schol. armus (βραχίων, ἀγκύλαι δασαδεις).

1126. ἀσκολιάζε, ἀσκολιάζειν ἔλεγον τὸ ἐνάλλεσθαι τοῖς ἀσκολῆς ἢ τὸ ἐπὶ ἐνός ποδὸς ἀλλεσθαι. τὰ γὰρ Ἀσכולία ἰορτήν ἦγον τῷ Διονύσῳ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν οἷς ἀσκὸν αἰγίον ἀλημιμένον καὶ οἴνου πληροῦμενον εἰς μέσον τοῦ θεάτρον ἐρρίπτον καὶ ἀνωθεν ἤλλοιτο ἐπάνω αὐτοῦ ἐπὶ ποδί, εἰνόνον δὲ γέλωτα καταπίπτοντες. ὁ μῦθος μὴ καταπεσὼν ἐλάμβανεν αὐτὸν οἴνον πλήρη. καθάπερ Εὐβουλὸς φησὶ „καὶ πρὸς γε τοῦτο ἀσκὸν εἰς μέσον | καταθέντες, εἰσάλλεσθε καὶ καγχοῦτε | ἐπὶ τοῖς καταρρέουσιν. e schol. Eadem fere refert Eustath. p. 1646, 21 sq. nisi quod diserte addit, ἀσκολιάζειν παρὰ τοῖς θεάτρον ἐμηνεῖσθαι τὸ ἐπὶ ποδί ἄλλεσθαι, qua igitur significatione hoc verbum hic accipiendum est. cf. et Polluc. IX. 7. Haec quidem omnia plana ac perspicua, sed nemo quaesivit,

ΚΑΡΙΩΝ.

ὀδύνη σε πρὸς τὰ σπλάγγν' ἔουκ' ἐπιστρέφει.

ΕΡΜΗΣ.

οἴμοι δὲ κύλικος ἴσον ἴσω κεκραμένης.

ΚΑΡΙΩΝ.

1130 ταύτην ἐπιπιὼν ἀποτρέχων οὐκ ἂν φθάνεις;

ΕΡΜΗΣ.

ἄρ' ὠφελήσαις ἂν τι τὸν σαυτοῦ φίλον;

1138. *ἔι στροφῆιν* F. et e coniect. Hemst. *ἔοικεν ἐπιστρέφειν* Dorv. — Fortasse ab initio *ὀδύνη στροφήον τὰ σπ.*, vel in exitu versus *ἔουκ' εἶσαι σρόφος*. — 1129 *ἴσον* edd. vett. Eustath. ad II. ζ. p. 640, 50. *ἴσον* ed. Brunck. ex codd., quibus accedunt Monac. Cant. 1. 2. 4. — 1130. *ἀποτρέχων* omis. Leid. — Post *φθάνεις* recte interrogat Brunck. Inv. Dind. et ex add. vett. Ven. 1. 2. Wech. Brub. Raph. Port. Ceterae habent punctum. Editores et alias in hac formula sibi parum constant.

cur hoc Mercurium facere iubeat Cario, nisi quod Meurs. Graec. fer. V. et Brunck. agnominacionem sive paronomasiam notarunt, qua poeta servium ludentem fecisset in *ἀσκαλιάζειν* et *κωλῆ*. Lepida subesse videtur cavillatio Mercurii, quem, quum non haberet, quo vesceretur, iubet aliquid facere, unde non plus accipit. Si iussisset eum uno pede in utrem vino refertum insillire, eique stare contigisset, tum ipsum utrem vini plenum pro praemio accepisset; nunc vero monet, ut in vacuas auras pedibus insiliat. „Spring auf der Stelle mit einem Fuss ins Blau hinein!“ Sic Thesmoth. 1007. Mnesiochus flagellandus iubetur *ὀμώζειν πρὸς τὴν αἰθήραν*. — *σπλάγγων* τε θεομῶν, τῶν ζώντων. Gl. Lugd. correxit Dobr. *ζέοντων*, quod Hemsterh. probaret rectum, quum illud recta dixisset absurdum. Sic enim viscera cognominari possunt, quas aris ardentibus adolentur calida.

1128. *ὀδύνη σε πρ.* h. e. *dolor te a. animum tuum ad tua viscera (vacua) convertere videtur*. Sic hoc verbum adhibetur Sophocl. Trachin. 1184. *πρὸς τί πῖστιν*

τὴνδ' ἄγαν ἐπιστρέφεις; Quam enim Mercurius viscera victimarum commemorasset, hoc ipsum vocabulum in Mercurium convertit, ut similem lusum videbamus supra in verbo *κλύθειν* 1058. Possit hic versus quoque de externa corporis specie capi: *dolor te a. caput tuum ad ventrem vertere a. tuum corpus contrahere videtur*. Vulgaris explicatio, qua verbo *ἐπιστρέφειν* tribuitur notio *torquendi*, quam non habet, a Graeci sermonis ingenio prorsus abhorret. Nam *ὀδύνη ἐπιστρέφει σε πρὸς τὰ σπλάγγνα* nunquam esse potest: *dolor te torquet in visceribus*. Ita πρὸς nos usurpatur, sed accusativus, ut Thesmoth. 490. *σρόφος μ' ἔχει τὴν γαστέρα*, et sexcentis aliis, quodis, ut hic, motum indicat. — *ἴσον ἴσω κεκραμένης*, οἴνον καὶ ἕδατος. Schol. Ita Equit. 1195. (Inv.) *ἔχε καὶ πῖστιν κεκραμένον τρία καὶ δύο*, ubi schol. *τρία μῆρ δὴ δὴν*, ἀρίστη δὲ κράσις οἴνον δὴ μῆρ καὶ ἕδατος τρία. Eustath. p. 1624, 44 sq. proverbiali locutione rem commode sic exponit: *τοιούτων τὸ παρομοιάζει· πῖστιν· οἴνον ἢ*

ΚΑΡΙΩΝ,

(1135) εἰ του δέει γ' ὄν δυνατός εἰμί σ' ὠφελῆν.

ΕΡΜΗΣ.

εἰ μοι πορίσας ἄρτον τιν' εὖ πεπεμμένον
δοίης καταφαγεῖν καὶ κρέας νεανικόν,

1135 ὦν θύεθ' ὑμεῖς ἔνδον.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἀλλ' οὐκ ἔκφορα.

1132. δέη γ' Monac. Elb. — γ' om. Bar. 1. — 1133. οἱ μοι Cant. 2. Durv. Bar. 2. — τιν' edd. vett. — πεπεμμένον Monac. — 1135. ἔκφορα Pora. cum schol. De ἔκφορα et ἔκφορα cf. Valcken. ad Hippolyt. 294. ἔκφορα libb. omnes.

τρία ἢ μὴ τέτταρα. τὸ μὲν γὰρ πέντε' ἔστι τρία καὶ δύο, τὸ δὲ τρία ἤμισυ καὶ διπλάσιον, ἴησον ἔν καὶ δύο, τὸ δὲ τέτταρα ἴσον ἴσω. ἐάν γὰρ ὑπερβάλῃς τὸν ἐν τῷ κράματι δηλαδὴ αἶνον, εἰς ὑβρίν φέροι. ἐάν δὲ ἴσον ἴσω προσφύρῃς μανίαν ποιῆι, ἂν δὲ ἄκρατον παρὰ λυσιν σαμάτων. cf. et Athen. XI. 472. C. sq. et X. p. 430. Fuit igitur mixtura, quam Mercurius laudat, meracior et fortior, quum vulgo plus aquae infundi soleret sanitatis causa.

1130. ταύτην ἐπιπιών, quum Cario 1128. vidisset Mercurium famis doloribus cruciari et pocula vino ante repleta queri, sitim una cum patrono nunc molesto depulsius poculum porrigit. Quod schol. Leid. et Biset. ad ταύτην obscoene notant ἢν ἔκαρδον, mirum est non solum Duker. et Fischer., sed adeo Hemsterhusio probatum esse. — τὸν σαυτοῦ φίλον; me, quippe qui te saepe furantem fecerim latere (1137). κολλαὶ τέχναι ἀνάκεινται τῷ Ἐρμῇ, ὡν ἔστι καὶ ἡ τῶν κλεπτῶν. (τῆς κλεπτικῆς, ὡς ἐρρήθη, ἐπιστάτης ὁ Ἐρμῆς, Eustath. 1870, 52.) ἐκεῖ δὲ καὶ οἱ θεράποντες κλέπται, τούτων ἔνεκα φίλον ταυτὸν Καρίωνι λέγει. Sch. Leid. cf. et Eustath. l. l. et p. 1337, 15 sq. ubi κλοπῆς καὶ ἀπάτης ἔφορος habitus esse dicitur. Minus

commode al. schol. notat: τοῦτο λέγει, διότι καὶ αὐτὸς διάκονος καὶ ὑπηρέτης ἦν τῶν θεῶν, ὡσεὶ οὗτος Χρημίλου. — δυνατός εἰμί, ut supra 186.

1133. πορίσας, non prorsus superfluum est, ut quidam opinantur, sed amica formulis mendicantium et donantium participia. Sic Hom. Od. ρ. 400. δὴς οἱ ἐλών. ibid. 315. δὴς τῷ ξείνῳ ταῦτα φέρων. ibid. 456. οὔτι μοι ἐτλῆς σίτου ἀκοποιῶν δόμεναι. — εὖ πεπεμμένον, καλῶς κατεσκευασμένον. Schol. ζηλωμένον. Schol. Durv. (ἐξομῆνον?) — κρέας scil. τι. Nam vulgo pro frusto carnis ponitur, ut supra 227. 316. Ita Kan. 560. κρέα εἰκόσιν. — νεανικόν, vulgo capitur de portione carnis magna, quae vel iuvenem exsatiat (τὸ ἀρχοῦν νεανία εἰς τὸ χορτάσαι αὐτόν. Schol.), vel de carne robusti et validi animalis. At vereor, ne aliter dictum sit atque nostrum „kräftig“ hic et in plurimis locis. Sic Demosth p. 37. Reisk. μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα. Plat. de Rep. VI. p. 503. C. νεανικὸι τε καὶ μεγαλοπρεπεῖς τὰς διανοίας. Quamquam nonnumquam magnitudinis et magnificentiae notio conspicua est, nec repudianda. cf. loc. ap. Henr. Steph. Thes. L. Gr. T. II. p. 1036.

1135. ἀλλ' οὐκ ἔκφορα. Non

ΕΡΜΗΣ.

καὶ μὴν ὁπότε τί σκευάριον τοῦ δεσπότητος
(1140) ὕφελος, ἐγὼ σε λανθάνειν ἐποίουν ἀεί.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἐφῶτε μετέχειν καυτὸς ὦ τοιχωρύχε.
ἦκεν γὰρ ἄν σοι ναστὸς εὖ πεπεμμένος.

ΕΡΜΗΣ.

1140 ἔπειτα τοῦτόν γ' αὐτὸς ἄν κατήσθεις.

1136. *ὄτε τί γε* Cant. 3. *ὄτε γέ τι* Dorv. *ὄτε γε* Harl. *ὄτε γε* Bar. 1. 2. — 1137. *ὕφελος* Monac. Leid. Cant. 1. 2. 3. 4. Dorv. Arund. Ask. Mead. et odd. vett. *ὕφελος* Harl. Bar. 1. 2. B. C. *ὕφελος* A. *ὕφελος* Dawes. Miscell. Crit. p. 216. edd. Brunck. Inv. Pors. Dind. Bo. cf. not. — *σ' ἄν λανθάνειν* Harl. Bar. 1. 2. — 1138. *ἐφῶτε* Ald. Iant. 1. 2. 3. Crat. Ven. 1. 2. Raph. *ἐφῶτε* Can. *ἐφ' ὧτε* Frischl. Port. Brunck. Inv. Dind. Bo. *ἐφ' ὧτε* Pors. *ἐφ' ὧτε* Cant. 3. Harl. Bar. 1. 2. Ask. — *ἀστὸς* Arund. Ask. Dorv. Leid. Cant. 1. 2. et odd. vett. — 1139. *ἦκεν γὰρ* Monac. Elb. edd. vett. exc. Can. Frischl. Port. *ἦκεν* Ask. non male; nam glossa *ἦλθε* non impedimento est. — *πεπεμμένος* Monac. et supra.

assentior Porsoni ἐκφορᾶ scribenti, quia hoc de funebri elatione s. de funere in his brevibus formulis adhibetur. Quo sententiarum nexu apud Theopompum fuerit, quem schol. laudat, *εἶπω δραμῶν ἀτῆσον· ἀλλ' οὐκ ἐκφορᾶ*, id quidem ex hoc fragmento colligi nequit, imo adeo similis est versui 1004. et Ecclesiæ. 961. (Inv.) ut huic nostro loco vix conveniat. Quare vulg. lect. tenenda fuit. Quod ad sensum attinet, ab aliis iam recte monitum est, illud genus sacrificii cogitari, quod Vestæ vel Penatibus fiebat, unde aliquid foris efferi aliisque donari nefas esset. In hanc rem præter ceteros laudo Eustath. p. 1579, 44. ubi in proverbium abliasse dicit *ἐστία θύομεν* interpretatione adiecta, *ἀφ' ἧν οὐκ ἔστι φασι μεταδοῦναι οὐδὲ ἔξερνεῖν*. Idem vult Hesych. I. p. 1469. *ἐστία θύομεναι, ἧσάν τινες θυσία, ἀφ' ἧν οὐκ οἶδόν τε ἦν μεταδοῦναι ἢ ἔξερνεῖν*. Pariter Suid. v. *ἐστ.* cf. Zenob. IV. 44. Meurs. Græc. ser. p. 116. Scho-

liasta noster obscurus loquitur: *ἧς ἐνίαις θυσίαις λεγομένων τούτων*. Quod de accentu monet, vel tironi supervacaneum videbitur: *εἰ μὴν οὐδέτερον εἴη πληθυντικόν, ἀποπαροξύνουσαι, εἰ δὲ θηλυκόν, ὀξύνουσαι*.

1137. *ὕφελος*, si utquam rationes et leges grammaticæ librorum mss. auctoritatem vincere debent, hic debebant. Quare Dawesii correctionem editores recent. merito probarunt prælatam vulgari, quæ metro et syntaxi adversatur. Altera lectio cod. A. *ὕφελος* syntaxi congruit, si modo hoc verbum active significaret *furari*, quæ notio medio propria est. Nihil igitur restat, quam *ὕφελος*, quæ forma elisa quam facile corrumpi poterit, quivis videt. Per similia mutatio deprehenditur in eadem forma apud nostr. Ran. 440. (Inv.) De conianctione *ἄστὸς* cf. supra 1016. infr. 1142. cf. Viger. p. 437. et not. Herm. in calce adiect. Est enim quoties. — *ἦκεν γὰρ ἄν σοι*,

ΚΑΡΙΩΝ.

οὐ γὰρ μετρίχες τὰς ἴσας πληγὰς ἐμοί,
(1145) ὅπότῃ τι ληφθῆην πανουργήσας ἐγώ.

ΕΡΜΗΣ.

μη' μνησικακήσης, εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες,
ἀλλὰ ξύνουικον, πρὸς θεῶν, δέξασθέ με.

ΚΑΡΙΩΝ.

1145 ἔπειτ' ἀπολιπὼν τὰς θεοῦς ἐνθάδε μενεΐς;

1143. *μνησικακήσεις et φίλην* Dorv. — *κατέλαβες* Harl. — 1144. *ἀλλ' οὐν σύνοικον* Monac. Arund. Leid. Ask. Bar. Cant. 1. 2. 4. (?) et edd. vet. *ἀλλὰ σύνοικον* B. C. Rav. Harl. Bar. 1. Inv. eaque lectio causa fuisse videtur, quod metri gratia scribebatur *ἀλλ' οὐν*. Textum nostrum habent Leid. Cant. 3. Dorv. Brunck. Pors. Dind. Bo. — *δέξασθ' ἐμέ* Brunck. Invern. — 1145. *ἐπιανθοί* Leid. Harl. Bar. 1. 2. *ἐνθαδί* Cant. 3.

alias *εἰς δέ*, ut 916., aut alia praepositio. De hoc particulae *ἀν* usu cf. not. ad v. 979. — *ναστός*, Eustath. p. 1904, 33 sq. *ἀπὸ τοῦ νάσσω γίνεται καὶ ναστός ἄριστος ὁ πικρός. ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἀθηναίου* (III. p. 111. et XIV. p. 646.), *δηλοῦται, ὅτι ναστός ἄριστος πεπιλημένου εἶδος καὶ οὐχὶ ἀγκωμένου. ἦν δέ, φησί, καὶ ναστός πλακοῦς ἔχων ἐνδον καρυκίας. Suid. ναστός ἀρσενικῶς πλακοῦς, ἢ θεικῶς ἄριστος μετ' ἐλαίου. Schol. Paris. distinguit ναστός et κοίλος adiciens: καὶ ναστός μὲν λέγεται, ὅντινα καλοῦσιν οἱ κοῖνοι ὀλόβολον. Quid ὀλόβολος? Num fuit scriptum ὀβολιαῖος, an ὀλοβολιαῖος, vox populo trita, qua vulgare pretium notaretur panis istius? Schol. Victor. aliquid simile tractat: δύο εἶδιν αἱ τῆς ἐπιπέδου ἐπιφάνειαι κατ' ἐναντιότητα θεωροῦνται: ἄκραν ἢ τε κοίλη καὶ ἡ κυρτή. τὴν γοῦν κυρτὴν φασὶ καὶ ναστὴν. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ ἄριστος κυρτός ἐστι τὴν ἐπιφάνειαν, διὰ τοῦτο ναστόν ἐναυθὰ τοῦτον προσηγόρευον. De externa specie panem et placentas veteres notasse, passim quidem elucet, ut Hom. Batrach. 36. *πλακοῦς τανύ-**

πελος, ἔχων πολλὸν σπασμότρονον, quae non dissimilia sunt Eustathiano *ἰστί ἔχων ἐνδον καρυκίας*. Sed *τανύπελος* apte congruit cum *κυρτός*, utrumque enim indicare potest placentam pinguedine aut aliis condimentis tumescentem. Talequid *ναστόν* fuisse cum ex Athen. XIV. p. 646., tum ex epitheto colligi potest, quo iunctum legitur ap. nostr. Av. 570. (567. Inv.) *λάρην ναστόνθ θύειν μελιτοῦντας*. Quamvis et haec seiunctim capi possint. At scholiasta ibi addit: *ναστός δὲ μέγας πλακουνοτάδης ἄριστος. ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης φησὶν εὐτελὴ πλακοῦντα*. cf. praeterea de h. v. Phot. Lex. p. 210. Hesych. et Etymol. M. h. v. — *ἐπειτα*, ut ex sexcentis Homeri locis apparet, proprie est continuo, unde ceterae notiones emanant. Sic supra 924.

1141. *οὐ γὰρ μετρίχες τὰς ἴσ. πληγὰς*, confidenter schol. affirmat: *οὐ μόνον μετρίχων τοῦδε, ἀλλὰ καὶ μετρίχων τῶδε φασίεν· καὶ εὐροῖς ἂν τοῦτο οὐ μόνον παρὰ ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ λογοποιῖς*. Idem repetit Henr. Steph. Thes. I. 1348. e., cui tamen nisi pauca quaedam loca proferre non contigit,

ΕΡΜΗΣ.

τὰ γὰρ παρ' ὑμῖν ἐστὶ βελτίω παλῷ.

ΚΑΡΙΩΝ.

(1150) τί δέ; ταύτο μολεῖν ἀστεῖον εἶναι σοὶ δοκεῖ;

ΕΡΜΗΣ.

πατρὶς γὰρ ἐστὶ πᾶσ' ἐν' ἂν πράττη τις εὖ.

1146. ἡμῖν Dorv. ἐστὶ edd. vett. et Pors. — 1147. τί δέ γ' ἀντομ. Cant. 1. 2. Leid. Arund. Mead. et edd. vett. exc. Iunt. 1. τί δαι pro τί δὲ Monac. Cant. 4. A. D. Mead., nonnulli vitiose τ' ἀντομ. — 1148. γὰρ ἐστὶ Port. Inv. Bo. — πᾶσιν Bar. 2. Ad πᾶσ' in aliquot libb. adscripta est glossa ὄλοις vel ἀνθρώποις, vel utrumque. — κάρτιοι Cant. 1. Bar. 3. κάρτιος Rib.

quibus si demis, quae ad genitivum obiecti μέτρος aut simile quid adiectum habent, nullus remanet. De his cf. Heindorf. ad Plat. Sophist. p. 235. a. (338. Heind.) Videtur certe hoc verbum nonnumquam absolute poni, ubi accusativus non minus absolute capi possit, quamvis Heind. l. l. contradicere videtur. cf. Schaeff. ad Lamb. Bos. p. 279. Sensus huius loci: quum verberum particeps esse nolueris, quae in furto deprehensus patiebar, merito et placentiae oblatae non particeps factus es.

1149. μὴ μνηστῆκ., εἰ σὺ Φυλῆν κατέλαβες. Poeta facit Mercurium rebus tunc temporis gestis metaphoricè exprimentem: si nunc dives et beatus es, obliviscere iniurias, quibus te affeci, cum adhuc egenus esses. Haec rerum per Thrasymbulum et exules gestarum peritō non possunt obscura esse. Optime illas describit Xenoph. Hellen. II. 4. 2 sq. Ceteros auctores, quos vocant, habe secundarios. Apud Phylam enim exules primam de triginta tyrannia victoriam reportaverunt, eaque merito felicitatis subsecutae origo et causa habebatur. Θερασυβουλὸς ἀρρηθῆναι ἐκ Θηβῶν αἰς τὴν ἑβδομηκοντα Φυλῆν χωρίον καταλαμβάνει Ἰσχυρόν. Xenoph. l. l. Inde ibidem exules cum Thrasymbulo laudantur οἱ ἐκ Φυλῆς, et opponun-

tur τοῖς ἐξ ἄστυος. Tyrannia vero expulsa et re publica Atheniensium restituta decretum fictum est, ut ne quis iniuriarum veterum recorderetur: δμῶσαντες ὄκουσιν ἢ μὴ μνησικακήσουσιν, ἔτι καὶ τὸν ἄστυ τα πολιτεύονται, καὶ τοῖς θεοῖς ἐμμένει ὁ δῆμος. Xenoph. l. l. Unde facile colligere poteris, quo iure coram Atheniensibus, quippe oculatis factorum istorum testibus, poeta his formulis usus sit. His addo schol. Lugd. breviter, et ceteris accuratius rem enarrantem: Θερασυβουλὸς τις Ἀθηναῖος φιλόπατρις καὶ μισοτύραννος Φυλῆν κατέλαβε χωρίον τῆς Ἀττικῆς μετὰ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν (num ὀγδοήκοντα? cf. Xen. l. l.), καὶ συμβαλὼν τοῖς τριακόσι καὶ τοῖς μετ' αὐτῶν νικᾷ τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν τῆς τυραννίδος ἡλευθέρουσι. ἐκεῖ δὲ ἦσαν τινες ἐν τῇ πόλει, πρὸς οὓς ἰσχυρόντο καλεῖσθαι οἱ τριᾶκοντα, οὗτε ἤρχον, οὗτοι τοὺς ἀναρχήτας τῶν τυραννῶν δεδιότες, ἦσαν αἱ αὐτῶν συναντήσεις, ἔλεγε, μὴ μνησικακήσει, εἰ σὺ Φυλῆν κατέλαβες. ὕδαν καὶ ψήφισμα ἔδωκετο ἀλλήλους μὴ μνησικακῆν Ἐκκλείδου δημαγωγῆσαντος. φησὶ δὲ Ἐρμῆς, ὁ Καρίων, μὴ μνησικακήσει ἐμὲ ἔκκειν τῶν δευτέρων, αἰσὸς δὲ οἱ μετὰ Θερασυβούλου τοὺς μετὰ τῶν τυράννων, εἰ κατέλαβες τὴν Φυλῆν, αἰς ὁ Θερασυβουλός.

ΚΑΡΙΩΝ.

τί δῆτ' ἄν εἴης ὄφελος ἡμῖν ἐνάδ' ὄν;

ΕΡΜΗΣ.

1150 παρὰ τὴν θύραν Στροφαῖον Ἰδρύσασθέ με.

ΚΑΡΙΩΝ.

στροφαῖον; ἀλλ' οὐκ ἔργον ἔστ' οὐδὲν στροφῶν.

1150. Ἰδρύσασθ' ἐμὰ Brunck. Iavern. Bo. sine libris ex mera coniectura, ut alias. — 1151. ἔργον ἔστ' ἐμ' οὐδὲν Rav. ἔργόν ἔστ' edd. vott.

τοῦτῶν, δὲν ἐκλούτῃσας. Eustath. p. 284, 20., ubi inter δῆμους Ἀττικῶς nobiles et Phylam cum paucis numerat, locum hunc nobilitatum dicit, ὅτι τὸν Θρασύβουλον κατὰ τῶν τυράνων ἰδίεζατο. — ἀλλὰ ξύνοικον, de servo, ut ap. Sophocl. Elect. 818. ἤδη δεῖ με δουλεύειν κάλλιν ἐν τοῖσιν ἐχθίστοισιν ἀνθρώποισιν ἐμαί. ἀλλ' οὐ τι μὴν ἔγωγε τοῦ λοιποῦ χρόνου ξύνοικος ἴσομαι. Deinde universim de cohabitatore quovis. Sophocl. Antig. 451. ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη. et metaph. Oed. Col. 1134. ᾧ τις οὐκ ἐνὶ κηλῆ κακῶν ξύνοικος. Similiter usurpatar σύσκητος et συσκητήρια Theamoph. 630. (Inv.) καὶ τίς εὐνοεῖ συσκητήρια; et verbum συνουσία supra 438.

1146. τὰ γὰρ παρ' ἐμῶν. Recte ante hunc versum schol. Dorr. et Lugd. supplet καί, si quidem opus est rationem cogitandi integram restituere. Ponitur enim γὰρ in responso causali, sive affirmativa, sive negativa est, ut in hac desideretur μὴ Δία, in illa τῆ Δία. Usus hic satis tritus. cf. v. c. Xen. Mem. II. 6. 14. οὐ δὲ φρον, οἷόν τ' εἶναι κρηρὸν δεῖα χρηστοῦ φίλου κτησασθαι; Ἐσφρον γὰρ, ἔφη ὁ Κρυσ. x. 2. ibid. §. 7. etc. ubi γὰρ refertur ad omissionem affirmationem vel negationem, cuius rationem reddit. Plena loquendi haec formula haud raro deprehenditur. v. c. Xen. I. I. 4. 9. etc. — τί δέ; quae formula, ut τί γάρ; usurpatur, si ad novam rem transitio

fit. cf. Vig. p. 493 sq. — τὰς-τομολεῖν, αὐτόμολος ἔστιν ὁ ἀκρίβ. θελήσει λιπὼν ἐκείνους, μεθ' ὧν ἦν, καὶ πρὸς ἄλλους ἐλθῶν. τὸ αὐτομολεῖν οὐν τὸ ἐξέρχασθαι ἀπὸ τῶν οἰκίῶν, καὶ ἐξέρχασθαι πρὸς τοὺς ἄλλοτελέους. Schol. Proprie sponte et non vocatum venire, quod transfertur ad rem militarem, quam solam cogitat Hesyck. I. p. 627. αὐτόμολος, ὁ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀκρίβῶν, προσδοτῆς. — ἀστρεῖον, καλόν, χαρίεν, φρόνιμον. Schol.

1148. πατρὶς γὰρ κ. λ. Proverbum, quod translatum legitur ap. Cic. Tusc. Quaest. V. 37. „patria est, ubicunque est bene.“ Cur aliquid tragici tenoris hic versus servet et quidem Euripidei, ut Hematerh. visum est, non video. Similes quidem locutiones satis frequentatas iam alii notarunt, ut verbum proverbialem: τοῖς γὰρ καλῶς κρᾶττουσι καὶσα γῆ πατρίσ. et Lys. c. Phil. T. II. p. 240. (Auger.) καὶ γὰρ φῶσι μὲν πολιταὶ εἶσι, γνώμη δὲ χρῶνται, ὡς καὶσα γῆ πατρίσ αὐτοῖς ἔστιν, ἐν ᾗ ἂν τὸ ἐπιτηδεῖα ἔχουσιν· οὗτοι δὴλοὶ εἶσιν. ὅτι ἂν κρηρῆτες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθόν, ἐπὶ τὸ ἐαυτῶν εἶδον κρηρῆτος εἶδουσι. Ceterum nomen in latet, poetam hoc proverbium induxisse, utpote a moribus et ingenio Graecorum proprie alienum, ut exteris faventes castigaret. Notum est illud Hom. Od. IX. 94. ὡς οὐδὲν γλύμιον ἦς πατρίδος οὐδὲν τρηκῶν γίνεσθαι, εἴπερ καὶ τίς ἀπόκροθι πίονα οἶνον γαίῃ ἐν ἄλλο-

ΕΡΜΗΣ.

(1155) ἄλλ' Ἐμπολαῖον.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἄλλὰ πλουτοῦμεν· τί οὖν

Ἐρμῆν παλιγκάπηλον ἡμᾶς δεῖ τρέφειν;

ΕΡΜΗΣ.

ἄλλὰ Δολίον τοῖνον.

ΚΑΡΙΩΝ.

δολίον; ἥκιστα γε·

1153. Παλιγκ. initiali maiuscula Pora. Contra fieri debebat. Nam Mercurius intelligit munera sua, Cario vero illa nomina ad literas interpretatur.

δακῆ ναιε ἀπάνευθε τοκήων. Sophocl. Philoct. 1213. ὦ πόλις, ὦ πόλις πατρία, πῶς ἂν εἰσίδοιμι σ' ἔθλιός γ' ἀνῆρ, ὃς γε σάν λιπῶν ἱερῶν λιβάδ', ἔχθροῖς ἔβαν Λαυαοῖς ἀρωγός. De re cf. et Plat. Crit. et nos in Introduct. ad h. fabul. de fab. ingenio.

1150. Στροφαῖον, οὗτως τὸν δαίμονα ἐκάλονν παρά τῇ θύρᾳ ἰδομένου ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἄλλων κλεπτῶν· οὗτοι γὰρ ὁπίσω τῶν θυρῶν εἰσάσαι καὶ ἀναδέσθαι καὶ ὄλους κανοσργεῖσθαι. ὁ δὲ θεράπων τὸ στροφαῖον ἐπὶ τῶν δολίων καὶ συμπλεκτικῶν λόγων ἐλαμβάνει. ἐκεῖ σημαίνει καὶ τοῦτο ἢ λέξει· στροφαῖον γὰρ φαιμεν ἄνθρωπον τὸν εἰδὸτα συμπλέκειν καὶ στρέφειν λόγους καὶ μηχανάς. e schol. Quam duplicem vocis notionem et Eustath. p. 1853, 9. notat de eodem Mercurio: παρά τῷ στροφαῖ (cardo) ἰδομένου ἢ ὁ στρέφει, quod reddit per στρέφω καὶ ἔξακατῶν. Mercurius igitur se commendat portae custodem, Cario vero repudiat fraudatorem. Ut igitur iocandi occasio praeberetur, Mercurium dixit στροφαῖον, quam nomen usitatum esset non solum πλωρός, ut schol. notant, et πωλαίος, sed etiam σάκος, quod cognomen schol. Venet. ad Il. β. 104. Interpretatur: σάκος ὡς εἴρη τῶν

οἴκων. — οὐκ ἔργον ἔστ' εὐδὴν στροφῶν. στροφικῶν. Sch. Dorv. non inepte, ut fraus interdum de homine. Dicit autem, non amplius opus est fraude te. Aliud hoc, quam quod Bergl. citat ex Eccles. 1021. (1071. Inv.) οὐ γὰρ δεῖ στροφῆς. nil innotat fraus. cf. de formula hac Act. Phil. Monac. T. III. p. 293

1152. εἰλ' Ἐμπολαῖον. Commode Eustath. 999, 10. notat, Mercurium utrumque esse, κλωτοδέτης ὁ αὐτός καὶ ἀποστρεφτικός καὶ κλέπτης. Commendat igitur se Mercurius nunc mercaturae praesidem et lucrorum potentem: πραγματοτήν, ἢ ἀγοραῖον, καὶ τῆς κερηλείας προσεσῶτα. Schol. vel κερδῶν, de quo Hesiod. VI. T. II. p. 96. ed. Mitsch. et Lucian. Tim. c. 41. Quare apte respondet Cario, τί ἡμῖν κλωτοδέτης σὺ; κλωτοῦμεν γάρ. — παλιγκάπηλος, de hac et cognatis vocibus bona nota schol.: πάντα εἶδεν αἰ διααροῦν τῶν κλωτῶντων, ἀντεπώλης, κἀπηλος, ἐμπορος, κλημάπηλος, μεταβολεύς· καὶ ἔστιν ἀντοπώλης μὲν, ὁ ἐν τῇ ἰδίᾳ γῆρᾳ κωλῶν τῆν ἐαυτοῦ πρόσθετον· κἀπηλος δέ, ὁ ἀγορεύων ἀπὸ τοῦ ἀντοπώλου, καὶ κωλῶν ἐν τῇ γῆρᾳ, ἐν ἣ ἠγόρασεν· ἐμπορος δέ, ὁ ἀγορεύων καὶ ἐπὶ ἕτερας κωλῶν, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀντοπώλου ἢ ἀπὸ τοῦ

1155 οὐ γὰρ δόλου νῦν ἔργον, ἀλλ' ἀπλῶν τρόπων.

ΕΡΜΗΣ.

ἀλλ' Ἕγμῶνιον.

ΚΑΡΙΩΝ.

ἀλλ' ὁ θεὸς ἤδη βλέπει,

(1160) ὡσ' ἡγμῶνος οὐδὲν δεησόμεσθ' ἔτι

ΕΡΜΗΣ.

Ἐναγώνιος; τείνουν ἔσομαι. καὶ τί ἔτ' ἐρεῖς;

Πλούτῳ γάρ ἐστι τοῦτο συμφορώτατον,

1157. *δησόμεθ'* Monac. Elb. — 1158. *τείνουν γ'* Cant. 1. 2. et edd. vett. usque ad Brunck., qui particulam γὲ codd. suorum auctoritate recte exclusit. Accedit Monac. — *τί δῆτ' ἐρεῖς* Dorv. scilus. — Post *ἐρεῖς* non interrogant edd. vett. except. Can. Friachl. Port.

κακίῳν· καλιγνάκηλος δέ, ὁ ἀπὸ τοῦ ἁμύρονον ἀγοράζων καὶ κωλῶν. μεταβολῆς δέ, ὁ κατὰ τῆς κοτύλην κωλῶν. καὶ αὐταὶ μὲν εἰσὶν αἱ σημασίαι κυρίως τῶν κωλοῦντων· καταχρηστικῶς δὲ πᾶς κωλῶν κάσηλος λέγεται. Videtur munus τοῦ καλιγνακίῳν paullo sordidius fuisse, ut *procolas*, qui minutias vendit, id quod compositionis analogia innuit.

1154. εἰλάε Δόλιον, ut in ceteris cognominibus, ita in hoc quoque quaedam est dissologia. Nam δόλιος per se non capiendum est in malam partem, ut docet Eustath. p. 480, 39 sq. ἐκ τοῦ ἀπόγονο δόλιον ἐνομασθη δ' Δόλιος τὸ κύριον, quod ad Ulysssem et Mercurium transfertur. Quare Mercurius hoc cognomen in bonam partem, Cario in malam partem intellexit; ille dicere vult: vos cautes et providos faciam; hic contra: insidius et dolis non amplius opus est. Ergo Mercurius ab his invocatur, qui insidias struant, ut Theamoph. 1213. (1208. Inv.) Sophocl. Philoct. 133. — εἰλλ' Ἕγμῶνιον, et hoc nomen duplici sensu amandum. Hoc enim respecta habito honorificum munus Mercurio fuit, ut schol. Venet. ad Hom. Iliad. β. 104. testatur: ἰδρύεται δ' ὁ Ἐρμῆς ἐν ταῖς ὁδοῖς,

ἐκεῖ πρὸς πᾶσαν προῆν ἡγμῶνι αὐτῷ χρῶμεθα. et schol. h. l. καὶ λογικῶν ἡγμονεύει νεγρῶν καὶ κραικικῶν, σκοπιθεῖς ἐκαστῶ καὶ ἐφευρήσεις καὶ πανουργίας καὶ ἀφορμᾶς. Cario vero significantionem propriam tenet, qua ἡγμῶνιος est visus dux caecis, ἡγμῶνιος γὰρ λέγεται καὶ ὁ ὁδηγὸς τῶν τυφλῶν. Schol. Quam tamen Mercurius hoc respecta habito proprie diceretur κομῶς, ut Sophocl. Oed. Col. 1544. ὁ πέμπων, ut Sophocl. Philoct. 133. et κομκαῖος, ut Aeschyl. Eum. 40. Eurip. Med. 760.; nusquam ἡγμῶνιος, quoad meminimus; veri est simile, Mercurio hic loci de consilio datum esse hoc epitheton, ut Lacedaemonii castigarentur, quippe qui principatum inter Graecos, ἡγμῶνιον dictam, usurpassent. Inde Carionis responsum salsum et lepidum totius fabulae ingenio adeptatur (cf. Disput. de fabul. hui. ingenio.), et Hemsterh. fallitur, si dicit, vocem ipsam (ἡγμῶνιον) eo non ferre, quae tamen in hac re sollemnis est. — ἡγμῶνιος οὐδὲν δεῖσιν, ut Tircaias ap. Sophocl. Antig. 990. ἡκομεν κοινῆν ὁδὸν δὲ ἐξ ἐνδὲς βλέποντες. τοῖς τυφλοῖς γὰρ αὐτῆ κίλευθος ἐκ προαγγητοῦ πέλει (non αὐτῆ).

1158. Ἐναγώνιος; μοῖρα γάρ

1160 ποιῶν ἀγῶνας μουσικῶς καὶ γυμνικῶς.

ΚΑΡΙΩΝ.

ὡς ἀγαθὸν ἔστ' ἐπωνυμία· πολλὰς ἔχειν
(1165) οὗτος γὰρ ἐξέστηεν αὐτῷ βίωτιον.
οὐκ ἐτὸς ἄπαντες οἱ δικάζοντες θαμὰ
στεύδουσιν ἐν πολλοῖς γεγράφθαι γράμμασιν.

1160. μουσικῶς Dorn. Harl. μουσικῆς maluit Hemsterh., Polluce auctore, qui III. 142. οἱ δὲ Ἀττικοί, inquit, οὐ ῥαδίως λίγουσιν ἀγῶνας μουσικῶς, ἀλλὰ μουσικῆς. At utrumque Atticis usitatum est, quamvis hoc (ἀγῶν μουσικῆς) frequentius. Nam ἀγῶν μουσικῶς occurrit Plat. Legg. II. 658. VIII. p. 828. Thucyd. III. 104. Locum Plat. Ion. p. 530. et alterum Menex. p. 249. huc non pertinere, quia ad μουσικῆς adderetur πάσης, recte observavit Boissonad. — 1162. αὐτὸς pro οὗτος Menac., unde conlaserim poetam scripsisse αὐτὸς.

ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἔστιν ὁ Ἑρμῆς. Schol. Nam Mercurius non solus ἐπιστάτης τῶν ἀγῶνων, sed plures ἀγῶνιοι θεοὶ ε. τῶν ἀγῶνων προστάταις (Hesych. I. p. 30.), inter quos praeter Mercurium habentur Iuppiter, Apollo et Neptunus. cf. Stanl. ad Aeschyl. Suppl. 217. et Agam. 522. Quare Mercurii agorum praesidis ara exstructa fuit apud introitum stadii Olympici, de qua vid. Pausan. V. c. 13. idemque Mercurius a Pindaro saepius commemoratur, ut Isth. I. 85. XI. 134. Pyth. II. 18. Potuit autem poeta et in aliis adhuc Mercurii cognominibus ludere, ut γῶνιος, νόμιος, τοιμήφαλος, τεραιμήφαλος etc., ad finis huius loci generi faciendus erat, si quidem taedio afficere nollet. Idcirco Mercurius addit: καὶ τί ἐρ' ἔργα; h. e. hoc meo officio contentus eris. — συμφορῶτατον, ἀφροδιώτατον. Schol. Recte, nam utile et aptum notiones cognatas, ut Sophocl. Oed. Col. 392. ὦ μορφέ, θνητός δ' ἐν καιοῖς οὐ ξύμφορον. cf. ibid. 464. Ditiassini cuiusque Athenis erat, certamina edere, idque negligere, dedecori vertebatur. Qui certamina edebat, habebatur χορηγός aut ἀγωνοθέτης, οὗτος γὰρ τὰ

μουσικὰ ἀπερῶματα διακρίματος, ἀθλοθέτης δὲ ὁ μῦθα γυμνικῶν. Hesych. h. v. Quia vero divites ostentationis causa simium in his rebus splenderem quaerebant, eos hic notatos voluit. Similiter paulo post Isocrat. Areopag. c. 19. ἀνιμάσθαι: οὐ γὰρ ἐκ τῶν περὶ τὰς χορηγίας φιλονεικίων, οὐδ' ἐκ τῶν τοιοῦτων ἀλαζονικῶν τῶν ἀδαιμασίαν ἰδουμάζων (εἰ πρόγονοι ἡμῶν).

1160. ἀγῶνας μουσικῶς καὶ γυμνικῶς. χορηγός, ἀφροδιώτης, καλαιστόρας, ὄφρατος, καὶ τὰ τοιαῦτα. Schol. Ac primum certamina musica in Odae a Pericle aedificato instituebantur Panathenaeis. Odeum autem hoc, sicut in colli intra Areopagum et arcom, non solum certaminibus musicis dicatum fuit, sed etiam comitiis. cf. Xenoph. Hellen. II. 4. 2. Victores horum certaminum corona oleaginea erubantur. cf. Meurs. d. Pamath. c. 10. et Pfeiffer. Antiquit. Graec. lib. I. cap. 44. Eodem diebus festis et gymnica certamina habebantur, de quibus cf. eod. l. l. — ὡς ἀγαθὸν ἔστ' ἐκ. πολλ. ἔχ. quod Mercurius ap. Luc. in Dial. T. I.

ΕΡΜΗΣ.

1165 οὐκοῦν ἐπὶ τούτοις εἰσώ.

ΚΑΡΙΩΝ.

καὶ πλῦνέ γε

αὐτὸς προσελθὼν πρὸς τὸ φρέαρ τὰς κοιλίας,

(1170) ἔν' εὐθέως διακονικὸς εἶναι δοκῆς.

1165. Post εἰσώ interrogant edd. vett. Pors. Bo. — πλῦναί γε Bar. 1, κλῦνέ γε vitiose Monac. — 1166. ἔλθων Bar. 3. Leid., in hoc tamen *dx* suprascriptum. — εἰς τὸ pro πρὸς τὸ Leid., probante Hemst. — 1167. εἶναι μοι codd. Cant. 1. 2. 3. 4. Leid. Dorr. Arund. Mead. Ask. Harl. Bar. 2. 3. Rav., Beck. iudicante, et edd. vett. Pronomen μοι ab hoc loco prorsus alienum, quia non de se loquitur Cario, expulit primus Hemsterh., ut metro satisfaceret. — δοκῆς Cant. 4, Elb. Dorr. — Post hunc versum κομμάτιον χοροῦ in Cant. 4. et edd. Crat. Ven. 1. 2. Wech. Cania. Brub. Friscil. Raph. Port. παράγραφος Ald.

p. 275. Hemst. queritur: ἔστι γὰρ τις ἀδελφῆρος ἐμοῦ; δε τοσαῦτα πράγματα ἔχω μόνος κάμων καὶ πρὸς τοσαύτας ὑπηρεσίας διασκώμηνος, id ipsum nunc eidem utile fore gratulatur Cario. ἐκωνυμίας una indicare τέχνας et ὑπηρεσίας, vix opus est monere. — ἐξέστηρηκεν, non idem est, quod εὔρηκεν, ut Bo. canit cum ceteris interpretibus, sed indicat laboriose et difficulter invenire, ut bene observavit iam Abresch. Animadv. Aeschyl. p. 209. Haec enim vis inest in aliis quoque verbis cum praepositione ἐξ compositis. cf. supr. 458. 494. — βιδότιον, μικρὰν ζωὴν. Schol. Sensus: Hic quidem multis suis muneribus laboriose victum etiamsi tenuem paravit.

1163. οὐκ ἐτός. cf. supra 400. Scholiasta h. l. interpretatur: ὡς ἂν εἰ ἐλεγεν, οὐ μάρτην ἄρα σκευδονοεῖ πολλὰ ὀνόματα ἔχειν, ἵνα, ἰάν ἀποτύχῃσιν ἐνός, εἰς ἄλλο δικαστήριον δικάσωσιν. ὁ δὲ τούτων νοῦς ἐκ τῶν προσηγομένων ὄηλος περὶ κληρώσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῶν δικαστηρίων. ἐποιεῖντο δὲ τοῦτο οἱ δικάζοντες, ἵνα, ἰάν ἀπολαφθῶσιν ἐνός, ἐν τῷ

ἄλλῳ δικάσωσι, τὸν κερσοῦν καὶ εἰς τὸδε καὶ εἰς τὸδε ἐμβάλλοντες τῶν δικαστηρίων. ἐν ἐκάστῳ γὰρ δικαστηρίῳ ἦν γεγραμμένον στοιχεῖον ἐν μὲν τῷ τοῦ Ἀμμοκράτου δικαστηρίῳ πρὸς τῶν θυρῶν ἐπεγράφτο α· ἐν δὲ τῷ Ἑλλιάδῳ ἦ· ἐν δὲ τῷ ἐν Φορστροῖ δ· καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὡσαύτως· διὰ τοῦτο, ἔφη, σκευδονοεῖ ἐν πολλοῖς γεγράφθαι γράμμασιν. cf. not. ad 277. et 969. et imprimis Ecclesiaz. 710 sq. (Dind.) Castigat avaritiam Atheniensium, qui, ne lucro certo destituerentur, curabant, ut in variis iudiciis iudices esse possent.

1165. καὶ πλῦνέ γε, in responso saepe affirmatio omittitur. cf. n. ad v. 1146. Quare schol. intelligi iubet ναί. Hortatur vero Cario Mercurium, ut novum ministerium subeat et intestina victimarum ad puteum eluendū purget. — πρὸς τὸ φρέαρ, neei haec possunt cum πλῦνε, aut cum προσελθὼν. Utrumque recte dicitur, nam πρὸς et εἰς saepe pro ἐν ponuntur, ut Thuc. VI. 54. εἰς τὰ ἰερά θύειν. Plat. Gorg. p. 526. b. πάντ' ἑλλόγιμος γίγνεται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. cf. Theast. p. 178. e. Pro-

ΙΕΡΕΥΣ

τίς ἂν φράσαις πούστι Χρεμύλος μοι σαφῶς;
ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τί δ' ἐστὶν ὧ βέλτιστε;

ΙΕΡΕΥΣ.

τί γὰρ ἀλλ' ἢ κακῶς;

1170 ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Πλούτος οὗτος ἤρξατο βλέπειν,
ἀπόλωλ' ὑπὸ λμοῦ. καταφαγεῖν γὰρ οὐκ ἔχα,
(1175) καὶ ταῦτα τοῦ σωτήρος ἱερέως ὧν Διός.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ἢ δ' αἰτία τίς ἐστὶν, ὧ πρὸς τῶν θεῶν;

1168. In ποῦστι vulgo aphaeresis statuitur. ποῦστι Monac. crani quidem servata, accentu vero neglecto. — 1169. Hunc versum et sequentes usque ad 1201., qui Chremylli sunt, Cario habet in Monac. Dav. Cant. 2. et edd. vett. Chremylo tribuuntur 1188. 1193. 1194. 1198. in cod. D. ceteris Carioni relictis. Chremylum ubivis representant loquentem cett. libb. Media quaedam via recta esse videtur; Cario enim non prorsus removendus. Servi est, quod 1182. dicitur. — 1170. οὔτος omis. Cant. 4. Monac. ὁ θεός οὔτος, ut 965., Elmal. ad Acham. 127. — 1171. λμοῦ Eib. τοῦ λμοῦ Monac. — 1172. Διός ὧν ἱερέως Dav.

tag. p. 312. a. p. 349. a. et Wolf ad Plat. Sympos. p. 23. — διακονικός διακόνον διαφέρει. διακονος μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ ὑπηρέτης, διακονικός δὲ ὁ δυνάμειος ὑπηρέτης h. e. aptus ad ministrandum. Cario enim vult, ut Mercurius specimen artis suae edat. Una iocari videtur in Mercurii divino munere, quo erat διακονος τοῦ Διός, ut Aeschyl. Prometh. 943. ἀλλ' εἰσορῶ γὰρ τόνδε τὸν Διός τρέχων (cursorem), τὸν τοῦ τυράννου τοῦ νέου διάκονον.

1168. Adest Iovis sacerdos, qui, postquam Plutus visum recepit, non accipit, unde vivat. — τίς ἂν φράσαις, ut Lysistr. 1089. τίς ἂν φράσαις ποδᾶτιν ἢ Λυσιστράτη; similiter supr. 24. Ran. 419. (434. Inv.) ἔχουσι ἂν οὖν φράσαις τῶν Πλούτων' ὀκονῦθᾶδ' οἰκῆσι; Sophocl. Electr. 662. πῶς ἂν εἰδείην σαφῶς, εἰ τοῦ τυράννου δόματι

Ἀγίσθων τάδε; His locis a Bergl. citatis adde, quae supra ad v. 956. protuli. Est enim formula percontantium. — τί δ' ἐστὶν, cf. n. ad 1104. — ὧ βέλτιστε, compellendi formula, ut οἰ φίλτατε 1031. σὺ γὰρ 215. 356. ὧ φίλ' ἀνερ 1022. etc. — τί γὰρ ἀλλ' ἢ κακῶς; indignabundi oratio. Tranquilli fuit: κακῶς ἔχω, ἀφ' οὗ γὰρ n. l. Sic Strepisades indignabundus Nab. 1498. (1485. Inv.), ὅ τι ποῖσ; τί δ' ἄλλο γ' ἢ διαλεκτολογεῖσθαι τοῖς δοκοῖς τῆς οἰκίας; pariter Av. 25. ET. τί δὲ λέγει περὶ τῆς οδοῦ; ΠΕΙ. τί δ' ἄλλο γ', ἢ n. l. d. Ecclesiaz. 769. (802. Inv.) Ceterum in formulis τί γὰρ ἄλλο ἢ, ἄλλο τι ἢ et οὐδὲν ἄλλο ἢ verbum αἰσῶ κοινῶν vel ποικίλιν intelligendum esse, e nexu singuli cuiusque loci facile comparet. — καὶ ταῦτα. cf. supr. 17. 272. 799. — τοῦ σωτήρος ἱερ. Διός, cf. not. ad 874. Addit hic schol. ὧν ἔστιν ὁ

ΙΕΡΕΥΣ.

θύσιν ἔτ' οὐδέλις ἀξιοί.

ΧΡΕΜΥΑ Ο Σ .

τύπος οὐνεκα;

ΙΕΡΕΥΣ.

- 1175 ὅτι πάντες εἰσὶ πλούσιοι· καίτοι τότε,
 ὅτ' εἶχον οὐδέν, ὁ μὲν ἄν ἦκων ἔμπορος
 (1180) ἔθυσεν ἱερεῖόν τι σωθεὶς· ὁ δὲ τις ἄν
 ὄψεσθαι ἀποφυγῶν· ὁ δ' ἄν ἐκαλλιερεῖτό τις,
 καίμῃ γ' ἐκάλει τὸν ἱερέα· νῦν δ' οὐδὲ εἰς
 1180 θύει τοπαράπαν οὐδέν, οὐδ' εἰσέρχεται,

1174. ἔνεκα Harl. Dorv. — 1175. καὶ τοι Iunt. 3. Raph. — 1176. ὅπ' οὐκ εἶχον οὐδέν Rav. — 1179. καὶ μετεκάλειτο Monac. Cant. 4. καὶ μετεκάλει edd. vet. καίμῃ τ' ἐκάλει Rav. cit. Inv. — τῶν οὐδέλις θύσις versus vitiose exit in Monac. Dorv. Leid. — 1180. οὐδέλις ἔρχεται Rav. Invern. Dind. ἀείρεται cum cett. libb. omnibus servat Monac.

τῆρα Δία τιμᾶσιν, ἔνθα καὶ σω-
 τήρος Διὸς ἔστιν ἱερόν· τὸν αὐτὸν
 δὲ ἔνιοι καὶ ἑλευθερίον φασιν.
 In libationibus Iovi huius cognomi-
 nis poculum tertium concessum esse,
 monent schol. Pind. Isth. VI. 10.
 Athen. XV. p. 692. et simile quid
 Eustath. p. 1816, 15. ἀκράτῃ μὲν
 τῷ ἐν δαιμόνιοις ἀγαθὸς ἐπιφρονεῖ-
 ται δαίμων ἐπὶ Διονύσιῳ τῷ εὐρη-
 κότι, τῷ δὲ μετὰ δαιμόνιον πρώτῳ
 κράματι σωτήρ Ζεὺς ἐπιλέγεται διὰ
 τὸν ὄμβριον Δία.

nuit ad v. 1153. Imprimis hac re-
 fero, quod Eustath. p. 1447, 46.
 dicit, ἔμπορον εἶναι πραγματευτήν
 καὶ μάλιστα τὸν διὰ θαλάσσης
 περῶντα. Unde colligi potest ἦκων
 ἔμπορος eum esse, qui maris peri-
 cula evitavit. Haud male igitur ad
 σωθεὶς schol. Dorv. adicit ἐκ χρι-
 μῶνος.

1177. ὁ δὲ τις, ἄλλος sch. Leid.
 opponitur enim 1174. ὁ μὲν. Sic et
 ὁ μὲν τις, de quo conf. Xenoph.
 Anab. II. 3. 15. ibique Krüger. —
 δίκην ἀποφυγῶν, locutio fo-
 rensis sat̄ trita, quae indicat ab-
 solvi, de qua vid. Viger. p. 233.
 ed. Herm. — ἐκαλλιερεῖτο,
 est is, ὃς τὰ θύματα ἀποδέξατο ὁ
 θεός, ut cum Eustath. loquar (Eu-
 stath. ad II. p. 250, 4.). Pariter in-
 terpr. Pollux I, 162. IV, 14. καλ-
 λιερεῖν ἰσοδυναμῖν τῷ φαινεσθαι
 τὰ ἱερά, docet Viger. p. 313. Alium
 in modum hoc verbum exponit sch.
 Dorv. ἰσορᾶσιν ἐν τῷ εἰσῳ. quam
 explicationem ortam esse putat Hom-
 ster. ex seq. καὶ ἐπὶ ἐυδέλι. At
 veri non est dissimile, cum, qui
 voti compes factus esset, sacris per-

1174. ὅ τῶν ἔτ' οὐδέλις
 ἀξιοί, de orationis forma cf. supra
 1081. et Sophocl. Oed. Col. 579.
 ποῖον δὲ κέρδος ἀξιοῖς ἦκειν φέ-
 ρων; ubi verbum ἀξίωσ, ut alias
 saepe, abundat. De re nostr. Av.
 1516. (1522. Inv.) ἀκόλαστον ὁ
 Ζεὺς, ἔξοκτερ ὅμοις φησὶν τὸν
 Δία. ὅμοι γὰρ οὐδέλις οὐδὲν ἀν-
 θρώπων ἐπὶ θεοῖσιν. — ὅτ' εἰ-
 λον οὐδὲν, ut ἔχειν per se valet
 πλουτεῖν divitiis affluere, cf. 592.;
 ita οὐδὲν ἔχειν omnium rerum im-
 pover esse, ut iam occurtebat supra
 548. — ἔμπορος, ὁ ἀγοράζων
 καὶ ἐπὶ ξίτης πωλίσαι, ut schol. mo-

πλήν ἀποπατησόμενοι γε πλείν ἢ μυρίαί.

ΚΑΡΙΩΝ.

(1185) οὐκουν τὰ νόμιζόμενα σύ τούτων λαμβάνεις;

ΙΕΡΕΥΣ.

τὸν οὖν Δία τὸν σωτήρα καὶ τὸς μοι δοκᾷ
χαίρειν ἑάσας ἐνάδ' αὐτοῦ καταμενεῖν.

1181. γε om. Elb. — μύριοι Monas. Dorv. Suid. Moer. et edd. vet. zilioi Leid. — 1182. οὐκουν cum puncto in versu fine Pors. et edd. vet. except. Frischl., ubi οὐκουν cum interrogat. nota. — sei pro εὐ Rav. Invern. — Versum hunc Hemsterh. ex auctoritate cod. B. famulo reddidi, huic scilicet aptiorem. Chremylo dant edd. recent. — 1183. κῆντος Inv. — 1184. κῆμμενσι Rav. Invern. Hand male; neque tamen dignum, quod tot librorum auctoritati anteponatur. κῆντιν καταμενεῖν Dorv.

fectis coenam domi parasse, ad quam et sacerdotem dei, cui sacrificaverat, invitaret. Tale quid saltem innuit Suid. in *Διακίτην ἐπειάσαι*. — κῆμῆ γ' ἐκάλει, verbum compositum, quod hoc loco olim defendebatur, non opus est, quum simplex per omnes aetates in hac re solemne esset. Hom. Od. p. 382. εἰς γὰρ δὴ βεῖνον καλεῖ ἄλλοθ' αὐτὸς ἐπιθῶν ἄλλον γ', εἰ μὴ μάντιν, ἢ ἰατῆρα x. l. coll. l. 187. Xenoph. Memor. I. 3. 6. εἰ δὲ ποτε κληθεῖς ἐθαλῆσαι ἐπὶ δεῖπνον ἔλθεις. Tryphiod. 457. νόμῳ φίλῃ, καλεῖ σε πόσις.

1180. οὐδ' εἰσέρχεται, scil. εἰς ἡμᾶς h. e. εἰς τὸν ναὸν αἰς θεοῦσίνων. Sic supra 1165. εἰσὶν scil. εἰς ἡμᾶς h. e. in domum vestram; infr. ἔγω καλεῖν et saeculentae formulae his similes. — ἀποπατησόμενοι, ἀποπατεῖν et ἀφοδεύειν idem valet et, ut similes euphemismi apud alias gentes, notionem stercore faciendi induunt. Sic Eustath. ad Hom. Il. p. 637. supr. ταῦτόν πάτος καὶ ὄδος, αἰς αὐτὴν τῆς ὁδοῦ τὸ ἀφοδεύειν. οὕτω καὶ ἐν τοῦ πάτος τὸ ἀποπατεῖν, ὅπερ ἐκεῖ ὄδος εἶπεν Ἡσίωδος. Similiter Etym. v. ἀπόκατος, τὸ ἀποθεῖν τοῦ πάτος γινόμενον. ibid.

in v. ἀφοδος, ὁ ἀπόκατος, εἰσὶν ἔγω τῆς ὁδοῦ γινόμενος. πάτος γὰρ ἡ ὄδος. De vi futur. med. cl. n. 1051. — πλείν ἢ μυρίαί, ut Romani plus mille. Locutio Atticis propria teste Moer. p. 294. πλείν ἢ μυρίαί Ἀττικῶς κλείοντες ἢ μυρίαί Ἑλληνικῶς. Ita Av. v. 6. 1306. στάδια κλείν ἢ γλία, Ecclesiast. 836. (Dind.) κλείν ἢ τρισκονθ' ἡμέρας. et Ran. 90. τραγῳδίας ποιοῦντα κλείν ἢ μυρία. At κλείον ἢ τρισκονθίων Eccles. 1167. (D.) et κλείν ἑξακισίους Av. 1251. (Inv.) De accentu in μυρίαί hic nulla potest esse dubitatio; nam Eustathio p. 907, 8. auctore μυρία προφορτικῶς σημαίνει τὰ ἀπλῆς πολλά, μύρια δὲ προσηγορικῶς τὰ δεκακισίλια. Causa est, quod antepenultima producitur. Discedit Herodianus grammaticus ap. eand. Eustath. p. 15, 29.

1182. τὰ νομιζόμενα, τὰ κατὰ τοὺς νόμους ἀρριζόμενα, ἢ τὰ ἴθιμα. νόμος ἦν τὰ νόμιμα πράγματα τοῦ ἱερίου τὸν ἱερεῖα λαμβάνων, δέματα καὶ κολῆς. καίτων οὖν κἀνταῦθα φησὶ λαμβάνειν αὐτὸν τὰ νομιζόμενα ἐκ τῶν ἀφοδεύσαστων. Schol. Sic supra sacerdos 677. τὰ καταλειμμένα ἤγισον εἰς αἰκίας τινά. habet igitur Cario an-

ΧΡΕΜΥΛΟΣ

1185 θάρρει καλῶς ἔσται γάρ, ἦν θεὸς θελή.
 ὁ Ζεὺς ὁ σωτήρ γάρ πάρεστιν ἐνθάδε,
 (1190) αὐτόματος ἦκων.

ΙΕΡΕΥΣ.

πάντ' ἀγαθὰ τοῖνον λέγεις.

1185. γὰρ ἔσται Cant. 4. — *Θίλλε* Eib. *θίλοι* Bar. 1. — 1187. Totum versum sacerdoti tribuit Hemsterh. et post ἦκων interrogationis signum posuit, quia sacerdos ipsum Iovem intellexisset. Quem si ille intellexisset, Chremylus his verbis, quibus v. 1189. utitur, uti non potuit. Ne vere cum Fischero putes ἦκων non aptum esse verbo *πάρεστιν*, confer congeriem exemplorum in Indic. Graec. sub v. *εἶμι*. — *πάνθ' ἀγαθὰ* vitiose Ven. 1., quod iterant Ven. 2. Wech. Canin. hand dubie incuria. *πάντα τ' ἀγαθὰ τοι λέγεις* Dorn.

cerdotem et stercoris portionem legitimum sibi sumere. — *χαίρειν ἰάσασ*, triplex est formula *ἔάν τι, χαίρειν ἔάν, χαίρειν λέγειν* s. *καλεῖσιν*, vel *ἔάν περί τινος*, quae praes ceteris Platoni familiares sunt. cf. Heind. ad Plat. Crat. p. 397. h. Sophist. p. 258. e. est enim *valēdicere*, vel *valere iubere*, h. e. *praetermittere*, adeoque *deserere*. cf. et Viger. p. 322. n. ita ut in contrariam transeat significationem *perire*, id quod Hermann. notat ad Viger. p. 766. et schol. Leid. hic loci monet, *χαίρειν ἰάσασ* interpretatus per *φθαίρεσθαι ἀπελθῆ*. Ita Theomoph. 69. *τοῦτον μὲν ἔα χαίρειν*. Acharn. 200. *χαίρειν καλῶς κολλᾷ τοῦς Ἄχαρνίας*. ibid. 832. Pac. 718. — *ἔνθ' ἄθ' αὐτοῦ*. Sic Sophocl. Oed. Col. 78. *αὐτοῦ μὲν, ἵσος ἕξει τοῖσδ' ἐνθάδ' αὐτοῦ δημοκρατῆς λέξω τὰδ' ἰλθάν*. Noster Vesp. 797. (Inv.) *ἰσῆος μὲν μηνίει βᾶδιξ', ἀλλ' ἐνθάδ' αὐτοῦ μὲνον δίκαιξ τοῖσξ οὐκίταιξ*. Adverbia synonyma caepe cumulantur. cf. 25. 618.

1186. ἦν θεὸς θελή, et *ἐθίλη* Atticos promiscue usurpasse, docet Lebeck. ad Phryn. p. 7. citans alterius formulae exempl. Xenoph. Hell. V. 1. 14. Anab. VII. 3. 31. Plat. Theaet. 151. d. 194. e. Alcib. I. p. 127. e.

185. d. alterius Lys. c. Agorat. p. 447. Demosth. c. Aristog. I. 770. Aeschin. c. Ctēsiph. p. 444. ita tamen, ut *ἐθίλειν* praefendum ducatur. In metris saltem numero aliquid concedendum esse videtur, nam hic tribrachys quinta sede rapidior esset, ut supra 343. cf. et 401. — ὁ Ζεὺς ὁ σωτήρ, ἦγον ὁ Πλούτος. Schol. ut *alter Achilles*. Sic supra 307. *σὲ τὴν Κίρκην*. 312. *σὺ δ' Ἀριστολλος*. etc. — *πάρεστιν ἐνθάδε, ἐνταῦθ' ἐστίν*. Sch. — *αὐτόματος ἦκων*, ut Hom. II. β. 408. *αὐτόματος δὲ οἱ ἦλθεν*. ubi cf. Heyn. et s. 749. *αὐτόματος δὲ πύλαι μύκων*. Ad Eustath. ibi explicatur *αὐτόματος ὁ ἀπ' ἑαυτοῦ μεμαῶς, ὃ ἔστιν ὀρμώμενος*. Quod addit p. 247, 28. οἱ δὲ *εισταροὶ αὐτόματα τὰ κατὰ τὴν φασὶν ἐν τοῦ μάνθ, ὡς αὐτὰ μέρην οὕτω γινόμενα καὶ οἷς ἔκταν*, id nostro loco non confirmatur. Scholiastae potius priori etymologiae assentiuntur: *αὐτόκλητος, αὐτοπροαίρετος, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς καὶ τοῦ μῶ, τὸ ὀρμῶ. ἦγον ἀπ' ἑαυτοῦ ἐρχόμενος*. *ἔστι δὲ φιλόσοφος λέξις*. Extrema verba fortasse respiciunt philosophos, qui fortunam dixerunt *αὐτόματον*, ut Aristot. in Phys., quippe quae imprimis sui

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

Ἰδρυσόμεθ' οὖν αὐτίκα μάλ', ἀλλὰ περήμεναι,
 τὸν Πλούτον, οὐπερ πρότερον ἦν Ἰδρυσμένος,
 1190 τὸν ὀπισθόδομον αἰεὶ φυλάττων τῆς θεοῦ.
 ἀλλ' ἐκδότω τις δεῦρο δάδας ἡμμένας,
 (1195) ἔν' ἔχων προηγῆ τῷ θεῷ σὺ.

ΙΕΡΕΥΣ.

πάνυ μὲν οὖν

δρᾶν ταῦτα χρή.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

τὸν Πλούτον ἔξω τις κάλει.

1188. Ἰδρυσόμεθ' οὖν αὐτίκα ἀλλὰ Arund. Cant. 2. et add. vett. Ἰδρυσόμεθ' οὖν αὐτίκα μάλ' ἀλλὰ Cant. 3. 4. Ἰδρυσόμεθ' οὖν αὐτίκα οὖν Cant. 1. Ἰδρυσόμεθ' οὖν αὐτίκα οὖν ἀλλὰ Dorv. Ἰδρυσόμεθ' Bar. 1. 2. Textum nostrum habent codd. A. B. C. D. Rav. Borg. Leid. et add. recent. — 1189. Ἰδρυσμός Monic. — Totum verum incaute omis. Dind. alias cautissimus. — 1190. φυλάττων Cant. 1. 2., ut coniecerat Hemsterh., qui Frischlini versionem sibi favere opinatus est, quam tamen et participio consilium contineri posset. — 1192. σὺ τῷ θεῷ Leid. Bar. 3. — 1193. χρῆν Dorv. — ἔξω τις Ald. Iunt. 1. 2. Frischl. ἔξω τις Iunt. 3. Canin.

iaris sit. — πᾶσι δ' ἀγαθὰ, ut supra 1118, et quod Socrati in votis erat ap. Xenoph. Memor. I. 8. 2. καὶ σβῆστο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀπλῶς τάγαθὰ διδόναι. Quod ab etymologia illa Plat. Crat. p. 412. b. non abhorret.

1189. Ut hunc locum recte intelligas, haec tene: Arcis Atheniensium nobilissimum fuit templum Minervae (παρθενῶν ἐκατόμπεδος, de quo vid. Pausan. I. 24. Strab. IX. 895. imprimis Kruse Hellas Th. II. Abth. II. p. 87 sq.), in cuius postico (ὀπισθοδόμῳ) aerarium custodiebatur, quod non solum pecuniam publicam, sed praeter templi thesaurum etiam divitias privatorum hominum, quas intra privatos parietes securas case non putabant, recepit, ita ut hoc aerarium nervos totius reipublicae contineret. Aera-

rio praefecti rationes in tabulis marmoreis diligentissime exhibebant. cf. Polluc. X. 28. Harpocr. Onom. v. ὀπισθόδοσ. Quam igitur divitias publicae et privatae cum bellis, tum maxime XXX. tyrannorum avaritia crudeli essent direptae et dissipatae, cum voluptate audientium nec Chremylus dicit: ἀγε, reducamus tandem Plutem in arcem, ubi ante fuit, ut servet posticum templi Minervae. In eundem modum interpret. et scholiasta parvus: ὁπίσω τοῦ ναοῦ τῆς καλουμένης κολιάδος ἄθρητας διαλοῦς τοῖχος ἔχων θύρας, ὅπου ἦν δημοσφοφυλάκιον· ἐκδοῦν τὰ χρήματα ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ ἀνεκείστο, μίσειον δὲ δεῖ τῆς δημοπόλεως, ἐνθα ἦν ταμίσιον, ὀπισθεν τοῦ τῆς ἄθρητας ναοῦ. Quae quatenus vera sint, vide in Krusei libello I. I. quippe toto doctrinae Britannicae

Γ Ρ Α Υ Σ.

ἔγώ δέ τί ποιῶ;

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

τάς χύτρας, αἷς τὸν θεόν

1195 ἰδρυσόμεθα, λαβοῦσ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, φέρε
σεμνῶς· ἔχουσα δ' ἤλθες αὐτῇ ποικίλα.

Γ Ρ Α Υ Σ.

(1200) ὦν δ' οὐνεκ' ἤλθον;

Χ Ρ Ε Μ Υ Λ Ο Σ.

πάντά σοι πεπράξεται.

1194. Μαίεμ ἔγώ δέ τί πάθω; de qua formula cf. supra 599. — αἷς τὸν Dorv. — 1195. ἰδρυσόμεθα Cant. 3. et edd. vet. ἰδρυσόμεθ' Bar. 2. ἰδρυσόμεθα Bar. 1. — 1196. αὐτῆν Iant. 1. — 1197. δ' cmis. Invern.

pleno. Recte vero Spanh. notat morem thesauros in templis, tanquam locis sacrosanctis, servandi et apud ceteros Graecos valuisse, ut Olympiae, Delphis et Ephesi.

προσηγῆς πρὸ Ἀττικοῖς, ὃ τοῦ ζεύγους ἡγουμένους ἐν τοῖς γάμοις. — πάντῳ μὲν οὖν. cf. 911. ita Ran. 895. ἔπειδ' ἔσσι σοι δοκίη, δρῶν ταῦτα χρή.

1191. ἔκδοτόω τις δεῦρο δᾶδας; e formula eorum, qui postulavit, ut aliquid e domo in scenam proferatur. Ita Ran. 896. ἴθι ἐνν ἑβανωντὸν δεῦρὸ τις καὶ πῶρ δότω. cf. 227. 961. in contrariam partem. Postulat vero Chremylus facies sacerdoti, qui facies tenens praeleuat pompae solenni, qua Plutem in sedem antiquam reducturus est. — δᾶδας ἡμίνας, πῶρ ἐχούσας, ἀπυρόμενας. Sch. Ergo nocturno tempore fiebat, nisi accipere malis, extremam fabulae partem nocti concessam esse, quod quidem e v. 1038 et 1049 suspicari facile aliquis possit. — προσηγῆ, προσδοκοῖς ἐπὶ Πλοῦτων, ἢ ἡγμῶν γένη τῷ θεῷ. Schol. Verbum hoc proprie adhibetur de vias ducibus, ut Sophocl. Antig. 990. cit. supr. ad 1157. coll. Soph. Oed. Tyr. 1292. Inde transfertur ad γαμικὰς πομπὰς Eustath. 1899, 29. προσηγῆς, καὶ

1194. ἔγώ δέ τί ποιῶ; dicere certe voluit τί πάθω κλήμων; ut supra 599. et Av. 1440. τί γὰρ πάθω; σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. Nam et his formulis lamentandi, quibus exprimitur quid faciam vel quo me vertam, ab altera persona novum consilium opponitur. Videtur tamen hic de consilio ποιῶ usurpatum esse, ut indicaretur, quid nunc meum est? h. e. me amplius non opus esse videtur, non: quo me vertam? Sic in persimili loco Pac. 920. αἶψ δῆ, τί εἴπῃ ἐντυθεῖνι ποιητέον; TP. τί δ' ἔλλο γ', ἢ ταύτην ἰδρυσίον χύτραις. — τὰς χύτρας, ὅσους μέλλουσιν βωμόντας καθιδρῦσαι, ἢ ἀγάλματα θεοῦ, ἔφροντες ὁσπρία ἀπήρχοντο, τοῦτοις τοῖς ἀφιδρυσμένοις χαριστήρια ἀπονέμοντες τῆς πρώτης διαίτης· ὄθον καὶ ἐν ταῖς λαναταῖς. „μαφ-τύρομαι δὲ Ζηνὸς ἐρπύλον χύτρας, μεθ' ὧν ὁ βωμὸς οὕτως ἰδρυσθή

ἦξει γὰρ ὁ νεανίσκος ὡς σ' εἰς ἐσπέραν.

ΓΡΑΥΣ.

ἀλλ' εἴ γε μέντοι νῆ Δί' ἐγγυᾶ σύ μοι,
1200 ἦξειν ἐκαῖνον ὡς ἔμ', οἴσω τὰς χύτρας.

ΚΑΡΙΩΝ.

καὶ μὴν πολὺ τῶν ἄλλων χυτρῶν τάναντία

1198. δ' om. Cant. 4. Bar. 3. Leid. Ask. δσ' εἰς Dorr. — 1201. πολὺ γε Monac. Cant. 2. Klb. πολὺ om. Leid. — Chremylo hoc versus tribuunt A. C. D. Brunck. Invern. Pors. Dind. In Chremyli ore, qui anum ad hoc faciendum adhortatus erat; iocus hic, utpote de consilio extortus, friget eique saltem minus aptus est, quam servo, qui partim certe secundarum actor, actu extremo prorsus excludi non debet.

ποσί. Ἔθος δὲ ἦν ἐν ταῖς ἰδρύσεσι τῶν ἀγαμάτων χύτρας περικομπεύεσθαι ὑπὸ γυναικῶν κοινίως ἡμφιεσμένων. c. schol. h. l. et Pac. 920. Quum igitur anicula vestibus variegatis induta venisset, ut adolecentulum sibi recuperaret amicam, opportuna nunc adest et videtur digna, quae ollas istas sacrificales capiti imponat et inter pomam ducturos incedat. — φέρεσεν ὡς, vulgo intelligitur de gradu gravi et modesto; rectius cogitatur vestitus splendidior, ut supra 937. κοσμίῳ ἱματίῳ σεμνῳίς. — ἔχουσα κοινίλια. λέπει τὰ ἱμάτια, ἔν' ἧ, κοινίλια ἱμάτια ἔχουσα σεμνῳίς ἡλθε. κοινίλιος γὰρ καὶ πορφυροῖς ἱματίῳ ἐπομπέου. Sch. De vestitu muliebri cf. nos ad 526. Sunt autem ἱμάτια κοινίλια assu picta, quippe variis coloribus adaeque animalium imaginibus artificiosè variata. De ἱμάτια in elipsis. cf. Lamb. Bos. p. 204. Viger. p. 47.

1197. δσ' δ' οὔνεκ' ἠλθεον; ὡς τινος χάριν; τι γυνήσεται; Sch. Sensus: et cuius causa veni, id quomodo expedietur? Nea simili modo sic interrogare solemus: Und warum bin ich gekommen? — πεπεράεσται. Huc etiam pertinet schol. 1024. μὴν ὄλιγον προεβήσεαι. cf.

ibid. not. — εἰς ἐσπέραν, quo sensu, disce e v. 1027. et iia, quae ex Ecclesiast. ubi laudata sunt cf. et 995. supr. — ἐγγυᾶ, ἐγγύην καὶ ὑπόσχεσιν δίδωσ. ἐγγυᾶ ἐνεργητικῶς, ἐπὶ γαμικῷ συναλλάγματι. ἐγγυῶμαι δὲ σοι παθητικῶς ἀντὶ τοῦ ἐπιχειροῦμαι σοι. ὅστις καὶ ἐγγύη ἢ ὑπόσχεσις. Sch. Aliter Eustath. p. 1600. 4. Ἰστέον δὲ ὅτι ἐγγύη, καθ' ἣν ἐγγυᾶ μὲν φασὶν ὁ δίδωσ, ἐγγυᾶται δὲ ὁ λαμβάνων, γίνεται παρὰ τὸ ἐν γυναικί. ὁ ἴσται χεῖρα τινος κτεῖσθαι τὸ κατεργασθῆναι, καὶ οἷον ἔχεισθαι ὑπ' ἐπιπέτου ἐγγυᾶ ἦγον ἰαχουᾶ λέγει. λέγεται δὲ ποτὶ ἐγγύη καὶ γάμον ἀπογραφῆ, ὡς ἐν ἀθηναίῳ σέβεται. λέξιν. In hoc extremo comment. cum Hesyeh. I. p. 1066. Isent igitur huic verbo spondens peculiaritèr capti potest de γαμικῷ συναλλάγματι. Ut enim ἐνεργησασθαι significat tam pignori dare aliquid, quam pignori accipere, ita et ἐγγυᾶν cum ἐγγυᾶσθαι summatatur. Ita Plat. Phaed. p. 115. d. ἐγγυᾶσθαι ὡς μὲ πρὸς Κρίωνα τὴν Ἰστανίαν ἐγγύην ἦν οὗτος πρὸς τοὺς δαιμονίους ἡγγυᾶτο. Demosth. p. 899. ed. Reisk. πρῶτον μὲν μάρτυρας παραστήσομαι, ὡς οὐκ ἡγγυᾶσάμην ἐγὼ τὸν Πλακύνοντα h. e. me non spondidisse pro Parmenonte. Harip. Iphig. Aul. 704.

(1205) αὐται ποιῶσι· ταῖς γὰρ ἄλλαις μὲν χύτραις
ἢ γραῦς ἔπεισ' ἀνωτάτω, ταύτης δὲ νῦν
τῆς γραῶς ἐπιπολῆς ἔπεισιν αἱ χύτραι.

ΧΟΡΟΣ.

1205

οὐκ ἔτι τοῖνον εἰκὸς μέλλειν
οὐδ' ἡμᾶς ἔστ', ἀλλ' ἀναχωρεῖν

1202. ταῖς μὲν γὰρ ἄλλαις Monac. cum codd. plurim. ταῖς γὰρ ἄλλαις
μὲν Cant. 3. Dorv. Hemat. Brunck. Inv. Bo. ταῖς μὲν ἄλλαις γὰρ edd.
vett. Pors. Dind. — 1204. ἐπιπολῆς Leid. eiusque schol. — ἔπεισιν
Monac. cum codd. plurim. et edd. vett. ἔπεισιν prodit ex Rav. postquam
coniecerunt Kust. et Hemst. idemque recte tenent Invern. Pors. Dind.
Bo. Nam *ἐκ* et *ἐν* in verbis compositis non solum de consilio commutan-
tur. a librariis, ut Brunckius putavit, sed etiam casu ob similitudinem li-
terarum. Postulat autem sensus *ἔπεισιν*, quod indicat: *superne esse*, ut
994. — 1205. Hunc versum cum sequentibus vulgo reddunt per duos
tetrametros. Dimetros restitui, quos Aristophanes et poetas tragici in fa-
bulis exeuntibus amant. cf. Thesmoph. extr. Ran. extr. Sophocl. Aiac.
extr. Antig. extr. Trachin. extr. Philoct. extr. Elektr. extr. Oed. Col.
extr. Euripid. Androm. extr. Suppl. extr. Rhes. extr. Hecub. extr. Orest.
extr. Phoeniss. extr. Iphig. Taur. extr. Med. extr. Alcest. extr. Adeo sta-
tum fuit hoc metri genus, ut Euripides plures fabulas iisdem verbis clau-
dere non dedignatus sit, ut Med. Alcest. et Androm. pariter Phoeniss.
Orest. et Iphig. Taur. Quare et Nubb. extrem. dimetri reponendi sunt,
quos Reisiugius adeo tetrametros esse passus est. — *ἔστι* pro *ἐστ* Dorv.
— *τοῖνον γ'* Monac. Cant. 1. 2. 4. Dorv. Bar. 1. Ask. edd. vett. —
εἰκὸς om. A. — *μῆλλειν* Monac. Vict. — 1206. *ἔστ'* hac transposui e
verso 1205, ubi pro *ἐστ* legebatur in cod. Dorv. quod etiam alias cum *ἔστι*
permutatur, ut 461.

Ζεὺς ἡγγύησε καὶ δίδωσ' ὁ κύριος
(Νηρέως κόρην).

1201. Iocus horum verborum in
eo latet, quod sub *γραῦς* non solum
asinus, sed etiam *spuma lactis* et
omnes *bullulae* intelliguntur, quae
in superficie aquae ferrentis et
summis in ollis sunt conspicuae fer-
vefactis. Sic Eustath. p. 1428, 53.
*ἢ μῆντοι γραῦς καὶ ἐπὶ ἀφροῦ ἐπι-
πολάζοντος χύτρας χροῦσθ, ἐν δὲ τῷ
δικτυοσοφιστῇ κείται καὶ γάλακτι
ἀφροτηνὴν τοιαύτην γραῦς.* Prima
huius notae pars spectat ad nostrum

locum, altera ad Athen. XIII. p.
585. C. Causaub. T. V. p. 115.
Schweigh. Pariter interpr. Hesych.
I. p. 857. *γραῦς τὸ συναγόμενον
καὶ ἐπιπηγνύμενον ἰκάνω, ὅταν
γάλα βῆται, ἢ τι τοιοῦτον ὄχησθ,
καὶ ἢ ἐν τοῖς χείλεσι τῶν ποτα-
μῶν γραμμῇ.* Quibus add. schol.
Leid. h. l. *γραῦς λέγεται τὸ ἀφρο-
δες καὶ ἰκάνω τῆς χύτρας, ὅταν
ἐψημένον τι ἔχοι ἐντός. καί τι οὖν
ἐνταῦθα, ὅτι τὴν γραῦν κατεκρίσαν
βαστάσαι τὰς χύτρας, ἕως ἄνω ἦσαν
αἱ χύτραι· ἔπεισιν δὲ αὐτὴ τὸ
ἐνωπίον· ἐπὶ μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις,*

εἰς τοῦπιθεν· δεῖ γὰρ κατέκην
τούτων ἄδοντας ἐπιθεῖναι.

1207. εἰς Brunck. — 1208. τοῦτοις Rav. Harl. Bar. 1. (suprastr. εν).
2. Invern. Bo. τούτων cett. libb. omnes. Quamvis datus non minus apte
referri se patitur ad verbum subsequens, quam genitivus ad κατέκην,
hic tamen genitivus rectius ponitur, ut 13. et 1091., quia voci κατέκην
usus adverbialis non concessus esse videtur, nisi ubi verbum caret obiecto,
ut 753.

φησι, χυτραῖς ὑπάρχει ἄνω ἢ
γῆρας, ἢ τὸ ἀφρώδες· ταύτης δὲ
τῆς γῆρας ὑπάρων αἰών αὐ χυτραί.
Extremorum horum versionem suam
vendit interpretationem Münter.
„aliter haec ollae atque aliae sunt
comparatae. In reliquis enim spu-
ma est in summo, haec autem ollae
sunt supra spumam.“ — τῶν ἄλ-
λων χυτρῶν τὰναντία. ead.
constructio supra 487. cum ἦ cf.
14.

1204. ἐπιπολίης, superne, adhi-
betur enim adverbii loco, neque
alius substantivi, unde ortum est,
casus apud Atticos occurrit. Quare
Moeris p. 163. interpr. ἐπιπολίης·
τὸ ἐπάνω, Ἀττικῶς. Ita Ecclesiaz.
1108. (1153. Inv.) Thucyd. VI.
96. Herod. I. 187. Xenoph. Memor.
III. 1. 7. ubi de summa domus parte
positum est, ut alias de rerum su-
perficie et partibus summis. — οὐκ

ἔτι τοῖσιν κ. λ. ut Ecclesiaz. 612.
ἀλλ' οὐ μίλλον et alias; quae
quamvis non dicta sint e solemai
praeconum formula, qua utebantur
n sacris, ut notat Spanh. ad 205.,
similes tamen locutiones in fabulis
extremis passim occurrunt, quibus
chorus monetur, ut operi finem im-
ponat. Nihil aliud vult chorus,
quam ὄρα ἔστω ἔκασθαι τοῖτοις.
Sic Theaemoph. extr. ὄρα δὲ ἔστω
βαδίζων οὐκ ἄδ' ἐκαστῶ. Ecclesiaz.
extr. ὄρα δὲ, φίλαι γυναικες, εἰς τὸ
μίλλον τὸ χορῆμα δεῶν, ἐπὶ τὸ
δείκνον ὑπανακινεῖν. cf. et Pac.
extr. Acharn. extr. Vesp. 230 sq.
(Inv.) Pompa enim apparatus tan-
dem, qua Chremylus cum domesticis
et amicis adventitius Platon solen-
niter reducere vult in arcam, cho-
rus paullulum retrocedit ut ovantes
ipse ovans cantu et saltu praee-
quatur.

A D D E N D A

quae cum aliunde tum maxime e nupera Im. Bekkeri editione petita sunt, cuius collationes integras ipsius, quae editionis lectiones continent.

Bek. = Bekkeri textus. — Rav. = codex Ravennas a Bekkero post Invernizium collatus. — Ven. = codex Venetus. — M a. b. c. = tres codices Mutinenses a Bekkero collati. — T. vel Tub. = cod. Tubingensis. cf. Proleg. in recens. codd. nr. 30.

v. 4. ταῦτα Bek. Neque tanta auctoritas mihi aliud persuasit. Nam ambiguitas illa, quam Boiss. in verbis ταῦτα τοῦ κρημένου contineri putavit, quippe quae ex eius opinione significare possent: eadem hero et eadem atque herus, ea Graeco homini nulla fuit, quum illa significationis verbum δρᾶν cum duplici accusativo poni solitum sit: δρᾶν τινα τι. cf. Plut. 87. 365, Vesp. 598. 908. Nab. 605. etc. — δρᾶν cum iot. subscr. Bek., ut solet. — 8. δὴ ταύτη M c. — 11. φασί Rav.

12. μοι pr. man. Ven. quae lectio mihi ita vera videtur, ut nunc doleam, quod animo meo, qui μοι auguratus est, non obtemperabam. — 17. ἀποκρινομένω Bek. ἀποκρινομένου Ven. M a. b. c. T. — 19. μοι pro μη Rav. vitiosae.

22. ἀφελών γε τὸν Rav. contra metrum. — τι με (sic) Bek. utrum idem haberet Rav., an aliud quid, Bekkero non liquebat. — 24. μοῦσις (h. e. μοι ὄσις) mállem pro μοι τις, aut, si haec forma craseos displiceat, plenas voces, quae e Reisigii praeceptis

synecphonesi coire possint. Nam τις hic loci miror, quod neminem offendit. cf. infr. 53. 56. etc. — 26. οὐ τι Rav. non οὐ τι, ut Inv. enotaverat.

32. πρὸς Rav. (Bek. et Inv. testantibus.) — 33. τοῦ om. Rav. — ἔν ἔχονθ' pro ἔν Ma. — 38. αὐτῶι Ven. — 39. τί δῆτα Φοῖβος Bek., ut nos, haud dubie tacite e Rav., quem Inv. δῆτα habere dixerat. δῆθ' ὁ Ma. b. c. — 40. πένση Tub. — γὰρ ὁ θεός om. M c. — ταδί Ven. — 42. ἐκέλευε Rav. (Bek. et Inv. test.) — 43. ἐμαντὸν M a. c.

45. ξυνίεις Rav. ξυνίεις Ven. — 48. δῆλον ὅτιη Bek. — 50. χρόνω Bek. βίω Rav. ἔτει Ven. in quo γρ. γένει καὶ χρόνω. cf. infr. 496. — 51. τουτὶ Ven. T. — 52. Ante ἦν Rav. θερ. posuit. Ergo servi haec esse voluit, qui in Rav. his literis significatur. — 56. σὺ om. M b. σὺ πρότερον T. — φράσεις Rav. — 57. πάνυ ταχὺ Ven. — 59. τοῦτο ποῦν ἐμοί Rav., ut iam Inv. enot. — 60. ἐπνυθάνηι Rav. Ven. Ma. b. T. — 62. Utrum κλάειν, an κλαίειν in Rav. esset, Bekkerus discernere non potuit.

64. δῆμητραν Ven. Ma. b. — 65. Carioni dat Bek., ut nos. — εἰ μὴ φράσης suprascr. εἰς Rav. εἰ μὴ φράσεις T. Bek. ἦν μὴ φράσης M a. c. — 66. ὃ τάν, Bek. — 67. ὦ pro ὃ Rav. — βέλτιόν Rav. non βεπών, ut Inv. enot. — ἔστιν Rav. M a. b. c. ἔστ' ὃ δέσποτα Bek. T. — 69. κἄτα λιπών Ma. b. c. T. — 70. ἐκείθεν ἔν' Rav. (Bek. et Inv. test.) — 71. οὐκοῦν Tub.

72. πύθουθε Rav. — εὐ om. Rav. — 73. ἐργάσεσθον M a. b. c. T. ἐργάσεσθον Ven. — 74. βούλει Rav. — 75. μέθετόν με νῦν Ven. μέθεσθόν με νῦν M c. — ἦν Rav. ἦν Ven. M c. ἦνι M a. b. Bek. hoc quidem contra metrum, ut patet e v. 42. — 76. ὡς ἔοικέ με Bek. — 80. ΧΡΕΜ. om. Rav., Chremylo tribuit Tub. — 87. ἀνοῖσι M a. c. ἀνθρώποισι T. — 90. ἐποίησε Rav. — 93. γε om. Tub.

95. πρὸ τοῦ Bek. — 97. δ' om. M b. — 98. εἴωρακα Rav. Ven. M a. b. c. — που pro πω Ven. particulam hanc om. M a. b. c. — 101. ἐξόμεθα T. — 103. γε Rav. — 106. ἐμοῦ. γρ. Ven. — 107. ἦνίνα δ' ἄν Ven. — 111. θερ. pro Καρ. Rav. — μακρὰν Rav. Ven. — 112. σὺ δ' pro σοὶ δ' Bek. cum Forsons, cetera ut nos. — 117. πάλιν om. Rav. — Verba τί φῆς; Car. trib. T. — 118. ΚΑΡ. om. pp. man. Rav. — ἀνθρώπος ceteron. omias. Bek. ἀνθρώπος Rav. Ven. M a. b. c. — οὕτως M b.

119. ὁ Ζεὺς μὲν οὖν εἰδὼς τὰ τούτων μᾶρ', ἐπεὶ πύθοι' ἔν, ἐπιτρέψει με Bek. Quae sibi prorsus repugnant. Ubi enim Iuppiter eorum stultitiam cognovit, non opus est, ut eam cognoscat. Illud vero vult haec scriptura. — Ἰμ' εἰ Rav. Ven. M a. Ἰπῆ M b. c. — 120. πύθοι' ἄν M b. c. — ἐπιτρέψαι Rav. T. M b. c. — ἐπιτρέψεν Ven. M a.

126. εἰν γ' Bek., ut nos, γ' omis. Rav. Ven. M a. b. c. — συμκρόν M a. b. — 127. ΧΡΕΜ. om. hic Rav. — 129. μείζω Rav. (Bek. et Inv. test.) — 132. ἔστιν ὁ παρτέγων Ven. ἔσθ' ὁ παρτέγων M c. ἔστιν om. T. — ἑσὶ Rav. (Bek. et Inv. test.) — 135. οὐκ οὖν T. — 136. πύσσαν Rav. — ταῦτα omissa ἄν particula Rav. — ὄτι δῆ Ven. ὄτι τὶ δῆ M c. ὄτινα γρ. Ven.

137. οὐδεὶς ἄν Ven. — 140. μὴ σὺ Ma. — 141. εἰδὼς T. — 142. λυκῆς Rav. λυκῆ σε M c. — καταλύσεις sed suprascr. ηι Rav. — 144. λαμπρόν καὶ om. Ven. — 145. χάριμιν ἐν ἀνδρ. M a. T. — 146. γὰρ ante τῶ in M a. c. — τοῦ pro τῶ sed ται suprascr. Ven. — 147. συμκρόν M a. — 152. εὐθύς om. T. — εἰς Rav. (Bek. et Inv.) εἰς M a. — 153. φασὶν αὐτὸ τοῦτο Bek. φασὶ ταῦτο τοῦτο Ven. M a. b. c. — 156. πλ. pro ΚΑ. Rav. Ergo verba τί δαί Pluti esse voluit. — τί δέ M c. pr. ma. τί δῆ; Tub.

157 — 180. Personas ut nos distribuit Bekkerus, nisi quod versus 166 alteram partem, quam cum prima apud nos habet Chremylus, Carioni dedit, quo factum est, ut v. 167 sit Chremyli, quem nos concessimus Carioni. In verbis quidem nihil offendi, quod me moveret, ut aliquid mutatum vellem. Ceterum cod. Rav. versus 157 — 168 soli Chremylo dat, non tantum 163 — 168, ut Inv. indicavit. — 160 — 168 Chremylo soli dat Tub. — 157. Θηρευτικούς Rav. Θηρευτικός, ut nos, Bek. — 162. ἡμῶν Ven. αὐτῶν om. Rav.

164. γε om. M a. c. γε νῆ pro γε Ven. — 165. τοιχωροῖχει Rav. — 166. ὁ δὲ γναφεύει γ. Bek. κναφεύει Rav. Ven. M a. c. κναφεύει τις T. — γ' om. Ven. T. M a. τις pro γ' M c. — γε om. Rav. — 167. γ' om. Ven. T. M a. c. — γε om. Rav. Ven. M a. b. — κρόμυα Ven.

168. Aptissima adhuc adicienda est coniectura Valckenarii, quae latebat ap. Eurip. Hippol. p. 209. a., ubi vir ille ingeniose suadet legendum hic loci esse διὰ σέ γ' οὐ παραίλλεται, quia divites

istam poenam grandi pecunia redimere potuissent. Sed me offendit, quod sententiae praecedentes omnes sunt affirmativae, quas aliter moratae deinde subsequuntur 170 sq. Hinc accedit, quod idem sensus esse potest negatione etiam ommissa. Nam propter Plutum illam quoque poenam dant, quippe cum eum non habeant.

169. *ἐλάνθανε* Ven. — 170—79 uni Chremylo dat Rav. (Bek. et Inv. testantibus.) Personas ut nos disposuit Bek. Quae apud nos Ghresh. habet, Carioni dat Tub. et contra. — 170. *ὁ μέγας* Ma. — 171. *δέ γε* pro *δ'* Ma. — 172. *τί δαι* Rav. — *τάς* supra Rav. quod quidem, si *δαι* habuit, in metro non potuit esse. — 174. *δέ* Rav. — 175. *ὁ βελον.* Bek. — *δέ* Rav. — 176. *ἀργύριος* Ven. *ἀργύριος* Ma. b. c. *Ἀργυρίος* Tub. — *δέ* Rav.

177. *δέ* Rav. — 178. *οὐχί* Ma. b. c. — 179. *οὐχί* Ma. b. — 180. *ἐμπέσει γέ σοι* Carioni tribuit Rav. — 181. *γίνεται* Ven. — 183. *καλῶν* Ma. — *οἶσθ'* Mb. — 184. *χρ.* pro *ΚΑ.* Rav. — *καί* Ven. — *πολεμίοις* Ma. b. — 185. *αὐτός* Ven. — *ἐπικαθίζηται* Ma. b. T. — *μόνον* Rav. (Bek. et Inv. test.) — 186. *τοσαντι* Ven. — *εἴμυ* Rav. — *ποσίν* cum Dobr. ex Porsonis praecceptis Bek. hic ut alias, ubi prima vocis est correpta.

188. *ᾧστε* Rav. — *γέγονεν* Rav. Ven. Ma. — 189. *πάντων ἕκαστῷ* Rav. T. — 193. *δ' οὐ γίνεται* Ma. b. — 195. *πολλῶ* Tub. — *ἐπιθυμῆν* omisso *λαβῆν* Tub. — 196. *κῆν* Bek. cum edd. vet. *κᾶν* Mc. — *ἀνύσσηται* Bek. *ἀνύσση* Rav. Ven. Ma. b. c. Fortasse legendum: *καὶ ταῦτ' ἂν ὑποσπῆ.* vel *κῆν ταῦτ' ἀνύληται.* — 197. *οὐκ εἶναι* pro *οὐ* Rav. Ven. Ma. b. c. T. — 199. *φράσον* Ven.

203. *δειλότατός* Bek., ut codd. Rav. Borg. E. F. at de suis tacet Bek. In Mutinensibus quoque sic legi et Veneto, non credo viro tacente. — 204. *διέβαλεν* Ven. Ma. b. *διέβαλλ'* Tub. — 205. *ἐς* Ma. b. c. — *λαμβάνειν* Ven. — 206. *κατακεκλιμένα* Bek. haud dubie e Rav. nam *κατακεκλισμένα* Ven. Ma. b. c. — 207. *ἀνόμασεν* Rav. — 210. *τοῦ* om. Ven. Ma.

211. *οὐ* pro *οὖν* pr. m. Rav. — *δυνήσῃ* Tub. — 212. *ἐκίδα* Rav. — 214. *σύννοιδε* Bek. — 215—17. om. pr. m. Rav. — 215. *ᾧ γαθή.* Bek.—216. *καὶ δεῖ* Bek. *κᾶν* T. Ven. Ma. b. et Rav. in marg. Formae subiunctivi *δεῖ* idoneam auctoritatem desiderat Elmsl. ad Eurip. Med. v. 387. Ergo Reisiugius Coniect. p. 44. ei non satisfacit.

217. βούλει Rav. Ven. Ma, b, c. — 218. τ' Ma. — χῆτεροι Bek. χῆτεροι Rav. (Bek. et Inv. test.) — τῶν Tub. — 220. παπαῖ Rav. — συμμαχους Bek. — 223, Verba εὐρήσεις — ταιλαπωρουμένους parenthesi inclusit Bek. — 224. τοῖσιν Ma. b. c. non Rav. — 225. ἴσον Rav. ἴσως Ma. — 227, τοῦτο δὲ τὸ κρε. Bek. τοῦτο δὴ Rav. Ven. τοῦτι δὲ Ma. b. c. Tub.

228. παρῶν pro λαβῶν Ven. haud male, nisi oculi scribae in v. 225. aberrarunt. — 231, εἶσω Bek. idemque notat e Ven. et Ma. Quare opinor, eum scribere voluisse ἴσω cum Brunck. — ἐμὲ Rav. — 232. αὐτῇ'σιν Bek. — 237. ἐς Mb. c. — 238. τῆς om. Ma. b. c. — 240. σμικρὸν Ven. — 242. δ' εἰς Ven. — 243. κύβοις Ven. — 243. παρακεκλημένος pr. m. Rav. — 244. ἔτισον Ma. c.

245. ἀνδρὸς ἐπέτυχες οὐδεπώποτε Ven. ἀνδρὸς οὐκ ἔτυχες πώποτε Mb. — 246. τοῦ om. Rav. — 251. μάλιστα om. pr. m. Rav. — 252. XP. om. Rav. — 253. χ suprascr. q. h. e. Chremyli persona pro KA. Rav. — 255. οὐ γὰρ pro ὡς ὁ Ven. ὁ om. Rav. — μέλλει Tub. — 256. παρόντας Rav. Mb. c. παρόνται (sic cit. Tafel. nisi error typogr.) Tub. — 257. οὐκοῦν Tub. — 258. ἔστιν om. Rav. — 260. γ' ὁ pro μ' ὁ Mb. c. γὼ Ma. — κέκληται ἡμᾶς Ma. b. c.

261. θερ. pro KA. Rav., ut solet. — οὐκοῦν Tub. — σοί Rav. — 262. ἡμᾶς Mc. — 262—63. om. pr. m. Ven. — 266. μαδῶντα Bek. — 267. δὲ om. Mb. — 269. ἤκειν σωρὸν Tub. — 271. ἡμᾶς ἔπειτ' ἀπ. Ven. — 273. φύσει om. Ven. — 274. ἡγείσθαι Rav. — ἄν om. Mb. — 275. οὐπίκριτος Bek. coron. omiss., ut solet. — 277. σωφῶς, sed ὁ suprascr. Rav. — λαγὸν Bek. — δικάζει Rav. δικάζει γρ. Mc.

278. σοι post ἔμβολον Ven. — δίδωσι sine v Bek. — 279. μόθων καὶ φύσει ποβάλλος Rav. non φύσ' εἰ κόβαλος, ut Inv. enot. — 281. om. Rav. — μ' om. Mb. addito ἡμᾶς ante δεῦρο. — 284. ἄνδρες Rav. recte. ἄνδρες Bek. — 285. φέρων Ven. — ὑμᾶς, ut nos, Bek. ἡμᾶς Rav. Ma. πλουσίους ὑμᾶς Tub. — 286. ἡμῖν ἄπασιν Bek. ἄπασιν ἡμῖν Rav. Ma. b. c.

289. ὄντως om. Ven. — 290 et 295. θερεπανελῶ Ma. b. T. — 291. παρασαλεύσαν Ma. b. c. T. — 292. θαμῖν' Rav. — 293. duos dimetros Bek. — 296. βληγῶμένον τε τουτ. Ven. — πιωῶντα Bek.

πεινάοντα T. Ven. Ma. b. c. — 297. καὶ ante κραικ. Rav. — κραικαλώντά θ', Bek. — 298. dimetros Bek. — ἡγούμενος Tab. — καταδαφθέντα, ut nos, Bek. — 299. ἡμμένον om. Rav. Ven.

300. γε om. Rav. T. tetram. cat., ut vulgo, Bek. — 303. σκῶρ Bek. σκῶρ' Rav., ut Inv. enot. σκῶρ Inv. Pors. — δὲ Rav. — 304. πάντας τοὺς τρόπους Ven. πάντα τρόπον Mb. — 305. γυλιζόντες Ven. — φηλιδίας Rav. — 307. γε om. Mb. T. — Tetram. cat. Bek. — 309. ἦν λάβωμεν Ven. Mb. c. sed marg. Ven. τὸ ἐξῆς' οὐκ οὖν σε λαβόντες κρεμῶμεν. — φηλιδίας iterum Rav.

310. λαερτίου Rav. Ven. T. τῶν ὄρχεων κρεμῶμεν τὸν Λαερτίου μιμοῦμενοι hic verborum ordo Ven. — 311. δ' Ven. — 312. τῆν om. Rav. — δ' ὡς Mb. c. T. — ἀρίστουλος Ven. Mb. — 313. signis citationis „—“ hunc versum dotavit Bek. haud male, sunt enim verba proverbialia. — 314. ἀλλ' om. Rav. ἄγ' pro ἀλλ' Ven. — 317. μασσῶμενος Ma. b.

318. ἀνδρες Bek. — 320. ὅτι ἡ Rav. — 321. συντεταγμένως Rav. Ven. συντεταμένως Bek. — καταβεβλακευμένως Ven. Ma. b. c. Tub. — 323. ὄντες Ven. — 324. ἄρην Ma. b. c. ἄρηι Ven. — 325. εἴνεκα Bek. οὐνεκα Ma. b. T. — 331. οὖν om. Ma. — καὶ πόθεν pro πόθεν Rav. Ven. Ma. b. c. T. — 332. πεπλούτηκεν Ven. — 333. γ' om. Ven. — 335. ἀνήρ Bek. (ἀνὴρ voluit) coniectura non necessaria, quia pro praedicato sumi potest: Χρημύλος γεγένηται ἀνὴρ πλούσιος.

336. θαυμασίον ὅπως Bek. unde, non significavit. θαυμαστόν γ' ὅπως Mb. c. T. θαυμαστόν ὅπως Rav. (Bek. et Inv. test.) — 338. γε sine τε Bek. τε sine γε Ma. b. c. γέ τε Rav. — 339. νῆ Rav. Ven. — 343. μᾶλλον Ven. — 344. τις om. Ven. — 345. αἴος; cum interrog. signo Bek. ποιός τις; XP. ὁποιός. Blomf. ad Aeschyl. Choeph. p. 74. — 346. μὲν γὰρ κατ. Ven. — ἐπιτετριφθαι Bek. cur, non video. — τὸ παράπαν Bek. — 349. τότε δ' Rav.

351. εἰργασμένον Rav. — 352. πῶς οὖν οὐδὲν Ven. πᾶς δ' οὐδὲν Mc. — 355. ἀποτρόπαιον Ma. — 356. ἀ' γὰθ' Bek. — 357. τοιοῦτον Rav. Mb. — 360. δήμετραν Ven. Ma. — 361. εἶχες Rav. (Bek. et Inv. test.) — 362. ἀ' ἄνθρωπε Bek. ἄνθρωπε Rav. recte, ut mihi videtur. ἄνθρωπε Ven. Ma. ἀ' ἄνθρωπε Tub. — 363. εὐνῶ corr. Mc. — ἔχει, ut nos, Bek. ἔχεις Rav. μέντοι γε. Ven.

— 364. *πεπαινευμένους* Rav. — 366. *μετά τι μεταβ. M. a.* (Bekkerō sic citant.)

367. *τόδ' Rav.* — Verba ἀλλ' ἑτέρως ἔχον poeta de consilio elegit, quia his alias opponitur *καλῶς ἔχειν*. Quare lepide obicit Blepsidemus minus aliquid, cf. de his formulis Valcken. Diatr. p. 112. c. — 369. *μὴν γ' Ven.* — 370. *ἔγωγς Rav.* — αὐ om. Mb. — *ποῖ τις ἂν Bek. ποῖ τις οὖν T. Rav. Ven. M. a. b. c.* Neque nunc quidquam mutatum volo. Eodem modo optativus cum interrogatione usurpatus est Eurip. Med. 737. ubi similem usum ignorat Elmsleius. Hic quidem est. — 371. *ἰθὺς M. a. b.* — 373. *ὦ τὰν Bek.* — *ταῦν Ven.* — 374. *διαπράξασθαι Ven.*

376. *φίλος Ven. M. a. b. c.* — *δοκῆς Rav. Ven. T. δοκοῖς M. c.* — 378. *καθευδόμενον Rav.* — 380. *οὐ Ven.* — 383. *δικαίους pro δεξιούς Rav. (Bek. et Inv. test.)* — *καὶ τοὺς σώφρ. Ven. Mb.* — 384. *ἀπάρτι Bek. ἀπαρτι Rav. cf. nos ad h. v.* — *σὺ τί Mb.* — 385. *πάνν om. Ven.*

387. *ἐπειδὴ τὸν Rav. Mb. c.* — 388. *ὁποῖον M. a. b. c. ποῖον Bek.* — 389. *ποῦ 'στιν; Bek.* — 391. *φημ' ἐγώ. B. A. πρὸς Mb.* — 392. *τὸν βοιωτίων γρ. Ven.* — 393. *ἕτερον λέγα pro ἕτερον Rav. Ven. Mb.* — 395. *πράγματα Rav.* — 397. *ναῖν Rav. Ven.* — 398. *ὄσπερ Ven! ὡσπερ τὸ Mb. c. Tub.*

400. *γάρ Ven.* — 402. *μισόγειν Ven.* — 406. *παρρησιαζόμεν ἐγὼ πάλαι Mb.* — 407. *κατακλίνειν Bek. κατακλινεῖν Rav. M. a. b.* — 409. *γ' ἔτι Rav.* — 410. *μὴν pro δη Bek. e Rav. ubi illud esse test. Inv. de cat. codd. tacet Bek.* — 413. *τί om. M. a.* — *φύγετον; Bek. et de codd. tacet.*

414. *μὲν οὖν pro γάρ M. a.* — 418. *σὺ δὲ εἶ Rav.* — *μὲν om. Ven.* — 419. *Ἐρινός Bek.* Quam formam merito repudiavit Elmal. ad Eurip. Med. p. 290. cf. et Porsen ad Phoenissas. 1327. *Ἐριννός M. a. b. c.* — 420. *μὲν pro γέ Rav. γε γάρ τοι Tub.* — *τι om. Ven.* — 422. *με τίνα Ven.* — 423. *λευθόπαλαι Mb.* — 424. *ἀντίκρωγες T. Rav. Mb. ἀντικρωγες M. a. c. ἀνακίρωγες Ven.* — *μηδὲν Ven.*

427. *τὸ ante eos ponunt Ven. M. a. b. c.* — *γενήσεται Ven.* — 428. *ἦ] εἶ R. V. sic notavit Bek.* Num forte voluit ἦ pro εἶ, an εἶς pro ἦτις legi in Rav. et Ven.? in textu enim est ἦτις εἶ. —

428. *σε γράην Rav. ἔγραψεν σ' Ma. σ' om. Mb. c. T.* — 430. *ἐνθάδ' Mb. c.* — 431. *ἤκ Bek., ut solet. ἐκ sine articulo Ma.*

433. *ἦ σφρα Ven.* — 434. *om. Rav.* — *τις οὖν pro τις Ven. Ma.* — *φύγη Bek. φύγοι Ma. b. c. T. cf. supr. 370.* — 437. *δύω Ma. b.* — 438. *οὐδαμῶς Ma. om. Ven.* — 440. *στηθε om. Ven.* — 441. *μὴν ἐγὼ λέγω Ma.* — *παρὰ, πολὺ Bek.* — 442. *ἔργον pr. m. T.* — 443. *ἀπολείποντες Rav.* — *φωξοίμεθα Ven. φωξόμεθα Ma.* — 444. *δὲ om. Mb.*

445. *ποιήσιν ὄκλοις Ven. Ma. b. c. T. et corr. fortasse Rav.* — 446. *καὶ ποίαν Ma. c. ποίαν sine δ' Bek. ποίαν δ' Rav. Ven. Mb.* — 448. *γὰρ ὁ θεὸς οἶδ' ὅτι Ven.* — 449. *ἀναστήσατο M. c. T.* — 450. *καθάρματα Rav. καθάρματα Ma.* — 452. *ἀπολογουμένη Rav.* — *λοιδορεῖς rec. man. Ven. λοιδορῆ pr. m. Tub.* — 454. *ὄ om. Mb.*

456. *ποιεῖν om. Ma. ποεῖν Bek.* — 457. et 458. *εἰ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἐκπορίζομεν | ἀγαθόν; ΠΕ. τί δ' ἂν ὑμεῖς ἀγαθὸν ἐξέρχοιθ'; XPE. ὅ,τι; sic cum Porsone Bek. Ego libris audientiam praebendam esse adhuc arbitror.* — 457. *ἀνθρώποις Mb. c.* — *ἐκπορίζομεθ' Ven. πορίζομεν Mb. c. T.* — 460. *τί δ' pro τί Ven.* — *νομίζετε Rav.*

461. *ἐργάσεσθαι Ma.* — *ἀνθρώποις Rav. Ven. Mb.* — 462. *δρῶν Bek.* — 465. *αἰτίαν οὖσαν Mb.* — 466. *τε om. Rav.* — 467. *ποιέτον Bek.* — 468. *ταυτι Bek. τουτι Ma. b. c.* — 470. *ἀμαρτάνοντας γ' Ven.* — 471. *πήσειν Bek.* — 473 et 74. *βοῶν Bek.*

477. *ἐάν γ' ἀλῶς; ut nos, Bek. γ' om. Rav. Ven. Ma. verba καλῶς λέγεις Blepsidemo tribuit Tub.* — 478. *ut nos, Bek.* — *αὐτό σ' ἐάν Rav. αὐτό ἐάν Ma. b. c. αὐτό ἂν Ven.* — *ἠπισθῆσαι σφῶς Rav.* — 479. *εἴκοσι Rav.* — 480. *XP. om. Rav.* — *ταυτη Rav.* — *νώϊν Rav. qui ante hanc vocem BA. posuit.* — 481. *φθάνοιτον Bek. φθάνοιτε Rav. Ven. Ma.* — *πράττοντες· εἰ τι γὰρ Rav. Ven.* — *πράττοντ' ἢ τί γάρ Bek. πρᾶττοντ' ἢ τί γ' ἂν Ma. b. c.*

482. *χορός γερότων Rav.* — 484. *τοῖς Rav. Ven. Ma.* — *τ' Rav.* — 489. *βούλημα Bek.* — 490. *ἐάν Rav.* — *Verba γὰρ ὁ πλοῦτος in Rav. legi non posse, affirmat Bek.* — *νών Rav.* — 492. *ποιήσε Bek.* — 495. *εὐτίς. δγῶ σοι Bek. οὐδέεις Rav. Ven.*

M b. Tab. (?) — 497. γ' ἔτι pro τ' ἔτι Mb. τs Ven. — 498. γὰρ om. Ven. — 499. συλλεξάμενοι Rav. — 500. πεινώσι Rav.

501. οὐκ οὖν εἶναι φημ', εἰ παύσαι βλέψας ποθ' δ' Ἰπλοῦτος, | ὁδόν, ἦν τιν' ἰὼν τοῖς ἀνθρώποις ἀγάθ' ἂν μελῶ πορίσειεν. Sic cum Porsone Bek., qui haec verba cum antecedentibus Chremylo tribuit, Porson Blepsidemo. — οὐκ οὖν Ven. M a. b. c. — φημι Ven. — ἦ M a. b. c. — παύσαι Rav. παύσει Ven. M a. b. c. Tub. — ταῦτ' ἂν βλέψη Ven. M a. b. c. — 502. ἂν om. M a.

503. ἀνθρώπων φαστ' Ven. — 504. ξυνθιασσωτά Rav. — 506. πλοῦντος νυνὶ βλ. Ven. — διανεμίει τ' ἕσον ἑαυτὸν Bek. versu fere interfecto. διανεμίειεν Rav. — 507. οὗτ' ἂν τέχνην Ven. M b. οὗτ' ἂν τέχνην ἂν M a. — οὔτε σοφίαν Rav. Ven. M a. b. c. T. — 510. σκυτοδεψεῖν Rav. M c. βυρσοδεψεῖν Ven. M a. b. — 511. πῆξας Ven. — 512. ἐξῆν Ven. — ξῆν Bek. — ὅμιν οὔσι τουτ. Ven. — πάνθ' ὅσα νῦν δὴ κατέλεξας pro τούτων πάντων ἀμελοῦσι Rav.

513. νῦν δὴ κατέλεξας Bek. particula δὴ e Rav. petita, quae deest in Ven. M a. b. c. et ceteris. νυνὶ habent M a. b. c. — 515. πρῶτος Ven. — 518. οὐδὲ Rav. — δῆπου om. Ven. — 520. κινδυνεύειν Rav. (Bek. et Inv. test.) — ποῆσαι Bek. ποιῆσθαι M a. — 521. καὶ pro τᾶλλά τε Ven. τᾶλλά τε Bek., ut solet. — 523. ἔσονται πολοῦντες pro ἔσονται M a.

524. δάπισι Rav. τάπησι M a. b. c. Tub. — 525. οὗτ' ἐν μύροισι Rav. — 527. πλέον τοῦ πλ. M b. T. πλέον τὸ πλ. corr. M c. — τούτων πάντων Bek. at πάντων τούτων Rav. M a. Tub. — ἀπεροῦντα Bek. ἀποροῦντας Ven. M a. b. Tub. — 528. ἔμοι Ven. — ἔστι Rav. — 535. ἐπαγείρουσαι Rav. — 536. δὴ pro δέ γε M a. — 539. δὲ Rav.

540. φυλλεῖ' ἰσχνῶν Bek. φύλλ' Rav. Ven. M a. b. T. φύλ M c. — 541. θράνου, ut nos, Bek. θρᾶνου Rav. Ven. M a. b. c. T. — 543. πᾶσι Rav. — αἰτίαν Rav. Ven. M a. b. c. — 544. οὖν Rav. — 545. πενίαν πτωχείας Ven. M b. — 546. φάτ' εἶναι Rav. Ven. M a. b. c. T. — 547. οὐμός Bek. — τοῦτ' αὐτό Ven. M b. — 548. ξῆν Bek. periter vers. seq. — ἔστι Rav. — 552. φειδόμενος Ven. — 555. παρ' αὐτῷ M a. b. c. Tub.

558. ἀπό Bek. qui de codd. tacet. — 559. ἡδῆ om. Ven. — 560. δ' ἐνυβρίζεν Rav. (Bek. et Iny. test.) addito εἶπεν rec. ante δ' supra versum. — 561. τοῖς τοίχοις Ven. — 562. νῆ τὸν Δία γ', εἴ γε λαθεῖν αὐτὸν δεῖ, πῶς οὐ κόσμιόν ἐστιν; Bek. δι' εἰ δεῖ λαθεῖν αὐτὸν Rav. δι' εἴγε λαθεῖν αὐτὸν δεῖ Ven. M b. c. et, qui tamen Δία habet, M a. νῆ τὸν Δί' εἴγε δεῖ λαθεῖν αὐτὸν οὐχί T. — πῶς οὐχί Rav. M b. omisit Ven.

563. τοῖνον γ' Tub. — πόλεσι Rav. — ὁπότε M a. — 564. ὦσιν Rav. — 565. γεγέννηται Ven. — 566. ἐπιβουλεύουσι Rav. — 568. ἤτρονα Rav. — γ' om. Ven. — κλαύση Tub. — κομπάσης M a. b. κομπάσας M c. — 569. ὅτι γε Bek. ὅτιη M a. ὅτι M b. c. T. — ἄμεινον Bek. parum sibi constans, quum supra 203 idem repudiasset. ἄμεινων M a. b. c. — 572. ποιῶ Bek. ποῶ Rav. — ἔστι καὶ μάλιστα Rav. Ven.

576. Alteram huius versus partem Blepsidemo dat Bek., totum Chremylo Rav. ut cett. codd. — ἀποκομίζει Ven. — 577. γνώμαις pro var. lect. Ven. λήμαις om. T. — ὄντως om. Ven. — λημῶντι Rav. T. — 578. τοῦτο δήπου Rav. M b. c. Tub. (?) — σε om. Rav. — 579. ἄν om. Ven. γ' ἄν M c. — τὸν Ὀλυμπικὸν αὐτὸς ἀγῶνα Bek. τὸν Ὀλυμπιακὸν αὐτὸς ἀγ. M a. T. sed hic omisio αὐτὸς.

580. πάντας Ven. — ξυναγείροι M a. — 581. ἀνεκλήροισι Rav. — ἀθλητῶν Ven. M a. b. c. — 582. κοτινῶ Bek. κοτινῆς Rav. M a. b. c. T. κοτινου Ven. — μᾶλλον χρῆν maluit Elmal. ad Eurip. Heracl. 649. quia sic versus foret longe numerosior. In utroque enim metri anapaestici genere plerumque cavisse Comicos, ne tertiae dactyli syllabae subiceretur ultima vocabuli syllaba, aut monosyllaba vox, quae in initio versus stare non posset. Subiiciunt tamen, ut ipse indicavit Plut. 507. 584. 609.

583. τοῦτο Rav. Ven. — 584. εἰ φειδόμενος καὶ βουλόμενος. Elmal. Review of Pors. Hecuba p. 95. — 585. ἐαυτοῦ Ven. — 587. οὐτοῦ Rav. Ven. — 588. ἀλλά σ' ὁ Rav. Ven. T. M a. c. ἀλλά γέ σ' M b. — ἐξολέσει Rav. — κοτινῶ Bek. κοτινῆς Rav. Ven. M a. b. c.

589. τομῶν Bek. ἑμᾶς om. T. — ἔστι τὰγάθ' ἑμῶν Ven. M c. ἔστι τὰγάθ' T. et, omisso pronomine, M b. — 590. ἔπει Rav. — 591. πειρῆν Bek. — φασὶ M b. c. T. — αὐτῆ M b. c.

αὐτή Ven. ταύτη M. a. αὐτή γ' T. — 592. μήνα προσάγειν Tub. Rav. (Inv. et Bek. test.) M b. c. et pro var. lect. Ven. μήνα προσπέμπειν M a.

593. πριν και καταθεῖναι M b. — 594. γούρης Bek. γούρης Rav. T. — 599. τλήμων Bek. — 601. δε om. M a. — γῆς Bek. — 602. κυφῶν' Rav. — 603. χρῆν M b. c. — ἀνύτειν Bek. ἀνύειν Rav. M b. c. ἀνύττειν M a. T. — 604. ἡμῖν pro ἡ μὴν pr. man. Rav. — ἔνταυθοῖ, ut nos; Bek.

607. ἐστὶ Rav. — 608. ἐὰν Bek. — μακρὰν T. — 610. παιδίων Rav. Ven. — 611. και τῆς τε γυν. λουσ. Ven. — 615. ἡπίτριπτος Bek., ut solet. — ἡμῖν om. M b. — 617. ἐγκατακλινοῦντες Rav. M a. b. c. T. — ἄγομεν M c.

619. διακωλύσει Rav. — ποσὶν Bek. — 620. σ' om. Rav. Ven. M a. T. — 622. τᾶλλ' Bek. — εὐπρεπισμένα Rav. εὐπρεπισμένα Ven. — Post v. 622. nullum chori omisi signum ap. Bek. nec quidquam e codd. notatum.

623. θησεῖοις M a. c. θησελοῖς T. — μεμυστημένοι Bek. nihil addens de suis; neque quidquam in notis ad defendendam vel explicandam hanc lectionem invenies praeter somnia grammaticorum veterum de iusculo et pane cavato. — 625. πακράγατε μακαρίως Ven.

627. τράπων pro φλων M a. b. c. T. — 628. φαίγη T. — τινός Bek. — 631. λειάμπρονται Rav. Ven. M a. λειάμπροντας Bek. auctoritatibus tantis ad rem melius explorandam non permotus. — 634. βούληθ' Rav. — 636. φέγγος τὸν ἀσκλ. M b.

637. ἄρ ἀγγέλλεται Bek. Passivum omnino quidem potest ferri, at hic certe activo est posthabendum. ἀρά γ' ἀγγελεῖ χηστόν τι scil. ἡ βοή. Sciendi enim cupida rectius servat subiectum, quo orationem incepit. Accedit, quod hoc personificationis genus orationem facit avidiorem: *num quid boni tumultus hic perturbabit?* Similiter infr. 758. — ἄρ' M a. b.

641. αὐτὸν Rav. — 643. εἶρη Tub. — 644. μοι τοῖνον pro τοῖνον M c. μοι aine τοῖνον M b. — 646. σου M b. — 647. ἔμοις Rav. — 649. ἀφικόμεσθα Rav. — 652. αὐτὸν om. M a. b. — 654. λουόμενος M a. b. — 657. κελανός Rav. — 658. κατακλίνομεν Bek. κατακλίνομεν M a. c.

661. *μέν τοι γε* Ven. — 662. *ὑπερεκόντικεν* Ven. in Rav. quoque π suprascript. — 664. *ἀποσβέσαι* Rav. quod nullo nexu cum ceteris est, quum *παρήγγειλεν* iam habeat suum infinitivum, cui alter sine copula accedere non potest. — 666. *προσκολος* (sic) sine ulla codicum nota sub textu legitur ap. Bek. *πρόσκολος* Tub. (?) — 668. *ἡδυνάμην* Ven. M a. c.
669. *ἀθάρας* Rav. Ven. — 670. *ἄποθεν* M b. — 672. *τὸν ἱερέα τοῦ θεοῦ* Rav. — 673. *ἀρκάζοντα* M a. — 674. *παρήλαθε*, at suprascr. *περι*, M b. — 676. *τι* om. Ven. — *ταῦτ' ἤτιξεν* Rav. — 678. *οὐάαν*, suprascr. *περι*, M a, *ὄσαν* pro var. lect. idem. — 679. *ἀθάρας* Ven. M a.
682. *ἐλθὼν* om. M a. — 684. *δὲ* Rav. — *δῆ* om. Rav. Ven. M b. T. — 685. *συρρίξας* Rav. — 688. *κἄτ' ἔκειτο* Rav. — *δ'* om. Rav. — *ἐντυλίξασα* Rav. *συντυλίξασ'* Ven. — 690. *ἀθάρας* Rav. Ven. M b. T. — 691. *ἀνεπαλλόμεν* Rav. et, γρ. *ἀνεπασύμην*, Ven. (Sic quidem notat Bek.) — 692. *προσημει γ'* Rav. *προσήμει* Tub. — 693. *κοῦτ' ἤδη* M a. — *δῆτα* om. Ven. — *τοι* pro *τι* M a. — 694. *πάνυ μέγα* M b.
697. *γέ τις* Rav. *γε* Ven. — 698. *ὑπερθύρασε* Rav. — *χῆ* Bek. — 701. *ἀγοῖκον* Rav. — 702. *ἔγωγε* Rav. — 703. *ταῦτ' εὐθύς ἐγὼ μὲν* Rav. T. M c. *ταῦτα δ' εὐθύς ἐγὼ μὲν* M a. Ergo textus noster, quem e Rav. profectum esse alii putarunt quemque Bek. retinuit, non habet; quo nitatur. Quod si scivissem, libris antiquis obsecutus essem. — *συνεκαλυψάμην* M a. b. c. T. — 704. *δέ*, omisso *ἐν*, Rav. (Bek. et Inv. test.) Ven. — 705. *περιήειν* Tub.
706. *αὐτολίθινον θυίδιον* Rav. — 708. *οὐ δῆτ'* om. T. M a. et b. Totum versum om. Rav. — 709. *ἐώρακας* M b. — 711. *οὐκ ὀλίγως εἶχε* Rav., ut Inv. iam enot. — 712. *τῶ* om. M a. — 713. *κατάπλαστον ἐνεχείρας* Rav. — 715. *θυῖται* Rav. *θύα* Ven. — 717. *βλέφαρα* Rav. — *ἐντρέψας* Rav. Ven. M c. *ἀναστρέψας* M b. — 719. *ἀναΐξας* Rav. — 720. *πεπλασμένος* Ven. — 721. *δέ* pro *σε* M a. — *τάς* Bek. e Rav. hand dubie, nam *τῆς* notat e M a. b. c.
722. *τις* om. M c. — 723. *ταῦτα* Ven. — 724. *δῆ* om. Rav. — 725. *ἡμιτύμβιον* Rav. Ven. M b. c. *ἡμιτύβιον* T. — 727. *κατέκασ'* Rav. *κατέκασ'* Ven. M b. *κατέκασσεν* M a. — 728. *ἐπόσπυσεν* Rav. *ἐπόπτυσεν* T. — 729. *οὐν* om. Rav. — 732. *ὡς γέ*

μοι δοκεῖ Bek. γ' om. M c. ὄσκει M b. Sic notavit Bek. Unde conicio eum scribere voluisse γ' ἐμοὶ δοκεῖ idemque in Rav. fuisse. Aliter enim dicere non potuit γ' om. M c., sed γε. ὡς ἐμοὶ δοκεῖ T. — 734. δέσποινά γ' ἐστήκει M a. b. — 735. τῆν χεῖρ' M a. b. ut Monac. — 736. ὁ δὲ θεός M c. — 738. οἱ δ' ἐγκατακέμενοι Bek. quoque tenuit. — 743. νεοκλείδη Ven. — ἐπόησε μᾶλλον Ven. — 744. ἔχει Ven. — ἄναξ Bek.

747. ὅτε pro ὄντες Rav. Ergo erravit Inv. — 750. ut nos Bek. δ' pro τ' Rav. — 751. om. Rav. (Pr. man. omissum esse, inuenit Inv., de quo nihil Bek. nisi quod Dobr. in not. idem affirmasse fecit.) — 753. οὗ Rav. — 756. ἀπαξ ἅπαντες Rav. — 758. ἐμῶν Bek. ἡμῶν M a. Ergo in ceteris ἐμῶν reperit Bek.

760. κέγῳ δ' Bek. κᾶγωγ' Ven. M a. b. c. — 761. σ' ἐκ M a. σε κριβανωτῶν Bek. σ' ἐν Ven. M b. c. — 762. μέλ' Rav. — 763. ἄνδρες Bek., ut solet. ἄνδρες Rav. Ven. M a. b. c. — 764. τὰ καταγύσματα Ven. M a. b. c. — 765. νεωητοῖς Rav. — 766. ἐγῶ γ' Ven. — ἕπαντήσαι M a. b. — Post hunc versum κομμάτιον Χοροῦ Bek. quoque.

768. κλεινὸν πέδον Bek., ut nos. — 771. ξυνῶν Bek. — 773. ὧ τλήμων Bek. de Rav. tacens, quamvis Invern. ὁ enotasset. Quum vero ex M a. b. c. ὁ notatum viderem, suspicabar Bekkerum in Rav. et Ven. ὧ legisse, etsi de Rav. contrarium affirmasset Invern. Nihilominus Bek. in Notis vol. V. p. 213. ὁ τλήμων e Rav. citari fecit. — 774. οὔτ' — οὔτε Bek. οὐδ' — οὐδὲ M a. b. c. — 775. αὐτὰ π. Bek. αὐτὰ Rav. T. ἀλλὰ ταῦτα M b. πάντα om. M c. — ἐρῶ Rav. sed incerte scriptum. — 776. τὸ λοιπὸν Bek. τε λοιπὸν Rav. — 777. ἐπεδίδουν Ven.

781. ἐνδοκνύμενοι M b. c. — 784. χαίρετε Bek. Tub. — 785. φέρε νῶν Bek. — 790. δῆ pro δῆτα Ven. — δέξῃ T. — ταῦτα pro δῆτα M b. c. T. — 794. ἰσάδα Rav. — δεωμένοις Rav. — 795. προβαλλόντ' M b. T. — τούτοις M a. c. — ἐπαναγκάζειν M a. b. c. — Ravennatem Invern. recte legit. — 796. δεξινικός γ' Rav. δὲ ξινικός M c. T. δὲ ξύνοικος M a. b.

798. ἄνδρες ἴστ' Bek. — 802. Hunc versum omisit Bek. quamvis prostaret in Rav. Ven. M a. b. c. Ekstat et in Tub. Sed τὶ pro δῆ legitur in M b. c. T. ποῦ pro δῆ in M a. cf. nos apud h.

vera. — 803. μεστή' σσι Bek. 'σσι om. Ven. — 804. ἀμφορείς Ven. M a. b. c. T. pr. m. — 806. πλήρη' σσιν Bek. πλήρ' ἴσιν Mb. — 810. ἰχθυρούς Tub. — Alterum τοὺς om. M c. — 811. ἀργούς Ven. — 812. γέγον' om. quoque M a. b. c. de Veneto tacet Bek.

814. δ' ἀποψάμεσθα οὐ Ven. — 815. σκορόδοις Ven. — 816. μὲν om. Rav. — 818. καπνὸς ἔξω' σὺχ Mb. — 819. ἦν om. Ven. — 820. ad ΔΙΚ. addit ἀνὴρ Rav. — ἔπου δὲ μετ' Rav. — 821. servo tribuit Rav. — ἔλθωμεν Ven. — 823. Carioni tribuit Rav. — 824. Verba πρὸς τὸν θεὸν etc. Carioni trib. Rav. — 825. μο' σσιν Rav. μοι' σσιν Ven. M a. b. μουσίην Tub.

829. servo tribuit Rav. pariter v. 863. — ἐπέλιπεν Bek. Ven. ἐξέλιπε M a. ἀπέλιπε Mb. c. T. — 830. Verba οὐκοῦν παυε ad οὖν v. 831 om. Rav. — 831. κάγω μὲν οὖν T. — τότε pro τίς Ven. — 832. εὐεργέτησα Bek. εὐηργέτησα Ven. M a. b. — 834. om. M a. — ὄρῶν Bek. — 835. δ' pro γ' Bek. σ' pro γ' Mb. c. γ Ven. in M a. nihil ad κατεγελ. adiicitur. — εἶ om. Ven.

839. πρὸς τὸν θεὸν Bek. quamvis τῶν θεῶν in Rav. Ven. M a. b. c. videret, ad quos accedit T. — 842. μῶν ἐμνήθης Ven. μῶν οὖν ἐμνήθης M a. b. c. — 843. ἔτι Rav. vitiose. — τριακαίδεκα, ut nos, Bek. — 846. τῷ θεῷ δῶρα Rav. — 847. ἄδικος συκοφάντης praep. Rav. Carioni adeo tribuit T. — ὄλωλα M a. — δειλαος Rav. — 849. καὶ τοῦ τοῦ Bek. Tub. — 851. καὶ θεοὶ καὶ φίλοι Ven. male. — 852. ἄνθρωπος Bek. — 855. τουτονι Ven. Mb. T. — 856. μὴ λίπωσιν Bek. quod notatur in Rav. M a. b. c. Tub. esse. λειπωσιν Ven. Nostrum textum Elmal, ad Eurip. Med. 1329. suavit, praeterquam quod' crasin evitavit scribens μὴ' λίπωσιν.

859. servo dat Rav. inferiorem iusto. — 861. ἕτερος ἄδικος Rav. quod Invern. iam enotavit. — μόνους Rav. — 862. ποιήσιν Bek. e Rav. qui hic verbum pronomini εἶτος praeposuit ποιήσιν οὗτος. — 863. ἐξ ἀρχῆς Bek. — 865. δῆτα ταῦτ' Bek. Ven. M c. δῆ ταῦτα M a. δῆ ταῦτ' T. ταῦτα (omissa particula) Mb. δῆτα τοῦτο Rav. non δῆτα τοῦτ', ut Invern. legerat. — 866. iusto tribuit Rav. — 867. ἄδικ. pro συκοφ. Rav. — εἰμῶν οὐδ' ἐνός Rav. οὐδένος εἰμῶν Ven. — 868. πράγματα γρ. χρήματα Ven.

869. Hunc versum et sequentem integrum Carioni tribuit Bek. servi nomen Rav. quoque praefigit, at verba *δηλον ὅτι βουλευσῆς* cum Venet. tribuit iusto. — 871. *ἄδικ.* iterum Rav. — 873. *θερ.* Rav. quippe servi nomen. — *ὁμωξ'* Rav. Nobiscum consentit Bek. — 875. *ὁ θεός οὗτος, εἰ* Bek. ut Brunck. emendaverat, quasi lectionum nulla esset scirenda. *οὗτος εἰ* M a. not. Bek. *ἔσθ' οὗτος* Rav. T. M b. c. *ἔσθ' ὅτι* Venet. nobiscum. — 876. *εἰ τοὺς* pro *τοὺς* Rav. M b. c. Tub.

879. *δ' ἔχων* Ven. — 881. *τόνδε* Rav. — 882. Chremylo tribuit Bek. X P. om. Rav. recte, opinor. — *οὐκ ἔνευα* Rav. Ven. M a. b. c. — *διηγήματος* Ven. — 883. *ἕτερος ἄδικος* Rav. — *πολλή ταῦτ' ἐστι* contra metr. Tub. — 886. Iusto tribuit Rav. — 887. *δειπνήσατον* Rav. Unde conicere aliquis posset *ναὶ μὰ Δι' ἐδειπνήσατον*. Cui, quod sequitur, haud male adaptari se patitur. — 888. *ὡς δὴ 'π' ἀληθεία σὺ* Bek. *δ' ἡ καληθεία* Rav. *δ' ἐπ' ἀληθεία* M b. *δὴ 'π' ἀληθείας* M a. — 889. *γ' ἐμπλησμένος* Rav. *τ' ἐμπλησμένος* Ven. *γ' ἐμπλεησμένος* M c. *ἐμπλεησμένος* M a. b.

890. *ἔνδον δ'* Ven. — 892. *ὃ δ' sexies* Bek. — 893. *γ' om.* Ven. M b. — 894. *γ' om.* Ven. M b. c. T. — 896. *ὡς* pro *εἰς* M a. — 898—921. iustum pro Chrem. hab. Rav. — 898. *γ' om.* Ven. M a. b. c. T. — 900. *οὗτος εἰ* pro *εἰ* Ven. — *μυλαγγολῆς* Rav. — 901. *γὰρ* pro *γ'* Ven. — 903. *δέξις* Ven. — 907. *προσῆκον ἐνδόν* Rav. *προσῆκοντος μηδένο* M a. — *ἀπεχθάνη* T. — 908. *ἐστὶ μοι* pro *προσῆκει* (omisso ante *πόλιν* pronomine) Ven. — 909. *μ'* ante *ᾧ* omis. Bek. Rav. — *ἄν* om. Ven.

911. *τοῖς* alterum omis. Rav. Ven. M a. — 912. *καὶ μὴ 'πιτρέπειν, εἰάν τις ἔξαμ.* Bek. *'πιτρέχειν* Ven. — *ἦν τις* Rav. M b. c. T. ut nos. — 915. *λοιπὸν* pro *οὐκοῦν* Ven. — 917. *νὴ Δία, πονηρόν γ' ἄρα* Bek. *νὴ τὸν Δία* M a. — 918. *γ'* pro *δ'* Ven. — 920. *τις ἐν τῷ* M b. — 922. *τὸ τοῦ βάτου* T. — 923—24. *Servas* pro Chrem. et *iustus* pro *servo* in Rav. — 925. *θειμάτιον* Bek. — 924. *πάντα τὰυτα* Bek. Tub. *ταῦτα πάντα* M a.

925. *τις πρὸς* pro *πρὸς* M b. *τις* M a., qui *ἐμ' ὑμῶν* omis. — 926 et 28. *θερ.* pro *καρ.* Rav. — 927. *μεθ' ἡμέραν* Bek. — 929. *ποιεῖ* Bek. etsi legeret *ποιεῖς* in Rav. Ven. M a. b. c. — 930. Carioni tribui ab aliquo codicum notavit Bek. sed omisit literam codicis — *ἦγες*

servavit Bek. recte, quamvis in Rav. εἶχες videret, quod Invern. et alios decapit. — 931. 33. 35. 39. Θερ. pro Καρ. Rav.

934. Sycophantae tribuit Rav. — 935. ἀνανατεθήσεται Rav. — 936. περι τὸν πονηρ. Ven. — 937. σεμνοῖς ἱματίοις Ven. M c. — προσήκει M c. — 940. τουτουί M a. — 943. τὸν ἰσχυρὸν τουτον Tub. — 944. ποιῶ Bek. — 945. ὅτι Bek. ὅτι ἢ Ven. — 946. βολήν Rav. — 952. cum tribus seqq. Chremylo trib. Bek., Carioni Rav. — 954. ὅτ' ἔστ' Rav. Ven. M a. b. c. — 955. προσδέξη Rav. προσδέξη notaverat Invern. — Post hunc verum chori omissi nullum signum apud Bek.

957. ὄντες Rav. — 958. τὸ παράπαν Bek. — ἡματήκαμεν Rav. — 959. Choro tribuit Bek., ut nos. — 960. πονθάνη T. — 961. ἔνδοθι T. — 962 et 71. χρημύλου οἰκέτης Rav. — 963. μάλ' ἐξεληλυθας Ven. — σ' om. Ven. M b. c. T. — 966. πεποιήκέ μοι Ven. — 968. μὰ Δι' om. Ven. — 970. κατακέννισμαι δειλάκρα Bek., ut nos, e libris suis haud dubie, ad quos accedit T. — 972. ἄκουε νῦν Bek. δὴ νῦν T. — ἦν δὴ μοι Rav. M a. b. c. T. — 976. ταῦτά πάνθ' Bek. ταῦτα πάνθ' Rav. πάντα ταῦθ' Ven. M a. b. c. Tub.

977. ὃ pro ὄ τι σου M a. — 980. εἰς γ' Mb. — ἱμάτιόν γ' M c. ἱμάτιόν γε T. — 982. μητρὶ τε θοιματίδιον Rav. T. M b. c. μητρὶ τε θοιμάτιον M a. μητρὶ εἰς ἱμάτιον Ven. — 984. γε om. T. — 986. ἔνεκα Ven. ἔνεκα M b. — μισογητίας M a. b. c. — 988. μεμνητό M a. et pro var. lect. M c. — 990. ἀλλ' οὐχὶ τοίνυν ὁ βδ. τὸν Rav. ut iam Invern. recte notaverat. ἀλλ' οὐχὶ νῦν ὁ βδ. τὸν M a. οὐχὶ νῦν γ' ὁ βδ. τὸν M b. c. νυνὶ T. — Bek. ut nos. — 992. αὐτοῦ T. — 993. τοὺς πίνακας Rav. ut cum Inv. Bek. not. — τὰλλα Bek.

995. ἦξι μοι Rav. Quae quidam lectio quod sensum et nexum cogitationum attinet non contemnenda; metro minus apta. — 996. ἐμῆτατε T. — προσέπεμψεν M a. b. c. — 997. ἐφ' ᾧ τ' Bek. — 998. μ' ὅτι M a. b. — 1000. τις om. Ven. T. — 1001. vetulae dat Rav. ridicule.

1002. πρὸ τοῦ Bek. — ἄπαντ' ἐπήσθιεν Bek. ἄπαντ' ἐπήσθιεν Rav. Bekkero accuratius notante. ἄπαντά γ' ἦσθιεν Ven. ἄπαντα κρητήσθιαι M a. b. c. T. — 1003. δ' pro γ' Ven. — τοὺς

Θεούς M a. — 1004. *ἄει* Bek. contra metr. cf. nos ad h. v. — 1005. *ἐκφορᾷ* Ven. — *οὐ μὰ Δ.* Tub. — 1007. *γ'* omis. Bek. Rav. — *ἦσθετό με* T. — 1008. *νιτάριον* Rav. *νιτάριόν γ'* Ven. *νιτάριον* M a. b. c. T. — *ἄν* om. Mb. — *βάτιον* Rav. Ven. *βάττιον* M a. b. c. T.

1009. *ἦτησ' ἄν ὑποδ.* M a. *ἦτησεν ἄν σ' ὑποδ.* M c. *ἦτησεν εἰς,* ut obiter hoc addam, probare videtur Elmsl. ad Eurip. Med. 416. *ἦτησεν ἄν ὑποδ.* T. — 1010. *μεγάλοισι νῆ δια* omissio *όχουμ.* Ven. — 1011. *μ'* om. Ven. — 1015. *παγκάλας* Bek. *παγκάλους* M a. b. c. — *μ'* om. Ven. — 1016. *προτεινοιέν* Bek. *προτεινιεν* M c. *προτεινεις* M a. Reisiigii coniecturam (cf. nos ad h. v.) improbat Elmsl. ad Eurip. Med. 147. quia *δραχμή* priori producta quinque apud Comicos reperitur. *προτεινοιέ γε* T. — 1017. *χοριάς* Rav. — De *ἦδύ με*, quod Invern. e Rav. habere se dicit, nihil notatum reperi. De Invernizii fide hic loci iam dubitavit Dobr.

1019. *δ'* Ven. Mb. — 1020. *ἄνθρωπος* Bek. articulus hic quidem non necessarius, quia substantivum cum adiectivo pro praedicato sumi potest: *δ νεανίσκος οὐ σκαιὸς ἄνθρωπος ἦν.* — 1021. *σαπρώσης* Mb. — 1024. *ποήσει* Bek. sed in nota *ποιήση* maluit. — 1026. *μ'* om. Rav. Ven. M a. — *ἀντ' εὖ ποεῖν* Rav. — 1027. *μηδ' ὀτιοῦν* Bek. — *ἀγαθὸν δίκαιός* Bek. *δίκαιον ἀγαθόν* Ven. M a. b. c. T. *ἀγαθὸν δίκαιον* Rav., ut Invern. recte citavit. — 1028. om. Rav. *οὐκοῦν* T. — 1029. *ἔτι* pro *ἔφη* Rav., ut iam Inv. cit. — 1030. *γ'* om. M a. b. T. — *ζῆν* Bek. cetera idem ut nos habet. *σε ζῆν* Rav. — 1031. *ἀπό* Rav.

1032. *κατασεσήπηκας* Tub. — *γέ μου* M c. — 1033. *δακτύλιον* Ven. — *ἐμέ γ'* Bek. — 1034. *τυγγάνει* Rav. Mb. c., notante Bek. Ergo optat. in Ven. et M a. — *δ'* pro *γ'* M c. — *γ'* ὦν Mb. — *τηλιάς* Rav. (Inv. et Bek. notantibus.) — 1035. *τὸ δὴ* pro *τοδὲ* Ven. — 1038. *στέφανόν* Rav. Ergo false enot. Inv. — *γ'* *ἔτι* Mb. — *δαΐδας* Rav. — 1039. *νεω* suprascr. τ. pro *NEANIAS* Rav. pariterque saepe. *νέος* quoque in Tub. hic et in seq. — *ΓΡΑΤΣ* om. Rav. — *σέ φησιν* Rav. (Bek. et Inv. not.) — *NE.* altero loco om. Rav. Ergo totum versum adolescentulo dat Rav.

1041. *ἔγωγε* Rav. — *ὑβρεως* Rav. Ven. M a. b. *ὑβριος* M c. — *αἰσχύνομαι* pro *ὑβρίζομαι.* — 1042. *ἠωραζέται* Ven. M a. b. c.

Tub. — 1043. In sine versus interrogat Bek. — *ταλάντατος παρ'* Rav. *ταλάνταφ' ὡς παρ'* M a. — 1044. ἄλλοις pro πολλοῖς Ven. *haud male*. — 1045. *βλέπειν* M a. — 1046. *τοῖς τρόποις* Rav. (Bek. et Inv. test.)

1049. *ᾶ ᾶ*, eaque in versu Bek. — 1052. *καῖξαι* Ven. — 1053. *λαβούσαν* Rav. — 1054. *ἔχει* Ven. — *ἄλλ' ᾶ* M c. — 1055. *καγῶ γὰρ ἴσως ἔχει* M b. — 1056. *μόνον γομφίον* Rav. *γόμφιον* duplici accentu Bek. — 1059. *μένι' ἄν* Bek. *μένγ' ἄν* Rav. M b. T. — 1060. *νῦν* pro *νῦν μὲν* M c. *δῆ νῦν* M a. — 1061. *φιμμίθιον* M a. — 1062. *προσώπου γε* Tub.

1066. *αἶξ'* Rav. — 1067. *γ'* pro *γὰρ* Ven. — 1071. *λέγει* T. — 1075. ut nos Bek. nisi quod ποεῖν scribit. — *ἐπέτρεψ' ἔγῳ ποεῖν* Ven. Ubi in ποεῖν fides viri suspecta videtur, nisi accipere malis, eum ubique ad legem Porsonianam codices citare. Nusquam enim comperi, libros manuscr. scripturam verbi ποεῖν, quae Porsoni et Dobraeo placuit, adiuvare. — 1076. *σουλ-λαβῶν* Bek. — 1078. *NE.* pro *ΓΡΑΤΣ* Rav. — *ἐπιτρέπων* Ven. M b.

1079. *δισπλεκωμένη* Bek. qui de codd. tacet. *δισπεκλωμένη* T. qui in huiusmodi rebus alias cum Mutin. conspirat. — 1081. *δ'* et *καὶ* om. Rav. — 1082. *συνεπιτοῖον* M b. c. — *οὐνέκα ποτε* Rav. — *ἔστι καὶ τὴν τρύγα σε* pr. man. Ven. *ἔστι σε καὶ τὴν τρύγα* corr. Ven. — 1083. *τε καὶ* pro *καὶ* Ven. *γε καὶ* M b. — 1084. *πάντα ταῦτ'* Ven. M a. — 1085. *γ' οὐν* (non *γούν*, ut Inv. not.) pro *γὰρ* Rav. *γούν* vero Ven. — 1086. *ὡς* Rav.

1087. *δέ τ'* pro *δέ γ'* M b. *δ'* M c. — 1088. *δ'* pro *δέ γ'* M b. c. — 1089. *γὰρ τι βιάσεται* Ven. *γὰρ βιάσεται σε* M a. — 1090. *ὑπέπιτον* Rav. Bekkero et Burgesio citantibus, non *ὑπεπίτουν*, ut Invern. notavit. Idem in Veneto. *ἐπίτουν* M a. b. c. *ὑπεπίρων* pro var. script. Ven. — 1093. *προσείχεται* Rav. Ven. — Nullum chori signum post hunc versum apud Bek.

1094. *κόπτων* Bek. — *θηρ.* pro *ΚΑΡ.* ut alias Rav. — 1096. Bekkeri nota ad hunc versum mihi est obscura. Haec est: „*λέγω*] *σέ τοι* m n.“ (h. e. M b. c.) „*ῶ*] *σέ τοι* ᾶ M.“ (h. e. M a.) „*λέγω* m n.“ Fortasse ante ᾶ numerus versus sequentis excidit. Tum certe voluit hoc: *σέ τοι* his in M b. c. et versu 1097 pro ᾶ

iterum vel tertio σέ τοι in Ma., λέγω vero in M b. c. — 1097. ὡς Καρίων Bek. — 1099. ἀλλ' om. Ven. — μ' ἐφθασας Ven.

1105. τρύβλιον Rav. — 1106. ἄπαξ ἅπαντας Rav. — 1107. γίνονται pro τέμνεται Rav. idem pr. var. lect. Ven. — 1108. δια τί δῆ Bek. γε pro δη M b. c. Elmal. ad Eurip. Med. v. 1334. dicit, e septem codd. Oxoniensibus unum tantum particulam γε exhibere, duos δῆ pro τι praebere, in quatuor reliquis neutram particulam esse. Omittitur quoque in Ven. et Ma. — ποσῖν Bek.

1109. ὅτι εἰ Rav. — 1110. ἐργάσασθ' Ven. — ἐξ ἀρχῆς Bek. 1111. οὐδεὶς λιβανωτόν ἢ δ. Rav. — 1112. οὐχί pro οὐ Rav. (Bek. et Inv. test.) — 1113. ἔτι θύει Bek. in quo Porsonem sequitur. ἐπιθύει Rav. M a. b. c. — 1114. ἐπιμελεῖσθ' Rav. — 1115. μὲν om. Rav. — 1116. ἀποτέτριμμα Rav. — 1117. μὲν om. Rav. T. Ven. M a. b. c. — καπηλίσιν Bek.

1118. πάντα τὰγάθ' Ven. — 1119. θ' ἄς Rav. non simpl. ἄς ut Invern. not. — 1121. ἐπόεις Bek. ἐποίει T. — ζημίαις Ven. — 1123. τοῦ 'ν Bek. — 1125. ἦς Bek. ἦν Rav. T. M a. b. c. — 1128. περὶ τὰ σπλάγγν' ὡς Ven. — ἔοικέ τι στρέφειν Rav. Ven. ἔοικέ τις στρέφειν M a. haud male, quia ὀδύνη nimis nude positum esse videtur. — 1130. In fine Bek. non interrogat.

1133. πορίσαις Ven. — 1135. ὦ Rav. pr. man. — ἔκφορα Rav. M a. b. c. ἐκφορά Bek. cum Pors. — 1136. ὅτε Rav. M a. — γε pro τι Rav. τι om. M a. — 1137. ὑφέλοις Rav. ὑφέλου M a. b. c. T. — σ' ἄν Bek. σε Ven. M a. b. c. — ἰπόουν Bek. — 1138. ἰφ' ὧς τε Bek. γε pro τε Rav. M a. particulam hanc om. Ven. — αὐτός M c. T.

1140. κ' pro γ' Ven. — ἄν om. T. — 1143. κατέβαλες Rav. — 1144. ἀλλ' οὐν σ. citat Bek. sine ulla codicis nota, ἀλλ' οὐν Tub. — 1145. ἐνταυθοῖ Rav. M a. — 1147. δέ γ' αὐτ. M a. c. T. δαί ταύτ. Mb. — δοκεῖς Ven. — 1148. πᾶσιν ἄν Ven. — 1149. ἡμῖν om. Ven. T. — 1151. ἐστίν Rav. non ἔστ' ἐμ' ut Inv. cit. — 1158. τοῖνον γ' Ven. Tub. — τί δῆτ' ἐρεῖς pro καὶ τί ἔτ' ἐρεῖς Ven. — 1163 et 64. Mercurio dat Rav.

1165. Post εἰσῆω interrogat Bek. cum Pors. — 1167. εἶναι μοι δοκεῖς Rav. T. pr. εἶναι μοι δοκῆς Ven. M a. b. c. T. sec. man. — 1168. ἱερεὺς τοῦ θιός praefig. Rav. — μοι om. Rav. — 1169. ἀλλ' Ven. M c. — 1170. ὀστός om. Rav. Ven. M a. b. Tub. —

1171. τοῦ λιμοῦ T. — δ' ante βλέπειν Ven. — 1173. ὄτ' οὐκ εἶχον οὐδέν Rav. non ὅπ' οὐκ εἶχ. οὐδ., ut Invern. et Dobr. cit.

1179. καὶ μετεκάλει M a. c. καὶ μετεκαλεῖτο M b. — 1180. οὐδεὶς ἔρχεται Rav. Ven. — 1182. σοὶ Bek. nulla nisus auctoritate, nam pro σοὶ, quod Invern. e Rav. se recepisse dicit, Ravennas habet σ' Bekkero ipso testante. — 1184. καμμένειν Rav. non κᾶμμενείν, ut Inv. cit. καταμένειν Ven. — 1187. ἐλθῶν Ven. — πάντα τάγαθὰ M c. — νῦν Ven.

1188. ἰδρυσόμεσθ' Rav. — μάλ' om. Tub. — 1190. ὀπισθόδρομον Ven. — 1192. σὶ om. T. — 1193. τις ἔξω Ven. — 1194. ποῶ Bek. — 1195. ἰδρυσόμεσθα Rav. Ven. — 1197. δ' om. Rav. — 1199. εὔ γε Tub. — 1201. πολὺ γε τῶν M b. T. — 1202. ταῖς μὲν γὰρ ἄλλαις Rav. M a. b. T. ταῖς μὲν ἄλλαις M c. ταῖς γὰρ ἄλλαις γε Ven. — 1204. ἐνεῖσιν M a. c. — 1205 sq. tetrametros habet Bek. — 1205. τοίνυν γ' M c. — 1206. Adiciio adhuc, voculam ἐστὶ nonnumquam omitti apud εἰκός, ut supra 258 a Rav. — 1207. τοῦπισθς Rav.

INDEX GRAECUS
IN ARISTOPHANIS PLUTUM.

A.

- ἄ, ἄ.* interiectio terrore subito percussis, et acuenda. 1049.
ἄ. interiectio ἐπιτιμητική. 126.
ἀβίωτος βίος. 966., ut οὐ βιωτός βίος 197., vita non vitalis.
ἀγαθός. ὡς ἀγαθόν ἔστιν 1161. πάντ' ἀγαθά. 1118. 1187.
ἄγαν. 349.
ἀγγέλλω. 268.
ἄγχι. 56.
ἀγίω. 677.
ἀγορά. 871.
ἀγοράζω. 981.
ἄγχιος. 297.
ἀγροίκος et ἀγροικος. 700.
ἀγρός, ἐν τοῖς ἀγροῖς. 224.
Ἀγρόδιος. homo insolens, quum subito dives factus esset. 176.
ἄγω. ἄγεσθαι νόμων. 526. μάκτυρα. 930.
ἄγῶνες μουσικοὶ καὶ γυμνικοί. 1160.
ἀγώνιος. 1158.
ἀδελφή. 545. 981.
ἀδικίω. 424. 453. 455. 457. 1023.
ἄδω. 1206.
ἀεί. 1190. cum partic. 1023.
ἀθάση. 669. 679. 690.
ἄθρος. 487. 492.
ἄθλιος. 80. 118. 822. 830.
Αἰγυπτίων ξυμμαχία. 178.
αἰθήρια. i. q. εὐδία. 1126.
αἰεῖ. 293.
αἰσθάνομαι. 1008.
αἰσχύνομαι. 158. 978. 985.
αἰτία. 156. 158. 240. 979. 987.
αἰτία. 465. 1172.
αἴτιος. 135. 465.
ἀναρής, ἐν ἀναρεῖ χρόνῳ. 244.
ἀνη. 256.
ἀνολαστος. 1046.
ἀκολουθίω. 13. 16. 18.
ἀνούω. 76. 1006.
ἀνατίξομαι. 294.
ἄνω. 777.
ἀγίω. 22.
ἄλος. 1031.
ἄληθες et ἀληθές differunt. 425.
ἀλήθεια, ἐπ' ἀληθεία. 888.
ἀληθῶς. 103.
ἀλλισκομαι. 168.
ἄλιμοι Μιλήσιοι. 999. 1072.
ἀλλὰ exhortandi vi. 24. not. ἀλλ' εἰα. 314.
ἄλλος. 1202.
ἄλλοτρια οἰκία. 235. ἄλλοτρια πράττειν pro πολυπραγμονεῖν. 928.
ἄλλως. 973. pro ματαίως. 1096.
ἄλιπτον. 219. 624.
ἀμαρτάνω. 470. τῆς ὁδοῦ. 958.
ἀμελίω. 512. 553.
ἄμης. 996.
ἀμπίχομαι. 894.
ἄμυνω. 256.
ἀμφιέννυμι. 933.
ἀμφορεύς. 804.
ἐν. cum indic. 376. cum optat. 96. 136. 370. etc. οὐκ ἄν. 871. 481.
ἀναβάθην. 1120.
ἀναβλέπω. 95. 117.
ἀναβοάω. 635.

- ἀναγκάτω. 1025.
 ἀνάγκη. 5.
 ἀναδίω. 585. 760.
 ἀναδιδάσκω. 559.
 ἀναίλω. 719.
 ἀνακηρύσσω. 581.
 ἀνακυνάω. 300. 307.
 ἀναλίσκω. 248. 377.
 ἀναμίνω. 1097.
 ἀναξ. 744.
 ἀναπαύομαι. 1120.
 ἀναπιθώ. 503.
 ἀναστρέφω. 775.
 ἀνάσχετος. 415. 895.
 ἀνατίθημι. 69. 844. 935. 1086.
 ἀναχωρέω. 1205.
 ἀνδρογαθία. 191.
 ἀνδροαποδιστής. 517.
 ἀνελεύθερος. 587.
 ἀνερωτάω. 495.
 ἀνήγ γέγων. 1063.
 ἀνθοσμίας. 804.
 ἀνθρωπος. 362. 1020.
 ἀνθρωπάριον. 412.
 ἀνθ' ὧν. 430. 887.
 ἀνιστός. 557.
 ἀνυίγνυμι. 1099.
 ἀνόσιος. 411.
 ἀντιπεῖν. 482.
 ἀντιποιέω. 1026.
 ἀντιβολέω. 103. 440.
 ἀντικνημιον. 780.
 ἀντικρός et ἀντικρύ differunt. 134.
 not. coll. 380.
 ἀντιλέγω. 482. 589.
 ἀντώ. 196. 229. 345. 409. 603.
 971.
 ἀνωτάτω. 1203.
 ἀξίος. 125. 874.
 ἀξίω. 259. 271. 1081. 1174.
 ἀπαλλάσσω. 66. 115. 264. 271.
 ἀπαντάω. 766.
 ἀπαξάπας. 111. 206. 1106.
 ἀπαρτί. 384.
 ἀπειλώ. 88.
 ἀπειμι. 70. 940. ἀπειμι χαιρών.
 1076.
 ἀπλός. ἀπλῶν τρόπων ἔργον ἐστίν.
 h. e. simpl. mores opus sunt.
 1155.
 ἀπό usu quodam peculiari. 874.
 ἀπό τῶν χρημάτων τινός δεῖ-
 πνεῖν. 886.
 ἀποδείκνυμι. 127. 210. 470.
 ἀποδίδομι. 1028.
 ἀποδύομαι. 927.
 ἀποθνήσκω. 217.
 ἀποκρίνομαι. 899.
 ἀποκρύπτω. 234. 339.
 ἀπολαύω. 236.
 ἀπολείπω. 104. 444. 491. 829.
 1029. 1145.
 ἀπόλλυμι. 386. 417. 847. 854. 860.
 κακόν τινα κακῶς. 65. 68.
 Ἀπόλλων. 81. 855. 811. 851.
 ἀπόλωλα perii. 1116.
 ἀποκατέω. 1181.
 ἀποκίπτω. 592.
 ἀποσβέννυμι. 661.
 ἀποστρέφω. 369.
 ἀποτία. 1056.
 ἀποτρέγω. 1130.
 ἀποτρόπαιος averrancus. 355. 851.
 ἀποφαίνομ. 464.
 ἀπόζη. 480.
 ἀποψάω. 814.
 ἀποψαλίω. 394.
 ἄπτω. 299. 1191.
 ἄρα. 431. 873. 956.
 ἀργαλῆος. 1.
 ἀργός. 512. 919.
 Ἄργος. ὃ πόλις Ἄργους. 597.
 ἀργυρέδιον μικρόν τι. 240.
 ἀργυριον. 131. 141. 156. 158. 979.
 ἀργυριον μικρόν. 147.
 ἀρέσκω cum accus. 349.
 ἀρήγω. 472.
 Ἀρίστυλλος fellator. 312.
 ἀρνέομαι. 890.
 ἀρόω. 521.
 ἀρπάζω. 368.
 ἀρτιάζω ludere par impar. 813.
 ἄρτος. 190. 316. 1133.
 ἀρχαῖος. 319. 1039.
 ἀρχή. ἐξ ἀρχῆς πάλιν. 221.
 ἀρχομαι. 965. 1110. 1170.
 ἀρχω. 130. 914.
 ἀσελγῶ pro λίαν. 556.
 ἀσθενής. 258.
 ἀσέτω, μηδὲν ὑγίης. 50. τρέπον.
 47.
 ἀσκητής. 581.
 Ἀσκληπίος. 407. 618. 632.
 ἀσκολιάζω. 1126.
 ἀσπάζομαι. 320. 739. 748. 1039.
 ἄσπις. 440.
 ἀστείος. 1147.
 ἀτάρ. 1108.

ἀτίχως et ἀτιχῶς. 109. 358.
 αὐθις. 932.
 αὐτίκα. 130. 428. 1188.
 αὐτόματος. 1187.
 αὐτομσλίω. 1147.
 αὐτότατος. ipsissimus. 83. 388.
 αὐτὸ τοῦτο, hoc unum. 38. 336.
 463.
 αὐτοῦ. adverb. 683. 1053. 1184.
 αὐτόφωνον. 451.
 αὐχμῖω. 84.
 αὐχμός. 836.
 ἀφανίζω. 430. 508. 737.
 ἀφίημι. 73. 100.
 ἀφικνέομαι. 265. 401. 958.
 ἀφ' οὗ. 965. 1110. 1170.
 ἀχθομαι. 234. 896.

B.

βαδίζω. 97. 227. 410. 491. 949.
 1004. 1037. 1091.
 βαδιοῦμαι. 90.
 βάδιαις. 330.
 βακτηρία. 272.
 βαλαντιον. 531. 612. 949.
 βαλαντιός. 952.
 βακτός. 526.
 βάραθρον. 427. 1106.
 βασιλεύς, Iovis epitheton. 1092. ὁ
 μέγας, Persarum rex. 169.
 βασκανός. 567.
 Βάττος Cyrenarum conditor, unde
 Βάττων σίλφιον. 922.
 βδελυρός. 990. 1066.
 βδελύττομαι. 696.
 βδέω. 690.
 βέβαιος. 833.
 Βελονοπέλης. 175.
 βῆμα. 378.
 βιάζομαι. 1089.
 βίος. 966. ὁ νῦν βίος. 50. βίος
 ἀβίωτος. 197. 966. βίος προβα-
 τίου. 919. βίος ψυχρῆς καὶ δύσκο-
 λος. 263.
 βλέμμα. 363. 1019.
 βλέπω. 397. 456. 1046. 1110. 1156.
 1170. βλέπειν τι. 324. 420.
 βλησάμαι. 293.
 βοάω. 275. 473. 931.
 βοή. 633. 637.
 βοηθίω. 911. 1024.
 βομβέω. 534.

βούλευμα. 489.
 βουλή. 946.
 βούλημα. 489.
 βουλιμιάω. 870.
 βούλομαι. 905. 915. 1085. pro
 malle. 918.
 βούς. 138.
 βυρσοδεφίω. 167.

Γ.

γαλή. 689.
 γάρ in responso omisa affirma-
 tione. 1146. ut nimium in inter-
 rogat. 899. 1014.
 γαστραώδης. 556.
 γείτων. 430.
 γέμω. 808.
 γενναίος. 489.
 γέρον. 258. 956. adiectiva. 1068.
 γεωργός. 900.
 γιγνώσκω. 49. 941. conicio. 1055.
 γλαῖττα. 1107.
 γνώμη. 555.
 γόμφιος. 1056.
 γοαῖδιον. 532. 670. 684. 1092.
 γοάμμα. 277. 969. 1164.
 γοαῦς. 1204. spuma. 1203.
 γοάφομαι. 1164.
 γού. 17.
 γούζω. 450. 594.
 γουλλίζω. 305.
 γυμνικός ἀγών. 1160.
 γυμνός. 244.
 γυνή. 250. 437. 1101.

Δ.

δαιμονίως. 671.
 δαίμων. 7. 81. 123.
 δάκνω. 819.
 δακτύλιος. 881. 1033.
 δαπανάω. 584.
 δαπάνη. 526.
 δάπειδον. 511.
 δάπις. 524.
 δάς. 421. 1038. 1049. 1192.
 δάφνη. 213. 1111.
 δέ vocibus aliquot postpositum.
 545.
 δέδοικα. 198. 443.
 δεῖ. 76. 256. 1207. δεῖ coniunctiva.
 216.

- δειλαιος. 847.
 δειλακρος. 970.
 δειλα. 207.
 δειλός. 123. 203. 435.
 δεινός. 325. 425. 441. 964. 1109.
 δειπνίω. 887.
 δεξιός. 283.
 δεξιόμαι. 749.
 δέουαι. 54. 824. 974. 933. 1132.
 1157.
 δέσποινα. 529.
 δέσποτης. 2. 12. 201. 1100. 1136.
 epitheton Aesculapii. 744.
 δεύρο. 231. 260. 265. 1191.
 δέχομαι. 1144. ὄρνιν. omen accipio.
 63.
 δῆγμα. 882.
 δηλονότι. 870.
 δηλονοτιή. 48.
 δηλώ. 268.
 δημοκρατία. 946.
 δημότης. 254. 318.
 δήπου. 261. 487. 493.
 δήπουθεν. 140.
 δῆτα. 865. 1149. τί δῆτα. 39. 44.
 οὐ δῆτα. 887. μὴ δῆτα. 934.
 1060.
 Δηώ. 511.
 διά χρόνον. 1042. 1052. διά πολ-
 λῶν χρόνων. magno intervallo. 98.
 διά τί. 1103. δια τίνα; h. e. quo
 adiuvente. not. ad 98. cf. 130.
 143. 145. 168. 170.
 διαβάλλω. 204.
 διαγιγνώσκω. 91. 574. 575.
 διαζάω. 903.
 διακίμαι ἀθλίως. 80.
 διακονικός praedicat. Mercurii.
 1167.
 διαλύω. 619.
 διαλύπω. 740.
 διαλέγομαι pro συνουσιάζω. 1079.
 διαλυμαίνομαι. 432.
 διαμάχομαι. 444.
 διανέμω. 506.
 διαπέπω. 894.
 διαφάττω. 217. 374.
 διαφθαλίης. pereas! 279. 888.
 διασπекλώω. 1079.
 διατριβή. 920.
 διατριβώ. 409. 618.
 διατρέω. 380.
 διδάσκωμαι. 469.
 διδόναι λόγον. 463. δίκην. 429. 944.
 δίδωμι. cum infinit. 1134.
 διαπεράω. 233.
 διεκλύω. 1083.
 δίημι. 716.
 δικάζω. 277. 1163.
 δικάϊον ἐστι. 486. 1025. 1027.
 δικαίως. 833. 1121.
 δικαστής. 913.
 δίκη. 856. 476. δίκην διδόναι. 429.
 944.
 Διονύσιος, Siciliae tyrannus. 546.
 διορύττω. 561.
 δοίδυξ. 707.
 δοκίω. 4. 49. 376. 386. 467. 1063.
 1065. usu quodam peculiari. 834.
 δόλιος cognom. Mercurii. 1154.
 δόλος. 1155.
 δράκων, Aesculapii comes. 729.
 δραχμή. 881. 979. 1016.
 δράω. 4. 14. 86. 120. 425. 435.
 451. 1193. τὰ ἐπὶ ταῦτοις pro
 euphemismo. 57. τινὰ τι. 995.
 δριμύς. 639.
 δροσερός. 297.
 δύναμαι. 127.
 δυνατός. 186. 1132.

E.

- εάω. 6. 1069. παρ' ἐαυτῶ ἐάν so-
 cum retinere.
 ἐγγυάω. 1200.
 ἐγκαλύπτω. 703.
 ἐγκατακλίω. 617.
 ἐγκονίω. 255.
 ἐγκράζω. 424.
 ἐγγέω. 1018.
 ἐγωγε. 147.
 εἰ τις ἄλλος. 651.
 εἶα. 292. 314.
 εἶδος. 315.
 εἶη. 298.
 εἰκός ἐστιν. 258. 1119. 1205.
 εἶμι. cum participiis verborum. 132.
 515. 864. 1078. 1094. ἔσται κα-
 λῶς. 1185.
 εἶμι. pro futur. 70. 601.
 εἰς. 437. 945. εἰς μόνος. 1050. 1056.
 εἰς τις. 398. 409.
 εἰσάγω. 402.
 εἰσδύω. 204.
 εἰσιμι. 231. 234. 955. 1085. 1165.
 εἰσέρχομαι. 869. 1091.

- αἰσφίρω. 228.
 εἶω. 231. 1085.
 αἶα. 45. 79. 790. 1100. 1101.
 1102.
 ἐκάστορα. 184. 235. 326. 977.
 Ἐκάτη. 590. 760. Ἐκάτης δαίμων.
 592.
 ἐκβάλλω. 426. 460.
 ἐκδίδωμι. 1191.
 ἐκείθεν. 70. 353.
 ἐκείνος. 82. 915.
 ἐκείσ. 997.
 ἐκκαλέω. 1100.
 ἐκκλησία. 171. 326. 947.
 ἐκνόμιος. 989.
 ἐκνομίως. 978.
 ἐκπύνω. 1059. 1061.
 ἐκπυθάνομαι. 60.
 ἐκστρέφω. 717.
 ἐκτοξεύω. 34.
 ἐκτραχηλίζω. 70.
 ἐκτρέπομαι. 834.
 ἐκτυφλώ. 299.
 ἐκφορά. 1005. 1135. n.
 ἐκφορος. 1135.
 ἐλέγω. 570.
 ἔλω. 952.
 ἐλλείπω. 856.
 ἐλπὶς ἀγαθή. 212.
 ἐμβάδιον. 844. 938.
 ἐμβάλλω. 1106.
 ἐμβάς. 755.
 ἐμπίμπλημι. 889.
 ἐμπίπτω. 180.
 ἐμπολαῖος cognom. Mercurii. 1152.
 ἔμπορος. 517. 911.
 ἐπαγώνιος cognom. Mercurii. 1158.
 ἐναντίος cum genit. 1201. cum dat.
 1044. ἦ. 14.
 ἐνδίδωμι. 777.
 ἐνδοθεν. οἱ ἐνδ. 227. 961.
 ἐνδον. 389. 639. 890. 1135.
 ἐνεμι. 344. 882.
 ἔνεκ. 966.
 ἐνίχυρον. 447.
 ἐνθάδε. 54. 1145. 1149. 1186.
 ἐνθένδε. 430.
 ἐνι. 344.
 ἐνίστε. 1122.
 ἐνταῦθα. 1126.
 ἐντανθοί. 225. 604.
 ἐντυλίσσω. 688.
 ἐθαῖσω. 729.
 ἐθαίφνης. 349.
 ἐθαμαρτάνω. 912.
 ἐθαπίνης. 332. 335.
 ἔθαρος. 241.
 ἔθαρχῆς. 221. 1110.
 ἔθειμι. 41.
 ἐθεπίτηδες. 913.
 ἐθέρομαι. 962.
 ἐθευρίσκω. 458. 494. 1162.
 ἐθόλλυμι. 414. 816.
 ἐθορματώ. 631.
 ἐθότου. 85.
 ἔξω. 1193.
 ἐξώλης. 639.
 ἔοικα. 1037. 1128. ὡς ἔοικεν. 76.
 823. 1014.
 ἐπ et ἐν in compositis summutan-
 tur. 1204.
 ἐπαινέω. de deo. 741.
 ἐπαναβοάω. 292.
 ἐπαναγνάξω. 529.
 ἐπαρχέω. 327.
 ἐπει pro εἰ δὲ μή. 878.
 ἐπειδή. 1081.
 ἐπειμι. 994. 1203.
 ἔπειτα. 1101. 1102. 1103. in inter-
 rogat. 824. 935. in nexu causali.
 1001.
 ἐπίρομαι. 32.
 ἐπερωτάω. 899.
 ἐπι τοῦτοις. hac conditione. 1165.
 τὰ ἐπι τοῦτοις δρᾶν. euphemi-
 smus. 57.
 ἐπιβουλεύω. 566. cum infinit. pro
 ἐννοίω. 1108.
 ἐπιβύσας. 375.
 ἐπιγράφω. usu forensi. 476.
 ἐπίδηλος. 363.
 ἐπιθυμέω. 195. 488.
 ἐπιθύω. 1113.
 ἐπικαθίζομαι. 185.
 ἐπιλαμβάνω θίνα. 699.
 ἐπιλανθάνω. 462.
 ἐπιμελέομαι. 1114.
 ἐπιμελητής. 904.
 ἐπιπίνω. 1130.
 ἐπισκοπῆς. 1204.
 ἐπισταμαι. 1020.
 ἐπιστρέφω. 1128.
 ἐπιτρέπω. 912. 1075. 1078.
 ἐπιτρέβω. 120. 347. 1116.
 ἐπίτριπτος. 275. 615.
 ἐπιτυγχάνω cum genit. 245.
 ἐπιχωριος. 47. 338.
 ἔπομαι. 294. 306. 1208.

- ἐπόνησι. 721.
 ἐπανομία. 1161.
 ἐραστῆς. 154. 254.
 ἐρώω. 989. pro ἐπιθυμῶμαι. 1006.
 ἐργάζομαι τι τινα. 73. 351. 442.
 461. absolute. 1109.
 ἔργον. 442. οὐκ ἔργον ἐστὶ τινος,
 non opus est alicui. 1151. 1155.
 ἔρημος. 443.
 ἔριονός. 419.
 ἔρημῆς. 1119. 1153.
 ἔξω' ἐς κόρακας. 600. ἐς κύφωνα.
 602.
 ἔρχομαι. 963. 1086.
 ἔρω. 971. 1158.
 ἔρωσ. 190.
 ἐσθία. 928. 1119.
 ἐσπίρα. εἰς ἐσπίραν. 995. 1198.
 Ἔστια. 391.
 ἐστὶ παρέχων. 132. πωλῶν. 515.
 κόφας. 1094. ἐπιτρέφων. 1078.
 ἐξολωλευσῆς. 864.
 ἐταίρα. 149.
 ἐταῖρος. 301.
 ἔτης. 1080.
 ἐτι. 998.
 ἔτος. 400. 1163.
 εὐ. 1049. 1133.
 εὐαγγέλιον. 761.
 εὐδῆμος. (φαρμακοπωλῆς.) 881.
 εὐθείως. 1167.
 εὐθύς. 152. 1118.
 εὐμεγέθης. 539.
 εὐπαις. 635.
 εὐπάσιω. 1026.
 εὐπορος. 528.
 εὐπρόσωπος. comis. 973.
 εὐρίσκω. 104. 161. 206. 488.
 εὐρυθμός. 755.
 εὐτόνος. 1092.
 εὐτρέπιζω. 622.
 εὐτυχία. 625.
 εὐφημέω. 754.
 εὐχομαι. 134.
 εὐωχέομαι. 610.
 ἐφάπτομαι. 724. 1065.
 ἐφάδιον. 1021.
 ἐφώτε. 997. 1138.
 ἐχθῆς. 879.
 ἐχθρός. 557.
 ἐχω. dives sum. 592. οὐδὲν ἔχω.
 pauper sum. 548. 1176. οὐκ ἔχω.
 cum infinit. 205. 482. 523. 1171.
 ἔχων pro σύν. 1192. ἔχο ἡσυχος
 pro ἡσυχως. 126. 363. n. ἔχο
 οὐτως. 110. ἔχεσθαι τινας. 101.
 alicui adhaerere.
 ἔχοῦν. 402. 428. 963.
 ἔωθεν. 1118.
- Z.
- ζάω. 919.
 Ζεύς. 1. 1092. 1172. 1186.
 ζηλότυπος. 1013.
 ζημίαν ποιεῖν pro ζημιουῦσθαι τινα
 ποιεῖν. 1121.
 ζητέω. 105. 295. 365. 426.
 ζυγοποιέω. 509.
 ζωον. 439.
- H.
- ἦ. 502.
 ἦ. 866. ἦ μήν. 604.
 ἠγεμόνιος. 1156.
 ἠγεμών. 1157.
 ἠγέομαι. 15. 298. 274.
 ἠδομαι. 288. 1001. 1014.
 ἠδονή. ὑφ' ἠδονῆς. 289.
 ἠδύς. 1017.
 ἠκιστα. 203. 436. 1154.
 ἠκω. 284. 352. 825. 1199. ἦκε εἰς
 δμέ, est mei officii. 916. πωλ.
 1189.
 ἠμέρα. μεθ' ἠμέραν. 927. ἄληθ
 τῆν ἠμέραν. 1012.
 ἠμιτύβιον. 725.
 ἦν. 3. 18. 140. etc.
 ἦσι. 76.
 ἠνίκα. 107. 248.
 ἦπον. 696. 829. 967.
 Ἡρακλείδης. 381.
 ἦταν. 941. 1115.
 ἠσυχίαν ἔχειν. 918.
 ἠσυχος. 126. 363.
- Θ.
- θαλάττιος. 392.
 θαμά. 1163.
 θαμινά. 292.
 θάνατοι εἴκοσι. 479.
 θάπρω. 552.
 θαρσύνω. 324. 448. 1088. 1185.

θάσις (οἶνος). 1018.
θαύμα οὐδέν. 99.
θανμαστικός. 336.
θεία, τὰ. 493.
θέλω. 343. 401. 1185.
θεός. συν θεῶν εἰρήσεται. 114. εἰ
θεός θεῖοι. 343. 401.

θεοσεβής. 28.
θεράπων. 3. 1102.
θερίζω. 511.
θερμός. 411. 1127.
θερομαι. 951.
θεσπιωδέω. 9.
θετταλία plagiariorum patria. 517.
θῆω. 259.

θεώμενοι. 794.
θηρίον. 435.
θησιᾶ, τὰ. 623.
θητός. 211.
θράσος. 541.
θρασύβουλος, XXX. tyrannorum
victor. 546.

θρεττανειδὸ. 290.
θυεῖδιον. 706.
θύλακος. 759.
θύλημα. 656.
θύμων διζαί. 283.
θύρα. 959. 1004. 1094. 1150.
θύραζε. 244. 952.
θύριον. 1095.
θύω. 133. 137. 143. 1114. 1135.
1174.
θύραξ. 446.

I.

ι dativi non eliditur. 685.
ἰάομαι. 1084.
ἰασώ. 697.
ἰατός. 11. 402.
ἰγδίον. 1105.
ἰδία. 555.
ἰδία πράγματα. 905.
ἰδύω. 1150. 1188. 1195.
ἰερόν, τό. 934.
ἰερόσυλος. 30.
ἰθι δραμών. 221.
ἰανός. 479. 826. 1090.
ἰκετηρία. 379.
ἰματίδιον. 982.
ἰμάτιον. 526. 878. 923. 980. 982.
988.

ἰνα. adverb. 1148.
ἰσθ' ἰσθ' βοᾶν. 275. 473. 849.
ἰκνός. 812.
ἰκπος. 157.
ἰσθι. 959.
ἰσος. 506. 1141. ἰσον μέρος. 225.
ἰσον ἰσῶ κειρομένον. 1129.
ἰσσημι. 440. 950.
ἰσγάδιον. 794.
ἰσγός. 191. 673. 808. 1119.
ἰσγρός. 540. 557.
ἰσγρός. 943.
ἰσως. 354. 1055.
ἰχνεύω. 540.

K.

κάδαγμα. 450.
καθίζομαι. 378.
καθεύδω. 665. 668.
κάθημαι. 162. 529.
καθίστημι. 914.
καί. et quidem. 788. 943. καί ταῦ-
τα. 272. 17. 799. 1172. καί δή,
singul. usus explicatur. 410. καί
in interrogat. 572. 643. 865. καί-
τοι. 333. 1175. καί μήν. 67. 290.
328. 376. 441. 899. 925. 948.
1070. 1201.
καιρός. 255.
κακοδαίμονιά. 368.
κακοδαίμονια. 497.
κακοδαίμων. 382. 412. 847. 893.
κακόν, τό. calamitas. 4. 86. περί-
σβυτικὸ κακά. 270.
καίω. 223. 260. 1124. 1193.
κάλλιον. aptius. 935.
καλός. 144. 1019.
καπηλικῶς ἔχειν. 1060.
κάπηλις et καπηλῆς. 1117. 431.
κάπρος. 302.
κάρυον. 1053.
καταβλακεύω. 321.
καταγελῶ. 877.
καταδαρθάνω. 298. 523.
κατάδηλος. 1062.
κατάκειμαι. 667. 738.
κατακλιέω. 206.
κατακλίνω. 407.
κατακνίζω. 970.
καταλαμβάνω. 297. 1143.
καταλέγω. 513.
καταλείπω. 69.

- καταλύω. 142. 945.
 καταπέρθω. 614.
 καταπετάννυμι. 627.
 καταπλάττω. 717. 720.
 κατασήκω. 1032.
 κατατήκω. 1031.
 κατατίθημι. 923.
 καταφάγω. 1134. 1171.
 καταχέω. 786.
 καταχύματα. 785.
 κατασθίω. 1002. 1021. 1125. 1140.
 καταγορεύω. 372. 914. 1036. 1070.
 κατοικίω. 13. 753. 1091. 1207.
 κατορθύω. 346.
 κατορύττω. 238.
 κάτω. 238.
 κείμαι. de legibus. 911.
 Κέκροπος χώρα. 768.
 κλέψω. 42. 982.
 κλέψος. 909.
 κεράννυμι. 1129.
 κεραννός. 125.
 κερδαίνω. 516.
 κέρδος. 359.
 κέρμα. 375.
 κεφαλή. ἐς κεφαλὴν σοι. 522. ἐπι
 τῆς κεφαλῆς λαμβάνειν. 1195.
 κιβώτιον. 707.
 κίναβρα. 293.
 κινδυνεύω. 520.
 Κίρκη. 300. 307.
 κλάω. 62. 174. 421. 608. μακρὰ
 κλάειν τὴν κεφαλὴν. 608.
 κλαυσιάω. 1096.
 κλεπτίστατος. 27.
 κλέπτω. 352. 368.
 κλίση. 536.
 κλύω. 597.
 κναφύω. 166.
 κνήμη. 275.
 κνισμός. 971.
 κόβαλος. 279.
 κοίλα. 1166.
 κολοσσοτός. 532.
 κομάω. 170. 563.
 κομιδῆ. 830. 835. 1083.
 κόμματος πονηροῦ εἶναι. 859. 954.
 κόπος. 317.
 κόπτω. de foribus. 1094. 1098.
 κόραξ. 390. 600. 778.
 κόραι. 631.
 κόρις. 537.
 κορυφαίος. 950.
 κοσμέω. 937.
 κόσμιος. 89. 565.
 κοσμιότης. 560.
 κοσμίως. 975.
 κοτίνου στέφανος. 582.
 κοτύλη. 431. 733.
 κορυβίον. 334.
 κράξω. 365. 423.
 κραιπαλιάω. 297.
 κρατέω. 7. 184.
 κράτιστος. 230. 408.
 κρεάδιον. 227.
 κρέας. 316. 891. 1134.
 κρεμῶ. 310.
 κρημνός. 69.
 κριβανωτός. 761.
 κρίνω. 48.
 κρόμμυον. 167.
 κρονικαὶ λήμαι. 577.
 κρύπτω. 26. 77. 284.
 κρώξω. 365.
 κτώμαι. ὁ κεκτημένος. 4.
 κτυπέω. 754.
 κύβος. 243.
 Κύκλωψ. 290. 295.
 κύλιξ. 1129.
 κύριος. 6.
 κυρός. 266.
 κύφων. 472.
 κύων. 1102. θηρευτική. 157.
 κώδων. 166.
 κωλή. 1125.
 κώμος. 1037.
 κωμωδέω. 553.
 κώωψ. 533.
- Λ.
- λαγγάνω. 277. 969.
 λάθρα. 316.
 Λαίς. 179.
 λάκω. 39.
 λαμβάνω. 194. 205. 451. 878. 1050.
 1053. 1142.
 λαμπρός. 145.
 λαμπρόνω. 631.
 λανθάνω. 169. 1065. 1137. una
 singulari. 771.
 Λάριος. 810.
 λάχανον. 297.
 λέγω. 923. 1096.
 λειθόπαις. 423.
 λέπας. 1093.
 λήκυθος. 808.

λημάω. 577.
 λήμη. 577.
 ληρώ. 504. 513.
 λίρος. 23. 585.
 λιβατωτός. 699. 1111.
 λιμός. 558. 1171.
 λιπαρός. 612.
 λογίζομαι. 377.
 λόγον δοῦναι. 463.
 λοιδορούμαι. 452.
 λοξίας. 8.
 λοπάδιον. 809.
 λοῦμαι. 35. 611. 652.
 Λυγκεύς. 210.
 λυπίω. 21. 1007.
 λυσιτελέω. 505.
 λύχνος. 664.
 λωποδυτέω. 165.

M.

μαγαγενέω. 308.
 μάξα. 192. 540.
 μαίνομαι. 1068.
 μακαρίτης. 551.
 μάκτρα. 541.
 μαλακός. 484. 1019.
 μαλόχη. 540.
 μαυθάνω. 58. 372. 473. 902. τί
 μαθών; 905.
 μαυία. 497.
 μαυικός. 420.
 μάντις. 11.
 μάστιγ. 405. 888.
 μαρτύρομαι. 929.
 μασάομαι. 317.
 μάτην. 1124.
 μάτω. 303.
 μάχομαι. 1073.
 μεγάλη (Ἐλευσίαια). 1010. 842.
 μέδιμνος. 983.
 μεθ' ἡμέραν. interdia. 927.
 μεθίημι. 42. 75.
 μεθίστημι. 360. 991.
 μεθύω. 1045.
 μειράκιον. 88. 972. 1023. 1035.
 μειρακίσκη. 960.
 μείραξ. 1068. 1076.
 μεταχολάω. 12. 362. 900.
 μέλι. 208. 229. 1115.
 μελιστάω. 507.
 μέλι. 1118.

μέλιω. 103. 255. 462. 602. in eo
 sum. 1099.
 μέλος. 294.
 μέμνημαι. 988.
 μέφομαι. 10.
 μέψις. 10.
 μὲν οὖν. 911. 1192.
 μέντοι. 1049.
 μένω. 413. 436. 1145. παρά τινι.
 112.
 μένος. 226.
 μεσός. 113. 233.
 μεταβάλλω. 36.
 μεταδίδωμι. 396.
 μεταλαμβάνω. 366.
 μεταμίλει τινί. 354.
 μέτεμι. 626.
 μετέχω. 5. 226. 877. 1138. cum ac-
 cusat. obiecti. 1141.
 μέτριος (ἀνήρ). 245.
 μη μὲν οὖν. 647.
 μηθαμῶς. 71.
 μηδέποτε. 997.
 μηδοτιοῦν. 1027.
 μήν. οὐδὲ μήν. 369.
 μήτηρ. 306.
 μικρός. 78. 447. 468. 890.
 Μίδας. 237.
 μικρός. ἀπὸ μικροῦ. parvo sumtu.
 373.
 Μιλήσιοι. 999.
 μιμέομαι. 291. 303.
 μιθῶω. 311.
 μίσω. 1069.
 μισητία. 986.
 μισθός. 404.
 μιστυλάομαι. 623.
 μῆ. 377.
 μνησικακέω. 1143.
 μόθων. 279.
 μοιχός. 168.
 μολύνω. 308.
 μόνος. 142. 945. 1050.
 μονώτατος. 182.
 μουσικός (ἀγών). 1160.
 μουσική. 190.
 μοχθίω. 282. 513. 521.
 μοχθηρία. 109. 159.
 μοχθηρός. 387. 1000.
 μνθάω. 266.
 μῆω. 842.
 μυρίζω. 525.
 μυρίοι et μυρία. 1181.
 μύρον. 525. 808.

μυστήρια (μυστήρια). 842. 1010.
μῶν. 271. 368. 842. 877.
μῶρος. 119.

N.

ν paragogicum ante consonantes in
arsi poni solet. 665. not. 375.
525. 583.

Ναῖς. v. l. 179.
ναστός. 1139.
ναυπηγέω. 509.
νεανίσκος. 1013. 1068.
νεανικός. 1135.
Νεοκλειδης. 661. 712. 743.
νέος θεός. 957.
νητάριον. 1008.
νικάω. sensa forensi. 483.
νομίζεται pro νόμιμὸν ἔστιν. 621.
νομίζω. 454.
νόμος κείμενος. 911.
νόσημα. 663.
νοστήω. 606.
νοῦς. 990.
νόμφην ἀγεσθαι. 525.
νυκί. 277. 410.
νύττω. 780.
νωδός. 266.

Ξ.

Ξενικόν. 173.
ξύν. cf. σύν et praefat. de ortho-
graph.

O.

ὀδάξ. 686.
ὀδί. 132.
ὀδός. 502. 956.
ὀδοός. 1054.
ὀδυναίω. 718.
ὀδύνη. 1128.
oi. diphthongus corripitur ante vo-
cales in τοιοῦτος. 894. in οἷα.
900. in ποιεῖν saepius.
ὄζω. structura difficiliori. 1017.
οἰδά τοι. 29. εὖ οἰδ' ὄτι. 835. εὖ
ἴσθ' ὄτι. 183. σάφ' ἴσθ' ὄτι.
886.
οἰκίτης. 26.
οἰκία. 232. 235. 957.

οἶμαι. 114. 267. 469. 485. 831.
οἶμοι. cum genit. 385. 1123. 1125.
οἶμοι τάλας. 169. 877. 927. 1122.
οἶμοι μάλ' ἀνδρῶν. 932.
οἰμῶζειν. 111. 58.
οἶνος. 1081.
οἰνοῦττα. 1118.
οἶος. 416.
οἰχομαι. 32. οἰχεται significacione
praeteriti. 615. 930.
ὄλλυμι. 65. 68. 414.
ὄλυμπιακὸς ἀγών. 579.
ὀμίλια. 772.
ὀμοίως. 485.
ὀμολογέω. 94.
ὀνίναμαι. 1059.
ὄνομα. praetextus. 159.
ὄνον ὠτα. 287.
ὄντως. 82. 286. 326. 399. 833.
957.
ὄξίς. 809.
ὄξυ βλέπειν. 210. 1045.
ὄπή. 711.
ὄπισθεν. 1207.
ὄπισθόδρομος. 1190.
ὄπλον. 445.
ὄποιος et ποῖος differunt. 388.
num interrogat. ibid.
ὄπος. 715.
ὄποτε. 1136. 1016. 1142.
ὄπτω. 891.
ὄπως. in ellipsi. 322. οὐκ ἴσθ'
ὄπως. 18. 51. 138. 868.
ὄραω. 98. 929. 1042.
ὄρθως. 575. 1022.
ὄρμαθός. 762.
ὄρμασμαι. 257.
ὄρνιν δέχεσθαι. 63.
ὄρῶσθαι. 122.
ὄρχίσμαι. 757.
ὄρχιπεδον. 953.
ὄρχις. 310.
ὄσημέραι. 1003.
ὄσιος. 678.
ὄστις. 52. 56.
ὄσφραίνομαι. 893.
ὄταν. 901.
ὄ τι. quare. 963.
ὄτι τί δή; qui tandem? 136.
ὄτιη. 945.
ὄτον χάριν. 260. 281.
ὄν γάρ. 425. ὄν δῆτα. 387. 934.
1060. 1067. οὐκ ἄν. 871. οὐκ
ἴσθ' ὄπως. 18. 51. 138. 868.

οὐδαμοῦ. 438.
 οὐδεὶς τις. 495.
 οὐδέποτε. 400. 416.
 οὐκουν. 71. 135. 257. 261. 402.
 427.
 οὐκοῦν. 1087.
 οὐνεκα. 325. 987. 1174. 1197.
 οὐς. 287.
 οὐσία. 750. 826.
 οὔτοι. 360.
 οὔτος. interiectionis loco. 435. 923.
 1097.
 οὔτοι. 53.
 οὔτω. 317. post participium illa-
 tum.
 οὔτωσί. 1098.
 ὄφελος. 1149.
 ὄφθαλμία. 115.
 ὄφρως συνάγει. 752.
 ὄχλιοι. 1010.
 ὄχλος. 746. 783.
 ὄφρομαι. 1062.

II.

πάγκαλος. 1015.
 παιδάριον. 820. 842.
 παιδιά. 1053.
 παιζω. 1052.
 παῖς. 153. 620.
 παιών. 632.
 πάλα. 169. 257. 261. 407. 638.
 934. 999. pro ἄρτι. 1037.
 παλαιός. 1083.
 παλιγκάπηλος cognom. Mercurii.
 1153.
 πάλιν αὖ. 618.
 Παλλάδος πέδον. 768.
 Πάμφιλος. 174. 381.
 Πανάκεια, Aesculapii filia. 698.
 727.
 πανδοκῆτρια. 422.
 πανοπλία. 948.
 πανουργία. 364. 873. 1142.
 πανουργός. 37.
 παντοδαπός. 663.
 πάντας. 273.
 πάντ. 25. πάντ μὲν οὖν. 97. πάντ
 ταῦτ. 57.
 παπαί. 220.
 παρὰ μοί. domi apud me. 389.
 1043. προσδοκίαν figura. 668.
 677.

παραβάλλω. 243.
 παραμένω. 436.
 παράνομος. 411. 964.
 παραπαίω. 504.
 παράπαν. 17. 347. 958.
 παραπλήξ. 242.
 παρατίλλω. 168.
 παραφρονία. 2.
 παραχρήμα. 565.
 παρξίας. 686.
 πάρεμι. 1124.
 παρενσαλεύω. 291.
 παρεσκευασμένος. 77.
 παρξίω. 132. πράγματα τι. 19.
 102.
 Παρθενών. Minervae templum.
 1189. n.
 παρήμι. 327.
 πάσχω. 86. 478. 547. 897. 964. de
 formula τί πάθω; 599.
 πατρίς. 1148.
 Πατροκλής. 84.
 παύω. 136. cum participio. 23.
 360.
 Παύσων. 598.
 παχύννημος. 556.
 πέδη. 276.
 πέδον. 768.
 πέδω. 31. 43. 250. 445. 596. 946.
 πεινάω. 296. 591. 1120.
 πειράω. 150. 455. 1064.
 πέλανος. 657.
 πένης. 29.
 πενία. 545.
 πενιχρός. 973.
 πένομαι. 578.
 πέπω. 1124. 1133. 1139.
 περαίνω. 569. 644.
 πέρδω. 176. 694.
 περιάπτω. 586.
 περιλείχω. 732.
 περιμένω. 639. 1188.
 περινοστέω. 121. 490.
 περιστεφανόω. 783.
 περιφανώς. 945.
 περιφάω. 726.
 πήρα. 297.
 πιθάκη. 542.
 πίναιξ. 993.
 πινάω. 296.
 πίνω. 969. 641. 1082.
 πιστός. 27.
 πιτώω, an πισσώω. 1090.
 πίων. 556.

- πλακοῦς. 191. 992. 1123.
 πλεῖν ἤ. 1181.
 πλενρά. 542.
 πληγή. 1141.
 πλῆν. 106. 198.
 πληροῶ. 172.
 πλησμονή. 189.
 πλινθουργίω. 510.
 πλούσιος. 108. 285. 1175.
 πλουτίω. 30. 134. 221. 384. 1152.
 πλούτος. 78. 230. 284. 337. 1111.
 Πλούτων. 723.
 πλυνός. 1058.
 πλύω. 166. 510. 1165.
 ποδαγραῶ. 555.
 ποθίω. 276. 505. 1124.
 ποι. 443.
 ποι. 413. 434. ποι γὰρ. 601. in
 statu. 1052.
 ποιέω. 884. 1202. ἀγῶνας. 1160.
 cum infinit. 116. 397. 429. 456.
 943. 966. 1137. ποιῶν singulari
 usu. 860.
 ποικιλόμορφος. 526.
 ποικίλος. ποικίλα ἔχειν de vestitū
 pulchro. 1196.
 πολεμέω. 566.
 πολιός. 1040.
 πολιτής. 947.
 πολλά. adverb. 253.
 πολύ. adverb. 403.
 πολυπραγμασιῶ. 910.
 πολυφθορός. 850.
 πόνηρος. 265. 438. 1104.
 πονηρός. 31. 96. 777. 917.
 Ποντοποσειδων. 1047.
 πόπανον. 656.
 ποκπύξω. 728.
 πορεύομαι. 1038.
 πορίζω. 457. 502. 1133.
 πόρνη. 243.
 πόρνος. 155.
 Ποσειδών. 392.
 πράγματα, τὰ τῆς πόλεως. 904.
 916. ἴδια. ibid. πράγματα παρέ-
 χεν. 20. 102. 132.
 πρᾶττω. 1197. ἀμεινον. 346. εὖ.
 485. 1148. εὐδαιμόνας. 798.
 κακῶς. 29. 500. 858. μακαρίως.
 625. χρηστῶν τι. 337. pro πάσχω.
 482.
 πρέπει. 937. 789.
 πρεσβυτής. 265.
 πρεσβυτικός. 270. 783. 1047.
 πρίσμαι. 830.
 πρίν. 259. 372. 374.
 προβάτιον. 293. 919.
 πρόβημα. 755.
 προδιδάσκω. 683.
 προηγέομαι. 1192.
 πρόθυμα. 656.
 πρόθυμος. 257. 282. 320.
 πρόνοια. 207.
 πρόπολος. 666.
 πρὸς τὸν θεόν. 32. 649. πρὸς ἐπι-
 τούτοις. 993. cum genit. singu-
 lari usu. 351.
 προσαγορεύω. 319.
 προσαποπέμπα. 996.
 προσβιάζομαι. 16.
 προσειπεῖν. 782.
 προσέρχομαι. 239. 453. 925. 1035.
 1160.
 προσεύχομαι. 838. 935.
 προσέχω. 549. νοῦν. 113. 150.
 προσήκον. nominat. absolut. 907.
 προσίσχω. 1093.
 προσκεφάλαιον. 538.
 προσκυνέω. 767.
 προσπαταλέω. 940.
 προσπαίω. 121.
 προστάτης. 917.
 προσφέρω. 1049.
 πρόσωπον. 1062.
 κρατεῖω. 1016.
 πρότερον. 398. 1090. 1117. 1189.
 προτιμάω. 880.
 προτοῦ. 95. 1002.
 προὔργον. 619.
 πρόχυμα. 656.
 πρωτίστα. 788.
 πτερυγίζω. 571.
 πτόρθος. 540.
 πτωχεία. 545.
 πτωχός. 547.
 πυνθάνομαι. 25. 36. 40. 55. 72.
 960.
 πύργος. 180.
 πυρός. 983.
 πωλείω. 167. 515.
 πώμαλα. 66.
 πῶς. 139. πῶς δοκεῖς pro λίαν.
 738.

P.

p. qua de causa vim habeat voca-
 lem brevem producendi. 1062.
 not.

ῥαδίως. 135. 469.
 ῥάκος. 536. 1062.
 ῥάκτω. 509.
 ῥαφανίς. 540.
 ῥέκω. 51.
 ῥήγνυμι. 511. 542.
 ῥήτωρ. 30.
 ῥιγέω et ῥιγώω differunt. 843.
 ῥίξα. 283.
 ῥίς. 312.
 ῥυπία. 266.
 ῥυσός. 266.
 ῥυτίς. 1048.

Σ.

σάκτας. 677.
 σακρός. 318. 538. 1083.
 σαφής. 46.
 σαφώς. 40. 360. 1168.
 σάβωμα. 493.
 σεμνός. iron. 275. de vestitu. 987.
 1196.
 σέ τοι λέγω. alloquendi formula.
 1096.
 σιγία. 18.
 σίλιπον. 922.
 σιπύη. 803.
 σιτέομαι. 539.
 σικαίος. 46. 60. 1020.
 σικάτω. 521.
 σκατοφάγος. 700.
 σκευάριον. 806. 836. 1136.
 σκήπτρασθαι. 902.
 σκιρτάω. 757.
 σκροδίον. 314.
 σκρόροδον Τήνιον. 713.
 σκυθραπάζω. 752.
 σκυλοδειψία. 510.
 σκυτοδειψία. 510.
 σκυτοτομέω. 162. 510.
 σκάμμα. 314.
 σκάπτω. 553. 883. 970.
 σκάφω. 303.
 σσβαρός. 869.
 σσρός. 277.
 σόφισμα. 160.
 σπεύδω. 255. 410. 1164.
 σπινθήρ. 1050.
 σπλάγγνα. 1127.
 σπουδάζω. 553.

στακτός. 525.
 στάμνος. 541.
 στάσις. 951.
 στατήρ. 813.
 στέμμα. 39. 682.
 στέφανος. 20. 532. 1038. 1086.
 στίβας. 537.
 στόμα. 375.
 στρατηγία. 192.
 στρεβλόω. 872.
 στροφαίος, cognom. Mercurii. 1150.
 στροφαί. 1151.
 στρώμα. 620.
 συγγεωργός. 223.
 συγκεράννυμι. 850.
 συγκυκία. 1105.
 συγγειμάζω. 844.
 σύζυγος. 944.
 σύκινος. 943.
 συκοφάντης. 31. 869. 882. 932.
 συκοφάντρια. 967.
 συλία. 499.
 συλλαμβάνω. 1076.
 συλλέγω. 499.
 συλλήβδην. 642.
 σύμβολον. 278.
 συμμαχία. 178.
 σύμμαχος. 218.
 συμπαραστάτης. 322.
 συμφίρω. 38. 50.
 σύμφωρος. 1159.
 συναγείρω. 580.
 συνάγω (όφρως). 752.
 συνακολουθία. 43.
 συναπτάω. 41. 44.
 σύνειμι. 317. 500.
 συνεκρίνω. 1082.
 συνδιασώτης. 504.
 συνήμι. 45.
 σύννοια. 214.
 συννοικία. 433.
 σύννοικος. 1144.
 συντεταγμένως. 321.
 σόσειτος. 598.
 σσχός. 750.
 σφάλλομαι. 847.
 σφηκίσκος. 299.
 σφηκώδης. 557.
 Σφήττιον ἄξος. 716.
 σφόδρα. 25. 50. 1018. 1098.
 σφιδόν. 83. 857.
 σφελιάζω. 474. 853.
 σχίνος. 716.
 σχοίβος. 537.

σχολή. 282.
 σωρός. 269. 800.
 σωτήρ. 323. 874. 1172.
 σωφρονισμός. 1116.
 σωφροσύνη. 559.
 σώφρων. 384.

T.

τὰ καθ' ἑμῶν. 1146.
 ταιμιωρέω. 224.
 ταιμιωρός. 33.
 ταιμιωτά. in exprobratione. 1043.
 1057.
 τάλαντον. 193.
 τάλαντος. 1043. 1052. 1057. 1122.
 τάπηξ. 538.
 ταυτά. 4. ταυτόν. 1105.
 τάχος. 330.
 ταχύ. 1100. ὡς τάχιστα. 649.
 τέκος. 292.
 τεκταίω. 163.
 τέμαχος. 891.
 τέμνω. 1107.
 τέσκομαι. 288.
 τετράς. 1123.
 τέτρατος. 1055.
 τέχνη. 160. τέχνη. 404. 507. 902.
 τέως. pro πρώην. 881.
 τηλία. 1034.
 τημαρον. 232. 429. 943.
 τί ἄλλο, ἢ. 1169. τί δαί; 156.
 192. τί δῆτα; 39. 1149. τί λέ-
 γεις; 143. et τί φησ; 118.
 utrumque admirantis. τί μαθών;
 et τί παθών; 905. τί εὖν; 94.
 τίδημι. 447.
 τιμάω. 93.
 τίμημα. 476.
 Τιμόθεος. 180.
 τιπθίον. 1064.
 τλήμι. 280.
 τλήμων. 599. 773.
 τοίνυν. 860. 986. 1205.
 τοιοῦτος. loco pari. 894.
 τοιχορυσία. 165.
 τοιχορυσος. 204. 866. 907. 986.
 1138.
 τομάω. 412. 450. 468.
 τόλιμμα. 415.
 τοπαράπαν. 17. 347. 958.
 τότε. pro πρότερον. 1114.
 τό τι; quidnam. 899. quare. 1078.

του pro τινός. 974. et saepe τῶν
 pro τίνος. 199. etc.
 τούτι τί ἦν; 1094.
 τρύγημα. 190. 993.
 τράχος. 295.
 τραγωδία. 419.
 τραγωδικός. 420.
 τραπέζα ἱερά. 674.
 τρέπω. 315. 317. προκινῶν εἰς τινα.
 152.
 τρέφω. 178. 1153.
 τρέχω. 949. 1100.
 τριβω βίοντον. 522.
 τριβάνιον. 825. 710. 839. 879.
 894. 932.
 τριήρης. 172.
 τρίπους. 9.
 τρισκακοδαίμων. 847.
 τριώβολον. 125. 325.
 τροπαίον. 449.
 τρώπος. 36. 47. 61. 1000. 1046.
 1155.
 τροχοποιείω. 509.
 τροχος. 872.
 τρουβίλον. 1105.
 τρύγοπος. 1084.
 τρυξ. 1082.
 τραγῆλια. 794.
 τρυγάνω. cum genit. 107. 632. cum
 particip. 3. 35. n. 150. 237. 902.
 1034. 1036.
 τύμαρον. 472.
 τύπτω. 21. 1012.
 τυραννίς (Διός). 124.
 τυφλός. 13. 15. 399.
 τῶ pro τινί. 327. 396. τῶ pro τίνι.
 44. 48.

T.

τῶ δ. 892.
 τῶβρίτω. 560. 896. 1041.
 τῶβρις. 883. 1041.
 τῶβριστής. 1071.
 τῶγίω. 360. 1057. 1063.
 τῶγίης. 37. 50. 274. 351. 358. 367.
 τῶκσιεν. clam significare. 994.
 τῶπερακοντίω. 662.
 τῶπερβίλλω. 109.
 τῶπερπλουτίω. 350.
 τῶπερρυθρίω. 698.
 τῶπερφιλῶ. 1069.
 τῶπερρῶγῆς. 730. 746.

ὑπερφῶν. 808.
 ὑπηκοός. 146.
 ὑπηρετώ. 976.
 ὑπό. prae. 289. 1102. in compositis
 nonnumquam clandestini notionem
 habet. 698. 994.
 ὑπόδημα. 980.
 ὑποδύω. 731.
 ὑποκορίζομαι. 1008.
 ὑποκρούω. 544.
 ὑπόλοιπος. 427.
 ὑπολύω. 924.
 ὑπονοίω. 357.
 ὑποκεινάω. 532.
 ὑποκιπτόω. 1090.
 ὑποχάσκω. 312.
 ὕς. 1103.
 ὑφαίνω. 524.
 ὑφαίρουμαι. furari. 1137. ὑφαίρω.
 635.

Φ.

φαιγίω. 253.
 φαίνω. 920.
 φακῆ. 192. 1011.
 φάρμακον. 300. 307.
 φάσκω. 987. 1017. 1023.
 φάτιον. 1008.
 φέγγω. 636.
 φειδομαι. 247. 549. 552. 584.
 φειδωλός. 237.
 φενακίζω. 271. 280.
 φέρε. 94. 131. 370. 961.
 φέρω. 1195. 1200.
 φεύ. 357.
 φεύγω. 413. 434. 437. 930.
 φῆμ' ἔγω. 97. 144. 214. 391.
 φθάνω. 481. 681. 871. 1099. 1130.
 φθέγγομαι. 1096.
 φθειρομαι. 595.
 φθονέω. 87. 92.
 Φιλίπιος. 177.
 φιλέω. 251.
 φίλη. 1040.
 φιληδία. 304.
 φίλια. 987.
 φιλοκερδής. 587.
 φιλόπολις. 722. 897.
 φίλος. 394. 1131.
 φιλοτιμία. 192.
 Φιλωνίδης. 179. 301.
 φίλω. 376.
 φιλάω. 690. 714. 730.

φιλοκρίω. 360. 571.
 φοβίομαι. 1088.
 Φοῖβος. 39. 213.
 φοινικίς. 627.
 φορέω. 881. 988. 1056.
 φορμός. 538.
 φορτίον. metaph. 348.
 φόρτος. 791.
 φράζω. 18. 24. 57. 62. 397. 1068.
 1087.
 φράσφ. 807. 1166.
 φρονέω. cum neutris adiectivorum.
 573.
 φρονηζω. 216.
 φυλάσσω. 1190.
 φυλλίσιον. 540.
 Φυλή. 1143.
 φρσάω. 695.
 φύσις. 118. 273.
 φύω. 439.
 φώς. 531.

X.

χαίρω. 61. 247. 319. 1076.
 χαλεπός. 60.
 χαλεπύω. 163. 509.
 χαρά. 633.
 χαρίζεις. 145. 846.
 χάριν. 53. 154. 260. 1006.
 Χάρων. 278.
 χεῖρ. 1016.
 χειροτέχνης. 529. 613.
 χθίς. 340. 1043.
 χιτώνιον. 981.
 χοῖνιξ. 276.
 χοῖρος. 306. 818.
 χορευώ. 238. 757.
 χρεία. 530.
 Χρημύλος. 332. 1168.
 χροῖ· χροῖν et ἔχρον. 57. 402. 428.
 483. 963. 1193.
 χροῖμα. 232. 269. 329. pleonasmum
 facit. 891.
 χροσημός. 51. 55.
 χροσητος. 92. 155. 240. 382. 486.
 493. 897. comia. 974.
 χροῖα. 1017.
 χρόνον ἰκανόν. 1090. χρόνον μι-
 κρόν. 126. ἐν ἀκαρεῖ χρόνον. 244.
 διὰ πολλοῦ χρόνον. 1042. coll.
 98. 1052.
 χρυσήλατος. 9.

ζουσιον. 353.
 ζουσοζοία. 164.
 ζυττα. 669. 679. 809. 1194. 1201
 — 1204.
 ζάρα. 363. 426.

Ψ.

ψαισιόν. 138. 1112.
 ψιμύθιον. 1061.
 ψόφος. 666. 684.
 ψύλλα. 533.
 ψυχη. 520.
 ψυχος. 894.
 ψωλός. 266.

Ω.

ω. 1. 126. 253.
 ωγαθί. 215. 356.
 ωντομαι. 7. 139. 515.
 ωρικός. 960.
 ως. conjunct. 279. 888. ως ούδεις
 άνηρ. 898. ως ταχιστα. 649.
 praepositio. 97. 242. 400.
 ωστίζεσθαι. 326.
 ώταν. 66. 373.
 ώφιλιώ. 1131. 1132.
 ώχρός. 418.

INDEX LATINUS.

A.

abundantia praepositionis. 500. 761.
 accusativus Atticus III. declin. 392.
 . . . cum *δέ* indicat causam
 efficientem. 93. 590.
 855.
 . . . cum infinit. in exclama-
 tione et interrogatione.
 589.
 . . . in attractione pro dat.
 287.
 . . . pronominis Imae et Ildae
 personae ap. *δέ* 349.
 . . . temporis. 1012.
 adiectiva verbalia Attici ponunt in
 plurali pro singulari. 1082.
 adverbia a verbo nimis remota. 235.
 adverbia synonyma cumulantur. 25.
 618. n. 856. 863.
 adverbialis usus praepositionum. 998.
 750.
 aetatum nomina. 88.
 agnominatio. 1126.
 alcarum lus. 243.
 anacoluthon. 464.
 anantapodoton. 464.
 anapaestici dimetri. 594.
 anapaesticorum dimetrorum diale-
 ctus. 599.
 anapaesticus monometer ante paroe-
 miacum num ubique restituendus.
 594.
 anapaestus non sequitur dactylum
 neque tribrachyn. 1008. n. crit.
 anastrophe. 199. 300. 307.
 animalium vocum significatio. 685.
 728.
 antiptosis a. attractio, 861.

antiptosis neglecta. 287.
 aperiendi fores mos. 1094.
 aphaeresis crasi cesat. 215. 284.
 356. 389. 643. 745. 803. 825.
 856. 912. 1123.
 Apollo cognominatus. 8. 11. 81. 855.
 836. 851.
 aposiopesis a. reticentia. 464.
 Aristophanes Atticis veteribus an-
 numeratur. 449.
 arma ne quis oppigneraret, legibus
 vetitum fuit. 447.
 Atheniensium nummi. 979. 813.
 . . . panis. 983.
 Attici veteres. 449.
 Atticismi et Atticae formae. 90. 98.
 123. 311. 349. 351. 521. 524.
 542. 592. 690. 890. 1068. 1073.
 attractio quaedam participii. 583.

C.

casuum permutatio. 861.
 chorus e numero singul. transit in
 plural. 271. n. 327.
 compellendi formulae: *εἰ τοι λέγω.*
 1096. *ὃ βέλτερον.* 1169. *ὄψεσθι.*
 215. 356. *ὄρθρωσε.* 862. *ὄσαν.*
 66. 373. *ὃ φίλ' ἄντρο.* 1022. *ὃ*
φίλοι γέροντες. 956. *ὃ φίλτερον.*
 1031.
 coniecturae quaedam meae: 12. 119.
 259. 300. 305. 388. 405. 449.
 495. 499. 501. 540. 562. 566.
 572. 576. 593. 599. 601. 623.
 634. 672. 682. 865. 976. 882.
 976. 998. 1058. 1062. 1096. 1162.
 1187. 1194.
 conianctivi persona III. in *εἰ*. 216.

imprecandi formulae: βάλλ' ἐς κόρακας. 778. ἔρδ' ἐς κόρακας. 600. ἐς κεφαλήν σοί. 522. ἐς κόρακας. 390. κλάειν λέγω σοί. 61. οἰμῶς ἄρα. 873. οἰμῶξαι μακράν. 111. φθείρου. 594.

inclinatio post paroxytonum trochaeum. 443.

incubatio. 407.

infinitivus in exclamationibus et interrogat. 589.

. . . pro imperativo. 595.

. . . cum ἄν. 460.

. . . cum δοντώ nihil incertitudinis continet. 49.

interiectio extra metrum posita. 1049.

interrogatio transit in orat. rectam. 533.

interruptio orationis per alteram personam. 995.

ironiae. 588. 653. 846. 984.

iudiciorum litterae. 1163.

iudicium sortitio. 277. 969. 1163.

iurandi formulae. cf. obtestandi formul.

L.

Lacedaemoniorum imitatores. 84. 561.

laserpitium. 715.

lavandi mos et ratio. 1058.

litterarum lusus. 723. 1062.

ludi Olympiaci. 581 sq.

M.

materia crassa fluidorum. 1082.

medicamenti genera. 713.

medici parvi facti. 702.

mercatorum variorum nomina. 1153.

Mercurii cognomina. 1153 sq.

meretrices Corinthiae. 149.

meretricum vestitus. 1196.

metaphora. 51. 170. 275. 321. 359.

544. 577. 662. dura. 32.

militaria verba ad usum forensem translata. 477.

Minervae templum in acropoli. 1189.

modorum variatio. 326.

monophthongus brevis producitur ante ῥ. 51. qua de causa. cf. not.

ad v. 1062. ante mut. cum liquid. 166. 338. 672. 773. 1016. 1075.

muta cum liquid. facit positionem. cf. ibid.

mysteria. 842. 1010.

N.

negationes cumlatae. 518.

Neptunus cognominatus. 392.

neutrum cum mascul. et femin. iungitur. 203.

nomina hominum pro domiciliis. 84. 389. 1117.

nominativus absolutus. 17. 907.

. . . pro vocativo. 1097. 773.

. . . plural. III. declin. sub-

stantivorum in εως va-

riat inter εις et ης.

804.

numerorum permutatio. 73. 327. 413. 454. 577.

nummi Attici. 979. 813.

O.

obtestandi formulae: μὲ τὴν Ἀφροδίτην. 1066. μὲ τὴν Δήμητρα.

64. 360. μὲ Δία. 22. 101. 106.

111. 396. 406. 440. 867. 886.

968. 1005. 1099. 1113. μὲ τὴν

Ἐκάτην. 760. 1067. μὲ τοὺς

θεοὺς. 339. καὶ μὲ Δία. 187.

887. ἢ Δία. 134. 146. 165. 202.

917. 1007. 1025. 1199. ἢ τὸν

Ἡρακλῆα. 334. ἢ τὸν Δία τὸν

σατήρα. 874. ἢ τὸν Ποσειδῶ.

392. ἢ τὸν οὐρανόν. 128. 366.

399. 1040. ἢ τοὺς θεοὺς. 74.

287. 376. 408. ἢ τῶ θεῶ. ius-

iur. muliebre. 1003. οὐ μὲ τὸν

Δία. 902. ὃ Ζεὺ καὶ θεοί. 1.

895. ὃ Ζεὺ βασιλεῦ. 1092. ὃ

Ἡράκλειος. 370. 413. ὃ Φοῖβ' Ἄπολλον, καὶ θεοί, καὶ δαίμο-

νες καὶ Ζεὺ. 81. simil. 434. ὃ πρὸς

τῶν θεῶν. 454. 1144. 1173. πρὸς

τῆς Ἑστίας. 391.

obtestandi formulae non temere adhibentur. 392. 1003.

Olympiaci ludi. 580 sq.

oleaginea corona praem. certamin.
Olymp. 581.
optativus in interrogat. sine ἄν.
434. n.

P.

panis Atheniensium. 988.
paragogicum ᾤ in arsi ante conso-
nantes. 169. 375. 525. 588. 665.
paraphrasis lepida. 277.
parechsis. 513. 525.
paronomasia. 1126.
paroxytonon trochaicum accentum
dictionis encliticae excipit. 443.
participium pro infinit. 941. 959.
participii usus quidam ap. *siva*
132. 367. 515. 864. 1078. 1094.
percontantium formulae. 956. 1168.
permutatio modorum. 326.
 . . . numerorum. 74. 327. 413.
 454. 577. 617. 729.
 . . . personarum durior. 360.
personificatio. 535.
pleonasmus. 360. n.
pluralis et dualis permutantur Attice
74. 413. 454. 577. 617. 729.
positio fit per mut. cum liquid. 166.
338. 672. 773. 1016. 1075.
 . . . fit per simplex ᾠ. 51. 1062.
praepositio abundat. 500. 781.
 . . . usu adverbiali. 751. 998.
praesens pro futuro. 70. 601.
 . . . pro praeterito. 894. 615.
 930.
praeteritum pro praesenti. 402.
proceleusmaticus. 142. n. pro ana-
paesto. 579.
pronomina pro domiciliis. 389.
proverbialis locutio: *συνίτη ἐπικον-
οία*. 943. n. ὃ *λέγεις*. 909. cf.
proverbia.
proverbia: *ἀεὶ τὰ Θεταλῶν ἔπι-
στα*. 517. *ἄλιπε' οὐκ ἔνεστιν ἐν
τῷ θυλάκῳ*. 759. *βλος οὐ βιωτός*.
197. *δυσμενής καὶ βάσιανος ὁ
τῶν γυσιῶν ὀφθαλμός*. 567. n.
ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλὴν.
650. *ἐκκοθε μητρί χοίροι*. 306.
καὶ ευφιλῶ δῆλον. 42. *καὶ δι-
κάλως κἀδίκως*. 233. *καταλείψει
μηδὲ ταφῆναι*. 552. *κέρθους
ἀκάρως ἤτερες*. 359. *Κρονικαῖς*

λήμας λημῶν. 577. *μ' οὐκ ἀφί-
σκει*. 349. *ὄς τὸν οἶνον πίνοι*,
*τοῦτο καὶ τὴν τρέφα συνεικο-
τίαν*. 1081. *πατρὶς γὰρ ἐστὶ κἄθ'
ἐν' ἄν κρήνη τις ἐν*. 1148. *πά-
λαι ποτ' ἦσαν ἄλιμοι Μιλήσιοι*.
999. *Πατροκλῆους φριδωλότερος*.
84. *Παύσανος παρωτότερος*. 598.
*ποθεῖς τὸν οὐ παρῶντα καὶ μά-
την καλῆς*. 1124. *τετάρατῃ ἡμῶν
γεννηθεῖς*. 1123. n. *χορηγῶμον εἰς
ἀκὴν ἔργον*. 429. *ὅ μὲν εἶδ' ὁ
κρῶνεις*. 365.

R.

rectio verborum alterius personae
petenda ex oratione alterius. 346.
repetitiones vocum eorundem. 344.
1077.
reticentia. 345.

S.

sarcasmus. 720.
sedendi mos. 1120.
senectutis dii. 1047.
singularis post τάρτα. 257. n.
solarum pretium. 980.
sonorum imitationes. 290.
sonorum animalium significatio. 685.
728.
stater aureus. 813.
subiecti in obiectum transformatio.
55.
synonyma adverbia cumulantur. 25.
618. n. 856. 863.
synonymae locutiones componuntur.
1088.
syntaxis Attica. 268.

T.

tenor tragicus. 11. 39. 114. etc.
tetrameter iamb. catal. 253 — 292.
 acatal. 293. 298.
 800. 307. 315.
 316.
tormentorum quaedam genera. 472.
traiectio verborum. 542.
tribrachyn et dactylum non sequi-
tur anapaestus. 1008. n. crit.

U.

unguendi mos in balneis. 611.
 unguenta et emplastra. 713.
 usus Homericus. 280. 490. 506. 525.
 570. 573. 1058.
 usus praepositionum adverbialis.
 750. 998.

V.

verbalia adiectiva Attici amant in
 plurali. 1082.
 verborum participia cum *sive*: con-

inuncta. 192. 367. 515. 864. 1078.
 1094.

vestitus mendicorum. 596.
 . . . meretricum. 1196.
 . . . muliebris. 526. 981. 1196.
 . . . nuptialis. 526.

vocalis brevis ante mutam cum li-
 quid. producitur. 166. 338. 672.
 773. 1016. 1075.

. . . ante *q̄* producta. 51. 1062. n.
 vocum animalium significatio. 685.
 728.

. . . iterationes. 844. 1077.
 . . . traiectio. 542.

INDEX SCRIPTORUM VETERUM.

Aelianus Var. <i>Histor.</i> VIII. 7. v. 407. XII. 31. Aeschylus <i>Agamemnone.</i> 99. 353. 1092. 504. 760. 735. 1019. 1323. 932. — <i>Choephoris.</i> 93. 649. 422. 879. 932. — <i>Eumenidibus.</i> 16. 34. 1047. 40. 818. 43. 378. 1156. 52. 379. 55. 990. 62. 934. 547. 11. — <i>Pernis.</i> 43. 433. 489. 529. 270. 630. 1092. 743. 551. 922. 1042. 1035. 322. — <i>Prometheo.</i> 82. 114. 821. 1049. 144. 1049. 149. 957. 1047. 298. 821. 310. 957. 498. 631. 527. 649. 529. 678. 543. 493. 549. 636. 570. 1012. 575. 601. 620. 489. 634. 850.	Aeschylus <i>Prometheo.</i> 751. v. 1012. 762. 499. 763. 489. 919. 827. 931. 744. 943. 1167. 965. 480. 1025. 671. 1035. 242. — <i>Septem ad Thebas.</i> 132. 1047. 258. 594. 957. 723. — <i>Supplicibus.</i> 464. 662. 478. 270. 643. 888. 898. 355. 1059. 632. Anacreon. 32. 11. 561. 42. 5. 582. 56. 1040. Apollonius <i>Rhod. Arg.</i> 153. 210. Aristophanes <i>Acharnensibus.</i> 24. 738. 44. 450. 87. 385. 160. 294. 189. 349. 200. 1184. 254. 689. 288. 911. 349. 690. 372. 713. 389. 1059. 401. 1082. 476. 540. 516. 180. 556. 314. 592. 294. 625. 895. 722. 997.

INDEX SCRIPTORUM. 299

Aristophanes Acharnensibus.

833.	v. 522.
840.	385.
858.	1017.
860.	598.
965.	921.
974.	388.
998.	489.
1035.	1116.
1101.	255.
1120.	362.
1142.	378.
1246.	290.
— Avibus. 6.	
7.	1181.
25.	589.
54.	1169.
62.	2.
87.	355.
97.	435.
143.	17.
163.	970.
278.	489.
326.	1096.
363.	1014.
366.	662.
406.	435.
442.	1096.
567.	952.
568.	1139.
610.	1092.
618.	744.
1039.	237.
1182.	899.
1199.	692.
1252.	127.
1273.	18.
1306.	1041.
1378.	1181.
1415.	320.
1433.	769.
1440.	903.
1447.	1194.
1627.	834.
1660.	986.
1708.	376.
1742.	1107.
— Ecclesiazusis. 86.	
47.	761.
70.	971.
102.	755.
106.	760.
158.	176.
	415.
	1003.

Aristophanes Ecclesiazusia.

200.	v. 974.
245.	483.
255.	661.
282.	134.
340.	1094.
417.	891.
419.	661.
425.	714.
520.	435. 1017.
587.	552.
612.	1205.
632.	507.
639.	544.
652.	544.
678.	312.
710.	1163.
714.	969.
755.	447.
802.	1169.
807.	1116.
819.	385.
836.	1181.
885.	1079.
909.	1061.
915.	1083.
923.	144.
938.	1030.
945.	1029.
961.	1005.
964.	320.
1005.	152.
1013.	1049.
1026.	1066.
1037.	874.
1071.	1151.
1092.	1027.
1102.	911.
1108.	1204.
1113.	1116.
1152.	525.
1161.	4.
1182.	1076.
1194.	1037.
— Equitibus. 103.	
156.	567.
256.	767.
352.	229.
440.	182.
451.	375.
525.	379.
534.	449.
542.	714.
555.	373.
	392.

Aristophanes Equitibus.		Aristophanes Nubibus.	256.	v. 321.
631.	v. 689.	268.		589.
635.	279.	300.		769.
664.	662.	826.		577.
697.	279.	864.		856.
757.	501.	892.		290.
783.	952.	401.		905.
798.	878.	455.		594.
820.	435.	518.		794.
836.	623.	520.		794.
853.	392. 895.	523.		791.
1024.	501.	560.		1134.
1159.	594.	576.		791.
1176.	623.	581.		752.
1195.	1129.	683.		369.
1304.	803.	711.		534.
1312.	890.	712.		723.
1316.	415.	726.		1082.
1365.	863.	778.		899.
1373.	427.	783.		369.
1589.	714.	785.		390.
— Lysistrata. 159.	356.	818.		671.
412.	1082.	823.		319. 577.
451.	1082.	834.		12.
544.	722.	836.		653.
545.	344.	837.		84.
561.	423.	846.		2.
599.	905.	865.		326.
650.	761.	908.		319. 577.
721.	1079.	937.		314.
908.	1053.	969.		25. 618.
967.	385.	980.		558.
1023.	1114.	1003.		555.
1070.	134.	1044.		653.
1081.	744.	1058.		369.
1089.	1168.	1060.		577.
1124.	344.	1071.		1041.
— Nubibus. 14.	170.	1077.		859.
40.	522.	1093.		796.
47.	701.	1109.		369.
50.	1017.	1139.		320.
56.	808.	1198.		369.
58.	608.	1203.		45.
80.	981.	1220.		241.
83.	392.	1233.		1025.
103.	418.	1347.		692.
108.	921.	1366.		690.
133.	390. 1094.	1433.		427.
135.	1098.	1496.		905.
153.	385.	1498.		1169.
189.	540.	— Pace. 54.		2.
220.	435.	97.		17.
222.	981.	111.		443.
234.	547.	166.		690.

INDEX SCRIPTORUM.

801

Aristophanes Paeo. 193.	v. 970.	Aristophanes Rania. 537.	v. 851.
215.	837.	546.	851.
233.	846.	555.	686.
281.	840.	562.	689.
291.	288.	581.	427.
304.	740.	731.	859.
324.	814.	749.	910.
335.	176.	751.	874.
435.	640.	761.	481.
446.	431.	806.	363.
461.	640.	896.	1191.
499.	890.	934.	956.
538.	1084.	937.	484.
589.	522.	947.	484.
645.	375.	968.	483.
718.	1184.	979.	66.
907.	294.	988.	39.
920.	1194.	995.	273.
966.	787.	1024.	489.
1051.	834.	1174.	804.
1065.	909.	1222.	970.
1070.	439.	1312.	891.
1139.	653.	1371.	392.
1182.	692.	1387.	549.
1222.	510.	1546.	255.
1303.	690.		
— Rania. 19.	998.	— Themphoriarusia. 13.	1114.
25.	1009.	36.	656.
38.	1094.	69.	1184.
40.	1096.	76.	599.
41.	681.	115.	769.
54.	788.	218.	608.
59.	432.	290.	656.
71.	883.	430.	898.
90.	504. 1181.	498.	1126.
97.	39.	535.	882.
103.	349.	542.	464.
110.	440.	630.	1144.
114.	422.	667.	255.
145.	303.	669.	540.
148.	150.	689.	435.
203.	356.	696.	449.
225.	440.	739.	640.
274.	1096.	774.	410.
813.	440.	864.	760.
828.	504.	963.	757.
834.	814.	1007.	1126.
887.	822.	1030.	720.
434.	1163.	1193.	997.
436.	959.	1198.	294.
440.	1137.	1208.	1154.
522.	955.	1210.	321.
537.	856.	— Vespis. 2.	888.
536.	843.	35.	422.
		66.	791.

Aristophanes	Vespis.	105.	v.	1098.	Cic. ad Famil.	XVI.	18.	v.	279.
		118.		653.	— Brut.	61.			589.
		123.		407.	— Cat. M.	6.			1063.
		139.		812.		11.			1063.
		147.		689.	— Cluent.	31.			589.
		161.		355.	— Divin.	II.	56.		8.
		230.		1205.	— Finib.	V.	10.		1115.
		251.		905.	— Lael.	1.			898.
		461.		945.		6.			197.
		581.		608.		21.			1115.
		602.		320.	— Nat. Deor.	II.	27.		391.
		635.		692.		54.			1056.
		663.		510.	— Rosc. Am.	26.			651.
		748.		504.	— Tusc. Disp.	V.	37.		1148.
		778.		361.	Columella.	XII.	34.		714.
		797.		1184.	Demosthenes c. Aristog.	770.			1185.
		933.		477.	— c. Boeot.	997.			1059.
		952.		411.	— d. Coron.	c.	79.		686.
		960.		792.	— p. Megal.	p.	121.		1023.
		1096.		999.	— c. Mid.	332.			355.
		1149.		755.	— c. Neaer.	1378.			332.
		1170.		923.	— c. Olympiod.	1063.			721.
		1198.		376.	— Phil.	L.	17.		746.
		1251.		1047.	— p. Phorm.	605.			746.
		1405.		888.	— p. Rhod.	115.			1023.
		1474.		1041.	— c. Timocr.	739.			566.
		1490.		861.		742.			177.
— Fragmentis.			768.	1194.	Epicharmus.				303.
Aristoteles	Eth.	I.	34.	6.	Eupolis.				668.
—	Polit.	I.	4.	4.	Euripides	Alcestide.	422.		1005.
—	Rhet.	II.	2.	1008.		675.			517.
		II.	7.	193.	—	678.			583.
Athenaeus	I.	7.		801.	—	Androm.	230.		344.
	I.	24.		804.		269.			382.
	I.	29.		1018.		668.			344.
	III.	86.		1093.		1062.			649.
	III.	111.		1189.	—	Bacchis.	259.		385.
	III.	113.		577.		314.			571.
	III.	123.		880.		652.			388.
	VI.	243.		1037.	—	Electra.	231.		601.
	VIII.	319.		303.		375.			548.
	VIII.	340.		500.		504.			1042.
	VIII.	351.		472.		752.			633.
	IX.	230.		951.		888.			633.
	XI.	472.		1129.		943.			500.
	XII.	5.		999.		1231.			634.
	XIII.	578.		814.		1247.			634.
	XIII.	585.		1201.		1415.			932.
	XIV.	12.		992.	—	Hecuba.	2.		783.
	XIV.	646.		1189.		83.			328.
	XV.	691.		525.		56.			744.
	XV.	692.		1172.		103.			629.
Cic. ad Attic.	IX.	6.		589.		123.			723.
— ad Famil.	XIV.	1.		589.		175.			474.

INDEX SCRIPTORUM,

808

Euripides Hecuba. 197. 208. 214. 289. 297. 307. 329. 402. 425. 429. 497. 551. 561. 603. 608. 618. 644. 645. 673. 682. 696. 699. 705. 714. 734. 758. 785. 792. 832. 847. 870. 884. 885. 926. 987. 962. 985. 995. 997. 1029. 1045. 1046. 1050. 1051. 1052. 1057. 1072. 1085. 1112. 1153. 1192. 1201. 1231. 1241. 1266.	v. 388. 608. 828. 410. 911. 469. 874. 489. 1073. 385. 479. 821. 649. 622. 1046. 599. 765. 1040. 89. 9. 964. 839. 678. 773. 821. 501. 773. 521. 443. 911. 501. 463. 485. 547. 229. 493. 827. 483. 495. 671. 256. 1049. 540. 39. 571. 443. 388. 964. 835. 435. 196. 483. 837. 883. 896. 885. 435.	Euripides Helena. 322. — Heraclidis. 14. 33. 123. 143. 284. 345. 530. 676. 758. — Hercul. Fur. 268. — Hippolyto. 445. 744. 920. — Ione. 7. 30. 536. 552. 555. 684. 707. 939. 1214. 1353. 1571. 1578. — Iphigenia in Aulide. 306. 330. 363. 366. 400. 427. 435. 604. 608. 704. 825. 861. 963. 1000. 1006. 1098. 1215. 1292. 1519. 1566. 1578. — Iphigenia in Tauris. 250. 1193. 1292. 1811. — Medea. 27. 89.	v. 526. 615. 378. 378. 1026. 594. 378. 490. 119. 597. 276. 738. 1047. 344. 9. 768. 89. 44. 89. 197. 657. 270. 451. 89. 769. 768. 821. 970. 771. 547. 964. 622. 814. 525. 1009. 974. 1197. 493. 1096. 896. 512. 424. 622. 483. 656. 649. 738. 657. 941. 651. 649. 270. 363. 443.

Euripides Medea 118.	v. 1069.	Herodotus. I. c. 24.	v. 1108.
131.	633.	34.	463.
170.	597.	III. 14.	608.
205.	633.	79.	389.
235.	6.	105.	484.
274.	752.	113.	1017.
335.	671.	133.	1107.
859.	561.	VI. 62.	970.
558.	970.	117.	322.
658.	318.	207.	1080.
675.	39.	VII. 117.	843.
760.	1156.	VIII. 12.	416.
793.	850.	26.	579.
914.	501.	53.	232.
948.	9.	134.	407.
1006.	850.	Hippocrates. Ep. X.	729.
1031.	615.	Homerus Iliade. α. 14.	379.
1033.	601.	137.	464.
1123.	1009.	240.	604.
1129.	784.	314.	651.
1180.	754.	β. 104.	1150.
1296.	773.	212.	532.
1299.	782.	269.	752.
1355.	424.	408.	1187.
-- Oreste. 140.	754.	418.	686.
159.	39.	γ. 180.	972.
170.	640.	δ. 161.	1055.
210.	349.	237.	32.
275.	8.	ε. 262.	594.
975.	634.	749.	1187.
1117.	369.	757.	416.
-- Supplicibus. 2.	769.	905.	933.
138.	1026.	ζ. 162.	573.
323.	1023.	η. 209.	32.
378.	1023.	542.	749.
721.	735.	ι. 514.	402.
-- Troadibus. 4.	769.	μ. 147.	532.
-- Phoenissis. 6.	769.	ν. 472.	532.
198.	891.	636.	189.
355.	778.	κ. 189.	525.
356.	634.	σ. 495.	633.
357.	903.	φ. 168.	646.
460.	839.	551.	354.
554.	606.	ω. 738.	686.
589.	855.	-- Odyssea. α. 5.	782.
616.	597.	43.	573.
984.	314.	171.	388.
1403.	517.	281.	615.
1595.	651.	β. 45.	32.
1718.	388.	63.	415.
-- Fragmentis.	507. 597.	86.	586.
Galenus.	715.	187.	314.
Herodotus. I. c. 7.	923.	237.	520.
11.	649.	363.	292.

INDEX SCRIPTORUM.

305

Homerus Odyssea. γ. 73. 82. 392. δ. 10. 300. ε. 167. 182. 255. 299. 306. 431. 463. ζ. 57. 92. 127. 227. 228. η. 22. 37. 72. 216. θ. 2. 70. 264. 430. ι. 34. 51. 108. 163. 219. 254. 275. 291. 347. 371. 422. 427. 447. κ. 195. 221. 227. 235. 316. 343. 558. λ. 310. 432. μ. 434. ξ. 188. φ. 233. 261. 380. 474. σ. 31. 67.	v. 520. 904. 541. 525. 421. 933. 1052. 998. 846. 848. 1093. 767. 66. 1058. 730. 612. 933. 956. 15. 63. 561. 15. 536. 754. 988. 1148. 416. 490. 1088. 803. 520. 1115. 623. 297. 298. 520. 537. 292. 783. 802. 754. 300. 300. 280. 67. 843. 307. 536. 388. 686. 754. 402. 561. 1073. 536.	Homerus Odyssea. σ. 105. 328. 329. 205. 595. 195. 257. 267. 473. 474. 496. 11. 265. 290. 250. 259. 308. 316. 318. 321. — Batrachomyomachia. 33. 36. 81. — Hymn. in Cer. 47. in Merc. 473. Horatius Carm. II. 14. — Satyr. II. 3. 9. 3. 248. Hyginus p. 274. Isocrates Areopag. 171. — ad Demon. — de pace. — Paneg. Lucianus Timone. 439. 504. 507. 528. 536. 543. 771. 778. 801. 1152. 1161. Lycophron. Lysias c. Agorat. p. 447. — c. Phil. p. 240. — p. Polystr. p. 679. Menaander. Pausanias I. I. p. 44. 86. V. c. 13. VI. p. 433. IX. 23. Pindarus Isthm. I. 85. VI. 10. XI. 134. — Nem. VII. 52. — Olymp. III. 38. VI. 176. X. 70. XI. 13.

Pindarus Pyth. II. 18.	v. 1158.	Plato Symposio. p. 214.	v. 435.
X. 91.	970.	320.	464.
Plato Alcibiade. I. c. 6.	527.	— Theaet. p. 143.	620.
21.	1034.	151.	1185.
38.	549.	157.	1114.
II. 13.	480.	177.	433.
— Charm. p. 161.	910.	178.	1165.
— Cratyl. p. 391.	349.	194.	1185.
897.	1184.	206.	388.
412.	1187.	311.	114.
416.	410.	447.	196.
— Critone. c. 5.	476.	Plinius H. N. 13. 1.	525.
— Euthydemo. p. 272.	481.	14. 7.	1018.
273.	134.	19. 3.	714.
302.	855.	19. 5.	921.
309.	196.	20. 21.	540.
— Gorgia. p. 470.	340.	34. 18.	1061.
474.	157.	Plautus Amphitr. init.	379.
481.	489.	— Asin. 167.	1100.
488.	463.	— Poenul. Prolog. 9.	25.
500.	109. 468.	— I. 2. 168.	125.
520.	1026.	— Trinum. 956.	82.
526.	910. 1165.	Plutarchus vit. Alexandri.	
— de legibus. p. 639.	500.	c. VIII.	1021.
678.	198.	— vit. Cicer. p. 880.	1042.
702.	849.	— vit. Poplic. c. 6.	57.
712.	888.	Polybius. I. 42.	927.
811.	349.	Propertius. I. 16.	1096.
— Menone. p. 76. e.	420.	Sophocles Aiac. 3.	540.
cap. 18.	619.	44.	489.
— 22.	619.	186.	355.
— 26.	560.	213.	994.
— 32.	259.	367.	883.
— Phaedone. p. 67.	499.	581.	849.
88.	545.	667.	493.
96.	898.	846.	768.
107.	6.	865.	513.
115.	1199.	895.	850.
— Rep. I. p. 341.	543.	989.	415.
III. 418.	420.	1009.	973.
VI. 503.	1134.	1085.	1014.
VIII. 557.	349.	1088.	1071.
X. 837.	332.	1119.	882.
— Protagora. p. 310.	1. 395.	1124.	28.
311.	464.	1228.	1096.
314. d.	1094.	1253.	1038.
314. e.	783.	— Antigona. 128.	1069.
534.	499.	166.	493.
598.	259.	179.	489.
— Sophista. p. 225.	257.	220.	1006.
230.	463.	253.	508.
258.	1184.	282.	895.
315.	499.	317.	832.
362.	48.	396.	934.

INDEX SCRIPTORUM.

307

Sophocles Antigona. 451. v. 1144. 594. 1112. 628. 575. 630. 1069. 677. 934. 744. 493. 755. 885. 828. 1031. 906. 1031. 990. 1157. 1107. 1075. 1226. 489. 1310. 850. — Electra. 10. 176. 1069. 184. 829. 187. 1031. 278. 1114. 283. 1031. 351. 876. 472. 2. 602. 522. 657. 8. 662. 1168. 674. 927. 698. 869. 788. 927. 818. 1144. 1026. 713. 1098. 956. 1100. 960. 1139. 934. — Philocteta. 12. 37. 915. 97. 512. 133. 1154. 168. 632. 184. 443. 209. 671. 261. 915. 262. 66. 342. 863. 506. 547. 558. 489. 610. 9. 651. 1006. 714. 196. 720. 632. 835. 632. 882. 1014. 975. 1119. 987. 895. 1063. 934. 1147. 196.	Sophocles Philocteta. 1168. v. 493. 1213. 1148. 1263. 1100. 1300. 1049. 1348. 632. 1358. 882. 1368. 499. 1425. 9. — Oedip. Col. 78. 1184. 141. 964. 364. 863. 386. 9. 392. 1159. 579. 1174. 609. 850. 776. 827. 922. 499. 1042. 1059. 1134. 1144. 1377. 498. 1428. 9. 1516. 9. 1544. 1156. 1688. 197. — Oedip. Tyr. 2. 379. 45. 489. 52. 63. 132. 863. 159. 767. 280. 1112. 390. 876. 476. 540. 597. 1100. 644. 1059. 655. 345. 785. 970. 804. 834. 924. 956. 1205. 433. 1268. 9. 1292. 1192. — Trachinisa. 179. 760. 254. 882. 304. 355. 477. 850. 926. 9. 1018. 528. 1048. 521. 1074. 1112. 1119. 882. 1133. 9. 1184. 1128. — Phineo (fragm.) 631. — Alciphone. 567.

Pindarus Pyth. II. 18.	v. 1158.	Plato Symposi. p. 214.	v. 435.
X. 91.	970.	320.	464.
Plato Alcibiade. I. c. 6.	527.	— Theoct. p. 143.	620.
21.	1034.	151.	1185.
88.	549.	157.	1114.
II. 13.	480.	177.	433.
— Charm. p. 161.	910.	178.	1165.
— Cratyl. p. 391.	349.	194.	1185.
897.	1184.	206.	388.
412.	1187.	311.	114.
416.	410.	447.	196.
— Critone. c. 5.	476.	Plinius H. N. 13. 1.	525.
— Euthydemo. p. 272.	481.	14. 7.	1018.
273.	134.	19. 3.	714.
302.	355.	19. 5.	921.
309.	196.	20. 21.	540.
— Gorgia. p. 470.	340.	34. 18.	1061.
474.	157.	Plautus Amphitr. init.	379.
481.	489.	— Asin. 167.	1100.
488.	463.	— Poenul. Prolog. 9.	25.
500.	109. 468.	— I. 2. 163.	125.
520.	1026.	— Trium. 956.	82.
526.	910. 1165.	Plutarchus vit. Alexandri.	
— de legibus. p. 639.	500.	c. VIII.	1021.
678.	198.	— vit. Cicer. p. 880.	1042.
702.	349.	— vit. Poplic. c. 6.	57.
712.	883.	Polybius. I. 42.	927.
811.	349.	Propertius. I. 16.	1096.
— Menone. p. 76. e.	420.	Sophocles Aiace. 3.	540.
cap. 18.	619.	44.	489.
— 22.	619.	186.	355.
— 25.	560.	213.	994.
— 32.	259.	367.	883.
— Phaedone. p. 67.	499.	581.	349.
88.	545.	667.	493.
96.	898.	846.	768.
107.	6.	865.	513.
115.	1199.	895.	850.
— Rep. I. p. 341.	543.	989.	415.
III. 413.	420.	1009.	973.
VI. 503.	1134.	1085.	1014.
VIII. 557.	349.	1088.	1071.
X. 837.	332.	1119.	882.
— Protagora. p. 310.	1. 395.	1124.	28.
311.	461.	1223.	1096.
314. d.	1094.	1253.	1038.
314. e.	783.	— Antigona. 123.	1069.
534.	499.	166.	493.
598.	259.	179.	489.
— Sophista. p. 225.	257.	220.	1006.
230.	463.	253.	508.
258.	1184.	282.	895.
315.	499.	317.	882.
363.	48.	396.	934.

INDEX SCRIPTORUM.

307

Sophocles <i>Antigona</i>. 451. v. 1144. 594. 1112. 628. 575. 630. 1069. 677. 934. 744. 493. 755. 885. 828. 1031. 906. 1031. 990. 1157. 1107. 1075. 1226. 489. 1310. 850. — <i>Electra</i>. 10. 176. 1069. 184. 829. 187. 1031. 278. 1114. 283. 1031. 351. 876. 472. 2. 602. 522. 657. 8. 662. 1168. 674. 927. 698. 869. 788. 927. 818. 1144. 1026. 713. 1098. 956. 1100. 960. 1139. 934. — <i>Philocteta</i>. 12. 37. 915. 97. 512. 133. 1154. 168. 632. 184. 443. 209. 671. 261. 915. 262. 66. 342. 863. 506. 547. 558. 489. 610. 9. 651. 1006. 714. 196. 720. 632. 835. 632. 882. 1014. 975. 1119. 987. 895. 1063. 934. 1147. 196.	Sophocles <i>Philocteta</i>. 1168. v. 433. 1213. 1148. 1263. 1100. 1800. 1049. 1348. 632. 1358. 882. 1368. 499. 1425. 9. — <i>Oedip. Col.</i> 78. 1184. 141. 964. 364. 863. 388. 9. 392. 1159. 579. 1174. 609. 850. 776. 827. 922. 499. 1042. 1059. 1134. 1144. 1377. 493. 1428. 9. 1516. 9. 1544. 1156. 1688. 197. — <i>Oedip. Tyr.</i> 3. 379. 45. 489. 52. 63. 132. 363. 159. 767. 230. 1112. 390. 876. 476. 540. 597. 1100. 644. 1059. 655. 345. 785. 970. 804. 834. 924. 956. 1205. 433. 1268. 9. 1292. 1192. — <i>Trachinias</i>. 179. 760. 254. 682. 304. 355. 477. 850. 926. 9. 1018. 528. 1048. 521. 1074. 1112. 1119. 882. 1133. 9. 1184. 1128. — <i>Phineo (fragm.)</i> 631. — <i>Alciphone</i>. 567.

Terentius Eunuch. III. 5. 6. v. 386.	Xenophon Cyropaed.	
IV. 6. 9. 389.	I. 4. 28. v. 1042.	
V. 2. 11. 356.	— 5. 7. 586.	
— Heaut. I. 1. 120. 389.	— 6. 15. 817.	
III. 1. 21. 389.	— — 19. 740.	
V. 1. 30. 25.	II. 2. 10. 1.	
— Hecyr. I. 2. 36. 361.	V. 2. 6. 317.	
III. 5. 8. 25.	— 5. 10. 527.	
IV. 1. 8. 1096.	VI. 3. 1. 761.	
Theocritus. 1. 18. 689.	VII. 3. 13. 416.	
2. 95. 314.	VIII. 3. 46. 256. 198.	
3. 10. 75.	— 4. 15. 586.	
5. 98. 980.	— Hist. Graec. I. 1. 28. 463.	
6. 25. 970.	II. 3. 50. 57. 197.	
11. 20. 1008.	— 4. 2. 545. 1143.	
11. 37. 537.	— — 26. 998.	
15. 17. 843.	IV. 1. 15. 901.	
— 26. 512.	— 8. 5. 588.	
— 44. 623.	V. 2. 20. 463.	
20. 12. 646.	— 4. 60. 588.	
21. 1. 529.	— Oeconom. X. 10. 540.	
Theogn. 25. 349.	— Memor. I. 1. 2. 391.	
507. 146.	— — 11. 583.	
517. 97.	— — 15. 501.	
Theophr. Hist. plant.	— — 17. 2.	
VI. 3. 715.	— — 23. 501.	
VII. 12. 715.	— 2. 12. 1071.	
Thucydides. I. 29. 441.	— — 14. 887.	
III. 89. 332.	— — 25. 998.	
— 105. 982.	— — 39. 713.	
VI. 54. 1165.	— — 45. 548.	
— 79. 1080.	— — 53. 508.	
— 96. 1205.	— — 57. 511.	
VIII. 92. 998.	— 3. 2. 588.	
Tibullus. I. 2. 7. 1096.	— — 3. 909.	
— 2. 12. 523.	— — 8. 553.	
Tryphiodorus. 366. 213.	— — 9. 119.	
457. 1179.	— 4. 6. 1057.	
Virgilius Aeneide. II. 811. 84.	— — 9. 4. 1146.	
VI. 247. 1067.	— 5. 2. 1075.	
VII. 88. 407.	II. 1. 23. 501.	
VIII. 483. 523.	— 2. 8. 888.	
— Eclog. VI. 44. 1124.	— 3. 1. 773.	
Xenophon Anab. I. 1. 9. 887.	— 6. 4. 1112.	
II. 1. 15. 345.	— 6. 13. 586.	
III. 2. 23. 588.	— — 14. 1146.	
V. 3. 9. 887.	— — 15. 1014.	
VI. 1. 14. 1092.	— — 30. 787.	
VI. 2. 2. 588.	— 7. 4. 399.	
VII. 3. 31. 1185.	— — 7. 511.	
— Cyneget. 540.	— — 12. 7. 752.	
— Cyropaed. I. 3. 1. 649.	— 8. 1. 529. 1042.	

INDEX SCRIPTORUM.

309

Xenophon	Memor.		Xenophon	Memor.	
	II. 8. 4.	v. 549.		III. 11. 13.	v. 696.
	— 9. 1.	18. 910.		— — 16.	904.
	III. 1. 7.	1205.		— 13. 6.	620.
	— 7. 7.	581.		— 14. 1.	620.
	— 9. 4.	507.		IV. 4. 5.	104.
	— — 11.	464.		— — 10.	571.
	— 11. 4.	528.		— — 16.	911.
	— — 8.	927.		— 5. 10.	553.
	— — 9.	540.			

P

In meinem Verlage sind nachstehende Bücher
erschienen:

Aristophanis comoedia *Acharnenses*. In usum stud. inventis. Emendavit et illust. P. Elmsley. Editio nova indicibusque instructa. 8 mai.

Charta scr. 1 Rthlr. 4 Gr. Ch. impr. 16 Gr.

Ciceronis, M. T., Cato Maior, seu de senectute dialogus. Ad codd. MSS., magnam partem nunc primum collatorum, et editionum tum veterum tum recentiorum denuo consularum fidem recensuit, variantes lectiones omnes enotavit et selectis Gernhardi aliorumque annotationibus addidit suas Frid. Guil. Otto. Accedunt duo excursus, quorum primus est de particulis enim, autem, igitur etc., adiuncto verbo substantivo recte collocandis; alter de formulis usu venire et usu evemire. Sequuntur analecta et notarum index. 8 mai.

Charta scr. 2 Rthlr. Ch. impr. 1 Rthlr. 8 Gr.

Ciceronis, M. T., oratio pro Plancio. Ad optimorum Codicum fidem emendata et interpretationibus tam suis tam aliorum explanata ab Ed. Wundero. 4 mai.

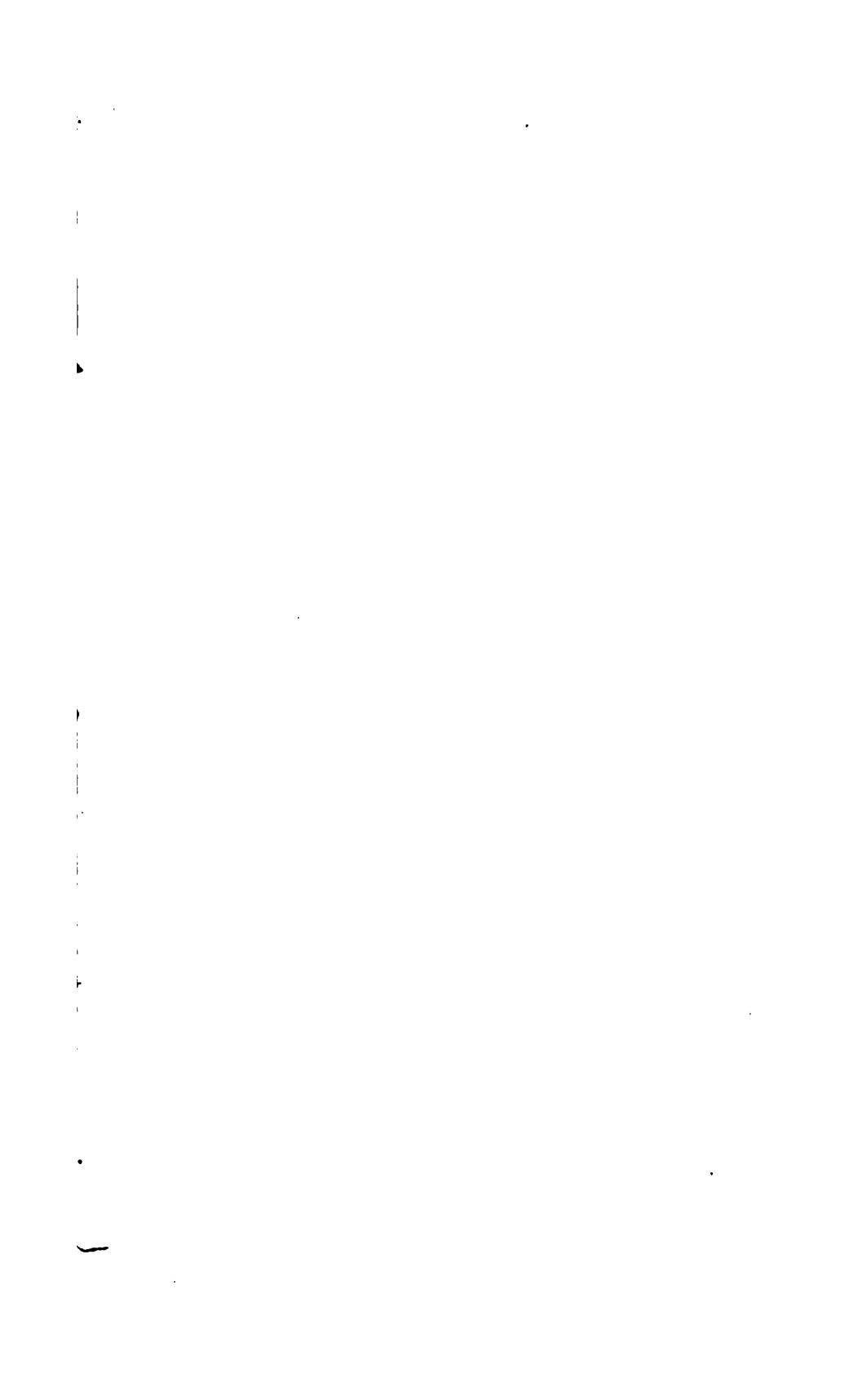
Charta scr. 5 Rthlr. 8 Gr. Ch. impr. 4 Rthlr.

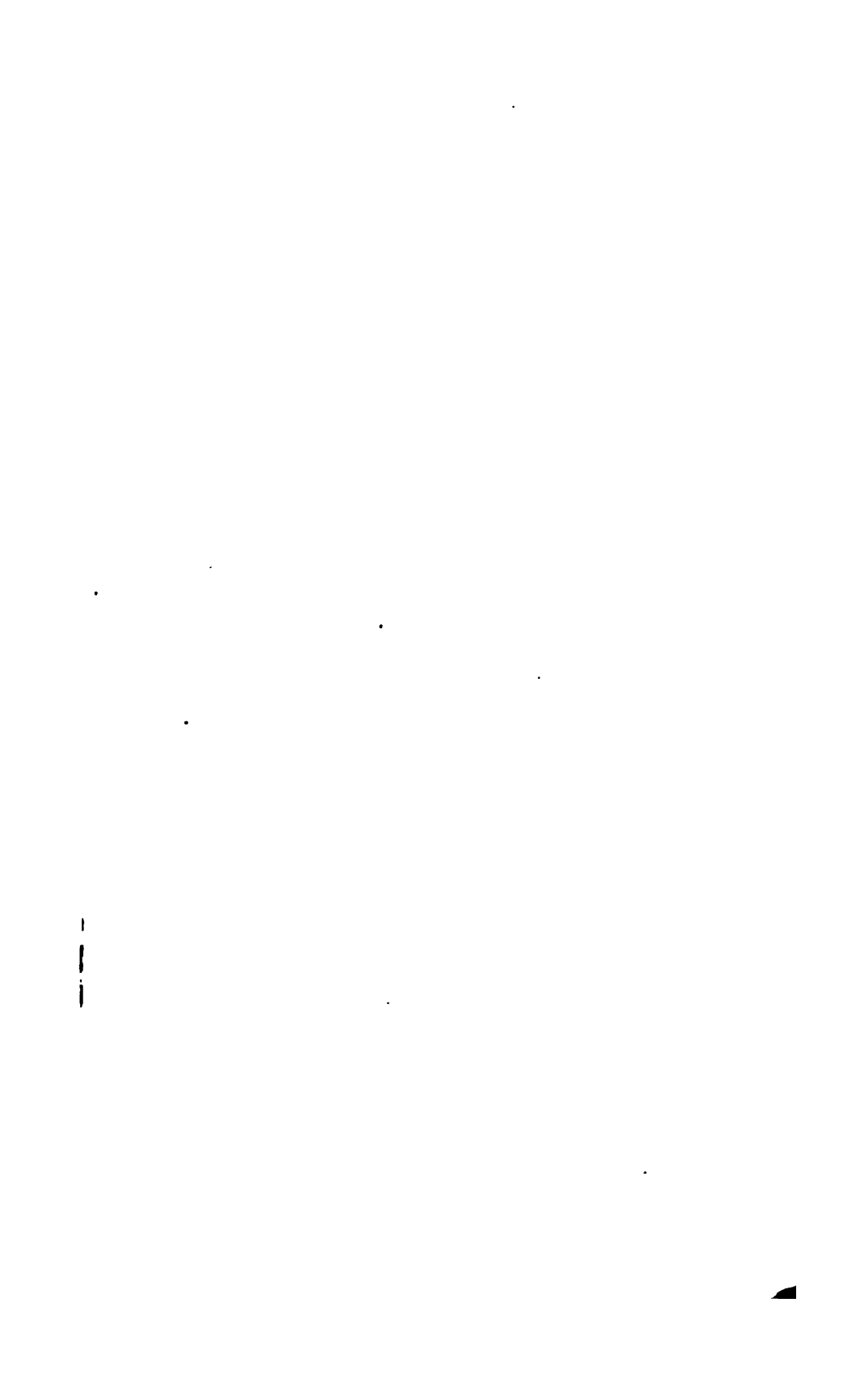
Diodori Bibliotheca historica. Ex recensione Ludovici Dindorfii. V Volumina. Vol. IV et V continens: annotationes interpretum ad L. I—V. et L. XI—XIV. ad L. XV. XX. et fragmenta L. VI—X. et XXI—XL. 8 mai.

Charta scr. 30 Rthlr. Ch. impr. 20 Rthlr.

Eusebii Pamphili de vita Constantini libri IV. et Panegyricus atque Constantini ad sanctorum coetum oratio. Ex nova recognitione cum integro Henrici Valesii commentario selectis Readingii Strothii aliorumque observationibus edidit, suas animadversiones excursus atque indices adiecit Frid. Adolph. Heinen. 8 mai. Charta scr. 4 Rthlr. 8 Gr. Ch. impr. 3 Rthlr.

Förtsch, Dr. Carol., *Observationes criticae in Lysiae orationes*. 8 mai. 10 Gr.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

Ga 110.165

Plutus.

Widener Library

002798015

3 2044 085 089 902